

LIBRERIA
GRANADA
40
43

27 a. 3. 20

4184225

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL
GRANADA
Sala: A
Estante: 40
Numero: 43

9-12.614
M. T. CICERO

nis Epistolæ ad T. Pomp. Atticum, & ad M. BRVTVM, Cum Commentariis Io. Baptiste Pii Bononiens. per quem ab infinitis detersæ sunt mendis. Cũq; Iodoci Badii Ascensii in easdẽ adnotationibus: præmissio Insigniũ indice.

Venduntur ipsi Ascensio & Ioanni Roigny, Parisii in via ad diuũ Iacobum, cum Gratia & priuilegio mox ante indicem signandis.

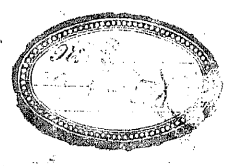
Rolandi Vincelii S. Theol. Doct.
Et a sacro Regi facti

27
28
29
30
3

Rogel

Biblioteca Real
 40
 43

27. a. 3. 20

11811225

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL
 GRANADA
 Sala: A
 Estante: 40
 Numero: 43

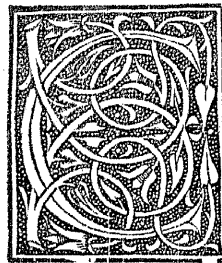
#

Coy

MAGNIFICIS DECEM

VIRIS LVCENSIBVS IOANNES BAPTISTA PIVS
FELICITATEM.

Ogitanti mihi sub cuius p̄sidio Lucubrations in Epistolas ad Atticū, opus omnium pulcherrimū, a caninis rictibus tutū, prodire posset, in quibus enucleandis pluribus opus fuit, q̄ ad plaustrum fabricandum (vt inquit Hesiodus) occurristi ἐπιμὴχανὸς θεὸς mihi ciuitas alma Luca, cui d̄ clypeo, vt ita loquat, Aiācis munitus, vel digito celum attingam, Zoilos, Momos, & γλωσσόγαστρος eludam. Nam & tibi numen, scribā enim ἀπολαυδῶντες, adest. Astra iustitia, quae apud non parum multos Italiae populos in celum recessit, tecum hospitatur: idq̄ nō iniuria, vt a qua non yngue latius abcedis, pro cuius honore in propria viscera pia impietate grassaris, pariq̄ cultu ceteras virtutes ethicas adoras, vt ex illis facta quadam aureorum annulorū vi Lydiū lapidis, cathena, animos mortalium deuincis & alligas. Quis hospitio tam pio, tā politico, non exulter? hospitio inquam non hominū, sed heroum atq̄ semideorum, quibus tua respublica est, semperq̄ fuit refertissima, orbis vniuersi p̄conio celeberrima, tot dotibus deorū lōge corusca. Admirabiles sunt templorum tuorum substitutiones, marmore prope Pario, Daedala manu fabricata, vbi interdū noctūq̄ stas horis mitrari sacerdotes Dauitici concēribus, voce scita & canora, precibusq̄ supplicibus, & ipso populo sacro deditissimo, salutem tibi comprecantur & impetrant. Quare iure tuo illud Maronianum exclaimare possumus, O diuum domus Illium. Nec mediūstidius a conditoribus tuis illustribus tantillū degeneras, qui tanq̄ heroes Heraclei, ameno litori tuo appellentes felicissimā sedem, loue dextro, in hoc solo posuerunt, sobolemq̄ Lucensem per omnia secula duraturam propagarunt. De quibus, quoniam in laudibus tuis libenter acquiesco, pro tempore nonnulla recitare collibuit. Strabo ἐπιμὴχανὸς θεὸς sic propemodū graece scribit, πρὸς δὲ τοῖς ὄρεσιν ὅσι πάσις τοῖς ὑψηλοῖς πύλοις ἐπιλάθης λέγουσιν ἔμοι. δὲ κωμμοδὸν ἐκεῖσιν + ἐναυδρεῖ δὲ ὅμως ἢ χῶρα, καὶ σφαλωακὸν εὐρηθεῖν τὸ καλύτερον καὶ τὸ ἀπὸ ἰσπικίων καλύτερον, δὲ ἄν καὶ ἢ σύγκλιτος λαμβάνεται πρὸς σύνταξιν. Expre de interpretē an Graecis omnino concinat. Sic em̄ ad verbū, Ad montes autē Lunae incibētes vrbs est Luca, vbi pleriq̄ vicatim habitant. Regio tamen probitate virorum floret, & robur militare hinc educitur, & inde equitum multitudo, ex quibus Senatus militares capit ordines. Audi quae Frontinus rei militaris grauisimus auctor edisserit. Domitius inquit, Caluinus, cum Lucam obsideret, non situ tantū & opibus, verū etiam propugnatorum prestātia tutam, circumiūti muros frequenter omnibus copiis instituit, easdemq̄ reducere ad castra: qua consuetudine inductis oppidanis, ita vt crederet exercitationis id gratia facere Romanum, & ob hoc nihil ab eo conatu cauentibus, morem illum obambulādi, in subitum direxit impetum, occupatisq̄ moenibus expressit illud, vt se ipsos dederent & opdidit. Plutarchus in Pompeio, Caesar superatis Alpibus apud ciuitatem Lucensem omnium virorum & matronarum magnū numerū accessisse memorat. Cōsulares viri eo profecti sunt. CC. inter quos Pōpeius & Craffus fuerūt, Proconsulum quoq̄ ac Prætorum, CXX. fasces ante Caesaris fores inspecti. Vbi cum Craffo & Pompeio foedus initum. Idem apud eūdē Chetoneum reperies in Casare & Craffo, quibus suffragatur in Dictatore Tranquillus, necnon M. Tullius in familiaribus, Plinius libro. iiii. Naturalis historia, Coloniā Lucam a mari recedere scribit. De qua pariter non tacuit Liuius, Annius Vetalonius, quem Pomponius Latus exploratorem veritatis appellabat, Catonem Lucam illustrem dicere facit Lucio Lucumone Thufcorum duce. Idem Pompeius, quē tamen Aldus ex pernionibus podagras saepe facere solitus, audacter interleuit, & facum aspersit. M. Cicero in Famil. Epistolis Castronium laudat Lucensis municipii principem, Antoninus in Itinerario, necnon Ptolemæus Lucē nominetenus meminerunt. Recentiores historici Adalbertum illustrem Thufcorum Marchionem Lucensem memorant, ea potentia, vt inter omnes Italiae principes, solus cognomēto diues diceretur, cui vxor esset nomine Berra Caroli magni neptis, postea Regis Vgonis mater. Adalberti quoq̄ filius Vido Ioannem Pontificem coerxit. Hoc stemmate Mathildis foeminarum lectissima, duxit originem, quae Petri successores

regia liberalitate locupletauit, factas ades erexit, maufoleo notissimo non inferiores, totamq̄ Italiam instruxit ac ornauit. Imperator Otho primus eudendē pecuniā ius amplissimū concessit, & cum singulis annis in Italiam veniret, Lucam sedem suam elegit, vbi de controietis cognoscebat. Carolus quartus Imperator Lucensibus libertatem restituit, & agri terminos concessit amplissimos, iusq̄ dedit regie ciuitatis. Sigismūdos Imperator in Ferruriam descendit cum exercitu vt Lucenses tueretur. Nec id omittere fert animus, ad pietatem enim atinet, Beatum Paulinum Praefulem & marryrem a Diuo Petro missum ad Lucenses, Lucam primam omnium ad orthodoxam fidem conuerisse. Vrbanius itidem, V. Pontifex iugo pressam immerentem Lucam, accito Carolo quarto ex Germania, erogatis, V. millibus aureorū libertati pristinae restituit. Mox vi per Lucensem ditionem iter faciens, Consulē Lucensem (quem vulgo vexilliferum dicunt) ense, aureo pileo, gemmatoḡ donauit. Quid q̄ Alexander Pontifex Maximus dignitate huius vrbs illectus, inrer titulos Pontificios se Lucensem adscripsit episcopus? Pro fide, pro ecclesiastico imperio, Lucenses pertinacis animi fuere. Legimus enim quinq̄ millia Lucensium pro sede Apostolica, in agro Senensi contra Manfredum Regem, desiderata fuisse, cumq̄ ceterae Ferruriae ciuitates defecissent, sola Luca permansit in fide. Quid? nōne piaculum committerem, impiusq̄ viderer, si turpi ac inertī silentio Laudiuinū tacerē Lucensem primū priorem Carthusiensem fuisse, post Brunonem eiusdem ordinis conditorē? Nec ta ceantur duo Lucensis agri medicati fontes, qui ceteris potiores vitam prorogant humanam. Castrutius ille virtute militaris præcellens Pistorium, Pisas, ac Volaterras subiugauit. Fidei præbet exemplum Denarius aureus in Lucensi moneta Iustiniāni tempore percussus, in cuius fronte Luca nomina visuntur, ex obliquo vero crux nostrī Liberatoris insigne, cū his fere syllabis, VI, VI, VI. Nonnulli quibus ista consecrari curae fuit, interpretantur, alluisse his M. Ciceronis positis in Oratione pro Milone, vi victa vis. Alii pereruditi viri verbo ter repetito, viuat, viuat, viuat crux. Pene præteritū quod minime prætereundum fuit, Alexandrum. iiii. Pontificem, Diui Petri imaginem in signis deserēdam, ac in aere eudendam, instar magni muneris dedisse Lucensibus. Quin & crucem deferat episcopus more archiepiscoporum: Canonis quoq̄ mitra data ter quotannis episcopali more deferenda. A latris pariter imperii finibus cēfenda, vt pote cuius sacra dritio agrum Pisanum, Pistoriensemq̄ penetrat. Ornatur quoq̄ Lucio. iiii. Pontifice Max, qui solis Lucensibus in Ferruria nummū percutiendi ius concessit, edicens ne alio genere nummorum q̄ Lucensium vterentur Hetrusci. Sed antiquis ac veteribus omniss ad recētiora veniamus, Iuris Cēsarei Pontificiūq̄ Doctores, Medicos, Philosophos habes Luca ciuitas eximia, Poetas insuper ac Oratores, quales Tricliniū non vidit Herodis, non Hadriani Atheneum, non regum Persarū museum, singulos in Arcturi mensam admitti nō indignos. Mercatores meros Mercutios, qui ex orbe longinquo mercimonia conuehentes, patriū solū locuplant, in quibus fere solis fides iusticiae fundamentum inuenitur, in quorū lingua boues multi sedent, & noctuae non paucē sub tegulis hospitantur, qui sceptrum pariter & calamum exercere nouerunt. Domus vrbanae tuę (ad te enim me conuertam, florentissima Luca) Palatinae substitutiones, ac Pompeiana theatra videntur, Imperatorum, Pontificiorūq̄ diadematiū hospitia. Longum facerem ac prolixius excurrem, cum præsertim arida vena ex sicco fonte demanet, si vellem admirari, ac pariter amplificare, iustum, pium, sanctū reipublice tuę Senatū, cuius præstanti virtute sola in celo Italo, decus, imperiūq̄ tuum incolome, patientia, prudētia, numime deorū amico, retinuit: cuius agide protecta potētissimos hostes repulisti. De tuorū amplitudine Senatorū quid amplius loquar? Hī procul dubio mihi referunt maiestate Primum, religione Pompiliū, continentia Scipionem, consilio Fabium, munificētia Titum, clementia Cēsarem: in quorū negociis visitur labor admirabilis, in periculis fortitudo, in agēdo industria, in consultando prudentia, in prouidendo consilium, adeo vt domi forisq̄ eminentissima patrum conscriptorum virtus eluceat, in primis in ea colenda & accerfenda. Sūt enim Patres Aristotelicæ sententiæ memores, eam videlicet ciuitatē esse perbeatam, in qua maxime virtus honoratur. Imitatur sane Senatus tuus sanctissimorum patrum Viennense concilium, vt refertur Clement. libro. ii. Titulo de Magistris, vbi tam sollicitē statuit auctoritas ecclesiastica, de paradisi trium linguarum doctoribus. Imitatur Carolū Magnum qui Parisiense gymnasiū & Ticinense viris vndiq̄ doctissimis accerfiris instituit. Imitatur Alexium imperatorem, qui museū crexit, in quo pueros erudiendos instituit. Imitatur Federicum, qui

Patavinum auditorium fecit. Imitatur Sigismundū Imperatorē, qui saepe Romanos principes accusavit, quod literas latinas odisset, subdēns maxime fovendos, quos natura excellētia virtutibus antestare facile voluit. In parandis inaugurandisque bonarum literarum præceptoribus, Senatus idem prudentissimus non parcat arario etiā sanctiori: in qua quidē magnanimitate (vt affatim dicitur est) Reges exteros & Romanos principes æmulari. Habemus exempla domestica ne queramus foris. Etenim me corcoron (vt Græci dicunt) inter olera, proxime primas in Bononiensi gymnasio tenentem, cuiem suum esse voluerit, & iuventutis ingenue moderatorem, quo quidem vno me felicem nuncupo. Siquidem hic reperi quod diu frustra quaesieram, gratissimam animo meo libertatem, quam cum paucis tu civitas alma mordicus tenes, semperque tenuisti. Accipe ergo respublica florentissima, accipite florentissimi Decemviri nostros in Epistolas ad Atticum Commentarios, memento synon videat & monumentum animi vobis addictissimi, in quo censendum nisi dātis amor. Si meliora maioreque haberem, vt inquit Græculus ille, lubens meliora ac maiora darem. Lacte litant rustici, qui non habent thura: nec vili vitio fuit deos colere quoquo modo possent. Hæc tamen quātula cū fuerint, maxima faciet dicatura, siquidem sacra sunt quæ sacris adheret. Valere partes optimi, Plumę vestrum solito favore protegite.

TENOR PRIVILEGII

Cautum est a Maiestate Regia, nequis triennio proximo ab hac impressione has M. T. Ciceronis Epistolas cum hisce Comentaribus, in amplissimo Francorum Regno præter nos imprimat aut aliubi impressas vendat, sub pœna confiscationis omnium librorum contra edictum & mandatū hoc impressorū, & insuper arbitraria, dato nobis in rei testificationē diplomate authentico, regioque sigillo munito, & ita subsignato.

Guernadon.

SEQUITVR Signatorum in Commentariis Epistolarū Ciceronis ad Atticum & Brutum Index.

A Bacus. fo. clxviii.
Abdera. lxx.
Abderitium. cvij.
Aberiticon. cvij.
Abiurare. v.
Abrogare & Obrogare. fo. liii.
Absynthii bibi victor. 3.
Abolutis tñ prenare licebat. r.
Abundus. clxvi.
Abuti & vti. lii.
Academia. iiii.
Academia volatica. 188.
Acataleptis. clxxxv.
Acceptum ferre. xxxi.
Accidere. xii.
Accisimos. xcii.
Accius Varus. cxii.
Acco Accisinos & accessare. xlii.
Accursiana solertia. lxxi.
Accursij balbutis. clv.
Acedia. clxxxix.
Acesei & Heliconis opera. clxviii.
Acestus. clxviii.
Acononiti. 88. & seq.
Achaia. l.
Acharistia. cxxxiii.
Achedialma. ccxvi.
Acrifedicegi iud. xc.
Acroamatici libri. lxxix.
Acrochirismi. lxxxvii.
Acrotelutgon. lxxxv.
Actum ne agas. cxlii.
Actuaria nauis. lxxvii.
Actuariolum. ccxxxvi.
Actuarioli. ccxxi.
Aculeolus. xx.
Acusma. clxvii.
Addicere. ciii.
Adeo. cxv.
Ad equum. cxvi.
Adiaphoria. xl.
Adicearchi. xxxvii.
Adynaton. r.
Ad Opis. xci. cciii.
Adoptatio. xxi.
Ad quid. lxxii.
Aduentitia. xxii.
Adulatores notat. 24.
Aedificare. lxxv.
Aediles. xxvii.
Aediles Ceriales, & Aedilatus. xxvii.
Aediles curules. lxxxix.
Aeditui. iiii.

Æmathia. clxiii.
Æmia tribus. 38.
Ænaria. clfi.
Ænigmatifas. xcix.
Æquimellium. xlvii.
Ærarii Tribuni. xliiii.
Æs corinthium. xxix.
Æs dodoneum. xxxi.
Æs vicefimarium. 39.
Ætopi filius. clxi.
Æstua. lxxxvi.
Æstiuare. 84.
Æstium. xxxix. ccxix.
Æfecta. xix.
Æfectus. li.
Agam aliud. clxxi.
Agamemnon cur pro Pōmpēio ponatur. xx.
Agatho. clxxiiii.
Agglutinare. ccxxxiii.
Aggressio. xi.
Agilitas. xviii.
Agiographa. clxxx.
Agon. xvi.
Agon gymnicus. xvi.
Agonotheta. xvi.
Agoranomi. xxvii.
Agratii. 22. 30. 229.
Agripetę. cclxxx.
ἀκροατικῶς. cxvii.
ἀκροασία. cc.
Alarii. clix.
Alares. clix.
Alaude. ccxxiiii.
Alba Marforum. cxxi.
Alberti magni eratum in Scytale. cl.
Albinus qui apud Gelisū carpitur Cicero Lucullum vocat. xxxiiii.
Aleator. ccxviii.
Aleucia. clxiii.
Alexandria & Alexandrinorum natura. xxii.
Alexandri multi. xlv.
Alexandri magni exemplum. ccxxiii.
Alcunde. 174.
Aliquod, Quidam. x. 54.
ἄλις ὀρθῶς. xxviii.
ἄλις ὀρθῶς. lbi. & xlii.
ἄλυτα ὀρθῶς. cv.
Aliud agam. clxxxii.
Allegorie. xliiii.
Allien. dies. cxxxii.
Allobroges. ix. xlvii.
Almadianus. lvi. 224.
Altercatio. xv.
Ama me. lxxxvii.
Amalthea. ix. xvii.
Amanus mons. 82.
Amare. iiii.
ἀμαρτυρία. xcvi.
Amechania. ccxviii.

Amicus alter ipse. xxx.
Amicus tepori. cliiii.
Amyntas. clxix.
Amyntica. clxix.
Amnestia. cxix.
Amo te multum. 85.
Amor eros. 237.
Amor daemon magnus est. 234.
Amor duplex. 254.
Amphoteroplum. 86.
Anabole. viii.
Anadyomene. 44.
Anagnia. clxv.
Anagnostes. viii.
Analogia. xciii.
Analogistę. iiii.
Anapanteton. cxxx.
Anapologeton. 234.
Anantepadoton. 113. 117.
Anatheorefis. cciii.
Anantiphonetos. xcli.
Anantiphoneta. 218.
Anatheorefis. clxlii.
Anatocismus. 7. 87.
Ancon. cix.
Anecdoton. ccv.
ἀνεμωτο. ccxxiii.
Anemeton. clxx.
Anemophorita. cxcii.
ἀνεμοστροφία. cli.
Anexia. lxxviii.
Anicatus. xliii.
Animus, Mens. clvi.
Annuerfaria. xx.
Annoniana lex. liii.
Annus secularis. iiii.
Annus magnus. clxvi.
Annus maximus. clxvi.
Annus cynicus. clxvi.
Annus metonicus. ibidē.
Annua die. clxvi.
Antemeridianę lę. 187.
Anfa. cxcix.
Anteros. clv.
Ante victoriā canis. 24.
Anthracis. ccxi.
Anthropographus. 31.
Antilibanus. xxxix.
Antiochus. 183.
Antiochea. 184.
Antipater. ccxxii.
Antiphon histrio. lxxviii.
Antip. Rhamnusius. lbi.
Antiquare. xxii.
Antiquissima. clxvii.
Antisthenes. cclxxvii.
Antistius. cxcix.
Antium & Antia. xxv.
Antonius Clodij affinis fuit. xlviii.
Antonij Herculei. 214.
Antonij. 23.
Apamea. lxxxvi.

ἄπειρος. 15. ccxxv.
Apanthesia. cxxx.
Apella Chius. clxxi.
Apelles. 44.
Apellis exemplum. 23.
Apertis tibus. xxxix.
A pedibus. cxx.
Apheresis. 87.
Aphilestos. xix.
Aphyra. clxlii.
Aphilodoxon. xl.
Aphidryma. cxc.
Aphraeta. 78.
Aphraetus. xcix.
Apographa. clxxx.
Apolicoartos. cxxxix.
Apollonia. lxxxix.
Apollo zostenus. 79.
Apollo clarus. xciii.
Apollonifmus. 223.
Apopthegmatifimi. 87.
Aporia. cx. cxv.
Apospamatia. xxvi.
Apoteugma. 189.
Apotheosis. 17.
Apotheosis. 63. 176.
Appelli. 186.
Appiani error. x.
Appiani lo. 46.
Appii forum. 36.
Appij duo. 89.
Appositus. 52.
Apracotatos. 12.
Apricatio & Apricari. clx.
A primo. 23.
Aprolegoreti. 127.
Aprodionysion. 226.
Aprofitos. 84.
Aquila Q. vxol. 202.
Aquilus. r.
Aquinum. 74.
Ara misericordię. 4.
Arabarches. 47.
Arabarchia. 47.
Arabice olere. 47.
Araneę fugiunt ante ruam domus. 199.
Arbitri. 7.
Arbutula. 68.
Arcades Arcadia. 146.
Archetypa. 168.
Archetypon. 220.
Arctias. 17. 43.
Archilochus. ccxxv.
Archimedis quaestio. fo. clxvii.
Archilochium. 43.
Archilochum calcas. lbi.
Archimi locus. 167.
Arcula. 26.
Ardea. xxv.
Areator. lx.
Area, Areola. lx.
Aretalogus. lxxx.
Aa iiii

Verficulus.127	Vietum.lxyiii	Vnguentum in lente.22.	Vtre teftere.xvii
Verfura.73.lxxx	Villici.cciiii	Vnus homo.xlii	Vtut.lxyii.
& iterum fol.86	Villula.cxxii	Vocis vitæ energia, folio xxxvii	Vulnus imponere.xv
Verfuram facere.ibid.	Vindemiola.vi	Vocula.xlv	Vultus.cci.
Verfura.cxxx	Vinum græcum.74.	Vocula.xlv	Vultus.cci.
Vertere creditorem.ibid.	Vini inuentio.ccxv	Volam.xlvii	Vultus.cci.
Verticordia Venus.32.	Vinnius Lollius. xxix	Volaterrani.xxii	Vultus.cci.
Veiza.224.	Vires ne excedas.cci	Vorare literas.lxyi	Vultus.cci.
Vefcum.lxyiii	Virgilius.cxc.	Votium.lxi	Vultus.cci.
Vefeus.lxxxiii	Virgilius.188	Vfuræ.86	Vultus.cci.
Vetenus.clxvi	Virg.loc.cxciii	Vt attendas.li	Vultus.cci.
Vetus.viri prop.399	Vifere.cxxxii.	Vt.9. xli cxc	Vultus.cci.
Via sacra.lxi	Vita incerta.ii.	Vt nunc est.cvi	Vultus.cci.
Vibius.xliii	Vita practica & Theoretica.cxxxix	Vt pro ne.cxi	Vultus.cci.
Vibo.xlviii.222	Vitis inuentio.ccxv	Vt pro postq. xxii	Vultus.cci.
Vicifima & Vicifimarii æs.cxxxix	Vitro.cxxx	Vt aliud nihil.cxi	Vultus.cci.
Victor abfynthiū bibit.3	Vmbo.84.	Vti & abuti.lii	Vultus.cci.
Videndi ratio.cxx	Vmbra.cix	Vti rogas xii	Vultus.cci.
		Vt quid.cvi.15	Vultus.cci.

IODOCVS BADIVS ASCENSIVS LITERARUM BONARUM STUDIOFIS S.

Magnam quidem & egregiã exponendis emendandisq; M. T. Ciceronis ad Atticũ & Brutum epistolis, vobis animę bene natę, Ioannes Baptista Pius operã nauavit: non tamen solus: siquidẽ nos quoq; pro virili nostra partẽ nonnullã restituumus: sed multo maximã D. Petrus Danæsius, vir (ut scitis omnes) singulari & iudicio & studio præditus. De quo, ut primas merito suo maximo D. Gulielmo Budæo recipiã, illud Ciceronianum de Marone, quod Maronis tamen modestia ad Ascanium trãstulit, vnico verbo mutato, verissime cantari potest, ut sit, magne spes altera Luterię. Quemadmodum enim Budæus ipse operum Phœnice rariorum, & a mortalium nullo prius attentatorum editione, studia vestra q̄ plurimum iuuit, & trium linguarum Musæi suo rogatu, suaq; persuasione a regia munificentia institutionem dotationemq; exoravit, eum ad modum Danæsius noster, eiusq; collega itidem vir optimus D. Iacobus Tufanus, prælegendo, docendo, exhortando cum verbis, tum exemplis, nullum lapidem ad eruditionis vestrę constructionem non admouent: Vt vero ad præsentis operę merita respiciã (nam de Tufano nostro alias nobis sermo prolixior erit) Danæsius non solum has, sed etiam reliquas Ciceronis epistolas, quarum commentarios propediẽ emittendos in manibus nunc habeo, ita reposuit ac mendis detersit ut nitidiores & castigatores exierint nunq̄. Neq; epistolas tantum, verum & alia eiusdẽ Ciceronis opera, præcipue Orationes, sic ad vetera recognouit acriq; iudicio reposuit exẽplaria, restitutis interdũ ad vnã orationem plus, minus, ducentis versibus, ut iam primum viri docti lectione videri possint non indigna. Quę quia a nobis hoc mense sunt emittenda, & ipsa sua suiq; secum allatura sunt præconia, verbũ non addam nunc amplius. Valete, & de vestro studio q̄ optime meritis, iustas si referre graue, aut agite, aut saltẽ habete gratias. Ex officina nostra literaria in inclytã Parrhisiõrum academia, ad Octauum Idus Octobris M.D.XXXI.

IO. BAPTISTÆ PII BONONIENSIS IN EPISTOLAS CICERONIS AD ATTICVM, QVIBVS LVCVBRATIO NIBVS NOMEN INDIDIT EO Q; EAS MANE LVCVBRAVIT,

Proemium.

MEMPER Ingeniosi poeta: in Phaethonta epitaphium laudat, quod libro secundo Metamorphoseos est positum,

Heic situs est Phaeton currus auriga paterni:

Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis,

Siquidem auctore peripatericorum principe, plus est scire vnum verbum de rebus speculatiuis, q̄ multa de vulgarioribus. Cuius auctoritatem secutus, cum Cicerone perinde ac cum valentiore congregior, & inter illius opera, diuina quidem omnia, ut qui non hominis, sed eloquentiæ nomen obtineat, cum epistolis ad Atticum cuius Attici nomen, propter præstantiam styli ac eruditionis, perire non sinunt, auctore Stoicorum grauissimo Seneca libro epistolarum ad Lucillum tertio, quas

Domitius Veronensis propter eruditionis raritatem, sententiarumq; profunditatem, etiam ex industria, Atticisimon, perplexitatemq; ingestam, vocat anigmaticas. Opus est multiplex, eruditum, eloquens, historicum agens, a quo melius illorum temporum gesta, q̄ ab alio rerum gestarum scriptore, noscere poteris, cum ipse singulis grauissimis rebus præferit, nedum inter fuerit, quibus epistolis diu multumq; conquiritis, atq; vbi minime rebatur inuenis: exclamauit Siren Errurie, F. Petrarcha, se eãdem Ciceronem agnoscere, præcipitem videlicet ac calamitosum senem. Solebat Pomponius Lætus Togatorum candidissimus dicere, doctrina atq; facundia M. Tullium in his libris superasse seipsum. Quare Flauii historici Forliuensis admiramur incuriam: qui in Italia illustrata ponit hæc verba cum Flaminia sit metio. Ipse enim F. Petrarcha, & si epistolas Ciceronis Lentulo inscriptas Vercellis reperisse gloriatus est, aliud non vidit volumen eatum, quæ ad Atticum inscriptæ, sic grandiores habent eloquentiam, sicut materiam, & Ciceronem magis anxiiu attentumq; continent. Sed epistolas Petrarchæ cum ea tum scriberet, non legit bonus Flauius, quod tunc in lucẽ forte non venerant. Addit idem Flauius mox cum prodissent in lucem, Quintilianus integer repertus a Poggio primum descriptus in Italia venit. Sequuntur incerto nobis data: libertatis patrono Ciceronis ad Atticum epistola. Miror cur dixit incerto cum Petrarcha se inuentorem profiteatur. Fuit M. Tullius lingua Romanæ ac eloquentiæ decus, ut Senecæ auctoritate persuademur. Quicquid inquit ille, Romana facundia habet, quod insolenti Græcię aut opponat aut præferat, circa Ciceronem effloruit. In deterius quotidie data res est, siue luxu temporũ: nihil enim tam mortiferum ingeniis q̄ luxuria: siue cum præmia rei pulcherrimæ cessarint, tralatum est omne certamen ad turpia multo honore quastuq; vigentia: siue fato quodam, cuius maligna in omnibus perpetuq; rebus lex est, ut ad summum perducta: rursus ad infimum, velocius etiam q̄ ascenderint, relabatur. Quintilianus, Dicẽdi mutauimus genus. Mox, Quid multa? Totus prope mutatus est sermo, Gellius, Suauitas in Cicerone impromiscua, & a sacro remota. Et, cum insolentias verborũ dictorumve Cicero respueret, dicere illud eiusdẽ Auli de M. Tullio possumus. Quod scribit, id a melle ac Sirenibus profluit. Salustius cum iactura pudicitie prodit hanc eloquentiam Ciceronem sub M. Pisonẽ didicisse. Fuit hic M. Calpurnius Piso, de quo in Bruto fit mentio vbi in reprehendis verbis acutus atq; solers vocatur. Sepe tamen stomachosus, interdum etiã facetus, is cum satis floruisse adulescens, minor est haberi coeptus postea. Nam quãtum detrahit de studio, tantum amittit de gloria. Ad hunc deductum a patre M. Tulliu Pedianus auctor est. Plutarchus Ciceronem a tuberculo naris, instar ciceris appellatum prodit, quod Priscianus libro secundo asserit, cum ab habitu faciei eum dictum putat: non tamen primus fuit hoc nomine. Reperio apud Liuium libro tertio ab vrbe condita nonnihil de Cicerone, Clodio Tribuno Pleb. ante hunc Ciceronem, lecto. Plinius noster togatorum doctissimus Cicerones a satione ciceris, ut Fabios & Lentulos, a leguminibus proditos inquit. Alii a cicerete quidem Ciceronem dictum volunt, sed non serendo, at ab madidi ciceris infectura nescio qua tingendi ca-

FINIS.

pilli inuentione, cuius Cicero fuerit auctor: Sereniq; hinc sententiam trahunt,
 In pulchram speciem nigros flauescere crines
 Vnguento ciceris prædixit Tullius auctor.
 Marcellinus libro .xxvi. hist. M. Tullium reuerendum testem vocat contra zoiros, a quibus re-
 prenditur quod in epistolis ad Atticū κοινωμὸν fecerit. Est autem κοινωμὸς auctore Quin-
 tiliano, quadam mista ex varia ratione linguarum oratio, vt si Atticus doricæ, ioticæ, æolica
 eriam dicta cōfundat. Adde nouam calūniam, Sidonium, Apollinarcm, aduersus musis, & Apol-
 line nullo, de M. Tullio in stylo epistolari silere melius putasse, vt suspensio, quod aiunt, arbor
 sit eligenda. O Bardum hominem & patriā sua barbariorem: parcimus tamen hominī trans-
 alpino & sacro: cui enim mirum sit canibus salernum non sapere! Hadrianus Imperator Ci-
 ceroni Catonem, Virgilio Ennium pari errore prætulit, cuius ea fuit eloquentia vt probus im-
 perator, auctore Vopisco, diceret, Quis Pompeium sine Tullio nosset? Taciti verba sunt hæc,
 Catoni seni cōparatur C. Gracchus: plenior tamen & vberior. Gracco politior & ornatioꝝ Cra-
 sus. Vtroq; distinctior & vrbanior & altior Cicero, Cicerone minor Coruinus, at dulcior & in
 verbis magis elaboratus. Satis constat nec Ciceroni quidem obrectatores defuisse, quibus in-
 flatus & tumens nec satis pressus, supraq; modum exultans & superfluens, & parum antiquus
 videretur. Eum Caluus solum ac eneruem vocat. A Bruto fractus & elumbis, Addit, quod
 miror, Si me interrogas omnes mihi verum dixisse videntur: hæc Tacitus, subdit tamen, Pri-
 mus excoluit orationem Cicero, primus & verbis delectum adhibuit, & compositioni artem,
 locosq; attentauit, & quasdam sententias inuenit. Tu expende illa Senecæ verba libro quinto
 Epistolarum ad Lucil. Cicero quoq; noster, a quo Romana eloquētia exiit: gradarius fuit, per
 gradus videlicet pronunciabat, vt colligimus ex superioribus. In Caietano rure florentissimo
 ac amoenissimo occisus est Cicero: & poterat locus vtrunq; cōuenire, vt orator florentissimus
 florido in rure moreretur. Auctor F. Petrarca, a quo vere, nimis heu vere dictum est: vt eun-
 dum ac modestum foret post Ciceronem, silentium. Idem testis est in senilibus epistolis, quid-
 quid præter Ciceronem legeret, rauca, dissonumq; visum. Plinius sapienter Ciceronē lucem
 doctrinarum alteram vocat. Sed vt hæc tandem missa faciam: cum Gracchus auctor Hermoge-
 nes scribat expositorem in tribus elaborare debere, in sensu, dictione, & constructione, lacertis
 opus est & pectore firmiter, vt id a nobis non omittatur: quare deuio calle, vt prædiximus, omif-
 so, fores interpretationis actutum pulsemus.

Primæ epistolæ quæ incipit, PETITIONIS, argumentum.

Consulatum Cicero petiturus diis ordinibusq; cunctis fauentissimis, de cōpetitoribus suis
 indignissimis nonnulla interserit, ita tamen vt Cæsarem Tribunatum nūc petentem cer-
 tum putet, quem gaudet nunc petere, quoniam si in annum Ciceronis inciderit, firmior candi-
 datus fore videtur quod cur ator est via Flaminia. Rogat Atticum vt manum Pompei sibi
 curat. excusatio quod Cæcilio auunculo non affuerit, quem hominem durum vocat, & mini-
 me bellum: petit vt hoc ignoscat, quoniā ne id faceret humanitate prohibitus est. Statua Mer-
 curii & Mineruæ missa delectauit, Filiolo se auctum ostendit salua Terentia.

Io. Baptiste Pij in M. T. Ciceronis ad T. P. Atticum Epistolas Commentarij.
 PETITIONIS De petitione Consulatus intelligit: quis olim Prætor fauentibus populo ac
 Senatu renunciatus fuerit auctore Plutarcho: qui in vita M. Tullij de Consulatu sic, Fama erat
 confurationem magnam cōtra rempublicam esse initam, cædem ingentē parari. sed neq; auctores
 certos ea fama habebat. Ea suspicio petitioni Ciceronis maxime profuit: quod eius prudentiam facile
 resistere posse tantis periculis arbitrentur. In petitione Consulatus hæc scribi, præterq; quod infra se
 res aperit, Cornelius Nepos
 innuere videtur in Attici vi-
 ta: cui si credimus, vndenos
 epistolarū libros Cicero scri-
 psit, qui mox minutius in .xv.
 dissecti sunt. Prenfare) Am-
 bit. Candidatis familiare ver-
 bū, vnde prenlatio pro ambi-
 tu. Negatur) Favor popu-
 laris Galbe subtrahitur. Ra-
 tioni nostræ) Consilio nostro.
 probatur maturitas petiti-
 onis meæ excluso Galba præ-
 propere ambiere. Ita quid-
 dam) Defendo Romanā le-
 ctionē. Significat enim quid-
 dam re certā & minime am-
 biguā auctore Boethio. Ali-
 quid cōtra) docet M. T. au-
 tus, Certū q; aliquid maiōis.
 Cornificius) Hic est ille Cor-
 nificius, apud quē depositus
 fuit Cethegus iussu Senatūs
 reus coniurationis Catilinæ.
 Non puto hūc fuisse Cornifi-
 cii poetā, quē Eusebius Chro-
 nographus ait a militib; des-
 titutū, quos sepe fugientes,
 Galeatos lepores appellaret.
 Huic alludēs ingeniosus poe-
 ta, graue Cornifici opus ap-
 pellant. Huius soror Cornifi-
 cia, cuius insignia extabant
 epigramata. Aquiliū) Fuit
 hic iudex seuerissimus, apud
 quē Cicero annū agēs .xxvi.
 causam priuatā pro Quintio
 dixit, quis Cornelius Nepos
 dixerit. xxiii. anno orasse. Re-

M. T. CICERONIS
 Epistolarum ad T. Pomponium Atticum
 LIBER PRIMVS.
 M. T. CICERO. T. P. ATTICO S.

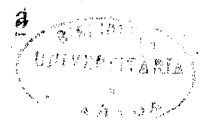
PETITIONIS Nostræ, quam
 tibi summæ curæ esse scio, hu-
 iusmodi ratio est, q; adhuc cō-
 iectura prouideri possit. Pren-
 fat vnus P. Galba sine fūco ac
 fallacijs, more maiorū. nega-
 tur: vt opinio hominū videatur
 non aliena rationi nostræ. Fuit
 illius hæc præpropere prenfa-
 tio. nā illi ita negant vulgo, vt mihi se debere dicāt.
 Ita quiddā spero nobis profici, cū hoc percreebescat,
 plurimos nostros amicos inueniri. Nos autē inītiū
 prenlandi facere cogitaramus eo ipso die, quo puerū
 tuum cum his literis proficisci Cincius dicebat. In
 campo comitijs Tribunitijs ad. XVI. Cal. Sex. Cō-
 petitores, qui certi esse videbantur, Galba, & Anto-
 nius, & Q. Cornificius: puto te in hoc aut risisse, aut
 ingenuisse, vt frontem ferias. Sunt qui etiā Cesonij
 putent: Aquiliū non arbitramur, qui denegat, & iura-
 uit morbum, & illud suū regnū iudiciale opposuit.

prehenditur is a Gellio libro. xliij. Huius M. Cicero iudiciale regnū appellat, quoniā maximus ac sari-
 ctissimus iudicum fuit, & tribunalium Rex: vt Cicero Rex fori vocabatur, quoniam in eloquentia fo-
 rensi principatum obtinuit. In nostro regno sumus quādo ad id motuemur, vbi principatum & primas
 tenemus, auctore Albio poeta mellitissimuo. Et geret in gremio regna superba tuo.

Scholīa Ascensiana.

Petitionis &c. Si epistolæ qua serie date, scriptæ sunt, manifestū est de petitione Prætoratus loqui,
 nam multas ante Consulatu miserat. Præterea licet Catilinā in vtriusq; petitione competitorē
 habuerit, nō tñ illi in Consulatu petēdo fauerit. Prenfare & prenlatio, ambiere, ambitio, ambitus,
 comitia, candidatus, & similia, cōmunia quidē sunt etiā aliarū rerū vocabula, sed ex iis quæ fiēbāt in pe-
 titione magistratū & honorū ipsi tāq; peculiaria tribuuntur. Romani enim nouos creaturi magistratus
 cōueniebāt tributim aut centuriatim in Campū Martiū, vnde cōmitia dicta, quā cōgregationē vulgus
 vocat, illicq; suo ordine stabāt, quos cōpetitores (quos supplicātes vocant) in veste candida ambibant, vt
 quia candor inuidiæ & fordibus opponitur se pure & ad reip. bonū citra sua merita petere significanti:
 ab ambiēdo igitur ambitio dicta est, & ambitus qui re fit, & corruptionē per largitionē aut pollicitatio-
 nem significat. & ob candorem vestimenti candidati dicti qui sic petebant. Et quia petendo dexterās
 in quibus auxiliū & fides est prehēdebant, inde prenfare verbum vsurpatum, quod in hac significa-
 tione frequentatiuū per syncopen dicitur, vnde & prenlatio, sicut rei misericordiam petentes genua
 in quibus miseratio locatur, amplexabantur.

PIVS;
 Lib. Epistolæ
 merus.
 Prenfare.
 Prenlatio
 Quiddam;
 Aliquid;
 Cornificius;
 Galeati le-
 pores.
 Cornificia
 poetria.
 Aquilius;
 Rex.
 Regnū;
 ASCEN;

Honor. Hermathena

Instituta) Recenter inita. Erat nouus Ciceroni amicus Cælius. Vnius) Quidam codices habet amici. utiq; de Caninio intelligit. θειον γαρ ἀγαθόν ἢ τιμῆν) Sententia Platonica qua significatur, Diuini bonū esse honorē, cui nō abiudicā id Aristotelici quod positū est libro Ethicorū. 4. Maximū bonorū exte-

Figulus.

riorū est honor. Omnes gratias) Pleriq; codices habet omniū. Hermathena) Imago marmorea Mercurij & Mineruæ deorū ingenij p̄fidij. Sonat vox græca Mercurij & Mineruam. Hermes ille, ita dicitur Athene. De Hermis, Hermerotib. infra prolixē. ἐρμαθῆνα) Statua illa Hermathena ita gymnasiū ornat, vt instar totius gymnasiij p̄fetur: quo niam oculi omniū in eā cōst- cūtur. Figulo) Cognomē- tū Figuli inditū ob rotā figu- larē, cuius vertiginē perni- cillimā cū geminorum varie- tatē ostendere vellet, celo cō- parabat. Augustinus auctor de Ciuit. dei. hunc Eusebius Chronographus putat ob magiæ suspiciōē actū fuisse in exiliū, cui sceleri Nigidia- nio Sallustij fuit affinis aucto- re in diris in Crispū M. Tul- lio. Scelus enim p̄fici ma- giam putarunt auctore Plā- nio, Lucio, ceteris.

Magia.

PIVS.

Argumentum. II. Lterius Epistolę prin- cipiū, q̄ omnino a supe- riori dirimēda est. At- ticū tacite castigat q̄ in scri- ptis literis cessauerit. Cat- ilinę patrociniū nō subtra- hit, vt absolutus opera Cicer. cōstitior sit in ratiōe petiti- nis. Rogat aduētū maturet, vt Pōpeianos molliat fami- liares suos. Auā Titi deside- rio mortuū ait. amat Atticū q̄ signa miserit, pro quoq; ve- stura res curat. Luceiū placā- re p̄tasse ab Attico alienatū, sed frustra suspiciones cū ve- nerit cognoscat. Tulliolā Pi- soni despondisse. ABS te tā diū) Seūgat ac dirimat a superiori hæc Epistola vt di- ximus. Ad te rationibus) Aretinus scribit detractori- bus, malignis videlicet competitoribus. Accusatoris) Clodij, nam is repetūdarum Lucij Catilinam accusauerit: t. mox p̄uaricator insita leuitate ex accusatore factus. Catilina) Fenestella prodit L. Ca- tilinam a Cicerone fuisse in foro defensum. Pedianus tamē in toga cand. cōtrariā sententiā sequi videt, ac mendacii reum Fenestellā agere. Sūt qui putāt Catilinā a Clodio accusatū q̄ M. Mario Marii Crati- dii filio omni cruciatu prius torto, collum gladio sua dextra seuerit, cū inter digitos eius riuū sanguinis flueret. Pedianū audi, M. Marius a L. Catilina crudelissime interēptus est. M. vero Cicer. in ea oratione quā habuit cōtra Antoniū & Catilinā cōpetitores, copiose de hoc ipso Mario retulit. Is enī vir popula- ris fuit, atq; ob eā causam bis Prætor, cuius abscissum caput sua manu Sergius Catilina per urbē circū- tulit, qd̄ illi a M. Tullio sepius obiectum est. Catilina reus erat A fricę spoliatę, vt a Pediano accepimus in toga candida, & Clodij p̄uaricator fuisse nō Catilinā, ac ita Pedianū emēdat. Alii cōntēdunt reum fuisse Catilinā stupri illati filię virginis, vt inquit Appianus libro. 2. quoniā L. Catilina glorię & ge- neris splendore p̄cellēs, temeritate notissimus, adolescētē filiū ob Aurelię Orestillæ amorem interfecisse dicitur, cū mulier superbitē filio nuptias eius recusaret. Sed opinio illorū vera est qui dicit Catilinā reū fuisse repetūdarū. Audi Ciceronē in Orat. pro Cælio. Secutus est annus, causam de pecuniis repetūdis Catilina dixit. Consulatū petiui, petebat Catilina mecū. Tuos familiares) Crassum & C. Cælaem re- fragatores Ciceronis auctore Pediano, qbus intercedētib; Clodius accusator Catilinæ p̄uaricator est.

Catilina reus.

instituta nostra paucorū dierum consuetudine longe refugit. Abs te peto, vt mihi hoc ignoscas, & me exi- stimes humanitate esse prohibitū, ne cōtra amici sum- mā existimationē miserrimo eius tēpore venirē, cū is omnia sua studia & officia in me cōtulisset. Q; si vo- les in me esse durior, ambitionē mihi putabis obsta- tisse. Ego autē arbitrator, etiā si id sit, mihi ignoscendū esse. θειον γαρ ἀγαθόν ἢ τιμῆν. Vides enim in quo cursu sumus, & q̄ omnes gratias non modo retinēdas, verū etiam acquirendas putemus. Spero tibi me causam probasse. cupio quidē certe. Hermathena tua valde me delectat, & posita ita belle est, vt totum gymnasiū ἐρμαθῆνα esse videatur. Multum te amamus. L. Iulio Cæsare, C. Martio Figulo COSS. filiolo me auctum scito, salua Terentia.

M. T. CICER. T. P. ATTICO S.

ABS te tā diū nihil literarū. Ego de meis ad te rationibus scripsi antea diligen- ter. Hoc tempore Catilinam compe- titorem nostrū defendere cogitamus. Iudices habemus, quos volumus, sum- ma accusatoris voluntate. Spero si absolutus erit, coniunctiorem nobis fore in ratione petitionis: sin- aliter acciderit, humaniter feremus. Tuo aduentu nobis opus est maturo. Nam prorsus summa homi- num est opinio, tuos familiares, nobiles homines, ad- uersarios nostro honorī fore: ad eorum voluntatem mihi conciliandam, maximo te mihi vsui fore video.

Latine) Ciuitates quadraginta septē ex populis Latinis, ferētes carnē in Albanū mōtē conueniebāt. Ferie Latine dicebant. olim tres Latinarū dies solēnes: Furiū Camilli tēpore quartus est additus. Lege Plutarchū in Camillo. L. i. lib. 7. de bello Maced. Ea procurata, Latina instaurata, qd̄ Laurētib. carnis que dari deberet, data nō fuerat. Supplicatio quoq; earū religionū causa fuit. x. ingenui. x. virgines, patri mi oēs matrimiq; ad id sacrificiū adhibiti: & decē viri nocte latēter rē diuinā fecerūt. Scitu dignū ac mi- nime omitteūdū qd̄ Plinius libro. 27. Nat. histo. prodit his verbis, Latinarū feriis quadrigę certāt in Ca-

Latine Carnis.

Victor absyn- thiū bibit.

Secularis an- nus, Iobiteū.

Amare;

Piso Frugi.

Calpurnij, Calpus.

Crassipes Pifo.

PIVS.

Quare Ianuario ineunte, vt cōstituiti, cura vt Romæ sis. Auā tuā scito desiderio tuī mortuā esse: & simul q; verita sit, ne Latine in officio nō manerēt, & in mō- tem Albanū hostias non adducerēt: eius rei consolā- tionē ad te L. Saufeū missurū esse arbitror. Nos hic te ad mēsem Ianuariū expectamus ex quodā rumore, ac ex literis tuis ad alios missis: nā ad me de eo nihil scripsisti. Signa que nobis curasti, ea sunt ad Caietam exposita: nos ea nō vidimus, neq; enim exeūdi Romā potestas nobis fuit: misimus, qui pro vectura solueret: te multū amamus, q; ea abs te diligētē paruoq; cura ta sunt. Quod ad me sæpe scripsisti de nostro amico placādo, feci, & expertus sum omnia, sed mirādum in modū est animo abalienato: quibus de suspitionibus, etsi audisse te arbitror, tamen ex me cum veneris, co- gnosces. Sallustij presentē restituere in eius veterem gratiā nō potui. Hoc eo ad te scripsi, q; is me accusare de te solebat: in se expertus est illū esse minus exora- bilē, meū studiū nec tibi desuisse. Tulliolam C. Pisoni L. F. Frugi despondimus. Vale.

pitolio, victorq; absynthium bibit. Prefectū vrbis Latinarū causa relictiū, Senatū habere posse Mutius negat, quoniā ne Senator qdē sit, neq; ius habeat sentētię dicēdę: cū ex ea etate Prefectus fiat, quæ nō sit Senatoria. auctor Gels- lius lib. 13. De Latinis & earū origine ac ritu lege que Alt- carnaleus libro. 4. Historiā meminit. In officio) Carnis distribuēdę. Est irrisio super- stitiōse antiquitatis, vt si dicerē, Senes solites anno seculari, qd̄ hodie Iobiteum dicit, ex- tabescere mœore: quoniam nō potuerūt impediri bellis vndiq; emergētib; Romā petere ad errorū suorū reatus abstergēdos. An ex literis) Subintellige nō satis liquet. Quicā legunt ac cōstitūm. Curasti) Mittēda, vel emitti. Amamus) Gratias agim; te nobis gratā fecisti. Nos ad te summo pete amandū pe- lexisti. Figura loquēti Cice- roni familiaris. Amico) Hic fuit Lucei, vt infra patebit.

Eius) Lucei, & hic cū Luceio dissidebat. Is) Sallustius. De te) Circa causam tuā. Tāq; causam tuā indifferētē curare. Expertus est in p̄prio negocio nullā meā esse culpā, sed hominis duritiē. In se) In causa sui. Hoc est Sallustii. Illi) Lucei. Meū studiū) Zeugma a superiori & expertus est. Frugi) Cognomen hoc Pisoni hinc accepit originē, vt vtar verbis M. Ciceronis sexta in Verrē Actione pos- tis, Tantis frugalitatis paternę imitator, vt cū forte in exercitatione fractū anulū reficere vellet, aurifici Corduba iusserit accersiri, vt in medio foro posita sella, appēsoq; auro videntibus omnibus anulū faceret. Sed & pater vocatus est frugi, q; prior domū illustrauit, qui Tribunus plebis legē de repetundis pecuniis tulit, & causas egit, & multarū legū aut auctor aut diffusor fuit: orationesq; reliquit, que iam euauerūt, & annales sane exiliter scriptos. Auctor Cicero in Oratore. Pifones a pifis ferēdis legitimis genere dicit, etiā Calpurnij nō Calpurnij, a Calpo Numę Regis filio: cui alludit Horatius in arte Poeti- ca sic. Vos o Pōpilius sanguis. Non nomine proprio igit, sed alte a maiorū virtute repetito, vocatus est hic Piso Frugi. Idē ad Atticū quoq; alibi. Ad. viij. Idus Apriles sponsalia Crassipedi p̄bui. Fuit huic quoq; Pifoni suus inter oratores locus, de quo M. Tullius meminit in Bruto. Ex Plutarcho Aretinus. Ex Tulliola generos habuit duos, & qdē vtrūq; summe nobilitatis. primo Crassipedi Pifonē, qui patulo ante professionē eius in Ciliciam defunctus est. Postea vero Dolabellam, cui etiā Tullio in Cilicia Pro- consulatū gerēte, Tulliola nupsit. Cicero libro. 7. harū Epistolarū. Ad eū enim solū & ad Cassij fidem rō scripseram. Tu lege, Crassipediem.

ASCENSIVS. In verbis Luvianis de Latinis: dictio carnis est nominatiui casus: & omnes patrumi dictū per conceptionē generū: nā. x. virgines puellæ erant.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Rebras expectationes nobis tui com- moues. Nuper quidem cū te iam ad- uctare arbitraremur, repente abs te in mēsem Quintilem reiecti sumus. Nūc sentio, quod commodo tuo facere po-

Rebras) Suadet Atti- co vt Romæ adit ob multa, p̄fertim vt fra- tris comitia obeat, ac Vpilia- nā cōtrouersiā transigat. Ma- crum secūda populū fauore se- dāmnasse monet: de signis & Hermathena nonnulla

Transigo.

Intercessio.

Licinius Macer.

Per mihi gratum.

Academia.

Lauree Tullii carmen.

Obieris) Obibus, adiuuabis, instrues, ornabis. Fratris Mei, Quinti. Comitia) Petitionem petebat & frater Ciceronis magistratu. Vpilianam controuersiam, litem quam habes cum Vpilio. Transigeris) Expedies, vt dici vulgo solet. Terentius, Fabula transigetur intus. Iam rem transigere) Scribatur, eam. Intercessio) hic patrocinium significat. Spondet opem suam in controuersia, quam pro Vpilio habebat. Populi voluntate) Populo fauentissimo. De C. Macro) Praetor tunc erat Cicero, dum haec scribit, & petitor Consulatus paulo post Praetura futurus in eunte Ianuario finem magistratu eius imponete. Nofunt ista

contraria. historia est apud Plutarchum in vita Ciceronis his pene verbis. Cum Praeturae multi ac maxime dignitatis viri Ciceroni competitoris essent, ipse longe omnibus praelatus Praetor designatus est: neque in eo magistratu parum splendidi atque integri nomen gessit. Quippe Licinius Macer vir & potentia sua, & fauoribus Crassi validus, reus peculatus apud Ciceronem actus est. Is ergo studiis magnitudinis suae sitis, & simul iudicibus, quos inter se dissentire compererat, domum se recipit, & confessum mentum abiicit: atque velut superior in causa euasisset, nitida stola amictus redit in forum. Inter haec apud Praetorium occurrit ei Crassus, ac nunciat ut ille omnibus sententis iudicium damnatus esset: quo accepto Licinius ingenti dolore oppressus occubuit rediens: moxque aegra nece consumptus. Quamobrem per totam urbem hic rumor dilatus diligentiam ac integritatem Ciceronis in iudiciis recte seruatis passim effulsi.

Valerius Maximus libro nono, Consimili impetu mortis C. Licinius Macer vir Praetorius Calui pater reptundatum reus, dum sententiae dicerentur, in Mentanum conscendit: siquidem cum ipse M. Ciceronem, qui id iudicium cogeat, praetextam ponentem vidisset, misit ad eum qui diceret, se non damnatum, sed reum perisse: nec sua bona hasta posse subici: ac protinus sudario, quod forte in manu tenebat, ore & faucibus suis coarctatis, in clauso spiritu poenam morte praecurrit. qua cognita re Cicero de eo nihil pronunciauit. Igitur illustris ingenii orator ab inopia rei familiaris, & a crimine domestice damnationis, inuitato paterni fati genere vindicatus est. Per mihi gratum) Iucunda vnius dictionis vtique diuisio, pro, per gratum mihi est. Gellius poetas imitatus libro. xvii. Per, inquit, magister optime, exoptatus mihi nunc venis, pro, peroptime magister. Eadem figura est apud M. Tullium Philippica sexta, D. Brutus, C. Cassius Consules prouide Consules. Idem Gellius libro secundo Noctium Atticarum, Phaedon Socraticus & Platoni per sui familiaris. Academia) Nomen villae Ciceronis, de qua Secundus libro trigesimo primo Nat. Hist. Digna memoratu villa est ab Averno lacu Puteolos tendentibus, imposita littori, celebrata porticu & nemore: quam & vocabat M. Cicero Academiam ab exeplo Athenarum: ibi compositis voluminibus eiusdem nominibus, in qua & monumentum sibi instaurauerat. Cui vero non in toto orbe fecisset, huius in parte prima exiguo post obitum ipsius tempore, Antistio vetere possidente, eruperunt fontes calidi perque salubres oculis, celebrati carmine Lauree Tullii, qui fuit, e libertis eius, vt protinus noscatur etiam ministerium eius haustus ex illa maiestate ingenui. Ponam enim ipsum carmen dignum, vbiq; & non ibi tantum legi. Quod tua Romanae princeps clarissime linguae

Sylua loco melius surgere iussa viret: Atque academiae celebratam nomine villam Nunc reparat cultu sub potiore vetus. Hic etiam apparent lymphae non ante repertae, Languida quae in suo lumina rore leuant.

teris venias ad id tempus, quod scribis, obieris Q. Fratris comitia, nos longo intervallo viseris, ac Vpilianam controuersiam transigeris. Hoc me etiam Peduceus, vt ad te scriberem, admonuit. putamus enim vtile esse, te aliquando eam rem transigere: mea intercessio & est & fuit parata. Nos hic incredibili ac singulari populi voluntate de C. Macro transigimus: cui cum aequi fuisset, tamen multo maiorem fructum ex populi existimatione illo dato cepimus, quam ex ipsius, si absolutus esset, gratia cepissemus. Quod ad me de Herma thena scribis, per mihi gratum est, ornamentum Academiae proprium meae, & Hermes commune omnium, & Minerua singulare est insigne eius gymnasii. Quare velim, vt scribis, caeteris quoque rebus quam plurimis eum locum ornas. Quae mihi antea signa misisti, ea nondum vidi: in Formiano sunt, quo ego nunc proficisci cogitabam, illa omnia in Tusculanum deportabo. Caietam, si quando abundare coepero, ornabo. Libros tuos conserua, & noli desperare eos meos facere posse: quod si assequor, supero Crassum diuitis, atque omnium vicos & prata contemno. Vale.

Nimirum locus ille sui Ciceronis honori Hoc dedit, hac fontes cum referauit ope. Vt quoniam totum legitur sine fine per orbem: Sunt plures, oculis quae medeantur, aquae.

Academia dicta ab illa memoratissima quae fuit Athenis vbi Plato philosophorum deus docere solebat, vocata ab Academio Heroe. Horatius, Atque inter syluas Academiae querere verum. Insigne) Tutelare nomen. Hermes) Mercurius. Libros tuos) Infra Cicero, Bibliothecam tuam catechismum depondeas quis accret. Lib. Attici amator e inuenis. na ego omnis meas vindemias eo referuo, vt illud subsidium seruetur tui parem. ASCENSIVS. Per mihi gratum &c.) frequens estiam oratoribus tmesis, sed Gellianam sic costuam, optime (inquit) magister perexoptatus mihi nunc venis. Non enim peroptime dixerit.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vantum dolore acceperim, & quanto fructu sum priuatus & fore si & domestico, Lucii fratris nostri morte, in primis pro nostra consuetudine tu existimare potes. Na mihi omnia quae iucunda ex humanitate alterius & moribus homini accidere possunt, ex illo accidebant. Quare non dubito, quin tibi quoque id molestum sit, cum & meo dolore moueare, & ipse omni virtute officioque ornatissimum, tuique & sua sponte, & meo sermone amantem, affinem, amicis amiseris. Quod ad me scribis de sorore tua, testis erit tibi ipsa, quatenus mihi curae fuerit, vt Q. fratris animus in ea esset is, qui esse deberet: quem cum esse offensioem arbitrarer, eas literas ad eum misisti, quibus & placare vt fratrem, & monere vt minore, & obiurgare vt errante. Itaque ex iis, quae postea sepe ab eo ad me scripta sunt, confido ita esse omnia, vt & oporteat & velimus. De literarum missione sine causa abs te accusor. Nunc enim a Pomponia nostra certior factus sum, esse cui literas dare possem. Porro autem neque mihi accidit vt haberem, qui in Epeirum proficisceretur, neque dum te Athenis esse audiebamus. De Acutiliano autem negotio quod mihi mandaras, vt primum a tuo digressu Romam veni, confeceram. Sed accidit, vt & contentione nihil opus esset, & vt ego, qui in te satis consilium statuerim esse, malle m Peduceum tibi consilium per literas, quam me dare. Etenim cum multos dies aures meas Acutilio dedissem,

Acrocerania ab excellitate fulminibus impetita nomen habet. Ad sunt Molossi, quorum canes a Plauto Molossici, a Marone Molossi vocantur. Epirus est in tertio Europae sinu, qui Acrocerania incipit montibus, finitur Helleponto. Plinius libro. 4. Athenis) a cuius urbis diuturna habitatione nomen traxit Atticus. Cicero libro. 5. de Finibus; Pöponius inquam noster iocari videtur, & fortasse suo iure. Ita enim se Athenis collocauit, vt sit pene vnus ex Atticis, vt id etiam cognomen videatur habiturus: mox (vt M. Cicero diuinauerit) successores Titi Pöponii vocati sunt Attici: vel Ouidio teste in Tristibus, Attice facunde renouas qui nomina gentis: Nec finis antiqua cöticuisse domum. Atticus hic auctore Plinio libro xxxv. copuluit librü de Imaginibus. Athenas vocat Demosthenes Graeciae Graeciam, quae ingeniorum ac virtutis trophaeum exereunt. Prouerbum, Atticus bonus valde bonus. Hi sunt illi Athenienses pietissimi: qui aram Misericordiae statuerunt, ad quam Heraclidae confugerunt: vnde humanitatis patres dicti. Huic rei Claudianus in Gildonem sic allusit, Et proprium miseris nomen statuis Athenae.

Argumentum. 4. Vantum dolore) Inge-

mit mortem Lucii patris, quae vtilitate iucunditateque priuatus est non parua. Pomponia sorori Titii non defuit, operamque dedit, vt Q. Fratris animus in ea esset is qui esse deberet. De literarum missione) sine causa accusatur. In Acutiliano negotio non defuit. De tutela legitima nonnulla. Quae Tusculano conuenire intelligit, rogat vt mittat. Terentia & Tulliola salutem adhibuit. Haec epistola scripta fuit ante Consulatum. Duos fratres habuit Cicero, alterum germanum, alterum patruelis: ex quibus Lucius qui patruelis erat adulescens egregius indolis fuit, & oratoriae facultatis studiosus. ante Consulatum eius diem obiit. Forensis) erat adiutor causarum forensium. hinc elicit amor Ciceronis in Lucium incredibilis, qui nascitur in corde, hoc innuente Augustino in libro de substantia dilectionis. Medium est cor hominis, vnde fons amoris erumpit: & cum per appetitum ad exteriora decurrit, cupiditas dicitur: cum vero desiderium suum ad interiora dirigit, charitas nominatur. Ab eo de me scripta) lege, ad me scripta. Epirum) Ad Magnesium Epirus Macedoniae tendit. A tergo Dardaneas libera gentem, mox fera Dardanos habet. Sunt in praecipio Epiri

PIVS.

Lucius Cicero.

Epirus.

Molossici Athenae. Pöponius Atticus.

Graeciae Graecia. Atticus bonus Ara miseris dicitur.

Atrophii. Cuius) Alicuius. Offensior) Iratior, exulcerator: vnde offensa & offensumcula. Recolligi) Corrigi, reuocari ab ira: quæ labi & cadere a virtute cogit homines: vnde nomen habet. Quos latini recolligentes se a valetudine dicunt, Plinius libro. xxiiij. vocat atrophos. Quid dicas) Deest verbum noui, sic, Noui quid dicas. Contendendū) Vterius promouendū, perseverandū in recolligendo. Hereditas vsu capta) Per vsu, id est vsu capionē, frequēs apud Iurisconsultos verbū, quæ est abusu acq̃uisitio dominij per longam continuationē temporis. Aduersarius erat in possessione bonorū. Id mirabamur) Ordo, Mirabamur te ignorare id: nihil vsu capi posse de tutela legitima, in qua dicitur esse puella. De tutela legitima. Vlpian. Legitime tutela lege. xij. tabularū agnatis delate sunt & consanguineis. Item patronis, id est his qui ad legitimam hereditatem admitti possunt. Hæc summa prouidentia, vt qui sperarent hanc successionē, eadem tuerentur bona ne dilapidaretur. Modestinus, inquit, curatore testamentario mortuo succedere agnatū: qui fiduciarius tutor appellatur. Iulianus, Quidam decedens, filiis suis dederat tutores & adiecerat, eos quoq; analogistas esse volo. lege analogistas. Sūt enim Analogistæ tutores illi, qui nō tenentur reddere rationē tutelæ administratæ. ab ana præpositione & logos ratio, vt ana tollat rationē. Accursius errat subdēs. inde legita, id est rationalis, qui tenet reddere rationem. scribe logista. Vlpianus de rebus eorū qui sub tutela vel cura sunt sine decreto non alienādīs. Imperatoris Severi oratioe prohibiti sunt tutores & curatores prædia rustica vel suburbana distrahere. Dixit Cicero, legitimā tutelā, vt rationem suā fortiores redderet, propter analogistas. Paulus Iuriscōnultus, Tutela est, vt Seruius definit, ius ac potestas in capite libero constituta ad tuendum eum, qui propter ætatem suam sponite se defendere nequit, iure ciuili data ac permessa. Tutores sunt qui eam vim ac potestatem habent: ex qua re ipsi nomen acceperunt. Itaque appellantur tutores quasi tutores atque defensores, sicut editi dicuntur qui ædes tuentur. Scribe, æditui, ædituentes Lucretius vocat. Mutus tutor dari non potest, quoniam auctoritatem præbere non potest, auctore Paulo. Surdum non posse dari tutorem plerique & Pomponius libro decimonono ad edictum probant, quia non tantum loqui, sed & audire tutor debet. Fœminæ, inquit Neratius, tutores dari non possunt, quia id munus est masculinorum, nisi a principe, filiorum tutelam specialiter postulent. Est quoque testamentaria tutela, vt inquit Caius, lege. xij. tabularū permissa parentibus, liberis suis, siue masculini, siue fœminini sexus, si modo in potestate sunt, tutores testamento dare. Hæc ille. Vnde Ciceronis nodus soluitur. De tutela legitima, expone de his qui positi sunt in tutela legitima. Nihil vsu capi posse) Papinianus, Doli tutorum pupillo neque nocere, neque prodesse debet. Articulorum) Chiragra vocatur, aliqui & de pedibus. nam in digitis pedum sunt articuli. Proprie tamen de manibus dicitur articulus. Perius Satyra quinta, Sed cum lapidosa chiragra, Fregerit articulos veteris ramalia fagi. Prius dixerat Horatius, Postq̃ illi iusta chiragra Contudit articulos. Nodosa ab Ouidio dicitur. Hoc morbo laborant quorum genituræ dominus fuerit Saturnus, auctore Materno. Celsus libro. iij. medicinæ scribit plures articulari morbo laborantes annuo spatio videri ac vino renūciasse, nec amplius articulatione lesos.

Sic Plinius articulare morbum appellat: quo laborauit Ennius ille pater auctore Sereno, dum poetula siccat iniqua. Eusebius Chronographus, Ennius poeta septuagenario maior articulari morbo periit. Plinius libro. xxiii. oleum coccinum bibi prodiit ad purgationem ventris cum pari caldæ mentura: & articularum morbis prodesse. ASCENSI vs. Quid dicas, id est dicere vells, subaudit intellexi aut nouit ad quod verbum subauditum pertinet quod addidit neq; id neglexi. Si enim non intellexisset non fecisset, & ita neglexisset. Argumentum.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Non committam posthac, vt me accusare de epistolarum negligentia possis. tu modo videto in tanto ocio, vt par in hoc mihi sis. Domum Rabiria nam Neapoli, quam tu iam dimisam, & exadificatam animo habebas, M. Fontius emit HS. CCCXCIII. Id te scire volui, siquid forte ea res ad cogitationes tuas pertineret. Q. Frater (vt mihi videtur) quo volumus animo est in Pomponiam: & cum ea nunc in Arpinati prædio erat: & secum habebat hominem *χρησιμωδῆ* D. Turranium. Pater nobis decessit ad VIII. Cal. Decembris. Hæc habebam ferre, quæ te scire vellem. Tu velim, si qua ornamenta Gymnasio reperire poteris, quæ loci sint eius, quem tu non ignoras, ne prætermittas. Nos Tusculano ita delectamur, vt nobismetipsi: tam deniq; vt cum illō venimus, placemur. Quid agas omnibus de rebus, & quid acturus sis, fac nos q̃ diligentissime certiores. Apud matrem recte est: eaq; nobis curæ est. L. Cincio HS. DCCCC. constitui me curaturum Idibus Feb. Tu velim ea, quæ nobis emisse & parasse scribis. des operam, vt q̃ primum habeamus. & velim cogites id, quod mihi pollicitus es, quemadmodum Bibliothecam nobis conficere possis. Omnem spem delectationis nostræ, quam cū in ocium venerimus, habere volumus, in tua humanitate positam habemus. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

A pud te est, vt volumus: mater tua & soror a me Quintoque. Fratre diligitur. Cum Acutilio sum locutus: is sibi negat a suo procuratore quicq; scriptum esse, & miratur istam controuersiam fuisse, quod ille recusarat: satisfdari amplius abs te non petit. Quod te de Tadiano negotio decessisse scribis, id ego Tadio & gratum esse intellexi, & magnopere iucundum.

NON Committam) Spondet se in scriptandis literis futurum hoc diligentioram. Frater Q. Pomponiam amat. De obitu patris. Tusculanum commendat, ornatumq; cupit Attici industria. *χρησιμωδῆ*) Chrestomathe, peritum, nauum, & qui vsu occalluit. *χρησιμωδῆ* vsus, *μαθηματικῶν* doceo. Temperantem Græci *σωφρονα* appellant: eamq; virtutem *σωφροσύνη* inquit Cicero libro Tusculanarum tertio, quam soleo equidem tum temperantiam, tum moderationem appellare: nonnunq; etiam modestiam. sed haud scio an recte ea virtus frugalitas appellari possit. quod angustius apud Græcos *σωφροσύνη* appellatur, id est tantummodo vtilis. Tūm deniq; Corrige tam, & repetere verbum delectamur. Cū illo) Cum illuc. Sed scribendum sic, Denique vt cum illo. Placeamus.) Alii legunt placeamus, id est recedimus, fracti videlicet forensibus fluctibus. Matrem) Tuam. DC, nongenta Cordex vetus explicitum habet, cōpēdio scribitur. DCCCC. Curaturum.) Soluere de creui.

Argumentum. Epist. VI. Q. Frater cum sorore in gratiam rediit procurantē Cicerone. De Lucio reconciliando agit. De signis Megaricis hortatur q̃ plurimam signat ad ornandum gymnasiū & xystum. **A**VD te.) Tu bene vales vt accepi & nos ideo gaudemus. Controuersiam) litem. Recusarat) litigare tecum. Satisfdari) satisfieri. Inter hæc tamen ponunt differentiam iuris perit vt satisfdari sit per vadē, aut fidē meā. Decepisse.)

Iam patuca.) Tam scribendum. Amico.) Luceio. Contendam.) Enitar, impetrare conabor. Hermerotas.) Nonnulli Hermeracles, hoc est cupidines iunctos Herculi, qui Græce dicitur Heracles quasi heras cleos, id est aeris gloria, quod eum solem censuit antiquitas. Aliqui ἡμεροτας, id est semi cupidines quod essent amores dimidiati. Aliqui Hermerotas hoc est Mercuri cupidines, quod non Cupidini apud Lucianum Iuppiter focium dat Mercurium. Iuxta illud Epigrammatici, Ludere Mercurio cum Ganymede licet. Instar enim Cupidinis Ganymedem puerum fere ponit. De quibus Hermerotibus meminit Plinius libro trigesimo sexto na.

Hermerotes.

Hermeracles

hiff. Hermerotas hic scribendum esse videtur innuere Laetantius libro primo ditinatum institutionum, Magni Cicerone audaxque consiliū fuisse Græciam dicit, que cupidinum & amorum simulacra in gymnasiis consecrasset. Adulat⁹ est videlicet Attico & irrisit hominem famularē. vide reliqua capite. xx. Sed ne tibi portentum videatur Hermeracles legi posse, tanquam Hercules sit a musis & gymnasiis alienus, quem alii philosophum etiam Stoicorum ducem, alii Cynicorum & harum sectarum repertorem credidere. Sed sensum Ciceronis plurimum Athenæi verba protinus illustrant. Sapiētes, ait Athenæus, amorem procul ab omni turpitudine iudicabant, & in gymnasiis vna cum Mercurio & Hercule statuerunt, cui sacrificabāt. Nam amorē honestamque voluptatē, que ex virtute provenit, delitēte corporis infama uerunt, ut Seneca testatur in Epistolis. ὠφελος Venale. Eius loci. Quadrans illi loco. Admoneret.) Ornamentorum necessariorum ad cultū. Lypos.) Typos legit Aldus, nec aliter Beroaldus in quadā ad Grapaldū Parmensem Epistola. Typos vulgo caua dicit. Nō satis hæc aridit opinio, incurrit ambo. Typus enim Aldinus per quacunq; formam nimium latū & generale quid est. Nō displicet Hermolai opinio in Diocoridā Rhypos substituitis, pro ceris siue formis vnde sigilla fingebantur. Nā Græci strigmēta Rhypon appellāt & Gloeon. Rhypon Iulius Pollux pro cera quocq; sigillari acceptū quādoque tradit ab auctoribus nisi quis typon, nō rhypon in Poluce dicitur. Rhypos fortassis a situ vetustatis ceras has dixisse, ut Plinianū quocq; illud. Ex ipsi cera vultus singulis disponebatur armariis, ut essent imagines quæ comitarentur gētilicia funera. defuncto aliquo totus aderat familie eius, quæ vni fuerat, populus. Atrioli.) A trii minoris. Respice dispositas generosa per atria ceras, inquit Ouidius. Vbi erat atrium maius, fuit etiā minus, quod M. Cicerone dicit Atrioli. Putealia sigillata.) Operimēta puteorū aliqui intelligūt, propter hæc verba Vlpiani iurisperi lib. xix. Digestorū de actionib⁹ empti & venditi. Adib⁹ distractis vel legatis, ea esse edū solem⁹ dicere, que quasi pars aditū vel propter edes habetur, ut puta putealia. i. q. h. puteus operit. Aldus audētor, putealia sigilla legit. Sūt enim sigilla parua signa. Ouidius in heroico opere, Breuib⁹ distincta sigillis. Pl. lib. 35. na. hiff. Vtū gypsi in albariis sigillis edifficiorū gratissim⁹. Pollio lib. 2. Architectonicę minora sigilla floresq; & achātos. Ego plutealia sigilla lego per cultu pluteorū gymnasticorū, propter illud Satyr. Et iubet archetypos pluteū seruare cleāthas. vnde doceremur i pluteis imagines sapiētū disponi solitas. Concinit Persius, Nec pluteū cedit, nec demorsos sapit vngues. Plutealia Beroaldus in Epistolis recognoscit his verbis, Est enim legēdū plutealia. nāq; plutealia appellat simulacra lignea, vel ligneis typis hoc est formis inclusa a pluteis dicta, quorū signatio notior est quæ ut in pſentia egeat interpretatiōis. Ego existimo esse legēdū, plutealia sigilla duo, hoc est signa pusilla quæ sigilla dicitur, ex pluteis hoc est asserib. ligneis cōfecta, ut ad illorū exemplar congregaret Attic⁹ marmorea simulacra, eaq; mitteret Ciceroni ad gymnasiū exornādū, hæcten⁹ Beroald⁹. Vindemiolas) Studia subsecutaria. nūci studiis forensibus, causis obstrepetib⁹, racemos aut spicas lego. mox in bibliotheca tua velut i vinea feracissima, faciā iustā vindemiā. Eo) In eā tuā bibliothecā. Subsidium) Ut

Typi.
Rhypi.

Atriolum.
Putealia.

Sigilla.

Plutealia.

Vindemiola.

cum desinam in foro strenuū patronum agere, in sinu tuo, tuorūq; librorum conquesca, cum inertia, ut ait Cecilius crimen effugero. Huius rei.) Quidam codices habent, eius rei, hoc est amoris in Pompeianā & reconciliationis. Soror.) Tua, Pompeiana. Tibi me promississe.) Quod te ad iuuandum ambitionem meam non accersam. Agendum esset.) Scribunt aliqui, habes. Mea.) Interesse mea, ad me videlicet pertinere. Plus proderit tibi stare quæ mihi venire: etiam absens nihil non prodesse poteris. Sin autem.) Venies, aut secus feceris. Eum & offendes.) Corrige. Tum & offendes. Erga te & audies) Corrige ex prisca exemplaribus & iurgatē audies, aliqui promissam lectionē ad idem significatum trahūt. Quasi mihi.) Obiurgabo te ad ambitum meum veniētem & præsentiam tuam accommodantem, his verbis, Cur venisti Pompei quasi sine te magistratum ambire & impetrare nō possim: quasi tibi non mihi decernatur hic honor? Si qua.) Aliqui honores. Non modo te præsentia tua iuueris. Sed per te parta sint.) Favore, gratia, ambitu, liberalitate tua. Diē dat) Diem dicit, accusat, ut in Buc. Da Tityre nobis. Sponsorem) Me fideiusorē pro te Tulliole. Appellat) Citat, in ius etiam rapit.

semper volui, & elaboravi. Multa signa sunt eius rei, non minimum, quod soror prægnans est. De Comitibus meis, & tibi me promississe memini, & ego iam pridem hoc communibus amicis, quæ expectant, prædico: & te non modo non accersam, sed prohibebo, quod intelligam multo magis interesse tua, te agere quod agendum esset hoc tempore, quæ mea, te adesse Comitibus. Proinde eo animo te velim esse, quasi mei negotii causa in ista loca missus esses: sin autem tum & offendes erga te, & iurgatē audies: quasi mihi si qua parta erūt, non modo te præsentem, sed per te parta sint. Tulliola tibi diem dat, sponsorem appellat. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Mea sponte faciebam antea, & post duabus epistolis tuis per diligentem in eandem rationem scriptis, magnopere sum commotus. Eo accedebat hortator assiduus Sallustius, ut agerem quam diligentissime cum Luceio de vestra veteri gratia reconcilianda. Sed cum omnia fecissem, non modo eam voluntatem eius, quæ fuerat erga te recuperare non potui, verum ne causam quidem elicere immutatae voluntatis. Tamen si iactat ille quidem illud suum arbitrium, & ea, quæ iam tum, cum aderas, offendere eius animum intelligebam: tamen habet quiddam profecto, quod magis in animo eius insederit, quod neque epistolæ tuæ, neque nostra legatio tam potest facile delere, quam tu præsens, non modo oratione, sed tuo vultu illo familiari tolles, si modo tanti putabis id:

us, dicitabat in cogendis pecuniis partem Ciceroni queri. De diuortio Mutiæ uxoris Pompeianæ nō nulla referuntur duce Clodio adulteratæ in domo C. Cæsaris in sacris Bonæ Dæ. In fine deplorat obitum Sostheni agnostis. SVVM arbitrium.) Scriberem tuum, nam si arbitrium Luceii fuisset in Atticum, Luceius irasci non debuit. Iudex iritat eum contra quem iudicat: vel suum exponit quod ipse causam suam & irę prætextum suæ afferebat illud arbitrium. Paulus Digestorum libro decimo septimo pro socio, mentionem facit arbitratorum quorum duo genera sunt, vnum eiusmodi, ut siue equi sit siue iniquum parere debeamus, quod obseruatur cum ex compromisso ad arbitrium itum est. Alterum eiusmodi ut ad boni viri arbitratum redigi debeat, & si nominatim persona comprehensa sit, cuius arbitratu fiat. Scribit Cicero in oratione pro Murena, iam illud mihi quidem mirum videri solet, tot homines tam ingeniosos per tot annos etiam nunc statuere non potuisse, vtrum diem tertium an perēdium, iudicem an arbitrum, rem an litem dici oporteret. Legatio.) Mandatum nostrum, & de

Argumentum. VIII. TMEA Sponte.) Attic⁹ crebris ad Ciceronem literis egerat ut Luceium alienatum reconciliaret. M. Tullius operam dedisse refert, sed frustra, sperat tamen Attici præsentiam huic malo mederi posse oratione ac vultu familiari. Cædidatos inique tractari scribit, in quibus & ipsum iniquissime. Mox rogat ut signa, ceras, ornamenta, sigilla, quæ Academiæ parauit, quæ mittat. Caueat ne cui libros suos tradat, quorum solā post deploratam Rēpub. curā sibi superesse scribit. Antonium defendere recusat, hominem ferme infamem propter fraudem liberti Hilaris, quod eius præsentiam nactus Antonius

Sponsor.

PIVS.

Arbitri.

Caducaeatores Irenarcha

legatio tui Ciceronis ad pacem. Legati ad pacem a Latinis caducaeatores, a Graecis irenarchae. Humanitati constare.) In humanitate tua perseverare. Eidem.) Lucei pacificationi. Obfirmator.) Immo bilior. In vtro.) In alterutro vestrum. Arbitrari.) Subintellige te. Designatum esse.) me. Exercitum.) Anxium, sollicitum, iniquitas invidens meritis honores, nunc candidatos bonos exercet, confutur gentibus malis, qui virtuti non fidentes iniquitate nituntur. De Philadelpho.) A Philadelpho. Teueri.) Teutris habent exemplaria prisca. Ad te rem post eam.) Scribe, Ad Teutrem postea rediit. Consilium.) Scribe, C3 fidium. Propinqui.) Cognati vel affines. Minore centesimis.) Scribe centesimis, id est non possunt impetrare a Cecilio affine Titi nisi dent centesimas. Centesime vsurg quando ex mille sorte, centum pendebatur in vsura. A Seneca centesime sanguinolentae vocantur: vnde a Sidonio dictum, Cauta est centesima foeneratori. Erant & publicani quadragesimarum, de quibus Tranquillus in Vespasiano, qui hoc tributum exigebat. Tacitus abolitionem quadragesimae quinquagesimaeque laudat. Erat & vigesima, de qua Plinius Nouocomensis in Paenynico ad Traianum, a qua Linius aurum vigesimarum redactum ex ista exactione vocat. Tranquillus Caligula scribit ducentenas auctonum olim Italiae remississe. Cicero ad Brutum, Tributum ex centesima collatum impudenti censu locupletum. Vide Iuriscultos. Cheroneus in Lucullo prodit haec, Has ingentes vrbium calamitates miseratus Lucullus oppressos aere alieno haud multo post his legibus liberavit. Primum enim non vltra centesimam iure foeneris deinceps repeti posse instituit. Omnes deinde vsuras capite maiores abscidit. Postremo quod maximum fuit, neminem imperat foeneratorem vltra quartam fructuum debitoris posse accipere. Qui vero cum capite foenus ipsum iunxisset, vtroque priuatum esse. Foenus cum capite iungere est anatocismum facere, forte Epicephalia sunt appellata, sed inferius res melius euentilabitur. In alia significatione Iurisculti de cursu publico centenarii meminerunt, quod nomisma Suidae est. Alii intelligunt ornamenta in modum nomismatis, quae pectoribus equorum affiguntur. Alii appellantur a iurisperitis Cucumae. Hermolaus de centesimis vsuris plura misallor, quem Iurisculti sequuntur. Nummum.) Aduersus aliter, modus loquendi, quasi dicat nec obolo minus quam sit taxatio nummi: vnde additio nummo apud Horatium, venditio imaginaria, vt vulgo dicitur pro fragmento panis. Valerius lib. v. Mario Cornuto Praetore fuit Hircii & Panfa iussu Senatus locante, qui tunc libitinam exercebant, tum rerum suarum vsurum, tum ministerium gratuitum polliciti sunt, quia si pro Rep. dimicantes occiderant: perseverantibus postulatione exciderunt, vt exequiarum apparatus festiis nummo ipsi praebentibus addiceret. Vlpianus Dig. Locati, Si quis conduxerit nummo vno, conductio nulla est. Apud Iuriscultos Titulus est de rei additione, non vt habet mendosi codices, adiectione. Minore.) Minoris precii, vulgo, non acciperet minimum minus. Mouere.) Impetrare ab eo. Ad prima.) Candidatos. Letalius.) Crudelius.

Centesima

quod si me audies, & si humanitati tuae constare voles, certe putabis. Ac ne illud mirere, cum ego antea significarem tibi per literas, me sperare illum in nostra potestate fore, nunc eidem videar diffidere. Incredibile est, quanto mihi videatur illius voluntas obstinatior, & in hac iracundia obfirmatior. Sed haec, aut sanabuntur cum veneris, aut ei molesta erunt, in vtro culpa erit. Quod in epistola tua scriptum erat, me iam arbitrari designatum esse, scito nihil tam exercitum esse nunc Romae, quam candidatos omnibus iniquitatibus, nec quando futura sunt comitia sciri. Verum haec audies de Philadelpho. Tu velim quae nostrae Academiae parasti, quamprimum mittas: mirum quod illius loci non modo vsus, sed etiam cogitatio delat. Libros vero tuos caue cuique tradas: nobis eos, quemadmodum scribis, conserua: summum me eorum studium tenet, sicut odium iam ceterarum rerum, quas tu, incredibile est quod breui tempore, quanto deterioribus offensurus sis, reliquisti. Teutris Syllani len tum sane negocium: neque Cornelius ad Teutrem postea rediit: opinor ad Considium Anxium Felicium confugiendum est. Nam A. Cecilius propinqui minore centesimis numerum mouere non possunt. Sed ad prima illa redeam. Nihil ego illa impudens, astutius, letalius videtur. Libertum mitto. Tito mandavi ut atque avasolub, sed

Anatocism. Epicephalia. Centenarii. Cucumae. Nummo addicere.

ce significat considerationem. Et Pyrrhoni philosophi Graeco cognomento dicti sunt Sceptici quasi questores atque consideratores. Anabola vero graece dicitur noxa atque dilatio. Si vero legas sepsis sine litera, significat corruptiones, a verbo Graeco σίψω quod significat corrumpo. Sed Cicero per sepsis & anabolas intelligi voluit speculationes & dilationes prout dictum est. Aduerte nonnullos momos hoc ad alium Antonium non Trifurium referre, vt contra quotidianam garrulitatem non ab re fuerit, manes Cicero elicere. Tito.) Amico nostro. τὸ ἀντομαρν.) erit arbitrium nobis differre propter aduentum Pompeii subitarii. ταυτομαρν ἡμῶν.) Hoc est casus noster legit Aldus nullo sensu. Quidam τὸ ἀντομαρν. hoc facile & spontaneum, vt δὲνατ ἀντομαρτ apud Demosthenem fatalis & sponte accedens, quae contraria est violenta, ante diem irruenti. Iuxta illud Maronianum, Sed quia nec fato, merito nec morte peribat, Sed misera ante diem. Automata dicuntur organa, quae per se mouentur, vt horologia nostratia. Prodromi.) Praecursores, qui anticipant victoris Imperatoris aduentum. Sic Prodromi fides maris, quando ceterarum maturitatem praevenerent solent. Plinius in 2. vtitur hoc verbo, Canis exortum diebus octo ferme Aquilones antecedunt, quos Prodromos appellant. Tautomaton tamen Graeci quod sponte cadit appellant, vt significet nescio an hoc casu cadet nobis ne defendamus Antonium, & ita honeste & sub pretextu honestatis Antonium non defendemus obstate cito Pompeii aduentu. Acturum.) Instruendum actionem. Praetor.) Qui pro tempore erit vt succedatur Antonio in Questorio munere. Per popularem.) Seruata auctoritate mea apud populum. Rogauerat Atticus Ciceronem vt accusato Antonio affini suo patrocinium non subtraheret. Nec mihi libeat.) Antonium defendere a quo in existimatione sum lesus. Quod.) Non libere & placere. Vel.) Augere, vt quod & per. Maximum est.) Maxima est excusatio. Accidit hoc.) Quare ego irascor Antonio & illi defendere nolum. Mandat.) Scribe mando. Thyllus.) Lege Chyllius, idem qui supra. Libertum.) Hilarum, homunculum nequam. Nebulonem.) Libertum Hilarum, Marcellus, Nebulones & tenebricones dicti qui mendacis & astutiis suis nebulam quandam & tenebras obiciunt, quoniam fugitiuis & furibus haec erant accommodata. Plancum.) Nominabat auctorem qui Valerio rem detexisset. Diuortium Mutiae.) Plutarchus in Pompeio, Mutia enim post Pompeii abscisum ignominia domum turba-

tonius oppugnabatur a Pompeio, quare mandauit pedetentim tempus dilationis, id est anabolen per Titum vt Pompeio minus offendere videretur. Infra patebunt haec clarius. Codices qui fuere Iani Lamolae grammatici tunc per excellentis habent, Scriptum quoque anabolen, praedium vel dilationem. Scriptum tibi silicium est praedium belli ciuilibus, quod ab Antonio habebit originem, quem tanquam priuatum Celsaris amicum volebat Pompeius ex legatione Gallicana deturbare, sed haec postea fuerit: non arridet haec opinio. Quidam legunt Embolen, id est argumentum. Puto tamen Antonium tunc

Anabole

Embole

nescio an ταυτομαρν. Nam mihi Pompeiani Prodromi nunciant aperte Pompeium acturum, Antonio succedi oportere, eodemque tempore aget Praetor ad populum. Res eiusmodi est, vt ego nec per bonorum, nec per popularem existimationem honeste possim hominem defendere, nec mihi debet, quod vel maximum est. Etenim accidit hoc, quod totum cuiusmodi sit mando tibi, vt perspicias. Libertum ego habeo sane nequam hominem: Hilarum dico ratiocinatorem, & clientem tuum. De eo mihi Valerius Interpres nunciat: Chylliusque se audisse scribit haec, esse hominem cum Antonio. Antonium porro in cogendis pecuniis dicitare, partem mihi quaeri, & a me custodem communis quaestus libertum esse missum. Non sum mediocriter commotus, neque tamen credidi, sed certe aliquid sermonis fuit. totum inuestiga, cognosce, perspicice: & nebulonem illum, si quo pacto potes, ex istis locis amoue. Huius sermonis Valerius auctor est. Cn. Plancum nominabat, mando tibi plane totum vt videas cuiusmodi sit. Pompeium nobis amicissimum constat esse. Diuortium Mutiae vehementer

pauperem fuisse Praefectum equitum in Syria, & pauperem reuersum fuisse Romam immo egerrimum, vt coactus fuerit paternam domum vendere. Auctor Cicero in Antonianis, Plutarchus, Sed cum Gabinius vir Consularis missus ad reponendum in regnum Ptolemeum in Syriam nauigans Antonium rogasset vt secum proficisceretur, priuatum se negauit iterum, Praefectus vero equitum concessit. Aliqui dicunt Antonium tunc in Syria vel aliquibus his regionibus fuisse Quaestorem. Beroaldi praecursoris nostri verba in quadam epistola posita omittere nolui, quod visus est proxime scopum attingere. In eadem epistola petitur de doctissimo Philippo declarari hoc Cicero Tito mandauit sepsis & anabolas. Ita respondet, Scito ergo hoc significare voluisse vt diceret se mandasse Tito vt consideraret cuncta diligenter, & dilationes omnis causae perspicere quam non libenter suscipiebat. Sceptis enim Graecis

Sceptis Sceptici

Automati

Prodromi

Nebulones Tenebricones Mutia Pompeii

ult. Pompeiusq; dum in remotis ageret, id neglexit, sed Italiam cum iam attingeret impensiori cura ru-
mori insistent, quod ut opinandum est causam magis apprehendit, repudium illi dedit, neq; tunc neq;
postea cur eam repudiasset fastus. Huius tamen rei causa apud Epistolas Cic. patet. Tranquillus in Di-
catore, plurimas & illustres foeminas corrupit Celsar, etiam. Cn. Pompeii Mutiam. Certe Pompeio ex-
probratum est quod cuius causa post tres liberos exegisset uxorem, & quem gemens Agistum appellare
conuisset, eius postea filiam potentis cupiditate in matrimonium recepisset. Hieronymus contra Loui-
niantum, Impudicam Mutiam
indicauit in expeditione co-
milito, & victorem totius or-
bis tristi nuncio cõseruauit.

Clodius.

P. Clodius.) Vnde mana-
uit illud Satyr. poetæ, Clodius
accuset moechos. A Cicer.
dissentit Luitius lib. ciii. his,
P. Clodius accusatus est quod
in mulieris habitu, sacrarium
in quo virum intrare nefas
est, cum intrasset, uxore Me-
telli Pontificis stuprasset, ab-
solutus est. Luitio tamen re-
clamat omnis historica scho-
la, Tranquillus in Iulio Cæsa-
re, in P. Clodium Pompeiæ
uxoris suæ adulterum, atque

Bona dea.

eadem de causa pollutarum cerimoniarum rerum testis citatus, negauit se quicquam comperisse, quibus & ma-
ter Aurelia & soror Iulia apud eosdem Iudices omnia ex fide retulissent: interrogatusq; cui igitur repu-
diasset uxorem? Quoniam inquit meos tã suspicione q̃ crimine iudico carere oportere. Mulieris.) Alii
Codices habent muliebri, effingebat puellam.) Pro salute populi Romani.
Quod ita Cheroneus historicus copiose describit, Romæ Bona Dea colitur, quam Greci quidã Gynecis
annominant. Eam Phryges Mydæ Regis parentem asserunt, Romani Dryadæ, puellam Fauni uxore
putant: nonnulli Græcorum illam ex Liberi matribus esse quam ne fati liceat: vnde mulieres cū festos
ei dies peragunt, tabernacula vitiginis intexunt ramis. Sacrum in super Draconem Deæ secundum fa-
bellam erigunt. Dumq; illi sacra celebrantur, neq; eo virum accedere neq; domi adesse fas est. In eis sacri-
ficiis ipsæ inter se mulieres multa orphicis consentanea facere tractantur. Cum igitur ea instant solæ-
nia vir ipse seu Præturam, seu Consulare gerat imperium, cumq;q; mares vna commigrant.) vxor do-
mum ornatilime extruit. Ibi maxima sacrorum pars noctis peragitur, promiscuis sonis & cantibus ioc-
ca longas exercent vigilias. Addit idem Cheroneus in Celsare Dictatore, Populares eo tempore cerimo-
nias celebrante Pompeia, Clodius cui nondum genas prima lanugo vestierat, eam enim ob rem latere
iperauerat, assumpto p̃saltriæ amictu apparatusq; illo comheat. Tenere autem faciem puellæ dices. Is
igitur apertas offendens fores, securus a cõscia rerum ancilla intromissus es. Quæ ad Pompeiam vt rem
aperiret accurrens, cum tardiuscula rediret, interea loci Clodius expectationis impatiens, errabundus spa-
tiosa lustrat atria, lumina vsque quæq; fugiens. Cui obuia quedam Aureliæ pedisequa, cū perinde ac foe-
mina foeminam, vt modularetur, prouocabat. Recusante vero illa in medium protrahens quænam &
vnde sit rogat. Clodius cum Pompeiæ ancillam nomine Auram prætolari se diceret, voce sua proditus
est. Quapropter sublato clamore pedisequa, statim ad lumina, turbasq; profluit, virum comperisse voci-
ferans. Tum trepidantibus passim mulieribus Aurelia interruptis occultatitq; Deæ sacrificiis simul ac
fores clausit ardentibus cereis domum circuit Clodium vestigans. Is demum in ancillæ cubiculo, quo si-
mul ambo profugerant, inuentus. Hoc patet factum, modo Clodium e ianua mulieres proturbat. Ana-
gnostes.) Prælectorem Gellius latine vocat libro decimo & septimo sic. Equid putatis si magistrum
prælectoremq; habuisset alicuius eris? Paulo supra idem, Iuliano nunciatur ἀνεγνωστω quendam non
indoctum hominem, voce admodum scita & canora. Vatinius libro quinto Epist. Cicer. Famil. Dicitur
mihî tuus seruus Anagnostes fugitiuus cum Vardacis esse. Sositheus. In antiquis exemplaribus ha-
betur Sositheus.

Anagnostes.

Argumentum. IX.

P. IVS.

Accepi.) Epistolis Atti-
ci tribus incessitus ad
scribendum Cicero re-
scribit, expurgas se tamẽ tar-
ditatis quoniam tabellarium
fidelem non inuenit. Pisonẽ
peruersum Consulem taxat,
cauillatorem & morosum di-
cit, facie magis q̃ facietis ridi-

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Accepi tuas tres iam epistolas. vnam
a M. Cornelio, quã a Tribus ei Taber-
nis (vt opinor) dedisti: alteram, quam
mihî Canusinus tuus hospes reddidit:
tertiam quam (vt scribis) anchoris

ulum, Messalam dilatat, quod partium defensor sit studiosusq; bonorum. Incessum Clodium ad Pon-
tifices reiectum. Vxori Celsarem nuncium remisisse. Piso Clodio fauet. Pompeius Cic. laudare cepit, in
quo tamen nihil simplex. Orationes suas ab Attico laudari gaudet. A TRIBVS Tabernis) Nomẽ
est loci in via Appia. Idem libro secundo ad Atticum, Emersem commode ex Antio in Appiam ad
Tribus Tabernas. De Tribus Tabernis pro nomine loci mentio est apud Antoninũ in itinerario ab vrbe
per Appiam. Lucas in Actis Apostolorum, Cum audissent fratres occurrerunt nobis vsq; ad Appij forũ
ex Tribus Tabernis. De Tribus
Tabernis munimẽto quoq;
sic in Gallia vocato, quod Iu-
lianus reparauit, Marcellinus
lib. 16. meminit. Anchoris
solutis) Hoc fit cū in nauigan-
di procinctu sumus. Nã vt ait
Maro in 6. Anchora fundas-
bat nauis: cõtra, relaxat cum
subtrahitur. Euripides, quod
est scitu dignũ, Polydoru fa-
milie gentisq; anchorã vo-
cat. Rhetorũ) Rhetoricoru
flosculoru pleng. Loquitur)
Prisci codices habent loque-
batur vt sit Synchroia, hoc
est vt tẽpora cõgruãt. Tum
tardior.) Talis cõperendina-
tor & perastinator vicis epis-
tolice dici potest. Quotus
enim quisq; est? Interrogati-
ue profertur, quot nã reperit-
tur? quasi dixerit: pauci vel
nulli, referunt ad paucitatem
cum interrogacione. Fran-

Tres Taber-
ne.

solutis de Phaelo dedisti, quæ fuerunt omnes Rhero-
rum, pure loquebantur, cum humanitatis sparsæ sale,
tum insignes amoris notis. Quib. epistolis sum equi-
dem abs te laceffitus ad scribendum. sed idcirco sum
tardior, q̃ non inuenio fidelem tabellarium. Quotus
enim quisq; est? qui epistolam paulo grauiorem ferre
possit, nisi eam per lectionem releuerit? Accedit eo q̃
mihî non est notum, vt quisque in Epeirum profici-
scatur. Ego enim te arbitror cæcis apud Amaltheam
tuam victimis, statim esse ad Scironem oppugnandũ
profectum: neq; id ipsum tamen certum habeo, quan-
do ad Antoninum proficiscare, aut quid in Epeiro tem-
poris ponas. Itaq; neq; Achaicis hominibus, neq; Epei-
roticis paulo liberiores literas committere audeo.
Sunt autem post discessum a me tuum res dignę lite-
ris nostris, sed non committẽde eiusmodi periculo, vt

Quotus
quisq; est?

Philephus ait quotus quisq; significare idem quod quot. Augustinus præter ceteros libro de Ciuitate
dei. xv. quotus quisq; hominum est cui profunditas vtilitatis huius appareat? Plinius Cæcilius, Et sane
quotus quisq; tam rectus auditor, quem non potius dulcia hæc & sonantia, q̃ austera ac pressa delectent.
Martialis sine interrogatione, Pars quoda parthasie labor est mareoticus auis. Ferre possit.) Perferre
velit quin perfide relinat, huiusmodi nostra tempestate humanitatis hostes q̃ plurimi reperit. Per
lectionem,) Illam legendõ. Reuelarit.) Scribe releuerit, a verbo relino, id est aperuerit. Terentius, Re-
leui omnia dolia. Accedit eo, Ad hæc facit, præterea. Vt quisq; Cum, vel cum primum singuli quisq;
præter ceteras significaciones & hanc habet verbum vt, significat aliquando ne. Celsar in Commenta-
rijs, Vt satis commode supportari possit, timere dicebat. Significat & quemadmodum. Cic. in Rullum,
Sed omitto vt sit factus vterq; nostrũ. Interrogatiue etiam vsurpatur. Plautus in Trinimo, Quid agit
tua vxor? vt valet: Vtuntur pro quomodo non sine admiratione. Idem poeta in Rudẽte, Vt præ timo-
re in genua in vndas concidit. Vt, pro dato q̃. Cicero Attico, Quis autem locus erit tutus? vt plac-
tis vtamur fluctibus proficit. Luitius, vt in tui tumultu, portas inuadit. Vt pro vtinam. Terentius in
Adelphis, vt te Syre cum tua mōstratione magnus perdat Iuppiter. pro postq;. Cic. in Antoniu, Est em
annus vt repulsam tulit. Similiter & in Bruto. Amalthea.) Nomẽ est facundissime villę vel bibliothe-
cę. Amalthea capra quæ Iouẽ nutruit. Dicunt ab vno cornu ambrosiam fluxisse, ab altero nectar.

Releuere.

Vt.

Amalthea.

Ouidius in Fastis.
Nais Amalthea cretæ nobilis Ida
Dicitur in siluis oculuisse Iouem.
Hęc fuit hæc odorum mater formosa duorum
Inter Dictæos conspicienda greges.
Iac dedit illa Ioui, sed fregit in arbore cornu,
Truncaq; dimidia parte decoris erat.

Sustulit hoc nymphæ cinxitq; decentibus herbis,
Et plenum pomis ad Iouis ora tulit.
Ille vbi res celi tenuit folioq; paterno
Sedit, & inuito nil Ioue mundus habet.
Sidera nutricem, nutrices fertile cornu
Fecit, quod dominae nunc quoq; nomen habet.

Hoc caprarum cornu vocatur, vnde in felices, quos fortuna ditauit cornu semper inaurat, dixit Lucia-
nus, Amaltheam mulgent. In eisdẽ aię οὐρανίη dicitur a Græcis, Capra videlicet celestis. Variat poetę,
Aliqui Caprę nomẽ dicunt Amaltheam, nonnulli nymphę. Extat & aliud adagiũ græcanicum, Caprã
celestem exorientem apexitide oppidoq; fortunatis. Polyagnus proprie vxoris Aquariolus, qui vide-
licet vxorio questu viuebat, alere dicebatur capram celestem: vnde fortassis huiusmodi meretriculas
Horatius capras eo versu innuit. Et nimis arcta premit olidæ conuiuia caprę. Scironem) Lege sciro-
nem. Ex Pausaniẽ primo didicimus Molurida rupem Leucotheg & Palemoni consecratam, reliquas,
quę post illas sunt, celerofas ac pollutas arbitrantur: quod inde Sciron homines in mare præcipitaret.

Polyagnus.

Sciron.

quos testudo adnatans corripiebat. Inde ipse quoque Sciron a Theseo in mare deturbatus est. Sed, quod pro Ciceronis difficultate facit, scribit Stephanus in libro de Viribus, Sciros habitatio Arcadiae: cuius incolae Sciritae nuncupantur. Est & alterum in Attica Sciron. Sunt & Scironides petrae Scirone denominatae, de quibus Lucianus in dialogo Neptuni & Delphinum. Hoc in loco meretrices coesidebant, unde fortasse Sciraphium deductum est, quod locum significat quo xus is est, id est, aleatores conueniunt, & Scirophoros quod intemperantem significat. Istumia vt nonnulli volunt instituta sunt a Theseo in Scironis honorem, vt se a caede expiaret. Scironem enim filium fuisse Caneti & Enioche Pithei filie. Alij in Scinis honorem constituta, non Scironis. Ne nos igitur teneat admiratio si latrocinia huiusmodi Senatus demolit⁹ est, & ea oppugnare nitebat Atticus vir fame ac sanctitati natus, etiam vt securitati prospice consulere: ne inter latrones versari cogereur. Scribit Plutarch⁹ in Theseo, Scironem viatores spoliantem versus Megaram a Theseo per petram precipitem deuolutum esse. Quidam ferunt hunc cum hospitibus per iniuriam cibum porrigeret, ieiunareque coactos calce feriebat, atque in mare precipitabat. Scriptores Megarense ab hac sententia desicientes, neque praedone, neque contumelie illatorem fuisse Scironem arbitrantur, versus probis ac iustis sese familiare ac amicum prebere. Ammianus Marcellin⁹. Sciron quoque est ventus auctore Seneca lib. 7. Quisitionum naturalium, qui Athenas infestat. Interire.) Propter negligentiam nunciortum. Intercepti.) Nuncio corrupto subtrahi, vel intereundum per vim aut dolum capi. Terentius in Eunucho. Quod nos capere oportet, haec intercepti, id est totum capit. Significat & oppresserit ex improbitate. Plautus, Tum protinus me redimes si me hostes intercepterint. Rogati sententiam Senatores a Consule sententiam viritum rogabantur. Primos rogabat Consul, qui sibi rogandi videbatur, & toto anno a quo rogando inceperat, in eo perseverabat: auctore Tranquillo. Caesar variavit. Piso Consul vt familia ornaret, Pisonem gentile suum sententiam rogauit, non vt reliqui Cicerone: cuius virtutibus, nihil nisi palmare ac primarium debebatur. Pacificator) Pisonem. Vide Cesare lib. 1. Comentarj Gallici. Allobrogum.) Inter Isara & Rhodanum siti Allobroges, quos Domitius domuit. Horij Legati Romae cum Catilina conspirauerat. nunc Delphinatus appellatur: cui praesidet pro tempore Regis filius natus ma ior. Caput gentis Vienna. Stephanus Allobroges quoque pronunciat. Admurmurante.) Murmure ignominiosum discrimen non approbante. Liber.) Immunitis gratiam non deo quam negati. Solutus.) Nullius obnoxius gratie per beneficium contradit. Principis.) Primarij. Sic a Cicerone libro primo Officiorum, principis philosophi dicuntur. Principes ardentem qualabat lampada Turnus, ex Marone. Voluntatem) Supple liberam. Nominis.) Scribe, non minus. Deuinctam) Obnoxiam, siquidem auctore Aristotele in Rhetoricis, Qui reperit beneficia, reperit compedes. Beneficio.) quod nullum fuit. Tertius.) Qui a Consule sententiam rogatur. Nam Cicero secundus erat. Cos. ipse.) Piso. Erant tunc Consules M. Messala & M. Piso, vt patet in fine huius Epistolae. Cauillator.) Cauillatio factum quid & ridiculum: cui amaritudo subest. Cauillationem Tranquillus dicacitati coniunxit. A calor quod est frustrationi habeo. hoc a Caluis inimicis qui omnibus sunt frustrati. Plautus, Cum domi sola sum, sopor manus caluitur. Moroso) Delicato, quod difficulter fertur ab his in quos est prolatum. Damnato & proscisso ab optimo quoque. Plautus in Trinimo, Mores hominum moros & morosos facit. Augustinus in quadam Epistola ad Hieronymum, Quidam tante sunt famulatus, vt non multum a peccatoribus differant, quos moriones vulgo vocant. Cicero secundo de Oratore, Me quidem hercle valde illa mouent stomachosa & quasi submorosa ridicula, non cum a moroso dicuntur. Tu enim non sal, sed natura ridetur. Dicacitas sermo est cum risu aliquos incessens. Collega) Messala, vir pro veritate firmissimus. Hoc.) Quod mox sequitur. Infectum) Tabefactum, corruptum. Pro oppido.) Popularia sacra sunt quae omnes ciues faciunt, nec certis familiaribus attributa sunt, vt fornacalia, parilia, laralia. Haec fiebant

in honorem bonae Deae. vnde Cicero in Epistola ad Lentulum, Qui non pluris fecerat bona Deam quam tres sorores. Obiter indicemus errorem Appiani tradentis a Clodio Calpurnia Caesaris vxore estuprata, saltim eius pudicitiae illustum a Clodio, cum illa Pompeia fuerit. Nam cum Calpurnia Caesar nunquam diuortium fecit. Inducti.) Ab Aura ancilla introducti. Aliqui codices habent indutum. Instaurassent.) Refecissent, vnde Iudi instauratiui. Poeta, Instaurati animi regis succurrere tectis. Cicero in oratione de Aruspiciis responsis docet causas quibus emergentibus Iudi instaurantur. Si Iudius inquit constitit, aut puer ille patrum? & matrum? si terra non tenuit, thesam aut lorum emisit, aut si Aedilis verbo, aut si nutu aberrauit, Iudii non sunt rite facti: eaque errata expiantur, & mentes deorum immortalium ludorum instauracione placantur. Mentem.) De pollutis ceremoniis. Princeps.) Primus. Silius, Princeps, signa tulit Tyria Chartagine pubes. Re) Pollutarum ceremoniarum cognitionem. Nunciu.) Libellum repudiij, qui mittebatur per libertum. Cuius Digest. lib. vi. gestimo quarto, Diuortium autem vel a diuersitate mentium dicitur esse, vel quia in diuersas partes eunt, qui distrahunt matrimonium. In repudiis autem, id est renunciationibus comprobata sunt haec verba, Res tuas tibi habeto. Item haec verba, Tuas res tibi agito. In spoualibus quoque dicitur placuit renunciationem interuenire oportere: in qua re haec verba probata sunt. Conditione tua non utar. Siue autem ipsi praesentia renuncietur, si absentia per eum qui in potestate eius sit, nihil interest. Addit Paulus, Nullum diuortium ratum est, nisi septem ciuibus Romanis puberibus testibus adhibitis, praeter libertum etiam qui diuortium facit. De religione.) Pollutis ceremoniis. Antiquetur.) Hodie barbare dicunt anuletur. A causa.) Leges religionis actione. Opera.) Clodianum Satellites. Lycurgeti.) Optimates, legum asseclae & propugnatores, qualis Lycurgus apud Laonas legum conditor. Causa fuit.) Quia temerata sacra sunt pro salute populi stata. Cicero in Oracione de Aruspiciis responsis, Libris Etruscis credes principum ostenditur, id quod interitum optimatum sequi necesse est. Adiungitur etiam, Ne in vnius imperium res decidat admonemur. Miraculo proxima sunt haec Etruscorum oracula. Ita mox factum est, omnibus Imperij Romani insignibus in vnum Caesarem inclinatis. Motus quoque terrae idem indicabant, iuxta illud, Vox domini turres cadentes. Cicero in calce eiusdem orationis, Et enim hac deorum immortalium vox, haec pene oratio iudicanda est: cum ipse mundus, cum agris, terrae motu quodam nouo contremiscunt, & inuitato aliquid sono incredibilique praedicunt. Tuus amicus.) Intelligit Hortensium. Cicero inferius ait beatos homines piscinarios sibi inuadere. Plutarchus vero auctor est Ciceronem piscinarios Hortensium, Philippum & Lucillum vocare. Alij ad Pompeium referunt. Vt ostendit.) Sed fronti nulla fides. Multi sunt foris Catones, domi Sardanapalli. mora farinis inpersa, sepulcra dealbata, niues atris. Come.) In Hortensio nihil benignum, nihil apertum, simplex & ingenium. Nolito fructi credere, inquit epigrammaticus, nupsit heri. Cicero pro Cornelio Balbo, Comes, benigni, faciles, suaves etiam dicuntur, qui erranti comiter monstrant viam benigne non grauate. Comitas facilitas & suauitas. Liuius libro quarto ab Urbe condita, Spectaculum comitate hospitium aduenis gratis fuit. Cecilius libro tertio Epistoliarum, Tanta comitate conuiuium trahitur. Quintilianus in sexto, Hoc etiam bonum & comem vitum poscit. Comissimus superlatio. Comes comitis nomen est dignitatis apud Marcellinum & Augustinum libro sexto Confessionum. Comes largitionum Italici. E v r i s r a l i c o i s In ciuilibus. Honestu.) Honesti appetes. Illustre.) Perspicuum, quod cognosci possit. Opera cuncta atque velata.

Appiani error: Instaurare. Instauratiui Iudi.

Diuortium

Antiquare, Lycurgeti

Comes

Comissimus

Topothesia.

Terræ filio.) Quorum maiores ignorabantur, auctore Lactantio, terræ filii vocabantur: cui suffragatur illud Persianum, Terræ est iam filius. Satyroglyphus, Vnde fit vt malim fraterculus esse gigantum.

Puteoli.
Dicearchea.

τὸν θεῶν Μίσην.) Descriptionem promotorij Campaniæ. Puteolorum.) Dicearchea ciuitas Italiæ, quam dicunt esse Puteolos, vbi Symposij Herodianus scripsit. Puteos autem Romani vocant quæ Græci Phreata. Olere autem ὄζει. Fetentes enim puteos habet. Gentile Dicearcheos & Dicearchetes. Videtur Stephanus a puteis & verbo olere deflectere Puteolos. Est via Puteolana per quã ad cauernam peruenitur Crypta siue Grot

Atticoteræ.

tânũc appellata, vbi Paulus in mōs pulcherrimus, olim sicut Plinius tradit, villis habitabat, ad sex cētōs passus excavatus planũ via puteolana curribus iter præbet. Seneca in quadã epistola, Excepit me Crypta Neapolitana, nihil illo carcere longius, & quæ sequitur. Eusebius chronographus, Samii Dicearcheam condiderunt: quã nũc Puteolos vocant. Ad. III. Non.) Errauerat in tēpore Cicero. Mendose.) Perperã. Ouidius, Non ego mendosus ausim defendere mores. Perseus, Mendose colligis inquit Stoicus. Viciose scriptũ fuerat in epistola ad III Nonas. ἀτιμωτέρα.) elegantiã lepidioraq; elegantia est Atticorũ. Cicero, Leontium mulierculã dixit in Theophrastũ illo scito & Attico dicendi genere. Quin M. Tullius in his Epistolis Atticimũ latinũ pro latinitatĩs stultis ac delicijs appellat. ἀτιμωτέρα.) amatorem Rhetoricę elegantię. conuelleris vt

Leontium.

Zetus & Amphion ab arte tua philosophia, & in castra nostra transis impellente violentissimo deorũ amore. Quid.) Cum interrogatione, & quid scribã. Et tanq̃ in memoriã venerit quod scribat: subdit, etiã, hoc est certe. & affirmat scribendũ esse quod subit. Vox annuendi comica, præsertim Plautina. Anthroniana.) Sunt qui corrigunt Antonianam. Propriam domum vendidisse Antonium collegi ex M. Tullij verbis in secunda Antoniana sic, Qui tum inde reditus aut cur prius in vltimam Gallia ex Ægypto quã domum. Quę autem erat domus neq; erat vsq;. Domum dico. Quid erat in terris vbi in tuo pedem poteres: tempora tamen dissidere videntur, tu considera. Quid id ad me.) Subintellige pertinet. Tantum.) Hactenus ad te pertinet. Homines.) Obiter inuit se Messalæ Consulũ mutuatum pecuniam, quemadmodum ipse M. Tullius suam emens, accepit ab Attico. emit domum de Crasso Cicero vt ipsemet testatur libro quinto Epist. Famil. Tu ista confice.) Quę scripti concoque: digere etiã si displicuerint. De mussanda est fortis & temporum contumelia. Alibi, Concaluit stomachus vt ista non digeram modo, sed concoquam. Cal. Decemb. lege Febr. vel docente sine superioris Epistolę, nisi esset ordo præposterus.

Atticifmus.
Philorhetor.

Etiam.)

Argumentum. X.
Vereor.) Occupationes suas incredibiles inuenit vt vix ad parua conscribendã epistolam tempus suppeteret: idq; ex acerrimo illarũ ereptũ. Põpeij concionẽ vituperat, cuius fortuna læquescere incipiebat, vel adiuuante Fusio Tribunorum plebis inertissimo. Crassus Ciceronis Consulatum laudauit. Cic. oratione luculenta, de grauitate Senat. & Equitris

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Ereor ne putidum sit, scribere ad te, quã sim occupatus, sed tamen ita distinebar, vt vix huic tantulæ epistolæ tempus habuerim, atq; id ereptum ex summis occupationibus. Prima concio Pompeij qualis fuisset, scripsi ad te antea, nõ iocũda miseris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non grauis. Itaq; frigebat. tum Pisonis Cos.

ordinis concordia, de consensu Italię locutus est palam, etiam contra reliquias Catilinae. Ad extremum Senatus constantiam Cicero laudat. De ambitu rogationis Catilinianę per barbuculos iuuenes. Pisonis inconstantia in eadem rogatione taxatur. Catonis conuictum in Pisonem, Clodij accusatio in Cicero. Messalam valde laudat, contra Pisonem vituperat prauit ac parui animi homunculium. Lucet gratiam non desperat. Tandem rogat Atticum vt ab eo rerum omnium fiat certior. PVTIDVM.) Delicati ac stomachatoris est. Nulla enim causa fidẽ & officium interrumpere debet, & hoc allegare est hominis putidi. Frigebat.) Frigebat habent codices castigati, & ad Põpeium refertur. In circo Flamini.) Fuerunt tres Circi Romę. Circus Maximus, Circo Flaminius qui & Apollinaris, & Circus Neronis in Vaticano. τῶν ἀριστοκρατικῶν.) cõuentus, celebritas, frequentia: & qm̃ in huiusmodi cõuentibus orationes præconiaque clarissimorũ viroũ cantabantur, inde Panegyrici libri nũcupati, & panegyristę huiusmodi laudatores. μὲν ἀριστοκρατικῶν.) valde aristocratica. hoc est animo valde Aristocraticos propõso. Aristocraticos Græci vocãt, quos nos optimates. Est em̃ Aristocratiã optimatũ cõsensu & dominatiõ. Oligarchia paucorũ. Democratia statũ popularis. De Põpeio.) A Põpeio. Linius lib. 4. ab Vrbe. Quero de te Tẽpani. γεννητῶν.) Generatim, oboletius generaliter aũt. Vt assedit.) Cũ prius apud me sedit Põpeius. Stãtesem orabãt. Excepisse.) Per quadã velut insinuationẽ obiter laudẽ ab vniuerso ordine Senatorio retulisse. Ex eo q;. Ideo q;. Ei.) Põpeio. Surrexit.) Crassus. Mihi acceptũ referre.) Ingenue fatentur recepisse a me. In Aristocratiã) In laude status Senatorij. Aristarchus.) Grauis & doctus cõsor. Tragicũ poetã Aristarchum Tegeatẽ Sudas inuuit. Sed nihil ad rem nostrã. Fuit & Aristarchus grammaticus qui Homeri poema castigauit, & quos suppositos poetę versus credidit, in ordinem plicenter egit. De quo sic Ouidius, Magnus Aristarcho maior Homerus erat. Floruit Olympiadẽ clvj. si Chronographo credere libet. Horat. Fict. Aristarchus. Cic. libro tertio Famil. Si hæc literę non fuerunt diserte, scito meas non fuisse: vt Aristarchus Homeri versum negat quem non probat, sic tu quod disertum non erit, ne putaris meum. In alia significantia ἀριστοκρατικός princeps in Aristarchia. Pingere.) Expolire. De flamma.) Picturam flammę, rationem pingendi encausticẽ intelligo, quod opus Plinius Encausticũ, hoc genus picturę Nicia primus in vsu habuit. καίω est vro, a cuius futuro καίω fit Encaustum. Cauterio inurebantur eę picturę difficillime mobiles. Quare Epigrammaticus inquit, Encaustus phaeton tabula tibi pictus in hac est. Quid tibi vis? Dipylon qui Phaetõta facis. Inde Causia apud Plautũ & Plutarchũ, pileolũ cõtra ardorẽ solis. Et Causon medicis febris ardētissima. De ferro.) Picturę de ferro & flamma cauterio iniuste metaphorice dicuntur verba quę aculeata sunt, animum lectoris feriunt, auditorẽ vrunt, vt nõ facile remoueat. Tales erãt Cic. orationes in Senatu habite, quę vim mirificã habebãt. ἀνεύθετος.) Excessus amcenos & suaues stoculos, odorasq; exornationes. Lecythos vas oleariũ vel vngentariũ vocatur, quod alabastrũ dicitur a M. Tullio quasi Laginion. i. receptaculũ quod capacissimũ est. ἄξιον κῆρυκος.) a valẽ tãq; lacytos. λέξις. λέξις. lapis, auctores Hãmonius & Athenens. Lecytion diminutiue protulit Aristophanes. Sophocles Lecythismõn. Vnguenti Lecythos, inquit Sudas, Attici vocãt alabastrũ. Aristophanes quierbialiter inquit, ἐλαίου οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ληκυθίῳ, Oleũ nõ est in lecytho. Subdit em̃, mĩa nõ mouet. De lecytho idẽ Aristophanes meminit in Auib. Hieronymus in expositiõẽ libri tertij Reg. Hydria faring

Circus Flamini.
Panegyris.

Aristocratici

Oligarchia.
Democratia.
De.

Generatim.

Aristarchus.

Encausticæ.
Encaustum.

Causia.
Causon.

Lecythos.

Lecythion.
Lecythismos.

bulis, sed in vita Q. Metelli argumenta sincere administratæ prouinciæ legenda sibi Iudices crediderunt: indigni rati auctoritatē tanti viri exigua cæra & paucis literis perpediti. Patroni) Clodiani. Frequentia) Clientum. Ariopagite) Boni iudices. Precari) Aliqui preclari scribunt, vt ironice dictū sit. Referretur ad consiliū Ad congregationē Senatus: nisi Senatus admoneretur de præsidio mittēdo. Alij sic exponūt. Statim decernūt vt referatur ad consiliū iudicū an omnes optent præsidium. An sit hæc opinio omnīū. Alii, vt Aldus ita distinguunt. Clamare præclari Ariopagite se non esse vêturos nisi præsidio constituto. Referretur ad consiliū. vna sola sententiā præsidium nō desiderauit. Mihi nec sensus nec ordo huic lectioni subesse videtur. Per solam sententiā possumus intelligere veros illos iudices, qui soli tulere sententiā, nā masculosi & ærati qui Clodio fuerūt, sententiā proprie non tulerūt, quoniā non protulerūt animi sui sensum, vnde sententiā dicitur. Sed protulerūt cynedorū, nūmorū, qh corrupti fuerūt, & mulierularum sententiā, a quibus empti ac seducti fuerūt masculosi iudices, quādo auctore eodem M. Tullio in Oratione pro Aulo Cluentio, Mens & animus & consiliū, & sententiā ciuitatis posita est in legibus. Vt corpora nostra sine mente, sic ciuitas sine lege suis partibus ac neruis & sanguine & membris vt nō potest. legū ministri magistratus, legū interpretes iudices, legū iccirco oēs ferui sumus, vt liberi esse possumus. Vel sola sententiā præsidium nō desiderauit, fuit deserta præsidio, & munimē iustitię. Latore sententię præsidium petiit, sententiā nullū præsidium. Olim iuuenis cū Romę publice docere emendauit ex literarū vicinitate ac sensus cōgruētia, Solonia sententiā vbi per sententiā more loquēdi Ciceroniano, vt patebit inferius, confusionē & sordem iudicū intelligebā. Infra, Sententiā verbis exhausti posse. Solonia dicitur quæ se simulabat secūdū leges iudicaturā. Plautus, Videlicet Solon est, Solonia sententiā a Solone, vt Socratica frons ironice pro molli ac effeminato. Socratici Cynedi, qui verbis rigidī, sed ceuent. tāq̄ innuat Marcus Tullius, Nolebant mali & corrupti iudices præsidium, quoniā Clodio studere volebant. Quid si nihil immutādō exponas? vniuersus Senatus vnanimis fuit in decernendo præsidio, sola sententiā, id est vna pars Senatus tātū, auctore Pisonē & fautoribus Clodij, nō desiderauit præsidium, qd̄ in fauorem Hortensij dabatur. Petebatur enim ne opere Clodianæ timerentur, ne timēdo Clodianas scias & operas libere Clodium damnare non possent. Datur negotiū magistratibus) Mandatur vt circumstarent iudices præsidij causa. Homine) Clodij, de quo factū erat præiudiciū ab omnibus. Dicite, adspirate Deæ musæ Olympicas domos habitātes. Carmen Homericum, cū quid dicēdū est supra humanū captū: nā maxima, inaudita, insperata dicitur est. Nænanis) Si Nænanis scribere placet, erit sensus non infacetus Cicerone Caluū vocante nænanū, quoniā nanuserat. i. pumillus ac breuissimo corpore: super qua re Catullum audi, Caluum Othonem, sic enim vocabatur, vrbano sale tangentem, qui cum in Vatinij ambitus reum ferretur, adstantes in admirationem conuertit. Risi nescio quem modo e corona Qui cum mirifice Vatiniana Meus crimina Caluus explicasset, Admirans ait hæc manusq̄ tollens: Dī magni salicippium disertum. Sunt qui in hoc Ciceroniano loco Nænanis pro laudatoribus intelligunt. Nænia multa significat, carmen qd̄ Epitaphista canit post obitū alicuius, quasi φιλία, id est extremū, quoniā vltimū defunctis canebatur ante tibiā, quæ præibat cadauer, qd̄ carmen siticiniū vocatur, & tibicines ii siticines, ab Apuleio monimenarij, Epicedium hoc carmen & Monodij. Quintilianus libro. 8. scribit tertium modū translationis esse cum res cōmunis pluribus in vno aliquo nomē habet eximū, vt funebre carmen proprie nænia, & tabernaculum ducis augustale. Hæc Fabius. Sidorius libro Epi. primo, Merito enim collata vestis, mea carmina non heroicorum phaleris, sed Epitaphistarum nēnis cōparabūtur. Significat enim Nænia carmen & sermonē quēlibet ineptū & anilem quali nutrices ad cunas puerorum vtuntur, vt somnū allician: cuius inuētōr proditur Simonides Melicus. Næniā pro seruenticulis ineptis & nugis Hieronymus accepit ad Riparium. Nænianū Caluū Cicero vocat inepte loquentem & futiliter, vt qui de virtute locutus clunem agitaret. Est apud Euripidem ad somnū alliciendū nænia, vnde reor Pontanum virum elegantem ac doctū Næniolas suas expinxisse. Sed quoniā iucunda & amena sunt Euripidis carmina, ea subtexere collibuit, Πότνια πότνια νύξ, ὑπνοδότης ἡλυπτων θροτῶν

Solonia sententiā.

Caluus ot.

Nænia, Siticinium, Siticines, Epicedium, Monodium, Epitaphista.

ἐρεθίζεν ἴδι μολε μόλε κατὰ πῆρον τοῦ ἀγαμεινόφου ἐπὶ δόμου ὑπὸ γοῶν ἀλλήλων, ὑπὸ τε σὺ μφορῶς Διοιχομέδα Διοιχομέδα.

Nænia pro carmine Iugubri apud Marcellinū libro. xix. Tristia quædam genera næniarum regit iuuenem lamentantiā. Vel Nænianū Cicero vocat, quoniā erat orator & Poeta Epigrammaticus Caluus,

confecit totum negociū : accersuit ad se, promissit, intercessit, dedit. Iam vero, o Dī boni, rem perditam: etiam noctes certarū mulierum atq; adolescentulorū nobiliū introductiones nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt. Ita summo discessu bonorum pleno foro seruorū, XX Iudices ita fortes tamē fuerunt, vt summo proposito periculo, vel perire maluerint, q̄ perdere omnia. XXXI fuerunt, quos fames magis, q̄ fama commouerit. Quorum Catulus cum vidisset quædam, Quid vos, inquit, præsidium a nobis postulabatis? an ne nūmī vobis eriperetur, timebatis? Habes, vt breuissime potui, genus iudiciū & causam absolutionis. Queris deinceps, qui nūc sit status rei publicę, & qui meus. Republicę statū illū, quem tu meo consilio, ego diuino confirmatū putabā, qui bonorū omnīū coniunctione & auctoritate Consulatus mei fixus & fundatus videbatur, nisi quis nos deus respexerit, elapsū scito esse de manibus vno hoc iudicio: si iudiciū est triginta homines leuissimos ac nequissimos nūmulis acceptis populi Romani ius & fas omne delere: & quod oēs nō modo homines, verū etiā pecudes factū esse sciebāt, id Caluū & Plancū &

cuius iambici versus extant, etiā elegi vt apud Trāquillū, Bithynia quicquid Et prædicator Cæsaris vsq̄ habuit. Nam versiculi opere leuioris Næniæ vocant, & huiusmodi poetici Nænianī. De hoc Næniano Caluo meminit Seneca Declamationū libro. vij. his prope verbis: Caluus hic cum Cicerone diu litem iniquissimā de eloquentię principatu habuit: vsq; eo concitatus actor fuit, vt in media oratione eius exclamaret Vatinius ad odium & risum natus, Rogo vos Iudices nunquid quia disertus est, ego damandus sum: Noniani sunt qui legūt. Euolue Plinij lib. xxxvij. vbi de Opalo gēma agit. Videtur significare quædam ex familia Nonij Strumę, quę in sella curulī vñsum Catullus ferre non potuit. Anænanis, vt ex Bononia qd̄ legūt a loco. Vide itinerariū Antonini. Introductiones adolescentulorum. Valerius Max. lib. ix. P. Clodij iudiciū quāta luxurie & libidine abūdauit, in quo vt euidenter incesti crimine nocens reus ab-

Introductiones.

solueretur, noctes matronarum & adolescentiū nobiliū magna summa empte mercedis loco iudicibus erogate sunt, quo in flagitio tam retro, tāq̄ multiplici nescias primū quē detestere, an qui istud corruptele genus excogitauit, an qui pudicitiam suā sequestrē perituri fieri passi sunt, qui religionem stupro permutarūt. Semper hesitauit an hic aliquid deesset propter quādā epistolā Senecę, quę posita est libro Epist. xvi. Nulla ætas vacauit a culpa, & si æstimare licētia cuiusq; seculi incipias, pudet dicere, nūq̄ apertus q̄ corā Catone peccatū est. Credat aliq; pecuniā esse versatā in eo iudicio, in quo reus erat Clodij, ob id adulterium quod cum Cæsaris vxore in aperto commiserat violatis religionibus eius sacrificiū, quod pro populo fieri dicitur: sic submotis extra conspectum omnibus viris, vt picturæ quoque masculorum animarum contegantur. Atqui dati iudicibus sunt nummi. Et quod hæc etiam pactione turpius est, supra insuper matronarum & adolescentulorum nobilium salarij loco exacta sunt. Minus crimine q̄ absolutione peccatum est. Adulteri reus adulteria diuise, nec ante fuit de salute securus q̄ similes sui iudices reddidit. Hæc in eo iudicio facta sunt, in quo si nihil aliud Cato testimonium dixerat. Ipsa ponam verba Ciceronis quia res fidem excedit, Accersuit ad se, promissit, intercessit, dedit. Iam vero O Dī boni rem perditam, etiam noctes certarum mulierum, atq; adolescentulorum nobilium introductiones nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt, & quæ plurima sequuntur. Possunt tamen quæ subduntur super inducta fuisse a Seneca crimen exaggerante. Acriter posteri perpendant. Confecit) Turbauit, iugulauit totam causam. Accersit) Quidam superioribus iungunt, vt significet hunc ad se rei summam contraxisse. Quidam accersit ad se interpretantur ad partes suas ac fauorem contraxit. Intercessit) Interuenit, interposuit operam suam, rogauit. Perditam) Facinus nefarium ac sceleratum. Noctes) Concubitus. Vel) Etiam, vt illud, Virgiliūmq; tibi vel tuā rura dabunt. Fames) Paupertas sceleri procliuis: habendi sitis. Elapsū de manibus) Euolasse, & fugisse. Ausonius, Elapsam dices me tibi de manibus. Nūmulis) Corrasa pecuniola. Acceptis ius) Sunt exēplaria in quibus legitur, Nūmulisq; acceptis, populi Romani ius & fas omne delere, & delent ante dictionem, leuissimos P. & R. elementa. Ius & fas) Vt illud Maroniani, Fas & iura sunt,

Spongia. Quisquiliæ. Imponere vulnus.

Spongiam) Aliqui nomen proprii rentur, & forte verius. Alii Pisonem bibosum intelligunt. Scribit Plutarchus in vita Demosthenis quod nonnullis laudantibus Philippum Regem Macedonum ut eloquentissimum atq; pulcherrimum, festiuum & promptum ad potum, coactus est Demosthenes cauillari, quod partim sopsisse, partim mulieris, partim spongiæ huiusmodi laudes essent. Reperio tamen apud Ciceronem in Philippicis, Spongiam nomen esse factiosissimi ciuis Antoniani. Quisquilias) Homunculos, nuggeram manum. Imposito) Legunt aliqui in pacto, id est in iudicio. Impingere, virgæ do inferre. Imponere vulnus forte est phrasia Ciceroniana in eadem significatione: quare vide quomodo codicem cõuellas. præsertim cum ita legam apud eundem Ciceronem libro. iiii. de Finibus bonorum & malorum. Quæ reipublicæ vulnera imponebat, eadem sanabat. Putauerit) Improbi. Nequitia) Factio, scelus & proteruita. Inuulerat) Impreserat. Nufratis) Inuidis, non religionis aut iustitiæ, sed pecuniarum studiosis. Cicer. in Oratione pro Cluentio, varia iudicum genera, numerat pauca: sed oēs irati. Παρρησιων) Impertentiam loquendi licentiam. Parrhesia audacia & fiducia loquendi, quam loquentiam Latini dicunt. Sallustius, non eloquentiam, ut sentit Gellius, sed loquentiam dixit. Parrhesiam, ut usurpauit Iocrates in Bulfridæ, Blasphemiam & Iocorian. Parrhesia, id est παρρησιæ, ut inquit Suidas, est licentia & impertentia loquendi securitas, & adducit Aeschinæ ἐν τῷ κατὰ Διάξην. Despolam) Promissam post Consulatum. Abiectum) supinum, prostratum, perterritum.

Parrhesia.

Spongiam & cæteras huiusmodi quisquilias statuere nunq̃ esse factum. Sed tamen, ut te de republica consolet, non ita ut sperarant mali, tanto imposito reipublicæ vulneri, alacris exultat improbitas in victoria. Nam plane ita putauerunt, cum religio, cum pudicitia, cum iudiciorum fides, cum Senatūs auctoritas concidissent, fore, ut aperte victrix nequitia ac libido pœnas ab optimo quoque peteret sui doloris, quem improbissimo cuique inuulerat seueritas Consulatus mei. Idem ego ille (non enim mihi videor insolenter gloriari, cum de me apud te loquor in ea præsertim epistola, quam nolo aliis legi) idem inquam ego re creauit afflictos animos bonorum, vnūqueq; confirmans & excitans: insectandis vero exagitandisque nummariis iudicibus, omnem omnibus studiosis ac fautoribus illius victoriæ παρρησιων eripui. Pisonem Consulem nulla in re consistere vnquam sum passus: desponsam homini iam Syriam ademi. Senatū ad pristinam suam seueritatem reuocaui, atque abiectum excitauit. Clodium præsentem fregi in Senatu cum oratione perpetua, plenissima grauitatis, tum altercatione eiusmodi, ex qua, licet, pauca degustes: nam cætera non possunt habere eandem neq; vim, neq; venustatem remoto illo studio contentiõnis, quem

Perpetua.

Fregi) Conciidi. Perpetua) Continuata, non interrupta, aut temporis spatium intermissa, in quo significatu ponitur perpetuare. Cicero de Oratore, Si cui sit infinitus spiritus datus, tamen eum perpetuare verbo nolimus. Cato in re Rustica, Vltro citroque sulcos perpetuos ducto, Maro, Pascuntur opimi Perpetuo tergo bouis. Ouid. in Amoribus, Dii tibi dent nullosq; lares, inopemque senectam, Et longas hyemes, perpetuamque sitim. Liuius, Saltus perpetuis moribus inter se iuncti. Vlpianus iuris consultus, Et siquidem interualium furor habeat, vel perpetuus quidam morbus est. Altercatione)

Altercatio.

Altercatio vocatur cum necessitas incumbit cum aduersario rixari, vel in eum crimen intendere vel detorquere: cuius exemplum nusquam alibi melius q̃ hic apud Ciceronem reperis, vsu cuius, ut ait Quintilianus in sexto, vltimum solum in inuentione positum esse constat, nec dispositionem habere potest, nec elocutionis ornamenta magnopere desiderat, aut circa memoriam, aut pronunciationem laborat. Consistit enim aut intentione aut depulsione: quia quicquid in actione perpetua circa probationes vtile est, idem in hac breui & concisa proficit necesse est, neque alia dicuntur in altercatione, sed aliter aut interrogando aut respondendo. Quidam quãq; in dicendo mediocres, hac tamen altercandi præstantia meruerunt nomen patronorum. Opus est igitur in primis ingenio veloci ac mobili, animo presenti & acri. Bonus altercator vitio iracundiæ careat. Nullus enim magis rationi obstat affectus & fere extra causam, & plerunque deformia conuicia facere ac mereri cogit, & ipsos nonnunquam iudices incitat: melior moderatio, ac nonnunq̃ etiam patientia, neque refutanda tamen quæ e contrario dicuntur, sed contemnenda, eleuanda, ridenda sunt: nec vsquam plus loci recipit vrbantitas, odium mordet & pudor. Contra turbantes audendum, & impudentiæ fortiter resistendum. Licet) Concederis, volo, absolute ponitur. Cicero in Rhetoricis, Hæc si quis partem putat esse orationis, sequatur Hermagorã licebit. A libi, Licebit alteri pedem tollas, hoc est tollere poteris.

Licet.

ἀγῶν) Certamen, contentiõnem, quã pugna decretoriam Quintilianus appellat. Agon & Agonisma certamen est. Certator agonistes. Agonisticum adiectiuum. Agonotheta munerarius, primo Olympiade Agon gymnicus actus, in quo Chorebus Heliensis vicit. Artemisia & eã multi secuti agona canendis defunctorum laudibus instituit. Dicitur agon ἀγῶν τῶν σωμάτων, vel ab ἀγῶ ἀγῶν, quod ferat multã molestiam & dolorem, significat locum multitudinis spectatorum, congregationem cuiusq; rei, certamen, templum. Hammonius in Illada, inquit, agona esse locum rotundum sine angulis. Homerus & Thucydides Agona pro gymnasio capiti.

vos appellatis. Nam ut Idibus Maiis in Senatum conuenimus, rogatus ego sententiam, multa dixi de summa reipublicæ: atque ille locus inductus est a me diuinitus, ne vna plaga accepta Patres Conscripti concideret, ne deficerent: vulnus esse eiusmodi, quod mihi neque dissimulandum, neque pertimescendum videretur, ne ignorando stultissimi iudicaremur. Bis absolutum esse Lentulum, bis Catulinam, hunc tertium iam esse a iudicibus in rempublicam immissum. Erras Clodi, non te iudices vrbi, sed carceri referuarunt: neq; retinere in ciuitate, sed exilio priuare voluerunt. Quamobrem Patres Conscripti erigite animos, retinete vestram dignitatem, manet illa in republica bonorum consensus, dolor accessit bonis viris, virtus nõ est imminuta, nihil est damni factum noui: sed quod erat, inuentum est in vnus hominis perditum iudicio: plures similes reperti sunt. Sed quid ago? pene orationem in epistolam inclusi. Redeo ad altercationem. Surgit Pulchellus puer, obicit mihi me ad Baias fuisse. Falsum, sed tamen quid huic simile est inquam? quasi in operto dicas fuisse. Quid, inquit, homini Arpinati cum aquis calidis? Narram inquam patrono tuo, qui Arpinatis aquas concupiuit, nosti enim Marinas. Quousq; inquit, huc Regem feremus? Regem appellas inquam, cum Rex tui mentionem nullam fecerit? ille autem Regis hæreditatem spe deuorarat. Domum, inquit, emisti.

Conticium

culsa lux videtur acris conturbare imbecilles aspectus. Idem & in vituperationibus accidit, que in ipsos vituperantes serio reflectuntur. Pulchellus) Erat in familia Clodiorum pulchrorum cognomen. Puer) Adolecens. Nam auctore Plutarcho nõdum vesiebat lanugo genas, faciesq; puellæ videbatur. Ad Baias) Diuerticula nequitia, de quibus Martialis, Baias superbe blanda dona natura. Falsum) Obicit, me fuisse Baias. Sed quid tum? & solet fieri & debet. langor multos cogit conscendere ad mare Baianum. Aliqui falsum legunt. Rem videlicet falsam & facetam, ironicos. Sed hoc dixit Clodius quod non decebat senem Consularem ire in scholam nequitia: iuxta illud Propertianum, Ah percant Baias crimine amoris aquæ. Ouid. Atque aliquis vulnus referens in pectore, dixit, Non hæc ut fama est vnda salubris erat. Huic simile) Crimini tuo qui ad Bongæ cerimonias itrepisti. In operto) Quasi te non viderim domum meam ventitantem: vel occultus in domo Cæsaris fuerim ut tu. Patrono) Caluo. Arpinatis aquas) Partes Marianas secutus erat patronus ille: vel fontis Mariani deducere aquam voluit: vel alludit rei obscenæ tanq̃ Caluus ille pullus Marianus fuerit, quia dixit cum aquis calidis, quoniam genitura fuit calida & falsa. Iuxta illud ex obsceno carmine, Qua parte opus est, hac tibi sumis aquam. Alii contendunt hunc fuisse sectorem bonorum Martii, præsertim salinarum. Marianas) Concupisse. Alii marinas. Rex) Nomen Romani familie omnibus notum, extant epistolæ familiares Ciceronis ad Regem. Spe deuorauerat) Sperando cõsumperat. Domum) Exprobrat potrocinii furta.

Pulchellus.

Baias.

Rex.

Inquit) Clodius iratior, quod altercationi non quadrat. Reperio) iræ naturã duplicem variato quoq; nomine. Est Microlypsus qui statim & minima causa irascitur. Est Crypsicholus qui iram dissimulat. Iratior & iratissimus sunt verba Ciceronis. Emit enim Cicero domum Craffi. Inquam) Respondens.

Microlypsus.

Respondens.

EPIST. AD T. P. ATTICVM

Crederē. Putas dicere) Videris credere idem esse domum emere & iudices emere. Bonum est ac honestum domum emere, improbum est iudices emere. Emisti) O Cicero vt tu ius mercatus es. Iuranti) Testimonio Ciceronis iurantis credere noluerunt. Vero) Alii codices habent iurato. Nil crediderunt) Nullum spatium aut laxamentum temporis dederunt, sed pecunia praesentaria acceperunt. Ludis in verbo credere, Significat enim credere dare spatium soluendo, vnde prodit iocus Epigramatici poetae. Plus credit nemo q̄ tota Codrus in vrbe. Cum sit tam pauper quomodo cecus amat. Concidit) Herba dedit. Idem) In eade laude acta.

Syrpheton. ma. Sordem) Sentina. σφραγιστικὴ τῶν οὐρῶν. Turbam) quise quibusq; populares. Missus est sanguis) Metaphora. Leue periculum ac damnum subitum. Ied erit lucro. Inuidia qua colagrabamus fatiata, imposteris odisse desisset. Missus est sanguis venis e nostris ad inuidiam explendam. Mittere sanguinem est id quod vulgo extrahere dicit vel phlebotomare. Celsus, Sanguine incisa vena mitti nouum non est. Cicero alibi, Si Appius prouinciae sanguinem miserit. Inuidie) Ad inuidiam, quae sanguinem nostrum sitiebat explenda, non quod sanguis inuidie mittant, sed ad inuidiam & odium natum felicitate Senatus explendum. Sine dolore) reipublice pernicie. Flagitij) Incessus per Clodium commissi. Redempta a iudicibus) Corruptis iudicibus extorta, empto iudicio. Cicero in Verrem Actione. Vt primum in prouincia rediit, redemptio iudicij est facta grandi pecunia. Redimere) Emere. Idem, Qui merces redimit vt statim vendant. Rem) Litem, iudicium. Accedit illud) A me stat, ad mea rem facit. Concionalis) Quae alecta concionibus ad omnes plausus accurrit, vnde Liuius concionalis senem dicit qui concionibus gaudebat. Irudo) Popellus irudinis instar ararium exhauriens, quae sanguisugam Plinius ait cepisse vocari, quae sanguinem haurit. Comestatores) Delicati, qui veterem curant, & quae sub veritate sunt. Cicero in Catilinam, Quos pexo capillo nitidos atque imberbes aut bene barbatos videtis, manicatis & talaribus & tritis tunicis, velis amictos non togis, quorum omnis industria vitae & vigilandi labor in ante iucanis coenis exprimitur. Coniurationis) Subintellige focij & affecle. Cn. Ciceronem) Quod adeo Cicero Pompeiusq; similes voluntates habebat, vt alterius nomine vocaretur alter, quemadmodum de corporis similitudine contigit auctore Solino Collectaneorum libro. 2. Cn. Pompeio & Vibio humilitate loco nato, tantus error extitit de paribus lineamentis, vt Romani Vibium Pompeij nomine, Pompeium Vibij vocabulo cognominarent. Ludentes) Nos. Sensus est, Coniunctissimis animis inuocati ego & Pompeius mutuis voluntatibus inuicem amantes, eliciebamus gestus mirificos iuuentutis & cogebamus saltare iuuenes sine fistula. Gladiatores) A barbatus istis ficariis meris. Nam M. Tullius in Orat. contra Pisonem, bustuarium gladiatorem Clodium vocat. ερωσμησας) Gesticulationes, per quas animum significant & detegunt. Sine fistula) Tacite, quis nihil diceremus & faceremus ego & Pompeius. Pastoritia) Vtre, vt nunc vulgo dicitur, faciebamus illum tripudare sine vtre, illum dico incontinentissimum Clodij gregem. Aufererebamus) Eliciebamus. Sunt qui scribunt afferebamus, vt alludat graeco prouerbio ασ κῶ μορμολυγῆσαι, id est vtre terrere. dictum in falsum timorem incutientes. Nonnulli Epistimasias acclamationes cum gestu intelligunt, quae cum omnino iudicia viderentur, sanguinis erant ac caedis referatissima. Tangit Satyricam scenam in qua accedebat fistula rudis, de qua Horatius, Tibia non vt nunc oricalcho iuncta, tubaeq; Aemula, sed tenuis, simplexq; foramine paruo. Adspirare & adesse choris erat vtilis. In comitiorum causa) Comitiorum tantum scribe deletis, in, & causa. Auli filium) Afranium ingerit. In eo) Trudendo & vrgendo. Quibus) Pecuniis. Castella) Arces etiam munitissimas.

Modo tantum. Afellus) Plutarchus auctor post Ciceronem in Apophthegmatis. Deterioris) Duae dictiones, deterior is. Histrionis) Cicero in Pisonem, iam ne sentis belua, iam ne sentis? quae sit hominum querela frontis tuae? Non enim nos color iste ferulis, non pilosae genae, non dentes putidi de ceperunt. Oculi, supercilia, frons, vultus deniq; totus, qui sermo quidam tacitus mentis est, hic in fradem homines impulit. Obrepsit ad honores errore hominum, commendatione fumosarum imaginum, quarum simile nihil habes praeter colorem. Hieronymus ex Cicerone Histrionem vel Histrionicam pro simulata dicit. Pisonem ergo simulatorem & hypocritam vocat histrionem viderint quibus talia confectari cura est. Negocium) Prouinciam, vt Pompeianum clientem subleuet. Diuifores) Qui pecuniam vitium diuidebant in tribus candidatorum iusu cum cepit esse sector fauoris sui populis. Magistri curiarum) Magistri curiarum antiquitus hoc erat officium, vt patet Plautino versu ex Aulularia, Nam nosher nostrae qui est magister curiae diuidere se ait argentis in viros. Patre Augusti Antonius diuifore fuisse dixit, interq; capetes operas sequestrae, succinente forte Cicerone in epistola illa luculentissima contra Octavianum scripta. An esse quaedam annos xliij. natu, cuius auit fuerit argentarius, ad stipulatores patet, vterq; vero precari fecerit questum. Traquillus his ad stipulatur in haec verba, M. Antonius libertinum ei pro aui exprobrat ex pago Thurino, aui argentarium. Cicero in Oratione pro Plancio, Vna tribum delige. doce perque sequestrae, quo diuifore corrupta sit. Huc trahi potest illud Cicer. in Oratione pro Plancio, sequestrae fuisse, pronunciasse, diuifisse. Significat & Cicero in familiaribus, Erasculatorum diuifor. In COS.) Contra Consulem Pisonem, non Auli filium nec Pompeium. In quibusda codicibus, non in COS. sed inconsulte scribitur. Cuiusmodi) Alij legunt eiusdemmodi, cuiusmodi conditionis essent illi, qui domi diuifores haberet, vt punirentur. Habitant) In quibusdam exemplaribus legitur haberent. Aduersus reipublicam) Subintellige facere. Helia & Fusia) leges de obnuciationibus & intercessionibus excogitatae contra fureros Tribunitios, de quibus lege Ciceronem in Oratione ad Senatum post reditum suum. Idem in Oratione pro Sestio, lisdem Consulibus sedentibus atq; inspectantibus lata lex est, ne auspicia valent, ne quis obnuciat, ne quis lege intercederet, vt omnibus festis diebus lege ferri liceret, vt lex Helia, lex Fusia ne valerent. M. Tullius in Oratione contra Pisonem, Lex Helia & Fusia euerfa est, propugnacula muriq; tranquillitatis atq; ocij. Idem in Oratione contra Vatinium, Lex Helia & Fusia, quae leges saepenumero Tribunitios fureros debilitarunt, euerterunt etiam Censuram magistrum pudoris. Idem M. T. in Orat. qua habuit de prouinciis Consularibus sic, Quare aut vobis statuendum lege Heliam manere, lege Fusiam non esse abrogatam, non omnibus festis lege fieri licere, cum lex feratur de celo obseruari, obnuciat, intercedi licere. Promulgauit) In vulgus edidit. Promulgari leges dicitur cum primum in vulgus eduntur. Columella, Lege Tribunitia promulgauerat. Impune fit) Ambitus legi non labiaceat. ερωσμησας) Consecratione, deificatione, numen, re sacrosancta. Fabam numum futurum) Numum & pecuniam fore loco fabarum & calculorum, suffragiorum. numis magistratus fore venales, qui fabis. i. suffragijs populis dabatur. Olim fabis nigris & albis iudicabatur, suffragiaq; dabatur, vt hodie Bononiae, cum Pythagoras inquit κωμωδῶν ἀπεχέσθαι auctore Gellio, significauit hyperbolice, a fabis abstinendum, hoc est a gubernanda republica. Aliqui simpliciter interpretant, fabam numum futurum, hoc est numum in magna vilitate euasurum, populo a diuiforibus lautiss. me locupletato. ελωσοειτεον) Philosophadum. ελωσοειτεον) Ceruino cursu relinquendos. Non ire) Cui Q. Fratre. In ista re) In hac deducendi fratrem omissione,

Histrionis
frons.
Diuifores,
Magistri curiarum,
Augusti patris & auus.
Helia & Fusia, leges,
Promulgo,
Apotheosis, Fabae numus,
Elaphiteon.

Archias.
Calondas.
Corax.

Commode) Concorditer, amice, Vates ac ariolus fuit Cicero. In provinciam) Asia Comitatus sum quidem fratrem, sed non vsq; in provinciam. Reliquerit) Preterierit illaudatos. Archias) Poeta, de quo Cicero in Oratione peculiari. Alter fuit Archias, qui cum Calonda cognomento Corace interfecit poetam Archilochum, cui historie Plinius alludit lib. 7. Nat. Hist. Archilochi interfectores Pythia arguit Delphis. Lucullus) Poeta, Lucretii aemulus, de quo alibi Cicero. Quidam intelligunt Lucullum Imperatorem qui disertus facundusq; fuit, vsus praeceptore Antiocho Alalonita, scripsit graece Marficum bellum, cui sub Sylla Lucullus interfuit. Graeci poema) Empedocleum. Cæcilianam) Comœdias cuden- das exemplo Cæcili. Sedigi- tus, Cæcilio palmam statuo de comico. Cicero in Oratione pro Roscio Amerino, Vt ad fabulas veniamus, senex ille Cæcilianus minoris facere Eurychum q̄ illum alterum. Terestratum. Idem pro Cæ- lio, Quem patrem potissimū sumam. Cæcilianum ne ali- quem vehementem atq; du- rum. Te vindicauit) Qui- dam codices habent. Valde te vindicauit, id est magna te molestia scribendi redemi. Mitto.) Scribe, mittito. ἀμαλθησιν.) Bibliotheca instructissima. Rheā Iouem enixa metu patris infantem occulauit, deditq; nutrien- dū nymphis duabus Adra- steæ & Idæ Melissi filiabus, q; puerum aluerūt lacte capræ Amaltheæ: quæ cum in ar- bore cornu fregisset, Iupiter copiose ditauit rerum omnium primitiis, facultate data, vt quicquid optassent, id illis largiter suppede- taretur. ἡ τοποθησία.) Situ. Topothesia, auctore grāmatico Honorato libro primo Æn. in hoc differt a topographia, quod ista vera, illa ficta est loci descriptio. Vt illa Virgiliana Topothesia, Est in secessu longo locus, insula portum Efficit. De ἀμαλθησιν) Positus in Amalthea, vel de nutrice Iouis Amal- thea scriptas. De felicibus ac perbeatīs quibus nihil deest, Lucianus in Dialogo de mercede seruientis- bus inquit, καὶ ἐστὶ ἀμαλθησίων κέρως, ἢ ἀμαλθησίων ὀρνίθων γάλα. Et habebis Amaltheæ cornu, & mugebis lac gallinaceum. Facere) Similem tuæ bibliothecam. Absoluti) cui suprema manus esset imposita, erant cuncta adhuc in incude.

Cæcilius
comicus.

commode fiat: sed tamen non possum reprehendere consilium tuum, præsertim cum egomet in provinciam non sum profectus. Epigrammatis tuis quæ in Amaltheo posuisti, contenti erimus, præsertim cum & Chylius nos reliquerit, & Archias nil de me scripserit: ac vereor, ne Lucullus, quoniam graecum poema condidit, nunc ad Cæcilianam fabulam spectet. Antonio, tuo nomine gratias egi, eamq; epistolam Manlio dedi. Ad te ideo antea rarius scripsi, q̄ non habebam idoneum, cui darem, nec satis sciebam quid darem. Te valde vindicauit. Cincius si quid ad me tui negotii detulerit, suscipiam. sed nunc magis in suo est occupatus, in quo ego ei non desum. Tu, si vno in loco es futurus, crebras a nobis literas expecta. Ast plures etiam ipse mittito. Velim ad me scribas cuiusmodi sit ἀμαλθησίων tuum, quo ornatu, qua ἡ κερδοσία: & quæ poemata, qualq; historias de ἀμαλθησιν habes, ad me mittas. Libet mihi facere in Arpinati. Ego tibi aliquid de meis scriptis mittam: nihil erat absoluti. Vale.

Amalthea.

Amalthea. Bibliotheca instructissima. Rheā Iouem enixa metu patris infantem occulauit, deditq; nutrien- dū nymphis duabus Adra- steæ & Idæ Melissi filiabus, q; puerum aluerūt lacte capræ Amaltheæ: quæ cum in ar- bore cornu fregisset, Iupiter copiose ditauit rerum omnium primitiis, facultate data, vt quicquid optassent, id illis largiter suppede- taretur. ἡ τοποθησία.) Situ. Topothesia, auctore grāmatico Honorato libro primo Æn. in hoc differt a topographia, quod ista vera, illa ficta est loci descriptio. Vt illa Virgiliana Topothesia, Est in secessu longo locus, insula portum Efficit. De ἀμαλθησιν) Positus in Amalthea, vel de nutrice Iouis Amal- thea scriptas. De felicibus ac perbeatīs quibus nihil deest, Lucianus in Dialogo de mercede seruientis- bus inquit, καὶ ἐστὶ ἀμαλθησίων κέρως, ἢ ἀμαλθησίων ὀρνίθων γάλα. Et habebis Amaltheæ cornu, & mugebis lac gallinaceum. Facere) Similem tuæ bibliothecam. Absoluti) cui suprema manus esset imposita, erant cuncta adhuc in incude.

Topothesia.

Topothesia. Situ. Topothesia, auctore grāmatico Honorato libro primo Æn. in hoc differt a topographia, quod ista vera, illa ficta est loci descriptio. Vt illa Virgiliana Topothesia, Est in secessu longo locus, insula portum Efficit. De ἀμαλθησιν) Positus in Amalthea, vel de nutrice Iouis Amal- thea scriptas. De felicibus ac perbeatīs quibus nihil deest, Lucianus in Dialogo de mercede seruientis- bus inquit, καὶ ἐστὶ ἀμαλθησίων κέρως, ἢ ἀμαλθησίων ὀρνίθων γάλα. Et habebis Amaltheæ cornu, & mugebis lac gallinaceum. Facere) Similem tuæ bibliothecam. Absoluti) cui suprema manus esset imposita, erant cuncta adhuc in incude.

Argumentum. XIII.

Magna mihi) Accidit quod Cicero dubita- bat, Quintus ægerri- me tulit fratrem Titum de- trechasse eum in Asiam de- ducere. Cornel. Nepos in At- tici vita, Multorum Consulū Prætorisq; Præfecturas dela- tas sic accepit, vt neminē in provinciam sit secutus, honore fuerit contentus, rei familia- ris fructum despexerit, qui ne cum Q. quidem Cicerone voluerit ire in Asiam, cum apud eum Legati locū obti- nere possent. Nō enim decere se arbit. abatur cū Præturam gerere nonisset, affectā esse

M. T. CICERO P. T. ATTICO S.

Magna mihi varietas volūtatis & dis- similitudo opinionis & iudicii Q. Fra- tris mei demonstrata est ex literis tuis, in quibus ad me epistolarum illius exempla misisti. Qua ex re & molestia sum tanta affectus, quantā mihi meus amor summus erga vtrūq; vestrum afferre debuit: & admiratione, quidnam accidisset, quod afferret Q. Fratri meo aut offensionem tam grauem, aut commutationem tan- tam voluntatis. Atq; illud a me iam intelligebatur, quod te quoque discedentem a nobis suspicari vo-

Prætoris. Quia in te non solum dignitati seruebat, sed etiam tranquillitati. Dissimilitudo) Muta- tio amoris ac animi. Illius) Fratris mei. Qua ex re.) Ex hac fraternā discordia. Iam in te) Scribe, Iam ante. In calce prioris epistolæ hoc Cicero prædixit. Infedisse) Radices altas egisse, impressionem fecisse. Mederi) Leuare, tollere. Cum cuperem) Scribe, concupierim, vt sit vna dictio. sequentibus iungi debet. Vehementius) Efficacius & acrius. Prouinctæ) Post Asiam provinciam quæ ei obtigit. Ei) Fratris. Nec tantum) Cum eius læsum animū sanare niterer. Hoc me consolabar) In hoc erat posita ratio solatii nostri.

lebam, subesse nescio quid opinionis incōmode, sau- tiūq; eius animū, & infedisse quasdam odiosas suspi- ciones: quibus ego mederi cōcupierim & antea sepe, & vehementius etiā post sortitionem prouinciæ: nec tantum intelligebam ei esse offensionis, quantū literę tuę declararāt: nec tantum proficiebam, quantū vo- lebam. Sed tamen hoc me ipse consolabar, q̄ non du- bitabam, quin te ille aut Dyrhachii, aut in istis locis vsquam visurus esset. quod cum accidisset, confide- bam ac mihi persuaseram fore, vt omnia placarentur inter nos, non modo sermone ac disputatione, sed cō- spectu ipso, congressuq; vestro. Nam quāta sit in Q. fratre meo comitas, quanta iucunditas, q̄ mollis ani- mus & ad accipiendam & ad deponendam offensio- nem, nihil attinet me ad te, qui ea noli, scribere. Sed accidit per incommode, q̄ eum nusquam vidisti. Va- luit enim plus quod erat illi nonnullorum artificii- inculcatum, q̄ aut officii, aut necessitudo, aut amor vester ille pristinus, qui plurimū valere debuit. Atq; huiusmodi incommodi culpa vbi relideat, facilius possum existimare, q̄ scribere. Vereor enim, ne, dum defendam meos, non parcam tuis. Nam sic intelligo, vt nil a domesticis vulneris factum sit: illud quidem quod erat, eos certe sanare potuisse. Sed huiusce rei vitium totius, quod aliquanto etiam latius patet q̄ videtur, præsentī tibi commodius exponam. De his literis, quas ad te Thessalonicam misit: & de ser- monibus, quos ab illo & Romæ apud amicos tu- os, & in itinere habitos putas, & quid tantum cau- sę sit, ignoro: sed omnis in tua posita est humani- tate mihi spes huius leuandæ molestiæ. Nam si ita esse statueris, & iritabiles animos esse optimorum sæpe hominum, & eosdem placabilis, & esse hanc

Dirachium.
Epidamæus.

Rachis.

Thessalonia

occurrit huic incommodo. Meos) Quintum Fratrem. Tuis) Pomponiæ forori. Sic intelligo) Hoc innuere, hoc significare volo. Illud) Vulneris illatum, hoc est innatum odium. Eos.) Domesticos Pomponiam videlicet. Thessalonicam) Ciuitas Macedonia, quæ olim vocata fuit Halia a Cas- sandro aedificata, dicta vel quod Philippus Amyntæ filius ibi Thessalos superauit: vnde cognomen tū traxit. Lucius Tarreus de Thessalonia librum composuit. Pulchra de crudelitate Theodosii in The- salonicenses lege apud Eusebium Hist. Ecclesiasticæ libro. xj. Claudianus, Murosq; subibat Thessalo- nica tuos. Cause.) Fratri te obloquendi. Iritabiles.) Cicero ad Quintum, Omnes enim qui istinc veniunt ita de tua virtute, integritate, humanitate commemorant, vt in eius summis laudibus excipiant vnam iracundiam. Subdit paulo post quod a nobis stat. Nam si implacabiles sunt iracundis

Agilitas. Mollities. Bono & malo esse.

Caput est.

Primas defero.

Licet cum dicitur.

summa est acerbitas: in autem exorabiles, summa leuitas: quæ tamen vt in malis, anteposenda est. Agilitatem) Flexibilem velocitatem, subitarium incursum, reciprocã promptitudinem. Mollitiem) Teneritudinem mutabilem. Esse bonitati) Vergere ad bonos mores. significare probos viros esse & si irribiles, vt fuit Horatius, Irasci facili, tamen vt placabilis esset. Esse bono, esse malo dicitur eleganter. Cicero pro Cluentio, Postremo id quod maximo malo illi causæ fuit. Ouidius, Præda malo Polydore fuit tibi. In Orat. pro Milone, Illud Cassianũ cui bono fuerit, in his personis valet. Et id) Et si statueris nostrã inter nos amicos incommoda esse ferẽda. zeugma a superiori. Qd caput est) Vbi res fides præcipuum fundamentum. Hæc) Incommoda, dissidiola. Ingenuitas) Candidor ingenuus, in aliis codicibus est, integritas. Ratio) Tua Theoretica & contemplatiua, mea vero practica. Cicero libro secundo de Natura Deorum, Mihi enim qui nihil agit, esse omnino non videtur. Mutauit mox opinionem, ac se ad contemplationem contulit, non magis sponte quã coactus, subinde exclamans, O Socrates, O Socratici viri. Primas defero.) Principatum assigno. Mos loquendi vetustissimus ac venustissimus. Quo excellis) Diuina fuit Attici mens & ferme præfaga. Congruunt Cornelij Nepotis verba hæc super Attico, Secundum bellum gestum apud Mutinam, in quo si eum prudentem dicam, minus q̄ debeam prædicem, cum ille potius diuinus fuerit, si diuinitio appellanda est, perpetua naturalis bonitas, quæ nullis casibus augetur neque diminuitur. Mihi negligente esse non licet) Priscæ ac reuerendæ fidei codices habent, negligenti, quod figurato complexu casuum solet accidere. vt illud Propertianũ, Leuile deliciis facte beate meis. M. Tullius in Oratione pro Flacco, Licet his qui hæc salua esse voluerunt, ipsis esse saluis. An in forensi) Ac habent nonnulli codices. Si legim⁹ An ita interpretemur. an sermonem ac communicationẽ tuã mihi defuisse cõquerar? Possim) Repete verbũ sustinebã. Nõ labor) Nõ ego in labore positus. Cõmemorationẽ) Ne viderer palpam amicissimo meiq; amatissimo obtundere. Offensi) Sautii, exulcerati.

agilitatem, vt ita dicam, mollitiemq; naturę plerũq; bonitati: & id quod caput est, nobis inter nos nostrã, siue incommoda, siue vitia, siue iniurias esse tolerandas: facile hæc quemadmodum spero mitigabuntur. Quod ego, vt facias, te rogo: nam ad me, qui te vnice diligo, maxime pertinet, neminem esse meorum qui aut te non amet, aut abs te non ametur. Illa pars epistolæ tuæ minime fuit necessaria, in qua exponis, quas facultates aut prouincialium aut vrbanorum commodorum, & aliis temporibus, & me ipso Consule prætermiseris. Mihi enim perspecta est & integritas & magnitudo animi tui: neq; ego inter me atq; te quicq; interesse vnq; duxi præter voluntatem institutę vitę: q̄ me ambitio quẽdam ad honorũ studium, te autem alia minime reprehendenda ratio ad honestũ ocũ duxit. Vera quidẽ laude probitatis, diligentię, religionis, neq; me tibi neq; quẽq; antepono: amoris vero erga me, cum a fraterno amore domesticorum discessi, tibi primas defero. Vidi enim, vidi, penitusq; perspexi in meis variis temporibus & sollicitudinibus ac lætitiis tuas. Fuit enim mihi sepe & laudis nostræ gratulatio tua iucunda, & timoris consolatio grata. Quin mihi nunc te absente nõ solum consiliũ, quo tu excellis, sed etiam sermonis cõmunicatio, quę mihi suauissima tecum solet esse, maxime deest. Quid dicam in publica re? quo in genere mihi negligenti esse non licet: an in forensi labore, quẽ antea propter ambitionem sustinebam, nunc vt dignitatem tueri gratia possim: an in ipsis domesticis negociis, in quibus ego tum antea, tum vero post discessum fratris, te sermonesq; nostros desidero? Postremo non labor meus, non requies, non negocium, non etiam ocium, non forenses res, non domesticæ, non priuatæ carere diutius tuo suauissimo atque amantissimo consilio ac sermone possunt. Atque harum rerum commemorationem verecundiã sæpe impediuit vtriusq; nostrum: nunc autem ea fuit necessaria propter eam partem epistolæ tuæ, per quam te ac mores tuos mihi purgatos ac probatos esse voluisti. Atque in ista incommodatione alienati illius animi & offensi,

Illud) Hoc iunge superiori. Dissensione) Opiniorum diuersitate. Voluntate) Non aliena ab honore fratris, sed ocium naturaliter appetente, omni exclusã negociorum molestia. Nepotis verba sunt hæc, Honores non petiit cum ei paterent, propter vel gratiam vel dignitatem, quod neq; peti more maiorum, neq; capi possent consuetatis legibus, in tam effusis ambitus largitionibus: neq; regi respub. sine peticulo corruptis ciuitatis moribus. Illa) Fratris mei vincula & fœdera. Expiabuntur) A macula suspitionis purgabuntur. Religionem) Fœderis ac inuolatæ fidei sanctitatem. Commutabili)

illud inest tamen cõmodi, q̄ & mihi & cæteris amicis tuis nota fuit, & abs te aliquando testificata tua voluntas omittendæ prouinciæ: vt q̄ vnã non estis, non dissensione ac dissidio vestro, sed voluntate ac iudicio tuo factum esse videatur. Quare & illa quæ violata, expiabuntur: & hæc nostrã, quæ sunt sanctissime conseruata, suam religionem obtinebunt. Nos hic in republica infirma, misera, commutabilisq; versamur. Credo enim te audisse nostros Equites pene a Senatu esse disunctos: qui primum illud valde grauius tulerunt, promulgatum ex Senatusconsulto fuisse, vt de iis, qui ob iudicandum pecuniam accepissent, quæreretur. Qua in re decernenda, cum ego casu nõ affuissem, sensissemq; id Equestrem ordinem ferre moleste, neque aperte dicere, obiurgauit Senatum, vt mihi visus sum, summa cum auctoritate: & in causa non verecunda, admodum grauis & copiosus fui. Ecce alitæ deliciæ Equitum vix ferendæ, quas ego non solum tuli sed etiam ornaui. Asiani, qui de Censoribus conduxerunt, questi sunt in Senatu, se cupiditate prolapsos nimium magno conduxisse: vt induceretur locatio, postulauerunt. Ego princeps in adiutoribus, atque adeo secundus: nam, vt illi auderent hoc postulare, Crassus eos impulit. Inuidiosa res, turpis postulatio & confessio temeritatis: summum erat periculum, ne si nihil impetrassent, plane alienarentur a Senatu. Huic quoque rei subuentum est maxime a nobis, perfectumq; vt frequentissimo Senatu & libentissimo vterentur, mulaque a me de ordinum dignitate & concordia dicta sunt Calend. Decemb. & postridie: neq; adhuc res cõfecta est, sed volũtas Senatus perspecta. Vnus enim cõtra dixerat Metellus Consul designatus, qui erat dicturus: ad quẽ propter dici breuitatẽ peruentũ non est.

se legem latutum, ne plus q̄ annua ac semestris Censura esset. Consensu ingenti populi legem postero die pertulit. Cupiditate) Emacitate. Tranquillus in Cæsare Dictatore, Publicanos remissionem petentes tertii mercedum parte releuauit, ac ne in locatione nouorum vectigalium immoderatus licitarentur propalam monuit. Magnõ) Precio. Induceretur) Tolleretur, abrogaretur. Locatio) Publicorum additio & alienatio ad tempus certum. Princeps) Primarius. Adeo) Valde multum. Secundus) Fausus, boni euentus. Inuidiosa) Odiosa. Erat) Imminēbat. Nihil) Remissionis, Plane) Omnino. Libentissimo) Fauentissimo. Res) Concessio remissionis.

Faciosa, dissentiente. Quæreretur) Inquisitio pararetur. Discernenda) Lego decernenda. Aperte dicere) Non aperte dolorem suum. Nõ verecunda) Nam inuerecunde querebantur seueri ius dici. Deliciæ) Morositates pueriles ite. Catullus, Si quis delicias diceret aut faceret. Ornauit) Foui. Asiani) Qui Asia publica & vectigalia conducebant. De Censoribus) A Censoribus. Censores vectigalia locabant. Liuius ab Vrbe condita libro quarto de Censura, sic, Idem hic annus Censuræ initium fuit rei a parua origine ortæ, quæ deinde tanto incremento aucta est, vt mortium disciplina Romanæ penes eam regimen, Senatus, equitumq; centuriis, decoris dedecorisq; discrimẽ sub ditione eius magistratus, publicorum ius, priuatoiq; locorũ, vectigalia populi Romani sub nutu atq; arbitrio essent. Tunc a primoribus ciuitatis spretus honor est, Papius, Semproniumq; quorũ de Consulatu dubitabatur, vt eo magistratu partẽ solidum Consulatum expleant, censui agendo Pop. suffragiis præfeci. Censores ab re appellati sunt. Fuerunt primo duo Censores, & quinquennalis erat hic magistratus: mox eodẽ Liuius auctore Mamercus Amyli⁹ libertati populi Romani cõsulturũ feratus si magna imperia diuturna nõ essent, & temporis modus imponeretur, quibus iuris importi nõ posset, alios magistrat⁹ annuos esse, quinquennalem Censuram graue videri, hos per tot annos magna parte obnoxios viuere,

Asiani eq̄tes

Censores.

Censura

Inducere

Catonis laus Heros) Subintellige est, heroice se gerit. virtutis heroice, togatorum omnium princeps, libertatis amator, malorum scopulus & hostis, presidium ac propugnaculum aerarii, subintellige contradixerat. Cicero in Oratione pro Murena, fortissimum ac florentissimum virum Catonem vocat. Idem M. Catonem hominem in omni virtute excellentem ait. Sic ego Cum hoc ego temperamento contradixi (conseruans), vt tamen conseruarem ordinem concordiam. Institutionem) Institutum, morem, propositum, vel leges Romanas. A me) Consule. Conglutinatam) Compositam, connexam ordinem concordiam. Ista) Senatus ac reipublice statusque optima fundamenta. Firma) Scribe infirma. Munitur,) Paratus, prestruitur. Opes) Dignitatem meam. Omnia hominis adiumenta & ornamenta significat haec distinctio.

Munitur, Opes.

Coitio.

PIVS.

Affecta.

Aphelestatos

Requiritis, Tulliolam vt Cicero amat.

Tuto) Lege tuta. Ero vt dicitur, duabus ancoris nixus. Nam auctore Propertio, metus duo defendunt retinacula nauem. Video) Cauendum a tyrannis. Coire) Conire, copulare se Luceio. Traquilus in Cesare Dictatore, E duobus Consulatus competitoribus Lucio Luceio, Marcoque Bibulo, Luceium sibi adiunxit, pactus, vt is communi nomine per centurias pronuntiaret. Talis vocatur a Cicero Coitio libro. iij. Epist. ad Q. Fratrem. Alibi idem Memmii Coitionem vocat, etiam in Oratione pro Plancio, Coitio est confociatio voluntatum & conspiratio, que inter candidatos fieri solebat. Litiuus libro. 3. ab Vrbe, de Coitione nonnulla. Coitio simpliciter conspiratio ad omne malum patrandum. M. Cicero in Oratione pro Cluentio, Qui venenum malum fecerit, in iudicio vocetur: si item de coitione voluisset, adiunxisset, qui ve coierit. Consensum quendam esse coitionem idem his ostendit, Coierit aut consenserit. Cum hoc) Luceio. Rides) lenocinantes honorem. Vt sciam) quando sis venturus. Argumentum. XIII.

Heros ille noster Cato. Sic ego conseruans rationem institutionemque nostram, tueor vt possum illam a me conglutinatum concordiam. Sed tamen, quoniam ista sunt tam infirma, munitur quae da nobis ad retinendas opes nostras tuta (vt spero) via, quam tibi literis satis explicare non possum, significatione parua ostendam tamen. Vt or Pompeio familiarissime. Video quid dicas. cauebo quae sunt cauenda. ac scribam alias ad te de meis consiliis capeffendae reipublicae plura. Luceium scito Consulatum habere in animo statim petere. Duo enim soli dicuntur petituri. Caesar cum eo coire per Arrium cogitat: & Bibulus cum hoc se putat per C. Pisonem posse coniungi. Rides? Non sunt haec ridicula, mihi crede. Quid aliud scribam ad te? quid multa sunt: sed in aliud tempus te expectare velim: cures vt sciam, iam illud modeste rogo quod maxime cupio, vt quamprimum venias. Nonis Decemb. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Nihil mihi, nunc scito tam deesse, quam hominem eum, quicum omnia, quae me cura aliqua afficiunt, vna communitem, qui me amet, qui sapiat, quicum loquar, nihil fingam, nihil dissimulem, nihil obtegam. Adest enim Frater, & amantissimus Metellus non homo, sed lituus, atque aer, & solitudo mera. Tu autem, qui sapissime curam & angorem animi mei sermone & consilio leuasti tuo, qui mihi, & in publica re socius, & in priuatis omnibus conscius, & omnium meorum sermonum, & consiliorum particeps esse soles, vbi nam es? Ita sum destitutus, vt tantum requietis habeam, quantum cum vxore, & filiola, &

Mellito Cicerone) Alibi idem M. Tullius, Filius dulcissima commemoratio naturae. Ad hanc sententiam Litiuus libro. v. Me iam, inquit Licinius, non eadem, sed vmbra, nominaque P. Licinij relictam videtis. Vires corporis affectae, sensus oculorum atque aurium hebetes, memoria labat, vigor animi obtusus. En vobis, inquit, iuuenem filium tenens, effigiem atque imaginem eius, quem vos antea Tribunum militum fecistis. Ciceronem filium postea auctore Apollinari Sidonio populus Romanus loquentem non agnoscebat, de quo sic Plinius libro. xiiij. Naturalis hist. Tergilla Ciceroni Marci filio

mellito Cicerone consumitur. Nam illae ambitiofae nostrae fucosaeque amicitiae sunt in quodam splendore forensi, fructum domesticum non habent. Itaque cum bene completa domus est tempore matutino, cum ad forum stipati gregibus amicorum descendimus, reperire ex magna turba neminem possumus, quicum aut iocari libere aut suspirare familiariter possimus. Quare te expectamus, te desideramus, te iam etiam accersimus. Multa sunt enim, quae me sollicitant, angunt: quae mihi videor aureis nactus tuas, vnius ambulationis sermone exhaurire posse. Ac domesticarum quidem sollicitudinum aculeos omnes & scrupulos occultabo. neque ego huic epistolae atque ignoto tabellario committam: atque hi (nolo enim te permoueri) non sunt permolesti, sed tamen insident & vident, & nullius amantis consilio aut sermone requiescunt. In republica vero, quae animus est praesens, tamen voluntas etiam atque etiam ipsa medicinam efficit. Nam, vt ea breuiter, quae post tuum discessum acta sunt, colligam, iam exclames necesse est, re Romanam diutius stare non posse. Etenim post profectionem tuam primus (vt opinor) introitus fuit in causam tabulae Clodianae: in qua ego nactus, vt mihi videbar,

Occultabo) Nunc. Atque hi) Aculei. Nolo) Incutere, minime volo turbationem incutere aut dolorem quod aculeos dixi. Praesens) Audax, fortis, accuratus, sedulus. Maro, Felicis mali quo non praesentius vllum Pocula si quando seque infecere nouerit. Terentius in Eunuchis, Animo hanc praesenti vt dicas. Pedianus) Sensibus praesenti animo vtentibus. Tamen voluntas) Manu mederi reipublice non possum, voluntate meo. Sed quid prodest in malis velle? ille medetur qui morbum tollit, non qui cupit tollere, & non tollit. vbi factis opus est, verba eleuantur. Sic medetur malis his voluntas recta & conscientia, nam dum cogito me clauum rectum tenerem, mihi satisfacio, sed non reipublicae: quoniam re, quando re est opus, iuuare non possum. Alii legunt, tamen valetudo etiam atque etiam ipsa medicinam effugit, hoc sensu. Non desum animo praesenti reipublicae, sed valetudo alta & inueterata medicinam respuit. Fertur equis auriga, neque audit currus habenas. Iuxta illud Ouidianum, Interdum docta plus valet arte malum. Res Romanas) Quid si legis rem Romanam? Fabulae) Mimi & comediae motoriae. principium lugubre pro Clodio fuit, latus exitus. Quidam tabulae scribunt, pro iudicio. Cicero in Oratione pro Flacco, Sed tamen iudicium ferri videtur, cum tabulae illae ipsae eiusmodi sunt, proferuntur. Idem in Oratione pro Aulo Cluentio, Illud est magni iudicis atque sapientis, cum illam iudicandi causa tabellam sumplerit, non se putare esse soium, neque sibi quodcumque concupierit, licere, sed habere in consilio legem, religionem, aequitatem, fidem. Aliqui referunt ad legem Tabellariam. Veteres Romani suffragia voce ferebant, dein per tabellam suffragati sunt. Cicero libro tertio de Legibus auctor est Tabellariam legem optimatum omnem auctoritatem abstulisse: quae suffragia tacita vocantur a Plinio Caecilio. nunc vota in comitiis Pontificiis. Fuerunt quatuor leges Tabellariae, prima Gabinia, quae lata est ab homine ignoto & sordido. Mox Cassia a Cassio lata. Tertia a Carbone seditionis ciuicis, Quarta Caesij sive Cratidii. Horum opinionem non probat

Filius)

Cicer. filius degener.

Fucosae)

Amicus alter ipse.

Aculeos)

Scrupulus)

Praesens)

Tabulae)

Locum) Occasionem arripens. Profundi) Exerui. Non corrigend) nedum leuanda. Sanand) Incolunitati pristinae restituend) Constuprato) Stupris redempto. Philosophos) Apathes, quos nec malum, nec dolor, nec mors mouet. Exagitatus) Inquietatus, vexatus. Ouidius, Et lepus hic alius exagitatus erit. Quod) Quae alienatio. Ob rem iudicandam) Ob sententiam prepositere latam. breuis est loquendi modus, id est vt rem Clodij iudicarent. Cicero in Oracione pro Cluentio, Quod plani fecerint illos ob rem iudicandam pecunias accepisse. Ob rem iudicandam, & rem iudicandam dicitur, pro

Futurū pro preterito.

eodēq; ponitur, vt patet ex eodēq; orationē M. Tullii pro Rabirio: vt apud Cicero- nem appetendū pro appetiti. Sp. Cassius, Sp. Melius propter suspicionem regni appetēdū sunt necatī. Ille annus) Quidam codices habent, idē annus. Per me) In Confu- latu meo, me auctore. Instat nunc hic ille) Quidam indu- cūt pronomen ille. Potest ta- men defendi exemplo Cice- ronis pro Rabirio, Sed huius istius facti stultitiam mali tā- iam superior stultitia defen- dit Egregius) Ironice. Ma- ro, Egregiam vero laudem.

Annauerfa- ria.

Annauerfaria) Quae fini- gulis annis celebrantur, quae & dicuntur annua, de quibus ille, Annua quae differre ne- fas. Maro, Annua magne Sa- cra refer Cereri. Vnde Suetonio febris annuerfaria, stata, & certo anni die reuertens. In Decretis Canonice distinc- xij. Domini passio & resurre- ctio ad celum, aduentus spi- ritus sancti, annuerfaria so- lenitate celebrantur. Suis sa- cris) in sacris quae domi stae. ad Memmii enim pertinebat. celebratus erat Memmius for- te Pontifex Maximus, vel eius genti praecipua sacra fue- re, vt sacra getis Fabiae apud Liuū. Menelaus) Lucullus probrum ac ignominiam eā- de passus, quam Menelaus, cuius vxor Helena vitata fuit a Paride. Ideus) Troia- nus ab Ida filius. Paris) Memmius Romanus adul- ter. Agamemnonē) Pom-

Menelaus.

Agamemno Pomp.

Lentus. Lentitudo.

locum refecandae libidinis & coercendae iuuentutis, vehemens fui, & omneis profundi vires animi atq; in- genii mei: non odio adductus alicuius, sed spe non cor- rigendae, sed sanandae ciuitatis. Afflicta respublica est empto constupratoq; iudicio. Vide quae sint postea consecuta. Consul est impositus is nobis, quem nemo praeter nos philosophos aspicere sine suspicio possit. quantum hoc vulnus, facto Senatusconsulto de am- bitu, de iudiciis nulla lex perlata, exagitat? Senatus, alienati Equites Romani, quod erat quidem ob rem iudicandam. sic ille annus duo firmamenta reipublice per me vnum constituta euertit. Nam & Senatus au- ctoritatem abiicit, & ordinum concordiam disiunxit. Instat hic nunc ille annus egregius. eius initium eius- modi fuit, vt annuerfaria sacra iuuentuti non comit- terentur. Nam M. Luculli vxorem Memmius suis sa- cris vitauit. Menelaus aegre id passus diuortium fe- cit. q̄q̄ ille pastor Ideus Menelaum solum contempe- rit: hic noster Paris tam Menelaum quam Agamemnonem liberum non putauit. Est autem C. Herennius qui- dam Trib. pl. quem tu fortasse ne nosti quidem, tam etsi poteris nosse. Tribulis enim tuus est, & Sextus pater eius nummos vobis diuidere solebat. Is ad ple- bem Publium Clodiu traducit, idemq; refert, Vt vni- uersus populus in campo Martio suffragium de re Clodii ferat. Hunc ego accepi in Senatu, vt soleo: sed nihil est illo homine lentius. Metellus est Consul egre- gius, & nos amat: sed imminuit auctoritate sua, q̄ ha- bere dicit causam promulgatam. Illud idē de Clodio

peium ita vocatum, quod regnare vellet in vrbe. quidam legunt, quam Agamemnonem ille, & per vocem, ille, Caesarem intelligunt, qui vxorem Pompeianam coedauit, vel auctore Tran- quillo. A Pompeio eodem auctore Caesar vocabatur Aegistius quoniam Pompeii, nuncupati Agamemnonis, subiebat vxorem. Idem Suetonius tradit, quod Pompeius gemens Aegi- stium Caesarem vocabat, id est adulterum. Liberum non putauit) Seruilitate & ignominiose tra- ctauit. Quidem) Lege quidam, vt despectiorem significet. Nummos diuidere) De diuisori- bus superius affatim. De re Clodii) De arrogatione Clodiana. Accepi) Tractauit. Illo) Sexto Herennio. Lentius.) Supinius, ignauus. Horatius, Conuallens lentissima brachia. Hoc vitium vocatur Lentitudo Cicero ad fratrem. Metellus) In sequenti Epistola, Metellus est Consul sa- ne bonus & nos admodum diligit. Ille alter ita nihil est, vt plane quid erit, nesciat. Cau- sam promulgatam.) De arrogatione & traductione Clodiana a nobilitate ad plebem Herennio arrogante. Illud idem de Clodio.) Adiuuare Clodianam traductionem optat Afranius.

Auet Syllius.) Recentiores professores haec verba ausu temerario profus eradunt nihil substituen- tes. Ego ex priscis exemplaribus scribo. Auet Auli filius, & intelligatur Afranius: quem infra, hypo- pion Pompeij dicit, & os prebere Palicano. Hec est vera immo verissima potius opinio. Infra Cicero, Au- li vero filius ita se gerit vt eius Consulatus, non Consulatus sit, sed Magni nostri hypopion. Miles) Prae- liator ignauus, supinus rerum publicarum negotiator. Palicano.) Cicero pro Cluentio, M. Artilius Palicanus humili loco Picens magis loquax quam facundus. Idem in Bruto, Aptior etiam auribus imperi-

Palicanus.

auet Auli filius. O Diu immortales, qui ignauus, ac sine animo miles, qui dignus, qui Palicano, sicut facit, os ad male audiendum quotidie praebat. Agraria autem promulgata est a Flauio Canuleio: eadem fere quae fuit Plotia. Sed interea *παλιανός* *αυτῆς* *ἐξ* *ὄψεως* familia- ris noster, sic est enim (volo te hoc scire) Pompeius legulam illam pictam silentio tuetur suam. Crassus verbum nullum contra gratiam. Caeteros iam nosti, qui ita sunt stulti, vt amissa Repub. piscinas suas fo- re saluas sperare videantur. Vnus est, qui curet con- stantia magis & integritate, quam (vt mihi videtur) con- silio, aut ingenio Caro: qui miseros Publicanos, quos habuit amantissimos sui, tertium iam mensem vexat, neque iis a Senatu responsum dari patitur. Ita nos cogimur reliquis de rebus nihil decernere, antequam Publi- canis responsum sit. Quare etiam legationes relictae in- iri puto. Nunc vides, quibus fluctibus iactemur, et si ex iis, quae scripsimus (tanta es perspicacitate) etiam a me non scripta perspicis. Reuise nos aliquando, & quanquam sunt haec fugienda, quod te voco: ta- men fac, vt amorem nostrum tanti aestimes, vt eo vel cum his molestiis peruenire velis. Nam ne absens

Neque in fo- minis.

Micylus

Legula.

Adoptatio. Arrogatio.

Curiata co- mitia.

Ichthyotrophia Lutra. Natabula.

Legula) Legē illā suā pusillā & nihili. In epistola sequenti haec leges, Huic toti rationi Agrariae Senatus aduerfabatur suspicās Pōpeio nouā quandā potentia quēri. Pōpeius vero ad volūtate perferēde legis in- cubuit. Picta) Fucata, mala quidē, sed sub specie boni perferendā. Aliqui tegulā scribunt, hoc est p̄textū & fucā. Silētio tuetur) Silēs legis lationē iuuat. Aliqui volūt, sed perperā, per hāc legulā intelligi tradu- ctionē Clodij, cū de Agraria, cui Pompeius inhiabat, intelligat. Et quoniam quo pacto Herennius Clodium traducere posset per arrogationē, ne in aliquo hēreas, obiter res alte eruditionis aperienda. Gellius lib. 5. noctium Atticaru his prope verbis re vniuersam euertit. Cū in alienā familiā, inq; liberorū locū extra- nei sumūtur, aut per Pretorē sit, aut per populū. Quod per Pretorē sit, dicitur adoptatio: quod per po- pulū, arrogatio. Adoptantur autē cū a parente, in cuius potestate sunt, tertia mācipatione in iure cedunt: atq; ab eo qui adoptat, apud eū, apud quem legis actio est, vindicantur. Arrogatur ij, qui cū sui iuris sint, in alienā sese potestate tradūt, eiusq; rei ipsi auctores fiunt. Sed arrogationes nō temere, nec inexplora- to committuntur. Nā comitia arbitris Pōtifficibus prōbētur, quae curiata appellātur. Aetas quoq; eius qui arrogare vult an liberis gignūdis idonea sit, bonaq; ei? qui arrogatur ne inuidiose appetita sint, cōsidera- tur: iusque iurandum a Q. Mutio Pontifice Maximo conceptum dicitur, quod in arrogando iurare- tur. Sed arrogari non potest nisi iam vesticeps. Arrogatio autem dicta quia genus hoc in alienam familiam transitus per populi rogationem fit. Eius rogationis verba haec sunt, Velitis iubeatis vti L. Valerius L. Titio tam iure legeque filius sibi fiet, q̄ si ex eo tempore patre matroque familias eius natus esset: vti que vitae necisque in eum potestas fiet, vti pariendo filio est. Hec ita vt dixi, ita vos Qui- rites rogo. Contra gratiam.) Contra gratiosos ac populares Caesarem & Pompeium. Caete- ros) Philippum & Hortensium, qui putabant nummulos ac villulas suas fore saluas obruta perditaque Republica. Piscinas.) Ichthyotrophia, id est viuaria, alij nymphaea, lutra ab eisdem Graecis voca- ta, & natabula, vt tuncque significat. Ingenio.) Comi, accomodante se temporē. Neque his.) Publi- canis. Relictum iri) Relinquentur, reijciuntur. Res per necessaria. Tanta etiam.) In emacula- tis exemplaribus sic habetur. Tanta es perspicacitate: etiam a me non scripta perspicis, quoniam

dicere Cornelio Nepote, videbat etiam futura Pomponius animi presagii diuinitate. Celsare. Monet Atticum sub census tempus veniat, aliter edictum locis omnibus, sine causa abesse Titum, & nisi redierit ad nomen in censum ferendum amissurum ciuitate. Sub iustrum) Finito mox iustro. Negociatoris est. Qui non moratur alicubi. Iuxta id Epigrammatici poetæ, Quisquis vbiq; habitat Maxime nusq; habitat. Paulus libro. L. Digestorum ad municipales & de incolis, Labeo iudicat eum qui pluribus locis ex æquo negocietur, nusq; habere domicilium. Incensus qui videlicet nomen in censum non dedisset ciuitatem amitte-

Incensus Germanum.

bat, auctore alibi Cicerone. Germani) Meri, puri, puti. Cicerone actione secunda in Rullum, Illi veteres germaniq; Campani, Plautus in Mostellaria, Oboluiti allii Germana illuues, & si hoc Plautini nonnulli ad Germaniæ superioris sordem referunt, vbi alia fordidaq; cepas, vt ait Apollinaris, ructant mane nouo decem apparatus. Augustinus in libro de Amicitia, Amicos sicut boues suos diligunt, ex quibus aliquid boni sperant capturos, qui profecto germana & spiritali carent amicitia. Plautus in Captiuis, Illi Theodromedes fuit germano nomine. Idem in Rudente, Heram vexit ex germana Græcia. De Oratore, Magni & germani Attici. Alibi idem, Accipio Arpinum germanam patriam esse vestram. In Academicis, Erat quippe si perpauca mutauisset germanissimus Stoicis.

ASCENSIVS. Sub iustrum (&c.) Malim interpretari paulo ante iustrum, quasi appetere iustro, aut tempore tendente in iustrum. Sicut, Sub lucem exportant calathis. Et sub noctem cura recurat. Argumentum. XV. NON modo.) Excusat se Attico de breuitate Epistolarum: cuius causam reddit. Addit Attico amanti patriam que in Republica geruntur. Deinde de rebus suis. Eduos Gallos egregie pugnare, Heluetios esse in armis. Legati in Galliam discernuntur. De Agraria lege loquitur: quam Cicero moderari nitentur. Senatus reclamabat. Herennius traducere ad plebem Clodium tentat, interceditur. Cicero Pompeio contigitur. De Pedarijs mox agit, & negotio Attici nummario. De commento Consulatus. Lucij insulam excusationem historiarum inferit. Quintus purgat se Ciceroni in dissensione Atticæ. Coffeniū laudat.

Argumentū

Heluetij.

Edui. Dumnorix.

Ab (q; argumento.) Quintilianus, In vera etymologia Argumentum est ratio probationem præstans: qua colligitur aliud per aliud, & que quod est dubium per id quod dubium non est confirmat. argumento igitur exponamus, materia res gestas continente. Ouid. Et vetus in tela deducitur argumentū. Gallici belli) Allobroges Galli, & Heluetij, quos Squados recentiores vocarunt, tumultuabantur: immo rebellauerant Allobroges, quos Cn. Pontirius, vel vt habent alij Liuitiani codices & Ciceroniani, Pontinus Prætor, ad Salonem domuit. Hinc rerum motū Cæsar in primo belli Gallici prodit, Heluetios, M. Messala & M. Pisonem Consulibus, Orgentorige nobilissimo eius nationis ac longe ditissimo duce finibus suis, hoc est ex vna parte flumine Rheno latissimo atq; altissimo, qui agrū Heluetiū a Germanis diuidit, altera ex parte monte Iura altissimo, tertia lacu Lemano & flumine Rhodano, in Galliam per Sequanorū fines transisse, & in Heduos peruenisse. Heluetijs quidē Tigurinis a Cæsare in Araris transitu, concisus, que pars ciuitatis Heluetiæ insignem calamitatem populo Romano intulerat, ea princeps poenas perfoluit. Hic erat motus Galliarum, de quo agit Cicero: quem orientem ac emergentē M. Tullius hic describit, Cæsar iam enatum. Sententia) Sensum animi mei continente: de rebus que quotidie in Republica versantur, veluti significet non tantum epistolas suas esse vulgares vel iocosas, sed etiam graues ac sententiosas. Edui fratres nostri.) Dumnorix tamen Vergebretus faucebat Heluetijs,

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

NON modo, si mihi tantum esset oculi quantum est tibi, verum etiam si tam breuis epistolas velim mittere, q tu soles facere, te superarem, & in scripto multo essem crebrior q tu. Sed ad sumas atq; incredileis occupationes meas accedit, q nullam a me epistolam ad te sino absq; argumento ac sententia venire, & primum tibi (vt æquum est) cui amanti patriam, quæ sunt in Rep. exponam. Deinde quoniam tibi amore nos proximi sumus, scribemus etiam de nobis ea, quæ scire te non nolle arbitramur. Atq; in Rep. nunc quidem maxime Gallici belli versatur metus. Nam Edui fratres nostri pugnant;

Diuitiacus & Licus Cæsari. Strabo in quarto supra Heluetios & Sequanos Edui & Lingones in occasum vergentes Rhenum incolunt. Eduos foederatos vocans Plinius in quarto locat in Gallia Lugdunensi. Aliqui dicunt fratres nostros appellari propter illum Ouidianum versiculum, Gallica qui Phrygium duxit in arua senem. Est & Gallus fluuius Phrygiæ. Cæsar in primo belli Gallici Commentario, Multæ res Cæsarem hortabantur quare sibi eam rem cogitandam, & suscipiendam putaret: in primis q; Heluetios & Eduos fratres consanguineosq; se penumero a Senatu appellatos, in seruitute atq; ditione videbat Germanorum teneri. Eduos Romanorum fratres in Cæsare Dictatore Plutarchus appellat. Hoc de Aruernis Sidonius libro Epistolarum. 7. Luciano succinens, Aruernique ausi latios se fingere fratres Sanguine ab Iliaco populi. Tacitus libro. 11. priorem opinionem secutus ita scribit, Edui fraternitatis nomē usurpant.

Gallus filius

Aruerni

Sequani

Heluetij

Vacatio

Creticus

In lente vnguentum.

Epiphonemata.

Nascuntur domi.

Volaterrani Persius

Sequani male pugnarūt: & Helueti sine dubio sunt in armis, excursionesq; in prouinciā faciunt. Senatus decreuit, vt Consules duas Gallias fortirentur. Delectus haberetur, vacationes ne valerent: Legati cum autoritate mitterentur, qui adirent Gallia ciuitates: darentq; operam, ne hæc cum Heluetiis se iungerent. Legati sunt Q. Metellus Creticus, & L. Flaccus, & τὸ ἐπι τῆ φανή μύρον, Lætulus Clodij filius. Atque hoc loco illud non queo præterire, q; cum de Consulibus mea prima fors exisset, vna voce Senatus frequens retinendum me in vrbe censuit. Hoc idem post me Pompeio accidit, vt nos duo quasi pignora Reip. retineri videremur. Quid enim ego aliorum in me ὑποφωνήματα, expectem, cum hæc domi innascantur? Urbanæ autem res sic se habent. Agraria lex a Flauio Trib. pl. vehementer agitabatur auctore Pompeio, quæ nihil populare habebat, præter auctorem. Ex hac ego lege secunda concionis voluntate omnia illa tollebam, quæ ad priuatorum incommodum pertinebant. Liberarā agrum eum, qui P. Mutio, Lucio Calpurnio Consulibus publicus fuisset. Syllanorum hominum possessiones confirmabam. Volaterranos, & Amiterninos, quorum agrum Sylla publicarat, neq; diuiserat, in sua possessione retinebam. Vnam

a militiā, hoc fieri solitum est nunciato Gallico tumultu. Cicero in Philippicis autumat in tumultu non valere vacationes, in bello valere, tanta est inter bellum tumultumq; differentia. Creticus.) A Creta deuicta, auctor Ouidius in Fastis, Alter Iasuras, Et Cretum domitas testificatur opes. L. Flaccus.) Scribe. Metellus Creticus, L. Flaccus, & τὸ ἐπι τῆ φανή μύρον, Lentulus Clodij filius. In lente vnguentū, Dicitur prouerbium vbi plura inter se dissimilia confunduntur. Gellius libro. 12. Videte tamen ne existimetis semper mortales multos, pro multis hominibus esse dicendum: ne plane fiat Græcum illud de Varonis Satyra prouerbium, τὸ ἐπι τῆ φανή μύρον. Aristoteles de sensu & sensu. Nā verum est quod ait Stratis Euripidem taxans vbi lenticula coquitur non oportere vnguentum infundere. Athenæus auctor. Aristotelis verba sunt hæc. ἄλλ' οὐδὲ γὰρ ὁπὸς ἐυρησιδίου εἶναι σαώπ' αἰσθῆσαι, ὅταν φάνη εἶναι τὰ αὐτῶν ἐπι τῆ φανή μύρον. Prouerbij auctor fuit Stratis in Iocasta, Teste eodem Athenæo. Ἐπιφωνήματα.) Acclamations, suffragia, laudes. Domi innascantur.) Nascuntur in domo, prouerbialiter cum significare volumus satis superesse nobis domi, ne queramus foris. Cicero ad laudem suam preconem non eget. Agraria.) Quam silentio Pompeius tuebatur, hanc superius legulam dicit. Populare.) Accessum ac gratum populo. Auctorem.) Pompeium. Lucanus, Plausuq; sui gaudere theatri. Secunda.) Fauente. Infra, Cæsaris venti sunt valde secundi: & Dissidentissimi. Concionis.) Populi adstantis. Liberarā.) Deceueram vt redimeretur. Syllanorum.) Quæ cum fuisset Marianorum, a Sylla data: te Syllanis erant. Cæsar Marius hoc efficere tentauit. Volaterranos.) Persij municipis cognominē Etruscos, & adhuc in ea ciuitate familia Persiana floret, ac Persij nomen Iustrico die passim frequentatur. Arteminos.) Sunt qui Amiterninos legunt. Amiternum est in Pelignis Ferentanorum eriporium. Auctor Strabo, Martialis, Nos Amiternus ager felicibus educat hortis, Amiterni ruinis ferunt conditam ciuitatem Aquilam hodie dictam, Sunt qui legunt Arteminos ab Artemisia in Appia via

Artemita. ciuitate & luco, de qua Strabo in quinq; vel ab Artemisio, de quo Strabo & Stephanus in libro de Vr-
 Aduentitia. bibus meminerunt. Aliqui Artemitenos malunt ab Artemita insula Tyrhenorum, vt ait idem Ste-
 Agrarij. phanus, Artemitenus deriuatum. Emendant alij Arretinos. Scimus enim Arretium Etrurie ciuita-
 tem esse Volaterris proximam. Liberum sit iudicium. Rationem) Ordinem. Aduentitia) Deforis
 veniente, extraordinaria, quæ colligitur ex vectigalibus. Per quinquennium) Quæ vectigalia finito
 quinquennio finientur. Incubuerat) Inhererat, fixus & persistans manebat. Agrariorum) Agripeta-
 rum, populi hanc agrorum
 diuisionem desiderantis. Li-
 uius libro tertio ab Vrbe con-
 dita, Itaq; secundo quoq; Cõ-
 sulatu eius & agrarij se in
 spem legis erexerant. No-
 ster) Syllani fouent partes
 optimatum, & a nobis stant.
 Populo) Agrariam legem
 desideranti. Emptione) De-
 cernens vt ager emeretur ex
 aduentitia pecunia: quoniam
 populum volebam in illas
 traducere possessiones. Con-
 stituta) Decreta, approbata.
 Sentina. Sentinam) Fæcem. Ex-
 hauriri) Euacuari. Sentinam
 exhaurire dixit idem Cicero
 primo contra Catilinam. Idẽ
 contra Crispum Sallustium,
 Quo omnis sentina conflu-
 xerat. Tota res) Ratio. In-
 terpellata) Interrupta. Re-
 frixerat) Intepuerat, in de-
 suetudinem iuerat. Alter)
 Afranius. Nihil) Vel nihil.
 Quid erit) Futurum nõ vi-
 det, immo craftinum. Ne-
 quam) Omnia comprehen-
 dit hoc verbum mala ac ani-
 mi vitia & fociordias auctore
 Cicero in Philippicis, O homi-
 nem nequã, nihil enim ma-
 gis proprie possum dicere. M.
 Varro in libris de lingua La-
 tina, vt ex ne & quidq; sit ne-
 quam. Nequam hominem)
 nihil, neque rei neq; frugis
 bonæ. Lege) Gellium in septi-
 mo. Ad plebem) Familiã
 plebeiam per arrogationem.
 Huic) Herennio. Interce-
 ditur) Aliorum Tribunorũ
 auxilio repugnatur atq; resi-
 stitur. Vt semel) Vt p postq;
 Cic. lib. 3. de Orat. Itaq; vt ei
 studio se excellẽtissimis inge-
 nijs homines dediderũt, plura
 grãda duxerũt. Maro, Vt belli
 signũ Laurẽti Turnus ab ar-
 ce Extulit. Beatos) Delica-
 tos, in delicijs viuẽtes. Perfũs,
 Tãdẽq; beatus alto Cõposti-
 tus lecto, crassiq; lutat) amo-
 nis. Hos piscinarios) Notat Philippũ, Hortensiu & Lucullũ, auctore Plutarcho. Piscinarios appellat
 qui piscinis delectantur contempta Republica. Non obscure) Aperte. Adiudicari) Adscripserit,

rationem non reiciẽbam, vt ager hac aduentitia pec-
 unia emeretur, quæ ex nouis vectigalibus per quin-
 quennium reciperetur. Huic toti rationi agrariæ Se-
 natus aduersabatur, suspicans Pompeio nouam quã-
 dam potentiam quæreri. Pompeius vero ad volunta-
 tem perferendæ legis incubuerat. Ego autem magna
 cum agrariorum gratia confirmabã omnium priua-
 torum possessiones. Is enim est noster exercitus ho-
 minum, vt tute scis, locupletium. Populo autem, Pom-
 peioq; (nam id quoque volebam) satisfaciebam em-
 ptione, qua constituta diligenter, & sentinam vrbis
 exhauriri, & Italiæ solitudinem frequentari posse ar-
 bitrabar. Sed hæc tota res interpellata bello refrixe-
 rat. Metellus est Cõsul sane bonus, & nos admodum
 diligit. Ille alter ita nihili est, vt plane quid erit, nesci-
 at. Hæc sunt in Rep. nisi illud etiam ad Rẽpub. putes
 pertinere, Herennium quendam Trib. pl. tribulẽ tuũ,
 sane hominem nequam atq; egentem, sæpe iam de Pu-
 blio Clodio ad plebẽ traducẽdo agere cõpisse. Huic
 frequẽter interceditur. Hæc sunt (vt opinor) in Rep.
 Ego autem, vt semel illarum Nonarum Decembriũ
 iunctam inuidiæ ac multorum inimicitijs eximiam
 quandam atq; immortalem gloriam consecutus sum,
 non destiti eadem animi magnitudine in Repub. ver-
 sari, & illam institutam ac susceptam dignitatem tue-
 ri. Sed postea q̃ primum Clodii absolute leuitatẽ
 infirmitatemq; iudiciorum perspexi, deinde vidi no-
 stros Publicanos facile a Senatu disiungi, q̃q; a me
 ipso non diuellerentur, tum autem beatos homines,
 hos piscinarios (dico amicos tuos) nõ obscure nobis
 inuidere, putauĩ mihi maiores quasdam opes & fir-
 miora præsidia esse quærenda. Itaq; primum eum,
 qui nimium diu de rebus nostris tacuerat, Pompeiũ
 adduxi in eam voluntatem, vt in Senatu non semel,
 sed sæpe, multisq; verbis suis mihi salutem imperiũ,
 atq; orbis terrarum adiudicari: quod non tam in-
 terfuit mea (neq; enim illę res aut ita sunt obscure, vt
 testimonium, aut ita dubię, vt laudationẽ desideret)

Q. Reipublicæ) Interfuit. Illarum) Clodianarum, vel occidendorũ Catilinæ satellitum. In
 sua ratione) In domesticis negocijs. Munitor) Instructor. Nec tamen) Subintellige fit. Disso-
 lutum.) Intemperans, incontinens. Ratio) Formula viuendi. Atq; ita) Prisca exemplaria ha-
 bent. Ita tamen eius nouis. Cantilenam) Nam hoc subinde vt negiam puerilem repetebat. nõ q;)
 Latine sic, Esto sobrius & memineris virum qui sic sapiat, non oportere esse credulum. Sapientes non
 decere videlicet tyrannidem appetentibus fidere, credere, se tradere. Huic versiculo, nisi fallor alludit

quã Reipub. quod erant quidam improbi, qui con-
 tentionem fore aliquam mihi cum Pompeio, ex il-
 larum rerum dissensione, arbitrantur. Cum hoc
 ego me tanta familiaritate coniunxi, vt vterque no-
 strum in sua ratione munitior, & in Repub. firmior
 hac coniunctione esse possit. Odia autem illa libidi-
 nosa & delicatæ iuuentutis, quæ erant in me inci-
 tata, sic mitigata sunt, quadam comitate mea, me
 vnum vt omnes illi colant. Nihil iam denique a me
 asperum in quenq; fit, nec tamen quicq; populare ac
 dissolutum: sed ita temperata tota ratio est, vt Reipub-
 licæ constantiam præstem, priuatis rebus meis
 propter infirmitatem honorum, iniquitatem malo-
 rum, odium in me improborum, adhibeam quandã
 cautionem & diligentiam. Atq; ita tamen nouis ami-
 citijs implicati sumus, vt crebro mihi vaser ille Si-
 culus infusurret Epicharmus cantilenam illam suam,
 nõ q; ἡμεῖς ἀποφασίζομεν ἀνεῖρα, φρονέοντα, ταῦτα. Ac
 nostræ quidem rationis ac vitæ, quasi quandã
 formam (vt opinor) vides. De tuo autem nego-
 cio sæpe ad me scribis, cui mederi nunc non pos-
 sumus. Est enim illud S. C. summa pedariorum vo-
 luntate, nullius nostrum auctoritate factum. Nam
 q̃ me non esse ascriptum vides, ex ipso S. C. in-
 telligere potes aliam rem tum relatam, hoc autem

fanus, qui comediã inuenit Syracusis. Quidã ipsum Coum fuisse dicũt, alij Samiũ, alij Megarẽsem ex
 Sicilia. Epicharmus sermo, Epicharmi. Hunc auctore Venusino Pindaro æmulatus est Plautus Sar-
 finas, Plautus ad exemplum Siculi properare Epicharmi: carmen est Horatianum. De tuo) Vole-
 bat vt mutaretur vel augetur Senatusconsultum. Cicero fieri non posse nisi frequenti Senatu scri-
 bit. Pedariorum) Maioribus honoribus non functorum. Gellius libro tertio. C. Bassus in Commen-
 tarijs suis scriptum reliquit, Senatores in veterum etate, qui curulem magistratum gessissent, curru so-
 litos honoris gratia in curiam vehi: in quo curru sella esset, supra quam consideret: quæ ob eam causam
 curulis appellaretur. Sed eos Senatores, qui magistratum curulem nondum ceperant, pedibus ita-
 uisse in curiam. Propterea Senatores nondum maioribus honoribus functos, peditarios nominatos.
 Hoc vocabulum a plerisque barbare dici animaduertimus. Nam pro peditarijs pedaneos appellant. Qui
 nondum a Censoribus in Senatum lecti erant, Senatores non erant, & qui in postremis scripti erant
 non rogabantur sententias, sed quas principes dixerant, in eas descendebant: vnde versus Laberij,
 Caput sine lingua, peditaria sententia est. Qui sint proprię peditarij, Sic Imperator in codice de peditarijs
 iudicibus libro tertio loquente Iuliano, Quædam sunt negocia, in quibus sup̃fluum est moderato-
 rem expectari prouincię: idẽque peditarios iudices, id est negocia humiliora disceptant, constituendi
 damus præsidibus potestatem: quãuis pedaneos in libris Iurisconsultorum perperam pro peditarijs
 scriptum sit: Longe melius ex his Iuliani verbis sententia Ciceronis elucet, ex his præsertim verbis:
 qui humiliora negocia disceptant, quã ex Gellij, longã periodo. Nostrum) Nostrorum curulium:
 Me esse adscribendum) Lege. Me non esse adscriptum vides.

Credulus ne
sis.

Vaser.

In Siculos

Sicilia mem-
brũ ecclesię

Epicharmus

Plautus Sar-
finas.
Peditarij

Curulis sella;

Peditarij me-
litus q̃ a Gel-

EPIST. AD T.P. ATTICVM

Sicyon.
Sicyonia
calciamenta.

Lucillus.
Albinus.

Apellis.
exemplum.

Delphici
corae illigat.

Obsoleta.

Solceca.
Solcecisimus.

De populis liberis) Quod Atticus in legatione pecuniam a populis liberis exigere non possit. Cori uentus) Frequentia Senatorum. Sicyonis) Sicyon, ut inquit Stephanus, ciuitas Peloponesi. Dicitur & fœminine & masculina. Vocatur & Mecon & Telchinia, ciuis Sicyonius. & ἰσοδύματα σικωνία hoc est calciamenta Sicyonia pulcherrima. Lucillus, In pedibus pulchra Sicyonia demit honesta. Lucretius, Et pulchra in pedibus Sicyonia ridet. Expresseris) Extorseris. Ut opinor) Hoc est si recte meministi. Oblitus erat Cicero fuisse Aulum Albinum, & de Albino Atticam scripsisse, non de Lucullo, errore memoriae. Lucillus) At Albinum refert Gellius libro decimo, sic. Iuste uenustatque admodum reprehendisse dicitur A. Albinum M. Cato, Albinus qui cum L. Lucullo Consul fuit: res Romanas oratione graeca scriptauit. In eius historiae principio scriptum est ad hanc sententiam. Neminem succedere sibi conuenire, si quid in his libris parum compositae, aut minus eleganter scriptum foret. Nam sum, inquit, homo Romanus natus in Latio, Graeca oratio a nobis alienissima est. Ideoque ueniam gratiamque male exstimationis si quid erratum est postulauit. Eam cum legisset M. Cato, Ne tu, inquit, Aule nimis nugator es: cum maluisti culpam deprecari quam ueniam solemus, aut cum imprudentes errauimus, aut cum compulsi peccauimus. Tibi, inquit, oro te quis perpetu sit, ut id committeres quod prius quam faceres, peteres ut ignosceretur. Scriptum est hoc in libro Corintheo de illustribus uiris. De hoc eodem Albino sic Cicero in Bruto, Et A. Albinus is qui graece scripsit historiam, qui Consul cum L. Lucullo fuit & literatus & disertus fuit. Dissidere Gellium, aut uitio memoriae laborare scribo non equidem libenter: si quis tamen hic apud Ciceronem Lucium non Lucullum legat, pax erit inter duces latinis egregios, quod mendum ratione corripiendi scripturam solet esse procliuus, sepeque nos dum componimus antiqua exemplaria, L. pro Lucio, modo pro Lucullo inuenimus. Illudque superius, & si qua sunt huiusmodi. Qui Consul cum L. Lucullo, cum Lucio tantum scribatur. potuit enim Albinum prenomen esse Lucius. Catonis castigatio in Albinum. Apellem pictorem primi nominis imitata est. Cum enim picturam Pericles aspiceret, pictor ille, qui illegerat, credens se placere, inquit. Si celeritatem qua eam pinxisti scires, o artifex, prolixius dilaudares. Cui princeps artis Pericles, Etiam te faciente, inquit, noui, te non tam celeriter quam precipitanter eam pinxisse: idque statim tabella indicat, & hoc sane exemplo plures istiusmodi tabellas paucis horis pingere poteris. Vbi maturitatem adhibenda operibus hyperbolicos & aperte significantis. Tollendam quidem manum de tabula significare Delphinem anchorae innixum constat: & illud Augusti, οὐδὲν εὖ δὲ ἔγραψεν. Suis historiis) Si redimere, M. Tullium seu potius Gellium a uitio memoriae uolumus, legamus: sui college historiis. Fuerat enim scriptum in Cicerone, Sui. C. hoc est sui college, quod A. manuum imperitia transulit in suis: nisi placet ita interpretari. Lucullum obscura adhuc in Albinum castigatio, excusasse se, College sui exemplo, & trasse. Non placet uilatenus affinem errori esse Cic. & sibi met fœde dissidere, uel dic quod paulo supra tetigimus, uel affirmato aliud esse inspergere obsoletum, aliud ueniam petere. Lucillus sparsit obsoleta, Albinus ueniam petiuit. Non errore uilo Cic. lapsus est, quoniam inquit ut opinor, id est, nisi fallor: si recte memini: ni memoria labor, & id genus reliqua, quae uerba cum ponuntur, uindicant etiam ab errore memoriae. Facilius) Excusatione quae facilius admitteretur. Illas) Historias. Probaret) Probatores ostenderet uel laudaret Graecia. Barbara) Minus Attica. Obsoleta) Sordida, inuenusta. Liuus libro. 3. Filia seculi trahens obsoleta uesse. Cic. in Rullum, uel bitu obsoletiore corpore inculto. Laetantius in lib. de officio, Nisi terra niteat obsolecit. Antiqui codices habent solceca, hoc est solcecisimo proxima. Solcecisimus latino uocabulo imparitas, uetustioribus scribigo. Capito ita definit, Solcecisimus est impar & inconueniens compositura partium orationis. Nos neque solcecisimam neque barbarissimam apud Graecorum idoneos adhuc inuenimus. Nostri quoque antiquiores solcecisimae facili, solcecisimam haud scio an unquam dixerint. Quod si ita est, neque in greco, neque in latino solcecisimus probe dicitur. Eiusmodi) Barbarici, ex industria non peccabo ut Auilius uel Lucillus. Tertium) Poema de Consulatu meo, quod tribus libris compositum, in quibus musae loquebantur, ut ad Quintum & in priore Divisione colligo, ubi ex hoc poemate uersus multi. Hic) In hoc articulo,

τῆς πατρὸς.) Ita legunt nonnulli simpliciter, hoc sensu. Quis o pater laudabit? (ut pater sit nomen uerentiae) ut te ac tua laudes. Nescim laudem in proprio ore fordescere? Alii scribunt. τῆς πατρὸς ἀπὸ τῆς υἱῶν, ut sit principium huius integri Graeci uersus, τῆς πατρὸς ἀπὸ τῆς υἱῶν ἐκ τῆς κακότητος τοῦ υἱοῦ. hoc est, quis patrem laudabit, nisi infelices filii? Ergo Cicero, dicit Atticus, uis a malo libro tuo laudari potius quam tacere? Caeterum mali filii patrem laudant, quoniam dum a patria uirtute desciunt, reddunt eum celebratorem, dum infamem filium quis aspiciens suspirat dicens, O patrem probum, quantum illi dissimilis est filius. Plutarchus in Arato, Chrysippus philosophus tritum quoddam ueteri sermone proverbiaium eius credo iustitiam reformidans conuertisse, mutatoque uerbo leuiorem ad partem traduxisse uidetur. Quis patrem laudabit, nisi probi liberi? Hunc Dionysiodorus Troezenius arguens sic profert uersus, Quis patrem laudabit, nisi improbi liberi? At enim illos qui cum ipsi nulla praesent, sed maiorum quorundam uirtutibus nitentur, eorumque gloriam ad suam laudem frequenter usurpet, ut aliena ita soleo amplissime amplecti, ut mea laudi inuidere non debeant. M. Tullio sua nimium laudanti parcendum fuit, quoniam alienis laudibus maxime fauebat. Lege tamen extrita dictione est, hoc pacto. Est enim apud homines quiddam quod potius sit laudari. Nos vituperemus? Qui num potius aliena laudemus? Vituperemus? Cum laude nihil sit augustius, nos laudem non amabimus? etiam a nobismet nostris non manabunt laudes? Qui.) Panda uirgula circumlinendum pro quare. Horatius, Qui sit Maccenas ut nemo quam sibi laudem? Num potius aliena laudemus quam nostra? Caritas gradus suos habet, inquit Augustinus, in primis deserere nosmet non debemus. Ἐγκομιastica) Encomiastica sunt laudatoria. Encomium proprie funebris oratio appellatur, qua laudabantur ij qui in bello gloriose pro patria occubuerunt. Quare in hominem, qui ante quam quid strenue fecerit gloriosas caprat, dicitur adagio Graecis peculiari, πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἐν τῷ πολέμῳ ἀπέθανε, ante uictoriam encomium carnis. Theocritide Ptolemeo patet encomium quod pulcherrimum, cui auspiciū fecit, ἐκ τῆς ἀρχῆς μεθ' αὐτῆς τῆς δῆλα λήγουσας μοῖσας. Αὐτῶν δὲ ἐν τῷ πολέμῳ ἀπέθανε, ἐπὶ τῷ πρὸς τὸν ἀνδρῶν καὶ τῶν μαιών. Ab Ioue incipiam, & in Ioue desinite musae, hoim dicitur Ptolemeus, primus, medius, & ultimus. Extat & encomium Isocratis in Helenam, & Luciano Demosthenis encomium. Encomium & Epiphanis differunt Epiphanos est sermo laudatiuus ynam actionem laudans: Encomion sermo similibus multis in uoactiones amplectens, & epistola quae ynam actionem alicuius laudat, epenatica uocatur, quae autem multas encomiastica. Ἴσογμοία) Vera, ex fide prolata. Veritas auctore Diodoro est oculus historiae. Sine ueritate igitur ex oculata est historia, ut obiter nebulones mēcio qui rideantur & Catillones, qui per aulas principum fumos vendunt, simias purpura uentilantes, alapis dignissimi Neraetianis, qui mandragoram citreum maium uocant, & vlpicum gingiber. Purgat.) Excusat. Secus) Aliter ac uelles.. Enunciarent) Praesignificauerant.

Infelix filius
patre laudat.

Encomiastica
Encomium.
Ante uictoriam
canis,

Primus.
Medius vltimus.
Epiphanos.
Encomium.
In adulatores
& catillones.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

MVME Pompeiano me Romam recessissem ad III Idus Maii, Cincius noster eam mihi abs te epistolam reddidit, quam tu Idibus Feb. dederas. Eiusmodi epistola litteris his respondebo, ac primum tibi

mediocriter amoris, & ingenij summi, & sapientiae iudicare, suos nosse, ueniamque largiri. Succinit Attico de statu dignitatis suae in gubernanda Repub. non esse recedendum, ac tacite Pompeium taxat. Hic fuisse tamen Pompeio scribit ex commodo Reipub. quam se nunquam deserturum ait. Optimatum uiam non tenet, quoniam felicitati ac glorie suae inuidet. De Sicyonijs ac pedarijs nonnulla. Commentarium Graecum Consulatus sui laudat. Rogat ut libros sibi a Cincio legatos conferuet.

Argumentum. XVI.

PIVS.

Pompeij oppidum.

CVM e Pompeiano) Oppidum Campanie Pompeii: de quo sic Plinius in tertio Nat. hist. Pompeij haud procul expectante monte Vesuvio prope Herculanium. Pompeianum pretorium in agro Pompeiorum. Perspectum) Approbatum. In his rebus) De re Q. Fratris & ex postulatione, qua prius Atticus in quadam succensuerat epistola, mox ira deposita ac detumescens animi fluctibus omnia in Quinti naturam in iram precipitis reiecerat: quare Cicero inquit sibi placere hanc lenitatem animiq; mansuetudinem. Per has dictiones nobis & nostris amplectitur Quintum & Pomponiam: per nobis, fratrem suum alterum se, per nostris, Pomponiam Attici fororem & thori fratrem conforsem. Hortari) Ad lenitatem & concordiam, ad iram remittendam suadere. Facilitatis) Naturę flexibilis in bonum comitatis. Res feret) Occasio petet. Ratio) Opinio. De statu) Presidio. Nostris copiis) Viribus. Clypeo & robore. Alterius) Pompeij. Praesidia) Castra, dolosam amicitiam. Is) Pompeius. Ratio) Consilium adhaerendi Pompeio. Cum reprimere) Ut reprimere possem hoc pacto. Scribi debet reprimere. Cum confirmassem) Quando ita confirmabam spes meas ac reipub.

Fluctuantem) Incertum, ambiguum statum Pompeij. Mearum rerum) Quia in epistola priori Cicero scribit se fuisse a Pompeio laudatum. Quod) Conuertere in parana meum togatorum maximū Pompeium. Rem) Utilitatem. Tanti) Ut cum leuitatis crimine non modo tutus, sed nec deus esse vlim. Ille) Pompeius. Quae gessimus) In Consulatu diuinitus gessimus. Fortuito) Non ratione, sed casu. In eos) Expungatur, in. Eam causam) Scribe. Et eam qua) Spartam qua fortitus es, orna. Admonet pro dignitate nostra rei vel provincie: quam nacti sumus nos accommodemus, & pro eius dignitate nos geramus. Plutarchus in libello Euthymia, monet quocumque sua forte viuere contentum debere. Spartam inquit habes, spartam orna. In eandem sententiam vertit in libello de exilio. Per spartam Cicero Rep. & optimates intelligit. Me) Solum, ab omnibus destitutum, quem Catulus Senatus princeps fulcire solitus erat. Nam ut ait) Sensus, Quamuis nemo me sequatur, volo tamen curare Rempub. ut ait Rhinthon. Rhinthon, ut ait Suidas, in bonis exemplaribus, Tarentinus Comicus princeps vocatę illarotragoedie, eadem phylacographia: filius autem fuit figuli. floruit in initio Ptolemei. Dramata ipsius tragica & comica multa. Donatus Rhinthonicas comoedias dici ab hoc auctore retulit, a nostris plani-

Rhinthon. Harotragoedia. Phylacographia. Rhithonice.

pedia. Propterea Rhinthonem vitem & scurram dicit Columella in nono, qualem inducit Rhinthonem in Planipedijs. Nullus, inquit Moderatus, hoc seculo nebulo ac Rhinthon, qui non iam dicat nihil sua interese vtrum huiusmodi piscibus an ranis frequens viuarium habeat. Alij Rhinthonem Columellae distinguunt a Rhinthone comico posteri videntur. oi mox παρὰ δὲ ἐστὶν, δις δὲ ἄλλῃ μέλει. Interpretantur sic. hi qui adsunt, nihil sunt: illis vero, nihil curę est. Qui ita scribit Aldus, id totum refert ad optimatum negligentiam presentium, tanq; dicat, Catulus Senatus princeps obiit, qui vero nunc viuunt, piscinas tantum suscurant, & nihil pretereant. Picus Miradula qui tui Phoenix, & eruditi ferme omnes ita scribunt, oi mox παρὰ δὲ ἐστὶν, δις δὲ ἄλλῃ μέλει. Hi nihil sunt, quibus nihil est curę: significat optimates subre hoc crimen, quod subeunt illi qui nihil curant, ut pro uerbum Rhinthonis sit generale, & optimatibus pro tempore applicetur. Et ita Picus adducit significaturus deos agentes adiutare, ac eos esse nihil, immo viuere non videri, qui nihil agunt: in fraque apud eundem Ciceronem repetitum est hoc pro uerbum, ut Picus sol literarum adducit. Mihi autem qui nihil agunt, esse omnino non videntur, ait Cicero libro secundo de Natura deorum, huic credo versiculo alludens. Ut inuideant) q; atrociter. Consentaneum) Congruens. Nimirum me pœnitet) Nō parum mihi videtur. Maro, Nec te pœniteat calamo trinitie labellū. De Sicyonijs) Volebat inducere S. C. factum per pedarios contra Sicyonios vel per curules Senatores confirmare. Alij dicunt hoc Senatusconsultum fuisse factum in gratiam Sicyoniorum: quibus Atticus pecunias mutuat erat, eas que vi huius Senatusconsulti exigere non poterat. Queratur) Qua querimonia posset inducere Senatum ut frequentius coiret vel illud abrogaret, vel queratur cū diphthongo, id est requiratur ad inducendū. Cū est actū) Tanq; significet, cū male res processerit, equanimiter feramus: aliqui codices habent, Quin est actū. Ad quos pertinet) Huiusmodi cognitio: an ad pedarios, an ad curules Senatores. Superius est dixerat, Nulla Senatus auctoritate munitū esse. Quidā interpretatur an ad populos liberos, an nō liberos, subintellige, peccatū est largiter. Inducendū) delendi, tollendū. Queratur) De Senatus Consulito. Alij scribunt: queritur id est requiritur Mediocrius) Triumphare cuperet. Egregia) Legendū egregie, subintellige cupit Metellus. Auli filius vero) Scribe. Auli vero filius. Per Auli filium intelligit Afranium. r' παρὰ τὸν) Derogatio, suggillatio, infamia. ἵπποπία) suggillo, vitupero, derogo. Suggillata) Grecis hypopia dicitur: ob eā causam q; sub oculis maxime appareant. Hoc verbo metaphoricus usus est Cicero, id est ita se gerit Aulus in Consulatu, ut Consulatus eius nihil aliud sit q; suggillare Pompeij pudorem, qui eum Consullem fecit. Hoc Tertullianus suggillationem dixit. Lucas decimo octauo, Vindicabo illam ne in nouissimis venies suggillet me. ἵπποπία) recte interpres suggillet. Sed ut solet Lira delirat. Alij) Auctores & scriptores si de re) nō scribent, ad te q; primū mittā. Amator nocte) Scribe nostri. Cincia)

Planipedia

Picis opinio.

Consentaneum, Pœnitet.

Inducere,

Hypopion, Suggillata.

Cincia lex.

oi mox παρὰ δὲ ἐστὶν, δις δὲ ἄλλῃ μέλει. Mihi vero, ut inuideant piscinarii nostri, aut scribam ad te alias, aut in congressum nostrum reseruabo. A curia autem nulla me res diuulset, vel q; ita rectum est, vel q; rebus meis maxime consentaneum, vel q; a Senatu quanti fiam, minime me pœnitet. De Sicyonijs) ut scripsi ad te antea) non multum spei est in Senatu: nemo est enim iam, qui queratur. Quare, si id expectas, longum est: alia via, si qua potes, pugna: cum est actum, neq; animaduersum est ad quos pertineret, & raptim in eam sententiam pedarii concurrerunt. Inducendi S. C. maturitas nondum est, q; neq; sunt, qui querantur: & multi partim malevolentia, partim opinione æquitatis delectantur. Metellus tuus est egregius COS. vnum reprehendo, q; ocium e Gallia non magnopere nunciari gaudet, cupit credo triumphare. Hoc vellem mediocrius: cetera egregie. Auli vero filius ita se gerit, ut eius Consulatus non Consulatus sit, sed Magni nostri ἵπποπία. De meis scriptis mihi ad te græce perfectum Consulatum meum eum librum L. Cossinio dedi, puto te Latinis meis delectari: huic autē Græco Græcū inuidere. Alii si scripserint, mittemus ad te, sed mihi crede, simulatq; hoc nostrū legerunt, nescio quo pacto retardantur. Nunc) ut ad rem meam redeam) L. Papyrius Pætus, vir bonus, amatorq; nostri, mihi libros eos, quos Ser. Claudius reliquit, donauit: cum mihi per legem Cincia licere capere Cincius amicus tuus diceret: libenter dixi me accepturum, si attulisset. Nunc, si amas me, si te amari a meis scis: enitere per amicos, clientes, hospites, libertos denique ac seruos

Scheda. Qua prohibebantur causarum patroni munus accipere. Sceda Scribendum scheda. Est enim scheda tabella tiliaea, qua pro chartis plicos vti solitos Eustathius & Aelianus asserunt. Quintilianus, Nam qui omnes etiam indignas lectione schedas excutit, anilibus quoque fabulis accommodare operam potest. Martialis, Nec summa potes in scheda teneri. Schedulam Hieronymus vocat. Hodie barbare cedulam. Plinius libro decimo tertio, Supina tabula scheda ad hinc longitudo papiri vbi phylaceam intelligit paginam. Scapus Rhisina hodie vulgo dicitur. Plinius ibidem, Nunquam plures scapo quam vicenae. Aliud longe diuersum significat Scapus apud Vitruuium: & Scapi cardinales apud eundem libro secundo. Gloria fla grauit sed vera Cicero. Quin & de Gloria scripsit. Franciscus Petrarca in libro Africa, inquit se reperisse duos Ciceronis libros de Gloria, quo se diuitem & beatum putauit.

Libri Ciceronis de gloria.

Scapus.

tuos, vt scheda nequa depear: nã & Græcis his libris, quos suspicor, & Latinis, quos scio illū reliquisse, mihi vehementer opus est. Ego autē quotidie magis, quā mihi de forēsi labore tēporis datur, in his studiis conquiesco. Per mihi, per in quā gratū feceris, si in hoc tā diligēs fueris quā soles in his rebus, quas me valde velle arbitraris: ipsiusque Petri tibi negocia commendode quibus tibi ille aget maximas gratias: & vt iā inuisas nos, non solum rogo, sed etiam suadeo. Vale.

Argumentum. XVII.

RIVS.

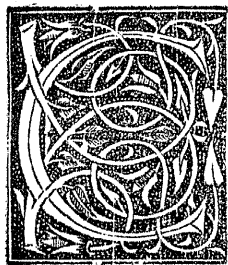
CALENDIS Iun. Dum Antium Cicero petit cum missis in gratiam rediturus, stator Attici venit cum Commentario rerum gestarum a M. Tullio in Consulatu, graece quoque auctore Pomponio scripto. Lætatur Cicero se ante de iisderebus graece quoque scripsisse, ne imitator videretur, sed auctor. Interponit iudicium suum de scriptis Attici horridulis, cum Ciceronis stylius vnguentem ac exornationes Isocratis redoleret. Mittit orationes que supra sensum fori surgunt, ac Consulare quid spirant exemplo Demosthenis. Ad Clodij furorē compescendam dicit se Atticum accersiturū si erit opus. Metellum laudat. Agone altercatōnis se fregisse Clodium iactat. Seditiosam Clodium infestatur. Excusat familiaritatem Pompeij, Catonis irrogem improbat, qui dicit tanquam in Platonis Republica sententiam, non tanquam in fece Romuli. De Sicyoniis aliqua. **ANTIUM** Antia, id est Antia, vt inquit Stephanus, ciuitas Italiae colonia Romanorum, vocata a Circes filio. Vlyxis autem & Circes filij tres, Romus, Antia, Ardea: ciues Antiaties, vt Ardeates. Est & Antium neutro genere ciuitas post Laurentum Italiae. Gentile Antiens, id est, Antiensis, vt Antiensis. Fortuna colebatur Antij. Horatius, O diua gratum quae regis Antium. Tranquillus in Caligula, Monuerunt fortunae Antiatinae vt a Cassio caueret. Antium nunc dicitur Neptumus. Viuunt piscatu populi Antiaties, venatu, & aucupio: salubritas, amenitasque, & secessus pontificum. Puer) Sator, seruus himerodromos. Ante de iisdem. Subintellige rebus scripsisse. Sunt qui scribant, Anteiisse de meis, hoc est te superasse, vel praeuenisse, scribendo de meo Consulatu, non probo nec improbo. Item. Lætatus sum. Dedisse me) Causa statim subditur cur lætetur. Horridula. Aultera non ceruifata more Catonis, Fabij ac priscorum annalium. Ouidius, Perlegat annales, nihil est hirsutius illis.

Antium. Romus. Antia. Ardea.

Puer.

M. T. CICERONIS
Epistolarum ad Titum Pomponium Atticum.
LIBER SECVNDVS.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S. D.

CALENDIS Iun. eunti mihi Antiu, & gladiatores M. Metelli cupide relinquenti, venit obuiam tuus puer: is mihi literas abs te, & Commentarium Consulatus mei graece scriptum reddidit, in quo lætatus sum me aliquanto ante de iisdem rebus graece item scriptum librum L. Cossinio ad te perferendum dedisse. Nam si ego tuū ante legissem, furatū me abs te esse diceret: quā illa tua (legi enim libenter) horridula mihi atque incōpta visa sunt: sed tamen erant ornata hoc ipso, quod

Ornamenta neglexerant) Vt Commentarij Caesaris: de quibus Cicero in Bruto, Commentarios scripsit valde quidem probādos. nudi sunt, recti, & venusti: omni ornatu orationis tanquam veste detracta: sed dum voluit alios habere paratam, vnde sumerent qui vellent scribere historiam, ineptis gratum fortasse fecit, qui illa vultu calamitatis inureret: sanos quidem homines a scribendo deterruit. Mulieres bene olere. Ex Plauto in Mostellaria, Ecastor mulier recte olet, vbi nihil olet. Nam istae veteres quae se vnguētis vnctant, interpollēs, vetulē, edentulē, quae vitia corporis fūco occultant, vbi sese sudor cum vnguētis confociauit, illico itidem olent: quasi cum vna multa iura confundit coctus. Quid oleas nescias: nisi id vnum male olere intelligas. Posthume, inquit Martialis, non bene olet qui bene semper olet. Et, Sic puto posse meum, sic bene oliere canem. Cum fit commissio rerum diuersarum, vt pote aequum terra, proprie dicitur Coenit. Auctor Augustinus in libro qui de cognitione, verē vitae inscribitur. Scitum est illud eiusdem de odoribus libro decimo Confessionum, De illa cebra odorum non satago nimis: cum absunt, non requiro: cum adsunt, non respuo: paratus etiam eis semper carere, qui etiam cochleari vtebatur argenteo. Idem tamen melos omne caritilinarum suatum quibus Dauidicum Psalterium frequentatur, ab auribus suis remoueri volebat atque ipsius ecclesiae: tutiusque ibidem sibi videri prodit, quod de Alexandrino Episcopo Athanasio sibi dicitur commemorat, qui tam modico flexu vocis faciebat sonare lectorem Psalmi, vt pronunciantem vicinior esset quā canenti. tantum dissimilis cincinnatis presbyteris, personatisque cucullatis, quibus etiam chalarae ac Ionice cantilenae lumbos quotidie scalpunt, ac onagrine, sitim querentes, clamitant. Isocratis) In dicendo mollissimi ac omnes veneres confectati. Myrothecium, vas videlicet vnguētarium: hoc est dicendi flores odoratissimos, nitoresque ac suadelam: quam homo poeta Flexaninam vocat. Metaphora a sensu ad sensum, a naribus ad linguam. Odores dicendi sunt amoenitates flosculorum, vt alibi cum Plinio Caecilio Lecythos appellat. Arculas.) Alabastra vnguēti plena. Martialis, Quod Cossini redolent alabastra, focique deorum. Aristotelica pigmenta.) Cicero Platonis dialogos ita scriptos aiebat, vt si Iuppiter loqui vellet, non aliter loqueretur. Aristoteles flumen aureum vocitabat. Theophrasti libros suas delicias esse dicebat. Sunt qui contendunt libros Rhetoricos vel potius Rhetoricorum librorum colores hic intelligi, quibus liber Ciceronis ornatus in aciem prodierat. Pigmenta vocat exornationes. Corcyrae) κεγκραα auctore Suida insula, Pheacia prius dicta, & regio Pheacum: de qua & Arete Regina, ac Alcinoos Rege plurima Rhodius Apollonius in quarto Argonauticon: & nos librum illum interpretantes, ac latinitate verbis donantes heroicis. Strictum.) Celeriter, breuiter, cuiusm vt aiunt. Cicero primo de Oratore, Quasi per transemmam praetereuntes strictum aspeximus. Idem in Oratione pro Caelio, Titubanter & strictum ait. Cossinio.) Nomen sortita familia a Collis veritibus rugosis, a quibus Collis, Cossitij, Cossinij. Hos vermes Cossos apud Asiaticos esse in ganeato cibatu, Hieronymus prodit, & appellari Xylophagia. De quibus sic Augustinus libro sexto contra Manicheum, Vermes nonnullos vulgo edunt quaedam Venetiae regiones ex arboribus. In Iberniam prodeunt ex arboribus ac in aues transfigurantur, in cibatu frequentes: Selquiuioli latine dicuntur: de quibus haec Augustinus in libro de Mirabilibus sacrae scripturae, Quis enim verbi gratia lupos, ceruos, & syluaticos porcos, & vulpes, taxones & lepusculos, & selquiuiolos in Iberniam deuheret. Possidonius.) ποσειδωνιος Apamensis ex Syria, vel, vt alij, Rhodius, Philosophus Stoicus: qui appellatus est Athletes. Scholam habuit Rhodi: discipulus Panætij fuit. venit Romam tempore M. Marcelli, scripsit multa. Alter Possidonius Alexandrinus Philosophus Stoicus discipulus Zenonis Cityensis. Scripsit historiam post Polybium, tempore Ptolemaei Cyrenaici. Scripsit & Hypotheses in Demosthenem. Possidonius alius Olibiopolites Sophista & Historicus, Tyrice sic vocatē regionis. Scripsit historias Atticas & Libycas, & alia multa de hoc puto nunc Ciceronem intelligere. Hypomnema. Commentarium videlicet, ita dicitur liber strictum, breuiter, ac capitulatim res actans & continens, quae hodie vocantur commentationes, a Cicerone dicuntur explanationes. Ornatus.) Instructus, Perterritum.) A scribendo deterritum. Aduerte graeculam assentionem, tanquam M. Tullius in Graecis esset ore plenior, rotundiorque Graeci, & simul recogita Ciceronis in suo nomine illustrando lasciuam, nedum lætitiā: in qua re, vt scribit Plutarchus, immoderatus fuit.

Commentarij Caesaris.

Coenitum.

Odores.

Myrothecium.

Arculae.

Aristotelis eloquentia.

Corcyrae.

Arctae.

Strictum.

Cossini.

Selquiuioli.

Iberniam.

Possidonius.

Hypomnema.

Explanationes.

Ciceronis de se iactantia.

Conturbare.

Conturbau) A scribendo repuli ac refrigerari, que alias solet esse propior. vel conturbare. i. decoquere feci. Polliciti sunt que prestare non potuerunt, vt decoctores. Est em aliquando conturbare & turbare apud Iuris peritos idem quod decoquere, vt ad stipulatur Valerius Martialis, Conturbabit Atlas, & non erit vicia tota, Decidat tecum qua pater ipse deum. Sic Maronis illud intelligedi, Et septem gemini turbat trepida ostia Nilii. Vulgo Passim. Instabant) Historiam nostram posteritati comedare. Dare) Consulatus mei gesta. Liber) Cometeriolus meus. Nostris rebus) Laudibus & precationibus. Lucis) Splendoris, fame. Studijs) Vt studio acadolese tije seruaret, vt sunt rhetorici ac oratorij libri. Excitati) La cessiti. Comodu) bonu. zeugma ab inferiori. Assume verba inferius postu curare. Ordo) Fuit comodum mihi curare vt mea quoque orationes essent. Sensus est, orationes nostras quas humilitatis vt alit aucupio vocat orationulas, sunt Consulares in genere demonstratiuo & deliberatiuo, non tamen iudiciali positae Demosthenis ex plo. Philippice) Demosthenice contra Philippum Regem Macedonum cum Alchines Philippizaret. Enituerit) Heroico nitore assurrexit: supra crepidam forenses, ad cothurnum transierit. Tuus citius) Supra attigimus quare Titus Pomponius dicitur sit Atticus. Refractorio) Refractorie ac humiliori stylo, non elato, non cothurnato, subsecundario, supiniore, demissiore. Refractorio lo) Refractorio alii a refringendo vocat. Refractum est, quod semper humi repit, non assurgit, quod vitium contrarium cacozelie chamezelia vocat. Absuixerat) Scribatur ab iuxerit, id est semouerit, auerterit.

Philippica.

Refractorio lum.

Chamezelia.

Semnoteros. Politicoteros Roscius Otho.

Apospasmata. Soma.

conturbau) Græcâ nationem: ita vulgo qui instabant, vt dare sibi quod ornaret, iam exhibere mihi molestiam destiterunt. Tu, si tibi placuerit liber, curabis, vt & Athenis sit, & in cæteris oppidis Græciæ: videtur enim posse aliquid nostris rebus lucis afferre. Oratiunculæ autem & quas postulas, & plures etiã mittã: quoniam quidem ea, que nos scribimus adulescentulorum studiis excitati, te etiam delectant. Fuit enim mihi commodum, quod in eis orationibus, que Philippicæ nominantur, enituerit ille tuus ciuis Demosthenes, & quod se ab hoc refractorio iudiciali dicendi genere abiunxerit, vt σιμωτόρος ἕς καὶ πολιτικώτος φ. videretur curare, vt mea quoque essent orationes, que Consulares nominarentur: quarum vna est in Senatu Calendian. Altera ad populum de lege Agraria. Tertia de Othone. Quarta pro Rabirio. Quinta de proscriptorum filiis. Sexta, cum Prouinciam deposui in concione. Septima, qua Catilinam emisi. Octaua, quam habui ad populum postridie, quæ Catilina profugerat. Nona in concione quo die Allobroges inuocauerunt. Decima, in Senatu Nonis Decembris. Sunt præterea duæ breues, quasi ἑπρασμάτια, legis Agrariæ. Hoc totum ὄμμα, curabo vt habeas. & quoniam te, cum scripta, tum res mea delectant, iisdem

σημωτόρος φ. Semnoteros & politicoteros, hoc est grauior quis & citilior. Essent orationes) Demosthenicis similes. Consulares) Graues, que scripte viderentur a Cicerone viro Consulari vel Consule. Vna in Senatu) Quando prehensabat. Hec est oratio Ciceronis in toga candida, que non extat: cuius testimonium crebro Pedianus aduocat. Othone) Roscius Otho Trib. pl. legem tulit ne quis intra xiiii. Theatri gradum federet: nisi cuius auo patris ingenio quadringenta. M. sestertia fuissent. de quo Horatius in Epodo, Othone cõcepto fedet. Et Roscia die fides melior lex an puerorū Nenja. Alter Satyrice, Sic placitum vano qui nos distinxit Othoni. Plinius in. vij. de hac oratione meminit his verbis, Te sua dicit Roscio Theatralis seditionis auctori leges ignouerunt, notataque sedes ignominie discrimine æquo animo tulerunt. Meminit & Macrobius. Pedianus in oratione p. Corn. Balbo. Tacitus lib. xv. Eodẽ anno Cæsar Equitum Romanorum locos sedibus plebis anteposuit apud Circum. nãq; ad eã diẽ indiscreti aspiciẽbãt, quia lex Roscia nihil nisi de quatuordecim ordinibus sanxit. Pro Rabirio) Extat. Proscritorum filijs) Non extat. De hac tamen Plinius eodem libro septimo, Te orante proscritorum liberos honores petere puduit. Hi fuerunt Mariang factionis homines. De quibus Quintilianus libro. ii. Prouinciam) An Ciliciensem? Tẽpora non congruunt, an alia post Consulatum sortito obtingentẽ iuxta Consularem ritum, ambigitur. Consularem prouinciã repudiale, testatur ipse in orationibus, quia tẽpora ita ferebant coram populo & inuito. In concione) In populi conspectu. Septima) In hoc ordine scriptiois per amanuẽ sem meum. In ordine recto orationũ, secunda est inter Catilinianas. Sic incipit, Tandẽ aliquando Quirites, Catilinã furentẽ audacia, scelus anhelantẽ, pestẽ patrie nefarie molientẽ, vobis atq; huic urbi vel electimus vel emisimus. De qua Plinius sic, Tuã Catilina fugit ingeniu. Aliqui ad octauã sequentẽ hanc superiora referunt. Inuocatur) Patronũ, (preto Sãga. Decima) In hoc amanuẽs ordine. Quarta in ordine vulgari de punitẽdis Catilinianis. Ἀπρασμάτια) Portuicula, appedicula. ὄμμα) Hoc est corp

summa. At nisi) Respondeat tacite obiectioni. Potuisset dicere Atticus, Cur mittis librorum cõgerie & sarcinã quã vitro poposcisti nisi rogasses, ego me non offerebã: quã vitroneas aut putere merces. Accertam) Romã vocẽ. Oculi est) nobis & tranquillitas, & opera tua nunc non egemus. Furor Pulchelli) Exprobrat Clodio libertinã originẽ. Familia Claudiortũ duplex, patritia videlicet ac plebeia. Pulchri fuere plebei. Cicero libro primo de Oratore, Quid qua de re inter Marcellos & Claudios patritios Centumuirũ dicitur, cum Marcelli ab liberti filio stirpe, Claudij eiusdem hominis hereditatem gente ad se diceret

Pulchellus.

ex libris perspicies, & quæ gesserim, & quæ dixerim: at nisi poposcisses, ego me tibi non offerebam. Quod queris, quid sit, quo te accersiam, ac simul impeditum te negociis esse significas, neque reculas, quin non modo si opus sit, sed etiam si velim, accurras, nihil sane est necesse: veruntamen videbare mihi tempora peregrinationis commodius posse distribuere. Nimis abes diu, præsertim cum sis in propinquis locis: neque nos te fruimur, & tu nobis cares. Ac nunc quidem ocium est. Sed si paulo plus furor Pulchelli progredi posset, valde te ego istinc excitarem. verum præclare Metellus impedit, & impedit. Quid quaeris, est COS. ἀλοπαρτῆς, & (vt semper iudicau) natura bonus. Ille autem non simulat, sed plane Trib. pl. fieri cupit. Quare de re, cum in Senatu ageretur, fregi hominem, & inconstantiam reprehendi, qui Romæ Trib. pl. peteret, cum in Sicilia Aedilitate sepe dicitasset. Sed neque magno pere dixi esse nobis laborandum, quod nihilo magis ei liciturum esset plebeio Remp. perdere, quã similibus eius me Cos. patricius esset licitum. Iam cum se ille septimo die venisse a freto, neque sibi obuiam quenquam prodire potuisse, & noctu se introisse dixisset: in eoque se in concione iactasset, nihil ei noui accidisse. Ex Sicilia septimo die Romam, tribus horis Roma Interamnã noctu introisse. Item ante non esse itum obuiã, ne tum

Philopagris.

Aediles.

sent. vnde ad Aedilitatem edictum Titulus Iuris peritorum famigeratus. Erant & Aediles Agoranomi ab Apuleio & iuris peritis vocati, qui forum procurabant ne annonæ flagellaretur: vnde Cereales perpetuo epitheto vocitati, a Cæsare creati. Monstra deportabant, iuxta illud Epigrammatici poetae, Audiat Aedilis ne te videatque cauet, Portentum est quoties coepit imago loqui. Dignitas Aedilitas & Aedilatus, Apud Ciceronem in hoc loco dicere est pro imperio Aedilitate imperare, ius dicere, vt dicere leges est vicibus imperare iure eo quo superior vtitur in inferiorem. Liuius, Quoniam perinde ac victo leges dicerentur. Dicere legem, imponere, prescribere metã vituendi. Horatius, Prudes emissi vitiosam: dicta tibi est lex. Dixisse) Scribendum. Dixi esse. Plebeio) Tibuno plebis. Ille) Clodius. Freto) Mari feruiscenti inter Rhegium Calabriae, & Messanam Sicilia in sinibus Italiae. Offendunt hec verba Clodium Aedilem in Sicilia fuisse frumentum procuratorem. Prodire) Occurrere, quoniam affuit insperatus ac nuncios aduentus sui pruenit. In eo) Celeritate illa. Noui accidisse) Deest verbum dixi. Sic, Nihil ei noui dixi accidisse. Nihil noui accidit Clodio volare solito, vt qui Roma Interamnã tribus horis nocte intrauerit. Historia hec est, Accusabatur Clodius pollutarum Bonæ Deæ ceremoniarum: negabat se fuisse Romæ nocte ea soleni sacri popularis: productus est Cicero testis qui iurauit ea die Clodium ad se itasse: non negauit Clodius. Qui enim poterat: sed nocte qua deprehensus erat in ceremonijs Bonæ Deæ, dixit se Interamnã euolasse. Interamnã) Ciuitas Vmbriae ita & hodie dicta, prata habet adeo irrigua vt quater anno secetur. Interamnium quoque dicitur vt in antiquissimo marmore ibidẽ visitatur. Ciues dicit Interanates. Sũt q a Prisciano medianã vocari vt pro aris focisque cõtendit. Plinio Interanã duę inter Prentinos. A Liuiio quoque vna dicit Interanis, lib. 9. i. Latinis. Hic de Vmbra intelligi cõstat. Idẽ ante,) Scribatur, itẽ. Itũ obuiã) Ludit in verbo polysemo, ire obuiam, quod significat animaduertere ac iniuere.

Agoranomi. Aediles cereales. Aedilatus.

Dicere leges. Fretum.

Interamnã.

Medianã. Interanis. Obuiam ire.

nam arcere, & obtusa prodire, obtusa itū hic significat animaduersum in eū poena capitali: p̄sertim cum mysteria Bone deq̄ violasset. Iri) Occurri facinoribus eius poena capitali. Dīctorū) Mordacū & acutorū dīctorū. Cauillor) Mordeo. Cādidatū) Petitorē magistratus nescio quē. Deducerē) Comitater e foro domum, & domo in forum: quod exemplis sequentibus recte constabit. Ouidius de Ponto, At cū Tarpeias effes deductus in arcēs. Horatius, Deducā nil sine magno Vita labore dedit mortalibus. Albius Romanus olor, Deducat iuuenū sedula turba senē. Liuius, Frequentes domū deduxerunt. De-

Deducere,

Reducere do-

Tollere pedē & dare.

Clodij incestus

Clodia quadrans.

Molli brachio, Toto pectore & omni pede

duco est profector, inquit Seruius. Q. Frater in epistola de petitione Consulatus, dedit dōtores vocat huiusmodi comites q̄ deducit honoris gratia. Eius verba sunt hec, iam deducitorū officii, quod maius est q̄ saluatorū: hoc grati tibi esse significato atq̄ ostēdito, magnā affert opinionē, magnā dignitatē, quotidiana in deducēdo frequentia. Enumerat em̄ in epistola Cicero tria hominū genera, saluatorū, deducitorū, & affectatorū. Dicitur p̄prie reducere domū. Cicero ad Q. Fratrem lib. 2. Crassum domū reduxi. Locū) In aduocatione & patrocinio. Partē) Nā Siculorū patronus erat. Nouos patronos) Nouos Siculorū defensores. Institūā) Institūā dixi: Si tū per Metellū fororis maritum licuerit, q̄ plus tibi q̄ mihi fauet. Et foror non iuuat me apud virū suū vt par esset. Locū) Opportunitatis. Vnū pedē dat) Mediocrē fauorē p̄stat, nō omnino fauet a viri grauitate deterrita. Contrariū est illi, Omni pede niti: quod est vniuerso fauore & viribus. Nauticū quiddā aiunt huic simile, Vna oēs fecere pedē, q̄ nō placet. De vnopede) Ablatō, negato: qm̄ dixerat, vnū mihi solū pedē dat. Licet etiā alterū tollas) Gen^o coeūdi: de quo Martialis, Protinus accedunt medici, medicūq̄ recedunt, Tollunturq̄ pedes: O medicina grauis. Ouidius in calce tertij de arte amandi,

quidē, cum iri maxime debuit. Quid queris? hominē petulantem modestū reddo: non solū perpetua grauitate orationis, sed etiā hoc genere dīctorū. Itaq̄ iā familiariter cū ipso cauillor etiā ac iocor. Quin etiā cū cādidatū deducerē, is querit ex me, nū cōsueuissē Siculis locū gladiatoribus dare: negaui. At ego, inquit, nouos patronos institua: sed foror, que tantū habeat cōsularis loci, vnū mihi solū pedē dat. Noli inquit de vno pede fororis queri: licet etiam alterum tollas. Non consulare inquit dicitur. fateor, sed ego odī illam male consularem, ea est enim seditiosa: ea cum viro bellum gerit: neq̄ solum cum Metello, sed etiam cum Fabio, quod eos mihi esse amicos moleste fert. Quod de Agraria lege queris: sane iam videtur refrixisse. Q̄ me quodāmodo molli brachio de Pompeii familiaritate obiurgas, nolim ita existimes, me mei p̄sidiū causa cum illo coniunctum esse: sed ita res erat instituta, vt si inter nos esset forte aliqua dissensio, maximas in Repub. discordias versari esset necesse. quod a me ita p̄cautū, atq̄ ita prouisum est, non vt ego de optima illa mea ratione decederem, sed vt ille esset melior, & aliquid de populari leuitate deponeret. quem de meis rebus, in quas eum multi incitarant, multo scito gloriosius quā de suis p̄-

Bene gesta) Belli. Contra Mithridatem. Dat testimonium) Testatur, approbat. Hoc faciendo) dī hoc facit. Venti secundū) Fortuna honori Casariano velificat. Exsecare) Quae vteretur chirurgia, tangit Catonem, qui nimis p̄fracte vestigalia defendebat. Equitatus) Ordo Equester. Te signifero) Te duce. Fuerat enim Atticus omnium honorum Ciceronis dux & particeps, & erat Eques. In Clūo) In oratione p̄ Sestio, Quādo in Capitolio gratias egi sopita cōiur atione Catiliniana. In aede Cōgordie, auctore Plutarcho, Senatū habuit Cic. Collocaram) Senatū continueram. Nostri princip-

dicare. Sibi enim bene gesta, mihi conseruatē Reip. dat testimonium. Hoc facere illum mihi quā profit, nescio, Reip. certe prodest. Quid si etiam Casarem, cuius nunc venti valde sunt secundū, reddo meliorem: num tātum obsum Reip. quin etiam, si mihi nemo inuideret: si omnes, vt erat æquum, fauerent, tamen non minus esset probanda medicina, que sanaret vitiosas partes Reipub. q̄ que exsecaret. Nūc vero cum equitatus ille, quem ego in Clūo Capitolino te signifero ac principē collocaram, Senatū deseruerit, nostri autem Principēs digito se cælum putent attingere, si nulli barbari in piscinis sint, qui ad manū accedāt, alii autē negligant, nonne tibi satis prodesse videor, si perficio, vt nolint obesse, qui possunt? Nam Catonem nostrum non tu amas plus, q̄ ego: sed tamen ille animo optimo vtens, & summa fide, nocet interdum Reipub. Dicit enim tanquā in Platonis *σοφιστής*

pes) Lucullus, Hortensius Philippus p̄cipue. Plinius lib. nono Nat. hist. Læini? Murena reliquorum piscium viuaria inuenit: cuius deinde exāplum nobilitas secuta est, Philippus, Hortensius, Lucullus exciso etiam monte iuxta Neapolim maiore impendio q̄ villam edificauerat. Quae de causa Magnus Pompeius Xerxem togatum eum appellat. Digito) Id est uehi supra mortalium conditionem ac dīs esse proximis. Dicitur & in cælo esse. Cicero alibi, Nostri enim tyrannofoni in cælo sunt. Huc trahatur id Horatianum, Dīs miscent superis: hoc est celebres ac nominis diuini reddunt. Cum audio has Ciceronis in Romanos ingratos querelas, subit id Bernardi libro quarto de consideratione, Romani ante omnia sapientes sunt vt fa-

In cælo esse?

Bernard. de Roma.

Nulli barbari

Piscinis.

cliant mala, bonum autem facere nesciunt: hi inuisi terrē & cælo vtriq̄ intecere manus. Impij in deum, temerarij in sancta, seditiosi inuicem, æmuli in vicinos, inhumani in extraneos: quos neminem amantes amat nemo, & cum timeri affectant ab omnibus omnes timeant necesse est. Hi sunt qui fuisse non sustinēt, p̄esse nō norūt: superioribus infideles, inferioribus importabiles. Hi inuerecundi ad petendū, ad negandū frōtosi. Hi importuni vt accipiāt, quiteri donec accipiāt, ingrati vbi acceperint. Docuerūt linguā suā grādia loqui cū operent exigua. Largissimi promissores, & parcissimi exhibitores: blandissimi aduatores, & mordacissimi detractores: simplicissimi dissimulatores, & malignissimi p̄ditores. hec ille. Nūc trī mutatis moribus pis sunt, & primū ecclesię ac fidei gremiū aperuerūt, mihi in primis q̄ princeps & ac demix Romane moderator fui, benignissimi. Nulli barbari) Plin. lib. 9. Ex reliqua nobilitate & gratia maxima est copia nullis, sicut magnitudo modica, bina q̄libet spōderis raro admōdū exuperant, nec in viuarijs pisciniscq̄ cresunt. Septētrionalis trī hos & proxima occidentis parte gignit oceanus. Cetera eorū genera plura. Nā & alga vescitur & ostreis & limo, & aliorū pisciū carne, & barba gemina insignitur inferiori labro. Alutarij ex his viliissimi generis appellat. Nomē his Feneftella a colore mulleorū calciamen torum datū putat. Nullū expirantē versicolori quadā & numerosa varietate spectari proceres gulę narrant: rubentiū squamarū multiplici mutatione pallecentē, vtiq̄si vitro spectetur inclusus. Piscinis) Viuarijs. Nā Augustino teste in piscinis quādoq̄ nō sunt pisces: at pro lauacris, que Gręci lutra vocāt, capiuntur. Verum dictionis proprietatē Cicero respexit. Augustinus libro, 3. de doctrina christi. Quis non dicit, piscinam etiam que non habet pisces? nec facta est propter pisces, & tamen a piscibus nomen accepit. Qui tropus catachresis dicitur. Ad manū accedant) Plinius lib. 9. Apud Baulos in parte Baiana piscinam habuit Hortensius orator: in qua murenā adeo dilexit vt exanimatam felle credatur. In eadem villa Antonia Drusi murenę quam diligebat, in aures addidit. Martialis libro primo, Baiano procul a lacu monentis Illam, qua nihil est in orbe maius. Piscator fuge me nocens recedas. Quid quod nomen habent? & ad magistrū Vocem quiscq̄ sui venit citatus. Qui norunt dominum, manūq̄ lambunt.

Macrobij, Piscinas autem q̄ refertas habuerunt preciosissimis piscibus Romani illi nobilissimi principes Lucullus, Philippus & Hortensius: quos Cicero piscinarios appellat. Alij) Optimates. Negligant) Deseruerunt proflus Reipub. Nolint) Pompeius & Cæsar. Πολιτεία) Respublica. Hunc Ciceronem ex ista epistola locū Plutarcho in Phocione admiratus, censet opere p̄cipue esse in ciuitatibus & populis gubernandis solē ipsum imitari sapientissimi rerū parentē & seruatorē. Hunc mathematici philosophi supremi orbis vi ac impetu raptum obsequi, nō nihil in cōtra tēdere vtiq̄. Sed ea modestia & arte

Piscinarii Politia. Solimitadus

vt illi nec omnino obsequi: nec obsequere contumaciter videatur. Nam cum intelligeret hinc superioribus...

Seueritas cti comitate optima. Cato seuerior

Cato intempertium pomum.

Consules in carcerem ducti.

Satis studij.

Fauonius.

non tanq̄ in Romuli fece sententiam. Quid verius q̄ in iudicium venire, qui ob rem iudicandam pecuniam acceperit? Censuit hoc Cato, assensit Senatus. Equiti Curiae bellum, non mihi, nam ego dissenfi. Quid impudentius Publicanis renunciantibus? Fuit tamen retinendi ordinis causa faciendae iactura restitit, & peruenit Cato. Itaq; nunc Consule in carcere incluso, saepe item seditione commota, aspirauit nemo eorum, quorum ego concursu, itemque COSS. qui post me fuerunt, Rempub. defendere solebant. Quid ergo istos iniquis mercede conductos habebimus? Quid faciemus si aliter non possumus? an libertinis, atq; etiam seruis seruiamus? sed vt tu ais...

& ratione necessitatem parendi demulcens. Hoc iuniori Catoni defuisse proditum est: homini seueriori ingenio praedito, & moribus ad popularem gratiam minime accommodatis: cuius id fuerit temp in Rep. institutum, vt nihil vnq̄ aut assentando aut obsequendo in omni vita confecerit. Ea propter Cicerone dicere solitum accepimus, Consulatu caruisse Catonem, cum in Romuli Repub. viueret, quemadmodum in Platonis politia viuendum. Mihi vero idem Catoni quod intempertius & extra naturae legem nascantibus pomis contigisse videtur, quae non tam libenter homines comedere, q̄ mirari & iocunde conspicere solent. Sic praesa illa Catonis, iamq; obsoleta & alte nimitum repetita viuendi forma inter perditos seculi sui mores excellens, admirationem habuit illa quidem & gloriam singularem: fuctum vero & vtilitatem minime certe parem. Eius enim virtus celsa nimitum eminensq; haud villo potuit pacto, cum eiusse tempestatis prostratis moribus adaequari. Fece. Repub. in peius prolapsa. Desperatis non est adhibenda medicina. Quid verius? Verissimum est quod referam fieri ac turpissimum: tamen viuenerit. Ob rem iudicandam) Ob iudicium pollutatum cerimoniaru. Phrasia Tullio quotidiana Censuit) Vt iterum iudicarent iudices pollutissimi. Equiti curiae) Bellum flagrat inter Equitem ac Senatum. Ego dissenfi) Non ordinum discordiam probaui. Renunciantibus) Redemptioni, condictioni vt aiunt. Fuit faciendae) Fieri debuit. Dicendum erat. Vicerit vtilitas. Catonem. M. Tullius accusat quod nescit se accommodare temporibus. Iactura) Locationis vectigalium. Peruenit) Obtinuit. Cato cotra Publicanos. Consule) Bibulo qui se domi vt in carcere continebat. Incluso) Prohibito egredi praesidium Reipub. Sed quoniam audio quendam literatorem negare Consules nunq̄ in carcerem fuisse coniectos, taciteq; Ciceronem mendacij arguere, accipe quae idem M. Tullius libro tertio de Legibus scribit, Decium Brutum & P. Scipionem Consules quos & quantos viros, homo omnium infimus & foetidissimus Trib. pl. C. Curiatius in vincula coniecit, quod ante factum non erat, quis Bibulum in carcerem coniectum Cicero non tradat, quod Thersthes iste no vidit, sed domi se continere, nec prodire in curiam ausum. Aspirauit) Senatu iussit, vel ad opem ferendam accessit. Eorum) Equitum. Fuerunt. Consules. Istos) Pompeium vel Equites Mercede) iactura locationis. Quid faciemus?) Responso Ciceronis. Satis studij. Prouerbiu de his qui neglecto instituto viuendi veteris, ad seculi sui mores se accommodant, quoties pristinum studium & exercitium non succedit. Dicebatur & ελκυσ δ' εγος, hoc est satis quercus, in eandem sententiam, de his qui victu incopposito & inurbano, immo aggressi relicto ad lautioiorem victu se transferunt, profecti hinc q̄ agrestes & syluicolae mortales illi praesci, glandibus victitabant: quibus relictis ad meliorem cibum se transulerunt. Ouidius, Mutauit glandes ut liore cibo: tanq̄ satiati prouincia veteris & tedio affecti, ad alia & meliora transire velimus. Fauonius) Pseudocato. Catonis imitator. Tribum tulit) Plura suffragia in mea tribu tulit candidatus q̄ in sua. Significat hoc ordinum dissociationem ac inuisos esse optimates & Catonianos. Luceij perdit) Tribu, a tribus Luceianae fauore ynuersum amisit, vel q̄ Fauonius rea peregerat tribu Luceianae.

Modeste.) Scribe moleste. Moloni.) Apollonio magistro dicendi Fationi praecptori. Verum non profecit. Erat enim infantissimus. Defendisse) Nasicam. Petit.) Ambit, prestat Fauonius. Seruilio.) Duro & pertinaci. Sequillosum familia trientem sacrum habuit, cui summa cum cura magnificentiaque sacra quotannis faciebat, quem ferunt alias creuisse, alias decreuisse videri, & ex eo aut diminutionem aut honorem familiae significari. Quid?) Dices. Ea plaga.) Nonne illa Catonis seueritas ac pertinacia, seque plaga nedum plaga fuit reipublicae pluribusque nocuit? Multos bonos) Qui a Sicyoniis exigere no possunt. Corinthio Plinius lib. xxxiii. Ex illa autem antiqua gloria Corinthium maxime laudatur. hoc casus miscuit, Corintho cum caperetur incensa, mireq; circa id multorum affectatio fuit: quippe cum tradatur non alia de causa Verrem quem Cicero damnauerat proscriptum esse ab Antonio, q̄ q̄ Corinthiis se ei cessurum negauisset. Eius tria genera, Candidum, argenteo nitore q̄ proxime accedens, in quo illa mistura pualuit. Alterum, in quo auri fulua natura. Tertiu, in quo aqua: his omnium temperies fuit. Vindicem se aeris alieni Cicero vocat, quod in Pretura seuerus ius dicens, ac in Consulatu puniens nouarum tabularum assertores obaeratos creditoribus addicebat. Circumforaneo) Feneratio, quonia feneratores in foro versabantur, in loco dicto Subueteribus, & ad lanum medium. Plautus, Subueteribus ibi sunt qui dant, quicq; accipiunt faenore. Horatius, Postquam res mea lanum Ad mediu fracta est. Prognostica) Vel diuinationes in Verrem vel praesca: quonia auctore Nepote Cicero prauidit omnes futuros motus reipublicae. puto tamen libellum intelligi M. Tullij vbi se in consilio Iouis opte...

Moloni Seruillorum triens.

Corinthiis

Circumforaneo

Subueteribus

Prognostica

Decuriones ASCFN.

PIVS.

at modeste tamen dixit, vt Rhodi videretur molis potius, quam Moloni operam dedisse. Mihi, q̄ defendissem, leuiter succensuit: nunc tamen petit iterum reipublicae causa. Luceius quid agat, scribam ad te, cum Casarem videro, qui aderit biduo. Quod Sycionii te laedunt, Catoni, & eius amulati attribuas Seruilio. Quid ea plaga, nonne ad multos bonos viros pertinet? sed si ita placuit, laudemus, deinde in dissensionibus soli relinquamus. Amalthea mea te expectat, & indiget tui. Tusculanum, & Pompeianum me valde delectant, nisi quod me illum ipsum vindicem aeris alieni, aere non Corinthio, sed hoc circumforaneo obruerunt. In Gallia speramus esse ocium. Prognostica mea cum oratiunculis propediem expecta: & tamen quid cogites de aduentu tuo, scribe ad nos: nam mihi Pomponia nunciari iussit te mense Quintili Romae fore: id a tuis literis, quas ad me de accessu tuo miserat, discrepabat. Patrus (vt antea ad te scripsi) omneis libros, quos frater suus reliquisset, mihi donauit. Hoc illius munus in tua diligentia positum est. si me amas, cura vt conseruentur, & ad me perferantur. Hoc mihi nil potest esse gratius, & tum Graecos, tum vero Latinos diligenter, vt conserues velim: tui esse hoc munusculum putabo. Ad Octauium dedi literas, cu ipso nil era locutus: neq; enim ista tua negocia prouincialia esse putaba, neq; te in Decurionibus habebam: sed scripsi, vt debuisti diligenter. Vale.

mi dicebat fuisse, & quae proferebat, ex ore Iouis proferre, quod Sallustius Ciceroni dicaciter obiecit, γωσδης cognitio, γωσδης notus. Receit) Dices tu ab hoc loco vbi nunc mora trahis. Quid codices habent accessu, & ad urbem intelligit. Prouincialia) Debere occupatum esse in rebus ad prouinctam pertinentibus. Decurionibus) Senatoru municipalium in numero, qui dicuntur Decuriones.

ASCEN. Ac modeste tamen. Sic habet antiqua lectio, pro qua Pius reponit moleste, cui lectio refragatur particula, tamen, quae aduersatiua est. sed non repugnet inhoneste locutum & moleste: verum modeste, quod sic intelligo: & tamen modeste, id est summisle citra acrimoniam & vehementiam dicendi: vt videretur Fauonius Rhodicum illic Molonem audiret, potius dedisse opera molis, scilicet trufatilibus vertendis, q̄ Moloni rhetori &c.

M. T. CIC. T. P. ATTICO S. Vra amabo te, Ciceronem nostrum, ei nos deoi videmur. εελωδων in manibus teneba, & hercule magni aceruū

Argumentu. XVIII. Vra) Mittit ad Atticu librum suu, vel vt alij voluit, nepotem ex faore Ciceronem, cui austeritaspatri displicerat. H)

figura geometrica ista melius considerari percipiue poterunt, videbitis non titubantes & frictim, sed aperte atque perspicue, quod fenestrarum angustiae non sunt impedimento quo minus moles magna a sensu videndi distincte percipiatur, ut videlicet ex subiecta inspectione patet.

Optis triplex

Optis hoc est visus triplex est omnino, directus refractus & reflexus, de quibus optica & catoptrica Euclidis est, nec substantiam, sed colorem cernit. Si enim substantiam cerneret, noctu quoque ipsam conspiceret. De hac optice, hoc est prospectiva, Euclides, multiq. post eum libros dicauerunt, inter quos Proclus, maeus, Heros, Mechanicus, Damianus, Heliodorus Larisus, & proximo seculo Petrus, Francisci dogmate per insignis. Trifariae autem dividitur in optice dicta, qua libere & recte, & sine fractione perspicimus: Catoptricen qua per diaphana aqua videlicet aut aere crassum aut speculi, seu igne aliq. refracte aspicimus: Sciographicen cum corpora aut aedificamus aut fingim. que non tantum rationi quam aspectui feruiant. Visus ab oculo in re visam fertur, non item contra. Est conus tetramorios, est conus, orthodoxus, & multa huiusmodi, quae libens omitto spatium exclusus iniquis.

Catoptrice.

Sciographicen

vides enim caetera. nam si κατὰ ἀνάλογον ἐμπίσσοτες videamus, valde laborarent ἀδωλα in angustiis, nunc fit lepide illa ἐκχυσις. Caetera si reprehenderit, non feret taciturnum: nisi si quid erit eiusmodi, quod sine sumptu corrigi possit. Venio nunc ad mensem Ianuarium, & ad ὑπὸς ασιον nostram, ac πολιτεων, in qua σικραλικός, sed tamen ad extremum, ut illi solebant, τὴν ἀρετὴν εἰσω. Est res sane magni consilii. nam aut fortiter resistendum est legi agrariae, in qua est quaedam dimicatio, sed plena laudis: aut quiescendum, quod est non dissimile, atque ire in Solonium, aut Antium, aut etiam ad Iuturnam, quia a me aiunt Caesarem sic sperare, ut non

Hypostasis.

laboraret) diminueretur, trinceretur. ἔιδωλα) simulacra, spectra, imagines. Lepide fit) etiam per per angustia loci. ἐκχυσις) Effusio. Caetera) membra aedificii, ut veni sit illud, Laudes non culpes, quod corrigi non potest. Non feret taciturnum: non ab his sine reprehensione non tacebo, tibi respōdebo, ac opinionem tuam reprehenda. Sine sumptu) Sine impedio. Corrigit) Emendari. ὑπὸς ασιον) Statu. πολιτεων) Ciuitatis ac republicae moderatione. In qua) In qua materia republicae & politica disputati Socraticae, id est media disputatione veluti veritatis vetilabro. Alludit illi sententiae vetus ac Socratica ratio contra alterius sententiam disputandam: altere ad gratiam, sed ut veritas eluceat. In qua) Beroaldus emendauit, pro qua & contra quae σικραλικός aduerbiū est & Socraticae significat. Ad extremum) Cū conclusioni adheres. Ut illi solebat) Ut praeci Socraticae politia gubernabant. Beroaldus meus emendat, ut olim solebat, subintellige placere politia. ἀρετὴν εἰσω) Placent, gratia. Disputas usq. in finem, & tandem multis in contrariū & pro politia argumentis adductis, res publica nostra placet. Res) Prouincia tuēdi politia. Legi agrariae) Hoc fecit Cicero in Rullū, ubi agrarios vocat legē agrariā appetētes. In Solonitū) Vti feceribus amoenissimis, quod facit belli optimates, qui malunt republicam turbare quam commū, qui sperat villas ac nūmtilos suos fore incolumes pereunte republica. Solonitū nomē est loci in agro Lanuuiino, de quo Cicero libro 2. Diuturnitū cū de Roscio loqueretur, Cū educaretur, inquit, in Solonio, qui est capus agri Lanuuiini. De Solonio Marij suburbano Plutarchus in Mario. Lūius in 8. ab Vrbe condita, Antiatē in agrū Ostiensē, Ardeatē, Solonitū incursions fecerūt. Franciscus Petrarcha, tractatu quinto de Portentis, scribit Rosciū, quē Cicero amorē ac delicias suas appellare nō emubuit, cū in campo Solonio nutritetur, nutriticē vidisse conspitiū circūplexū angue voluminoso. Aliqui rixantur Solonitū, nō Solonitū scribēdū.

Agrarij Solonitū.

Lanuuiū.

Iuturna Cicero locus.

Lanuuii) Ciuitas Latina, quae hodie ciuitas Diuina vocatur, ubi auctore Lūio libro 8. ab Vrbe cond. Iuno Sospita colebatur. Lanuuiū habet praeca maiora ea in vrbe. Antium) Secessum amoenissimum prospectu maris, ad piscas vocadus. Ad iuuandū) Scribendū, ad Iuturnam. Iuturna, auctore Sertio lib. 2. En. 2. fons est Italiae saluberrimus iuxta Numicum fluuiū, cui nomen a iuuando inditū est. Cum enim naturaliter omnis aqua noxia sit extraneorum corporibus, hic omnibus saluberrimus fons est. De hoc autē fonte Romam ad omnia sacrificia aqua afferri cōsueuerat. Virgilius, Nympha decus fluuiorū animo gratissima nostro, Disce tuū, ne me incuses Iuturna dolorē. Septimius florens in libro de Pallio, ubi de Viturna meminit, tu Iuturna substitue. De Iuturna oppido cū Minturnis, Carfeolis & Suefa meminit Lūius libro 7. de 2. Punico bello. Mendū est apud M. Tulliu in Oratione pro Cluentio, In statuit inauratis quas posuit ad diuturnā. Tu scribe, ad Iuturne, & more suo subintelligit aedem. Quod) Scribe, Quin. A me) Nonnulli emendant, Quin ad me aiunt Caesare sic spectare, hoc est mihi se consiliū gere, in amorē meū inclinare. Alii defendūt, a me, sed sperare non spectare scribunt, ut Beroaldus, tanq̄

Cesaris spes de Cicerone sit optima, fore ut res eius clarissimas in Senatu sit ornaturis. Dubitet) Mali quid a me. Amamus eū a quo honorē fauorēq. speramus. Crassum) Vt eo adiutore vterer. Senectutis) Meae, spero senio meo tranquillitate affuturam, Zephyrosq. afflare secundos. Κατακρίσις) Sanctio, iudiciū, quo sanxit mihi Iupiter vna cū Pallade ut me gerere deberē. Libro tertio) Poematis mei: nam & a se in Consilato gesta Cicero carmine luserat ut superius. Interea) Calliope prima dearu vocaliū Ciceronis his in concilio deorū ad optimatū fauorē hortabatur.

dubitet. Nam fuit apud me Cornelius, hūc dico Balbum Caesaris familiarem. Is affirmabat illū omnibus in rebus meo & Pompeii consilio vsurum, daturūq. operam, ut cum Pompeio Crassum coniūgeret. Hic sunt haec. coniūctio mihi summa cū Popeio, si placet etiam cū Caesare, reditus in gratiam cū inimicis, pax cum multitudine, senectutis ocium. Sed me κατὰ κρισις mea illa commouet, quae est in libro tertio, Interea cursus, quos prima a parte iuuentae, Quosq. adeo Consul virtute animoq. petisti, Hos retine, atq. auge famam, laudesq. bonorum. Haec mihi cum in eo libro, in quo multa sunt scripta ἀριστοκραλικῆς, Calliope ipsa praescripserit, non opinor esse dubitandū, quia semper nobis videatur εἰς διωνῶς ἀριστος ἐμμεύεσθαι πρὸ πάσης. Sed hoc ambulationibus Compitalitijs referuemus. Tu pridie Compitalia memento. Balneum calefieri iubebo, & Pomponia (nam Terentia rogat) matrem adiungemus. δεοφάσιν πρὸς ἐλομαθίης) offer mihi de libris Q. Fratris. Vale.

ambulando, colloquebantur Cicero atq. Pomponius, ut in his epistolis sepe est animadvertere. Memento) Venturum ut recepisti. Matrem) Quae iam fratri nuper peperit. πρὸς ἐλομαθίης) De amore sapientiae vel discendi. De libris) Ex bibliotheca fraterna. Nam inter accedendum ad urbem Atticus forte praeterectus erat Praetoria fratris Ciceronis, in quibus erat bibliotheca. Vel hic liber fratris id temporis erat apud Atticum.

M.T. CICERO T.P. ATTICO S.

Ecisti mihi pergratum, quod Serapionis librum ad me misisti: ex quo quidem ego, quod inter nos liceat dicere, millesimam partē vix intelligo. pro eo tibi praesentē pecuniā solui imperavi, ne

in timore ruinae vellentur, placet mutū disiciant, adhibito tamen Vectio architecto. Fecisti gratum quod Serapionis) Plures fuere Serapiones, vnus Hieropolitanus Stoicus, cuius meminit Strabo nechori Stephanus. Serapion) Alius cognomēto, Secundus fuit orator Alexandria orificus, scripsit orationes in genere deliberatiuo, auctore Suda, & an merito Plato a sua politia Homerū eiecerit. Scripsit & rhetoricā artē. Fuit & Serapion pictor, qui quod homines optime pingeret, Anthropographus appellatus est. Fuit & Serapion sub Commodo Imperatore Praeful Antiochia, qui, auctore Hieronymo, de secta Montani libros edidit. Floruit & sub Constantio Serapion cognomēto Scholasticus. Vltimus Serapion de plantis scripsit. Cicero de vno e primis intellexit. Fuit alter Serapio etiā tū adultae lanuginis iuuenis efficacia praecurrit: etatē, de quo Marcellinus lib. 26. meminit. Serapionis rhetoris Alexandri Romani Imperatoris praecursoris, non tacuit Lampridius. De Serapione philosopho, qui solebat magno cursu verba conuellerē, meminit Seneca libro Epist. ad Lucil. 5. Praesentē) Numeratā, nō cedidit. Plautus in Captiuis,

Catacrisis

Compitalitias

Philomathia

PIVS,

Serapiones,

Anthropographus,

Expensum ferre.

Acceptum ferre.

Emi de Quæstoribus present pecunia. Expensum) Quod in hoc impedisti. Muneribus ferres) Do no adscriberes. Hadrianus tamen olim Flamen Dialis credit expensum ferre idem esse, qd peruerso loquendi modo dicit, ponere ad exitum. Sed dicat velim Hadrianus, cur Cicero muneribus addidit: Quo dono dantur non ponitur ad exitum acceptæ datæq; pecuniæ. Addit acceptum referre idem esse quod corrupto sermone dicitur, ponere ad introitum, qui ex p̄lo cõuincitur Ouidiano, Acceptum refero ver sibus esse nocens. Intelligit se verbis adscribere delictũ, non ad introitũ ponere. Non tamen inficias eo tabulas apud p̄ricos his nominibus fuisse duas, alteram accepti, alteram expensi, dati & accepti hodie barbarè dicitur, de quibus Plinius libro. 2. Nat. Hist. cum de fortuna meminit, ytrãq; facere tabulã tradit. Pedianus quæq; super his tabulis meminit, Quæstores videlicet pecuniã as quæstas in publicas tabulas referre consueuisse. Minime negamus acceptum ferre vel referre esse creditorem (vt aiunt) facere vel scribere ad introitum, nec negamus expensum ferre, esse contrarium, præsertim cum Cicero in Verrem dicat, Dolabella Verri acceptum retulit, quod Verres illi expensum tulit. Sed qd non se imper. Papinianus Iurisconsultus, Vt primam tãtũ pecuniam expensam ferat. Expensum ferre, vt inquit Aconius, est scribere te pecuniã dedisse. vnde apud Ciceronẽ in hoc loco, ferre expensum muneribus, est Ciceronem scribere non debitorem, sed dicere vel scribere se numerasse illam pecuniã, vt Ciceroni dono daret. Exempli gratia cum dico, acceptam tibi refero virtutẽ, significo qd passim dicimus, recognoscere te auctorẽ fuisse eius quẽ in me est, virtutis. Expensum tibi refero studium meũ, hoc est profiteor te iuuando, quicquid in me studij aut artis fuerat, impendisse, licet & quæ dono darentur in tabulas expensi rejicerentur, vt Imperator, Genius ac amor orbis iussit ratiocinatorẽ numeratam pecuniam pro adamato Tito referret expensam. Transigas) Insectã reddas emptionem. In eo) Precio sibi dato vel promisso. Ostēderat) Innuerat se facturum. Non stat) Discedit a conditione & pactis. Male) Magno precio. Plinius Cæcilius, Mala emptio semper ingrata est. Martialis, Conditione mala. Plaut. Prodite male conciliati. i. magno precio empti. Sympie) Scribendũ Scire. Sacerdos) Ironice. Clodium intelligit. Cuiusmodi) in me animi. Desciuerim) Discefferim, ab instituto priori viuendi non me alienauerim. Geographia) Itinerarium professionis suæ ac liberæ Legationis pollicebatur Attico Cicero, quod mox dicit se non perfecisse, qd ea floride describi nõ possunt. Opus extet) Non frustra me peregrinatũ fuisse dicas. Nimis) qd decreueram. Beroaldus legit minus. Saltum) Prata ac pascua, cui qui præest, ab Honorato grammatico vocatur saltuarius. Quercum Dodonẽam) Stephanus, Dodona ciuitas Molossidis in Epiro, propter quam Iupiter Dodonæus. Scribit Zenodotus in Dodona primo phagum vaticinatam, Sic vocatur a Dodone Nympha Oceani filia, vel a Dodone Iouis & Europæ filio, vel a Done fluuio. Dicitur & Dodon, cuius gentile non inuenitur. Formatur tamẽ Dodonius & fœmininũ Dodonis. Extat & prouerbum, Dodonæum ahenum, in loquaces, qd peluis a flagello percussa resonat, vel qd vi vento rum agitur. Huc trahatur illud Iuuenalis, Tot pariter pelues, & tintinabula dicas Pulfari. Ita dicere iure possumus hodie cum doctor nouellus ornatur insignibus, Venit, vt inquit Franciscus Petrarcha, iuuenis stultus ad templum, doctoris insignia recepturus, præceptores illum sui celebrant seu amore seu errore, Tumet ille, vulgus stupet, applaudunt affines & amici. Ipse iussus cathedram scandit, cuncta

Male.

Saltus. Saltuarius. Dodona.

Aes Dodonæum. Doctor nouellus.

tu expensum muneribus ferres. At quoniam nũmorũ metio facta est, amabo te, cura, vt cum Cycinio, quo modo poteris, transigas. si in eo, quod ostēderat, nõ stat, mihi maxime placet ea, quæ male empta sunt, reddi, si voluntate Pomponiæ fieri poterit: si ne id quidem, nummi potius reddantur, q̄ vllus sit scrupulus. Valde hoc velim, ante q̄ proficiscare, amanter (vt soles) diligenterq; conficias. Clodius ergo (vt ais) ad Tigranem: velim scire conditiones: sed facile patior. Accommodatius enim nobis est ad liberam legationem tempus illud, cum & Quintus noster iam (vt speramus) in ocio confederit, & iste sacerdos Bonæ Deæ cuiusmodi futurus sit, sciri possit. Interea quidem cum Musis nos delectabimur animo æ quo, immo vero etiam gaudenti ac libenti. Neque mihi vnq̄ venit in mentem, Crasso inuidere, neque pœnitere, qd a me ipse non descuerim. De Geographia dabo operam, vt tibi satisficiam: sed nihil certi polliceor. Magnum opus est, sed tamen, vt iubes, curabo, vt huius peregrinationis tibi opus extet. Tu quicquid indagaris de republica, & maxime, quos COSS. futuros putes, facias, vt sciam: tametsi nimis sum curiosus. statui enim nihil iam de rep. cogitare. Terentiæ saltum perspeximus. Quid queris: præter quercum dodonẽam nihil desideramus, quo minus

iam ex alto despiciens, & nescio quid confusum murmurans. Tunc maiores certatim cœu diuina locuti laudibus ad cœlum tollunt. Tinnit interim campanæ, strepunt tubæ, volant annuli, figuntur oscula, ceruici rotundus ac magistralis bonnetus apponitur. His peractis descendit sapiens qui stultus ascendit. Mira profus transformatio, nec Ouidio cognita. Possidere) Nam Terentiæ saltus totam pene cõplectitur Epirum. Deuũ) Aberrans a via militari. Vectũ) Qui demoliri iubeat, si viderit, vt peritus in arte, stare diu non posse. His temporibus tã dubia vita optimi cuiusq; Cum his iniquis tẽporibus quibus periculis omnib; implici sumus parietẽ demoliamur, nõ est tutus periculo ne pluribus nos reddamus obnoxios. Nam paries ista ruina minabatur. Magni æstimo) Respõdet tacitę obiectiõni. Ego quidẽ hanc partẽ scio podisi habere, vnde de spectaculo Palatię Palestræ cõmode prospici noscimus, tamẽ cõ periculo sumus obnoxii, placet nos ab omni discrimine factos ac tectos reddere. Fructũ Palestræ) Parietem cuius e fastigio palestra Palatini montis visebatur. Ita tamen) Fructũ palestrę æstimo vt nihil penitus vita ac salute ducam. Habuit enim Cicero domum in Palatio, vbi nunc est vinea Phædri Volaterrani viti clarissimi, in cuius obitu sales ac ioca Plautina periere. Magni æstimo q̄ vnus) Erade dictionem, q̄, plurimi facit illum prospectum, sed pluris vitam ac salutem suorum.

Bonnetus.

Phædri laus.

RIVS.

Alexandria.

Astu.

Alexandriano. nũ natura. Reposicones.

Vifere.

Epirum ipsam possidere videamur. Nos circiter Calaut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. tu, si in Formiano non erimus (si nos amas) in Pompeianũ venito. id & nobis erit periuicundum, & tibi non sane deuium. De muro imperavi Philotimo, ne impediret quo minus id fieret, quod tibi videretur, vt censeo tamen adhibeas Vectium. His tẽporibus tam dubia vita optimi cuiusq; magni æstimo vnus æstatis fructum palestrę Palatię: sed ita tamẽ, vt nil minus velim, q̄ Pomponiã & puerum versari in timore ruinae. Vale.

Argumentum. XXI. Vpio Alexandrã) Clodium molirivelle noua Cicero prælagiens, ad peregrinationem se parabat, vel vt ab hac hominũ satietate discederet. Rara iuuant, primis sic maior gratia potius, vt cũ aliquo ciuiũ desiderio reuertat. Dubitat tamen ne Cato ac optimates eius

M. T. CICERO P. T. ATTICO S.

Vpio equidem, & iam pridem cupio Alexandream, reliquãq; Ægyptũ visere, & simul ab hac hominũ satietate nostri discedere, & cũ aliquo desiderio reuertĩ. sed hoc tẽpore, & iis mittẽtib;

discessum fugã vocent. Veretur historias ac iudiciũ serẽ posteritatis. Tãdẽ relicti sculi curis in manibus cũ musis in gratiã redire velle promittit, ac tota mẽte philosophari. De Clodio, de Tutij demortui Auguratu, ac ceteris rebus vrbani, Atici auide literas expectat. Cupio Alexandrã) Clodium moliri velle noua Cicero prælagiens, ad peregrinationẽ se parabat. Alexandrea) ðλξξάνδρεια ciuitas Ægypti, q̄ Dinocratẽ architectũ recognoscit, cõditorẽ Alex. Magnũ, vocata olim Rhacotis & Pharus & Leontopolis. Dicitur excellentiã ciuitas, & eius incolę, ciues, vt Asty Athenę & ðσοι & Astici Atheniẽses, vt Roma dicit vrbis. Appellata est a Romanis Augusta & Iulia & Claudia & Domitiana & Alexynteria. Sũt & multæ alię Alexandrię. Scribit Marcellinus Alexandriã olim habuisse scholas oim disciplinarũ liberaliũ, fuisseq; ob cõmoditatẽ maximũ totius orbis emporiũ. Medicis ad cõmẽdãdã artis auctoritatẽ sufficiebat, si dixissent se Alexandrię eruditos esse: tãta erat loci dignitas & æstimatio. Idẽ Marcellinus, Alexandriũ inq̄t, ad singulos motus sunt excãdescẽtes, cõtrouersi, & reposicones acerrimi. Vopiscus, hoies v̄tosos, furibũdos, iactãtes, iniuriosos, auidosq; nouarũ rerũ. Curtiũ li. 5. de altera Alexandria ad Tanaim meminit, quã vocat op̄ magna celeritate cõfẽctã. De Alexandria ab Alexandro Magno cõdita multa Diodorũ in Alexandro, & ex multis hæc ipsa. Acepit vero ea vrbis ceteriorib; annis tãtũ rerũ oim incremẽtũ, vt a multis prima oim in toto terrarũ orbe numeret. Magnitudine enĩ, specie, reditib; amplis, copiaq; oim humano victũ necessarior; lōge aliis oib; p̄stat. Habitãtũ in ea multitudo supat. Quo nãq; tẽpore in Ægyptũ trãsmisimus, nobis auditũ est ab eis, qd descriptionẽ habitãtũ faciũt esse Alexandrię capitũ liberos plus trecẽtis milib;. Nõ omittẽda p̄ incuriã q̄ Cicero in Ofone p̄ Rabirio, Ex Alexandria, inq̄t, oēs p̄stigię, illinc inq̄tã oēs fallacię, oia demiq; ab his mimor; argumẽta nata sunt. Vifere) Laurẽtius Vallẽs Elegiã rãũ lib. 1. adducit hũc locũ ita scribẽs, Ægyptũ vifere. i. vt egofentio ire ad vidẽdũ: aliter dicẽdũ erat, Vifo egdẽ, & iã pridẽ vifo, quo certe modo ne Priscianũ qdẽ loqui auderet. Vfurpam; tũ hæc verba p̄ eos primitiuũ, vt missi sũt Legati vifendi causa. i. vidẽdũ: qdẽ certe ita exponi nõ põt causa videre cupiẽdũ, tolerabiliorq; mea sentẽtia foret, cã vt eant ad vidẽdũ. Satietate) Rara ac negata cõciãt reb; admirationẽ. Nitimur in vetitũ semp, cupimusq; negata. Sic interdiciũ iminet eger aquis. Desiderio) Populi, qd in ei; reditũ factũ est plenis viis cõgressũ hominũ celeberrimo. Hoc tẽpore) Discedere, quo resp. patronis est orbata,

Argumentum. XXI. Vpio Alexandrã) Clodium molirivelle noua Cicero prælagiens, ad peregrinationem se parabat, vel vt ab hac hominũ satietate discederet. Rara iuuant, primis sic maior gratia potius, vt cũ aliquo ciuiũ desiderio reuertat. Dubitat tamen ne Cato ac optimates eius

Troianos vereor.

ἀνδρόμα) Vereor Troianos & Troianas vestes trahentes. Verba Hectoris, qui deside ac ociofo Paride ad arma incitato, ipse ad tuendos Troianos egredi vrbe in aciem volebat, cui Andromache fit obuiam blandissimis miserabilibusq; verbis reuocare volens a pugna, Scamandru vel Aftyanaften filiu ostentans, viduitatis fug infelicitate, ac fratru mortuoru cladē superaddens. Ille respondet. Ista quide omnia vxor quę cōnumerasti & mihi cure sunt, & eadē ipse cogito, eisdem moueor: sed Troianos Troianasq; erubescō, si veluti imbellis quidā eminus a ceteris subterfugā pugnā, & nihilominus nō patitur animus ignauie sibi esse conscius, & ne mihi dissimilis sim qui cōsueti semper grauitate age re, in primisque strenue pugnare, vt mihi & patri magne glorie essem. Hęc ex Homero Iliados lib. 6. Non placet vt alludat Cæsari laxiori toga vtēti, Laciniāq; trahēt: vnde manauit id Syllæ optimates admonētis, male præcinctū puerū cauerēt, quem Troianū ab effoeminatis moribus appellaret, & q; ortum dū erat ab Iulo. Succinit illud, O vere Phrygię, neque enī Phryges. Sensus est Ciceronis appositissimus. hoc tēpore abire, pugnā pro republica detrectare, quo maxime propugnatoribus eget, turpissimū iudico & miserabile. qđ idem improbat primo Officiorū cū de magnanimitate agit, si sit fuga laboris, cum tendat in ardua virtus. Aristoteles libro Ethicorū 3. ad Nicomachū, enumerans quinq; modos fortitudinis

Fortitudo.

inquit, ἀνδρῶν δὲ ἡ ἐπιεικὴ κατὰ τὴν ἐξουσίαν. & quę sequuntur. Latine sic, Dicitur & alię fortitudines quinq; modis, quoru primus ciuillis. maxime enim superior fortitudini similis est. Videntur enim qui in republica versantur adire pericula gratia præmiorū quę legibus constituuntur, & vt ignominiam fugiant, atq; ob hanc causam fortissimi esse vidētur apud eas ciuitates quę fortes viros honestant & timidos expellunt. Tales fingit Homerus Diomedē & Hectora. Polydamas primus hanc mihi notam inuret. Hector aliquando dicit dum apud Troianos concionem habebit, Tytides a me perterritus fugit ad naues. Græcum Homeri carmen est, πειθεσέμενος μοι πρὸς τὴν ἐλπίδα ἀναδίσσῃ. Loquētur) In me tunc abeuntem quando redire deberem. Si qui reliqui sunt) Rari quippe boni, ac amatores patrię, quare Vticensis Cato consiliū filio dedit, auctore Plutarcho, ne republicā attingeret.

Sexcenta Rumusculus

Excipere.

Theophanes

Arrius.

Sulpitius. Verticordia Venus.

Præmio) Subintellige illectum. De sententia) Tuendę reipublicę instituto. Deductum) Delectū, remotum. Depredicant) Scribe D. C. predicant se iunctim. hinc ad sexcentos annos memorabūt. Sexcenta, vt alibi monuimus, numerus finitus pro infinito. Rumusculos) Voculas, fermūculos sine sale & sententia. Excipiamus) Traditam Legationem capiamus, siue aucupemur, vel venemur & au res arrigamus quid fiet & dicetur, quo pacto temporū cursus procedet, qđ cū primū sciuerimus, e re nata in hanc vel in illam partem flectemus: quasi dicat, quid ab extra veniet capiamus, i colligamus. Excipere aliquādo apud Ciceronē est cauere. Expectemus) Quid super libera Legatione in Senatu decerneretur, vel quo se cardine flectet fors haud æqua piis. Deferent) Vitro Legationē. Potestas) Accipiēdi ac reiciēdi. Aliqui de Legatione in Galliam cū Cæsare intelligūt. Tum) Cum primum deferretur. Theophanes) Libertus Pompeij gratissimus ac potētissimus. Valerius Max. lib. 8. Ne Pōpeius quidē Magnus ab hoc affectu glorię auerfus, qui Theophanē Mitylenē scriptorē reuī suarū in cōcione militū ciuitate donauit, beneficij per se ampliū accurata etiā & testata oratione prosecutus. Quo effectum est vt ne quis dubitaret, quin referret potius gratiā q̄ incoharet. Arrius) De quo Cicero in Vatinij testē sic, Qua mente feceris vt in epulo Q. Arrij familiaris nostri cum toga pulla accūberes? Destituti) A Pōpeio deserētū dum Consulatum peteret. Sulpitius cum c. scribitur Sulpicius vt vetusta marmora indicant. Sulpicia Paterculī filia e centum matronis electa est, quę pudicitia præclara templū Veneris Verticordię dedicaret. Auctores Litiū a libro. vij. Plinius. Quoniam) Scribe, quonā. Nepos) Clodius luxuriosus. Auguratus) Auguralis dignitas ab obitu Tutij. Capi) Allici. Impetrauit aliquādo Cicero Auguratū, vnde dicitur ab Augustino in lib. de Ciuitate Dei, Cicero Augur irridet auguriā.

Quid hæc) Subintellige retracto? φιλοσοφῆν) Philosophiā me totum dederē. Sic in animo) Sedet animo meo cuncta præ vna philosophia contemnere. Sic vellem) Fecisse. Cum omnibus) Aliqui eruditiorum scribunt communibus. Rationem habere, Negocium habere & rationē salutis, Aliqui eruditiorum scribunt communibus. Rationem habere, Negocium habere & rationē salutis, Inuita) significat respicere salutem, saluti consulere, quod hodie aiunt, habere respectum ad salutem. Inuita) tuis dicitur rationem ducere, vtitur tamen Cicero ad Marium, & in. ij. Officiorum, & hoc fit cura gratitudo: cum ablatiuo præposita præpositione cum, habet aliam significationem, vt Cicero in Catone

Habere rationem. Rationem ducere.

Sed quid ego hæc, quæ cupio deponere, & toto animo, atque omni cura φιλοσοφῆν; Sic inquam in animo, sic vellem ab initio. Nunc vero, quoniam quæ putauī esse præclara, expertus sum quam essent inania, cum omnibus Musis rationem habere cogito. Tu tamen de Curtio ad me rescribe certius, & nunc quis in eius locum paretur: & quid de P. Clodio fiat, & omnia quemadmodum tu polliceris, & quid de P. Clodio scribe: & quo die Roma te exiturum putes velim ad me scribas, vt certiore te faciam quibus in locis futurus sim, epistolamq; statim des de his rebus, de quibus ad te scripsi: valde enim expecto literas tuas. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vod tibi superioribus literis promiserā fore, vt opus extaret huius peregrinationis, nihil iam magnopere cōfirmo. sic enim sum complexus oculū, vt ab eo diuelli non queam. Itaque aut libris me delecto, quorum habeo Antij festiuam copiam, aut fluctus numero. nam ad lacertas captandas tempestates non sunt idoneæ: a scribendo prorsus abhorret animus. etenim γωργαλιὰ, quæ constitueram, magnum opus est: ita valde Eratosthenes, quem mihi proposuerā, a Serapione, & ab Hipparcho reprehenditur. Quid censes, si Tyrannio access-

fatis cōmmodē vērterit a Gaza monedula. Tempestates) Si lacertas scribis, Tempus anni vel frigus aut hymbrem intellige. si pisces, vētis agitari, tumescereq; pelagus. nam dixerat se fluctus numerare. Geographica) Terrarum dimensionem ac descriptionem. Constitueram) Scribere. Eratosthenes) Suidas, Aglaï, alij Ambrosij, Cyrenęus, discipulus Aristonis Chij philosophi. Quidam secundum, alij nouum Platonem vocant, alij pentathlum, hoc est victoria insignem multiplici, quę Latini quinqueationem. Discipuli eius Mnaseas & Menander & Aristis. Scripsit philosophica & poemata & historias, astronomiā, de heresibus philosophiæ, Dialogos & geographica, auctore Strabone. fuit Cyrenęus discipulus Callimachi poetę. Hipparcho) Hipparchus, auctore Suda, auctor veteris comœdię. Alius Nicęus philosophus. Scripsit in Arati Phænomena, de latitudine & motu Lunę cōtra Platonē, scripsit etiā de sideribus. Hactenus ille. Dicebat Hipparchus mūdū senescere, quę Plinius in hereditatē nobis celi reliquit testat. Primus instrumenta mathematica inuenit, quibus ista deprehēdi sensibus possunt. Tyrannio) Epicratidi & Lindiæ Alexandrię filius Aminsenus. Floruit ætate Pompeij Magni. Scripsit bellum contra Mithridatē, vnde Pontū descripsit. Romę diues factus consumptus est senio & podagra. Scripsit supra tris librorū myriadas. Si hūc intelligit Cicero referatur ad eius libru, quę expectabat ab Attico.

Maiore, Rationem habet cū terra, q̄ nunq; recusat imperiū. i. negociū, & habet cum terra cōmerciū. qđ probatur ex illo in Tusculanis, Quis est omnū q̄ modo cū Musis. i. cū humanitate & doctrina habeat aliqd cōmerciū, q̄ se non hūc mathematicū malit q̄ illum Tyrannum. Hęc Vallensis libro quinto Elegantiarum, vbi hunc quoq; locū Ciceronis adducit. De Clodio.) De Legatione Clodij ad Tigranē. & i. x. Ociose, non tumultuarie, vt singula degulsem.

Argumentum. XXII. miltū interpretatione.

Qvod tibi) Promiserat Attico Cicero se scripturū itinerariū speciem cuiusdā geographiæ nunc sententiā mutat, quoniam res ille floride describi nō possunt. Extaret) Emerget ac prodiret liber geographicus. Confirmo) Futurū opus geographici. Fluctus) Quoru decimus quisq; solet esse maximus, vocaturq; Decumanus. Lacertas) Nō est sudum, vel æstas qua lacertę prodeūt. Sunt q lacertas scribūt, & de piscibus notissimis intelligūt. Ex his lacertis sal famēta conficiebantur iuxta Cor. Celsum optimi sextiani ex Hispania, auctore Plinio optimi Amyclani. Martialis, Mox vetas & tenui maior Cordyla lacerto. Hic piscis a Græcis κολῆς, dicitur, haud

PVS.

Fluctus Decumanus.

Lacerti pisces.

Collas Gazæ error.

Eratosthenes

Pentathlos

Hipparchus,

Tyrannio.

Habuit quoque discipulum Tyrannionem iuniorum Phoenicem Artemidori filium, qui haeres fuit nominis preceptoris sui cum prius Diocles vocaretur. Fuit in bello Antonij & Caesaris, qui dono Terentiae datus, ab ea libertate donatus est. Docuit Romae. Scripsit libros octo de grammatica. Suidas auctor. De hoc intelligit Cicero si de praesentia hominis loquitur, nam prior obierat, quem ut uxoris seruum receptitum Cicero expectabat, ut adiuuaretur ab eo in euoluendis Graecis geographis, praesertim patris geographis. Fuit tertius Tyrannio Messenius, qui scripsit aenoscopica libri tribus. Sed nihil ad propositum. De Tyrannione grammatico

Homoides.

capto ac Murene petenti do no dato meminit Plutarchus in Lucullo. *ὁμοειδής* Vni formes. In eis non potest variari stylus. Caput) Summa, ne gocij principalis excusatio.

Buthrotum.

Quinetiam) Cum etiam scribe. Buthroti) Tempus teris. Stephanus Buthrotum insulam esse apud Ceryram testatur: esse quoque ciuitatem eiusdem nominis ab Heleno bouem sacrificante dictam. Strabo libro Geographiae. vij. in Epiro ponit in portus ore conditum, quem coenosum appellant. *ὠκεανὸς ἰσθμὸς* Floride describit. Esse locum) Cum admiratione ac suspensum legi debet. Ecce Dii boni locum tam amoenum ac securum etiam innocentem? subintellige lector vel miror. Proxima) Ocio & secessu. Illi) Buthroto. Multi) Viri optimi non malitiosi, qualis est Vatinius. Vigintiuiris) Sunt qui legunt, Quinquenris, qui agris distribuendis erant praepositi. Interpellare) Interioquatur, loquentem interrumpat. Alibi Cicero. In studiis sine interpellatore verborum. Hic hic) Repetitio ostendens affectum. *πολιτεύειν* Versandum in republica, scribendo qualis debet esse respublica, in hoc loco forte libros de Republica scripsit. Non desunt qui scribant, *φιλοσοφείων*. Hoc est philosophandum. Istic) Romae. *ἀνεκδοτὰ* Non edita. Theopompino) Oratorio. Theopompus Chius rhetor filius Damastri, scripsit Epitomen Herodoti historiarum libris duobus, Physica libris duobus, Graecas historias imitatus est Thucydidem & Xenophontem a bello Peloponnesiaco. Scripsit & alia non pauca, Thucydide & Herodoto, ut in historia minor, ita oratori magis similis, ut qui antequam esset ad hoc opus sollicitatus, diu fuerit orator. Auctor Fabius Quintilianus. Isocratis discipulus fuit, sereno egebat, Ephorus calcaribus. Scripsit breuiarium Herodoti historiae. Fuit alter Theopompus comicus poeta. Tertius Gnydius historicus auctore Strabone. Fuit & Spartanorum rex Theopompus, qui Ephoros regiae licentiae oppositos creauit, minorem filii relinquens, sed diuturniorem potentiam. *πολιτεύειν* In hac ciuitate facio. Odisse improbos) Hoc est opus philosophiae peculiare. Hoc ipsum) Exercere odium in improbos. Cum stomacho) Cum bile & indignatione. Ut ad rem) Subintelligere veniam. Cistophoro) Est nummi species a Canephoris Palladis Atticae virginibus ministris dicti. M. Tullius libro xj. Epistolarum ad Atticum, Ego in Cistophoro in Asia habeo ad festertia bis & vicies. huius pecuniae permutatione fidem nostram facile tueri. De hoc genere nummi meminit Lilius & Cicero pro domo sua. Digestis, depositi Cistrophinati pro Cistophori legitur. Pompeiano) Credo Quintum diu Pompeium Romae a Mithridate redit accepisse Cistophoros nummos Atticos, vel Pompeium ex manibus spoliisque Asiaticis illic reliquisse. Iaceamus) contemnamur, obteramur, auro digni non videamur, sed vili numeru colybo. Iuxta illud, Pauper ubique iacet. De muro) Spectaculo palestine. Aliud) An immutandus, an relinquendus ut firmus. Proficisci) Discedere.

Interpellare.

Theopompus.

Ephorus.

Cistophori.

Digest. lo.

Iacere.

serit? & hercule sunt res difficiles ad explicandum, & *ὁμοειδής*, nec tam possunt *ἀνεκδοτὰ*, quam videbantur: &, quod caput est, mihi quaeuis satis iusta causa cessandi est. Cum etiam dubitem, an hic Antii confidam, & hoc tempus omne consumam, ubi quidem ego malle diu nimirum, quam Romae fuisset. tu vero sapientior Buthroti domum parasti. sed (mihi crede) proxima est illi municipio haec Antiatum ciuitas. Esse locum tam prope Romam, ubi multi sunt, qui Vatinius nunquam viderint, ubi nemo sit praeter me, qui quaequam ex Vigintiuiris vnus esse saluum velit, ubi me interpellat nemo, diligant omnes: hic hic nimirum *καλιόστεον*. nam istic non solum non licet, sed etiam terdet. Itaque *ἀνεκδοτὰ* a nobis, quae tibi vni legamus Theopompino genere, aut etiam asperiore multo pangentur. neque aliud iam quicquam *καλιόστεον*, nisi odisse improbos: & id ipsum nullo cum stomacho, sed potius cum aliqua scribendi voluptate. Sed ut ad rem, scripsi ad Quaestores verbanos de Q. Fratris negocio. vide quid narrent, & quae spes sit denarii, an Cistophoro Pompeiano iaceamus. Praeterea de muro statue, quid faciendum sit aliud. quinetiam quando te proficisci istinc putes, fac ut scias.

Vale.

ASCENSIVS Ex Vigintiuiris) Sic enim epistola. xxvij. ideo hic nihil mutem.

Argumentum. XXIII.

Geographicos libros non certe pollicetur. Orationes quoque mittere detrectat. Clodij vestigia odoretur rogat, ac singula mittat explorata, maxime quid is de Legatione sit acturus. Mira se cum Clodio alacritate litigaturum scribit. Inserit futuram cum Clodio altercationis imaginem. Scemata in eum interferit. Optat ut collidat cum Caesare & Pompeio Clodius, quod serius fuit quam sperabat. Cupit amisso gubernaculo immo erepto, illorum naufragia ex terra intueri. DE geographia)

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

DE geographia etiam atque etiam delibebimus. Orationes a me autem duas postulas, quarum alteram non libebat mihi scribere, quia abscederam: alteram, ne laudarem eum, quae non amabam. sed id quoque videbimus. Denique aliud aliquid extabit, ne tibi plane cessasse videamur. De Publio, quae ad me scribis, sane mihi iucunda sunt, ea quoque etiam velim omnibus vestigiis indagata ad me afferas, cum venies, & interea scribas, siquid intelliges aut suspicabere, & maxime de Legatione quid sit acturus. Equidem antequam tuas legi literas, in hominem ire cupiebam, non me hercule ut differrem cum eo vadimonium. Nam mira sum alacritate ad litigandum. Sed videbatur mihi, si quid esset in eo populari, quod plebeius factus esset, id amissurus. Quid enim ad plebem transisti? ut Tigranem ires salutatum? narra mihi, Reges Armenii Patricios salutare non solent? Quid quaeris? acueram me ad exagitandam hanc eius legationem: quae si ille contemnit, & si (ut scribis) bilem id commouet, & laboribus, & auspiciibus legis Curiae, spectaculum egregium. Hercule verum ut loquamur, subcontumeliose tractatur non ster Publius, qui, cum in domo Caesaris quondam vnus vir fuerit: nunc, ne in viginti quodam esse potuerit. Deinde alia legatio dicta erat, alia data est, illa optima ad exigendas pecunias Druso, ut opinor, Pisauris nebuloni Vatinius referuat: haec ieiuna ac tabellaris legatio dat

dux. Legis Curiae) Quae fuit ut Clodius iret ad Tigranem. Curiae hoc est a tribubus late. Cum lex ferebatur a Romanis tribubus, quae erant numero xxxv. tunc Curiae vocabatur: cum a diuitibus, Centuriata. Auctor Dionysius in. 4. & 7. Historiarum. Locus ubi curantur ea quae reipublice intersunt, dicitur curia, & ubi sacra tractantur: vnde Curiones, quos vulgo capellanos dicimus. De lege Curiae meminit idem Cicero primo Epist. Famil. Curia est aula Pontificis & Regum, vnde vulgo Curiales. De curia huiusmodi Franciscus Petrarcha in Epistolis, inquit, In curia omne bonum perditur, sed prius libertas. Subdit, In curia aquilae reptant, aeni volant. Spectaculi) Subintellige video, vel quid tale. Vnus) Solus vir inter tot mulieres, quae in domo Caesaris Bonae Deae ceremonias procurabant, quas omnes praesentia sua & solo ingressu polluit Clodius. Viginti) Subintellige diuitioribus agrorum. Dicta) Proposita erat. Optima) Quid si optima? laeta ac diues. Ieiuna) Inanis, munda fames. Neptiloni) Scribit Aldus nebuloni. Tabella relegatio. Aldo placet, bella relegatio. Quid enim hoc aliud est quam honeste Clodii relegare? ut Pisoni pugniunculo Hispaniensi contigit. Nonnulli scribere malunt, Tabellaris legatio. Tabellarem vel Tabellariam vocat, quoniam non erat pecuniaria, ut ipse petebat, sed quodammodo relegatus erat Clodius ad plebs, excutienda & tabulas populi versandas, quod est Tribunalium officium.

PIVS. Repetebat geographicos a Cicerone libros Atticus perfectionis comites, respondet Cicero se non adhuc decreuisse quid sit facturus. Abscederam) Auelleram a corpore orationis. Eum) Pompeium, pro lege Manilia, vel pro Imperatore deligendo. Publio) Clodio. Vestigiis) Omnes cuniculos & rimas percuteris. Indagata) Odorata, perstrutata. Ire) Concinere classicum, bellum indicere, altercare. Vadimonium) Litam, pars pro toto, Dissert vadimonia Praetor. Quid enim.) Hoc principum agonis & altercationis erit in Clodium. Armenij) Quoniam se Legatum ad Tigranem Regem Armeniae iturum minabatur Publius. Armenia regio vicina Persis ab Armeno Rhodio, ut Antipater in tertio de Rhodo. Incolae Armenii ut Eudoxus primae terrae perioedi, Armenii genus ex Phrygia: vox eorum Phrygia. Scribit Plinius in. vj. Duras esse Armenias, maiore & minore. Lucanus, Populos utraque vagantes Armenia. Ei Strabo concinit. Acueram.) Instruxeram ingenium meum. Exagitanda) vexanda. Ille) Clodius. Bilem) Nauseam, fastidium. fastidit legationem ut rem mironem. Auspiciibus.) Praesentibus, qui auspicia captabant in comitiis. Auspex in quaque re Curia lex.) Centuriata Curia. Curiones. In curiam. Aeni in curia volant.

Megabrotus. Ei) Clodio. Istorum) Qui cupiunt euertere rempublicam. Incende) Cōtra Pompeium ac similes Clodium age, vrge, stimula. Quoad potest) Quantum fieri potest. Istorum) Tyrannorum. Istos) Seditiosos, vt alter affligatur ab altero. Curione) Lege duas sequentes epistolas, omnia patebunt
Iactare. Megabrotus) Magnus mortalium Pompeius, ænigmatice & oblique loquebantur, ne literis interceptis secreta animorum pateret. Inimicissima) Intuicem dissidet. Auguratus) Post mortem Tutii vacantis vt passim dicitur. Iacis) Loqueris, vnde iactare inaniter loqui. Maro primo Æneid. Talia

iactanti stridēs aquilone procella. Alibi, Neq; irrita iurgia iactat. Et, Voces dum iactat inanes. Loqui quosdam.) Ex illo numero Quinquēuīrorum quedam in Pompeiū & seditiosos iacere. Quodnam) Scribendum, Quidnā. Scire velim quid sit illud.

Iacere. Plus est boni) Si dissidetur inter improbos. Ita sperabat Cicero se euasurum. κατὰ τὸ πρῶτον) Quod mutato ex leui occasione iudicio negociari ferat animus, oculi philosophiamq; deferere. Si est enim aliquid) Reperio in codicibus emēdati, si æstuat aliquid, hoc est, si quis motus feruet ac ebullit. Quod gestiat) Iunge inferioribus. Nō quero a te nouos motus, q; animus gestiat aliquid agere in republica, quando pridem gubernare me tēdebat. Ereptis) Extortis de manibus a Tyrānis. Ex terra) Ex ocio portuq; philosophico. Iuxta illud Lucretianum, Suauē marī magno turbantibus æquora ventis E terra magnum alterius spargere laborem.

ἀνεξέσθη ἐν κλάσσει εὐδότης φρενί. Cupio maris turbulentos audire fluctus quietus tranquilla mente. Sunt quibus hoc Aldinū commentū minime placet, suppletq; hoc pacto tam deforme caluitium, φρονήν θεῶν αὐτῶν ἐπὶ ἐξήρῳ τῶν χηρῶν.

Sapere ex nouacula. hoc est sapere nunc ex nouacula fortunæ. Sunt Tyresie vatis verba Creontem admonentis, vt in tāto constitutus periculo sapiat. Sunt apud Sophoclem in Antigona. Significant decere sapientem esse in nouaculæ fortuna. Deductum a Græcoprouerbio sic, ἐπὶ ἐξ ὑψὸς ἀκμῆς. id est in nouaculæ acie, hoc est in maximo discrimine. Cui sic vates Epigrammaticus alludit, Cum scæua nouacula supra est. Homerus decimo Iliados loquente Nestore, οὐδὲ γὰρ δὴ πᾶν τεσσάρων ἐπὶ ἐξ ὑψὸς ἰσάται ἀκμῆς. id est nunc sane cunctis in nouaculæ res est acumine. Significat Cicero euigilandum in summo reipublicæ discrimine, ne triumphetur ab hostibus. DCCXXXIII.) Scribendū, Decelini mendum. Errorem cuiusdam misistri, cui nomen fuit Decelinus. Ante nos hoc vidit Aldus.

PIVS. Argumentum. XXIII. Amliaris epistola qua rogat vti per pueros literas per incuriā amissas resarciat Atticus. De Curione adolefcēte nō nihil, q; Reges superbos oderat. Dat se historię, negotiorum fugiētās. Demonstrat itinera sua,

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.
S PISTOLAM cū a te auide expectarem ad vesperū, vt soleo, ecce tibi nūcius, pueros venisse Roma. voco, quero, ecquid literarū; negant. Quid ais, inquā, nihil ne a Pōponio; perterriti voce & vultu,

vt Pomponius statuit vbi eū visurus sit. AD vesperum) Aderant pueri creptiulo noctis. Nūcius) Vnus e domesticis nostris nūciās. Pueros) Statores tuos; & vt Græci dicūt Himerodromos. Ecquid literarū) per interrogationē, nūquid aliquas literas attulerit? A Pōponio) Solito literas mittere, non cessare. Dediti) Missi. Redde) Restitue pditā locatiōē. Publio) Clodio. Ipse) Ait Clodiū, vel referē ad Curionē. Superbos) De Bruto dictū fuerat ab Ennio, a quo versura facta Cicero Pompeiū, Cēlarē, Crassūmq; distringit. Peræque) Perinde, similiter. Incēsam) In Tyrānos instigatā. Bene habemus

nos) Res nostræ honū exitū habebūt. In his) Iuētute. Vindicabimus, vt ait ille, inimicos nostros de inimicis nostris. Opino) Vt sentio, nī fallor. Aliud agamus) Feriemur, ocie mur, philosophemur. Saufetus) Maiti historici. Suffenus) nōnulli volūt Catulliana vrbānitate præstricū. Parilibus) Xl. Kal. Maias. dies natalis vrbis Romę, de quo Propertius lib. 4. Vrbifefus erat, dixere Pallia patres:

Hic primus cœpit mce: nibus esse dies, Pallia dicta a Pale pastorū dea. Cratera) Lucreti in. vj. In sūmo sūt itē vertice crateres, vt ipsi Nomināt, quos nos fauceis phibem? & ora. Ouidius, Et pronos currus medio cratere recepit. De cratere non Ætne puto eū intelligere, sed Veleui in Capania, qui mons olim cōflagrauit, nūc minime. Sūma hodie dicit. Crater est in fontibus receptaculū qd & labrū dicit, ex quo fistulis aqua decurrit. Sup Ætne Seneca lib. xj. Epi. & Magnus Albertus lib. iij. Meteororū. Delegatum) Inisctū in libera Legatione vt viderē. Ad prid.) Circa. Romam) Ire cogito. Superiorem) Quam superius amissam dolui. Appinge) Assue, adde.

ASCEN. Opino) lege sin opinor. i. nō certo scio, sed perperā diuino, aliud agamus. Lego etiā Suffenus & Pallilibus nisi euphonię causa parilia legamus. Pales enim non Pares Dea dicitur. Argumentum. XXV. Interpretatiōq;.

PIVS. Vbito cum mihi dixisset Cæcilius Questor puerū se Romā mittere, hæc scripsi raptim, vt tuos elicerem mirificos cū Publio dialogos: cum eos, de quibus scribis, tum illum, quem adis, & ais longum esse. que ad ea responderis, perscribe. Illum vero, qui nondum habitus est, quem illa Boopis, cum ex Soloneo redierit, ad te est relatura. sic velim putes, nihil hoc posse mihi esse iucundius.

ASCEN. Vbit) Epistola plena sto machi cōtra optimates & tricipitiū. Publio) Clodio. Dialogos) Sermones. Ad ea) Obiecta in me Clodiana. Illi) Scribe cū habitus erit. Boopis.) Pso sic ænigmatice nūcupatione vocatur, q; bouis oculos habet. Colliges hoc ex inferioribus. Aliqui Hortensii volunt, aliqui Clodium. ASCEN. ASCENSIVS. Boopis, Boopis, vt vir doctissimus multa lectione acriq; iudicio præditus, & publi Græcis erudiēde regia mercede Luce cę ductus adnotauit, meq; admonuit, est lunonis epitheton: que quia vt apud Maronē ipsa dicit, Et foror & coniunx Iouis est, bene hic fororem Clodij significat, quia ille fororibus tanq; cōiugibus abusus erat. De eadem loquitur sub eodem nomine epist. xxvij. & xxx.

In celo esse. Pacta Inter amicos communes Pompeiū & alios, pacta sunt inita inter Ciceronem & Clodium Pompeium virgente & Clodio mandante, quae mox occasione nactus Publius non seruauit. In celo sum) Fortunatum me puto, perplacet. Audacem sese facit Cicero, pugnare aueo, Cicero inferius, Nihil fore cetero tyrannocronos in celo esse, Tyranni facta defendi, cui Horatianū id nō ablutit, Diis miscet superis, fortunant videlicet acbeant. Cui simile est apud eundem M. Tullium, Deum esse, deum facere, Lacedaemonij cum quempiam suspicerent, dicebant, Hic vit diuus est. Hierosolymarius.) Pompeius Hierosolymarius victor, hie storiam lege apud Egeippii. Hierosolyma, vt inquit Stephanus, Iudeae Metropolis, quae Solyma a montibus Solymis est dicta. Cuius, Hierosolymites. Hieronymus in vita Paulae, Ingressa est Hierosolymam vrbe Trinomia, lebus, Salem, Hierusalem, quae ab Helio postea Hadriano de ruinis & cineribus ciuitatis in Heliam suscitata est.

Traductor. Traductor) Plutarchus, Cui frustra Clodius ad plebem transire renitente Pompeio nitere, forte in quadam concione querete M. Tullio de moribus & temporibus, Pompeius eade die traduxit. Potissimum) Quae eum potissimum in celum extulerit vt est illa pro lege Manilia, & pro Cornelio Balbo. πάλιν πάλιν) Recantationem, maledicam obloquarq; Pompeio: quod fecit Stesichorus, cuius poema celebre fertur contra Helenam, mox vt amissos oculos recuperaret, pro Helena cecinit Encomion. Erit) Reperio in nonnullis exemplaribus redierit, cum Pompeio rediit in gratiam Clodius, quod patet ex Oratione Ciceronis pro Milone. Dynastis) Strabo auctor est Dynastias dici dominos; & qui plurimum pollent. Dynastia ius & principatus, vnde Reges & Reguli Dynastae, quod vi sua quibus quo velint perducunt. Caesar in Commentariis tradit Pompeium Dynastis magnam vim auri imperasse. Tranquillus in Tiberio, Ac ne Augusti quidem nomen quae haereditarium vllis nisi ad Reges ac Dynastas epistolis addidit. Cicero. in Philippica, Reges, Tetrarche, Dynastae. Cynico) Pifone impudentissimo & sordidissimo, qui cynicam vitam ducebat. Idem in Oratione contra Pifonem, Illo ore foetido teterrimam nobis popinam inhalaltes. Et in illo ganearum tuarum nidore atque fumo. Paulo post, Ex tenebrosa popina Consul extractus cum illa saltatrice tonia : Mox, Concinnus heliulo. Addit, Epicure noster ex hara producte non schola. Amplius, Idem coquus, idem Arriensis, pistor domi nullius, nulla cella, panis & vinum a propola atque de cappa. Quinetia) Istius impurissimae ac intemperatissimae peudis cenae & fordibus inquinauit. Postremo) Nec minus letabor cum te semper foetidum, quam si paulisper foetidum viderem. Sordefcere vero proprium est cynicorum. In gratia) Si legis, redierit, scribe gratiam, quasi innuat, nulla erit gloria vincere victos, & stratū sternere. Consulari) Colligebat Cicero Clodium sibi nocere non posse, gloriose saltem sic argumentatur, aut Clodius Pompeio vtetur fautore & Pifone & optimatibus, aut non vtetur: Si vtetur, nulla res erit me copiis meis spoliatum vincere, carebo inuidia & odio, quod vnum mihi moliri poterit infortunium: Si non vtetur, vires hostis exiguas, viribus meis obteram. Nec de istis iactare poterit, nec quidem poterit gloriari: quoniam naufragum spoliabit. Tritonibus) praconibus suorum viuariorum, qui tantum piscinas curant, laudant, in ore habent. Cata buccina fumitur illi Tortillis in latu, quae vertice crefcit ab imo. Sic Ouidius de Tritone, Apuleius, Triton concha sonaci Buccinat. Potentia) Qua soia freti bellum improbis indicebamus. Ab his) Dynastis, Crasso, Caesare, Pompeio. Erit absurdum) Non esset e re sua lites nobiscum contrahere, si Dynastarum praesidio spoliatus esset. Festiue) Sine strepitu, Sensus est, Haec rota, circulus, statusq; reipublicae siue optimatum conuersus est & mutatus sine aliquo sono nobis videlicet non aduertentibus. Amisimus libertatē sensim sine sensu. Quā putaram) Non putaueram potuisse hunc statum conuerti sine maximo tumultu. Sed isti Dynastae nobis clanculum obreperunt. Orbis) Catena, series, ordoq; reipublicae, vel rota status. Potuit) q; possibile fuit. Culpa Catonis) Qui cum praefractus vachigalia defenderet, vt superius dictum est, Equites offendit, & a Senatu dislociuit, vnde pernicies reipublice secuta est, vel quoniam (auctore Plutarcho) cum Pompeius Catonis filiam ducere vellet vxorem, eius amicitiam neglexit, vnde secutum est optimatum exitum, conuertente se ad Caesarem Pompeio, vt qui a Catone optimatum principe neglectus videretur. Clamabat enim Cato nō decere lenociniis nuptiarū reipublicae negociari. Istorum) Dynastarū

Si vero quae de me pacta sunt, ea non seruantur, in celo sum, vt sciat hic noster Hierosolymarius traductor ad plebem, quam bonam meis purissimis orationibus gratiam retulerit, quarum expecta diuinam *ωαλιωδ' τεω*. Etenim, quantum coniectura auguramur, erit nebulo iste cum iis Dynastis in gratia: non modo de Cynico Consulari, sed ne de istis quidem piscinarum Tritonibus poterit se iactare. non enim poterimus vlla esse in inuidia spoliati opibus, & illa Senatoria potentia. Sin autē ab iis dissentiet, erit absurdū in nos inuehi. verū tamen inuehatur. festiue (mihī crede) & minore sonitu q̄ putaram, orbis hic in reip. est cōuersus. citius omnino q̄ potuit. Id culpa Catonis, sed rursus improbitate istorum, qui auspicia, qui

Aeliam) Fufia & Aelia lex erat vt seruarent de celo qui agerēt cum populo. Caelia erat de stipendiis. Cecilia de iudiciis, quod vti compertius rem omnē teneas Pediani verba in Pifone subtexere libuit. L. Pifone & Gabinio COSS. P. Clodius Tr. pl. quatuor leges perniciosas po. Ro. tulit, Annonianā. (Fuit enim summe popularis) vt frumentū populo qd̄ antea senis agris ciuibus in singulos modios dabatur, gratis daretur. Alterā, ne quis per eos dies quibus cū populo agerēt, de celo seruaret, propter quam rogationē ait legem Fufiā & Aeliam, propugnacula & muros tranquillitatis atq; ocij eueria esse. Obnūciatio enim qua perniciosis legibus resistebatur, quā Aelia lex confirmauerat, erat sublatā. Tertiā de collegiis restituendis notisq; instituedis, quam ait ex seruitioū fece constitutam. Quartā, ne quē Centores in Senatu legēdo praeferrent, ne ve qua ignominia afficerēt, nisi qui apud eos accusatus esset. hac ergo eius lege Censuram, quae magistra pudoris & modestiae est, sublatam addit. Cicero in Oratione contra Vatiniū, Num quē post vrbeū conditā scias Tribunū plebis egisse cum plebe, cum constaret seruatiū esse de celo? simul etiā illud volo vti respondeas, cū Tr. plebes, etiā tum in R. P. lex Aelia & Fufia, quae leges sepe nūero Tribunitios Fufores debilitarūt & represserunt, quas contra praefer te nemo vnq; est facere conat?

Aeliam legem, qui Iuniam, & Liciniam, & Didiam neglexerūt: qui omnia remedia reipublice effuderūt, qui regna, qui praedia Tetrarchis, qui immanis pecunias paucis dederunt: video iam quo inuidia transcat, & vbi sit habitura. Nihil me existimaris, neq; vsu, neq; a Theophrasto didicisse, nisi breui tempore desiderari nostra illa tēpora videris. Etenim si fuit inuidiosa Senatus potentia, cum ea non ad populū, sed ad tres homines immoderatos redacta sit, quid iam censere fore, proinde isti licet faciāt, quos volēt, COSS. Tr. pl. deniq; etiā Vatiniū strumam sacerdotiū *δυσάφω* vestiant, videbis breui tēpore magnos, nō modo eos, qui nihil titubarūt, sed etiā illum ipsum, qui peccauit Catonem: nam nos quidem, si per istum tuū sodalem Publiū licebit, *σοφισθέν* cogitamus. Si ille cogitat tantū dūtaxat nos offendere, & quod propriū est artis huius *επαγγέλλομαι ἀνδρα ἀμύδα* ὅς τις πρὸς τὸς χαλεπήνη

quae quidem leges anno praesidentibus in templo nō duobus Consulibus, sed proditoribus huius ciuitatis ac pestibus, vna cum auspiciis, cum intercessionibus, cum omni iure publico conflagravit. Lege eundem in Oratione ad Senatum post reditum suum. Remedia) Leges intercedentes ac obuiam euntes immodicis potestatibus. Effuderunt) Proiecerunt, perdiderunt. Tetrarchis.) Baronibus vt hodie dicunt. Hor. Modo Reges atq; Tetrarchas, Iosippus meminit de felicissimo Tetrarcha Comageno. Suidas, Tetrarcha quatuor cohortes habet, homines sexaginta quatuor, quorum ductor Tetrarches. Quo) In Pompeium & huiusmodi reliquos. Pompeius erat inuidiosus quoniam se supra ciuem efferebat. A Theophrasto) Qui de vita contemplatiua scripsit. Vide infra in Epistola quae incipit, Ccenato mihi. Quid etiam.) Scribe, Quid iam. Censere fore.) Cum additus sit quartus Clodius (Strumam) Scrophulae sunt apud iuniores medicos, quae ab antiquis dicuntur Chaerades Graecis, Latinis strumae. Catullus, Quid est Catulle quid moraris emori? Sella in Curuli struma Nonius sedet, per Consulatum peierat Vatinius. Sunt qui prodant strumam dibapho vestire, significare sordes ac sceiera honoribus ornare. Sed isti non vident reuera strumolū fuisse Vatiniū, contra quem auctore Plutarcho, iocatus est Cicero. Ego tam latam ceruicem nō habeo. Alibi, Vt aliquando quae sunt inflata rumpantur, mox, repente te tanquam proserpens bestia cum tumidis ceruicibus intulisti. Scribit Seneca ad Nouatum, Vatiniū hominem natum ad risum & ad odium fuisse. Scribit Macrobius a populo olim lapidatum fuisse. Plutarchus in Cicerone ait, Vatiniū quod struma tumidum guttur haberet, oratorem appellauit inflatum. De strumis glandulis lege Celsum libro quinto medicinae. Dibapho) Magistratu ac honore. Plinius libro. 9. Naturalis historiae, Me, inquit, iuene violacea purpura vigeat, cuius libra denariis centum venibat, nec multo post rubra Tarantina, huic succellit dibapha Tyria, quae in libras denariis mille non poterat emi. Hac Lentulus Spinter Aedilis Curulis primus in praetexta vltus improbabatur. Dibapha tunc dicebatur quae bis tincta esset, veluti magnifico impendio, qualiter nunc omnes pene commodiores purpure tinguntur. *Διέφα φφ*) De verbo ad verbum bicolore interpretari potes, seu bis tincto. Magnos) Optimates. Titubarunt.) Qui nec leuiter deliquerunt. Pacauit.) Scribendum, peccauit, ordinum discordiam excitando, quo errore tyrannis emerit alienatis ordinibus, qui Senatū fouere solebant. Sordalem.) Nam vt mentem eius alliceret Atticus, frequenti conuiuio adhibuit. Publiū.) Clodius. *σοφισθέν*) Profiteri sapientiam, vnde Sophista dicti. Si ille) Clodius. Quod propriū artis huius.) Si Publius cogitat nos offendere. *επαγγέλλομαι ἀνδρα*) quod est propriū artis huius, ego mihi patrocinio non deero. *επαγγέλλομαι*) Polliceor, nuncio me laesurum, qui prior molestian inferet ac lacefet. Iuxta illud Propertianum, Saepetiam instanti laesa repugnat ouis.

Leges Aelia) Fufia, Caelia, Annoniana)

Tetrarche,

Tetrarches,

Struma, Chaerades,

Vatinius,

Dibaphum,

Patris) Utinam floreat. Postulatum) Interdum docta plus valet arte malum, respuitq; medicas manus. Male) Scribe malo pro mauolo. potius volo. Vehi) Sub malis etiam gubernatoribus nauigare. Malo) Lege male aduerbium. Vectoribus) Qui vehuntur, sub curaque gubernatorum versantur: iuxta Lucanum, Causa timoris Vectorem non nosse tuum. κικέρον) Cicero paruus salutatur Titu Atheniensem, Cicero paruus est Ciceronis filius aut nepos.

PIVS.

Argumentū. XXVI. cum interpretatione.

Volo) Nihil erat in Cicerone populare. Cōtempnit ludos Antiatum. Ludos) Alibi, Ludi Antij futuri sunt pridie Nonas Maias. ὑπερόλοι) Subaburdū. Quā velim.) Scribēdū, Qui velim, vt ego qui velim. ἀναφαίνεσθαι) Apparere, deceret me me apparere in deliciis peregrinaris ob deliciis abesse. Ab Appii foro) Oppidū in prima Italię regione, de quo Plinius in tertio meminit, & Horatius primo Sermonū, Egredis magna me cepit Aricia Roma Hospitio modico, rhetor comes Heliodorus, Græcorū linguę doctissimus, inde forū Appi Differtum nauis catponibus atq; ma lignis. Locus prope Pomptinam paludem.

Appii forū.

PIVS.

Argumentū. XXVII. Arro tibi) Adhuc Ciceroni in philosophica professione titulo, sensus illudit, ac animū popularis aurgē mancipiū facinat, vrbe cogitat, nelciat absq; vrbe iucunde degere. In causa est animus qui se nō est ugit viq;. Exceptū) Clacū extortū & aucupatū. Recurrere.) A te retrocedere. Ponderosam) Crassam, magnā, holographā. Quid) Cui bono in loco deserto & inaccesso. Inuitem) Exple hoc pacto cauitiū, qd nos primi munuimus teste Romana Academia, ac post nos Aldus suppressio inuētoris nomine. ἔραχθ' ἀλλ' ἀγαθὴ κερτοφός) οὐδ' ἐγώ γε ἴς γαίης δ' ἄμα δ' ἄμα γλυκερότερον ἀλεγοῖο ἰδέσθαι) Aspera, verū nō mala iuuenū altris, qua nihil vspia dulcius inuenio. Verba sunt Homeri sup Itacha, nido saxoso. Hęc igitur) Subintellige nosti. Scis quid nos velimus & cupiamus.) Cognoscis vbi ero, & quo tempore anni, ergo vale. Alii iunctim legunt ac ita interpretantur, hæc igitur cura vt videlicet consideres, ita tamen vt valeas.

Argumentū. XXVII. Arro tibi) Adhuc Ciceroni in philosophica professione titulo, sensus illudit, ac animū popularis aurgē mancipiū facinat, vrbe cogitat, nelciat absq; vrbe iucunde degere. In causa est animus qui se nō est ugit viq;. Exceptū) Clacū extortū & aucupatū. Recurrere.) A te retrocedere. Ponderosam) Crassam, magnā, holographā. Quid) Cui bono in loco deserto & inaccesso. Inuitem) Exple hoc pacto cauitiū, qd nos primi munuimus teste Romana Academia, ac post nos Aldus suppressio inuētoris nomine. ἔραχθ' ἀλλ' ἀγαθὴ κερτοφός) οὐδ' ἐγώ γε ἴς γαίης δ' ἄμα δ' ἄμα γλυκερότερον ἀλεγοῖο ἰδέσθαι) Aspera, verū nō mala iuuenū altris, qua nihil vspia dulcius inuenio. Verba sunt Homeri sup Itacha, nido saxoso. Hęc igitur) Subintellige nosti. Scis quid nos velimus & cupiamus.) Cognoscis vbi ero, & quo tempore anni, ergo vale. Alii iunctim legunt ac ita interpretantur, hæc igitur cura vt videlicet consideres, ita tamen vt valeas.

Patria propicia sit, habet a nobis etiam si non plus q̄ debitum est, plus certe q̄ postulatum est. Malo vehi male alio gubernante, q̄ tā ingratius vectoribus bene gubernare. Sed hæc coram cōmodius, nūc audi quod queris. Antiū me ex Formiano recipere cogito ad. V. Non. Maias. Antio volo Non. Maiis proficisci in Tusculanū, sed cum e Formiano rediero, ibi esse volo vsq; ad pridie Calend. Maias. faciā statim te certiorē. Terentia tibi salutem. καὶ κικέρον δ' μικρός ἀπαύξεται τίπον ἄδιδωσθαι.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Volo ames constantiā meā, ludos Antiū spectare non placet. Est enim ὑπερόλοι) κερ, qui velim vitare omnium deliciarū suspicionē, repente ἀναφαίνεσθαι non solum delicate, sed etiā inepte peregrinantem. Quare vsq; ad Non. Maias te in Formiano expectabo. Nūc fac, vt sciam, quo die te visuri sumus. Ab Appii foro hora quarta dederā, aliā pauloante a Tribus Tabernis. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Arro tibi plane, relegatus mihi videor postea q̄ in Formiano sum. dies enim nullus erat, Antiū cū essem, quo die nō melius scire Romæ quid ageretur, q̄ ii qui erant Romæ. Etenim literę uac non solū quid Romę, sed etiā quid in republica, neq; solū quid fieret, verū etiā qd futurū esset, indicabāt. Nunc nisi siquid ex prætereunte viatore exceptū est, scire nihil possumus. Quare q̄q̄ iā te ipsum expecto, tamen isti puero, quē ad me statim iussi recurrere, da ponderosam aliquā epistolam plenā omnium nō modo actorū, sed etiā opinionū tuarū: ac diem, quo Roma sis exiturus, cura vt sciam. Nos in Formiano esse volumus vsq; ad pridie Non. Maias. eō si ante eā diem non veneris, Romæ te fortasse videbō. nam Arpinū quid ego te inuitē? ἔραχθ' ἀλλ' ἀγαθὴ κερτοφός. Ἐὲ ἐγώ γε ἴς γαίης δ' ἄμα δ' ἄμα γλυκερότερον ἀλεγοῖο ἰδέσθαι) hæc igitur cura vt valeas.

Argumentum XXVIII. LEGENT) Conqueritur Clodium fauore tyrannico ad plebem traductum in brēui, infestatur illud regnum, Pompeium Cesaremq; vellicat, ac prope furenter irascitur. Posleri legent ambitiosne Publum vt patronos ac patrię propugnatores oppugnaret ad plebem traductum fuisse nec erubescet historia Epistola stomachi plena. HOC esse) Senius & ordo, hæc nostra Senatoria moderatio conuersa est in dominatum ac per paucorum potentiam, ferri hoc nullo modo potest. Sunt qui scribunt, negent illi Pub. Trib. Pl. esse factum, nec hoc regnū esse, non placet lectio. Ferri) Ab animis vel familiberis. Emitat) Ex vrbe mittat. Obfignat) Iusturandum conceptum me dicante excipiant. Collegam) Balbi. Mout inuidiam Pompeio, qui Cornelium Balbum Gaditanum ciuitate donauit: etiam Consulē fecit, pro quo extat luculenta Ciceronis oratio. In auspicio) Quādo inaugurabatur Tribunat' Clodij, & obseruabant nunquid aues addicerent. Euangelia) premia que nuncio leta ferēti dantur. Deberi) Tibi enā gelia. Συγκύματα) Confirmationē. Fateor aliquid debere quod iam resigno & prego. Cerealia) Tutela Inij Cereris est, Eodem mense Apollinaria, Neptunalia, sacra Spei, Salutis, Dianę, Volcano. Incurro) Obuiam venit, aliquādo violenter impingere significat: repetere uerbum petit. Inquit.) Curio iuuenis. Ista) Quę de Cesaris puincia per Pompeium post bellū Mitridatis gesta sunt. Quid Cesar?) Fauet ne Clodius Adoptione.) Clodius transiit ad plebem per adoptionem Herennij hominis plebei. Tulisse.) Deceuisse Cesarē verbo vel opere.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

LEGENT illi Publum Trib. pl. factū esse, hoc vero regnum esse ferri nullo pacto potest. Emitat ad me Publius, qui obfignēt, iurabo Cn. nostrum collegam Balbi Antiū mihi narrasse in auspicio fuisse. O suauis epistolas tuas vno tempore mihi datas duas, quibus διαγγέλλεις quæ reddam nescio, deberi quidem plane fateor: sed vide συγκύματα. Emer seram comode ex Antio in Appiam ad Treis Tabernas, ipsi Cerealiibus, cum in me incurrit Roma ueniens Curio meus: ibidem ilico puer abs te cum epistolis. Ille ex me, nihil ne audissem noui: ego negare. Publius inquit Trib. pl. petit. Quid ais? & inimicissimus quidem Cesaris, & vt omnia inquit ista rescindat. Quid Cesar inquam? negat se quicq; de illius adoptione tulisse. Deinde suū, Memmii, Metelli, Nepotis exprompsit odium: complexus iuuenem, dimissi properans ad epistolas. vbi sunt, qui aiunt ζώσης φωνής μείζω φέρειν ἔνα; quanto magis vidi ex tuis literis, q̄ ex illius sermone, quid ageretur de ruminatiōe quotidiana: de cogitatione Publii, de lituis βοόπιδος, de signifero Athenione, de literis missis ad Cn. de Theophanis, Memmiiq; sermone. quantā porro mihi expectationem dedisti conuiuuii tui ἀστυγῆ, sum in cur

Perperam nunciavit si Tranquillo credimus. Ad epistolas) Tuas legendas. ζώσης φωνής μείζω φέρειν ἔνα) Integrum est hoc, verum Cicero contentus fuit prouerbij principio. Significat viug vocis maiorem efficaciam esse. Ruminatiōe) Cogitatione, machinatione repetita: tractum a bobus remanentibus: illud est ruminare. Publii) Pompeij vel Clodij. Lituis) Tubis, tanq̄ Clodius clasticū iam incineret, ac bellum indiceret, quo classico vt Alecto Virgiliana incitaret Cesarē alterum Athenionem in optimum quēq;. Aliqui Pisonem, alij Vatiniū intelligunt: multi Gabinū. Difficilis inuentu veritas. Athenione) Quatuor & LXX. gladiatores Capuę ex ludo Lentuli profugerunt, & congregata seruorum & ergastulorum multitudine Chryso Spartaco & Oenomaio, excitato bello, Claudij pulchrum Legatum & P. Vorenū Pretorem prelo vicerunt. Inter istos gladiatores principes fuerunt Athenio & Oenomaus. Auctor Linius. Ad illorum impetus comprimendos missus Crassus profligauit extremo bello. Ex quo incessit per vrbeū ouans laurea corona insignitus, non vt consueuere myrte. Pauus Iuriconsultus Titulo de acquirenda rerum possessione. Si seruus quem possidebam pro libero se gerat vt fecit Spartanus. Lege Spartacus. Lucanus, Vt simili causa caderes qua Spartacus hostis. Cicero quarta Philippica, Excursor, latro, Spartacus. Idem de Athenione. 7. in Verrem Actione agit. De eodem Athenione & Spartaco non tacuit Capitolinus in Maximino. Aftyagis) Latine scribendum. Sic appellat Cesarē propter Iuliam filiam desponsatam Pompeio: cuius fauore sperabat Cesar Imperio posse potiri. Ideo tui dixit, quoniam tunc forte Atticus magis Cesarē q̄ Pompeio afficiebatur. De Aftyage Iustinus hæc libro primo, Post multos deinde reges per ordinem successiōis regnū ad Aftyagē

Euangelia.

Cerealia.

Incurro.

Viug vocis energia.

Ruminatio.

Vide i Epist. xxxv.

Athenio.

Spartacus.

Aftyages.

Locus Ouidi in tibi de Harpago

descendit. Is per somnium vidit ex naturalibus filiis, quam vnicam habebat, vitem enatam, cuius palmitate omnis Asia obumbraretur. Consuisti Arioli ex ea nepotem ei futurum, cuius magnitudo pronuncietur, regniq; ei amissionem portendi responderunt. Vnde Sidonius, Astyages Cyro pellendus forte nepoti, Inguinis expauit diffusum vite racemum. Fortassis alludit conuiuium Astyagis, vbi positus est Harpago filius comedendus ab Astyage quod Cyrum non prodiderat vt rex iusserat. De quo his versibus poeta ingeniosus intellexit, Vt puer Harpagide referas exempla Thyeste, Inq; tui celsus viscera patris eas. Harpagides scribendum fuit non Harpagide: cuius harpagi filij tragice conditi atq; vorati, nome ab auctoribus, no secus q; ab Ouid. non prodidit: ideo Naso tm dixit Harpagides, in quo loco enucleando Domitius fuit Oedypus. For te asuay in Cic. legendi sic Pompeiu appellat, qui pro nutu agebat vrbem. Vel conuiuium Astyagis Clodiana vocat, in quibus hunc & illum trucidabat. & Cic. vrbis cōseruatorē, vt ille Cyri, iugulabat, ac pevorabat, agitabat & quotidie vrbē mouebat. O' ξυπινοσ) Sititor nouitatis, audis auricularū. Συνοστος) Conuiuium. Κατὰ δὲ τῶν ἑσπερίων) Dura instar pomi precoquaq; & incocta. Significat iniquitate temporū afferre illi asperitatem: quā mollita melius scribet & hilarius. Que) Asperitas. Iudicata) Eliminatora: Scilicet ingenuū loga rubigine lesū Torpēt. & est multo q; fuit ante minus. Ferre) Nūc impetrare. Sol) Habebis. Dicearchū) Qui de vita practica scripsit. Α δ' μαίαςχοι) Inuisti magistratus. Ludit in Dicearcho auctore. Hora decima) Vigesima & secunda supputatione ritus Bononiensis, & quod obiter dictū sit, ymbrarū rationē quā vocat gnomonicon inuenit Anaximenes Milesius: primusq; horologium quod appellant sciotericon Latcedemone ostendit. Obuiā venisset) Prisci codices habēt obuiesset, qd idē est. Affecta est) Affectus.

Oxypinos.

Adicearchi, Gnomonice, Sciotericon.

PIVS.

Argumentū. XXIX. Egigentia nūctorum in reddendis epistolis accusat. Agricole ipsi tricriptū ac regnū ferre non possunt. Formijs fremūt homines, ac iratis tyrannīs excalescunt. Pompeiū in magno esse odio predicat. Quare philosophiē se totū dicat. Rogat tadē Atticū vt in Formianum aduolet. FACINVS) O indignū factum. Tibi) Vacat. Scriptā) Et hoc nihilominus superest. Domū) Meam vrbānā. Latū) Comportatū per errorem. Nostri) Togatorū quorūcūq; vestri quicūq; codices habent, id est vrbanoium. Τηλέπυλον) Procul a portis vrbis. Λασιγυγιον) Leptigoniam, quoniam Formias Leptigones habitant: latrones ac gigantes irmanes. Qui) Sunt. Diuitis) Ita parui penditur Pompeiū, vt eum ironice Magnum vocent, quemadmodum Crassum diuitem. Lente) Sine perturbatione: vnde lentitudo vitium. εὐλασοφῶ) Philosophemur.

Telepylon Leptigoniam.

riofitate εὐλασοφῶ, sed tamen facile patior te id ad me συμποσιον nō scribere: presentē audire malo. Quod me vt scribā aliquid hortaris, crescit mihi quidem materies, vt dicis, sed tota res etiā nunc fluctuat κατὰ δὲ τῶν ἑσπερίων) que si decesserit, magis erunt iudicata, que scribā: que si statim a me ferre nō poteris, primus habebis tamen, & aliquandiu solus. Dicere archum recte amas: luculentus homo est, & cuius haud paulo melior, q; isti nostri ἀδικαίχοι. Literas scripsi hora decima Cereali bus: statim, vt tuas legerā, sed eas erā daturus, vt putarā, postridie ei, qui mihi primus obuiesset. Teretia affecta est tuis literis, & impertit tibi multū salutis. ἡ κινέσων εὐλασοφῶ τὸν ἡλιτικὸν τὸν ἀσπέρτου

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Acinus indignū, epistolā tibi a Tribus Tabernis rescriptā ad tuas suauissimas epistolas, neminē reddidisse. At scito eum fasciculū, quo illā cōiecerā, domū eo ipso die latū esse, quo ego dederam, & ad me in Formianū relatū esse. Itaq; tibi tuam epistolā iussi referri, ex qua intelligeres, q; mihi tū illę gratę fuissent. Romę quod scribis fileri, ita putabā: at hercule in agris nō siletur, nec iam ipsi agri regnū nostrū ferre possūt. Si vero i hęc τηλεπυλον veneris λασιγυγιον, Formias dico, qui fremitus hominum: q; irati animi: quāto in odio noster amicus Magnus: cuius cognomē vna cū Crassi diuitis cognomine cōsenescit. Credas mihi velim, neminē adhuc offendī, qui hęc tā lente, q; ego fero, ferat: quare, mihi crede, εὐλασοφῶ. Iuratus tibi possū dicere, nihil esse tā tū. tu si literas ad Sicyonios habes, aduola in Formianū, vñ nos pridie No. Maia recedere cogitam. Vale.

Tanti) Precij, vt ego a philosophiā diuellar.

Argumentum. XXX. TIMERE Se dicit nē Pompeius sentiens sibi in sermonibus detrahi, furere incipiat, in quo Cicero vates fuit. Irritatus enim vocalis loquacium Pompeius desertis optimatibus, Crasso Celsariq; adhaesit, vnde orta pernicies eius ac bonorū omnium. Pangere & cōponere prę frequentia hominum non potest: pręsertim Arrii vicini frequēter interpellantis ac Sebofi. Aggreditur tamen opus magnū, multęq; cogitationis & ocii. QVANTAM) Multi hinc argumentum sumunt ἑσπερίων idē esse Clodiam: alij Pisonē malūt: res est ἡ ἀνιγμῶσι. Conuiuium) Astyagis. Ita) Paratus ad narrandū, plenus nouorū. Sampsceramus) Sampsceramū Pompeiū vocat vt infra Arabarchen eundē, id est principē mollissimorū, vt superius Hierosolymariū. Sāpsicerami sunt Arabiae populi vicini Syrię auctore Strabone libro. xvi. Geographię his verbis, Nam quo Syris magis magisq; appropinquat, eo mitiores sunt, & minus Arabes, & scenetę, & ordinatiores magistratę habēt, quę admodū Sampsceramī. Adiuuat quod scribit Sudas Sāpseras esse spathas barbaras, quas volunt aliqui hodie semitaras vulgo dici. Mollitiei male audiebat Pōpeius, vnde digito caput scalperē ferbat. ἡ νουαξῆτις) Que facile frangi & eueri possūt, vel confutabiles. Hęc ocio) Hoc scribendū. ἡ ὑπερῶν ἑσπερίων) Subesse Tyranno. Pangendo) Scribendo, cōponendo Basilicā non villam) Domus seruit priuatis vsib;: Basilica publicis, illuc vnda populū vndiq; cōfluente. In Basilicis ius dicebatur: hinc atq; hinc porticibus additis, in quibus iudices & caudidici ius dicebant. Plautus, Sub basilicā canos sub basilica ambulantes, inquit. Ad quā partem

PIVS: Vide epist. 25.

Sāpsiceram?

Sampsceras,

Basilica.

Æmilia trib?

Proximus,

Arrius,

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Vantā tu mihi moues expectationem de sermōe Bibuli: quātā de colloquio ποσινδῶ; quantā etiā de illo delictato cōuiuiū. Proinde ita fac venias ad sitientes aures: q; nihil est iam, quod magis timēdū nobis putem, q; ne ille noster Sampsceramus, qui cum se omnium sermonibus sentiet vapulare, & cum has actiones ἀνωταξῆτις videbit, ruere incipiat. Ego autem vsq; eo sum eneruatus, vt hoc ocio, quo nunc tabescimus, malim ἡ ὑπερῶν ἑσπερίων, q; optima spe dimicare. De pāgēdo, quod me crebro adhortaris, fieri nihil potest. Basilicā habeo nō villā, frequentia Formianorū: at quā cōparem Basilicę, nisi tribū Æmiliam: sed omitto vulgus. Post horam quartā ceteri molesti non sunt. C. Arrius proximus est vicinus, immo ille quidem iam contubernalis: qui etiā se idcirco Romam ire negat, vt hic mecum totos dies philosophetur. Ecce ex altera parte Sebofus ille Catuli familiaris. Quo me verā: statim mehercule Arpinū iremini te in Formiano commodissime expectari viderem, duntaxat ad pridie No. Maia. Vide quibus hominibus aures sint deditę meę. Occasionem mirificam: si quis nunc, dum ii apud me sunt, emere de me fundū Formianum velit: & tamen illud propere. Magnum quid aggrediemur, & multę cogitationis, atq; ocii: sed tamē satisfiet a nobis, neq; parcetur labori. Vale.

Basilicę nisi tribū Æmiliam) Lege. At quā cōparē basilicę nisi tribū Æmiliā? Dom? mea circūstrepit vt Basilica. i. tribus Æmilia. Basilica Pauli Æmilij in regione quarta Romę fuit. Horatius in Arte, Æmiliū circa ludū faber imus, & vngues Exprimet, & molles imitabitur gre capillos: Porphyrio Æmilij Lepidi ludus gladiatorius fuit, quod nūc Polyleti balneū est. Hic demonstrat aerariū fabricū fuisse, sed cum priori basilica nō video vt quadret ludus Æmilius, nisi erat sub basilica. Vulgus) Formianū irruēs. Vlpianus de suis & legitimis heredibus. Is est proximus quē nemo antecedit: & is vltimus, quē nemo superat. Plautus in Mercatore, Tuus amicus & sodalis vicinus pximus. Iabolenus dig. Locati, A reā vicino pximo locauerat. Paulus de noui opis nūciatōe. Nō solū pximo vicino, sed superiorib;. Cōtubernalis) familiaris. Fuit orator hic Arrius, de quo Cicero in Bruto meminit. Dūtaxat) Tm subintellige, expectabo. Viderem q; b?) Scribe. Vide quib; q; garrulis. Occasionē mirificā) Haberēt illi, qñ ego pron? essem ad vēdēdū tot stimulis excitatus, vt hanc turbā declinarē. Velit) Emere. Illud probē) Scribēdū, nō probem, sed propere: cito se expediant, dum odio calet stomachus. Aggrediamur) Legendū aggrediemur. ASCEN. Occasionē mirificā) Repete vide aut potius subaudi particulā o, quā non exprimit, ne exultare immodice videatur. Occasionē autē mirificā vendēdi fundi Formiani dicit, propter tantam hominū frequentiam, vt is qui in libris Officiorum, quo prędium pluris vendat, in ipsum mercatum piscium ad diem venditionis condixit. Et tamen illud quod de pangendo recepī tibi, propere sup. exequemur & aggrediemur opus magnum &c.

Poterit) Respondere Pompeius. Intercedit) Scribendum intercedat, improbantes optimates se defendens, ita Pompeius improbat. Si vobis leges Cæsaris non plauerunt, cur non obnunciabatis? De Rege) Per Gabinium in regnum reducto. Confici) Contemptis obnunciationibus quoniam res traheretur contra vtilitatem Reipub. Bibulus) Collega Cæsaris: necnon Pompeius dixit sibi non fuisse querendum an Bibulus de cælo seruaret. De cælo) In legibus condendis, num vltio creatus esset Consul Cæsaris, vel in ferendis legibus quas Cæsar contra Reipub. tulit. Seruasset) Iouem tonantem obseruasset, quod cum contingebat leges perferri non poterant.

Querendum) Non debuisset Pompeium esse sollicitum. De Publicanis) Quibus est facta remissio contra cotinmoda Reip. Futurum) Profuturum. Si accusor quod publicanos adiuui, respondebo me beneficiū esse. Nunc) Sed quid Pompeius nunc respondetis, manifesto teneris. Sāpserame) Pompei. Se) Te scribendi. Antilibano) Respondetis ne te seruasse populo vectigalia remotissima, propinquavero ambitiose distribuisse? Plinius in s. Natur. hist. A tergo Tyri mons Libanus orsus centū quinquaginta stadiis Zymiram vsq; porrigitur, quæ Coeleſyria cognominatur: huic par interfacente valle mons aduersus Antilibanus obtenditur: quodam muro cōiunctus de quo lege Strabonem libro decimo sexto, quem ait allui ab Euphrate. Quid hoc? Quæ supra hominis fastigium tibi vindicasti? vel, vt posses illa superiora defendere vel excusare, quomodo hæc rapinam, hanc prædam agri Campani & maioribus consecrati defendes? quomodo tueberis hoc, te conseruasse populo vectigalia remotissima propinqua distribuisse? Eorum optimatum) qui fuerunt in causa, vt canis oues deseruerit, vnde lupus irrupit in ouile. Boni) Optimates. Inrorsum turpes sub primo pelle decori. Sermonum) Gratorum. Partem) Optimatum, resistendi Pompeio audaciam. Incitarem) Si optimates fouere vellem, ac eorum amplecti partes. Practica) Vita) Practicā. Contemplatiuam) Herodotus Alicarnaseus, θεωρητικὸν λόγον vocat in vita Homeri. Vtriq; Sequat vtrorūq; auctorum sectā: Theophrasti nunc, dum operam nauo speculationi, vt olim Dicaarchi, diu versabar in Republica. Videatur) Videri debeat. Affatim) Abundanter dicitur & fatim. Familiam) Afferentium theoriā philosophorum peripateticorū, assecclarum Theophrasti. Illa studia) Theoretica. Ante leopost) Anteleopost autem, integrū carmen est, πρὸ δὲ λέων, ὅτι πρὸ δὲ δράκων, μέων δὲ χίμαιρα. Ante Leo, retro Draco, media vero Capra. Prouerbiū dicitur de spondentibus in principio maxima, post modo non sicut promissis, sed decoquunt atq; degenerant. Ouidius sexto Metamor. Quæq; chimæra iugo medijs in partibus hictum, Pectus & ora leæ, caudam serpentis habebat. Suidas, Chimæros hircus, & Chimæra capra. Chimæros torrēns. Quid dicam nescio) Quo capiam vultus mutantem protea nodo? Mansionem) In Gallia cum Cæ-

Antilibanus

Libanus.

Practica vita Theoretica. Affatim. Fatim. Prima leo.

fare, vel quid aliud, quoniam Cæsar adhuc in Galliam non penetrauerat, melius in Asia quam inuitus administrabat. Remittit) Remissius agit, Edam) Promulgem. Circumuectionis) De nauo, quod exigunt Portitores & Telonarij dum circumuehuntur vtensilia, mercimonia, & id genus reliqua: provincialis supellex aut Proconsularis. Circumuectionem hodie passagium vocant. Non debent) Portorium circumuectionis. Greci) Portitores. Discedere) A Senatu illæsus euadere, vel transire, ne me isti caug miscam, faciam rem gratam publicanis, quos non offendam. Causa optima) Magna & momenti magni pertinens ad publicanos. Satisfaciam) Contra quos non veniam: hæc pars fauoris est. Si autem non, supple possum discedere ne lædā. Mālo) Repete verbum satisfacere. Negociatoribus) Negociatorum. Opus esset) amicis & publicanos conseruare. Cistophoro) De pecunijs mittendis fratrem Asiā regenti. Peloponnesi nummus Testudo erat: vn de Grecis inoleuit, vtilitatem superat testudo, sophosq; disertum. Theſeus nummum sculpsit bouis imagine. Cum orator pecunia corruptus tacebat, Bouē insedisſe linguæ prouerbio ferebatur. Dyobolis Atheniēſium facies erat cum Iouis capite. Tetraboli duas habuit noctuas. Est & mna, cuius dimidium hemimnēum. Stater aureus erat precio mne par. Erat & Darius similis Chryſo Atheniēſi. Erat & apud eundem populum, Core. Apud Corinthios Polos, imaginem habens pegasi. Comma minimus nummus, Danacem obolum vocabant, quod Charonti portitori dabatur in transitu paludis. Est & Litra, Decalitron stater. Tetracina Attica: de quibus Lilius meminit. Quidam prodit Phædona Argituum primum signasse nummos. Cibdela nummus est adulterinus. Quod extremum est) Et si minimum detur accipiam. Furor est post omnia perdere nauulum.

Circumuectio.

Cistophori.

Testudo nummus.

Bos insedit linguæ. Dyoboli. Tetrabolum.

Hemimnēū. Stater. Darius. Core. Polos. Comma. Danace.

Litra. Tetracina. Cibdela.

Argumentū. XXXIII.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

DORSVS, vt scribis, ita sentio: turbat Sampſiceramus, nihil est, quod non timendum sit. Quid enim ista repentina affinitatis coniunctio? quid ager Campanus? quid effusio pecuniæ significant? quæ, si essent extrema, tamen esset nimium mali: sed ea natura rei est, vt hæc extrema esse non possint. Quid enim eos hæc ipsa per se delectare possunt: nūq; huc venisset,

SIGNIS Euidētibus coligit Marcus Cicero Pompeium optimatum criminibus ac vulgi fibilis exagitationem, tyrannidem appetere. Signa subdit vt mitam affinitatem cum Cæsare, & reliqua plura. Sed hæc extrema esse non possunt: verum per hæc aditus ad pestifera paratur. Philosophia tamen Ciceronem adeo munit, vt ad ista sit indifferens.

PIVS.

tus lectio, turbat, habet. Sampſiceramus) Pompeius Arabarches, qui populos illos domuit. Extrema) Hic staret tyrannicus furor, sed aliud peius secuturum ista significant. Natura) Conditio. Rei) Mali ei Pompeio imminentis. Non possunt) Queritur his ad tyrannidem via. Huc venissent) Ad istas largitiones.

PRORSVS) Pompeium patenter Tyrannidem inuadere scribit. Turbatur) Ver-

Philologia. Euclypistia. Adia phoria. Mens.

Aphilo doxō

Phocis.

Phocylides.

Cephalea.

Vt phocis execratur.

Theophanes

Opera Labor. Oleum Impensa, metaphoricum prouerbium. Philologiae Studij. Bona spes, fore vt res in melius conuertantur. Indifferentia, indifferenter, indiscriminatim, & suscipi deq; habendo ista. Quod est subitaneus Sensus, studium ambitionis illa in nobis opinio aetiuans circa vmbra virtutis, non virtutem. In homine duo sunt sensus, vnde manant opinio nes, & mens, vnde verum iudicium, de vtroque sic Cicero libro decimo quinto Epistolatum Familiarium ad Catonem, Nam ad meum sensum, & ad illud sincerum ac subtile iudicium, nihil potest esse la-

nisi ad alias res pestiferas aditus sibi compararent. Verum, vt scribis, haec in Arpinati ad VI. circiter Idus Maias. Non desleamus, ne & opera & oleum philologiae nostrae perierit, sed conferamus tranquillo animo: Diu immortales, neque tam me nulla in re tam vtor quam in hac ciuili & publica. quin etiam, quod est subitaneum in nobis, & non id quod, (bellum est enim sua vitia nosse) id afficitur quadam delectatione. Solebat enim me pun gere, ne Samplicerami merita in patriam ad annos sex centos maiora viderentur, quam nostra. Hac quidem cura animus certe iam vacuus est, summe etenim ille, sicut Phocis curiam videtur. Sed haec coram. Tu tamen videris mihi Romae fore ad nostrum aduentum: quod sane facile patiar, si tuo com modo fieri possit: sin vt scribis, ita venies, velim ex Theophane respicere, quoniam in me animo sit

aruis. Sensus est igitur, in me sensus a ratione defaecatus deposuit quicquid habebat terrenum ac fordium: summaque tenet, ac in excellenti, supremoque loco situs, Pompeio non cedit: nam quemadmodum ille Pomp. extat ac eminet in curijs agendis, vel curia, id est Senatu, ego perinde liber ac immunis illarum curiarum vel curiae superenato quicquid est vulgare populareve. Sed cum Romanis codicibus, videtur, non videbatur, cum Aldo etiam scribendum est. In codice vetusto legi. Sicut Phocylides curiarum stare videtur. Sensus meus virtute defaecatus, non fecus extat ab ambitu curiarum, vt illius factus sit Phocylides, id est censor, tantum abest vt appetat ambitionem, vt curiarum ambitores obiurgat ac conca stiget. Quia figura loquendi villam suam philosophiam vocauit, quod aliarum insanas substructiones irideret. Huic ad stipulatur sententia ab eodem M. Tullio posita libro istarum epistolarum quarto, De hoc cum dicemus sit quasi & Phocylides, auctore Suida, Milesius philosophus tempore Theognidis, vterque vero post bellum Troianum annis. DXLVII. Olymp. LVIII. Eusebius. LX. Scripsit ele gum carmen: similiter & Pareneses hoc est admonitiones sententij philosophicis refertas heroico car mine que extant, quas Cephalea dilebant. Eruditiotes armati audacia sepe felici, legunt, Phocis curiam videtur. Hoc est Phocis curiam execrari videtur. De Phocide crebris fortunae iniquitatibus popu lariter solum vertente notus est q; vt doctrina noua indigeat, vnde cum odio quid persequimur Vati niano ac abimus decedimusq; ab eius consortio, nunq; visuri, & iureiurando nos adstringimus mille vin culis obfirmato dicimus parceremodicos, sicut Phocis execror. Horatius. III. carminum, Phocis curiam ve lut profugit execrata ciuitas. Eamus omnes execrata ciuitas. Prouerbiu sic se habet Phocis curiam hoc est, Phocis curiam execratio. De iureiurando multis vinculis adstricto, & execrationibus quibus in foederibus utebantur. Venies Ad me vt praedixisti. Theophane Rhodius fuit. Lege Plutarchum in vita Ciceronis. Alij Mithylengum, gratia cuius Pompeius, auctore Plutarcho, Mithylenae libertate donauit. Citat Plutarchus in Pompeio historiam Theophanis contra Rutilium, nisi diuersifuerit, quoniam video alibi scriptum esse apud Plutarchum Theophantis, ad Graecos codices prouoco. Scribit Ca sar libro tertio ciuiliu, quod cum Theophane maxima Pompeius communicare solebat. Aliqui per Theophanem Cornelium Balbum Gaditanum Pompeij a secretis, & curarum nascentium par ticipem intelligunt, propter haec verba Iulij Capitolini, A Balbo inquit Cornelio Theophane ori ginem Balbus ducens, qui per Cn. Pompeium ciuitatem meruerat cum esset patriae suae nobilissimus. Sed fuit is praefectus fabrum Caesaris in Gallia: an tempora concinant, subducas ratiunculam; Theophanias etymologic Bernardus in libro de amore dei, sanctorum splendores & occurfus appellat.

Arabarches) Pompeius princeps Arabum & victor qui Arabibus vectigalia imposuit in Antiliba no. Scimus enim Arabas genus esse mollissimum. Iuuenalis Ciceronem imitatus taxaturus comela torem & mollum efformatorumq; principem vocat Arabarchem sic, Atq; triumphales inter quas ausus habere. Nescio quis titulos Aegyptius atq; Arabarches. Arabes propter molliciem caeli molles fuisse, vnguētisq; delibutos incedere quis nescit? vnde Arabice

Arabarches, quae res scilicet solet in Arabia nascuntur: vel Arabarches pro diuite & potenti ponitur, sed molli, quonia in Arabia plures erat nomi, praefectur: quibus praepositi dicebantur Arabarches. Im perator Augustus Mutiano, Vsurpatione totius licentiae summouemus circa vectigal Arabarchiae per Aegyptum atq; Augustaneam constitutum. Solet Apparere & cognosci. Si curaueris explorare, si curiosus scitari fueris. Si me quid explorasti, admonueris. De omnibus singula colligendo. Ex eius sermone) Si Theophanis sermonem euentilabimus.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

ARCEPI aliquot epistolas tuas, ex quibus intellexi, q; suspensio animo & sollicito scire aueres, quid esset noui, tene mur vndiq; neq; iam, quo minus seru uiamus, recusamus: sed mortem, & eie ctionem, quasi maiora timemus, quae multo sunt mi nora. Atq; hic status, qui vna voce omnium gemitur, neq; verbo cuiusq; subleuatur, est, vt suspicor, illis qui tenent nullam cuiusquam largitionem relin quere. Vnus loquitur, & palam aduersatur adulescens Curio. Huic plausus maximi, consalutatio forensis perhonorifica, signa praeterea benevolentiae permulta a bonis impertiuntur. Fufsum clamoribus & con uiciis, & sibilis confectantur. His ex rebus non spes, sed dolor est maior, cum videas voluntatem ci uitatis soluta, virtute alligatam. Ac ne forte queras

Tenebrae. Status optimatum est tenebrae, id est obscurat statum tyrannorum, vt cum excellen tior sit Antonio Cicero, dicitur Cicero Antonij scotos, quoniam Antonij famam obscurat ac premit, nec sinit apicem tenere primum. Aliqui scribunt ex codice prisco Scopos. Ferunt tyranni statum opti matum & in eum iaculantur tanq; in scopon. Est Scopos signum eminens ad quod sagittas dirigitur, a scopulo Scopus diminutiue a Tranquillo dicitur. Funditores, aucto re Vegetio, VE pro scopo ponebant, vnde petere scopon est sententiam propositi tangere. Macrob. Mentem somniq; propositum, quod Graeci scopon vocat. Hac ditione utitur Dionysius A licarnasensis libro historiarum nono, animum sapientis scopo esse assimililem docet Lucianus in Nigrino. Timent ulla) Codices Romani, quos ad praesens sequi lubet, habent, tenent nullam, & perplacet: qui tenent, id est deliberant, decernuntque nullum genus largitionis omittere, dare, profundere, vt possint vim cere. Cuiusquam) Ordinis, loci, hominis, generis vt popello iniecta esca illecto, extrusis optimatis bus iugum mox imponant. Plausus) Excitantur, quoniam nihil est magis populare quam bo nitas. Fufsum) Pompeianum Tribunalum plebis, auctorem legule Pompeiane, quo stimulante de tius est ager Campanus. Sibilis) Ignominiosas reclamationibus. Confectantur) Populatum infes ctantur. Non spes) Assulget maioris boni. Dolor) Maioris mali, vel non sibilant: vnde sperent, sed vt quomodo possint dolorem exprimant. Solutam) In tyrannos promptam.

Argumentum XXXIII.

ATTICVS Euolane rat, Ciceroq; Romani reuerus urbana Titō significat, in seruitutem a ty rannicis redactam urbem deplorat: timere mortem & eie ctionem. Curio tamen aduer satur, sed solus non modo pri uati, sed magistratus liberi non sunt, desperationis omnia esse plenissima. Legatus inui tatur a Cesare. Auet pugna re cum Clodio. Statium ma numissum dolet, optatq; Ti ti praesentiam. TENEMVR) Insidij ty rannorum illaqueamur. Eie ctionem) Exilium, quod mox passus est Cicero virgēte Clo dio ac Pompeio deserere. Mi nora) Quoniam singulos at tingunt, Fatum Reip. omnes trahit in praecip. A missis pu blicis priuata stare non pos sunt. Status) Optimatum infirmus & desperatus.

Arabarches.

Arabiceolere

Nomi

Arabarchia

Hypothec

Scotos.

Scopos.

Scopulus. Ve.

Sibila

κατὰ λεπτόν) Circa singula minutius. λεπτός tenuis, minutus. λεπτότης tenuitas, paruitas. Aliquando Superioribus iungitur, aliquo tempore. Priuatos) Fore liberos. Magistratus) Elinguis erit curia, vates fuit Cic. Attamen) Alij codices habent, vt tamen. In oppreffione) Vt inter oppreffos. Qui re mederi non possunt, verbis obftrepunt. Campana lex) Agraria, de diuidendis vel diuifis Campanis agris. Habet execrationem) Execrationi est, execrantur vniuerſi. Concione candidatorum.) In congregatione populi in creandis nouis magistratibus, quos iurare cogebant in verba legis Agrarie. Fecerint) Candidati. Ali-

ter) q̄ decreuerit Cæſar. Ad que) Facta. Iulij) Iurant se non aduerſaturos illi legi tāq̄ a Cæſare lata eſſet. Laute) Scribendum recte. Ne iuraret) Candidatos iurare cogebant, se non obſtituros Campanæ legi. Laterenſis vir grauiſſimus Tribunatum, ne iuraret, petere deſtitit. Sibi) Cæſari in Galliam profecturo Libera legatio) Significat ſibi duas legationes offerri, vnam cum Cæſare, alterā liberam, ſibi placere liberam.

Legatio voti causa.

Voti causa) Ad ſoluendum votum, vel durante ad votum meum, & quantum mihi libuerit, vel ad electionē meā capeſſenda. Hec) Legatio Cæſaris. Apud) Contra. Pudorem) Scribere furorem. Pulchelli) Clodij. Illa) Legatio votiua vel potius Cæſariana.

Staius.

Munitior) Firmior ad Pulchrum frenandum. Hæc teneo) Huic adhæreo votiue, vel habeo hanc caſtrenſem ſi volo. Scit quiſq̄) Quid ſim facturus, animi mei propoſitum tego. Quidam codices habent) ſcio quidnam, ſubintellige ſim facturus, prior leſtio placet quoniam addidit. Sed nihil affirmo. Tu hoc ſilebis. Statio) Gelli) in calce quarti libri, Staius autem ſeruile nomen fuit. Plerique apud veteres ſerui eo nomine fuerunt. Cæcilij quoq̄ ille comœdiarum poeta inclytus ſeruus fuit, & propterea nomē habuit Staius, vnde manauit id ſaliſum, Nam cum cenſor interrogaret quendam cur equū haberet macrum cum ipſe curatior eſſet, reſpondit homo facetus, Quoniā, inquit, ego me curō, equū Staius, meus ſeruus. Tu vellem) Nonnulli codices habēt, Vt vellem ego, vt cuperem. vt ponit, pro quātū cū admiratiōe ſuſpēſa, iuxta illud Propertianū, Vt cadit amoto ſubito cuſtode puella. Occallui) Obdurui. Inclamaro) Inuocauero.

Vt. Occalleo.

PIVS.

Argumentum. XXXV. TVMVLTVARIA Epistola est. De fratre, fratris liberto Statio, postremo de Pompeio conuenerit. INTENDUNTUR. Parantur, ostenduntur propter minas Clodij, Ouidius, Iam mihi tēditur caſſes, verbū auctore Donato ab aucupib⁹ tractū. Sexcetera) Infiniti ſūt

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vita me ſolicitant, & ex Reipub. tanto motu, & ex his periculis, quæ mihi ipſi intenduntur, & ſexcenta ſunt, ſed mihi nil eſt moleſtius, q̄ Statiū manu miſſum: nec meum imperiū, omitto

aggerēſcunt ſum huiusmodi, propter minas Clodianas. Ac mitto) Scribendum. At mitto. Neque tantum) Staius peccauit in Pomponiam, non tantum forte frater errauit quantum accuſatur a Pomponia. His) Pomponiæ vel ſatri Quinto. Doleo) Illos immutatos. Cætera) Me angunt. In magnis rebus) Numerantur a me. Reliqua collocantur a me in numerum eorum, quæ me valde torquet. Quæ ſint iſta non tradit, fraternā peccatā puto, aut inſidias Clodianas minasve ſigniferis Pompeio & Cæſare. In me Clodij) Scribe ming. Ἀλλ' ἵδ' ἴδ' Satis quercus, affatim eſt honorum. ſatis auctus

A' λ' ἵδ' ἴδ' Satis quercus.

imperium, non ſimultatem meam reuereri ſaltem: nec quid faciam, ſcio, neq; tantum eſt in re, quantum eſt ſermo. Ego autem ne irarē quidem poſſum iis, quos valde amo: tantum doleo, ac mirifice quidem. Cætera in magnis rebus, minæ Clodij contentionesq; quæ mihi proponuntur, modice me tangunt: etenim vel ſubire eas videor mihi ſumma cum dignitate, vel declinare nulla cum moleſtia poſſe. Dices forte dignitatis ἄλις tanq̄ ἄγος. Saluti (ſi me amas) conſule. Me miſerum cur non ades? nihil te proſecto præteriret. Ego forte πηλώτατος, & nimium ἡδ' καλῶς προωέροντα. Scito nil vnquam fuiſſe tam infamē, tam turpe, tam deniq; omnibus generibus, ordinibus, ætatibus offeſum, q̄ hunc ſtatum, qui nunc eſt: magis me hercule, q̄ vellem, non modo q̄ putarā. Populares iſti iam etiam modeſtos homines ſibilare docuerunt. Bibulus in cælo eſt, nec quare, ſcio, ſed ita laudatur, quaſi qui vnus homo nobis cunctādo reſtituit rem. Pompeius noſtri amore (quod mihi ſummo dolori eſt) ipſe ſe afflixit. Neminem tenet, voluntate an metu neceſſe ſit iis vti, vereor. Ego autem neq; pugno cum illa cauſa propter illam amicitiam, neq; approbo, ne omnia improbem, quæ antea geſſi, vtor via populī. Senſus maxime in theatro, & ſpectaculis perſpectus eſt: nā gladiatoriis qua dominus, qua aduocati ſibilis conſciſſi. Ludis Apollinariis Diphilus Tragedus in noſtrū Pompeium perulante inuectus eſt. Noſtra miſeria tu es magnus, millies coactus eſt dicere. Eandē veritatē iſtam: veniet tempus, cū grauiter gemes, totius thea-

Balanistæ.

Vnus homo?

litem. Ergo poſtq; magiſq; viri nunc gloria claret. Noſtri amore) Simulabat Pompeius ſe affligi de periculo Ciceroni imminente, vel amore noſtri pro amore noſtrum, vt ordinem noſtrum teneat. Simulat ſe inire amicitiam cum Cæſare, vt eius acta confirmarentur a Senatu, & Senatum credens affligere, ſe perdidit. Neminem tenet) A nullo ordine amatur. His vti) Cæſare & Crasso. Cum illa cauſa) Alij codices. In illa, Pompeij cum optimatibus. Synestus, Beneuolentia eſt potentiffima ad corrumpeſcendos calculos. Approbo) Voluntatem Pompeij conſociationem. Omnia) Ad libertatem ſpectantia. Geſſi) In Conſulatu. Senſus) Cuius populī ſenſus ac animus. Theatro) Sibilant enim in Pompeium. Gladiatoriis) In ludis gladiatorijs. Qua) Partim. Liuius ſecundo ab Vrbe condita, Qua ſuis quiſq; qua totius ordinis viribus. Plautus, Qua me, qua ſeruū atriēſem. Dominus) Munerariū hoc eſt editor ludorum, vt dominus conuiuij vocatur conuiuator. Diphilus) Comicus poeſta fuit: cuius Donatus meminit in Adelphis, atq; ſynapotheſis comœdiam edidiſſe. De eodem Præſiciamus & Ariſtophanis Commentarij prodiderunt, de quo Iuuenalem reor. intellexiſſe, Aut Diphilus aut Alabandes. Sup hoc Diphilo lege Ciceronem libro primo de Oratore, Duo fuerūt Diphili: alter medicus, alter poeſta. Virtutem) Bereaidus veritatē ſcribit hoc eſt ſententiā, ſi tempus futurū cōſideras, oraculo veriorā.

Qua Dominus: Diphilus.

Inimico)Clodio.Plutarchus in vita Pompeij,Clodius sceleratorum & impudicorum hominum mul- tudine septus, in edito loco sese collocat:deinde sic rogat, Quis Imperator impudicitia laborat? quis virum querit? Quis vno digito caput scalpit? Illi, Pompeius, respondet. Lacydes rex & Pompeius di- citur sunt digito caput scalpere. Si neq; Diphilus prosequeretur contra Pompeium. Mores) Amor ho- norum mortalis in patrio esse debuit. Cogunt) Te abstinere a malo. Veniet tempus cum graui- ter gemes. Mortuo) Sedatis ac finitis acclamationibus in Diphilum, vel nullo plausu, fauore sepulto.

Suceptum.

Suceptum) Incohatum, vel succptum hoc est irita- tum, incensum. Maro primo Aeneid. Succipitque ignem folijs. Voluit significare vitio- nem parari, nec hanc causam hic posse rescilere. Illis) Inui- dis Pompeij, Curione ac ceteris. Transire) Scribendum trañiti. Homines) Senatores & optimates, qui vitia pom- peiana, non Pompeium ode- rant. Iuxta sententiã Theo- gnis in hęc verba, οὐκ οὐδὲν ἐχθραίσι, οὐτὲν οὐδὲν ἀμάρ- τω. Non odisse queo, & ama- re non possum. Non ferūt) Ferre tyrannidem non pos- sunt. Vna vox) Optimati. Publius) Clodius. Impen- det negocium) Imminet mi- hi molestia. Satis bonorum) Mediocriter bonorum. Vllū non esse factum Clodium. Alij contendunt scribēdum illum ac ad Clodium referen- dum. Cosconio) Quinque- vtro: imo) Viginti vtro, vt ex Suetonio supra. Quinti- lianus libro duodecimo. Acq; nobilissime Consulatus, inte- gerrime prouincia admini- strata, & repudatus Viginti- uiratus. Id erat) In locum huius, quem oderant omnes. Homines) Alij scribunt oēs.

Asphalia.

Asphalia) Munimen, se- curitatem. Illi) Quinqueviri. Improbos) Clodianos. A- lienam) Illud omne odium quod Cosconius laborabat in me: sum fuisse. Hone- stior) Legatio. Pugnare) Cū Clodio dimicare, non modo contendere. Hoc opinor) Nisi fallor hoc superest. Ακ- κισμέθρα) Tergruesamur & dissimulamur. Acco fuit auiciua his morib; vt ea quę valde cupiebat, recusetaret. vnde dissimulatio recusatū quę valde cupimus, dicitur Acci- mus. Lucianus in dialogo de mercede seruientibus. οὐδὲ δακνισάμεθρα ἀπαγε. Πρα- σίδε εἶναι; At ille accifians, aufer inquit: Ego ne abs

Acco.

Accifians.

Accifians.

tri clamore dixit, itemq; cætera. Nā & eiusmodi sunt ii versus, vt ab inimico Pompeij in tempus scripti esse videantur. Si neq; leges, neq; mores cogunt, & cætera magno cum fremitu & clamore sunt dicta. Cæsar cū venisset mortuo plausu, Curio filius est in- secutus. Huic ita plausum est, vt salua Repub. Pom- peio plaudī solebat. Tulit Cæsar grauitē: literæ Ca- puam ad Pompeium volare dicebantur. Inimici erant Equitibus, qui Curioni stantes plauerant, Hostes omnibus, Rosciæ legi etiam frumentariæ minitaban- tur, sane res erat perturbata. Equidem maluerā, quod erat susceptum ab illis, silentio transiri, sed vereor, ne non liceat. Non ferunt homines, quod videtur esse ta- men ferendum. Sed est iam vna vox omnium magis odio formata, q̄ præsidio. Noster autem Publius mi- hi minitatur, inimicus est. Impendet negocium; ad quod, scilicet tu aduolabis, videor mihi nostrum illū Consularem exercitum bonorum omnium, etiam sa- tis bonorum habere firmissimum. Pompeius signifi- cat studium erga me nō mediocre, idem affirmat ver- bum de me vllum non esse facturum, in quo non me ille fallit, sed ipse fallitur. Cosconio mortuo, sum in eius locum inuitatus: id erat vocari in locum mortuū. Nil me turpius apud omnes fuisse, neq; vero ad istā ipsam ἀσφάλειαν quicquid alienius. Sūt enim illi apud bonos inuidiosi: ego apud improbos mean retinuis- sem inuidiam, alienam assumpsissem. Cæsar me sibi vellet esse Legatum: honestior hęc declinatio pericu- li, sed ego hoc non repudio. Quid ergo est? Pugnare malo, nil tamē certi. Iterum dico, vtinā a deses, sed ta- men, si erit necesse, arcessemus. Quid aliud? quid hoc opinor: certi sumus perisse omnia. Quid em̄ ἀκκισμέθρα tandiū? Sed hęc scripsi properans, & mehercule timi- de. Posthac autē ad te, si perfidēlem habebo, cui dem, scribam omnia plane: aut si obscure scribam, tu tamē intelliges. In his epistolis me Lælium, te Furiū faciā. cætera erunt ἢ ἀνιγμάσι. Hic Cæciliū colimus, & obseruamus diligēter. Edicta Bibuli audio ad te mis- sa. Ardet dolore & ira noster Pompeius. Vale.

terdem in dialogo q̄ inscribitur Erotos, Omnis, inquit, sub lato accifiano, id est dissimulātia. Ferūt hęc Acco adeo fuisse delirā vt in speculo cum imagine sua, tanq̄ cum se ipsa loqueretur: vnde cū per delira- mētum aliqd̄ facere significare volebat, accifiare dicebat. Post hac ad te autē) Scribe, posthac autē ad te si perfidēlem. Habeo) Legendū habebo. Εἰ ἀνιγμάσι) Aenigmatica, in enigmatē. Hoc Cæciliū) Hic scribe. i. Romę. De auunculo Titi Cæciliū fœneratore intelligit. Edicta) Id est Cæsaem quę ali- bi vocat Archilochia, maledica videlicet & æschrologa, etiam in Pompeium.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

NICATO, vt te velle intellexeram, nullo loco desui. Numestium ex lite- ris tuis studiose scriptis, libenter in amicitiam recepi. Cæciliū quibus re- bus possum tueor diligenter. Varro satisfacit nobis. Pompeius amat nos, charosq; habet. Credis? Inquies, credo, prorsus mihi persuadet: sed quia (vt video) pragmatici homines omnibus histo- ricis præceptis, versibus deniq; cauere iubent, & ve- rant credere, alterum facio, vt caueam: alterum, vt non credam, facere non possum. Clodius mihi adhuc denunciatur periculum. Pompeius affirmat, non esse pe- riculum, adiurat: addit etiā se prius occisum iri ab eo, q̄ me violatum iri. Tractatur res simul, & siquid erit certi, scribam ad te, si erit pugnandum, arcessam ad societatem laboris: si quies dabitur, ab Amalthea te non commouebo. De Rep. breuiter ad te scribā: iā em̄

negocium ac molestia. Cicero primo de Oratore, Itaq; illi disertissimi homines ministros habēt in cau- sis iurisperitos, cum ipsi sint peritissimi, & qui pragmatici vocantur. Pragmaticæ actiones & negocia. Ser- uius sexto Aeneid. Pleriq; de his singulis libris integras scripserunt pragmaticas. Idem tradit Suidas ci- tans Dinarchum, & subdit, πρᾶγματεια πλὴν πρᾶγμοσύνη. Quintilianus libro duodecimo, Neque ego sum nostri moris ignarus, oblitusve eorum, qui velut ad arculas sedent, & tela agentibus summini- strant. Neq; idem Græcos quoq; nescio facilitasse, vnde nomen his pragmaticorum datum est. Sed quo- niam Dinarchus pragmaticam ait esse Polypragmosynen, videndum obiter quid sit Polypragmosyne, in qua voce entuleanda Gellius est hallucinatus: super qua re Merula viri doctissimi in Philippum Be- roaldum verba ponam: quoniam rara res est & inter Georgij fragmenta a me vix & difficulter cruta. Subscribam igitur verba Merulae. Locutus est hic noster intra spem veniē: nescio an volens an magis nescius. Leuat culpam erroris Gellius, quare subgnoscamus. Dicit aliquis, Nunquid tu Merula nostra tempestas plus in peregrina lingua q̄ Gellius? De hoc viderint alij. Illud mihi ad sumo hac in dictione plus q̄ Gellium nouisse. Nam, quod cum bona illius gratia dixerim, in eo libro Plutarchus non de- terret nos ab auaritia, promiscuaq; eiusmodi & non necessaria rerum cognitione & petitione: neq; item πρᾶν πρᾶγμοσύνη, vt qui a Plutarcho dissentiebant, est curiositas ad negocia capeffenda, & ad res pluri- mas obeundas cum industria & celeritate. Non viderunt ytriq; libellum, sed in inscriptione contenti que in fronte erat legerunt, introspicere & diligentius intueri, quid philosophus tractaret, neglexerunt, & quos accuset non inspexere. In eos inuehitur, qui aliorum vitia secundum Horatij sententiam, acute inspiciunt, sua vero contemunt. Quod genus hominum perniciosissimum & pessimū. Hęc enim lati- ne est ipsius auctoris definitio: amor quidā perdiscendi aliorū vitia est polypragmosyne, sua vero despi- ciendi. Rationibus & exemplis q̄ graue illud sit vitium, vitæque obsit, tam curiose in vitij alienis ope- ram infumere, dissimulare vero quid in se vitiosum sit & castigatione indigeat, constat. Sed domum re- uertamur. Imperator Augustus Mutiano rescribit, ne quis monopolium exerceat, & si rescripto princi- pis aut pragmatica sanctione elicium sit. Vbi pragmaticam sanctionem legem vocat, quę est tantum in vfu, vt nunc apud Gallos qua rex cui libebat beneficia dispesabat sine auctoritate Pontificis. Verfi- bus) Sententijs Epicharmi aliorumq; vatum. Denunciat) Indicet bellum periculofum. Occisum sanctio- iri) Fore vt occidatur. Ciceroni non locus ac bonis omnibus data sunt verba vt inermem & incautum aggredierentur. Violatum iri) Fore vt violer. Certe) Lege certi. De Re) Scribe de Republica.

Argumentum. XXXVI.

POMPEIO Plane non confidit, Cæciliū obs- eruat, Bibuli edictis ap- plaudit. Clodius adhuc peri- culum denunciatur, Pompeius satisfacit pro Clodio, obscura- bit in posterum stylum ne charta eum prodatur. Singuli gemunt, ac tyrannos detesta- tur, medicina tamen morbo nulla adhibetur. hæc quo eru- ptura sint timet, nomen suū mutabit Cicero, neq; suo vte- tur chirographo, neq; signo.

PIVS;

Anicatus)

Cati Corculi)

Pragmatici)

Pragmaticæ Polypragmo syne quid co- tra Gellium,

Pragmaticæ sanctio.

Allegoriz.

Charta)Epistola. Nos)Secreta nostra. Prodat)Detegat. A' ἄκροπος)Inuersionibus quādo aliud dicimus, aliud intelligitur. Allegoria inquit Suidas vel metaphorā. Et cū omnes Alii codices habēt, vt cum. Varietas in re)In appellatione tyrannidis, sentiunt omnes esse tyrannidem. Internecio) Vniuersa ruina. Inter auctore Donato, est auctiua particula, adeo vt non pro mediocri significatione sit, sed qua maiorem habere non potest, vt internectus, intercept'. Hyginus, Demiphon quidem cum regnaret, incidit eorum finibus repentina vastitas, & ciuium internecio miranda. Creber est Lilius vt dicat, Samnites deleti fuerunt ad internecionem: hoc est ad extremam cladem. Plautus in Amphitruone. Duello extincto maximo, atque internectis hostibus. Exitium) Iacturā libertatis, vates fuit. Edicta) Collega Cęsaris Bibulus expulsus foro seditione Cęsaris per edicta obnunciabat & obloquebat. Describere. bē) Exscribūt, trāscribūt. Sed illud est latinius. Lilius ex scripta pro descripta ait. Nouo genere) Nouo artificio populares insectando, nihil agendo, fugiēdo vt Parthus, acerrime pugnat Bibulus. Populare) Gratum populo. Di spicere) Pręsagire. Quid) Aliquem exitum harū rerū. Scripturū) Alii codices habent futurū, si placet scripturum exponere, me scripturū te. Chirographum. Chirographo) Manu. Eius modi) De secretis scriptę. De Diodoro Stoico intelligit, qui obiit, apud M. Tullium, eiusq; præceptor fuit: cuius idē meminit in Bruto. Archilochus. Archilochio) Rabioso, maledico, turpitudine verborum præscatente. Archilochus poeta iam bicus, de quo Horatius in arte poetica, Archilochum proprio rabies armauit iambo. Hic Lycamben nocerunt, a quo fuerat repudiatus, eiusq; filiam maledicis verbis insectatus ad laqueū compulsi. In prouocantes maledicos & natura dicaces iactari solet, Archilochum calcas. Fuit Lacedæmonius. Floruit regnate Romę Hostilio Rege, vnde Horatius, Spreuſq; Lycambę gener. Cicero infra, Archilochia in illum edicta Bibuli populo ita sunt iucunda, vt eum locum in quo proponuntur, præ multitudinem eorum qui legunt, transire nequeamus. Scribit Eusebius quod Archias a quo occisus est cognomen tū Corax fuit, quē Pythia tēplo exclusit, mox veniā impetrauit, cū Thelesiclae pueri placasset manes, & numinis hoc pacto irā declināt. αὐτὸς ποιεῖν πρὸς καὶ εἰ κακοὶ γίγναται, hoc est oscena maledicę lingua: poetā alias insignē dedecorat: summa in hoc vis elocutionis, cū validā, tū breues, vibrantesq; sententię, plurimū sanguinis atq; neruorū. Quintilianus lib. x. In ante diē) Propertius. Hic domi nā exēplo ponat in ante meā. Iubio) In alijs exemplaribus est Vibio, de quo Quintilianus hęc lib. x. Vibius Crispus composuit & iucundus, & delectationi natus: priuatis tamen causis q̄ publicis melior. Libros) Alexandrī. Poeta) Alexāder. Ineptus) Inferius in epistola q̄ incipit, Q̄ vellē Romę māsses, sic de eodē poeta. Negligēs homo & nō bonus poeta. Scit nihil!) Quidā codices habēt, nec tñ scit nihil. Iuxta eā sententiā Plinianā, Nullus liber adeo mal' qn aliqua parte pdesse possit. Describo) Trāscribo. ASCEN. Scit nihil!) eā lectionē quę antiqua est, cōfirmat particula aduersatiua sed, si em legat nec tñ scit nihil, non diceret, sed nō est inutilis: verū, nec est inutilis. Sed quę res quō sit nō inutilis, si nihil sciat. Sane nihil scire in arte poetica, indicat epistola xxxviii, in cuius fine dicit: libros Alexandri negligētis hominis & non boni poetę, sed tamen non inutilis, tibi remissi. Quę res iterum quomodo non inutilis, quia in historia aut philosophia recte sapiat.

Internecio.

Inter.

Describere.

Chirographum. Diodorus. Stoicus.

Archilochus.

Archilochus calcas.

Archias. Locus Plinij. Calondas Corax.

In ante diē. Vibius.

charta ipsa ne nos prodat, pertimesco. Itaq; posthac, si erunt mihi plura ad te scribēda, ἄκροπος, obscuro. Nunc quidem nouo quodam morbo ciuitas moritur, vt cum omnes ea, quę sunt acta, improbant, querantur, doleant: varietas in re nulla sit, aperteq; loquantur: & iam clare gemant: tamen medicina nulla afferitur. Neq; enim resisti sine internecione posse arbitramur. Nec videmus, qui finis cedendi præter exitū futurus sit. Bibulus hominū admiratione & beneuolentia in cælo est. Edicta eius & cōciones describūt, & legūt, nouo quodā genere in summā gloriā venit. Populare nūc tam nil est, q̄ odiū populariū. Hęc quo eruptura sint, timeo: sed, si dispicere quid cœpero, scribā ad te apertius. tu, si me amas tantū, quantū profecto amas, expeditus facito vt sis: si inclamauero, vt accurras, sed do operā, & dabo, ne sit necesse. Quod scripserā te Furiū scripturū, nil necesse est tuū nomē inuare. me faciā Lēliū, & te Atticū, neq; vtar meo chirographo, neque signo, si modo erunt eiusmodi literę, quas in alienū incidere nolim. Diodorus mortuus est: reliquit nobis HS. fortasse centies. Comitā Bibulus cū Archilochio edicto in ante diē. XV. Cal. Nouēb. distulit. A Vibio libros accepi: poeta ineptus, nec tñ scit nihil, sed est nō inutilis. describo, & remitto. Vale.

Argumentum. XXXVII. REMPVB. Perisse funditus ppter ordinā discordiā, in magnocōodio & incredibili inuidia Pom pēii versari ait. M. Cicero Tyrāni odio Catonis, concūsi sibi libis exarserūt vt oīa perdere gestiant. Magni incōstantiā declarat, qui quo se cōferat nescit, etiā sibi displicēs. Edictis Bibuli mordacib' cōtabescit. Timet Cicero ne iritatus Pōp, iracūdig pareat. Bibulus admirabili est gloria, Cęsari in Bibulum dicitur verbū ppter reclamātes exprimere nō potuit. Ad resistendū Clodiu se parat. Sperat sine mole ita saltem esse discessurum. HOC) Eo magis. Que) Dominatio. Sine perniciē) Feret euasura. Erupta) Hęc odia. Temperantiā) Scribā dū imperantiā. Irati) Vt equitas quia vestigiū remissionem non admitterat. Videbantur) Equites & Tyranni. Lenibus) Haultu suauibus. Fremitu) Excandescētia, stomacho in eos. Exarserunt) Excāduerunt. Orbē) Status Reip, cursum, est metaphorā a rota deducta. Impressam) Humi infixā. Virgilius, Inuat ire fugis qua nulla priorum Castalī molli diuertitur orbita ēliuo. Papinius lib. x. Thebaides, Et resupināti patet orbita ēga comarum. Transitū) Finē vel esse itā turbatē Reipub. Si homines, Romani potuissent equo animo pati. Infolens infamie) Infolens infamie andire. Apuleius in pri. Apologetico, Lau deis affuetudine contumelię infolens. Circūfluēs) Abundās. Progressum) Ad amicitia Cęsaris accessum temerariū. Progredimur) volūtarie. Labimur incaute & temere. minus est pgrēdi q̄ labi. Bonos) Optimates. Ac vide) Melius, At vide. Mollitiē) Teneritudinē. Animi) Mei. De edictis) Querentē. Vt) Quantū. Craſsio) Qui Pompei oderat ex Cōsulatu discordia magna administrato. Non itē) Sic emendandum. nō pariter gratū. Deciderat) Pompeius. Lapsus) potius q̄ progressus. Nō retraxerat se, qd̄ honeste & cū gloria multū factitare solūt: immo miserantur Pōp, prolapsū nō progressū, quoniam qui progreditur, prudēs delinquit. Qui Labitur, incaute cadit. Plus ergo in malo qui progreditur peccat, quoniam cautus & prudēs peccat, vel lapsus est herēdo Cęsari, nō pgressus ad honorē. Significat herere Cęsari Pōp, fuisse cadere, non progredi ad honorē. Apelles, auctore Plinio lib. xxxv. pictores omnes prius genitos, futurosq; postea superauit, eouſq; olympiade centesima duodecima in pictura prouectus, vt plura solus prope q̄ ceteri oēs contulerit, Venerē huius exeuntem e mari Diuus Augustinus dicit in delubro patris Cęsaris, quę Anadyomene vocat verbis gręcis, tali opere dū laudatur victo, sed illustrato. Hui' eū inferiorē partē corruptā q̄ reficeret nō poterat inueniri. Verū ipsa iniuria cessit in gloriā artificis. Cōfenuit hęc tabula carie. Idē

PIVS.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

E Repub. quid ego tibi subtiliter scribam: tota perit, atq; hoc est inferior, q̄ reliquisti, q̄ tum videbatur eiusmodi dominatio ciuitatem oppressisse, quā iucunda esset multitudinē: bonis autē ita molesta, vt tamen sine perniciē. Nunc repente tanto in odio est omnibus, vt quorsum eruptura sit, horreamus: nam iracundiam atq; intemperantiam illorū sumis experti, qui Catonī irati, omnia per diderūt: sed ita lenibus uti videbatur venenis, vt posse videremur sine dolore interire: nunc vero sibilis vulgī, sermonibus honestorum, fremitu Italię vereor, ne exarserit. Equidem sperabam, vt sæpe etiam tecum loqui solēbam, sic orbem Reip. esse conuersum, vt vix sonitum audire, vix impressam orbitam videre possemus, & fuisset ita, si homines trāsitum tempestatis expectare potuissent, sed cum diu occulte inspirarent: postea iā gemere, ad extremum vero loqui omnes, & clamare cœperunt. Itaq; ille noster amictus infolens infamie, semper in laude versatus, circumfluens gloria, deformatus corpore, fractus animo, quo se conferat nescit, progressum præcipitem, incōstantem reditum videt: bonos inimicos habet, improbos ipsos non amicos. At vide mollitiem animi, nō tenui lachrymas, cū illū ante. VIII. Calend. Sextil. vidi de edictis Bibuli concionantem, qui ante solitus esset iactare se magnificētissime illo in loco, summo cum amore populi cūctis fauentibus. vt ille tum humilis, vt demissus erat, vt ipse etiam sibi, non iis solum, qui aderant, displicēbat. O spectaculum vni Craſso iucundum: cæteris non item. nam quia deciderat ex astris, lapsus potius, quam progressus videbatur. Et vt Apelles,

Orbita.

Infolens.

Progredi. Labi.

Apelles.

Anadyomene.

inchoauerat aliam venerem Cois,superaturus suam etiam illam priorem. Inuidit mors peracta parte, nec qui succederet operi ad prescripta lineamenta inuentus est. Cicero intelligit de Venere Anadyomene, id est refugiente & reculante ulterius in mare versari. Ouidius, Ut Venus artificis labor est & gloria Coi, Aequoreo madidas quæ legit hymbre comas.

Sup hac Anadyomene greci extat epigrâma festiuû & amoenû: loquit mars, qd nos Latinû ita fecim? Inuideo vobis superi, specta-

cula foeda, Vincula ritualis me tolerasse dei.

Et tibi nos, quid enim felicitius alma nitorum.

Si capit amplexus mater amata tuos.

Mars nunq̄ cuperet vulcania vincula solui,

Coa Venus si sit hæc Anadyomene.

Protogenes.

Protogenes) Patria cui Cautus gentis Rhodii subiecte. Summa paupertas in initio, artiscq̄ summa intentio, & ideo minor fertilitas. Ei dignationem auxit Apelles fingendo emere ei tabulas vt pro suis venderet. Sordebat ille suis vt plerunq̄ domestica. Dicebat Apelles Protogeni omnia esse secum paria aut fortasse meliora, se vno superiorem esse quod sciret tollere manû de tabula memorabili exemplo nocere sæpe nimiam diligentiâ. Auctor Plinius libro Nat. hist. 35. Ialysum) Plinius eodem libro. Palmâ habet tabularum eius Ialysus, qui est vsq̄ hodie Romæ dicatus in templo Pacis: quæ cum pingeret traditur madidis lupinis vixisse: quoniam simul famem sustinerent & sitim, ne sensus nimia dulcedine obstruerentur. Huic pl-

Ialysus.

atque quater colorē induxit contra subsidia iniuriæ & vetustatis, vt decedente superiore, inferior succederet. Ialysus, vt colligo ex Pindaro, fuit genius Rhodiorû ex Sole & nymp̄ha Rhodo genitus. Verba Pindari in Olympionica, que inscribit p̄ Diagora Rhodio pugile sunt hæc, latinitate in obiter donata, Pululauit ex mari humido insula, habetq̄ eâ acutorû genitor radiorû, pater igne spiratû princeps equorû. Vbi Rhodio olim mistus peperit septē sapiētissimas cogitationes in prioribus viris, qui ostēderunt filios, quorû vnus quidē Camirû, per honorificiq̄ Ialysum peperit, Lindiq̄. Cicero de perfecto genere dicendi, Sed ne opifices quidē se artibus suis remouerūt, qui aut Ialysi, quæ Rhodij vidimus, nõ potuerūt pulchritudinē imitari. M. Tullius. 6. in Verrē Actiõe, Quid arbitrâmini Rheginos, qui iã ciues Romani sunt: mereri velle, vt ab his marmorea Venus illa ne auferat. Quid Tarētinos vt ne Europã in Tauro sedētē amittat: aut Satyrû qui apd illos in ede Vestæ est: Quid Thespiēs vt Cupidinis signû: propter qd vnû visunt Thespiæ: Quid Gnydios vt Venerē marmoreâ: Quid vt pictã Coos? Quid Ephesos vt Alexandrû: Quid Cizycenos vt Aiacē & Medeâ: Quid Rhodios vt Ialysû: Quid Atheniēs vt ex marmore Iacchû aut Parrhalû pictû aut ex ere Myronis bucculã: Plin. lib. 5. Nat. hist. Sed pulcherrima & libera Rhodos circuitu. cxxx. M. passuû habitata vrbib? Lindo, Camyro, Ialyso, nûc Rhodo. Rhodos igit antiquitus dicebat Ialysos. Accipere) Scribendû acciperet. Hic) Põpeiû. Clodianû negociû) Adoptiõnē, traductionē ad plebem, quoniã ope Pompeij Clodius Tribunus factus erat. Exhauriri) Euacuari, tolli. Ipsa) Scribendû ipsi hoc est Põpeio. Tã vehemēs) Subintellige, ne. Vt nûc) Pro tẽpore. Ad Bibulû) Scribe in Bibulû. Vocē) Cõtra Bibulû. Exprimere) Elicere. Sentit) Tyranni. Vilius partis) Vilius cõtra ordinis. Tenere) Gratos esse nulli ordini se Tyrãni sentit. Vis) Ne Põpeiû violẽter agat.

Camirus.

si Venerem, aut si Protogenes Ialysum illum suum cœno oblitum videret, magnum credo acciperet do- lorem: sic ego hũc omnibus a me pictum & politum artis coloribus, subito deformatum non sine magno dolore vidi. q̄q̄ nemo putabat propter Clodianum negocium, me illi amicum esse deberetamen tantus fuit amor, vt exhauriri nulla posset iniuria. Itaq̄ Archilochia in illum edicta Bibuli populo ita sunt iucunda, vt eum locum, vbi proponuntur præ multitudinẽ eorum qui legũt, transire nequeamus: ipsi ita acerba, vt tabescat dolore: mihi mehercule molesta, & q̄ eum quem semper dileximus, excruciant. & timeo, tam vehementem vir, tamq̄ acer in foro, & tam infuetus contumeliã, ne omni animi impetu dolori & iracundiã pariat. Bibuli qui sit exitus futurus, nescio: vt nunc sese habet, admirabili gloria est. Qui cũ comitia in mensẽ Octob. dissulisset, quod solet ea res populi voluntatem offendere, putarat Cæsar oratione sua posse impelli concionem, vt iret in Bibulum: multa cum seditionissimẽ diceret, vocem exprimere non potuit. Quid queris? sentiunt se nullam vilius partis voluntatẽ tenere: eo magis vis nobis est timẽda. Clodius inimicus est nobis. Pompeius confirmat eũ nil esse facturũ cõtra me. Mihi periculosum est credere, ad resistẽdũ me paro. Studia spero me summa habiturũ oĩm ordinum: te cũ ego desidero, tum vero res ad tempus

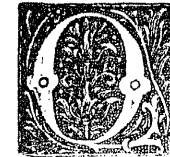
Illud) Statutum nobis, vel legas istuc, hoc est Romam. Ad tempus) Idoneum pugnae Clodianæ. Satisfacit) Reddit in amore vices. Sicyoniis) An ab eis pecuniam exegeris. Olfecit naturam Attici fuisse frugi, tanta est in te nũmaria sollicitudo ne dicam anxietas, & licet Antonio profugogq̄ Ciceroni multã obtulerit pecuniariã summã, nũq̄ amicos deserperit naufragos, est tamẽ animaduertere aliquid inhiantis ad parimoniam animi, qualis fuit in Deiotaro Rege, quẽ ipoliatum Armenia prouincia Cæsar & amicu reliquit & Regem. Nescio enim qua nouercantis naturæ malignitate avaritia, corpora citreis effœminat acrius hẽtibus. Au- rũ eũ auctore Chrysofomo humanos animos effœminat. Aurum potentissimũ est corrupere calculos. Aurũ per medios ire satellites, & perũ pere amat saxa potẽtius icha fulmineo, vt vber olor dulci Nenia ita cecinerit. Aurea pulsa fides, aurovgenalia iura. Aurũ lex sequit. & Ouidius, Aurea sunt vere nũc secula, plurimos auro Venit honos, auro conciliatur amor.

In amicitia.

Aut sacra famas.

illuc vocat. Plurimum consilii, animi, præsidii deniq̄ mihi, si te ad tempus videro, accesserit. Varro satis mihi facit: Põpeiũ loquitur diuinitus, spero nos aut certe cum summa gloria, aut etiam sine molestia esse discessuros. Tu quid agas, quẽadmodũ te oblectes, quid cum Sicyoniis egeris, vt sciam cura. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vam vellem Romæ mansisses, quod egisses profecto, si hæc fore putassemus. Nam Pulchellum nostrũ facillime teneremus, aut certe quid esset facturus, scire possemus. nunc se res sic habet. volitat, furit, nil habet certi, multis denũciat: quod fors obtulerit, id acturus videtur. Cũ videt quod sit in odio status hic rerũ, in eos, qui hæc egerũt, impetum facturus videtur. cũ autẽ rursus opes & vim exercitus recordatur, conuertit se in nos. Nobis autẽ ipsis, tum vim, tum iudiciũ minitatur. cũ hoc Põpeiũ egit, vt & ad me ipse referebat (Aliũ enim habeo neminem testem) vehementer egit, cũ diceret in summa se perfidiæ & sceleris infamia fore, si mihi periculum procrearetur ab eo, quẽ ipse armasset, quẽ Plebeium fieri passus esset: sed fidẽ recepisse, & ipsum, & Appiũ de me: hanc si ille nõ seruaret, ita laturum, vt omnes intelligenerẽt, nihil sibi atiquius amicitia nostra fuisse. Hæc in eã sententiã cũ multa dixisset, aiebat illum primũ sane diu multa cõtra, ad extremũ autẽ manus dedisse, & affirmasse nil se contra eius voluntatẽ esse facturum: sed postea tamen ille non destitit de nobis asperrime loqui: quod si nõ faceret, tamẽ ei nihil crederemus, atq̄ omnia, sicut facimus, pararemus. Nũc ita nos gerimus, vt in dies singulos, & studia in nos hominũ, & opes nostrẽ augeãtur. Rempubicã nulla

Argumentũ XXXVIII.

Nuitat Atticu in vrbem denũciante Clodio bellũ, vt eius consilio saluberrimo vti possit, Pompeiũq̄ dũ simulatio apertissime patet, qui de verbis Clodij Ciceronem optime sperare iubebat ac alieno cortio iudebat, verba dabat. PROfecto) Codes Aldin retinẽt sic. Qd egisses profecto: nostri, Quod profecto factũ esset. Tene-remus, Ligatũ haberemus ne in nos posset incurere: vel teneremus, hoc est non ignoraremus voluntatẽ eius. Volitat) Currit, discursit incassum. Denũciat) Bellũ indicit. Status hic) Respublica a Tyrannis oppressa. Opes) Subintellige eorum. Cum hoc egit) Traçtauit, conuenit, collocatus est. Cũ diceret) Dicēs. Procrearet) Suscitaretur. Se) Scribendũ sed. Recepisse fidem) Haberẽ pignus datæ fidei a Pompeio. Ipsum) Se ipsum Põpeium. Appium) Recepisse fidem a Clodio de causa mea. Laturum) Egere passurum Pompeiũ. Manus dedisse) Herbam dedisse, cõfessum se cedere, victum se esse. Ouid. Scribe, dabit victas ferreus ille manus. Ille) Clodius.

PIVS.

Manus dare.

Quod si non faceret) Et si blandẽ loqueretur. Ei) Clodio. Attingemus) Alii codices habent, attingimus. In vulgus.) Populare nunc est Reges odisse superbos, qui cũ essent lupi, pastores se fingebat. Expedita) Explicata. Varronẽ) Confobrinũ nostrũ. Vigente) Varronem acriter hortante. Publio) Clodio. Ellici) Eleçtari, resciri. Multa etiã) A postlopepis, eciepsis. surgent vel quid tale, quibus tu remediũ adhibere poteris. vel dicas esse anantopodeton figurã, de qua supra. Ad omnia) Nõ modo ad singula. Tamẽ est) Modus loquedi Ciceronianus, hoc est summa, caput & articulus rei in eo vertitur.

Tantũ est.

Boopis, si-
pra patuit.

In eo Cardine & articulo. Si anteq̄ Si veneris saltem. Ille Clodius. Magistratū Tribunitū. Puto Pompeiū Fore in nostra causa ardentiorē. Crasso Qui auctore Plutarcho Ciceronē fouebat propter filiū. Per *Βοωπις* Pisonem. ab oculis bouinis. Ex illo ipso Lege) Aut ex illo ipso Clodio vel Pompeio. Certe) Saltem. Sin: errore) Hostium secreta cognoscemus ex hostibus, nec errare poterimus. Hoc praeipuum ducebat Cæsar, multæ nâque ex hostibus nostris commoditates capiuntur immo innumere. si modo quis oculo perspicaci mentis vtatur. Lege aurei philosophi Cheronei opusculum, in quo emolumenta recenset, que consequuntur ex hostibus. Etiam sat a non ca-
rent hac industria, vt fabulo & cōgestis faxis melior emergit rosa. Philippus Rex Macedonum dicebat se hostibus debere Atheniēsis, quorū maledictis experrectus melior euadebat. In eos.) Tyrannūculos. Tenent omnia) Potiuntur rerū. Facile sentias) Qd̄ facilliter sciri potest.

Alexandri.

Aliquo eruptione) Aliquē maliciæ præposteri exitū habitura. Alexandri) Vibij. Fuit rūt multi Alexandri. Fuit Alexander Milesius Polyhistor cognominatus. Libertus Lēti, qui tēpore Sullæ grammatīcam Romæ docuit. domus incēdio apud Laurētes exanimat. Suida teste. Fuit & Alexander Ephesius Lychnius cognomento, in oratoria celebr. Rēpublicā tractauit, & historiā cōposuit, & poemata. continētes terras & celi plagas descripsit, auctore Strabone. Floruit & in tragœdia Alexander Aetolus, Pleurone vrbe oriūsus, inter Pleiadas cōnumeratus. Auctor quoq; Suda. Alexander quoq; Seleucus magister epistolarum Antonini, Romæ docuit & Athenis, cognomento Peleplato. Inter hos non puto habere locum Alexandrū Ciceronis, negligentem hominē ac supinū, cuiusmodi nomina reddidit obscuriora cū hominū, tum seculorum ignauia.

Lychnius.

Argumentū. XXXIX.

PIVS.

Pompeium respicere, sed frustra dicit, progressum nimis incaute dolet, medicinam non inuenit. Clodius furit, minatur. Pomponii orat vt aduolet, ipsi contra Pulcheri furorē opem laturus. EX eo) Qd̄ hæc non est manu mea scripta. Vocule) Vocis exiguae, quæ ambulatione reficit, quæ grauedine solet obsolescere.

Vocula.

ex parte attingim⁹. in causis, atq; in illa opera nostra forensi, summa industria versamur. quod egregie nō modo iis, qui vtuntur opera, sed etiā in vulgus gratū esse sentimus: domus celebrabatur, occurritur, renouatur memoria Consulatus, studia significatur: in eā spem adducimur, vt nobis ea cōtentio, quæ impēdet, interdū nō fugienda videatur. Nunc mihi & cōsiliis opus est tuis, & amore, & fide: quare aduola, expedita mihi erūt omnia, si te habebo. Multa per Varronem nostrū agi possunt, quæ te etiā virgēte erūt firmiora. multa ab ipso Publio elici, multa cognosci, quæ tibi occulta esse non poterūt: multa etiā, sed absurdū est singula explicare, cū ego te requirā ad omnia. Vnū illud tibi persuadeas velim, omnia mihi fore explicata, si te videro: sed tātum est in eo, si anteq̄ ille ineat magistratū. Puto Pōpeiū Crasso virgēte, si tu aderis, qui per *Βοωπις* ex illo ipso intelligere possis, qua fide ab illis agatur, nos aut sine molestia, aut certe sine errore futuros. Precibus nostris, & cohortatione non indiges: quid mea voluntas, quid tēpus, quid rei magnitudo postulet, intelligis. De Rēpublica nihil habeo ad te scribere, nisi summū odiū omninū hominū in eos, qui tenēt omnia, mutationis tamē spes nulla. sed quod facile sentias, tēdet ipsū Pōpeiū, vehementerq; pœnitet. Non prouideo satis, quæ exitū futurum putem, sed certo videtur hæc aliquo eruptione. Libros Alexandri negligentis hominis, & nō boni poetæ: sed tamē nō inutilis tibi remissi. Numerium Numestium libenter accepi in amicitia, & hominē graue, & prudentē, & dignū tua cōmendatione cognouit. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vnq̄ ante arbitror te epistolā meā legisse, nisi mea manu scriptā: ex eo colligere poteris quāta occupatione distinear. Nam cum vaci, tēporis nil haberem, & cum recreandę voculę causa necesse esset mihi ambulare, hæc dictaui ambulans. Primū igitur illud te scire volo, Sampseramum nostrum amicū vehementer sui status pœnitere, restituiq;

Impertire) Cōmunicare. Nullam) Tēporibus medicina valet. nūc æger est depositus. Auctores) Faut: res & capita. Consensere) Vilescere, euanescere, in desuetudinem ire. Vniuersorum) Omninū ordinū contra Tyrannos. Cōmemorationē) Non egredimur memoriā Magistratus Consulatusq; nostrū. *Βοωπις*) Pisonis, vel Hortensij, aut alterius Clodiani. Res est ænigmatica. Cōsanguineus) Cæsar vel Clodius. Sampseramo) Se de me aliquid facturū. Præ se fert.) Fronte indicat & verbis tenus, factis procul. Si dormis) Non memini me legisse energiam maiorē. Expergiscere) Excitatus a somno: vnde expergitus & experrectus. Quod maximū est) Quod caput est, & quod praeipuum duco. At) saltem. Declarato) Clodio Tribuno.

Pompeio
negat.

in eum locum cupere, ex quo decidit, doloremq; suū impertire nobis, & medicinā interdū aperte querere, quā ego possem inuenire nullā. Deinde omnes illius partis authores ac socios: etiā nullo aduersario consensere. Consensionē vniuersorū, nec voluntate, nec sermone maiorē vnq̄ fuisse. Nos autē, nā id te cupere certo scio, publicis cōsiliis nullis intersumus, totosq; nos ad forensē operā laborēq; contulimus. ex quo quod facile intelligi possit, in cōmemoratione earum rerū quas gessimus, desiderioq; versamur. Sed *Βοωπις* nostri cōsanguineus nō mediocres terrores iacit, atq; denūciat, & Sampseramo negat, cæteris præ se fert & ostentat. quāobré si me amas tantū, quantum profecto amas: si dormis, expergiscere: si stas, ingredere: si ingrederis, curre: si curris, aduola. credibile non est, quātū ego in cōsiliis, & prudētia tua, quodq; maximū est, quantū in amore & fide ponā. Magnitudo rei longam orationē fortasse desiderat: coniunctio vero nostrorū animorū breuitate cōtēta est. permagni nostra interest, te, si Comitibus nō potueris, at declarato illo, esse Romæ. Cura vt valeas mi suauissimi me Attice.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vas Numestio literas dedi. Sic te his euocabam, vt nihil acrius, neq; incitatius fieri posset. Ad illam celeritatem adde etiam siquid potes, ac ne sis perturbatus. Noui enim te, & non ignoro q̄ sit amor omnis sollicitus atq; anxius. Sed res est, vt spero, non tam exitu molesta, q̄ auditu. Vectius ille noster Index, Cæsari (vt perspicimus) pollicitus est sese curaturum, vt in aliquam suspicionem facinoris Curio filius adduceretur. Itaq; in sinu atq; in familiaritate adulescentis, & cum eo, vt res indicat, sæpe cōgressus est, rem in eum locum adduxit, vt diceret sibi certum esse cum suis seruis in Pompeium impetum facere, eumq; occidere. Hoc Curio ad patrē detulit, ille ad Pompeium: res delata ad Senatū est. introductus Vectius, primo negabat se vnq̄ cum Curione

Argumentum. XL.
Nuit eundem Pompeium vt omnem pernicitatem superans Romā accurrat, Clodium furere ac feras venenacq; sparsurum. De Vectio indice multa.

PIVS.

EXITVS) Finis speratur comicus, & fuisset si fides apud eos stetit, in quibus esse debuit. Vectius) Transquillus in Cæsare Dictatore, Postremo in vniuersos diuersæ factionis Vectiū inducū præmiis vt se de cede inferenda Pompeio nec sollicitatum a quibusdam profiteretur, productusque pro rostris auctores ex compacto nominauit. Sed vno atq; altero frustra, nec sine suspitione fraudis nominatis, desperans tam præcipitis cōsiliū euentum, interceptille veneno indicem creditur. Idem tradit Appianus in secundo Ciuitum, & Cicero in Oratione contra Vatiniū testem. Appiani verba, Vectius vir popularis in mediū ense nudato progreditur, se a Bibulo Ciceroneq; ac Cætone missum proficitur, quo Cæsarem Pompeiūq; interficeret. Ensem sibi a Posthumio Bibuli lictore esse datū.

Vectius.

Appiani loc.

In sinu.

Sini non
credendū.

Retulisse) Apertuisse. Diu) Negavit. inconstantia facit reum suspectiorem. Fidem publicam) Ut parceretur ac promitteretur impunitas. Exposuit) Detexit. Manu) Copia. Hic Brutus) Scribatur & Brutus. Conscio patre) Repete verbum fuisse. Septimium) Scribe Septimium. Vectio defuisse) Credibile erat, per Ironiam. Dedit) Interrogatiue. Electum) Scribe reiectum. repudiatum est tam commentitium & falsum. Die) Illius temporis. In quibusdam codicibus non est haec dictio. In eo) Circa hunc articulum, hanc partem. Consilium) Subintellige fuisse. In eo) Circa hanc partem coniurationis. Indicatum) Fecisset hoc Vectius vt decita opera

Adspirare.

permisset se in foro comprehendi cum servis, mox volebat indicare nisi Curiones rem detulissent ad Senatū. Rostra) Altiorē locū. Suetonius in Caesare Dictatore, Primo Praeturae die Q. Catulum de refectione Capitolij ad disquisitionē populi vocavit, promulgata rogatione, qua curatione eā in alium trāferebat. Dixit) Vectius. Et qui) Lege, vt qui. Illuc) In forū, in rostra. Factus) Subornatus, ac fabricatus ad Tyrannorum libidinem. Adspirare) Accedere, peruenire. Cicero Tributio, Ad quē ceteri propter occupationem adspirare non possunt. De Oratore, Bellica laude adspirare ad Africanū nemo potest. Augustinus de utilitate credendi ad Honoratū, Quo illi homines exanguis corporibus, sed crassi mentibus adspirare non possunt. In Tusculanis, Quo vita non adspirat beata. Quonia obnuciantē Agrarig legi Bibulum Caesar armis foro expulerat, a quo tempore Bibulus se domi continens per edicta tamen obnuciantē. Institutus) Instructus. De oratione) Accusatione recenti. Intercessisse) Interposita fuisse. At) Egerat. Primo sermone. Eos) Prius praeteritos. Nominavit) Sermone secundo. In P. Clodium) Pollutarū ceremoniarū reū. Subscripserat) Dicebant subscribere causam & subscribere causam. hoc erat per comēdatiū casū, quō accusatores se in iudicio subscribebāt, vt si fuissent inuenti accusasse inique, talionis poenam subirent, & nisi intra spatium triginta dierū causam persecuti fuissent. Paulus de accusatoribus, Item subscribere debet is qui dat libellum, vel alius pro eo si literas nesciat, intra tempus xxx. dierum vtilium & reliqua. Vlpianus Dig. de Accusationibus, praecedere debet in crimine subscriptio, quare res adinuenta est, ne facile quis profiliat ad accusandum, cum sciat inultam sibi accusationem non futuram. Pedianus, Subscriperunt Triario in Scartum Q. Marius, L. Filius, & Q. Pactui fratres cognomine Claudij, qui inquisitione in Sardiniam, itemque Corsicā insulas dies tricenos acceperunt. Deinde post paucos dies apud Confidium Quaestorem lege Plautia de vi subscriptione ea quod loca occupasset, & cum telo fuisse. Subscribere vero causam iudices solebant,

Subscribere.

retulisse, neque id sane diu: nam statim fidem publicam postulauit. reclamatum est. tum exposuit manū fuisse iuuentutis duce Curione, in qua Paulus initio fuisset. & C. Cepio, & Brutus, & Lentulus Flamini filius conscio patre: postea C. Septimium Scribam Bibuli pugionem sibi a Bibulo attulisse. quod totū irrisum est. Vectio pugionem defuisse, nisi ei Cos. dedisset: eoque magis id reiectum est, quod ad. III. Id. Maii Bibulus Pompeium fecerat certiorē, vt caueret insidias, in quo ei Pompeius gratias egerat. Introductus Curio filius, dixit ad ea, quae Vectius dixerat, maximeque in eo tum quidē Vectius est reprehensus, quod dixerat adulescentum consilium, vt in foro cum gladiatoribus Gabinium Pompeium adoriretur, in eo principē Paulū fuisse, quē constat eo tempore in Macedonia fuisse. Fit S. C. vt Vectius, quod confessus esset se cum telo fuisse, in vincula coniceretur: qui eū emisisset, contra Republicam esse facturū. Res erat in ea opinione, vt putarent id esse actū, vt Vectius in foro cum pugione, & item serui eius comprehenderentur cum telis: deinde ille se diceret indicaturū. Idque ita actum esset, nisi Curiones rem ante ad Pompeium detulissent. tum S. C. in concione recitatum est. postero autem die Caesar, is, qui olim, cum Praetor esset Q. Catulum ex inferiore loco iusserat dicere, Vectium in rostra produxit, eūque in loco constituit: quo Bibulo Cos. aspirare non liceret. Hic ille omnia quae voluit de Republica dixit, vt quod illuc factus institutusque venisset. Primum Cepionē de oratione sua sustulit, quē in Senatu acerrime nominarat, vt appareret et noctem & nocturnā deprecationem intercessisse. Deinde quos in Senatu tenuissimum quidē suspitione attigerat, eos nominavit. Lucullū, a quo solitū esse ad se mitti C. Fannium illum qui in P. Clodium subscripserat: L. Domitium, cuius do-

quod antequam fieret cognosci non poterat. M. Tullius in Oratione pro Cluentio, Vide igitur iudices animaduertisse Censores, in iudices quosdam illius consilij Iuniani cum istam ipsam causam subscriberet. Vlpianus de priuatis delictis Tunc subscribere eum crimen oportebat. Aconius, Censores causam subscripserunt quod socios diripuerit, vnde subscriptores appellati a Cicerone in Verrem & subscriptio. Cicero accusabat Aequilium subscriptore Rutilio. Idem ad Q. Fratrem. Gabinium Nero cum bonis subscriptoribus postulat. Pediani verba, Subscriptores dicuntur qui adiuuare accusatorem caudicij solent,

Subscriptores.

quos oportet submissius agere quod dicit ille, quem sequuntur. Per Epistigma subscriptionum Iurisconsulti intelligunt lib. vij. Codicis, his verbis, Sive res eis per nosmet ipsos, siue per procuratores ex Epistigmate tamē nostro fuerit assignata. Scribe Epistigmate. Constitutam) Designatā. Satyrus, Hic ubi noturnae Numa constituebat amicis. Nominavit) Sed descriptis. Consili) Caesari in palatio. Alibi Cicero, Domus mea pluris est vicino Caesare. Seruiliū) Scribit Lilius lib. iij. ab Vrbe condita, quod cum fame populus Romanus laboraret, Sp. Melius eques Rom. frumentum populo sua impesa largitus est, & ob id factum conciliata sibi plebe regnum affectans a C. Seruilio Ahala magistro equitum iussu Q. Cincinatus Dictatoris occisus est. Titus Minutius index boue aurata donatus est. Cicero in Oratione ad Pontifices, Sp. Melii regnum appetitis domus est complanata, Aequimelium dicitur, a quo omnes huiusmodi ruinae Aequimelia. Locus erat hoc nomine Romae. Lilius de secundo Punico bello. Romae secundum incendium. solo adaequata omnia inter salinas cum Aequimelio, Iugarioque vico. Idem libro octauo belli Macedonici, Substructionem super

Epistigma.

Lo. Cod.

Constituere.

Seruilius Ahala.

Aequimelium.

Confidius.

Aequimelium in Capitolio, & viam sternendam a porta Capena ad Martis aedem locarunt. Brutum.) Qui Tarquinius expulsi violata Lucretia. Vatinius.) Subseruiente Consuli Caesari, vt res per ordinem dolosum succederet, Vectio nouo Sinone facto ad Tyranni libidinem. Audisse.) Retulit Vectius. Pisonem.) Crassipedem. Reus.) Vectius. Erat.) Seruabatur. Diuitem.) Cognomen Crasso, mox cuidam ad paupertatem redacto cognomen Superbum obiciebatur. De vi) Quoniam cum telo est repertus. Titulus est apud Iurisconsultos de vi & vi armata. Non pertimescebamus.) Non nimium tamen desiderabamus. Dubitabamus enim ne iudicis indicis accusaremur a Clodio, quod videlicet indicta causa ciuibus ceruices fregissemus. Caedem.) Appianus in secundo Bellorum Ciuium. Quando Caesar cum armatis affuit in foro, vt legem Agrariam ferret, Bibulus similiter cum ensibus affuit, & ad vulnera ventum est, ubi faeces Bibuli & insignia lacerata, Tribunusque vulneratus est. Confidius) De Confidio Quaestore meminit Pedianus tempore Ciceronis, de quo Plutarchus in Caesare Dictatore sic, Confidius quidam natu praegrans iccirco non aduentare Senatores dixerat, quoniam illius arma militesque pertimescerent, qui senectutem dicebat eum facere intrepidum. Discusserat) Euerterat, dissecerat. Eam) Scribendum ea, hoc est iudiciorum aequi periculum. Eo) Ideo tecum ago vt redeas.

Argumenti. XLI. PIVS. Volam.

A ccesit Atticu in hâte a Clodio periculo, monetq vt amicis Titu Ciceroni fatetibus, Pôponius p... Hortensiu laudat. Subdit. Rep. nihil esse desperatius. Rogat tñ vt acceleret Atticus redire Româ.

Tortuosi nihil sinceri.

ILLVM) Amicis tui a me laudat. Volam) voluero, cupiam. Scire ex te) Per istas tuas admoneri. Eâ tē)Varronē officiosum mihi fuisse malle Varroni grâs egisses q amice me tractauit. Mihi) Qd Varro mihi. Illu)Varronē. Satisfacere) Officio ac amicitie no deesse. Mirabiliter moratus) Ingeniu Varronis est tēporariu, mutat, incôstas est. Sicut nosti.) Prouerbiu Euripidis esse in Tragedia Andromache. ελκτα και δουδεν υγιες. Versutu Varronis ingeniu describit, & morib tortuosis, in eo nihil esse sani. Alludit huic Euripidæ sententię de Lacedæmonis, δολια βουδντιςια, βουδων ανικτες, μηχωνος εαφοι και κω, ελκτα, βουδεν υγιες. Fraudulenti in cōsiliis, mēdaciōrū principes, & tēcti mali artifices, tortuosi, nihil sani vel sinceri. Sed aduertēdū in codice puulgato esse δολια βουδνματα no βουδντιςια: sed est eadē sentētia. De pede tu videris. Multū semp Cicero tribuit Euripidi, de quo sic in Familiarib, Euripidi tu quantū credas nescio ego certē singulos eius versus singula est testimonia pu to. Illum) Euripidis vel Sophoclis pceptū. τας κρη τδντων αμαθιας φερν ρεεων. Sic est integer senari apud Tragicum, Potētū videlicet stultitias oportere ferre. Qui dā ex Sophocle scribit, τας κρη τδντων εκυσεα πάντα. Omnia potētū audieda, & cōtumeliā demulsiandā esse. Alij volūt Homeri illā significati sentētiā de pconibus, qui potētibus semp & victoribus adhærescūt. Hortatus) Scribēdū Hortensiu: a quo tñ in sequēti libro sibi factā imposturā M. Tullius euolat. Plena manu) Assatim & abundāter. Metaphora benigni largitoris. Flacci) Intelligit de L. Flacco Pratore, qui cepit Legatos Allobrogū ad potē Amyliū, de quo extat Ciceronis oratio. Vocatus est Valerius Flaccus, quē in vrbis atq imperii gauissimo atq acerbissimo Ro. po. casu sociū atq adiutorē Cicero in Oione p Flaccō vocauit, in quē suscepit accusatiōnē D. Lelii optimi viri filii. Catilini tempore huic fuisse Pratorē docēt hęc Ciceroniana verba. Praturę iuris dictio res varia & multiplex, & q sequitur. Ad didi multa euidentis ac exploratę rei testimonia, quoniā nonnulli Surre legēdū cōtēdebāt, referētes ad Corneliu Lentulu Surra, virū claro genere ortū, sed qui luxui deditus nuper ob molitriē e Senatu fuerat eiectus. Tūc erat Prator cū decreta erat cōiuratiōe Catilini. Duo em Pratores erāt Vibantus & Peregrinus. Huic Surre cognomē natū fuerat, q dominatione Sullę cū Quæstor esset multarērū publicarū perditē administravit, cōsūpsitq. Quare cū Sulla id indigne ferret, & administrationis rationē exposceret, ille rē floccipēdēs in Senatū pfectus, ridiculose dixit, rationē mihi reddere nō est, sed prębere Surra vti solēt pueri, qui in spherę ludo pe ccauerit, ob hoc deinceps Surre inditū illi cognomē est. Allobrogū) Cū capti sunt Allobrogū Legati ad Amyliū pontē, qui literas habebāt a ciuibus seditionis, vnde a Satyrographo dictū, Et in omni gēte laborat. Fabius horū populorū victor dictus est Allobrogicus. Et) Ad eū Hortensiu volo te dare literas in hęc rationē, tāq ego tibi significauerim Hortensiu me laudasse, indicatq tibi eū in me fuisse perofficiosum, vnde prolyxas te ei pro hoc in me officio, gratias agere dicas. A me tibi illum) Me Hortensianū officiu tibi significasse. Ipsa res) Necessitas. Idem qd sepe) Quidā codices habēt semper. Desperatius) Desperatis Hippocrates vetat facere medicinā, sed Dijs votisq linquendos. Quorū opera) Respublica desperata est. Nihil) Esse. Fert) Præfert, ostendit. Expedies) Explicabis, eximes. Corā) Iam pręsentia tuā animis ac oculis inhiō,

Potentes stultiterendi.

Plena manu. Flaccus Prator.

Lentulus Surra. Surra vnde.

Allobrogus.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vm aliquē apud te laudaro tuorū familiaritū, volam illū scire ex te me id fecisse, vt nuper me scis scripsisse ad te de Varronis erga me officio, te ad me scripsisse eā rem summę tibi voluptati esse. sed ego mallet ad illū scripsisses mihi illū satisfacere: mirabiliter enim moratus est, sicut nosti.

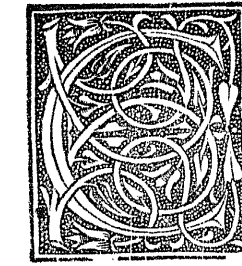
sed nos tenemus pceptū illud. At hercule alter tuus familiaris Hortensius, q plena manu, q ingenue, q ornate nostras laudes in astra sustulit, cū de Flacci Prætura, & de illo tempore Allobrogū diceret: Sic habeto, nec amātius, nec honorificētius, nec copiosius potuisse dici. ei te hoc scribere a me tibi esse missum, sane volo. sed quid tu scribas: quē iam ego venire atq adesse arbitror. Ita em egī tecū superioribus literis. valde te expecto. valde desidero, neq ego magis, q ipsa res, & tēpus poscit.

His de negociis, quid scribā ad te, nisi idē quod sepe Republica nil desperatius his, quorū opera, nihil maiore odio: nos, vt opinio, & spes, & coniectura nostra fert, firmissima beneuolentiā hominū muniti sumus. Quare aduola. aut expedies nos omni molestia, aut eris particeps. Ideo sum breuior, quod, vt spero, corā breuī conferre, quę volumus, licebit. Vale.

Argumentum. XLII. VM ANTEA) Lugubris ac mœstus totus hic liber est, Cicerone simulatione Pompeii, amicorū perfidia, temeritate P. Clodij, in exilium misso, quod ægerime omniū tulit, totumq se dolori dedit, vt illud Aristotelicum lib. ii. de Anima verum sit, Hominū mens nonnunquam perturbatione, nonnunquam morbo summergitur: hinc patet a fortuna superatum fuisse Ciceronem, vt ipse fatetur apud Lactantium libro. iij. Diuinarum Institutionum his luculentissimis verbis, M. Tullius in sua consolatione pugnasse se semper contra fortunam loquitur, eamq a se esse superatam, cum fortiter inimicorum impetus retulisset, nec tūc quidem se ab ea fractum cum domo pulsus patria caruit. Tum autem cum amisserit vnicam filiam, victum se a fortuna turpiter confiteatur. Quid hoc homine miserius: qui sic iaceat? Hęc Firmianus. Pace Togati Platonis dictum velim, & hic miserrime maximus oratorum iacet, pulsum se aris, foetis, dijs penatibus euolat, miserum se fatetur, nisi distimulat vt amici studio acriori ad opem ferendam conuolent. Accusatus est Cicero de vi a Clodio, Pisonē, Gabinioq Consiliibus. Post Consulatum Pisoni Macedonia, Gabinio Syria decretę sunt. Decimo exilij sui mense rediit Nonis Sextilibus natali suo & filię, vt ipsemet testatur in Oratione pro Sestio. Pulchra apud eundem reperio in Oratione ad Quirites, Me quatuor, inquit, omnino generā hominum violarūt. Vnum, eorum, qui odio Reipublicę,

M. T. CICERONIS Epistolarum Ad T. Pomponium Atticum LIBER TERTIVS.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

VM Antea maxime nostra interesse arbitrabar te esse nobiscū, tum vero, vt legi rogationem, intellexi ad iter, quod constitui, nil mihi optatius cadere posse, q vt me q primū cōsequere: vt cū ex Italia profecti essemus, siue per Epeirum iter esset faciundum, tuo tuorumq presidio vteremur: siue aliud quid agendum esset, certum consiliū de tua sententiā capere possemus. Quam ob rem te oro, des operam, vt me statim cōsequere. facilius potes, quoniā de prouinciā Macedonia perlata lex est. pluribus verbis tecum agerē, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur. Vale.

quod eam ipsis conuictis conseruaram, inimicissimifuerunt. Alterum, qui per simulationem amicitie nefarie me prodiderunt. Tertium, qui cum propter inertiam suam eadem assequi non possent, inuide runt laudi & dignitati meę. Quartum, qui cum custodes Reipublicę esse debuerunt, salutem meam, statum ciuitatis, dignitatem eius imperij, quod erat apud ipsos, vendiderunt. De reditu suo sic idem M. Cicero in Sestiana, Hunc ego reditum repudiarem / qui ita florens fuit vt verear ne quis me studio glorię putet iccirco exisse vt ita redirem. Quem enim vnquam Senatus ciuem nisi me nationibus exteris commendauit / quem curia magis requisuit / quem forum luxit / quem æque ipsa Tribuna lia desiderauerunt / omnia discessu meo deserta, horrida, muta, plena luctus & microris fuerunt. Subdit historie tamen, neque enim erat coram populo mentiendi locus. Ipsis Nonis Sextilibus, idem dies reditus mei fuit, qui & natalis meus, idem & filię meę charissimę. Cūque itinere toto vrbes Italię festos dies agerent aduentus mei, vię multitudine Legatorum vndique missorum celebrabantur. Ad vrbem accessus incredibili hominū gratulatione florebat. Idem in Oratione pro Plancio, Aderat mecum Senatus & quidem veste mutata, quod pro me vno post hominum memoriā publico consilio susceptum est. NOSTRA interesse) Fore nobis vtilissimum. Rogationem) Quam Clodius contra me, & bona mea parauerat. Intelligitur de rogatione Clodij qua illi interdicebat aqua & igni, de qua paulo post sic Cicero, Allata est nobis rogatio de pernicie mea. Optatius) Gratius vt nobiscū essem. Cadere) Accidere, vt bene cecidit, male cecidit. Continues. Tuorum presidio) Interpone coniunctionem sic, Tuorumq presidio. Macedonia) Quę Pisoni decreta est. Res ipsa) Necessitas celeritatem expolcens.

Reditus Ciceronis.

Cadere.

Argumentū. XLIII.

Tineris.) Causam quod locum mutauerit adducit vt pscriptos lege Clodia terminos obseruaret. Antonium orę maris Brundisini custodem vitat, hortatur Atticum ad se veniat. Animo ita litrato est vt scribere non valeat.

EPIST. AD T.P. ATTICVM

Cyzicus. Erat hoc) Quod me nō assecutus es. Cyzicum) In Thracia in faucibus Propontidis Straboni in-
Cyzicus insula in Propontide cum eiusdē nominis ciuitate duobus pontibus iuncta continētī, vocata
a Rege eorū Cyzico, quibus in Romanos ciues violentius quēdam ausis, Tyberius imperator libertatē
ademit, quā Mithridatico bello meruerant. Proserpina) pompatice celebrant auctore Plutarcho in
Lucullo, in honorem Proserpinae, cui nigram vaccam immolabant, unde manauit illud apud poetam
in obsceno carmine, Raptam Cyzicos ostreosa diuam, non Cocytos, vt habent mendosi codices. Tria
habuit armamenta, vnū te-
lorum, alterū instrumētōrū,
tertium frumentū erat rece-
ptaculum, dicta ab Iasonis
amico & hospite Cyzico, de
quo Flaccus in Argonauti-
cis. Misere.) Macer erat &
exanguis in hac fuga aucto-
re Plutarcho.

PIVS. Argumentū, XLVIII.
IN Epirum redire recusat,
quonia celebratē odit, &
propter alia. Vocibus At-
tici, inquit, se in vita retine-
ri, alioquin in mortē propen-
sior est. Misere.) Macer erat &
merat. De Fratre incertū est,
Attici praesentiam optat.
(BRVNDVSIVM) Ad moe-
nia Brundisij nomen adepti
a capite ceruino Brenda vocat
Ennius. Optatū) Sub-
intellige esset subsistendi in
Epiro. Consumere.) In stu-
dijs philosophicis. Solitu-
do.) Epirotica. Familiari.)
Possessio a familiari & amico
Tito. Causa) Supple facit.
Diuertar) Amouear, decli-
nem. Deuium) A via Pre-
toria remotū. Mithi vero quo
tidianā ab vrbe nuntii sunt
pro rebus grauissimis exci-
piendi. Quatridui.) Spatio
distat. Sine te) Tu abes Ge-
nius loci futurus. Nā castel-
lum.) Scribendum, natura ca-
bellum, hoc sensu. Si habita-
tus essem in Epiro Castel-
lum tuū natura munitum,
mihī prodesset, traſeuntī nō
est necessarium. Athenas)
Propter florē ingeniorum.
sunt qui Athinas producta
perinde secunda. Sunt enim
Athine vel Athina Samniti-
ciuitas in ora, q̄ arma Aeneae
fabricauit, secus quā Melpha
fluuius labitur ex Appenino
ortū ducens, apud Fregellas
in Lyrim defluens. Maro, Quinque adeo magne positae in cūdis vrbes Tela nouant, Athina potens.
Alii tamen Athenas Atticas intelligunt. Ouidius, Nec peto quas peti quondam studiosus Athenas.
Cadebat) Animus foetebat, propositū erat, contingebat. Nostri hostes) Antonius. Et veremur) Et
altera causa est q̄ in tuū Epiroticum non venimus. Oppidū) Epiroticū. Nostri cōsiliū) Quod mortē
mihī non consciaui, vnicū in tot malis remediū atq; singulare, vel q̄ non pugnaui, q̄ Pisoni, q̄ Hortē-
sio auscultauī, q̄ vestem mutauī. Quid) In vita gratum & iucundum. Retineat.) In vita. Inimici-
corum) Clodii & Catilinā gregaliū. Inuidorū) Pompeium, Hortēsiū, Pisonem, Gabiniū intelligit.

Brenda.

Athina.

erit hoc quoq; in magno numero nostrorum malorū.
Nobis iter est in Asia, maxime Cyzicum. Tibi meos
commendo: me vix, misereq; sustento. Vale. Dat.
XIII. Cal. Maii, Tarenti.

M.T. CICERO T.P. ATTICO S.

Brundisium veni ad Cal. Maias. eo
die pueri tui a te mihi literas reddide-
rūt, & alii pueri post diem tertium eius
diei literas alias attulerūt. Quod me
rogas & hortaris, vt apud te in Epiro
sim, voluntas tua mihi valde grata est, & minime no-
ua: sed consiliū mihi quidē optatū, si liceret ibi omne
tempus consumere. Odi enim celebritatē, fugio homines,
lucem aspiciere vix possum. Effet mihi ista solitudo,
praesertim in tā familiari loco, non amara, sed itineris
causa, vt diuertar, primū est deuiū: deinde ab Anto-
nio, & ceteris quatridui: deinde sine te. Natura Ca-
stellum munitum habitari mihi prodesset, transeunti
non est necessarium: quod si auderem, Athenas peterē.
sane ita cadebat, vt vellem. nunc & nostri hostes ibi
sunt, & te nō habemus, & veremur, ne interpretetur,
illud quoq; oppidum ab Italia non satis abesse, nec
scribis, quam ad diem te expectemus. Quod me ad
vitam vocas, vnū efficis, vt a me manus absteineam.
alterum non potes, vt me non nostri cōsiliū vtiq; pce-
niteat. Quid enim est, quod me retineat? praesertim si
ea spes non est, quae nos proficiscētes prosequatur?
Non faciam, vt eumerem miseriae omnes, in quas
incidi per summam iniuriam & scelus, nō tam inimici-
corum meorum, q̄ inuidorum. Ne & meum mero-
rem exagitem, & te in eundem luctum vocem, hoc
confirmo, neminem vnq̄ tanta calamitate esse affe-
ctum, nemini mortem magis optandam fuisse, cuius

Oppetendae) Subeundae. Praetermissum) Deuii mori pugnando cum Clodio. Doloris) Ad sepe-
liendum finiendumq; dolorem morte. Candauiam) Plinius libro. iij. Natur. Histor. A. i. i. Macedonia
provincia, gentes Parthini, & a tergo eorum Dissarethae, montes Candauiae a Dyrrachio. LXXIX. M.
pallium. De Candauia meminit Caesar Commentario. iij. Bellorum Ciuium. Seneca libro Epistolarū
ad Lucilium, deserta Candauiae vocat. Epiro) Quod tamen non constanter affirmo me videlicet per
Epirum iter facturum. Quomodo) Alij codices habent, quando. Necui) Lege, vbi. Huius generis)
Scribendi epistolas. Profi-
ciscens) Dum essem in pro-
vinciā itineris.

oppetendae tempus honestissimum praetermissum est.
Reliqua tempora sunt non tam ad medicinam, q̄ ad
finē doloris. De Republica video te colligere omnia
quae putes aliquam spem mihi posse asferre mutada-
rum rerū: quae q̄ exigua sunt, tamen, quonia placet,
expectemus. Tu nihilominus, si properaris nos cose-
quere. nam aut accedemus in Epiro, aut per Can-
dauiam tarde ibimus. Dubitationem autē de Epiro
non inconstantia nostra afferebat, sed quod de fratre,
vbi eū visuri essemus, nesciebamus: quē quidem ego,
nec quādo visurus, nec vbi dimissurus sum, scio. id est
maximū, & miserrimū meorū omnium miseriarū. Ego
& sepius ad te, & plura scriberē, nisi mihi dolor me-
um omnes partes mentis, tū maxime huius generis
facultatē ademisset, videre te cupio. Cura, vt valeas.
Prid. Cal. Maii. Brundisii, proficiscens festinanter.

M.T. CICERO T.P. ATTICO S.

Scripseram ad te, quas ob causas in Epei-
rū nō essemus profecti, qd & Achaia
prope esset plena audacissimorū ini-
micorum, & exitus difficiles haberet,
cum inde proficisceremur: accessit, cū
Dyrrachii essemus, vt duo nuntii afferrentur, vnus
classe fratrem Epheso Athenas, alter pedibus per Ma-
cedoniam venire. Itaq; illi obuam misimus Athenas,
vt inde Thessalonicam veniret. Ipsi processimus, &
Thessalonicā ad. X. Cal. Iun. venimus. neq; de illius
itinere quicq̄ certi habebamus, nisi eum ab Epheso
ante aliquanto profectum. Nunc istic quid agatur
magnopere timeo, quāq; tu altera epistola scribis
Id. Maiis audire, fore vt acrius postularer. altera
iam esse mitiora. sed haec est pridie data, q̄ illa, quo
conturbor magis. Itaq; cum meus me mero-
quidānus lacerat & cōficat, tum vero haec addita cura
vix mihi vitam reliquam facit. Sed & nauigatio per
difficilis fuit: & ille incertus, vbi ego essem, fortasse
alium cursum petiuit. nam Phaedrus libertus eū non
vidit, vento reiectus ab illo in Macedoniam, Pellae
mihi praesto fuit. Reliqua quam mihi timenda sunt,

Argumentum. XLIX.

Scripseram) Repetito lu-
ctuosa hominis se dolori
omnino desentis. A-
CHAI(A) Achaia, vt ait Pli-
nius in quarto nomen, pro-
uinciae ab Isthmo incipit, an-
teā Egialos vocabatur pro-
pter vrbes in littore per or-
dinē dispositas, in qua Elis,
vbi delubrum Iouis Olympi-
ij ludorum claritate fastos
Graeciae complexū. Epheso)
Alterā iux Asia Epheos,
inquit Plinius. Tūc Ialo-
nicam) Macedoniae vrbe.
Est enim Thessalonica in
Macedonia ciuitas libere cō-
ditionis, auctōr Plinius in
quarto. Illius.) Fratris.)
Istic.) Romae. Acrius po-
stularer.) Accularer vene-
mentius a Clodio. Sunt qui
scribunt, Annius postula-
ret. Annius Milo accularer
Clodium, qui Annius de vi
(vt inquit Plutarchus) pri-
mus ausus est postulare, id
est accusare Clodium. Al-
tera.) Epistola scribis, haec
verba subindicant, acrius po-
stularer, posse recte defendi.
Quo) Quoniam videtur
se corrigere quod bona spon-
debat. Reliquam facit) Re-
linquit. Phetolibeum) Be-
roaldus, Phetolibeum eum,
scribit, Ego, Phaedrum liber-
tum. p̄miserat enim Phae-
drum libertum obuam fra-
tri, sed non viderat. In codi-
cibus antiquis legitur. Phae-
do libertus eum non vidit.
Pellae.) Ciuitas Macedo-
niae, patria regum. Iuuenal.
Vnus Pelleo inueni non sus-
ficit orbis. Praesto fuit.)
Phaedrus occurrat. Cade-
re.) Cuius nostra fortuna
non sit capax. Non vi-
di.) Quidam codices habent
non visendum vidi.

PIVS.
Achaia,
Elis,
Ephesus,
Thessalonica
Milo.

Video) Subintellige infla-
te, (imminere. Tigraue) Ad
quem Legatus ibat Clodius.
Sublata) Omnis spes nostræ
salutis. Nā adhuc Clodiu Sen-
natus vt Legatū mittere de-
bebat, & ita nō fuisset in vrbe
Bonæ Deæ sacerdos, neq; Ci-
ceroni nocuisset. Postq̄ autē
Tigranē adeo Senatus negli-
gere ceperat, vt ad eū Clo-
diū nō mitteret, Ciceroni ex
presentia Clodij multa enata
sunt mala. Legō apud Asco-
niū Pedianū, Clodium adeo
Tigranis filio affectū fuisse,
vt captiuū cathenis exemō
rit inuito Pōpeio. Sed vbi
Simfuturus. Motū Affe-
ctū, fluctū. Ex culpæ.) Pro-
pter quā in exiliū sū missus,
q̄ infidiatoribus & perfidis
credidi. Cuius Pōpeij. Vi-
disses) Quonia cōsilio potui
tutior esse tuo. Eueni) Exiliij
quod mihi euenit & accidit.
Ei) Pōpeio. Nefariū) Sacre
amicitię temerorē. Asco-
nius, Nefariū qd̄ sacra polliūt
farre pio solita celebrari. Er-
go nefarij sacrilegi dicūt, no-
mē a farre deductū, quo cele-
rati vt nō debeāt, & inde q̄
indigni q̄ viuāt nefarij dicū-
tur, vt docet Varro. Proptius
in. 4. Dixit & incerto pmisit
brachia somno Nescia nefarij
accubuisse nouis. Nā ve-
sta iliace felix tutela fauillæ
Culpā ait, & plures cōdit in
ossa faces. Quis nō nefarijs
in Propertio repugnāte syl-
laba, sed, se flāmis, in nostris
annotamētis legēdi decreue-
rimus. Metus de fratre) Ne
mea illū pericula premant.
Argumentum. L.
Q̄) Vintus) Excusat fra-
trē Quintū, & suis ca-
lamitatibus inolet.
ABSENS) Timebat ne
frater, fraternęq; fortunę op-
pugnarentur a Clodio. No-
stris) Si qs̄ adeo carnificis ani-
mi reperiri posset, q̄ meis ma-
lis vellent addere mala Quiti.
Mollissimo) Qui ego sum
preditus animo tenerimo.
Offerrē) Repentatē. Di-
gredi) Abire interclusus do-
lore. Ille) Frater. Licetores)
Qui decedētē magistratum
Rc mā vīq; comitant, necesse

video, nec quid scribā, habeo, & omnia timeo, nec tã
miserū est quicq̄, quod non in nostrā fortunā cadere
videatur. Equē adhuc miser in maximis meis ærūnis
& luctibus hoc metu adiecto maneo Theffalonicæ
susensus, nec audeo quicq̄. Nūc ad ea, quę scripsisti.
Tryphonē Cęciliū non visendū vidi, sermonē tuū &
Pōpeii cognouī ex tuis literis. Motū in Republica nō
tantū ego video, quātum tu aut vides, aut ad me cō-
solandū affers. Tigraue enim neglecto, sublata sunt
omnia. Varroni me iubes agere gratias, faciam, item
Hypseo. Quod suades, ne longius discedamus, dum
acta mensis Maii ad nos perferantur, puto me ita esse
facturum: sed vbi, nōdum statui. atq; ita perturbato
sum animo de Quinto, vt nil quę statuerē. Sed tamē
statim te faciam certiorē. Ex epistolarum mearum in-
constatā puto te mentis meę motum videre. Qui etiā
incredibili & singulari calamitate afflictus sum, ta-
men nō tā ex miseria, q̄ ex culpæ nostrę recordatione
commotus. Cuius enim scelere impulsus ac proditus si-
mus, iam profecto vides, atq; vtinā iam ante vidisses,
neq; totū animū tuū mœrori mecum simul dedisses.
Quare, cum me afflictum & confectum luctu audies,
existimato me stultitię meę pœnam ferre grauius, q̄
euenti, quod ei crediderim, quę esse nefarium non pu-
tarā. Me & mœrorū malorum memoria, & metus de
fratre in scribēdo impedit. Tu ista omnia vide, & gu-
berna. Terentia tibi maximas gratias agit. Literarū
exemplum, quas ad Pompeiū scripsisti, mihi tibi. Vale.
Dat. III. Cal. Iun. Theffalonicæ.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S:

Q̄) Vintus Frater cū ex Asia discessisset
ante Cal. Maias, & Athenas venisset
Id. Maiis, valde fuit ei properādū, ne
quid absens acciperet calamitatis, siq;
forte fuisset, qui cōtētus nostris malis
non esset. Itaq; malū eum properare Romam, q̄ ad
me venire, & simul (dicam enim quod verum est, ex
quo magnitudinem mearū miseriarū perspicere pos-
sis) animū inducere non potui, vt aut illi amāti-
simū mei, mollissimo animo, tātō in mœrore aspicerē,
aut meas miseras luctu afflictas, & perditam fortu-
nam illi offerrem, aut ab illo aspici paterer. Atq; illud
etiam timebam, quod profecto accidisset, ne a me di-
gredi nō posset. Versabatur mihi tempus illud ante

oculos, cū ille aut lictores dimitteret, aut vi uelle-
retur ex complexu meo. Huius acerbitatis euentum,
altera acerbitate non videndi fratris vitauī. In hunc
me casum vos viuendi auctores impulsistis. Itaq; mei
peccati luo pœnas. quāq; tuę me literę sustentant, ex
quibus quantum tu ipse speres, facile perspicio: quā-
quidē tamen aliquid habebāt solatiū anteq̄ eo venisti,
ad Pompeiū mitte, Hortensium allice, & eiusmodi
viros. Obscuro mi Pomponi nondū perspicis, quorū
opera, quorū insidijs, quorum scelere perierimus, sed
tecum hæc coram agemus. Tantū dico, quod scire te
puto: nos non inimici, sed inuidi perdidērunt. Nunc
si ita sunt, quę speras, sustinebimus nos, & spe, qua
iubes nitimur: sin, vt mihi videntur, infirma sunt, qd̄
optimo tempore facere non licuit, minus idoneo fiet.
Terentia tibi sepe gratias agit. Mihi etiam vnum de
malis in metu est, fratris miseri negociū. quod si
sciam, cuiusmodi sit, sciam quid mihi agendum sit.
Me etiā nunc istorum beneficiorum & literarū expe-
ctatio, vt tibi placet, Theffalonicę tenet. Siquid erit
nouū allatum, sciam, de reliquo quid agendū sit. Tu,
si, vt scribis, Cal. Iun. Roma profectus es, propediem
nos videbis: & literas, quas ad Pompeiū scripsisti, tibi
misi. Vale. Id. Iun. Theffalonicæ.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

A) Cta quę essent vsq; ad VIII. Cal. Iun.
cognouī ex tuis literis, reliqua expe-
ctabā (vt tibi placebat) Theffaloni-
cę, quibus allatis, statuere facilius po-
tero, vbi sum. nā si erit causa, siq; d̄ age-
tur si spem videro, aut ibidē operiar, aut me ad te cō-
ferā. sin, vt scribis, ista euauerint, aliud aliquid vide-
bimus. omnino adhuc nihil mihi significatis, nisi dis-
cordiā istorū, quę de me. Itaq; qd̄ ea mihi profit, nescio. sed
tū quoad me vos sperare vultis, vobis obtemperabo.
nā quod me tā sepe, & tā vehemēter obiurgas, & ani-
mo infirmo esse dicis, quęso, ecquod tātū malū est, qd̄
in mea calamitate nō sit? Ecquis vnq̄ ex tā amplo sta-
tu, in tā bona causa tātis facultatibus ingenij, cōsiliij,
gratię tātis p̄sidij bonorū omniū concidit? possū
obliuisci qui fuerim: nō sentire qui sum? quo caream
honore? qua gloria? quibus liberis? quibus fortunis?
quo fratre? quem ego, vt nouum calamitatis genus

erat vt dimitteret, si me leg-
volebat. Acerbitas) Ne a
me digredi posset. Peccati)
Q̄) nō pugnauī, mihi man?
nō intuli. Succubuisse dolori
Ciceronē hic patet, quū ipse
neget, adeo vt parū in philo-
sophia p̄ficisse videat, vt ve-
rū sit illud Platonici, esse dif-
ficile repite hominē tetrago-
rion. Non modo nō sapere in
hac pte Cicero videt, sed arre-
ptitū agere, q̄ vt ingt Gre-
gorius, actionis suę nō est cō-
scius. Falsināt nos sensus, ac
precipite animū agit, furere
cogit, & vt ignis autū merū,
ita dura tēpora experitū sa-
piētē, ac viros seceritū ab ho-
minib;. Eo venisti) Ad illā
ptē epistolę. A Pōpeio nūc)
Legēdi ex codice antiq; ssimo
qui fuit Ioānis Lamoi grā-
matici Bononiensis, ad Pom-
peiū mitte. Hec est vera le-
ctio, licet nōnulli legāt. A Pō-
peio nutat, hoc est, ex parte
Pōpeij res vacillat, parietū de
bili incubuimus. Tātū dico)
Vnum addo. Inuidi) Inter
quos Pōpeii Hortensijq; con-
numero, quos a me rogādos
centes, hoc esset, oues a Iupis
auxiliū petere. Sustinebim?
nos) Vitā nostrā p̄ducemus.
Qd̄ optimo) Cōsciscā mihi
mortē, qd̄ repēliuū fieri po-
tuit in ætumnarū principio.
Vnū de malis) Epiphonema
exclamatio videlicet vni pa-
rēthesijs habēs, qd̄ mihi eger-
rimū est. Miseri) Ne oppu-
gnetur & posuletur, im mo
opprimat a Clodio. Cuius-
modi) Quomodo fortunę
fraternę uerterint. Agē-
dum) De vita mea.

Argumentum. LI.

C) Onsolationem ab At-
tico petit, nō obiurgā-
tionū, causamq; addu-
cit cur fratrem vitauerit.
SI CAUSA erit.) Quę
moram suadeat. Euanue-
rint) Irrita erit mea defen-
sio. Aliud aliquid) Aliam
quercū excutiemus. Istorū)
Pompeij cum Clodio. De
me) De salute mea. Ecquod
tantū) Aliquod ne tam ex-
cedens malum est? In tā bo-
na causa) Sine culpa. Inge-
nij.) Doctrinę eloquentię.

PIVS.

Euenti.

Nefarius.

Propertij
locus.

PIVS.

EPIST. AD T. P. ATTICVM

Vt attendas. Vt attendas) Figura loquendi aurei seculi, hoc est attende, hodie barbare dicitur vt scias. Totus prope mutatus est sermo, vt inquit ille, ac latinitas illa germana ita retro se egit, vt euanuerit omnis flos & cultus eloquentiae, barbari nobis inuiderunt, ac nitorem abstulerunt, nec diu ceptum est, quin & Cicero in Epist. Famil. queritur turba barbarorum in urbem conuolantium, sermonem urbanitatemq; facessere coepisse. Vt haec) Dignitates meas partas. Inter parietes) Inter amicos domesticos, qualis erat Pompeius, qui vel domesticus dici potest, vel propter Terentiam qua suspecta habuit, vt leges inferius: ideo auctore Plutarcho, repudiavit. Releuare) Exonerare. Indicare filitium. Indicare filitium in luctu est exasperare, vel auctore Ouidio, Quis matrem, nisi mentis inops, in funere nati Flere vetat, no hoc illa moneda loco est. Et alibi, Scuior es tristi Buffide, sequior illo Qui falsum leto torruit igne boue. Itinc) A nobis, ab urbe Roma.

PIVS. Argumentum. LII. E & tuę) Literas expecat ab vrbe, vnaq; consolatione, no obiurgatione. NOSTRA rñ) De rebus nostris ενελατισια, vel scribēdū cū exēplaribus anti- quis vestrarū. Qd cū facis) Cū obiurgas me. Vt) Suspe- sim. O quantū. Nūc loco huius vocis, vt, barbare. O qualiter, fardide, ac inquinata aiunt. Affectus. Quę) Te. Affectū) Crucia- tū, mœstū, oblesum. Propere- tius, Iupiter affectę tādē mi- ferere puellę, hoc est ægrotę. Argumentum. LIII. PIVS. T) V quidem.) Orationē olim in Consulē scri- ptā vult tegi. Atticū rogat vt se Romę cōtineat, vbi maxime ciuitati pdesse potest. ROGA tionis) Le- gis quę ferri debet de mea restitutione ad populū. In Senatu) Quo non tm̄ opus est sed consensu populū. ple- biscito enim deturbatus fue- rat. Siletur) A vobis, neq; Senatoria via tentatur. Se- cūdū) Post. Ista) Spes, quasi dixerit nulla. Cos Design.) Vatinius, in quem extat Cice- ronīs oratio. Aliqui Curionē volūt propter hęc verba po- sita inferius. Sed quid Curio? An & illam orationem nō legit? quę vnde sit pro- lata nescio. Alii Gabinium, alii Pisonem, quę extat hoc principio, Iam ne sentis be- lla, iam ne sentis? Quę sit querela frontis tuę. Piso tamen nunc erat Consul, de designato nunc meminit.

attēdas, cū pluris facerē, q̄ me ipsum, semperq; fecis- sem, vitauī, ne viderem: ne aut illius luctū squalorēq; aspicerē, aut ne me, quē ille florentissimū reliquerat, perditū illi afflictūq; offerrē. Mitto cetera intolera- bilia: etenim fletu impedior. Hic vtrū tandē sum ac- cusandus? quod doleo, an quod comisi, vt hęc aut nō retinerē (qđ facile fuisset) nisi intra parietes meos de mea perniciē cōsilia inirētur, aut certe viuus amit- terem. Hęc eo scripsi, vt potius releuare me, quod facis, q̄ aut castigatione, aut obiurgatione dignum putares: eoq; ad te minus multa scribo, quod & mce- rore impedior, & quid expectem istinc magis habeo, q̄ quid ipse scribā. quę si erūt allata, faciam te cōsiliū nostrū certiorē. Tu, vt adhuc fecisti, q̄ plurimis de re- bus ad me velim scribas, vt prorsus neqđ ignorem. Vale. XIII. Cal. Quintil. Thessalonica.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

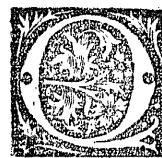
M) E & tuę literę, & quidā boni nūciū, nō optimis tm̄ authoribus, & expectatio vestrarū literarū, & qđ tibi ita placue- rat, adhuc Thessalonice tenebāt. si ac- cepero literas, quas expecto, si spes erit ea, quę rumoribus afferebatur, ad te me cōserā. si nō erit, faciā te certiorē, qđ egerim. Tu me (vt facis) opera, cōsilio, gratia iuua. cōsolari iā desine, obiurga- re vero noli: qđ cū facis, vt ego tuū amorē, & dolorē desidero, quē ita affectū mea ærumna esse arbitror, vt te ipsum cōsolari nemo possit. Q. Fratrem optimū humanissimūq; sustenta. Ad me, obsecro te, vt omnia certa perscribas. Vale. Dat. III. Cal. Quintil.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

V) quidē sedulo argumētari, quid sit sperandum, & maxime per Senatum idēq; caput rogationis proponis. scri- bis quare in Senatu dici nihil liceat. Itaq; filetur. hic tu me accusas, q̄ me afflictē, cum ita sim afflictus, vt nemo vnquam quod tute intelligis. spem ostendis secundum comi- tia: quę ista est eadem Trib. Pl. & inimico Cos. Des?

percussisti autē me, etiā de oratione prolata, cui vul- neri (vt scribis) medere, si quid potes. Scripsi equi- dem olim ei iratus, quod ille prior scripserat: sed ita compresserā, vt nunq̄ emanaturā putarē, quomodo exciderit, nescio: sed quia nūq̄ accidit, vt cū eo, verbo vno cōcertarim, & quia scripta videtur mihi negligē- tius, q̄ ceterę, puto posse probari, nō esse meam. id, si putas me posse sanari, cures velim: sin plane perii, mi- nus laboro. Ego etiā nūc eodē in loco iaceo sine ser- mone vllō, sine cogitatione vlla. Licet tibi, vt scribis, significarē, vt ad me venires Sitoniā, tamen intelligo te istic prodesse: hic ne verbo quidē leuare me posse. Non queo plura scribere, nec est, qđ scribā. vestra ma- gis expecto. Vale. XVI. Cal. Sextil. Thessalonice.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Q) uod ad te scripserā, me in Epeiro fur- turū, posteaq; extenuari spem nostrā, & euanesce vidī, mutavi consiliū, nec me Thessalonica cōmouī, vbi esse constituerā, quoad aliquid ad me de eo scriberes. Quod proximis literis scripseras fore, vti secūdū comitia aliquid de nobis in Senatu age- retur, id tibi Pōpeiū dixisse. Qua de re, quoniā Comi- tia habita sunt, tuq; nil ad me scribis, perinde habebō ac si scripsisses nil esse, meq; tēporis nō longinqui spe ductum esse moleste feram. Quē autē modū te videre scripseras, qui nobis utilis fore videretur, eū nūciant, qui veniūt, nullum fore. In Trib. pl. Des. reliqua spes est. quā si expectaro, non erit, q̄ putes me causę meę, ac voluntati meorū defuisse. Quod me sepe accusas, cur hūc meū casum tā grauius ferā, debes ignoscere, cū ita me afflictū videas, vt neminē vnq̄ nec videris, nec audieris. Nā q̄ scribis te audire, me etiā mentis errore, ex dolore affici: mihi vero mens integra est. atq; vtinā tā in periculo fuisset, cū ego iis, qbus salu- tē meā charissimā esse arbitrabar, inimicissimis cru- delissimisq; vsus sum: qui, vt me paulum inclinari ti- more viderunt: sic impulerūt, vt omni suo scelere, & perfidia abuterentur ad exitiū meū. Nūc, quoniā iam est Cizycum nobis eundum, quo rariis ad me literę perferētur, hoc velim, diligentius omnia, quę putaris me scire opus esse, perscribas. Q. Fratrem meū fac dili- gas, quem ego miser, si incolumem relinquo, non me totum perisse arbitror. Vale. Non. Sextiles.

Percussisti me) In me cō- iecisti nō scrupulū sed lanceā. Oratione prolata) A me cōposita verbi gratia contra Vatiniū testem, vel alium nescio quā, quę prolata fue- rat, id est publicata. Si qđ) Si aliquo modo. Iratus) Va- tinio. Scripserat) Me taxa- uerat. Cōpresserā) In sinu meo occulauerā. Exciderit) Per incuriā emerferit. Id si putas) Vt oratio deleatur id faciēdo. Minus laboro) Nō curo orationē peruagatā esse.

Sidonia) Sitoniā emēdant, vel Sitona. Vrbs est Thraciæ contermina Macedonię. Plē- nius lib. 4. Sitonios in Thra- cia ponit Orphei vatis gen- tores. Istic.) Romę. Hic.) Thessalonice vel Sitonię.

Argumentū. LIII. Verelarum & despe- rationis perinde epē- sola plena & lachry- mis. QVOD ad te) Alte- rū me, oculis cariorem. Per- inde habebō. In hac partem accipiam, non aliter credam Longinqui.) Protractum. fuisse in longum tempus ad ærumnas, quas subita morte fugere potui. Ductum.) Il- lectum, prouectum. Mētis errore) Allucinatione animi ac dementia. Implerunt) In præceptis, qui labenti manum porrigere debuerunt. Per- fidia abuterētur) Immo fide. abutimur pprie bonis, malis similiter abutimur, exercens do mala, quę premere ne pos- sent mori debueram. Quid sit vti & frui lege Augustinū in libro octoginta triū quæ- sitionum. & nos alibi sup his multa. Quid em̄ opus est to- ties ista repetere, εἰς πρῶτον εἰς δευτερον dicunt Græci, de his qui vsque ad nauseam garryūt ad aurem & tinniūt. Significat prouerbium bras- sicam repetitam interimere. cui sic allusit Satyrus, Oci: dit miseros Crambe repetita magistros. Ligurino loqua- ciores nonnulli, & stantem circumueniūt, & cacantem, poe- ticulti præsertim, & Helico- niadum sterora, qui versib⁹ male natis aures nostras in- ebriant.

Sidonia) Sitonię.

PIVS.

Vti. Abuti.

PIVS.

Argumentum.LV.

EX tuis.) Rogat Atticum vt vera perscribat, quæ ideo scire necesse est, quoniam Cizycum est iturus. TË ME) Solitum remorari blanditiis epistolatum. Videas Futurum opineris. Casus) Bonus euentus. Correxerint) In melius mutauerint. Planco.) Planci legit Arretinus, pro quo extat Ciceronis oratio in Laterensem, quem Plancium seruatorem suum Cicero vocat, nisi hic alter sit, quoniam Plancius Ciceroni occurrit Virgiliū declināti Præfectum Sicilia, qui tempestatem Clodianam vitabundus, a Sicilia Ciceronem arcauit. Apposito.) Opportuno. Apposite & appositisime latine dicitur. Varro de re Rustica, Maxime ad id pectus apposito. M. T. in Verrem, Menses mihi tres cum eripuissetis ad agendum maxime appositos. Quam proxime Italiam) Proxime cum quarto casu ponitur pro prope. Cicero in Antonium Operam det vt cum suis copiis quam proxime Italiam sit. Vitruuius proxime calcem dixit pro prope. Varro, Villici proxime ianuam celam esse oportet. Hinc) A Thessalonica. Si audierimus) Si a vobis literas acceperimus fortunam nostram in pari acerbitate persistere. Sunt qui malunt, ni aliquid, hoc est si videbo vos tacere, habeo pro infecto. A Comitibus.) Post Comitibus. Stabat.) Decretum erat, vt, Stat conferre manum.

Appositus.

Proxime.

Stare.

Argumentum. LVI.

PIVS.

ACCEPTI) Eiusdem fere propositi literæ. Deploratio opum suarū amissarum. FIRMA mente.) Quin, vt prædiximus, in consolatione filia in hac eiectione Cicero gloriatur se a fortuna minime fuisse superatum. Vbi vtar) Doleo mihi deesse vbi mente vtar valente & potenti. Quibuscum) Cum quibus æmulis videlicet studiorum vt solebam. Omnibus.) Benevolentibus careo. Quomodo.) Quo ardore. Ne scindam.) Iuxta illud Ouidij, Vulneraq; immitis requiem querentia vexat. Dies) Tēpus. Tibullus, Ipsa dies homini docuit parere leones. Non potest nō augeri) Dux abnegatiuae faciūt vni cōsentiam, hoc est valde augent.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

EX tuis literis plenus sum expectatione de Pompeio, quidnā de nobis velit, aut ostēdat. Comitibus enī credo esse habitatis, quibus absolutis scribis illi placuisse agi de nobis. Si tibi stultus esse videor, qui sperē, facio tuo iussu, & scio te me iis epistolis potius, & meas spes solitū eē remorari. Nūc velim mihi plane perscribas, qd videas. Scio nos nostris multis peccatis in hac grūnā incidisse: ea siq; casus ex parte correxerint, minus moleste feremus nos vixisse, & adhuc viuere. Ego propter vię celebritatē, & quotidianam expectationē rerū nouarū nō cōmouī me adhuc Thessalonica, sed iā extrudimur: non a Planco (nā is quidē retinet) verū ab ipso loco minime apposito ad tolerandā in tanto luctu calamitatē. In Epeirū igitur (vt scripsērā) non iui, quod subitū mihi aduersi nūciū venerāt, & literę, quare nihil esset necesse quā proxime Italiā esse. Hinc si qd a Comitibus audierimus, nos in Asiā cōuertem, neq; adhuc stabat, quo potissimū, sed scies. Vale. XII. Cal. Sextil. Thessalonice.

M. T. CICER. T. P. ATTICO S.

ACCEPTI) Idem. Sextil. quatuor epistolas a te mihi missas. vna, qua me obiurgas, & rogas, vt sim firmitior: alterā, qua Crassi libertū ais tibi de mea sollicitudine, maximeq; narrasse. Tertiā, qua demonstras acta in Senatu. & quartā de eo, qd a Varrone scribis tibi esse cōfirmatū de volūrate Pompeii. Ad primā tibi hoc scribo me ita dolere, vt non modo a mēte non deserar, sed id ipsum doleā, me tā firma mente vbi vtar & quibuscū nō habere. Nā si tu me vno nō sine mœrore cares, qd me cēses, qui & te, & oibus; et si tu incolumis me requiris, quomodo a me ipsam incolumitatē desiderari putas? Nolo cōmemorare qbus rebus sim spoliatus, non solū qd nō ignoras, sed etiā ne scindā ipse dolore meū. Hoc cōfirmo, neq; tātis bonis esse priuatū quēq; neq; in tātas miseras incidisse. Dies autē non modo nō leuat luctū hūc, sed etiā auget, nam ceteri dolores mitigātur vetustate, hic nō potest nō & sensu p̄sentis

Quid enim sum) In exilio. Manus afferam) Refricem. Purgas) Excusas. Catonem) Subintellige respondebo. Sero agimus) Prouerbia liter, sero sapiunt Phryges. Crassi libertum) Qui de macie meorum rem tulit. Sincere) Vere. Non legitur) In Consulibus. Quidam codices negationem non habent. Hinc sumunt occasionem nonnulli Consulē designatum fuisse Curionem, in quem Cicero scripsit orationem. Prolata) E quibus latebris eruta. Ille) Auxius. Ergo infidet aliquid rubiginis Auxius) Varronis sermo) Habitus a Varrone cum Pompeio, Cæsaris) Quod in fauorem meum Cæsaris literę superuenerunt. Infra) Expectationem nobis nō parū attuleras, cū scripseras Varronē tibi pro amicitia confirmasse causam nostram Pompeium certe suscepturum, & simulac a Cæsare ei literę quas expectaret remissę essent, auctore etiam daturum. Verū id nihil fuit, An aduersatę sunt Cæsaris literę? Exemplaria Iani Lamole, non Cæsaris, sed celerę habent. Luxerunt) Parū lucem & significationē amoris euidentissimi dederunt. Peccauī) Accusando te lenitudinis ac procrastinationis potius, in periculo meo negligēti animi securive, quod patebit inferius. Amare debere) Scribe, amare deberes, cognouisses effectū, re experimēto amare debere. Amor sine re inanis res & cassa. Prisci tamen codices habēt, non amare debere ac debuisses, sed amorem re exhibuisses. De collegiis) Scribendum de collegiis. Tres leges a Clodio iatę in perniciem Reipub. Antoniana vt populus frumentum donaretur, quod paucis pecuniis solebat emi. Et vt non liceret seruare de cælo, quam esse sublatā Cicero in multis orationibus cōqueritur, dicēs illā fuisse fundamentū Reip, & in quinta Philippica, Iouetronante cū P. R. agi non esse fas quis ignorat? Tertia lex de collegiis veteribus restituēdis & nouis instituēdis, & ait hanc sibi detrimento fuisse, quia scribit in oratione cōtra Pisonē, Quo Consule collegia cōflata sunt ex face scelertūmōrū, qui postea Clodij adiuuerunt contra Ciceronē, De secunda inquit Lucanus, Tonat augure furdo. Lachrymas) Non rem & opem præsentem vt debebas exhibuisse, ac auxilium, vt inquit Plautus, fuit emortuum. Tanq; ego) Non secus dolori meo dedisti lachrymas q; ego feci. Quod meritis.) Sire me non iuuisti, non tu es in culpa: sed ego, qui nunq; te mihi deuinxī aliquo beneficio, in quo reddendo sollicitus esse deberes. Id) Cogitare dies ac noctes de re mea, ac honore meo, Iunge superioribus) Scelere) Culpa in hoc loco, barbare hodie dicitur defectus fuit meus. Dicit Cicero nullis meritis se vnq; Atticum affecisse, vt is dies ac noctes pro declinandis periculis Ciceronis astuare deberet, quare scelere suo, id est Ciceronis perisse nō Attici, quod non ita demeruerat Atticū, nec extabāt tāta in Atticum a Cicerone beneficia, aut merita, vt pro eo plura facere teneretur Atticus q; fecit,

miserię, & recordatione p̄teritę vitę quotidie augeri. Desidero enim nō mea solū, neq; meos, sed me ipsum. Quid enī sum? sed nō faciā, vt aut tuū animū angā querelis, aut meis vulneribus sepius manus afferam. Nā q; purgas eos, quos ego mihi scripsī inuidisse, & in eis Catonē: ego vero tātū illū puto ab isto scelere abfuisse, vt maxime doleā plus apud me simulationē malorū, q̄ istius fidē valuisse. Ceteri quos purgas, debēt mihi probati esse, tibi si sunt: sed hec sero agimus. Crassi libertū nihil puto sincere locutū: in Senatu rē probe scribis actā. Sed qd Curio? an & illā orationē nō legit? quæ vnde sit prolata nescio. Sed Maximus Auxius eiusdem diei scribens ad me acta, nō ita laudat Curionem. At potest ille aliquid p̄mittere. Tu, nisi qd erat, profecto non scripsisti. Varronis sermo facit expectationē celerę, atq; vtiā ipse Varro incubat in causam, qd profecto cum sua sponte, tū te instante faciet. Ego si me aliquando vestri, & patrię cōpotē fortuna fecerit, certe efficiā, vt maxime letere vnus ex omnibus amicis: meaq; officia & studia, quæ parū antea luxerūt (fatendū est enim) sic exequar, vt me æque tibi ac fratri, ac liberis nostris restitūtū putes. Si quid in te peccauī, ac potius quoniam peccauī, ignosce, in me enim ipsum peccauī vehementius. Neq; eo hec scribo, quo te nō meo casu maximo dolore affectū esse sciam, sed profecto si quantū me amas, & amasti, tantū amorem re exhibuisses, nūq; esses passus me, quo tu abundas, egere consilio, nec esses passus mihi persuaderi vile nobis esse legem de collegiis proferri. Sed tu tātum lachrymas præbuissti dolori meo, quod erat amoris, tanquam ipse ego, quod meritis meis perfectum esse potuit, vt dies & noctes quid mihi faciendum esset, cogitarem: id abs te meo, non tuo scelere p̄termisum est. Q; si non modo tu,

superuenerunt. Infra) Expectationem nobis nō parū attuleras, cū scripseras Varronē tibi pro amicitia confirmasse causam nostram Pompeium certe suscepturum, & simulac a Cæsare ei literę quas expectaret remissę essent, auctore etiam daturum. Verū id nihil fuit, An aduersatę sunt Cæsaris literę? Exemplaria Iani Lamole, non Cæsaris, sed celerę habent. Luxerunt) Parū lucem & significationē amoris euidentissimi dederunt. Peccauī) Accusando te lenitudinis ac procrastinationis potius, in periculo meo negligēti animi securive, quod patebit inferius. Amare debere) Scribe, amare deberes, cognouisses effectū, re experimēto amare debere. Amor sine re inanis res & cassa. Prisci tamen codices habēt, non amare debere ac debuisses, sed amorem re exhibuisses. De collegiis) Scribendum de collegiis. Tres leges a Clodio iatę in perniciem Reipub. Antoniana vt populus frumentum donaretur, quod paucis pecuniis solebat emi. Et vt non liceret seruare de cælo, quam esse sublatā Cicero in multis orationibus cōqueritur, dicēs illā fuisse fundamentū Reip, & in quinta Philippica, Iouetronante cū P. R. agi non esse fas quis ignorat? Tertia lex de collegiis veteribus restituēdis & nouis instituēdis, & ait hanc sibi detrimento fuisse, quia scribit in oratione cōtra Pisonē, Quo Consule collegia cōflata sunt ex face scelertūmōrū, qui postea Clodij adiuuerunt contra Ciceronē, De secunda inquit Lucanus, Tonat augure furdo. Lachrymas) Non rem & opem præsentem vt debebas exhibuisse, ac auxilium, vt inquit Plautus, fuit emortuum. Tanq; ego) Non secus dolori meo dedisti lachrymas q; ego feci. Quod meritis.) Sire me non iuuisti, non tu es in culpa: sed ego, qui nunq; te mihi deuinxī aliquo beneficio, in quo reddendo sollicitus esse deberes. Id) Cogitare dies ac noctes de re mea, ac honore meo, Iunge superioribus) Scelere) Culpa in hoc loco, barbare hodie dicitur defectus fuit meus. Dicit Cicero nullis meritis se vnq; Atticum affecisse, vt is dies ac noctes pro declinandis periculis Ciceronis astuare deberet, quare scelere suo, id est Ciceronis perisse nō Attici, quod non ita demeruerat Atticū, nec extabāt tāta in Atticum a Cicerone beneficia, aut merita, vt pro eo plura facere teneretur Atticus q; fecit,

Clodiana leges.

Annoniaria.

Non seruati de cælo.

Lex de Collegiis.

Scelus.

Fugere turpe.

Abrogare.
Obrogare.
Lactantius emendatus.

Sed quisquis fuisset) Lega. Sed si quisquis fuisset. Minus liberali) Illiberali, subrustico. Responsio) Plutarcho autumat nullum dedisse responsum Ciceroni Pompeium. Sed eo praeforibus adfate per posticum abiit. Hinc contrarium elicitur. Turpissimo) Fuge, qua auctore Plinio leo nisi in abdito non videntur. Fuga facit quibus suspectum inquit Iuris peritus. Tu facere) Me a turpissima fuga reuocare. Quod te de privilegio) Sentit Cicero Senatui non privilegio, id est plebiscito velle reuerti, ut illo tollatur plebiscitum, quo Ciceroni interdictum est aqua & igni, quod non faceret populus quoniam id esset contra ipsum populum, videlicet tollere leges populi. Abrogari) Lactantius lib. 6. diuinarum institutionum. Huic legi nec abrogari fas est, neque derogari ex hac licet, neque tota abrogari potest. Sic corrige Lactantij codicem: nam ubi abrogari scripsimus, propagari legebatur. Hic obrogari est noua rogatione tolli. Firmus) Clodius. Quidam codices habent firmum, id videlicet quod actum erit a Clodio, vel privilegium quod de me paratur. Quicquam legunt firmus. Sin erit) Si erit Clodianus aliquis. Sinat) Privilegium. Eidem) Non sinenti. Nec quicquam) Concludit. Lex) Frumentaria vel ut non liceret seruare de caelo, vel de collegijs, vel potius lex qua ferebat Milo ut irrita essent quae Clodius egisset. Ut est promulgata) Cuius primus est prolata. In vestitu mutando) Quae ab hominum memoria pro solo Cicerone mutauit ordo Senatorius.

Mecum agi) Contendi. Nisi Clodius me accusasset, non mutassem vestimentum. Fieri) A me mutari vestimentum. Perniciosum) Prisci Codices habent, perniciosissimi fuit: perniciosissimum significat celerissimum. Preterita) Retractare. Legem illam) Clodiam, quoniam si vniversam legem tollere velletis populus, cuius in ea lege frumentationes continentur, offenderetur, per partes antiquabitur. Stultum) Inconsiderati hominis. Sus mineruam. Aquilam volare doceo. Verum est stultum) Hoc totum superuacaneum est. In quod) Beroaldus legit, nisi quod. Ego ex coniectura scribo, vti modo agatur aliquid, quod ipsa iubeat. Lex videlicet popularis, ne refragatore vtorum nostrorum populum habeamus. Potest & legere. Vt modo agatur aliquid quod ipse iubeas: hoc est velis. Nam ex etymo graeco iuhere Plauto & Maroni id est quod velle. Refertur) Proponi in Senatu, ut hodie dicitur. Dicit) Scribere, interdicit legi Clodianae.

ASCEN. Sed si quisquis fuisset) Legum cum veteri exemplari, sed quisquis, id est quispiam quicumque fuerit: nec necesse est repetere particulam si, potest tamen repeti, sed nolim quisquis legere. ASCEN. In vestitu mutando) Non loquitur de mutato ab Senatu sed a se, ut populi ad matrem flectere, neque legem perniciosissimam, sed perniciosissimam, quia vestem mutans culpam agnoscat. Id autem, sed pergo preterita cum sui reprehensione per interrogationem lego, quasi sit, sed pergo preterita retractare & ita acta agere, quod frustra facio. Verum tamen ob eam causam, super legis mentionem feci, ut siquid ageretur de ea, ne tangatis legem illam &c. Illud autem, vti modo agatur &c. sic lego, vti modo agatur aliquid nisi, id est nisi quod &c. Poterit ne, videlicet domus mea mihi restitui. Expediri, id est transigi, non dixit expedire, ne absolute legatur pro eo quod est expediens & vtile esse. Esse aliquem, non mutuo in aliquid, quia si scripsisset aliquid, subdidisset: quoniam quod siui, non qui, & aliquem non minus eleganter dixit.

Iubere.
Refertur.

sed quisquis fuisset, qui me Pompeii minus liberali responso perterritum a turpissimo consilio reuocaret, quod vnus tu facere maxime potuisti, victores hodie viueremus. Hic mihi ignoscas: me enim ipsum multo magis accuso: deinde te, quasi me alterum, & simul meae culpae socium quaero. Si restitutor, etiam minus deliquisse videbimur, abs teque certe, quonia in illo nostro, tuo ipsius beneficio diligemur. Quod te cum Curione scribis de privilegio locutum, est aliquid, sed multo est melius abrogari. Si enim nemo impediet, sic est firmus: sin erit, qui ferri non finat, eidem S. C. intercedet, nec quicumque aliud opus est, quam abrogari. Nam prior lex nos nil lae debet: quam si, ut est promulgata, laudare voluissimus, aut ut erat negligenda, negligere, nocere omnino nobis non potuisset. Hic mihi primum non modo consilium defuit, sed etiam obfuit. Caeci, caeci inquam fuimus in vestitu mutando, in populo rogando: quod nisi nominatim mecum agi ceptum esset, fieri perniciosum fuit. Sed pergo preterita. Verum tamen ob hanc causam, ut siquid ageretur, legem illam, in qua popularia multa sunt, ne tangatis. Verum est stultum me praecipere, quid agatis, aut quomodo. Vtinam non agatur, in quod ipsa iubeat. Multa occultant tuae literae: credo ne vehementius desperatione perturber. Quid enim vides agi posse, aut quomodo? per Senatum neque aut tute scripsisti ad me, quoddam caput legis Clodium in curiae poste fixisse: ne referri, neve interdici liceret. Quid igitur Domitius se dixit relaturum? Quomodo autem ius,

quos tu scribis, & de re dicentibus & ut referretur postulatis. Clodius tacuit. At si per populum: poterit ne nisi de omnium Trib. pl. sententia: quid de bonis? quid de domo? poterit ne restitui? aut si non poterit, ego met quomodo potero? Haec nisi vides expediri, qua in spe me vocas? sin autem spes nihil est, quae est mihi vita? Itaque expecto Theffalonice acta Cal. Sextil. ex quibus statuam in tuos ne agros confugiam, ut neque videam homines, quos nolim, & te (ut scribis) videam, & propius sum, si quid agatur. Idque intellexi, cum tibi, tum Quinto Fratri placere: an ab ea Cyzicius nunc Pomponi, quoniam nil impertisti tuae prudentiae ad salutem meam, quod aut in me ipso satis esse consilium decreueras, aut te nil etiam mihi plus debere, quam ut praesto esses. Quando quidem ego proditus, inductus, coniectus in fraudem omnia mea praesidia neglexi: totam Italiam in me erectam ad defendendum destitui, & reliqui. Me meis tradidi inimicis, inspectate & tacete te, qui si non plus ingenio valebas, quam ego, certe timebas tu minus. Si potes, erige afflictos, & in eo nos iuuas: sin omnia sunt obstructa, id ipsum fac, ut sciamus, & nos aliquando aut obuiare, aut communiter consolari desine. Ego si tuam fidem accusarem, non me potissimum tuis teclis crederem meam amentiam accuso, quod a te tantum amari, quantum ego vellem putauim. quod si fuisset, fidem eandem, curam maiorem adhibuisses, me certe ad exitum precipitantem retinuisses. istos labores, quos nunc in naufragiis nostris suscipis, non subisses. Itaque fac ut omnia ad me perspecta, & explorata perscribas: meque, ut facis, velis esse aliquid, quonia qui fui, & qui esse potui, iam esse non possum. Et ut his literis, non te, sed meipsum a me esse accusatum putes. Si qui erunt, quibus putes opus esse meo nomine literas dari, velim conscribas, curesque das. Vale. Dat. XIII. Cal. Septemb. Theffalonice.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

OTVM iter mihi incertum facit exstatio literarum tuarum Cal. Sextil. datarum, non aliud aliquid. Si spes erit, Epeirum: sin minus, Cyzicum, aut aliud quid sequemur. Tu quidem literarum, quo sapius a me leguntur, hoc spem faciunt mihi minoris: quia cum lectae sunt, tu id quod attulerunt ad spem, infirmant, ut facile appareat te & consolationi seruire & veritati: idque te rogo plane, ut ad me, quae scis, ut erunt, quae putabis, ita scribas. Vale. Dat. XII. Cal. Septeb.

Id quod tu scribis) Lega. his quos tu scribis. Ac si per populum) Alij legunt. At si. Potuit) Melius cum antiquis exemplaribus, poterit. Potero) Restitui sine domo. An ego Trogiodyta sim) in terra latibulis vitam additus. Propius) Pro prope & proxime, non est comparatiuum. Caesar) Quod propius hostem accessisset. Litius, ut propius urbem Romam exercitum admoueret. Ibidem, Castra propius hostem mouit. Pomponi) Recurre ad verbum inferius locogepositum, Erige afflictos. Mihi) Decreueras. Inductus) Illectus, impulsus. Timebas minus) Propterea quod fuisset in te plus consilium, quod timore, amore, ira praepeditur: iuxta illud antiqui poetae, Timor omnem mihi sapientiam ex animo expulserat. Obstructa) Clausa est omnia via salutis. Communiter) Communi consolatione vti. Curam) Cum videres desistere meam. Aliquem) Scribendum aliquid. Satyrus, Aude aliquid breuibus gyris, & carcere dignum si vis esse aliquid, hoc est aliquid sciri. & dicitur in Graeci dicunt. Persius, Se se aliquid credens italo quod honore supinus. Si querunt) Habe indicium me non esse iratum tibi, quod ut ante consilium in rebus meis a te peto.

Argumentum. LVII.

TOTVM) Epistolatum amicorum rogat, ut veteriora quam auditu speciosa scribat, nec magis spei quam rei seruiat. ITER) An ea Cyzicum an alio. Non aliud aliquid. Aldus superioribus hunc colon annectit, & legit, Non hoc sensu. Nihil aliud incertum reddit iter nostrum quae tuae litterarum. Epeirum) Sabintellidige, mouebimus, proficiscemur. Quam cum late sunt) Quae cum recenter eas legi & aperui. Tum id.) Preter ea. Infirmant) Diminuant, Seruire) Miscere dulcia veris. Ut erunt) Prout se habent. Quae putabis) Me scire oportere, ita scribas) Vt erant, nihil interpolando.

Propius

Aliquid

PIVS

Argumentum.LVIII.

PIVS.

Liuius.

Clodius filius.

QUINTO Fratri metuit ex tristibus nuncijs. Timet Appium. Rogat ne in medio mari nauē deserat. EX ANTE diem) A pridie Non. vsq; ad pridie Kalend. Ego autē diei ei veniēs) Scribo ex antiquis codicibus, Ego autem id diei veniebam. Hoc sensu, Ego illa die veniebam ad Regulū: venienti occurrit missus a Regulo Liuius. Nunciauit factam mentionem) Sibi quod aliqua tristitēs euenerit Fratri, vel Romae vñ Liuius veniebat. Sermonē) Quae ea q̄ Liuius referebat pēdebant, ac originē ducebāt ex sermone, quem Regulus vel Liuius habuere cū Clodio filio, qui scire debuit vt filius paterna negotia, & ea pueriliter aperuisse Liuius no. Hic est ille Clodius, cui rogatu Antonij Cicero percipit, ducens non oportere persequi paternas inimicitias. Extat vtraque epistola. Is) Liuius. Pueri) Statores. Exploratas) Vacuas timorē. Appij) Refertur queriturque ab Appio de causa mea, quem puto inimice renunciaturum. Hic inimicus videbatur Cicero, quē Laetantius libro sexto inquit fauendam Cicero appellasse caniniam. Hunc Cicero mirifice substantiat in epistolis ad Q. Fratrem. Languidiora) Infirmitia. Ad te) In Epirum. Facis) Non omitis. Expectas) Stimulum Tantum) Modo.

ASCEN) Liuius licet alius ab Horatio vocet Leuius, pot a Liuius noie deduci, vt Crispinus a Crispo, Antonius ab Antonio. Quod. l. vt tibi gratias agam nō expectas, quia non expetis: cum liberali in me animo omnia facias.

Argumentum.LIX.

EXPECTATIO. nem) A Varrone laeta nunciātur, Pompeij fauorem pollicente nec non Caesaris. Ab Attico tamen non ita. PRO Amicitia) Pro iure amoris mutui. Suscepturū) Nūc barbare dicitur supra se, vel in se capturum. Auctorem) Peculiarem defensoreme causę meę, aliquem Senatorem ac patronum, qui tutor esset causę Ciceroniae, cum Caesar abesset. Verū id) Boni codices habent: vtrū id nihil fuit: per interrogationem. Possimus defendere verum, hoc sensu. Certe hoc nihil fuit. Aduersata) Nobis, a quibus fauorē sperabamus. Eundem) Varronem. Secundum comitia) Post Comitia consularia. Fac) Auxilis per repetitionem addens sponte currenti calcaria. Fac fac me de tota causa certiozem. Si vides) Interpositio, si pro qua.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

E Quinto Fratre nunciū nobis tristes nec variū venerant, ex ante diem Non. Iun. vsq; ad pridie Calend. Septemb. Ego autem id diei veniebam in M. Reguli. Leuius ad me a Regulo missus venit. Is omnino mentionem nullam factā esse nūciauit, sed fuisse tamen sermonem de C. Clodij filio, isq; mihi tum a Fratre literas attulit. Sed postridie Sextij pueri venerunt, qui a te literas attulerūt, non tam exploratas a timore, q̄ sermo Liuii fuerat. Sane sum in meo infinito mœrore sollicitus, & eo magis, q̄ Appij quaestio est. Cætera, quæ ad me eisdem literis scribis de nostra spe, intelligo esse languidiora, q̄ alij ostendunt. Ego autem, quoniam non longe ab eo tempore absumus, in quo res diiudicabitur: aut ad te conferam me, aut etiam nunc circum hæc loca commorabor. Scribit ad me Frater omnia sua per te vnum sustineri. Quid te aut horret, quod facis, aut agam gratias, quod non expectas: tantum velim fortuna det nobis potestatem, vt incolumes amore nostro perfruamur. Tuas literas semper maxime expecto, in quibus caue, ne aut diligentia tua mihi molestā, aut veritas acerba sit. Vale. Dat. pridie Non. Septemb.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

EXpectationem nobis nō parua attuleras, cum scripseras Varronem tibi pro amicitia confirmasse, causam nostram Pompeium certe suscepturum, & simul ac a Caesare ei literę, quas expectaret, remissæ essent, authorem etiam daturum. Vtrū id nihil fuit: an aduersate sunt Caesaris literę: an est aliquid in spe? Etiam illud scripseras, eundem secundum comitia dixisse. Fac, si vides quantis in malis iaceam,

& si putas esse humanitatis tuæ, me fac de tota causa nostra certiozem. Nam Quintus frater homo mirus; qui me tam valde amat, omnia mittit spei plena, metuens credo defectionem animi mei. Tuæ autem literæ sunt variæ. Neq; enim me desperare vis, nec temere sperare. Fac obsecro te, vt omnia, quæ a te prospici possunt, sciamus. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vod eiusmodi mihi literæ a vobis afferebantur, vt aliquid ex iis esset expectandum: spe & cupiditate Thessalonicæ detētus sum. Posteaquam omnis actio huius anni confecta nobis videbatur in Asiam ire nolui, quod celebritas mihi odio est, & si fieret aliquid a nouis magistratibus, abesse longe nolebam. Itaque in Epirum ad te statui me conferre: non quo mea interesset loci natura, qui lucem omnino fugerem, sed vt saltem libentissime ex tuo portu proficiscar, et si ea præcisā erit, nusquam facilius hanc miseram vitam vel sustentabo, vel (quod multo est melius) abiecero cum paucis: multitudinem dimittam. Me tuæ literæ nunquam in tantam spem adduxerunt, quantam aliorum: attamen mea spes etiam tenuior semper fuit, q̄ tuæ literæ. Sed tamen, quoniam cœptum est, age quoquomodo cœptum est: & quacunq; de causa, non deseram: neq; optimi atq; vñici fratris miseram atque luctuosas preces, nec Sexti, cæterorumq; promissa, nec spem erummosissimæ mulieris Terentiæ, nec miseriam mulieris Tulliolæ obsecrationem, & fideles literas tuas. Mihi Epirus aut iter ad salutem dabit: aut, quod scripsi supra. Te oro & obsecro T. Pomponi, si me amplissimis, charissimis, iucundissimisq; rebus perfidia hominum spoliatum, si me a meis consiliariis proditum & proiectum vides, si intelligis me coactum, vt ipse me & meos perderem, vt me tua misericordia iuues, & Quintum Fratrem, qui potest esse saluus, sustentens. Terentiam, liberosque meos tueare: me, si putas te istic visurum, expectes: si minus, reuifas, si potes, mihiq; ex agro tuo tātum assignes, quantum meo corpore occupari potest, & pueros ad me cum literis quamprimum & q̄ sapissime mittas. Vale. XVI. Cal. Octob.

Et si putas) Si ad humanitatem tuam spectare vides, spectabat enim, nec humanus si fecus fecisset, poterat esse Titus. Mirus) Mirifice pietatis ac spei. Defectionem) Exanimantem molliem, ne tantis perdurem mœroribus.

Argumentum.LX.

ROGAT Atticum ne in duris fortune casibus ab amore desiscat. Se non fraudaturum vxoris ac filioꝝ vota, in vitæq; mansurum, etiam in Epirum venturum, vbi terram pro tumba sibi assignari rogat. CONFECTA) Cōtinuata sine mentione rei nostræ. Celebritas) Hominum frequentia. Loci natura) A mœna, qui omnem amœnitatem fugito. Lucem) Delicias & tempe qualia sunt epitrotica istec tua. Proficiscar) Romam redeam. Si ea præcisā. Si profectio, redituque denegabitur. Quoquomodo) Vel bono cōsilio vel malo, vel si frustra speremus, vel non speremus. Sexti) Sestius reditum pollicebatur per Senatūconsultum, vel bona per quādam rogationem, quod non satis dignitatis habebat, lege epistolam sequentem. Quod scripsi supra) Subintellige miseram vitam abiecero. Te oro) Principium clausule patheticum. Occupari) Corpore possideri. Sepulcrū emendicat ac eblāditur. O genus calamitatis peracerbum. Inuit sibi breui velle mortē consciscere. Quod qui facit merito a nostris theologis nō pleno ore laudatur, quod videns epigrammaticus poeta sic cecinit, Rebus in aduersis facile est contemnere vitam: Fortiter ille facit qui miser esse potest. Si quidem in Phalaridis Tauro vit sapiens miser esse non potest, non in eculeo, non in rota, non in igne greciensis, semper eodem vultu est sapiens, vt erat Socrates quem Xathippe vxor semper dicebat, domo exeuntem & reuertentem, eodem vidisse vultu. Et enim infra illum, vt testatur Seneca, telum omne cadit.

PIVS.

Sese occideres;

Argumentum.LXI.

CÆCILIVS Homo perditus etiam foenerator Titum Pomponium reliquit heredem, qui in nomen hereditario iure successit. Sunt qui epistolam communi nomine perscribi volunt, ad Atticum & ad Q. Fratrem, qui tamen Atticus Quintus Cæcilius dicebatur, propter ius hereditatis, in quod ab obitu Attici successit, quod Cornelius Nepos docet, & Valerius libro septimo sic. Q. Cæcilius, L. Luculli promptissimo studio, maximaque liberalitate & honestum dignitatis gradum &

M. T. CICERO Q. CAECILIO P. ATTICOS.

Vunculum tuum functum esse officio, vehementissime probo: gaudere me tum dicam, quum mihi hoc verbo licebit uti. Me miserum, quam omnia essent ex sententia, si nobis animus, si consilium, si fides eorum, quibus credidimus, non defuisset, quæ colligere nolo, ne augeam mœrorem. Sed tibi in mentem venire certe scio, quæ vita esset nostra, quæ suauitas, quæ dignitas, ad quæ recuperanda per fortunas incumbe, ut facias. Diemque natalem reditus mei cura, ut in tuis ædibus amœnissimis agam tecum, & cum meis. Ego huic spei, & expectationi, quæ nobis proponitur: maxime tamen volui prestolari apud te in Epeiro, sed ita ad me scribitur, ut putem esse commodius nos eisdem in locis esse. De domo, & Curionis ratione (ut scribis) ita est. in vniuersa salute, si ea modo nobis restituatur, inerunt omnia. Ex quibus nihil malo, quæ domum, sed tibi nihil mando nominatim, me totum tuo amoris fideique commendo. Quod te in tanta hereditate ab omni occupatione expedisti, valde mihi gratum est. Quod facultates tuas ad meam salutem polliceris, ut omnibus rebus a te preter cæteros iuuer: id quantum sit præsidium, video. Intellicoque te multas partes meæ salutis & suscipere, & posse sustinere: neque, ut ita facias, rogandum esse.

QVOD quidem ita esse) Te videlicet ex Attico factum esse Cæcilium, hoc est, te adisse Cæcilianam hereditatē, vehementissime probo. Sunt qui pertinacissime contendunt hoc totum Q. Cæcilio, Q. Fratri, & P. Attico, quod quidem ita esse, eradi oportere, exsecrareque ut stultitiam a corpore Tulliano, nec non copulatiuam, & ut hoc sit epistolæ dignum Cicerone principium. Auunculum tuum functum esse officio, in quorum numero nos olim fuimus: nec poenitet. Beroaldus tantum deiet duo verba interposita. Q. Fratri, ad cætera coniuuet, nec displicet. Functum officio) Te ex doctante heredem reliquisse. Probo) Laudo, non dixi gaudeo quod lætitia a nobis abest. Licebit) Concesso reditu, in quo fortunæ vniuersæ nostræ sitæ sunt. Credimus) Scribendum credidimus. Per fortunas) Mos antiquorum perelegans adiurandi ac supplicandi, ut per oculos dicimus, per genium, per liberos, quibus vsi sunt architecti verborum lepidissimi, & inferius idem Tullius. Natalem) Renascetur enim cum redibit, cum exitum sit mortis instar. Certe, quod magnæ Ciceronis fencitari adscribendum est, natali suo ac filii reditum impetrauit. In tuis) Ciceronis edes conflagrantur inijcientibus ignem Clodianis. Prestolari.) Presto esse, nolui deesse. Oratione) Scribendum ratione, hoc est modo: quo uti volebat Curio in reducendo Cicerone. In vniuersa salute.) Impetrata salute vniuersali, singula quæque consequatur. Detur salus, omnia faciliter consequentur. Omnia) Bona. Nominatim) Preclia, ut dicitur, cuncta administra. Occupatione) Litibus & trichis, quæ animum liberum occupare possent. Præsidium) Magnum videlicet & potentissimum.

Per fortunas

Quod me vetas quicquid suspicari accidisse ad animum tuum, quod secus a me erga te commissum, aut prætermisum videretur, geram tibi morem, & liberabor ista cura. Tibi tamē eo plus debeo, quo tua in me humanitas fuerit excelsior, quæ in te mea. Velim quid videas, quid intelligas, quid agatur, ad me scribas, omnesque ad nostram salutem adhortere. Rogatio Sestii, neque dignitatis satis habet, nec cautionis. Nam & nominatim ferre oportet, & de bonis diligentius scribi, & id animaduertas velim. Vale. III. Non. Octob. Thessalonice.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Triginta dies erāt lapsi, cum dabā has literas, per quas nullas a vobis acceperā. Mihi autē erat in animo iā, ut antea ad te scripsi, ire in Epeirum, & ibi omnē casum potissime expectare. Te oro, ut siquid erit, quod perspicias, quacūque in partē, quæ plenissime ad me scribas, & meo nomine (ut scribis) literas, quibus putabis opus esse, ut des. Vale. V. Calend. Nouemb.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Si diligenter ad me Quintus Frater & Piso, quæ essent acta, scripserant, tamen vellē tua te occupatio non impedisset, quo minus (ut consueuisti) ad me quid ageretur, & quid intelligeres, perscriberes. Me adhuc Plancius liberalitate sua retinet iā aliquoties conatū ire in Epeirū. Spes homini est iniecta nō eadē, quæ mihi: posse nos vnā decedere. quæ rē sibi magno honori sperat fore. Sed iā cū aduentare milites dicantur faciendū nobis erit, ut ab eo disceda mus: quod cum faciemus, ad te statim mittemus, ut scias vbi simus. Lentulus suo in nos officio, quod & re & promissis declarat, etiā literis spē nobis nonnullam affert Pompeii voluntatis. Sæpe enim tu ad me scripsisti eū totum esse in illius potestate. De Metello scripsisti ad me frater, quantum speraret: perfectū esse per te. Mi Pomponi pugna, ut tecum, & cū meis mihi liceat viuere, & scribe ad me omnia. Premor cum lectu, tum desiderio omnium rerum, quæ mihi me chariores semper fuerunt. Cura ut valeas.

Quod me vetas) Propter verba superius posita vbi dicebat Cicero scelere suo prætermisum esse ne Atticus dies ac noctes de Cicerone subleuando cogitaret. Nominatim) Nominando singula quæ Sestius ut facilius obtineret, tacere volebat.

De bonis) Dilapidatis a Clodio. Diligentius scribi) Notari (ut dicitur) singillatim, utpote, domus reficiatur Ciceroni: villæ drutæ, hæc & illa bona dilapidata restituantur. Id animaduertas) Ne hoc contempnas in primis.

Argumentum.LXII.

TRIGINTA) In Epistola festinanter conscendere vult ut illic euentum causæ prestolatur. ERANT ipsi) Beroaldus scribit, erant lapsi. Olim legebam, ierant, cum ipse, hoc est, spōte mea. Omnem causam) Vniuersum finem causæ meæ. Prisci codices habent, omnem casum, omnem videlicet aleam fati. Ut des) Literas oro.

PIVS.

Argumentum.LXIII.

ET SI diligenter) Monet Atticum ut occupationi ista admonendi se, quid fiat in vrbe, cuncta in secunda curis habeat. OCCVPATIO) Quælis & quanta esse potuit in eo, qui centies mil. heres erat. Intelligeres) Prælagires. Erat enim Atticus, auctore Nepote, & aliubi, M. Tullio, mente prælagia. Plancius) Qui Ciceronem duxit in questorianum, miscuit cum eo lachrymas, fortunas, opes. Non eadem) Qui portum fortunatum meatum despondit. Decedere) Abire, discedere. Familiaris vox Ciceronis. Dicentur) Scribe dicantur. Pompeij) Fauris Pompeiani. Eum) Pompeium. Illius) Lentuli. Pugna) Enittere, elabora, perface.

PIVS.

Plancius.

Argumentum & narratio. LXIII.

PIVS.

DIREXIT Iter Dyrrachium versus ingratam ciuitatem, a qua reiectus est vt ipse sic alibi, Dyrrachium quod erat in fide mea contenti: quo cum venissem, cognoui id quod audieram, referam esse Graeciam sceleratissimorum hominum ac nefariorum, qui anteq̃ de meo aduentu audivere potuissent, cum tum abessent aliquorum dierum viam in Macedonia ad Planciumque perrexi. Perditu) Diutissime, longo tempore. Superiora) Superiorem epistolam. Quoquomodo) Alij codices habent, cuiusmodi.

Ego) Expecto aut rem, id est restitutionem meam, aut si illa certa non erit, neq̃ spe expecto, id est despero prorsus: reculoq̃ spe vana me vite ritus ali.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Go quod per Thessaliam si irem in Epeirum, perditu nihil era) auditurus, & q̃ mei studiosos habeo Dyrrachinos, ad eos perrexi, cum illa superiora Thessalonica) scripsissem. Inde cum ad te me conuertam, faciam, vt scias. Tuq̃ ad me velim omnia q̃ diligentissime, quoq̃ modo sunt, scribas. Ego iam aut rem, aut ne spem quide) expecto. Vale. VI. Calend. Decemb. Dyrrachiu).

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

D quintum Calend. Decemb. tres epistolae a te accepit, vnam datam ad VIII. Calend. Nouemb. in qua me hortaris, vt forti animo mensem Ian. expectem: eaq̃, quae ad spe) putas pertinere de Lentuli studio, de Metelli voluntate, de tota Pompeii ratione perscribis. In altera epistola praeter consuetudinem tuam diem non adscribis, sed satis significas tempus. Lege enim ab octo Trib. pleb. promulgata, scribis te eas literas eo die dedisse, id est ad III. Calend. Nouemb. & quid putes utilitatis eam promulgationem attulisse, scribis. In quo si haec iam nostra salus cum hac lege desperata erit, velim pro tuo in me amore hanc inanem meam diligentiam miserabilem potius, quam ineptam putes: sin est aliquid spei, des operam, vt maiore diligentia posthac a nostris magistratibus defendamur: nam ea veterum Trib. pl. rogatio tria capita habuit. vnu de reditu meo scriptu incaute. Nihil em) restituit praeter ciuitate), & ordinem, qd) mihi pro meo casu satis est, sed q̃ cauenda fuerint, & quomodo, te non fugit. Alteru) caput est tralatitium

Argumentum. LXV.

PIVS.

Atticum) Tribunoru errorem in rogatione de reditu. Praeterea monet quo pacto abrogari lex Clodiana possit, & si sepiat se, difficultateq̃ abrogandi munit, quoniam id obseruari non solet. Tota epistola hinc pendet. Octo Tribuni superioris anni de reditu Ciceronis legem tulere, vt veriti viderentur poenam, quam abrogatoribus legis praescriperat Clodius. Id malo consilio factum improbat Cicero, quoniam subesse malitiam putat, dum verentur id, quod vereri non debent, quod videlicet est deterrere successores ne sacro sancto manus inferant, a quo ipsi caute abstinerunt.

METELLI) In nonnullis exemplaribus legitur Marcelli. Ratione) Voluntate. Promulgata) Edita de reditu Ciceronis. A nostris) Tribunis sequentis anni amicis. Veterum) Octo. Ordine) Equestrum, vel Senatorium.

Pro meo casu) Barbare nunc dicitur considerando iacturam meam. Tralatitium) Scribe

Tralatitium

Tralatitium, hoc est in hoc loco, in formulam legu) tralatitium & trascriptum, vnde decreta tralatitia apud Tranquillum, vt apud eundem Tralatitiae postulationes & breues: quae longis opponuntur, vt multi sentiunt. Ascinius Pædianus in Verrinis inquit, edictum tralatitium esse, non nouum nec nuper inuentum, sed aliunde translatum. Tranquillus in Augusto, Marco Antonio Consule, quem vel praecipuum adiutorem sperauerat, ac ne publicum quidem & tralatitium impartiente, vbi tralatitium in differentem, promiscuum, non intimum intelligit aut sincerum. Plin. in. 7. Tralatitium est in Aegypto & octauo gigni, illic significat indifferens atq̃ promiscuum. Pro commentio ponitur libro tertio Epistolae Famil. hoc vero ex quo suspicio nata est me exquississe aliquid in quo te offenderem, translaticium est.

De impunitate) In hac octo Tribunoru lege continebatur hoc caput, Si abrogando lege) Clodianam aliquo modo peccatus fuerit ab octo Tribunis, quod impune sit abrogatis. Improbatur hanc venia) petitionem Cicero, quoniam sancta) ac recta) Clodij lege) esse, tacite significat. Si quid) Aliquomodo. Ero) gatu) Scribendum, ergo factu). Ergo correptu) significat idem quod apud Graecos εως, producte idem quod εως in hoc est gratia, cum scilicet gratia intelligitur pro causa. Sed illud superius etiam sine exemplis notum est, hoc inferius sic sumitur, cum dicimus de aliquo. Statua) donatus est honoris virtutisq̃ ergo, i. causa. Pompeius auctor. Linius lib. 5. de secundo Punico bello, Coronam auream in Capitolio victoria) ergo ferre. Inculcatum) Interpositum. Sanctiones) Institutiones, decreta. Si id esset) Si sanctiones obseruaretur. Posset) Quoniam est armata legibus prohibentibus abrogationem. Se) piat) Munit. Difficultate) Vallo abrogationis, ne videlicet abrogari possit. Abrogaretur) Scribendu) abrogatur. Ea) Lex prima munita sanctionibus abrogationem inhi) betibus. Abrogari oporteat) Scribendum abrogatur. Ea) Lex prima munita sanctionibus abrogationem inhi) betibus. Abrogari oporteat) Scribendum non oporteat interposita negatione. Al) dus legit sic, illud ipsum rogat quomodo abrogari, oporteat, hoc sensu. Cum lex tollitur: imprimis ita rogatur. Vultis iubetis ne) quiritis vt lex ista abroge)tur. Hoc qd) re vera ita sit) Scribendum. Hoc cu) re vera ita sit. Si octo) Legedum, sit, cur octo. Caput hoc) Vt liceret abrogare, qd) est supernacaneum, cu) in rogatione ponatur. Sed dubito ne) posuerint ob hoc vnu, vt canes dormientes excirent: Si quid in hac) Hoc erat caput octo Tribunorum, quo impunitatem abrogandi le) nocinabantur. Per legem

de impunitate, siquid contra alias leges eius legis ergo factum sit. Tertiū caput, mi) Pomponi, quo confilio, & a quo sit inculcatum, vide. Scis enim Clodium sanxisse, vt vix aut omnino no) posset, nec per Senatu), nec per populu) infirmari sua lex: sed vides nunq̃ esse obseruatas sanctiones earu) legum, quae abrogantur: na) si id esset, nulla fere abrogari posset. Neq̃ em) vlla est, quae non ipsa se sepiat difficultate abrogationis: sed cu) lex abrogatur, illud ipsum rogatur, quomodo abrogari oporteat. Hoc cu) re vera ita sit, & cu) semper ita habitū obseruatumq̃ sit, octo nostri Trib. Pleb. caput posuerunt hoc, Siquid in hac rogatione scriptum est, quod per leges pleb. ve) scita S. C. hoc est quod per lege) Clodia) promulgare, abrogare, derogare, obrogare sine fraude sua no) liceat, non licebit: quod qui promulgauerit, derogauerit, ob ea) rem poenae multa vt sit. C. M. hoc illos Trib. Pleb. non lege) debat. Lege) enim Collegae) sui non tenebantur, quomaior est suspitio malitiae alicuius: cum id, quod ad ipsos nihil pertinebat (erat autem contra me) scriplerunt: vt noui Trib. pl. si essent timidiore), multo magis sibi eo capite cauendu) putarent: neq̃ id a Clodio pretermissum est. Dixit em) in concione ad III. No. No) ueb, hoc capite designatis Trib. pl. rescriptu) esse, quid liceret: tñ in lege) nulla esse eiusmodi caput te no) fallit. Q) si opus esset, oēs in abrogado) vterentur. Mumiu), ac ceteros fugerit, inuestiges velim, & quis attulerit, & quare octo Trib. pl. ad Senatu) de me referre

Clodiam) Per verba quae inerant legi Clodij, quibus eam Clodius sepiabat. Promulgare) Publicare. Abrogare) Prorsus tollere. Derogare) Detrahere. Obrogare) Infirmare. Sine fraude) Sine dano, multa, pernicie. Quod vel qui) Vel est superuacaneu), quod sanxerat Clodius. Promulgauit derogauit) Prisci codices habent, Promulgauerit vel derogauerit. Sed disiunctua in faciendis legibus cu) decoro praeteritur. Poenae multa vt sit) Poena multa vt sit centum milium, subintellige nummum. Hoc) Sanctiones istae Clodiane. In illis Trib. plebis) Circa Tribunos huiusmodi. Alij codices habent. Illos Trib. plebis non laedebat. Lege) collegij. vi. iure, dignitate magistratus sui non tenetur Tribunus sequens siue succedens ius priori reddere. Est) Mihi. Alicuius) Ne qui) pretendebant ituare velle, nocerent. Et affert suspicionis causam. Id) Caput de impunitate. Erat contra me) Caput illud, quo impunitatem sibi procurabant, vt deterrerent adiuuare volentes. Vtendum) Scribe) cauendum. Id) Caput impunitatis. Praetermissum) Lactauit se caute fecisse. Praescriptum) Limitatum, denunciatiu), vltq̃ quo liceret attentare. Hoc capite) Hoc titulo legis abrogationem tollentis. Eiusmodi caput) Vt abrogandi venia) petatur, & tamen non obseruatur, sed licenter abrogatur. Quod si opus esset) Scribendum. Quod si opus esset, omnes in abrogando) vteretur. Nummum ac ceteros fugerit inuestiges velim) Sic Aldus legit, idq̃ recte. Sed ego malo Mummium ex priscis exemplaribus. Fugerit) Latuerit. an hec) Mumius ignorauerit que) norunt omnes. Quis attulerit) Quis huius capitis fuerit inuentor)

Non dubitarint) Prius cum isti dubitent. Caput) De abrogatione. Non putabant) Negatio non eradenda est ac expungenda. Putabant) Octo Tribuni. Et iidem) Quidam codices habent & ideo. Cauti) Ironia. Fuerunt) Ut exciperent. Id metuerent) Poenam illius capitis incurrere. Soluti cum essent) Cum liberam facultatem haberent, nec Tribunus a Tribuno puniri ac plecti posset. Quod) Poenam illius capitis incurrere. Lege tenentur) Subsunt legibus ut ego. Nouos ferre) Nollem nos uos Tribunos legem de reitu meo cum illo capite ferre. Sed perferant) Irati ac stomachantis oratio abrupta: vel male, dummodo cito faciant. Anastrophe est. Quidlibet perferant, dummodo perferant. Alij nulla necessitate cogente emendant, Sed perferant quidlibet: modo quid perferant. Modo res) Dummodo reditus. Coficiat) Scribendum conficiatur. Re desperata) Causa mea non impetrata. Legas) Ista. Ut hec mea) Subintellige, vereor. Quae rem) Nostra. Operam) Officium, curam. Distinere) Impedire. Spes studiis) Scribendum, spes posse studiis. Perfringantur) Difficultates omnes. Aliqui perfringatur, aliqui perficiatur legunt. Incumbas) Hoc negotium urgeas. Grauius) Letalius. Consulere) Constituere, decernere. De se) De vita sua. Expediat) Vtile sit. Misello) Verbum patheticum. Inuidiam) Odium. Tuere) Protege. Primorum) Cal. Ianuarij. Nuncios) Sinitros. Excepero) Audiero. Initia dederint) Ut principum rei incohatae se habuerit.

Distinere.

Misellus,

PIVS.

non dubitarint. siue q. obseruandum illud caput putabant, & ideo in eo rogando tam cauti fuerunt, ut id metuerent, soluti cum essent, quod ne iis quidem, qui lege tenentur, est curandum. Id caput sane nolim nouos Trib. Pleb. ferre, sed perferant, modo perferant quidlibet, vno capite quo reuocabor (modo res coficiatur) ero contentus. Iam dudum pudet tam multa scribere. Vereor enim ne re iam desperata legas. & hec mea diligentia miserabilis tibi, aliis irridenda videatur. Sed si est aliquid in spe, vide legem, qua T. Fadio scripsit T. Visellius, ea mihi perplacet: nam Sestii nostri, quam tibi probari scribis, mihi non placet. Tertia est epistola prid. Id. Noueb. data, in qua exponis prudenter & diligenter quae sint, quae rem operamve distinere videantur: de Crasso, de Pompeio, & ceteris. Quare oro te, ut, si qua erit spes posse studiis bonorum, auctoritate multitudinis comparata, rem confici, des operam, ut vno impetu perfringantur. In eam rem incumbas, & ceteros tu excites. Sin, ut ego perspicio, tum tua coniectura, tum etiam mea, spei nihil est: oro, obtestorq; te, ut Q. Fratrem ames, quem ego miserum misere perdidisti: neve quid eum patiare grauius consulere de se, quam expediat fororis tuae filio. Meum Cicerone, cui nihil misello relinquo praeter inuidiam & ignominiam nominis mei, tuere, quoad poteris. Terentiam vnam omnium erummosissimam sustentens tuis officiis. Ego in Epeirum proficiscar, cum primorum dierum nuncios excepero. Tu ad me velim proximis literis, ut se initia dederint, perscribas. Vale. Prid. Cal. Decemb.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Argumentum. LXVI. NTEA) Cum Tribuni prohiberent aliquid decerni donec actum de reitu Ciceronis esset, Atticus & Quintus cesserunt Consulibus ut prouincias fortiretur, quod Cicero sibi & causae suae perniciosum fuisse scribit. COSS. Prouincias ornatas) Scribendum, Consules prouincias ornatos. Mihi) A nunciis variis. Scriptum) De consensu vestro sine Tribunis. Expertes) Non participastis consilium vestrum cum Tribunis amicis. Consilij) Vestri. Et qui) Tribuni. Et nostra) Lege, & iustitia. Dum vos conceditis ut prius de re Consul referatur quam de mea. Nostra causa) Ut reditus noster esset impetrabilior.

ntea, quam ad me scripsissetis vestro consensu Coss. Prouincias ornatas esse, & si verebar quorsum id casurum esset, tamen sperabam vos aliquid aliquando vidisse prudentius: postquam mihi dictum est & scriptum vehementer consilium vestrum reprehendi, grauius sum commotus, quam illa ipsa spes exigua, quae erat, videtur esse sublata. Nam si Trib. Pleb. no-

Orandis) Prouinciis. Adtingerent) Traherent ad fauorem nostrum, qui videntes non posse ante rogationem reditus nostri prouinciis ornari, operam darent, ut subito nostra res expediretur. Nunc) Adeptis prouinciis. Nostra causa) In nostra, id est reitu. Nihil posse) Fieri. Fieri nullo modo) Ut assequi possent inuitis Tribunis. Studia) Fauorem. Si studia maneant) Tribunorum non desint. Vinculum) Occasio. Adiungendorum) Adipiscendae fauorem Consularem: iungendiq; cum fauore Tribunitio. Grauis illa opinio) Sensus hominum plenus auctoritatis. In ea causa) Decernenda prouinciarum ante Tribunos auditos, vel antequam iniret magistratum vel in principio. Ornatas esse prouincias) Scribendum, ornatas esse prouincias. Designatorum) Scribe designatos, sed post Consulatum decernebantur, vel fortiebatur. Ut cum) Subintellige, vereor, vel ita loquor. In hoc) In hac occasione facta Consulibus. Erat mea causa) Scribendum, Erat pro mea causa. Suscepta) A Tribunis assumpta defendenda. Discerni) Lege decerni, hoc est statui antequam de causa nostra decerneretur. Qui) Ut potuerimus) Et si nihil concesserimus. Ceciderit) Euenierit. Ita ut instituisi) Nudè, simpliciter, & vere scribendo. Veritas quos ad praesens offendit, postea legitur, Solebat Almadianus Vetuloni, quae a moribus ethicis togatum Socratem appellabam, improbare hanc putidam aetatem: in qua cum rari sint amici, assentatores omnes: veritas celatur ne amico displiceatur. Ita miser amicus absens, dum veritatem ignorat, remedia non quaerit: ac suspensus tabescit, frustra sperando, ac quae timenda fuerant, arte ac prouidendi sagacitate non declinando. Veritas est mater artis utilitatis & amoris: quam Tyranni non audiunt, eliminatur a Curia, Palatia non amat, nec a Palatinis amat. Sedet Rex fatuus tanquam assinus inter simias: mox si quid sinistra fallax fortuna tulerit, passim deseritur ab omnibus & nomina sua audit, & experit quantum distent aera lupinis.

bis succensent, quae potest spes esse? ac videntur iure succensere: cum expertes consilii fuerint, & qui causam nostram susceperant, & qui vestra concessione omnem vim sui iuris amiserint: praesertim cum ita dicat, se nostra causa voluisse suam potestatem esse de Coss. orandis: non ut eos impedirent, sed ut ad nostram causam adiungerent. Nunc si Coss. a nobis alieniores esse velint, posse id libere facere: sin vellent nostra causa, nihil posse eis inuitis. Nam quod scribis, nisi ita nobis placuisset, illos hoc idem per populum affecturos fuisse inuitis Trib. Pleb. fieri nullo modo potuit. Ita vereor, ne & studia Tribunorum amiserimus, & si studia maneant, vinculum illud adiungendorum Coss. amissum sit. Accedit aliud non paruum incommodum, quod grauis illa opinio (ut quidem ad nos perferebatur) Senatui nihil decernere ante, quam de nobis actum esset, amissa est: praesertim in ea causa, quae non modo necessaria non fuit, sed etiam inuitata ac noua. Neque enim vnquam arbitror ornatas esse Prouincias designatorum, ut cum in hoc illa constantia, quae erat pro mea causa suscepta, imminuta sit, nihil iam possit non decerni. Iam his, ad quos relatum est, amicis placuisse non mirum sit. erit enim difficile reperire, qui contra tanta commoda duorum Coss. palam sententiam dicere: & fuit omnino difficile non obsequi vel amicissimo homini Lentulo, vel Metello: qui similitatem humanissime deponerent. Sed vereor, ne hos cum tenere potuerimus, Trib. pl. amiserimus. Haec res quae admodum ceciderit, & tota res quo loco sit, velim ad me scribas: & ita, ut instituisi. Nam ista veritas, etiam si iucunda non est, mihi tamen grata est. Vale. Dat. III. Idus Decemb.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

ost tuum a me discessum literae mihi Roma allatae sunt, ex quibus prospicio nobis in hac calamitate tabescendum esse. Neque enim (sed bonam in parte accipies) si vlla spes salutis nostrae subesset, tu pro tuo amore, a me hoc tempore discessisses.

Argumentum. LXVII. ACITE) Conqueritur Atticum in tempore maxime necessario, decessisse Roma, quo reditus desperationem latenter significari dicit. Mox rogat eundem ut ad se. i. Cicerone veniat ante Kal. Ianuarias ubi cogerit.

Veritas.

Almadianus

PIVS.

h ii

EPIST. AD T. P. ATTICVM

TABESCENDVM) Consumptum tri longa tabe ac illuue. Bonam) Mos loquendi priscorum. Poeta in obsceno edylio, In partem accipias bonam rogamus. Dicitur & boni consule. Hoc tempore) Perneccario obeundo negocio nostro. Ne ingrati) Videamur, qui beneficentissimum amicum velle capere videmur. Illud) Beroaldus legit Id. Omnia) Res, fidem, amicitiam. Hoc omitto) Queri de te, ne mecum pereat amor tuus. Affirmaſti) Recepiſti te facturum. Sistas) Venias ad nos.

PIVS. Argumentum.LXVIII. LITERAE) Reditus affulſit optatiſſimus. Lationem) Vt perferantur. Scis quod dicitur, Inter os & offam. Obtreclatur) Obſtabitur Potius vita) Pugnabo.

PIVS. Argumentum.LXIX. SCRIPTA) Hæc eſt epiſtola quando Milone ferẽ te legem de reditu Ciceronis, accurrerunt operæ Clodiani, cunctaque turbarunt. Milo foro expulſus eſt, & Q. Cicero inter ſuorum cadauera latuit. Tui indulgeant) Villici tui indulgerent mihi obſequantur. Credebam deſperatis rebus te in Epirum venturũ. Priſci codices, Quibusuis in rebus tuis mei indigebunt.

PIVS. Ciceronis reditus quomodo factus.

EPISTOLA ſuperiori longe diſſimilis. Eſt enim plena plauſus & lætitię impetrato reditu, quę res ita ſe habuit auctore Plutarcho. Clodius expulſo Cicerone animum in Pompeium vertit, quedã illius acta, quę in exercitu nuper ediderat reſcindere molitus eſt. Quare Pompeius egre id ferens, ſe torquere quod Ciceronem exulem fieri paſſus erat: menteq; mutata de illius reditu cũ neceſſarijs ſuis agit. Sed obſiſtente his Clodio placuit Senatũ nihil ſancire, nihil ve publicũ agere, donec Ciceronis reditus ſtatuatur. Igitur cũ Conſules, q̄ Lætuli & Cethegi ac ſociorũ aſſerebant cauſã, diuerſa molirẽtur, orta ſeditio adeo inualuit, vt Tribuni de foro ſaucij abirẽt, & Q. Ciceronis frater extrema paſſus inter cadauera fuſus latuiſſet. Hic animi plebis corpe fleſti. Ad Pompeiũ plebei q̄ multũ, p̄terea e municipijs nõ pauci confluxere: quibus circumſe-

Sed ne ingrati, aut ne omnia velle nobiſcum vnã interire videamur, hoc omitto. Illud abs te peto: des operam, id quod mihi affirmaſti, vt te ante Calend. Ian. vbicunq; erimus, ſiſtas. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Literæ mihi a Quinto Fratre cum S. C. quod de me eſt factũ allatæ ſunt. Mihi in animo eſt, legum lationem expectare. Si obtreclatur, vtar authoritate Senatus: & potius vita q̄ patria carebo. Tu quæſo feſtina ad nos venire. Vale. VI. Calend. Ian.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

SX tuis literis, & ex re ipſa nos ſũditus periffe video. Te oro, vt quibusuis in rebus mei tuis indigebũt, noſtris miſeris ne deſis. Ego te, vt ſcribis, cito videbo, plura nõ ſcribo. Cura, vt valeas.

M. T. CICERONIS

Epistolæ ad T. Pomponium Atticum
LIBER QVARTVS.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

VM Primũ Romã veni, fuiſq; cui recte ad te literas darem, nil prius mihi faciendum putavi, q̄ vt tibi abſenti de reditu noſtro gratularer. Cognoui enim vt vere ſcribam, te in conſilijs mihi dandis fortiorem prudentioremq; q̄ me ipſum, etiam propter tuã in me obſeruantiam nimium in cuſtodia ſalutis meę diligentem: eundeq; te, qui primis temporibus erroris noſtri, aut totius furoris particeps, & falſi timoris ſocius fuiſſes, acerbiffime diſſidium noſtrum tuliffes: plurimumque operæ, ſtudiũ, diligentia, laboris, ad conficiendum

prius ipſe ſublato e foro Clodio, ad ferendam ſententiam de reditu Ciceronis, ciues cõuocat. Fertur poſtũ nihil vnq; tanto omnium conſenſu ſtatuiffes. Deceuit p̄terea Senatus certans non eſſe inferiori illi beneficio, omnes ciuitates, quę Ciceronem in exilio fouiffent ornare laudibus, domũq; ac villas, quas Clodius combuſſerat, ere publico reparari. Itaq; decimo exilij ſui menſe redijt Cicero: cui ſingulorũ tanta lætitiã, tanto ciuũ ſtudio obuiam itum eſt, vt quod ab ipſo memoratur, ſe Romam Italiae humeris reportatum, res ipſa ſuperauerit. Sed quoniam potius auctore q̄ Cicerone deſcribetur eius reditus:

reditu meũ contuliſſe. Itaq; hoc tibi vere affirmo, in maxima lætitiã, & exoptatiſſima gratulatione, vnum ad cumulandũ gaudiũ conſpectũ, aut potius completum mihi tuũ deſuiſſe, quẽ ſemel nactus nunquam diſmiſero. Ac niſi etiã p̄termiſſos fructus tuæ ſuauiſſimæ præteriti tẽporis omnes exegero, profecto hac reſtitutione fortunæ me ipſe non ſatis dignũ iudicabo. Nos adhuc in noſtro ſtatu, quod difficillime recuperari poſſe arbitrati ſumus, ſplendorem noſtrũ illũ forenſem, & in Senatu authoritatem, & apud viros bonos gratiã, magis q̄ optauimus, cõfecuti ſumus. In re autem familiari, quæ quemadmodũ fracta, diſſipata, direpta ſit, non ignoras, valde laboramus: tuarũq; non tã facultatũ, quas ego noſtras eſſe iudico, q̄ conſiliorũ ad colligendas & conſtituendas reliquias noſtras indigemus. Nunc, & ſi omnia aut ſcripta eſſe a tuis arbitror, aut etiam nuncijs ac rumore perlata, tamen ea tibi ſcribã breui, quæ te puto potiſſimum ex meis literis velle cognoscere. Pridie Nonas Sextil. Dyrhachio ſum profectus: ipſo illo die, quo lex eſt lata de nobis, Brundifium veni Non. Sextil. ibi mihi Tulliola mea fuit præſto natali ſuo ipſo die, qui caſu idem mihi natalis erat, & Brũduſinę coloniæ, & tuæ vicinę ſedis, quę res animaduërſa a multitudine ſumma lætitiã Brundufinorũ. & ego ante ſextum diẽ Id. Sextil. cognoui, cũ Brũduſi eſſem, literis Q. Fratris, mirifico ſtudio omnium ætatũ atq; ordinũ, incredibili cõcurſu Italiae, legem Comitijs centuriatis eſſe perlatam. Inde a Brundufinis honeſtiſſime ornatũ, iter ita feci, vt vndiq; ad me cũ gratulatione Legatio cõuenirent. Ad urbem ita veni, vt nemo vilius ordinis homo

motu terrę vehemati. Suo ipſo die) Erat & natalis filię & Ciceronis. Idẽ natalis) Meus & filię. Brũduſinę colonię) Torquẽtur hic & anhelat eruditorũ ingenia. Ego denis interpretationibus omiſſis iugoſuperioribus hoc ſenſu. Tulliola fuit p̄ſto die ſuo ipſo natali. At quatuor fuiſſe dies natales tpe reditus ſui, Ciceronis, Tulliolę, Brundufij, & Epiroticę ſedis. Nõ quod te vera dies idẽ Epiroticę ſedi ac Brũduſi incidiffet, ſed addidit iſtę colonię Ciceroni feſtos diẽs celebrabant: vt idem tradit in orationibus ac ſi renatę fuiſſent renacente Cicerone: aliqui pertinaciter aſſerunt fuiſſe diẽm natalem ſedis Epiroticę & Brundufij, quoniam caſu eodem die reditus Ciceronis deductę colonię fuerũt: adiunat quod dicit, caſu. Vicinę ſalutis) Sedis non ſalutis ſcribendum ex Beroaldo, pro Buthroto vel alio loco vicino ab Attico poſſeſſo, vt Epiro. Quæ res) Lex lata de reditu. Comitijs centuriatis) Centuriata Comitija, vt inquit Aſconius, dicuntur cum ex ſexu ac ætate ſuffragium fertur: quia in centenas turmas diuiſus erat populus Romanus. Ordinis homo) Quidam Codices habent, modo,

h iij

Centuriatis

Nomēclator. Nomenclatori) Qui cognoscit etiā mediocres ac tenues non modo summos. Nomēclator a nomine calādo, id est vocādo. Cādidati nomēclatoribus vtebātur, vt suffragatorū nomina in memoriā reuocaret. Cato sine nomēclatore nominatim ciues appellabat. Dicitur factores ab antiquis, q̄ salutantiū nomina infarciret. vnde a Plinio lib. 2. Nat. hist. nomēclatura pro nūcupatione, quae a ceteris vocatur nomenclatio. Quia voce vtitur Columella. Modo notus) Dūmodo notus. Porta Capenā) Porta Capena, quae & Appia dicitur Capuā, per quā regressus est Horatius ex tribus superstes. Celebrauit) Pōpaticē affectata est me celebrando, & mihi acclamando, vel frequentauit. Ad theatrū. Tūc edebātur Iudi Apollināres a C. Cecilio Pratore: cui domū Clodii opugnauit. Pedianus in Milone, L. Cecilius Rufus fuit Prator Lentulo Spinthere & Q. Metello Nepote. Coss. Quo anno Cicero restitutus est. Is cū faceret ludos Apollināres, ita infima coacta multitudine, amonē caritate tumultuata est, vt oēs qui in Theatro spectādi causā cōsiderant pellerētur. Clamarēt) Alibi clamarunt. Nominatim.) Nominando me, vt nomine meo fieret Senatus cōsultum. Actite) Scribēdū accurate. Ceranniū) Antiqui codices habēt. C. Afranniū. Continuo) Cum populus habēt aliquid codices. Meo nomine) Causa mea, phrasī aurei seculi Ciceroni familiaris. Idē in quadā epistola ad Terentiā. Nā ego eo nomine sum Dyrachij hoc tēpore, vt q̄ celerime quid agas audiā. Caesar, Odīse etiā suo noīe Cēsare & Romanos. Paulus Iuriscōsultus, Quod cōpetit vltimū noīe. Vlpianus de iure iurādo, Quasi vtrius noīe fuerit in possessiōe. Catullus, Eo noīe Imperator vnice. T. P. dederūt) Scribe. Nomē dederūt. Deerat em̄ dictio nomen post T. P. Nomē dederūt exponere assenserūt plausi vel Senatui cōsulto. Pricipē) Primum inter Legatos. Alterū se) Cōcordissimū ac amicissimū: iuxta illud, Qui duo corporib⁹, mentibus vnus erant. Frumētariē) Vt omne frumētū in sua haberet potestate. Adiūxit) Scribe, Adiūgit. Illā) Messalę. Familiares) Domestici Pōpeij. Duce Fauonio) Pseudocatone, pro libertate firmissimo. Fremūt) Reclamāt ac stormachantur. Tacemus) Connitueo ego. Sustulerint religionē) Exaugurauerit ac sacris exemerit.

nomenclatori notus fuerit, qui mihi obuiam non veniret: præter eos inimicos, quibus id ipsum se inimicos esse, non liceret aut dissimulare, aut negare. Cum venissem ad portam Capenam, gradus templorum ab infima plebe completi erant: a qua plausu maximo cum esset mihi gratulatio significata, similis & frequentia & plausus me vsq; ad Capitolium celebrauit. In foro, & in ipso Capitolio, miranda multitudo fuit. Postridie in Senatu, qui fuit dies Non. Septēb. Senatui gratias egimus. Eo biduo, cum esset anno nāe summa caritas, & homines ad Theatrum primo, deinde ad Senatum concurrissent impulsu Clodii, mea opera frumenti inopiam esse clamarunt: cum per eos dies Senatus de annona haberetur, & ad eius procuracionem sermone non solum plebis, verum etiam bonorum Pompeius vocaretur, idque ipse curperet: multitudoque a me nominatim, vt id decernerem, postularet, feci: & accurate sententiam dixi: cum abessent Consulares, quod tuto se negarent posse sententiam dicere, præter Messalam & C. Afraniū, factum est S. C. in meam sententiam, vt cum Pompeio ageretur, vt eam rem susciperet: lexq; ferretur. quo S. C. recitato, cum populus more hoc insueto & nouo, plausum meo nomine in recitando dedisset, habui concionem. Omnes magistratus præsentēs, præter vnum Pr. & duos Trib. pleb. nomen dederunt. Postridie Senatus frequens, & omnes Consulares nisi Pompeio postulanti negarūt. Ille Legatos quindecim cum postularet, me principem nominauit, & ad omnia me alterum se fore dixit: legem COSS. conscripserunt, qua Pompeio per quinquennium omnis potestas rei frumentarię, toto orbe terrarum daretur. Alteram Messala: isque omnis dat pecunię potestatem, & adiungit classē & exercitum, & maius imperium in prouinciis, q̄ sit eorum, qui eas obtineant. Illa nostra Lex Consularis nunc modesta videtur: hæc Messalę non ferenda. Pompeius illā se velle dicit: familiares hanc. Consulares duce Fauonio fremunt: nos tacemus. & eo magis, q̄ de domo nostra nihil adhuc Pontifices responderunt: qui si sustulerint religionem,

Meo nomine

Quia Clodius ædificauerat templum Libertatis in domo Ciceronis æquata solo. Arēam) Plateam vocant. Arēæ Columellę sunt spatia quadrata, in quibus semina iaciunt. Diminutiuum arēę est areola. Arēarę huiusmodi in rosco Roę poemate a Marone quadrua compita vocantur. Hieronymus areolas aromatum vocat. Areatorem Moderatus aream purgantem appellat. Superficiem) Edificium in illa area. Paulus libro de iurisdictione Digest. de pignoratitia actione. Etiam vectigale prædium pignori dari potest. Sed & superficiarium, quia hodie vtilēs actiones superficiario dantur. Superficiarius, vt inquit Vlpianus, qui in alieno solo superficiem habet, ita vt certam pensionem præstet auctori. Sin aliter) Si non erit sublata religio. Demolientur) Equabunt solo. Locabunt) Dabunt architectis, id est redemptoribus edificandam. Vt in secundis) O quantum in prosperis. Fluxa) Soluta, mutabiles. In aduersis) Iuxta illud, Nobilior sit Roma malis. Matures) Festinanter acceleres.

aream præclaram habebimus. Superficiem Coss. ex S. C. estimabunt. Sin aliter, demolietur, & suo nomine locabunt, rem totam æstimabunt. Ita sunt res nostre, vt in secundis, fluxa: vt in aduersis, bona. In re familiarī valde sumus (vt scis) perturbati. Præterea sunt quedam domestica, quę literis non committo. Quintum Fratrem insigni pietate, virtute, fide præditum sic amo, vt debeo. te expecto, & oro, vt matures venire. Eoq; animo venias, vt me tuo consilio egere non sinas. Alterius vitæ quoddam initium ordimur: nam quidam, qui nos absentes defenderunt, incipiunt præsentibus occulte irasci, aperte inuidere, vehementer te requirimus. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

I forte rarius tibi a me, q̄ a ceteris literę reddūtur, peto a te, vt id nō modo, nō negligētis meę, sed ne occupationi quidē tribuas: quę etsi summa est, tamen nulla esse potest tanta, vt interrūpat iter amoris nostri, & officii mei. Nam, vt veni Romā, iterū nūc sum certior factus, cui darē literas. Itaq; has literas alteras dedi. Prioribus tibi declarauī, aduentus noster qualis fuisset, & quis esset status, atq; omnes res nostrę quemadmodū essent, vt in secundis fluxę, vt in aduersis bonę. Post illas datas literas, secuta est summa cōtentio de domo. Diximus apud Pontifices prid. Cal. Octob. acta res est accurate a nobis. & si vnquā in dicēdo fuimus aliquid, aut etiā si vnquā alias fuimus, tum profecto doloris magnitudo vim quadā nobis dicēdi dedit. Itaq; oratio habet, vt in nostrę fortunę casu, quod debere nō potest, quā tibi, etiā si non desideras, tamen mittam cito. Cum Pontifices decreuissent ita, Si neq; populi iussu, neq; plebiscitis, qui se dedicasse diceret nominatim ei rei præfectus esset, neq; populi iussu, aut plebiscitis id facere iussus esset, videri posse sine religione eam partem arę mihi restitui. Mihi facta statim est gratulatio. Nemo em̄ dubitat, quin dom⁹ esset nobis adiudicata. Tū subito

Argumentum LXXI. CONTENTIO in Senatu de religione inter Clodium & Ciceronem, tādē repudiato Clodio sententia lata est secundum Ciceronem, locataq; redemptoria bus est domus.

CERTIOR Factus) In quibusdam codicibus additum est verbum esse. Contentio) Inter me & Clodium. Furimus) Non modo aliquid, sed si aliquando feliciter diximus. Oratio iubet quod debere non potest. Legatur. Itaque oratio habet quod debere non potest. Habui orationem pro hac re supra mediocritatis nostrę caput. Debere non potest) Non videtur posse præstare. Debet enim quisquis solvere Sexte potest, vt inquit vrbaniſſimus poeta. Vt in nostrę fortunę casu) Pro conditione nostrę casus, & infirmitate fortunę nostrę, quę cum sit humilis & angusta, magnifica verba & generositatem referere solet ac debet. Pontifices) Responderunt domū inaugurio dicatam non videri, si qui consecrauit, non nominatim nomine cuius consecraſſet: verbū causa, Sacramēdē dicamus ita Senatu vel populo sanciente vel Legio dicente. Id facere) Consecrare. Iam partem) Scribe, eā partem. Adiudicata) Iudicū sententia addita & applicata.

PVS.

Secundum

Ille) Clodius. Dedit) Qui Appius cum loqueretur, desistit vt concionem Clodius suscipere possit. Secundum se) Pro Clodio aduerbialiter. Hortatur) Clodius. Porticum Catuli) Quam propter viciniam Ciceronianae domus Clodius fuerat demolitus. Cupidissimus) Amantissimus. Legisse) elegisse. Alij codices, legis habent, & subintelligitur iudices fuisse. De religione) Quid pontificibus videatur de loco, an religiosus sit nec ne. Secundum causam) Pro causa nostra. Ad Clodium) Ad ordinem quo Clodius in causa sua dicturus erat. Serranus quoque) Prisci Codices habent, statuturos quisque, principium alterius est clausula. Beroaldus tamen eradit: que si probas, non legendum erit horum loco, sed hoc loco. Serranus defendi non potest, quoniam dixit contra Ciceronem nisi secundum interpreteris pro iuxta, hoc est in causa.

Serrani intercessione) Vestus lectio, Serranus intercessit. Referre) Ad Senatus sententiam rescire. Locari) Restituendam. Ei) Ordini. S. C.) Senatus consulto.

Cornicinus) Cornicinam nentiam canens Clodius tanquam garrula cornix. Ille generi) Aliqui Metellum intelligunt virtum sororis Clodij: quod aiunt fratres & generos dici a Cicerone, quos Seruius cognatos, vt vulgus appellat. Cicero in Oratione pro domo sua, Qui sunt homines a Q. Metello fratre tuo Consule in Senatu moti. Postulavit) Concedi pro interuallo. Calend. Ian.) De vi armata quando Clodius Milonem & Quintum foro deturbavit, & omnia tumultu repieuit, etiam togas amiserunt: fere autem Senatores & Tribuni vulnera acceperunt.

Aestimantur) Hodie appreciantur barbare dicitur. Vicies) viginti millia. Valde liberaliter) Scribendum illiberaliter ex sequentibus, nisi vis intelligere quod erant liberales de alieno. Redemptores) Qui recipiunt edificia locata. Mart. Saepe redemptoris furta probare solet: cum de peritica loquatur qua parietes & reliqua metuntur. Negarim) Iudicium Consulium non detrauerim aut refugerim. Vehementius) In petendo manus precium non fui vehemens. Hoc) Pudenter fuisse: pudor apud grauis simos saepe prodest. Idem) Scribendum, idem inuidi videlicet vt Piso, & Hortensius acteliqui. Pennas) Facultates, Ironicas. Interuentu)

ille in concionem ascendit: quam Appius ei dedit. Nunciant iam populo Pontifices secundum se decreuisse me autem vi conari in possessionem venire. Hortatur, vt se & Appium sequantur, & suam libertatem defendant. Hic cum etiam illi infimi partim admirarentur, partim irriderent hominis amentiam, ego statueram illuc non accedere, nisi COSS. ex S. C. porticum Catuli restituendam locassent. Calend. Octob. habetur Senatus frequens. Adhibentur omnes Pontifices, qui erant Senatores: a quibus Marcellinus, qui erat cupidissimus mei, sententiam primum rogatus, qua fuit quid essent in decernendo secuti. Tum Lucullus de omnium Collegarum sententia respondit, Religionis iudices Pontifices fuisse, legis Senatum, se & Collegas suos de religione statuisse, in Senatu de lege statuturos, Quisque horum loco sententiam rogatus, multa secundum causam nostram disputavit. Cum ad Clodium ventum est, cupit diem consumere, neque ei finis est factus. Sed tamen cum horas fere tres dixisset, odio & strepitu Senatus, coactus est aliquando perorare. Cum fieret S. C. in sententiam Marcellini omnibus praeter vnum assentientibus, Serrani intercessione, statim ambo COSS. referre coeperunt. Cum sententia grauissimae dicerentur, Senatui placere mihi domum restitui, porticum Catuli locari, authoritatem ordinis ab omnibus magistratibus defendi: si qua ei esset facta vis, Senatum aestimaturum eius opera factum esse, qui S. C. intercessisset. Serranus pertimuit & Cornicinus ad suam veterem fabulam rediit: abiecta toga se ad generi pedes abiicit. Ille noctem sibi postulavit, non concedebant. Reminiscebantur enim Calend. Ianuar. vix tamen sibi de mea voluntate concessum est. Postridie S. C. factum est, id quod ad temisi. Deinde COSS. porticum Catuli restituendam locarunt. Illam porticum redemptores statim sunt demoliti liberrimis omnibus. Nobis superficiem aedium COSS. de consilii sententia aestimarunt HS. vicies. caetera in re valde liberaliter. Tusculanum villam quingentis millibus. Formianum HS. ducentis quingenta millibus, quae aestimatio non modo vehementer

Fratres & generi.

Redemptores.

ab optimo quoque, sed etiam a plebe reprehenditur. Dices, Quid igitur causae fuit? Dicunt illi quidem, pudorem meum, quod neque negarim, neque vehementius postularim. sed non est id: nam hoc quidem etiam profuisset. Verum iudem mi T. Pompeio, iudem inquam illi, quos ne tu quidem ignoras, qui mihi pennas inciderant, noiunt easdem renasci: sed (vt spero) iam renascuntur: tu modo ad nos veni, quod vereor ne tardius interuentu Varronis tui nostrique facias. Quoniam acta quae sint habes, de reliqua nostra cogitatione cognosce. Ego me a Pompeio legari ita sum passus, vt nulla re impedire, quin nisi vellem, mihi esset integrum: aut si comitia Censorum proximi COSS. haberent, vt petere possem, aut votiuam Legationem suscipere prope omnium fanorum, ac sacrorum locorum. Sic enim nostrae rationes, vtilitates meae postulabant: sed volui meam potestatem esse vel petendi, vel ineunte aetate exeundi. & interea me esse in oculis ciuium de me optime meritorum, non alienum putavi. Forensium quidem rerum haec nostra consilia sunt: domesticarum autem valde impedita. domus aedificatur, scis quo sumptu: qua molestia reficiatur Formianum, quod ego nec relinquere possum, nec videre. Tusculanum proscripti. Suburbano non facile careo. Amicorum benignitas exhausta est in ea re, quae nihil habuit praeter dedecus. quod sensisti tu absens, praesentes: quorum studiis ego & copiis, si esset per meos defensores licitum, facile essem omnia consecutus, quo in genere nunc vehementer laboratur. Caetera quae me sollicitant *μυστικώτερα*, sunt. Amamur a fratre, & a filia expectamur. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vere te certe scio, tum scire quid hic agatur, tum a me scire: non quo certiora sint ea, quae in oculis omnium geruntur, si ad me scribantur quam cum ab aliis tibi aut scribantur, aut nunciuntur, sed vt perspicias ex meis literis quo modo ea feram, quae geruntur, & qui sit hoc tempore aut mentis meae sensus, aut omnino vitae status. Armatum hominibus ante diem tertium Non. Nouembr. expulsi sunt fabri de area nostra. Disturbata

Accessu, presentia. quoniam concesserat ad Atticum ex suo Misenensi. Legari sum passus) Legatus fuit Pompeianus, ita tamen vt Legatio duraret quatuor vellet, ac ita deponere possem oblata votiuam. Vellet) Legatus esse Pompeianus.

Integrum) Arbitrarium. Aut si comitia) In assumenda Legatione excepti comitia censoria. nolebat ista Pompeiana Legatione impediri, quo minus censoriam petere posset. Et petere) Scribe, vt petere. Votiuam) Ad beneplacitum hodie barbare dicitur. Votiuam quae ex voto dari promittitur aliquando significat, vt Hora. Pascitur in vestrum reditum votiuam iuueca. Ludi votiuam quos voti rei facimus: de quibus Liu. Cic. in Verr. votiuam Hier. gratum & iudicium dicit his, Votiuam tunc Christianis erat pro nomine dei gladio percussit. Ita appellat votiuam conspectu Apuliorum de Afino, Quare de votiuam Legatione die amplio. Faturum) Scribe, sanorum. Postulabat) Censuram, vt iure in Clodium sequire possem. Meae potestate) Est in potestate ac arbitrio meo positum. Petenti) Censuram. Exeundi) Verbum.

Videre) Ita desolat. Proscripti) Videri proposui. Benignitas) Liberalitas. Exhausta) Exinanita, deficit.

In ea re) Aedificatio Tusculano. Tu absens) Mittendo hermas & staturas, ac me pecunia quotidiana sustinendo, quae in his quod cotidie absumit. Pragenses) Serrani quoque amici.

Quo in genere) In consequendo fortunas ac opes meas. *μυστικώτερα*) Secretiora. de vxore Terentia, quae mox erupit.

Argumentum. LXXII. Statum suarum rerum aperit amico. A. Clodium extreme demetiae ac furoris arguit. Hic Metellus de quo inferius agitur fuit frater Metelli Celeris Praefectus viri sororis Clodij, de quo lege in. v. Epist. famil. in Epist. quae incipit, Si tu exercitusque valetis. Alij Metellum Celerem putant.

TVM me) Scribendum, Tu a me. Sunt) Lege, sint. Armatum) Ab operis Clodianis.

h v

Votiuam.

RIVS,

bluce alebatur, de quo Propertius in. 4. Lanuuiū annoſi vetus eſt tutela draconis. Facere) Milo. Preſe fert) Tacit. eſt incredibili animi robore ſeptus Milo. Caſum) Ruinā, exiliū. Viſus) Vt nos Piſonis. Inerti) Pompeio veterino vrbis. Liberalitati) Impenſe exhibite, opibusq; erogatis pro facultatibus meis tuēdis. Eſſem) Priſca exēplaria, ſt. Illo) Fratris. Subſidiis) Amicorū benignitate. Reſponde- mus) Par pari reddimus.

Argumentum. LXXIII.

Currit hac epiſtola Pōpono venienti in Italiā: eū rogat, vt ad bibliothecā quā parabat, mit- tat glutinatores, quibus vta- tur pro nutu tyrānio. DESI- gnationem) Ordinationē bi- bliothecę designat. Designa- re, auctore Terētio in Adel- phis, eſt rem nouā facere in vtrāq; partē, id eſt bonā & ma- lam, & designata recte & pra- ue factā dicebātur. Terēti- us, Modo quid designauit. In- terpres Terētiā, Puto autē designationem cōcitationēq; populi in vñū intelligi. Ty- rānionis) De hoc ſuperius af- fatim multa. Crambe repeti- ta ſolet occidere. Reliqui) Vetus lectio, reliquæ. Et velim) Alibi legitur, etiam velim. Librariolis) A libra- rio ſcriptore librorum hypo- chorifimos eſt librariolus.

Designare.

Librariolus.

Glutinato- res.

Indices.

Syllabi. Elenchos.

Pilia. Petilia.

Glutinatoribus) Qui glu- tine hoc eſt hiſtyocola pagis- nas librorū cōponunt, hodie ligatores appellant. De glu- tinatoribus librorū vide Lu- rici conſultes libro. 22. Dige- ſtorū. Ad cętera miniſtros adminiſtres) Aldus & priſci codices, Ad hoc cętera admi- niſtres, potes, ſi mauis, ſerua- to ſenſū nihil inmutare, quo- niā de pictoribus intelligit, de qua re leges infra. Mem- branulam) Folium ex tergo pecoris. Indices) In quibus nomina librorū continētur, qui p partes bibliothecę diſ- poſiti ſunt. Συλλογῆς) Ita vocātur indices a capiēdo & colligēdo, ſine cōprehēdēdo nomina librorū. non modo ſyllabos, ſed elenchos appel- lant. In vetuſtis exēplaribus poſt præſationē Epiſtole Pli- nianę librīs naturalibus præ- poſitæ, leguntur hæc verba, C. Plinij ſecundū hitoriarum mundi Elenchos librorum omnium triginta ſeptem liber vnus qui pri- mus. In his locis) Noſtris. Celum noſtrum fugere videris. Adherere) Applicari. Piliam) Filiam tuam, quæ mox nupſit Agrippæ ni memoria labor. Priſca exemplaria ſemper Petiliam, nunq; Piliam habent. Adducere) Scribendum adduce. Muneribus.) Spectaculis gladiatoriiis. Liberaliter.) Agri precium exegiffes, Emendati codices habent, liber eſſes ab impendio quod feciſti in gladiatoribus, vel ab illa moleſtia. Aduerte) Curato, ne vtiq; neglexeris.

facere, præ ſe fert, caſum illum noſtrum non extime- ſcit. Nunq; enim cuiuſquam inuidi & perfidi con- ſilio eſt vſus: nec inerti nobili crediturus. Nos animo dūtaxat vigemus, etiā magis, q̄ cum florebamur. re familiari cōminuti ſumus, Q. Fratris tamen liberali- tati pro facultatibus noſtris, ne omnino exhaustus eſſem, illo recuſante ſubſidiis amicorū reſpondemus. Quid conſilii de omni noſtro ſtatu capiamus, te ab- ſente, neſcimus: quare appropera, & Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

DEriucundus mihi Cincius fuit ante diē tertiu Cal. Feb. ante lucem: dixit enim mihi te eſſe in Italia: ſeſeq; ad te pueros mittere, quos ſine meis literis ire nolui. nō q̄ haberē quod tibi iam prope præ- ſenti ſcriberem: ſed vt hoc ipſum ſignificarem, mihi aduentū tuū ſuauiſſimū expectaſſimūq; eſſe. Quare aduola ad nos, eo animo vt nos ames, & te amari ſci- as. Cętera corā agemus, hæc properantes ſcripſimus. Quo diē venies, vtiq; cū tuis apud me ſis: perbelle feceris, ſi ad nos veneris. offendes designationē Ty- rānionis. mirificā librorū meorū bibliothecā, quorū reliquę multo meliores ſunt, q̄ putaram. Etiā velim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrānio vtatur glutinatoribus, ad cętera miniſtros adminiſtres, iſq; imperes, vt ſumant membranulam, ex qua indices ſiant, quos vos Græci (vt opinor) συλλογῆς appellatis. Sed hæc, ſi tibi cōmodū erit, ipſe vero vtiq; fac venias, ſi potes in his locis adherere, & Piliam adduce. Ita em & æquū eſt, & cupit Tullia. Mediūſſidius ne tu emiſti locū præclarū. Gladiatores audio pugnare mirifice: ſi locare voluiſſes, duobus his muneribus liber eſſes. ſed hæc poſterius. Tu fac venias, & de librariis, ſi me amas, diligenter aduerte. Vale.

Argumentum & Interpretatio. LXXIII.

TOTA Epiſtola iſta pendet ab Apotheoſi, id eſt poemate, quod Cicero miſit ad Cęſarem, de quo libro. 2. Epiſt. ad Q. Fratrem ſic, Quoniam ſcribis poema noſtrum ab eo probari quadrigis poeticis. Mox, Sed heus tu cęſari videor a te. Quomodo nā mi frater de noſtris verſibus Cęſar? Nam primum librum ſe legiſſe ſcripſit ad me ante, & prima ſic, vt neget ſe ne græca quidem meliora legiſſe, reliqua ad quendam locum ἐξ ἀδουότε, & Hoc enim vtiur verbo. (Cur igitur?) Queris in- terrogans cur prius Cęſari miſerim q̄ tibi. Exemplar) quod ad Cęſarem dederim, a quo reſtagitante ſepius vrge- bar. Quid etiam.) Subin- tellige, de Republica ſentis? Dicam apertis tibi, nihil aut tergiteſtando aut ſimu- lando. Circūrodo) Ne ſtran- guler vt mauiſcuiū bolum fauces capiant. Prouerbiū quādo paulatim attingimus quod tandem aperte aggredi debemus. Vel alludit ad id Terentianum & Apuleianū demulſanda eſt contumelia. melius, Cur circūloquor qd tandem aperiendum eſt? Tā- dem obloqui in optimates mihi neceſſe eſt, quod non fa- ciebam quoniam turpe vide- batur canere palinodiant.

PIVS, Apotheoſis, Cicer. poemata.

Interpre-

Circūrodo

Palinodia

Apotheoſis

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Ntu me exiſtimas ab vilo malle mea legi probariq; q̄ a te? cur igitur cuiq; miſi prius? vrgebar ab eo ad quem miſi: & nō habebam exemplar. Quid etiam? dudū enim circūrodo, quod de- uorandū eſt: ſubturpicula mihi videbatur eſſe. Sed valeant recta, vera, honeſta conſilia. Non eſt credibile, quæ ſit perfidia in iſtis principibus, vt volunt eſſe, & vt eſſent, ſi quicq; haberent fidei. Sen- ſeram, noram, inductus, relictus, proiectus ab iis: ta- men hoc erat in animo, vt cum iis in Republica con- ſentirem. iidem erant, qui fuerant. Vix aliquando te authore reſipui. Dices ea te monuiſſe, ſuaſiſſe, quę fe- cerā: num etiam, vt ſcriberem? Ego me hercule mihi neceſſitatem nolui imponere huius nouę coniunctio- nis: neq; mihi licet labi ad eos, qui etiam tum, quum miſereri mei debent, non deſinūt inuidere. Sed tamen modici fuiſmus, vt ſcripſimus: vberiores, ſi & ille libenter accipiet: nec ſi ſubrogentur, qui villam me moleſte ferunt habere, quæ Catuli fuerat, aut etiā emiſſe non cogitant. Qui domum negant oportuiſſe me ædificare, vendere aiunt oportuiſſe. Sed quid ad hoc? ſed quibus ſententiis dixi quod & ipſi proba- rent. Letati ſunt tamen me contra Pompeii voluntatē dixiſſe. ſed quoniam qui nihil poſſunt, ſi me nolunt amare, demus operam, vt ab iis, qui poſſunt, diliga- mur. Dices vellem, iam pridem ſcio te voluiſſe, & me.

ram) Illos perfidos. Inductus) In malum. Tantū) Vetuſti codices habent, Tamen. Cum his) Opti- matibus. Erant) Poſtq̄ iterum eos oſſeci. Fuerant) Semper. Vulpes pilum mutat, non mores. Re- ſipui) Illos eſſe perfidos. Feceram) Scribe, facerem: nec me tamen feciſſe. Scriberem) Leges quibus me tenerem ac cum iſtis optimatibus viuerem. Imponere) præſcribere amandi vel non amandi hinc vel illum leges. Coniunctionis) Cū Cęſare & Pompeio ita vt non poſſim amare ſi velim optimates. Ad eos) Optimates. Tum) Fortuna iniquiſſima afflicto, patria eiecto. Apotheoſis) Laudādo Cę- ſarem & celſum laudibus ornando. Vt ſcripſimus) In epiſtola ad Q. Fratrem vberiores) Futuri. Et ſi ſubrogētur) Modice rogati a me vt æquanimiter me vberime laudare Cęſarem ferāt, & ferēt. Sed quibus ſententiis dixi) Scribendū dixi. Sunt verba Attici. Laudati Cęſarem prolyxe, & ſi paſſi ſunt te laudare, quę potuerūt eſſe tā aureę, tā mellitę ſentētis huius laudis, vt æquis auribus eas Romani opti- mates acceperint. Qd acroama ſuit iſtud laudes inimici cōtinēs, vt optimatib; placere potuerit. Reſpō- det M. Tullius nō eis placuiſſe ſentētias in Cęſarē panegyricas, ſed nō ægre Cęſaris laudē tulerūt, quo- niā erat ea tacita Pompeii ſuggillatio, qui parē in gloria nolebat. Voluntatē) Difficile eſt æmulū laudē audire. Nihil poſſunt) Optimates, hortatur ſe ad amādū Cęſarē. Iam pridē) Te Cęſari comiſſiſſe.

Vnum dissimile) Habet Domitius quod idolo non cōtingit. quoniā idola mutātur. Iste stat semper deterius hōstās & stupens. stat Domitius in eodē statu vel peristat: quoniā priuatus semper remanēt. nūq̄ magistratū adipiscitur. Merito) Quoniā nobis inuiderūt optimates. Casu) Qui Domitio cōtingit. Illud) Quod cōtingit Domitio. Melius) Q̄ reipublice. Nā Domitius stat in sua peristat. Respublica mutatur in dies & in deterius abit. Hoc) Domitio. Si vero id est) Senfus. si Domitius prāteritus a Cōsulibus prācedētis anni, & vrgetur a sequētibus Cōsularibus, qui ei pponēdi sperātur, valeat Domitius.

Codicillorū factis) Libellis qui vicē factorū habeāt. Pa- ginulas) Scripturarū seriem. Exēpli gratia, petūt decē Cō sulatum, Domitius est inter decē, nō obtinet candidatus Domitius, scribit in factis, nō obtinet. Sequēri quoq̄ an no scribit, nec obtinet. Im- plet ille qdē secūda paginū lam, sed frustra. Et hoc pacto Domitii ambitus est paginas polluere, & nihil aliud. Fu- turo) Sequētū Cōsulū. Fa- ctoris) Prāteritorū. Scribit cū futuris, scribit cū pcedētibus & factis Domitius, & nihil obti- net. Resp.) Domitius frustra nitit ad Cōsulatū. Est tñ in spe aliqua. Sed reip. peristat fieri nō potest melior. Cōsul aliqñ Domitius fieri potest, & Cōsul aliqñ creabit. Natta) Legēdū oli cōsulū Natta & me secut? Aldus q̄ ita nauci hominē vocāt quē Horat. im- mūdū ait. lege Cōmentarios nostros in Plautū. Poema- te) Queris vt scribā de poe- mate qd sentia, vel qd sim facturū de poemate nostro Britāniē vel Cōsulatus. Ef- fugere) Prodire, euolare ni- dulū paternū. Quid si finat) Patronus prodire & euolare. Quid si finat) Nondū legit Beroaldus sic. Quid si nōdū?

Natta. Natta.

Frugi.

Gramme. Lineam te- nere.

PIVS.

Bonę frugi) Vtilis. Aliqui codices habent frugis. Bonę tamen frugi vsurpat alibi Cic. cum Plau. & an- tiquis. Hominem) Fabiū Lusum. Remouit) Alienat animū ac amorem. πολιτικός) Ciuilitatē. In eo) Politica moderatione. In ea re moderate me geram, vel sequar illud. Aldus legit. Et in eo γραμμὴν teneam) Per grammen lineam intelligit, vt tenere lineam significet moderate prudenterq̄ se gerere. Nam linea vtēbantur in arena, de qua Cassiodorus in Epistolis, ne ferę exilirent, & populus per ordinem ac seriem sine confusione aspiceret. Mar. Linea diues cessat, & in populum multa rapina cadit. Apud Fabium, ille poposcit lineam. Ouid. de Arte amandi. Nos cogit linea iūgi. Hęc quoq̄ lege loci commoda circus habet. Odorere) Scrutare de animo erga me ipsius. Degustes) Obserues quo modo se gerat. Id ipsum) Nihil esse quod scribas.

Argumentū. LXXVIII. Aria est epistola. Pō- peium pene incōstan- tię nomine, morosi- tatis, & affectatę Tyrannidis crimina. De Luceio aliqđ, de Ptolemæo in regnū resti- tuto, & huiusmodi minutu- lis. IMPENDANT) Be- roaldus legit impediāt. Die- bus initiandis.) Secernendis

M. T. CICERO T. P. ATTICO S. **S**ane velim scire num cēsūm impediāt Tribuni dieb? initiadis (hic enim est rumor) totaq; de Cēsura quid agant, quid cogitent. Nos hic cū Pōpeio su- mus: multa mecum de Rep. sane sibi displicens, vt loquebatur (sic est enim in hoc homine

seren's diebus, aliis obnūciationibus inhibitis. Quid agatur) Velim scire. Fuitus) Prisca exēplaria, sumus habent. Viquequaq; Tyrānidī imminet. De hoc) Pompeio. Dicemus) In epistolis nostris verba faciemus. ἴσθ' εἰς.) Et hoc Phocylidis. Supple verbū vel sentētia. Verba Pompeiana pro Phocy- lidis sentētis habebātur. Beroaldus legit, φωκίς εἰδος, non probo, qđ vntuerla reclamāt exemplaria. Aliqui φωκίδος quoniā superius Pōpeio Phocidē vocauit Curianā, vt innuat qđ Pompeii sentētia habeatur pro authentica, vt sententia Phocylidis, cuius tot sententię pene quot verba. Componenda) Repōnēda in meis. Suauis- sime) Scribe suauissimē. Ef- fulsus) In laudē meā copiosus. Gloriā) Vt nos historis suis inserat. Bñ mane) Qui lepo- res floresq; Cicerōis Hymet- tios nūq̄ ofsecit nō bene, sed pene legit, cū bene pro valde legendū sit oīno. Idē Cic. pro Lucio, Posthumus obuia cū bene magna caterua venit. Et de Oratore, Habēs sermo- nē bene lōgū. Calpurnius Cicerō- ni, Classis bene magna. Pol- lio Ciceroni, Habet inermes bene multos. Hirritus, Bene magna cōparata manu pro- uincia vastare cepit. Idē, Be- ne multis vuneribus affecti, & ex cōuale bene sunt digressi. Lucrinā) Ostris. Pro- pter Rep.) Cura Reip. labē- tis nō sinit me gustare volu- ptates. Sedecula) Sede parua.

dicendū) Syriā spernēs, Hispaniā iactans, hic quoq; vt loquebatur, & opinor, viquequaq; De hoc cū dice- mus, sit hoc, quasi ἴσθ' εἰς φωκίδος. Tibi etiam gratias agebat, q̄ signa componēda suscepisses. In nos vero suauissimē, hercule est effusus. Venit etiam ad me in Cumanū, ac se nihil minus velle mihi visus est, qđ Mes- salam Cōsulatū petere. de quo ipso si quid scis, ve- lim scire. Quod Luceio scribis te nostrā gloriā cōmē- daturū, & ædificiū nostrū qđ crebro inuisis, gratum. Q. Frater ad me scripsit se, quoniā Ciceronē suauissi- mū secū haberet, ad te Non. Maii veturum. Ego me de Cumanō moui ante diē. V. Cal. Maii. eo diē Nea- polim apud Letum veni ante diē. IIII. Cal. Maii. iens in Pōpeianū. Bene mane hęc scripsi. Puteolis magnus est rumor Ptolemēū esse in regno. Siquid habes cer- tius, velim scire. Ego hic pascor bibliotheca Faustī. fortasse tu putabas his rebus Puteolanis & Lucrinē- sibus. Ne ista quidē desunt: sed mehercule a cæteris oblectationibus deseror & voluptatibus propter rep. Sic literis sustētor, & recreor: maloq; in illa tua sede- cula, quā habes sub imagine Aristotelis sedere, qđ in istorū sella Curulī: tecūq; & apud te ambulare, qđ cū eo, qui cū video esse ambulandū. Sed de illa ambula- tione fors viderit: aut si quis est, qui curet Deus no- stram ambulationē, & laconicū, eaq; quę circa sint, velim, cum poteris, inuisas: & vrgeas Philotimū, vt properet, vt possim tibi aliquid in eo genere respon- dere. Pompeius in Cumanū Parilibus venit. Misit ad me statim, qui salutē nūciaret. Ad eū postridie mane vadebam, cum hęc scripsi. Vale.

esse dies. Lituus libro decimo belli Macedonici, Vel procellosum eo anno fuit. pridie Palilia medio fere- me die, atrox cum vento tempestas.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Delectauerunt me epistolę tuę, quas accepi vno tempore duas, ante diem V. Calend. perge reliqua. gestio sci- re isto omnia. Etiam illud cuiusmo- di sit, velim perspicias, si potes a

Reponēda in meis. Suauis- sime) Scribe suauissimē. Ef- fulsus) In laudē meā copiosus. Gloriā) Vt nos historis suis inserat. Bñ mane) Qui lepo- res floresq; Cicerōis Hymet- tios nūq̄ ofsecit nō bene, sed pene legit, cū bene pro valde legendū sit oīno. Idē Cic. pro Lucio, Posthumus obuia cū bene magna caterua venit. Et de Oratore, Habēs sermo- nē bene lōgū. Calpurnius Cicerō- ni, Classis bene magna. Pol- lio Ciceroni, Habet inermes bene multos. Hirritus, Bene magna cōparata manu pro- uincia vastare cepit. Idē, Be- ne multis vuneribus affecti, & ex cōuale bene sunt digressi. Lucrinā) Ostris. Pro- pter Rep.) Cura Reip. labē- tis nō sinit me gustare volu- ptates. Sedecula) Sede parua. Aristotelis) Dicauerat enī Aristoteli bibliothecā Atti- cus viro omninū sūmo. Qui cū) Pōpeio videlicet. Nostrā) Viderit deus ac tēpora nostrā disponat. Laconicū) Balnei partē. Martialis, Ritus si pla- ceat tibi laconū Cōrētus po- tes arido vapore Cruda vir- gine Martiaq; mergi. Colum- mel. Quotidianā cruditatē laconicis excoquimus. Cui illud tuuen. alladit, Et crudū pauonē in balnea portat. Ve- geas) Simules, instes, hodie sollicitare dicūt. Philotimū) Penultima longa pro archi- tecto. Parilibus) Vndecimo Cal. Maij die Pali deę dicato, Hic primus cōepit mōenibus Argumentū. LXXIX. Iteras se auide gustare immo vorare scribit, vntuerla cū Dionysio homine mirifico, nihil esse dulcius qđ omnia scire. Cito tñ palinodiā cecinit de Diony- sio. PERGE Reliqua) Cō- perat nescio quid in epistolis enarrare Titus, hortatur Cic, macā fabulam ne relinquat.

Bene mane.

Sedecula.

Laconicum.

Palilia.

Palilia.

PIVS.

Demetrius. Demetrio.) Liberto Pompeiano. Putarent.) Supputarent Republica mandante. Quæsiui.) A Pompeio quando Romam venturus esset. Gladiatoribus) Ludis gladiatoris. Inducentur) In arenam gladiatores vocarentur. Si nunc) Prisci codices, aut si sit nũscies. Voramus literas) Sũma cum auditate præcipimus. Non ablutit illud Catullianum, Quare si sapias, viam vorabis, εὐδελὸν) Nihil dulcius q̃ omnia scire. Interrogatus Maro respondit omnium rerũ facultatem esse præter q̃ discendi. Quid primus dies) De gladiatorii ludi varietate. Apuleia) Scribẽdũ Aphya ex antiquis codicibus.

Aphya. Minutus est pisciculus in tenuiorum cibatu: mollis, qui primo quoq; igne coquitur, vnde manavit adagiũ, αφύα εἰς πύρρον) Aphya in ignem. De his quoq; celeriter conficitur aut absumitur. In sartagine positũ e vestigio coquitur, que res secũdo proverbio locum dedit, αφύων ἔλαον) Aphyarum honor oleum. Suidas eũdem pisciculum ob candorem spumæ similem testatur αφρόν ἀποPELLARI. Athenæus decoctio nis huiusmodi celeritatẽ significans ait, ἡ ἀφύα Aphya vidit ignẽ, subintelligit primo fetore decocta est. Populi Aphya sentina ac fordes vocatur, quod Græci sipheton. humilitus nomẽ est plebis q̃ populi vt ex quadã Lepidi epistola patet apud Ciceronẽ in Familiarij. Nec mettuo) Quoniam dixerat se amare cõlectarij solitudinẽ, monet tamẽ Atticum, vt q̃ sepissime scribat, ne indicũ sibi silentium putet. Quo) Tuo epistolico sermone. Nostrũ) A nobis de Consulatũ cõpositũ, vt illinc excerptat historię suę, præsertim gestorũ M. Tullij materiã. Demetrii Magnetis) Librum subintelligit. Diogenes. xx. Demetrius claros nominat. Demetrius Phalereus auditor Theophrasti, qui Callandro carissimus fuit, a cuius obitu Atheniẽs, leuissimũ hominũ genus, trecentas statuas, quas eidẽ exererant didicerũt, cuius laus est apud Ciceronẽ in libro qui inscribitur Orator, ita tamẽ vt dulciorem ferat q̃ neuosiorẽ, vt qui nõ a puluere & sole, sed Theophrasti veniret vmbraclis. Cuius libellus adiuuicat inter tot barbarica naufragia de partibus elocutionis, quis Merula ad alium trãferat. Memoratur & Demetrius Adramitenus gramaticus, Aristarchi discipulus. Floruit & Romę Demetrius Põpeii libertus peracceptus, adeo vt quodã per errorẽ Antiocheni decepti occurrerint Catoni pro Demetrio, Quæ res stomachũ Catoni mouit auctore Plutarcho. Fuit & Demetrius Theologus Christianus, qui libros Aquinatis Thomę in Græcã linguã vertit, qui hodie videntur in Vaticana bibliotheca. De hoc Demetrio Magnete, de quo hic agit Cicero, nihil memini me legisse. Statim.) Rescribe quid sentias.

Demetrius Magnes. Demetrius Phalereus. Demetrius Adramitenus. Argumentũ, LXXX. Reditum suũ in vrbe qualis futurũ sit Cicero describit. PRESTO Esse) subintelligit potest. Vix tẽpestiue accurram ad Macronem deducẽdũ. Auctionẽ.) Venditionẽ. Auditio dicit qd̃ auget ementẽ & vendentẽ. Larini) Larinũ ciuitas Lauiniõrũ, vt ait Stephanus, Gẽtilis Larineus) Strabo in. v. Marsorũ dicit Virgilius vndecimo Æneid. At circum lectæ comites, Latinaq; virgo.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S. Gnatiũ Romę est: sed ego cũ eo de re Alimẽti vehemẽter ante egĩ. grauitẽter se acturũ cũ Aquilio confirmauit. Videbis ergo hominem, si voles. Macroni vix videor prestõ esse. Idibus enim auctionẽ Larini video, & bidũ. Preterea, id tu, quoniã Macronẽ tãti facis, ignoscas mihi velim. Sed si me diligis, postridie Cal. cœna apud me cũ Piliã proflus id facies. Cal. cogito in hortis Crassipedis, quasi in diuersorio cœnare. Facio fraudem S.C. Inde

PIVS. Auditio. Larinum.

Tullaq; & æratam quatiẽ Tarpeia securim Italides. M.T. in Oratiõne pro Cluẽtio, Non Larini puniẽtũ temporis commoratus. Senatu(consulto) Quo vocor in vrbem. Miloni) Vxorẽ ducẽti. Vide inferius. Promouebo) Alii legunt peruidebo.

Cogitur in Tusculanũ venire Cicero propter Milonis nuptias. Gaudet in Senatu nõ fuisse. Postremo rogat Atticũ vt aduenienti mittat obuiã quadã status publici formulam, ne accedentis atres peregrinẽtur. ERGO Et si rata fuisse) exercet fecundior hic locus varia excogitantia ingenia, prout fors tulit. Beroldus ita opinatur, Ergo & si rata nõ fuisse. Alij, Vt si fides rata abfuisse me. Nonnulli, Ego vtut sit me abfuisse. Vtut positũ est pro quomodocũq; sit. Nos vt singulis sua videt opinio potior, scribim; Ego & si obserat me abfuisse, gaudeo nõ fuisse in Senatu, & si absentia mea Reip. obserat. Defendissem) Pompeianã causã, vcl Craffianã, que nõ iuuat. Defuissem) Patrociniũ subtraheam optimatibus qd̃ non oportet. Resistas) Pugnes. Turbã, molestiam. Codices antiquissimi emẽdati cura ac manu Andronici Græcorũ sumi, habet σκαλόμεν, que vox tumultũ & vexationẽ significat. εἰς πινος) Sicitur, metaphoricus hoc est nouotiã auidiusculus. Mino re) Qd̃ debuit propter Tribuniõnẽ executionẽ, qd̃ Parthis Tribuniõnẽ inuitis, bellũ inferre vellet. Item) T. iterũ. Reperio in nonnullis exẽplarib; Titturũ. De oratoriis) Coræxi libros de Oratore. Cic. 6. Epist. Famil. Oratorem meũ tantopere a te probari vehemeter gaudeo, mihi quidẽ sic persuadeo me quicq; habuerim iudicij in dicẽdo, in illũ librũ cõtulisse, qd̃ si talis est qualẽ tibi videri scribis, ego quoq; aliquid sum: sin aliter nõ reculo, quin quãtũ de illo libro, tantũdẽ de mei iudicij fama detrahatur. Diminutũ que) Emẽda, Diu multũq; Describẽs) Pectiliaris Ciceronis elocutio, nũc transcribas dicit. τὴν ἡρῶσαν) Præsentẽ statũ sub figura da, hoc est exprime quomodo se Resp. habeat. Aristoteles duas species facit rẽ docendi. τὸ πρὸς τὸν ἀκροατῆρα) Typo docere est rem tenuiter exprimere sine definitione perfecta, qd̃ figurãlter vertit semibarbari. ἀκριβῶς) accurate significat. Istuc) Romam. Rusticabatur Cicero. Hospes) Peregrinus, ignarus vrbis. ASCENSIVS. Ergo et si rata. Legam, Ego et si rata est ea videlicet opinio &c.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

NOS in Tusculanũ venisse ad. XVII. Cal. Decẽb. video te scire. Ibi Dionysius nobis prestõ fuit, Romę ad. viii. Cal. volumus esse, qd̃ dico volumus: immo vero cogimur. Milonis nuptiã nonnulla comitiõrũ opinio est. Ego rata etũ abfuisse me in altercationibus, quas in Senatu factas audio, fero nõ moleste. Nã aut defendissem, qd̃ nõ placeret: aut defuissem, cui nõ oporteret. Sed me hercule velim resistas, & præsentẽ statũ Reip. æquo animo Coss. ferãt. hũc εἰς λαοῦ rescribas ad me quãtũ potes, & vales. sum εἰς νινος. Et si queris, omnia mihi sunt suspecta. Craffum quidẽ nostrũ minore dignitate aiunt profectũ paludatũ, qd̃ olim æqualem eius L. Paulum. Item Titturium Cos. O hominẽ nequã. De libris oratoriis factũ est a me diligẽter: diu multũq; in manibus fuerũt, describas licet. Illud etiã te rogo, τὴν ἡρῶσαν κατὰ σκεπὴν τῶ πρὸς δ' ἄλλο, ne istuc hospes veniam. Vale.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S. Estorius noster me p̃ literas facit certiorẽ, te Roma ad. VIII. Id. Maii putari profectũ esse tardius, qd̃ dixerat, quod minus valuiffes. Si iam melius vales, vehemẽter gaudeo. Velim domũ ad tuos scribas, vt mihi tui libri pateãt, nõ secus, ac ipse si adesses: cũ ceteri, tũ Varronis. est enim mihi vtendum quibusdam rebus ex iis libris ad eos, quos

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Estorius noster me p̃ literas facit certiorẽ, te Roma ad. VIII. Id. Maii putari profectũ esse tardius, qd̃ dixerat, quod minus valuiffes. Si iam melius vales, vehemẽter gaudeo. Velim domũ ad tuos scribas, vt mihi tui libri pateãt, nõ secus, ac ipse si adesses: cũ ceteri, tũ Varronis. est enim mihi vtendum quibusdam rebus ex iis libris ad eos, quos

Argumentũ, LXXXII. cum interpretatione.

Atticũ rogat familiã res admoneat, vti ei; libri pateãt, qbus indi get ad nõnulla conscribẽda, q Tito probabit, quis aliq Nestoriũ scribere malint, placet tamen Romanos equi codices. cũq; lib. Familiarũ Epistolarũ. Vestoriũ familiarẽ suũ vocet. Ego Vestoriũ maius. Pateant) Expositi sint. Nõ secus ac) nõ aliter q̃. Cũ) Partim. Ceteri libri. Varronis) Libri. Libris) Varronis.

PIVS. Vtus. Ochlos. Scylmos. Oxyptinos. Describere. Typo docere et acribos. ASCEN.

Quidam vero inuentam excoluisse atq; auxisse, dulci alioquin pronficiatione Nestor appellabatur. Ex-
tinctus est in Sicilia opera vt putatur Dionysii Tyrani, q; interrogante olim illo vbi optimi aes gigne
retur, Antiphon Athenis respondit, ex quo Aristogitonis & Harmodii statu constât. Ex hoc Siculos
ad libertatem excitare visus. Deinde q; eius Tragedias, quas magis q; regni potetiam iactabat, solitus
esset vituperare. Hec Philostratus, Stephanus autem grammaticus ait, q; patria Athenensis fuit, tribu
Rhamnusius, verficator & sophista, vocabaturq; Logomagitos, quasi orationis cocus & ὀυροποιός, id
est somniorū interpres, etiā

Vesum.

Vietum.

Arbuscula.

Citheris.

Bessis.

Bessalis.

Pecuniae
malum.

Coitio.

Comitiati.

Tribuni

Tribuni mi-

li, Rufuli.

An tribus

mil. auxiliis

iura reddat.

Deinde Antiphonti operā, sed erat ante manumissus, q; productus: ne diutius pendeas, palmam tulit. Sed nihil tam pusillum, nihil tam sine voce, nihil tā verū. hęc tu tecum habeto. In Andromacha tamen maior fuit q; Astyanacte, in cæteris parem habuit neminē. Queris nunc de Arbuscula, valde placuit. Ludi magnifici & grati. Venatio in aliud tempus dilata. Sequere me in campum, ὄμμα τὸ ἐπέω, ardet ambitus, foenus ex triente Id. Quintil. factum erat bessibus. Dices, istum quidem non moleste fero. O virum, O ciuem Memmii. Cæsaris omnes opes confirmant. Cum eo Domitium Cos. iunxerunt, qua pactione, epistolæ committere non audeo. Pompeius fremit, queritur, Scauro studet: sed vtrum fronte, an mente dubitatur. Ἐξοχή in nullo est, pecunia omnium dignitatem exæquat. Messala languet, non q; nummus desit, aut amicis careat, sed coitio Cos. & Pompeius obsunt. Ex comitiatis puro fore, vt ducatur Tribunus. Candidati iurarunt se arbitrio Catonis petituros.
Tecum habeto) Nemini dicas. Nam in cæteris) In sinceris exemplaribus est dictio Nam. Arbuscula) Nomen mimulę, quæ postea placuit Antonio & Citheridę vocauit. Sequere.) Metaphora, loquamur nunc de capo Martio. Tanq; hominem manu ducat. Ardet) In antiquissimo codice ante hoc verbū, tria hæc vocabula græca reperio, ὄμμα ἐξ ὀπέω, Signa tibi dicam, quasi dixerit, per signa cognosces reliqua. Ardet campus ambitu præ frequentia candidatorum colligentium pecunias vt ambiant. Triente,) Vncias quatuor. Bessibus) Vncias octo, duplicatū foenus erat propter candidatos, qui venales habebant magistratus. Bessalem appellamus vnciarum octo. Martialis, Bessalem adscutulam sexto peruenimus anno. Istum) Ambitum vt Tyrannos pecunia vincamus, & nostri corporis Consulē quoquo modo constituamus, quem ambitum Cato pro conditione temporum dixit esse e republica. Omnes) Vniuersus fauor inclinatur ad Cæsarem. Opes) Vires, adiumenta, potentiam, sic positum obseruo apud Ciceronem & Comicos. Studet) Fauet. Fronte) Sereno & animo nubilo. Iuxta illud antiquū, Odī amici hilario fronte, tristi corde. Ἐξοχή) Excellētia & nobilitas, sanguinis nunc pro re vili habetur, pecunia cuncta adæquat & conficit. In nullo est) Nemo est qui mereatur honorem, & omnes passim ambiunt. Pecunia) Iungitur inferioribus. Pecunia æquat omnes. Tā boni q; mali modo sunt pecuniosi, honorem consequuntur, vnde vrbium ruinæ nascuntur, ac virtutis desolatio auctore Sallustio ad Cæsarem, Si vis virtutem crescere, auro honorem diminue. Quo minus) Scribe, Non quod nummus, alii legunt animus. Sed coitio) Coniunctio Domitii cum Cæsare. Cos.) Consulis Domitij. Pompeius) Scauro studens. Absunt) Scribendum obsunt, hoc est nocent. Comitiatis) Tribunus qui Romæ creabantur in comitiis. Creabantur alij Tribuni militum in castris, qui vocabantur Rufuli. Nonnulli hoc in loco Comitiatis intelligunt omnes candidatos, qui in comitum descenderunt, quoniam subdit vt ducantur Tribunitii. Merula contra Beroaldum scitu digna prodit, quod opusculum cū non extet, his nostris racemationibus. intexere opere precium duxi. Negociosum in re cognitu non indigna se ostendit Beroaldus, eos videlicet attestās qui de re militari præcepta tradunt. Sed garrit profecto de Tribunatu militum, quorū duo genera (quādo alij Rufuli, alij vero comitiati dicantur) vtrorūq; quid officii foret, iactat. Illud voluissē explicasset, quod ad rem pertinebat maxime, an militares Tribuni illa a sociis venirent, suos magistratus, legiones & auxiliarij habebāt. Non par certe videtur, qui diuersa nomina in castris fortiebantur, sub eodē magistratu atq; imperio viuere. Ac parū expedite Vegetius cū haud parū de bellico negotio tradat, de hoc differuisse videt. Dicit aliquis, nūquid alios auctores Merula habet? Qui nūc an tantū deferret recentī scriptori, vt Græcas etiam paginas confectatus non fuerit?

Ego a Græcis scriptoribus mores & instituta Reip. dum requiro a Polybio didici. Quos Romani in legionibus ad exigendā militū operam, legnitiem castigandā, corrigendā delicta, & ea curanda quæ ad munitiones castrorū arma, & id genus cætera pertinebant, Rufulos appellauisse. Qui vero auxiliarijs copiis præerant, eos prefectos sociū dictos. Ita inter auxiliarijs quid iuris & potestatis haberent prefecti hac appellatione demonstratur. Nam vt qui a po. Ro. legionibus præerant, Tribuni: ita præfecti sociū in militia, auxiliarij prefecti dicebantur. Hinc legimus apud Liviū in memorabili atq; acri pugna cecidisse aut captos fuisse, militum Tribunos. Prefectos autē sociū tres aut quatuor. Et de his satis.

Rufuli. Prefecti socium.

Apud eum HS quingena deposuerunt, vt qui a Catone damnatus esset, id perderet, & competitoribus tribueretur. Hęc ego pridie scribebam, quam comitia fore putabantur. Sed ad te. V. Calend. Sextil. si facta erunt, & tabellarius non erit profectus, tota comitia perscribam. Quæ si (vt putantur) gratuita fuerint, plus vnus Cato poterit, quā omnes quidem iudices. Messius defendebatur a nobis, sed de legatione reuocatus: Nam eum Cæsari legarat Appius. Seruilius edixit, vt adesset: tribus habet Pontinam, Veliam, Mætiā: pugnatur acriter, agitur tamen satis. Inde me expedio ad Drusum, inde ad Scaurum: paratur orationibus iudices gloriosi. Fortasse accedent etiam Coss. Dess. in quibus si Scaurus non fuerit, in hoc iudicio valde laborabit. Ex Q. Fratris literis suspicor iam eum esse in Britannia. suspensio animo expecto quid agat. Illud quidem sumus adepti, quod multis & magnis iudicijs possumus iudicare, nos Cæsari & clarissimos & iucundissimos esse. Dionysium velim saluere iubeas, & eum roges, vt te hortatore quæ primum veniat, vt possit Ciceronem meum, atq; etiā meipsum erudire. Vale.

Candidati apud Catonē deponunt.

Velina regio.

Porte Ro. tres. Mætiā, Mæniā columnna.

PIVS.

Romulus reliquit. Tēpore Plinii portę erant triginta quatuor, Circuitus passuum per directum. XXX. M. D. LXII. Alii Mæniā scribunt propter hæc Aconii verba, Vel fures & seruos nequā, qui apud Triumuiros capitales apud colūnam Mæniā puniri solent. Cur colūna Mæniā dicta sit Pedianus recēset. De Mætiā porta diximus apud Plautum & columnna Mæniā. Deinde) Legatur inde, post Messianū negociū. Mira celeritas Ciceronis. Hęc verba pernicitatis plena incredibile animi significat agilitatē. Scaurū) Defendendū: vnde Scauriana manauit oratio, in qua Scaurū filii reum repetūdari accusauit, qui in amplificatam domum intulit ignominia & dedecus. Lege Ciceronem libro Officiorū primo. Orationibus) Nostris apologeticis. Accidēt) Melius accedēt. Te hortet) Prisca exemplaria habēt, te hortatore.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Occupationum mearum vel hoc si gnium erit, quod epistola librarii manu est. De epistolarum frequentia te nihil accuso, sed plerique tantummodo mihi nunciabant vbi esses, quod erat ab re, vel etiam significabant recte esse: quo in genere maxime delectarunt dum fere eodem tempore abs te Bruto data. Scire enim volebam te commode

Quingena) Plinij Secundi verba sunt hæc libro primo Nat. hist. Cum apud Catonē illū ambitus hostē flagrantibus comitis pecunias deponeret candidati, hoc se facere pinoecetia, quod in rebus humanis summū esset profitebant. Inde illa nobilis M. Ciceronis suspitatio, O te foelicem M. Porci, a quo rem improbā petere nemo audet. Plutarchus in Catone memorat didatos deposuisse. xii. & semis milia drachmarum. Sed Catonē pecuniā recipere nullisse, fideiuflores recepisse. Profectus) Roma. Gratuita) Sine abitu. Omnes quidem) Alij scribunt. Omnes quod sunt. Eunti) Dicedēt. Alij codices habēt etiā, hoc est Messius. Legeat) Scribe legarat, hoc est miserat. Villā) Veliam scribendū. Regio Velina Palatino monti coniuncta est. Mætiā) A Mætiaporta nomē habentē. Quod obiter dictū velim, Romā, auctore Plinio libro. 3. tris portas habentem. Argumentū. LXXXIII. D epistolā rescribit gratū ac plenā rerū: Varro nis mēoriā sibi curę futurā pollicet i dialogis de reip. quis defūctos tm noiet. Segē morē Platonicū. Catonē abfolūtū esse nūciat, libetibus etiā accusatoribus. Querit nullā spē esse libertatis. Se nō tā dolore affici amissę Reip. q; adia phoria vt ipse ait. Gabinū abfolūtū dolet Catone refragātē. Rē Britānicā cōfectā esse. VEL) Precipue. Auget hæc dictio. Librarij) Amanuensis. Q d

erat abs te) Quod tu scriperas atque significaueras. Ratione) Quid si scribis Romae? De Repub. Quos grauissimos de Repub. libros imitatione Platonis Cicero composuit felicissime. Sed nos miselli ut omnia bona, & in primis libertatem, sic hos libros amissimus. Vnius proemium interpretatur Macrobius in somnium Scipionis. Et P.) Lege Philii ex Luitio, & ceteris. Nobilis Romani nomen Exoterici lib. Pæti Manilij) Vetus codex. Pæti & Manilij: ij omnes includebantur libris de Repub. Exoterico) Scribendum exotericos. Exoterici Aristotelis libri pertinent ad Rhetoricam aut ciuilem. Doctrina Aristotelis erat duplex. Acroamati

Exoterici lib.

Acroamatici

ce, Acroama pertinet ad res naturales, quæ auscultatio & auditione indigent. Ergo doctrina illa auscultatoria, dicta Græce Acroamatica. Alia exoterica hoc est extranea. Exoterici sunt pertinentes ad Rhetoricam aut ciuilem cognitionem, dicunturque Exoterici libri hoc est extranei Lege Gellium in noctibus Atticis hæc copiosissime ventitantem. Cicero libro quinto de Finibus, De summo bono insit, vnum genus populariter scriptum: quod exotericon appellatur. Sceuo) Qui podagricus senex includitur primo mox in reliquis libris excluditur. Dimou) Excludi. Reuertitur) Ad dicendum. Id ætatis) Ea ætate, senecta. Valetudine) ea) Lege Valetudine erat ea, id est podagrica. Τεχνολογίω) Demonem de arte. Ioculatorie) Scribendum iaculatorie, id est altercatorie, contentiosæ. Statua meditatatur prælia iulca. in causis notum est illud iugulum perere. Iudicij) Emendatiores codices habent iudicij. Tullij) Fortasse Cicero loco dotis aliquam possessionem Tulliae emere decreuerat. Vindicabo) Satisficiam. Qui cum habeat deos, hoc sensu A foelicibus, potentibus, & fortunatis modestiam ac animi moderationem impetrari non posse. Illud Seneca quadrat, Raro in bona fortuna bona mens. Deos faciles habet, qui fortuna secunda potitur. Difficilis.) Asperius Vestor) forsitan impetraturus aliquid erat a Pompeio, vel prepotentibus amicis, qui minime se faciles M. Tullii voris obtulerant. Iunia & Licinia) Licinia lex a Licinio Scæuola lata de peregrinitate, ut nullus peregrinus cum non esset ciuis Romanus, gereret se pro ciue Ro-

Technologia Ioculatorie. Iaculatorie.

Qui faciles deos habet, difficilis est.

Licinia lex.

nauigasse. Sed hæc epistolarum frequentia, non tam vbertate sua, quam celeritate delectauit. Illa fuit grauis & plena rerum, quam mihi M. Paccius hospes tuus reddidit. Ad eam rescribam igitur, & hoc quidem primum. Paccio Romæ, & verbis & re ostendi, quid tua commendatio ponderis haberet. Itaque in intimis est meis, cum antea notus non fuisset. Nunc pergam ad cætera. Varro, de quo ad me scribis, inducetur in aliquem locum, si modo erit locus, sed nostri genus dialogorum meorum, ut in oratoriis, quos tu in cælum fers, non mentio potuit fieri cuiusquam ab iis, qui disputant: nisi eius, qui illis notus, aut auditus esset. Hæc ego de Repub. quam institui disputationem in Africani personam, & Philii, & Pæti, & Manilij contuli ad iunxi adulescentes, Quintum Tuberonem, P. Rutilium, duos Lælij generos Scæuolam & Fannium. Itaque cogitabam, quoniam in singulis libris vtor proemii, ut Aristoteles in his, quos Exotericos vocat, aliquid efficere, ut non sine causa istum appellarem, id quod intelligo tibi placere. Utinam modo conata efficere possim: rem enim (quod te non fugit) magnam complexus sum, & grauem, & plurimi oculi quo ego maxime egeo. Quod in his oratoriis libris, quos laudas, personam desideras Scæuolæ, non eam temere dimou, sed feci idem, quod in Πηλέα Deus ille noster Plato: cum in Pyraeum Socrates venisset ad Cephalum locupletem & festiuum senem, quoad primus sermo ille haberetur, adest iu disputando senex: deinde, cum ipse quoque commodissime locutus esset, ad rem diuinam dicit se velle discedere: neque postea reuertitur. Credo Platonem vix putasse satis consonum fore, si hominem id ætatis in tam longo sermone diutius retinisset. Multo ego satius hoc mihi cauendum putau in Scæuola, qui & ætate, & valetudine erat ea, qua esse meministi: & iis honoribus, ut vix satis decorum videretur eum plureis dies esse in Crassi Tusculano. Et erat primi libri sermo, non alienus a Scæuolæ studiis: reliqui libri Τεχνολογίω habent, ut scis. Huic iaculatorie disputationi senem illum, ut noras, interesse sane nolui. De re filiae quod scribis, erit

mano. Cato fuit accusatus quod cum esset Tusculi natus, gereret se pro ciue Romano, ac se Romanum ciuem diceret. Legis Liciniae & Aeliae meminit Cicero in Oratione de lege agraria, vel ita & melius. Quicumque tulerit legem de curatione aut administratione, non possit aliquem amicum summittere, ut illam petat. Sed quoniam de Cypro in formam prouinciae redigenda tulit legem Cato, & idem in Cyprum mittebatur, credebaturque spe auri illud adnauigare: ideo accusabatur fecisse contra legem. Iunius Syllius tulerat legem de stipendiis, quæ quia in Cymbrico bello non dabatur, inde multa mala orta fuerunt. Absolutum) Olim. Fuisse) Aliqui verbum hoc a superioribus diuidunt, inferioribus addentes, qui non fuisse sed Fufia scribit. De lege Fufia in superioribus dictum est. Is) Cato. Reiciendis.) Cum iudices reiecti fuissent, iudicio per reiectionem iudicium factum. Indicia) Indices mendosos ac suspectos, quoniam isti triumphare dum volunt terrores panicos incitant. Alii iudicia scribunt. Quicumque posthac) Erat hoc principium Senatusconsulti verbis contra impotentiam Proconsulum, re vero ipsa contra Cæsarem. Cæsar cum oberatos foueret, facinorosos sustineret, Tetrarchias donaret, foederatis populis sine causa bellum indiceret, multosq; palam diceret opus esse bello ciuili, attonitis omnibus quorsum ista tenderent, cautum est ut Cæsari succederetur his verbis, Quicumque post hac differri sibi potestatis tempus impetraverit, careat impetratis prouinciaeque quamprimum decedat. Excanduit Cæsar eripit sibi beneficium populi. De hoc Senatusconsulto fit nunc a M. Tullio mentio. Non placuit Ciceroni, cogitanti tam insigni iniuria alienari posse

Iunia lex.

michi curæ. Etenim est luculenta res, Aureliam, ut scribis, indicij, & in eo me etiam Tulliae mex vindicabo. Vestorio non desum. Gratium enim tibi id esse intelligo: & ut ille intelligat, curo. Sed scis, qui habeat Deos faciles, nihil difficilius. Nunc ad ea, quæ quaris de C. Catone, lege Iunia & Licinia scis absolutum: Fufia ego tibi nuncio absolutum iri, neque patronis suis tam libentibus, quam accusatoribus. Is tamen & mecum, & cum Milone in gratiam rediit. Drusus reus est factus a Lucretio, iudicibus reiciendis. Ad V. Non. Quintil. de prælio rumores non boni, sed indicia nostri. Hirrus cum Domitio in gratia est. S. C. quod hic COSS. de prouinciis fecerunt, Quicumque posthac, notum tibi, ut quod iam intellegebamus denunciationem illam Memmii valde Cæsari displicere. Messala noster & eius competitor Domitius liberalis in populum valde fuit: nihil gratius certe erat COSS. ac Senatui. Senatus decreuit, ut tacitum iudicium ante comitia fieret. Ab his consiliis, quæ erant omnibus sortita in singulos candidatos, magnus timor candidatorum. Sed quidam iudices, in his autem Optimus Veietranus Trib. pl. appellarunt, ne iniussu populi iudicarent. Rescivit comitia dilata ex S. C. dum lex de tacito iudicio ferretur. venit legi dies. Terentius intercessit. COSS. qui illud leui brachio egissent, rem ad Senatum detulerunt.

Cæsarem. Non mihi) Obfuerunt, qui non sum in prouincia, sed Cæsari, qui prouinciam administrat Galliam. Dicit se interesse noluisse, quoniam recitabatur Senatusconsultum, ut Cæsari succederetur. Memmii enunciationem) Sunt qui scribunt, denunciationem, Memmij denunciatio est quam do denunciauit litem Lucio Scipioni socero Pompeii ambitus hominem accusans, & ad disquisitionem vocans, quam hic Cicero denunciationem vel enunciationem vocat, ob hæc Pompeio reorum vestem induente, complures etiam iudicum eam assumpserunt. Detestatus itaque Reipub. conditionem Memmii, accusationem dereliquit. Pompeius ut monarchiam in melius corrigeret, Scipionem residuo anni tempore Collegam sibi assumpsit. Erat enim tunc omnium primarius in vrbe Pompeius. Nam Senatus beneuolentia in illum inclinabat zelo Cæsaris. Auctor huius historie Appianus libro secundo ciuili. Displicere) Vt pote qui nihil tricpitium verebatur. Tacitum) Non vocale, sed per suffragia, ut Areopagitæ solebant vnde a Satyro dictum, Secretumque teges ut curia Martis Athenis. Quidam nihil immutant propter hæc verba quæ leges inferius, C. Memmii candidatus pactionem in Senatu recitauit, quam ipse & suus competitor Domitius cum Consulibus fecisset. Hanc pactionis recitationem prolationemque volunt in hoc loco enunciationem vocari.

Sortita) Per sortem data, ut iudicarent de candidatibus & largitionibus. In his Optimus) Scribendum, in his autem Optimus. Veietranus) Beroaldus scribit Volaterranus. Ego nihil immutato. Nomen est proprium. Appellarunt) Monuerunt. Iniussu) Vna dictio. Nolente populo. Leui brachio) Perfunctorie, subfrigide, molliter.

S. C. Cæsari.

Leui brachio

Abdera.

Abdera) Aphyā senatoria, noſter Senatus imprudens, vt Abderitani. In libris de Natura Deorum, Abderitę pro ſtultis ponitur. Abdera ciuitas Thracię, vnde Democritus. Tacere neſciebāt, qm̄ ſibi oēs comici videbant. Auſtor Lucilius. Duplex Abdera, in Thracia altera, altera in Hiſpania. de vtra memi- nerit Ouidi⁹ i libm̄ abigo, q̄ ſingulis annis deuotū hoīem alebat, ſaxisq; cędebat. Ouidiana carmina ſūt, Aut te deuoueat certis Abdera diebus:

Saxaq; deuotum grandine plura petant.

Non quieſcis) A curandis Reipublicę negotiis, cum ſemper mineris te quieturū. Ignoscere) Legēdū ignoſce. Vix poſſum) Quieſcere. Tam ridiculum) Quam Abdera noſtra. Lex lata.) Quę ſequitur. Qui ſi) Prępoſterus ordo lege, Si qui. Res integra) De nouo di- cunt barbari. Referretur) Iterum relatio fieret ad pa- tres. Fieri) Lege ferri. Res ad Senatum) Subintellige refertur. Cenſere) Cenſue- re. Obnuciationibus) In- terceſſionibus ac prohibito- nibus augurum contra reli- gionem rem latam dicentiū. Cicero in ſecunda Antonia- na, Nos Augures obnuciationem ſolum habemus Cō- ſules & reliqui magiſtratus etiam inſpectionem. De- ſcripti) Veteres codices habēt, ſcripti. Tributim) Per Tri- bus ſingulas. Eorum) Erat euidentior eorum, qui Rem- pub. occupauerant. Procede- bat a Pompeio, Cęſare, & Craſ- ſo. Rem non habes vllam. Nihil te mouet quin dicas & iudices Rempub. multę al- tercationis fore. Iunguntur hęc inferioribus. Hęc nego- cia) Nihil obſtat quin dicas hęc negocia fore multarum nundinarum, hoc eſt, dices

Nundinæ.
Nundinari.
Trinundinū.

Luciſci.

Tonſtrina.
Fauonius.

Hic Abdera non tacente me. Dices tamen, Tu non quieſcis? Ignosce, vix poſſum. Veruntamen quid tam ridiculum? Senatus decreuerat: ne prius comitia ha- berentur, q̄ lex lata eſſet: ſi qui interceſſiſſet, res in- tegra referretur. Cępra ferri leuiter. Interceſſum nō inuitis: res ad Senatum. De ea re ita cenſuerunt, Co- mitia primo quoq; tempore haberi cenſere. Scaurus, qui erat paucis diebus illis abſolutus: cum ego patrē eius ornatiffime defendiſſem obnuciationibus per Scauolam interpoſitiſ ſingulis diebus vſq; ad prid. Calend. Octob. quo ego hęc ſcripſi, ſublatis, populo tributim domi ſuę ſatiſfecerat. Sed tamen, & ſi vbe- rior liberalitatis huiuſce ratio eſſe videbatur eorum qui occupant: cuperem vultum videre tuum, cum hęc legeres: nam profecto rem nō habes vllam, hęc negocia multarum nundinarum fore: ſed Senatus ho- die futurus fuerat, id eſt Calēd. Octob. Iam enim tibi luciſci loquerentur: pręter Annium, & Fauonium li- ber nemo, nam Cato ægrotat. De me nihil timueris, ſed tamen promitto nihil. Quid quæris aliud? Iudicia credo: Drufus, & Scaurus nō feciſſe vidētur. Tres Candidati fore rei putabātur: Domitius a Memmio, Meſſala a Q. Pompeio Rufo, Scaurus a Triario, aut a L. Cęſare. Quid poteris inquires pro iis dicere? ne viuam, ſi ſcio. In illis quidē tribus libris, quos ſtudioſe laudas nihil reperio nunc, vt opinionem habeas actutum opus eſſe conſilio multarum nundinarum, hoc eſt generali, vniuerſaque populi diſquiſitione. Nundinis hoc eſt nono die ciues in agris octo diebus occupati, urbem nono repetebant ad nundinas & mercatum pro legibus accipiēdis: de quo die ſic meminit Ouidius in Faſtis. Eſt quoq; qui nono ſemper ab urbe redit. Trinundino exacto lex perferebatur. Nec obſtat Pompeium ſcribere nundinis non licere agi cum populo, quoniam acta perferebantur in nundinis non improbante populo. Nundinator nego- ciator in nundinis. Nundinari vendere. Cic. in Antoniana tertia, Totum imperium nundinabantur. Nundinalem cocum pro vili Plautus accipit, quoniam nono die ſolet ire cocum. Cicero in Philippica quinta, Vbi promulgatio, trinundinum eſt: Et nundinatio Ciceroni pro lege agraria in Rullum, ſignifi- cans venditionem in malam partem. Quas pactiones, quas ſpoliationes quam deniq; omnibus in lo- cis nundinationem iuris ac fortunatum fore putatis? Luciſci) Luciſci vel q̄ci hoc dicere poſſunt. res etiam cęcis nota. Luciſci & luciſci, Lucini, vel non diſſimiles appellantur: qui parum interdiu cer- nunt. Luciſcius quoq; dicitur. Plautus in Miſite glorioſo, Aedepol tu quidem cęcus non luſcioſus es. Myopas & nyctalopas dici multi putant. Loquentur) Iuxta illud Horatianum, Res lippis nota & tō- ſoribus. Nam auctore Plutarcho, Tonſtrina eſt ebrietas ſine vino. Antium) Scribēdū Annium, hoc eſt Milonem. Fauonium) Pſeudocatonem. Iudicia) Futura. Feciſſe) Ambitum. Tres can- didati) Memmius, Ipſeus, & Scaurus auctore Appiano. Pro his dicere) Qui manifeſte rei ſunt am- bitus. Ne viuam ſcio) De eſt dictio ſi, ne viuam ſi ſcio. Tribus libris) de Oratore. Quo ſtudio laudas) Legendum quos ſtudioſe laudas. Iunge inferioribus. In libris de Oratore, in quibus ars eſt tota rō reperio quomodo defendam hos manifeſte reos. Vt opinionem habeas) Subintellige meam.

Rerum) Noſtrarum, quomodo res noſtrę ſe habent. Quæris ego) Scribendum ergo. Ille) Pom- peius, quoniam Pompeii ſocer vocabatur ad diſquiſitionem a Memmio. Vt ferebat) Quomodo ca- ſum ſoceri Scipionis æquo animo ferebat? grauiffimo certe. Nam auctore Appiano veſtem mutauit. Humaniter) Ferendo, deprecando, ſummiffius ſe gerendo, non per impotentiam vt Clodius cuncta vaſtando. Abſolutus) Scipio. Nonnulla priſca exemplaria ſic habent. Quomodo ergo abſolutus Meſ- ſala? Reſpondet Cic. Accuſatorum incredibilis infantia. In codice tamen antiquiſſimo hic reperitur ca-

rerum, ferendum eſt. Quæris, ego me vt geſſerim. cō- ſtanter, & libere. Quid ille, inquires, vt ferebat? huma- niter: meaq; dignitatis, quoad mihi ſatiſſactum eſ- ſet, habendam ſibi rationem putabat. Quomodo ergo abſolutus Meſſala? omnino accuſatorum incredibilis infantia, id eſt L. Lentuli, L. Ter. quem fremūt omnes præuaricatum. Deinde Pompeii mira contentio. Iudi- cū ſordes. Attamen. XXXII. cōdēnauerūt. XXVIII. abſoluerunt. Iudicia reliqua impendent. Nondum eſt plane expeditus. Dices, Tu ergo hęc quomodo fers? Belle hercule. & in eo me valde amo. Amiffimus mi Pō poni, non omnem modo ſuccū ac fanguinem, ſed etiā colorem, & ſpeciem priſtinam ciuitatis. Nulla eſt Reſpub. qua delecter, in qua acquieſcam. Id ne igitur inquires facile fers? id ipſum. Recordor enim q̄ bella pauliſper nobis gubernātibus ciuitas fuerit, quę mihi gratia relata ſit: nullus dolor me angit, vnum omnia poſſe diſrumpuntur ū, qui me poſſe aliquid doluerūt. Multa mihi dant ſolatia, nec tamen ego de meo ſta- tu demigro, quęque vita maxime eſt ad naturam, ad eam me refero, & literas & ſtudia noſtra: dicendi la- bore delectatione oratoria conſolor. Domus me, & rura noſtra delectāt: non recordor, vnde ceciderim, ſed vnde surrexerim. Fratrem mecum, & te ſi habebo, per me iſta pedibus trahentur. Vobis *ἐμπελοσοφί- σται* poſſum. Locus ille animi noſtri, ſtomachus vbi habitabat oliū: concaluit, vt digerat multa cruda facilius. Priuata modo & domeſtica nos delectant. Miram ſecuritatē videbis: cuius plurimę meher- cule partes ſunt in tuo reditu. Nemo enim in ter- ris eſt mihi tam conſentientibus ſenſibus. Sed ac- cipe alia. Res fluit ad interregnum, & eſt nonnul- lus odor Dictaturę. Sermo quidē multus, qui etiam

uerſa audi. Res ſuit ad interregnum) Sopiſis legibus, iudiciis, magiſtratibus non ſuffectis. Quoni- am auctore Appiano per octo mēſes magiſtratus non ſunt creati. Beroaldus legit, furit non fuit. Odor) Indiciū, ſignificatio. Dictaturę) Appianus in ſecundo bellorum ciuiliū. Boni a dignitā- tibus omnino excludebantur vt ex huiuſmodi inordinatione per octo ferme mēſes, urbem magiſtra- tibus caruiſſe notum ſit, Pompeio vniuerſa conſulto negligente, vt Dictatoris opportunitas aliquan- do occurreret. Et hęc qui quidem multi inter ſe referebant, vnicum præſentibus malis adeſſe remediū, ſi vni duntaxat poteſtas traderetur: neceſſe autem & mitem ſimul & poteſtate præditū eligere: his ver- bis Pompeium haud indubie ſignificantes exercitus præpotentis ducem populique amatorem habi- tum, & Senatus ob eius dignitatem quo vellet inducentem vite continentia & ſobrietate.

Accurſiana ſolertia. Pręuaricato- res.

Gabinus.

Gabinium)Eſt in Pompeiano, qui Pompeio creſcente ſurgebat. Eius tamen propter fugam bona publicata fuerunt auctore Appiano. In Gabinium)Scribendum, etiam Gabinus. Quin foris eſſet) Quis eſſet in fuga, tamen abſentia non profuit. Et tamen)Legitur. Eſt tamē. Subintellige adhuc aliquid noui. Antiochum Gabinium)Libertum Gabini, & ob hoc nomen dominiferentem. Solidis petitoribus)Accuſatum a uiris facundiffimis. Dixit)Statim Reſp. Lege. erit ſtatim reus leſæ maiestatis Gabinus. Lege Appianum, Cicero in Oratione de prouinciis Conſularibus. Gabinium & Piſonem duo Reſp. portēta & peneſu-

Pomptinus.

nera uocat. Pōptinus)Huius Pōptini fortiffimi uiri, olim M. Tullij Legati in Ciliciam meminif Cicero in oratione ad Equites Romanos. Luitius libro. CIII. Cn. Pomptinus Prætor Allobroges qui rebel lauerit ad Salonem domuit: quamuis perperam Pōtinus legatur. De eodem in oratione de prouinciis Conſularibus Pomptinus fortiffimus uir Allobroges fregit & domuit. Obuia)Reſiſtit. Ad portam)Prifci codices habēt, aperte. De imperio)Quia inuſu populi profectus eſt contra Allobroges. Pomponio)Quidam legunt, Pomptino. Triumphare)Figura loquendi græcanica pro triſtiphaturum. Multa)Que Cato iactat, & perficere malis obſiſtentibus non poteſt. Re-caſurum)Reſolutum iri in nihilum. Salitoribus)Præfectis, quos iuriſperiti murile gulos appellant. reliſtis a Cæſare in Britannia qui ſalum ſcutarentur, margaritasque Britannicas. Quidam codices habent, non ſalitoribus, ſed datas a litoribus. Veritas)Fidei propoſitum tenax. Flagitabit)Singula ſingulis referuntur, pro flagitabilis.

Litij locus.

Salitores.

Argumentum. LXXXV.

Transmiſſio.

ATTICVM in cælum fert q̄ fidem non modo ſeruauit, ſed etiam ante tempus promiſſum aſſuit. De Gabinio Meſſalaque nonnulla. De Domitio. De Cæſaris in ſe amore incredibilis. De Baſilica Pauli. Deteret Atticū ab itinere Aſiatico. AMANDAM) Vſus enim fuerat ſecundiffimo mari. Quidam tamen admirandam ſcribunt. Transmiſſionis) Transſretationis in Epirum. Scribo) Legendum ſcribis. Secus erit) Cum tibi conſtabit in Apulia non eſſe.

Gabinium apud timidos iudices adiuuat. Candidati Conſulares omnes rei ambitus. Accedit etiam Gabinius, quem P. Sulla non dubitans, quin foris eſſet, poſtularat: contradicente & nihil obtinente Torquato. Sed omnes abſoluentur, nec poſthac quiſq̄ damnabitur, niſi qui hominē occiderit. Hoc tamen agitur ſeruarius itaq̄ iudicia calēt. M. Fuluius nobilior cōdenatus eſt. Multi alii urbani ne reſpondēt quidem. Quid aliud noui? Eſt tamen, abſoluto Gabiniō ſtomachantes alii iudices. Hora poſt, Antiochū Gabiniū neſcio quē ſolidis petitoribus libertum accēſum Gabiniū lege Papiæ condēnarūt. Itaq̄ erit ſtatim reus leſæ maiestatis Gabinus. Pōptinus uult, ad. III. Nonarū Nouēb. triūphare. Huic obuiam Cato & Seruilius Prætor aperte, & Quintus Mutius Trib. pl. Negāt enim latū de imperio, & eſt latum hercule inſuſe, ſed erit cū Pōptino Appius Cos. Cato tamē affirmat ſe uiuo, illum nō triumphare. Id ego puto, ut multa eiufdem, ad nihil recaturum. Appius ſine lege ſuo ſumptu in Ciliciā cogitat. Ab Quinto Fratre, & a Cæſare accepi ad. IX. Cal. Nouemb. literas. Cōfecta Britannia, obſidibus acceptis, nulla præda, imperata tamen pecunia: dataſ a littoribus Britannia, proximo ad. VI. Cal. Octob. exercitū e Britannia reportabāt. Quintus Pilius erat iā ad Cæſarem profectus. Tu, ſi aut amor in te eſt noſtri, ac tuorū, aut vlla ueritas, aut ſi etiā ſapis, ac fruītuis commodis cogitas, aduentare & prope adeſſe iā debes. Nō mehercule æquo animo te careo, te autem quid mirum, qui Dionyſium tantopere deſiderē? quē quidem abs te, cū dies uenerit, & ego, & Cicero meus flagitabit. Abs te proximas literas habebam, Epheso ad. V. Iduum Sextil. datas. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Expectatas mihi tuas literas. O gratū aduentum. O conſtantia promiſſi, & fidem miram. O nauigationē amandam, quā mehercule ego ualde timebā, recordans, ſuperioris tuæ trāmiſſionis. Sed, niſi fallor, citius te q̄ ſcribis uidebo. Cre-

Dandi ſunt dies) Triginta deſenſori. Dare diem malo intelligere dandas aures lectionibus recitationibus ſue Veſtorij, ut ex ſequentibus apparet. Erat enim latinior. A' ἄριστος) Atticiſmus, elegantiaque lingue Græcæque in Atticis effloruit. Prouerbiū eſt apud Græcos, Nimum Atticiſmum ſapere barbariem. Sed inuiſis) Beroaldus legit, ſedem inuiſis, ut ſit ſenſus. Quin Romam aduolas, ut inuiſas ſedem Reipublicæ germanæ uereq̄. Hęc nō eſt Reſpublica, ſed ſedes ubi olim fuit Reſpublica, uera, genuina, germana. Legebat Angelus Politianus eodem ſenſu, ex priſco, ut prætendebat exemplari,

xxx. dies deſenſionis. Atticiſmus.

do enim te putaffe tuas mulieres in Apulia eſſe, quod cum ſecus erit, quid te Apulia moretur? nam Veſtorio dandi ſunt dies, & ille latinus ἀριστος ex interuallo reguſtandus: quin tu huc aduolas, ſedem inuiſis illius noſtræ Reipublicæ germanæ. Putaui DC. nummis ante comitia tributim vno loco diuiſis, palam iri abſolutum Gabiniū: detur etiam ualiturum. De Meſſala quod quæris, quid ſcribam, neſcio. Nunquid uidi tam pares candidatos. Meſſalæ copias noſtri. Scaurum Triarius reum fecit. Si quæris nulla eſt magnopere commota συμπεδωα. Sed tamen habet Aeditas eius memoriam non ingratiā, & eſt pondus apud ruſticos in patris memoriam. Reliqui duo plebi ſic exequantur, ut Domitius ualeat amicis, & adiuuetur, tamen non gratiffimo munere: Memmij Cæſaris commendatur militibus, Pompeij gratia utitur. quibus ſi non ualuerit, putant fore aliquem, qui Comitia in aduentum Cæſaris detrudat, Catone præſertim abſoluto. Paccianæ Epiſtolæ reſpondi, cognosce cætera. Ex fratris literis incredibilia quædam de Cæſaris in me amore cognoui: eaque ſunt ipſius Cæſaris uberrimis literis confirmata. Britanici belli exitus expectatur. Conſtat enim aditus inſulæ eſſe munitos mirificis molibus. Etiam illud iam cognitum eſt, neque argenti ſcrupulum eſſe vllum in illa inſula, neque vllam ſpem prædæ, niſi ex mancipiis: ex quibus nullos puto te literis aut muſicis eruditos expectare. Paulus in medio foro Baſilicam iam pene texuit iſdem antiquis columnis. Illam autem, quam locauit, facit magnificentiffimam. Quid quæris? nihil gratius illo monimento, nihil glorioſius.

& imperia euectus: opere etiā ruſtico, triſtiphauit de Sardis. Ei honoris incremētū domus in Palatio edita dedit, in auctā mox filius ignominia intulit. Aucto M. Cicero lib. x. Officiorū. Ruſticos) Ciues agreſtes. In memoriam) Ob memoriam. Modus loquendi pergraphicus. Plebi exequantur) Ad amorem plebis condeſcendunt. Militibus) Nobilibus Romanis, qui cum Cæſare militauerunt primo quinquennio. Ii Memmij cauſam tuebantur, erantque Romæ prodromi Cæſaris. Pompeij Gallia uicitur) Aliqui legunt, Pompeij gratia utitur. Subintellige Memmij. Quibus) amicis gratioſiffimis. Detrudat) Procaſtinetur, ut amico Memmio uti poſſit. Vaccianæ) Quam attulit Vaccia. Alii legunt Paccianæ, quam attulit Paccius. Pacciorum familia Romæ floruit, ut antiqua marmora docēt. Nūc uero nobilitatis ac elegantiæ cū Græcū tū Latinæ dotē patriā Florentiā cōdecorat Alexander Paccius ſūmus ac præſtās iuuenis. Muſicis) Artibus. Paulus) Cōſul. hūc & Curionē Cæſar cū eſſent Pompeianas partes ſecuti, maxima pecuniarū ſumma in amicitia ſua cōuertit. Ex qua tādē pecunia hic Paulus magnificā Baſilicā excitauit, de qua Papinius, Illic belligeri ſublimia regiā Pauli.

Germana;

Nummatio;

Sympathia;

Paccii;

Alexander Paccius. Baſilica Pauli

Itaq; Conſenſentes pari animo ad ædificandum æmulo excitati ſplendore, ædificamus. Diſſimulatis inuidia licet crucieris Martialiſ, Rumpitur inuidia q̄ amamur, q̄q; probamur. Monumentū) Aedificium. Eorum) Scribendum odęum. Pars ædificii auctore Vitruuio, quę latine dici cantilenariū potest: de quo Pausanias & ceteri. Methodęum Suetonius poſt odęum ædificium appellat, quod interpretes non aduertentes, ad Methodum medicinam perperam tranſiuerunt. Laxaremus) Amplificaremus. Explicaremus) Extenderemus. Contempſimus) Numerauimus tot ſextertia pecunię negligentes præ magnificentia.

Septa,

Septa) Loca de quibus oēs, & epigrammaticus. In ſeptis Mamurra diu, multiq; vagatus. Ad quid) Vt quid, cui bono rarum eſt. Romanas) Scribere, qui Reipub. nunciū remiſimus. Cocchia) Scribēdum Plocia, a Lucio Plocio Silano, vt ex qua; Trib. 17. eligerentur iudices: neq; illa Senatū excluderet. Si tu re) Obiurgatiſ. Domitiuſ) Prifei codices Docimiuſ, habent; & cōmodiuſ, quoniam proximo Domitiuſ factuſ eſt Conſul. Aſia eundem) Scribendum eſt. In Aſiam eundem. Mutab'ſ) Sentētiā. Scribit Beroalduſ, vt ab hiſ. Abeſſes) Lege. Aberiſ' niſi Beroaldum ſequeris. Intēgra) Te reprofeturum. Neſcio cui) Terrę filio Euty-chide) Liberto.

Ad quid,

Plocia,

PIVS,

Argumentum. LXXXVI. LITERS ſuas myſteriorum plenas certis nunciis committendas tradit. Memmi delatio contra Domitiuſ & Conſules. Suauiſſimam cum Cęſare coniunctionem. Significat ſe Legatum eſſe Pompeio. NON oblituſ) Scribe nunc oblituſ, quia tu frequenter ſcribere ſoleſ. Proſiſcenti) Venienti. Neq; enim) Prifei codices habēt, neq; eg. Huiuſ nature conditioniſque. Eares) Literarum prolatio. Offenſura) Offendiculum ac ſcādaluſ, vt dicitur, paritura. Myſteriorum) Arcanorum. ſupra myſticotera dicit. Librariſ) Am amuenſibus. Lepidum quo excidat) Scribe. Ne verbū qd excidat. ne forte qd emanet. Inſania) Legēdū, inſania. Pactionē) Cōditionē, cōuentionē. Ipſe ſuſ) Scribēdū, ipſe & ſuus. Quasdraginta) Apti⁹ quadragena. ASCEN. Vt ambo quadraginta &c.) Mihi ſic meliuſ q̄ quadragena, quā dicit ambo, ne duō ſint diſtributua.

Itaq; Cęſariſ amici (me dico & Oppiū) diſſimulatis inuidia licet crucieris Martialiſ, Rumpitur inuidia q̄ amamur, q̄q; probamur. Monumentū) Aedificium. Eorum) Scribendum odęum. Pars ædificii auctore Vitruuio, quę latine dici cantilenariū potest: de quo Pausanias & ceteri. Methodęum Suetonius poſt odęum ædificium appellat, quod interpretes non aduertentes, ad Methodum medicinam perperam tranſiuerunt. Laxaremus) Amplificaremus. Explicaremus) Extenderemus. Contempſimus) Numerauimus tot ſextertia pecunię negligentes præ magnificentia. Septa) Loca de quibus oēs, & epigrammaticus. In ſeptis Mamurra diu, multiq; vagatus. Ad quid) Vt quid, cui bono rarum eſt. Romanas) Scribere, qui Reipub. nunciū remiſimus. Cocchia) Scribēdum Plocia, a Lucio Plocio Silano, vt ex qua; Trib. 17. eligerentur iudices: neq; illa Senatū excluderet. Si tu re) Obiurgatiſ. Domitiuſ) Prifei codices Docimiuſ, habent; & cōmodiuſ, quoniam proximo Domitiuſ factuſ eſt Conſul. Aſia eundem) Scribendum eſt. In Aſiam eundem. Mutab'ſ) Sentētiā. Scribit Beroalduſ, vt ab hiſ. Abeſſes) Lege. Aberiſ' niſi Beroaldum ſequeris. Intēgra) Te reprofeturum. Neſcio cui) Terrę filio Euty-chide) Liberto. Argumentum. LXXXVI. LITERS ſuas myſteriorum plenas certis nunciis committendas tradit. Memmi delatio contra Domitiuſ & Conſules. Suauiſſimam cum Cęſare coniunctionem. Significat ſe Legatum eſſe Pompeio. NON oblituſ) Scribe nunc oblituſ, quia tu frequenter ſcribere ſoleſ. Proſiſcenti) Venienti. Neq; enim) Prifei codices habēt, neq; eg. Huiuſ nature conditioniſque. Eares) Literarum prolatio. Offenſura) Offendiculum ac ſcādaluſ, vt dicitur, paritura. Myſteriorum) Arcanorum. ſupra myſticotera dicit. Librariſ) Am amuenſibus. Lepidum quo excidat) Scribe. Ne verbū qd excidat. ne forte qd emanet. Inſania) Legēdū, inſania. Pactionē) Cōditionē, cōuentionē. Ipſe ſuſ) Scribēdū, ipſe & ſuus. Quasdraginta) Apti⁹ quadragena. ASCEN. Vt ambo quadraginta &c.) Mihi ſic meliuſ q̄ quadragena, quā dicit ambo, ne duō ſint diſtributua.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

N Vto te exiſtimare me nunc oblituſ cōſuetudiniſ & inſtituti tui, rariuſ ad te ſcribere, q̄ ſolebam: ſed cū loca & itinera tua nihil habere certi videam: neq; in Epirum, neq; Athenas, neq; in Aſiā, neq; cuiq; niſi ad te ipſū proficiſcenti dediſ literas. Neq; em̄ eę ſunt epiſtole noſtre, quę ſi perlate non ſint, nihil ea res noſ offenſura ſit, quę tantum habent myſteriorum, vt eaſ ne librariſ quidē fere committam: nedum cuiſlibet. COSS. flagrant inſamia, quod C. Memmiuſ cādidatuſ pactionem in Senatu recitauit, quā & ipſe & ſuſ cōpetitor Domitiuſ cum COSS. ſeciſſet: vt ambo HS quadraginta COSS. darēt: ſi eſſent

Ipli) Domitiuſ & Scaturuſ, quo comitia approbarentur ne aliquiſ ex celo diceret ſe q̄tid inſtaſturuſ ferua. ie. Niſi) Beroalduſ legit ſi. Ego defendo niſi, hec denunciatio Memmiū pretalituruſ erat, niſi per teſtes contrariuſ probetur. Dediſſent) Obtuliſſent, adduxiſſent: Domitiuſ & Scaturuſ. Aſſuiſſe) Inſpe xiiięq; vitio magiſtratuſ non fuiſſe creatuſ. Huc faciunt verba Ciceroniſ de prouinciſ Conſulariſ, Non omnibuſ factiſ legem ferre licere. Cum lex feratur, de celo obſeruari, obnunciari, intercedi licere. Duo Conſulareſ) Pro duob; Maro, Si duo præterea taleſ idęa tuliffet Terra viroſ. Sunt qui ſcribūt or-

Duo p. duos.

Ipli) Domitiuſ & Scaturuſ, quo comitia approbarentur ne aliquiſ ex celo diceret ſe q̄tid inſtaſturuſ ferua. ie. Niſi) Beroalduſ legit ſi. Ego defendo niſi, hec denunciatio Memmiū pretalituruſ erat, niſi per teſtes contrariuſ probetur. Dediſſent) Obtuliſſent, adduxiſſent: Domitiuſ & Scaturuſ. Aſſuiſſe) Inſpe xiiięq; vitio magiſtratuſ non fuiſſe creatuſ. Huc faciunt verba Ciceroniſ de prouinciſ Conſulariſ, Non omnibuſ factiſ legem ferre licere. Cum lex feratur, de celo obſeruari, obnunciari, intercedi licere. Duo Conſulareſ) Pro duob; Maro, Si duo præterea taleſ idęa tuliffet Terra viroſ. Sunt qui ſcribūt or-

dinandiſ. Alij iungunt omniſ diſ cum dictione Conſulariſ, hoc ſenſu, Dicerent ſe aſſuiſſe cum illi Conſulareſ viſi prouinciſ ornarentur. Alij ſentiunt commodioreſ eſſe lectionem ſi legitur ornandos, id eſt Conſuleſ. Idem tamen ſonabit ornandiſ Conſulibuſ, prouinciſ Conſulariſ. Nomina) Debita. Iuuenaliſ, Et venit ad dubiū grandicum codice nomen. Horatiſ primo Sermonum, Nomina ſeſtatur modo ſumpta veſte viriſſi. Meliuſ propter verba ſequentia per nomina expoſnes hic auctoreſ & capita.

Nomina

Perſcriptionibuſ) Scripturiſ dati ac expreſſi. Inductiſ) Expunctiſ ac eratiſ. Erat idem) Qui ſuit ſemper. Niſi ſi ſiebat. Memmiuſ) Cum ſubito. Iuſtitie) Lege iuſtitie. Quando iuſ non reddiſtur. Lucanuſ, Clauſaque iuſtitio triſti fora. M. Tulliuſ in quinta Philippica, Tumultiſ decerni, iuſtitium indici, ſaga ſumi dico oportere, delectū haberi. Licentia) Lege licentie.

Inductuſ

Iuſtitium

Æquitatem) Adiaſphorian, æqui boniq; facientem, etiā mala ſuſcipi de que habentem. Ludum) Deſum, iuxta illud Papiſianiſ, Ceſa tu mētiſ ab arce Deſpicieſ erranteſ, humanaq; gaudia rideſ. Seleucianæ) Proſectio aduerſa Cralliſ cōtra Parthoſ, quam Seleucianam vocat a Seleuco Rege Syrię iuxta quam ſiuit Oronteſ. Strabo Seleuciam ad Tigrim amnē iuxta

Seleuciana

Cōmodum

Babylonem ædificatam tercentiſ fere ſtadiſ a Seleuco Nicatorē. Ptolemæuſ treſ Seleucias nuncupat: vide tamen nonnulla in Epiſtola ſequenti. De claſſe Seleucena lege Iuriſconſultoſ libro vndecimo Codiciſ, de piſtoribuſ. Vna tabula) In naufragio Reipublicę que priuſ perijt, vna veluti tabula quaſſatę nauis relicta eſt, cui ſemiobrutuſ adhareo, Cęſariſ videlicet coniunctio. Eligendi) Prifei codiceſ habent deligendi, quod eſt idem ſed elegantiuſ. Optio) Electio. Maro, Optauitq; locum regno. Commodum) Statim. Tu dubitabiſ hūc Cęſarem ita ſuauem, dulcem & amcenū repente nō amare. Que) Ames) Iſtorum) Vrbanoſ: optimatum liuidorum. Hoc) Eſſe Legatum, Operior) Expectonare, vel vt opinor, vt nonnulli male ſeriatuſ legunt. Illiuſ) Dionyſij.

MITEM esse Fratrem suum in Pomponiam sororem Attici scribit, illam vero acerbam ac immitem pellicatu Statii formosi liberti commotam. Rogat vt Pomptinum Legatum extrudat. **IN DISCESSV** Meo in Ciliciam. Quod verbum in calce superioris Epistolae positum de provincia Seleuciana trahunt. **Vidi**) Coniecturis ac vultu animi proditore. **Desiderium**) Conuersationis mutuae. **Satisfidando**) Satisfidare est dare vades, qui securum reddant qd fiet satis. Caius libro 2.

Satisfidare.

Dig. tit. qui satisfidare cogantur, Satisfidatio eodem modo appellata quo satisfactio. Na vt satisfidare dicimur ei, cui desiderium adimplemus: ita satisfidare dicimur aduersario nostro cui pro eo quod a nobis petiit, ita cauemus vt est hoc nomine securum faciamus: datis fideiussoribus. **Secundū mancipium**) Cicero in oratione pro Murena, Qui si in his repetendis, quae mancipi sunt, his periculum indicit praestare debet, qui se nexu obligat. Vel his tu) Etiam his iuris strictioris obligationibus pro me te obligari volo.

Secundū mancipium.

Memianorū) Si praedia empturus es pro me Memiana: ne abstineas ab hoc nexu.

Aperuisti) Detexisti mihi nomen quod non tenebam: hoc est recordabar. Vel) Etiam.

Versura.

Vertere creditorem.

Versura facta) Facere versuram: & vertere creditorem, est exēpli gratia, Antonio creditori satisfidare pecunia qua accepimus a Lelio. Cicero p. Caelio, Nulli sumptus, nulla iactura, nulla versura. **Omnis**) Scribe, nominū, fideiussorum vel debitorū. **Nūc vero**) Dicitio vero non est in antiquis exemplaribus. **Transuersum versiculum**) Linea in transuersa papyro scripta. **Plinius** quoque Caelius versiculum pro linea posuit. **De sorore**) Cui cognatus affectu frater exhibeat. **Ex quo**) Diuerticulo sermonis. **Ego**) Inducenda dicitio. **Sic die**) Res se habuit.

Transuersus versiculus.

Arcano) Fundi Q. Fratris nomen. **Aquinum**) Prisci Codices habent Larini. **Melitus** antiquae lectioni verba quadrant sequentia. **Ego** inde Aquinum. **de Larino supra**) Hospita) Non domina; Statio procurante domum, ac praebente conuiuio. **Statius est dominus dominae**. **En** inquit mihi) Inquit Quintus. **Ecce** quae mihi domino & marito obicit vxor mea, male morigerata viro suo.

M. T. CICERONIS

epistolarum ad T. Pomponium Atticum
LIBER QVINTVS.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

GO vero & tuum in discessu vidi animum; & meo sum ipse testis: quo magis erit tibi videndum, nequid notū decernatur, vt hoc nostrum desiderium ne plus sit annuum. **De Annio Saturnino curasti probe**. **De satisfidando** vero te rogo quoad eris Romae, vt tu satisfides: & sunt aliquot satisfidationes secundum mancipium, in his & Memmianorum praediorum vel Attilianorum. **De Oppio factum est**, vt volui: & maxime quod. **DCCC. appromissisti**, quae quidem ego vtique vel versura facta solui volo: ne extrema exactio nostrorum nominum expectetur. **Nunc venio ad transuersum illum** extremae epistolae tuae versiculum, in quo me admones de sorore, quae res sic se habet. **Vt veni in Arpinum**, cum ad me frater venisset, in primis nobis sermo, isque multus de te fuit. **Ex quo veni ad ea**, quae fueramus ego & tu inter nos de sorore in Tusculano locuti, nihil tam vidi mihi, nihil tam placatum, quam tum meus frater erat in sororem tuam: vt etiam si qua fuerat ex ratione sumpta offensio, non appareret. **Illo sic die**. **Postridie ex Arpinati profecti sumus**, vt in Arcano Quintus maneret dies fecit, ego Larini: sed prandimus in Arcano: notū hunc fundum, quo vt venimus, humanissime Q. Pomponia, inquit, tu inuita mulieres, ego acciuerō pueros. **Nihil potuit, mihi quidem vt visum est, dulcius**: idque cum verbis, tum etiam animo & vultu. **At illa audientibus nobis**, **Ego ipsa sum** inquit hic hospita. **Id autē ex eo** (vt opinor) qd antecesserat Statius, vt praedū nobis preberet. **Tū Quintus, En** (inquit mihi) haec ego patior quotidie,

Quid) Quodnam hoc verbum tanti est, tam asperum vt libra Critolai perpendi debeat? **Quasi stucerat magnum**) Istud verbum forte iuit magni momenti. **Misit**) Partes, quas Cytus cum miteret nonnullis, significabat illos sibi esse carissimos. **Inde**) Ex Larino. **Aquinum**) in Volscis, qui sunt populi iuncti Maris. **Est prope Fregelas**, auit Melpha fluius, Volscorum caput est Suefa. **Ipsi hoc dicās licet**) Dicere merito ac iure potes. **Exhaurias**) Ebibas ac summe capeilas. **Pomptinum**) Legatum ad nos accelerare cogas. **Profectus**) Discesseris. **Sic habeas**) Hoc teneto. **Minturnis**)

Aquinum;

Minturnis;

Dices, quid: quasi istuc erat magnum. **Itaque me ipsum commouerat**: sic absurde & aspere, verbis vultuque responderat: dissimulauit dolens, discubimus omnes praeter illam: cui tamen Quintus de mensa misit, illa reiecit. **Quid multa**: nihil meo fratre lenius, nihil asperius tua sorore mihi visum est, & multa praetereo, quae tum mihi maiore stomacho, q̄ ipsi Quinto fuerunt. **Ego inde Aquinum**, Quintus in Arcano remansit, & Aquinum ad me postridie mane venit: mihiq; narrauit nec secum illam dormire voluisse, & cum discessu ra esset, fuisse eiusmodi, qualem ego vidissem. **Quid queris**, vel ipsi hoc dicas licet: humanitate ei meo iudicio illo die defuisse. **Haec ad te scripti** fortasse plures q̄ necesse fuit, vt videres tuas quoque esse partes instituedi & monendi. **Reliquū est**: vt ante, qua proficiscare, mandata nostra exhaurias, scribas ad me omnia. **Potinu extrudas**. **Cū profectus eris**: cures, vt scia. **Sic habeas**, nihil mehercule te mihi nec charius esse, nec suauius. **A. Torquatū amantissime dimisi** Minturnis, optimū virum: cui, me ad te scripsisse, aliquid in sermone significes velim. **Vale**.

Ad Liris ostia Minturnenses propter aeris grauitatem immunes fuerunt, & sacrosanctam vacationem habuerunt. **Minturnae & Fregellae** duae vrbes interierunt. **Minturnae** clare conflictu Saracenorum cum Italis tempore Ioannis. x. Pontificis, qui ad internecionem ceciderunt & Italia expulsi sunt.

Argumentum LXXXVIII. **ST** itineris sui significatio. **In Cumano** occurrit Hortensius. **Ruffionem** illiberalitatis accusat. **Rogat vt laepe scribat de Repub.** cuius magnos motus timeret.

PIVS.

POMPEIANO) Non ruere Cn. sed ex Pompeiis, loco Campaniae, Pompeios urbem Sarnus auit Straboni. **Nūc castellum** Graeci dicitur. **Iuxta Vesuuus mons**, nūc Summa vocatur, inde Graecum vinum Romam deportatur, quod Plinius Pompeianum vocat, quod iuxta Pompeios optimum sit. **In Trebulano**) Trebula hodie Trauili.

Pompeii;

Vesuitus; Vinū graeci;

Trebula;

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

AD. VI. Iduum Maii, cum has dabam literas ex Pompeiano proficiscebar, vt ea die manere in Trebulano apud Pontium. **Deinde cogitabam** sine vlla mora iusta itinera facere. **In Cumano cum essem**, venit ad me (quod mihi pergratum fuit) noster Hortensius: cui deposcenti mea mandata cetera vniuerse madaui. **Illud probe**, ne pateretur (quātum esset in ipso) prorogari nobis prouinciā. **In quo eum tu velim confirmes**: gratumq; mihi fecisse dicas, qd & venerit ad me, & hoc mihi praeterea, siquid opus esset, promiserit. **Confirmauī ad eam causam etiam Furnium nostrum**: quem ad annum Trib. pl. videbā fore. **Habuimus in Cumano quasi pusillam Romam**, tanta erat in his locis multitudo. **Cum interim Ruffio noster**, quod se a Vestorio obseruari videbat,

Virgilius, Olitifereque Mustricae. **Fluuius** autem prope oppidum Tinam Plinio memoratus existimatur de quo Silius Italicus, Tineque in gloriis annis. **Hunc Chiasgiunt** putant aliqui in Sabina. **Deposcenti mandata**) Cui offerenti equid vellem? **Probe**) Bene, constanter serio, vere. **Quantum esset in ipso**) Pro viribus suis. **Prouinciā**) Lege prouinciā. **Ad eam causam**) Vt incumberet illi causae, ne mihi prouincia prorogaretur. **Sellitae**) Alibi, se. **Videbat**) Lege videbat. **Vestorius** Comes Ciceronis obseruabat eum quid liberalitatis Ruffio exeret, ite Proconsulem Ciceronem, Ruffio declinauit, & imposturam fecit.

Stratagema.

Stratagemate alto) Calliditate inaudita. Stratagemata ductum ac sapientum prudenter acute dicta vel facta dicuntur vnde nomen habent militare. Strategos ductor exercitus. Liber Plutarchi stratagematicus in manibus est auro ac gemmis preciosior. Alto) Metaphoricos, profunda plaga. Percussit) Perfudit aceto latio. Ita ne) Debut facere Rusio: non se commouere. Etiam longe) Prisci codices, Tam longe venit Hortensius, infirmus & hortensius: cui praestare matellam non est Rusio dignus. Ille) Rusio. Expenſe) Impenſe, valde. Alij expellens se. Sua villa) Eius villici qui declinauerat amicam, & atria seruantem, postico sefellit.

Audiri) Cuius vox erat datissimo plena, & colluue verborum spurcissimorum.

Operere) Negocieris. Alii scribunt opperire, hoc est expectes. Viros) Magistratus, vt Duumuiros, & Triumuiros, exempli causa pro diuidendis agris. Motus) Seper vates fuit Cicero. Motus eos intelligit, quibus non modo Roma & Italia, sed Reges atque Tetrarchae, ac totus orbis concussus est. Ex Pompeio) Quoniam ad me venturum audio.

Argumentum. LXXXIX.

MONET amicum vt rumores scribat, qui in Repub. emerſerunt, quoniam oppidani timent, nescit ad quas eius literas rescribat.

MAII.) Prisca lectio Maías habet. Inania) Panici huiusmodi timores vocantur. Semel) Emenda simul. Maij) Maijs similiter prisca exēplaria: fruola isthęc sed suum saporem vernaculum habent. Alteras rescriptas) Scribendum alteras rescriptas. Minturnis) Prisci codices minturnenses. Studiosius & ornatius. Ponam in gratiam) Copulabo veterem amorem.

Et licet) Aliquid adhuc scribere. Vetusti tamē codices illi cet habent, significat aliquādo statim Plauto & Maroni. Illicet ignis edax summi ad fastigia techi Voluitur. Illicet in hoc loco significat, statim succurrit. Satis faciemus satis) Scribe, factum satis, gratis reliquis abortiuus. Monebat Atticus vt esset continentissimus in provincia. Dicit Cic. se idē cogitare. A Pontio) Ab hospio Pōtiti. Ex Trebulano agro discedere cogitabam ad V. Id. Maii. Maías habet vetus lectio.

stratagemate alto percussit hominē. Nam ad me nō accessit ita ne cū Hortēsius veniret? & infirmus tam lōge Hortēsius: cū maxima pręterea multitudine ille nō venit? nō inquā. Nō vidisti igitur hominē in quies? qui potui nō videre, cū per Emporiū Puteolanorū iter facere, in quo illū agentē aliquid, credo, salutauit. Postea iā iussi valere, cū me expelles se sua villa nūquid vellē rogasset. Hūc hominē parū gratū quisq̄ putet? aut non in eo ipso laudandum, q̄ audiri nō laborarit? Sed redeo ad illud. Nolim putare mihi aliā consolationē esse huius ingentis molestiæ, nisi q̄ spero nō longiorem annua fore. Hoc me ita velle multū non credunt ex consuetudine aliorum. Tu qui scis, omnem diligentiam adhibebis: tum scilicet, cum id agi debebit. Cum ex Epeiro redieris de Rep. scribas ad me velim: siquid erit, quod operiare. Nondum enim satis huc erat allatum, quo modo Cæsar ferret de authoritate præscripta. Eratq; rumor de Transpadanis, eos inſu illius viros creare. Quod si ita est, magnos motus timo. Sed aliquid ex Pompeio sciam. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Ad quintū Id. Maías veni in Trebulanū ad Pontium: ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ sunt tertio abs te die. Eodē autem rem ex Pōpeiano Philotimo dederā ad te literas, nec vero nunc erat sane quid scriberē. Qui de Rep. rumores scribe quaeso. In oppidis em̄ summū video timorē, sed multa inania. Quid de iis cogites, & quādo, scire velim. Ad quas literas tibi rescribi velis, nescio. Nullas em̄ adhuc acceperam: præter, quæ mihi binæ simul in Trebulano reddita sunt. Quarū alterę edictū Publīi Licinī habebāt. erāt autē No. Maías datę: alteræ rescriptę ad meas Minturnenses. Q̄ vereor, nequid fuerit in iis, quas non accepi, quibus rescribi vis. Lentulum ponā tecum in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicænor tuus operam mihi dat egregiam. Iam deest quid scribam: illicet Beneuenti cogitabam hoc de nostra cōtinētia, & diligentia esse satis: faciemus satis. A L. Pōtino. ex Trebulano ad quintum Id. Maías.

ASCEN. Esse satis, faciemus satis) Ego hic nihil mutē. Scripsit em̄ Cic. in his epistolis plurima obscure, contentus solū Atticū ea intelligere: mihi autē hic videt hoc dicere. Illicet. i. eueſtigio statim cū effem Beneuenti, cogitabā hoc quod monuisti de cōtinētia & diligentia nostra. i. a nobis facienda, esse satis. i. quia faciemus satis: verū quia in sequenti epistola dicit se cū esset Beneuenti accepisse epistolas ab Attico in quibus, ei gratissima erat Attici cura de illo primo & maximo mādato, videlicet de cōtinētia & diligentia seruandis, videtur hæc clausula præpostera inserta, quomodo enim cum adhuc Trebulani esset,

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Beneuentum veni ad quintum Id. Maii. ibi accepi eas literas, quas tu superiori bus literis significaueras te dedisse: ad quas ego ipso eo die dederam ex Trebulano, a L. Pontio, ac binas quidem tuas Beneuenti accepi: quarum alteras Furius Fesulanus multo mane mihi dedit: alteras scriba Tullius. Gratissima est mihi tua cura de illo meo primo, & maximo mādato: sed tua profectio spem meam debilitat: ac me ille quidem modo coquit, sed inopia cogimur eo contenti esse. De illo altero, quē scribis tibi visum esse non alienum vereor vt adduci nostri possint & tui ita esse. Equidē sum facilis, sed tueberis, & me absente, rei habebis rationem meę. Nā posset aliquid, si vteruis nostrū adesset, agente Seruilio fieri probabile. Nūc si iā res placeat, agendū tamē aliā non video. De Marcello fecisti diligenter. Igitur S. C. si erit factū, scribes ad me: sin minus, rem tamē cōficiēs. mihi enim attribui oportebit. itē Bibulo. sed non dubito, quin S. C. expeditum sit, in quo præsertim sit compendium populi. De Torquato probe. de Massone, & Ligure, cum venerint. De illo, quod Cherippus: quoniam hic quoq; sustulisti. O provincia, etiam ne hic mihi curandus est? Curandus au-

di. Nō quo aīo) Subintellige ferim. Deprauatos vel mutilos, aut caluos se nobis obrulerūt atq; codices hoc iloco. Ego vero cōponēs theserulas omneis vocē ex earū cōformitate olim duxi scribēdū, Ac me il lud mō coquit: sed inopia. Coquit dicit qd qñ egre est, quo lepore Rōana simplicitas adhuc vtit. Eo) Epistate a te oblato. Sūt em̄ Epistates pfecti & pides. Sic intelligē est ille loc. Dig. de iudiciis, Pars literarū diuī Hadriani q̄ q̄ q̄: sc̄ ut as. i. ad pfectos & pides. Nostra) Scribe mīs. i. & tuis & nīs placere possit, & vt illi asseriant. Cognitu difficile. Ad assensū, facile asserior. Cōsideratis cōsiderādis hęc vltimā sententiā sequor, vt sit hic ordo, & ita scribas. Vereor vt adduci nri possint & tui ita esse, & pparēthesim insert. i. vereor ne tui & mei asseriant ei philosophicę sententię, qua mones me vt doceā meos nihil pulchri esse cōtinētia, quare me sequat dūtaxat ppter honorē & virtutē, nō ob vtilitatē, cui vulgo studeat. Est em̄ dygnoston hoc est cognitu difficile. Præsertim turbe, laborādū esse honesti causa nō vtilitatis: vulgus em̄ dicere solet: vicerit vtilitas. Tuearis) Vetera monumenta habet, Tueberis. Res habebis rationē) Legit Beroaldus & doctē, Rei habebis ratio: nē meæ. Probabile) Bonū, laudabile. Agendi) Inge inferioribus. Aliā) Viam. Cōpendiū) Vtilitas. Cum venerint) Expedies. Assensum. Sub Tullio) Scribe ex fidelissimis exēplaribus, sustulisti, qm̄ assensus es, hoc est tibi nō displicet. Prouincia) Erit mea facere quoniā tibi placuit. Quidā codices, O. puincia, calamitosa videlicet & laboriosa: in qua minima quęq; curada sunt. Hic Cherippus)

ASCEN. Ac me ille qdē mō coquit. i. dolore afficit, qd nō placet: videt de aliquo ab Attico misso loq, q nō placebat, sed inopia inqt qd aliū nā hēm cogimur eo cōtēti esse. Sic asit potē legatū vt Beroaldus legit, illud vt de pfectiōe Attici intelligat: sed de hoie loq, id qd subdit significat: de illo altero quē scribis &c.

V. Idus Maías recipere potuit epistolas Beneuenti eodē die & ad eas responderet. Ego qdē opitor hęc epistolā Trebulani scriptā & signatā tanq̄ inde missam, missā tñ Beneuenti: & ibi clausulā hęc, Illicet Beneuenti &c. margini addidit. INNVT literas accepisse superiorib; datas: agit gratias q̄ mādato sua curat. Qq; exposuit de Oppit negotio pectinā, de Cæsare literas expectat ab Attico.

AD quintū Id. Maij. Etia hic Maías habet. Quas tu) Accepi) eas literas significantes te dedisse literas ad quas rescribi volebas, nec ego receperā. Accepi) Missas a Pontio ex Trebulano Beneuenti. L. Pōtio) Lege a Lucio Pōtio, hoc est ex Trebulano hospio L. Pontii. Alteras Fesulanus) Veteres codices. Alteras Furius Fesulanus. Fesulus qd nescit Etrurię ciuitatē fuisse. Ac me) ille qdē mō coquit sed inopia. Beroaldus emē dat. Ac illic qdē labat, nō quo aīo, sed inopia. De Pōtino Cicerone loqui credo, q nō oīno placebat, sed fortissimō inopia cogebat illo esse cōtēti. p tpe, adeo rara nris tpiis est virtus. Illud labat puerbiallyter dicitur cum quid nobis nō satis constat, sed necessitati parent.

Argumentū XC. PIVS.

Fesulę

Coqtere. Epistates. Iurisperitorū locus emendatus.

Nequid ad Senatum Cōsul. Ne queratur Consul aut Prætor, admoneatq; supbia aut negligētis meq; patres cōscriptos. De ceteris) Videro vel nō curo. Cōmode) Fient omnia bene. Quod cū Scrofa) Cōmunicaueram, ventila ueram. Pompeiano) Beroaldus Pompeio legit. Vergēdi) Ad celeritatem itineris, quoniam cū Pōpeio subsistā. Tullius) Minister in prouincia Cilicis, vt patebit inferius. Incurrat) Offendat, arietet.

Quid statuerō) Subintelligē scribā. DCCC.) Aliquo dices habēt. HS. ccc. in sequenti tamē epistola, Sestertia. xx. & DCCC. velim in maximis rebus & maxime necessariis habeas, nec summa excurrēs offendat, quæ semper nō exprimitur eam obubrante maiori summa. Exposuisti) Numerasti, imo exhibuisti. Quid sit exhibere docuimus nos alibi. Vox est Iurisconsultorū, vt profiteri. Cognosce) Puta.

Et vt agā) Scribe, ne angar, cura solitudineque vexer. Mea captio est) Scribe, cautio. Cauere prouidereq; debeat charta tibi desit. Ducetos) Scapos papyri, ne cauleris tibi deesse papyri. Hoc negotio parādē papyri. In eo) Pagina cōtrahēda. Contractio) Breuitas. Dū acta) Longa est satis quæ postulat de longis & magnis scribi, vel dū petit i rumorib; & actis se extendere, epistola tñ nra cōtractior est. Diligētes) Diligētē plenas, nōnulli diligēter maluit.

Argumentum. XCI. NEGOCIOSVM se refert, nec iocandi locum supesse. Itinerarij vice fūgit. LOCVS) Opportunitas, occasio. Venusia) Ciuitas Apulie interior iuxta cānas, vbi nūc est oppidū Baroli. hodie quoq; præiul Cānensis in sacro codice reperit. Interius vero Venusia vñ Calor fluit. Iuxta Ansancti colles, a Virgilio descriptos auctore Donato. Διαλόγος) Sermōes. Rebus) Cariss. Oppiana nescio an sint ista sestertia. Velle cœpi) Desiderare cœpi hortos illos Oppianos te hortatore.

Sūma excurrēns.

PIVS.

Venusia.

Cannæ.

Calor.

Dialogi.

tem hactenus, nequid ad Senatum Consul aut Prætor: nam de cæteris, sed tamen commode. Quod cum Scrofa de Pompeio, recte scribis. Est enim ita, vt si ante Calend. Ianuar. Brundusii futurus sit, minus virgendi fuerint M. Annius, & Tullius. Quæ de Sincinio audisti, ea mihi probantur: modo ne illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum, sed considerabimus. rem enim probo. De nostro itinere, quid statuerō: de quinque præfectis, quid Pompeius facturus sit, cum ex ipso cognoro, faciam vt scias. De Oppio bene curasti, quod ei. DCCC. exposuisti. idq; quoniam Philotimum habes, perfice: & cognosce rationem, & ne angar amplius. Sed, si me amas, prius quam proficiscaris, effice: & magna me cura leuaris. Habes ad omnia, & si pene præterit, chartam tibi deesse. mea cautio est, si quidem eius inopia minus multa ad me scribis. Tu vero aufer ducentos, & si meam in eo parsimoniam huius paginæ contractio significat, dum acta & rumores vellet. Iam si qua certa habes de Cæsare, expecto literas, & alias Pontino de omnibus rebus diligentes dabis. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Dane nil est, quod scribam: nam nec quid mandem, habeo (nihil enim prætermisum est) nec quid narrem noui. Enimvero mihi nec iocandi locus est: ita me multa sollicitant. Tantum tamē scito, Idus Maiis nos Venusia mane proficiscentes has dedisse. Eo autem die credo aliquid actum in Senatu. Sequantur igitur nos tuæ literæ: quibus non modo res omneis, sed etiam rumores cognoscemus: eas accipiemus Brundusii. Ibi enim Pontinum ad eam diem, quam tu scripsisti, expectare consilium est. Nos Tarenti, quos cum Pompeio διαλόγος de Repub. habuerimus, ad te perscribemus. Et si id ipsum scire cupio, quod ad tempus recte ad te scribere possem, id est quandiu Romæ futurus sis, vt aut quod est, post has literas, sciam: aut ne dem frustra. Sed ante quam proficiscare, vtique explicatum sit illud HS. XX, & DCCC. Hoc velim in maximis rebus, & maxime necessariis habeas, vt quod auctore te velle cœpi, adiutore assequar. Vale.

Argumentum. XCII.

TARENTI Pomptinum expectat, eosq; dies cum Pompeio consumit. POMPTINVM) Legatum. Præclaros) Vt a Phocylide vel Phocide curiarum. Negocium) Prouinciâ Cilicis: cuius naturam Pompeius ignorare non potest, per quam toties traduxit exercitum. Profectus) Roma discesseris. Madaui omnia quidem quæ tu) Scribe, Quæ quidem tu. Exhauries) Bibes & deuorabis. Noti) Alibi noui. De Cæsaris nomine) Iussu Cæsaris, vel debito, Nomen hic debitum significat propter illam particulam de.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Tarentum veni ad. XV. Cal. Iun. Quod Pompeium statueram expectare, commodissimum duxi dies eos, quoad ille veniret, cum Pompeio consumere: eoq; magis, quod ei gratum esse id videbatur. Quin etiam a me petierat, vt secum, & apud se essem quotidie: quod cœcessi libenter. Multos enim eius præclaros de Rep. sermones accipiam instruar etiam consiliis idoneis ad hoc nostrum negotium. Sed ad te breuior iam in scribendo incipio fieri: dubitans Romæ ne sis, an iam profectus: quod tamen quoad ignorabo, scribam aliquid potius, quam committam vt tibi cum possint reddi a me literæ, non reddatur. Nec tamen iam habeo, quid aut madem tibi, aut narrem. Madam omnia quidem, quæ tu (vt polliceris) exhauries: narra bo cum aliquid habebis noui. Illud tamē non definam, dum adesse putabo, de Cæsaris nomine rogare, vt confectum relinquant. Auide expecto tuas literas, & maxime, vt norim tempus profectionis tuæ. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Quotidie, vel potius in dies singulos breuiores literas ad te mitto: quotidie enim magis ac magis suspicor te in Epeirum iam profectum: sed tamen, vt madatum scias me curasse, quod ante ad te, Pompeius quinos præfectos delaturum, nouas vocationes iudiciorum causa.

breuiores his quas antea mittere solebam quæ poterant esse omnes pari breuitate. Hadrianus Cardinalis olim Batoniensis, contrarium glossę sentit. Quotidie videlicet & quotannis tempus & spatium continuatum significare. In dies vero singulos, & in singulos annos non continuatum spatium aut perpetuum, sed per interualla dierum & annorum secretum tempus, & adducit hunc locum, & simul vlpianum de Tritico, vino, & reliquis. Heres meus amphoras decem quotannis in annos singulos dato. Iabolenus de fundo instructo, lege Legatum, Vini falerni, quod domi nascetur quotannis in annos singulos binos culleos heres meus Titio dato. Ego tamen glossam Decretalem sequor propter illud Cicero: nis verbum potius, vt si diceremus Breuiter ad te scribo, immo in horas: non latine diceretur. In horas ad te scribo, immo singulis diebus. Quod ante ad te) Scribe, Ad te. Subintellige significaueram dicere cœperam: mandauerat enim Atticus vt ad eum sermones perscriberet cum Pompeio. Qui nos) Coniecte. quinos. Delaturum) Romam, rogaturumque velint iubeant nepatres vt si vel illi præfecti sint. Vacations) Vacations illas dicuntur quando quis habet immunitatem non soluendi census annuos Reipub. Potes legere vocationes, id est electiones: quoniam sepe auctore Quintiliano, rura iudices mittebant. Iudiciorum causam) Si legimus vocationes, scribamus causa, volebat corrupta Pō-

Argumentum. XCIII.

EXCVSAT se de breuitate literarum. De Pompeio scribit & Pompeianis præfectis, quo relicto profectus est Brundisium.

QVOTIDIE vel in dies singulos. In decretis canonicis in principio leguntur hæc verba, Sed estrenata cupiditas sui prodiga, pacis æmula, mater litium, materia iurgiorum tot quotidie noua litigia generat. Addit glossa nescio quæ supaddititia. Nota ibi quotidie fieri quod sit aliquo interuallo interposito. Nam non quotidie lites generantur. Laurentius Vallensis ingeniorum sui temporis citra aleam princeps lib. 4. elegantiarum prodit in dies esse idem quod quotidie, sed proprie cum quodam incremento. Ideoq; plerumq; cum comparatio, vt cum indies malum archius premeret, & cum in vrbem infinitum malum serperet, idq; maneret indies latius. Etiam sine comparatio, sed tamen per verbum significans incrementum, vt Liuus, Crescete in dies multitudine. Quod non liceret dicere concurrente in dies multitudine, sed quotidie aut in dies magis, cum tamen liceat sit periora exempla dicere per quotidie, vt Cic. ad Atti. Quotidie vel potius in dies singulos, in non modo quotidie breuiores res, sed etiam in dies. Nam eę quotidianæ literæ sunt bre-

PIVS.

PIVS.

Quotidie ita dies singulos

Vacatio: Vocationes iudicium.

peius reformare iudicia factis nouis uocationibus. Apud Pompeium In hospicio Pompeiano. Ad hæc Timores a Cæsare uerientes. Imparatisimum tamen Pompeium postea Cic. uocauit. Vbi fis) Subintelligatur: ut quod repetere indecenter abhorret M. Tullius elegantiarum latinarum patens.

Argumentum. XCIII. EMERSISSE incommoda se valetudine refert, querelam Milonis excusat. VALETUDO Corporis imbecillitas. Emerferam) Enataueram, liberatus eram. Cursum) Ε' πλοισιν nauigationem secundam. Mea) A me sibi illatam. Debebat Milio Ciceroni, quare Philotimum interposuerat cum ueniret bona, ut seruaret quod Ciceroni debebatur. Soc?) Pedem tulisset in bona Milonis, tenentam ut uulgo dicitur, accepisset. Fuerit) Scribere fuit. Alienis mancipiis) Fideiussores non idoneis. Quidam seruos ueros intelligi uoluit, quibus iniquus emptor Milonis uxorem deturbasset. Cautum) Prouisum.

Ratum esset) Firmiter prouisum. Erat etiam) Hæc causa quare Philotimus præerat diuendendis Milonis bonis. Seruari) Incolumem sibi ne uentura bona Milonis alienarentur, qui supra portenta illorum temporum est infinitum auctore Plinio debebat. Maiora) Quam re ipsa sint. Sed ille queritur? si scribit ad amicos. Lege, Sed ille cur queritur? cur scribit ad amicos? Milo querebatur per literas ad communes amicos, a Cicerone, a quo minime debuit, diripi. Fausta) Milonis uxor. Nihil actum est inuita Fausta. Fuerit tanti) Omnia mihi minora uidentur amore Milonis. Scripsit) Emenda scripsi. Confidam) Corrige confidebam.

Argumentum. XCV.

NAVIGATIONEM presentem ac futuram amico designat. Rogat ac mandat maiorem in modum ne annus suus intercaletur, & tempus regende prouincie amplietur.

CORCYRÆ) In mari Ionico Phœgia dicta, & Mælena a prædæsis syliis auctore Rhodio: de qua Lucanus, Seu uela ferantur. In portus Corcyra tuos. Sybotis) Infula ante Epirum, uti Strabo in tertio. Scribit Stephanus Sybotim esse insulam & lacum.

PIVS

Corcyra.

Sybotis.

Ego cum triduum cum Pópeio, & apud Pompeium fuisssem, proficiscebatur Brundisium ad. XIII. Cal. Iun. Ciuem illum egregium relinquebam, & ad hæc que timentur propulsanda paratissimum. Tuas literas expectabo, cum ut quid agas, tum ubi sis, sciam. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

E & incommoda valetudo, qua iam emerferam, utpote cum sine febris laborassem, & Potini expectatio, de quo adhuc ne rumor quidem uenerat, tenebat iam duodecim diem Brundisium, sed cursum expectabamus. Tu, si modo es Romæ (uix enim puto) sin es, hoc uehementer aiadueritas uelim. Romæ acciperam literas, Milonem meum queri per literas iniuriam meam, quod Philotimus socius esset in bonis suis. Id ego ita fieri uolui de C. Duronii sententia, que & amicissimum Miloni perspexeram, & tale uirtus, quale tu iudicas, cognorâ. Eius autem consilium, meumque hoc fuit. Primum, ut in potestate nostra esset res, ne illum malus emptor alienis mancipiis, quæ permulta secum habet, spoliaret: deinde, ut Fausta, cui cautum ille esse uoluisset, ratum esset. Erat etiam illud, ut ipsi, si quid seruari possit, per nos facillime seruaremus. Nunc rem totam perspicias uelim. Nobis enim scribuntur sepe maiora. Sed ille cur queritur? cur scribit ad amicos? si idem Fausta uult. Philotimus, ut ego ei coram dixeram, mihi quæ ille receperat, ne sit inuito Milone in bonis. nihil nobis fuerit tanti: sin hæc leuio ra sunt, tu iudicabis. Loquere cum Duronio. Scripsi etiam ad Camillum, ad Lamiam: eo quod magis, quod non confidebam Romæ te esse. Summa erit hæc, statues ut ex fide, fama, reque mea uidebitur. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Attium uenimus ad. XVII. Cal. Quintil. Cum quidem, & Corcyra, & Sybotis, muneribus tuis, quæ & Areus, & meus

Opipare) Salariter & affluenter opes uocant copias omnium rerum. φιλοπρωσθησεται) Legitissime, mansuetissime, benignissime. Leucatem) Epiri. Virg. Mox & Leucate nympha cacumina montis. Plin. lib. 4. Nat. Hist. Egressos sinu Ambracio in Iouis excipit Leucadium litus: promotorium Leucates, deinde sinus ac leucadia ipsa Peninsula: oppidum in eo leucas quodam Neritum dictum. Moleste) Molestum lege. Actuariis) Nauigiolis. Salustius, His actuariis naues circiter triginta erant onerarie, dicte actuarie quæ cito agi possunt. Patras) Patre auctore Stephano, ciuitas Achaiae, a quodam Patreo. Ciuis πατριος, Præcipio) Ut sint modestissimi. Exordinarij) Extraordinarium hodie dicunt ineptius. Nostra) Consilia, ingenium. Innuuit illud Ouid. Rara quidem uirtus quam non fortuna gubernat. Datis) Hæc dictio non est in precibus exemplaribus. Consequere) Da operam. Vel consequere pro consequeris, futuro tempore. Suo statu) Ne protogetur. Intercaletur) Inteponatur nouus annus. Litus, Ut intercalatæ poenæ usuram habeant.

Eutyichides opipare, & φιλοπρωσθησεται nobis concesserant, epulati essemus hilarè in modum. Actio maluimus iter facere pedibus, quod incommodissime nauigassemus: sed Leucate flectere molestum uidebatur. Actuariis autem minutis Patras accedere sine iis impedimentis non satis uisum est decorum. Ego (ut sepe tu me currete hortatus es) quotidie meditor, præcipio meis. faciam denique ut summa modestia, & summa abstinentia munus hoc exordinarium traducamus. Parthus uelim quiescat, & fortuna nos uiuet, nostra prestabimus. Tu queso quid agas, ubi quoque hoc tempore futurus sis, quales res nostras Romæ reliqueris, maxime de CXX, & de DCCC cura, ut sciamus. id uis diligenter literis, quæ ad me utique perferantur, consequere. Illud tamen (quonia nunc abes, cum id non agatur, aderes autem ad tempus, ut mihi perscripsisti) memeto curare per te, & per omnes nostros. In primis per Hortensium, ut annus noster maneat suo statu, ne quod noui decernatur. Hoc tibi ita mado, ut dubitem an etiam te rogem, ut pugnes, ne intercaletur: sed non audeo tibi omnia onera imponere. Annus quidem utique teneto. Cicero meus modestissimus, & suauissimus puer tibi salutem dicit. Dionysium semper equidem (ut scis) dilexi, sed quotidie pluris facio, & mehercule in primis quod te amat, nec tui mentionem intermittere finit. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

V Athenas ad. XV. Cal. Quintil. ueneram, expectabam ibi iam quartum diem Potinum, neque de eius aduentu certi quicquam habebam. Erat autem totus (crede mihi) tecum. Et quæ sine iis per me ipse, tui acris uestigii tuis monitus, de te cogitabam. Quid queris? Non mehercule alius ullus sermo nisi de te: sed tu aliquid de me ipso scire fortasse uauis. Hæc sunt. Adhuc sumptus nec in me aut publice, aut priuatim, nec in quocumque comitum. Nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hospite. Persuasum est oibus meis seruicium esse famæ meæ belle. Adhuc hoc animaduersum Græcorum laude, & multo sermone celebratur, quod super elaboratur in hoc a me, sicut tibi sensu placere. Sed hæc tui laudemus, cum erunt

Leucates. Leucadia. Leucas. Acturia. Patre.

Exordinarium

PIVS

Comites.

Iulia lex.

Graphicus. Perorata) Metaphora est a concionatore deducta, qui perorasse dicitur, quando oram legit ac in finem vergit. Negocio) Negociosa molestaque provincia. Emerferim) Me abdicauerim. $\tau\epsilon\alpha\phi\epsilon\alpha$) Desertorem vel pictorem. Pompeium intelligit futura vaticinatum. Dices, quid adhuc) Ista iunctim legenda. Quid adhuc, cur a principio quereris? In negotio) Attici verba. Nondum cepisti provinciam intrare, & iam piget, tederet negotiorum provincialium, & quoniam iam Ciliciam appellimus. De hac Ciceroniana provincia nonnulla, quae ad viscera propostae lectionis eruenta sunt, euentilemus: idque ex Plutarcho grauisimo Philosopho in vita Ciceronis. His actis pro Crasso iunior, qui apud Parthos obierat, Augur designat. Deinde Proconsul provinciam sortitus Ciliciam, xij. M. pedium, duorumque militum sexcentorum equitum traiecit manum, iussus Cappadociam Ariobazani Regi recondicare, eiusque voluntati reducere. Hec ipse placide, & absque congressu pugnae composuit, ac Cilices quod obclade Romanorum a Parthis illata, Syriaque tumultus qui afferebant nutabant, administrationis suae mansuetudine placat: munera ibidem a regibus sibi oblata renuit. Praeterea provinciae populos ab epularum stipendiis soluit. Eius domus ianitore omnino libera. Ipse cubas a nemine visus est, sed matutina luce aut stans aut circumambulans iuxta cubilis sui locum, dexteram dedit, qui ad se salutatum ingrederentur. Iracunde nullus iurgio iaceffitus, aut danat improbe ferit. Multa publicorum quefurtive subrepta fuerant, ciuitatibus reddidit, ac obnoxios nihil ultra ppeffos in sua dignitate seruauit. Bellis) Simulacris humanitate, patientia, hilaritate. Belli vocat quod se fert hilaritate, festiuitate, gratia. Plautus, Belli se faciebat. Non tibi (ait Tibullus) sed iuueni cuida vult bella videri. Alibi Plautus, Bella bellatura. Angor) Crucior. Intimis sensibus) Intercuti cura. Cedem per scribo) Vetus codices, Quo te celem non per scribo. Non scribo cuncta per serie historie, vt te celem, atque resque tuas reformide. $\Delta\upsilon\sigma\theta\upsilon\kappa\iota\lambda\eta\tau\alpha$) Difficilia mitigatu. Celo quoniam desperatissima sunt, & manus medicas abdicant. Nonnullis enim morbis non est adhibenda medicina. Reperio in Beroaldi codicibus. $\mu\upsilon\sigma\tau\iota\kappa\omega\tau\epsilon\rho\alpha$, id est secretiora. $\beta\alpha\theta\upsilon\tau\eta\tau\alpha$) Pondus, profunditate, auctoritate. $\mu\epsilon\lambda\epsilon\tau\eta$) Meditatio. Huius virtutis) Continentiae. Propositum) Prisci codices appositu habent. Nominibus), i. debitis hoc loco, quoniam debebat Caesar & Milo Ciceroni, vide supra. Actum) Subintelligere scire velim, vel ad nos non scribit. Modo ne Roma quidem) Prisci codices, Sed ne rumor quidem. Quis) Subintelligere fuit. A philosophia) A dogmatibus philosophorum. Surfum & deorfum) Euripus est turbaphilosophica, quod diuersa sentit. Graeci dicunt, $\alpha\upsilon\omega\ \kappa\alpha\iota\ \kappa\alpha\tau\omega$. Si quidem existimatis tu apud quem eram) Lege, Sic quidem existimat tuus apud quem eram. Xenone) De Xenone meminit idem lib. 16. harum epistolarum in principio. **ASCENSIVS.** Quae non &c.) Ego sic lego, Quae non quo te celem non per scribo, sed quia $\delta\upsilon\sigma\theta\upsilon\kappa\iota\lambda\eta\tau\alpha$, hoc sensu, quae mala ego non per scribo, i. non omnia scribo, non. si ideo non per scribo, quoniam vt ego cele te ea, quia bene volo ea scias: sed ideo non per scribo, quia frustra ea scieris cum sint mitigatu difficilia, & remedium illis adhibere nequeas. particula aduersatiua sed, hunc sensum efflagitat.

perorata. Reliqua sunt eiusmodi, vt meum consilium saepe reprehendam, quod non aliqua ratione ex hoc negotio emerferim. O rem minime aptam meis moribus. O illu veru $\gamma\epsilon\alpha\phi\epsilon\alpha$. Dices, quid adhuc? Nondum enim in negotio versaris: nescio, & puto molestiora restare. Sed haec ipsa fero equidem fronte (vt puto) & vultu bellis: sed angor intimis sensibus. Ita multa vel iracunde, vel insolenter, vel in omni genere stultitiae, insulte, arroganter & dicuntur & tacentur quotidie. Quae non, quo te celem non per scribo, sed quia $\delta\upsilon\sigma\theta\upsilon\kappa\iota\lambda\eta\tau\alpha$ sunt. Itaque admirabere mea $\beta\alpha\theta\upsilon\tau\eta\tau\alpha$, cum salui redierimus. tanta mihi $\mu\epsilon\lambda\epsilon\tau\eta$ huius virtutis datur. Ego quoque haec haec tenus. Et si mihi nihil erat appositum ad scribendum, quae quid ageres, vbi terrarum esses, ne suspicabar quidem. Nec hercule vnum tantum ignarus rerum mearum fui. Quid de Caesaris, quid de Milonis nominibus actum sit, hoc non modo nemo, sed ne rumor quidem quisquam, vt sciremus in Rep. quid ageretur. Quare si quid erit, quod scias de his rebus, quas putabis scire me velle, per mihi gratum erit, si id curaris ad me perferendum. Quid est praeterea? Nihil sane, nisi illud, valde me Athenae delectarunt. Vrbs duraxat, & vrbs ornametum, & hominum mores in te, & in nos quadam beneuolentia. Sed multum ea philosophia $\alpha\upsilon\omega\ \kappa\alpha\iota\ \kappa\alpha\tau\omega$. Sic quidem existimat tuus apud quem eram. nam Zenonem tuum, vel nostrum potius Quinto concesseram: & tamen propter vicinitatem totos dies simul eramus iuncti. Cum primum poteris, tua consilia ad me scribas, vt sciam quid agas, vbi quoque & maxime quando Romae futurus sis. Vale.

Argumentum. XCVII. POOLLICet se daturu Romae literas ad Atticum. Accusat tacite Marcellum, Pompeium iturum in Hispaniam non putat, dissuadet praesertim Theophane. Aduentus Pontini significatur. Cohortem suam laudat. De Xenone nonnulla & Patrone. Piliam consolatur. HVI) Est aduerbium recusantis, vt vah. quo sepius vtitur. Plato praesertim. Dabo si recte) Illud verbum, quod est superuacaneum, praestero tamen ordine ac sensu positum. sic tamen scribendum, Frustrapotius dabo si recte dari poterunt quam committam. Per fortunas) Peropes, & quicquid tibi dulce est rogo. Ades) Praesens est Romae. Quae vix harum praei codices, qui vix feram, subintelligitur, vt qui vix feram insulstatem. Sedendi comes) Ocii & desidie particeps, vel qui aliquo olim cum Cicerone gesserat honore subintelligit fuit. Non gesserit) Scribe, nunc gesserit. Erit) Alii legunt, erat. Transpadanus) Exercitum habebat trans Padum, de quo Caesar apud Lucanum, Marcellusque loquax & nominis vana Catonis. Stomachi) Ire indignationis quam mihi. Varronem dicere) quod olim refert Varronem dixisse. Qui quidem Theophant) Lege, Cui quidem Theophanes, Pompeio persuasit Theophanes ne abisset Italia. Illud) Hoc. Illi) Pompeium. Discedere) Italia. Incumbet) Vrgebatur propositum, ne Pompeius discedat. $\alpha\phi\rho\alpha\kappa\tau\alpha$) Naues interfectae, nec ad pugnam munite. $\phi\rho\rho\tau\omega$, seprio, obstruo, claudio. Cataphraet) naues contrarie aphraetis, quarum centum habebat Mithridates, dicota centum. Dicrotum) Biremem. De dicrotis Iulius Pollux libro. 1. Dicota sunt naues, quae duobus gubernaculis pariter a prorae reguntur & puppi. Meminit in Epistolis ad Atticum Cicero. Nam & ipse Domitius bona habebat plane dicota. De dicrotisme meminit Caesar Commentario bellorum ciuiliu. It aliquid) Lege, & aliud. Catacopium) Est nauis exploratoria Catacopium vt vocabulum docet. cuius meminit Caesar in Commentariis sic, Literis celeriter in Siciliam conscriptis, & per catacopium missis. Catacopium meminit Gellius libro. 9. Nolle nos) Naturam nostram cognoscere. Nostram causam) Cognoscunt. Comites causam & conditionem profectionis meae, quod ad gloriam non lucrum nauigo. Suae) Cur ipsi & ego nauigamus. Existimatio) Honori. $\delta\omega\pi\alpha\ \eta\ \delta\epsilon\alpha\omega\sigma\iota\upsilon\alpha$, $\delta\iota\alpha\ \upsilon\psi\ \delta\delta\alpha\omega\sigma\alpha\upsilon\iota\delta\epsilon\varsigma$) Qualis domina, tales ancillae. Platonum prouerbum est libro octauo de Republica. Est & aliud prouerbum in haec verba, $\tau\alpha\varsigma\ \delta\iota\alpha\omega\sigma\iota\upsilon\alpha\varsigma\ \delta\epsilon\iota\ \kappa\upsilon\upsilon\epsilon\varsigma\ \mu\iota\mu\epsilon\tau\epsilon\rho\upsilon\upsilon\alpha$, Dominas imitantes catellae. Permanebunt) Ego non immutor, nec illi immutabitur. exemplo domini feruus etatem degit. Componitur orbis Regis ad exemplum. Ita) Turpe. Exemplum non ero delinquendi. In id parum quod fuerit) Contra illud delictum quod etiam parum fuerit, non modo non enorme. Fiet aliquid ferius) Scribe ferius, summa vrgebimus feruitate etiam delicta minima. ASCEN) Existimatio mea. i. sententia & iudicio meo. i. ita facit vt existimo eos facere debere. Si, vt interpretatur Pius pro honore capitur legam, existimatio mea. i. quae habeatur de me.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vi toties ne me literas dedisse Romam, cum ad te nullas dare? at vero posthac frustra potius dabo, si recte dari poterunt, quam committam, vt non dem. Ne provincia nobis prorogetur per fortunas, dum ades, quicquid prouideri potest, prouide. Non dici potest, quam flagrem desiderio vrbs, qui vix harum rerum insulstatem feram. Marcellus sedendi comes, etsi ille magistratum nunc gesserit: erat tamen Transpadanus. Ita mihi videtur non minus stomachi nostri Caesari fecisse, sed hoc ipse viderit. Pompeius mihi quoque videbatur (quod scribis Varrone dicere) in Hispaniam certe iturus. id ego minime probabam, cui quidem Theophanes facile persuasit, nihil esse melius, quam illud, nusquam illam discedere. ergo Graecus incumbet. valet autem autoritas eius apud illum plurimum. Ego has prid. Non. Quintil. proficiscens Athenis dedi. Cum ibi decem ipsos fuisset dies, venerat Pontinus. nam Cn. Volusius aderat Questor tuus. Vnus Tullius aberat. $\alpha\rho\rho\alpha\kappa\tau\alpha$ Rhodiorum, & dicrotum Mitylenorum habebam, & aliud catacopium. De Parthis erat silentium. quod superest Diu iuuent nos. Adhuc iter per Graeciam summa cum admiratione fecimus. Nec mehercule habeo adhuc, quae accusarem meorum. Videtur mihi nosse nos, nostram causam, & conditionem profectionis suae: plane seruiunt existimationi meae. Quod superest, si verum illud est, $\delta\omega\pi\alpha\ \eta\ \delta\epsilon\alpha\omega\sigma\iota\upsilon\alpha$, $\delta\iota\alpha\ \upsilon\psi\ \delta\delta\alpha\omega\sigma\alpha\upsilon\iota\delta\epsilon\varsigma$, certe permanebunt. Nihil enim a me fieri ita videbunt, vt sibi sit delinquendi locus. In id parum, quod fuerit, fiet aliquid a nobis ferius.

PIVS.
Hui.
Per fortunas
Aphraet.
Cataphraet.
Dicrotum.
Catacopium.
Qualis domina tales ancillae.
ASCENSIVS

Anoxia. Nā leuitate) Scribēdi. Nūc lenitate. Proficimus) Ad cōpescendū errorēs lenitate naturę. ἀνεξιχώρητος) Tolerantiā. Aliqui ἀνεξιχωρήσιμος, hoc est prohibitionē mali. Turpis) Mutata natura, laxataq; disciplina, que sūma cū difficultate perferri potest. Mali mores succrescūt, auctore Plauto, velut herba irrigua. In pręfectis) Cū nō acceperim pręfectos quos dabas, excusati me habeo. Iis quos voles) Dato tamē iis pręfectis ministros quos voles dare. Ego a me pręfectos pēdere volo. Meteorus) Suspēsus. Patronē) Fuit Epicureus, de quo meminit hic Cicero libro. i. Epist. ad Q. Fratrem, ̄s̄opi Tragędī Licinius seruus aufugit. Is Athenis apud Patro nem Epicureū pro libero fuit. De eodem Cicero quoq; lib. 3. Familiarū, Cū Patronē Epicureo mihi omnia cōmunia sunt, nisi qđ in philosophia vehemētē, ab eo dissentio. Barones) Quidā patrones legūt, hoc est Epicureos, quā lectiōne purā putācēleo, quoniā de Gręcis nō Romanis scribit. Barones alii exponūt satripas, quoniā auctore Thoma Aquinate libro de regimine principū, Barones ἀπὸ τοῦ βασιλέως, hoc est a grauitate principes sapiētissimi vocant. Alij Varrones proditissimi. Iuxta illud Ciceronis in Epistolis Famil. Nō si Varronis thesauros habere, sustinere sumptū possem. In libro de Finibus. 2. sic Hęc cū loqueris nos barones sumptuosissimos, quis Varrones alii legāt, est hęc dīctio Barones. Ex illius literis) Tu is scribēdit & in reliquis Romanū codicē sequare, hoc sensū. Debet tibi Patro dicere rem suā mihi fuisse curę propter literas tuas, quibus mihi Patronē cōmēdisti. A nostro) Lege a vestro. Pōponius em Attic⁹ erat. ὁ παλαιὸς ἄστυν) Decretū. Polycharme) Scribe Polycharmo vel Polycharmide Pratore. Me & post ipsi) Deleatur pronomē me preposita sede positū. Patroni ad Mēmiū) Scribe, Patroni me ad Mēmiū. Vt si ad vos) Lege, vt is ad tuos. id est Ariopagitas. Possē) Id tollere decretum. Ananus) Non est hęc epistola distincta. sed superiori iungitur, docet verbum autem, & scribēdum Fannius, Attuli) Legendum abstuli. συμπαθής) Miserabiliter. Data.) Scribe datę subintellige sunt. Νομοθεσία) Pastoriam, vilem ac simplicem. Meam exculationem) Excusabat Ciceronem Amanuenis qđ propter occupationem non scripserat.

NOMANDRIA. ASCENSIVS. Nomandriā meā excusationē. Non placet qđ Pius dicit vtpote qđ excusabat Ciceronē Amanuenis. sic em excusationē mei dixisset, sed excusauerat se rustice Cicero, vnde meam dicit.

Argumentū. XCIII.

PIVS. Nāuigationis suę molestū describit Athenis discessum, a Piræo ad Zostera, & alias oras. Rogat Atticum vt scribat non modo sermones Hortensianos, verum & pręfaga mēte futura odoret, in quo genere

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Negocium magnū est nauigare, atq; id mense Quintil. sexto die Delū Athenis venimus, prid. Non. Quintil. a Piræo ad Zostera vēto molesto, qui nos ibidem Nonis tenuit. Ad. VIII. Iduū

vaticinij maxime pollet. Negocia) Negocia Romana explicet. NEGOCIUM Magnū) In antiquis codicibus est reperire, magnū negociū, res minuta, sed curiositas nihil recusat. Negociū ponit pro molestia. Atq; id) Pręsertim, figura loquēdi gręcanica, ̄s̄. Mense Quintili) Iulio, quo tempore, expertus loquor, ebullit maria, nauigia Theraę videtur, miro fetore funditus spontus exēstuat. Delū) Prima Cycladū Asteria & Ortygia dicta, quoniā primū illic Coturnix apparuit. Piræo) Oppido Attico portuoso continuato mari longis muris. i. macrotychi, vnde ab holore Meuanenſi cantitatum est.

ad Ceocum vicum, deinde ad Gyarum fauo vento non aduerso. Hinc Scyrum, inde Delum: utroq; citius qđ vellemus cursum cōfecimus. Nā nobis ἀφρακτα Rhodiorū, nihil est, quod minus fluctū ferre possit: itaq; erat in animo nihil festinare, Delo nec me mouere, nisi omnia ἀκροτηρίων tuta vidissem. De Messala ad te statim, vt audiui, de Gyaro dedi literas, & id ipsum consiliū nostrū etiā ad Hortensium: cui quidem valde σωμανισμός. Sed tuas de eius iudicij sermonibus, & mehercule omni de reip. statu literas expecto παλιώτερον quidē scriptas (quoniā meos cū Thallumeto nostro peruolat libros) eiusmodi in quā literas: ex quibus ego non quid fiat (nam id vel Hellanium vir gratissimus potest efficere cliens tuus) sed quid futurum sit etiā. Cum hęc leges, habebimus Coss. Omnia perspicere poteris de Cæsare, de Pompeio, de ipsis iudiciis. Nostra autem negocia (quoniā Romę commoraris) amabo te explica: cuius rei fuerat me rescribere. De strue Salinarum plane rogo. De aqua siqd poterit fieri, eo sis animo, quo soles esse. De aqua, quā ego cū mea sponte, tū tuis sermonibus æstimo plurimi. ergo aliquid conficies. Pręterea siqd Philippus rogarit, quod in tua re faceres, id velim in eius re facias. Plura scribam ad te, cū consistero, nūc eram plane in medio mari. Vale.

aduerfus: quoniā aduersus refat. Scyru) Scyrus ante Macedoniā insula Lycomedis, clara Homeri sepulchro, & latebris Achillis pueri, dñi petere ad bellū Troianū, dicta quasi σκληρός a loci asperitate. Sūt tñ qui apud Plin. in quarto, non Scyros, sed los legunt, pręsertim Hermolaus. Scyrię Caprę mirabiles ferunt, & lapides vario colore pñtates. Sclerus dicit is quoq; qui cū sit senior, facie tñ mendaci iuuenis videtur. Prophetes cōtrariū sonat, qui cū sit iunior annis, rugosa facie videt senex. Deinde) Emēda index Omnia ἀκροτηρίων) Extrematū partū promontoriorū, obseruare prius vt fluctus nullus litus alludat. iura) Lege tuta. σωμανισμός) Aditor fui. Exēplaria vetera habēt, Tui valde σωμανιστός, hoc est certare in me honorādo & adiuuādo. De eius) Hortēsi. πολυμοστω) Ciuilis. Thalameto) Nomē propriū viri docti, de quo tñ adhuc nihil legi, hodie Thalametos doctores Caballiticos appellāt. Alii Thalmudistas. Vehelenius) prisci codices vel Hellanium vt sit etiā Hellanium. Futurū sit) Subintellige verbū sciā. Etiā cū hęc leges) lūge inferioribus cū hęc leges habebimus Consules. Est em scribēdit habebimus. Cuius rei) Super qua re. Destrue salinarū) Cōplana locū vbi sal fieri solet. Sunt qui scribūt, de strue salinarū. Quę sint salinarū strues Rutilius libro primo sic elegātissime docet, Subiectas villę vacat aspectare salinas, Multifidosq; lacus paruula fossa rigat. Nāq; hoc cenſetur nomine falsa palus, Concipiunt acrem nativa coagula pñebum, Qua mare terrenis decliue canalibus intrat: Et grauis æstiuo crusta calore coit. De aqua) Dico. Epanaphora, Repetitio videlicet vt rē maxime curet. Tui sermonibus) Scribēdum tuis. Ergo) Hortātis, vrgentis, impellentis. Quid) Aliquid omnino cōfice de aqua. Cicero, vt patuit superioribus annis ex tubulis subterraneis effossis, in quorū singulis inscriptū erat hoc nomen Cicero, induxit aquā regio prope sumptu. Rogauit) Lege rogarit. Id velim) adde, in eius re facias,

Barones,

Varrones,

Hypomnematisimos,

Nomandria,

ASCEN,

PIVS,

Atq; id, Delos, Piręum,

Zoster,

Zosterius, Apollo,

Cea,

Plinij locuti,

Loctus Propertij,

Gyarus,

Mures Gyarij,

Scyrus,

Sclerus,

Prophetes,

Thalume,

ASCENSIVS. Sed quid futurum sit etiam, supple vt Pius monet, sciam, & pro exemplo scribendi de futuro subdit. Cum haec leges &c. hoc est scribe, ad me. O Cicero cum haec leges habebimus Consules NN. nominando eos quos tunc fore putabis.

PIVS. NAVIGATIONEM suam vltiorem describit, promittit se vltimum virtute, quam docuit Atticus, vnde cuncta finem speratum habebunt. precatur anxie ne amplietur atque prorogetur prouincia, & ne Atticus a scribendo desistat, significando quid in Republica fiat.

Pugna Bouilla.

POST pugnam Bouillam. Post praelium Milonis cum Clodio, qd in via Appia prope Bouillas, commissum est. Hoc autem esse non potest, quoniam tempora non concidunt, iam enim aliquanto prius occisus fuerat Clodius. Expone igitur potius postquam discessit a Bouillis in Appia via, ubi Clodius fuerat occisus. Nausea) Stomacho, redundatione. Quid. in Arte, Non semel est stomacho nausea facta meo.

Nauseator.

Nauseator, stomachator. Tardus) Nauigabim? Aphratorum. Natiuum minutarum. Imbecillitatem) Contra fluctus. Concursum. Legati diuersarum nationum concurrerunt Cicronem visitatum ob nominis Romani & sui claritudinem. Sami) Insula Ioniae Samos. De Eumanis. Quidam Decumanis iustum legunt, castris ac itineribus intelligentes. Beroaldo placet sensum scribere. De Comanis) Comana in plurali numero Cappadociae imperii nobile quondam, & altera Corinthus frequentia multiplici. hic) Unae fanum, quod mensam Pharnacis vocant, & Reges maxime venerantur. huc) vnde dicitur ob Deafestum diem conuenitur. Altera Comana poetica. Comanae urbis fit mentio apud Strabonem libro duodecimo, in qua Chrysothomum sepultum Suidas ostendit. Meminit & Ptolemaeus & Iuriconsulti de agricolis & censitis. Ephesio Praetori) Vt proprio Praetori solent. Est enim tota illa Asia citerior Graecis habitata. Ea alacres) Scribendum, se alacres.

Comana.

Apolloniae.

Ostentationes) Vmbriatica vita, quae agendum esse docebat, & nihil agebat. Alij codices habent, oscitationes, ocia videlicet ac quietes, vnde negligentes homines oscitatores dicitur. In obsceno carmine, Vt credas Epicureum oscitari. In discrimen) Periculū, & prociū bellici, actionē. Pactiones) Concordiae publicanorum. Apollinensem) Haec Macedoniae Apollonia. Est & Libyca & Aetarnanica. Gnoesia, Sicula, Phrygia, Mysia prope Leontinos. in Tarso in Phociae noie Cyparillus ab Homero. Senone) A libi legitur Xenone, alibi Xenone. Praeter ea) Lege praetera. Et permutationis) Prisci codices copulatiua non habent. Edidi rationem) Reddidi. Praefulci) Praeparata, praefata exeparia habent. peffice. Praemuni) praestitue

ASCENSIVS.

ASCENSIVS. Sexagesimo quinto, subauditur die, nec legentium est Sexagesimo & quinto, quia, auctore Valla si interponeretur consuetudo, minor numerus praecederet, vt sic quinto & sexagesimo &c. Ostentationes, potius legam quam oscitationes, videtur autem significare se quae magnifice de virtute locutus fuerat & orando & scribendo, nunc opere ipso exhibiturū. Discrimen autem illic accipio quidem pro periculo, sed periculum pro experimento, vt illic, fac periculum in literis &c.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Ephesum venimus ad XI. Calē. Sextil. sexagesimo quinto post pugnam Bouillam. nauigauimus sine timore, & sine nausea: sed tardi9 propter aphratorum Rhodiorum imbecillitatem. De concursu legationum priuatarum, & de incredibili multitudine, quae mihi iam Sami, sed mirabilem in modum Ephesi praesto fuit, aut audisse te puto, aut quid ad me attinet? Veruntamen, cum de Comanis venissem cum imperio, Graeci quasi Ephesio Praetori se alacres obtulerunt. Ex quo te intelligere certe scio, multorum annorum ostentationes meas nunc in discrimen esse adductas. Sed vt spero, vtemur ea palaestra, quam a te didicimus, omnibusque satisficiemus, & eo facilius, quod in nostra prouincia coeactae sunt pactiones. Sed hactenus, praesertim cum cenant mihi nunciaret Sestius se de nocte proficisci. Tua negotia Ephesi curae mihi fuerunt, Thermoq, tamen si ante aduentum meum liberalissime erat pollicitus tuis omnibus, tamen Philogenem, & Seium Rhodium, & Apolloniensem Zenonem commendauit. omnino omnia se facturum recepit. Ego praeterea rationem Philogeni, permutationis eius quam tecum feci, edidi. Ergo haec quoque hactenus. Redeo ad urbana. Per fortunas (quoniam Romae manes) primum illud praefulci atque praemuni quaeso, vt

Argumentum. XCIX.

Situs annu) Vt prouincia ista non ultra annum spatium prorogetur. Intercalatur) Interponatur aliquid spatij. Exhauri) Ebibe, exuge. Maxime quaeso quoad potest) Legendum, Exime quaeso si quid potest. Exime scrupulum domesticum, si quid potest, si aliqua ratione fieri potest. Scrupulum. Nodum, difficultatem. Lucilius in Milesiacis, Iniecit non scrupulo, sed lancea. Deinde de Caesare) Vetus lectio Dein de Caesare. Rogat vt eximat scrupulum quem iniecerat Atticus de rebus Caesaris, forte non scrupulus intelligendus est. sed monet vt scribat quomodo res Caesaris se habeant, cui Caesar inhaesit. Cui in cupiditatem) Scribendum, Cui ob cupiditatem, cui Caesar incubui cupiens ei peramicus esse. In auctorem) Boni codices habent ob auctorem, Cupio quod vult Caesar, & incubo huic cupiditati propter auctoritatem Caesaris. Incubui) Inhaesi, fixi propositum. Forte Caesar Cicronem mouerat, vt vinceret & triumphum procurreret. In Republica fiat.) Deest hoc. Fiat autem, Quid dixi fiat, immo quid etiam futurum sit. Atticus enim prope diuinus erat, ac futuri tenax auctore Nepote. Statu laboret) An conditio iudiciorum fluctet. De aqua) Procurrat aquam deducere in Formianum, de qua superius vberissime.

simus annui, ne intercalatur quid. Deinde exhauri mea mandata: exime quaeso quoad potes, de illo domestico scrupulo, quem non ignoras. Dein de Caesare cui ob cupiditatem, & ob auctorem incubui, nec me piget. Et si intelligis quae meum sit scire, & curare quid in Republica fiat, immo vero etiam quid futurum sit: perscribe ad me omnia, sed diligentissime. In primis nunquid iudiciorum status, aut factorum, aut futurorum etiam labore. De aqua si curae est, si quid Philippus agat, animaduertes. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Ntequam aliquo loco confedero, neque longas a me, neque semper mea manu literas expectabis: cum autem erit spatium, utrumque dabo. Nunc iter conficiendam aestuosa & puluerulenta via. Dederam Epheso pridie, has dedi Trallibus. In prouincia mea fore me putabam Gal. Sextil. ex ea die, si me in Asiam commouero, tamen interea fiant, haec vellem, quae mihi adnunciabantur. Primum ocium Parthicum, deinde coeactae pactiones publicanorum, postremo seditio militum sedata ab Appio, stipendiumque eis usque ad Id. Quint. persolutum. Nos Asia accepit admirabiliter. aduentus noster, ne nummo quidem sumptui fuit. spero meos omnes seruire laetitia mea. tamen magno timore sum, sed bene paramus. Omnes iam nostri praeter Tullium tuum venerunt. Erat mihi in animo recta proficisci ad exercitum: aestiuos menses reliquos rei militari dare, hybernos iurisdictioni. Tu velim (si me nihilo minus nosti curiosum in Republica quae te) scribas ad me omnia, quae sunt, quae ue futura sint. Nihil mihi gratius facere potes, nisi tamen id erit mihi gratissimum, si, quae tibi mandauimus, confeceris. In primis quidem illud quod dicitur, quo mihi scies nihil esse charius. Habes epistolam plenam festinationis & pulueris. reliqua subtiliores erunt. Vale.

fecit. Paramus) Nos. In primis quid) Legendum, in primis quidem. Illud quod dicitur) In turba. Quid Romani meditentur. Subtiliores) Diligentiores. ASCENSIVS. Dederam Epheso, ex ea urbe, pridie scilicet huius diei vel quae has dedi, Nam pridie, vt barbari, pro heri non diceret.

PIVS. Argumentum. C. P. T. A. T. ocium a Parthis. Seditiosos milites sedatos gratulat. Rogat vt scribat. MEA manu) Nunc barbare propria manu dicitur. Trallibus) Trallis est ciuitas Lydiae prope Meandrum. Si meas) Prisci codices, si me in Asiam commouero. Haec vellem) Futura. Adnunciabantur) Vetera exemplaria, nunciabantur. Confeceris) Nunciabantur, quo maxima se cura leuatum putat. Ne minimo) In prioribus codicibus legitur, non minimo, sed nummo, quo res fere nulla significatur. Phrasiloquendi) Prisci vltimissima. Vipianus) dig. locati. Si quod conduxerit nummo vno, conductio nulla est. Fraxillus) Amplissima praedia nummo addixit. Valerius Maximus libro v. Exequiarum apparatus festertio in funere Hirtij & Paniae nummo his praebentibus addicere. Sumptui fuit) Sumptum ac impensam.

PIVS.

Trallis.

Nummo conducere.

ASCENSIVS.

Bidui.

Nunciabatur) Prisca exemplaria habet, cogitabat. Decedere) Recedere. Bidui) Subintellige spatio. Mos loquendi Ciceroni familiaris, vt sexcentis patet exemplis.

PIVS.

Argumentum. CIII. ACEPI) Scribit in rheda vel potius dicit dñi tedit in castra, abstinentiã suã laudat. Rogat ne provincia prorogetur. Conqueritur Appium forũ agere in aliena prouincia. Eo) Ad eos homines. Tercius) Eruditi quibus talia pericrutarĩ curã fuit, in primisq; Budeus magnus ac eruditus li-

Teruncius, Denarius, Budeus de Asse & tribus eius,

terarũ Olympionices sic. Denarius argenteus decẽ libris æris. i. assibus decem valebat. Quinarius quinq; i. dimidiũ. Sestertius quinariũ dimidiatũ hoc est duos asses & semissem. Quadrans pars assis. i. libris ære, quẽ cũ erat argentea, nõ assis argenteus, sed libella dicebat. Triens nũmus tertia pars assis. Quẽ quadratẽ Plinius & triuncẽ appellat. Cicerone Teruncium inquit. Varro, Teruncius a tribus vncijs dicitur quod sit libellẽ quarta pars & quadrans assis. Quadringenti sestertij in libra fuere. Ceteri sestertij erant vni aureus. Sestertius nũq; aureus fuit, sed ab initio statim duos asses & semissem valuit. Assis græcus erat. Triens quadrans, Tertius idẽ. Cicerone lib. 7. de Finib. Interit em̃ magnitudine maris Ægei stilla maris, vt in diuitijs Croesi teruncij accessio. Insumat) Impedat. In quẽq; Meoniũ. Συμολογέσθω) Simul studet, cooperant. eadẽ opinio ne vel ambitio certat. Propero) Nõ est instituti mei laudare. In regnũ) Post hãc vocẽ in bonis exemplarib; est, duxit. Æstiuus) Locis frigidulis ac opacis ad calorẽ arcẽdũ, inde verbũ æstiuare. Bellissimũ) Appositissimũ. Reciperat) Spropter se facturũ. Tãq; innuat, si vere docet) est, lingua & animus cõcinet. Sætia Platonica est instar oraculi, bene eruditi, probi euadãt necesse est. Ama) Curato hãc rem, hãc partẽ. Scribit etenim idẽ M. Tullius lib. 2. de Finibus, Vulgo dicitur iucũ di acti labores. nec male Euripides, Suavis est p̃teritorũ laborũ memoria. Iustiorẽ) Quod breuiorẽ. virtus em̃ perfecta ac in sumo posita cũ ascẽdere nõ valeat, temp de descẽsu cogitat. Laodice) Scribe Laodicea. Forũ agit) Ius dicit. Imposita) Imposita, inusta cauterio. ASCEN) Paucis dieb; post, habebãt, habiturẽ

Sestertius.

Assis.

Æstiuus.

Bellissimũ.

Eruditi probi.

Forũ agere.

ASCENSUS

Bibulus nunciabatur quidẽ etiam nunc in Prouinciã suam accedere. Id autem facere ob eam causã dicebant, quod tardius vellet decedere. Nos in castra properamus, quã aberant bidui. Vale. M. T. CICERO T. P. ATTICO S. ACEPI Roma sine epistola tua fasciculu literaru, in quo si modo valuisti, & Romẽ fuisi, Philotimi duco esse culpam non tuã. Hanc epistolam dictauĩ sedens in rheda, cum in castra profisciscerer, ab quib; aberã bidui. Paucis diebus habebã certos homines, quibus darẽ literas. Itaq; eo me seruauĩ. Nos tamen (et si hoc te ex aliis audire malo) sic in Prouinciã nos gerimus, quod ad abstinentiam attinet, vt nullus teruncius insumatur in quẽq;. Id fit etiã & Legatorũ, & Tribunorũ, & Prefectorũ diligentia. nã omnes mirifice συμολογέσθω gloriẽ meã. Lepta noster mirificus est, sed nũc propero. perscribã ad te paucis diebus omnia. Cicerones nostros Deiotarus filius, qui Rex ab Senatu appellatus est, secũ in regnũ duxit, dũ in æstiuis nos essemus. illũ pueris locũ esse bellissimũ duximus. Sestius ad me scripsit, quẽ tecũ esset de mea domestica & maxima cura locutus, & quid tibi esset visum. amabo te incũbe in eã rẽ, & ad me scribe, quid & possit, & tu censeas. Idẽ scripsit Hortensium de prorogãda nostra Prouinciã dixisse nescio quid: mihi in Cumano diligentissime, se, vt annui essemus, defensurũ receperat. Si quẽq; me amas, hũc locũ ama. Dicit non potest, quod inuitus a vobis absum, & simul hãc gloriã iustitiẽ & abstinentiẽ fore iustiorẽ spero, si cito decesserimus. Id quod Sceuolẽ cõtingit, quod solos nouẽ menses Asiẽ p̃fuit. Appius noster, cũ me aduẽtare videret, profectus est Tharsum vsq; Laodicea. Ibi forũ agit, cũ ego sum in Prouinciã: quã eius iniuriã nõ infector. Satis em̃ habeo negociũ in sanãdis vulneribus, quẽ sunt imposita Prouinciẽ, & quod operã, vt faciã quod minima illi cõtumelia. Sed hæc Bruto nostro velim vt dicas, illũ fecisse nõ belle, qui aduẽtu meo quod longissime potuerit, discesserit. Vale. erã, elegantia nõ vulgaris. Hora. Nil erat in loculis, i. nihil futurũ erat &c.

Argumentum. CIII. HISTORIã rerũ suarũ enarrat de Parthis. Sociis M. Tullius fidelibus vtitur. Iubet Atticum PIVS: bono animo esse. Optat non prorogari. Bruto satisfacet. CERTE) Alij codices habent certi. Pacoro) Nomẽ Parthicũ Epigrammatico teste, Scis quod in Asia Pacorus delibet aula. Herodis) Alij codices habet Herodis. Cibustra) Lacus Cappadociẽ inglorius, de quo libro Epistolũ Famil. 15. dicitur. Beroaldus) Beroaldus p̃ceptor meus, quo duce tãq; sole iter poeticũ peragrãui sic in qua dã epistola scribit Macrobius lib. 1. Saturn. sic, Horis gbus dã illos diũ, q; intercessi dã cunã, fas est ius dicere, gbus dã fas nõ est. Nã cũ hostia duci, fari nefas est. Inter caesa & porrecta fari licet. Rurũs cũ adolef nõ licet. Porrecta verbũ a porricio veteri verbo & soleni sacrificiũ quod significat exta dare in arã focũ ve, eo ve quo exta dari debebat. hinc illud apud priscos vsurpatũ. Extã dijs porriciũ, vni de manã id Maroniam, Extãq; salos Porricit in fluct;. Vbi ita scribit Seruius, Extã porricitur, hoc est porriguntur. Hyems) Quã cõcta torpẽt & silet, ociosa sunt. Ea si venerit. Si modo cito ante illorũ expeditionẽ. Illi) Parthi. Transferint) In Ciliciã. Subintellige, nobiscũ bene actũ erit. Dimittere) Qui mihi contra Parthos succedat. Ad ver) Principio veris. Tuto cõsedimus) Prisci codices, In Amano tuto cõsedimus, mote notissimo Tauri parte qua Ciliciã determinat a Syria, ita vocato quod Orestes in eo a furore sanatus est, cũ ab Iphigenia rediret cum simulacro Diane fasces lidis. a p̃cula priuã mouit furor, quod illic infantiam deposuit. Adiacet Ciliciã auctore Stephano. Plutarch; in Demetrio, Demetrius clam arrepta fuga citato gradu ad Amanũ Pylas puenit. Castar; bellorum Ciuilũ tradit Scipionẽ circa montẽ Amanũ se Imperatorẽ appellasse. Conspiciente) Vergete versus Ciliciã exercitu. Ad beneuolentiam) in beneuolentia. Manũ) Pugna resistente. Locis) Natura locorum ac situ munitissimis. Συμπαθία) Affectum in dolore parem. Romã est) Scribe sis. Nostros) Amicos. Trib. Pleb. Fur nium) Scribendum, Tribunum etiam Furnium.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vam vellẽ Romẽ effes, si forte nõ es. Nihil em̃ certi habebamus, nisi accepisse nos tuas literas ad decimũ quartũ Cal. Sextil. datas, in quibus scriptũ esset, te in Epeirũ iturũ circiter Cal. Sextil. Sed siue Romã es, siue in Epeiro, Parthi Euphratẽ transuerũ Duce Pacoro Orodis Regis Parthorũ filio, cunctis referto copiis. Bibulus nõdũ audiebatur esse in Syria. Cassius in oppido Antiochiẽ cũ omni exercitu, nos in Cappadocia ad Taurũ cũ exercitu ad Cibustra. Hostis in Cirthestica, quẽ Syriã pars proxima est Prouinciẽ meã. His de rebus scripsi ad Senatũ: quas literas, si Romẽ es, videbis putes ne reddẽdas. Eĩ multo immo omnia, quorũ νεφέλωσ, ne quod inter cesa & porrecta (vt aiũt) oneris mihi addatur, aut tẽporis. Nobis em̃ in hac infirmitate exercitus, inopia sociorũ, p̃sertim fidelĩũ, certissimũ subsidiũ est hyẽs. Ea si venerit, nec illi ante in meã Prouinciã transferint: vnũ vereor, ne Senatus propter vrbana rerũ metũ Põpeũ nolit dimittere. Quod si aliũ ad vermittit, nõ laboro. nobis modo tẽporis nequod prorogatur. Hęc igitur, si Romẽ es: sin abes, aut etiã si ades, hęc negocia sic se habet. Stam; animis, & quã cõsiliis (vt videmur) bonis vtimur, speramus etiã manu. In Amano tuto cõsedimus, copioso frumẽto, Ciliciã prope cõspiciẽte, expedito ad mutãdũ locũ paruo exercitu: sed, vt spero, ad beneuolentiã erga nos cõsentiẽte, quẽ nos Deiotari aduẽtu cũ suis oibus copiis duplicatũ eramus. Sociis multo fidelioribus vtimur, quod quisq; vsus esset, quibus incredibilis videtur & nostra mãfuetudo, & abstinentia. Delectus habet ciuũ Romanorũ, frumẽtũ ex agris in loca tutã cõportatur. Si fuerit occasio manu, sin minus, locis nos defendem;. Quare bono animo es. Video em̃ te, & quasi coram adsis, ita cerno συμπαθία amoris tui. Sed te rogo, si vilo pacto fieri poterit, si integra in Senatu causa nostra ad Cal. Ian. mãferit, vt Romẽ sis mense Ianuario. profecto nihil accipiã iniuriẽ, si tu aderis. Amicos Coss. habemus nostros. Trib. Furnium. Verũ tua est opus

PIVS:

Cibustra Inter cesa & porrecta

Porrecta

Amanus

Sympathia

Exhibere. Affiditate) Nequid prorogetur. Exhibeo) Exhibere, auctore Paulo Iurisperito libro Digest. x. est facere in publico potestate, vt ei q agit, experitūdi sit copia. hodie corā iudice producere & p̄sentare dicit. Vel corā p̄p̄tore me ab dico tutela. Brutum iuri suo relinquo, occupatus in maioribus.

PIVS. Obfignare. CREDIT Amicū iam esse in Epiro. de itinere suo. Filio iam sibi iucūdā esse gratulatur. OBSI- gnatā) Obfignare nūc sigillare dicit. Applicauit) Ad nos diuertit. Prisci codices habēt Apulei? Argumentum. CII.

Septimo quadragesimo) In priscis exemplaribus nō est septimo. Roma) Subintellige veniēs. Iuit) Trāsiuit in lōgiora loca. Vt Pōpeiū) Lege, tu Pōpeiū. Etia) Secerne, Et iam. Nomine) Debito, vt dici solet. Vale) Subintellige mitto. Patrone) Lege Patrones, subintellige mittit. Scripserit) ad Ciceronē Patroni & reliqui Attici. Pōponij condiscipuli cū Athenis ipse Atticus philosophabatur, vt nomine eorū Cicerō Pōponij salutaret.

ASCENSIVS. Finē epistolę, cuius initū est obfignatā &c. sic lego & itelligo. Etia atq; etiā vale cū Patrone tuo condiscipulo. Estq; qd sequit principium alterius epistolę cuius argumētū patris mutatis ab argumento Pij, superioris misto, ipse adieci.

Argumentum. CVI.

PIVS. Dicit nescio cui? res pulsa gaudere, qd Atticū vix credere putat. Tarētini) Ciuitas nulatensis lēsis, nec in his quę lege Iulia conceduntur. In militia) Intereūdū. Ob iter) dum agrū Tarētiniū peragro cū militibus. Cū sororis tuę filij patruo) Cū Cicerone Imperatore & Cilicię Procōsule, qui patruus est filij Pōponiæ sororis Attici. locus. Certaret.) De prouincia Cilicia. Erat qui cōpetitor Ciceroni fuit in Cilicia prouincia, qui cū obtinere, eaq; cū impetrare nō posset fringebat se liberrissime Ciceroni cessisse, qd Atticus Ciceronq; vix credidit. Certaret) Cōpetitor esset. Hoc magni) Nonne censēs hoc esse signū immensū amoris? Gauderem) Vt qui tantum, cui maximus cedere possit competitor. Nō venerat) Gaudere. non credebā enim. Qui velis ingenio cedere, rarus erit. Vt libet) Crede vel nō crede. Neq; aso) Indignari p̄stat q̄ inuidere. Interest) Mea qui sum philosophus, Interest mea indignati stomachariq; potius nugas & offensiones hominū q̄ inuidere successus.

Argumentum. CVI. Dicit nescio cui? res pulsa gaudere, qd Atticū vix credere putat. Tarētini) Ciuitas nulatensis lēsis, nec in his quę lege Iulia conceduntur. In militia) Intereūdū. Ob iter) dum agrū Tarētiniū peragro cū militibus. Cū sororis tuę filij patruo) Cū Cicerone Imperatore & Cilicię Procōsule, qui patruus est filij Pōponiæ sororis Attici. locus. Certaret.) De prouincia Cilicia. Erat qui cōpetitor Ciceroni fuit in Cilicia prouincia, qui cū obtinere, eaq; cū impetrare nō posset fringebat se liberrissime Ciceroni cessisse, qd Atticus Ciceronq; vix credidit. Certaret) Cōpetitor esset. Hoc magni) Nonne censēs hoc esse signū immensū amoris? Gauderem) Vt qui tantum, cui maximus cedere possit competitor. Nō venerat) Gaudere. non credebā enim. Qui velis ingenio cedere, rarus erit. Vt libet) Crede vel nō crede. Neq; aso) Indignari p̄stat q̄ inuidere. Interest) Mea qui sum philosophus, Interest mea indignati stomachariq; potius nugas & offensiones hominū q̄ inuidere successus.

affiditate, prudentia, gratia, tempus est necessarium, sed turpe est me pluribus verbis agere tecū. Cicerones nostri sunt apud Deiotarum: sed, si opus erit, deducuntur Rhodum. Tu, si es Romæ, vt soles, diligentissime: si in Epeiro, mitte tamē ad nos de tuis aliquē tabellariū: & vt tu quid nos agamus, & nos quid tu agas, qd q; acturus sis, scire possimus. Ego tui Brutum sic ago, vt suam ipse nō ageret. Sed iam exhibeo pupillū, neq; defendo. Sunt enim negocia & lenta & inania. Faciā tamen satis tibi quidē, cui difficilius est, q̄ ipsi: sed certe satisfaciā vtriq;. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Obfignatā iam epistolā meā, quā puto te modo plegisse, scriptā mea manu, in qua oia cōtinētur, cū subito applicauit tabellarius ad. XI. Cal. Octob. septimo & quadragesimo die Roma celeriter iuit, tā mihi lōge tuas literas reddidit, ex quibus nō dubito, qn tu Pōpeiū expectaris, dū Arimino rediret, & iā in Epeirū profectus magisq; vereor, vt scribis, ne in Epeiro sollicitus sis nō minus q̄ nos hic sumus. De Atteliano nomine scripsi ad Philotimū ne appellaret Messalā. Itineris nostri famā ad te peruenisse letor, magisq; letabor, si reliqua cognoris. Filio iam tibi iā Romę iucūdā esse gaudeo, eaq; quā nūq; vidi, tñ & amo, & amabile esse certe scio. Etiam atq; etiā vale. cum Patrone tuo condiscipulo.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vē de Tarentinis in militia laborauī, ea tibi grata esse gaudeo. Quod scribis libeter repulsam tulisse eū, qui cū sororis tuę filij patruo certaret, hoc magni amoris signū. Itaq; me etiā admonuisti, vt gauderē. nam mihi in mentē nō venerat. Non credo, inquis? vt libet, sed plane gaudeo, quoniā meo q̄ interest, & φδοῦν. Vale.

Argumentum. CVII.

VICTORiam suā in Parthos describit. Quo actu, qua fortitudine superati sint Parthi, locio quidē Bibulo: sed Ciceronis consilio virtuteq; potiore. MALVM In rem malam. Execratio) successus suos M. Tullius extollit dicitur partū memor sui in Rhetoricis, Fortunā laudare, stultitia: & vituperare, superbia est. Quid ego faciā) Nō possum panem, ficum dicere. Ciliciam) Scribe, Sicilia non ficulas lepidis vocabulis appellatas, nō gręcas vrbes describere: sed eas barbaricas videlicet vrbes, de quibus est sermo. φδουῦν) In summa, in breuitate. Cōcedis) Vt breuiter victoriā meā describam. Celebritate) Scribe celebritatem, panegyricā turbā. Erāt) Occurrebāt. Fuerūt) prisci codices habēt, fuimus. Reuelimus) Pro reuulimus, hoc est sustulimus. Alij reuimus scribūt, hoc est expunximus. Superioris.) Prędecessoris. Appit nos optime gerendo deieuit peculiari nostra beneficiā, iniurias Laodiceis illatas ab Appio. Quod idē) supuacanea verba. hic nihil dicit. Philomeli) Philomeliū auctore Strabone lib. x. i. Geographię, ciuitas Phrygię p̄ter montang. Iconij) (conuū ciuitas Lycæonię ad Taurū. Ciuis Iconieus. i. Iconiēus Stephanus. Fecim) Lege sedimus. Aquabilis) iuu pacatus. Ad. Cal. Septēb.) Exercitū lustrari. Lib. 3. ab Vrbe condita, lbi exercitū omnē Suetaurilibus lustrauit. Idē lib. x. Sacrificiū lustrale in diem postterū parat. Lustricus dies martium nonus, foeminarū octauus. Lustratores lustratrices, lustrati pueri. Armenus) Armenus. Artanades) Scribendum Artanades si prisco codici arrides, Tauri pylas) Portę Armenię nūcupant a Latinis alibi, Capię aibi, alibi Cilicię, quas nūc intelligit Cic. Diuortio) Septo, cursu intercurrente aquarū. Issum) Issos ciuitas in medio Syrię & Cilicię vbi Alexander Dariū vicit. vocabatur ab Issico sinu. Ciuis Issus. Stephanus. Aut tu aut ego) Qui nō sumus hoc nomine digni, nedū æquandi. verū est enim id Gręcorum adagiū. οὐ γὰρ πᾶσι αὐτῶν τῶν. Amano.) Castellis & castellanis Amanū. ASCENSIVS. Ea ipsa quę lego qua, vt sit ea ipsa. i. via, qua Alexander nō em habuerat Alexandri castra.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Aturnalib; mane se mihi Pindenissæ dediderūt, septimo & quinquagesimo die, postq̄ oppugnare eos cepimus. Qui, malum, isti Pindenissæ: qui sunt inquis? nomē audiui nūq;. Quid ego faciā: non potui Siciliam, Ætoliā, aut Macedoniam reddere. Hoc iam sic habeto, nec hoc exercitū hic tāta negocia gerī potuisse. quę cognosce. Sic enim concedis mihi proximis literis. Ephesum, vt venerim nostri, qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritatē, qua nihil me vnq; delectauit magis. Inde oppidis his, quę erant, mirabiliter accēpti Laodiceam prid. Calend. Sextil. venimus, ibi morati biduum, perillustres fuimus, honorificisq; verbis omneis iniurias relinimus superioris. Deinde Apamē quinq; dies morati. Sinade triduum. Philomeli quinq; dies, & Iconiū decem, sedimus. Nihil ea iurisdictione æquabilis, nihil lenius, nihil grauius. Inde ad castra veni ad. VII. Calend. Septemb. ad. III. exercitum lustrari apud Iconium. Ex his castris, cū graues de Parthis nunciū venirēt, perrexi in Ciliciam per Cappadocię partem eā, quę Ciliciam attingit, eo consilio, vt Armenius Artanades, & ipsi Parthi Cappadociā se excludi putarent. Cum dies quinq; ad Cibultra Cappadocię castra habuissē, certior sum factus Parthos ab illo aditu Cappadocię lōge abesse, Cilicię magis imminere. Itaq; confestim iter in Ciliciā feci per Tauri pylas. Tharsum veni ad. III. Non. Octobr. Inde ad Amanum contendī, qui Syriam a Ciliciā aquarum diuortio diuidit, qui mons erat hostium plenus sempiternorum. Hic ad. III. Id. Octob. magnū numerū hostiū cecidimus. Castella munitissima nocturno Pōptini aduentu, nostro matutino cepimus, incendimus: & Imperatores appellati sumus. Castra paucos post dies habuimus, ea ipsa qua cōtra Dariū habuerat apud Issum Alexander Imperator haud paulo melior, q̄ aut tu aut ego. Ibi quinq; dies morati, direpto & vastato Amano inde discessimus.

PIVS. Fortuna: Philomeliū. Iconium. Lustrare exercitum. Tauri pylas. Issos. ASCENSIVS.

EPIST. AD T. P. ATTICVM

PIVS.
Panica.

πανικα) Tumultuosa. Semper fama belli maior est ipso bello. Quando in exercitu est magna cōsternatio incerto auctore, hi panici terrores appellant. Vnde prouerbialiter græce dicit. πανικα δειματα, Timores videlicet panici. Cicero in Familiaribus, Atticus nosfer quōdam me commouet πανικος, intellexit timoribus. Synesius, καὶ πανικὸὶ φόβοι μεθ' ἐμῶν ἔσονται καταλαβόντων. Valerius Flaccus Argonauticon lib. 3.
Rapta quies, deus ancipitem lymphauerat urbem, Mygdoniæ Pan iussa ferens sequissima matris. Pan nemorū, belliq; potens.
De hoc Panico terrore meminuit Euripides in Medæa. τὰ πανικὰ) Cōmunia belli. Iungitur superioribus. Extolitur crescitq; nimium victoriæ fama, hocq; cōmune est bellis victoriis. Iuxta illud, Fama malis, quo non aliud velocius vllū, Mobilitate viget.

Mustacea.

Rumore) Secernat a superioribus. Significat Cassiū a dīto aduētus fœlicis Ciceroniani rumore cristas tollere cepisse, q; prius quasi latitabat. Atq; Scribēdū eoq; i. & eo vulnere. Laureolā) Virgam lauri, hoc est gloriā in re minima quo ad eius gesta & nullius momēti grere. Nam teste Plinio, Laurus mustaceis subiciēbat, q; mos adhuc Romę seruāt. In mustaceo) Cato in re Rustica, Mustacea sic cōfice. Faring siligineę modium vnū multo cōspergito, anisum, cymini, adipis .P. ff. casei librā, & de virga lauri deradito, eodē addito, & vbi defrixeris, lauri folia subrus addito dū cōcoques. Nūc Romani mustaciola dicunt. Bononiēses Cōfortinos. Mustacea perdas, inqt Satyrus. Pli. lib. 17. Duo lauri genera tradit Cato, Delphicā & Cypriā. Pōpeius Leneus adiecit quā mustacē appellauit, qm mustaceis subicere. Hęc esse folio maximo flaccidoq; & albicāte. Adhuc Romę Laurus mustaceis subicit. Mustacea vocant q; mustea, hoc est recētia sapiūt, vel a musto quo fiebāt. Eisdē) Cōnepte legeq; eiisdē. Nō ad Pindenissum) Erade ppositionē ad, hoc ordine. Nos Pindenissū vallo cinximus, qd oppidū Eleutherolicū munitissimū, & qd oim memoria in armis fuit, cinximus vallo. Feri hoies, & q; sequunt. Munitissimū) Subintellige erat. Eleutherolicū) Iūctim legēda est hęc dicitio. Pindenissū oppidū enumerat inter Eleutherolicos, hoc ē liberos Cilices, quos Parthi libertate donauerāt, qm in cōfinib; degebāt. Feri hoies) Subintellige, erat Pindenissū. Turre) Ambulatoria. Tormētoz) missiliū. Negociū cōfecimus) Expediimus vt aiūt. Hilara) Fuerūt. Nihil victoria letius. Iuxta illud adespōton, Victore vict; metuat, metus impet illi; Mēbra nec in dura sternere dīcat humo. Eqs) Quos fortassis ad cōscribēdū nouū equitatū seruauerat. Certis) Scribe Tressis. Subintellige p̄cio. A trib; assib; tressis p̄vili ponit. Perf; Hic Dama est, non tressis agalo. Res) Pręda. Hęc adhiuc) Ita p̄debat in acumine nouaculę. ASCENSIVS. Qd oppidū munitissimū &c. videt sine verbo erat perfect; sermo quia sequit fuit. Saturnalibus certis, Pius legit tressis, nescio quo cōstructu, nā venibāt tressis nō dixerō, sed quadrante, & forte tressis, vt sint mancipia tressis. i. triū assium. Nihil ergo mutem & cōstruatur aut cum Saturnalibus. i. diebus exercitui nostro lætis, vnde hilara vocat, certis, quia timor ab hoste nullus erat, aut certis militibus eā posse Romam ducere. Et quod plaris est, non video cur non tam recte & ac vt legatur q; omnia sup. alia, alioqui etiam seipso plaris esset.

Lauri generera.

Pindenissum

Eleutherolicos.

ASCENSIVS

Interim (scis enim quædā πανικα dici, item τὰ πανικὰ τῶν πλεον) rumore aduētus nostri, & Cassio, qui Antiochia tenebatur, animus accessit, & Parthis timor iniectus est. Itaq; eos cedētis ab oppido Cassius insecutus, re bene gessit. Qua in fuga magna autoritate Osates dux Parthorum vulnus accepit, eoq; interitū paucis post diebus. Erat in Syria nostrū nomen in gratia. Venit interim Bibulus, credo voluit appellatione hac inani nobis esse par. In eodē Amano cepit laureolā in Mustaceo querere. At ille cohortem primā totā perdidit, Centurioneq; primipilī nobilem sui generis Asiniū Dentonē, & reliquos cohortis eius dē, & Sex. Lucilium, T. Cāniū Cepionis locupletis & splendidi hominis filiū, Trib. Mil. sane plagā odiosam acceperat, cū re, tum tēpore. Nos Pindenissum, quod oppidum munitissimū Eleutherolicum omniū memoria in armis fuit, ferī homines, & acres, & omnibus rebus ad defendendū parati, cinximus vallo, & fossa, aggere maximo, vineis, turre altissima, magna tormentorū copia, multis sagittariis, magno labore, apparatu, multis sauciis ex nostris, incolumi exercitu negociū confecimus. Hilara sane Saturnalia. Militibus quoq; (equis exceptis) reliquam prędam concessimus. Mancipia venibant Saturnalibus tressis. Cum hæc scribebam in tribunali res erat ad HS. CCXX. Hinc exercitū in hyberna agri male pacati, deducendū Q. Fratri dabam: ipse me Laodiceam recipiebam. Hęc adhuc. Sed ad præterita reuertamur.

Et quod plaris) Emenda, vt quod plaris. In quo laboras) In quo rertis omnibus & conatu contēdis exhortando ne deficiā. Ligurino) Garrulo vnde cepit occasione Martialis, μάμω) Liuroi, q nihil laudabat, nec Venerē quidē totā, vt pote quā improbanū q; illi stridulū sandaliū esset, qd respiciēs vates ingeniosus ait. Laudaret faciē liuor quoq; μάμω ἀπέσκη, placere vel moriō Græco inoleuit adagio. Moriar) Disperēa. Elegātius) Lepidius q; ego facio. Actiones meas ad vnguā virtutisq; præscriptū moderor. Nec tamen) Scribēdū, nec tam. Quę summa est) Vel vtorū, vel quā adeptus sum armis

Ligurinus.
Morus.

me maxime hortaris, & quod plaris est, q; omnia in quo laboras, vt etiā Ligurino μάμω satis faciā, moriar, si quicq; fieri poterit elegātius. Nec tātā ego hęc cōtinentiā appello, quę virtus voluptati resistere videtur. Ego in vita mea nulla vnq; voluptate tāta sum affectus, quāta afficior hac integritatē. nec me tā fama (quę summa est) q; res ipsa delectat. Quid quis fuit tāti, me ipse non norā, nec satis sciebā, quid in hoc genere facere possem recte. nihil est p̄clarius. Interim hęc sūt μάμω. Ariobarzanes opa mea viuūt, regnat q; ἀποδω cōsilio & autoritate: & q; insidiatoribus eius ἀποστρεφ me, nō modo ἀποδοσκουτ̄ p̄cibū, Regē regnūq; seruauit. Interea e Cappadocia ne pilū quidē. Brutum abiectū, quātū porui, excitauit, quē nō minus amo, q; tu, pene dixi q; te. atq; etiā spero toto anno Imperiū nostrū terūciū sumptus in prouincia nullū fore: habes oia. Nūc publicas literas Romā mittere parabā. vberiores erūt q; si ex Amano misissem, at te Romæ nō fore. Sed est totū, quid Cal. Martii futurū sit. Vereor em̄, ne cū de Prouincia agetur, si Cæsar resistet, nos retineamur. His tu si adesses, nihil timerem. Redeo ad urbana, q; ego diu ignorās ex tuis iucūdisimis literis ad. V. Cal. Ian. deniq; cognoui. eas diligeētissime Philogenes liberus curauit perlonga, & nō satis tata via perferēdas. Nā quas Lemniū pueris scribis datas, nō acceperā. Lucūde de Cæsare, & q; Senatus decreuit, & q; tu speras, qbus ille si cedit salui fumus. Incēdio Pletoriano q; Leius adustus est, min⁹ moleste fero. Luceius de Q. Cassio cur tam vehemēs fuerit, & qd actū sit, aueo scire. Ego cū Laodiceā venero, Q. Sororis tuę filio togā purā iubebo dari, cui moderatē Deiotarus, cuius auxiliis magnis vsus sum. Ad me, vt scripsit, cū Ciceronibus Laodiceā vēturus erat. Tuas Epeiroticas expecto lras, vt habeā rationē

Aprofitos.

Adorodocitos.

rogationē iustis vel saltē fortib; tutatus est armis. Incēdio) Accusatione. Prętoriano) Lege pletoriano. Pletorius Leiu accusauit & cōdenauit. Adustus) Cōdenat⁹ est. Togā purā) Quā Perf; vocat Vmbonē cādidū sic ppe. Permissit sparisse oculos iā cādidus Vmbo. Dabat eloquētię cādidato. Iubebo dari) Sēlus aptissim⁹. Prisca tñ exēplaria sic habet. videor dare. hoc est puto me daturū. prima lectio decernit: hęc sen sū librat. Cui moderatē Deiotarus) hęc verba secūda lectiōnē nō improbat, sed hęc dicitio cui, referēda est ad filiū Quintū cui moderabat Deiotarus, ac apd frugi Regē alebat. Modetabor) Modificabo, nihil sine modo ac mēsurā perficiā. Sed si dicitio Deiotarus sequit, vt in hoc codice, moderatē, scribēdū est cū præfatione p̄sentī. Cuius auxiliis) Prępone his dictionibus verbū Deiotarus. Ad me) Iūgēdū sequētib;.

Toga pura,
Vmbo.

Cerata. Corniculati. Vacculg.

Non modo negocii) Alludit proverbio Catonis dicere soliti, non solum oculi, sed etiam negocii reddenda rationem. Nicanor) Libertus Atticifuit. Phameo querit cerata) Legendu, Phameo querit cerata, i. cornua querit argumentoru, de quibus Lucianus, Quintilianus, Seneca. Quod non amissisti habes, cornua non amissisti, habes igitur cornua. vel per cerata commentarios, codicesq; accepti ac expensi dicitur, quibus praepositis latine dicitur Cornicularius. Vulgo a cornu Bononiae vacculas appellant, de quibus videbis infra sic, Despiciam cerata omniu. Nonnulli exponunt phameo querit cerata, i. fieri Tribunus Cornutoru. De corniculario cum codice Dionis, Tranquilli, ac Iuriscōsultoru explicato lege annotamenta nostra maiora, capite. lxxvi. Aliqui volūt significare quid illi simile, Sequitur coruos testaq; lutoq;. Forte qui hoc munus obibat cornutorum Tribunus vocabatur, de quo Marcellinus lib. 16. Romā Redire. Per literas) Facio. Existimo) Pergratu futurū. Argumentum. CVIII.

Cornutoru tribus.

PIVS

AVDET Atticu in Epitum salu nauigasse. Addit nonnulla de Parthis, a quib; maximu bellum impendet. Dubitat ne confimetur in prouincia.

Hyemare.

PERNEcessario) Mihi ad prouinciam expediedam, ne prorogetur: & ne quid intercessa & potrecta addat. Spero) Emenda, despero. Hyemare) Hybernacula habere, hyme traducere. dicitio Pliniana ac Persana. vsurpat etia Plinius autumnare. Aestiuare, astatem agere. Loca ubi aestiuamus dicuntur aestiua. Papinius, Gelido iuuat aestiuare sub Hemo. Similiter hyberna & hybernacula, ubi hybernamus vel hyemamus. Prudentioris) Paternus casus qui Cassius prudetior est altero Cassio. Quā eas quas postea) Lege, q; eas postea. Per se, A se) Alii scribunt pre se repetita affirmatione. Illi) Parthi. ενκη, ενκη, ενκη) Facili ac fausto eius diei successu. Nec dubitat) Bellum impedere. Artanaldis fi.) Artanaldes rex Armenius. Quin) Scribendu q;. Ipsa) Prisci codices habent, & ipse. Dimittat) A Senatu ab vrbe. Nullus honos) Nec triumphus, nec quinquenium, nec Consulatus. Dum hic nodus.) Difficultas. Vereor ne dum hec difficultas expeditur, huic male arbori cuneus malus inueniat prouinciae, Proconsulesq; diu pendean

Euhemerema.

Nodus.

non modo negociu, verum etiam oculi tui. Nicanor in officio est, & a me liberaliter tractat, que (vt puto) Romam cu literis publicis mittam, vt & diligentius perferantur, & ide ad me certa de te, & a te referat. Alexis q; mihi toties salutē adscribit, est gratum: sed cur nō suis literis idem facit, quod meus ad te Alexis facit? Phameo querit nequa) Sed haec haec tenus. Cura vt valeas, & vt scia quādo cogites Romam. Etia atq; etiā vale. Tua, tuosq; Thermo, & praesens Ephesi diligentissime comendaram: & nunc per literas, ipsumq; intellexi esse per studiosum tui. Tu velim, quod antea ad te scripsi de domo Parmeni, des operam, vt qd tuo meoq; beneficio puer habet, cures nequa ratione auelatur. vtriq; vestrū existimo, tū mihi erit pergratum.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Te in Epeiru salu venisse, & vt scribis ex sententia nauigasse, vehemeter gaudeo: non esse Romae tempore pernecessario, submoleste fero. Hoc me tamen consolor, quod spero te istuc iucunde hyemare, & libenter requiescere. Cassius frater Q. Cassii familiaris tui, prudentioris, illas literas miserat, de quibus tu ex me requiris, quid sibi voluerit, q; eas postea misit: quibus per se scribit cofectū esse Parthi cum bellum. Reccesserat illi quidē ab Antiochia ante Bibuli aduentum: sed nullo nostro δυναμιστα. Hodie vero hyemat in Chirestica, maximūq; bellum impedit. Nam & Oros Regis Parthoru filius in prouincia nostra est. Nec dubitat Deiotarus, cuius filio pacta est Artanaldis filia, (ex quo sciri potest) q; cu omnibus copiis & ipse prima aestate Euphratem transiturus sit. Quo autē die Cassii literę victrices in Senatu recitate sunt, id est Non. Octob. eodē & me tumultū nūciantes. Axius noster ait nostras auctoritatis plenas fuisse, illis negat creditū. Bibuli nondū erant allate, quas certo scio plenas timoris fore. Ex his rebus hoc vereor, ne cu Pompeius propter metu rerum nouarum nusq; dimittatur, Caesari nullus honos a Senatu habeatur, dum hic nodus expeditur.

Decedere) A prouincia discedere. Intercessor) Horreo prorogationē prouincię, & horreo ne qui pro me intercedunt, obtinere non possint ne quid prorogetur. Sustinere) Obtinere. Mihi) Ne in syponodum queram ac frustra timeam. Rebus) Contra libertatem meam. Occurrere) Prouidere ac anticipare resistereq; posses. Sollicitudinem) Anxietatem metumq;. Struere) Moliri. Ita sit) Me frustra timere, Bellum) Pulchrum, gratum. Α κροπελδνταϊον) Finem, postremamq; partem. Natifeas) Fastidians nauigationem a qua vomitus & nausea nascitur. Iungitur inferioribus hec epistola. Tibi) Verba sunt Atticiquib; vsu fuerat in epistole extremitate. Decededi) Abendi Cilicia. Mora) Subintellige erit tibi O Cicero. Mallē) Respondeo his postremis verbis Cicero, mallem scripsisses, O Attice, decedes vt video & nō addidisses, vt spero. In his) In hoc caluicio pone γλυκυπικρον hoc est dulce & amarū, ita emēdat Aldus, quod faccarū acidum hodie vocat: raram apud Graecos dictionē rariore apud Latinos verbodulcacidū interpretari possumus, qua tamen vsus est Serenus his verbis, Pinguia dulcacio miscetur poma liquori. Si quid secus) Si aliquid aliter, hoc est si cofirmabitur prouincia. Fore venturum) Scribendu forte, & hic nihil affirmat. Dedisse) Subintellige te. Et statim verbis: sup. probau, & reliquo tempore probabo. Ostēda re ipsa maximo apud me comēdationes tuas esse momēto. Cybiris) Cybira ciuitatē in Cilicia & Tabas duo fratres cōdidere, Cybira & Marfyas. Hic in loco arduo supra petrā ex argumento nois ciuitatē vocauit. Tabā enim Graeci molarem dicūt. Stephanus, At Cybirenses Cabalensem agrum incolere, vnde coloni in Ciliciam venere. Strabo, Cybirensis administratio inter maximas totius Asiae censetur. Quatuor enī linguis vtebantur Pisidarū, Solymorū, Graecorū & Lydorū: vnde Cybira te pantherae de quibus Celsi lib. ix. Epist. Famil. Multū te amo) Tibi valde debeo. Rē mihi gratā fecisti. Mos loquēdi Ciceronianus. Te non putare) Me daturū operā vt a me pātheras habere possit. Inflamati) Hortatu tuo cōtētius currētes. Eorū) Scribēdū meorū: comitū videlicet. Præterq;) Ita emēda totū hoc colon, præterq; i L. Tulliu Legatū qui abstinet se p ceteris Iulia lege trāsita, semel tm in diē accepit: nō vt alii solebāt. Semel) Qui Legat; semel puaratus est tantū legē Iuliā. Hic facit) In priscis exemplaribus additū est verbū, ergo. Excipiendus) Vnus Legatus. Ticino) Lege Ticinio ministro Tullij. Sordes) Avaritiā. Aestiuis) Locis ubi morā in loco a

Nō putet Senatus, nos ante q; successum sit, oportere decedere: nec in tanto motu rerū tantis Prouinciis singulos Legatos praesse. Hic nequid mihi prorogetur, (quod ne intercessor quidē sustinere possit) horreo: atq; eo magis q; tu abes, qui consilio, gratia, studio, multis rebus occurreres. Sed dices me ipsum mihi sollicitudinem struere: cogor, & velim ita sit. Sed omnia metuo, & si bellū κροπελδνταϊον habet illa tua epistola. quā dedisti nauiseans Buthroto. Tibi, vt video & spero, nulla ad decedendum mora. Mallē vt video: nihil opus fuit, vt spero. Acceperā autē satis celeriter Iconiū per publicanorū tabellarios a Lētuli triūpho datas. in his γλυκυπικρον illud cofirmas, morā mihi nullā fore. Deinde addis, si quid secus, te ad me forte venturū. Angūt me dubitationes tuæ. Simul & vides, quas acceperim literas. Nā quas Hemoni Ceturioni Scamulā ipse scribis dedisse, nō accepi. Lēni pueris quas dedisse sepe ad me scripseras, eas Laodiceae deniq; cū eo venissem. III. Iduū Februarii, Lēnius mihi reddidit, datas ad decimū Cal. Octob. Lēnio tuas comēdationes, & statim verbis, & reliquo tempore probabo. Hæc literae cetera vetera habebāt: vnū hoc nouū de Cybiris Pantheris. Multū te amo, q; respōdisti M. Octauiō te nō putare: sed posthac omnia, quæ certa nō erūt pro certo negato. Nos enim & nostra spē bene firmi, & mehercule auctoritate tua inflammati vincemus omnes. Hoc tu ita reperies tū abstinetia, tū iustitia, facilitate, clemētia. Caue putes quicq; homines magis vnq; esse miratos, q; nullū terūciū, me obtinēte Prouinciā, sumptū factū esse, nec in Rēp. nec in quēq; meorū, præterq; in L. Tulliu Legatū: qui abstinet se, p ceteris Iulia lege trāsita semel tātū in diē, nō vt alii solebāt, omnibus vicis, accepit. Hic ergo facit, vt mihi excipiendus sit, cū terūciū nego sumptū factum: præter eū accepit nemo. Has a nostro Q. Ticinio sordes accepim; Ego aestiuis cofectis, Q. Fratré hybernis, & Cilicię præfeci. Q. Volusiu tui Tyberii generū

Acroteleus tigon. Nauisear.

Glycypicron

Cybira Tabas

Multū te amo.

gido astute trahebāt. Certus)Peritus,veridicus:cui valde confido.Cicero in verrem,Confirmat se ho- mines certos eius rei causa in Siciliam & terra & mari missurum. Alibi,Mittit homines certos Melitā. Catilinam,Certos homines in quinquerem liquisse. Attico,Hominem certū missi de comitibus meis. Calfio,Qui cum essent missi vt Antonio ex Senatus sententia certas res nunciarent, intolerabilia re- tulerunt. Virgil.Equidem per littora certos dimittam. Alibi certus est prescriptus,limitatus:Atticofa- tim dedi literas vt ex Cypro Equites ante certam diem decederent. Lilius,Cum in diem certam,vt ad lucum Ferentine conueniat edicit. Alibi certus est idem quod nescio quis. Cic.in Ora- tione ad Pontifices, Hanc ius- cundissimam vite atq; officio- rum omnium societatem cer- ti homines fidei sermonib; & falsis criminibus direme- runt. Horat.Nam si natura tu beret. A certis annis æuum remeare peractum:vernacula lingua in hac vtitur significa- tione. Sed)Quinimo,atq; Terent.in Andria, Sed Pam- philū video. Pauculos dies federet)Scribendū,pauculos dies esset. Dicecellum) Re- gionum. In hoc questu) Aucupio. Dabant) Pro- fundendum erat si nolebant equites aut milites illic in hyberna mitti. Per superlatiōe. Ero- gabatur)Impēdebatur. Ti- bi)Sum molestus. Voluisti) Mādans vt omnia immo sin- gula, quæ a me gesta sunt in prouincia perscriberem. Fa- mes)Hesiodi sententia:de qua Columella.Miserū fame mo- ri vt canunt Græce cameng. Fulgentius,Me magis fames domestica q̃ fama poetica cō- morat. Copresserant)Occul- tauerāt vt annonam flagella- rent ac accenderent. Simena) Scribe simenio, subintellige foro a Simena vrbē: de qua Stephanus, vel Sessameno. Est ciuitas Paphlagonie Ses- famos a sessamo legumine di- cta. Kεφαλα)Cornua p̃facul- tatib; i. supputatiōib; & ratio- nib;, libris videlicet cōputato- rib;, qb; q̃ p̃est Corniculari;. & Corniculo merere, apud

Sed:

Fames,

Simena.

Sessamos.

Cerata.

Corniculari;.

Corniculum.

Vaccula.

Inique men-
suræ quassan-
dæ.

Cerata pocu-
la.

Bacchus cor-
nutus.

Crater.
Ceratina
Pocula.

certum hominem, & mirifice abstinentem,missi in Cy- prum vt ibi pauculos dies federet: ne ciues Romani pauci,qui illic negociantur, ius sibi dictum negarēt. (nam euocari ex insula Cyprios non licet.) Ipse in Asiam profectus sum Tharso Non. Ian. Non meher- cule dici potest,qua admiratione Ciliciæ ciuitatum, maximeq; Tharsensium. Postea vero q̃ Taurum tras- gressus sum,mirifica expectatio Asię nostrarum dice- cesum,quæ sex mensibus imperii mei nullas meas ac- ceperat literas, nunq̃ hospitem viderat. Illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc questu. Ciui- tates locupletes ne in hyberna milites reciperent, ma- gnas pecunias dabāt. Cyprii talenta Attica CC. qua ex insula (non ἐν τῷ βόλω, sed verissime loquor) nu- mus nullus me obtinente erogabatur. Ob hæc bene- ficia, quibus illi obtupescunt,nullos honores mihi, nisi verborum, decerni sino: statuas prohibeo. Nec sum in vlla alia re molestus ciuitatibus, sed fortasse tibi, qui hæc prædicem de me perfer, si me amas. Tu enim me hæc facere voluisti. Iter igitur ita per Asiam feci, vt etiam fames, qua nihil miserius est quæ tum erat in hac mea Asia (messis enim nulla fue- rat) mihi optanda fuerit. Quacunq; iter feci,nulla vi, nullo iudicio,nulla contumelia,autoritate & cohor- tatione perfeci, vt & Græci & ciues Romani, qui fru- mentum compresserant, magnum numerum populis pollicerentur. Id. Febr. quo die has literas dedi, fo- rum institueram agere Laodiceę Cibyriticū, & Apa- mense ex Id. Mar. ibidem Synadense. Pamphilium cū Sessameno. dispiciam νεφέρα omnium. Ifauricū ex Idi- bus Maii in Ciliciam: vt ibi Iunius cōsumatur, vel im-

Tranquillū de viris illustribus. Firmicus nonnulla de re militari. Lege quę in annotamētis nostris scri- ptimus. Hęc est causa quare vulgo vaccule dicitur. Aliqui pro vasis vinaris accipiūt, vt mēsuras rerū ve- naliū se iudicaturū ac propolis pudorē impositurū dicat, quę auctore iurisperito si mēdofē sunt, quassan- dæ ac confringendę sunt: Persiano carmine subscribēte. Et de mēsurā ius dicere: vasa minora Fræge- re, Pannofus vacuis Ædiis vltimis. Cerata vasa vinarā ideo dicta, quod Prisci Græci in cornib; bubu- lis potare cōsueuerunt: ex quo Bacchus cū cornibus cernitur, ac Taurus etiā vocatur, ac apud Cizycum sub Tauri specie colit, vnde miscere vinū νεφέρα dicit, & vas in quo miscetur crater quasi crater, quod in cornu prius infundebatur. & Xenophon in 6. Ceratim populis bibisse prodit. Superius diuersam in- terpretationem attulimus. Nam modo Threicio borea, modo currimus euro. Sepe tument Zephyro lintea, sępe noto. Ifauricum) Forum. In ius) Scribe Iunius: de mense enim loquitur. ASCEN. Pauculos dies federe t. sic legam potius q̃ esset, vt sit federet iudex, quod approbant sequentia.

Tranquille)Nunciatur. Rapit)Conuellit a nobis precipitanter, cum celeritate summa. Posthu- mia) Tanq̃ esset amorabunda. Tuos) Legendum tuus, & ad Brutum referendum. Martium) In alijs codicibus Marcum. Causam) Causa legendum, gratia videlicet ac amore Bruti. Salaminij) Sunt qui Salaminij malunt. Gens est Arabum auctore Stephano, Salama ciuitas. Non probo, Salamis insu- la Atticę: de qua diuturnum certamen inter Athenenses atq; Megareses. Salamis altera ciuitas non insula: de qua nunc Cicero meminit, apud Cyprium, quam Teucer superiore relicta post bellum Tropa-

Salamii.
Salamis.

Ophis.

tranquille a Parthis. Quintilis, si erit, vt volumus, in itinere est per prouinciam redeuntibus cōsumendus. Venimus enim in Prouinciā Laodiceam Sulpitio, & Marcello Coss. prid. Calend. Sextil. inde nos oportet decedere ad. IIII. Calend. Sextil. Primum contendam a Q. Fratre, vt se præfici patiatur, quod & illo, & me inuitissimo fiet, at aliter honeste fieri non potest: præ- fertim cum virum optimum Pontinum ne nūc quidē retinere possim: rapit enim hominem Posthumius Romam: fortasse etiam Posthumia. Habes consilia nostra: nunc cognosce de Bruto. Familiares habet Brutus tuus quosdam creditores Salaminiorum. Ex Cypro Marcum Scaptium, & P. Maciniū, quos mihi maiorem in modum commēdauit. Maciniū non no- ui. Scaptius ad me in castra venit. Pollicitus sum cu- raturum me Bruti causa, vt ei Salaminii pecuniam sol- uerēt. Egit gratias, Præfecturam petiuit. Negauit me cuiq; negocianti dare: quod idem tibi ostēderam. Cn. Pompeio petenti probaram institutum meum, quid dicam Torquato, quid M. Lemnio tuo? quid multis alijs? Si Præfectus vellet esse syngraphæ causa, me cu- raturum vt exigeret: gratias egit, discessit. Appius no- ster turmas aliquot equitum dederat huic Scaptio, per quas Salaminios coereret: & eundem habuerat Præfectum, vexabat Salaminios. Ego equites ex Cy- pro decedere iussi. Molestē tulit Scaptius. Quid mul- ta? vt ei fidem meam præstarem, cum ad me Sa- laminii Tharsum venissent, & vna Scaptius, impe- rauit, vt pecuniam soluerent. Multa de syngrapha, multa de Scaptii iniuriis, negauit me audire. Hortat- us sum demum etiam pro meis in ciuitatem benefi- ciis, vt negocium conficerent. Deniq; coacturum dixi me. Homines non modo non recusare, sed etiam hoc dicere, se a me soluere. Quod enim Pr. dare consuescent, quoniam ego non acceperam, se a me quodammodo dare, atque etiam minus esse ali- quanto in Scaptii nomine, quam in vectigali præ- torio. Collaudauit homines. Recte, inqt Scaptius, sed

nie summa vectigales erāt facti. Recte)Optime ius dixisti Cicero, belle respōdet Salaminii. ASCEN. Tranquille, non subaudiō nunciatur, sed refero ad verbum præcedens, cōsumatur, scilicet Iunius,

num edificauit, nominata quādoq; chenecea a viro eius nominis q̃ eā tenuit, Ophis ex morib; cognominato. Ex- pulsus idē ab Eurilochō est. Auctor idem. Hanc etiā Bo- ctarus Rex porētissimus te- nuit, a quo claffis præfecto Ly- cophron poeta Xerxem supe- ratum fuisse dicit. Quod dis- cam) Emenda. Quid dicam? cum interrogatione: cui Tor- quato eadem petenti negauit. De M.) Scribe. Quid M. Lē- nio? subintellige dicā, si mo- do hanc viam aperuerimus. Multis alijs) Cum interroga- tione, Quid dicam? Si præfe- ctus) Sensus est, Si vellet præ- lectus equitum esse Scaptius vt tantum redimeret terro- re equitatus, vexaret Salami- nios ac ad solūdum cogeret, non erat causa cur præfectu- ram gereret, quoniam curabo ego vt absq; equitibus a Sa- laminiiis pecunia restituatur. Eise) Tātū ob hoc. Syngria phę causa) Vt pecuniā p̃ Chi- rographū aut syngraphā debi- tā exigeret, nihil estuaret, qm̃ sine eo tumultu operam da- bo vt ei soluat. Noster) Ironice. Equites) Scaptia- nos. Decedere) Abire. Fis- dem) Opem ac auxiliū exigē- di. Et vna) In his alii scri- bunt. Cōficerent) Soluerēt. Coacturū) Nisi facerēt. Ho- mines) Salaminii. Hoc est pri- cipū sequētis clausulę. Se a me soluere) hoc est, abstinen- tia mea solvebam illa talenta Attica, quæ meū essent luc- ratū) dum eorum facultatibus parco: ac me continētissime- ro. Pr.) Prætorib; extraor- dinariis. Qdē) de extorsio- nibus. A me) De ære meo. Nomine) Debito. Minus se debere Scaptio q̃ meū essēt lucrati. Vectigali) Pecunia quæ annuaria pro censu quodam Prætori dabatur: cui longo abusu in maxima pecu-

Subducere. Trālatitium Cētesimæ.

Dig. locus.

Heteroplum Amphotero plum.

Verfura.

Subducamus Putemus ratiunculam. Hoc est computum faciamus. Summam) Acerium nostrum vestrorum. Trālatio) Aliū de trālatō, nō a me recens inducto. Cētesimæ) Cētesimæ duotū generum erant. Aliquæ perpetuo scēnore ducebātur, & duodenos quotānis nīmos merebant: quæ Pūrius ad Traianū duodenos asses appellat. Alteræ centesimæ cū renouatione scēnoris anniuersaria ducebātur: quas vsuras vsurarū appellant. Centesimas quidā opinantur ex eo dictas quod quolibet anno centesimū nummū mereant, id est duodenos asses annuos. Seneca libro de Beneficiis septimo, sanguinolentitas ait. Digestis de vsuris lege nihil interest, Quod in sit gulos dies in stipulatum deductum est, ad finem centesimæ non vltra duplum debetur. Qui tamen codex inueteratus est, & ita corrigendus, tractatiam pecuniā vltra duas centesimas mereri. Dux aut centesimæ poterant deberi p duobus cōmeatib⁹, id est pro pecuniæ traiectu & mercium retro importatione ex ea pecuniā comparatarū, vt in lege prima Tituli de vsuris, Propterea Pollux libro octauo, scēnoris nautici duo genera ponit, heteroplum & amphotero plum. Heteroplū est cum commeatu tantum peculium fœnerator suscipit. Amphotero plum cū meatus quoq; Cicero quinta in Verre actione, Societates vnde erat attributa, binis cētesimis fœneratus est. Habere) Vetus codices habent, dicerem. Antiochis) Legēdum Antiochi. Anniuersario) Tribu to annuo ab Antiocho cōstituto. Ille) Scaptius. Ex syngrapha) Iuxta rigorem scripti in quo anatocismus etiā continebatur. Postulabat) Hic est finis clausulæ. Illo) Scribe cōiunctim sic Illi quid ais inq; . Dixi Scaptio quid ais? Quid petis? illicita petis, & honori meo cōtraria. Possum ne) Subintellige decernere. Et ius) Scribendū. Et ius. Diceret) Emenda diceretur. Cohortui) Attōnitus steti corde gelato iaxeus in stuporem, verba non hominis, sed feræ cuiusdam audiens. Interitus) Si ius dicebatur ex illa syngrapha. Verfura) Donatus, Verfura facere est res alienū ere alieno soluere, intellige fœneratio. His) Salaminiis es alienū verfura facta soluere volentibus. Volebant quatuor) Lege, spondent quod optatur, hoc est pecuniā fœneratiā. S. C.) Senatus cōsulto nouo, nuper inducto. Caueret) Prouideretur. Salaminiis) Verfura facientibus, ac pecuniā accipiētibus. Qui) Et qui dedisset pecuniā Salaminiis. Eis) Salaminiis. Dedisset) Fœneratiā ad verfura faciendā. Fraudē) Damno & incōmodo. Iurisconsultus Dig. de Edictio edicto. Veteres enim fraudē proponere solebant. Capitem fraudem admisisse accipimus dolo malo & per nequitiam. Numerauerunt) Fœneratores Bruti familiares. S. C.) Senatus cōsultū nouū. Ex ea) Ex illa dictio superuacanea est Qua) Eodem modo de hac syngrapha Scaptii ius tractaretur, vt in reliquis tractari solet, eodemq; modo in ista ac in reliquis procederetur, ac eluderet. S. C. Gabinianum prolatum Gabinio Consulē. Vt eodē) Emenda. Aut eodē modo iudicaretur in hac vt in ceteris. Ait se cōtradicere. Ait se nihil cōtradicere. Sic relinq;) Indiscussam. Dedi veniā) Facultatē cōcessi Scaptio vt res non discuteretur. Græcis) Salaminiis. Querētib⁹) Prima correpta sine diphthogo, cū Græci querentur quod rē reliq; indiscussā.

subducamus summam, interim cum ego in edicto trālatitio centesimas me obseruaturum dicerem cū Antiochi anniuersario: ille ex syngrapha postulabat. Illi, quid ais? inquam: possum ne contra meum edictum? At ille profert S. C. Lentulo Philippoq; Coss. vt qui Ciliciam obtineret, ei ius ex illa syngrapha diceretur. Cohortui primo: etenim erat interitus ciuitatis. Reperio duo S. C. iisdem Coss. de eadem syngrapha. Salaminiū cum Romæ verfura facere velent, non poterant, quod lex Gabinia vetabat. Tum ii Bruti familiares freti gratia Bruti spōdēt quod optatur, si sibi S. C. caueretur. Fit gratia Bruti S. C. vt ne ve Salaminiis, neve, qui eis dedisset fraudi esset. Pecuniā numerauerunt: & postea venit in mētem fœneratoribus nihil se iuuare illud S. C. quod ex syngrapha ius dici lex Gabinia vetaret. Tum fit S. C. vt aut ea syngrapha esset: qua ceteræ essent, aut eodem modo iudicaretur in hac vt in ceteris. Cum hæc disceruissem, seducit me Scaptius: ait se nihil contradicere, sed illos putare talenta. CC. se debere, ea se velle accipere: debere autē eos paulo minus. rogat, vt eos ad CC. perducam. Optime inquam, voco illos ad me remoto Scaptio. Quid vos? quātum inquam debetis? respondent. CC. Refero ad Scaptium. homo clamare. Quid opus est inquam potius: quod rationes confertis? Assidēt, subducūt ad nummū, cōuenit. Illi se numerare velle: vrgere, vt acciperet. Scaptius me rursus seducit. rogat, vt rē sic relinquam. Dedi veniā homini impudēter petētī. Græcis quod rentibus, & vt in fano

Postulantibus) Græcis, ne vsura cūrreret facta in templo deposito. Anatocismo) Cum scēnore renouato ac multiplicato propter centesimas illas diu retentis. Bono nomine) Obtinens nomen boni creditoris & viri, qui tondere vult pecus, non deglubere. Non bono) Nomine qui mauult rem quæ famam. Auunculo) Catoni. M. Iunius Brutus qui Cæsarem interfecit: Catonis e sorore Seruilia nepos: & gener, Porciæ maritus. Profectus) Roma abiisti. Perpetuo scēnore) Vno & eodem sine anatocismo. Anatocismus enim est vsuræ anniuersaria renouatio, quod docet M. Tullius in. vi. ad Atticū, Ma-

deponerent, postulantibus non concessi. Id clamare omnes, qui aderant. Nihil impudentius Scaptio, qui centesimis cum anatocismo contentus non esset, aliis nihil stultius. Mihi autem impudens magis, quod stultus videbatur. Nam aut bono nomine centesimis contentus erat, aut non bono quaternas centesimas sperabat. Habes meam causam: quæ, si Bruto non probatur: nescio cur illum amemus, sed auunculo eius certe probabitur: præsertim cum S. C. modo factum sit: vt puto, postquam tu es profectus in creditorum causa, vt centesimæ perpetuo scēnore ducerentur. Hoc quid intersit, si tuos digitos noui, certe habes subductum, in quo quidem δὲ δὲ πᾶσι γοῦν. Luceius M. Fab. queritur apud me per literas, summum esse periculum, ne culpa Senatus his decretis, res ad tabulas nouas perueniat: commemorat quid olim etiam mali C. Iulius fecerit, cum dieculam duxerit: nunquam Respub. plus. Sed ad rem redeo. Meditare aduersus Brutum causam, si hæc causa est, contra quam nihil honeste dici potest. Præsertim cum integram rem, & causam meam reliquerint. Reliqua sunt domestica. De dieculam, probō idem, quod tu Posthumie filia: quoniam Pomelia nugatur, sed vellem adesses, A. Q. Fratre his mensibus nihil expectaris: nam Taurus propter niueis ante menses Iunium transiri non potest: Hermum, vt rogas, creberrimis literis fulcio. P. Valerium negabat habere quicquam Deiotarus Rex, eumque ait sustentari. Cum scies Romæ intercalatum sit nec ne, velim ad me scribas certum, quo die mysteria futura sint. Literas tuas minus paulo expecto, quam si Romæ esses, sed tamen expecto. Vale.

Indecisam hodie dicunt. E' ἰδὲ μὲν ἄρ' Arcano penetrati. Pomelia nugatur) Legit Aldus: probō idem, quod tu Posthumie filia: quoniam πᾶσι γοῦν, id est vngatur. Nescio an hoc somnium sit per ebur aut cornu. Mihi nihil mutandum videretur. lectio Romana per placet. Probo idem quod tu circa Posthumie filia causam: quoniam Pomelia que litigabat cum Posthumia nugatur, frivolas rationes adducit. Celeberrimis) Alibi creberrimis. Est qui ait se sustentare) Scribe, eumque ait sustentari. Cum sis) lege, scies. Intercalatum) Prorogatum tempus. Mysteria) Sacra mei capitis & comitia Senatus, vt ita loquar, de prouincia proroganda. Minus paulo) Non ita crebro.

Anatocismo) Anatocismo
Budeus
Forum.
Vsuræ.
Diecula.
Causa.
Integrum.

Argumentum.CIX.

RESPONDET literis Attici laudantis consilium Ciceronis in Appio, & libertatem eiusdem in causa Brutina siue Scapitiana. Vituperat Appium in furtis prouincie versatum, contra a tota cohorte in hac summa cum laude & gloria fieri. De nominibus Ariobarzanis & Pompeii nonnulla. De iniquitate etiam Scaptii & crudelitate in Salaminios nonnulla. Arrogantiam Bruti taxat. Mandata Attici constanter seruat. Disputantur nonnulla ex libris de Republica. De Ciceronibus pueris amanter discuntibus. Dionysium furem irasci. Bellum Parthicum impendet quo terretur. De statua Scipionis Serapionis pulchra. De Flauio scriba. De Eupolide & Alcibiade rata ac scitu dignissima.

M. T. CICERONIS

epistolarum ad T. Pomponium Atticum LIBER SEXTVS.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

CCEPI tuas literas ad quintum miliare Laodicee: quas legi liberrime, plenissimas amoris, humanitatis, officii, diligentiae. Igitur respondebo. Sic enim postulas, nec οικονομιου mea institua, sed ordinem conseruabotuum. Recentissimas a Cybira meas literas habere ais ad X.

Cal. Octob. datas, & scire vis, tuas ego, quas acceperim. Omnis fere, quas comemoras: praeter eas, quas scribis Lentuli pueris, ex Equotutico & Brudusio datas. Quare non dixit tua industria, quod vereris, sed preclare ponitur. Siquidem id egisti, ut ego delectarer. Na nulla re sum delectatus magis, quam mea βαδύτητα in Appio tibi, libertate etiam in Bruto probari vehementer gaudeo, ac putara fecus. Appius enim ad me ex itinere bis terve ἡμεμεταμύσε literas miserat, quae quaedam a se constituta rescinderem: ut si medicus, qui aegrotus alii medico traditus sit, irasci velit ei medico, qui sibi successerit: si quae ipse in cura constituerit, immutet ille: sic Appius, cum ἡμεμεταμύσε Prouincia curaret, sanguinem miserit, quicquid potuit detraxerit, mihi tradiderit enectam, & ησσοσωνατηρεπιδύλω. Ama me, non libenter vidi, sed modo succentet, & modo gratias agit. Nihil enim a me fit cum vlla illius contumelia: tantummodo dissimilitudo meae rationis offendit hominem. Quid enim potest esse tam dissimile, quam illo imperate exhausta esse sumptibus, & iacturis Prouincia, nobis obtinentibus ea, numquam nullum esse erogatum, nec priuatum nec publicum? Quid dicam de illius praesentibus, comitibus? Legatis? Quid etiam de rapinis? de libidinibus? de contumeliis? Nunc autem domus mehercule nulla tanto consilio, aut tanta disciplina gubernatur, aut tam modesta est, quam nostra

Oeconomia.

Equotutico.

Bathytis.

Aphlegis.

Mittere sanguinem.

Acrochitismi.

Apoplegmatismi.

Ama me.

Male audire.

Οἰκονομίαν) Ordinem, distributionem. Cybi triste) Alii Codices habent Cybira. Alij Cibistre. Quatuor linguis utebantur, nomen est oppidi. Et Equotutico) Lege. Ex Equotutico. De Equotutico pro oppido legitur Pii Antonini itinerario posito inter Capuam & Beneuentum. Οἰχεται) Euanescit, perit. Dubitabas enim te bonas horas male ponere. Βαδύτητα) Gratuitatem. Liberalitatem) Scribe libertatem, quas ex Epistolis eius facile patet. Secus) Aliter. Appium videlicet de me obloqui solitum. ἡμεμεταμύσε) Subquerulas. Ipse) Prior medicus malus. Ille) Secundus. Sic Appius irascit. ἡμεμεταμύσε) Per extorsionem, auferendo. Miserit) Hauserit, feriendo venam. Metaphora est a vulnerario medico, qui ad leuanda viscera affecta, subinde sanguinem mittit. Aliquando missio fit ad caput euacuandum. Fiunt & acrochitismi & apoplegmatisimi, caput euacuantes. ἡσσοσωνατηρεπιδύλω) Subuersam. Ama me) Pro amabo. Modus loquendi Ciceronis. Significat, ita me ames. Illius) Appii. Meae rationis) Modi ac ordinis. Erogatum) Solutum. Nulla domus) Priuata meliorem disciplinam non habent quam publica. Putet) legeputant. Male audiat) Infametur. Martialis, Gentibus in Libycis coniunx tua

tota Prouincia. Hac nonnulli amici Appii ridicule interpretatur: qui me idcirco putat bene audire velle, ut ille male audiat, & recte facere non meum laudis, sed illius contumelie causa. Sin Appius, ut Bruti literas quas ad te misit, significabat: gratias nobis agit, non moleste ferro, sed tamen eo ipso die, quo haec ante lucem scribebam, cogitabam eius multa inique constituta & acta tollere. Nunc venio ad Brutum, quem ego omni studio, te authore, sum complexus, quem etiam amare coeperam, sed reuocaui me, ne te offenderem. Noli enim putare me quicquam maluisse, quam te mandatis tuis satisfacere, nec vlla de re plus laborasse. Mandatorum autem mihi libellum dedit, iisdemque de rebus tu mecum egeras. Omnia sum diligentissime persecutus. Primum ab Ariobarzane sic contedit: ut talia, quae mihi pollicebatur, illi daret. Quoad meum Rex fuit, per bono loco res fuit: post a Pompeii procuratoribus sexcentis premi coeptus. Pompeius autem cum ob ceteras causas plus potest vnus, quam ceteri omnes: tum quod putatur ad bellum parthicum esse venturus: ei tamen sic nunc soluitur: tricesimo quoque die talia Attica. XXXIII. & hoc ex tribuitis. Nec id satis efficitur in usuram menstruam. Sed Cn. noster clementer id fert. Forte cauet usurae, nec ea solida contentus est: alii neque soluit quicquam, nec potest soluere. Nullum enim erarium, nullum vectigal habet. Appii instituto tributa imperat, ea vix in foenus Pompeii, quod satis sit, efficiunt. Amici Regis duo tresve perditus sunt, sed si suum tam diligenter tenent, quam ego, aut tu. Equidem non desino tamen per literas rogare, suadere, accusare Regem. Deiotarus etiam mihi narrauit se ad eum Legatos misisse de re Bruti: eos sibi responsum retulisse, illum non habere: & mehercule ego ita iudico, nihil illo regno spoliatus, nihil Rege egentius. Itaque aut tutela cogito me abdicare: aut, ut pro Glabrione Sceuola, foenus & impendium recusare. Ego tamen quas per te Bruto promiseram praefecturas Marco Scaptio, & L. Gaudio, qui in regno rem Bruti procurabant, detuli, nec enim in Prouincia mea negociabatur. Tu autem meministi nos sic agere, ut quot vellet praefecturas sumeret, dum ne negociaretur. Itaque duas ei praefecturas dederam: sed illi, quibus petierat, de Prouincia decesserant. Nunc cognosce de Salaminis, quod video tibi etiam nouum accidisse, tanquam mihi. Nunquam enim ex illo audiuimus vllam pecuniam esse suam. Quin etiam libellum ipsius habeo, in quo est Salaminum pecuniam debent M. Scaptio, & P. Mancinio

Galle male audit. Quo ante lucem) Legendum. Quo haec ante lucem. Studio) Officio amoris. Reuocaui me) Me ab amore Bruti retraxi. Dedit) Brutus. Contendi) Elaborauit. Offenderem) Quoniam Brutus petiturus erat, quod si facerem, te nimis offenderem. Per bono loco) Magna commoditate res vertebatur. Quoque) Quocumque prima intenta. Propertius, Nam decimo admittor vix ego quoque die. Caret usura) Scribatur, cauet usurae. Respicit lucrum foenoris, nec numerati proflus pecuniam curat, sed ad summam crescere permittit. Infra) Ea in foenus Pompeii quod satis sit efficiunt. Solida) Ariobarzanes. Deiotarus) Rex Galatarum. Abdicare tutela) Deponere tutelam. Foenus) Scribe. Aut foenus. Impendium) Datum & utilitate. Pro te) Lege, per te, intercessione tua. Nec enim calidum & frigidum eodem ex ore procedere debent. Atticus, ut qui mandauerat & edixerat Ciceroni, omnia sancte regeret: nunc in causa amici iniustissima, recantare non debet, sed vnum seruare propositum: eandemque mentem non flabris hinc & inde percussam. Sapiens ac iustus esse quis nequit si gratia variat animum: si fractus illa labatur orbis impavidum ferient ruinae. Amicitia cum potentissima sit corrumpere calculos, agamus Ephialtem iudicem, qui velauit oculos ne puerum adamatam videret ad se deprecatorem misit sum contra iustitiam: iustitia virtus est distributiva, oculos habet quidem acerrimos, sed conuictus contra turbantes affectus. Quibus) Pro quibus. Ex illo) Ab illo Bruto. Dissimulabat nobiscum Brutus tegens hoc foenus. Scaphio) Lege Scaptio. Mantisio) Macinio emendandum ut superioribus congruat.

Ephialtes iudicem

Ductis) Computatis, subductis ad sortem, quod illiberale est, vel auctore Iurifconsulto Digest. de vsuris, lege, Nihil interest, Quod in singulos dies in stipulatum deductum est ad finem centesimæ non vltra duplum debetur. Renouatione) Alij codices renouatione. Repete quod de anatocismis superius a nobis dictum est. Me amare desin) Vt iniustum iudicem ac iniquum. Edicto) Quo anatocismos prohibebam. Impingit) Hoc verbum violentiæ plenum significat vim quandam ac sinisteritatem porrigentis. Bruti) Scribentis ad me ac admonentis. Rem illam) Salaminiorum pecuniam. Suo periculo) Ad se pertinere. Nec tibi etiam) Nec tibi dixit cum rogauit vt ego pro exigenda conamodius pecunia a Salaminijs præfecturam Scaptio darem. Per te) Consilio tuo. Id) Dare præfecturam. Exceperamus) Excluseramus a præfectura prouinciales negociatores. Negociatori) Caueram non dare negociatori præfecturam. Quod si cuiquam) Negociatori danda est, huic Scaptio non est danda. Huic tamen non) Subintelligenda est. Appio) Sub Appio. Obsederat) Circumstiterat ne egredierentur anteq̃ soluerent. Tragica & inhumana barbaries. Necarentur) Prisci codices habent morerentur. Quaternas centesimas) Centesimarum quatuor Anatocismos. Itaque) Lege. Idque, me singulas centesimas obseruatum. Idque) Et illud meum edictum. Foeneratoribus) subintelligendum ab. Probaretur) Barbari ac sanguinarii foeneratores hoc edictum meum probabant. Scaptius id Brutusque nobilis ac philosophus improbabitur. Pompeio & Lemnio. Probauit) Excusatione satisfeci. Vt probem) Quomodo probare possim & a peccato defendere. Consistere) Obseruari. Duci tantum singula centesima sine renouatione renouationeque de qua edixeram. Quærat) Præfixa. Deponere. In fano Salaminijs. Silerent) Connuerent, rem indiscussam relinquere. Veniam dederunt) Obtemperarunt. Iis) Salaminijs debitoribus. Paulus) Creditor Salaminiorum, quieodem modo exigere tētabit illectus eadem patientia. Α κοινωτης) Acerbe, non socialiter. Acinoniti vocati sunt Aegyptiorum phi-

Impingere.

Acinoniti.

familiaribus meis : eos mihi commendat. Adscribit etiam, & quasi calcar admouet : intercessisse sese pro iis magnam pecuniam. Confeceram, vt soluerent centesimis sexenni ductis cum renouatione singulorum annorum. At Scaptius quaternas postulabat. me tui, si impetrasset, ne tu ipse me amare desineres. Nam ab edicto meo recessissem, & ciuitatem in Catonis, & in ipsius Bruti fide locatam, meisque beneficiis ornata, funditus perdidissem. Atque hoc tempore ipse impingit mihi epistolam Scaptius Bruti: rem illam suo periculo esse. Quod nec mihi vnquam Brutus dixerat, nec tibi etiam, vt præfecturam Scaptio deferrem. Id vero per te exceperamus negociatori, quod si cuiq̃ huic tamen non. Fuerat enim præfectus Appio, & quidem habuerat turmas equitum: quibus inclusum in curia Senatum Salamine obsederat, vt fame Senatores quinq̃ necarentur. Itaq̃ ego, quo die retigi Prouinciam, cum mihi Cyprii Legati Ephesum obuiam venissent, literas misi, vt equites ex insula statim decederent. His de causis credo Scaptium iniquius de me aliquid ad Brutum scripsisse: sed tamen hoc sum animo, si Brutus putabit me quaternas centesimas oportuisse decernere, qui tota prouincia singulas obseruarem: idq̃ edixissem, idq̃ etiam acerbissimis foeneratoribus probaretur, si præfecturam negociatori denegatam quereretur, quod ego Torquato nostro in T. Lemnio, Pompeio ipsi in Sex. Statio negaui, & iis probaui. Si equites deductos moleste feret, accipiam equidem dolorem, mihi illum irasci: sed multo maiorem, non esse eum talem, qualem putassem. Illud quidem fatebitur Scaptius: me ius dicente, sibi omnem pecuniam ex edicto meo auferendi potestatem fuisse. Adde etiam illud (quod vereor tibi ipsi probem) consistere vsura debuit, quæ erat in edicto meo: deponere volebant, impetraui ab Salaminijs, vt sileret. Veniam illi quidem mihi dederunt. Sed quid iis fiet, si huc Paulus venerit: sed totum hoc Bruto dedi, qui de me ad te humanissimas literas scripsit: ad me autem, etiam cum rogat aliquid, contumaciter, arroganter, ακοινωνητος folet scribere. Tu autem velim ad eum scribas de his

Iosphi hoc est incommunicables. Acineti scriptores non dilute auctoritatis. Excidisse) Oblitum esse Martialis, Excidit mihi nomen. Credo) Te intelligere vt Bruto satisfaciã. Cum eo) Sub hac conditione. Statim) Cum primum decreui vt Salaminijs satisfacerent, satisfactum est. Prouocabo) Appellabo. Ne ad Catonem quidem) Tu enim Catone nullatenus es minor. Ε γκαλεισματα) Hortamenta. In visceribus hærent) Memori sub mente recondo. Το γαρ εν μετ' εμω) Quod enim bene est, mecum est. Significant hæc verba, Ciceronem solam amare probitatem: spernere cuncta: in quibus non est virtus ac sanctitas. Prædibus) Fideiulioribus. Intelligit sex libros, quos de Republica composuit. Æque enim viuendum ac scribendum, Mens ac vita stilo discrepare non debent: in primo quorum librorum ita scriptum reliqui. Vt enim gubernatori cursus secundus, medico salus, imperatori victoria: sic huic moderatori Reipublicæ ta ciuium vita proposita est; vt opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honesta sit. τ' σοφικόν) Ex laetibus Romane historie.

rebus, vt sciam quomodo hæc accipiat. Facies enim me certiozem, atque hoc superioribus literis ad te diligenter perscripseram. Sed plane te intelligere volui, mihi non excidisse illud, quod tu ad me quibusdam literis scripsisses, si nihil aliud de hac Prouincia, nisi illius beneuolentiam reportassem, mihi id satis esse. Sit sane, quoniam ita tu vis, sed tamen cum eo credo, quod sine peccato meo fiat. Igitur meo decreto soluta est res Scaptio statim, q̃ decretum fit. Tu iudicabis, ne ad Catonem quidem prouocabo. Sed noli me putare ἐγκαλεισματα illa tua abiecisse, quæ mihi in visceribus hærent. Flens mihi meam famam commendasti. quæ epistola tua est, in qua non mentionem facias? Itaque irascatur qui volet: patiar, ε γαρ εν μετ' εμω, præsertim cum sex libris tanq̃ prædibus me ipsum obstrinxerim: quos tibi tam valde probari gaudeo: e quibus vnum isορικόν requiris de Cn. Flauio Anni filio. Ille vero ante Decemuiros non fuit: Quippe qui Aedilis Curulis fuerit, qui magistratus multis annis post Decemuiros institutus est. Quid ergo profecit, quod protulit fastos? Occultatam putant quodam tempore istam tabulam, vt dies agendi paterent paucis. Nec vero pauci sunt authores Cn. Flauium Scribam fastos protulisse, actionesque composuisse: nec me hoc, vel potius Africannum (is enim loquitur) commentum putes. εν ελαδς. Illud de gestu histronis tu scelesti suspicaris: ego

inde postq̃ est editum expositis a Cn. Flauio primum actionibus: nulli fuerunt qui illa artificiose digesta, generatim componerent. Litus libro octauo ab Vrbe condita: scribit Aediles duos de plebe creatos, & libro nono de Flauio agit. Ergo opinio Ciceronis est vera. Atticus deceptus est qui creditit Flauium fuisse scribam Appij Decemuirum, cum alter Appius hic fuerit, longe post Decemuirum. Aedilibus curulis) Prospicienter curulis addidit, quod prius fuerant plebis Aediles. Id colligitur ex his Luitianis verbis in libri sexti calce sic, Reculantibus id munus Aedilibus plebis: conclamatum a patritijs iuuenibus est, se id honoris deorum immortalium causa, libenter acturos, vt Aediles fierent, quibus cum ab vniuersis gratiæ actus essent, factum Senatusconsultum, vt duos viros Aediles ex patribus Dictator populum rogaret. De Decemuiris Luitius agit libro tertio ab Vrbe condita, creati Decemuiri nono & trecentesimo, longe ante Curules Aediles. Profecit) Scribe profecit, videlicet Flauius. Protulit) Occultos promulgauit. Fastos) Canones dierum. Ouidius, Fastus erit per quem lege licebit agi, In quo, Verbaq̃ honoratus libera Prætor habet, Do, Dico, Addico. Peterentur a paucis) Emendatiōes codices, Patērent paucis. Auctiones) Scribendum actiones, quando liceret agere cum populo. Commentum) Finxisse. Ο εν ελαδς) Non festulisti, id est te intellexi. Gestu histronis) Licentioso vel obsceno, non constat quid hoc sit, qm̃ libros de Republica non habemus. Tu scelesti suspicaris) Gestum illū histronis tu perperam interpretaris.

Prædes.

Libri de Re publica.

Flauio scriba.

Appij duo. Aediles curules.

Fasti.

Imperator. Cicero. Α φ. λβς) Simpliciter, ingenio pudore. Imperatore) Me ab exercitu Imperatoram fuisse vocatum re egregie contra Parthos gesta. Propter casum) Misi binos tabellarios alterum itinere maritimo, alterum terrestri, ne forte primus a saeuientibus procellis Romam relictus accedere non posset. Ad me ante) Legendum, Ad me iam ante. Hunc) Memmiam. A pontidia) Causam agerem, petentem. Illum) Brutum. A Seruilia) Matre immodica rogante. Hanc Seruiliam Cæsar amauit. Nam Brutus Cæsar filius credebatur. Significant hæc verba, Mallem aliquid agere cum Memmio q̄ cū Bruto. Est enim importunus, cōtumax, acinonitos. Olim, auctore Plutarcho, cum de coniuratione ageretur, literæ ad Cæsarem in curiam fertur, quod cum animaduertisset Cato, putaretq̄ per aliquem de coniuratis eas literas Cæsari misissas, clamare cœpit ac postulare vt publice recitarentur. Et illa erat epistola ab Seruilia fore Catonis Cæsari scripta parum quidē pudice & amatorie, ac ne publice legerentur Cæsari Catoni legendas porrexit: quas cum legit Cato, in Cæsarem statim eas reiecit, & inquit, Capias ebrietasq̄ ita ad sermonem, quem inlittuerat reuerfus est. Subdit Plutarchus, ac de alia Seruilia huius fore nihil fama melior. Seruiliæ quam Bruti genetricem diximus frater fuit Cato Uticensis, quem auunculum primo, deinde etiam socerum Brutus in primis Romanorum omnium studiose couit. Me) Lege mei, vt Bruti contumaciam emolliat. Hereditate creuisse) Creuit hereditatem pro eo quod nunc barbare dicitur, auctus est hereditate, vel hereditatem consecutus est, adieuit hereditatem. Tamen hereditatem creui dicitur a cerno, nō a cresco. Pompeius est a Sto, cernere hereditatē adire. Cicero ad Dolbellam, A te autem peto vt me hanc quasi fallam hereditatem alienę glorie sinas cernere. Litiui hoc verbo vtitur libro. 4. secundi belli Punici, Sic accipitur in lege cretionum de iure deliberandi in codice, vbi Accursius fanaticus cæstro bello ne rotatur. In Bursa) Quidam in mutua pecunia intelligunt. Potest enim bursa crumena nuncupari voce Græca, v. in mutato consuetudine latina. Virgilius, Mercatique solum facti de nomine byrsam. Byrsopolos crumenas vōdens. Sed est etiam nomen propriū, vt alibi docuimus in epistolis, vt opinor, familiaribus. Quidam Bursa scribunt, que est Achæi ciuitas. Gentile Burgus, Lycophron & Stephanus auctores. Ne liberaris) Certe liberabis, si amorem relacere volueris. Exceptio) Cautio. Excipere cauere. Verbum Ciceronis & eruditorum. Illum dissimulantem) Scripserat Atticus in epistola ad Ciceronem sic, In Pompeio spes est quietis, nisi dissimulat, nisi me fallit homo sepe dissimulans. Cicero parū oracui Pomponius addidit. Erat em̄ nix atra. Ο' μονομια) Series epistolica. Ξχεδ' α' α' ο' υ' τ' α) Ex tempore agentem, rudem materiam preparentem, vnde schedia rudia poemata dicuntur. Apuleius, Ito, vt ait Lucilius, schedico & incondito. A manter inter se discunt) Exemplaria præca. Amant inter se, discunt. Tanq̄ innuat illud Catullianum, Mutuis animis amant, amantur. Liberalibus) Mense Martio. Ea sic obseruabo) Curam rerum priuatarum apprehendam quasi publicarum iam negligens, veluti in fine prouincię positus, quasi nihil intercalatum hoc est prorogatum sit.

αφελωσ̄ scripsi. De me Imperatore scribis, te ex Philotimi literis cognouisse: sed credo te iam in Epeiro cum esses, binas meas de omnibus rebus accepisse, vnas a Pindenisso capto, alteras a Laodicea, vtrascq̄ tuis pueris datas. Quibus de rebus propter casum nauigandi, per binos tabellarios misi Romam literas publice. De Tullia mea tibi assentior, scripsiq̄ ad eā, & ad Terentiam mihi placere. Tu enim ad me iam ante scripseras: at vellem te in tuum veterem gregem retulisses. Correcta vero epistola Memmiana, nihil negocii fuit. Multo enim malo hunc a Pontidia, q̄ illum a Seruilia. Quare adiunges Aufium nostrum, hominem semper amantem mei, nunc credo eo magis, quod debet etiam fratris Appii amorem erga me cum reliqua hereditate creuisse, qui declarauit quanti me faceret cum sepe, tum in Bursa. Næ tu me solitudine magna liberaris. Furni exceptio mihi non placet, nec ego vllum aliud tempus timeo, nisi quod solum ille excipit. Sed scriberem ad te de hoc plura, si Romæ esses. In Pompeio te spem omnem oculi ponere non miror: ita res est. remouendumq̄ cenleo illum dissimulantem. Sed enim δικονομία si perturbator est, tibi assignato: te enim sequor Ξχεδ' α' α' ο' υ' τ' α. Cicerones pueri amant inter se, discunt, exercentur. Sed alter, vt dixit Ilocrates de Ephoro & Theopompo, frenis eger, alter calcaribus. Quinto togam puram Liberalibus cogitabam dare. Mandauit enim pater. ea sic obseruabo, quasi intercalatū non sit. Dionysius

Cernere. Cretiones.

Bursa.

Byrsopolos.

Exceptio.

Mihi) Iudicio meo. In moribus est. Habetur & creditur a me honorum esse mortum, pueri sectus sentiunt. Furenter) Impetuose, asperrime. Auctore enim Cicerone Roscius asperius fuit in docendo, quoniam quod ipse cito didicisset, lente percipi egerrime ferebat. Hos mores Hieronymus in Cōmentariis in epistolas Pauli ad Titum grauissime fert, his prope verbis. Et reuera nihil est foedius preceptore furioso qui cum debeat esse mansuetus, ille e diuerso, toruo vultu, trementibus labiis, rugata fronte, effrenatis conuiciis, facie inter pallorem ruboremq̄ variata, clamore perstrepit, vt errantes non

Preceptor furiosus.

tam ad bonum retrahat, q̄ ad malum sua sæuitia precipitet. Thennium) Veteres codices Thennium. Scrofa vbi posset) Subintellige voluntari. Alludit voci & dictioni Scrofae. Sus in volutabro lutari, prouerbiū Hieronymianum. Scrofa querebat lucrolutari & foedari: sed omnis mea prouincia est lauta, id est nitida sine fœditate. Lautū negocium) Prouincia nostra est sine sorde. Ergo scrofos in re lauta non egemus. Πολιτεία) Administrationem publicam. Nullum vestigium) Quo etianū igno: o ad extremas incitas redactus est. Proteruiam fecit. Perit) Ad extremam redactus est egestatem. Putem) Si vilia propinas in pulcherrimis vasis: quid in vasis vilius propinabis: certe viliora. Negatiua, non, ante verbum oluculis, non est in Ioannis Lamole codice perantiquo. Ξερας) Cornu. Quid per cornu Cicero intelligat, affatim in superioribus dictum est a nobis. Reperietur) Scribo cum precis recipietur. Cernat) Lege cadat, id est eneniat. Quibus) Terroris plenissimis. Cōmoueat) Ac de exercitu, copiasq̄ prouideat. Habeo) Tantum, postea immūnis ac exors metus, longe superioribus. Quintile) Iulium. Esto) Aduerbiū concedentis. Sint in metu duo menses, duo tantum sunt, eos Bibulus sustinebit. Quid illo fiet?) Hic est animi mei tumultus, si decedo & vicem meam gerentem aliquem reliquero, quem exitum habebit quam fortunam? Si fratrem) Subintellige reli-

Sus in volutabro.

Politeum.

Cedere.

Esto.

Quid illo fiet

Quid me fiet
Quadrageraria.
Quadringeraria.
Hyemate.

quero, qui est alter ego, quem plus oculis meis amo. Quid me) Quid de me fiet. Turba) Tumultus ac Euripus animi mei. Quadragerarias) A quadraginta. Aldus emēdat quadringerarias, id est quadringentarias. Prior lectio copias mediocri Tetrarche cōfinior. Nostra armatura) Romana militiā. Equæ erit) Scribendum. Equæ erit. Erit etiā tantū gr̄is & pecunię quāntū satis sit ad sustentandū per aliquot dies exercitū, Deiotaro præsertim suppeditante. Sui negocii) Breui se venturū ad hanc prouinciā expedientem, conficiendumq̄ bellum Parthicum. Illud) Bellum Parthorum. Hyemāt) Hybernacula habēt Stationes hyernas agere hodie dicit. Negocii) Molestiæ. Bibuli edicto) Bibulus edixerat vt solueret

tur res nemini cum anatocismo, exceptis publicanis. Equites ac Senatores grauius hoc tulerint, vel exceptis certis ordinibus. Nactus occasionem edicta sua Cic. refert ac subdit. Exceptionem) Exceperat enim publicanos vel necio quos. Preiudicio) Damno. In ordinem nostrum) Equitū: nam Equites foenerabant, iuxta illud, Faciant Equites Asiatici. Aliqui ad Senatores referunt. Verum Atticus in equestri dignitate constitit. Alii publicanos volūt non exceptos, & illorū ordinē Ciceronianū dici, quī semper eos M. Tullius amauit & fouit. ἰσοδωμοσύνη) Equiualem rationē, si latinē aures ferre possunt. Receptorē) tolerabiliorē rationē edicēdi ac exigēde pecunię. Alii certiorē scribunt, id est stabiliorē in publicanorum pecuniis exigendis. Municipi) Emenda mancipe. Mancipes dicuntur qui aliquid a populo emunt conducuntve. Cic. v. Verrinarum, Mancipes cum ciuitatibus decidisse. Asiatico) In Asia proposito & decreto. Extra quam) Exceptionē. Stari nō oporteat. Exactio) nem tolli. Si pecunia exacta est ita tanq̄ iniusta. Ex fide bona) Ex equo & bono. Sunt duo genera iudicium, quidam vocāt ἄριστοι, hoc est exacti. Rigidus dicit lingua vernacula. Alteri mesodici, qui ex equo & bono arbitrantur, Lesbica norma metiētes. Epiices appellantur auctore Aristotele. Epiicia, id est æquitas dici debet non epiicia. Scauolæ) Subintellige exemplo feci. Erant Scauolę Iuriscōsulti sanctissimi. Mihi illud) Edictum meū, hoc est principii clausulę. Ut Græci) Superuacanea est dictio Græci ac frustra repetita. Διαίσιον) Discessum interpretati olim sumus, nunc diuisionem: quoniā diuisimus edicta. ideo fuere breuiora. Aere alieno) Debita hodie vocat. Syngraphis) Literas publicas hodie dicunt scripturasve priuatas. Cic. vii. Famil. Tanq̄ syngrapham ad imperatorem, non epistolam attulisses, sic pecunia ablata domum redire postulabas. Agellus olim auctore Plutarch. in Agide & Cleomene, tabulas quibus debitorum nomina continebantur oēs in forū, quod clarū appellant, cōportare iussi sunt, hisq̄ in vniū coaceruatis ignis iniectus est. Exorta igitur flāma cū diuites ac foeneratores qui astabāt tristes abiret, Agellus quasi calamitatibus illorū insultās, nūq̄ se clarus lumē, aut ignē puriorē vidisse iactabat. Syngraphas Hadrianus fiscales incendit vt gratiā populi colligeret. Spartianus auctor. Alterū) Edictum fuit de possessionibus. Alterū non de duobus dicitur. Sed de pluribus ponitur simpliciter pro alio, vt est apud Ciceronē identidē animaduertere, vt sit alterū, secundū. Magistris) Qui præsumt hastę de quibus lib. primo harū epistolarū multa. Dicēdo) Dicēdo codex antiquissimus habet, seruat iuris antiqui in loquēdo formulas. Ἀναφορῶν) Non scriptū. Nugatoribus) Græcis satiffecisti, vel credis. Eos) Esse nugatores in aliis, in hac quidē re serio loquūtur, ideo de me optime sentiūt ac loquūtur. Ἀνομοίω) Libertatem viuēdi propriis legibus. Grauis) Molestos. Habent) Ferunt. τὸ ἀναφορῶν) Præter opinionem valde, quod est valde mirabile. Adscriperat) Sūmę legitimę addiderat, vel reseruauerat. Diē) Tempus solutionis. Ducturum) Deducturum, detracturum, vel singulas centesimas computaturum in solutione non anatocismos. Si non soluerint) Ad diem laxam & amplam. Ex pactione) Ex iniusta inter eos pactione, addentur centesimę vel potius anatocismi. Gratissima) Quoniā eis sine mora & sine lite soluitur. Si) Quia. Sensus est, Nunc cū Publicani, noster ordo, illa edicta nostra in fauorem suū habēt, nō sine verbis honorificis, & cū p edicta nostra crebra mutent cū lucro, & cū lucro & mature suū ex exigāt, nō immerito nos amāt ac laudāt. Idē faciūt græci anatocismis & ceteris, saltē ad certum

Mancipes.

Iudices acti
fiodicet.
Mesodici.

Epiices,
Epiicia.

Syngraphę.

Hadriani in
incendium.
Alterum.
Magistri.

Autonomia.
Paradoxota-
tos.

tempus, exonerati. Illa) Edicta nostra. Pleno in odio) Scribē pleno modio. Prouerbitum Cicer. quo vtitur nostra lingua vernacula hoc est pleno verborum vase, Sestertio vulgo aiunt, vt Sestertium Philipporum habet, hoc est numerum ac vim ingentem. Horreo pleno alibi per maiorem exaggerationē inicit Cic. Honorem) Repetē. Si iam habent honorem. Mutationem) Commertium vtriusq̄ tabule vices accepti & expensi. Significat hoc mutare Virgil. ac priscis. Sed Maro sic cecinit, Quamuis Milesia magno Vellera mutantur Tyrios incocta rubores. Iuriscōsultus libro tertio Institutionum, Illud est quod vulgo dicebatur permutatione rerū emptionem & venditionem cōtrahit: eaq̄ speciem emptionis vetustissimam esse, argumentaq̄ vtebatur græco poeta Homero, qui aliquam partem exercitū Achiuorum vinum sibi comparasse ait permutatis quibusdā rebus. Crebra) Vnde Lucellum viuum ac stillans emergit. Crebro & parum lucrari vtilium putat Instaber. Se quisq̄ maximi putet) Putant sibi non paruum accreuisse ex laude meam gloriam, μηδὲν αὐτοῖς nihil illis, subirellige credo. Atruscatorum res sunt meri. Terribima nō minū natio danistica, vt inquit Plaut. Scis reliqua) Reliqua nostri. Me videlicet significare, me Publicanis & Græculis, dare quod ab illis accipio, hoc est verba. De statua Africani) Transita Græculis & Publicanis ad Serapionem Scipionem: docetq̄ Atticum in libris de Repub. Serapionem pro Scipione nō perperam esse positum, quoniā Scipio quidā Serapionem est appellat. Confuleq̄ quoddam veluti chaos struit: secutus seriē Attici sine serie, qui scribebat quicquid in buccā

Pleno modio

Mutare.

Scipio Sera-
pio dictus.

Ad Opis.

Scipio Sera-
pio.
Error Beroaldi & Hermolai.

Plini⁹ apert⁹,
Salutio.

Erratum fa-
brile.
An historia.

eorum, quas pactionibus ascriperat: seruauit etiam Seruilius. Ego sic diem statuo satis laxam, quam ante si soluerint, dico me centesimas ducturum: si non soluerint, ex pactione. Itaque & Græci solunt tolerabili foenore, & publicanis res est gratissima. Si illa iam habent pleno modio verborum, honorem, mutationem crebram. Quid plura? sunt omnes ita mihi familiares, vt se quisque maximi putet. Sed tamen μὴ ἀνομιῶν, scis reliqua. De statua Africani) ἡ ἀσσυριακῶν. Sed me ipsum delectauit in tuis literis. Ain tu? Scipionem hic Metellus proauum suum nescit Censorem fuisse. Atqui nihil habuit aliud inscriptum, nisi Censoria statua, quæ ad Opis per te posita in excelso est. In illa autem quæ est ad ἡγεμῶν inscriptum est Coss. quam esse eiusdem statui, amictus, annulus, imago ipsa declarat. At ego cum in turmam auratarum equestrium, quas hic Metellus in Capitolio posuit animaduertissem Serapionis subscriptione. Africani imaginem, erratū fabrilē putauī. Nunc video Metelli ἀνομιῶν turpem. Nam illud de Flauio, & fastis, si secus est, cōmune erratum est, & tu belle ἠπορήσας, & nos publicā prope opinionē secuti sumus, vt multa apud Græcos. Quis em̄ nō dixit

veniebat, morosa sine cogitatione, stylo desultorio, modo hoc, modo illud attingere. ὡς παραμέτω) Quidam scribunt, ὡς παραμέτω τῶν ἀσσυριακῶν. O negotium reatum non coherentium. O epistolam perturbatam & confusam: in qua nullus subest ordo. Quidam connectūt παραμέτων, vt aliquid subintelligatur, videlicet, ὡς ἐν παραμέτω, reliqua nostri. Me delectauit) Ista in literis tuis negligentia atq̄ cōfusio. In tuis) Familiarissimis, qui cum ad fratrem Ciceronem scribas, ordinem nullum seruare iuuat. Ain tu Scipio) Scribe, Scipionem, hoc sensu, Dicis Metellum ignorare cognomen Scipionis proauī. O rem ridiculam & nimis facetam. Ad opis) Subintellige templum. Litatus, Ad Mutiæ date sedes. Scatet hac elocutione Cic. πῶδας) Pedes Herculeę statue. Hercule) Eradenda, superfluit. Quem) Scribe, quam hoc est statuiam. In Serapionis) In vacat. Ordo, Cum animaduertissem imaginem Africani cum inscriptione Serapionis. Scipionem vocatum esse Serapionē non modo Atticus, sed post tam longa secula Beroaldus, Hermolausq̄ Barbarus ignorauerunt, errore quidem magis pudendo, vel quod hic aperitur a M. Tullio, & a Plinio libro. vii. Nat. hist. sic, Et Scipioni in seruo Serapione victimarū negociatoris vili mancipio. Eiusdem familię Scipioni post eum cognomen Salutio nimis dedit. Quintilianus accedit libro. vi. In his maxime valet similitudo si tamen ad aliquid inferius leuiusq̄ referatur: quo modo iam veteres illi iocabātur, qui Lentulum Spintherem, & Scipionē Serapionem esse dixerunt. Plinius idem libro. xxi. Florum quippe populus Romanus honorem Scipioni tantum adhibuit qui Serapio cognominabatur propter similitudinem suarū cuiusdam negociatoris. Erratum) Mendum, incuriam. Fabrilē) Statuariū. Ἀνομιῶν) Inscitiam historiarum ac veterum memoriarum. De Flauio) Qui fastos dies inuulgauit: super qua re multa superius. Si secus est) Si se res aliter habet q̄ in libris de Republica scripti. Cōmune) Omnium iuriscōsultorū, cōm historia. rū. Dicebat Attic⁹ ac affirmabat hoc de fastis nō fecisse Flauū. Belle) Tēpestiue. ἠπορήσας) Dubitasti,

Eupolis baptas scripsit. Cotytia.

Eupolin archeg) hoc est antiquae comediae patrem, quae instar Satyrae, hunc & illum carpebat. ... Deiectum in mare: Quoniam scripsit baptas

Duris.

Dares) Lege Duris Quod cum multis) Irridetur ne Duris historicus qui scripsit Eupolin ab Alcibiade praecipitatum in mare? cum minime hoc verum sit, quasi dicat, neutiq; irridetur, quonia scripsit ex sententia & opinione multorum. Zalentum) Lege Zaleucum. Zaleucus Locrensis legum lator vini aegris prohibuit in iussu medici, poena capitis his indicta, vt auctor est Aelianus in varia historia. Perperam apud

Zaleucus.

Maximum Valerium Seleucum inscribitur, qui ne filium adulterii reu geminis oculis priuaret: alteri sibi, alteri filio effudit oculis. De Zaleuco, Minoe, Zoroastre, Numa, & Lycurgo, mentio fit a Plutarcho in Numa, & Aristotele libro secundo Politicorum, qui fuit legum conditor apud

Valerii locus.

Cartundas. Onomacritus.

Locros, Cartundas apud Catinenses, Onomacritus, Philolaus Corinthius apud Thebanos. Draco, Pittacus, Androdamus legum & ipsi latores fuerunt. Locros) Locros & Locrenses indifferenter appelliant, in veteri Graecia sitos, iacet) Contemnitur iuxta illud Ouidianum, Dat esse honores, Celsus amicitias,

Iacere.

Timagus.

Theophrastus) Qui scripsit de Zaleuco nomotheta Timago) Siculo historico qui superbus vsque adeo fuit, auctore Plutarcho, vt Philistum & Thucydidem se superaturum minebat. Scripsit contra Ephorum minima quaeque prosecutus: sicula est pinguedine delibutus: de quo sic Cicero in libro de Oratore, Post Callisthenem Timaeus longe eruditissimus & rerum copia & sententiarum varietate abundantissimus, & ipsa compositione verborum non impolitus, magnam eloquentiam ad scribendum attulit, sed nullum vsu forentem. Fuit alter Timagus philosophus, cuius amicitiae Plato praecipuum dialogorum impendit. Locrensis fuit iste, Pythagoricus. Vitam Pythagorae ac naturae documenta scripsit. Philotimo) Subintellige placet, amo te, Cherfonesium) Est quadruplex Cherfonesus, Aurea, Thracia, Cymbrica, Taurica, omnes in Europa praeter auream. Appianus libro secundo bellorum ciuiliu Cherfonesium ait Asiam minorem vocari. Nihil adhuc significatur, scribitur. Sed verum) Sed superfluit, quoniam verum pro sed ponitur. τὶ λοιπὸν) Quid reliquum, superest ne aliquid quod scribam? De quo) De aliquo errato meo inaudisti? Eiusmodi) Erratum metum. πολλὰ καὶ δὲ) Multum abest vt videlicet erratum committam. Reperi in nonnullis codicibus πολλὰ καὶ δὲ) Magno animo contendere oportet. Fefellisset) Latuisset erratum aliquod. Significare) Latenter innuere mihi incaute subreperere negligentiam. Incautionem esse a cauendis erratis. Probe) Cauter ac prudenter de Pantheris: me venationi non studere. Sed a ciuitatibus) Lege Cibratibus: de quorum vrbe Cibra superius affatim. Rescripti) Sunt in epistola Familiarium libro secundo, verba Ciceronis ad Caesium sic, De Pantheris per eos qui venari solent agitur mandato meo diligenter. Sed mira paucitas est, & eas quae sunt valde aiunt queri, quod nihil cuius insidiarum in mea prouincia nisi sibi fiat. Itaq; constituisse dicuntur in Cariam ex nostra prouincia decedere, sed tamen sedulo fit, & imprimis a Patisco. Quicquid erit, tibi erit.

Cherfonesus quadruplex.

Ab Alcibiade nauigante in Siciliam deiectum esse in mare: Redarguit Eratosthenes. Affert enim, quas ille post id tempus fabulas docuerit. Num idcirco Duris Samius, homo in historia diligens, quod cum multis errauit, irridetur? Quis Zaleucum leges Locris scripsisse non dixit? Num igitur iacet Theophrastus, si id a Timaeo tuo familiari reprehensum est? sed nescire proauum suum Censorem fuisse turpe est: praesertim cum post eum Cos. nemo Cornelius illo viuo Censor fuerit. Quod de Philotimo, & de solutione HS. XXX. scribis, Philotimu circiter Calendarum Ianuariarum in Cheronesum audio venisse. At mihi ab eo nihil adhuc. Reliqua mea Camillus scribit se accepisse: ea quae sint, nescio, & a ueo scire. Sed haec posterius, & coram fortasse commodius. Illud me mi Attice in extrema fere parte epistolae commouit. Scribis enim sic τὶ λοιπὸν. Deinde me obsecras amantissime, ne obliuiscar vigilare, & vt animaduertam, quae fiant. Nunquid de quo inaudisti? & si nihil eiusmodi est πολλὰ καὶ δὲ. Nec enim me fefellisset, nec falleret: sed ista admonitio tua tam accurata, nescio quid mihi significare visa est. De M. Octauio iteru iam tibi rescribo, te illi probe respondisse: paulo vellem fidentius. Nam Caesius

Libertum) Potissimum. Alterum) Primum moleste fero prouinciae praeselle: alterum quod in tenebris versari videor, quod videlicet Po. Rom. acres oculos, hebetes habet aures. Nescit innocentiam mea in prouincia, in qua nemini insidias tendo. Melius tamen alterum refertur ad illud colon inferius, illud autem alterum alienum esse existimatione mea. In aes alienum) Dissoluendum. Erogari) Solui. Nec illi) Qui alios accusauit. Debet omni vitio carere, qui in alterum paratus est dicere. Publice) Impensa publica, vel auctoritate publica ad venandum allicere.

Libertum ad me misit, & literas accurate scriptas, & de Pantheris, sed a Cibratibus rescripti alterum me moleste ferre: si ego in tenebris laterem, nec audiretur Romae, nullum in mea Prouincia nummum, nisi in aes alienum erogari: docuiq; nec mihi pecuniam licere, nec illi capere: monuiq; eum, quem plane diligo, vt cum alios accusasset, cautius viueret. Illud autem alterum alienum esse existimatione mea Cibratas imperio meo publice venari. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

LECTA tua epistola, gaudio exultat Dionysius: etenim scripta belle est, ineq; apud eum magna in gratia posuit. Filiola tua gratum mihi fecit, quod tibi diligenter mandauit, vt mihi salutem ascriberes. Gratum etiam Pilia sed illa officiosius, q; mihi, quem iam pridem nunquam vidi. Igitur tu quoq; salutem vtriq; ascribito. Literarum datarum pridie Calend. Ianuar. suauem habui recordationem clarissimi iurifurandi, quod ego non eram oblitus. Magnus enim praetextatus illo die fuit. Habes ad omnia, non, vt postulasti, χρυσία χαλκείων, sed paria paribus respondimus. Ecce autem alia pusilla epistola, quam non relinquam ἀνευλόφωνον. Bene me hercule potuit Luceius Tusculanum, nisi forte solet cum suo tibicine, & velim scire quis sit status eius. Lentulum quidem nostrum Praetorem Tusculanum proscriptum audio. Cupio hos expeditos videre: cupio etiam Sestium: addes etiam iis Caesium, qui omnes ἀδικεῖν καὶ ἀνικαδῆν δέσπον Αἰνὸν δέχεται. De Memmio

guntur in principio Pandectaru. Nostris temporibus talis legu intentata est permutatio: quale apud Homeu patre omnis virtutis Glaucus & Diomedes inter se faciunt, dissimilia permutates. Sed paria) Prior impar fuit pmutatio. Ego τῶν ὀν ἴσθω repono. Αἰνὸν δὲ φῶν ἴσθω) Inresponsum. Potuit) Proponere veniale. Cum tibicine) Dissimulare licitatore adhibito suo tibicine vt alios mcedat ad emedsi, vel ait no ven ditur, qm tibicine cynedii illuc adducit. In auctione tibicine opus est no tibicine. Praeter Tusculanum) Vniuersa praeter hoc predictu alij no pter, sed praetore scribit. Proscriptum) Venale proposuisse. Quibus oibus) Scribendu q oes. αἰδεδεν) Veriti sunt qd recusare, timuerunt aut suscipere. Accisimo) Contrariu vitiu significare videtur, quo proterbio vtimur i eos, qui cum nolit, tñ suscipiunt erubescetes denegare, & no accipere. Caesius, verbi causa, ad dilatum nolebat, suscepit tamen, ne patres conscriptos offensos haberet.

Argumentum. CX. LECTA) Hoc est principium vnius epistolae, a superioribus dirimi debet. Sunt enim multae epistolae per magnam inertiam & incuriam confusae. Sed facile modo quis bonas horas τὴν ἀμνησῆν perdere voluerit, capitulatum digerere poterit. Ad varias respondet epistolae: Athenas tandem laudat, vbi monumentum sui se relictorum recipit.

TVA epistola gaudio) Emā da. Lecta tua epistola Dionysius gaudio exultat. Pilia) Vxor. Iam pridem) Iam longo tempore post. Adscribit) Nomine meo, quonia cum Attico mulieres non erant. Magnus) Pompeius, vt qui adhuc fasces ac trabeam paludamentumve non deposuerat in Mithridate assumptu.

Alia ad Quintum referunt toga pura donatum, quem dieis oportere iurare iusiurandum Hippocratis. Melius de iureiurando Ciceronis post Consulatu. χρυσία χαλκείων) Aurea pro aereis Homeri versus Iliad. lib. v. χρυσία χαλκείων ἐκατόμμοι ἔνεα ἑκοσιών. Aurea donauit, sibi reddenti aerea centum. De quo proterbio post reliquos meminit Aristoteles libro quinto Ethicorum vbi de iustitia agit. Martialis, Tam stupidus nūquam nec tu puto Glauce fuisti.

Aurea, donanti chalybea, qui dederas. Suptu a Diomedes & Glauci armoru permutatione. Diomedes Glaucō dedit ferrea, & accepit aurea. Hec verba le-

Aurea pro aereis.

Glauci im prudentia.

Anatiphonatos.

Proscribere, Accisimos.

Os. Restituendo) Erat em dānatus. Vt cogitet) Eū cogitare. Vt ponitur pro quod. Collata) Coacta, simul relata. Genuarios) Scribendum, ingenuum os. Probum videlicet te puerum, qui ad minima errata soles erubescere, Herodem) Scribendum Horodem. De Horode Partho in superioribus multa. Extorserant enim isti Horodi, L. talenta. Per Horodem interpretare per manum Horodis. Cæsar putabat se iturum contra Parthos, Pompeius item. Quicquid extorquebatur a Parthis, Cæsar adimi sibi & Pompeius item, credebant. Aliqui in voce Herodem nihil mutant, putantes Herodem esse libertū Cæsaris, qui Atticum. L. talentis corruperat. Hos come disse) Lege vos. Nam Pōpei? Cæsa rem, spoliū suum putat. In merito) Debito quod habet cum Pōpeo, cū Popeius putet se a Cæsa re spoliis Gallicis donandū fore. Re edificando) Retribuendo. P. Vedio) Lege. Pollione Vedio. Pollio vir amplissim⁹, alter post Mōccenatem musarum Hercules, Vedius vocabatur. In alia significatione Vedius nomen est Plutonis, a ve particula steretica hoc est priuatiua & dios. Magno nebulone) Nec te deterreat hec verba auctoritati Pollionis minime quadrantia. Nemini Cicero parcebat homo aliqui magis dicax q̄ facetus. Est tū inter hæc sua differentia. Legē) De coercēda familia ac moderanda, quod auctore Tranquillo factū est aliquando super gladiatoribus, quoniam onerosē gladiaturē idē tidē Senatū deterruere. Pēdat) Soluat vt seruos ciuitatis iure redimat, presentī pecunia. Cynocephalus) Vedit⁹ canino capite. De Cynocephalis simiis omnes meminere. Onagri) Affini syluestres; quorū foetus Lalissio vocatur. Per onagros seruos rudes & agrestes intelligit, qui Vedio seruiebāt. Sua) Impeditimēta, instrumenta viatica. Res) Hereditas. Ob signaret) Annulo signatorio scripna clauderet, ne quis aperiret herede reū ignaro. Vedianas) Depositās a Vedio. Lagunculae) Lagene parue, vasa vinaria. Amici tui) Brutī, quē mihi fraterne cōmēdasti. Hominis Brutī) Qui amicus tuus nimis bellus re magis q̄ nomine Brutus est, qui eo yratur Vedio, qui ex sororis eius lagena bibit. Hoc) Vedio. Vtatur) Cōsuetudine Vedij, Vedij amet. Illius Lepidi) Inter has lagunculas erat vna sororis illius Lepidi, πρῆστορῆσται) Historice scire, vel his storice tradere. Tūc tibi) nō te, legetur cū prisca lectione. Ambo) Ego & tu. Belle) Modice vel festiue. πρῶτον) Vestibulū. Nū in Epitō) Scribe cū Beroaldo, Nū inepti fuerimus. Academia) Legēdū in Academia. Falsas inscriptiones) Cū furdo, vt Plinius inquit, discrimine capita trū statuis adimuntur,

Horodes. Horodis.

Vedius pollio

Nebulo.

Cynocephal⁹

Onagri.

Propyleum.

restituendo; vt Curio cogitet, te audisse puto. De Egnatii Sidicini nomine, nec nulla, nec magna spe sumus. Pinnarium, quem mihi commendas, diligentissimi me Deiotarus curat, grauius ægrū. Respondi etiam minori. Tu velim, dum ero Laodiceæ, id est ad Idus Maii, q̄ sæpissime mecum per literas colloquere: & cum Athenas veneris (iam enim sciemus de rebus vrbanis, de Prouinciis, quæ omnia in mensem Martium sunt collata) vtiq; ad me tabellarios mittas. Et heustu, ingenuum os, a Cæsare per Herodem talenta Attica. L. extorsistis: in quo, vt audio, magnum odium Pompeii suscepistis. Putat enim suos nummos vos comedisse. Cæsarem in merito reedificando diligentiore fore. Hoc ego ex Pollione Vedio, magno nebulone, sed Pompeii tamen familiari, audiui. Hic Vedius venit mihi obuiam cum duobus esledis, & rheda equis iuncta, & lectica, & familia magna: pro quasi Curio legem pertulerit, H. S. centena pendat necesse est. Erat præterea Cynocephalus in esledo, nec deerat onagri. Nunquam vidi hominem nequiores: sed extremum audi. Diuersatus est Laodiceæ apud Pompeium. Vidi illum ibi, sua deposuit cum ad me profectus est. Moritur interim Vindillus, quæ res ad Magnum Pompeium pertinere putabatur. C. Venonius domum Vindilli venit: cum omnia ob signaret in Vedianas res incidit. In his inuentæ sunt quinque laguncule matronarum: in quibus vna sororis amici tui hominis Brutī, qui hac vratur: & illius Lepidī, qui hæc tam negligenter ferat. Hæc te volui scribere. Sumus enim ambo belle curiosi. Vnum etiam velim cogites. Audio Appium Eleusine facere: num inepti fuerimus, si nos quoque in Academia fecerimus? Puto inquit. Ergo id ipsū scribes ad me. Equidem valde Athenas ipsas amo. Volo esse aliquod momentum. Odi falsas inscriptiones statuarum alienarum, sed vt tibi placebit, faciesq; me, in quem diem

& nostra adiunguntur, eraso alieno titulo, nostrisq; subdito. Vt tibi placebit) Erit de hac nostra memoria. Romana mysteria) An forte gynecæa. i. Bonæ Dæ arcæ ceremoniæ? Post Leuetricam pugnam) Leuetrica pugna. In Bæotia ab Epaminonda Thebano Lacedæmonij superati sunt. Interpretare, postq̄ appulimus Leuetricas, vbi pugna fuit inter Bæotios Lacedæmonios, quale illud libro. v. Epistolariū, Ephesum venimus ad. r. Cal. Sextil, Sexagesimo & quinto post pugna Bouillam. Alij volunt M. Tullium per Leuetricam pugnam, suam intelligere cum Parthis, quæ Leuetricæ pugne simiis fuit. Ego hunc totū versiculū, vt Aristarchæa tādē animi presentia vtar, superuacaneū censeo & a scholiographis additū impudenter fuisse.

Romana incidunt mysteria, certiore, & quomodo hyemaris. Cura vt valeas.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vm Philogenes libertus tuus Laodiceam ad me salutadi causa venisset, & se statim ad te nauigaturū esse diceret, has ei literas dedi, quibus ad eas scripsi, quas acceperam a Brutī tabellario. Et respondebo primū postremæ tuæ paginæ, quæ mihi magnæ molestiæ fuit. Quod ad te scriptū est ab Cincio de Statii sermone, in quo hoc molestissimum est, Statium dicere a me quoq; id consilium probari. De isto autem hactenus dixerim, me vel plurima vincula tecum summæ cōiunctionis optare, et si sunt amoris arctissima. Tātum abest, vt ego ex eo, quo astricti sumus, laxari aliquid velim: illum autem multa de istis rebus asperius solere loqui, sepe sum expetis, sæpe etiam leniui iratum. Id scire te arbitror. In hac autem peregrinatione militiæ nostræ, sæpe incensum iravidi, sæpe placatum. Quid ad Statium adscripserit nescio. quicquid acturus de tali re fuit, scribendum tamen ad libertum non fuit. Mihi autem erit maximæ curæ, ne quid fiat secus q̄ volumus, q̄q; oportet. Nec satis est in eiusmodi re, se quæq; præstare, ac maxime partes istius officii sunt pueri Ciceronis; siue iam adulescentis, quod quidem illum soleo hortari. Ac mihi videtur matrem, valde (vt debet) amare, teq; mirifice. Sed est magnum illud quidem, verum tamen multiplex pueri ingenium, quo ego regendo habeo negotii satis. Quoniam respondi tuæ paginæ postremæ, prima mea, nunc ad primam reuertar tuam. Peloponnesias ciuitates omnes maritimas esse hominis non nequam, sed etiam tuo iudicio probati Dicæarchi tabulis credidi, Is multis nominibus in

valde) Scriptio præpostera, ita ordina, Valde vt debet. Multiplex) Inconstans, sexcentos animos gerit vt inquit Plautus. Primæ meæ) Scribe, prima mea, id est pagina, fecit hytheron proteron. Primam) πρῶτον πρῶτον. Hominis) Tabulis ac monumentis credidi. Tabulis) Historiis vel figuris, segmentis & mappis, iuxta illud Catullianum, Omne reum tribus explicare chartis, vt Africa, Asia, Europa, quos segmentatos codices hodie Ptolemæi nomine circumferunt.

Argumentum. CXI.

DE STATIO & fratres nonnulla loquitur, de multiplici ingenio Quinti pueri. De Peloponnesiacis vrbibus & Dicæarcho. Legatur ab Attico moderatiorē suā probari, quæ ciuitates pene naufragæ emerferunt. Cum Publicanis ingra est. Aditu se faciliē ait. De reditu cogitat. prorogationē Imperii non veretur. Bruto & Scaptio studet, cui tamen reculat equites dare ad pecuniam cogendam. HAS Litteras dedi. Vestiti codices, Has ei literas dedi. Consilium probari) In prisca exēplariū additur hoc, probari autem, Elegans Cicer. loquendi modus, quod ego probē qd a Statio dicitur, minime rere. De isto dixerim. Dicitum puto, hoc habeo pro dicto, hoc scilicet me dictū sit. Vel plurima) Etiam plurima, cupio adstringere amoris nostri vincula, nō laxare. Et sunt) Scribendū, & si sunt. Ex eo) Vinculo, casto, & nodo dilectionis & caritatis. Laxari) Resolui ampliari, remitti. Illi) Statium, immo Quintū Fratrem potius. De istis rebus) Morosis vxoris altercationibus & fastidiis. Leniui) Placati, Iratum) Fratrem obiurgas vt minorem. Adscripserit) Post scriptas literas addiderit. Secus) Aliter. Præstare) Amicum vel consiliariū, Pueri) Filii Quinti, gæctatula iā prouectus patri adhibetur in consilia domestica. Quod) ad quod officium, vt patrem leniat iratū, ac in officio materno retineat. Vt

Leuetrica pugna.

PIVS.

Trophonius deus.

Trophonij oraculum.

Cheronea.

Clarius Apollo.

Historicatos.

Melino Lepreum.

Tene Neoclista.

Tricia.

Phlasi.

Analogia.

Sipus.

Trophonia nacheonis) Scribe Trophoniana Cheronei. Plinius lib. xxxj. In Bœotia ad Trophoniu deum iuxta flumen Ericinū duo sunt fontes, quorū alter memoriā, alter obliuionem affert, nominibus inde excogitatis. i. iethes & λυθησιν, hoc est obliuionis & memorię. Strabo in. ix. Cosmographię meminit oraculi Trophonij. Falsius autē interpres Aristophanis. In Lebadio parte Græcię locus erat vbi fuit Itomion, id est foramen paruulū, per quod vix pes introiisset. hoc erat oraculū & ibi cōsulebat dictū a Trophone Heroe quodā ibi sepulto, cui dicatū etiā erat. Qui igitur volebat consulere illud ora-

Trophoniana Cheronei narratione Græcos in eo reprehēdit, q̄ mare tam secuti sunt, nec vllum in Peloponneso locū excipit. qui mihi auctor placet. etenim erat ἰσορικότατος, & vixerat in Pelopōneso. Admirabar tamen, & vix aggrediēs cōmunicauī cum Dionysio, atq; is primo est commotus. deinde quod tum de isto Dicęarcho non minus bene existimabat, q̄ tu de C. Vestorio. Ergo de Meluino non dubitabat, quin ei crederemus. Arcadię censebat esse Lepreon quoddā maritimū. Tene autem & Aliphera, & Tricia νεόνισσα ei videbatur, idq; τῶν ἡνίκων κατὰ λόγον cōfirmabat, vbi mentio non fit istorum. Istum itaq; ego locum totidē verbis a Dicęarcho transtuli. Phlasiōs dici sciebam, & ita fac habeas: nos quidem sic habemus. Sed primo me ἀπολογία deceperat φιλῶς δὲ παρὰ τὴν ἀπολογία. Sed hoc continuo correximus. Latari tē nostra moderatione & continētia video. Tum id magis faceres, si adesses, atq; hoc foro, quod egi ex Id. Feb. Laodiceę ad Calend. Maii omnium dicecsum præter Cilicię, mirabilia quædam effecimus. Ita multę ciuitates omni ære alieno liberatę, multę valde leuatę sunt, omnes suis legibus & iudiciis suetę,

ἀυθνομίαν) Libertatem propriis legibus viuendi. Ad se) Vt se, vt do tibi facultatem ad te corrūpendum. vel, a se, hoc est a propria industria. Imo) Scribendum, vno. id est genere, q̄ a nobis exoneratę impendit) fuerunt ὑπερβολικῶς) Per superlatiōnem, excessum vt poetę solent. Nullus vnq; Lege, Nullus in quā nullus, dico nullus. Teruncius) De nūmi huius exiguitate multa superius. Emerse) Respirauerint. Altera) Ratio & causa quare se redemerint. Mira autē) Scribendum, mira erāt. Suis humeris) Sponte sua. Reddiderunt) Soluerūt. In oculis) Grati & accepti. Gratis) Ironice.

ἀυθνομίαν adeptę, reuixerūt. His ego duobus generibus facultatem ad se ære alieno liberandas aut leuandas dedi. Vno, quod omnino nullus in imperio meo sumptus est. nullum cū dico, non loquor ὑπερβολικῶς, nullus in quā ne teruncius quidem. Hac autem re incredibile est, quantū ciuitates emerferint. Accessit altera. Mira erāt in ciuitatibus ipsorū furta Græcorū, quę magistratus vi fecerant. Quęsiuī ipse de iis, qui annis decem proximis magistratum gesserāt, aperce fatebātur. Itaq; sine vlla ignominia suis humeris pecunias populis retulerunt. Populi autē nullo gemitu publicanis, quibus hoc ipso lustro nihil soluerāt, etiā superioris lustri reddiderūt. Itaq; publicanis in oculis sumus. gratis inquis viris, sensimus. iam cętera iurisdicctio nec imperita nec demens cū admirabili facilitate. Aditus autem ad me minime prouinciales. nihil per cubicularium. ante lucem in ambulabam domi, vt olim candidatus. Grata hæc, & magna, mihiq; nōdū laboriosa ex illa vetere militia. Non. Maii in Ciliciam cogitabā. ibi cū Iuniū mensem cōsumpsissem, atq; vtinam in pace (magnū enim bellum impendet a Parthis) Quintilem in reditu ponere. Annuę enim mihi operę ad. III. Calend. Sextil. emerentur. Magna autem in spe sum, mihi nihil tēporis prorogatu iri. Habebam acta vrbana vsq; ad Non. Mart. ex quibus intelligebā Curionis nostri cōstantia, omnia potius actū iri, q̄ de prouinciis. Ergo (vt spero) prope diem te videbo. Venio ad Brutū tuū, immo nostrum (sic enim maui) Equidē omnia feci, quę potui, aut in mea prouincia perficere, aut in regno experiri. Omnia igitur modo egi cum Rege, & ago quotidie, per literas scilicet. Ipsum em̄ quatrīduū mecū habui turbulentis in rebus, quibus eū liberaui. Sed & tū præsens, & postea creberrime nō destiti rogare, & petere mea causa, suadere, & hortari sua. Multū profeci, sed quātū, nō plane (quia lōge absūm) scio. Salaminios autē (hos em̄ poterā coercere) adduxi, vt totū nomē Scaptio vellent soluere. Sed centesimis ductis a proxima quidē syngrapha, nec perpetuis, sed renouatis quotannis numerabantur numi. Noluit Scaptius.

Nam cętera) Scribendum iā cętera. Minime prouinciales) Faciles, quales cęteri præfides non præstabant. Diximus alibi Ciceronem ex Plutarcho, fuisse benignissimū in excipiendis subditorū desiderijs. Vetere) Romana. Solebat enim Cicero ab in eūte patrocinio facilitate in audiendo vri. Militia) Vsu, exercitio, iuxta illud, Militia est vita hominis super terram. Militię species amor est Ouid. Pone re) Cogitabā cōsumere. Operę) Laboriosę curę prouincialis magistratus. Emerentur) Absolūtur vel perficiuntur per militiam & sudorem, vt Lucanus, Aere merent paruo. Prorogatum iri) Q̄ non prorogabitur. Habebam.) Aliqui volunt hoc esse alterius epistolę principium. Sed ego Cicet. in acum non con torqueo. Proficere) Legendum, perficere. Nomen) deditur. Ductis) Vno cursu & falce coactis, quoniam si sciscus factum fuisset, emerisset chaos vsurarum. Sed Scaptio volebant fortem & vsuram soluere incipiendo ab vltima syngrapha, Scaptius autem gurges a prima. Nec perpetuis) Perpetuū solidum, non in frusta concisum, sed continuatum aut temporis spatium intermissum. Superius idem, Clodium præsentem fregi in Senatu, cū oratione perpetua plenissima grauitatis. Idem in Oratore, Vt si cui sit infinitus spiritus datus, tamen eū perpetuare verba nolimus. Volebat ergo M. Tullius vt Scaptio pars vsurarum solueretur. non perpetuę, hoc est omnes ac singulę vsurę quę iniquo iure debebantur, a multis retro annis citra. Proxima) Vltima annorū recētium. Renouatis quotannis) Ab vltima tātū syngrapha, quę forte biennio vel triennio ante scripta fuerat.

Autonomia

Teruncius

Militia

Perpetuis

Perdere) ex aere ei debito vt liberetur, & manus Salaminiõrũ effugiat. Quaternas) Centesimas, si quis perpetuas numerare voluisset, non biennij. Renouatis) Quoniam Cicero in fine quinti dixit in edicto trãslatio centesimas obseruaturum cum Antiochi anniuersario. Idem ibidem, S. C. factum est modo in creditorum causa vt centesimę perpetuo scẽnore ducerentur. id est simplices non cum anato- cismo. Cicero tamen semel Scaptio renouare volebat, non quater. Habebat) Debitas. Nõ poterat) Vt soluere iure primũ, mox per edicta mea. Gabiniam) Gabinius Consul legem de viuris tulerat, quod superius patet his ver- bis, Salaminiũ cũ Romę vlti- ram facere vellẽt, non pote- rant, q̃ lex Gabinia vetabat. Et mox, Fit gratia Bruti Se- natuconsultum, neve Sala- minius, neve qui eis dedisset, fraudi esset. Alexius) Scri- bendum, A. Lex, ius hoc est Auli lex, ius dici, per Auli, Gabinium intellige, qui vlti- ram Romę facere prohibuit. Ita sumpta) Per versuram. Prohibebat enim foenus Ga- binius in Consulari forte le- ge, cum diis & hominibus cõ- niuentibus. Cos. factus est. Ita (syngrapha) In hac syn- grapha Brutina. Ita) Syn- grapha. Nunc propter de- cretum Senatus, est inclusa per S. Ciuri publico non ex- emptã. Pręcipui) Peculiaris. nulum pręcipui beneficiũ accepit, sed amissum recupera- uit, restituente eam legib⁹ Senatuconsulto. Certe) Sal- tern, quem Catonem Cicero lib. 4. de Finibus Bonorũ & malorũ, omniũ virtutum au- ctorem appellat. Ausus es) Apophepsis, proferre, decere- nere, vt ius pro amico calce- mus. Inquit Ennius) Hęc sunt Enniana verba. Ausus es. hemistichium heroicum. Ausus es) lunge, cum me rogare. Morderi) Desiderio nostri tangi. Id) ius calcare pro Bruto. Quinquaginta) Censeo equites Scaptio dan- dos. Spartaco) Gladiatori fa- molõ, de quo supra. De Spartaco gladiatore Thrace & bello Spartaco si plura & pulchriora scire des- deras, lege Plutarchũ in Crasso. Athenion vnus fuit ex Spartaci sociis, de quo meminit Cicero de Aru- spicum respõsis. Plinius libro. 37. Nat. Hist. Cum sciamus interdixisse castris suis Spartacũ ne quis aurũ haberet aut argentũ, tãto fuit plus animi fugitiuis nostris. Spartacus, vt scribit Appianus lib. 4. Belloz Ciuiliũ, Thrax gladiator fractis ergastulis, qui aliquãdo cũ Romanis meruerat, & in custodia ac gladi- atorũ spectaculis afferuabatur, tũ animi assumptis visus, vt. lxx. viris comitatus pro libertate certarit, seruos ac liberos congregã. Subprętores habuit Oenomauum A ochrysum gladiatores. Aurũ ac argẽtũ castris suis inferri vetuit. Post multã stragẽ nostrorũ tãdẽ a Crasso, decimato tñ prius exercitu, superat⁹ est, Marcellinus lib. 14. Eunus quidã ergastularius seruus ductauit in Sicilia fugitiuos. Q̃ multi Viriati- genia sunt amplexi vel Spartaci) Quinq; p̃celebres, Athenio, Oenomatus, Spartacus, Chrysius, Eunus, si rē recte teneo. Isti mali) Milites. Tenera) Debili, ad resistẽdũ fragili. Aut) Erade. Id me igitur) Ita cõuicium scribẽdũ. Expone, vt faciã mones vel rogas. Os) Probũ ac ingenuũ, pudor, rubor. Nego- ciatorẽ neminẽ) Esse Pręfectũ ac regere milites. Probamus) Lege probauimus, hoc est, honestum id esse Bruto iudicauimus: mos loquẽdi eruditorũ. Habeat is turmas) Sũt Attici ad Cic. verba. Cur po- tius) Ciceronis verba respõdẽtis Attico, Scaptio adem̃ cohortes qb⁹ abutebatur, cur turmas habeat?

Spartaci socii
Athenion.
Oenomatus.
Eunus.
Os.

Tu qui ais Brutum cupere aliquid perdere, quater- nas habebat in syngrapha. fieri non poterat, nec si posset, ego pati possem. Audio omnino Scaptiũ pe- nitere. nam q̃ S. C. esse dicebat, vt ius ex syngrapha diceretur, eo consilio factũ est, q̃ pecuniam Salaminiũ contra legem Gabiniam sumperãt. Verabat autem Auli lex, ius dici de ita sumpta pecunia. Decreuit igitur Senatus, vt ius diceretur ista syngrapha. nunc ista habet iuris idem, quod cætera. nihil pręcipui. Hęc a me ordine facta, puto me Bruto probaturum, tibi nescio, Catoni certe probabo. Sed iam ad ipsum reuortor. Ain tandem Attice laudator integritatis, & elegantię nostrę, ausus es hoc ex ore tuo (inquit Ennius) vt equites Scaptio ad pecuniam cogendam darem me rogare? an tu, si mecum esses, qui scribis morderi te interdum, q̃ non simul sis, paterere me id facere, si vellem? non amplius inquis quinquaginta. Cum Spartaco minus multi primo fuerũt. Quid tã- dem isti mali in tam tenera insula nõ fecissent? immo quid ante aduentum meum non fecerunt? Inclusum in curia Senatum habuerunt Salaminiũ ita multos dies, vt interierint nõnulli fame. Erat enim pręfectus Appii Scaptius, & habebat turmas ab Appio. Id me igitur tu, cuius mehercule os mihi ante oculos solet versari, cum de aliquo officio ac laude cogiro, tu me inquam rogas, pręfectus vt Scaptius sit? At hoc sta- tueramus, negociatorẽ neminẽ: idq; Bruto proba- uimus. Habeat is turmas. Cur potius q̃ cohortes?

Sumptũ iam posse vadit Scaptius) Elegãtius Beroaldus & Lepidius hęc locũ q̃ ceteri corrigunt. Suptũ iam ne posset ad id Scaptius? certe dem⁹ Scaptio cohortes & turmas, etiã sumptu publico foenus exer- ceat? Inquit) Scribẽdũ inquis, respõdes, sic placet Bruti principi ciuitatis, inter primores saltẽ nobili. Melius principes expones primarios & Senatores Salaminiõrũ propter verba sequẽtia. Scio) Ironice. Quaternis) Supra. Non bono nomine quaternas centesimas sperabat. Ducant) Exigãt. Eos libros) Sex de Rep. Nos) Honorẽ nostrũ. Ne parũ) Ames. Pammenia) Verbu

sumptũ iam ne posset ad id Scaptius? Volũt inquis principes, scio: nam ad me Ephesum vsq; venerunt, flentesq; equitum scelera, & miserias suas detulerũt. Itaq; statim dedi literas, vt ex Cypro equites ante cer- ram diẽ decederent. Ob eãq; causam, tum ob ceteras, Salaminiũ nos in celũ decretis suis sustulerũt. Sed iã quid opus equitatu? soluũt enim Salaminiũ, nisi forte id volumus armis efficere, vt foenus quaternis cete- simis ducãt. Et ego audebo legere vnq; aut attingere eos libros, quos tu dilaudas, si tale qd fecero? Nimis inqua in isto Brutum amasti, dulcissimẽ Attice. Nos vereor, ne parũ, atq; hæc scripsi ego ad Brutum, scri- pisse te ad me. Cognosce nũc cætera. pro Appio nos hic omnia faciemus, honeste tamẽ, sed plane libenter. Nec enim ipsum odimus, & Brutũ amamus. & Põ- pius a me mirifice contendit, quem mehercule plus, plusq; in dies diligo. C. Celiũ Questorem huc venire audisti. Nescio qd sit, sed Pammenia illa mihi nõ pla- cent. Ego me spero Athenis fore mensẽ Septẽb. tuoz; itinerũ tẽpora scire sane velim. d. d. d. d. Sępronũ Rufi cognouĩ ex epistola tua Corcyreã. Quid queris? in- uideo potentię Vestoriũ. cupiebam etiam nũc plura garrere. sed lucet, vrget turba, festinat Philogenes. Valebis igitur, & valere Piliã & Cęciliã nostrã iubebis literis, & saluebis a meo Cicerone.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Q̃ si nil sane habebam noui quod post accidisset, q̃ dedissem ad te Philogeni liberto tuo literas, tamẽ cũ Philorimũ Romã remitterẽ, scribẽdum ad te ali- quid fuit. Ac primum illud, quod me maxime angebat, non quo me aliquid iuuare posses. Quippe res est in manibus, tu autẽ abes lõge gentiũ

etiam ea res ad manus atq; ad pugna veniebat. Sub manus, significat promptũ esse, & in procliu. Plau- tus in Milite, Lepide hoc succedit sub manus negotium. Per manus significat id quod vulgo dicitur de manu in manũ. Prę manibus barbãre dicitur qd habebã in manibus. Prę manu dare, presentẽ dare pe- cuniã. Terent. in Adelphis, Atq; huic paululũ aliquid prę manu dederis vnde vtatur. Afferre manus, vulnerare. M. T. ad Octauũ, Ego Senatũ afferre sibi manus coegi. Dare manus est cedere, ac se victũ fa- teri. Cicero ad Atticũ, Ad extremũ manus dedisse. Tollere manus & oculos, signũ letitię. Plena manu, affluenter. Inicere manus, fateri, mancipiũ, ius, & (vt aiunt) proprietatẽ. Cicero in Oratione pro Roscio Comædo, Ipsa mihi veritas manũ iniecit. Abstinere manus, continere manus, cõprimere manus, im-

Pammenia, Euthia, Saluebis a Cicerone, PIVS, In manibus est, In manus, Ad manum, Ad manũ, Sub manus, Per manus, Prę manu dare, Afferi manũ, Dare manũ, Tollei manũ, Plena manu,

Tendere manus. Metegchmyō.

petrim animi continere. Tendere manus, supplicare. Admouere manus, attingere. Lilius primo, Religiose admouentes manus. πολλά δὲ) Multas autem in spatio medio Aufer voluit fluctus lati maris. Improprie vtitur poeta voce μετ' αὐχμίας. Est enim proprie metæchmion spatium quod est inter duos exercitus. Significant hæc verba, multa inter os & offam inteuenire. Obrepit) Furtiue tēpus aduenit & tacito pede, vt ille, Tacitoq; gradu venit ægra senectus. Satyricus, Dum sēta vngueta puellas Poscimus, obrepit non intellecta senectus. Honos) Est mihi perhonorificum fratrem relinquere Prisci codices habent, bonus.

Solum) Fratrem. Digniores relinquuntur) non habeo quem præficiā præter fratrem. Lege) Conditione pacto. Dignum putat) Relinquere. Illud est primum) Quo torqueor. Vt) Dato quod.

Hic frater negare) Vices meas in prouincia gerere velit.

Quidnam) Cogito an sit officiosi fratris, fratrem ibi relinquere, vnde ego maioris metus causa discedo. Id) Bellum Syrium. Decretus) Scribe, detritus, id est cōsumptus. Relinquere) In præfido prouinciæ famelicæ. Diligentia) Diligentis hominis. Aliquid nugarum) Hamunculos minimi præcii.

Toto) Scribe, tuto, prouincia quieta. Non) Lege nunc, in hac occidua senectute & hac quiete studiorū. The-

Thesprotia.

sprotia) Thesprotia, hoc est Θεσπρωτία ciuitas & regio Ambracilinus gentile, Θεσπρωτίας, Chaonia) Epiroticæ. Conueneram) Allocutus, percunctatus eram.

Id) Resistere in prouincia, donec successor venerit. Posset impetrari) Ordo, vt scirex an ab Quinto posset impetrari, vt remaneret in prouincia. Nec tamen) Ordo. Nec tamen habebam quid vellem si posset impetrari.

Nec tamen habebam) Nesciebam. Quid vellem) Expedita non erat voluntas mea nec rata. Si posset) Id impetrari a Quinto, vt remaneret, ostendit sensisse in freto ac gestu animi. Hoc est)

Claufula.

De Vicario prouinciæ res ita se habet. Cum uia) Abiit de, astatim. Quisq;) Legus est. De quo) Petedo. Claufula) Exitus, finis. In tradenda) Præfidi, immo Vicario condigno.

AGCENSIVS. Toto negotio &c. Locus asterisco signandus, obscurus enim est, & lacuna, quia videtur deesse verba: ex his autem quæ sunt is a quibusdam eruitur sensus. toto negotio non fuit nobis opus, scilicet magis consilio tuo quam nunc. Dices forte mihi aut dixisti seu scripsisti, Quanto tua prouincia, id est cura constituendæ prouinciæ melior supple est ac sentis & Decedes cum vobis &c.

ὅτι δὲ ἐν μετ' αὐχμίας νότος κυλινδρα κῦματ' ὄρεταις ἀλόος. obrepit dies, vt vides. Mihi enim ad. III. Calend. Sextil. de prouincia decedendum est, nec succeditur. quem relinquam, qui prouinciæ præsit? Ratio quidem, & opinio hominū postulat fratrem. Primum q; videtur esse bonus: nemo igitur potior. deinde q; solum habeo prætorium. Pontinus enim ex pacto & conuentu (nam ea lege exierat) iam a me discesserat. Quæstorem nemo dignū putat: etenim est leuis, libidinosus, salax. De fratre autem illud est primum, persuaderi ei non posse arbitror. odit enim Prouinciā, & hercule nihil odiosius, nihil molestius. Deinde vt mihi hic nolit negare, quidnam mei sit officii, cum bellum esse in Syria magnum putetur, id videtur in hanc Prouinciā erupturum, hic præfidi nihil sit, sumptus annuus detritus sit, videatur ne aut pietatis esse meæ fratrem relinquere? aut diligentia nugarum aliquid relinquere? Magna igitur (vt vides) solitudine afficior, magna inopia consilii. Quid quæris? toto negotio nobis opus non fuit. Quanto tua prouincia melior? Decedes, cum voles, nisi forte iam decessisti, quem videbitur, præficiēs Thesprotiæ, & Chaoniæ. Necdum ego tamen Quintum conueneram, vt si id iam placeret, scirem, posset ne ab eo impetrari: nec tamen, si posset, quid vellem, habebam. Hoc est igitur eiusmodi. Reliqua plena adhuc & laudis & gratiæ, digna iis libris, quos tu laudas. Cōseruatæ ciuitates, cumulate publicanis satisfactū, offensus contumelia nemo, decreto iusto & severo perpauci, nec tamen quisq; vt queri audeat. Res gestæ dignæ triumpho: de quo ipso nihil cupide agemus, sine tuo quidem consilio certe nihil. Claufula est difficilis in tradenda prouincia, sed hæc Deus aliquis gubernabit. De vrbaniis rebus scilicet

plura tu scis, sæpius & certiora audis. Equidē doleo non me tuis literis certiorē fieri, huc enim odiosa afferebatur, de Curione, de Paulo, non quo vllum periculū videam stante Pompeio, vel etiā sedente, valeat, modo: sed mehercule Curionis & Pauli meorū familiarium vicem doleo. Formam igitur mihi totius rei publicæ, si iam es Romæ, aut cum eris, velim mittas, quæ mihi obuiā veniat, ex qua me fingere possim, & præmeditari, quo animo accedam ad urbē. Est enim quiddā, adueniētē non esse peregrinū atq; hospitem, & quod pene præterii, Brutī tui causa, vt sepe ad te scripsi, feci omnia. Cyprii numerabant, sed Scaptius centesimis renouato in singulos annos scēnore cōtētus non fuit. Ariobarzanes non in Pompeium prolixior per ipsum, q; per me in Brutum, quem tamē ego præstare nō poterā. erat em̄ Rex perpauper, aberāq; ab eo ita longe, vt nihil possem nisi literis, quibus pugnare non destiti. Sūma est hæc pro ratione pecuniæ. Liberius est Brutus tractatus, q; Pōpeius. Bruto curata hoc anno talenta circiter C. Pōpeio in sex mēses promissa. CC. iam in Appii negotio quātū tribuerim Bruto, dici vix potest. Quid est igitur, quod laborē? amicos habet. meras nugas. Scaptium: qui, quia nō habuit a me turmas equitū, quibus Cyprum vexaret, vt ante me fecerat, fortasse succenset. aut quia præfectus non est, quod ego nemini tribui negociatori. nō C. Venonio meo familiari, non tuo M. Lemnio. & qd tibi Romæ ostēderā, me seruaturū, in eo perseveraui. Sed quid poterit queri is, qui auferre pecuniam cum posset, noluit? Scaptius, qui in Cappadocia fuit: puto esse satisfactū. Is a me cū Tribunatum accepisset, quē ego ex Brutī literis ei detulissē, postea scripsit ad me se vti nolle eo Tribunatu. Caius est quidā, cui cū præfecturam detulissē Brutī rogatu, multa & dixit & fecit cū quadā mea contumelia P. Clodii canis. Is me nec proficiscētē Apameā profecutus est, nec cū postea in castra venisset, atq; inde discederet, nunquid vellē rogauit: & fuit aperte mihi, nescio quare, nō amicus. Hunc ego si in præfectis habuissē, quē tu me hominē putares? qui vt scis, potentissimorum hominū contumaciā nūq; tulerim, ferrē huius affeclet? Et si hoc plus est, q; ferre, tribuere etiā beneficiū aliqd, & honoris. Igitur Caius, cum Apameæ me nuper vidisset Romā proficiscens, me ita appellauit. Culleolū vix auderem. Vnde, inquit, me iubes petere cibaria? profecto respondi lenius, q; putabant oportuisse, qui

Deus) Huic qui supra nos est curi erit, vt alibi proverbialiter inquit Cic. Quidius, Quæ diis votisque reliquit.

Vt scis) Scribe, tu scis. De Curione) qui in Tribunatu plebis a Pompeio desierat.

De Paulo) qui designatus erat Consul cū Marcello, qui auro Caesaris emptus ædificauit Basilicam notissimam, de qua supra. Sedēte) Ociofo. Vicem) Sortem qui Pompeium reliquerunt, quo cū in tenebris micare potuissent.

Fingere) Animum meum disponere, præstruere. Est quiddā) Magni interest. Cyprii) Salaminii. Numerabant) Pecuniam soluere volebant cum singulis etiā centesimis. Contentus) Scaptius recusauit accipere. Prolixior) Affluentior in soluerendo. Per ipsum) Pompeiū, dum per eius regnum Pompeius ducit exercitum. Per me) intercessione mea apud aures regis. In Brutum) In satisfactionem Brutī, vt Bruto soluat. Præstare.)

Præstare.

Polliceri) resoluturum quod debebat. Familiaris dictio) Clæroni, nunc stare ante dicunt. Literis) Per literas persuadere. Pugnare) Contentente rogare, enixe suadere. Pro ratione pecuniæ) Pro modulo, summa pecuniæ. Mensibus) Scribe, menses. Tribuerim) Hodie dicitur respectum habuerim, propter Brutum nihil decreui in Appium prædecesorem.

Meras nugas) Apposito, nugigeram manum, nugatoriam turbam. Ante me) Ante Procōsulatum meum. Tribui) Concessi. Ostēderam) Significaueram. In quo) Legendum, in eo. Is) Iunge cum Scaptius. Clodij causis) Lege, canis, inter operas ac satellites, immo caniculas (vt inquit Gellius) Clodianas. Nunquid vellem) Commeatum non expectaui. Ferrem) Ferre possem, quasi dicat minime.

Cattis.

Ita) Subrustice. Culleolus) Nomen homunculi illaudati, machinatione, dolis ancillatib; Moueri) in me

Culleolus.

Soll enim fumus) Mos lo-
 quedi perlepidus. Dicam tibi
 clam & secreto. Arrogans)
 Subintellige aliqd. ἀκοινώ-
 νητος. Nō sociale. Tibi) Lege
 sibi. Grauitas aut nō) Scribe
 meo periculo. Ennium id,
 Cōtemnere se & reges odisse
 superbos. Erant Ennii verba
 de Bruto seniore q Tarqui-
 niū Superbū expulit. Brutus
 id Enniani subinde repe-
 bat. & magis in causa Scaptia
 na, forte Ciceronē significās
 vt supra Clodius, q a Tullio
 Rege genus ducebat, & pro li-
 bidine indemnatos ciues ne-
 cabat, vnde a Silio dictum,
 Regia progenies, & Tullo
 sanguis ab aro. In quo)
 Morsu Satyrico cū me regie
 dominante taxauit. Stoma-
 chū) Indignationē. Q. Ci-
 cero) Hoc argumētū est a su-
 periori diuersum. Et certe)
 Non opinor: sed scio legisse.
 Solet) iubeat patre Qui?
 Opus) Necessitas petit ma-
 turū respōsiū cū pater absit.
 De sorore) Tua. Q. ad me)
 Scripseras. Ac deceat) q
 opus sit & decorū. Hortensius
 filius) Hic Hortensij oratoris
 filius fuit, q vt Ciceronis lō-
 ge a patre degenerauit. Cū
 gladiatoribus) Inter gladiato-
 res. Nihil apius) Nō am-
 pliū eū corripui & obiurgauī.
 Nihil esse) Vanū esse. Co-
 mes) In reuertēdo. Modera-
 bor) Moderate me gerā. Hec
 sunt) Quę habeo scribere ad
 te. Etā illud) Superst scribē-
 dū. Si nihil fieri) Potest, mit-
 te per publicos tabellarios.
 Vel) Saltē. Maxime) valde
 auget apd Ciceronē & aureū
 secuū & affirmat, cui succinit
 Epigramaticus poeta, Virgi-
 liūq tibi vel tuarura dabūt.
 Maronis id vulgatissimum,
 Carmina vel ego possunt de-
 ducere iunā. ASCENSIVS.
 Tibi tñ. Reciprocationis
 ratio nō patit vt cū Pio legat
 sibi, qd etiā id qd sequit com-
 probat. Et ad ipsum hęc per-
 scripsi diuēgilime oīno. Ad-
 dit cur tibi, hoc est Attico
 notū esse voluerit. Soli em̄ su-
 mus, i. pter te nullus hęc le-
 get, & ita Bruti supbia citra
 epilogationē tibi indico &c.

aderant, me non instituisse iis dare cibaria, quorum
 opera non essem vsus. Abiit iratus. Huius nebulonis
 operatione si Brutus moueri potest, licebit eum solus
 ames, me æmulum non habebis, sed illum eū futurū
 esse puto, qui esse debet. Tibi tamen causam notam
 esse volui, & ad ipsum hæc perscripsi diligētissime
 omnino. Soli enim sumus, nullas vnq̄ ad me literas
 misit Brutus, ne proxime quidē de Appio, in quibus
 non inesset arrogans, ἀκοινώητος aliquid. Tibi autem
 valde solet in ore esse Ennium id, Contemnere se, &
 Reges odisse superbos. In quo tamen ille mihi risum
 magis, q̄ stomachum mouere solet. Sed plane parum
 cogitat, quid scribat, aut ad quem. Q. Cicero puer le-
 git (vt opinor) certe epistolam inscriptā patri suo:
 solet enim aperire, idq; de meo consilio, si quid forte
 sit, quod opus sit sciri. In ea autem epistola erat illud
 idem de sorore, quod ad me, mirifice conturbatū vidi
 puerum, lachrymans mecū est questus. Quid queris?
 miram in eo pietatem, suauitatem, humanitatemq;
 perspexi, quo maiorem spem habeo nihil fore aliter,
 ac deceat. Id te igitur scire volui, nec illud quidē præ-
 termittam. Hortensius filius fuit Laodiceæ cum gla-
 diatoribus flagitiose, & turpiter. Hunc ego patris
 causa vocaui ad cœnam, quo die venit, & eiusdem pa-
 tris causa, nihil amplius. Is mihi dixit se Athenis me
 expectaturum, vt mecum decederet. Recte inquam,
 quid enim dicerem? Omnino puto nihil esse, quod
 dixit. Nolo quidem, ne offendam patrem, quem me
 hercule valde diligo: Sin fuerit meus comes, mode-
 rabor ita, nequid eum offendam, quę minime volo.
 Hęc sunt. Etiam illud. Orationem Q. Celeris mihi
 velim mittas contra M. Seruiliū. Literas mitte q̄ pri-
 mum, si nihil fieri, vel per tuū tabellariū. Piliæ, &
 filiæ salutem. Cura, vt valeas.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Morsum venimus Non. Iun. ibi me
 multa mouerunt. magnum in Syria
 bellum, magna in Cilicia latrocinia.
 mihi difficilis ratio administrandi, q;
 paucos dies habebam reliquos annui muneris. Illud
 autem difficillimum, relinquendus erat ex S. C. qui
 præesset. Nihil minus probari poterat, q̄ Quæstor
 Messinius. nā de Celio nihil audiebamus. Rectissi-
 mum videbatur Q. Fratrem cū imperio relinquere,

Argumentum. CXIII.

INVT Arū rerū epistola plena. HABEBAM aliquos) emenda, habebā reliquos, hoc est pauci
 (supererat. Sexcenta Innumera. Intelligis) Scribe, intelliges. Cuius de cōditione) De cuius
 nouis tēdis, post mortē Pisonis nupsit Dolabellæ. μυσικότερον) Secretius. τῆς δάμαρτος)
 Latine sic, Vxoris meę libertus, noshi quē dico, vifus est mihi dudum e verbis, quę incōsiderate protulit,
 corrupisse calculos, ex coemptione, vel in vēditione bonorum Crotoniatę tyrānicidę. Timeo ne quid
 intelligat. Vnū quidē hoc
 cōsideraueris, reliqua tuto, &
 quę sequuntur, vel vnū hoc
 prouidēs reliqua in tuto po-
 ne. Intelligas) Nōnulli codi-
 ces habent, intelligat, Grace
 νοιση, hoc est sentiat libertus
 nequā, quare obscuro de in-
 dustria styli. Infra scribit Ci-
 cero in hoc eodē libro p̄sentē
 epistolā scripsisse in enigma-
 tib; & ostēdit lep Crotoniatā
 Tyrānicidē, intelligere Milo-
 nē Romanū, cognominē Mi-
 lioni Crotoniatę luctatori pri-
 mario. Tyrānicidam vocat
 qm̄ Clodii occidit in Appia
 via ad tyrānidē adipirantē.
 Non queo) Vereor ne libers-
 to subieat, ac protin⁹ se diet
 in pedes. Volent) Celeris
 me prodeant.

Argumentum. CXIII.

PER Abat Atticū extra
 vrbe esse, illo in vrbe p̄ter
 spem residente, gaudet.
 VENISSE) In vrbe. Vn-
 de) A qua vrbe Roma. Si
 domi esses) In Epiro. Aliqui
 legūt dormisses vt Epimeni-
 des. Dormiētes nec in viuo-
 rum, nec mortuorū numero
 collocantur. Meę) Priuatę,
 domesticę. In primis) Lite-
 ras mitte. Indaga) An liber-
 tus iste calculos corrupit,
 decoquere moliat. Ast hoc
 magis) Etiā hoc maxime in-
 daga qd sequit. τῆς ἀλόχου)
 Vxoris meę libert⁹ vifus est
 mihi sepe garruens & in cōci-
 liabulis & lectioibus nuga-
 niū aliqd, corrupisse calculos
 in bonis Crotoniatę. ἕξ λό-
 φος τε ἰχθύ) Latine sic, Sex
 tumulos murorum, tradidit,
 seq; debentē mnas ex bonis
 Crotoniatarū & Cherronesi-
 tarū, & quāsdā immunitate
 donatē hēditiates. Hūc autē
 ne oboli quidē dissoluisse ex
 oibus debitis secūdi mēsis Ca-
 ledarū. Libertū autē eius exis-
 stentē cognominē Cononis
 patri, nihil prorsus curasse.
 Hęc igit primū vt omnia cō-
 seruetis. Deinde vt neq; vifus

in quo multa molesta. discessus noster, belli periculū,
 militum improbitas, sexcenta præterea alia. O rem
 totam odiosam. Sed hoc fortuna viderit, quoniā con-
 silio non multum vti licet. Tu quādo Romam saluus
 (vt spero) venisti: videbis (vt soles) omnia quę
 intelliges nostra interesse. In primis de Tullia mea
 cuius de cōditione quid mihi placeret, scripsi ad
 Terentiam, cū tu in Gręcia esses, deinde cum honore
 nostro. Quod enim tu abfueris, vereor ne satis dilige-
 ter actū in Senatu sit de literis meis. Illud præterea
 μυσικότερον ad te scribā, tu sagacius odorabere. εἰ δ' ἄ-
 μαρτος μὲ ἀπελευθέρους (διδασκόν λέγω) ἐδοξέμοι πρῶτω, εἰς ἃν
 ἀλογηθὲς μὲλος πρῶθεν ἦεν. διεφθορκεναι τὰς ψήφους ἐν εἰς ὧν ἡ
 ὑπερχόντων τῶ κροτωνιάτου, τυραννικόν. εἰ δ' οὐκ αἰ δὴ μὴ ἂν νοήσῃ.
 ἐν δὴ πρὸ τῶ πρῶτον ἐξέμυθος τὰ λοιπὰ εἰς ἐσφαλῆας. Nō queo
 tantū, quantū vereor scribere. Tu autem fac, vt mihi
 tuæ literæ volent obuiæ. Hęc festinans scripsi in iti-
 nere atq; agmine. Piliæ & puellæ Cęciliæ bellissimæ
 salutem dices. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Nunc quidē profecto Romę es, quo te
 (si ita est) saluū venisse gaudeo. Vn-
 de qdē q̄ diu abisti, magis a me abesse
 videbare, q̄ si domi esses. Minus enim
 mihi meę notę res erant, minus etiā
 publicę. Quare velim (& si vt spero) te hęc legente
 aliquantū tamen vię processero, tamen obuias mihi
 literas, q̄ argutissimas de omnibus rebus crebro mit-
 tas. In primis de quo scripsi ad te antea εἰ ἀλόχη εἰ
 ἐμῆς ὁ ἀπελευθέρους ἐδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἐλάνων ποῖς
 λογισμοῖς, καὶ τοῖς λέχευς ὑπὸ ἡ διεφθορκεναι τὰς ψήφους ἐν
 ὑπερχόντων τῶ κροτωνιάτου. Hoc tu indaga, vt soles. Ast
 hoc magis ἕξ λόφους τῆ χθῶν, πρῶτον κεῖν ἄντὸν τε ὀφείλοντα μνάς
 ἐκ ἧν κροτωνιάτικῶν, ἢ ἐκ ἧν χερσονησιακῶν, ἢ ἐκ ἧν πρῶτον
 ἕξ ἧν κληῶν, τῶν δὲ εἰς δὲ δολοῦ διαλυ(αῶν) πάντων ὀφληθέντων
 τῶ δούτερος μνάς τῆ νημνίης. ἐν δὲ ἀπελευθέρους ἄντῶ, ὄντα δὲ μνά
 νημον τῶ κόνωνος πατρι μνήμ δλοχρῶς πρῶτον ἐκέναι. τῶν τῶ
 οἶν πρῶτον μνά τῶ πάντα σῶσαντε. εἰ δὲ πρῶτον δὲ ἵνα μὴ δὲ ἧν τῶ
 κῶν δλοχρῶς ἧν ἕξ τῶ πρῶτον κληῶν ἡμῶν, εἰς ἕξ ἄντῶν ἡμῶν

ras negligas eas, que sunt a precedenti die, quot dies ipsum tolerauimus? Vehementer timeo, etenim aderat apud nos exploraturus & aliquid prope sperans. Desperas autem sine ratione desistit, fatus. Turpe diu manere, & inanem redire. Quidam pertinaciter asserunt legem Crotoniatis, ut de Milone intelligas. Crotoniatis enim Ciceronis ditioni non suberant. Superius legimus Ciceroni debuisse Milonem, quare fundo manum iniecit, qui cum diuideret animum dedit liberti de quo quidam nec obstat liberti Cheronestarii, possessionem uis delicti in Cheroneso postarum administrasse calculos, vel numerum Cheronesi populorum subditos. Tullio, de quibus supra, ubi docuimus

quatuor esse Cheronesos. *αἰχρῶν* Verius Homeri ex Odyssæa. τὰ μὲν δ' ἰδὸς μύνα) Quæ quæ dant, donatur si solutio non est. Iuxta illud Epigrammatici poetæ, Debet enim si quis soluere Sexte potest, Alibi, Quid tibi non possum soluere phœbe, meum est. Subdit Erasmus, Non admodum liquet quod sibi velit, nisi quod concitare licet versus esse poetæ cuiuspiam. Est enim hemistichium iam uisum, quod admonet a fortuna datur, id boni consilium esse & equo animo ferendum quod mutari non queat, vel quæ datur accipienda. Redarguit Ciceronem qui non computauit & partem accepit. Neque obiurgauit) Scribe, Meque. Vtere) Legendum, uetere. Cognominem Cononis patri) Timotheum uocatum inuuit. Sed ænigmatice loquitur ne percipiat. Vir quidam doctus Vlpiani rhetoris auctoritate fretus ita sermone hunc explicat. Timotheus Atheniensium dux fuit, Cononis pater initio vel fortunatissimus, si quis alius memorie siquidem proditur, ad quodcumque mittitur bellum facile ac perinde certam retulisse uictoria, unde factum est, ut a pictoribus non aliter per picturam exprimeretur, quam ut dormiens assistere sibi haberet mulierem, quam Fortunam intelligi uolebat, quæ retia ferret, & id genus instrumenta alia, uenationibus accommodata, hoc signum prudentioribus insinuat, pro eo Fortunam omnia perisse, ipsum uero nihil profum aliud quam dormitasse. Ceterum ubi is grauius hæc molestiusque ferre cepit, asseruit audacius super ipsius uirtuti & ingenio peripicaci uictorias omnes acceptas referri par esse, procul fortunæ aura sequestrata. Indignata Dea dicti tumore, nunquam postea Timotheum ex hoste positum uictoria. Plutarchus prope quodam hoc comprobat his fere. Timotheus, inquit, fortunatus habebat Impator, quo nocte extimulati quodam non citra liuorem, ciuitates expungebant, sponte se in tyrannum insinuates. (vas est id piscatorum) illo altius consopito. Ad quem Timotheus eludens, Si tanta, inquit, dormiens facio, quod excitatum me facturum putabitis? Scribit nonnulli ex Grecis apud, in paupertate eum recidisse. Qui dum se diuore utere Dea, solitum esse illi fortunam offerre. Timotheum denique Cononis patrem Paufanias comonstrat. Timotheum turrim celebrat Aristophanes in Pluto. Et si) Vt si diuisim, emenda. Habeam) Legas impleam ex ueteribus codicibus. Mcerore) Post hæc uocem in priscis exemplaribus est, suo. Quod fortassis ex obitu domestico mcerere Bibulus, uel quod solus in tanta clade non dubia, sed certa linguabat. Galatarum) Gallogrecorum. Pifidarum) Pifidia, ut auctor est Stephanus, dicta prius Solymi a Solymo Iouis & Chaldenes filio. Est gens barbara habitans apud Aspendum & Ciliciam. Lyciorum) Sunt duplices Lycii in Troade & Caria, de quibus nunc agitur. Herodotus Lycios, quod apud Cariam sunt ex Creta aduenisse dicit duce Sarpedone Minois ac Rhadamanti fratre, primo Solymi dicti, mox Lycii a Lyco Padionis filio Athenarum Rege. Lycii capillitium studiosius fouet, quod multum subire maluissent quod comam deponere, unde Lycia comæ pro permiffiore. Robora) Firmamenta exercitus. *λαλοδότης*) Furtim. Et nihil est animi uelocius. Obrepebat) Quare a Grecis *δολιχός ἄσπετος* appellatur. *ἀλλο*) Aliud problema, quod sitio emergit. Calchus) Celius habet prisci codices. Habemus) Bona exemplaria, habebam. Pre cura) Ob curam & leria, quod instabat. Non habet fallaci trisul coponifore, Nec habet sollicitis ebrivæ sonat. Difficile est tristi fingere mæte iocum. Articulate) Plane ac apte,

Timotheus.
Cyrillus.
Pifidia,
Solymi.
Lycij.
Lelethotos.
Articulate.

μύνα, σφῶδρα δ' ἐδοίκα. Ὁ γὰρ ἄσπετος ἡμῶς καὶ τασκετόμνη, καὶ ἡ χερσὶν ἐλπίσας, ἀπρηγῆς δὲ δολόγος ἀπέστειλε, ἐπιπαύων ἀγρόν τοι δυρόντε μύνα, κενόν τε νέουσαι. Meque obiurgauit uetere prouerbio, τὰ μὲν δ' ἰδὸς μύνα. Reliqua uide, & quantum fieri potest, perspiciamus, ut si annuum tempus est, prope tamen meritum impleamus. dies enim XXXIII. erant reliqui. sollicitudine prouinciæ tamē uel maxime uirgebamur. Cum enim arderet Syria bello, & Bibulus in tanto mcerore suo maximam curam belli sustineret, ad me quoque Legati eius, & Questor, & amici literas mitterent, ut subsidio uenire, & si exercitum infirmum habebam, auxilia sane bona, sed ea Galatarum, Pifidarum, Lyciorum (hæc enim sunt nostra robora) tamē esse officium meum putauit, exercitum habere quod proxime hostem, quoad mihi preesse prouinciæ per Sen. Cos. liceret. Sed (quo ego maxime delectabar) Bibulus molestus mihi non erat. de omnibus rebus scribebat ad me potius. & mihi decessionis dies *λαλοδότης* obrepebat. Qui cum aduenisset, *ἄλλο πρὸ βλάμματα* que preceperat, nisi Cælius Questor uenerit, de quo adhuc nihil certi habemus. Cupiebam me hercule longiore epistolam facere, sed nec erat res de qua scribere, nec iocari pre cura poteram. Valebis igitur, & puellæ salutem articulate dices, nostræque Piliæ.

Argumentum. CXV.
DOLABELLÆ Subitofactus est focer. Liberalitate in Athenienses est usus. De Academiæ ornamento cogitat. Hortensii mortem doler. Cælium prouinciæ præfecit, ac factum excusat. Item cur fratrem non reliquit, excusat se exemplo Cælaris & Pompeii. Ab amicis ad triumphum uocatur nec recusat. Atticis rogat ut idem speret ac optet, ut minus ineptus esse uideatur. OMNIBVS rebus) Alii omnibus in rebus: minuta hæc & subfrigida, sed tam prodenda quam sunt prodita. A accusatoris) Dolabella. Qui de) quod de Cinerone) Nomen proprium: uel qui de Cinerone subintellege audierat, qui hanc rem tractarat meum. Egerat) De hacre. Certos) Secernatur a superioribus. *Ἰσακωνδίζου*) Spinose scrutari. *Ἰσχυρός ἐῖς δ' ἡμῶν*) Frumenta in populum, subintellige, diuisisti, & inopiā Atheniensium subleuasti. Largitum medimnos frumēti Atheniensibus Attici testatur Cornelius Nepos. uerū hæc præfens liberalitas ad Ciceronem referenda est. Placet hoc tibi) Liberalis esse in alumnā uirtem humanitatis hospitā, nec improbo. Videtur tamen hæc liberalitas fuisse Ciceronis glorie cupidissimi, ad puocandas ad benedicendum linguas hominum acutissimi, ut subaudiatur diuisi, & inopiā Atheniensium subleuauit. Et scribat, placet hoc tibi per interrogationem. Libri) De Republica. Non enim largitus sum corripendi ciues gratia, sed reddendi uices hospitii. In ciues) Ad captandum populum. *Ἰσχυρός*) Significat loci ab uirbe procul, doctus tamē legetur propylæo. i. uestibulo, ut Academicus Cicerone exornaret Academiā. Non cogitat) Atticus æmula uirtute stimulat Ciceronem. quoniam Appius prædecessor Ciceronis ornabat Eleusinē, Cicerone

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

HGo dum in prouincia omnibus in rebus Appium orno, subito sum factus accusatoris eius focer. Id quidem inquis Diu approbet. Ita uelim, teque ita cupere certo scio. Sed crede mihi, nihil minus putaram ego quam de Cinerone, qui mecum egerat, certos homines ad mulieres miseram, qui Romam uenerunt factis sponsalibus, sed hoc spero melius. Mulieres quidem ualde intelligo delectari obsequio & comitate adulescentis. Cætera noli *Ἰσακωνδίζου*. Sed heus tu, *ἰσχυρός ἐῖς δ' ἡμῶν* Athenis. placet hoc tibi? Etsi non impediebant mei certe libri. non enim ista largitio fuit in ciueis, sed in hospites liberalitas. Me tamen de Academiæ *προπύλαια* iubes cogitare, quoniam Appius de Eleusine nunc cogitat. De Hortensio te certo scio dolere. equidem excrucior. decreueram enim cum eo ualde familiariter uiuere. Nos prouinciæ præfecimus Cælium. Puerum, inquis, & fortasse fatuum, & non grauem, & non continentem. Assentior. fieri non potuit aliter. nam quas multo ante tuas acceperam literas, in quibus *ἔπεχε* intercriperas, quid esset mihi faciendum de relinquendo ea, quæ me impugnabant? Videbam enim, quæ tibi essent *ἔπεχε* causæ, & erant eadem mihi, puero ne traderem: præterea autem illud non uile nobis. nam præter fratrem nemo erat quæ sine contumelia Quæstor, nobili præsertim anteferrem: tamen dum

naret inuicē Academiā. Sed legatur, nunc cogitat. De Hortensio) Obitu Hortensii, quæ alibi M. Tullius felicē uocat, ciuilibus procellis benignitate factorum ereptum. Celius) Questorem de quo supra. Puerum) Erat enim Cælius moribus ac ætate despiciendus, minimæ præfectura dignus. *ἔπεχε*) Animaduertere. Vide quid agas. Erant Attici uerba super Celi præfectura, respondētia illis superioribus, de Cælio relinquo, dicebat Atticus. De Cælio *ἔπεχε*. Intercriperas) Inter latina scriperas. De relinquendo) Ut derelinqueret ea, quæ contra honorem meum erant. Impugnabat) Dignitatem meam legebant. Tibi) Iudicio tuo. *ἔπεχε*) Hesitationis, inhibitionis. Erant mihi) Occurrebant etiam mihi eadem causæ. Puer) Cælio. Tradere) Prisci codices habent, ne traderem, prouinciā uidelicet puero. Præterea) Lege fratri. Fratri autem tradere prouinciā non erat uile nobis. Sine contumelia) Siue iniuria. Quæstor) Cælio. ASCENSIVS. Puero ne traderem & c. sunt qui legerent potius, ut traderem, ut sit sensus: eadem causæ quæ erant tibi dubitationis ne puero traderem, erant mihi ut traderem: & quod sequitur, Præterea autem, ubi Pius fratri autem, sic exponerem, Præterea illud quod scripsisti de altero præficiendo non erat uile nobis, nam cum Cælius puer nobilis mihi Questor esset, non poteram illi honeste præferre quæquam præter fratrem, quæ prætulisset illi si rumor de Parthorum aduentu perpetuus fuisset, aut ipse in prouincia mansisset, ut Reipublicæ cōsulerem, sed ubi intellexi Parthos retrocessisse, nolui fratrem relinquere ne in illo prouinciā protogasse arguar.

PIVS;
Exacanthio
zin.

ASCENSIVS

Hui. Impendere) Bellum minari. Videbam) Audire videbar. metaphora a sensu ad sensum, vt lung flentia. Hui) Heus tu, improbantis vocula. Hoc) Relinquendo fratrem. Noluit) Scribe voluit. Seis Senatu) consulti factum esse, vt qui prouincijs praeuissent, praefecti relinqui non possent. At hic) Frater meus. Trienniu) Subintellige praefuit Asiae. Ad populū) Apud populū. Erant ferenda ista mura mura popularia. Quid que) Scribe. Quid q. In hoc significatu vulgus dicit, Quid tibi videtur? Cicero in Oratione pro Imperatore deligendo, Quid q. salus sociorū in summū periculū ac discrimen vocatur. Idem pro Cluentio, Quid q. Stalenus est condemnatus? Horati) Quid q. libelli Stoici inter fericos iacere puluillos amant? Ouidius, Quid q. auus nobis idē Pelopeius Atreus? Iracundius) Quid q. tus in administratione fecisset. Fortuita) Hodie casu alia dicunt. Casus dominatur in reb? Subintellige, sint nos. Si qd) Sinistri patreret. Puer) Filius Quinti. Bene) Valde. Ciceroniana phras. Sibi fidens) Praelicens. Dimittebat) A se libenter. Censere) Vt Athenas, vel alio mitteret. Laboro) Quid egerit, quoniam alienus, domesticus non est. His radicibus) Fundamentis altius actis. Sine sorte) Sine electione Senatus. ex animi sui sententia, non missum a Senatu. Sorte) Optatu a Senatu. Datum) Lege delatu. Offenderem) Iniuriam ipsi infligerem non ei, quem elegit Senatus, tradedo prouinciam. Vt etiam) Scribendu aut. Inquirere) Emēda inquirerem. In eum) Per interrogationem pronuncian dum. quasi dicat, minime inquitere deberē. Quem reliquissem) Interrogatiue, quē aliū relinquere potui? Hoc melius) Fieri non potuit, q. istum relinqui. Regenerationem, renouationē generis. quoniam Cicero homo nouus erat. Hic nouus Arpinas, ignobilis, & modo Romae municipalis eques. Hoc cupere) Vt triumphemus. Quo) Vt. Minus inepti) Gloriam istam captando, ac lauream in mutaceo quaerendo. honestus error est magnos duces sequentibus.

impendere Parthi videbantur, statueram fratrem relinquere, aut etiam Reipublicae causa contra S.C. ipse remanere, qui posteaq. incredibili felicitate discesserunt, sublata dubitatio est. Videbam sermones, hui fratrem reliquit? Num est hoc non plus annum obtinere prouincia? Quid q. Senatus eos voluit praefere prouincijs, qui non praefuissent? At hic triennium. Ergo haec ad populum. quid q. tecum? nunq. essem sine cura, siquid iracundius, aut contumeliosus, aut negligenti. Quae fortuita hominum? qd. si filius puer, & puer bene sibi fidens, qui esset dolor? quem pater non dimittebat, teq. id. censere moleste ferebat. at nunc Caelius non dico equidem quid egerit, sed tamen multo minus laboro. Adde illud, Pompeius eo robore vir, his radicibus Q. Cassium sine sorte delegit, Caesar Antonium. Ego sorte delatum offenderem aut etiam inquirerem in eum? quem reliquissem? Hoc melius, & huius rei plura exempla. Senectuti quidem nostrae profecto aptius, ac te apud eum, Dii boni, quanta in gratia posui. eiq. legi literas non tuas, sed librarii tui. Amicorum litera me ad triumphum vocant. rem ja nobis (vt ego arbitror) propter hanc nostram non negligenda. Quare tu quoq. mi Attice, incipe hoc cupere, quo nos minus inepti videamur. Vale.

Palingenesia Argumentū, CXVI.

PIVS. RECONSTATū Quinti Fratrem opera filii eius Pomponiae vxori nunciat, quo nihil Attico contingere potuit optatius. De Milonis nomine nonnulla. Rhodum accelerat pueronū causa, & vt ad sit Romae vrgētibz triumphū fautoribus. Tyro in itinere subedit egrorū. QUINTVS) Ordo, Quintus filius animū patris sui, fori tuae reconciliauit. Q. patris sui; suapte, pie sane, me quidē certe multū hortante,

M. T. CICERO T. P. ATTICO S. **V**irtus filius (suapte pie sane, me quidē certe multum hortante, sed currentem) animū patris sui, forori tuę reconciliauit. Eum valde tuę literę excitauit. Quid quærīs? cōfido rem, vt volumus, esse. Bis ad te antea scripsi de re mea familiari, si modo tibi reddita literę sunt, græce, & ἀνιγμάσει, scilicet nihil mouendum, sed tamen ἀφελῶς percunctando de nominibus Milonis, & vt expediat, vt mihi recepit, hortando, aliquid ita

sed currentem. Suapte) Spontē videlicet motus erat. sed tamē sponte currētē hortabar. Iuxta illud, Acer, & ad pugna per se cursum honores, Si tamē hortaris, fortius ibit equus. Pie sane fecit Quintus laudari pietatem adolescentis in parentes. Hortante) Quintum sed currentem adhortabar, per se videlicet facientem: addidi calcaria sponte currenti, ignem camino, & sulphur incendio. Rem) Confectionem parentum. Græce) Iunge cum scripsi in epistola superiori vbi agit de liberto vxoris. ἀνιγμάσει. In enigmatibus, aperte videlicet & obscure, quo pacto qui loquitur enigmaticis & enigmatistes dicitur. Monēdū) Lege mouēdū tētandū apte, omnia clanculum. Percunctando) Spectando, latenter indagado, vt supra dictū est. ἀφελῶς) Simpliciter, prætendēdo simplicitatē, fingēdo te longius ire. Nominibus) De tabellis Milonis. Et vt expediat) Hortado vt liberatus expediat Milonis ratibz quas corrupit. Aliqd) Iūge cū sequētibz, ita capies captatorē. Proficies) Ad optatū portū peruenies. Modo) Dū modovenerit Laodicea, illud totū modo ipse venerit, non est in prisca lectione. Etesie)

tu proficies. Ego Laodiceae Quaestorem Messinium expectari iussi, vt confectas rationes lege Julia apud duas ciuitates possim relinquere. Rhodum volo per erorum causa, inde q. primum Athenas, et si Etesiae valde refrauerint. Sed plane volo his magistratibus quorum voluntatem in supplicatione sum expertus, tu tamen mitte mihi quæso obuiam literas, nunquid putēs Reipublicae nomine tardandum esse nobis. Tyro ad te dedisset literas, nisi eum grauius ægrum Patris reliquissem. Sed nunciant melius esse ei. ego tamen angor. nihil enim illo adulescēte castius, nihil diligentius. Vale.

Anniverfarij vēti, de qbus lege que copiosissime differuimus super illo versu Lucretiano, Tēpore eo sūt quo Etesia flabra Aquilanū. Idē Cicero libro. 12. Epist. Famil. Ego tuorū cōsiliorū auctor, dignitatēq. fautor iratus tēporibus in Græciā desperata libertate rapiebar, cū me Etesie quasi boni ciues relictū tē Rēp. prosequi nouerūt. Hieronymus cōtra Rufinū lib. 2. mēse Augusto flauibus Etesias. Plin. lib. 11. Nat. hist. Solutū sentiant maria multe vero & fere. xvij. Cal. Augusti, Ægypto Aquila occidit matutino, Etesiarūq. prodromi status incipiūt. Aristoteles in libro de Mūdo, Vērorū qdā iunt ratione flātes velut qui dicūt Cecias, & it. qdē in hyme vt notū pręualent. Hi vero in æstate, vt qui dicunt Etesia ex latis ab Aquilone & Zephyris. Scribit Marcellinus lib. 22. Etesiarū status p. dies quadraginta quęquies. Seneca lib. 5. Naturaliū, Etesie ob hoc somniculosi a nautis & delicati vocant, q. vt ait Galio, mane nesciūt surgere. Volo) Venire. Alii codices. seruāt stolo, diuerso sensu. In supplicatione) Senatus, q. supplicauit vt Ciceroni triūphus daret. Lentulus Cōsul quo matris suę beneficiū faceret, simul atq. expediret q. essent necessaria de Rep. dixit se relaturū. Verba Ciceronis lib. 16. Epist. Famil. Noie; Causa. Etesie) Que & Etesia vocat. eā Strabo ponit ante Spoletū. Nūc passim ita vocat. Codices antiquissimi q. fuere Ioannis Lamolae Patris habet. Cicero lib. 7. harū Epist. ad Atticū, Tyronē Patris ægrū reliqui, adulescētē vt notū, & adde quiduis probū. Idē ostendit M. idē lib. 16. Epist. Famil. Mox si intelliges opus esse te Patris conualescēdi causa paulum cōmorari, nihil me malle q. te valere. Patre vrbz Achaie martyrio Diui Andree nobilitata, ex quo Pausanias ait, Hadriano pmittēte Patris Heros Iudęus celebra, qd. de ipso Apostolo nō dubiū est intelligere voluisse. Idē sic ait, Hic regnauit Eumelus loci indigena, q. Triptolema habuit filiū, a quo terra culta Aroa dicta est, & ex eius filie noie Anthya edificata. Melatis quoq. vrbz tertia in medio Anthye & Aroe extracta. Post hęc venit Patreus ex genere Agenoris, q. Patras ciuitatē, quā incoluit nominauit. Per fines vrbis huius Glaucus flui. decurrit. Patreibus solis Augustus libertatē restituit, cū prius Achaia tota a L. Mūmio vna cū Corintho subugata esset. Melius esse) Meliuscule habere.

ASCENSUS. In supplicatione, ego intelligo in decernēda supplicatione pro rebus a Cicerone beneficijs, non q. supplicarēt pro eo: est autē supplicatio quā nūc processionē vocāt, & deorū in tēplis adoratio, qui in puluinaribus tunc deponēbantur vt deoscularentur.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S. **V**m instituissem ad te scribere, calamūq. sumpsissem, Batonius e nauī recta ad me venit, dum essem Ephefi, & epistolam tuam reddidit prid. Calend. Octobr. Latatus sum felicitate nauigationis tuę, oportunitate Piliae, etiam mehercule sermone eiusdem de cōiugio Tulliae meae. Batonius autem miros

Enigmatistes.

Etesie.

Etesia. Etesium.

Patras. Heros Iudęus. Andreas. Eumelus.

Glaucus flui.

ASCENSUS.

PIVS.

Bato.

Facere cum illo. Terrores) Actiue, quos infert Cæsar & incutit. Dimissurum) Cæsa- rem nisi Pompeius dimitteret legiones. Cum illo facere) Fauere rebus Cæsaribus. Horatius, Mecum facit, & Ioue iudicat æquo. De illo) Bibulo. Anteferre se) Sepe iactauerat Bibulus partum esse triphum & victoriã contra Parthos ductu suo & copiis. Quare tacite Cicero derogabat. Patruo) Mihi ænigmatice vt olim supra. Filio) Lege filij, Quinti Ciceronis adulescētis. Nimiru patruus filij Pomponiæ est Cicero, Atticus auunculus. Vis- ctus) Legas euectus, quasi dicat a nostris. nostri milites euexerunt eum ac viribus nostris radices egit, cum ipse milites amiserit, nunc ve- ro supbit vt victor. Aphra- ctus) Nauis Pretoria immu- nita, qua vsitur Rhodii, de quos supra. Cal. Octob. Quis- dam codices habet. Prid. Cal. Octob. Conscendere) Ver- bum peculiare nauigantibus. Cõcedi simpliciter dicim, i. nauigauit, quo scitent seculi felices auctores. Cæteris læ- gis) Scribe, cæterisq; lægis. Magis) Properari. Raud- usculo) Prisci codices, rau- dusculo habet. Raudu anti- qui res dicebat, & ab eo porta Raudusculana. Despicias) Emēda despicias, hoc est con- sideres. Ego) Ordo, Ego æquo animo essem, nisi Bi- bulus adniteret de tripho. Sensus. æquo possem animo triphum cõtemnere, cuius du- ctu & auspicio triphus par- tus esset, nisi Bibulus de tri- pho nullo suo merito cogita- ret. Hopes) Nō imperato- r. Q; domo sua) Quã nullã illic suã habebat. Admirare- tur) Lega adniteretur. De tripho) Triumphare. Equo animo essem) Alba ad triu- phum linea essem, susq; decq; triphum ducerem. αισχρόν) Integritu est. αισχρόν σιωπῶν) Turpe tacere loquente Isocrate. Fuerit auctore) Quisilianus, verba Aristotelis, cum pomeri- dianis horis rhetoricã doce- ret, motus Isocratis gloria. At multa) Omisi, nō scri- psi. Qui &) Alii codices, vt qui. Ei) Tibi. Cicero) Qui- tus nepos. Dices) Salutem articulatam. ASCENSIVS. Aphractis cæteris, longisq; sic legam, non cæterisq; longis, quia sic aphracta nauigia dicantur longa, quã vero prius se vsurum dicit aphractis addit cæteris: & ne solis vti credatur, addit longisq;. Argumentu CXVIII. PIVS. Piræeus. Synchysis. ATTICVM febris percussum dolet. Negat fratri prouinciã tradidisse. Filium Quintum non reliquit. De Tullia & Pisonē nonnulla. De Cæsa- re & quatuor legionibus. Athenis statio placet. DE PIRÆEA) Scribendum in Piræa. Piræeus portus & oppidum, vbi templum Iouis ser- uatoris, & Mineruæ Polliadis cum igne perpetuo & virginum domo. Muri Piræei deiecti fuere pri- mum a Lacedæmonis, deinde a Sulla, qui Piræeum per obsidionem expugnauit. Cum vidi) Subin- tellige admiratus sum. Συγχυσιν) Confusionem. Quæ solent) Legendum quod. Copiosissimæ)

terrores ad me attulit Cæsarianos. Cũ Lepta etiã plu- ra locutus est. spero falsa, sed certe horribilia. exercitũ nullo modo dimissurũ. Cum illo Pr. Dess. Cassium Pr. Lentulum Cos. facere. Pompeio in animo esse vr- bem relinquere. Sed heus tu, nunquid moleste fers de illo, qui se solet anteferre patruo sororis tuæ filii? at a quibus euectus? Sed ad rem. Nos Etesiaẽ vehemẽ- tissime tardarunt. Detrahit viginti ipsos dies etiam aphractus Rhodiorum. Calend. Octob. Epheso cõ- scendentes hanc epistolam dedimus L. Tarquinio simul e portu egredienti, sed expeditius nauiganti, Nos Rhodiorum aphractis cæteris longisq; nauibus tranquillitates aucupaturi eramus. Ita tamẽ pro- perabamus, vt nō posset magis. De Raudusculo Pu- teolano gratũ. Nunc velim despicias res Romanas. Videas quid nobis de triumpho cogitandũ putes, ad quẽ amici me vocant. Ego, nisi Bibulus, qui dũ vnus hospes in Syria fuit, pedem porta non plus extulit, q̃ domo sua, adniteretur de triumpho, æquo an imo essem. Nunc vero αισχρόν σιωπῶν. Sed explora rem totam, vt quo die congressi erimus, consiliũ capere possimus. At multa, qui & properarem, & ei literas darem, qui aut mecum, aut paulo ante veturus esset. Cicero tibi plurimam salutẽ dicit. Tu dices vtriusq; nostrũ verbis & Piliæ tuæ & filia. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Piræea cum exissem prid. Id. Octob. accepi ab Acasto seruo meo statim tuas literas, quas quidem cum expectassem iãdiũ, admiratus sum, vt vidi obigna- tam epistolam, breuitatem eius: vt ape- rui rursus, σύγχυσιν literarum, q; solent tuæ compo- sitissimæ, & clarissimæ esse. Ac ne multa: cogno- ui ex eo, q; ita scripseras, te Romã venisse ad duode-

Exemplaria prisca compositissime. Percussus) Veteres codices, percussus. Nec magis) Legẽ, nec min⁹. ASCENSIVS. Nec magis, sic legam, non vt Pius, nec minus, quia mihi sensus est, Ego percus- sus vehementer, nec tamen magis q̃ debui, quia debui vehementissime ob tuã valitudinem percilli. Ille) Acastus ait. Eset) Tibi. Incõmode) Sinistre) Secus q̃ optares. Alibi incõmodi. Habentẽ) Pa- tientẽ. Vernaculę linguę proxima locutio, qua & alibi M. Tullius vtit. παραφύλαξον) Obserua. τὴν τὴ φασατοῦ ἠλοζμίων ἀντότατα. deprehensoris ambitionẽ ipsissimẽ. Alii codices φασάτω; hoc est obturatis aures habet, φάσασ munit, sepio. Alii codices nō ἀντότατα, sed ἀντὶ κέρως qui p se pōt, obserua pōrentis hois audire negligētis abitio nẽ. Sunt qui in paterno casu ἀντότατα scribunt, qd Plaut⁹ ipsissimẽ cõuertit ex Aristo- phane. Ipsissimã abitio signifi- cat merã abitionẽ. Ceterũ p Phraoten Põpeiũ intelligit, vel q; Cicero supplicanti propter terrores Clodianos, aures obserauit, vel q; obau- diuit Pompeius, qm Cæsarẽ & Cæsaris amicitia caueret ad- moneret. Quãtulacũq; est) Annectẽ sequētib⁹ hoc ordia ne, Precianã hereditatẽ, quã- tulacũq; est, illã ne attingas, i. expedas, imminuas. κενόν) Vanũ, inanem. Expetẽdo) Triphũ abiendo. ἀτροφον) Abiectũ, sine vlla profus ab- itione & affectu glorię, q̃ len- titudo ac negligentia sui est. εὐφρα) Deinde. In literis suis scriperat Attic⁹, nō pba- re q; Quinto Fratri dare, & subditis nōnullis causis qua- re dãda nō esset subdebat, ver- bũ, deinde, quasi aliã causam subditur, vnde latẽter Cice- ro cognouit, Quinto nō esse cõmittẽdã prouinciã propter causam nonnullã secretiorẽ, irã videlicet vel incõtinẽtiã. Quid erat) Nihil hostes re- pẽre dilapsos timebam⁹, quã- re Quintũ relinqre rei mili- tatis peritiorẽ necessũ nō erat & si qd terroris ingrueret, cur in eo metu, fratre relinqere volebam⁹? Quidq; dubita- tione dignũ. Talẽ) Amãtis- simũ mei. Relinquã) Lege relinqui. ἀθέτησι) Impro- batio. Verba tua de relinqe- do in prouincia succellore, improbãt cõsiliũ de fratre reliquẽdo, nō suspẽdebãt. εἰρηχῆ) Cũctatio. Neutiq; Nullaten⁹. τὸ μόνον ἐξ ὠμυμῆ) Hoc solũ cor- roborabat me. Alij scribunt, εἰρὸν μοι, hoc est dicẽs mihi. Vidim⁹) Eadẽ scopon petiim⁹, εἰρηχῆ Diuturna dubitatio. Rectũ erat) Honetiũ. Tabulis) Cõputationib⁹ prouincialis negocii & administra- tione vniuersã prouicę. Referat) Proponat in Senatu necne. Has lras) Subintellige dedi, celeritas de- sectũ paties. In p̃inctu epistolã scripsit. Placẽtiã) Subintellige est. Nobis) Triphũ petẽtib⁹ tpe perin- tẽpestiuo, cũ iã classica ciuilia fremãt. Macte) Aio ac cõsilio viri, i. magis aucte, cumulate. Prisca exẽplaria mature habet. Statio) Aliq; exponũt armamẽtarũ Philonis architecti opus, nauũ, cccc. capax. Sed quĩ

PIVS. ASCENSIVS. PIVS. Habere. Phrootes. Autotatos. Ipsissimus. Cenoa. Athetesis. Epoche. Neutiq;. Macte. Statio. Philonis ar- mamẽtarũ.

Athenarum decora.

Athenarum Genius.

addidit mea, videtur significare se interfungere ac subsidere velle Athenis in procella temporu. Plutarchus in Sylla, Nec diu post Piræus in Syllæ potestate venit, cuius pars maxima incendio vastata, ubi & Philonis armamentarij opus singulari admiratione profequendū. Nec mirum sistatio placet Athenis Ciceroni in hac tēporū procella. Quid em̄ fuit alicubi quod Athenis nō pulcherrimū videret, Gymnasia Philosophi, rhetores inaurata lingua, fulmina terrarū, poetæ a sideribus appellati, Academia Platonis, Lycij Aristotelis, Cynolarges Diogenis, Viri in te militari cōspicui, fora, porticus, theatra, templa, fontes, portus, munychia, macrotychi, hoc est longi muri, piræus, mare natū capacissimū, Athenę libris & liberis felicissime fuerit, adeo vt Romanus Imperator vere græculos circūforaneos cōcassigauerit, q̄ cū simias & satyros circūferrēt, principū suorū vitas monumentis cōscriptas, non Romā deferret, qui gesta rū rerū claritate orbē terrarū impleuerint. Illud Demosthenis oratorū principis semp iudicauit esse verū simū, qui Athenas trophæū ingenioꝝ erexisse scribit, cui ciuitati Sylla pepercit propter maiorū & ciuū suoz splēdore. Attica fides prouerbialiter dicebat de illibata ac intemerata fide. Attici coacti patriā suā olim relinq̄re, dixerūt se bonū celū ac bonas ficus deserere coactos. Nūc vero profatorū pudor, Pādionij quid sunt, nisi nomina Athenę? Memini me legisse quēdā egregiū tēpictorē, Demona siue Genium Atheniēsu pinxisse, variū, versipellē, vagū, incōstātē, grātū, leuē, celerē, multiuolū, quos affectus picturæ cōcinnitas preserebat. Virtutibus suoz inuiderūt Atheniētes, vnde tot ostracismi, petalismi, exliorū videlicet genera. Iudices togati vultures, apud quos Mars sanguinarius absolutus, & dānatus Socrates.

Argumentum. CXIX.

PIVS.

INCVLCA T iteratq̄ lī teras eiusdē ppositi quas Saufeio dederat, quoniā Saufeius ambulare, nō peregrinari solet. Gaudet amīcū febricula leuati. De Cæsare nōnulla in enigmatibus. Cōsiliū de statu suo futuro ab Attico petit, imminētem bellorum ciuiliū tempestatem non sine summo dolore videt, Cæsarem tamen & Pōpeium se amplexum refert, Ciceronis amicitiam vterq̄ ambit. Locū sibi vltērius ad tergiuerandū non superesse. Quare est miserum, tutum tamē fuisse in prouincia versari. De triumpho suo subadmonet. Catonem triumpho suo adesse scribit, vult omnino a Cæsare diuelli. DEDERAM quidem) Scribendum equidē. Vt philosophiam ambulat) Quoniā philosophi ociantur in itinere, non volant, vagātur, circūeunt. Erat anim philosophus Saufeius. Has) presentes literas. Aleuato) Exonerato, meliuscule se habente. Nunciaret) Emenda, nūciaret. Cohortuissē) Extimuisse. Legionibus) Quæ hostili animo Placentiam venerant. Philotimia) Ambitio. Bibulum ni fallor intelligit. Secus) Aliter. Perfortunas) Compreatio per omnia bona Attici. phrasis Ciceroni familiaris, de qua nos alibi. Dimicationem) Contentionem inter Cæsarem & Pōpeium.

Philosophi ambulant.

Philotimia.

M. T. CICERONIS

Epistolarum ad T. Pomponium Atticum LIBER SEPTIMVS.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

DERAM equidem L. Saufeio literas, & dederam ad te vnū, q̄ cum nō esset temporis mihi ad scribendū satis: tamen hominē tibi tam familiarem siue meis literis ad te venire nolebam: sed, vt philosophi, ambulat, haud tibi redditū iri putabam prius. Sin autē illas accepisti, scis me Athenas venisse pridie Id. Octobr. E nauī egressum in Piræum, tuas ab Acasto nostro literas accepisse conturbatū, quod cum febre Romā venisses: bono tamen animo esse cōpisse, quod Acastus ea, quæ vellē, de alleuato corpore tuo nūciaret: Cohorruisse autē me quod tuæ literæ de legionibus Cæsaris afferrent, & egisse tecum, vt videres, nequid φιλοζωια eius, quē nosti, nobis noceret, & de quo iam pridem ad te scripseram. Turanius autem secus tibi Brundusij dixerat, quod ex his literis cognouī, quas a Zenone optimo viro accepi. Cur fratre Prouinciæ nō præfēcissē, exposui breuiter. Hæc fere sunt in illa epistola. Nunc autē reliqua. Per fortunas, omnē tuū amorem quo me es amplexus, omnēq̄ tuam prudentiam, quā me hercule in omni genere iudico singularē, confer te ad eā curā, vt de omni statu meo cogites. Videre enim mihi videor tantā dimicationem,

Respexit) lege Respexerit. Sed tantū) Videre videor dimicationē. Hoc multū) Ciuile bellum. Προβλημα) Quæstionem. Suscipe) Curandam. Te audisse) Obediisse tibi. Admonentem) Ac dicentem, ἀλλ' ἵς ἄνδρ' ἄλλ' ἔμειν) Sed meum nunq̄ animum in pectoribus persuasit patriæ. Significat verius Homericus ex primo Odysseæ, Nunq̄ potuit vox tua sapientissima intrare pectora mea, hoc est animi arcana, vt amplexarer ocium, deserta Republica. Patriæ) Subintelligitur charin, hoc est gratia & amore patriæ. Alterum) Pompeium. Alterum) Cæsarem. Tātum valebat) Poterat, altissimis radicibus erat.

nisi idem deus, qui nos melius, q̄ optare auderemus, Parthico bello liberauit, respexerit Rempub. quanta nunq̄ fuit. Age hoc malum, quod mihi commune est omnibus, nihil tibi mado, vt de eo cogites. Illud meū propriū πρὸς βλαμματα quæso suscipe. Vides ne, vt te auctore sim vtrunq̄ complexus Pompeium & Cæsarem? At vellem a principio te audisse amicissime admonentem. ἀλλ' ἔμειν ἕρπε δύμωδ' ἢν' εὐδαιμον' ἐπιδε παρ' ἑμ' sed aliquando tamen persuasisti, vt alterum complecterer, quia de me erat optime meritus: alterum, quia tantum valebat. Feci igitur, atque effeci omni obsequio, vt neutri illorum quisq̄ esset me charior. Hæc enim cogitabamus, nec mihi iuncto cum Pompeio fore necesse peccare in Rempub. aliquādo: nec cum Pompeio sentienti pugnandum esse cū Cæsare: tanta erat coniunctio illorum. Nunc autem impendet, vt & tu ostendis, & ego video, summa inter eos contentio: me autem vterque numerat suum: nisi forte simulat alter. Nam Pompeius non dubitat (vere enim iudicat) ea, quæ de Repub. nunc sentiat, mihi valde probari. Vtriusque autem accepi eiusmodi literas eodem tempore quo tuas, vt neuter quenq̄ omnium pluris facere, quā me videretur. Verum quid agā, non quæro. Si enim castris res geretur, video cum altero vincī fatius esse, quā cum altero vincere. Sed illa, quæ tum agentur, cum venero: ne ratio absentis habeatur, vt exercitum dimittat. Dic. M. Tulli. Quid dicam? Expecta, amabo te, dum Atticum conueniam. Non est locus ad tergiuerfandum contra Cæsarem. Vbi sunt illæ densæ dexteræ? nam vt illi hoc liceret adiuui rogatus ab ipso Rauennæ de Cælio Trib. pleb. ab ipso etiam Cn. nostro in illo diuino tertio Cōsulatu, aliter sensero: αἰδέομαι non Pompeium modo, sed τρωας, καὶ τρωάδ' ας, πειλοδάμας μοι πρὸς τὸ ἐλεγεῖν χεῖλω. Quis? Tu ipse scilicet laudator & factorum, & scriptorum meorū. Hanc ego plagā effugi per duos

Itaq̄ effeci & omni) Scribe. Feci igitur atq̄ effeci omni obsequio. In Republica) In administratione Respub. veteres codices in Rempublica. Nunc impendet) Prisca exēplaria, Nunc autem impendet. Quid agam? Agendum sit. Castris) Aperto Marte, collatis signis. Cum altero) Pompeio. Sed illa) Subintellige, me mouent. Tum agentur) Tunc cum venero, in Senatu tractabuntur. Pone, fac quod in concilio dicatur, feras super hac re sententiam Cicero. Absentis) Ne Consulatum absens petere possit Cæsar. Dic M. Tulli) Sententiam super rebus Pompeii vel Cæsaris. Expecta) Cum dicturus ero sententiam, continuo respondebo. Expecta dum consulā Atticum, mature dicendum erit, paula non erit opus, tēpus ad aurem scalpendam nō erit, vt prouerbio fertur, Tergiuerfandum) Diffimulandum. Densæ dexteræ) Fides inuicem datæ Cæsari ab Pompeio, Pompeio ab Cæsare. Verum est illud, Non bene cum sociis regna, venusque manent. Vt illi) Absenti Cæsari petere magi stratum. Adiuui) Emendandum Adiuui. Ab ipso) Cæsare. De Cælio) A Cælio. Dicit se adiuuisse Cæsarem exoratum a Cælio amico Cæsaris. Ab ipso autem) Hæc vltima dictio vacat. Cn. nostro) A Pompeio aditus est Cæsar, cum fixit leges atque refixit, vt Cæsari absenti vni integrum esset posse petere Consulatum. Aliter) Si aliter sensero. Si nūc aliam sententiam feram de Cæsare q̄ prius. τρωας) Romanoꝝ rum linguas, ne me iure versipellem dicant. πειλοδάμας) Offensam incurram Heroici viri Cæsaris, & vt apud Homerum Hector Polydamanta: ita ego singuli cuiusque ignauī vires reformidabo. Polydamas me primus redarguer: de quo versu supra dictum est affatum: cum ex Aristotele carmen huiusmodi adducente, fortitudinis species excutiuntur. Quis?) Arguet. Plagam) Difficultatem, notā, honoris mei saggillationē.

Dēfē dextrę.

Stultus. Superiorum) Antiqua exemplaria superiores. Stultus) Aliquis. Stultus proprie loquendo rudem significat: quem inconsideratum dicimus. Declarant hoc feriq; stultorum, in quibus de forte praeteritis diebus, fit infortunatio. De triumpho) Subintellige, placet. Extra urbem) Placet ne tibi, vt sim extra urbem captata aliqua iusta causa. Opus fuit) Opportunum fuerat. *οδὲ ὠφέλιγον*) Obiter.

Epiteta. *Ἐπιτετα*) Aduentitia, non ingenua, non propria. Aliqui fluxa interpretantur. Ab *ἐπι* & *τετα* liquefacio. Quare) Vete res codices, Quam pro quantum q̄ est difficile. Dij boni non posse benefacere, vel si non licet operari: latere saltem, & animum suū abscondere. *Ἐκβολή λόγῳ*) Digressio sermonis Thucydidi peculiaris cum adoritur conciones illas luculentissimas gratitatem redolentes, ac sanctioris aetatis facundiam.

Esbole Thucydidis. *Ἐσβολή*) Facilem comparati: certum, sed legatur, *ἔσβολον*. Supplicatione) Quam Lentulus impediuit, seu quiuis alius. Lentuli nomen derisit P. Oppius, quod assidue minores parentibus filij essent in nascendo: Lentuli quasi essent lentiores. Hinc

Lentuli vnde. Lentuleitatem Cicero dixit quasi illudens nobilitatis superbiam. Non decreuit) Interrentur voces, non decreuit. Qui non decreuit, non decreuit quasi. Vel. Aduersatus, nihil effectit, nihil quoq; in triumpho efficit. Scribendo) Subscribendo. De sententia Catonis) Tanq; sibi contraria, si gestis Ciceronis censet Cato supplicationē indulgendā, tanto magis triumphū debuisset. Sed de triumpho non assensit, de supplicatione cōset. Aliqui interpretant triumphat. I. letat quod Cato perhonorifice de me locutus sit. Nā vt refert Cicero libro. xv. epist. Famil. Cato Ciceroni togato supplicationē decreuit, & vt epistola Catonis ad Ciceronē scripta eodē lib. xv. significat Catonē ob hoc bellū decreuisse Ciceroni supplicationē. Sed non triumphū: cui tñ tandē est assensus. Catonis verba sunt haec, Itaq; quod pro meo iudicio facere potui, feci supplicationē decretā. Si tu qua in re nihil fortuito, & que sequuntur. Subdit, Quod si triumphū prerogatiuam putas supplicationē & idcirco casum potius q̄ te laudari maius, neq; supplicationē sequitur semper triumphus, & triumpho multo clarior est Senatū iudicare potius maleuolū & innocētia imperatoris prouinciā, q̄ vi militū aut benignitate deorū retentā atq; conseruatā esse, quod ego mea sententia censēbā. Subdit Cicero eodē in lib. Resq; ipsa declarat tibi honorem nostrū supplicationis fuisse iocundū, quod scribendo affuisti. Hec enim S. C. non ignoro ab amicissimis eius, cuius de honore agitur, scribi solere. Patet ergo quare Cæsar inimicus Catonis triumphabat de sententia Catonis, qui decreuisset supplicationē, nō triumphum. Infra, Cato quid agat, qui dum in me quidem turpiter fuit maleuolus, dedit integritatis, iustitiae, clementiae, fidei mihi testimoniū quod non querebā, quod postulabā negauit. Id itaq; Cæsar quomodo exultat Catonis in me ingratiissimi iniuria: At hic idem Bibulo fauet. Ignosce mihi, non possum hęc ferre, nec ferā.

superiores Marcellorum Consulatus, cum est actum de Cæsar's Prouincia. Nūc incido in discrimē ipsum. Itaq; vt stultus primus suam sententiam dicat, mihi valde placet. De triumpho nos moliri aliquid: extra urbem esse cum iustissima causa: tamen dabunt operam, vt eliciant sententiam meam. Ridebis hoc loco fortasse, q̄ vellem etiā nunc in prouincia morari. Plane opus fuit, si hoc impendebat, & si nil miserum. Nam *ὁδὲ ὠφέλιγον*. velle te hoc scire: omnia illa prima, quæ etiā tuis literis in cœlum ferebas, *ἔπιτετα* fuerunt. Quam est facilis virtus, quam vero difficilis eius diuturna simulatio. Cum enim hoc rectum & gloriosum putarem, ex annuo sumptu, qui mihi decretus esset, me C. Cælio Quæstorī relinquere annuū: referre in ærarium ad H. S. M. ingemuit nostra cohors, omne illud putas distribui sibi oportere: vt ego amicior inuenirer Phrygum & Cilicum ærariis, quam nostros sed me non mouerunt. Nam & mea laus apud me plurimum valuī: nec tamen quicquam honorifice in quinquam fieri potuit, quod praeter miserim. Sed hæc fuerit, vt ait Thucydides, *ἐκβολή λόγῳ* non inutilis. Tu autem de nostro statu cogitabis. Primum, quo artificio tueamur beneuolentiam Cæsar's. Deinde, de ipso triumpho: quem video, nisi Reipub. tempora impediunt, *ὁδὲ ὠφέλιγον*. ludico autem cum ex literis amicorum, tum ex supplicatione, quam qui non decreuit, non decreuit quasi omnis decreuisset triumphos. Ei porro assensus est vnus familiaris meus Faunius: alter iratus Hircius. Cato autem & scribendo affuit, & ad me de sententia sua iucundissimas literas misit. Sed tamen gratulans mihi Cæsar de supplicatione, triumphat de sententia Catonis, nec scribit quid

illi sententię Contra illam sententiam Catonis. Vel tacet Cæsar honorificam Catonis de me sententiam, quod Cæsar, pus ac venenum ipsarius tacet. Lege infra, Cæsar Catonis inimicus in epistola ad Ciceronem improbat sententiam Catonis, quod Ciceroni supplicationem decreuerit, ac triumphum denegauerit. tanquam supplicatio prerogatiua sit triumphū, vt idem Caro in quadam ad M. Ciceronem epistola stomachanter (vt reor) inuuit. Eum) Catonem. Non decreuisset) Catonē, sed non oppugnasse decernentes: & affuisse scribendo necessitate potius q̄ amore. Habes Scropham) Amicum placat.

illi sententię dixerit, sed tamen supplicationem eum mihi non decreuisset. Redeo ad Hircium. Cœperas eū mihi placare, perfice. Habes Scropham, habes Syliuū: ad eos ego etiā antea, & ad ipsum Hircium. Locutus enim erat cum iis: commode se potuisse impedire, sed noluisse. Assensum tamē esse Catoni amicissimo meo, cum is honorificentissimam in me sententiā dixisset, nec me ad se vllas literas misisse, cum ad omnes mitterem. Verum dicebat. ad eū enim solum, & ad Craspedem non scripserā. Atq; hæc de rebus forēsis. Redeamus domum: diūgere me ab illo volo. Mirus est *φυράτης* germanus Lartidius *ἔλλα* τὰ μὲν ἡγορεῖται *χρῶν* ἔασομεν, *ἔχων* μὲν οὖν. Reliqua expediamus. Hoc primum, q̄ accessit cura dolori meo. Sed hoc tamē quicquid est precianū cū his rationibus, quas ille meas tractat admisceri nolo. Scripsi ad Terentiā, scripsi etiā ad ipsū me quicquid posset nūmorū ad apparatū sperati triumphū ad te redacturū. Ita puto fore, verum vt videbitur. Hanc quoq; suscipe curam: quemadmodum experiamur. Id tu & ostendisti quibusdam literis ex Epeiro Athenas datis, & in eo ego te adiuuabo. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Rundusium venimus. VII. Calend. Decemb. vsi tua felicitate nauigadi: ita bel le nobis flauit ab Epeiro lenissimus Auster & mitis. Hunc *ἄστρον*, si quovoles, *τὸ ἄστρον* α. *νέστερον* pro tuo vedito. Inualetudo tua me valde conturbat. Significant enim tuæ literę te prorsus laborare. Ego autē cū sciā q̄ sis fortis, vehementius esse quiddam suspicor, quod te cogat cedere, & propemodū infringat. et si alteram

INVALETVDINE Attici torquetur. Tyronis laus. Amorem erga sobolem esse naturalem. Gratulatio de sermone Pompeij ad Ciceronis laudem vergente. Nonnulla de triumpho. Maleuolum fuisse Catonem. Inuehitur in Chrysippum. Angitur de imminentibus Reipublice periculis.

BRVNDVSIVM) Alio nomine Brendam vocarunt. Tua) Tibi peculiaritē idēdem faulste nauigauerat Atticus. Anches) Scribendum Auster. Hunc *ἄστρον*) Studentem hoc est obsequentem tibi habebis ventum. Si qui) Lege. Si quo. Voles) Subintellige, ite. *τὸ ἄστρον* α. *νέστερον*) Non vterer ista dictione studeat ventus, nisi auctoritas tua mihi persuaderet. Nam tu illo loquēdi genere es vsus. *νεοτέρων* legit Aldus, id est iuniorum. Potest defendi in eadē significatione *νέστερον* hoc est istud neotericū verbū *ἄστρον* α. pro tuo vedito. Vedito) Vtor ac impertio auribus quiritum.

Ego etiā (scripsi) Vetus exēplaria sic. Ad eos ego etiā antea. Nec me) Ait Hircius. Dicebat) Hircius. Cassi) sed dem) Lege Craspedē. Domū) Ad propiora, & que me attingūt maxime. Ab illo) Decoctorē Germano Lartidio. *φυράτης*) Permissor, i. perturbator. *φύ* α. misceo. *ἔλλα*) Ista molesta quidē antea valere sinamus. Citatur ex Agathonis sententiis ab Aristotele lib. v. moralium, *μόνος δ' αὐτῷ θεῷ δεῖν δεῖται αὐτῷ γένεσθαι τῷ αὐτῷ αὐτῷ ἢ τῷ αὐτῷ γένεσθαι*. hoc est. Et enim illud vnū ipsi negatū est & deo, vt infecta redat, facta que fuerint semel. Nota est Phocylidis sententia, malis praeteritis animū nō esse excruciantū: quā qd semel est factū, infectū fieri non queat. Expediamus) Iunge sequētib;. Qd) Propter quod, vel quo. Precianū) Pecuniā redactā ex preciano fundo, nolo rationibus meis admiscere cæteris, vsurus illa pecunia ad priuata atq; domestica. Ad ipsum) Rationatorē meum. Redacturū) Redigere debere, redigat. Fore) Quod rediget & ita decet. Putat tñ) Alcius hic deesse verbū græcum *ἀμεταμέλεια*. nō accusada. Vt videbitur) Tibi fiat. Expetiamur) Triumphū tentare debeamus. Athenis) Quid si Athenas: vt inuauit Attici scripisse ex Epeiro Athenas, vbi erat Cicero. Et in eo) Verba erant Attici ad Ciceronē quibus significabat se in causa triumphū adiuturū Ciceronem.

Phyrates. Factū infectū esse nō potest

Argumentum. CXX. PIYS.

Studet vēto. Vendito.

Quartana) Lege Quartanam. Deceffisse) Abijffe, te reliquiffe. Alteram leuiorem) Simplicem. Trebulano) Trebula in Sabinis, nunc Treuiū dicta olim Mutifce & Trebulani fuffenates. Iā) Alij codices, eā. Animū) Ingeniū & induftria, nōnulli codices manū adhuc feruāt. Si quod vis) Legēdū, Quid vis. i. vnde cūq;. Cicero de Orat. Mūmū quiduis tēporis hominē esse. Quā tu velles) q̄ tu mea omnia curas: p̄fertim Tyronē mihi cariffimū. Sunt qui fcribūt, Quantū vellet. Ad τὸ ἄλλο) Ingeni- ta, natua. De tortorio) Veteres codices, Decretoriū. Testamētū decretoriū de quo aliquis testator osten- dit beneuolentiā institutorū heredum ab eō. Ex libella) Duabus partibus. Libella argēta fuit, & valebat affem- eris. Cum minimā pecunio- lā fignificare volebant, affem & libellā dicebant. Cicero pro Roscio Comodo testis, & Plaut⁹ in Pseudolo, Si fupre- mi p̄ptas Thesaurus Iouis, tibi libellā argēti nūq̄ credā. Cic. in Verrē Actiōne tertiā, Eqs Volcatio si fua spēte ve- niffet, vnā libellam dediffet?

Terunciā. Te vniū) Legūt aliq̄ terū- cia, hoc est trib⁹ partibus. Var- ro, Terenciū a trib⁹ vnciis dī- ctus q̄ fit libell⁹ quarta pars quō & quadrās affis. Corcy- re) Testamētū Corcyre factū refert si ita legit. Ceterū emē datiffimi codices sic habent, Corcylem Alexionque meos opipare muneratus est. Signi- gnicat si ita legatur, Corcylem Ancillā & Alexiū Cicero nis amanuensem egregie re- muneratū esse Tyronē. Opi- pare) Affluētē & laute. Thy- amin) Thyamis fluui⁹ & pro- mōtorū in Epiro. Filiola) Cecilia. Στοιχίω) Natalem esse amorē erga sobolē. Bene eueniat) Educare liberos & tollere, cū fit in manu fortu- ne malos an bonos educare. Carneades, cū ducis vxorem, ait, rogādos esse deos, vt feix faustūq; fit: qm̄ pater sepe ex homine fit turdus, sibi ma- lū cacat. Cicero ait optime spe- randū esse, & vt ait Hierony- mus: dicebat vxorē esse ducē dā ne Gamelius Iuppiter of- fendatur. M. Tullius spurcā hāc ait esse respōfionem. Bene sperandū monet: vxorēq; du- cendā, consulendūq; publicæ rei. Aldus legit. bene cōue- niat, hoc est. Vxorem si ducis viderit vtilitas. Facito quod in rē tuā fit, vel fit similitudo morū in cōtrahentibus. Carneades) Nouē Academię philosophus, qui ter animā purgauit helleboro, vt Zenonis argumētis fufficere poffet. Spurce) Absūde. Lucius) Luceius. Patron) Epicureus. Ad se referāt) Propter vtilitatē suā pendāt. Quidq̄ alterius) Corrige, Nec quicq̄ alterius. Nō putēt) Era- de inefficientē particiū. Cū) Emenda, & cū. Ea re) In ea re, in hoc tū, vel propter id. Habeat) In se, nō propter aliud. Non quo) Non vt. Id) Benefacere, & alteri cōmodo esse. Bonū nō est natura bonum, nisi

quartanam Pāphilus tuus mihi dixit deceffisse: & al- teram leuiorē accedere. Teretiā vero, quē quidē eodē tempore ad portā Brundufinā venit, quo ego in por- tum, mihiq; obuia in foro fuit, L. Pōtinum sibi in Tre- bulano dixiffe narrabat etiam eā deceffiffe. Quod si ita est, quod maxime mehercule opto, id spero tua pru- dentia & temperantia te cōsecutum. Venio ad episto- las tuas, quas ego sexcentas vno tempore accepi: aliā alia iucundiorē, quā quidē erant tua manu. Nam Alexidīs manum amabam, q̄ tam prope accedebat ad similitudinē tuā literā: manum non amabam, quia indicabat te non valere. Cuius quoniam mentio iam facta est, Tyronem Patris ægrum reliquī: adu- lescentem (vt nosti) & adde quiduis probum. Nihil vidi melius. Itaq; careo ægre: quanq̄ videbatur se nō grauitē habere, tamen sum sollicitus: maximamque spem habeo in M. Curiū diligentia, de qua ad me scri- psit Tyro, & multi nunciarunt. Curius autem ipse sensit, quātū vellet a me diligi, & eo sum admodū de- lectatus, & mehercule est, quem facile diligas, & τὸ ἄλλο in homine vrbānitas. Eius testamentum decre- torium Ciceronum signis obfignatum, cohortis que pratoris: fecit palam te ex libella, me ex terunciā, Corcylem, Alexionq; meos opipare muneratus est. Q. Ciceronī obfisti non potuit, quo minus Thyamin vi- deret. Filiola tua te delectari lætor, & probari tibi σοφίω quoniam esse πρὸς τὰ τέχνα. Etenim si hæc non est, nulla potest hominī esse ad hominē naturæ adiun- ctio, qua sublata vitæ societas tollitur. Bene conue- niat, inquit Carneades, spurce, sed tamen prudentius, q̄ Lucius noster, & Patron, qui, cum omnia ad se re- ferant, nec quicq̄ alterius causa fieri putent, & cū ea re bonum virum oportere esse dicāt, ne malū habeat, non quo id natura rectū sit, non intelligunt se de cal- lido homine loqui, non de bono viro. Sed hæc opinor sunt in his libris, quos tu laudando, animos mihi

Trebula. Mutifce. Quiduis. Autochthō. Decretoriū. Libella. Terunciā. Opipare. Thyamis. Turdus pater. Carneades.

addidisti. Redeo ad Remp. quomodo expectabā epi- stolam, quam Philoxeno dediffes? (scripseras enim eam esse de sermone Pompeii Neapolitano) eam mi- hi Patro Brundufi reddidit: Corcyre (vt opinor) acceperat, nihil potuit esse iucundius. Erat enim de Repub. de opinione, quam is vir haberet integritatis meæ. De beneuolentia, quam ostendit eo sermone, quem habuit de triumpho. Sed tamen hoc iucundissi- mum, q̄ te intellexi ad eum venisse, vt eius animum erga me perspiceres. Hoc mihi inquam accidit iucun- dissimum. De triumpho autem nulla me cupiditas vnq̄ tenuit ante Bibulī impudētiffimas literas, quas ampliffima supplicatio consecuta est: a quo si ea gesta sunt, quæ scripsit, gauderem, & honori fauerem. Nūc illum, qui pedem porta, quoad hostis cis Euphratem fuit, non extrulerit: honore augeri, me in cuius exer- citu spem illius exercitus habuit, idem non assequi: dedecus est nostrum, nostrum inquam te coniun- gens. Itaque omnia experiar: & vt spero, assequar. Quod, si tu valeres, iam mihi quædam explorata es- sent, sed (vt spero) valebis. De Raudusculo Nume- riano multum te amo. Hortensius quid egerit, aueo scire. Cato quid agat: qui, dum quidem in me turpiter fuit maleuolus, dedit integritatis, iustitiæ, clementie, fidei, mihi testimonium, quod non quærebam: quod postulabam, negauit. Id itaque Cæsar his literis, qui- bus mihi gratulatur, & omnia pollicetur: quomodo exultat Catonis in me ingratiiffimi iniuria? At hic idē Bibulo dierum. XX. Ignosce mihi, non possum hæc ferre, nec feram. Cupio ad omnes tuas epistolas, sed nihil necesse. Sestis enim te videbo. Illud tamen de Chrysippo: nam de altero illo minus sum admiratus operario homine, sed tamen ne illo quidem quicq̄ im- probius: Chrysippum vero, quem ego propter literu- larum nescio quid libetē vidi, in honore habui, disce- dere a puero insciente me. Mitto alia, quæ audio, mul- ta. mitto furta. Fugam non fero, qua mihi nihil visum est sceleratius. Itaque vsurpauī vetus illud Drusi, vt ferunt, Pr. in eo, qui eadem liber non iuraret: me istos libertos non addixisse: p̄sertim cum adesset nemo: a quo recte vindicarentur. Id tu, vt videbitur, ita acci- pies. Ego tibi assentiar. Vni tuę disertiffimæ epistolę non rescripsi, in qua est de periculis Reipub. Quid re- scriberem: valde eram perturbatus, sed vt nihil ma- gnopere metuam, Parthi faciunt, qui repente Bibulū semiuivum reliquerunt. Vale.

iriquantum tollit malū. Ergo bonū esse oportet, ne malum habeas. Abdidisti) Scribe, addidisti vt aliquando melio- ra mediter. Quo modo) In- terrogatiue, quo desiderio. Ea esse) Corrige, eam esse. Corcyre) A Philoxeno. Is vir) Pompeius. Ampliffi- me) Legendum ampliffima. Ad idem) Ad vacat. Assē- quar) Cōsequar. Explorata) Percepta, certa. Essent) De rebus meis & triumpho. Nu- meriano) Veteres codices pu- teolano. Turpiter maleuo- lus) Triumphū denegando, supplicationē decernēdo. Cu- pio) Respondere. Sestis) Cui- tas Oenotrię mediterranea. Chrysippo) Liberto. Disce- dere) Quid tibi videtur? pati ne potero? Vetus illud) Ita corrigo. Vet⁹ illud Drusi) Prę- toris i eo, cui eadē nō liberēt. Iurarem me ad istos libertos nō addixisse, id est idē dicit & dicēdo approbasse. Agebat em̄ apud Drusum dominus de ingratitudine libertorū. Addixisse significat cōfirmas- se, adiudicasse libertati. Virgī- lius libro. 3. Aeneid. Huic me quęcūq; fuisset, Addixi. Pau- lus Iuriscōsultus, Ea melior conditio dicitur, quā vendi- tor approbavit, cui licuit non addicere. Vindicarentur) In libertatem reuocarentur. Si nihil mutas significabit non addixisse liberos, id est filios non vendidisse p̄ceptorib⁹ meliores inuenturum.

Argumentum. CXXI. PPELLENS Italiae PIVS. Cicero hanc vnam vo- luptatem capit q̄ con- ualuisse Atticum conicit. Declamat mox an in provin- cia diutius esse debuisset. Al- tera species declamationis de Pompeio Cęsareq;. Trium- phū abijcere se paratum ait. De partibus probandis vel improbandis ἀναφορὰ nō placet. Obiter errata Pōpeli conspexit. Concordia placet. Cęsarem corrigit. Exitū Pō- peianum timēt. De Philoti- mi rationibus. Excusat se q̄ Piręa scripsit. Laus Teren- tij poetę. Cęsar blandas liti- ras mittit.

Sestis. Addicere. PIVS.

Dicearchus. Practicus.

ESCVLANVM) Scribe Tusculanum. De Dicearcho Qui speculatiue praeponerat vitam practicam. Dixerat enim Cicero in superiori quadam epistola, se propter tumultum, in quem incidit, maluisse Dicearchum sequi, hoc est diutius fuisse in provincia. Non probat Atticus, tamen dicit & si fuisset probabile, tu fuisti causa reditus, quoniam quotidie interpellabas, ne quid inter cetera & porrecta adiceretur. Et approbante te) Vetus codices, Et approbatum a te. Contentione) Efflagitatione reditus. Nostrum) Cassio aut Bibulo. Sustineam) Non potest haec in me reici culpa. Si hoc melius) Deceffisse. Videtur.) Melius hoc fuisse deceffisse. In hoc ipso) Tumultu, articulo, & cardine rerum. Vtrumvis) Scribendum vtriusuis, vel concordie vel victoriae. Α. Μ. Τ. Α. Μ. Ε. Α. Μ. Τ. Α. Μ. Ε. Non poenitenda. Sexto) De Republica. Informatum) Inchoatus, non omnino perfectus. Quid faciam) Qualem me debeo erga te praestare. Libros) De Republica. Deuorasti) Significat mirificum desiderium, vt apud Catulum, viam vorare, Ipsum) Triumphum, Rem tantam Appositue. Alii legunt. Ob rem. Antiquius) Maioris ponderis, iuxta illud Plauti, Moribus antiquis adulescens. In antiquis fuit omnis bonorum cumulus. Vtilius esse) Iunge cum illo, Me esse cum imperio. Deliberationem) In vtriusque partem disputationem, vtra pars tenenda sit. Illud) Cum venis ad Pompeium. Illum) Pompeium Pro meis officiis) Erga Pompeium. Pro ipsius) Pompeij In alios) Gabinium, Vatinius strumas purpuratas. Effusione) Prodigencia non modo liberalitate. Nonnulli illam liberalem fuisse scribunt, & ad Rempublicam referunt. Eius rei) Parsimonie Pompeij vel Reipublice erga me. Placebat Attico illud Pindari dictum, qui celebrat virum a carceribus ad metas debere esse bonum. Sine constantia & aequabilitate nullam virtutem putes, inquit alibi Cicero. In sacris literis sapiens solus comparatur, lunae fatuus: qui semper est in animi freto. Stare loco nescit, modo meus, modo tuus, qua vetus stat, ita teste Plauto, velum vertitur. Totumque se ille) Quidam ad Remp. non ad Pompeium superiora referunt, ac totam & illa scribunt. In me) Exornandam. Profudisset) Effudisset laxo & be-

Deuorare.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

D. VIII. Iduum Decemb. Tusculanum veni, & ibi tuas literas legi, quas Philo- timus mihi reddidit: quibus hanc primo aspectu voluptatem cepi, quod erat a te ipso scriptae: deinde earum accuratissima diligentia sum mirum in modum delectatus, ac primum illud: in quo de Dicearcho mihi assentiri negas, & si cupidissime expressum & expetitur a me fit, & approbatum a te, ne diutius anno in Prouincia essem, tamen non est nostra contentione perfectum. Sic enim scito verbum in Senatu factum esse nunquam de vltimo nostro, qui prouincias obtinuimus, quo in his diutius, quam ex S. C. maneremus, vt iam ne istius quidem rei culpam sustineam, quo minus diu fuerim in Prouincia, quam fortasse fuerit vtile. Sed quid si hoc melius opportune dici videtur, vt in hoc ipso. Siue enim ad concordiam res adduci potest, siue ad bonorum victoriam, vtriusuis rei me aut adiutorem velum esse, aut certe non expertem: sin vincuntur boni, vbicumque essem, vna cum iis victus essem. Quare celeritas nostri reditus quaeque debet esse. Quod si ista nobis cogitatio de triumpho iniecta non esset, quam tu quoque approbas, ne tu haud multum requireres illum virum, qui in sexto libro informatus est. Quid enim tibi faciam, qui illos libros deuorasti: quin nunc ipsum non dubitabo ob rem tantam abicere, si id erit rectius, vtrumque vero simul agi non potest, & de triumpho ambitiose, & de Rep. libere. Sed ne dubitaris, quin quod honestius, id mihi futurum sit antiquius. Nam quod putas vtilius esse vel mihi, quod tutius sit, vel etiam vt Reipublice prodesse possim, me esse cum imperio, id coram considerabimus, quale sit. Habet enim res deliberationem, & si ex parte magna tibi assentior. De animo autem meo erga Rempublicam bene facis quod non dubitas: & illud probe iudicas, nequaquam satis pro meis officiis, pro ipsius in alios effusione, illam in me liberalem fuisse: cuiusque rei causam vere explicas: & eis, quae de Fabio, Caninioque

in igno sinu plena manu. Custos vrbis & Pallas. Inscriptio) Historia est apud Plutarchum in vita Ciceronis. Alij Ciceronem abire suadebant, quod mox sedata rabie Clodij, populus eius desiderio esset flagraturus. Haec eadem Cicero ipse approbans Palladis signum, quod domo locatum non paruo tempore, summum in modum coluerat, in Capitolio obtulit: idque subscripsit, Palladi Romae custodi. Hocque pacto circiter noctem mediam urbem egreditur. Volcatium ac Seruium qui in agello suo viuentes, neutram partem sequebantur. Quod quidem) Quiete viuere. Si liceret) Vi-

acta scribis, valde consentiunt: quae si secus essent, totumque se ille in me profudisset, tamen illa, quam scribis custos vrbis me praeclearae inscriptionis memorem esse cogeret, nec mihi concederet, vt imitarer Volcatium, ac Seruium, quibus tu es contentus: sed aliquid nos vellet nobis dignum & sentire, & defendere, quod quidem agerem, si liceret, alio modo, ac nunc agendum est. De sua potentia dimicant homines hoc tempore periculo ciuitatis. Nam si Respub. defenditur: cur ea Cos. isto ipso defensa non est? Cur ego, in cuius causa Reipub. salus consistebat, defensus postero anno non sum? cur imperium illi: aut cur illo modo prorogatum est? cur tantopere pugnatum est, vt de eius absentis ratione habenda decem Trib. Pl. ferrent? His ille rebus ita conualuit, vt nunc in vno ciue Respub. ad resistendum imbecilla sit. Quae malle tantas ei vires non dedisset, quam nunc tam valenti resisteret. Sed quoniam eo deducta est, non quaeram, vt scribis, & mihi vnus erit, quod a Pompeio gubernabitur. Illud ipsum, quod ais, quid fiet dum erit dictum? Dic M. Tulli Pompeio assentiar. Ipsum tamen Pompeium separatim ad concordiam hortabor. Sic enim sentio maxime in periculo rem esse. Vos scilicet plura, qui in vrbe estis. Veruntamen hoc iudico cum homine audacissimo, paratissimoque negotium esse. Omnes danatos, omnes ignominia affectos, omnes damnatione ignominiaque dignos, illac facere. Omne fere iuuentutem, omnem illam vrbanam ac perditam plebem: Tribunos valentes addito C. Cassio, omnes, qui aere alieno premantur: quos plures esse intelligo, quam putaram. Causam solum illa causa non habet:

minum, vt vere Brutus inquit, sed amioiorem dominum cupere. Scaphos vnum erit) Vna Respub. reputabitur. Illud) Ad id respondeo, quod in deliberatione adducis tua. Quid fiet) Quo te vertes Cicero dum proclamabitur ad arma. Cum dicitur. Eamus in arma, in media arma ruamus. Summa, compendium. Assentior) Scribendum assentiar. Respondet M. Tullius Attico, se cum proclamatum erit ad arma, assensurum Pompeio, tamen ad concordiam cum Cesare eum vocaturum. Separatim) Scorsum, seductus a turba: in Senatu non idem facturum. Vos) Plura sentitis. Negotium) Cum Cesare hoste paratissimo rem nobis esse. Illac) Ex illa parte Cesaris. Facete) Congruere consentire. Hor. Mecum facit, & Ioue iudicat equo. Non desunt qui scribere malint, illuc facere. Aere alieno) Aere dirutos, obgratos, subintellige illac facere, & cum Cesare congruere. Causam) Cognitionem, honestatem. Interrogati causam quare faciunt, ignorant se dicunt. Solam) Lege solum. Illa causa) Cesaris factio, causas bellorum ciuilium futiles adducens.

ro Consulari, ac Ciceroni patrono vrbis atque propugnatori. At alio modo) Agere) Volcatius. Agendum est) Certe ita esset agendum vt egit Volcatius, quoniam vtraque partem sequeris, tyrannis non Respub. defendetur. Homines) Cesar & Pompeius. Consule isto ipso) Cur me Consule non amissi sunt Senatores, qui extirpassent radices malorum, etiam Caesarem.

Postero) Sequenti, instante Clodio. Illi) Cesaris. Illo modo) Prepostero, factiose, per plebescitum. Ratione habenda) Gratia priuata: eximie do Cesaris legibus. Ille) Cesar. His rebus) Tot beneficijs, exordinarijs. In vno ciue) Cesare expugnando, saltem debilitando. Res) Publica verbum deest. Ad resistendum) Fecede ac turpiter relicta est dictio imbecilla, quae huic verbo subest. Quae malle) Quae melius fuisset. Mos loquendi illius aurei sculi. Alii scribunt, quae malle, & ad Respub. referunt. Tam valenti) Tam validis ac solidis radicibus homini. Vbi Scapha ac nauigium) Vbi Scapha ac nauigium Atridarum. Prouerbum fertur, cum noua & quae instant agimus & curamus, obliui veterum ac exoletorum. Scapham pro Respub. ponit veteris ac fluctibus obiecta, quo trahi potest illud Horatianum. O nauis referent in mare te noui fluctus. Mihi) Finis deliberationis istius seruilis est, nec Cicerone dignus, significans non recitare do-

Scapha Atridarum.

Syntoma.

Facere mecum

Argumentum.CXXII.

PIVS. Dionysii.

AM incipit inter Ciceronem & Dionysium tacitum fieri diuortium. Preter Dionysios Sicilię tyrannos floruit Dionysius Dialecticus Bithynus, de quo Strabo lib.xi. Memoratur Dionysius Corinthius geographus, cuius libellus extat, quem conuertit Priscianus. Pertinet ad tempora Traiani Dionysius Alexandrinus grammaticus: cuius bibliothecę ac epistolis pręfuit, Cheremonis successor ac discipulus, auctore Suda. De Dionysio Milefio historico Philostratus inuenit Hadriano Imperatori peraccepto. Ex his qui in museo epulabantur (Erat enim museum Aegyptia męsa continens viros in toto terrarum orbe doctrina claros) fuit & Dionysius Halicarnasensis qui memorias Romanas scripsit, qui tempore Augusti Romam venit. Scripsit characteras antiquorum oratorum, quod componatur oratio. De elocutione, qua arte Panegyrici struantur, epithalamia & epithalamia laudant. Quę oia Theodoros Gaza sol salubris Italiae, latio transcripsit. Emicuit tade vt gtherius sol Dionysius Areopagita Pręsul Atheniensis ac Pauli discipulus. Hic vt scribit Suda cũ esset i Agypto, quo se disciplinę causa contulerat, videretq; tunc eclipsim minime naturalem, cũ Christus est passus, vna cũ Apollone phane preceptore suo, exclamauit, Aut Deo nature patitur, aut machina mundi dissoluetur. Hic Galli euangelicam sanctionē detrectates, martyrio tunc affectus: nunc veropie veneratur, ac tutelare numen habet: illud scitum forte memorates, sit diuus, cũ non sit viuus. Inter hos nō est locus Dionysio Ciceronis futuriter irascenti ac prope transfuge, cuius mores grauissimus orator minime togata grauitate dignos, ferretandem non potuit. AEQVO animo) Libenter missi. Concedendum) Reposcenti. Sanctum) Comendatitig litere plus desiderio ferentis, q; veritati seruientes. Libertinum) Scribit enim Cicero frugalitatem virtutem esse boni, id est parci patrifamilias, non ascendere supra mediocrem fortunam.

Museum.

Theodorus Gaza.

Dionysius Areopagita.

Prolyxius. Constitutio.

Tecmeriodes Tecmeria argumenta. Aiyta simia Icaea.

Argumentu Cathypothesis.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Ionysium flagrantē desiderio tui missi ad te, nec mehercule æquo animo, sed fuit cōcedendū. Quę quidē cognoui cũ doctū (quod mihi iā ante erat notū) tū sanctū, plenū officii, studiosum etiā meę laudis: frugi hominē, ac, ne libertinū laudare videar, plane virū bonū. Pompeiū vidi. III. Id. Decemb. fuimus vna horas duas. magna lætitiā mihi visus est affici meo aduentu. de triumpho hortari. suscipere parteis suas, monere, ne ante in Senatū accederē, q; rem cōfessissem, ne dicendis sententiis aliq; Tribunū alienarē. Quid queris in hoc iudicio, & officio sermonis nihil potuit esse prolixius. De Rep. autē ita mecum locutus est, quasi nō dubiū bellū haberemus, nihil ad spē concordia. Plane illū ab se alienatū cum ante intelligeret, tū vero proxime iudicasse, venisse Hircium a Cæsare qui esset illi familiarissimus, ad se non accessisse. Et cum ille ad. VIII. Id. Decēb. vesperi venisset, Balbus de tota re cōstituisset, ad. VII. Iduum ad Scipionem ante lucem venisse: multa de nocte profectū esse ad Cæsarem. hoc illi περὶ κληρώδης videbatur esse alienationis. Quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi q;

ter irascenti ac prope transfuge, cuius mores grauissimus orator minime togata grauitate dignos, ferretandem non potuit. AEQVO animo) Libenter missi. Concedendum) Reposcenti. Sanctum) Comendatitig litere plus desiderio ferentis, q; veritati seruientes. Libertinum) Scribit enim Cicero frugalitatem virtutem esse boni, id est parci patrifamilias, non ascendere supra mediocrem fortunam. Fortasse) Quasi dicas, in prisca lectione non est hec dictio. Suscipere) Me defendere qui sum suus, vel susciperem scilicet hortari, hoc est hortabatur vt susciperem eum tuendum, de Pompeio & Cæsare. Iudicio &) Non sunt eę duę voces in vetustis codicibus, non excludo tamen omnino, refero ad lectores. Prolyxius) Benigni, officiosus, maioris humanitatis. Non dubium) Certum. Illum) Cæsare. Illi) Cæsari, nouerat curas nascentes Cæsaris. Balbus) Cornelius. Constituisset) Assignasset locum sermoni in quo de pace agebatur. Iuuen. Hic vbi nocturnę Numa constituebat amicę. Venire) Scribe, venisse. περὶ κληρώδης) Coniecturale. Argumentum coniectarium. Argumenta alia sunt necessaria, quę aliter se habere non possunt, quę Gręci περὶ κληρώδης vocant. Alia quę sunt εὐνοία σημεῖα, Barbari insol. bilia iactant, quę mihi vix pertinere ad precepta artis videntur. Nam vbi est signum insolubile, sibi ne lis quidem est. Alia sunt signa non necessaria, quę εὐνοία Gręci vocant, quę etiam si ad tollendam dubitationem sola non sufficiunt, tamen adiuncta cæteris plurimum valent, vt Harmagoras putat virginem non esse Atalantā quia cũ iuuenibus per siluas vagetur. Hęc omnia generaliter τῶν ἰσῆν appellatur, quod & si propria interpretatione dicere fidem possumus, apertius verissima interpretabimur. Ducitur argumenta nō a confessis tm verū etiam a fictione, quam Gręci cathypothesis vocant. ASCENSIVS. Dionysium &c.) Non apparent in hac epistola diuortij Ciceronis a Dionysio vestigia, cum eum tam impense laudet ac inuitus dimittat. Vnde non est pretermittenda particula nec, vt sit, nec æquo animo, id est non libenter missi eum. Hanc autem laudationem Dionysij ex animo se scripsisse epistola proxima sic testabitur, Mihi autem nulla de eo palinodia detur &c.

illum, cui etiā inimici alterum Consulatum, fortuna summam potentiam dederat: non arbitror fore tam amentem, vt hæc in discrimen adducat, quod si ruere cœperit: nã ego multa timeo, quæ non audeo scribere, sed vt nunc est ad. III. Non. Ian. ad vrbem cogito. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

ULTAS vno tempore accepi epistolas tuas, quæ mihi, quanq; recentiora audiebam ex iis, qui ad me veniebant, tamen erant iucundæ. Studium enim & beneuolentiam declarabant. Inualetudine tua moueor, & Piliam in idem genus morbi delapsam, curam tibi afferre maiorem sentio. Date igitur operam, vt valeatis. De Tyrone video tibi curæ esse, quem quidem ego, & si mirabilis utilitatis fructum mihi præbet, cum valet, in omni genere negotiorum vel studiorum meorum: tamen propter humanitatem, & modestiam, malo saluum, quam propter usum meum. Philogenes mecum nihil inquam de Luscenio locutus est: de cæteris rebus habes Dionysium. Sororem tuam non venisse in Arcanum miror. De Chryssippo meum consilium probari tibi non molle fero. Ego in Tusculanum: nihil sane hoc tempore deuium est τῆς ἀπερωτῶσιν, & habet alia ἀνάγκη. Sed de Formiano Taracinam pridie Calend. Ianuar. Inde Pontinum sumam, inde Albanum Pompeii. Ita ad vrbem. III. Non. Natali meo. De Repub. quotidie magis timeo. Non enim boni, vt putant, consentiunt: quos ego Equites Romanos, quos Senatores vidi: qui acerrime cum cætera, tum hoc iter Pompeii vituperarent. Pace opus est. Ex victoria cum multa mala, tum certe tyrannis existet. Sed hæc propediem coram iam plane mihi deest quid ad te scribam. Nec enim de Repub. quod vterq; nostrum scit, eadem & domestica nota sunt ambobus. Reliquum est iocari, si hic finat. Nam ego is sum, qui illi concedi putem vtilius esse, quod postulat, q; signa conferri. Sero enim resistimus ei, quem per annos decem aluimus contra nos. Quid sentis igitur inquis: nihil scilicet nisi de sententia tua, nec prius quidem, q; nostrum negocium, aut confecerimus, aut deposuerimus. Cura igitur, vt valeas. Aliquando ἀπόρησα quartanam istam, diligentia, quæ in te summa est. Vale.

illum) Cæsarem. Dederat) Quid si dederit? Vthęc Partabona. Ne) Certe. Multa timeo) Ne nos secum trahat in præcep. Pompeius enim veluti vasta machina, ruere non potest quin plurima fundamenta trahat.

Vt nunc est) Pro conditio- ne temporum.

Argumentum.CXXIII. INCVNDAS literas Attici memorat, q; studium & beneuolentiam declarabant. Attici tamen & Pilię inualetudine cruciatur. Itinerum suorum seriem exponit. De Republica timet. Iter Põpeij vituperat. Pace est opus ne in victoria tyrannis existat. Cæsari concedi putat vtilius q; signa conferre. Vir sapiens exitum insaufum Põpeij imparati præiudebat.

INVALETVDINE) Est vna dictio, hoc est egritudinis tuę incommodo. Dicitur & inualities. Vel studiorum) Etiam studiorum. Luscenio) Lege Luscenio. Habes Dionysium) Qui omnia tibi aperiet. Nihil hoc tempore) Sū venturus. Denium) Aberans, sinistrum. τῶν ἀπερωτῶσιν) Occurrētibus. ἀνάγκη) Turpia, inutilia. Taracinam) Ansur, Sumam) Applicabō. Legam orā Pontinam. Tum hoc) Quod excessisset vrbē. Existet) Emerget, enascetur. Victor Põpeij) Syllaturiet. Cæsar dominabitur. De Repub.) Scribam.

Nec de Repub.) Loqui placet vel scribā. Quod vterq; nostrū scit) Quæ mihi, tibiq; cognita sunt, loqui non placet. Si hic) Cæsari, serio agens ac ferro cuncta vastans. Illi) Cæsari. Concedi. A Senatu, ne deteriora cōtingant. Signa conferri) Collatis signis dimicare. Ei) Cæsari. Sero) Vt sero sapiūt phryges. Nihil) Sentio. A consilio tuo pendeo. Nec prius) Sententiam meam publice dicam. Nostrum negocium) Trium phū. Confecerimus) Trisphando. Deposuerimus) Abiciēdo quod fecit. ἀπόρησα) Abijce, absterge, obtere.

Vt nunc est.

Inualetudo.

Inualities.

Dyschrestia. Taracinia.

PIVS.

OMNIA rimatus latibula, nihil habeo quod scribam. Tamen neminem istinc euntem sine lite...

Argumentum. CXXIII.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Lane deest quod ad te scribam. nota omnia tibi sunt, nec ipse habeo a te quid expectem. Tantum igitur nostrum illud solenne seruemus, vt ne quem istuc euntem sine literis dimittamus. De Re publica valde timeo, nec adhuc fere inueni, qui non concedendum putaret Casari quod postulare, potius quam depugnandum. Est illa quidem impudens postulatio opinione valentior. Cur autem nunc primum ei resistamus?...

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Dionysius vir optimus, vt mihi quoque est perspectus, & doctissimus, tuique amantissimus, Romam venit. XV. Calend. Ianuar. & literas a te mihi reddidit. Tot enim verba sunt de Dionysio in epistola tua, illud priuate no ascribis, & tibi gratias egit. Atqui certe ille agere debuit: & si esset factum, (que tua est humanitas) ascripsisset. Mihi autem nulla de eo deinde detur propter superioris epistolae testi monium. Sit igitur sane bonus vir. Hoc enim ipsum bene fecit, quod mihi sui cognoscendi penitus etiam ista facultatem dedit. Philogenes recte ad te scripsit. Curauit enim, quod debuit. Eum ego vti ea pecunia volui, quoad liceret, itaq; vsus est menses. XIII. Pontium cupio valere. & quod scribis in vrbe introisse, veror quid sit. Nam id nisi graui de causa non fecisset. Ego, quoniam. III. Non. Ianuar. Compitalitius dies est, nolo eo die in Albanum venire molestus familie, venia. III. Nonarum. Igitur inde ad Urbem prid. Non.

Argumentum CXXV. PIVS. TAM Dionysius male cogitabat, attulerat commedatitias Græca fraude ab Attico in quibus nulla collatorum in eum a Cicerone bene feriorum mentio inerat. Hæc enim cuncta posita in principio huius epistolæ sunt Attici verba ad Ciceronem illuc vsq; tot enim verba.

PVTATO) Scribe priuate vel priuate. Et tibi gratias egit) No addidisti O Attice. Dionysius grate p acceptis a te o Cicero beneficis plix gratias egit vel agit. Debuit) Qm in eum multa beneficia cotu li. Si esset factum) Si gratias egisset Dionysius. Ascripsisset) Literis tuis addidisset. PVTATO) Refractatio, recantatio. Vide ad que scopulū sum impactus, no possum obloqui de Dionysio, que valde in superiori epistola laudauit, ne qd inq; Plautus, ex eode ore calidū & frigidū pdeat. Quoad liceret) Quoad i gratiū repone re voleba. Erat em publica. Familie) Seruis meis. Igitur inde) Preposterus ordo, inde igitur.

Argumentum CXXV. PIVS.

Palinodia.

Tua baccha. Febris que in corpus tuum bacchatur. Sunt qui legunt pro critica die. Patet ex epistola superiori sic. Diem quoq; tuum ex epistola quadam tua, quam incipiente febricula scri pteram mihi notaueram. Honore) Triumpho. Per Tribunos) Prisci codices, Per Tribunos suos. Aequi boni) Susq; deq; facit, indifferens habet. Constitutum) Decreuisse Pompeium. Eius consilio) Pompeii consilio cuius vitur Senatus. A) Quod Pompeius facit me frudere in Sicilia est abderiticum; subintellige mihi dare consilium, vt ad Siciliam transeam. Quoniam supra modum mihi pergit esse molestus. A) inquit proterbium vetus. Abdera pulchra Teiorum colonia. Scribit Strabo libro decimoquarto, Teios cum Perfarum iniurias ferrè non possit, natali solo relicto Abderam in Thraciam comme asse, & inde peruulgatum esse, pulchram esse Abderam Teiorum coloniam. quo entymatice significamus, non deesse quo confugiamus, si quis in domesticis exasperare vexare ve pergit, quo trahi potest hoc Ciceronianum. Si dabunt imperium & in Sicilia mittet, erit abderiticum, hoc est mutatio patrie per molesta. Quatum tamen sentio, imprudens & stultum mihi hoc in loco abderiticum significare videtur, vt Pompeius mihi det imperium sine auctoritate Senatus. Sin) Si vero. Ad Pompeium refert) Vitur scilicet administro in omnibus Pompeio. Qui) Quomodo, cur. Vtar por) Statim urbem egrediar. Senatus) Cui ego sim adhaerens. Bonos) Optimates. Rari quippe boni. Sed ita) Intelligis per bonos homines alicuius ordinis, vt hodie bonum virum, diuite, aut aliquo in ordine conscriptum appellamus. Sin) Vnici immo vni, id est pauci. In disensionibus) In publica discordia ac seditione, magistratus publicos, vt Consules sequi debemus, vt quo illi eunt, nos eamus. Genera) Vniuersalem partem, non particularem. Curio) Inimicus Cesaris in principio clamabat vt Cesar succederetur, obaudire perstitissent, cui obedire debebant. Si cum eo) Curione. Si Pompeius Curionem declamarem contra extraordinarias potestates adiuuisset. Agi) De successore mittendo Cesaris. Cceptum est) Scribe, cceptum esset. Quam sententiam) Curionis de dando Cesaris successore. An publicanos) Bonos putas. Zeugma a superiori. Firmi) Sunt, modo mei, modo tui. An sceneratores) Bonos putas. Nisi eos) Agricolos. Quid ergo) Dicit quis inultum vocans Cesarem. Retinentis) Scribe, Retinetis hoc est Cesar. Legis) Que prescribit diem Proconsulibus vel primi quinquennii diem preterierit. Rationem) Cesaris absentis, placet ne tibi haberi o Cicero. Cum id) Secundum quinquennium volebat Cicero precaueri, non autem post plagam maderi. Illud) Regnum potentia: radices profundissimæ. Vna) Simul. Imperium) Apoptosis figura grata stomachanter indignatibus, subintellige datum est. O amentiam singularem.

Tua que in diem incurrat, nescio, sed prorsus te commoueri incommodo valetudinis tuæ nolo. De honore nostro, nisi quid occulte Casar per Tribunos suos molitus erit: cætera videntur esse tranquilla. Tranquillissimus autem animus meus, qui totum istud æqui boni facit, & eo magis, q; iam a multis audio constitutum esse Pompeio, & eius consilio in Sicilia me mittere, quod imperium habeam, id est & βδμ gλυκός. Nec enim Senatus decreuit, nec populus iussit me imperium in Sicilia habere. Sin hoc Respub. ad Pompeium refert, qui me magis, quam priuatum aliquem mittat. Itaque si hoc imperium mihi molestum erit, vtar porta quamprimū videro. Nam quod scribis mirificam expectationem esse mei, neq; tamen quenquam bonorum, aut satis bonorum dubitare, quid sensurus sim: ego, quos tu bonos esse dicas, non intelligo: ipse nullos noui, sed ita, si ordines bonorum quærimus, nam singulares sunt boni viri: verum in disensionibus ordines bonorum, & genera quærenda sunt. Senatum bonum putas, per quem sine imperio Prouinciæ sunt: Nunquam enim Curio sustinisset, si cum eo agi cceptum esset, quam sententiam Senatus sequi noluit. Ex quo factum est, vt Casari non succederetur. An publicanos: qui nunquam firmi, sed nunc Casari sunt amicissimi: an sceneratores: an agricolos: quibus optatissimum est ocium: nisi eos timere putas, ne sub regno sint, quod nunquam, dummodo ociofi essent, recusarunt. Quid ergo exercitum retinetis, cum legis dies tranfierit: rationem haberi placet: mihi vero ne absentis quidem, sed, cum id datum est, illud vna datum est. Annorum decem imperium,

partem, non particularem. Curio) Inimicus Cesaris in principio clamabat vt Cesar succederetur, obaudire perstitissent, cui obedire debebant. Si cum eo) Curione. Si Pompeius Curionem declamarem contra extraordinarias potestates adiuuisset. Agi) De successore mittendo Cesaris. Cceptum est) Scribe, cceptum esset. Quam sententiam) Curionis de dando Cesaris successore. An publicanos) Bonos putas. Zeugma a superiori. Firmi) Sunt, modo mei, modo tui. An sceneratores) Bonos putas. Nisi eos) Agricolos. Quid ergo) Dicit quis inultum vocans Cesarem. Retinentis) Scribe, Retinetis hoc est Cesar. Legis) Que prescribit diem Proconsulibus vel primi quinquennii diem preterierit. Rationem) Cesaris absentis, placet ne tibi haberi o Cicero. Cum id) Secundum quinquennium volebat Cicero precaueri, non autem post plagam maderi. Illud) Regnum potentia: radices profundissimæ. Vna) Simul. Imperium) Apoptosis figura grata stomachanter indignatibus, subintellige datum est. O amentiam singularem.

Febris lenis: Aequi boni. Abderiticum

Teij.

Bon homo. Singulares.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vid opus est de Dionysio tam valde af-
firmare: an mihi nutus tuus non faceret
fidem? Suspicionem autem eo mihi ma-
iorem tua taciturnitas attulerat, quod
& tu soles conglutinare amicitias testi-
monis tuis, & illum aliter cum aliis de nobis locutu-
audiebam. Sed proorsus ita esse, vt scribis, mihi persua-
des. Itaq; ego is in illum sum, que tu me esse vis. Die
tuum ego quoq; ex epistola quadam tua, qua incipie-
te febricula scripseras mihi noraueram, & animadu-
terā posse, pro re nata, te non incōmode ad me in Al-
banum venire. III. Non. Ian. Sed amabo te nihil incō-
modo valetudinis feceris. Quid enim est tantum in
vno, aut altero die? Dolabellam video Livię testamē-
to cum duobus cohęredibus esse in triente, sed iuberi
mutare nomen, est *ἡλιανὸν σκέμμα*, rectum ne sit nobili
adolescenti mutare nomen mulieris testamento, sed id
ἡλοσοφώτερον διακρινέμεν, cum sciemus: quantum quasi
sit in trientis triente. Quod putasti fore, vt ante, quam
istuc venirem, Pompeium viderem, factum est ita. Nā
sexto Calend. ad Lauinū me consecutus est. Vna For-
mias venimus, & ab hora octaua ad vesperū secreto
collocuti sumus. Quod quæris, ecquæ spes pacifica-
tionis sit? Quātum ex Pompei multo & accurato ser-
mone perspexi, ne voluntas quidem est. Sic enim exi-
stimat, si ille vel dimisso exercitū Cos. factus sit, *σὺ γὰρ*
σὺ γὰρ ἡλιτῆρας fore: atq; etiam putat eum, cum audie-
rit cōtra se parari diligenter, Consulatu hoc anno ne-
glecturū, ac potius exercitū Prouinciāq; retenturum.
Sin autē ille fureret, vehementer hominē contēnebat,
& suis, & Reip. copiis confidebat. Quid quæris? et si
mihi crebro *ἴπυθ* *ἡδύμ* obrepebat: tamen leuabar
cura, virum fortem & peritum & plurimū authorita-
te valentem audiens *ἡλιτικός*; de pacis simulatæ peri-
culis differentem. Habebamus autē in manibus An-
tonii concionē habitā. X. Cal. Ian. in qua erat accusa-
tio Pompei vsq; a toga pura. querela de damnatis,
terror armorum. In quibus ille quid cēses, aiebat, fa-
cturū esse ipsum, si in possessionē Reip. venerit, cum
hęc Quæstor eius infirmus & inops audeat dicere?
Quid multa? nō modo nō expetere pacē istā, sed etiā
timere visus est. Ex illa autem sententia ira relinquen-
de Urbis mouet hominē, vt puto. Mihi autem illud
molestissimum est, quod soluēdi sunt nummi Cæsari,

Incōmodo) Cum incō-
modo. Quid est tantum?
Quid iter est vno aut altero
die venire. Esse in triente)
Esse heredem ex quarta par-
te. Trientalis aspectus idem
qui triquetrus. Trientes sunt
pocula a numero mensuræ
quam capis appellata. Pro-
pertius, Cum fuerit multis
exacta trientibus hora. Trien-
talis materia apud Vitruuiū
& trientales aseres nomen
habent a mensura, quod cras-
situdine quatuor vnciarum
essent. Quaternarium nūme-
rum continet triens. Sed ita
vocatur q̄ est tertia pars as-
sis. Trientalis herba a Plinio
dicta quod trientem æquet
amplitudine. *πολιτικός*)
Ciuitis consideratio. Ado-
lescenti) Dolabellæ. *Διακρινέ-
μεν*) Sapientius delibera-
bimus. In trientis triente)
In tertia partē tertię partis
hæreditatis. Factum ita) Po-
peium vidi. Sexto Calend.)
Ianuarias. Lauernitum) Lo-
cus Campaniæ, vbi fortasse
Lauerna colebatur furū dea,
a qua Lauerniones appellati.
Lauernalis inde vocata Ro-
mæ porta, q̄ Lauernæ tēplo
propinqua fuit. In malum
poetam & aliena pro suis reci-
tatem exclamauit Aufonius
Burdegaleſi, Bonorum mala
carminum Lauerna. Emēda-
tiodices non Lauernū, sed
Lauinū habent. Pacifica-
tionis) Inter Cæsarem ac Po-
peū. Ille) Cæsar. *σὺ γὰρ*)
Cōfusionē Reip. Et) Cæsā-
rem. Ille fureret) Cæsar p̄-
ter rationē ac summa cū amē-
tia tumultuaret. *ἡδύμ*)
Dulcis somnus, suavis, p̄fun-
dus. *πολιτικός*) Ciuititer,
Toga pura) Ab initio auspi-
ciorum eloquentiæ, cum ex-
cessit ex ephēbis. De dāna-
tis) Ademptis Marianorū pos-
sionibus. Terror armorū)
Quē incutiebat Pompeius
cū armatis legionib⁹, vt me-
tus Pompei, actiue. Quę-
stor) Antonius. Post hanc di-
ctionem in priore exemplari
bus est, eius. Ex illa) Pacis
ineundę cum Cæsare. Cæsā-
ri) Quos ab eo accepti mutu-
os ad apparatus triumphū.

Trientalis. Triquetrus

Lauernitum.

Latiernana. Lauernalis portā.

Toga pura.

Ita latum) Amplum, & ad tyrannidem vergens, vt regnum videatur. Patritium) Clodium. Enti-
merat iniurias sibi illatas. Gaditanum) Cornelium Balbum. Mitylengo) Theophane Pompeiano
Theophanes historico Pompeio per accepto a quo fortassis adeptus est nomen Balbus Gaditanus, vt Balbus Theo-
phanes simul diceretur, quem ad modum superius nos auctore historico Romano docuimus, quæ supe-
rius affatim tradidimus lege. Labienus) Labienus Cæsaris in Gallia Legatus qui magnas sub eo res gef-
ferat. Demum bello ciuili ad Pompeium transfugit: cui Cæsar bona quæ habebat in potestate remisit.
Labienus. Hic fuisse Pompeio dubitan-
ti inire pharsalicam pugnā.
Mamurra. Lucanus, Dux fortis in ar-
mis Cæsaris Labienus erat,
nunc transfuga vilis. Ma-
murrę) De quo sic doct̄ poeta,
Quis hoc potest videre? Quis
potest pati?
Nisi impudicus & vorax &
aleo.
Mamurrā habere quod co-
mata gallia
Habebat cuncta, & vltima
Britannia.
Cynęde Romule hæc vide-
bis & ferēs)
Balbi) Corneli. Fuerunt
tamen duo Balbi patruus &
nepos. Sed horum) Porten-
torum. Fons) Origo. Quin-
quennii protogatio. Imbec-
cillo) Cæsari. Id) Resistere
nascēti malo. Plebes) Plebs.
Lucan⁹, Plebes ieiuna time-
re. Tot Trib. Pl.) Cæsari fa-
uentes, cum Cæsare & pro Cę-
sare pugnantes, quos Pom-
peius eiecerat vrbe, seq; ad
Cæsarem contulerāt. Dux)
Cæsar. El lege) Pro lege. Ra-
tio) Quod ipse rationabile pu-
tauerit, vel habenda ratio e
lege, id est voluntate Cæsaris,
quam præscripserit & nobis
imposuerit legem, ducēdam
iustam. Ducēdam id cum ra-
tione fieri quod Cæsar nos im-
ponet. Vt quid) Semibar-
bare nunc dicimus, ad quid?
Proscribare) Mittaris in exilium a Cæsare. Si viceris) Cæsarem. Sertias) Pompeio, qui pro liberta-
te nostra non pugnat, sed pro regno suo. Dispulſę) Disiectę in diuersas partes pulſę. Sui generis) Vac-
cę boues desiderant, sic ego Consularis Consules & Consulares viros comitabor. Optimum) Factu
nobis imparatis. Male contractis) Male dispositis, pro cardine rerum. Video) Pacem videlicet opti-
mum esse. Exploratum) Certum. Principum) Summatum. Hunc) Cæsarem. Error Ciceronis appa-
ret. Fuit enim Cæsar clemens vsq; ad exitium, nedum pœnitentiam. Cinna) Qui fuit collega Marii
animo sanguinario & proscripatorio. Pecuniis) Rapiendis. *ἔμῃ ἡλιτένομα*) In Repub. versor tibi.
Tecum sermones de Repub. libentissime sero. Lucerna) Lucubratoria. Pompeio) Tandem militabo
cum Pompeio, hoc est cum Pomponio, Pomponianam videlicet sententiam sequar. Monebat etenim
semper Pomponius ne Cicero discederet a Pompeio Senatuq; Id agere) Pubescere, vesticipem fieri.
Argumentum. CXXVI.
ATTICVS Ciceronis epistola perlecta de furentibus ac pœnitendis moribus Dionysii, quodque
non addebat Atticus Dionysium Ciceroni gratias agere, suspicabatur garrulitate Græcis pecu-
liari obganuisse quidpiam. In hac Atticus epistola monet Ciceronem iterum ac iterum testa-
tus Dionysium, nec verbum quidem vllum in Ciceronem dixisse contumeliosum.
NVTVS) Minima queq; affirmatio. Eo) Tanto magis. Conglutinare) Copulare, coniungere.
Testimonis) In hac re de Dionysio tacuisti. Illi) Dionysii. De nobis) Existimationē nostrā lacerasse.
In illi) Dionysii amādū. Diē tuū) Tēpus febris. Pro re nata) Pro ratidē t̄pis, captata opportunitate,

Theophanes

Labienus

Mamurra

Plebes

Vt quid

Cinna

Cōglutinare. Pro re nata Triens.

Bustii Basilij.

Instrumentum) Pecunia qua debebam triumphum instruere. Eo) Ad soluendum Cæsari. Α'μορφο) Deforme ac turpe est aduersari in causa Reipub. creditori. Ingrati hoc specimen esset. Deforme comtraria in Republica sentientem esse debitorem. Ades) Prope es. Bustum Basilij) Nomen est loci in gloria, de quo sic meminit Alconius in oratione pro Milone. Via Appia est prope Urbem monimentum Basilij, qui locus clarus Basilij latrocinij fuit. Διδουκισμός) Declarabis problema. Haberi comitia) Creari Consules. Illo) Cæsare. Patiente) Deponente Consulatum ac retinente Gallias cum exercitu.

Patiat) Creari Consules operam dando vt aliquis Tribunus intercedat. Quiescat) Sinat. Interregnum) Tempus vacui Consulibus. Ad ducat) Ad urbem quonia eius absentis secundum beneficium populis ratio non habetur. Minus paratis) Ad resistendum imparatis. Comitiss) In Consulium creatione. E lege) Plebis cito. Ratio habeatur) Cæsaris absentis. Ire aut) Erade dictionem aut ac iunge superioribus. Impetratum non sit ire ad arma, supple sit necesse. Aut) Vel, saltim ob hanc causam. Addita causa) Alia præter hanc superior. Tribunus Pl.) Volebat Cæsar iustitiam belli civilis causam aliquam prætere, si forte in Põpeio Trib. pl. inuecti, expelleretur vrbe, huc volebat esse iustum pretextum belli civilis, que ei tandem sperata contigit occasio. Incitans) Aduersus Senatũ. Notatus) Ignominia affectus. Senatus cõsulio) Prohibete licentiam tribunitiam. Circumscriptus) Iurisdictione præscripta phibitus a plenitudine potestatis exercenda. Sublat) Interemptus vel exauctoratus. Ille) Põpeius. Commeatu) Alimētis vt tribusq; necessariis ad victum. Tradat) Depoñat. Et omnino) Scribendum, est omnino, deponere exercitum. Ille) Cæsar. Eo) Ad eas conditiones, vt exercitum deponat. Obtinet. Quod sequitur, vt ratio habeatur retinentis exercitum. Miror) Cur exercitum non deponat miror, & deinde petat. alias esset inhonestas peticio. Quia ille Cos. fiat) Vt ille Cõsul fiat. At sic male) Vt Consul fiat. Quia cum exercitum) Sit. Certe) Optime, concludit hoc. istud sit) Consul fiat. O magni mali, ad quod temeritate nostra compulsi sumus. Putat aliquis) Scribe. Pudet inquis, nos huc esse impulsos. Cedendum) Concedendum erit Cæsari. Si volet id) Cõsul

& instrumentum triumphum eo conferendum. Est enim *ἄμορφο* ἀντιπολιτευόμενον ἡγεμονίῳ esse. Sed hæc, & multa alia coram. Quotidie ne inquis a te accipiendæ literæ sunt? si habeo cui dem, quotidie: at iam ipse ades. Tum igitur, cum venero, desinam. Vnas video mihi a te non esse redditas, quas L. Quintius familiaris meus cum ferret, ad Bustum Basilij vulneratus & dispoliatus est. Videbis igitur nunquid fuerit in his, quod me scire opus sit. Esti multo hoc *διδοκισμός* *σας* πρὸς βλῆμα sane πολιτικόν, cum sit necesse aut haberi Cæsaris rationem, illo exercitum vel per Senatum, vel per Trib. pleb. obtinente: aut persuaderi Cæsari vt tradat Prouinciã, atque exercitum, & ita COS. fiat. Aut si id ei non persuadeatur, haberi comitia sine illius ratione illo patiente atq; obtinente Prouinciã: aut si per Trib. Pleb. non patiat, tamen quiescat rem adduci ad interregnum. Aut si ob eam causam, quod ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere. Illum autem initium facere armorum, aut statim nobis minus paratis, aut tum cum Comitiss amicis eius postulantibus, vt e lege ratio haberetur, impetratum non sit: ire ad arma, aut hanc vnam ob causam, q; ratio non habeatur, aut addita causa, si forte Trib. pleb. Senatum impediens, aut populum incitans notatus, aut S. C. circumscriptus, aut sublatus, aut expulsus sit, dicens vt se expulsum ad illum confugerit. Suscepto autem bello, aut tenenda sit vrbs: aut ea relicta, ille a commeatu, & reliquis intercludendus. Quid horum malorum, quorum aliquod certe subeundum est, minimum putes? Dices profecto persuaderi illi, vt tradat exercitum, & ita COS. fiat. Est omnino id eiusmodi, vt si ille eo descēdat, contradici nihil possit: idq; eum si non obtinet, vt ratio habeatur retinentis exercitum, non facere miror. Nobis autem, vt quidam putant, nihil est timendum magis, q̄ ille COS. At sic malo inquis, q̄ cum exercitu, certe. Sed istuc ipsum sit. O magnum malum. pudet, inquis, neq; ei remedium est vllum: cedendum est, si volet id. Vide Cos. illum iterum, quem vidisti Cõsulatu priore. At tũ imbecillus plus inquis

latum. Vide) Videbis. Cos.) Consulem. Cæsar erit quis fuit semper. Consulatu priore) Talem, tam præuaricantem leges, Catonem iubentē in carcere trudi, qui Collega Bibulum non est passus in Senatum venire. Tum) Tunc. Si in arido quid in vitidi? Imbecillus) Si in Consulatu priore quando imbecillus erat Cæsar, plus valuit q̄ respublica quid nunc putas eum facturum? Quid nunc) Confirmatis viribus putas Cæsare esse facturum? Et eo Consule) Donec durat annus Cæsaris cõsularis, Pompeius esse vult in Hispania. Ita per annum perpetuum columen Romanorum amittemus, hoc iunge inferioribus. Quod)

Deponere exercitum, vel de Põpeio loquit q̄ si finit inire Cõsulatu Cæsare & in Hispania abibit, faciet optimo quousq; volste & gratias agete. Iam) Scribe, iam cū. Ineat gratia) Amore cõtrahat. Tolla) Remoueam? sermonē super hoc. Quo) Ad qd & deponat exercitum. Illi) Concedere. Quod ex istis pessimis putas? Illi cõcedere) Cæsari ne concedere vt in Prouinciã sit cū exercitu? Quod) Tenere Prouinciã sine successore. Idem) Pompeius. Impudentius) Respõdo Cæsaris, si ita interroget Cæsar. Decernitur) Decretum sit Senatu. Habe mei rationē) Fac vt absens petere possim. Tu habes) Verba Senatus castigantis Cæsarem qui habere exercitum vult inuito Senatu. Depugnes oportet) Nisi armis deponere cogar, recuso. Cum bona) Prouocat ad conferendum manus cum Cæsare ipse optima, aut vincendi aut in libertate moriendi. Vt ait idem) Pompeius. Quo tempore) Pugnabitur. In casu) Casus ac fortuna dominabuntur. Quo consilio) Depugnabitur. In temporibus) In occasione & articulis temporum. Conditio temporis) Successum aliquando & prudentiam impedit. Non exerceo) Non exercebo, non fatigabo male valentem. Integram altercationem) Subdit. Affer) Cõtra ea. Si quid habes) Argumenti in contrarium facientis.

valuit, q̄ tota respublica: quid nunc putas? & eo Cos. Pompeio certum est esse in Hispania. O rem miserã. Siquidem id ipsum deterrimũ est, quod recusari non potest: & quod ille si faciat, iam cum bonis omnibus summam ineat gratiam. Tollamus igitur hoc, quod illum posse adduci negant. De reliquis, quod est deterrimum, illi concedere, quod (vt idem dicit) impudentissime postulat. nam quid impudentius? Tenisti Prouinciã per decem annos non tibi a Senatu, sed a te ipso per vim & per factionem datos. Præterit tempus legitimum, vt succedatur decernitur: impedis, & ais, Habe mei rationem, habe nostrum. Exercitum tu habeas diutius, q̄ populus iussit inuito Senatu: Depugnes oportet, nisi cõcedis. cum bona quidem spe vt ait idem, vel vincendi, vel in libertate moriendi. Iam si pugnandum est, quo tempore, in casu: quo consilio, in temporibus situm est. Itaque te in ea quæstione non exerceo. Ad ea quæ dixi, affer si quid habes. Equidem dies noctesq; torqueor. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vbito consilium cepi, vt anteq̄ luceret, exirem, nequi conspectus fieret aut sermo, Licetoribus præsertim laureatis. De reliquo, neque hercule quid agam, nec acturus quid sum, scio, ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilij. Tibi vero quid suadeam, cuius ipse consilij expecto? Cneus noster, quid consilij ceperit, capiatve, nescio: adhuc in oppidis coarctatus, sed stupent omnes. Si in Italia cõsistet, erimus vna: sin decedet, consilij res est adhuc incerti. Nisi ego insanio, stulte omnia, & incaute agi iudico. Tu quæso ad me crebro scribe, vel quod in buccam venerit. Vale.

Deponere exercitum, vel de Põpeio loquit q̄ si finit inire Cõsulatu Cæsare & in Hispania abibit, faciet optimo quousq; volste & gratias agete. Iam) Scribe, iam cū. Ineat gratia) Amore cõtrahat. Tolla) Remoueam? sermonē super hoc. Quo) Ad qd & deponat exercitum. Illi) Concedere. Quod ex istis pessimis putas? Illi cõcedere) Cæsari ne concedere vt in Prouinciã sit cū exercitu? Quod) Tenere Prouinciã sine successore. Idem) Pompeius. Impudentius) Respõdo Cæsaris, si ita interroget Cæsar. Decernitur) Decretum sit Senatu. Habe mei rationē) Fac vt absens petere possim. Tu habes) Verba Senatus castigantis Cæsarem qui habere exercitum vult inuito Senatu. Depugnes oportet) Nisi armis deponere cogar, recuso. Cum bona) Prouocat ad conferendum manus cum Cæsare ipse optima, aut vincendi aut in libertate moriendi. Vt ait idem) Pompeius. Quo tempore) Pugnabitur. In casu) Casus ac fortuna dominabuntur. Quo consilio) Depugnabitur. In temporibus) In occasione & articulis temporum. Conditio temporis) Successum aliquando & prudentiam impedit. Non exerceo) Non exercebo, non fatigabo male valentem. Integram altercationem) Subdit. Affer) Cõtra ea. Si quid habes) Argumenti in contrarium facientis.

Argumentum. CXXVII. **E**XIRE cogitat anteq̄ luceat nequi cõspectus fiat laureatorũ licetorũ calamitosissimo tempore. In reliquis qd agat ignorat, ita cõturbatus est. A Põpeio stulte omnia & incaute agi iudicat. EXIREM) Ex hoc oppido in urbem, vel loco vbi se cõtinebat. Sed exire de vrbe vel municipio dicit. Ne q) Ne quis me respicere possit. Laureatis) Triumphaturi laureatos ministros habebat. Lege) Plutarchum in Pompeio. Amentissimi) Qui de tristiphocogitauit. Stupent) Deducis huius impetia & veterano, vel celeritate Cæsariana. Cõsistet) Põpeius. Cedet) Prisci codices decedat, qd est idem. In buccam venerit) Quæ tibi succurrent.

PIVS.

Luceria. Teanum. Phalarissimos

Luceria) Dalmiorum oppidum. Tu quoque commissa nudata deserta accerni Scipio Luceria Teani Paulo infra de Teano plura leges. Vereor ne possit) Dubito q non habebit. Quo) Eundem. Qua) Via, ratione. Quid) An hunc an illum sequar, an quietem mediter. Phalarissimos) Tyrannidem. De Phalaride Tyranno Agrigentinarum quis nescit? Qui concursu populii trucidatus est & lapidatione obrutus. Rerum prolatio) Asportatio militum & hostium. Iuxta illud Plautinum in Captiuis, Res prolatae sunt nostris dentibus, hoc est procul latae. Nec speratur dilatio belluiculis Pöpeio iam se accingente, vel quod res civiles abducte sunt fugie te cedeteve Pompeio quem Caesar persequetur. Dimittam) Scribendum demittam .i. prefractus immergam. In causam) In aleam belli. De terrore) Terrore dimoueor. Tergiuerser) Dissimulē. Muginari) prisci dicebant Cicero confilium domesticum. His me dem) Cesari. & idem) Vereor Troianos, hoc est populi in me latratus, ne timidulum vel amici Tyranni vocent. Apud Horerti lib. 6. Iliados, Hector distans ab vxore ne cum aliis exiret urbem sic inquit, ista quidem omnia vxor, quae connumerali, eadem ipse cogito, eisdē moueor, sed Troianos Troianasq; erubescens vereor, si velut imbellis quidam eminus a caeteris subterfugiam pugnam: & nihilominus nō patitur animus ignauiae sibi esse conscius, & ne mihi dissimilis sim, qui cōfueui semp gnauiter agere, & in primis strenue pugnare, vt & mihi & patri magni glorie essem. Amici) Pompeii. Officio) Amore. Renocor) Retrahor a Cesare fouedo. Et si) Parti cula, si, supuacanea est. Puerorū) Charitatis domesticæ, ne rebus Pöpeii fractis, liberi mei egeant, vt olim Themistoclis filii. Vt igitur) Scribendum, tu. Eam finē) Sequi Pompeii donec erit in Italia. Explicari) Ordinari q iste triumphu apparatus. Nihil dum) Est paret con dū. Videatur) Tibi. Erit deliberatio. & pōw.) Hæsitacionem.

Tergiuersor. Muginati.

Vereor Troianos.

Apotia.

Scriptito.

Luceria, & Teani, reliquaque in Apulia. Inde vtrum consistere vsquam velit, an mare transire, nescitur. Si manet, vereor exercitum firmum habere ne possit: sin discedit, quo, aut qua; aut quid nobis agendum sit, nescio. Nam istum quidem, cuius phalarissimos times, omnia teterrime facturum puto. Nec enim rerum prolatio, nec Senatus, magistratuq; discessus, nec ærarium clausum tardabit. Sed hæc (vt scribis) cito sciemus. Interim velim mihi ignoscas, q; ad te scribo tam multa toties. Acquiesco enim, & tuas volo elicere literas, maximeque consilium quid agam, aut quo pacto geram. demittam ne me penitus in causam. Non deterreo periculo, sed disrumpor dolore: tam nullo consilio, aut tam contra meum consilium gesta esse omnia. An cuncter, & tergiuerser, & his me dem, qui tenent, qui potiuntur & aduocor, nec solum cuius, sed etiam amici officio reuocor. & sic frangor sæpe misericordia puerorum. Tu igitur ita perturbato, et si te eadem sollicitat, scribe aliquid, & maxime, si Pompeius Italia cedit, quid nobis agendum putes. M. quidem Lepidus (nam fuimus vna) eum finem statuit: L. Torquatus eundem. Me cum multo, tum etiam lectores impediunt. Nihil vidi vnq, quod minus explicari possit. Itaq; a te nihil dum certi exquiro, sed quid videatur. Deniq; ipsam & pōw tuam cupio cognoscere. Labienū ab illō discessisse prope modum constat. Si ita factum esset, vt ille Romam venies magistratum & Senatum Romæ offenderet, magno vsui causæ nostræ fuisset. Damnaße enim sceleris hominem amicum reipublicæ causa videretur, quod nunc quoq; videtur, sed minus prodest. Non enim habet cui profit, eumq; arbitror pœnitere: nisi forte id ipsum est falsum, discessisse illum. nos quidē pro certo habebam? & velim (quāq; vt scribis) domesticis te finibus tenes) formam mihi vrbis exponas, & quod Pompeii desiderium, & quæ Cesaris iniuria appareat, etiam quid censeas de Terentia & Tullia, Romæ eas esse, an mecū, an aliquo tuto loco. Et hæc, & si quid aliud, ad me scribas velim, vel potius scriptites. Vale.

Argumentum. CXXX.

TRANsiisse ad Pöpeii Labienū gaudet, saltē qd Cesari dolore fecit. De ciuili bello nōnulla. Cesaris violentiā improbat. Ignauia Pöpeii damnat, & imperitiā rei militaris. Difficultate etiā delectus. De domesticis emandandis cogitat. Dolabellæ tamen confidit. Res Venonianas in principio huius epistolæ vocat res cuiusdā Vennonii paruas & ignotas. LABIENVM) Ad Pöpeii transfugisse. Vt aliud nihil) Dato q; ob aliud nō profecerit, ob hoc tñ profecit. Ad summā) Ad vniuersæ causæ profectū, vt, agit de summa rerum, rebellionē Labieni ad euetū vniuersæ causæ profecimus. Profectū aliqd) Nos aliqd fecisse lucrū. Genero) Cesare. Visum ire) Scribat iri. hoc est nō dubito quin videat. Graue) Ingratū. Quē nō dubito grauiter laturum Cesaris impetū incuile. Ciuile) Ab vno perditio ciue Cesaris. Is) Cesar. Omnia) bona, Cōcupiuit) Vetusti codices, cupiuit. vtraq; lectio defendi potest. Sine Senatu) Principale verbū est. ne simulare q; dē poterit. Ne simulare) Nō solum vere perficere: sed nec vmbra veritatis, ciuiliſve status implere. Prisci codices nō habēt simulare, sed somniare nec in foranis qdē iustā causam prætere. πολυζυγος) Vbi Senatus ac ciues, ibi Roma. Animaduertes) & pōw esse Pöpeii ac iactatē. Ne Picena) Res i Piceno gestæ. Rebellio) Piceni. Quā autē) Sūt q legit, itē. Res) Respublica. Stet) Repete animaduertis. Que cōditio) Melius fuit qualēcūq; conditionē accipere q; ita fugere. Præstitit) antepōnda fuit. Sciscitari) Indagare. Timidus) Alii codices, tardius, hebetius. vtrūq; quadrat. Præsidū) Video. Inuidiose) Odiose. alii codices, insidiosē, quoniam simulauit Pompeius cum repetiuit a Cesare se vti velle in bello Parthico, vel quia videbatur a Cesare repeti, quoniam Pöpeius Cesari inuidebat, si legimus inuidiose. Conditionū) Inesicte pacis. E portu) Metaphora nauigantium. Sine gubernaculis) Bellicis instrumentis. Emandandi) Extra vrbem mittendi. Alii amandandi legunt: idem erit. Dolabella) Gener meus. legatur tamen in patrio casu Dolabellæ. Est em phrasid cultior atq; latinior. πρὸς τὸ) Ad securitatem. Vicerit) vtilitas.

PIVS

Vt aliud. Nihil.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

DE Vennonianis rebus tibi assentior. Labienum iudico, facinus iādiu nullum ciuile præclarior: qui, vt aliud nihil, hoc tamē profecit, dedit illi dolorem, sed etiam ad summam profectum aliquid puto. Amo etiam Pisonem, cuius iudicium de genero suspicor visum iri graue, qd genus belli, quod sit, vides. Ita ciuile est, vt non ex ciuili diffensione, sed ex vnius perditio cuius audacia natum sit. Is autem valet, exercitum tenet, multa spe & promissis, omnia omniū concupiuit. Huic tradita vrbis est, nuda ex præsidio, referta copiis. Quid est, quod ab eo non metuas? qui illa templa, & tecta non pariam, sed prædam putet? Quid autem sit acturus, aut quomodo, nescio: sine Senatu, sine magistratu, ne somniare quidem poterit quicq; πολυζυγος. Nos autem vbi exurgere poterimus, aut quando? quorum dux, quam ἀσφαλις, tu quoque animaduertis, cui ne Picena quidem nota fuerint, qd item sine consilio restet. Vt etiam alia omittam decem annorum peccata, quæ cōditio non huic fugæ præstitit? Nec vero nunc quid cogitet scio, ac non desino per literas sciscitari: Nihil esse tardius constat, nihil perturbatius. Itaque nec præsidium, cuius parandi causa ad vrbem retētus est, nec locum ac sedem præsidii vllam video. Spes omnis in duabus insidiosē retentis pene alienis legionibus, nam delectus adhuc quidem inuitorum est, & a pugnando abhorrentium. Conditionum autē amissum tempus est. Quid futurum sit, non video. Commissum quidem a nobis certe est, siue a nostro Duce, vt e portu, siue gubernaculis egressi, tempestat nos traderemus. Itaque de Ciceronibus nostris dubito, quid agam. Nam mihi interdum emandandi videntur in Græciam. De Tullia autem, & Terentia, cum mihi barbarorum aduentus ad vrbem proponitur, omnia timeo. Cum autē Dolabellæ venit in mētem, paulum respiro. Sed velim cōsideres, quid faciendum putes. Primum πρὸς τὸ ἀσφαλις. Aliter enim mihi

Emandandē

De ipsis) Aliter cōsulendū de pueris ac domesticis infirmis. Grāmatici certāt an hic legatur, illis an ipsi. Ac de me) q̄ de me. Ad opinionē) Ad effugiendū infamiā homi. si male opinantū. Splēdor) Fax p̄currēs. Eadē postulentur) Eadē vos optimates sequi debeatis, quē Peduceus. Videbis) Legit & videri. A dā) Subintellige scio. μάλισ) Optimus es vates. Ænigma Oppiorum) Oppii ciues Velienēs. Est enī Velia in Lucania, qui sub Cæsare militarūt in Gallia Aquitania, vbi sunt populi Sanctones, Martialis, Sanctonica medicata dedit mihi pocula virga. Hodie ep̄iscopon Italū habēt, & eodem nomine vulgo dicitur. In æstu) Ciuiū bellorū freto. Videbat significare Atticus Ciceroni, ne fideret his duobus fratribus Veliesibus, quoniam milites Cæsaris in Gallia fuerāt. Aut die) Lege cum priscis exēplarib⁹ fuisse. Quo aperte) Per Sanctones Velie te significare fratres sub Cæsare in Gallia militātes. Patet ille Gryphus. Summa) Vniuerso ordine. Numero) Platonis) Hyperbole prouerbialis, q̄ Plato numeris Pythagoricis obscurat suā philosophiā, p̄cipue in Timæo. Cicero de Legib⁹. Negat Plato mutari posse muscas leges sine immutatione legū publicarū. De numeris Platonis meminit Magn⁹ Albertus in libro de Alib⁹. & Boethius, Tu numeris elementa ligas, vbi doctus interpretis multa scitu digna. Summa) Vniuerso ordine. Minturnis) Inter Sinuessam & Formias Minturne, nūc castellū Tratecht dicit. Interluit amnis, Clanis dicitur. Sacrosanctā vacationē habent ob celi gratitatē. Liuius libr. x. Nō ad homines) Nō videbatur ad Pōpeiū Cæsar scribere, sed ad eos, quos rati faciebat, quātū faciēde sunt scopis solute. Cicero in perfecto Oratore, Isti cū dissoluit orationē, in qua nec verbū vllū est, nisi abiectum, nō clypeū, sed vt in prouerbio est, & si humiliter dicitur est, tñ cōsimile est, scopas, vt ita dicā mihi videtur dissoluiere. Scopis enī dissolutis nullius sunt vltus. Ille) Cæsar. Huic) Homini nihili. Hęc dictio facit vt superius legerim, nō hominē, sed scopas solutas. Arrepto) Per occasionē. Teanū) Sine aspiratione, esse duplex, alterū in Apulia nos nō p̄terit, alterū cognomēto Sidicinū in Samnio. Nā Sidicini sunt in Samnio iuxta Harpinos, Aufones & Arucos. Venafri) In Volscis. Sic hodie vocāt. Ferat) Æquanimiter anfurēter agat Cæsar de Labieni discessu. Teranius) Sūt qui Thermus scribūt. Cæsar primo Cōmētario bellū ciuili, Interea certior factus Tignii, Thermū Prætorē cohortib⁹ q̄ nō tenere, oppidū munire, omniq̄ Tigninorū optimā erga se voluntatē. Aliqui scribūt, Thermus Tignii. Nūc Tignium Sancta Maria in

Velia. Sanctones.

Numerus Platonis.

Minturne.

Clanis.

Scopis solute.

Teanum.

Tignium.

de illis, ac de me ipso cōsulendū est, deinde ad opiniones ne reprehendamus, q̄ eas Romæ velimus esse in cōmuni bonorum fuga. quā etiam tibi, & Peduceo (scripsisti enī ad me) quid faciatis videndū est. Is enī splendor est vestrū, vt eadē postulentur a vobis, quæ ab amplissimis ciuib⁹. Sed de hoc tu videbis, quippe cū de ipso, ac de me ista cōsiderare velim, reliquū est, vt & quid agatur, quoad poteris, explores, scribasq̄ ad me & quid ipse coniectura assequare, quod etiā a te magis expecto. nā acta, omnibus iis nūciatibus, a te expecto futura. μάλισ & ἄριστος, loquacitati ignoscēs, quæ & me leuat ad te quidē scribentē, & elicit tuas literas. Ænigma Oppiorū ex Velia plane nō intellexi, est enī numero Platonis obscurius. iam intellexi tuū ænigma. Oppios enim de Velia, Sanctones dicitis in eo æstu fuisse, quo aperto reliqua patebāt, & cū Terentiū summa congruebāt. L. Cæsare vidī Minturnis ad VIII. Calē. Febr. mane cū absurdissimis mādatis: non hominē, sed scopas solutas, vt id ipsum mihi ille videatur irridendi causa fecisse, qui tantis de rebus huic mandata dederit, nisi forte non dedit, & hic sermone aliquo arrepto pro mandatis abusus sit. Labienus vir mea sententiā magnus, Teanū venit ad VIII. Calē. Febr. ibi Pōpeiū, Cōsul: s̄q̄ cōuenit. qui sermo fuerit, & quid actū sit, scribā ad te, cū certū scia. Pompeius ab Teano Larinū versus profectus est, ad VIII. Calē. Eo die māsit Venafri. Aliquātū animi videtur nobis attulisse Labienus. sed ego nondū habeo, quid ad te ex his locis scribā. ista magis expecto, quid illic afferatur, quo pacto de Labieno ferat. quid agat Domitius in Maris. Tignii Thermus. P. Accius Cinguli. Quæ sit populi vrbani volūtas, quæ tua coniectura de rebus futuris, hęc velim crebro: & quid tibi de mulieribus nostris placeat, & qd acturus ipse sis, scribas. Si scriberem ipse, longior ep̄stola fuisset, sed dictaui propter lippitudinem. Vale.

Georgio vocatur. Cingulum) in Umbria, lege Strabonē libro. v. Geographiæ pro monte. Argumentum. CXXXI.

CONDitiones pacis affert, quæ cum sepe fuerint iteratæ, non steterunt. CALIBVS) Oppidū in Hirpinis. Iter populo non debetur) Ager eius limitibus fuerat assignatus. Postea iussu Cæsaris Augusti militibus nominis sui est renormatus. Aufones hoc oppidū prius habitauerunt. Originem habuit a Calai Boreæ filio post cursum Argonautarum illuc applicantium, auctore Silio, cuius ij sunt versus. Quem genere Cales (non paruus conditor vrbis, Vt fama est) Calais. Illū) Cæsare. Hūc nostrum) Pompeium, Copiarum) Exigui exercitus.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

D. VI. Calend. Febr. Capuam Calibus proficiscēs, cū leuiter lippire, has literas dedi. L. Cæsar mādata Cæsaris detulit ad Pōpeiū ad VIII. Calend. cū is esset cū Coss. Teani. Probata conditio est, sed ita, vt ille de his oppidis, quæ extra suā prouinciā occupauisset, præsidia deduceret. Id si fecisset, responsum est ad vrbē nos redituros esse, & rem per Senatū cōfecturos. Spero etiā in præsentia pacē nos habere. nā & illū furoris, & hūc nostrū copiarū suppēnit. Me Pōpeiū Capuā venire voluit, & adiutare delectum, quo parū prolixè respōdent Campani coloni. Gladiatores Cæsaris Capuæ sunt, de quibus ante ad te falsum ex Torquati literis scripserā. Sane cōmode Pōpeiū distribuit binos singulis patrib⁹ familiarū. Secutorū in ludo M fuerūt, bis eruptionē fecisse dicebātur. Sane multū in eo Reip. prouisum est. De mulieribus nostris, in q̄bus est tua soror, quæ so videas vtrū satis honestū nobis sit, eas Romæ esse, cū ceteræ vlla dignitate discesserint. Hoc scripsi ad eas, & ad te ipsū antea: velim eas cohortere, vt exeant, præsertim cū ea præsidia in ora maritima habeamus, cui ego præsum, vt in his pro re nata nō incommode possint esse. Nā siquid offendimus in genero nostro (quod quidē ego præstare nō debeo) id fit maius, q̄ mulieres nostræ præter ceteras Romæ remanserunt. Tu ipse cū Sexto scire velim, quid cogites de exeūdo, de totaq̄ re quid existimes. Pacem quidē hortari non desino, quæ vel iniusta vtilior est, q̄ iustissimū bellū in ciuib⁹. Sed hęc, vt fors tulerit. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Ab vrbe discessi nullū adhuc intermissū diem, quā aliquid ad te literarum darem, non q̄ habere magnopere quid scriberem, sed vt loquerer tecū absens, quo mihi cū corā id nō liceret, nihil est iucūdius. Capuā cū venissem ad VI. Calē. pridie, q̄ has lras dedi, Coss. conueni, multosq̄ nostri ordinis. Omnes cupiebant Cæsarem abductis præsidis stare

PIVS. Cales. Suppēnit. Secutores. Præstare. Argumentum. CXXXII. T AB vrbe) Ait se Capuæ Consules cōuenisse, Cōsulares Senatores cupere pacem cum Cæsare præter Fauonium. Cato pugnare non vult. Fānius in Siciliam mittitur. Cæsarem non statutum conditionibus pacis. QVO mihi) Quo iucūdius nihil est mihi, cum corā id nō liceret.

Tullisset) Obtulisset. Fawo (nio) Amulo Catonis. Au- ditus in cōsilio) Vetusti codi- ces. sed is adhibitus nō est in cōsilio. Seruire) Tēporibus.

A dūcū) Persuafus. Ita qđ maximū op^o est) Parēthesis. Qđ ita fore maxime est op^o, nobis videlicet vt p̄sidiā de- ducat. Nō curat) Cato. Quā magni) Maximi facit. p̄fici codices nō habēt. Ita res) Prouicia Sicilia. Vicerit eū) Legēdū, enim. p̄sidiā dedu- ret Caesar, ac ei satis erit vi- cisse. Quo est igressus) Quo ccepit. Flagitiose) Deterri- me vel p̄tet scelera quorū- dā. In ærario) Propter fugā Lētuli Cōsulis. lege Cēsarē primo Cōmēt. Ciuil. hęc est causa quare flagitiose dixit.

Flagitiose.

A ctianā) Quas habet Acti^o. Cēsar in. u. Cōmētario dicit se hūc Actiū Varū apud Auxi- mū inuenisse & inuasisse in eū: ille autē fugit. sed cū modicū discessisset, reliquit eū copie. Cap^o igit erat, postea missus Pōpeius p̄p̄tis accipiēdis copiis iuerat, de quo nūc memi- nit Cicero. Vel itelligit de le- gionib^o quas Acti^o Var^o p̄e- les Auximi delectū toto Pi- ceno circū missis Senatoribus hūdo coegerat. Nā Auximū Acti^o tenebat cohortib^o, nō legionib^o, quas cohortes am- sit Auximo amisso. Fugiens .n. Acti^o Var^o a militib^o deser- tus est qđ ad Cēsarē defecerūt. Argumentū. CXXXIII.

A ctius Va- rus.

PIVS.

OMNEIS) Literas ab Attico p̄uerso ordine accepit. Expedat qđ acturus sit Cēsar, cū L. māda- ta Cōsulū ad eū tulerit. Pom- peiū breui se firmū exercitū habiturū spōdet. Accusat Pō- peiū qđ cū scriptor luculentus esset, Sestio homini minime eloquēti gesta sua scribenda mādauerit. Ex literis Pōpeiū colligit Cēsarē nihil eorū qđ petit negari, quę tamē nō ac- cipiet. Qui per Trebatii Cē- ceronem monet vt sit ad yr- bem. Saponere p̄teros suos in Grecia vult si bellū erit.

CAPVÆ) Alii legūt Ca- pua. Pręter ea) Iūctim scri- be, p̄terea. Referēda) Per Rosciū P̄torē & L. Cēsarē.

cōditionibus his, quas tulisset. Vni Fawonio leges ab illo nobis imponi non placebat, sed is auditus nō est in cōsilio. Cato em̄ ipse iā seruire, qđ pugnare mauult: sed tamē ait in Senatu se abesse velle, cū de cōditioni- bus agatur. Si Cēsar adductus sit, vt p̄sidiā dedu- cat, ita qđ maxime opus est, in Siciliā ire nō curat, qđ metuit, ne ab sit. In Senatu esse vult. Posthumius autē, de quo nominatim Senatus decreuit, vt statim in Si- ciliā iret, Fufanoq; succederet, is negat se iturū sine Catone, & suā in Senatu operā autoritatēq; magni æstimat. Ita res ad Fanniū peruenit. Is cū imperio in Siciliā p̄mittitur. In disputationib^o nostris summa varietas est. Pleriq; negāt Cēsarē in cōditione māsu- rū, postulataq; hęc ab eo interposita esse, quo minus, qđ opus esset ad bellū, a nobis paretur. Ego autē eū puto facturū, vt p̄sidiā deducat. vicerit em̄ si Cos. factus fuerit, & minori scelere vicerit. qđ quo est in- gressus, sed accipiēda plaga est. Sumus em̄ flagitiose imparati cū a militibus, tū a pecunia, quā quidē oēm, nō modo priuatā (quę in Vrbe est) sed etiā publicā, (quę in ærario est) illi reliquimus. Pompeius ad le- giones Actianas est profectus. Labienū secū habet. Ego tuas opinionones de his rebus expecto. Formias me continuo recipere cogitabam, Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Mneis arbitror mihi tuas literas reddi- tas esse, sed primas p̄postere, reliquas ordine, quo sunt missę per Terētiā. De mandatis Cēsarē, aduētūq; Labieni, & respōsis Coss. ad Pōpeiū scripsi ad te li- teris his, quas ad V. Calē. Capua dedi. pluraq; p̄e- terea in eādē epistolā conieci. Nūc has expectationes habemus duas. Vnā, quid Cēsar acturus sit, cū acce- perit ea, quę referēda ad illū data sunt L. Cēsarē. Al- terā, quid Pōpeius agat, qui quidē ad me scribit, pau- cis diebus se firmū exercitū habiturū: spemq; affert, si in Picenū agrū ipse venerit, nos Romā redituros esse. Labienū secum habet non dubitantē de imbecillitate Cēsarē copiarū, cuius aduētū Cn. noster multo ani- mi plus habet. Nos a Coss. Capuam venire iussū su- mus ad Non. Febr. Capua profectus sum Formias ad. III. Calend. eo die, cum Calibus tuas literas hora fere nona accepissem, has statim dedi. De Te- rentiā & Tullia tibi assentior, ad quas scripseram,

Ad te referrent) Te consulerent. Quo loco) Prisci codices, quo loci hoc priore latinus?

Argumentum. CXXXIII.

NONNVLLI volūt hoc esse alterius epistolę principii, cuius in superiori argumētū explicatū est. PIVS. Hęc) Scribendū, hoc. Ire videlicet in Hispaniam. Nemo vnq; de vrbis) Scribēdū, Nemo vnq; tantum de vrbis, quoniam Atticus Terentiam & reliquas fēminas Ciceronis abire ius- serat. locus per contrarium. nulli p̄sidiō sunt fēminę ad impediendum natę. Iocari) Dolor bellos facit & facetos. Scriptor lu- culentus) Ex eius literis ap- paret, ac Plutarchi aliorūq; testimonio. Xes ias Sop) Magis festiane. Fuit enim Sestius Pompei scriptor, sed infantissimus si Pompeio cō- paretur. Nescio an hūc Sestii Plinius intelligat ita scribēs libro duodeuigesimo Natur. Hist. Democritus cōempto oleo diues euasit, sed diuitias spreuit, contentus ita probaf- se opes sibi, cum vellet, in fa- cili fore, hoc Sestiu postea e Romanis sapientię se Cato- ribus Athenis fecit eadem ratione. Tanta literarum oc- casio est. Quis) Agon ac de- clamatoria Ciceronis diptis- tatio cum Cēsarē, qua con- cludit M. Tullius, inuere- cundissima esse postulata Cē- saris. Quis tu es Rex, ne tu Cēsar aut Dictator popu- li Romani qui habeas dice- re, Sic volo, sic iubeor. Prę- sidia) Duas legiones, quarū p̄sidiō etiā in toga Pom- peius vtebatur. Nunc quis- dem) Conceditur quod petit Cēsar, quoniam nunc armis coacti facere iubentur. Ra- tione) Triumpho. Vt sit) Hęc particula vario ac multi- tario dic- ndi colore per ora- tionem latinam serpit, & ne significat, iungiturque in hoc significatu cum metuo, vereor, timeo. Terentius, Metuo vt subitet hospes. Cēsar in Commentariis, Vt satis cōm de supportari pōs- set, timere dicebant. Cicero pro Milone, Accepi a te lite- ras, quibus vereri videris, vt epistolas illas acceperim. Ho- ratiū, O puer vt sis Vitalis metuo.

Sestio de- ter- ron. Sestius,

Vt pro me.

ad te vt referret. si nōdū profectę sunt, nihil est, quod se moueant, quoad perspiciamus, quo loci sit res. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Ve literę mihi gratę, iucundęq; sunt. De pueris in Grecia trasportādis, tū cogi- tabā cū fuga ex Italia quęri videbatur. nos enim Hispaniā peteremus, illis hoc equę comodū nō erat. Tu ipse cū Sestio etiā nūc mihi videris Romę recte esse posse. Etenim minime amici Pōpeio nostro esse debetis. Nemo em̄ vnq; tātū de vrbis p̄sidiis detraxit. Vides ne me etiā iocari? Scire te iā oportet L. Cēsar quę responsa referat a Pōpeio, quasq; ab eodē ad Cēsarē ferat lite- ras. Scriptę enim & ita datę sunt, vt proponerēt in publico. In quo accusauī me cū ipse Pōpeiu, qui cum scriptor luculentus esset, tātas res, atq; eas qđ in omniū manus venturę essent, Sestio nostro scribēdas dede- rit. Itaq; nihil vnq; legi scriptū. Perspicī tñ ex literis Pōpeiū potest, nihil Cēsarē negari, omniaq; & cumulatę, quę postulet dari, quę ille amētissimus fuerit, nisi acceperit, p̄sertim cū impudētissime pos- tularit. Quis em̄ tu es, qui dicas, si in Hispaniā pro- fectus erit, si p̄sidiā dimiserit? tñ cōceditur, minus honeste nūc qđē, violata iā ab illo Rep. illatoq; bello qđ si olim de ratione habēda impetrasset, & tamē ve- reor, vt his ip̄s cōtētus sit. nā cū ista mādata dedis- set L. Cēsarē, debuit esse paulo quietior, dū responsa referretur. Dicit autē nūc esse acerrimus. Trebatius quidē scripsit, se ab illo. IX. Cal. Febr. rogatū esse, vt scriberet ad me, vt essem ad vrbē, nihil ei me gratius facere posse. Hęc verbis pluribus intellexi ex dierū ratione, vt primū de discessu nostro Cēsar audisset, laborare eū cępisse, ne omnes abessemus. Itaq; non dubito, quin ad Pisonem, quin ad Seruium scripserit. Illud admiror nō ipsum ad me scripsisse, nō per Do- labellam, non per Cælium egisse, quāq; non aspernor Trebatii literas, a quo me vnice diligi scio. Rescripsi ad Trebatium (nam ad ipsum Cēsarē, qui mihi nihil scripsisset, nolui) quā illud hoc tempore esset

ASCENSIVS. Tuę li- tere &c. Nihil certius est qđ hęc epistolam diuersam esse a superiore, nam quod in il- la dubitaret, nunc iocando asserit Terentiam & filliam ex vrbe profectas &c.

Difficile Adesse, Romam concedere. Exponens siue sepones. Il- litus) Caesaris. Inducit) Pax sequeltra ac temporaria.

Argumentum. CXXXV.

PIVS.

MULIERES & Cice- rones M. Tullius in loco tutissimo esse yo luit. in Formiano videlicet. Ipse cum fratre Capuam ad Cosules tetendit. Caesar acer rime delectum habet, quis madata de pace L. Caesari de- derit, cuius perditia atrocinta detestatur. De greculo Dio- nyfio nonnulla. De nomini- bus Quinti cum Attico no pauca. TVRPE) Turpi scri bendum vel ceci vident.

Misere) Plures codices ha- bent, misero. Quae quidem ille. Turpe mendum) Le- ge. Quae quidem si ille. Ta- cebit) Martialis, Ordea quae non det taciturnis accipe mu- lis. Si repudiarit) Subintel- lige, volabit, miscebit cuncta ferro & igne. Est figura Ana- tapodoton, yno schemate de- fecta, de qua alibi multa.

Anantapo- doton.

Responderem) De condi- tionibus, me has probare vel improbare. Anconae) Scribendi Ancone pro An- cona. A nobis) Nomine rei publicae. Negotium vtile) Anconam tenere. Caesare) Transit ad alia) Miror Caesa- rem. Tamē) Nilominus.

Vinciri) Muniti. sunt qui scribunt vincire, quoniam di- xit habere. Vix villo ocio) Villo veterno desidia, vlla pa- ce deside & ociosa. id est nul- la pax impetrata a Caesare hanc possiet delere notam.

In malis) Inter duo mala hoc est minus. Alterum) Primum, quo radices egit ac Galliam fortitus est. Ne- data quidem occasione. Bibu- lo Consule, qui tunc infirmū Caesarem deturbare niteba- tur, populumq; & Senatum ad id hortabatur.

ASCENSIVS

ASCENSIVS. Stille repudiarit, subaudio, exclama- bilit debacchabitur, mare- celo confundet, quia sequitur, tacebit si acceperit, vt contra- ria ex contrariis sequantur.

difficile, me tamen in praediis meis esse, neq; delectu vllum, neque negocium suscepisse. In quo quidem manebo dum spes pacis erit. Sin bellum geretur, no deero officio nec dignitati meae, pueros in Greciam. Totam enim Italiam flagraturam bello intelligo. Tantum malum excitatum partim ex im- probis, partim ex inuidis ciuibus. Sed haec paucis diebus ex illius ad nostra responsa responsis intelli- getur, quorsum euasura sint. Tum ad te scriba plura, si erit bellum. Sin autem etiam induciae, te ipsum (vt spero) videbo. Ego. III. Non. Febr. quo die has lite- ras dedi in Formiano, quo Capua redieram mulieres expectabam, quibus quidem scripseram, tuis literis admonitus, vt Romae maneret. Sed audio maiorem quaedam in vrbe timorem esse. Capuae Non. Feb. esse volebam, quia Coss. iusserant. Quicquid huc erit a Pompeio allatum, statim ad te scriba, tuasq; de istis rebus literas expectabo. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Varro Non. Feb. mulieres nostrae For- mias venerunt, tuaque erga se officia plena tui suauissimi studii attulerunt, eas ergo quoad scirem vtrum tur- pi pace nobis, an misero bello esset vtendum, in Formiano esse volui, & vna Cicerones. Ipse cum fratre Capuam ad Coss. (Nonis enim ad- esse iussi sumus.) tertio Non. profectus sum, cum has literas dedi. Responsa Pompeii grata populo, & probata concioni esse dicuntur. Ita putaram, quae quidem si ille repudiarit, tacebit: si acceperit. Vtru- igitur inquires, maius responderem, si quemadmo- dum parati essemus, scirem. Cassium erat hic audiu- tum, expulsus Ancone, eamque urbem a nobis te- neri. Si bellum futurum est, negociu vtile. Caesarem quidem L. Caesare cu mandatis de pace misso, tamen aiunt acerrime delectum habere, loca occupare, vin- cere praediis. O perditum latronem! vix villo ocio compesandam hanc reipublice turpitudinem. Sed sto- machari desinamus. temporu pareamus. cu Pompeio in Hispaniam eamus. Haec opto in malis quonia illius alterum Consulatu a republica ne data quide occa- sione, repulimus. Sed haec hactenus. De Dionysio

Fugit) Excidit. Rogatus) Vt cu filio remaneret. A Graecis) Perfidis, omniu vitoru genitoribus, quoru, vt inquit Tacitus, ingenia temporaria sunt. Si erit) Dionysius. Molestissimus) Mihi ob leui- tatem greculam. Inuitus) Stultitia est, auctor. Plauto, venatum ducere inuitas canes. Vt quod de- bet) Scribendu, vt quod tibi debet. Ab Egnatio) Aere Egnatii debitoris. Tale) Periculosum. Falso) Fallo adscriptum Hesiodo. Integru est, mi de diuicias ne in ampoiu msa Nov akosys, Ne causam ante iudicaueris q vtriusq; partis sermonē audieris. Phocylide auctorem ad- ducit Lucianus in libello de

Causa no ite- dicanda ante parte audita.

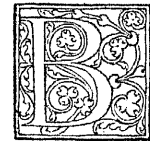
fugit me ad te atea scribere. sed ita costitui expectare responsa Caesaris, vt si ad urbem rediremus, ibi nos expectaret: sin tardius id fieret, tum eu accerferemus. Omnino quid ille facere debuerit in nostra illa fuga. quid docto homine, & amico dignu fuerit, cu preser- tim rogatus esset. Sed haec no nimis exquiro a Graecis. Tu tamen videbis, si erit (quod nolim) accersendus, ne sit molestissimus, inuitoq; fratre. Frater laborat, vt qd tibi debet, ab Egnatio soluat, nec Egnatio volutas deest, nec paru locuples est, sed cu tale tepus sit, vt Q. Ticiuius (multu en nobiscu est) viaticu se neget habere, idēq; debitoribus suis denunciarit, vt eo- dem scenore vterentur, atq; hoc ide etia L. Ligus fecisse dicatur, nec hoc tepore, aut domi numos Quin- tus habeat, aut exigere ab Egnatio, aut versura vsq; facere possit, miratur te no habuisse rationem huius publice difficultatis. Ego autē, etsi illud obseruo, presertim in te, a quo nihil vnq; vidi temere fieri, tamen ne il- lius quidem querela mouebar. Hoc quicquid est, te scire volui. Cura, vt valeas.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Nil habeo quod ad te scriba, quinetiam ea epistolam, qua era elucubratus, ad te non dedi, erat enim plena spei bonae, q; & concionis voluntate audiera, & illum conditionibus vsuru putaba, presertim suis. Ecce tibi. III. Non. Febr. mane accepi literas tu- as, Philotimi, Furnii, Curionis ad Furium. quibus irri- dent L. Caesaris legatione. Plane oppressi videmur, nec quid consilii capia, scio, nec mehercule de me la- boro: de pueris quid agam, no habeo. Capua tamen proficiscebar haec scribens, quo facilius de Pompeii rebus cognoscerem. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Reuiloquetē iam me tepus ipsum facit: pacem enim desperavi. Bellum nostri nullum administrant. Caue enim putes quicq; esse minoris his Coss. quorum

Calumnia, Aristophanes in Vespis, πρσ σφός ή, ός ός φασκε πρ ήν άμφδ ή άνδός, όν άν δικάσας, Sapiēs fuit is quisquis dixit, anteq parte audieris vtrāq; ne iudica. Eadem sentētia est apud Euripidē in Herachidis. Inter greca: sentētia est hic senarius, ne quēpiā punito, rē ni expēderis. Aliqui scribūt, μη δέδομα, hoc est non ti- mu. Nullius) Nec quidem fratris. alij codices, ne illius. Mouebar) A necessitudine ac amore nostro.

Argumentū. CXXXVI. DESPERATIONIS epi- stola plena, Lucio Ce- sare cōtempo, ac pa- cis conditionibus spretis.

PIVS.

ELUCUBRATUS) Elu- cubraueram, ante lucē vide- licet scripserā. Cōcionis) Po- puli de pace. Putarā) Alij putabam. Suis) Quas ipse Caesar attulerat, & Lucio cō- miserat. Ecce) Nouū signi- ficat, improuissimū, insperatū.

Elucubrati

Ecce.

Tibi) Parelcon. vt illud apd Plautum in Comoedia Am- phitryone, suo sibi telo ma- litia abegit a foribus. Vernāt haec parela in latinis vocib, ac dulcissime recinūt, vt spre- to in tempore grammatico rigore, emergat suauitas in- credibilis.

Tibi. Parelconi

Argumentū. XXXVII.

BREVI scito pacē esse desperatā. Ducis Pom- peii summa est ignauia. Cosules nihili sunt, inanes, imparati. Pompeius est Luce- rie cum cohorticulis. Caesar ruit. Paratus est comori Pō- peio in Italia. Extra vero Ita- liam consultit Atticū. Cice- rones cu mulieribus in For- miano sunt. BREVI loquē- tem significat multa in pau- ca referentem. Tepus) Impa- catū acturbulentū. Bellū) Nō pparāt bellū, & in spe pa- cis nō versantur. Minoris) Praeci, magis floccifaciēdos.

PIVS.

EPIST. AD T. P. ATTICVM

Illum Cæsarem. Ruere) Alibi. Cæsar volare dicitur. hoc monstrum mira celeritate præditum est. Manū conserat) Pugnet. Qui cum) Cum quo manū conserat cū relictis omnibus Pompeius fugæ se cōmiserit. Fugam) Pompeii. Intercludat) Ne in Græciam transire possit. In Italia) Nisi Pōpeius Italiam deserat. Subintellige volo vel possum. καὶ ὁμοῦ δ' ἀναψύ) Etiam cōmori possum. Consulo) Non peto a te si Pompeius erit in Italia quid agere debeam. Sin extra) Italiam Pōpeius erit, a te peto quid acturus sim. Quid agor) Quid agere debeo. Ad manendum) In Italia hortantur. Amicitia

Pisistratus.

Cnæus.) Scribe, Cneii, hoc Pōpeii, vel amicitia ac fidei numina & amic⁹ Cnæus singulari virtute. Phalarim) Violentissimū, optimatū hoste. Pisistratū) Ciuile virtū & amicū nobilitatis in tyrānide, eloquentia qua fulgebat incredibili populū delectauit, vt eū ad vltionē inimicorū fectis, vulneribus irritauerit. Pepercit inueni, auctore Maximo Valerio, qui publice filiā osculatus ellet, dicēs amātibus nō esse iniuriā inferendā sed hostib⁹. Literas enixe fouit, bibliothecā publicauit, & Homerū in partes, formāq; quā habemus digessit. Si plura de Pisistrato audire expetis, lege Trogi lib. 2. Historiarū. Regnavit ānos. xxxiij. Tempore Seruij, docete Gellio. Explices) Extrices, apertias, enodes. Istic) Romæ. Carere) Cōsilio in reb⁹ turbidissimis. Quātū poteris) Parū vel multū consilij mihi impitio. Scies) Ad te scribā. Suas nonas) Indictas, quæ vere non fuerūt, hoc est feriales. Ad has) Hodie scriptas. Cicerones) Nepotem tuū & filium meum.

PIVS.

Argumentū. CXXXVIII. CICERO Capuā cōuolat Nonis ad Consules inanes rerum omnium, nullū delectū, nullos cōquistores habere. In optimatib⁹ deficit nō modo voluntas, sed etiā spes. Totus iacet Pōpeius turpissime cūcta ac timidissimē agit, ignorat non modo hostiles copias, sed suas. Consules reuocantur ad urbē, vt pecunias ex sanctiore ærario auferat. Picenū iā esse amissum narrat. Cn. trans mare fugere cogitat. Consiliū petit in tanta rerū omnium perturbatione. ISTINC) Ab vrbe. Hinc a partib⁹ optimatū ac Senatus oia desperatis. Nihil in Cōsulibus) Subintellige spei est. Delectū) Cōscriptionē militū. φάλο πρὸς ὄσους) Faciē letā ostēdere, apparere, prodire, vt hodie dicūt. Prouerbialiter em̄ dicūt. ὄσους φάλο πρὸς ὄσους) In oculis pudor. Quæ cæca sunt, pudore vacāt, ac erubescētes oculos tegunt. Causam refert Aristoteles in Problematis. Cōquistores) Qui delectū perāt, dimissiq; fuerāt ad cōscribēdos milites. Plautus in Amphitryone, Vt cōquistores singulū in subellia eant p totā caueā, in alia tñ sed nota significatione. Istic) Cæsar. Adsit) Preuenierit aduētū nostrorū. Noster dux) Pōpeius. Nūq; sit) Deficiat virib⁹ ac aīo. Nec noīa dāt) In militiā. Vt) Suspēsim legēdū. O q̄tū exarmatus. Iacet)

Phænopro- sopin. In oculis pudor. Cōquistores.

ego spe audiendi aliquid, & cognoscēdi nostri apparatus, maximo imbrī Capuam veni prid. Non. vt erā iussus. Illi autem nondū venerant, sed erant venturi, inanes, imparati. Cn. autem Luceriæ dicebatur esse, & adire cohorteis legionum vicinarum non firmissimarum. At illum ruere nunciant, & iam iāq; adesse, non vt manū cōserat (quicum enim) sed, sed vt fugā intercludat. Ego autem in Italia καὶ ὁμοῦ δ' ἀναψύ. nec te id consulo, sin extra, quid ago? ad manēdū hyems, lictores improuidi, & negligentēs Duces. ad fugam hortatur amicitia Cnēii, causa bonorum, turpitudine coniungendū cum Tyranno. Qui quidem incertū est Phalarim ne, an Pisistratū sit imitaturus. Hæc velim explices, & me iuues consilio. estū te ipsum istic iam carere puto. sed tamen quantum poteris. Ego siquid hīc hodie noui cognoro, scies. iā enim aduēnt Coss. ad suas nonas. Tuas quotidie literas expectabo. Ad has autem, cum poteris, rescribas. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

DE malis nostris tu prius audis, q̄ nos, istinc enim manant, boni autem hinc quod expectes, nihil est. Veni Capuā ad Nonas Feb. ita vt iusserant Coss. Eo die Lentulus venit sero, alter Coss. omnino non venerat. VII. Idū. Eo enim die ego Capua discessi, & mansi Calibus. Inde has literas postridie ante lucem dedi. Hæc Capuæ dum fui cognoui. Nihil in Coss. nullū vsq; delectū, nec enim conquestores φάλο πρὸς ὄσους audent, cū ille adsit, cōtra quem noster dux nusquam sit, nihil agat: nec nomina dant. deficit enim non voluntas, sed spes. Cn. autem noster (O rem miseram & incredibilem) vt totus iacet.

Torpet. Copie) Milites. Hoc eiusmodi est? Quid tibi videtur? Sanctiore) Secretiore, primo iam bellis ciuilibus exhausto. hos Cæsar preuenerat. Sanctū incorruptū. Turnus lib. 2. Æn. Tuq; o sanctissima coniunx Felix morte tua. Vnde sanctū leges, quæ poenę sanctione corrūpēt vetāt. Eodem modo sanctius ærariū ab antiquis dictū est, quod prorsus intactum erat, ex quo nihil promi licebat ob annuās necessitates. Litius libro. 7. se. ūdi Punici belli. Aurū vigesimariū, qd̄ in sanctiore ærario ad vltimos casus seruabat, prorsū placuit. Cicero in Verrē Actione. v. Sic Quintilianus sanctius ærarium vocat, vnde

Sanctius ærarium.

Non animus est, non cōsiliū, non copie, nō diligētia. Mitto illā fugā ab vrbe turpissimā, timidissimas in oppidis cōciones, ignorationē nō solū aduersariū, sed etiā suarū copiarum. Hoc cuiusmodi est? VII. Idū Feb. Capuā, C. Cassius Tr. pl. venit, attulit mandata ad Coss. vt Romā venirēt, pecuniā de sanctiore ærario auferret, statim exirent vrbe relicta. redeant, quo præsidio? deinde exeāt, quis sinat? Coss. ei rescripsit. vt prius ipse in Picenū. At illud totū erat amissum. sciebat nemo præter me ex literis Dolabellæ. Mihi dubium non erat, quin ille iam iāq; foret in Apulia; Cn. noster in nauī. Ego quid agam? σπέμμα magnum, neq; mehercule mihi quidē vllū, nisi omnia esse acta turpissime. Neq; ego vllius cōsiliū particeps, sed tamē quod me deceat. Ipse me Cæsar ad pacē hortatur. sed antiquiores literę, q̄ ruere cœpit. Dolabella, Cælius me illi valde satiffacere, mira me ἀρπία torquet. Iuua me consilio, si potes, & tamen ista quātū potes, peruide. Nihil habeo tanta rerū perturbatione, quod scribam. Tuas literas expecto. Vale.

Cimeliarchiū quid locus ita risperitorū.

Aporia.

PIVS.

Anantapodoton.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Edem in Italia video nullū esse, qui nō in istius potestate sit. De Pōpeio scio nihil, eūq; nisi in nauim se cōtulerit, exceptū iri puto. O celeritatē incredibilē. Huius autē nostri. Sed nō possum sine dolore accusare eū, de quo angor & crucior. Tu cēdē nō sine causa times, nō quo minus quicq; Cæsari expediat ad diuturnitatē victorię, & dñationis, sed video quorū arbitrio sit actur⁹. Recte sic cēseō cedēdū de oppidis iis. Egeo cōsiliū, qd̄ optimū factu videbitur, facies, cū Philotimo loquere. atq; adeo Teretiā habebis Idibus. Ego qd̄ agā? qua aut terra, aut mari persequar eū, qui vbi sit, nescio? Et si terra qdē, q̄ possum? Mari, quo traiciā? Igitur istic me fac posse tuto.

amo. Nō quo) Non vt. Ad diuturnitatē) Si vult diuturnus in regno vitere) Nullū violētū ppetuū. Quorū) Malorū, sanguinariorū. Adeo) Significat hic etiā, aliqui potius. Cicero pro Cluētio, Clamore hominū de foro, atq; adeo de ciuitate esse sublatū. In Catilina) Eorū castros impatorē, ducēq; hostiū itra moenia, atq; adeo in Senatu videm⁹. Plautus in Casina, Elurio atq; adeo nūc hāud parū sitio. Liu⁹, Nō petētem, atq; adeo absentē, etiā reatū credere. Fac) Pone casum hodie barbare dicunt. Tuto) Esse.

Adeo.

Fac.

Multi enim hortantur) Parenthesis. Num honeste) Traiciam. Ipse) Tu scribe; Argumentum. CXL.

PIVS.

EXERCITVM firmū Domitius habuit, sed amisit, quibus frustra retocatus sit a Pōpeio providentissimo duce, ut confluerent, ac communi consilio rem gererent. EVM) Cæsarem. Idem) Vesteres codices habent, id. Super hoc Cæsar primo Commentario Ciuilium. Re cognita Domitius ad Pompeiū in Apuliam peritos regionū, magno proposito premio cum literis mittit, qui petant atque orēt ut sibi subueniat. Cæsare duobus exercitibus, & locorum angustiis facile intercludi posse, frumetorum prohiberi, quod nisi fecerit, se cohortesque amplius triginta, magnūque numerū Senatorum, atque Equitum Romanorum in periculum esse vēturum. Persequi) Epiphonema sto machanter prolatus, subintelligit expedire credibile nō est? Quid) Ut quid, ad quid hodie dicit, & aliquādo Cicero. Opponimus) Pro salute viri maximi. Sed mihi) Pro quin, certe, more Grecorum, apud quos & est aliquādo principii dialogi Luciani Sarmostate. Iudiciū) Preiudiciū preiudicasse cladē publicā. De causa publica) De bello isto & optimatibus de Senatu. Dicit se nō remissurū mulieres ut destinauerat, ne iudiciū de causa publica fecisse videat. Qua) Causa publica. Esse) Credit hōies. Gradū) Innotuit, argumētū, pcedēdi tenore. Reditus mei) Quod ego reuertī volo causa publica de sperata. Quod) Quomodo. Cum pie) Partim pie. Pietas nō de speratio vel crudelitas esset oppetere pro amico. Manebo) In Italia. Et si viuere nō licet) Quomodo acerbitas dolorū me torquet. Prisci codices habēt. Et si triste sit viuere. Iacet) Friget. Nisi quod est fuerit. Nisi aliquid tale succedit hodie dicit, nōnulli scribūt, Nisi quod deus iuuerit. L. Cæsaris) Alii codices, C. Cæsaris. Cui) Cæsari. Quod facile patior) Satisfacere Cæsari quiete viuendo ac bene operādo. Ut adhuc) Est a me factum. Argumentum. CXLI.

Quid. Ut quid.

PIVS.

LITERÆ a Philotimo optimam spem attulerūt, Cassianæ pessimam. Vibullium videlicet Cæsarem persequentem fugere. Domitius vim militum non habet. Cicero est in fuga. Cicero fugere recusat.

Multi enim hortantur, num etiā honeste? Nullo modo quidem a te petam consilium, ut soleo. Explicari res non potest: sed tamen siquid in mentem venit, velim scribas, & ipse quid sis acturus. Vale.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

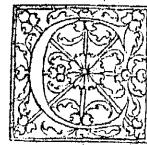
Vinto Iduum Febr. vespere Philotimo literas accepi. Domitium exercitū firmum habere. Cohortes ex Piceno, Lentulo & Thermo ducentibus, cum Domitii exercitū coniunctas esse. Cæsarem intercludi posse, eūque id timere, bonorum animos re-creatos, Romæ improbos quasi perculsos. Hec me tuo equidem, ne sint insomniā. Sed tamen M. Lepidū L. Torquatū, C. Cassium Trib. pleb. (si enim sunt nobiscum, id est in Formiano) Philotimi literæ ad vitam reuocarunt. Ego autem illa metuo, ne veriora sint, nos omnes pene iam captos esse. Pompeiū Italia cedere, quem quidem (Orem acerbam) persequi Cæsar dicitur. Persequi Cæsar Pompeiū? Quid, ut interficiat? O me miserum, & non omnes nostra corpora opponimus? In quo tu quoque ingemiscis. sed quid faciamus? victi, oppressi, capti plane sumus. ego tamen Philotimi literis lectis mutauī consilium de mulieribus, quas (ut scripseram ad te) Romam remittebam: sed mihi venit in mentem, multū fore sermonem, me iudiciū iam de causa publica fecisse, qua desperata, quasi hunc gradū mei reditus esse, quod mulieres reuertissent. De me autē ipse tibi assentior, ne me dem incertę & periculose fuge, cum Reip. nihil profum, nihil Pompeio, pro quo emori tū pie possum, tū libenter. Manebo igitur, et si viuere triste sit. Quod queris, hic quid agatur, tota Capua, & omnis hic delectus iacet. desperata res est, in fuga omnes sunt, nisi quid eiusmodi fuerit, ut Pompeius istas Domitii copias cum suis coniungat. Sed videbamur omnia biduo triduo ve scituri. L. Cæsaris literarum exemplum tibi misi. rogaras enim cui nos valde satisfacere multi ad me scripserunt. Quod patior facile, dum, ut adhuc, nihil faciam turpiter. Vale.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Philotimi literæ me quidem non nimis, sed eos, qui in his locis erant, admodum delectarunt. Ecce posttridie Cassii literæ Capua a Lucretio familiari eius, Nigidium a Domitio Capuam venisse, eum dicere, Vibullium cum paucis militibus e Piceno currere ad Cn. confestim insequi Cæsare. Domitium non habere militū vim. Idem scripsit Coss. Capua discessisse. Nō dubito quin Cn. in fuga sit, modo effugiat. A consilio fugiendi, ut tu censes, absum. Vale.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Vim dedissem ad te literas tristes, & metuo ne veras de Lucretii ad Cassium literis Capuam missis, Cephalio venit a vobis. attulit etiā a te literas hilariiores nec tamen firmas, ut soles. Omnia facilius credere possum, quod scribis, Pompeium exercitum habere. Nemo huc ita affert, omniaque que nolim. Rem miseram, malas causas semper obtinuit, in optima concidit. Quid dicam, nisi illud, eum nescisse. Neque enim erat difficile hoc nescisse. Erat enim ars difficilis recte republicā regere. Sed iam itaque omnia sciemus, & scribemus ad te statim. Vale.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Nunc venit idem visu mihi, quod tū tibi scribis, quoties exorior. ego enim nunc paulum exorior, & maxime quidem his literis, quæ Roma afferuntur, de Domitio, de Picenū cohortibus, omnia erant facta hoc biduo latiora. Itaque fuga, quæ parabatur repressa est. Cæsaris interdicta, si te secundo lumine hic offendero, respuentur. Bona de Domitio, præclara de Afranio fama est. Quod me amicissime admones, ut me integrum (quoad possim) seruem, gratum est. Quod addis, ne propensior ad turpem causam videar, certe videri nō possum. Ego me Duce in ciuili bello, quoad de pace ageretur, nolui esse, non quin rectum esset, sed quia, quod multo rectius fuit, id mihi fraudem tulit. Plane eum cum noster de altero Consulatu referret, & triumpho (at quibus verbis profus gestis amplissimis) inimicū habere noluerā.

NON nimis) Delectarunt. Cassii) Qui tūc erat in partibus Cæsaris, cui scribebat a Lucretio. Cassius audit a Lucretio, Lucretius a Nigidio. Et) Nigidium. Currere) Fugere. Vim) Magnū numerū vel vires militū itaque cohortes Domitii essent ex tyronibus. Idem) Cassius. Modo) Dimodo, vti nam.

Argumentum. CXLII. Hilaris Attici acletā nūciantibus literis nō credit Cicero, dicens cū Ouidio, Perstat enim fortuna tenax nostrisque malignū Opponit votis insidiosa pedes. AD NOS) Vetusti codices a vobis. Que nolim) Afferuntur. Malas) Injustas causas Pōpeius. In optima) Dū fouet optimates. Et) Pōpeius. Scisse) Huc ista eruptura, sed voluit aperire viā fati, ut sol) oppō Cæsare regnaret. Difficilis) Sciebat Pōpeius & nesciebat. Sciebat Cæsare moliturū noua, sed provideat nesciebat.

Argumentum. CXLIII. Dicit se nasci quotidie pluries, & pluries quotidie mori, imitari herbā Plautinā solstitialē.

EXORIOR) Spiritū recis pio reb) secūdis auditis. Romae) Scribe, Roma. Picētū) Quæ Vibullius trahebat a Spintherē. Cæsaris interdicta) Prohibitiones ut oēs sibi caueāt. Si te) Quicquid fugā explicas. Secundo lumine) Die. Beroaldus, lumine legit.

Hic) In fuga. Offendero, Reperero. Respuentur) Negligentiā oia spei plena. Integrū) Neutralē hodie vocant. Ad turpē) Cæsarianā. Rectius fuit) Cū Catilianos oppressi.

Fraude) Dānū. Liu) libr. 3. Plebs scitit, ne cui fraudi esset secessio. Plane est quū noster) Scribe, Plane eū cum noster, de altero Consulatu referret & triumpho. At quibus verbis) Subintellige, retulit.

Gestis amplissimis infimicū) Irridet Pōpeius qui hostē armavit cum quo postea pugnet & vincet. Noluerā) Ornatū a Pōpeio & instruatū, & sua virtute victorū.

Partes)Officia mea. Desiderabunt)A Pōpeio & a rep. Et ego)An hyematur? illic sim. Quid)Quicqd vel si qd. Foedissimū)Pernesariū. Parthicus)Nisi Parthi irrū pāt in imperiū Romanū, & necessaria pax timore hostiū sequat, quos Parthos scis esse in armis. Si Pōpeius mittat in Parthos, res cōponi poterit. Immo si bellū ostentet, & statim sepeliat, vt de Parthis cōtigit, q bellū minati sunt, mox euauerunt. Idē Cicero lib. 8. hanc Epistolam, Vtinā aliqd simile Parthis rebus faciat. Caesaris per Apuliam trāsitus Malo tū legere paniscus, hoc est repētina cōsternatio incerto auctore, cui? Pan credis esse semper impulsor. De qbus paniscis terroribus nos latissime in nostris Cōmētariis in Flaccum.

Argumentum. CXLIII.

PIVS.

APOMPEIO se scribit euocatū Luceriā, quo ire neglexit, eūq horatus est ne hāc orā contēneret, vt res frumentaria sibi ex improviso suppeditaret. Tādē ad Pōpeiu tepestiuē trāsitū se affirmat. CAETERA) Vetusti codices certa, subintel lige erāt in literis Pompeii. Ad se) Pōpeiu. De delectu) Militibus scribēdis. Scripserat in literis Pompeii. Sed tā) Lege, Sed tā. Puer) Stator, curator. Subintellige vt dare nō possem. Ipsi) Pōpeii. Tu) O Cicero. Illū) Pōpeiu. Pro derelicto) Pro possessis ab hoste. Eū) Pompeiu. Caput) Urbē Romā. Reliquis mēbris) Ciuitatibus. Et) Pompeio. Certū) Ob hoc solū negociū. Non querere) Prisci codices, me nō querere. Nū relinquēda) Qd eā relinqre non debebat. Sic parati) Hęc via a Pompeio muniti. Is locus) Luceria. Sed) Luceriā hoc animo copias contrahit. Ipsi) Inge cū parēt. Ab ipso Pōpeio paretur fuga. Si vrgeamur) Nos optimates, qui cū populo militamus. In eam causam) Ad sequendū Pōpeiu.

Ego scio & quem metuum, & quam ob rem. Sin erit bellū (vt video fore) partes meę nō desiderabunt. De HS. XX. millibus Terentia tibi rescripsit. Dionysio dū existimabā vagos nos fore, nolui molestus esse. Tibi autē crebro ad me scribenti de eius officio, nihil rescripsi, q diem ex die expectabam. vt statuerē, quid esset faciendum. Nunc, vt video, pueri certe in Formiano videntur hyematuri: num vt ego? nescio. Si enim erit bellum, cū Pompeio esse constitui. quod habeo certi, faciam vt scias. Ego bellum foedissimū futurum puto, nisi qui (vt tu scis) Parthicus casus extiterit. Vale.

M. T. CICERONIS

Epistolarum ad T. Pomponium Atticum,
LIBER OCTAVVS.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

MVM Ad te literas dedissem, reddite mihi literę sunt a Pompeio. Cætera de rebus in Piceno gestis, quæ ad te Vibullius scripsisset de delectu Domitii, quæ sunt vobis nota, nec tam læta erant in his literis, quas ad me Philotimus scripserat. Ipsam tibi epistolam misissem, sed tã subito fratris puer proficiscebatur. cras igitur mittam. Sed in eo Pompeii epistola erat in extremo ipsius manu, Tu censeo Luceriam venias, nusq̄ eris tutius. Id ego in eam partem accepi. Hęc oppida, atq̄ oram maritimam illum pro derelicto habere, nec sum miratus eū, qui caput ipsum reliquisset, reliquis membris non parcere. Ei statim rescripsi, hominēq̄ certū misi de comitibus meis, non me querere, vbi tutissime essem, si me vellet sua, aut Reipublicę causa Luceriā venire, statim esse veturū. hortatusq̄ sum, vt oram maritimam retineret, si rem frumentariam sibi ex prouinciis suppeditari vellet. Hęc me frustra scribere videbam: sed vt in vrbe retinenda tunc, sic nūc in Italia non relinquenda testificabar sententiā meā. Sic enim parari video, vt Luceriam omnes copię contrahantur. Et ne is quidē locus stabilis, sed ex eo, ipsi si vrgeamur, paretur fuga. Quo minus mirere, si inuitus in eā causam descendo,

in qua neq̄ pacis, neq̄ victorię ratio quę sita sit vnq̄, sed semper flagitiosa & calamitosa fugę, Eundum, vt quęcunq̄ fors tulerit casum: subeam potius cū iis, qui dicuntur esse boni, q̄ videar a bonis dissentire. Et si propediē video bonorū, id est lautorū, & locupletum vrbe refertā fore: municipiis vero his relictis, refertissimā, quo ego in numero essem, si hos Lictores molestissimos nō haberē. Nec me A. Lepidū, Luceiū, Volcatū, Ser. Sulpitiū comitū pœniteret, quorum nemo nec stultior est, q̄ L. Domitius: nec incōstātor, q̄ Ap. Claudius. Vnus Pōpeius me mouet beneficio, nō autoritate. Quā enim ille habeat autoritatē in hac causa, qui cū omnes Cæsare metuebamus, ipse eū diligebat? Postq̄ vero ipse metuere cœpit, putat oēs hostes illi oportere esse. Ibimus tamē Luceriā, nec eū fortasse delectabit noster aduētus: dissimulare enim non potero mihi, quę adhuc acta sunt, displicere. Ego, si somnū capere possem, tã lōgis te epistolis nō obtūderem. Tu, si tibi eadē causa est, me remunerere sane velim. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

MIII vero omnia grata, & q̄ scripsisti ad me, quæ audieras: & q̄ non credis ea, quæ digna diligentia mea non essent, & q̄ monuisti, quod sentiebas. Ego ad Cæsarem vnas Capua literas dedi: quibus ad ea rescripsi, quę mecum ille de gladiatoribus suis egerat, breuis, sed beneuolentiam significantes, non modo sine cōtumelia, sed etiam cum maxima laude Pompeii. Idem enim illa sententia postulabat, qua illum ad concordia hortabar. Eas si quo ille misit, in publico proponat velim. Alteras eodem die dedi, quod has ad te, non potui non dare, cum & ipse ad me scripsisset, & Balbus. Earum exemplum ad te misi: nihil arbitror fore, quod reprehendas: si qua erunt doce me. Quomodo enim effugere possum? nihil inquires omnino scripseris: quo magis effugas eos, qui volēt fingere. Veruntamen ita faciam, quoad fieri poterit. Nam quod me hortaris ad memoria factorum, dictorum, scriptorum etiam meorum: facis amice tu quidem, mihiq̄ gratissimum, sed mihi videris aliud tu honestum, meq̄ dignum in hac causa iudicare, atq̄ ego existimem. Mihi enim nihil vlla in gente ab vilo auctore Reipublicę ac Duce turpius esse videtur factum, quàm a nostro amico factum est: cuius ego

Flagitio) Turpis, inhoneste. Eadē) Erit. Boni) Optimates. Bonorū) Cōsuetudine vernacula, vulgariorque bonos interpretamur diuites. Refertam) Cōuocato a Cæsare Senatu. Refertissimam) Ciuibus Romanis, qui hæc municipia relinquunt. Quorū nemo) Horum nemo nō sequēdo Pompeium stultus appellatur quod fecit L. Domitius, nec incōstāter haberetur deserendo Pōpeiu quod fecit Appianus. Beneficio) Ope priuata, qua me adiuuit. Habeat) Habere debeat. Omnes) Nos. Eadē causa) Si somnū capere non potes Remunerere) Impertiare pręgnantes ac ponderosas.

Argumentum. CXLV.

PIVS.

ATTICO non placuit Ciceronem ad Cæsare scripsisse, respondet M. Tullius se nō scripsisse, sed rescripsisse cū magna laude Pōpeii. DILIGENTIA) Prudentia, quę non negligit famā ac bonorū amicitia. Breuis) Breues illas vnas campagnas. Sententia) Sententia & cōclusio illarū literarū erat similis literis meis, quib⁹ hortabar eū ad cōcordia cū Pompeio. Politicos) loquebantur. Eas si quo ille misit) Verba sunt ex epistola Attici, supple periculū immineret o Cicero. In publico proponat) Verba Ciceronis respondentia superiori semiclausula. Alteras) Literas ad Cæsarem dedi. Quo) Die. Ad te) Subintellige dedi. Ipse) Cæsar. Earum) Mearum ad Cæsarem. Si qua erunt) Reprehendenda. Effugere) Detractores, qui innocētissimos allatrant. Inquires) Hoc pacto linguas effugere poteris. Fingere) Fucare veritatem atque pręuerrere. Facturum) Ne heroica facta mea turpiter viuendo decorem. Scriptorum) Pręsertim de Repub. Ne sibi turpiter oratio dissentiat, si vixerimus alter atque loquimur. Atque) q̄. Amico) Pompeio.

Vicem) Casum. Inuitis) quoniam nolunt ministri Consulium ac Pompeij. Cogere sequi bonos, quoniam proclamatum est, vt qui neutrarum partium esse velit, Consules vt sequi rebellis iudicetur ac hostis. Quicquam) Excogitari potest. Quotannis) Propter febrem Campaniam, de qua Satorius, Prouida Pompeio dederat Campania febres Optandas. Euocari) Ab homine profugo. Nobiscum sunt) In fuga. Et si sunt) Scribe. Et si nunc sunt, si sunt aliqui nunc in suburbanis & in hortis. Non erunt) Paulopost. Ne Capuae quidem) Erimus, quae ciuitas auctore alibi Cicerone, locum imperio praestare potuit, ob naturales opes ad dotes. Lucriae) Erimus. Expectamus) Frustra. Alij codices habent expectabimus. Hic) Nunc. In me. Vt ex profecto pugnem contra Caesarem. & sequar bonos. Nihil) Loquamur de alijs, non de nobis. Viderint) De me, hic quidem) Scribendum, hoc, quid sibi vult hic sermo. Boni) Cui vnusquisq; bonus sit domi suae, & bellum fugiat, hortantur tamen me ad arripendam cum Pompeio fugam. Quis tum) Ante bellum, cum de belli constitutionibus agebatur, ostendebant omnes, ac se proferebant. Quis nunc) Cum re ac animo praesenti est opus. Animaduertito) Considerato. Illum locum) Illam partem. Vbi erit ipse) Superbe & arroganter dictum. Scribere debuit, veni Cicero vbi Consules erunt, scripsit Pompeius erit, vel ex verbis Pompeij animaduertes vbi erit ipse Caesar, q; prope nos. Vibullius) Qui Pompeium in his literis non videtur maximum ducem significare. Spem habeo in eo tantam, quantum amoris. Secus) Aliter. quoniam Atticus vt infra videbis, semper dixit Italia Ciceroni non cedendum. Locupletior) Grauior. Triginta tyranni) De quibus paulopost dicitur. Porta) Domestica. Non extulit) Ne tyranno vt portento occurreret. adeo illi res inuisa tyrannis fuerat. Praecipua) Peculiaris & domestica. Lucerna) Lucubratoria. Inflammassem) Exusseram ne forte quid emanaret. De rebus erat scripta grauissimis. Formijs profectus) Discesseram Formijs ad Pompeium iturus. Profectus) Deest verbum eram. De bello) Si agitur. Quid erit) Prisci codices habent, videro, diligentius considerabo. Alij qui pro aliquo interpretantur, id est aliquid erit, vt quis pro aliquo saepe a Cicerone & alijs ponitur.

Socratis exemplum.

vicem doleo, qui urbem reliquit, id est patriam, pro qua, & in qua mori praclarum fuit. Ignorare mihi videris, haec quanta sit clades. Es enim etiam nunc domi tuae, sed inuitis perditissimis hominibus esse diutius non potes. Hoc miserius, hoc turpius quicquam? Vagamur egentes cum coniugibus & liberis. In vnus hominis quotannis periculose aegrotantis anima, positas omnes nostras spes habemus. Non expulsi, sed euocati e patria, quam non seruandam ad reditum nostrum, sed diripiendam & inflammandam reliquimus. Ita multi nobiscum sunt non in suburbanis, non in hortis, non in ipsa vrbe. Et si nunc sunt, non erunt. Nos interea ne Capuae quidem, sed Luceriae, & oram quidem maritimam iam relinquimus. Afranium expectabimus, & Petreium: nam in Labieno parum est dignitatis. Hic tu in me illud desideras: nihil de me dico: alij viderint. Hoc quidem quid est? domi vestrae estis, & eritis omnes boni. Quis tum se mihi non ostendit? quis nunc adest hoc bello? sic iam enim appelladum est. Vibullius res gestae sunt ad huc maxima, id est ex Pompeii literis cognosces: in quibus animaduertito illum locum, vbi erit ipse. Videbis, de Cn. nostro ipse Vibullius quid existimet. Quo igitur haec spectat oratio? Ego pro Pompeio libenter emori possum: facio pluris omnium hominum neminem, sed non tamen ita meo iudicio spem de salute Reip. Significas enim aliquando secus, q; solebas, vt etiam Italia si ille cedat, putes cedendum: quod ego nec Reipub. puto esse vtile, nec liberis meis. Praeterea neq; rectum, neq; honestum. Sed cur poteris ne videre tyrannum? quasi inter sit, audiam, an videam, aut locupletior mihi sit quaerendus author, q; Socrates, qui cum triginta tyranni essent, pedem porta non extulit. Est mihi praeterea praecipua causa manendi: de qua vtinam aliquando tecum loquar. Ego. XIII. Cal. cu eadem lucerna hanc epistolam scripsissem, qua inflammaram tuam, Formijs ad Pompeium, si de pace ageretur, profecturus: si de bello, videro. Vale.

Argumentum. CXLVI.

DELIBERAT cum Attico viro sapientissimo ac prudentissimo, vtrum Pompeium Italia decedentem sequi nec ne oporteat. ORDO) perturbatus sum, cum mihi deliberandi potestas coram te non datur de maximis & miserrimis rebus. Vti) Ad Caesarem tanq; ad turpe causam non inclinare. Deliberatio) De consilio capessendo consultatio, quae pendet adhuc, ac sub incide formatur. In vtranq; partem) Cedendum mihi sit Italia nec ne. Cui) Partim. Causas adducit quare Italia cedere Pompeii sequi debet.

PIVS.

Deliberatio.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Maximis, & miserrimis rebus perturbatus sum, coram tecum mihi potestas deliberandi non est, sed vt tam tuo consilio volui. Deliberatio autem omnis haec est. Si Pompeius Italia excedat, quod eum facturum esse suspicor, quid mihi agendum putes, & quo facilius consilium dare possis, quid in vtranq; partem mihi in mentem veniat, explicabo breui. Cu merita Pompeii summa erga salutem meam, familiaritatisque, quae mihi cu eo est, tu ipsa Reip. causa me adducit, vt mihi vel consilium meum cu illius consilio, vel fortuna coniungenda esse videatur. Accedit illud, si maneo, & illud comitatum optimorum, & clarissimorum ciuium desero: cadendum est in vnus potestate, qui, & si multis rebus significat se nobis esse amicum, & vt esset, a me est) propter suspicionem huius impendentes tepestatis multo ante prouisum: tamen vtriusq; considerandum est, & quanta ei fides sit habenda: & si maxime exploratum sit, eu nobis amicum fore, sit ne viri fortis & boni ciuis esse in ea vrbe, in qua cu summis honoribus imperiisque vnus sit, res maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo praeditus, non futurus sit sui iuris: subeundumq; periculum sit cum aliquo forte dedecore: siquado Pompeius Reip. recuperauerit. In hac parte haec sunt. Vide nunc, quae sunt in altero. Nihil actum est a Pompeio nostro sapienter, nihil fortiter: adde etiam nihil, nisi contra consilium, auctoritatemq; meam. Omitto illa vetera, q; istum in Rempublicam aluit, auxit, armauit: ille legibus Caecilij Metelli contra auspicia ferendis author: ille Galliae vltioris adiunctor, ille gener, ille in adoptando P. Clodio augur: ille restituendi mei, q; retinendi studiosior: ille Prouinciae propagator, ille absentis in omnibus adiutor. Idem etiam tertio Consulatu, postquam esse defensor Reip. coepit, contendit, vt decem Trib. pl. ferret, vt absentis ratio haberetur. Quod idem ipse sanxit lege

Prouinciae) Galliae. Prorogator) Propagator in alterum quinquennium. Tertio Consulatu) Suo, Pompeio videlicet. Absentis) Caesaris. Ratio) De petendo Consulatu. Sanxit) In es incidit.

Cadendum) Precipitanter ac misere veniendum. Si maneo) In Italia subsisto. Vnius) Caesaris, qui nunc Italia potitur. Tepestatis) Belli ciuilibis, quod Cicero alij vt e specula prauidit. Ei) Caesari. Adhibenda) Quoniam tyrannus amore necessitate ac utilitate metit. Alii codices, habenda seruant. Et si) Quis nobis exploratum & coeptum sit de amore Caesaris, de quo merito vt tyrannico dubitari potest & debet. Esi) Caesarem. Sit ne viri) Considerandum est nuncquid pertineat ad virum fortem quale me popul? iactat ab antea facta vita discedere. Vius sit) Vir ille fortis ac bonus ciuis qualis ego sum. Sacerdotio) Auguratu. Erat enim augur Cicero. Sui iuris) Sed Caesariana in tyrannide. Isti) Caesarem. Ille) Pompeius, quando iratus optimatibus q; nolebant decreta Pompeij confirmare. Auxit) Consulatu. Armauit) Pro consulatu gallicano cum renouatione quinquennis. Serui mei) Scribendum. Caecilij Metelli. Suetonius in Caesare Dictatore. Ceterum Caecilio Metello Tribuno plebis turbulentissimas leges aduersus collegarum intercessionem ferenti, auctore propugnatoremq; se pertinacissime praestitit, donec abo administratioe Reip. decreto patrum summouerent. Ad iunctor) Citeriori. Ille) Pompeius gener Iulij Caesaris ducta in matrimonium Iulia Caesaris filia, q; mox abortu perijt. Optado) Adoptado inimico meo, vnde Cicero in fortunis omnibus grauissimum aleam subiit. Augur) Pro augure, vt auspicio arrogatio teneret. Clodius a C. Herennio fuit adoptatus. Retinendi) In vrbe. malum dedit Ciceroni Pompeius, vt praestare beneficium posset. Ille) Pompeius.

Caecilius Metellus.

Quadam)Peciliari. Cum auctore Tranquillo modum Proconsulibus Pompeius imposuisset, nec Cesare quidem legibus exempto, lege iam in aes incisa, addidit preter Cesare. Finient) Limitati tempus ne diutius Cesar esset in Gallia, ceteriq; magistratus provinciales, Marcellum Pompeius impedit, ac Cesare in Gallia confirmavit: unde fons ac fomes mali. Male conditiones) Quae offerebantur a Cesare ut pote victore nobis victis. Hoc) Fuga. Recuperabit) Per hypophoram & antypophoram, interrogationem videlicet ac responsum ista dicuntur. Rempub.) Pompeius armis. Quando) Cicero Attico respondet.

Ad eam spem) Ut recuperare possit Remp. Pompeius. Est parati) Virum presentium. Publica) Sanctiore gratia Cesare relicto super qua re extant luculentum apud ardentem poetam versus. Priuata) Cum vrbs Roma ac Romanus omnes a Pompeio fugiente destituti sint in manu Cesare. Aduersario) Cesare. Causa) Color iuris. Sedes) Praesidium. Delecta) A Pompeio. Inanis) Vacua, pastoritia. Impetu) Coniectu telorum, cum necesse sit in propinquo loco esse ad Caesaris nos impetus retundendos, Pompeius in deserto refugiet.

Opportunitas) Loca portuosa. Pompeio exploratum erat eum fore victorem, qui dominus maris fuisset: intercludereq; studebat commearus. Queri) A Pompeio.

Desperatione) Absentium virum. Cepi) Elegi. Capua) Episcopum Capanum. Munus) Praefectura. Sine causa) Nulla utilitate, sine necessitate vel effectu. Nullus) Dolor. Nemo qui vicem ordinis Senatorij doieret. Dolor) Sympathia Pompeii ruentis. Oderunt omnes veterum vrbs. Esset) In qua esset. Aliq; Capua. Hebes) Integritate ad vtriusq; conseruandas partes, non acutus aut proptus ad partes Pompeianas nos tepidum vocamus. Ut lolet) Est quis vir bonus. Sessilem) Scribendum, sensu re, vt ego acute introspezi. Aiter) Cesar. Iuxta illud Papianianum, Et quomodo populis venturus amatur. Praesidio) militibus. Susceptum) Munus publicum obeundum. Habuit) Legendum habuit. Vidi) Me non habiturum Pompeio fugam parate. Ea) Scribat cum Pompeio videlicet. Quo na) Sequar. Cum illo) Fugiam ne) Respondet. Non scilicet fugiam, quoniam non possum nec decet. Alij codices habent. Cum illo) non) Subintellige fugiendum est. Infero) Tusco. Superum est Hadriaticum.

Hebes.

Inferum Superum mare

Age) Dic. Cum fratre) Ire ne debeor illius Cesare. In ceterorum) Fortunam. In nobis) Senatoribus ac optimatibus. Populare) Acceptum populo, qui ab ineunte aetate semper nobilitate odit. Compedes) Onera, instrumenta triumphum, quae Cicero a fortissimo consilio retardabant, sed tandem retinere non potuerunt. Ferre) Transportare. Utamur) Dato & posito quod utamur navigatione secunda. Locus tur) Portus non infestus. Qua) Via soluemus ad Pompeium. Quo) Quonia Pompeius modo hic, modo alibi est. Scimus) Cum erim) in articulo nauigandi. Scimus) habet vetusti codices. Restituro) Italia mactero.

Locus) Accessus. Admittat, elegerimus hanc partem seruare nos integros. In Cinna damnatione) Legendum, in Cinna dominatione & Marij tyrannide Philippus, C. Cornelius Cinna cum turbulenta leges in Tribunatu ferret, pulsus est armis ab Octauijo collega, abrogato imperio profugit ab vrbe: in quam mox a ruinis Carthaginis mendicante Mario accessit, bellum nefarium focus ac patriae intulit: receptusque intra urbem, cuncta caedibus impleuit. Octauium Consularem, M. Antonium oratorem, L. Caesarem & Crassum trucidauit. Philippus) Orator acerimus, qui cum Flacco ac Mutio Sequola dicere solebat se

De Cinna & Octauijo.

Philippus

locus erit nobis tutus, vt iam placatis utamur fluctibus, ante quam ad illum venerimus? Qua autem, aut quo, nihil scimus. At si restituro, & fuerit nobis in hac parte locus: idem fecero, quod in Cinna dominatione, & Marij tyrannide Philippus, quod L. Flaccus, quod Q. Mutius: quoquomodo ea res huic quidem cecidit, qui tamen ita dicere solebat, se id fere videre, quod factum est, sed hoc malle, quam armatum ad patriae moenia accedere. Aliter Thrasibulus, & fortasse melius, sed est certa quaedam illa Mutij ratio, atque sententia: est etiam illa Philippi. Et cum sit necesse seruire tempori, & non amittere tempus, cum sit durum, sed in hoc ipso habent tamen iidem fasces molestiam. Sit enim nobis amicus, quod incertum est: sed sit, deferret triumphum, non accipere ne periculosum sit: an accipere inuidiosum ad bonos? O rem inquis difficilem, & inexplicabilem. Atqui explicanda est. Qui enim fieri potest: ac ne me existimaris ad manendum esse propensorem, quod plura in eam partem verba fecerim: potest fieri, quod sit in multis questionibus, vt res verbosior haec fuerit, illa verior. Quam ob rem vt maxima de re aequo animo deliberanti, ita mihi des consilium velim. Nauis & in Caieta est parata nobis, & Brudusii. Sed ecce nuncii scribente me haec ipsa noctu in Calleno: ecce literae Cesare ad

tio Sequola dicere solebat se cernere victore Cinna cedem bonorum, tamen Cinna recipiendum, ne resistendo vel fugiendo presentes impetus cum armis veniendum esset ad oppugnandam, vt Cinna resisterent, patriam.

Quoquomodo) Vel bono vel malo. Ea res) Materia ciuili. Huic) Philippo. Cecidit) Casu euenit. Philippi opinio tandem habuit aliam quem exitum qualemcumque. Restitit tamen in vrbe quomodocumque. Nos adhuc inopes consilij pendemus, nec certe viui, nec certe mortui.

Fere videre) Quasi praesentire. Id) Crudelitatem Cinnae si intromitteretur.

Sed malle) Scribatur. Sed hoc male, intromittere videlicet Cinnae, & si casum qualem quale vel acerbum timeat.

Armatum) Philippum, Mutium, & Flaccum. Moenia) Oppugnanda vt Cinna excluderetur. Thrasibulus) Hic Atheniensis exul comparato exercitu triginta tyrannorum dominationem Athenis sustulit, iuuante Lyandro Lacedaemoniorum duce, exulesque reduxit. Insuper plebiscito tulit quae

Thrasibulus

si vocat, qua iniuriarum memoria deleteretur, exilibus

Amnesia.

in iurando adactis: cuius Valerius, & Cicero Philippica prima ita meminit. Quantum in me fuit feci fundamenta pacis, Atheniensiumque renouaui vetus exemplum, Graecum etiam verbum usurpauit, quod tum in sedandis discordiis usurpauerat ciuitas illa. Melius) Qui ad optimum opus ad patriae moenia ruit armatus. Certe) Tamen cum Philippo sic sensit Mutius Sequola: potius ciues armatos intromittendos, quam cum armis ad patriam oppugnandam ruere. Sunt qui legunt certa. Est tamen firma & vnica illa Mutij sententia, nunc barbatae dicimus aliquis. Est etiam) Certa. Et non amittere) Subintellige certum est. Tempus) Opportunitatem. In hoc ipso) In Arripienda occasione fuge. Iidem fasces) Proconsulares, cum lictoribus laureatis. Molestiam) Turba, vt fertur, turbulenta est. Sit enim) Si maneo in Italia, Romam commeandam erit iubente Cesare, fac eum nobis offerre triumphum, oblatum si accipimus, bonos offendimus, vnaque Pompeium, si non accipimus Cesare. Sit, expone fac vt sit. Amicus) Cesar. Sed sit) Esto, fac quod sit. Deferet) Mihi vt amicus. Ne periculosum sit) Subintellige videndum. Inuidiosum) Odiosum. Passiue inuidia, inuidentia actiue auctore M. Tullio in Tusulanis. Fortuna) facies inuidiosa tuae. Atqui) Sed. Qui enim fieri potest) Vt explicetur, quomodo fieri potest, & tamen explicanda est. Iuxta illud Horatianum, Qui fit Mtecentas. Ad manendum) In Italia. In ea parte) Scribe, in eam partem. Manendi videlicet in Italia. Res) Materia, manendi sententia. Illa) Pars abeundi ac Italia decedendi. Verbofior) Pluribus verbis explicata. Aequo animo) Nec in hanc, nec in illam partem, magis odio vel amicitia propenso. Nauis) Ne me magis ad manendum in Italia esse propensum putes.

Inuidia, Inuidentia, Qui,

Corfinium
Sulmo.
Cesaris i Do-
miti? clemen-
tia.

Corfinium)Oppidum in Pelignis,quinimmo Pelignorum Metropolis. Hodie mons niger appella-
tur. Corfinium ideo dictum putant qd sit veluti confinium Pelignorum. Hoc oppidum in bello Mar-
fico quod Italicum appellati, vniuersis Italicis ciuitatibus a matre Roma desciscētibus, receptaculū, pro-
pugnaculumq;. Prope est Sulmo Ouidij patria. Sulmonenses Antonio Duci Cesaris portas aparue-
runt. Domitius, auctore Cesare libro primo bellorum ciuiliū, per se circiter viginti cohortes, ex Al-
ba & Marfis & Pelignis & finitimis ab regionibus coegerat. Secessione militum Domitius traditur Ce-
sari, quem clementissimus princeps dimittit incolumē:
aurumq; quod adduxerat, at-
que in publicum dispoſue-
rat, allatum ad se ab ijs viris
Corfiniensibus Domitio red-
didit, ne incontinentior in
vita hominum q̄ in pecunia
fuisse videretur. Et steam pe-
cuniam publicam esse consta-
bat, datamq; a Pompeio in ſi-
pendium. Milites Domitia-
nos sacramentum apud se di-
cere iubet, atque eo die castra
mouet. Trebonio) Duce
Cesaris. Sic fama ferebat.

Sutum) Lege summa, vt
summatim loquar. Leptā)
Nomen proprium. Misi li-
teras) Legitur. Misi & literas.
Sunt qui Letam scribūt pro
ciuitate Macedonię ex Ste-
phano. Ne quo incidere
Ne in aliquē casum inciderē.

Argumentum. CXLVII.

PIVS.

TANDEM mores Dio-
nyſij Pedagogi detegit
ac execratur hominem
infidum, græculum, ingenii
temporarij.

TVI testimonij) Scribe
Tuum testimonium. Sēſus,
Vide homūculum nequam,
qui non est veritus testimo-
nium tuum apud me, de mo-
ribus suis, immo quod te pre-
ſtare vitę integritatem eius
dixiſti, hoc contempſit perſi-
dia in me vſus plusq; Pūnica.

Quod) Testimonium. Ei)
Pro eo. In fortuna) Opti-
matum partibus aduerſa.

Quam putauit noſtrā) Cu-
ius aduerſe fortunę putauit
nos fore participes. Cuius
motum) Cuius fortunę vi-
ces alternas ac mobiles. Cui)
Dionyſio defuit. Commemo-
rat beneficia in Dionyſium
collocata. Qui) Quantus
illi habitus. Cuiusdam) Neſcio cuius Dionyſij. Commendabam eum tanquā
virtutem maximum.

Vt malle) Commendabam Dionyſium fratri malens iudicium meum damnari quā
illū vt
uere inhonoratum. Subdoceri) Proparte erudiri. Potius fungar in pueris noſtris erudiendis hy-
podidafcali officio, quā alium magiſtrum quaererem. Quaerere) Videre, tanquā
vel de eius
doctrina vel officio dubitarem. Quas literas) Quā honorificas.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Dionyſius quidem tuus, potius quā no-
ſter: cuius ego cum ſatis cognoſſem mo-
res, tuo tamen potius ſtabam iudicio,
q̄ meo: ne tuum quidem testimonium,
quod ei ſape apud me dederas, veritus:
ſuperbum ſe præbuit in fortuna, quam putauit no-
ſtram fore: cuius fortunę nos, quantum humano con-
ſilio effici poterit, motum ratione quadam guberna-
bimus. Cui qui noſter honos? quod obſequium? quæ
etiam ad ceteros cōtempti cuiuſdā hominis commen-
datio defuit? vt meū iudiciū reprehendī a Q. Fratre,
vulgoq; ab omnibus malle, q̄ illū non efferre laudi-
bus. Ciceronesq; noſtros meo potius labore ſubdoce-
ri, q̄ me aliū magiſtrū q̄rere. Ad quē ego quas literas

Commendabam eum tanquā
virtutem maximum.
Vt malle) Commendabam Dionyſium fratri malens iudicium meum damnari quā
illū vt
uere inhonoratum. Subdoceri) Proparte erudiri. Potius fungar in pueris noſtris erudiendis hy-
podidafcali officio, quā alium magiſtrum quaererem. Quaerere) Videre, tanquā
vel de eius
doctrina vel officio dubitarem. Quas literas) Quā honorificas.

Dij immortales) Epiphonema ſtomachi plenum. Ariſtoxenium. Auctore Suda Græco interpre-
te, duo fuerunt Ariſtoxeni, Tarentinus prior, Philoſophus & medicus nobiliſſimus. Præceptorem Ari-
ſtolem poſt oblitum conuiciatus eſt, quod ei Theophratum in ſcholæ ſucceſſione præpoſuit. Muſica
ſcripſit. Hic aniam dixit eſſe harmonicam Cicerone in Tuſculanis auctore. Secundus fuit Cyrenæus
adeo delicatus, vt lactucas mulſo irrigaret. Aptum) Quoniam furenter iraiſcitur, quod vitium au-
ctore Hieronymo, eruditioni ac inſtitutioni pernicioſum eſt. Sed eſt memoria bona) Verba Attici.

Ariſtoxenus

Dij immortales miſeram? quantum honoris ſignificā-
tes? quantum amoris? Dicæarchum mehercule, aut
Ariſtoxenium diceres accerſiri: non vnum omnium lo-
quaciſſimum, & minime aptum ad docendum, ſed eſt
memoria bona, me decet eſſe meliore. Quibus literis
ita reſpondit, vt ego nemini, cuius cauſam non recipe-
rem (ſemper enim ſi potero, ſi ante ſuſcepta cauſa non
impediatur) nunq̄ reo cuiquam tam humili, tam ſordi-
do, tam nocenti, tam alieno, tam præciſe negaui, q̄ hic
mihī. Plane ſine vlla exceptione præcidit. Nihil cog-
nouī ingratius, in quo vitio nihil mali non ineſt. Sed
de hoc nimis multa. Ego nauem paraui, tuas literas
tamen expecto, vt ſciam, quid reſpondeant conſulta-
tioni meę. Sulmone C. Accium Pelignum aperuiſſe
Antonio portas, cum eſſent cohortes quinq;. Q. Luce-
tium inde effuſiſſe ſcis. Quo Cn. noſter? Brundiuſium
deſertum. Conſecta res eſt. Vale.

Me decet) Eſſe meliore, quo-
niam fidelius iniurias memi-
nero. Alij, dicit, emendat. Fa-
xo dicit. Quibus literis) Meis.
Inquit Cicero ſe deſiſſe lites
ras per honorificas Dionyſio
vt aduolaret ad puerorū ſuo-
rum pædian, oſtendit homo
græculus præfracte, ſe nolle
venire, quoniam vt dicere Sta-
niſſiaus Sarmata ſlos homi-
num ſolebat, non placeret.
Vt ego nemini) Non reſpō-
deo, q̄n ab aliquo reo etiā hu-
millimo rogor vt ei? cauſam
ſuſpiciā, nunq̄ rideo nolo pa-
trocinari. Sed videro, ſi pote-
ro faciā, vel aliqd tale. At ruſti-
cuſ? homūcio græcul? rēdit præ-
fracte, ſe nolle. Cuſ? cauſā) Pa-
trocinū meū ab aduerſario præ-
uētū. Præciſe) Præfracte: ab-
rupte. Exceptio) Excusatio
ne, ſi potero, ſi dabitur. Præ-
cidit) Spē meā ſubſtulit. In
quo vitio) Ingratitudine.

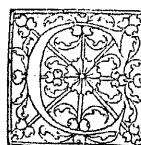
Stanislaus,

Ingratus fontē benignitatis exhaurit, vt Cicero in quadā oratiōe teſtat, vbi docet ſe nihil malle q̄ gratū
eſſe & videri. Nihil mali non) Omne malum. Ingratum. Aegyptij ſignificare volentes columbulum
pingebant, qui cum adoleuerit in oculos matris inuadebat. Duas) Scribe, Tuas, quę ad tuas reſpon-
deant, binas diceretur de literis non duas: niſi duo elementa ſignificarem. Actium Pelignum) Ce-
ſaris verba ſunt hæc libro primo Comment. ciuiliū, Interim Ceſari nunciatur Sulmonenſes, cupere
ea facere quę vellet. Sed a Q. Lucetio Senatore & Actio Peligno prohiberi, qui id oppidum ſeptem co-
hortum præſidio tenebant. Mittit eo, M. Antonium cum legionis octauę cohortibus quinq;. Sulmo-
nenſes portas aperuerunt, Lucetius & Actius de muro ſe deiecerunt. Ceſar Actium ad eum perductū
incolumem dimiſit. Lucetium) In Commentariis Ceſaris eſt Lucetius, vt in alterutro ſit error,
Quo Cn. noſter) Abijt ex improuiſo. Deſertum) Ab eo. Conſecta res eſt) Actum de partibus.

Ingratus.

Actius,

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

VM ante lucem. VIII. Calend. ad te li-
teras dediſſem, veſperi eodē die ad nos
venit ipſe Dionyſius. autoritate tua
permotus, vt ſuſpico. Quid enim pu-
tem aliud? & ſi ſolet eum, cum aliquid
furioſe fecit, pœnitere. Nunquā autem certior fui,
quā in hoc negotio. Nam quod ad te non ſcripſe-
ram, poſtea audiui a tertio miliario: tū eum eſſe
μαδῆρ καὶ παδουμῆν ὄντα. Multa inquam mala cum dixiſ-
ſet ſuo capiti (vt aiunt) ſed meę māſuetudinīs cōice-
ram in ſciſculū vna cū tua venientem ad illū epiſto-
lā, hanc ad me referri volo: nec vllam ob aliā cauſam

Argumentum. 148.
DE REDITV Dio-
nyſij, qui veluti face-
ret artem ludicram,
modo ibat, modo redibat, vt
verum ſit illud, nullum eſſe
maximum ingenium, ſine
mixtura dementię.

QVid enim putem aliud)
De homine inofficioſo, q̄ tā
præfracte negauerat. πῶδῶ)
Multa diſcere & ſegnem poſt
ideē. Capite) Lege capiti. Se-
deuotauerat, quod ita furen-
ter ac præfracte reſpondit.

Meę māſuetudinīs) Scri-
pteram ad eum epiſtolam mā-
ſuetiſſimę naturę indicē, per-
ſonam potius meam reſpi-
ciens, q̄ mores præcipitis ac
furentis homūculi.

PIVS.

A pedibus. Ad frenum ministrare. Circūpedes.

Pollicem) A libi Pollex fertile nomen. Pollex, inquit de hoc Cicero, non index. A pedibus) Ho die para frenarios vocant. Hoc est quod in Canonice, ad frenum ministrare dicunt. Mart. Cur non mensa tibi ponitur a pedibus. Circūpedes Cicero vocat. Noui) Ordo, Scripsissem aliquid noui, si quid esset. Corfiniensis) De exitu Domitij Anobarbi. Descriptus) Inscriptus, directus vt hodie dicunt. Tironem) Egrotum. Curio) De quo supra sepiuscule. Peti) A Curio, vt Curium petat, roga si quid Tironi opus erit in sumptum & alimenta.

PVS.

Argumentum. CXLIX. IT se legisse exemplū litterarū Pompeij, quibus Domitium rogabat quā primū omnes copias in vnū locū cōtraheret, qd rescripserit Domitius se legisse refert. Tacite curij in Tyronē illiberalitatē vellicat. OBSIGNATA) Annulo signatorio impressa.

Literæ mihi) Litterarum Pompeij ad Cōsules, hoc principis est. Nūc vt ego) Emēda. Nūc (vt ego non nesciebā tua spē te intelligere) scio quāti, & reliqua. Ordo. Nūc scio quāti Reip. sit oēs copias in vnū locū cōuenire, vt ego nō nesciebam te tua spē te intelligere.

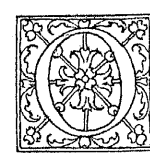
Primo quoq; tēpore) Cēprimū. Phrasīs sapore vrbis vernaculū redolēs. Horror) Timor immanis. Magnū nomē) Fama Pompeianā. In aduētū) Domitij cōiūgētis se Pompeio. Terrorē) Hostiū. Obfuit) Pompeius Reip. Nihil mutasse) Scribēdū mutasse, hoc est degerasse. Nec te gentia. Leō) vetus habet, negligētia. Rīdet tacitæ obiectiō sic, Pompeij sepe fortē operā Reip. nauauit, q; si re Cēsaris, eiusque fortunis nō modo alēdis, sed etiā augēdis peccauit, negligētia peccauit & cōiūctia, nō infirmitate: nunc vero qm herculeis viribus opus erit, se p̄stabit herculē. Hoc) Parauit malū. Mehercule) Emēda. Fert herculee, vel herculane. Pompeius ascia p̄p̄riis crucibus impēgit, cū Cēsare armavit, mira Pompeij fortitudo apparet, q; errorē suū, vnde fōs tāti mali emerit, fortissime fert, vt i tot grūnis, alter Hercules videat. Adiuuat qd scribit Appian⁹ Herculeanos dīctos fuisse Pompeianos, Cēsarianos vero venereos. Eā) Piliam vxorem. Habere) Pati febrem. Nec id) Vt tu sis febris immunis, vxor vero vnanimis ac indiuia, febricula aēstuet. Esse) Pertinere. Vestre concordie) Ad vestram concordiam. Si concordēs ac pares sunt vir & vxor pariter conualescere debent, nec discordi fato tabescere. Altera) Febri. Fortassis duplicata febris vexabatur. In sumptum) Ad sumptum & alimenta. Ab alio) Non a Curio. Mutuatum) Mutuam accepisse pecuniam. Rogaram) Mutuaretur Tironi. Tironis) Non facile repositentis. Liberalitatem) Scribendum illiberalitatem, hoc est illiberalem Curij naturam.

Herculanei. Venerei.

Habere febrē.

Pollicem feruum a pedibus, Romam misi. Eo autem ad te scripsi: vt, si tibi forte reddita esset, mihi curares referendam: ne in illius manus perueniret. Noui si quid esset, scripsissem. Pēdeo animi expectatione Corfiniensis: in qua de salute Reipub. decernitur. Tu fasciculum, qui est M. Decurioni descriptus, velim cures ad eum perferendum. Tironemq; Curio commendes, vt ei si quid opus erit, in sumptum, roges. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Signata iā epistola, quam de nocte daturus eram, sicut dedi (nā eā vesp̄ri scripsērā) C. Sossius Pr. in Formianū venit ad M. Lepidum vicinum nostrū: cuius Questor fuit. Pompeij litterarū ad Coss.

exemplū attulit. Littere mihi a L. Domitio ad. VIII. Calendarum Martii allatae sunt. Earum exemplū infra scripsi. Nūc (vt ego nō nesciebā te tua spē te intelligere) scio quāti Reip. sit omnes copias in vnū locū cum primo quoq; tēpore cōuenire. Tu si tibi videbitur, dabis operā, q̄ primū ad nos venias. Præsidii Capuae, quantū constitueris esse satis, relinquant. Vale. Deinde supposuit exemplum epistolae Domitij, quod ego ad te pridie miserā. Dii immortales, qui me horror perfudit: q̄ sū sollicitus, quidnā futurū sit. Hoc tamen spero, magnum nomen Imperatoris fore, magnū in aduētū terrorem. Spero etiā, quoniam adhuc nihil nobis obfuit, nihil mutasse, in negligētia hoc quod tū fortiter ac diligēter nūc fert, etiā herculee. Modo etiā audiui quartanā a te discessisse: moriar si magis gauderē, si id mihi accidisset. Piliæ dic, non esse æquū, eā diutius habere, nec id esse vestre cōcordiæ. Tironem nostrum ab altera relicto audio, sed eū video in sumptum ab aliis mutuatum. Ego autem Curium nostrū, si quid opus esset, rogaram. Malo Tironis verecūdiā in causa fuisse, q̄ illiberalitatem Curij. Vale.

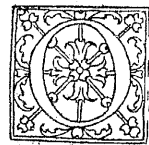
Argumentum. CL. MIRATVR Pompeium in angustiis rebus non subuenire Domitio, quod timoris & vitium imbecillium signum esse putat. Sed perperam cum Pompeius adhuc copiis Cēsari paratissimo impar esset, AD OMNE dedecus) Ad omnem infamiam subeundam, vt a nulla turpitudine vacet. Non puto) Venturum, quoniam in paratissimos, quare vt ait Cēsar in Commentariis, Cato iratus erat Pompeio q; intempestiuo tempore ac imparatissimus ad bellum se accingeret. Eos) Nobiles Romanos de quibus supra. Ex ipso) Ex Pompeianis militibus, vel aere Domitij priuato conscriptas publico tamen supra ostendimus aere comparatas. Quem fugiam) Cēsarem. Quem sequar) Quoniam Pompeius torpet, iactatur hęc Cicero niana sententia, qua audita Pompeius exclamauit, Velle m. Cicero ad Cēsarem trāfiret, vt nos timeret. Cum hoc) Pompeio nō Pompeio, sed simulacro Pompeiano. Quo) In quam partem fugiat. Simulacri) Vinci tunc cum Pompeio. Contigit tunc) Tunc dicere illud poteram, quoniam Pompeium agebat, non fugituum, vel tūc cum dixi, malo vinci &c. Tunc contigit & victus sum cū Pompeio, cū Pompeius vrbem reliquit. Biscum Pompeio nolo vinci. Satis est semel esse victum. Scripsi) Pecuniam pro itinere mittat. A moneta) Vbi pecunię cūduntur. Vnde monetarius monetam cūdens, & moneta le ab Ambrosio quod ad monetam attinet. Et trimumiri monetales apud iurisperitos ni memoria labor. Apposita) Que tu addidisti in epistola tua. Alij legunt apposite aduerbialiter.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

NVM etiā restat amico nostro ad omne dedecus, vt Domitio non subueniat: at nemo dubitat, quin subsidio venturus sit. Ego non puto. Deseret igitur talem ciuem: & eos vna, quos is secum habeat: præsertim ex ipso cohorteis triginta: Domitius (nisi me omnia fallunt) de se incredibiliter pertimuit. Nihil spectat, nisi fugam: cui tu (video enim quid sentias) me comitem putas debere esse. Ego vero quem fugiam, habeo: quem sequar, non habeo. Quod enim tu meum consiliū laudas, & memorandum dicis, malle quod dixerim, me cū Pompeio vinci, quā cum istis vincere: ego vero malo, sed cum illo Pompeio, qui tū erat, aut qui mihi esse videbatur. Cum hoc vero, qui ante fugit, quā sciat quem fugiat, aut quo, qui nostra tradidit, qui patriā reliquit, Italiā deseruit, si malui, contigit tunc, victus sum. Quid superest: nec ista videre possum, quæ nunquam timui ne viderem, nec mehercule istum, propter quem mihi nō modo meis, sed memetipso carendum est. Ad Philotimum scripsi de viatico, siue a Moneta, nemo enim soluit: siue ab Oppiis tuis contubernaliibus. Cætera apposite tibi mandabo. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

REM turpem, & ea re miserā. Sic enim sentio, id demum, aut potius id solum, esse miserum, quod turpe sit. Aluerat Cēsarem, eundem repente timere cœperat: conditionem pacis nullam probauerat: nihil ad bellum pararat, vrbem reliquerat, Pice num amiserat culpa, in Apuliam se compegerat, ibat in Græciam, omnes nos, & nos, expertes tantū ac tam iniustitiam consiliū reliquerat. Ecce subito

Insalutatos. Expertes) Nō participēs. Sui consilij) Vrbē deserēdi. Tā iniustitiam) Irasoliti, memoriaq; hoim inatidēti. Quis fado audiuit patriā relinq; plenā auri, & oim clarissimorū ordinū. ASCEN. Et ea re miseram) vt facillima intellectu est litera ita verissima, & a Cicero ipso exposita, Orem turpem & miseram ea re, id est propterea q; turpis est. Sic enim sentio &c.

Argumentum. CL.

POMPEII negligentia accusat in hoste Cēsare alendo, vt cum fortiore pugnaret.

EA RE MISERAM) Alij scribunt, Ter miseram. Alij & eam rem miseram. Culpa) Sua non perfidia. Compegerat) Vt per Cēsarem illata coniecerat. Impingit) go & compingo violentiā vrbem, vt impactus in carcerem.

Aprolegorist

EPIST. AD T.P. ATTICVM

Calon.

Fuiffisse) Affuiffisse, incipere iam cernere quid sibi vellet honestum, & in Italia velle persistere. καλοδον) Honestum vel rectum, natura didate vt propria prius tuearis: dein aliena oppugnatum eas. Ad oculos) Prisca exemplaria, ob oculos, id est circa. ποιησω) Faciam quod opus est, & cominiscar mecum & fabricabo, quod enim bene est mecum est. Erant hec verba alicuius viri commonentis, prudentem virum debere quod aiunt, omnem lapidem mouere anteq̄ desistat ab opere. Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus ense recidendum est. Ille) Pompeius vero contrarium sententiole adducte mo-

De prudete.

litus. πολλα) Longum valere honestati dixit. Hoc est calcato honesto turpissimam fugam cepit. Dices) Scribendum cum Beroaldo dicens. Tradidisse) Cæsari, immo traditi sunt vincti a perfidis militibus & oppidanis. Intercludor) Respirare non possum. Quo) Quare.

Argumentum. CLII.

RIVS.

CICERONIS epistolam ad Cæsarem missam stupentius non probavit Atticus, dicens si forte inuulgaretur periculum ei instare. Promulgatam nunc esse refert, tum abest vt Cicero doleat, vt etiam testetur multis eam dedisse describendam. PERVVLGATAM)

Describere.

Publicatam. Describendam) Transcribendam vt aiunt. Ea) Talia. Impendent) Instant futura. Eam) Cæsaris sapientiam. Quo) In eo quo. Hortabar) Cæsarem ad pacem epistolari sermone. Tali in re) Pro impetranda pace. Abiecissem) Accidissem. Qua autem est) In ea parte epistolae qua dicebam. Cæsari in hac re pësistanda, aliquid temporis impertias. Non loquebar vt eam animi curam in hac pace defigeret, sed officium meum consideraret. Aliquid impertias temporis) Erant verba in epistola, M. Tullij postea. Non est) Verbum illud impertias. De pace) Vt Cæsari se totum huic paci considerande indulgeat. De me ipso) De rebus meis erat sermo. Officio) quod erga eum officiosus eram. Cogitet) Cæsari de me, qui in rebus honestis ad eius nutum sum paratus. Expertem) Immunem Belli) A suadendo bello. Id) Me fuisse expertem belli. Eo) Ideo. Quo) Vt. Habere) Docilem auditorem redendo, quod est artis nostrae. Eodem) Ad idem propositum. Quod probo) Non improbo. Causam eius) Quod arma sumpsit, non in Rempublicam. Sed quid. Sed cur nunc ista apologia vtor in bono opere. Laudem meruisse arbitror, nedum vacare culpa. Aliquid) De pace. Profectum) Impetratum. Nae) Certe, Cum diphthongo. Literas) De pace. In concione) Coram populo. Ille) Pompeius. Cur meam epistolam in laudem Cæsaris scriptam Pompeius improbare, qui de conditionibus pacis ad Cæsarem responderem, illum Africano praeponit, vt verum sit illud Quid istanum, Magne tuum nomen rerum est mensura tuarum: Sed qui te vicit Maxime, maior erat.

Literæ Domitii ad illum, ipsius ad Coss. fulfisse mihi videbatur τὸ καλὸν ὀβ οculos eius, & exclamasse ille vir, qui esse debuit τῆς ἰσῶς ὁ τὶ γὰρ καὶ παραλαμάσω, καὶ πᾶρ ἐπὶ ἐμοί, ἡοὺ πεκτανῶ. τὸ γὰρ δὲ μετ' ἐμῶ. at ille τῆς αὐτῆς χαιρῆς τῆς καλῆς dicens, pergit Brundisium. Domitium autem aiunt re audita, & eos qui vna essent tradidisse. O rem lugubrem, itaque intercludor dolore. Quo ad te plura scribam, non habeo: tuas literas expecto.

Vale. M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Epistolam meam quod peruulgatam scribis esse, non fero moleste: quin etiam ipse multis dedi describendam. Ea enim & acciderant iam, & impendent, vt testatum esse velim, de pace quid senserim. Cum autem ad eam hortarer eum praesertim hominem, non videbar villo modo facilius moturus: quam si id, ad quod eum hortarer, conuenire eius sapientiae dicerem. Eam si admirabilem dixi, quo eum ad salutem patriae hortabar: non sum veritus, ne viderer assentari: cui tali in re libenter me ad pedes abiecissem. Qua autem est aliquid, impertias temporis: non vt de pace, sed de me ipso, & de meo officio vt aliquid cogitet. Nam quod testificor, me expertem belli fuisse: etsi id ne perceptum est, tamen ea scripti, quo in suadendo plus auctoritatis haberem: eodem pertinet, quod causam eius probo. Sed quid hæc nunc? vtinam aliquid profectum esset: nax ego istius literas in concione recitari velim. Siquidem ille ipse ad eundem scribes in publico

Illam) De conditionibus pacis. Pro tuis rebus) Verba sunt Pompeii ad Cæsarem, cur nos vttupe-remus? Suis) Scribe. Meis, id est Pompeianis. Ferebat) Requitebat, reposebat necessitas. Noscendū est tempus & occasio, quam Pompeius arripuerat Cæsarem laudans. Non improbandus ergo Pompeius, nec ego pariter. Si quidem) Reprensus ab Attico nomine Senatus Cicero nomine suo Senatū castigat, qui Cæsari venienti Romam & cuncta turbaturo duos Senatorios viros obtuiam miserat. Vos) Magni orbis Domini. Duos Taleis) Subintelligit viros Senatorios obtuiam missis Cæsari ad quintum lapidam. Quid ad hunc ipsū) Cur ad Cæsarem missis? Vnde) A ferro, flamma, cæde, oppidorum ac villarum nostrarū incendio. Recipiēti) Reuertenti obtuiam missis. Quid agēti) Miscēti aquam igni. Quid acturo) Romam ac Italia depopulatur. Quāto) Vos togati longe peccastis inconsultius, quoniam cū videbit Cæsari se dignum habitum legatione Romana, tāq̄ tacite probata causa sua, exultabit, nec finem prosequendū optimates faciet. Frequentes) Magno agmine. Videbit) In vrbe. Peccamus) Emda peccauimus nos illā de pace epistolam mittentes. Vos quidē) Peccastis. Signa) Argumenta, iudicia. Sensus est, Si Cæsari leti occurrimus, fuerunt illa signa festi animi, nō tanten erat letitia in animo. Aliud est significare ac proferre letitia, aliud esse letum. Conturbantur) Velantur ac teguntur, vt auro ferrum obducitur & incrustatur, vt ferrum aurum videatur, nec tamen est aurum. Volūtas) Vestra. Posset distingu) Diuersa haberi. A simulatione) Ab inuolucris ac tegumentis animi. Signa illa amoris fuere, non amor, Simulata omnia non voluntaria, cogēte metu, qui in constantē hominē cadit & fortem. Senatus consulta) Landis congeste

Senat⁹ duos Cæsari obtuiam missis.

proposuit epistolam illam: in qua est, pro tuis rebus gestis amplissimis, amplioribusve, q̄ meis, q̄ Africanis. Ita tempus ferebat. Siquidem etiam vos duos taleis ad quintum miliarium, quid ad hunc ipsū, vnde de se recipienti, quid agenti, quid acturo. Quanto autem ferocius ille causae suae confidet, cum vos, cū vestri similes non modo frequentes, sed leto vultu gratulantes viderit? Num igitur peccauimus? minime, vos quidem. Sed tamen signa conturbantur, quibus voluntas a simulatione distingui posset. Quae vero S. C. video? sed apertius q̄ proposueram. Ego Arpinii volo esse pridie Calendarum: deinde circum villulas nostras errare, quas me visurum postea desperavi. Si tua consilia, & tamen pro temporibus non incauta, mihi valde probantur. Lepidus quidem (nam se re σωσθημεν ὀβ οculos, quod gratissimum illi est, nunquam placuit ex Italia exire villo modo: multo minus mouebant minae. Crebro enim illius literae ab aliis ad nos commeant. Sed me illorum sententiae minus mouebant: minus multa dederant illi Reipub. pignora. Tua mehercule auctoritas vehementer mouet. Affert enim & reliqui temporis recuperandi rationem, & praesentis tuendi. Sed obsecro te, quid hoc miserius, q̄ alterum plausus in foedissima causa quaerere? alterum autem offensiones in optima? alterum existimari cōseruatorem inimicorum? alterum desertorem amicorum? Et mehercule quauis amemus Cn. nostrum, vt & facimus, & debemus: tamen hoc, quod

in Cæsarem. Illa) Omittit potuistis. Apertius) Tracto. Coeperam molli brachio rem tangere & innuere, acerbius insto. Ego) Verba stomachi plena, tacite significantia propter fugam Pompeii non esse maximis vitis in vrbe locum. PR.) Lege pridie Calē, Villulas) Ocellos Italiae. Postea) q̄ Cæsaris aduentum audiui. Εὐ γὰρ ὄν) Generosa. Pro temporibus) Pro tempore, iuxta conditiones temporum. Iuuat Lepidum mecum viuere. Mouebant) Ming Pompeii in illum. Illius) Pompeii. Ab alijs) Ad quos Pompeius scribit, vel qui ad Ciceronem scribunt. Illorum) Qui nolebant Italia excedere. Cicero inquit se Italia non excedere, q̄ alii non excedat. Minus) q̄ nos. Illos ego amulari non debeo, qui si aliquid, vt hoc, patrie signum dent, singulare & vntum dederunt. Illi) Qui vt aliquid dent Reipub. pignus, se in fugam cum Pompeio dare volunt. Reliqui temporis) Amisi dum in Campania subsistito. Recuperandi) Lucrandi, reuocandi a nota infamiae ab bonam famam. Tuendi) Sustinendi, defendendi. Alterum) Cæsarem. Plausus) Laudes conuocando Senatum, ac mille huiusmodi factitandō. Alterum) Pompeium. Offensiones) iras hominum ac inimicitias, hunc & illum inuitos trahendo in bellum. Hoc dictum est propter hec verba Cæsaris libro primo Cōment. ciuili. Pompeius discedēs ab vrbe in Senatu dixerat, eodem se habiturū loco, qui Romae remansisset, & qui in castris Cæsaris fuisset. Contra Cæsari suarū partū edicit, qui neutras sequeretur. Alterū existimari) Cæsare q̄ peccat inimicis.

Villulae. Pro temporibus.

Obligatio. Perditus. Obligatio apud Firmicum in hoc significato. Perditus) Qui se nosque vna perdidit. Quierim) Qui uerim, ne me in vtrius partes implicuerim. In eo) Qui uelendi proposito. Dat) Mihi vt quiescam. Reuertisset) Lentulus. Rationem) Cum tempus computo. Transmissurum) Lentulum. Transmittere est mare traicere. Conueniri) A Balbo. Parthicus) Qui uenerunt & euauerunt. in fine libri septimi. Ego bellum foedissimum futurum puto, nisi qui (vt scis) Parthicus casus extiterit. Velim) Rescribas Bonorum) Optimum in laudem modo Cesaris, modo Pompeii, hoc mihi significa quid tibi videat. De concordia, apposite quadrabat hic liber concordiam procuranti. Quam causam) Concordiam ducum, me plurimum liber hic adiuuare poterit.

PIVS. Argumentum. CLV. PISTOLA Pompeiana perelegans aut rei seculi flores redolens ac odores hymettios, in qua Pompeius Ciceronem monet vt Luceriam ad eum ueniat cum cohortibus Domitianis. VIBULLIUS) De hoc Vibullio lege Caesarem primo Commentario cituli. Profectus) Discedere.

PIVS. Argumentum. CLVI. RESPONSIO Ciceronis superiori epistole Pompeianae, in qua Vibullij, virtutem dilaudat & industriam. Significat se Pompeianum consilium qualecunque fuerit secuturum. Vt oram maritimam teneat, diutius ibi futurum. Tamen mandato Pompeiano non defuturum. COMMODIORA) Proferiora. Teano) De quo supra. Sidicino) Cognomen erat Teani Sidicinum. Aliqui tamen distinguunt

nihil fieri potest miserius, nihil pditius, nihil foedius. Quod quæris, quid Cæsar ad me scripserit, quod saepe gratissimū sibi esse, q̄ quierim: oratq̄ in eo vt perseuerem. Balbus minor hæc eadē mandata dat. iter autem eius erat ad Lētulū Cos. cum literis Cesaris, promiorūq̄ promissis, si Romā reuertisset. Verum, cū habeo rationē dierum, ante puto transmissurū, q̄ poterit conueniri. Epistolarū Pōpeii duarum, quas ad me misit, negligentia, meaq̄ in rescribendo diligentia uolui tibi notā esse: earum exēpla ad te misi. Cesaris hic per Apuliā ad Brūdusū cursus quid efficiat, expecto: utinam aliquid simile Parthicis rebus. Simul atq̄ aliquid audiero, scribā ad te: tu ad me uelim. Bonorū sermones Romę frequentes esse dicuntur. Scio equidem te in publicum non prodire, sed tamen audire te multa necesse est. Memini tibi librum afferrī a Deme trio Magnete. ad te missum scio *ἡ δὲ ὁμοιότης*, eum mihi uelim mittas. Vides, quam causam mediter. Vale.

CN. POM. PROCOS. M. T. Ciceroni Imp. S. **Q**uintus Fabius ad me uenit ad. IIII. Id. Feb. Is nūciat L. Domitiū cū suis cohortibus. XI. & cū cohortibus. XIII. quas Vibulio adduxit ad me iter habere, habuisse in aīo p̄ficisci Corfinio, & ad V. Id. Feb. C. Hirtiū cū. V. cohortibus subseq. Ceseo ad nos Luceriā uenias: nā te hic tutissime puto fore. Vale.

M. T. CICERO CN. POM. PROCOS. S. **A**D. XV. Calend. Martij Formiis accipi tuas literas: ex quibus ea, quę in agro Piceno gesta erant, cognoui comodiora esse multo, q̄ vt erat nobis nūciatū, Vibullijq̄ virtutē, industriamq̄ libeter agnouī. Nos adhuc in ea ora, ubi præpositi sumus: ita fuimus, vt nauē paratā haberemus. Ea enim audiebamus, & ea verebamur, vt quodcūq̄ tu consilium percepisses, id nobis persequendū putaremus. Nūc quoniam auctoritate & consilio tuo in spe firmiore sumus, si teneri posse putas Taracinā & oram maritimam, in ea manebo, etsi præsidia in oppidis nulla sunt. Nemo enim nostri ordinis in his locis est, præter M. Oppiū, quē ego Minturnis esse uolui: vigilantem hominem, & industrium. Nam L. Torquatum uirum fortem, & cum auctoritate Formiis non habemus, ad te profectum arbitramur. Ego omnino, vt proxime tibi placuerat, Capuam ueni eo ipso die, quo tu Teano Sidicino es profectus. Volueras enim me cum M. Confidio Propratore illa negocia tueri. Cum eo uenisset, uidi amplum delectum habere diligentissime, ab eo accipere, Libonem summa item diligentia, & in illa colonia, auctoritate. Fui Capuæ, quoad Coss. iterū, vt erat dictum, ad Coss. ueni Capuā ad Nonas Feb. Cum fuisset triduum, recepi me Formias. Nūc quod tuum consilium, aut quæ ratio belli sit, ignoro. Si tenendam hanc oram putas, quæ opportunitatem, & dignitatem habet, & egregios ciues, & (vt arbitror) teneri potest: opus est esse, qui præsit: si uero omnia in unum locum contrahenda sunt, non dubito, quin ad te statim ueniā, quo mihi nihil optatius est: idq̄ tecū quo die ab vrbe discessimus locutus sum. Ego, si cui adhuc uideor segnior fuisse, dum ne tibi uidear, non laboro, & tamen si (vt uideo) bellum gerendum est, confido me omnibus facile satisfacturum. M. Tullij meum necessarium ad te misi: cui tu, si tibi uideretur, ad me literas dases. Vale.

dicino es profectus. Volueras enim me cum M. Confidio Propratore illa negocia tueri. Cum eo uenisset, uidi amplum delectum habere diligentissime, ab eo accipere, Libonem summa item diligentia, & in illa colonia, auctoritate. Fui Capuæ, quoad Coss. iterū, vt erat dictum, ad Coss. ueni Capuā ad Nonas Feb. Cum fuisset triduum, recepi me Formias. Nūc quod tuum consilium, aut quæ ratio belli sit, ignoro. Si tenendam hanc oram putas, quæ opportunitatem, & dignitatem habet, & egregios ciues, & (vt arbitror) teneri potest: opus est esse, qui præsit: si uero omnia in unum locum contrahenda sunt, non dubito, quin ad te statim ueniā, quo mihi nihil optatius est: idq̄ tecū quo die ab vrbe discessimus locutus sum. Ego, si cui adhuc uideor segnior fuisse, dum ne tibi uidear, non laboro, & tamen si (vt uideo) bellum gerendum est, confido me omnibus facile satisfacturum. M. Tullij meum necessarium ad te misi: cui tu, si tibi uideretur, ad me literas dases. Vale.

CN. POMP. PROCOS. M. T. Ciceroni Imp. S. **L**ITERAS libenter legi. Recognoui enim tuam pristinam virtutem etiam in salute communi. Coss. ad eum exercitū, quem in Apulia habui, uenerunt. Magnopere te hortor pro tuo singulari perpetuoq̄ studio in Rempub. vt te ad nos conferas, vt communi consilio Reip. afflictæ opem atq̄ consilium feramus. Censeo uia Appia iter facias, & celeriter Brundisium uenias. Cura, vt ualeas.

M. T. CICERO CN. POMP. PROCOS. S. **Q**UAM ad te literas misissem, quę tibi Canusi redditæ sūt suspitionē nullā habebat, te Reip. causa mare trañiturū: etaq̄ in spe magna, fore, vt in Italia possemus aut cōcordiā cōstituere. Qua mihi nihil uilius uidebatur) aut Reip. summa cū dignitate defendere. Interim nondū meis literis ad te perlatis, ex his mandatis, quæ D. Aelio ad Coss. dederas, certior tui cōsiliū factus, nō expectaui, dū mihi a te literę redderentur. confestimq̄ cū Q. Fratre, & cū liberis nostris iter ad te i Apuliā facere cœpi. Cū Teanū Sidicinum uenisset C. Missius familiaris tuus, aliq̄ coplures attulerūt Cæsare iter habere Capuā, & eo ipso die marsuū esse Esernię. Sane sum cōmotus, quod si ita esset, nō modo iter meū interclusum, sed me ipsum plane

vt duo loca intelligatur. Probo tamen priorem sententiam, quoniam Teanum est duplex, in Samnio alterum, alterum in Apulia. hæc colonia deducta a Cæsare Augusti iter populo debetur ped. lxxx. Ager eius limitibus augusteis est assignatus. Delectum) Milites Cōsidium conscribere. Diligentissime) Oes uidelicet ab eo stipediū. Quo) Vt. Ad Cōsules iterū) Subintellige uenire. Vt erat dictum ad Coss) Vt edixerant Cōsules vt illuc cōueniretur. Ne tibi uideor) Lege uidear. Argumentum. CLVII. RESPONSIVA Ciceronis ad Pompeium, in qua tacite hortatur eum vt in Italia morari uolet, vel vt domi cōcordia procuraretur, aut Respub. summa cum dignitate defendere tur. cum tamen Pompeium discedendi & traicendi in Greciam cupidum uideret, se persequi certum scribit, & fecisset iam pridem, nisi Cæsar obstidisset, & exceptum se putasset. Interponit exemplum literarum Pompeij ad Lentulum Consulem, quibus eum ad Corfinium uenturum ad opem Domitiū ferendam p̄dicabat. Interferit causas & metum quo perculsus Pompeium sequi non potuit. Hortatur ad pacem vel iniqua conditione accipiendam. Hoc ciuile bellum maxime cunctos afficere, se in primis, qui in hoc bello plurima amisit, non tamen officio in Rempublicam defuturum, nec priuatae amicitie spondet. DIALIO) Antiqui codices. D. Aelio habent. Dum) Vt, donec, quoad. Esernię) Esernia colonia adhuc durat, quę uia cum Alba deducta est. Auctor Estius lib. vii. In libro Coloniarum, Esernia Colonia deducta est lege Iulia. iter populo debetur ped. x. Limitibus augusteis est assignatus. Teanum & Sidicinū funge duo uocabula & dele copulatiua, est enim Teanū Sidicinum unum non duo opida in Samnio, in Apulia. q̄ iiii

PIVS

Esernia

Coloniarum liber.

Exceptum) Deprensum. Hodie captiuatum dicunt. Literas) Epistola Pompeij ad Lætulum, a qua veluti ab haste Achillis embolio, nitor ac eruditio luculentissimi viri cognoscitur. Reliqui ois) Scribendum omnes. Profectus) Sunt qui profecturus malunt. Salio) Legendi Samnio ac de Samnitibus intelligendum. Samnitum populi in Appennino sunt qui & Sabelli dicti diminutiuo vocabulo q; a Sabinis orti sūt auctorib; Plinio Straboneq; qui ait duce Tauro in hęc loca venisse Opicis eiectis. De his Flor; libro primo sciat, Samnitum populos valentes attamen foedifragos vt qui sepius a Romanis rebellauerint cladibus ipsi animosiores, quinquaginta annos per Fabios & Papirios patres eorumq; liberos vrb; Romana subegit. Postremo, primos ad Annibalem deficientes iterum perdomuit. Igitur a Septetrione cum Apulis a meridie cum Campanis & Lucanis terminant, Caput eorum Boianum Ptolemgo, Bouianum Plinio, quod adhuc extat, de quo Linius in nono. In libro Coloniarum sic scribitur, Bohianum oppidum lege Julia milites deduxerūt, populo iter amplius non debetur q; pedum. x. Ager eius per centurias & scamna est assignatus. Capua) Capana exploratione, ac episcopi magistratu. Reiciebam) Abdicabam. Fortissimis) Domitio, Vibullio. Sulpicione) Coniectura in hoc loco. Hęc causa) Optimatum conspiratio iustissima. Formam) Faciem funestam Consulum ac Senatus fugientium. Securum) Emenda secutus, quid in hoc consilio fugæ potissimum elegeris. Pace iunge cū retinēdo. Iuxta illud Italici, Pax optimarum Quas homini nouisse datum est. Vel iniqua conditione) Etiam pactis non æquis, sed pregrauis Cæsare. De vrbe) Retinenda. Vrbem censebā non esse deserendam. Ostenderas) Inter sermones quid de Italia

Embolio

Samnites.

Pax.

exceptum putabā. Itaq; tū Cales processi, vt ibi potissimum consistere, dū certum nobis ab Efernia de eo, quod audierā, referretur. At mihi cū Calibus essem, affertur literarum exemplū, quas tu ad Lentulū Cos. misisses. Hęc sic scriptæ erant. Literas tibi a L. Domitio ad. XIII. Calend. Martii allatas esse: earumq; exemplum subscriperas: magniq; interesse Reipub. scriperas, omneis copias primo quoq; tempore in vnum locum cōuenire, & vt præsidii quod satis esset, Capuę relinquere. His ego literis lectis, in eadē opinione fui, qua reliqui omnes: te cū omnibus copiis ad Corfinium esse venturum: quo mihi, cum Cæsare ad oppidum castra haberet, tutum iter non arbitrabar. Cum res in summa expectatione esset, vtrunq; simul audimus, & quę Corfinii acta essent, & te iter Brundisium facere cœpisse. Cumq; nec mihi, nec fratri meo dubiū esset, quin Brundisium contenderemus: a multis, qui e Samnio Apuliaq; veniebant admoniti sumus, vt caueremus ne exciperemur a Cæsare, quod is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus: celerius etiam q̄ nos possemus: eo, quo intēderat, vēturus esset. Quod cum ita esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiq; amicorum placuit committere, vt temeritas nostra non solum nobis, sed etiam Reipub. noceret. Cum præsertim non dubitarem, quin si etiam tutum nobis iter fuisset: te tamen iam consequi non possemus. Inde primo accepimus tuas literas Canusio ad. X. Calendarum Martii datas: quibus nos hortaris, vt celerius Brundisium veniamus, quas cum accepissemus ad. III. Calend. Martii, non dubitauimus, quin tu iā Brundisium peruenisses. Nobisq; iter illud omnino interclusum videbatur: neq; minus nos esse captos, q̄ qui Corfinium venissent. Neq; enim eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorū manus incidissent, sed eos nihilominus, qui regionibus exclusi, intra præsidia, atq; intra arma aliena venissent. Quod cū ita sit, maxime vellem primum tecum semper fuisse, quod quidem tibi ostēderam, cum a me Capuā reiciebā. quod feci non vitandi oneris causa, sed q; videbam teneri illam urbem sine exercitu non posse. Accidere autem mihi nolebam, quod doleo viris fortissimis accidisse. Quoniam autem, tecum vt essem, non contigit: vtinā tui consilii certior factus essem. Nam suspitione affeque qui non potui, q; omnia prius arbitratus sum fore, q̄ vt hęc Reipub. causa in Italia non posset. Duce te consistere, Neque vero nunc consilium tuum repre-

hendo, sed formam Reipublicæ lugeo. Nec, si ego quid tu sis, securus non perspicio, idcirco minus existimo, te mihi, nisi summa ratione fecisse, meaq; semper fuerit sententia, primum de pace vel iniqua conditione retinenda, deinde de vrbe. Nam de Italia quidem nihil mihi vnquam ostenderas, meminisse te arbitror. Sed mihi non sumo, vt meum consilium valere debuerit, secutus sum tuum. Neque id Reipublicæ causa, de qua desperati, quæ & nunc afflicta est, nec excitari sine civili perniciosissimo bello potest. Sed te quærebam, tecum esse cupiebam. Neq; eius rei facultatem (si qua erit) prætermittam. Ego me in hac omni causa facile intelligebam pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. Primum enim præ me tui, me nihil malle, quam pacem, non quin eadem timerem, quæ illi, sed ea bello civili leuiora ducebam. Inde suscepto bello, cum pacis conditiones ad te afferrī, atque ad ea honorifice & tarde responderi viderem, dixi meam tecum rationem, quam tibi facile me probaturum pro tuo in me beneficio arbitrabar. Memineram me esse vnum, qui pro meis maximis in Reipublicam meritis, supplicia miserissima, & crudelissima pertulisset: me esse vnum, qui si offēdissem eius animum, cui tum, cum iam in armis essemus, Consulatus tamen alter, & triumphus amplissimus deferebatur, subiicerer eisdem præliis, vt mea persona semper ad improborum ciuium impetus aliquid videretur habere populare. Atque hæc non ego prius sum suspicatus, q̄ mihi palam denunciata sunt, neque ea tam pertimui, si subeundo essent, q̄ declinanda putauī, si honeste vitare possem. Quoniam breuem illius temporis, dum in spe pax fuit, rationem nostram vides, reliqui facultatē res ademit. Is autem, quibus non satisfacio, facile respondeo. Neq; enim ego amicior C. Cæsari vnq; fui, q̄ illi: neq; illi amiciores Reipublicæ, q̄ ego. Hoc inter me, & illos interest, quod cum & illi ciues optimi sint, & ego ab ista laude non absim, ego cōditionibus, quod idem te intellexeram velle, illi armis disceptari maluerūt. quæ quoniam ratio omīssa est, perficiam profecto, vt neq; Respub. ciuis a me animū, neq; tu amici desideres, Vale.

Argumentum. CLVII.

QVAMVIS Lippit Cicero, officium tamen cum Attico non potest omittere. Consilium amici per literas petit, vt decernat tandem an eundem, an standum sit. omnia sibi esse integra ait, peccasse nihil, per mare transire non potuit. Calculis & sententiæ Attici stare decernit, & salubribus consiliis eius adherere, quem nouit coniecturæ esse nunq; fallacis.

decerneres. Arbitror.) Te non latere, quod nihil mecum decreueris. Non sumo) Non tantum adscribo aut video. Phrasis Ciceroni ac aureo seculo familiaris, dicitur & assumo, nunc barbare præsumo. Excitari) Alletari, in pristinas vires erigi. Excitata perinde dicuntur ædificia cū emergūt. Omni) omnino, per totum, hodie dicitur. In hac causa) Pace. Præ me tui) Ostēdi, significauī. Leuiora.) Non æque graua, minus molesta. Duxi tecum) Retuli ad consilium ac voluntatem tuam, vt idē vellem & sentirem ac tu. Iuxta te. um rem belli ac pacis habere. Quā) Rationem meam. Tibi probaturum) Ostēsurū tibi nō esse omnino improbabilem. Subiiceret) Scribe subiicerer. Persona) Conditio dignitatis ac vitæ meæ. In homine vt sentit Vallensis persona significat qualitatem qua alius ab alio differt, tum in animo, tum in corpore, tum in extrapositionis, quæ a Rhetoricis enumerant in attributis personæ. Ideo figuræ & sigilla quædam, quæ rostris aut alia corporis parte aquam fontanam emittunt, quia referunt varias hominū facies & gestus, personæ dicuntur. Vnde Lucretius, Exiit persona, manet res. Vt ille induit personā liberalis, sordidi, senis, amatoris. Reprendit Boethium Laurentius qui prodidit personā significare substantiam, qui sermo antea fuit inauditus. Sed quid Elegantissime Valla respondebis ad hæc Tranquilli verba in Cæsare Dictatore? Lecticarum vsus, item conchiliatæ vestis & margaritarum, nisi certis personis & statibus, perq; certos dies ademit. In eodē significatu Iuriscōulti sunt vsi.

Sumo.

Persona.

In Vallēsem.

PVS.

q v

Integra.

Cuptia.

MIHI molestior Ita legendum est excluso verbo nihil, nec te offendat verbum tamē. Sensus est Ciceronis, Non libenter ad te aliena manu scripsi, tamen veniente ad te tam certo nuncio, malui dictare hoc quatuorlibet, q̄ sermones nostros interrumpere, vel omittere statos ac solēnes. Sumeres) Tēpūculi subficiui occasionem atcupateris. Integra) Reseruata, vt hodie dicunt, barbāre tamen. Non sum iniamicus Pompeij nec Cæsaris. Ignauia) Legendum, ignauiam. noluit Cicero confidere delectui Campāno fegni & octio. Nam inde milites suos foeminas eduxit Annibal, quos viros ad hyemandum in-

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Mihi molestior lippitudo erat, etiā q̄ ante fuerat, dictare tamen hanc epistolam malui, q̄ Gallo Fabio amātiſſimo vtriusq̄ nostrum nihil ad te literarum dare. Nam pridie quidem quoquo modo

potueram, scripseram ipse eas literas, quarum variciationem falsam esse cupio. Huius autem epistolae non solum ea causa est, vt nequis a me dies intermitatur, quin dem ad te literas, sed etiam hęc iustior, vt a te impetrarem, vt sumeres aliquid temporis, quonia tibi perexiguo opus est, explicari mihi tuum consilium plane volo, vt penitus intelligam. Omnia sunt integra nobis. nihil praetermissum est, quod non habeat sapietē excusationem, non modo probabilem. Nam certe neque tum peccauī, cum imparatam iam Capuam, nō solum ignauia delectus, sed etiam perfidiae suspicionem fugiens, accipere nolui. Neq̄ cum post conditiones pacis per L. Cæsarem, & Fabium allatas, caui, ne animū eius offenderem, cui Pompeius iam armatus armato Consulatum, triumphūq̄ deferret. Nec vero hęc extrema quisq̄ potest iure reprehēdere, q̄ mare non transierim. id enim, & si erat deliberationis, tamen obire non potui. Neq̄ enī suspicari debui, praesertim cū ex ipsius Pompeij literis, idē, quod te video existimasse, non dubitarim, qn is Domitio subuenturus esset. Et plane quid rectū, & quid faciendum mihi esset, diutius cogitari malui. Primū igitur hęc, qualia tibi esse videātur, & si sepius significata sunt a te, tamen accuratius mihi prescribas velim. Deinde aliquid etiam in posterum prospicias, si gasq̄, quem me esse deceat, & vbi me plurimū prodesse reipublice sentias. Ecquē pacifica persona desideretur, an in bellatore sint omnia. Atq̄ ego, q̄ omnia officio metior: recordor tamen tua consilia, quibus si paruissē, tristitiam illorū temporū non subiissē. Memini quid mihi tum suaseris per Theophanem Culeonem, idque saepe ingemiscens, sum recordatus. Quare nunc saltē ad illos calculos reuertamur, quos

ASCENSUS

ASCENSUS. Ignauia delectus. Bene legit si sit ordo, Ego cū fugies nō solum suspitionē ignauie delectus. i. quae in delectu habēdo habeat, sed etiā perfidiae, nolui accipere Capuā iam imparatam.

tum abiicimus, vt non solum glorioſis consiliis vtamur, sed etiā paulo salubrioribus. Sed nihil prescribo, accurate velim prescribas tuam ad me sententiā. Volo etiā exquiras q̄ diligētissime poteris (habebis autem per quos possis) quid Lentulus noster, quid Domitius agat, quid acturus sit, quemadmodū nunc se gerant, num quem accusent, num cui succenseant. Quod dico num cui, id est num Pompeio. Omnino culpam omnē Pompeius in Domitium confert, quod ipſius literis cognosci potest, quarū exemplum ad te mitto. Hęc igitur videbis, & quod ad te ante scripsi. Demetriū Magnetis librum, quem ad te misit de concordia, velim mihi mittas. Vale.

Cn. Pom. Mag. Marcello, & L. Lentulo Coss. S.

Go, q̄ existimabam dispersos nos, neq̄ reipublice vtilēs, neque nobis presidio esse posse, idcirco ad L. Domitium literas misi: primū, vt cum omni copia ad nos veniret, si de se dubitaret, & cohorteis XIX. quē ex Piceno ad me iter habebāt, ad nos mitteret. Quod veritus sum, factū est, vt Domitius implicaretur, neq̄ ipse satis firmus esset ad castra faciēda, quod meas. XIX. & suas. XII. cohorteis tribus in oppidis distributas haberet. Nam partim Albę, partim Sulmone collocauit: neq̄, si vellet, expedire posset: nunc scitote me esse in summa sollicitudine. nā & tot & talis viros periculo obsidionis liberare cupio, neq̄ subsidio ire possum, q̄ his duabus legionibus nō puto esse committēdū, vt illuc ducātur. Ex q̄bus tamē non amplius. XIII. cohortes contrahere potui, quas Brūdusū misi, neq̄ Canusū sine presidio, dū abestem putauī esse immittēdū. Duellio mādauerā, q̄ maiores copias sperabā nos habituros: vt, si vobis videretur, alteruter vestrū ad me veniret, alter in Sicilia cū ea copia, quā Capue, & circū Capuā cōparastis, & cū iis militibus, quos Faustus legit, proficisceretur. Domitius cum. XII. suis cohortibus eodē adiungeretur, reliquiae omnes Brundisium cogentur, & inde nauibus Dyrrachium transportarētur. Nunc, cum hoc tempore nihilo magis ego, q̄ vos subsidio Domitio ire possim, seu per montes explicare, non est nobis dimittēdum, vt has. XIII. cohortes, quas dubio animo habeo, hostis accidere, aut itinere me cōsequi possit. Quam ob rem placitum est mihi. Aliter video

Tum) Cum feruebant ante mi ante experientiam mali. Abiicimus) Spreimus, sequi recusauimus. Gloriosis) Ad speciem. Prescribo) Tibi ac tuo consilio assigno, limito. Videbis) Considerabis. Misit) Nescio quis grex, culus, nec superius mittētis nomen posuit.

Argumentum. CLVIII. EXCVSATIO Pompeij ad Consules de L. Domitio & de consilio belli. DISPERSOS) unde manauit adagium, scopae solutae. Copia) Pro copiis.

Phraſis militaris) Cæsar primo Gallico Commentario, Totidem numero pedites velocissimi ac fortissimi, quos ex omni copia, singuli singulos, suę salutis causa delegerant. Albæ) De Alba Marforum intelligit. Est enī Elq̄iorum Alba, Marforum & Latinorū. Illuc) Ad marisellum exitum contra Cæsarem instructissimum. Canusium) Oppidum Apuliae, unde lanæ preciosissimae veniebāt, quas miratus est epigrammatista, qui Canusinatum Canusinam lanam in dūtum vocat, his propemodum verbis, Et Canusinatus nostro Syrus asserere sudet.

Duellio) Deducit originē ab eo Duellio bellicoſo, cui a ferocitate bellica nomen est inditum, quasi bellio. unde de Duellona Bellona, duellare bellare. Committēdū) Scribe, dimittēdum. Alteruter) Vel Lentulus vel Marcellus. Copia) Delectu, apparatu. Dyrrachium) Ciuitas notissima, eodem hodie nomine dicta. quoniam peninsulam habet contra gogam instar spinæ humanae spondylis asperae, ideo Dyrrachium quasi dyrrachiū dicitur, Rachis enim spina huiusmodi vocatur. Transportarētur) Traſicerentur.

Explicare) Expedire ad Domitium transire. Accedere) Scribēdum accidere, hoc est cōcidere. Placitum) Nō ducere copias pro defendendo Domitio.

PIVS.

Copia.

Alba Marforum.

Dyrrachiū.

Rachis.

Censeri) Iudicari a Mar- cello vt non iuuarem Domi- tium, sed copias Brūdusium transportarem. Superabūt) Supererūt. Militum quod haberent) Milites oēs quos conscripserunt.

Argumentum. CLIX.

P. IVS.

DOMITIVM Pompeius hortatur vt ad ipsum propere scribat, ac copias conferat. quoniam, inquit, disiecti pares esse non possumus. DIS- IECTA manu) Copias diuisas. Contractis) Coactis & conuocatis. Vibullius) Lege Vibullius, de quo Cæsar primo belli ciuili Commentario. Firmo) Ciuitate Italice Firmana. Progressu) Lege progressum, Castrum) Castellum. Truentinum) De fluuio Truento cum oppido eiusdem nominis quod solū Liburnorum in Italia reliquum est, de quo sic scribitur in libro Coloniarum. Ager Cuprensis, Truentinus, Castranus, Aternensis lege Augusti sunt assignati. Eo age dum) Tanto magis studendum. Primo quoque die) Confestim, q̄ primum. Copias) Copiæ veteres codices. Fortunas) Vt mihi seruirent. Milium facias) Milias facias, com meatum des.

Truentum.

Castranus ager.

Argumentum. CLX.

P. IVS.

EPISTOLA Pompeiana ad eundem Domitium scripta eiusdem pene argumenti cum superiori, qua peritissimus scientiæ militaris dux colligitur Pompeius. SECVNDVM) Iuxta. Hærebis) Implicaberis, attonitus redderis. Satyrus, Hæret, Et dubitat alta Chionem deducere sella. Pro uerbium apud eundem M. Tullium, Hæret in salebra. Anni tempus) fortasse pluuiosum. Ruit hymbriferū ver. Receptum) Præsidium quod me recipiam omnibus præsidis abductis. vnde natum est, Canere receptui, pro eo quod est reuocare exercitum

Hæret.

Receptus.

Canere receptui.

censeri Marcello, & ceteris nostri ordinis, qui hic sunt, vt Brūdusiu ducerē hanc copiam, quam ego habeo mecum. Vos hortor, vt quotcumque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem Brūdusiu veniatis quæ primū. Arma que ad me missuri eratis, iis censeo armetis milites, quos vobiscum habetis: que arma superabunt, ea si Brūdusiu iumentis deportaueritis, vehemeter Reip. profueritis. De hac re vellem nostros certiores faceretis. Ego ad P. Lupum, & C. Coponium Prætores misi, vt se nobis coniungerent, & militum quod haberent, ad nos deducerent. Vale.

CN. POM. PROCOS. L. DOMITIO PROCOS. S.

Miror te ad me nihil scribere, & potius ab aliis, quam a te de re. certiorē me fieri. Nos disiecta manu pares aduersariis esse non possumus, contractis nostris copiis, spero nos & Reip. & salutem communi prodesse posse. Quam ob rem cum constituissem, vt Vibullius mihi scripserat, ad V. Id. Feb. Corfinio proficisci cum exercitu, & ad me venire, miror, quod cause fuerit, quare consilium mutaris. Nam illa causa, quam mihi Vibullius scribit, leuis est, te propterea moratum esse, quod audieris Cæsarem Firmo progressum in castrum Truentinum venisse. Quam ob rem magis appropinquare aduersarius cœperat, eo tibi celerius agendum erat, vt te mecum coniungeres, prius, quam Cæsar aut tuum iter impediret, aut me abs te excludere posset. Quam ob rem etiam rogo, & hortor, id quod non destiti superioribus literis a te petere, vt primo quoque die Luceriam aduenires ante quam copie (quas instituit Cæsar contrahere) in unum locum coactæ, nos a nobis distrahant. sed si erunt, que te impediunt, vt illas suas seruet, æquum est me a te impetrare, vt cohortes, que ex Piceno & Camerino venerunt, que fortunas suas reliquerunt, ad me missum facias. Vale.

CN. POM. DOMITIO PROCOS. S.

Iteras abs te M. Calenius ad me attulit ad XIII. Calendarum Martii, in quibus literis scribis tibi in animo esse obseruare Cæsarem, et si secundum mare ad me ire cœpisset, confestim in Saniam ad me venturum. Sin autem ille circum istæ loca commoretur, te ei, si propius accessisset, resistere velle. Te animo magno & forti istam rem agere existimo, sed diligentius nobis est videndum, ne distracti, pares aduersario esse non possumus, cum ille magnas copias habeat, &

maiores breui habiturus sit. Non enim pro tua prudentia debes illud solum animaduertere, quot in presentia cohortis contra te habeat Cæsar: sed quantas breui tempore equitum, & pedum copias contracturus sit. Cui rei testimonio sunt literæ, quas Bussenius ad me misit, in quibus scribit, id quod ab aliis quoque mihi scribitur, præsidia Curionem, que in Umbria & Thuscis erant, contrahere: & ad Cæsarem iter facere. Quæ si copiarum in unum locum fuerint coactæ, vt pars exercitus ad Balbum mittatur, pars ad te accedat, vt non pugnet, sed locis suis repugnet, hærebis: neque solus cum ista copia, tantam multitudinem sustinere poteris, vt frumetatum eas. Quam ob rem te magnopere hortor, vt quam primam cum omnibus copiis huc venias. Coss. constituerunt idem facere. Ego Vetustile ad te mandata dedi, prouidendum esse, ne duæ legiones sine Picentinis cohortibus in conspectum Cæsaris committerentur. Quam ob rem nolito commoueri, si audieris me regredi, si forte Cæsar ad me veniet. Cauendum enim puto esse, ne implicatus hæream. Nam neque castra propter anni tempus, & militum animos, facere possum, neque ex omnibus oppidis contrahere copias expedire, ne receptum amittam. Itaque non amplius. XIII. cohortes Luceriam coegi. Coss. præsidia omnia deducturi sunt, aut in Sicilia ituri, nam aut exercitum firmum habere oportet, quo confidamus perripere nos posse, aut regiones eiusmodi obtinere, e quibus repugnemus, id quod neutrum nobis hoc tempore contingit, quod & magnam partem Italiæ Cæsar occupauit, & nos non habemus exercitum tantum amplum, neque tantam magnam quam ille. Itaque nobis prouidendum est, vt summam Reip. rationem habeamus. Etiam atque etiam hortor, vt cum omni copia, quam primam ad me venias. Possumus etiam nunc Republicam erigere si communi consilio negocium administrabimus: si distrahemur, infirmum erimus. mihi hoc constitutum est. His literis scriptis, Sica a te mihi literas attulit & mandata: que me hortare, vt istuc veniam, id me facere non arbitror posse, quod non magnopere his legionibus confido. Vale.

Cn. Pomp. L. Domitio. S.

Itera mihi a te reddite sunt. ad XIII. Cal. Mart. in quibus scribis. Cæsarem apud Corfinium castra posuisse. Quod putauit, & premonui sit, vt nec in presentia committere tecum prelium velit, & omnibus copiis conductis, te implicet, ne ad me iter expeditum tibi sit, atque istas copias coniungere optimorum civium

in loca tutiora. Fit id etiam cum bello in vespertinum tempore tracto nox quietis pares admonet lassos militibus iubendum vt corpora curent. hoc scilicet canere receptui milites facitare solent cum repetina aduersatorum impressione ordines suorum labare vident. Cum sudore & Marte nostro satis & affatim aduersarium contriuimus, inquam significationem vergit illud Ouidianum. Canemula receptu Hoc vti prouerbialiter possumus cum fecimus satis desiderio nostro, nec officio desuimus: tunc enim admonituri cessandam esse, dicere possumus, canemula receptu. Quis in politis ingeniosum poetæ codicibus recessu non receptu legitur, quod ex latinissime dictionis incertitia contingere solet. Describunt hodie libri & medosissimi vneunt, stria togate purpuram induunt, & cameli saltant, docti irruentibus indoctis prouinciam emendandi defugerunt, grammaticulis & pedagogis patet hic campus, qui quod non intelligunt, eradunt, & stultitiam suam perdocent: adeoque crescit in dies hoc malum, vt malo fuerit hæc premendorum noua librorum industria. Coercendi sunt bibliopole vt literatos, et si fieri posset Aristarchos adhibeat describendorum librorum censors non ferularum plagasos orbillos. Perrumpere) Egredi ad prociuctum. Constitutum) Decretum vt ad nos venias. His legionibus) Nouis & infidis.

Ouidij lectus.

Argumentum. CLXI.

P. IVS.

VIS Consilij expertus moritur sua, factum est quod saepe monuerat Pompeius, Domitius hæsit in luto. FIT) Veteres codices, sic sit, vel iunge superiori clausula, quod putauit & premonui sit, vt, & reliqua. In presentia) Exercitum firmiore expectans. Conductis) In unum retractis. Ista copias) Tibi non sit integrum tuas copias & Actianas nobiscum coniungere

gere. Legionibus) Quas haemus. Voluntati) Lege voluntate. Explicite) Ex his locis Corfiniis) euoles. Huc) Corfinium. Homines) Turba mea militaris. Committendum) Credendum. Ne noti sunt) Corrige, Ne noti quidem sunt. Praeterit) Latet. Ducem suum ignorat & ignoratur a duce.

PIVS.

Argumentum. CLXII. DE BELLO coiectura) Si Pompeius mare non transiit, aliqua spes pacis affertur, sed dubia.

EADEM) Lippitudo est causa breuitatis. Nactus) Inuenisset nuntius Caes. forte Balbus. Hic) Brundisij. Dubia) Licet dubia. Ille) Pompeius. Transmississet) Traiecisset. Homine) Caesarem. Acutum) Animo celeri, non acie mentis hebeti vel obesa. Plin. lib. 7. Nat. hist. Celeritatem in Caes. quodam igne voluntate admiratur qui cuncta praueuiebat, etiam de se ipso nuntios. A libi) Cicer. Istud) res quae celeritate praeditum est. Cato ex omnibus qui ad occupanda reipublica villo in tempore irruerunt, solum Caesarem solum fuisse refert, quem tamen in Oratione pro Marcello plausibiliter admiratur. Animus tu) luis angustis, quas nobis natura dedit ad videndum nunquam potuit esse ceterus, semper in mortalitatis amore flagrauit. Inciderit) Incurauerit, copioserit. Multum) In laude Caes. Couersa) Mutata. Illum) Pompeium. Quo) In quo. Hinc) Caes. Peccatis) Erratis, qui delerimus Italiam. Impedere) Ingruere mali.

PIVS.

Argumentum. CLXIII.

XCVS) Atio quod scribit vel potest scriptat de rebus eiusdem inaniter. Rem sepius repetita iterum cum Attico, repetit ac euentilat, & quoniam sepe idem factitauerat exulat non ex parua causa, sed omnium maxima animi accipit, & contraria modo sentiet, quoniam cum Attico loquitur tam secum. Mox) Caesarem male caule auctore paratio esse fatetur. REQ) Videsco) Respiro aures nactus tuas, quibus tuto cuncta depono.

possis cum his legionibus, de quarum voluntate dubitamus, quo magis etiam tuis literis sum comotus. Neque enim eorum militum, quos mecum habeo, voluntati satis confido, ut de omnibus fortunis reipublicae dimicem. Neque etiam, qui ex delectibus conscripti sunt a Coss. conuenerunt. Quare da operam, si villa ratione etiam nunc efficere potes, ut te explices, & huc quamprimum venias, antequam omnes copiae aduersariorum conueniant. Neque enim celeriter, huc homines conuenire possunt, et si conuenirent, quantum iis committendum sit, quod inter se ne noti quidem sunt, contra veteranas legiones, non te praeterit. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Ippitudinis meae signum tibi sit libraria manus, & eadem causa breuitatis, etiam nunc quidem, quod scriberem, nihil erat. omnis expectatio nostra erat in nunciis Brundisinis. si nactus hic esset Cn. nostrum, spes dubia pacis: sin ille ante transmississet, exitiosi belli metus. Sed vides ne, in quem hominem inciderit respublica quam acutum? quam vigilantem? quam paratum? Si mehercule neminem occiderit, nec cuiquam ademerit: ab iis, qui eum maxime timuerant, maxime diligitur. Multum mecum municipales homines loquuntur, multum rusticani. Nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi villulas, nisi nummulos suos. Et vide quam couersa res est, illum, quo antea confidebant, metuunt: hunc amant, quem timebant. Id quatenus nostris peccatis vitisque venerit non possum sine molestia cogitare. Quae autem impendere putarem, scripseram ad te, & iam tuas literas expectabam. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Non dubito, quin tibi odiosae sint epistolae quotidianae, cum praesertim, neque noua de re aliqua certiore te faciam, neque nouam denique iam reperiendam scribendi ullam sententiam. Sed si dedita opera, cum causa nulla esset, tabellarios ad te cum inanibus epistolis mitterem, facerem inepte. euntibus vero domesticis praesertim, ut nihil ad te dem literarum, facere non possum, & simul (crede mihi) requiesco paululum in his miseris, cum quasi tecum loquor. Cum vero tuas epistolas lego,

multo etiam magis omnino intelligo, nullum fuisse tempus post has fugas, & formidines, quod magis debuerit mutum esse a literis, propterea quod neque Romae quicquam auditur noui, nec in his locis, quae a Brundisio absumt propius quam tu, biduum aut triduum. Brundisium autem omne cercamen vertitur huius primi temporis. qua quidem expectatione torqueor, sed omnia ante nos sciemus. Eodem enim die video Caesarem a Corfinio post meridiem profectum esse, id est feralibus quo Canusio mane Pompeium. Eo modo autem ambulat Caesar, & his diebus militum celeritate incitat, ut timeam, ne citius Brundisium, quam opus sit, accesserit. Dices, Quid igitur proficis, qui anticipes eius rei molestiam, quam triduo sciturus sis: Nihil equidem, sed ut supra dixi, tecum perlibenter loquor. & simul scito labare meum consilium illud, quod iam satis fixum videbatur. non mihi satis idonei sunt auctores tui, qui a te probantur. Quod enim unquam eorum in Reipublica factum extitit, aut quis ab iis vlla re laude digna desiderat? Nec mehercule laudandos existimo, qui trans mare belli paradum causa profecti sunt, quorum haec ferenda non erat. Video enim quantum id bellum, & quam pestiferum futurum sit, sed me mouet vnus vir, cuius fugientis, comes Remp. recuperatis, socius videor esse debere. Toties ne igitur sententiam mutas? Ego tecum tamquam mecum loquor. Quis autem est, tanta quidem de re, quin varie secum ipse disputet? simul & elicere cupio sententiam tuam, si manet, ut firmior sum, si mutata est, ut tibi assentior. Omnino ad id, de quo dubito, pertinet me scire, quod Domitius acturus sit, quid noster Lentulus. De Domitio varia audimus, modo esse in Tiburti Lepidi, cum quo Lepidus accessisset ad urbem, quod ita falsum esse video. Sed enim Lepidus, cum nescio quo penetrasse itineribus occultandi sui causa, an maris adipiscendi, ne id quidem scit, ignorat enim de filio. Addidit illud sane molestum, pecuniam Domitio satis grade, quam is Coronam habuerit, non esse redditam. De Lentulo autem nihil audimus. Haec velim exquiras, ad meque perscribas. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Quintum Non. Mart. epistolas tuas Aegyptia reddidit, vna veterem ad. III. Cal. quam te scribis dedisse Pinario, quem non vidimus, in qua expectas quidnam praemissus agat Vibullius, qui omnino non est visus a Caesare. in altera epistola video te scire ita esse, & quemadmodum redeunte excipiam Caesarem, quem

Multo magis) Requiesco. Debuerit) Naturaliter contigerit. Et sic scribit Beroaldus. Multum) Scribe, mutum ex Beroaldo. Catullus, Muta omnia sunt deserta, ostentat omnia letum. Propius) Summus. Biduum) Spatio bidui. Vertitur) Inclinat in primum verum. Primi) Verni. Video) Colligo vel audio. Feralibus) Paretalibus in Februario, unde nomen inditum mensi iuxta illud Ouidianum. Februa Romani dixerunt piamina patres. Februario) habet solem in Aquario. Est in tutela Neptuni. Scgetes) sarruntur: vinearum superficies colitur, harudo inceditur, Lupercal, parental. Cara cognatorum, Terminalia, Feral, parentalia dicuntur quae die mortuis paratur, nunc dies mortuorum dicitur. Ambulat) Vagatur ex libidine sua. His diebus) Talibus persuasionibus. Nihil) Proficio. Ferede) Toleranda a nobis. Nos sequi non debuiamus. Alij ferede scribunt. haec verba nunc habenda non fuerunt.

Feralia Februa

Superficium

Parental. Cara cognatorum.

Periculis infamatio.

Coronam

PIVS.

Quis est) Tam firmo pectore tam rigidus, tam Stoicus, ut in his fortunae vicibus animi ac sententiam non mutet? Manet) Perseuerat sententia tua. Si tu in sententia persistas. Vices) fortunae variant sententiam nostram, ac sepe virtute lubricare cogunt. Pericles prius satis fortitulus vicibus fortunae quassa etiam fascinum ac philtrea mulierularum amuletisque morbi colloferabat. In Tiburti autem Lepidi) Lege in Tiburti Lepidi, ut, si in Tusculano Ciceronis. Adipiscendi) Maritimi itineris. Coronam) Coronam feribe in Laconia, Alij coronam vocant, ut Strabo in s.

Argumentum. CLXIII.

RESPONDET ad epistolas nonnullas Attici. De Vibullio nonnulla. De Caesare quem vitare cogitat, Versari se in periculo quam victoria est incerta, & ad causam deteriore pronior est. Non moueri auctoritate consulum. Officij deliberatio tantum cruciat, quam honestior quam cautior esse desiderat. Consules traiecerunt. Se a Balbo derideri. PR. AEMILIUS Vibullius) Caesar in

Glaucus,

Coniuli,

Comentariis, Lentulus Spinter restitutus a suis militibus in itinere incidit in Vibullium missum a Pompeio in agrum Picenum confirmatorum hominum causa. Hemonis fugam Sicut qui scribit, haemionia fuga tedit. est enim Hemonia ciuitas in Phrygia. Nonnulli nimis audent, Anthedonis Phycum tedis emedat. & de Glaucio intelligunt, qui alga vorata, seu alia herba, quam vocant fucum, naturam commutauit. & factus est deus, de quo sic Ouidius, Miraculum quod subito fecerat herba deum, historia est apud Honoratum grammaticum. Significat haec verba, Atticum terram pro terra querere, vt fecit Glaucius Anthedonis piscator, quem pertesum vitae prioris gustata herba in mare desilisse prodit, ac vituendi consuetudinem commutasse, quod Atticus optabat. Couellerunt Remouerunt. Couelli dicuntur & couelli. Statu) Consilio in quo stabat. Io nupsi, meum) Aldus emendat. μεμψιμορον. i. quili ac vituperatore, vel quod magis placet, οιδωδ μεμψιμορον, hoc est infausti ingenij grimonia, significat Atticus Cicerone frustra, Cesare modo, modo Pompeium vituperare, qui semp & dolere, nihilque aliud hac quer monia proficere quod infaustum sibi exitum struit. Defendi quoque potest prisci codicis lectio, quae habet io nupsi, meum. Quid o Cicero tantum affigeris. Fac quod circumspecta morrona, quod post nuptias quaelicqu sortita maritum, exclamant, io nupsi, meum vitum habeo, hic vit meus est, vterius querere non debeo quod inueni. Itaque tu alterum eligito, & vitue & vale. io. Vox in matrimonio nis usurpata auctore Plauto & Catullo, etiam adeptorum quod optabat, Quidio teste de arte Amandi, Dicite io ppan & io bis dicite ppan.

omnino vitare cogito, & Anthedonis Phycum tedis, commutationemque vitae tuae, quod tibi puto esse faciendum, & ignoras, Domitius cum fascibus ne sit, quod cum scies facies, vt sciamus. Habes ad primam epistolam, secutae sunt duae prid. Cal. ambae date, quae me couellerunt de pristino statu, iam tamen, vt ante ad te scripsi, labantem. Nec me mouet quod scribis io nupsi, meum. Nam periculum in vtriusque iracundia positum est. Victoria autem ita incerta, vt deterior causa paratior mihi esse videatur. Nec me Coss. mouet, qui ipsi pluma aut folio facilius mouentur. Officium meum deliberatio cruciat, cruciantque adhuc. Cautior certe est mansio. Honestior existimatur traiectio. Malo interdum multi me non caute, quam pauci non honeste fecisse existimet. De Lepido, & Tullio quod queris: illi vero non dubitant, quoniam Caesari praesto futuri, in Senatibus veteri sunt. Recensissima tua est epistola Cal. data, in qua optas congressum, pacem non desperas. Sed ego, cum haec scribebam, nec illos congressuros: nec, si congressi essent, Pompeium ad ullam conditionem accessurum putabam. Quod videris non dubitare, si Coss. transeat, quod nos facere oporteat, certe transeat, vel, quomodo nunc est, transferunt. Sed memeto propter Appium, neminem esse ferre, qui non ius habeat transeundi. nam cum imperio sunt, vt Pompeius, vt Scipio, Serranus, Fauonius, Voconius, Sestius. Ipsi Coss. quibus more maiorum concessum est vel omnes adire prouincias, aut Legati sunt eorum. Sed nihil decerno. Quid placeat tibi, & quod pro modo rectum sit, intelligo. Plura scriberem, si ipse possem: sed, vt mihi videor, potero bido. Balbi Cornelii literarum exemplum, quas eodem die accepi, quo tuas, misi ad te, vt mea vice doleres, cum me derideri videres. Vale.

Decidit in cales praedapetita meos. Meum) Habeo maritum, Respondet Cicero non esse idem quoniam mala electio posset illi parere. Deterior) Caesariana. Paratior) Munitor, instructior. Officij mei) Quid ad me pertinet. Deliberatio) Consultatio. Traiectio) Transmittere ac transferre ad Pompeium. Pauci) Praepositum honestum vtili. Vox heroica, princepsque Senatus Cicerone digna, ac literarum virtutisque duce. Congressum) Caesaris ac Pompeij, vultu familiari, illos sermone domestico cum ea putas sanari posse. Transferunt) Ad Pompeium. Quo modo nunc est) Prout nunc res se habent. Setonas Fauonius, Scribe, Serranus, Fannius vel Fauonius. Eorum) Consulatum. Desero) Lege, decerno. Potero) Liber ero a Caesare in castris Pompeianis. Vicem) Sortem.

L. COR. Balbus. M. T. Ciceroni Imp. S. Blecro te Cicero, suscipe curam & cogitationem dignissimam tuae virtutis, vt Cesare & Pompeium perfidia hominum distractos, rursus in pristina concordiam reducas. Crede mihi, Cesare non solum

HORTATVR Cicerone Balbus vt duces ad pacem reuocet, quo Caesari nihil acceptius facere

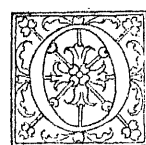
poterit. Se tamen irrideri putat Arpinas orator. HVC) Ad hanc pacis procurandae curam, Reiciis) Conuertis, Gaditanis verbis, hoc est verbi improprietas. Timere) Quoniam generosus animus magis mori vult quam victus supplicare. Videri a Poenis, a Pyrrho Romani, pacem respuerunt, quam victores non pernegarunt, quia tunc accipere, nunc dare videbantur. Qui non) Vt non. Miser) Quoniam amico Pompeio maxime afficiebatur. Ante me) Me longe magis. In Consulatu) Praeconsulatu potius, nisi Consul creatus nunc erat vel saltem designatus. hic tamen ex inferioribus Marcellus aut Lentulus intelligitur. Consulem) Pompeio ambitiosissime honores alienos occupante, qui secum Consules, vt purpurata mancipia trahebat, priuataque curia vocis testis erat. hyperbolicos & aperte Corneli) Balbi in potentiam Pompeii vellicat, quod Consulari dignitate primaria in urbe Roma abutebat, vt Sylla ad propulsanda propria incumoda, & odia priuata expleda, non ad decus ac honorem publicum augendum, aut recuperandum. Vterque Pompeius, scilicet ac Caesar regnare volebat, non vrbem defendere. Illo) Marcello, Relatore) Qui ad Senatum referet de pace, quod ad Consulem pertinet. Sciet) Lege scito, quoniam bellum fuit inuictum quod Graeci anemaron. Cade) Euenire. Balbi me) Bezauidus, Te scribit. Ego) tentio mei, hoc est nepotis, esse scribendum. Duo Balbi fuere, patruus & nepos, alij pater & filius. Illi) Caelaris, vel potius illud ad Pompeium vel Consulem Lentulum, vt prius est ad Cesarem conuerteret. Probabit) Praestabit. Eius) Rei & conatus ad pacem. Summe) Lege, summe, hoc est cumulo amoris mei erga te, vel summe. i. valde velis, vel summam.

in tua fore potestate, sed etiam maximum beneficium te sibi dedisse iudicaturum, si te huc reiciis. Velim idem Pompeius faciat, qui vt adduci tali tempore ad ullam conditionem possit, magis opto, quam spero. Sed cum constiterit, & timere desierit, tum incipiam non desperare, & tua auctoritate plurimum apud eum valituram. Quod Lentulum Coss. meum voluisti hic remanere, Caesari gratum, mihi vero gratissimum mediussidius fecisti. Nam illum tantum facio, qui non Caesarem magis diligam, qui si passus esset, nos secum, vt consueueramus, loqui, & non se totum etiam & etiam ab sermone nostro auertisset, minus miser, quam sum, essem. Nam caue putes, hoc tempore plus me quemque cruciari, quid eum, quem ante me diligere, video in Consulatu, quiduis potius esse, quam Coss. Quod si voluerit tibi obtinere, & nobis de Caesare credere, & Consulatum reliquum Romae peragere, incipiam sperare, etiam consilio Senatus auctore te, illo relatore, Pompeium & Caesarem coniungi posse. Quod si factum erit, me satis vixisse putabo. Factum Caesaris de Corfinio totum me probaturum scito, & quomodo in huiusmodi re commodius cadere non potuit, quam vt res sine sanguine conficeretur. Balbi mei, illiusque aduentu delectatum esse valde gaudeo. Is quemque tibi de Caesare dixit, quemque Caesar scripsit, si re tibi probabit, quemque fortuna eius fuerit, velis summe scripsisse. Vale.

M. T. Cicero T. P. ATTICO S.

Mnia mihi prouisa sunt praeter occultum metum. Iter ad mare superum. Hoc enim mari vti non possumus hoc tempore anni.

Si quis eripere possit aliunde, cum sint omnia insidiarum plenissima. Iter) Prouisum est. Superum) Adriaticum. Italia gemino mari cingitur plurimum, ab oriente Adriatico siue supero: a meridie occasuque Tyrrhenico siue infero. Liuius lib. v. ab Vrbecodita, Tuscorum late terra marique opes patuere, mari supero inferoque quibus Italia insule modo cingit, quantum potuerint nomina sunt argumento, quod alterum Tuscum, communi vocabulo getis, alterum Adriaticum mare, ab Adria Tuscorum colonia vocauere Italicis getes. Graeci autem Tyrrhenum atque Adriaticum vocant. Omnium optime Plinius libro. 3. Nat. hist. sic, Hispanum quatenus Hispanias aluit. Ab alijs Ibericum aut Balearicum. Mox Gallicum ante Narbonensem prouinciam. hinc Ligusticum. Ab eo ad Siciliam insulam Thuscum, quod ex Graecis alij Notium, alij Tyrrhenum, ex nostris plurimum inferum vocant. Idem in calce & quod tertium, in Italia & Illyrici ambitu duo maria, inferum siue Ionium in prima parte. Interius Adriaticum, quod superum vocant. Cicero libro. 2. de Oratore. Haec autem vt ex Appennino, fluminum, sic ex communis sapientium iugo sunt doctrinarum facta diuortia, vt Philosophi tantum in superum mare Ionium defluerent Graeci quoddam & portuosum: Oratores autem in inferum, hoc est Tuscum & barbarum scopulosum atque infestum laberetur, in quo & ipse Vlyxes errasset. Quod obiter dictum volo, Igin? septingentas Italicae vrbes fuisse prodit.

Balbi

ASCENSUS

RIVS.

Superum mare. Inferum.

Hispanum mare. Balearicum. Gallicum. Tuscum.

Chaitatū Ita-
lie numerus.
Apolitico-
tos.
Astrageticō
tatos.

Pisistratus.

Illuc) Ad Pōpeiū. Spectat) Vergit, inclinat. Res) Necessitas. Qua) Via. Qua in re) In aliquo for-
tunæ cardine. Ille) Pōpeius. Ducti) Inuitat ad hoc iter. Qui videt) Aliis me inuitare. ἀρλιλιω-
ταρυ) Incivilissimum. ἀσατηνωταρυ) Indignissimū imperio. Sermo) De me, in quo solitam in
patriā pietatē requirit. Cōscindi) Lacerari. Quibus) Qui nulli sunt. Dij boni) Exclamatio plena
sue ac stomachi. Occurrūt) Cæsari. Vendicāt) Afferūt se Cæsaris amicos. Alij legūt venditāt. Muni-
cipia) In quibus est Cæsar. Ve) Simulabāt. De illo ægroto) Pōpeio. Votafaciebant) Hoc aperit Sa-
tyrus his versibz, Protida Pō-
peio dederat Cāpania febres
Optandas, sed multæ vires
& publica vota, Vicerunt.

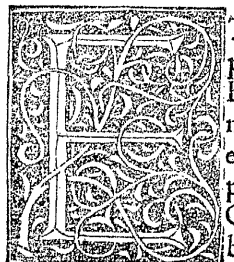
Pisistratus) Cæsar in hoc
loco significat. mutauit hoc
nomē Cicero. quoniā muta-
ta erat natura Cæsaris ab eo
quā sperabatur. Pisistratus cie-
mens Tyrānus fuit. Aliū
Pōpeiū, quē populus, vt ait
supra, timere coeperat, a con-
trario declamādo Cæsarem,
quē prius oderat, amare. Hūc
Cæsarem. Illum) Pompeiū.
ἀπρωτιος) Occursus.
Metuūt) Cæsarem, ideo si-
mulāt amare. Sed metus nō
diuturni est magister officij.
Illum) Pompeiū. Huius)
Cæsaris. Illius) Pōpeij. Iu-
dices) Quos superius ex mu-
nicipiis Cāpanis cōscripsisse
Pōpeiū legimus. Horrent)
Adire formidāt. Exturbēt)
cōscendere cōpellant. Qui-
cūq; sunt) Boni vel mali.
ἀιδέουαι) Vereor Troia-
nos, hoc est hominū sermo-
nes. Et si) Quāuis. Qua
spe) Nulla. Homine) Pōpeio.
Domum) Vetustū codices,
Domitū, quem iam victum
audire videor. Aliquid) Cla-
dis Pompeianæ. Qz turpi-
ter) Quātū turpi fuga. In-
de) A Brundisio. Victor)
Cæsar. Qua) Via. Quod)
Iter Cæsarianū. Ille) Cæsar.
Arpinū) Diuertens ne Cæ-
sari occurrerem.
ASCENSUS. Eius Luce-
rias, quia Pius nocti huic nul-
lā facē admouet, legā lucer-
nas. i. clara iudicia.

ASCENSUS

PIVS.

Argumentū. CLXVII.

HAVRIT & aucupa-
tur M. Tullius rumu-
sculos omneis & au-
ras & a Pompeio & a Cæsare
certus iam iam conscendere,
quod vni Pompeio se dare
profitetur, pro quo emori po-
test tum pie, tum libenter.

M. T. CICE RONIS

Epistolarum ad T. Pomponium Atticum
LIBER NONVS.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

SI cū tu has literas legeres,
putabam fore, vt scire iam quid
Brundisij actum esset, nam Ca-
nufio. VIII. Calend. profectus
erat Cn. hæc autem scribebam
pridie Non. XIII. die postq̄ ille
Canufio mouerat, tamen ange-
bar singularum curarum expe-

Illuc autē, quo spectat animus, & quo res vocat, qua
veniā? Cedēdū em̄ celeriter est, ne forte qua in re im-
pediat atq; alliget. Nec vero ille me ducit, q̄ viderur,
quē ego hominē ἀρλιλιωταρυ omniū iā ante cognorā.
nūc vero etiā ἀσατηνωταρυ. Non me igitur is ducit,
sed sermo hominū, q̄ ad me a Philotimo scribitur. is
em̄ me ab Optimatibus ait cōscindi. quibus Optima-
tibus Dii honi? q̄ nūc quomodo occurrūt? quomodo
autē se vēditāt Cæsari? Municipia vero adeūt, nec si-
mulāt, vt cū de illo ægroto vota faciebāt. Sed plane
quicqd mali hic Pisistratus nō fecerit, tā gratū est, q̄
si aliū facere prohibuerit, hūc propitiū sperāt, illū ira-
tū putāt. Quas fieri cēses ἀπρωτιος ex oppidis? quos
honores? Metuūt inquires, credo. sed mehercule illū
magis. Fluius infidiosa clementia delectantur: illius
iracundiā formidāt. Iudices. DCCCL. q̄ p̄cipue Cn. to-
stro delectabātur, ex q̄bus quotidie aliquē video, ne-
scio quas eius Lucerias horret. Itaq; quæro, q̄ sint isti
Optimates, q̄ me exturbēt, cū ipsi domi maneāt. Sed
tū quicūq; sunt ἀιδέουαι η̄δίας, et si qua spe proficiscar
video, cōiūgoq; me cū homine magis ad vastādū Ita-
liā q̄ ad vincēdū parato, domitū quē expecto. Et q̄dē
cū hæc scribebā. III. Non. iā expectabā aliqd a Brū-
disio. Quid autē aliqd q̄ inde turpiter fugisset, & vi-
stor hūc qua se referret, & quo? Quod vbi audissem, si
ille Appia veniret, ego Arpinū cogitabam. Vale.

statione, mirabarq; nihil allatum esse, ne rumoris
quidem, nam erat mirum silentium, sed hæc fortasse
κενόςωσα sunt, quæ tamen iam sciuntur, necesse est.
Illud molestum, me adhuc inuestigare non posse, vbi
P. Lentulus noster sit, vbi Domitius. Quæro autem,
quo facilius scire possim, quid acturi sint, ituri ne ad
Pompeium, & si sint, qua, quādo ve ituri sint. Urbem
quidem iam refertam esse optimatium audio. Sositū
& Lupum, quos Cn. noster ante putabat Brūdisium
vētuos esse, q̄ se ius dicere. Hinc vero vulgo vadūt,
etiā M. Lepidus, quo cura diem conterere solebam,
cras cogitabat. Nos autem in Formiano moraba-
mur, quo citius audiremus, deinde Arpinum vole-
bamus, inde iter qua maxime ἀνασάνθηρ esset ad ma-
re superum, remotis, siue omnino missis licitoribus.
audio enim a bonis viris, qui & nunc, & sæpe antea
magno præsidio Reipublicæ fuerunt, hanc cuncta-
tionem nostram non probari, multa que in me, & se-
uere in conuiuiis tempestiuus quidem disputari. Ce-
damus igitur, & vt boni ciues simus, bellum Italiæ
terra mariq; inferamus, & odia improborum rursus
in nos, quæ iam extincta erant, incendamus, & Lu-
ceii consilia, ac Theophanis persequamur. Nam Sci-
pio vel in Syriam proficiscitur sorte, vel cum gene-
ro honeste, vel Cæsarem fugit iratū. Marcelli quidē
nisi gladium Cæsaris tenuissent, manerent. Appius
est eodem timore, & inimicitiarum recentium, & ta-
men præter hunc, & C. Cassium reliqui Legati. pro-
pe ego vnus cui vtrūvis licet, frater accesserit, quem
socium huius fortunæ esse non erat æquum. cui ma-
gis etiam Cæsar irascetur, sed impetrare nō possum,
vt maneat. Dabimus hoc Pompeio, quod debemus,
nam me quidem alius nemo mouet. non sermo bo-
norum, qui nulli sunt. non causa, quæ acta timide
est, agetur improbe. vni vni hoc damus, nec id qui-
dem roganti, nec suam causam, vt ait, agentī, sed pu-
blicam. Tu quid cogites de transeundo in Epeirum,
scire sane velim. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

SI Non. Martiis, die tuo (vt opinor)
expectabam a te epistolam longiorem,
tamen ad eam ipsam breuem, quam III.
Non. Martii ἡπὲρ πλὴν δέλω dedisti, rescri-
bendum putauī. Gaudere ais te, māfisse

κενόςωσα) Inanis stu-
dit plena. Cogitabat.) Ire
Romam. Quo citius) Vt ci-
tius. Volebamus) Ascende-
re. Quam maxime) Scribe
quæ maxime viam videt.
ἀνασάνθηρ) Solitarium,
in quo nemo obuiam heret.
Mistis) Dimissis. Cōscitis)
Inter conuiciandum, vel cō-
uiuuii. iuxta illud Propertia-
num, Risuseram postis in-
ter conuiuia mensis. Theo-
phanis) Baibi. Manerent)
In vrbe. Sed odium fore in-
sepultum verentur. Prope
ego vnus) Subintellige, ius-
perum. Vtrūvis.) Sequi
ambos vel non sequi. Ac-
cesserit) Accedet mecum ad
Pompeium.

Cenospudā

Anapantē-
ton.

Theophā-
nes.

Argumentū. CLXVIII.

ATTICO non dubi-
tanti quin Cicero ma-
neret in Italia ceden-
te Pompeio hæc epistola re-
spondet, quod superius con-
trarium suaserat, quando in
altero scelus est, in altero sup-
plicium. Eandem rem pro-
positis multis rationibz euē-
tilat. Affirmat se non esse in
offensa apud Pompeiū. Eun-
dem est igitur vt fugæ sociū
simus. TERT. Non. Mart.
inde) Scribe. III. Non. ἡπὲρ
πλὴν δέλω) Vespri videlicet,

PIVS.

vel prope, sub crepusculum. Conscendisset) Navigasset, verbum peculiare Ciceronis. Nihilad huc. Contra igitur) Pompeium ibimus? Annuerunt.) Scribe, auerruncent, prohibeant, sic habent antiqui, & Veneti codices. Dij meliora piis. Dij omen obruant, & vt est in Antonianis, hoc quidem detestabile omen auertat Iupiter. In altero) Caesare. In altero) Pompeio. Supplicium) Poena post perditam causam. Quando Caesar victor exclamabit, Ve victis. Quod si hoc ipso) Lege, Quid. Premar) Instet Caesar vt ab eo triumphu accipiam. Quid enim) Debit ne irasci mihi Pompeius, si non ad eum transimus Corfinio amissio? quasi dicat, non debuit. & παρρησία) Spem honestam & liberam, hoc est, scit se non posse audacter de me queri. melius hanc vocem graecam vno verbo interpreteris, inuerecundissimam. Est enim Parrhisia quaedam imperterrita loquendi licentia, qua in disputand hodie sophistae abutuntur quise Parrhisi nos hodie vocant, non tantum ab vrbe Parrhisi, rum Lutecia, quae alit huiusmodi ranas coaxantes, garryre optimos, loqui ineptissimos, qui asinos alatos faciunt, lapidem extra mundum ponunt, trepidationis nouum motum inueniunt, quotidie humanos faciunt Apuleios sine aniculae Milonianae artuculis, vnam in labruscam conuertentes. Ex hac nascitur anguillarum plena, bufonum & bubonum cauea, etuo larunt onoccephali, plage Pharaonis, Strodi, Burlei, Ochanes & Forabrichi, q garrytibus quotidianis & disputatiunculis hircosis subbassilicanos abigunt in forum. τὸν δ' ἐστὶ δ' ἔσσι δ' ἔσσι δ' ἔσσι) Seruus non est qui mortem non timet. Est Euripidis iambricus. huc illud Lucani vergit, Non cogitur vllus Velle mori.

Auerruncare.

Aparrhisiaston.

Parrhisia.

In Parrhisi nos.

Nō seruus est qui non timet.

me, & scribis in sententia te manere. Mihi autem superioribus literis videbare non dubitare, quin cederet ita, si & Cn. bene comitatus conscendisset, & Coss. transissent. vtrum hoc tu parum meministi? an ego non satis intellexi? an mutasti sententiam? Sed aut ex epistola, qua expecto, perspiciam quid sentias, aut alias abs te epistolas eliciam. Brundisio nihil dum erat allatum. O rem difficilem, planeque perditam. Quod nihil praetermittis in consilio dando, quod tamen nihil quod tibi ipsi placeat, explicas. Non esse me vna cum Pompeio gaudes, ac proponis, quod sit turpe me adesse, cum quid de illo detraheretur nefas esse approbare. Certe, contra igitur? Diu, inquis, auerruncent. Quid igitur fiet? si in altero scelus est, in altero supplicium? Impetrabis inquis a Caesare, vt tibi abesse liceat, & esse ociosum. Supplicandum igitur? miserum. Quid si non impetraro? & de triumpho erit inquis integrum. Quid si hoc ipso premar, accipiam? quid scedius? neges? repudiari se totum, magis etiam, quam olim in Quinquenario putabit, ac solet, cum se purgat, in me conferre omnem illorum temporum culpam, ita me sibi fuisse inimicum, vt ne honore quidem a se recipere velle, quanto nunc hoc idem accipiet asperius? tanto scilicet, quanto & honor hic illo est amplior, & ipse robustior. Na quod negas te dubitare, quin magna in offensam sum apud Pompeium hoc tempore, non video causam cur ita sit hoc quidem tempore. Qui enim amisso Corfinio, denique certior me sui consilii fecit, is queritur Brundisium me non venisse, cum inter me & Brundisium Caesar esset? Deinde etiam scit παρρησία) esse in ea causa querela sua. Me putat de municipiorum imbecillitate, de delectibus, de pace, de vrbe, de pecunia, de Piceno occupando plus vidisse, quam se. Sin cum potuero, non venero, tu erit inimicus, quod ego non eo vereor, ne mihi noceat. (Quid enim faciet? τὸν δ' ἐστὶ δ' ἔσσι δ' ἔσσι δ' ἔσσι) sed quia ingrati animi crimen horreo. Confido igitur aduentum nostrum illi, quoquo tempore fuerit, vt scribis, ἀσμενέσπον fore. Na quod ais, si hic temperatius egerit, consideratius consilium te daturum, qui hic potest se gerere non perditum? vita, mores, ante facta, ratio suscepti negotii, loci, vires honorum? aut etiam constantia? Vixdum epistolam tuam legeram, cum ad me, currens ad illum Posthumus Curtius venit, nihil nisi classeis loquens & exercitus. Erapiebat Hispanias, tenebat Asiam, Sicilia, Africa, Sardinia, cōfestim in Graecia persequabatur. Eundem igitur est, nec tam, vt belli, quam vt fugae locum sumus. Nec enim ferre

potero sermones istos, quicquid sunt. Non sunt enim certe, vt appellantur, boni, sed tamen id ipsum scire cupio, quid loquatur, idque vt exquiras, meque certior facias, te vehementer rogo. Nos adhuc quid Brundisii actum esset, plane nesciebamus, cum sciemus, tum ex te, & ex tempore consilium capiemus, sed vtetur tuo. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S.

Domitii filius transit Formias. VIII. Id. currens ad matrem Neapolim, mihique nunciari iussit, patrem ad urbem esse, cum ex eo curiose quaesisset seruus noster Dionysius. Nos autem audieramus eum profectum siue ad Pompeium, siue in Hispaniam: id cuiusmodi sit, scire sane velim: nam ad id quod delibero, pertinet. si ille certe nusquam decessit, intelligeret Cn. non esse facileis nobis ex Italia exitus, cum ea tota armis praesidiisque teneatur, hyme praesertim. Nam si commodius anni tempus esset, vel infero mari liceret vti, nunc nihil potest, nisi supero transmitti, quo iter interclusum est. Queres igitur & de Domitio, & de Lentulo, a Brundisio nulla adhuc fama venerat, & erat hic dies. VII. Id. quo die suspicabamur, aut pridie Brundisium venisse Caesarem: nam Calen. Arpis manserat. sed si Posthumum audire velles, persecutus erat Cn. Transisse enim iam putabat coniectura tempestatum, ac dierum. Ego nautas eum non putabam habiturum. Ille confidebat, & eo magis, quod audita nauicularis hominis liberalitas esset. Sed tota res Brundisina iam quoquomodo habeat se, diutius nescire non possum. Ego & si tam diu requiesco, quam diu aut ad te scribo, aut tuas literas lego, tamen & ipse egego argumento epistolarum, & tibi idem accidere certe scio. Quae enim soluto animo familiariter scribi solent, temporibus his excluduntur. quae autem sunt horum temporum, ea iam contriuimus. Sed tamen ne me totum aegritudini dedam, sumpsit mihi quaedam, tanquam deos, quae & politiae sunt, & temporum harum, vt & abducam animum ab querelis, & in eo ipso, de quo agitur, exercear. Haec sunt huiusmodi, ἐπιμνηστικὸν ἢ τῆς πατρίδος, προσωνημνηστικὸν δὲ θυτῆος ἢ πατρὸς ἢ τῆς πατρίδος, προσωνημνηστικὸν κατὰ λυσίην πρακτικόν, καὶ ἀλλοτρίων ἀπορίας ἢ πόνων καὶ ἀσθενειῶν, ἐπιμνηστικόν τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀπορίας ἢ πόνων, ἢ παρρησίας ἀγύγαν τῆς πατρίδος, προσωνημνηστικὸν ἢ τῆς πατρίδος, ἐπιμνηστικὸν τῶν ἀγαθῶν ἀναρχῶν

Argumentum. CLXXI. DOMITIUS Aenobarbus captus a Caesare abire permittitur, ad Pompeium redit, quare eo victo interclusus est exitus Ciceroni. Declamat an manendum in patria sub tyranno, an deiciendum tyranni. Ita abducit animum a molestiis. Ad matrem Neapolim nunciaturus aduentum patris, qui potitus hostium clementiae Caesaris seruatus ad Pompeium forte properabat, in qua magna se uentis fortunae uarietas fuit, cum enim se in insido oppido collocasset, proditus ab oppidanis, desertus a militibus suis de consilio sibi morte cogitauit: tade pharmacum bibit, uenenum hauisse ratus, quod ex industria mores dominum calles seruus preparauerat somnificum uidelicet potionem, mox uero poenitentia ductus audita Caesaris clementia omni conatu uiuere satagebat, cui subridens seruus prudencie uir minime seruilis re detexit, uita condonauit, ac dominum procius exhilarauit: is tamen Domitius ad Pompeianas partes ilico se contulit pro patria certus pro Latino mori, & a Caesare eodem obruncatur dicere, Insani esse hominis bis eidem parcere, quando rusticitas nullo vincitur obsequio. Decessit abiit, nec Romam nec ad Pompeium transmittere Domitius potuit, anxie uel colligo, M. T. exquirat occasione purgandi se nobilitati, & optimatibus quod hoc praesertim tempore ad Pompeium non traiecit. Aenobarbi exemplum adducit, qui diu se torserat ut ad Pompeium transiret, nec inueniebat eum fugium. Nauicularis) nautis. Θεός) Infinitas causas. Cic. in Topicis ad Trebatium, Quae questionum duo sunt genera, alterum infinitum, alterum definitum. Definitum est, quod ἕως θεοῦ, Graeci, nos causam. Infinitum, quod θεοῦ illi appellant, nos propositum possumus nominare, de his Quintilianus, Cic. de Oratore, Fortunatianus & ceteri. Thesis, an ducenda sit vxor, hypothesis, an Latina ducenda. ἐπιμνηστικόν)

Nauicularis Thesis.

Hypothesis

An manendum in patria ex tyrannide oppressa, an quouis modo tyrannidis destructio facienda sit, etiam si ciuitas de summa rerum periculum subitura sit. vtrum cauendum sit tyrannidem destruen-

In his ego me consultationibus exercēs, & differens in vtraq; parte, tū græce, tū latine, & abduco parūper animū a molestiis, & ἄν' ἡσυχουῶ delibero. sed vereor, ne tibi ἀναμνος sim. Si enim recte ambulauit is qui hæc epistolam tulit, in ipsum tuū diem incidit. Vale.

M.T.C. T.P.ATTICO S.

Atali die tuo scripsisti epistolam ad me plenā cōsiliū, summęq; tū benevolentie, tum etiā prudētie. Eā mihi Philotimus postridie q̄ acceperat, reddidit. Sunt ista quidem, quæ disputas, difficillima, iter ad superū, & nauigatio infero, discessus Arpinū, ne hūc fugisse mansio Formiis, ne obtulisse nos gratulationi videamur. Sed miserius nihil, q̄ ea videre, quę tamē iā, iam inquam videnda erūt. Fuit apud me Posthumius, scripsi ad te, q̄ grauis. Venit ad me etiā Q. Fufius, quo vultu, quo spiritu, properās Brūdusiū, scelus accusans Pōpeiū, leuitatē & stultitiā Senatus. Hęc qui in mea villā nō ferā, quomodo tū in Curia potero ferre? Age finge me, quāuis ὀλομαχως hæc ferentē. Quid illa? dic M. Tulli, quę habebūt exitū? Et omitto causam reipublicę quā ego amissam puto cū vulneribus suis, tū medicamētis his, quę paratur. De Pōpeio quid agā? cui plane? quid etiā negem, successui. Semper em̄ causę euentorū magis mouēt, q̄ ipsa euēta. Hęc igitur mala, quibus maiora esse quę possunt? cōsiderās, vel potius iudicās eius opera accidisse & culpa, immittior eram huic, q̄ ipsi Cæsari. Vt maiores nostr funestiorē dicim esse voluerunt

Argumentum. CLXX.

DIFFICVLTA Tem traicere volenti Ciceroni obiecerat Atalicus. quoniam tamen neq; Cæsarem nec Cæsarianos videre potest, traicere auct. Pompeio succēset. Optimatibus non confidit. Interclu sum se dolet. Pompeium significat transisse mare, cum Consulibus & Trib. pl. quod non transferit dolet turpitudinis imagine. NE HVnc fugisse) Videamur Cæsarem. Gratulationi) Municipaliū Cæsarem victorem excipiētium. ius ομᾶχος) Bono stomacho. Causę euentorum) Propter quas malum euentum aliquod consecutum est. quoniam euentum est in manu fortunæ, vnde prisci bonū euentum coluerē, quod Varro in re Rusticā, Pintius & Apuleius docuerē, & i. o. j. in nostris annotationis.

PVS.

Eufonia chos.

Euenta.

Alliensis) Quando victi sunt Tribuni Romani magna ac insigni strage apud Alliam fluiti. Hoc malum) Captam esse a Gallis urbem. Ex illo) Alliensis bello originem traxit. Religiosus) Ater, diro nomine infamis. Alter) Urbis captæ. Sed ea iam) Mox statim mutato consilio amore suadente, adhaeret Pompeio. Exciderunt) Odiā in Pompeium obliteraui. Cum & mater) Scribendum, Cum ei & mater & dea. Dixisset) Deest hic verbus, ἡὼ δ' ἄμα τ' ὠκύμορος μοι διζυρός περὶ πάντων ἔπλω. Nūc autem, simul breui moriturus, & ærumnosus supra oēs. Matri ipse respondit, ἀντίκα) Vt statim

Alliensis dies,

Alliensis pugne, q̄ Urbis captę, q̄ hoc malum ex illo, itaq; alter religiosus, etiam nunc dies, alter in vulgus ignotus. Sic ego decem annorum peccata recordās, in quibus inerat ille etiam annus, qui nos hoc defendente, ne dicam grauius, afflixerat, præsentisq; temporis cognoscens temeritatem, ignauiam, negligentiam, succensebam. Sed ea iam mihi exciderunt, beneficia eiusdem cogito, cogito etiam dignitatem. Intellico serius equidem, q̄ vellem, propter epistolas, sermoneq; Balbi. Sed video plane nihil aliud agi, nihil actum ab initio, q̄ vt hunc occideret. Ego igitur, si quis apud Homerum, cū ei & mater & dea dixisset, ἡὼ δ' ἄμα τ' ὠκύμορος, μοι διζυρός περὶ πάντων ἔπλω. Matri ipse respondit, ἀντίκα πενταίρη ἐπεὶ ἐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρω κρινομυλῶ ἐπαμύνα. quid si non ἑταίρω solum, sed etiam διζυρό? Adde tali viro, talem causam agenti, & ego vero hæc efficiā, & ei candida vita, puto. Optimatibus vero tuis nihil confido, nihil iā ne in seruiū quidē. Video vt se huic dent, vt daturi sint. Quicq; tu illa putas fuisse de valetudine decreta municipiorum, præ his de victoria gratulationibus? Timēt inquires. at ipsi tū se timuisse dicunt. Sed videamus quid actū sit Brundusiū. ex eo fortasse mea consilia nascentur, aliq; literæ. Nos adhuc Brundusio nihil. Roma scripsit Balbus putare iam Lentulum Cos. transmisisse mare, nec eum a minore Balbo conuentum, q̄ is hoc iam Canusii audisset, inde ad se eum scripsisse, cohortis sex, quæ Albæ fuissent, ad Curium in via Munitia transisse. id Cæsarem ad se scripsisse, & breui tempore eum ad urbem futurum. Ergo vtar tuo consilio. neq; me in Arpinum hoc tempore abdā, & si Ciceroni meo togam purā cum dare Arpinū vellem, hanc eram ipsam excusationem relicturus ad Cæsare. Sed fortasse in eo ipso offendetur. cur non Romæ potius? sed tamen si est conueniendus hic potissimū, tum reliqua videbimus, id est, & quo, & qua, & quando. Domitius (vt audio) in Cosano est quidem, vt aiunt, paratus ad nauigādum. Si in Hispaniam, non probo, si ad Cn. laudo. quouis potius certe, q̄ vt cercum videat, quem ego profus aspicerē non possum,

obeam posteaq; non eram socio interfecto suppetias latitatus. Talem causam) Publicam. Ei) Pompeio, supple est. Candida vita) Benigna, non maligna. Inferuio) Amore optimatum nihil ago aut conscendo, sed amore Pompeij. Quicq;) Minima pars. Cæue putes quicquam fuisse cum vota fecerunt de valetudine Pompeij, præ his quæ pleno ore gratulabantur Cæsari victorū. De victoria) Quod Cæsar victoria potitus esset. Transmisisse me) Scribere mare. Munitia) Alqui Numitia, an a Numitio fluuiō nō satis compertum habeo, Quando.) Conueniendus Cæsar. Certum) Scribendum Cercum, qua voce Cæsar intelligitur, qui clementia simulata utebatur & velata. Cercum vocabant quasi caudam leporis qua lippitudo extergebatur pilo molliori, Auctor Aristophanes. Alibi Cicero blanditias Cæsaris suspectas habet, etiam Balbi. Alij quoniam cercum hoc est caudā vulpis eum puritum dicimus vulgo, qui leuiter ac molliter verberatur ita Cæsar a simulata clementia ac blanda victoria cercus appellabitur. Sūt qui circum malunt q̄ cercum scribere, quo significatur ab Aristotele tertiuū genus accipitrum, de quo & Plinius libro. x. nō tacuit, vt Marc. Tullius per hoc verbum innuere velit omnia rapere cupidum Cæsaris ingenium. Alij cercum conuouulum volunt, alij nitedulam murem, nonnulli gallam, cui forte alludit Ciceronis enigma, quod Gallos secum Cæsar traxerat vel domuerat. Nō ablutit a Cæsare quod de nitedula prædixim propter illud Ciceronis. Nitedula e vepreculis erūpens rempublicā conatur arrodere, quod Cæsar moliebatur,

Munitia via,

Cercus Cæsar

Circus

Circus.

Quid si Circum Cic. vocarit Cæsarem ab accipitris celeritate: Cū Ægyptij aliquid celeriter factum significare volebāt, auctore Diodoro, accipitrem pingebāt. Deprehēdi in codice viri nec indocti nec incuriositererēt & infra, non prorsus, sed patronus. Conuenturam) Cōditionibus pacis rem transigi posse. Præcidisse corrupisse ne his Cæs. uti posset. Ardeo) Quod non transferim. ouē) Neq; mihi cor fixum est, sed ludicram facit, vel sublit. αἰσχροῦ) Turpitudinis imaginatio. Quid homo) Quis esset tanti vt hunc leuaret dolorem: vix iā deus leuaret.

Qui Titinij) Scribe, Quinti Titinij. ἢ δ' ἰσχυροῦ) In potestate. Alij ἢ δ' ἰσχυροῦ) scribunt, hoc est in potentia & tyrannide. τὸν τε δ' ἑ) Simul duo euntes. Principiū est carminis heroici in Iliade, quo significatur duo concordēs per ignem ardentem transitorios, nec eis cōsiliū defuturū. Eodem prouerbio utitur Cicer. lib. 9. Epist. fam. ad Varronem, Versus est integer lib. x. Iliados.

ἄλλ' εἰ τις μοι ἀνὴρ ὄμ' εἶπε ἢ τὸν ἄλλ' ὄμ' εἶπε. Μάλλον δ' ἀλωπὴν ἢ ἄλλ' ὄμ' εἶπε. Ἐπεὶ περὶ ἐσθλῶν, σὺ γὰρ δ' ἄν' ἐρχομῶν καὶ περὶ τὸ δ' ὅτι φρονήσεν. ὁμοίως κέρδιος ἐν μῶν) δὲ εἰ πρὸς τὸ νοῖσιν, ἀλλ' ἄπε. αἰ ἐρχομῶν δὲ ἴδοις, λεπτὴ δὲ περὶ μῆδ' εἶ.

Simul duo euntes.

His verbis significatur duobus simul euntibus solamē maius ac confidentiam sequi maiorem, cum in duobus consilium promptius sit q̄ in vno. Apuleij in libro de Demonio Socratis verba sunt hæc. Itidem cum rebus creperis & afflictis spectatores deligendi sunt, qui nocte in tempesta castra hostium penetrent, nonne Vlyxes cum Diomede deliguntur, veluti consilium & auxiliū, mens & manus, animus & gladius? Vt populari) Scribe, Vti via populi. Vt ea) Lege, & ea. Vel mori) Etia mori. mos loquendi popularis.

Quid alios? sed opinor quiescamus, ne nostram culpam coarguamus: qui, dum Urbem, id est patriam amamus, dumq; rem conuenturam putamus, ita nos gessimus, vt plane interclusi, captiq; sumus. Scripta iam epistola, Capua literæ sunt allatæ hoc exemplo. Pompeius mare transit cū omnibus militibus, quos secū habuit. hic numerus est hominū milia. XXX. & Coss. duo, & Trib. pl. Senatores, qui fuerant cum eo, omnes cum vxoribus, & liberis conscendisse dicuntur ad. III. Non. Mart. Ex ea die fuere septentriones venti. naues, quibus vsus non est, omnes aut præcidisse, aut incendisse dicunt. De hac re literæ L. Metello Trib. pl. Capuam allatæ sunt ab Clodia focru, quæ ipsa transit. Ante sollicitus eram, & angebar, si cut res scilicet ipsa cogebat, quo uti consilio possem, nunc autem, postq; Pompeius, & Coss. ex Italia exierunt, non angor, sed ardeo dolore. Ἐδέ μοι ἴτος ἔμπεδοι, ἀλλ' ἀλάληται. Non sum inquam (mihi crede) mentis compos, tantum mihi dedecoris admisisse videor, me non primum cum Pompeio qualicūq; consilio vsu, deinde cum bonis esse, quāuis causa temere instituta, præsertim, cum ii ipsi, quorum ego causa timidius me fortunæ committebam, vxor, filia, Cicerones pueri, me illuc sequi mallent, hoc turpe, & me indignum putarent. Nam Quintus quidem frater quicquid mihi placeret, id rectum se putare aiebat, id animo æquissimo sequebatur. Tuas nunc epistolas a primo lego. hæc me paulum recreant: primæ monent & rogant, ne me proiciam: proximæ te gaudere ostēdunt, me remansisse. eas cum lego, minus mihi turpis videor, sed tādū dum lego. Deinde emergit rursum dolor, ἀρχὴ φωντασία. Quam ob rem obscrote mi Tite, eripe mihi hunc dolorem, aut minue saltem aut consolatione, aut consilio, aut quacūq; re potes. Quid tu autem possis? aut quid homo quisq; vix iam deus. Equidem illud molior, quod tu mones, sperasq; fieri posse, vt mihi Cæsar concedat, vt absim, cū aliquid in Senatu contra Cn. agatur: sed timeo, ne non impetrem. Venit ab eo Furnius, vt quidem scias, quos sequamur, Q. Titinij filiū cū Cæsare esse nūciat, & illū maiores mihi gratias agere, q̄ vellē. Quid aut me roget? paucis ille quidē verbis: sed ἢ δ' ἰσχυροῦ) cognosce ex ipsius epistola. Me miserū, quod tu nō valuisti, vna fuisset, consiliū certe non defuisset. σὺ π' ἄν' ἐρχομῶν. Sed acta ne agamus, reliqua paremus.

Argumentum. CLXXI.

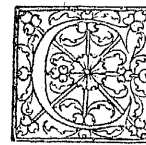
INSCRIPTIO huius epistolæ Cæsarianæ in priscais codicibus est huiusmodi, C. Cæsar Imperator. M. T. Ciceroni Imperatori. Cæsar Ciceronem hortatur, etiam rogat vt sit in Vrbe, confidit enim se celeriter ad urbem venturum, vt eius ope rerum omnium vti possit. ATQVE Effem) Repete verbum, cum atque cum esset. Saepē & Saepius) Rara locutio, qua Cicerō semper abstinuit, semel & saepius ab eo dictum, xlii. in Antonium. Ope) Instrumento hodie dicunt. A libi notauimus opes pro quacūq; facultate a Cicerone ponit. Argumentum. CLXXII.

PIVS.

Sæpe & saepius. Semel & saepius. Ope.

Me adhuc hæc duo fefellerunt: initio spes compositionis, qua facta, volebam uti via populi, & ea solitudine senectutem nostram liberari: deinde bellū crudele & exitiosum suscipi a Pompeio intelligebam. Melioris mediūssidius ciuis & viri putabam, quouis supplicio affici, q̄ illi crudelitati non solum præesse, verum etiā interesse. Videbatur vel mori satius fuisse, q̄ esse cum iis. Ad hæc igitur cogita mi Attice, vel potius excogita, quemuis euentum fortius feram, q̄ hunc dolorem. Vale.

C. Cæsar Imperator M. T. Ciceroni Imperatori S.

VM Furnium nostrum tantum vidissem, neq; alloqui, neq; audire me commode potuisset properatē, atq; effem in itinere præmissis iam legionibus: præterire tamen non potui, quin & scriberem ad te, & illum mitterem, gratiasq; agerem: et si hoc officium sæpe, & saepius mihi facturus videor, ita de me mereris. In primis a te peto, quoniam confido me celeriter ad Urbem venturum, vt te ibi videā, vt tuo consilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum uti possim. Ad propositum reuertar, festinationi mee, breuitatq; literarum ignosces: reliqua ex Furnio cognosces. Vale.

M. T. C. P. ATTICO S.

CRIPSERAM ad te epistolam, quam darem. III. Iduū, sed eo die is, cui dare volueram, non est profectus. Venit autem eo ipso die ille celerius, q̄ Saluius dixerat. Attulit vberimas tuas literas, quæ mihi quiddam, quasi nepenthes stillauerunt.

Ægypto tribuit, tum etiam cum rigaretur Ægyptus. Herbas certe Ægyptias ab regis vxore traditas suæ Helenæ plurimas narrat. Ac nobile illud nepentes obliuionem tristitiæ veniamq; afferēs, & ab Helena vtrique omnibus mortalibus propinandum. Non omittenda sunt quæ Homerus in Odyssæa de nepenthe scribit. Græce non scribam ne ostētare magis q̄ docere videar. Inducit Homerus libro Odyssææ quarto Æphalionem ministrum Menelai celerem, ibi inquit obses cæcus. Rursum alia cogitauit Helena Iouis filia: statim in vinum inticiens medicamentum nepenthes sine dolore malorum obliuisci faciens omnium qui deglutiret. In cratere autem misceret. Non tota die lachrymas dimitteret a genis, neq; si ei moreretur mater & pater, neq; si in eius cōspectu frater aut cauis filius ense interficeretur, hic

PIVS.

Nepenthes.

Notatio.

oculis videret. Talia Iouis filia habebat medicamenta...

Depacisci.

Gorgonis caput intorquet.

Acharistia.

Recreatum enim me non queo dicere, sed plane...

regulam illum in Italia nullam relicturum. Te ne igitur socio?

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Conantibus prid. Iduum nobis ac noctu quidem, Statius a te epistolam breuem attulit.

Tegulam) Si in arido, quid in viridi, quantum bacchabitur in crumenas...

Argumentum. CLXXIII. TORQVATVS & OPTIMATES transfretarunt, Cicero adhuc haesitat...

CVI DICEREM) Hoc carmen in caluitio imprimendum est...

Argumentum. CLXXIII. PPIVS & CORNELIVS Balbus victoria apud Corfinium acceptam contra Domitium Caesari gratulati fuerant...

PIVS.

PIVS.

C. Cæsar C. Oppio & L. Cornelio Balbo. S.

cohibere, victoriam temperare, aduersarium nobilitate, ingenio, virtute præstantem, non modo extollere iacentem, sed etiam amplificare eius priuam dignitatem: hæc qui faciat, non ego cum summis viris comparo, sed simillimam deo iudico. Mox, Victoriã vicisse videris: cum ea illa, quæ ipsa erat adepta, victis remisisti. Sed coram Cæsare loquebar, & vti dicere solebat Atticus, timebat. VOLVNTATES recuperare) Amorem refarcire ob civile bellum omissum. Cn. Magium Pompei Præfici codices. Magium Cn. Pompeii præfectum, fabrum videlicet. Fuit enim magius præfectus fabrum Pompeii: qui Marcellum exulem Athenis confodit.

Cn. Magius.

Argumentum. 175

CORNELLVS Balbus partium vtriusque amicus: qui paci studere semper videri voluit, Ciceronem pacis amicum monet, vt perspecta ex literis superioribus Cæsaris voluntate atque clementia, concordie studeat. Rogat ne contra Cæsarem aut Pompeium a quo tantum accepit beneficium veniat, integrum se conseruet: interponat se paci non desperatissimæ, ac vtrique duci suam beneuolentiam præstet. SVBPOSTEAQUAM) Gaditana Barbaries. Hoc putassem mendum nisi concordies essent præfici recentesque codices. Est id quod dici solet, aliquantum temporis postquam ad te scripsi, Sub temperamentum significat, & dimittit, vt suburbanum, subaustrium. Ab Cæsare) De epistola superiori intelligit. Eius aduersarii) Cæsaris. Hoc satis habebit) In hoc satisfacies: Cæsari non displicebis. Bonitate) Antiqui codices habent, voluntate, nil immuto. In his castris quæ) Lege in his castris essem quæ. Dixit) Alii duxit, hoc est putauit.

Subposteaqu.

Sub.

Audeo mehercule vos significare literis, quam valde probetis ea, quæ apud Corneliū sunt gesta: consilio vestro vtralibenter: & hoc libentius, quod mea sponte facere constitueram, vt quæ lenissimum me præberem: & Pompeium darem operam vt reconciliarem. Tentemus hoc modo, si possumus, omnium voluntates recuperare: diuturna victoria vtriquando reliqui crudelitate odiū effugere non potuerunt: neque victoriam diutius tenere præter vnū L. Sullam: quæ imitaturus non sum. Hæc noua sit ratio vincendi: vt misericordia & liberalitate nos muniamus. Id enim quemadmodum fieri possit, nonnulla mihi in mentem veniunt, & multa reperiri possunt. De iis rebus rogo vos, vt cogitationem suscipiatis. Cn. Magium Pompeii præfectum deprehendi scilicet: & meo instituto vsus sum, & eum statim missum feci. Iam duo Præfecti fabrum Pompeii in meam potestate venerunt: & a me missi sunt. Si volent grati esse, debebunt Pompeium hortari, vt malit mihi esse amicus quæ iis, qui & illi & mihi semper fuerunt inimicissimi: quorum artificibus effectus est, vt Resp. in hunc statum perueniret. Vale.

L. Cor. Balb. M. T. Ciceroni. S.

SVBPOSTEAQUAM) literas comuneis cum Oppio ad te dedi, ab Cæsare epistolam accepit: cuius exemplum tibi misi: ex quibus perspicere poteris, quæ cupiat concordiam, & Pompeium reconciliare: & quæ remotus sit ab omni crudelitate: quod eū sentire, vt debeo, valde gaudeo. De te, & tua fide, & pietate idem mehercule mi Cicerone sentio, quod tu: non posset tuam famam & officium sustinere: vt contra eum arma feras, a quo tantum beneficium te accepisse prædicis. Cæsarem hoc idem probaturum exploratum, pro singulari eius humanitate habeo: eique cumulatissime satisfacturum te certe scio: cum nullam partem belli contra eū suscipias: neque socius eius aduersariis fueris. Atque hoc non solum in te tali & tanto viro satis habebit: sed etiam mihi ipse sua concessit bonitate, ne in iis castris esse, quæ contra Lentulum aut Pompeium futura essent, quorum beneficia maxima haberem: sibi quæ satis esse dixit, si

togatus urbana officia sibi præstitissem, quæ etiam illis velle præstare, si possem. Itaque nunc Romæ omnia negocia Lentuli procuro, sustineo, meumque officium, fidem, pietatem iis præsto. Sed mehercule rursus tam abiectam compositionis spem non desperatissimam esse puto, quoniam Cæsar est ea mente, qua optare debemus. hac re mihi placet, si tibi videtur te ad eum scribere, & ab eo præstitum petere, vt petisti a Pompeio me quidem approbante temporibus Milonianis. Præstabo (si Cæsarem bene noui) deum prius tuæ dignitatis, quam suæ utilitatis rationem habiturum. Hæc quæ prudenter tibi scribam, nescio: sed illud certe scio, me ab singulari amore, ac beneuolentia quæcumque scribo, tibi scribere: quod te (ita incolumi Cæsare moriar) tanti facio, vt paucos æque ac te caros habeam. De hac re cum aliquid constitueris, velim mihi scribas. Nam non mediocriter laboro vtrique, vt vis, tuam beneuolentiam præstare possis, quam mehercule te præstaturum confido. Fac valeas.

L. Cor. Balb. & C. Oppius M. T. Ciceroni S.

Edum hominum humilium, vt nos sumus sed etiam amplissimorum virorum consilia ex euentu, non ex voluntate a plerisque probari solent, tamen freti tua humanitate quod verissimum nobis videbitur de eo quod ad nos scripsisti, tibi consilium dabimus: quod si non fuerit prudens, at certe ab optima fide, & optimo animo proficietur. Nos nisi id, quod nostro iudicio Cæsare facere oportere existimamus, vt simul ac Roma venerit, agat de reconciliacione gratie sue & Pompeii, id eum facturum cum ex ipso cognouissemus, te hortari desineremus, vt velles his rebus interesse, quo facilius, & maiore cum dignitate per te, qui vtrique es coniunctus, res tota cõficeret: aut si ex contrario putaremus Cæsare id non facturum, & eum velle cum Pompeio bellum gerere sciremus, nunquam tibi suaderemus contra hominem optime de te meritum arma ferres, sicuti te semper orauimus, ne contra Cæsarem pugnares. sed cum etiam nunc quod facturum Cæsar sit, magis opinari, quam scire possumus, nisi hoc non videri eam tuam esse dignitatem, neque fidem omnibus cognitam, vt contra alterutrum, cum vtrique sis maxime necessarius, arma feras, & hoc non dubitamus, quin Cæsar pro sua humanitate maxime sit probaturus. Nos tamen (si tibi videbitur) ad Cæsarem scribemus, vt nos certiores faciat, quod hac re acturus sit, a quo si erit nobis rescriptum, statim quæ sentiemus

Togatus) In vrbe ac foro versatus, non in armis. Toga enim pacis & quietis, etiam politicae vitæ signum est, quod alibi M. Tul. edocet interpretatus suum ipsum versiculum, Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ. Illis) Pompeio, ac cæteris optimatibus. Procuro) Ago, negotiorum. In antiquo marmore Bergoni sic legitur, Procurator erant Lepidæ, moresque regebant, Dum vixi, mansit Cæsaris illa nurus. Milonianis) Quando Milonem Pompeio reconciliare Cicero studuit, offensam, quoniam Pompeiana reum clausuram signa Milonem.

Toga.

Argumentum. CLXXXVI.

ESVNT illæ literæ communes, de quibus in epistola superiore Balbus, in quibus Balbus & Oppius Ciceronem monent vt cum Cæsare vergat ad pacem, de qua agebat in Senatu, Mar. Tullius veniat Romam, vt maiori cum dignitate id cõferri posset, tamen de rebus huiusmodi ad Cæsarem se daturos literas Ciceroni recipiunt. EVENTV) Liuiana sententia, cui succinit Claudiæ Epici poetæ carmen, Euentu stolidi rerum didiceret magistro. Hic itatior Ouidiana Heroïna proclamauit, Careat successibus opto Quisquis ab euentu facta notanda putat. Liuius libro. 2. de secundo Punico bello, Nec euentus docet hoc, stultorum ille magister est, sed ratio. At certe) Saltem.

PIVS.

Ex euentu consilia probare.

Argumentum. CLXXXVII.

INFORMIANO erit Cicerone, In iurias Pompeii oblitiscitur. Concordiam desperat. Bellum exitiosum imminet, quo fame vexabitur Italia. Detestatur iram Pompeii in patriam & optima mates quos reliquit. Cum Cæsarem videbit, grauitatem in sermone seruabit. Dõnitium improbat. Nonnulla subdit de prædiis & hortis.

PIVS.

VOLUNTATI Lege voluntate, hoc est eo non recusante. Ante commemorantur Legendi. A te. (Θέρος) Postiones, de quibus supra. Argumenta deliberativa in utraque parte. Διονύσιος ἐν κο. (100) Dionysius in Corintho. Adagium celebre quo significam aliquem e summa dignitate atque imperio ad priuam fortunam redactum, ad humilemque sortem. Notum est enim Dionysium iuniorē a regia fortuna in scholam triuialecom pulsum, pueros erudire conatum in literis ac musicis. Quintilianus lib. viij. Est in exemplis allegoria, si non prædicta ratione ponatur. Nam ut Dionysium Corinthi esse, quo Graeci omnes utuntur, ita plura similia dici possunt. Initiū huius prouerbii Plutarchus ponit in libro de Garrulitate, a Lacedæmonibus responsum Philippo Regi Macedoniae in fultanti ac bellicum incensenti. Dionysius in Corintho. Quo significare volebat, posse ex alrissima fortuna quempiam ad id miserarū detrueri, ut sordidissima quæque aggredi fortuna cogere sinistra non fastidiat, & si tractat historici hoc ideo factisse Dionysium, ut videlicet scholā adaperiret triuiale uti quo quomodo posset ipe raret. Quod inuit vates ingeniosus in Ibis sic, Ille syracoſia mō formidat in vrbe. Vix humili durā reppulit arte famē. O tyrannorū execrabile peſte, violētā, Dis ac hoīb. iſeſtā. si primū auctore Rom. theologo, Dis insensibilis fuit, eosque ipuissime violat, qui se ipsos fingunt religiosos ut ab infera eis vi populi subditi abstineat, violarecū veriti, quem dii ab eo culti i tutela habeat. Hic Dionysius deos sine discrimine spoliabat, aureas eorum vestes alportas, ac laneis amiculis vesties, utriusque tpe ea ducēs cōmodiora, quæ pariter estū me liꝝ ppullaret ac frigus. Corruptis Incis aut incēsis, pēctis potius, ut ipse Ci. supra dixit, ne hostes uti possent. Corruptum apud elegantes auctores, est frangere, deprauate, diminuerē. Duceretur

Dionysius in Corintho.

Corruptere.

ad te scribemus: & tibi fidem faciemus, nos ea suadere, quæ nobis videntur tuæ dignitati, non Cæsaris rationi esse vtilissima. Et hoc Cæsarem pro sua indulgentia in nos probaturum putamus. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO. S.

Res epistolas tuas accepi postridie Iduum: erant autem illæ tertie pridie Iduum datae. Igitur antiquissime cuique primum respondebo. Assentio tibi, ut in Formiano potissimum commorer: & iam de supero mari perlabor, ut antea ad te scripsi: & quonam modo possem voluntate eius nullam Reipub. partem attingere. Quod laudas, quia obliuisci me scripsi ante facta, & dicta nostri amici: ego vero ita facio. quia ea ipsa, quæ a te commemorantur, secus ab eo in me ipsum facta esse non memini: tanto plus apud me valere beneficii gratiam, quam iniuriæ dolorem volo. Faciamus igitur (ut censes) colligamusque nos festino enim simillimus decurro: atque cursu meas commentari non desino, sed sunt quædam earum perdifficiles ad iudicandum. De optimatibus, sit sane ita, ut vis: sed nostri illud, Διονύσιος ἐπὶ κορίνθῳ. Titinii filius apud Cæsarem est. Quod autem quasi vereri videris, ne mihi tua consilia displiceant: me vero nihil delectat aliud, nisi consilium, & literæ tuæ. Quare fac, ut ostendis, ne destiteris ad me quicquid tibi in mentem venerit, scribere: mihi nihil potest esse gratius. Venio ad alteram nunc epistolam. Recte non credis de numero militum, ipso dimidio plus scripsit Clodia, falsum etiam de corruptis nauibus. Quod Coss. laudas: ego quoque animum laudo, consilium reprehendo. dispersione enim illorum, actio de pace sublata est: quam quidem ego meditabar. Itaque postea Demetrii librum de concordia tibi remisit, & Philotimo dedi. Nec vero dubito, quin exitiosum bellum impendat: cuius initium ducetur a fame: & me tamen doleo non interesse huic bello, in quo tanta vis sceleris futura est: ut cum parentes non alere nefarium sit, nostri principes antiquissimam & sanctissimam parentem patriam fame necandam putent. Atque hoc non opinione timeo, sed interfui sermonibus. Omnis hæc classis, Alexandria, Colchis, Tyro, Sidone, Andro, Cipro, Pamphilia, Licia, Rhodo, Chio, Bizantio, Lesbo, Smyrna, Mileto, Coo, ad in-

tercludendos comæatus Italiae, & ad occupandas frumentarias Prouincias comparatur: ad quam veniet iratus, & iis quidem maxime, qui eum maxime saluum volebant: quasi relictus ab iis, quos reliquit. Itaque mihi dubitanti quid me facere par sit, permagnum pondus affert benevolentia erga illum, qua dempta perire melius esset in patria, quam patriam seruando euertere. De septentrione plane ita est. Metuo, ne vexetur Epeirus. Sed quem tu locum Græciæ non direptum iri putas: prædicat enim palam, & militibus ostendit, se largitione ipsa superiorem, quam hunc fore. Illud me præclare admones, cum illum videro, ne nimis indulgenter, & ut cum grauitate potius loquar: plane sic faciendum. Arpinum cum eum conuenero, cogito, ne forte aut absum, cum veniet, aut cursem huc illuc via deterima. Bibulum (ut scribis) audio venisse, & redisse pridie Iduum. Philotimum (ut ais) epistola tertia expectabas. At ille Idibus a me profectus est, eo serius ad tuam epistolam, cui ego statim rescripseram, redita sunt meæ literæ. De Domitio (ut scribis) ita opinor esse, ut & in Cosano sit, & consilium eius ignoretur. Iste omnium turpissimus & sordidissimus, qui consularia comitia a Præatore ait haberi posse: est idem, qui semper in Republica fuit. Itaque nimirum hoc illud est, quod Cæsar scribit in ea epistola, cuius exemplum ad te misit, se velle uti consilio meo. Age esto hoc commune, est gratia ineptum id quidem, sed (puto) hoc simulat ad quasdam Senatorum sententias, dignitate fortasse sententia consularis. Illud extremum est ope omnium rerum, id ego suspicari cœpi ex tuis literis: aut hoc ipsum esse, aut non multo secus: nam permagni eius interest rem ad Interregnum non venire. Id assequetur, si per Pr. COSS. creantur. Nos autem in libris habemus non modo Coss. a Pr. sed ne Prætores quidem creari ius esse, idque factum esse nusquam. Coss. eo non esse ius, quod maius imperium a minore rogari non sit ius. Prætores autem, cum ita rogentur, ut Collegæ Coss. sint: quorum est maius imperium, aberit non longe, quin hoc a me decerni velit, neque sit contentus Galba, Scatuola, Cassio, Antonio, τὰτέμοι χάροι ευρεία χθών. Sed quanta tempestas impendat, vides: qui transferint Senatores scribam ad te, cum certum habebō. De re frumentaria recte intelligis, quæ nullo modo administrari sine vectigalibus potest, nec sine causa, & eos, qui circum eum illum sunt omnia postulantes, &

Quæ hinc Cæsarem. Illud extremum est) Ope omnium rerum. In extrema pagina epistole Cæsaris, cuius exemplum superius est, hoc continebatur, Et volo uti ope tua omnium rerum, id est in rebus omnibus. Hinc aperte concilio virtutem, amplitudinem dignitatemque Ciceronis, quem iustus Cæsar, qui omnia fato Regi putabat, qui nec quidem Iouem Maximum verebatur, Ciceroni adulat, Ciceronem ambit per epistolas proprias, generi Dolobellæ, Corneli Balbi, & reuocare nititur a proposito ad Pompeium transmittendi: animaduertens atque prælagies sagax & acutus princeps causam Pompeianam M. T. aduersum fieri meliorem, suam vero deteriore. Quid est enim aliud obaudire Cæsarem blandientem rogantem, ac prope supplicantem ne transeat? Quæ tacite accusare Cæsarem tyrannidis simulque Pompeii causam subleuare: qui volebat esse, salua libertate, potens: & si diis placet, tale ac tantum ingenium pene deperit. Lego enim in Marico, siue quod idem est socialibello, M. T. militatse exitumque crudelitatem Romanum se spreto milita ad literas contulisse, unde Roma lucrata est par imperio suo ingenium. Hoc ipsum esse Velle suffragiis prætoris creare Consules. In libris) Legum humanarum. Creari) A Prætoribus. Rogari) Alij legunt creari, placet lectio prima propter verba sequentia. τὸτέμοι) Hoc est Tellus ipsa mihi tunc ampla dehiscat. Usurpat prouerbium Lucianus in Lapithis. Aristides in Themistocle, Neque perplexus erat, neque cõsternebatur animo, neque optabat ut sibi terra dehilceret. Maro in quarto, Sed mihi vel tellus opte prius ima dehilcat, Vel pater omnipotēs adigat me fulmine ad vmbas, Pallentēs vmbas erebi, noctemque profundam, Ante pudor quæ te violēmi aut tua iura resoluam.

Cicéroni quæ literis studendi occasio.

Terra dehiscat.

Phamea. De Lanuino Agro emendo. Phameam mortuū. Illius agrī dominum de quo sic Cicero epistola ab hac sexta. De Lanuino Phamea errauit. Troianū somniauerā. id ego volui, sed plurius est istuc. Cicero scripserat se emprurire Lanuiniū agrum Phameā, cum Troiani voluisset, mortuo Phamea innuit Atticus agrum esse venalem, respondet inferius se verbis æquiuocis fuisse deceptum, quare pro tēpore omitteret. Optauit Iunge cum his, vt aliquis emeret. Si modo esset futura Respublica) Ni omnia fuscq; deq; ibunt. Videtur nonnullis intelligere de rumento Lanuino. Est enim ferax ager ille, quem emere volebat præfagiēs futuram famē propter bella ciuilia, verba inferius statim postea agrū proculdubio innuūt.

Decoquere. Scribā) Lege sciebā em decoquere quoto anno. Decoquere dicitur ager, cū quo dominus luctatur, vt inquit Cato, q incertus est, nec ad spem cōceptam respondet. sed decoctores imitatur, qui multa promittunt, pauca præstāt. Soller) Lege, solerē. Querere) Recolligere hodie barbare dicunt. Non solum) Principium sequentis clausulę. Romanicus ager, quē Cicero possidebat, subintelligitur ager. Delictū) Plus voluptatis videram mihi præstare Formianū q̄ vsus & prouētus. Digamma) Formianū agrū intelligit, qui incipit ab F. litera, q̄ golicū digamma vocatur. Adiuuat q̄ paulopost ait, q̄q̄ est bellū. Digamma dicitur. F. quoniam similitudinem habet duplicis gamma. Volui) Vēdere olim cū erat pecunia vtilitas. Post hoc verbū volui legitur in antiquis codicib; HS. D. Hoc est Sertertiū quingētis, in Aldinis scriptū est. N. S. quod soluat Apollo. Per prædē vendere. venderet cæca die per fideiussores qui datur in re pecuniaria, vas in re capitali. Qui per prædē vendit, pluris vendit, nos ad afflictum francandū dicimus. Annominationē fecit Lilius lib. ij. de secundo Punico bello, Dandā ex aerario, inquit, pecuniam mutuā, prædiis prædibusq; cauendū populo censerēt. Alexander apud Curtium libro octauo, Vestras manus intueor, vestram virtutem rerum, quas gesturus sum, vadem prædemq; habeo. Antiquum) Arcanum alii legunt, quod fuisse nomen agrī Q. Fratri satis constat. Iacere) sordescere. Addicta) Expōita. Vastitati) Ruinæ ciuiliū bellorum. Eluiones & vastitates in eadem significatione, M. Tullius appellat libro secundo officiorum.

Argumentum. CLXXVIII.

POEnitet q̄ Pompeium ruentē non sit secutus formidinis licet plenum, quīs fugæ Pompeianæ deformitas eum auerterit ab amore. tamen emergēs amor tanq̄ auis illa mare prospectare cogit. Dein se excusat quod non euolauerit. Syllanos Pompei ac Pompeianorū animos detestatur, quos imitari conseruatorē Urbis Ciceronē dedecuit, aut barbaros ad urbē adducere. Spe concordie alebatur, etas acta quietē poscit, abhorret arma. experietur tamē vt hinc auolet, quod prius auctoritate Attici fundētis contrariū, non fecit, qui turpe fugere dixit, & cum Peduceo quod quierit non improbauit.

DE LIBERALIBUS) Beroaldus scribit a liberalibus post bacchanalia videlicet. In mēse Martio Liberalia fuerē dies Libero consecratus, quando sol est in piscibus. Habet & is mensis diem sacrum Mamurio. Sunt Quinquatria, Quaternio.

M. T. C. T. P. ATTICO. S. Liberalibus nihil habebā, quod scriberem, neq; enim noui quicq̄ audieram, & ad tuas omneis rescripserā pridie. Sed cum me egritudo non solū somno priuaret, verum ne vigilare quidem sine

summo dolore pateretur, tecum vt quasi loquerer, in quo vno acquiesco, hoc, nescio quid, nullo argumēto proposito scribere institui. Amens mihi fuisse videor a principio, & me vna hæc res torquet, q̄ nō omnibus in rebus labentē; vel potius ruentē Pompeiū tāq̄ vnus manipularis secutus sim. Vidi hominē. XIII. Calen. Feb. plenū formidinis. Illo ipso die sensi, quid ageret. Nūq̄ mihi postea placuit, nec vnq̄ aliud in alio peccare destitit, nihil interim ad me scire, nihil nisi fugam cogitare. Quid queris? q̄ nōq; epulois alienant immūde, insulse, nude, indecore, sic me illius fugę negligētięq; deformitas auertit ab amore. nihil enim dignū faciebat, quare eius fugę comitē me adiungerē. Nūc emergit amor, nūc desiderū ferrē non possum, nunc mihi nihil libri, nihil literę, nihil doctrina prodest. Itaq; dies & noctes tāq̄ auis illa mare prospecto, etiolare cupio. dedo pœnas temeritatis meę. et si que fuit illa temeritas? quid feci nō cōsideratissime? Si enim nihil præter fugā quereretur, fugissem libentissime: sed genus belli crudelissimi, & maximi, quod nondū vidēt homines, quale futurū sit, perhorruī. Que minę municipiis? quæ notæ etiā viris bonis? quæ deniq; omnibus qui remāssissent? quæ crebro illud, Sulla potuit, ego non potero? Mihi autem hæserūt illa, Male Tarquinus, qui Perfenam, qui Octauū Maniliū cōtra patriam, impie Coriolanus, qui auxiliū petiit a Volscis. recte Themistocles, qui mori maluit. Nefarius Hippas Pisistrati filius, qui in Marathonia pugna cecidit, arma contra patriam ferens. At Sulla, & Marius, & Cinna recte, imo iure fortasse. sed qd eorū victoria crudelius? quid funestius? Huius belli genus fugi, & eo magis, q̄ crudelius etiā cogitari & parari videbā. Me quē nonnulli cōseruatorē istius Urbis, quē parētē esse dixerūt, Getarū & Armeniorū, & Colchiorū copias ad eā adducere, me meis ciuib; famē, vastitate inferre Italię, nūc me primū mortale esse, dein de etiā multis modis posse extingui cogitarā. Urbē autem & populū nostrū seruādū ad immortalitatem, quātū in nobis esse putabam, & tamen spes quedam me obtēperabat, fore, vt aliquid conueniret potius, q̄ aut hic tantū sceleris, aut ille tantum flagitiū admitteret. Alia res nunc tota est, alia mens mea. Sol (vt est in tua quadam epistola) excidisse mihi e mundo videtur. Vt ægroto, dum anima est, spes esse dicitur: sic ego quoad Pompeius in Italia fuit, sperare non destiti. Hæc me sefellerunt, & (vt verum loquar)

Manipularis) Miles humilis. Ouidius, Pertica suspēsos gestabat longa maniplos, Vnde manipularis nomina miles habet. In alio) Post aliud, addere malum malo. Ad me scite) Composite, prudenter, subintellige scribebat. Alii codices, a me scire, subintellige videbatur. q̄ nōq; In amorib; vel amatoris. Alienantur) Excluduntur ab amatoribus puellę fordide tāquam, vt inquit Plautus, olentes falsa murtiatica. Mūditæ placeant. Alienant alii volunt. Immundæ infulis) Habentes infulas immundas. Nudæ decore) Spoliata venere ac decore, vt, Nudus opum. In codice Beroaldi est, Alienant, nudæ, indecore, insulæ. Auis illa, Mæcus aut gatiia, aut Alcione. Dedit) Quæ notam) Scribit Beroaldus, quæ omnia, sancta videlicet auguria minarum, Aldus manu, nomina. Ille fuit proditor reipublicę illud ominosum, periculum, incendendum est. Ego notæ scribo, per quas flagillationes & infamie significancur. Illud) Pompeius repetit. Perfenam) Stimulauit in patriā. Octauum Maniliū) Armavit in patriam generum Tarquinus florentem opibus in Latinis. Mori) Sanguine Taurino hausto quātū barbaros in patriam sequi, quam ab hisdem seruauerat. Me.) Supple dedecuit hoc in patriam bellum. Adducere) Non par erat. his enim barbarorum præfidiis septus erat Pompeius. vnde Lucanus, Deiotarumque meum, nec Pharmacis arma reliquas. Quoniam Latini Romanis que cum Cæsare militabant, necessum fuit Pompeio ad Barbaros ire. Obtentabat) Alebat, tenebat vndique, alliciebat penitus. Sol) Et iustitia ex celo deciderunt, nec dii nec homines quid sit rectum vident.

Notæ

Octauus Manilius

Obtentabat

Liberalia

Quinquatria, Quaternio

Nunc sine) Lege, sine. Be-
 roaldus sane scribit. ἀλογί-
 σω) Inconsiderate. Hæsit
 Fixum fuit. ὑπεροχῆ) Blanda
 voce vtens. Duritiæ rei blando
 vocabulo molliēs. ἄσπονδος)
 Oraculum, hoc est certum vaticinium.
 Ad posterum) Lege, id. ἀσπον-
 δος) Implacabile. ἀσπονδος
 πάλαι) puerbiallyter grece
 dicitur pro atroci & impa-
 cato. Facis) Alii facies, alij
 faxis scribunt, pro feceris.
 Philopatris. ἀλλοπατρί) Amicū pa-
 tris. πολίτην) Civilem.
 Fidam) In quo non est su-
 spicio captiuitatis. Moram)
 Aliqui scribunt oram, quo-
 niā Cicero præerat orę Cam-
 panæ. Deserendam) Bero-
 aldus moram retinet, & hoc
 vocabulum excludit. Et ni-
 hilominus fugam in quarto
 casu legit, Causa maxima red-
 debat ancipitem Ciceronem
 in quo tamen maior animi
 præsentia cognoscitur, ac for-
 titudo, q̄ censeat Lilius, qui
 eum ad omnia magis natū
 putat q̄ ad arma. pugnavit
 in Amano, & vicit. Fortiter
 se Antonio, fortissime se Ca-
 tilinæ obiecit. Iure ergo lib.
 in Catilinam quarto sic ait,
 Ego sum ille Cōsul. P. C. cui
 non forum, in quo omnis
 æquitas cōtinetur, non cam-
 pus Cōsularibus auspiciis cō-
 secratus, non curia summum
 auxilium omnium gētium,
 nō domus commune per-
 fugium, non lectus ad quietem
 datus, non denique hæc se-
 des honoris sella Curulis, vñ
 quam vacua mortis periculo
 atque infidiis fuit. Subdit,
 Si quid obtigerit æquo ani-
 mo paratq; moriar. neque
 enim turpis mors forti viro
 potest accidere. Rumpere li-
 uor edax. Fortissimus fuit
 Cicero. Quod ostenditur ex
 quadam Philippica, Mortem
 omnibus natura proposuit.
 Crudelitatem mortis & de-
 decus virtus propulsare solet,
 quæ propria est Ro. generis
 & seminis. Et Philippica vij.
 Si libertatē vi extorquere nō
 possumus, dicam quod d'gnū
 est Senatore & Romano ho-
 mine, moriamur.

ætates iam a diuturnis laboribus deflexa ad ocium do-
 mesticarū me rerū delectatione molliuit. Nunc si vel
 periculo experiūdū erit, experiar certe, vt hinc auolē.
 Ante oportuit fortasse, sed ea, quę scripsisti, me tarda-
 rūt, & autoritas maxime tua. Nā cū ad hūc locum
 venissem, euoluī volumen epistolarū tuarū, quod ego
 sub signo habeo, seruoq; diligētissime. Erat igitur in
 ea, quā. X. Calen. Feb. dederas hoc modo. Sed videam
 mus & Cn. quid agat, & illius rationes quorsum flu-
 ant, q; si iste Italiam relinquat, faciet omnino male, &
 (vt ego existimo) ἀλογίως, sed tū demū cōsilia nostra
 cōmutāda erunt. Hoc scribis post diem quartū, q̄ ab
 vrbe discessimus. deinde VIII. Calen. Feb. tātū modo
 Cn. noster ne, vt Vrbē ἀλογίως reliquit, sic Italiā relin-
 quat. Eodē die das alteras literas, quibus mihi cōsu-
 lenti planissime respondes. Est enim sic. Sed venio ad
 cōsultationē tuā. Si Cn. Italia cedit, in Vrbē redeūdū
 puto. Qui enim finis peregrinationis? hoc mihi plane
 hæsit, & nūc ita video infiniū bellū iunctū miserima
 fuga, quā tu peregrinationē ὑπεροχῆ) appellas. Se-
 quitur χρισμῶς. VI. Calen. Febr. Ego, si Pompeius ma-
 net in Italia, nec res ad pactionē venit, longius bellū
 puto fore: sin Italiam relinquat, id posterum bellum
 ἀσπονδῶν) strui existimo. Huius igitur belli ego parti-
 ceps, & socius, & adiutor esse cogor, quod & ἀσπονδῶν)
 est & cū ciuibus. Deinde. VI. Idū Febr. cū iam plura
 audires de Pompeii cōsilio, concludis epistolam quā-
 dam hoc modo. Ego quidem tibi non sum author, si
 Pompeius Italiā relinquat, te quoq; profugere. Sūmo
 enim periculo faxis, nec Reip. proderis, quod quidē
 posterius poteris prodesse: si manseris, quē ἀλόπατρί)
 ἡγεμονίᾳ) hominis prudētis & amici talī admonitu
 non moueret autoritas? Deinde. III. Id. Feb. iterum
 mihi respondes cōsulentī sic. Quod queris a me fugē
 ne fidam, an moram deserendū vtiliorem putem, ego
 vero in præsentia subitum discessum, & præcipitem
 profectionem tum tibi, tum ipsi Cn. inutilem & peri-
 culosam puto, & fatius esse existimo vos disperci-
 tos, & in speculis esse. Sed mediūfidius turpe no-
 bis puto esse de fuga cogitare. Hoc turpe Cn. noster
 biennio ante cogitauit, ita sullaturit animus eius, &
 proscripturū iādū. Inde (vt opinor) cum ad me
 quædā ἀσπενωπείων) scripsisses, & ego mihi a te quædā
 significari putassem, vt Italia cederem, detestaris hoc
 diligenter. XI. Calend. Mar. Ego vero nulla epistola
 significauī, si Cn. Italia cederet, vt tu vnā cederes:

ASCEN. Nūc sine. Lego, si vel. i. etiā si periculo. i. cū periculo experiūdū erit, experiar certe &c. Et ibi.
 Queris a me fugē ne fidā. exponā fidā. i. confidā vt sit verbum. Et quia in antiquis erat moram, legā
 frequentia sic, an moram deserendū. i. vtiliorem putem &c.
 Sullaturū) Lege, sullaturit, hoc est Sulla imitatur, vt superius animaduertimus. Si Sulla potuit, ego
 nō potero. Scitu dignū est, qd obiter dixi velim phthirias hoc est pediculari morbo Syllam laborasse
 propterea Sidonius ait, Barba morbo nigra Syllano. Proscripturū) Emerita, proscripturū, hoc est pro-
 scriptiones molitur. Huc ver-
 git verbi Quintiliani lib. 8.
 Nec a verbis modo, sed nomi-
 nibus quoq; deriuata sunt qdā
 vt a Cicerone sullaturū, ita
 ab Afrinio sibiriatū & sibu-
 latū. ἀσπενωπείων) Viril?
 Te qdā) Lege, a te. Que-
 rā) Ista huiusmodi. ἡ ἐκείνα)
 Quā illa. Colluue) Sorde
 etiā barbarorū, qui cū Cesare
 cōfluxerūt. ἀσπενωπείων)
 Dubito, ἀσπενωπείων)
 Acquiescēdū. ἀσπενωπείων)
 Futurū expecta-
 bis. Martias) Desunt hæc
 greca verba. ἡ ἀσπενωπείων)
 In quadā apologia. Ta-
 mē) Attici verba. ἀσπενωπείων)
 Lubētissimū ac gratissimū
 simū Pompeiū. Alij codices hnt
 ἀσπενωπείων, hoc est gratū. Sane
 Pompeio aduēt? Ciceronis gra-
 tissimū fuit, cōtra vero Cæsari
 quibus & amicorū p̄cipib? retiocas-
 re conat? est. Cū tñ Pompeiū nō
 nō laudaret, nec Pompeiani ani-
 mi plentia, q̄ nimo fero se ve-
 nisse dixit, qm nihil patū iue-
 nit. Cui Pompeiū, Velle Cic. ad
 hostes trāstret vti nos time-
 ret, pacē procurabat iter duces
 Cic. Sed frustra dicebatq; cre-
 bro, Vtinā Cn. Pompeiū cū C.
 Cæs. societate aut nūq; coisset
 aut nūq; diremisses. Nō ama-
 bat Cesare, de quo qd sciret
 in Philippicis his verbis ostē-
 dit, Oēsboni quātū i ipis fuit
 Cesare occiderūt, aliis cōsiliū,
 aliis occasio defuit, voluntas
 nemini. Ciceronis prudentiā
 post cōsiliū Pharsalicū Pō-
 peius admirat?, dicebat Cice-
 ronē vidisse pl̄, se sperauisse
 meliora. Fuit em̄ Pompeius cū
 foris clar? tū domi admirad?,
 neq; reb? exteris magis lau-
 dād?, q̄ institutis domesticis.
 Delictū) Peccatū. Nihil op?
 esse) Qd rodāt & allatrēt opti-
 mates. Cōscit? aliis) De aliis
 q; grauiterrant, ego vero
 nō erraui. In eo) Dum lego
 aut scribo acquiescūt. Ouid.
 Gratia multa tibi. nam tu so-
 latio præbes, Tu cure requies
 tu medicina venis.

aut significauit, nō dico fui incōstās, sed demēs. In ea
 de epistola alio loco, nihil relinquitur, nisi fuga, cui te
 sociū neutiq; puto esse oportere, nec vnq; putauī. Totā
 autem hęc deliberationē euoluī accuratius in literis
 VIII. Calē. Mar. datis. Si M. Lepidus, & L. Volcatius
 remanēt, manēdū puto: ita, vt si saluus sit Pōpeius, &
 cōstiterit alicubi, hęc ἡ ἐκείνα) relinquas, & te in certa-
 mine vinci cū illo facilius patiaris, q̄ cum hoc in ea
 (quæ perspicitur futura) colluue regnare. Multa
 disputas huic sententię cōueniētia. Inde ad extremum.
 Si, inquis, Lepidus & Volcatius discedūt, plane ἀσπενωπείων).
 Quod euenerit igitur, & quod egeris ἀσπενωπείων) id pu-
 tabo: si tū dubitares, nūc certe nō dubitas istis manē-
 tibus. Deinde in ipsa fuga. V. Calē. Mar. interea non
 dubito, quin in Formiano mansurus sis. Cōmodissimū
 me enim τὸ μέλλον κατὰ δυνάμεις) ad. XI. Calē. Mart. cū
 ille quintū iam diem Brundisii esset, tū poterimus
 deliberare, non scilicet in integra re, sed certe minus
 infracta, q̄ si vna proieceris te. Deinde. III. Nonarū
 Mar. ἡ ἀσπενωπείων) cū breuiter scriberes, tamen ponis
 hoc, Cras scribā plura, & ad omnia. Hoc tamen dicā
 nō pœnitere me cōsiliū de tua māssione, & quāq; ma-
 gna sollicitudine, tamē quia minus malū puto esse, q̄
 in illa profectioe, maneo in sententia, & gaudeo te
 māssisse. Cū vero iam angerer & timerē, ne quid a me
 dedecoris esset admissum. III. Nonarū Mart. tamen
 te non esse vnā cū Pōpeio non fero moleste. postea si
 opus fuerit, nō erit difficile, & illi quoquo tēpore fiet
 erit ἀσπενωπείων). Sed hoc ita dico, si hic qua ratione initiū
 fecit, eadē cetera aget sincere, temperate, prudēter,
 valde videro, cōsideratius vtilitati nostrę cōsuluero.
 VII. Idū Mart. scribis Peduceo quoq; nostro proba-
 ri, q; quierim, cuius autoritas multū apud me valet.
 His ego tuis scriptis me cōsolor, vt nihil a me adhuc
 delictum putē, tu modo autoritatē tuā defendito,
 aduersus me nihil opus esse, conscius ego aliis. ego, si
 nihil peccauī, reliqua tuebor. Ad ea tute hortare, &
 me omnino tua cogitatione adiuuā. Hic nihil dū de
 reditu Cæsaris audiebatur. Ego his literis hoc tamē
 profeci, perlegi omnes tuas, & in eo acquieui.

ASCEN. Nūc sine. ASCEN. Nūc sine. PIVS. Sullaturū. Phthirias. Proscripturū.

Colluue)

Pōpeii prae-
 dentia.

EPIST. AD T.P. ATTICVM

Argumentum. CLXXIX.

PIVS.

Quinquatrus.

LENTVLVS in Puteolanis hortis inuētus literas remisit. Matius stragem timet. Dat epistolam Ciceronis interpretandam. & ad pacificationem cuncta referuntur. Cic. generosi vir animi in his etiam angustis cupit operā nauare Reipublicę. AD eum literas) Subintellige, dedi. Quinquatrus) Mense Martio. Sunt quinquatrus dies Mineruę dicati, de quibus Ouidius lib. 3. Fastorum. Appellata quinquatrus quod quinq; diebus post Eidus celebrantur, Nam dies post Eidus ater erat, quasi quinto ab atra die. Quidiana carmina etymologica huius rei sunt hæc, Vna dies media est, post fuit sacra Mineruę, Nomina quę a iūctis quinq; diebus habet. Sanguine prima vacat, nec fas concurrere ferro, Causa quod est illo nata Minerva die. Altera tresq; super stratę celebrantur arena, Ensis exercitū bellica læta dea est. Dicitur quinquatrus sicut sexatrus, iugiturq; hæc particula, atrus, supplemēti causa vt alij volūt, nihil significās. Varroniana verba lib. 2. de lingua latina sunt hæc, Quinquatrum diē vnū festū esse dicit sic appellatū, qd erat post diem quintū Eidus Martij, Sicut sexatrus a Tusculanis vocatur dies post diē sextū, & septimatrus, post diem septimū. Iuuenal. Totis quinquatribus optat Quisq; adhuc vno partā colit esse Mineruā. Cōtra Cic. Cōditiones quinquatris afferebātur. Diomedes, quinquatrigē prima declinatione protulit. Nεκεία) Stragē. In aliquod hac) Prępostera lectio, Scribatur, vti nam aliquod in hac. πολιτικόν) Civile. Nauare) Efficere.

Sexatrus. Atrus in compos.

Quinquatrus

Quinquatrus

Quinquatrus

Nauare.

PIVS.

Quinquatrus) Mense Martio. Sunt quinquatrus dies Mineruę dicati, de quibus Ouidius lib. 3. Fastorum. Appellata quinquatrus quod quinq; diebus post Eidus celebrantur, Nam dies post Eidus ater erat, quasi quinto ab atra die. Quidiana carmina etymologica huius rei sunt hæc, Vna dies media est, post fuit sacra Mineruę, Nomina quę a iūctis quinq; diebus habet. Sanguine prima vacat, nec fas concurrere ferro, Causa quod est illo nata Minerva die. Altera tresq; super stratę celebrantur arena, Ensis exercitū bellica læta dea est. Dicitur quinquatrus sicut sexatrus, iugiturq; hæc particula, atrus, supplemēti causa vt alij volūt, nihil significās. Varroniana verba lib. 2. de lingua latina sunt hæc, Quinquatrum diē vnū festū esse dicit sic appellatū, qd erat post diem quintū Eidus Martij, Sicut sexatrus a Tusculanis vocatur dies post diē sextū, & septimatrus, post diem septimū. Iuuenal. Totis quinquatribus optat Quisq; adhuc vno partā colit esse Mineruā. Cōtra Cic. Cōditiones quinquatris afferebātur. Diomedes, quinquatrigē prima declinatione protulit. Nεκεία) Stragē. In aliquod hac) Prępostera lectio, Scribatur, vti nam aliquod in hac. πολιτικόν) Civile. Nauare) Efficere.

Quinquatrus) Mense Martio. Sunt quinquatrus dies Mineruę dicati, de quibus Ouidius lib. 3. Fastorum. Appellata quinquatrus quod quinq; diebus post Eidus celebrantur, Nam dies post Eidus ater erat, quasi quinto ab atra die. Quidiana carmina etymologica huius rei sunt hæc, Vna dies media est, post fuit sacra Mineruę, Nomina quę a iūctis quinq; diebus habet. Sanguine prima vacat, nec fas concurrere ferro, Causa quod est illo nata Minerva die. Altera tresq; super stratę celebrantur arena, Ensis exercitū bellica læta dea est. Dicitur quinquatrus sicut sexatrus, iugiturq; hæc particula, atrus, supplemēti causa vt alij volūt, nihil significās. Varroniana verba lib. 2. de lingua latina sunt hæc, Quinquatrum diē vnū festū esse dicit sic appellatū, qd erat post diem quintū Eidus Martij, Sicut sexatrus a Tusculanis vocatur dies post diē sextū, & septimatrus, post diem septimū. Iuuenal. Totis quinquatribus optat Quisq; adhuc vno partā colit esse Mineruā. Cōtra Cic. Cōditiones quinquatris afferebātur. Diomedes, quinquatrigē prima declinatione protulit. Nεκεία) Stragē. In aliquod hac) Prępostera lectio, Scribatur, vti nam aliquod in hac. πολιτικόν) Civile. Nauare) Efficere.

Argumentū. CLXXX. POMPEIUS & amici Pompeiani meros Sullas loquebantur. & proscriptiones designabant, vnde Cicer. quiescere nō poterat. Mittit exēplū literarū suarū ad Cæsare, quibus se aliqd profecturū putat. POTIUS) Lege, potuit. Illa) Nunciabant. Aspectus) Scribe cū antiquis codicib; Has pestes. Dissimillimis) Syllano Pompeio. Emagium) Lege Magium, præfectum fabrum Pompeii hominem sceleratum, quod patet inde, velq; Marcellum interfecit.

M.T. CICERO T.P. ATTICO S.

Entulum nostrum scis Puteolis esse, quod cum e viatore quodam esset auditum, qui se diceret, eū in Appia via, cū is paulum lecticam aperuisset, cognosse, & si vix verisimile videbatur, misi tamen Puteolos pueros, qui peruestigarēt, & ad eū literas. Inuentus est vix in hortis suis se occultans, literasq; mihi remisit, mirifice gratias agens Cæsari. De suo autem consilio C. Cælio mandata ad me dedisse, eū ego hodie expectabam, id est. XIII. Calend. Aprilis. Venit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo mehercule, vt mihi visus est, tēperatus & prudens. Existimatus quidem est semper author ocii. Quē ille hæc nō probare mihi quidē visus est: q̄ illa vnicuiq; (vt tu appellas) timere: Huic ego in multo sermone epistolā ad me Cæsaris ostendī, eā, cuius exemplū ad te antea misi, rogauiq; vt interpretaretur, quid esset, quod ille scriberet, consilio meo se vti velle, gratia, dignitate, ope rerū omnium. Respondit se non dubitare, quin & opē, & gratiā meā ille ad pacificationē quereret. Vtinam aliquod in hac miseria Reip. opus efficere, & nauare mihi liceat. Matius quidē & illum in ea sententiā esse confidebat, & se authorem fore pollicebatur. Cura, vt valeas.

M.T. CICERO T.P. ATTICO S.

Ridie autem apud me Crassipes fuerat, qui se pridie Nonarū Martij Brūdusio profectū, atq; ibi Pōpeij reliquisse dicebat, qd etiā qui. VIII. Idū illinc profecti erant, nūciabant. Illa vero omnes, in quibus etiā Crassipes, qui prudētia potuit attendere sermones minaceis, inimicos. Optimatiū, municipiorū hosteis, meras proscriptiones, meros Sullas, quæ Luceium loqui, quę totā Græciam, quæ vero Theopphanem: & tamē omnis spes salutis in illis est, & ego excubo animo, nec partē vllā capio quietis. & vt has pestes effugiam, cū dissimillimis nostris esse cupio. Quid enim tu illuc Scipionem? quid Magium? quid Libonem prætermisurum sceleris putas? quorum

Creditores) Consultant nē trucidentur a debitoribus, qui nō modo tabulas notas, sed meras procriptiones spirant. Effecturos) Subintellige verbū putas. μακροφυξίαν, Scribēdū μικροφυξίαν, hoc est pusillanimitatē, vt sentit Aldus. Ego priscū codicē defendo, vt innuat Cic. Cæsaris magnificentiā esse etiā, vt iam cūta Reip. regna & patrimonia vorauerit ad instruendā liberalitatē, qua præcūctis mortalibus coruscavit nec tā a Cicerone in laudē ista dicuntur, q̄ dialyrtice in nimia voraginē & profusionē dirigitur. Nec nostri esse nūciāt) Scribē, Monstri esse nūciāt. εὐδαιμονία) Felicem, in qua thuse etiam masculū nascitur, quę nomē hoc, auctore Plinio, plus inferis q̄ superis debet. Mōstra) De monstro & Cerco & Crico Cæsare. Hęc) De Cæsare. Perdita) Postrema malorū. Illa) Pompeiana. Nostrū earū) Alii legūt, nostrarum. Defendi potest trita lectio vt innuat se nunq; literas interposuisse.

Macrophyxia. Microphyxia. Eudemonia.

creditores cōuenire dicuntur. Quid eos autē, cū vicerint, in ciues effecturos? quā vero putas mōstri esse? nūciāt Ægyptū, & Arabiā cogitare, Hispaniā abiēcisse. monstra narrant, quę falsa esse possunt. Sed certe & hæc perdita sunt, & illa nō salutaria. Vale. Tuas literas iam desidero post fugā nostrā, nunq; iam nostrū earū interuallū fuit. Misi ad te exemplū literarū mearum ad Cæsarem, quibus me aliquid profecturum puto. Vale.

M.T. CICERO C. CÆSARI S.

Legi tuas literas, quas ab Furnio nostro acceperā, quibus mecū agebas, vt ad Vrbein essem, te velle vti consilio & dignitate mea, minus sum admiratus. De gratia, & de ope quid significares, mecū ipse querebā, spe tamen deducebar ad eā cogitationē, vt te pro tua admirabili ac singulari sapiētia de ocio, de pace, de concordia ciuū agi velle arbitrarer, & ad eā rationē existimabā satis aptam esse naturam & personā meā. Quod si ita est, & si qua de Pompeio nostro tuēdo, & tibi, ac Reipublicę recōciliādo, cura te attingit, magis idoneū, q̄ ego sum, ad eā causam profecto reperies neminem, qui & illi semper, & Senatū cum primum potui, pacis author fui. Nec sumptis armis bellū vllam partem attingi, iudicauiq; te eo bello violari, contra cuius honorem pop. Rom. beneficio concessum, inimici atque inuidi nitentur. Sed, vt eo tempore non modo ipse author dignitatis tuæ fui, verū etiam cæteris author ad te adiuuādum, sic me nunc Pompeii dignitas vehementer mouet. Aliquot enim sunt anni, cum vos duos elegi, quos præcipue colerē, & quibus essem, sicut sum, amicissimus. Quā ob rē a te peto, vel potius precibus omnibus oro & obtestor, vt in tuis maximis curis aliquid

vis. Tuēdo) Patrociniādo. Causam) Recōciliādū Pompeiū, Illi) Pompeio. Potui) A prouincia reuersus. Sūptis) A vobis furore ciuili. Attingi) Me incolūmē ac integrū cōseruauī. De eo) Legas, te. Putaui tibi insignē infligi iniuriā, qui beneficio populi spoliabatis, idēq; p vim. Populi beneficio) Plebiscito. Idē Cæsari vt seccētis in locis dicū est, cōcesserat populus. Inimici) Domitij, Cato, ac Cōsules. Inuidi) Qui laudē tuā quā asseq nō poterāt, oderāt, ij erāt optimates. Nitentur) Conarent diuellere ac obtrectare. Auctor) Inter primos q̄ plebiscitū cōfirmauī. Mouet) Stimulat vt succurrā pice nō finā. Duos) Cæsare & Pompeiū. Pręcipue) Peculiariter. In tuis) Quę te multifarie distinent, ac occupatū occupant.

PIVS.

Pręcipue

Impertias) Partem temporis imponas, temporis dico subicitur. Huic) De concordia. Et tunc) Scribendum, vt tuo. Beneficio) Si enim hoc a te emanauerit, mihi magni instar beneficii habebitur. Maximus) Quod Pompeius Ciceroni dedit cum ab exilio reuocauit. Quae) Pax, otium, concordia. Ad me pertinent) Pro me & pro causa mea priuata peterem. A te) Liberalissimo, facillimoq; mortaliu. Ad rem publicam) Ad commodum publicum. Vtriusq;) Inter vos duos. Concordiam) Pertinent, qua tollitur seditio venentum vrbis. Per te) Beneficio ac facilitate tua. Q; accommodatissimu) Me qui sum percomodus ad tractandum pacem. Conseruari) Integrum ac immunem ab armis & seditione. Lentulo) Restituto, cui propter Ciceronem Caesar ignouerat. Saluti) Fuisses. Tu salutem prestasses. Qui) Lentulus. Mihi fuerat) Saluti. Qui mihi salutem dedit, cum ab exilio reuocauit, conseruatore rem Ciceronis fuisse Lentulum nemo est qui nesciat, esse Consul se conatibus Clodiani obicit. Quam) Salutem. Ille) Lentulus accepit. In quem) Erga quem Lentulus. Caesar exoratus a Cicerone in Lentuli salute, eum vocabat gratum quod conseruatore suo patrociniu pium praestaret. In Pompeium) Erga Pompeiu, si facilitate tua per me concordia procurabitur.

impertias temporis, huic quoq; cogitationi, vt tuo beneficio bonus vir, gratus, pius deniq; esse in maximi beneficii memoria possim. Quae si tantum ad me ipsum pertinerent, sperarem me a te tamen impetraturum. sed, vt arbitror, & ad tua fidem, & ad reipublicam pertinet, me & pacis vtriusq; vestru, & ad ciuui concordiam, per te, q; accommodatissimu conseruari. Ego, cum antea tibi de Lentulo gratias egissem, cum eius salutem, qui mihi fuerat, fuisses, tamen eius literis lectis, quas ad me gratissimo animo de tua liberalitate, beneficioq; misit, eandem me salutem a te accepisse putauim, qua ille, in qua si me intelligis esse gratu, cura obsecro, vt etiam in Pompeium esse possim. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Negabam tuas literas. XIII. Calendaru cu mihi epistola affertur a Leptra, circuallatum esse Pompeium, ratibus etiam exitus portus teneri. Non mediufidius praelachrymis possem reliqua nec cogitare, nec scribere. Misi ad te exemplum. Miseros nos, cur non omnes fatum illius vna executi sumus? Ecce eadem a Matio, & Trebatio, quibus Minturnis obuui Caesaris tabellariu. Torqueor infelix, vt iam Mutianum exitum exoptem. At q; honesta, at q; expedita tua consilia, q; euigilata tuis cogitationibus? qua itineris, qua nauigationis, qua congressus, sermonisque cum Caesare? omnia tum honesta, tum cauta. In Epeirum vero inuitatio, q; suauius? q; liberalis? q; fraterna? De Dionysio sum admiratus, qui apud me honoratior fuit, q; apud Scipione Panætius, a quo impurissime haec nostra fortuna despecta est. Odi hominem, & odero. Vtinam vlcisci possem, sed illum vlciscerent mores sui. Tu quae so nunc vel maxime quid agendum nobis sit, cogita, populi Romani exercitus Cn. Pompeium circuifidet, fossa & vallo septum tenet, fuga prohibet. Nos uiuimus, & stat vrbs ista? Praetores ius dicunt? Aediles ludos parant? viri boni vsuras perscribunt? ego ipse

PIVS.

Argumentu. CLXXXII. **L**EGEBAT literas Attici Cicero cum audit Pompeiu a Leptra, de quo in Familiaribus Epistolis, esse circuallatu. Cruciat inde, ac in summo moerore versatur. Dionysiu detestatur. Desperatissimu est q; Pompeio naufrago opem afferre non potest. FATVM executi) Idem fatu secuti. Quos mens, cur tellus non habet vna duos? Illi) Eradatur. Mutianum) Sequolae qui iugulatus est a Cinna & Mario. Dicebat Mutius Scaeuola. Qua itineris) Partim circa iter explorandu. Dionysio) Abitu Dionysii. Panætius) Stoic; praceptor Scipionis, quem secutus est scribes Cic. de Officijs, vt ipse Pliniusq; testantur. Mores) Pravi & decolores. Dabit in laqueu vestigia no ster Perfidus, & laui parietur carceris vincum. Stat) Nec fundit euulsus populus est, & conuolat ad ferendu auxiliu. Vsuras perscribunt) Vtriusq; tabulam perscribunt.

Qua.

Panætius.

sedeo? coner illuc ire vt infanus? implorare fide municipiorum? boni non sequentur, leues irridebunt. Rerum nouaru cupidus victores praesertim & armati, vim & manus afferent. Quid censes igitur? & quidna est tui consilii ad finem huius miserrimae vitae? nunc doleo, nunc torqueor, cum quidem, aut sapiens videor, q; vna non ierim, aut felix fuisse, mihi contra. Nunq; enim illius victorie socius esse volui, calamitatis malem fuisse. Quid ego nunc tuas literas? quid tua prudentiam, aut beneuolentiam implorem? actum est. Nulla re iam possum iuuari, qui ne quid optem quidem iam habeo, nisi vt aliqua inimici misericordia liberer. *En is' ετυμος λόγος* (vt opinor) ille de ratibus. Quid enim est, quod Dolabella his literis, quas. III. Iduu Mart. a Brundisio dedit, hanc *δυναστικου* Caesaris quasi scriberet, Pompeium in fuga esse eumq; primo vento nauigaturu? quod valde discrepat ab his epistolis, quarum exempla antea ad te misi. Hic quidem mera scelera loquuntur, sed nec erat recentior author, nec huius rei quidem melior Dolabella. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vas. XI. Calend. accepi literas, quibus omnia consilia differs in id tempus, cu scierimus, quid actu sit. & certe ita est, nec interim potest non modo statui, sed nec cogitari quicq;. q; haec mihi literae Dolabellae, iubent ad pristinas cogitationes reuertu. Fuit enim pridie Quinquatrus egregia tempestas, qua ego illum vsu puto. *σωατορη* consiliorum tuorum non est a me collecta ad querelam, sed magis ad consolationem meam. Nec enim me tam haec mala angebant, q; suspicio culpae, ac temeritatis meae. eam nullam puto esse, quoniam cum consiliis tuis mea & facta & consilia consentiunt. Quod mea praedicatione factum esse scribis magis, q; illius merito, vt tantum ei debere viderer, est ita. Ego illum extuli semper, & eo quidem magis, nequid ille superiorum meminisse me putaret: quae si maxime meminisssem, tamen illius temporis similitudinem iam sequi deberem. Nihil me adiuuuit, cum posset, & postea fuit amicus, & tam valde, & quam ob causam, plane scio. Ergo ego quoq; illi, quineta illud par in vtroq; nostrum, quod ab eisde dilecti sumus. Sed vtinam tantu ego ei prodesse potuissem, quatum ille mihi potuit.

Sedeo) Otor. Felix) In felices tantu & desperati Pompeium sequitur. Actu) est) Consilium ac deliberatio non sunt de praeterito. *dui is'*) Non est verax sermo, fortasse fabulosum est quod audiimus. Sunt verba Stesichori quae citantur a Platone in Phaedro. Quid est) Quid si bi vult hec *ετυμος λόγος*) Fe) Euhemeria) licem diei successum.

Argumentu. CLXXXIII.

DIFFERT Consilia sita ad certum tempus. **PIVS.** literas Dolabellae interpretatur. Cur Attici literas collegerit causam affert. Probat Attici sententiam de amore Pompeij, a quo non aditum tantu se censet quatu praedicauit. Abire cogitat ne tot malis interfit. Copias Caesaris instructissimas effert. Lentulus iacet & quiescit. Pompeius Magium de pace misit & oppugnatur. Spes pacis nulla. Ergo ad sententiam miseram redeamus. **NEC** cogitari quidem) Lege, nec cogitari quicq;. quoniam pendent vniuersa ab euentu rei principalis, vt euentus a causis, concausae a causis principalis, causae & euentus & concausae a prima causa. vt vrbs Romae incendium, vastitas & ruina pendent non ab vrbe capta aut incensa, sed a temeritate Tribunoru militarium, quorum inertia in haec mala deuenimus. Itaq; dies Allienis pugnae est religiosus, captae vero Vrbs omni bus ignota. Quinquatrus) Verus lectio, quinquatrus. *σωατορη*) Collectio. Diximus superius Ciceronem literas Attici acruatim collegisse, ex quibus cum capitulatum nonnulla loca adduceret, putabat Atticus hoc a Mar. Tullio factum vt queri posset cum luberet. Id nunc excusat. Quam ob causam) Cur Pompeius Ciceroni beneficium dederit, ex his epistolis alibi colliges. **f** **iiii**

Plafina.

σφαλι(φ) Diffamare solet. φαλασ(μα) Fimentū. Ita corrige verbū græcū. Non ille) Cæsar. Ci- uū bona) Omnia habet in manibus. Vt tu scribis) Emenda, Et vt tu scribis. Ludum) Lege ludū, hoc est sannant ac irrident vt veterū vrbis. Ac vellem) Plusq̄ vellem & decet. Beroaldus, Et vt tu scribis ludū ac belle scribis. Quisnā hec significasset) Principiū clausule. Quisnā hæc credidisset) Iste Pompeius, preserebat se paratissimū esse ad hoc bellū arcendū, vt in fit superius Cicer. Frequens erat in ore sermo. Cum pede terram percussero, prodibunt ac effluent legiones. Ποντικω) Prestigium, lege hoc pacto. Ego autem nō tā

Goetia.

ποντικω huius timeo, q̄ τω φ θανατικω. αι δ' οπω τωρα νεων δισφς, inquit πλατωνα, δισθ' οδ' μεμυγμωδαι αναγκαις εισιν. Video tibi non probari. Hoc est, Persuasionē necessitatē inferentē. Tyrannorum enim preces, inquit Plato, nosti q̄ permisitē necessitatibus sint. Potestas enim cū rogat cogit, vt in fit Macrobius, & Ouidi, Precibusq̄ minas regaliter addit. Iuxta illud eiusdē Ciceronis. in Catilinā. Cū quiescūt probant, cū patiūtur decernunt, cū tacent, clamāt. Tyrannis in bētib' ad est vis, vt ait poeta ille noster, q̄ summas frāgit, infirmitatq̄ opes. Regum autē sunt hæc imperia, animaduertere ac dicto parere, & præter rogatū si pijs & illæ minē. Si te secundo lumine hic offendero, mortere. υπερσειω) Ministeriū. Sicoem) Sitā omnē scribe, & copulatiua sequēs eradatur. Fidele) Refera ad hyperesian. Suppetāt) Si mihi Pitho, precesq̄ suppetarent, desiderassem me fuisse Brūdusij ad pacificandū partes. Ibi) Cum ero apud Pōpeiū. Occultatio) Tergrueratio, nu da fiet oia cōsilia mea post transitum. Cū simus) Conscij boni mētis. Quas eo enim) Scribe, Quas em cū eo, hoc est Cæsare & tamē boni dicūt. Tēpestiuas.) Ordinatā vulgo dicūt. In cōuūto em præ eib' tēpestiuas maturitasq̄ maximū affert cōdimētum. Hac dictione in hoc significatu vtitur Cic. & aurei seculi conditores. Troianū) Imaginabar Troianā Halosin futurā Romę, proinde volebam te emere. Vel intelligere volui de agro cuiusdā Troiani, vel volebam emere duos simul agros, & alludit ad porcū Troianū. Voluicq̄) Induca copulatiua. Istuc) Troianū pluris vedit. Memor est) Scribēdū es. Nulla) Exelam ac putridā ptē sic instaura, Nulla spe fructuendi & rebus nēis. Que mōlra) Principiū clausule cū asseueratiōe ppositē sentētię, qd' reb' nēis, nō secus ac agro Troiano frui spem, intelliges ex libello, quē in hac ep̄la coplicauit, cōtinētē fortassis meras p̄scripciones ac phalarismos. Exilio libelli) Beroaldus legit, ex illo libello. φημονω) Se ipsum excrucians.

Regū preces necessitas.

Tēpestiuum.

mihī tamen quod fecit, est gratissimū: nec ego eū nūc iuuare qua re possim, scio, nec si possem, cū tā pestiferū bellū pararet, adiuuādū putarē, tantū offendere animū eius hic manens nolo. Nec mehercule ista videre, quę tu potes iā animo prouidere, nec interesse istis malis possem. Sed eo tardior ad discedēdū fui, q̄ difficile est de discessu volūtario sine vlla spe reditus cogitare. Nam ego hunc ita paratū video peditatu, equitatu, classibus, auxiliis Gallorum, quos Matius σφαλιζ(φ) (vt puto) sed certe dicebat peditū, equitū se polliceri sumptu suo annos decē. sed sit hoc φαλασ(μα), magnas habet certe copias, & habebat, nō ille vectigal, sed ciuū bona. Adde confidentiā hominis, adde imbecillitatē bonorū virorū, qui quidē, q̄ illum sibi merito iratū putant, oderunt, & vt tu scribis ludunt, ac belle scribis. Quisnā hec significasset? Sed & iste, quia plus ostēderat, q̄ fecit, & vulgo illum, qui amant, non amant. Municipia vero, & rustici Romani illū metuūt, hunc adhuc diligunt. Quare ita paratus est, vt etiam si vincere non possit, quomodo tamen ipse vinci possit, non video. Ego autē non tam huius timeo, q̄ φ θανατικω. αι γω οπω τωρα νεων δισφς, inquit φαλασ(μα), δισθ' οδ' μεμυγμωδαι αναγκαις εισιν. Video tibi non probari, quę ne mihī quidē placebāt, sed habebā in illis, & occulte sitā omnē υπερσειω, fidelemq̄ si mihī Brūdusij suppetāt, mallet sed ibi occultatio nulla est. Verū (vt scribis) cū simus, viris bonis me non nimis excuso. Quas enim cū eo cœnas & facere, & obire scripsit ad me Sestius; q̄ lautas; q̄ tēpestiuas? sed sint quīs boni, nō sunt meliores, q̄ nos, mouerent me si essent fortiores. De Lanuino Famea erraui. Troianum somniaueram, id ego volui, sed pluris est istuc, tamen me cupere memor es, nulla spe fruēdi, & rebus nostris. Que monstra quotidie intelligemus ex illo libello, qui in ep̄stolā coniectus est. Lentulus noster Puteolis est φημονω, vt Cęcius narrat, qd' agat

διατροπην Corfiniensē reformidat, Pōpeiō nunc putat satisfactū: beneficio Cæsaris mouetur, sed tamē mouetur magis prospecta re. Men' hec posse ferre? omnia misera, sed hoc nihil miserius. Pōpeiū Magiū de pace misit, & tamen oppugnatur, quod ego nō credebam. Sed habeo a Balbo literas, quarū ad te exemplum mihi lege quæso, & illud infimū caput ipsius Balbi opti mi. Cui Cn. noster locum vberē, vt hortos ædificaret, dedit: quem cui nostrū non sepe prætulit? Itaq; miser torquetur. Sed ne bis eadem legas, ad ipsam te ep̄stola reiciō. Spem autē pacis habeo nullā. Dolabella suis literis Id. Mar. datis, merū bellum loquitur. Maneamus ergo in illa eadem sententia misera & desperata, quando hoc miserius esse nihil potest. Vale.

L. Cor. Balb. M. T. Ciceroni. Imp. S. D.

Cæsar nobis literas per breues misit, quarum exemplū subscripsi. Breuitate ep̄stolę scire poteris eum valde esse distentū, q̄ tāta de re tā breuiter scripserit. Siquid præterea noui fuerit, statim tibi scribam. Cæsar Oppio, Cornelioq; S. Ad VII. Id. Mar. Brūdusij ueni, ad murū castra posui. Pōpei' est Brūdusij, mihi sit ad me Cn. Magiū de pace: quę visa sunt, respōdi. hoc vos statim scire volui: cum in spē venero de cōpositione aliquid me cōficere, statim vos certiores faciā. Valete. Quomodo me nunc putas mi Cicero torqueri, postq̄ rursus in spem pacis ueni, nequa res compositionem eorū impediāt. Nanq; quod absens facere possum, opto: q̄ si vnā essem, aliquid fortasse proficere possem. Nunc expectatiōe crucior. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO. S.

Miseram ad te. VIII. Calēdarum exemplū ep̄stolę Balbi ad me, & Cæsaris ad eū. Ecce tibi eodem die Capua literas accēpi ab Quinto Pedio, Cæsarem ad se pridie Iduum Mart. misisse literas hoc exemplo. Pōpeiū se oppido tenet, nos ad portas castra habemus: Conamur opus magnum, & multorum dierū propter altitudinē maris: sed tamē nihil est, quod potius faciamus. Abvtroq; portus cornu moleis iacim', aut vt illū q̄ primum traicere quod habet Brūdusij copiarū cogamus, aut exitu prohibeamus. Vale. Vbi est illa pax, de qua Balb' scripserat torqueri se: Et qd' acerbius? & quid crudelius? atq; eum loqui quiddam

Διατροπην) Casum vicesfortunę variatis. Prospectare) Euentū misero Domitij. Nec hec) Scribe, Men' hæc, Mene hæc mōlra ferre posse cōfidat nō potero. Quē cui nostrū) Cui quē nostrū non prætulit.

Diatropē.

Argumentū. CLXXXIII. Cæsar Oppio & Balbo literas per breues misit, tāto Imperatore condignas, in qb' significat Magiū ad eum de pace nunciū venisse. Rei ordinē cōsequentię significaturum se Cæsar pollicetur. Balbus pacē summopere desiderans, euentu pendens cruciatur. PER breues) Regias, Breuiloquētes principes angustia tēporis facit, cui non abluat id Sidonianū de Theodorico Rege Gothorū, Multa audit, pauca respōdet. Eū) Cæsare. Distentū) Occupatū. Fuerit) Emerget. Murū) Mœnia Brūdusina. In spē) Rectus in spē. Cōpositione) Pacis recōciliatione cū Pompeio. Conficere) Possē.

Pius.

Quomodo) Verba Balbi pacē inter amicissimos desideratis Res) Iniquitas fortunę, quę semper pulchris facinoribus obstrepat. Iuxta illud Papiniana, Quis te impacata constantitate ligauit Fortuna iudiciq; deus? quis iussit iniquas Aeternū bellare deas? Qd') Optare, absens nihil aliud adiuuenti paci afferre possum.

Opto) Pacē, animus quod potest, fauet. Vna) Simul cū Cæsare. Proficere) Ad pacē hortādo. Crucior) Ne dii paci nō ad sint, ac ne diritas fortunę nouerētis interpellat.

Argumentū. CLXXXV. Miseram Attico M. Tullius ep̄stolę ad Balbū. a Cæsare exemplū. Idē scribit audiuisse a Pedio eodē exemplo. Pōpeiū Brūdusij icitū esse, ciuitatē a Cæsare oppugnari. Rem ad proscriptiones inclinari, literę tamē Lep̄tę significarunt quod res erat, Pompeium conscendisse. POTIUS) Verba Cæsaris ac illius aurei seculi significantiā per hoc verbum potius quod sit magis oportunū & expediens.

Pius.

Potius.

Authēticos.

ἀυθεντικός) Auctoritate quadam domini vtens.

Bruti poenas) Exactas a Bruto, quas dedit pater Brutus interfecit a Sylla socio Pompeio. Syllanus enim auctore Plinio lib. vii. natu. hist. in Repub. exortus est Pompeius. Hoc socio) Pompeio. Ad ambitionē) Quae verba ambitiosa iacit super Antonio & Curione tribu- nis expulsis. Ordo ad ambiti- onem, id est quantum pertinet ad ambitiosa verba Cae- saris ita iacit Caesar, reductos a se Tribunos, quibus poena exilii non fuisset superioribus legibus constituta. Sensus, Cur Pompeius Tribuni exilium constituit, cur Tribunos expulit. Quibus, id est intercessi- onum quorum non est constitu- ta poena per leges superiores hoc est maiorum nostrorum, sed impune loqui possunt.

Ab illo) Se Cesare iacit. Patriae proditores, verba Ci- ceronis non Tribunos appel- landos, sed patriae proditores, quoniam auro gallicano cor- rupti, patriam Caesari vendi- derunt. Violaturum) Dicit Caesar. Infans) Non prorsus inanis eloquentia. Eade vide- licet affirmat. Vili non dicat) Scribendum hui. Quis non patheticos exclamet hui, heu, hei nobis, perimus oes. Illinc) Brundisio. Quid li- terarum) Alique literae vene- runt. Conscendisse) nauigasse.

Argumentum. CLXXXVI.

PIVS

DE Caesaris futura im- potentia multa disse- rit, Dictaturam praesa- git. Stomachatur adire Cae- sare ac veniam petere, exire cupit ac euolare. Accusat At- tici quod improbatē Dionysio ele- uare nitat. Matii & Trebatii literę subdunt, quod significat Pompeiū Brundisio esse profe- ctum. IMPETRabo) Tan- dem ad Pompeium abire de- cernam. Siponti) Sipus a Graecis Dauniorū ciuitas. le- ge Stephanum, Huius) Cae- saris. Stimulat) Vexat. Mu- tius) Occidar vel deserar. In- fra agit de Scuola quodam. Tu videris an etiam illud de

Siptis.

ἀυθεντικός) narabat, Cn. Carbonis M. Brutī se poe- nas persequi, omniumq; eorum, in quos Sulla crude- lis hoc socio fuisset, nihil Curione se duce facere, quod non hic Sulla duce fecisset. Ad ambitionem, quibus exilii poena superioribus legibus non fuisset, ab illo pa- triae proditores de exilio reductos esse. Queri de Mi- lone per vim expulso: neminem tamen se violaturum, nisi qui arma haec contra se mouerūt. Bebius quidam a Curione. III. Id. profectus: homo non infans, sed quis hui non dicat: plane nescio, quid agam, illinc quidem Cn. profectum puto. Quicquid est, biduo sciemus. A te nihil ne ante prorsus quidem quid literarū, nec mi- rum. Quid enim est, quod scribamus? Ego tamen nul- lum diem praetermitto. Scripta epistola, literae mihi ante lucem a Leptra Capuae reddite sunt Idibus Mar. Pompeium a Brundisio conscendisse, at Cesare ad VII. Calendarum Aprilis Capuae fore. Vale.

M.T.CIC. T.P.ATTICO. S.

VM dedissem ad te literas, vt scires Ce- sare ad VII. Cal. fore, allatae mi- hi sunt literae, eum in Albano apud Cu- rionem. V. Cal. fore. eum cum videro Arpinum pergam. Si mihi veniam, qua- peto, dederit, vtar conditione: sin minus, impetrabo a- liquid a me ipso, ille, vt ad me scripsit, legiones singu- las posuit Brundisii, Tarenti, Siponti. Claudere mi- hi videtur maritimos exitus, & tamen Graeciam spe- ctare potius, q̄ Hispanias, sed haec longius absunt. Me autem nunc & congressus huius stimulat (is vero ad- est) & primas eius actiones horreo. Volet enim (cre- do) S. C. facere. volet Augurum decreta, rapiemur, aut absentes vexabimur: vel vt Coss. roget Pr. vel Di- ctatorem dicat, quorum neutrum ius est. & si Sulla po- tuit efficere ab Interrege, vt Dictator diceretur, & magister equitum, cur hic non possit: nihil expedit, nisi vt aut ab hoc, tanq̄ Q. Mutius, aut ab illo, tanq̄ L. Scipio. Cum tu haec leges, ego illum fortasse con- uenero. προσκύνωσις, ne illud quidē nostrum proprium. Erit enī spes propinqui reditus: erit hominū querela. Nunc exire cupimus: qua spe reditus, mihi quidē nūq̄ in mentem venit. Non modo autem nulla querela est municipalium hominum ac rusticorum: sed contra me- tuunt, vt crudelem, iratum. Nec tamē mihi quicquā est miserius, q̄ remansisse: nec optatius, q̄ euolare, nō

tam ad bellū, quā ad fugae societate. Sed tu omnia consilia differebas in id tempus, cum sciremus, quae Brudisii acta essent. Scimus nempe, haeremus nihilo minus. Vix enim spero mihi hunc veniam daturum, & si multa affero iusta ad impetrandum. sed tibi omnē illius meumq; sermonem omnibus verbis expressum statim mittam: tu nunc omni amore enitere, vt nos cu- ra tua & prouidentia iuues. Ita subito accurrit, vt ne Trebatium quidem (vt constitueram) possim videre: omnia nobis imparatis agenda, ἄλλα μὲν αὐτός vt ait il- le, ἄλλα δὲ καὶ λαίμων ὑποτίσεται. Sed tamen quicquid egero, continuo scies. Mandata Caesaris ad Coss. & ad Pompeium quae rogas, nulla habeo: quae descri- pra attulit, illa e via, nisi ad te, e quibus mandata pu- to intelligi posse. Philippus Neapoli est, Lentulus Pu- teolis. De Domitio (vt facis) sciscitare, vbi sit, qd co- gitet. Quod scribis asperius me q̄ mei patiantur mo- res, de Dionysio scripsisse, vide q̄ sit antiquorum ho- minum te mediussidius hanc rem grauius putauī la- turum esse, q̄ me. Nam praeterq̄, quod te moueri ar- bitror oportere iniuria, quae mihi a quoq̄ facta sit: pre- terea te ipsum quodammodo hic violauit, cum in me- tam improbus fuit. Sed tu id quanti aestimes, tuum iudicium est: nec tamen in hoc tibi quicquam oneris impono: ego autem illum male sanum semper putauī, nunc etiam impurum, & sceleratū puto: nec tamen mi- hi immittorē, q̄ sibi. De Philargyro bene, causam cer- te habuisti, & veram, & bonam: relictū esse me potius q̄ reliquisse. Cum dedissem iam literas ad octauum Calendarum, quos pueros cum Matio & Trebatio miseram, epistolam mihi attulerunt hoc exemplo. Ma- tius, & Trebatius Ciceroni Imperatori S. Capua cum exissemus, in itinere audiuimus Pompeium Brū- dusio ad XVI. Calendarum Aprilis cum omnibus co- piis, quas habuerat, profectum esse. Cesare postero die in oppidum introisse: concionatum esse, inde Romam contendisse, velle ante Calen. esse ad urbem, & pauculos dies ibi commorari: deinde in Hispani- as proficisci. Nobis non alienum visum est, quoniam de aduentu Caesaris pro certo habebamus, pueros tu- os ad te remittere, vt id q̄ primum scires. Mandata tua nobis curae sunt: ea quae, vt tempus postularit, a- gemus. Trebatius Scuola facit, vt antecedit episto- la conscripta. nunciatum est nobis, Cesare ad VIII. Calendarum Capuae, ad VII. Sinuessae, hoc pro certo putauimus. Vale.

Mutiano superius positi ad hunc sensum referendum du- cas. Ab illo) Pompeio ra- piar in bellum civile, in quod raptus est Scipio Pompei ge- ner. illum) Caesarem post hanc vocem haec addenda di- cto graeca, προσκύνωσις) Attici verba. At qui O Cic. Profcynosis est Caesari facien- da, vt Perlarum Regibus, quam ne faceret Themisto- cles annuli sibi decidisse fin- xit. Flectere genu, accidere, adorare, est facere profcyno- sin. Ne illud) Profcynosis facere, nec hoc vt alia decent Romanum sanguinem. praes- fertim Ciceronem Consula- rem. Erit) Declamatio per propositiones contrarias. Ibis Romam O Cicero cum Ca- sare, sed statim redibis. Sed ho- minum, id est optimatum erit querela, quarentium a me proditam Respublicam, & a propria honestate disceda- re. Querela municipalium non queruntur de Cesare municipales. Meruunt) Po- peium. Scimus) Ergo con- sule. Tempus ad est. Trabitium) Beroaldus Trebatium scribit idq; recte. ἄλλα μὲν αὐτός) Alia quidem ipse, alia autem vel deus suggeret. Homericā verba sunt. Partim ipse inuenies, partim fors sugges- ret ipsa. huc facit id Varro- nis libro, de re rustica primo. Et quoniam, vt aiunt, Diī fa- cientes adiuant, prius inuo- cabo deos. significabat diuinā opem non cessantibus, sed in- dustris, & pro vitili conanti- bus auxilio esse solere. An- tiquorum hominum) Attici verba sunt. Cic. non deceat an- tiquos omni virtute praestan- tes, quos dignitate semper ex- aequasti, latrando imitari. Quoniam modo) Scribe Quodammodo. Immittio- rem) Duriorum. In se etiam durus est ac furere irascens, quod nihil aliud est q̄ torque- re se ipsum. Scribit nonnulli inimiciorum. Philargyro) Scribe de Philargyro bene, subintellige, loqueris. Reli- quisse) Gaudeo. Habebamus) Legendum habebamus.

Profcynosis.

Alia detis suggeret.

Philargyrus.

Clementia
Caesaris.

OPES non modo opē Ciceronis Caesar expetit. Epistola Caesaris includitur, qui laudanti Ciceroni clementia eius ita respondet, se minime esse crudelem. Triumphat a M. Tullio laudari. Mox Ciceronem rogat ut ad urbem praesto sit. Dolabellam laudat Caesar. RECTE Verba Caesaris Imperatore digna, sola deos aequat clementia nobis. Ex ipsa re Clementia. De qua sic Plinius libro septimo naturalis historiae. Caesaris proprium & peculiare fuit praeter iam supradicta clementiae insignis: qua usque ad poenitentiam omnes superavit. Idem magnanimitatis perhibuit exemplum, cui comparari non possit aliud. Spectacula erant edita, effusasque opes, aut opertum magnificentiam in hac parte enumerare, luxuriae fauentis est. Illa fuit vera & incomparabilis inuicti animi sublimitas, captis apud pharsaliam Pompeii magni scriptis epistolari iterum apud Taptum Scipionis, ea optima concremasset si de, atque non legisset. Cicero in oratione pro Marcello sic conuenit. Nihil est operae aut manū factū, quod aliquando non conficiat & consumat vetustas. At vero haec tua iustitia & lenitas animi floret quo tidie magis. Mox, Victoriae vicisse videris cum ea illa, quae ipsa erat adepta, victis remisisti. Illos sui Nature ingratae, ego vero clementissime, A deo Multum. Habeo gratiam Satis mihi gratiosae sit ab illo. Sunt qui scribunt. A Deo habet gratiam ille, ut inueniat illud Propertianum, Naturae sequit femina quisque sua, & gratiam gratis datam.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

CVM quod scriberem ad te nihil haberem, tamen nequem diem intermittere, has dedi literas. Ad septimum Calendarum Caesarem Sinuessae mansurum nunciabant. ab eo mihi literae redditae sunt ad sextum Calendarum, quibus iam opes meas, non, ut in superioribus literis opem expectat. Cum eius clementiam Corfiniensem illam per literas collaudauissem, rescripsit hoc exemplo. Caesar Imperator Ciceroni Imperatori S. Recte auguraris de me (bene enim tibi cognitus sum) nihil a me abesse longius crudelitatis. Atque ego cum ex ipsa re magnam capio voluptatem, tum meum factum probari abs te triumpho & gaudeo. Neque illud me mouet quod tu, qui a me dimissi sunt, discessisse dicuntur, ut rursus mihi bellum inferrent. Nihil enim malo, quam me mei simile esse, & illos sui. Tu velim ad Urbem mihi praesto sis, ut tuis consiliis atque opibus (ut consueui) in omnibus rebus utar. Dolabella tuo nihil scito mihi esse iucundius. Hanc a deo habet gratiam ille: neque enim aliter facere poterit, tanta eius humanitas, is sensus, ea in me est benevolentia. Vale.

Argumentum. CLXXXVIII.

CAESAR virtutis erat in urbem, Senatui coacturus, Cic. astat quo pacto respondebit. Filio daturus est togam puram. De Tirone sollicitus est valde. Colloquium Caesaris cum Cicerone describitur, in quo sapientia & clementia Caesaris apparent: & M. Ciceronis integritas flechi nescia, licet difficile Iulium Tullius appellet. Coligit tandem se non amari a Iulio. Mox copias Pompeii desperatas anxie deplorat.

Trebacillimus.

TREbatium) Testam iuriconsultum. Aliqua tulum inflatum ac rapidum, unde trebacillum senem Sidonio appellauit. Trebacter cotumaciter apud eundem sic. Malui factum cōfiteri simpliciter quam trebacter diffiteri.

Trebactiter.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Rebatium. XI. Calendarum, quo die has literas dedi, expectabam, ex eius nuncio Martique literis meditabar, quomodo cum illo loquar. O tempus miserum: nec dubito, quin a me contendat, ad urbem veniam. Senatui enim Calend. velle se frequentem adesse, etiam Formis praescribi iussit. Ergo ei negandum est? Sed quid praecipiat sentiam, & statim ad te praescribam omnia, ex illius sermone statuam, Arpinum ne mihi eundem sit, an quo alio. Volo Ciceroni meo togam puram dare, istuc puto. Tu quae cogita,

quid deinde: nam me hebetem molestia reddiderunt, a Curio velim scire ecquid ad te scriptum sit de Tirone. Ad me enim ipse Tiro ita scripsit, ut verear, quid agat. Qui autem veniunt inde: id modo nunciant, sane in magnis curis. Etiam haec me sollicitant. In hac enim fortuna perutilis eius, & opera, & fidelitas esset. Vtrunque ex tuo consilio: nam & oratio fuit ea nostra, ut bene potius ille de nobis aestimaret, gratias ageret: & in eo maxime, ne ad urbem. Illa sefellerunt, facilemque putaramus, nihil vidi minus. Damnari se nostro iudicio, tardioris fore belli, quod cum iis Sinuessam non venerimus: dicere ego, dissimilem illorum esse causam, Quid multa? Veni igitur, & age de pace: meo ne inquam arbitratus? An tibi, inquit, ego praescribam? sic inquam agam, Senatui non placere in Hispanias iri, nec exercitus in Graeciam transportari, multaque inquam digna eo deplorabo. Tum ille, ego vero ista dici nolo. Ita putabam inquam, sed ego eo nolo adesse, quod aut sic mihi dicendum est: multaque nullo modo possem silere, si adessem, aut non veniendum. Summa fuit, ut ille quasi exitum quaerens, ut deliberare, non fui rogandus, ita discessimus. Credo igitur nunc me non amari. At ego me amabo: quod mihi pridem vsus non venit, reliqua o dii, qui comitatus, quae (ut tu soles) in qua erat area scelerum. O rem perditam. O copias desperatas. quid S. Seruii filius? quod in his castris fuerunt, quibus Pompeius circumfederetur? sex legiones. Multum vigilat, audet, nullum video finem mali. Nunc certe promenda tibi sunt consilia. hoc fuerit extremum. Illa tamen κατ'αυγίς illius est odiosa, quam pene praeteri: si tibi consiliis nostris uti non liceret, vsurum quorum posset: ad omniaque esse discessurum. Vidisti igitur virtum, ut scripseras? ingemisti: certe, cedo reliqua. Quid? continuo ipse in Puteolanum, ego Arpinum, inde expecto quidem κατ'αυγίς illam tuam, tu malle, inquires, actum ne agas: etiam illum ipsum, quem sequimur, multa sefellerunt: sed ego tuas literas expecto. Nihil est enim iam, ut antea videamus hoc quorsum euadat. extremum fuit de congressu nostro, quo quidem non dubito, quin istum offenderim, eo maturius agendum est. Amabo te, epistolam πολιτικῆς, Valde tuas literas nunc expecto. Vale.

Quid deinde) Fieri debet. A Curione) Legendum a Curio, apud quem curatus erat Tiro: Et quid) Legendum, ecquid. (Facilem) Censuram, comem, benignum, & scribuntur literae post Caesaris congressum. Cum multa) Lege quid multa? Veni) Romam O Cicero, Verba Caesaris. Agam) Dicam. Verba Ciceronis ad Caesarem. Multa inquam digne) Multaque ego indignum eo. Si me rapis in Senatum, casum optimum deplorabo, quod tibi Caesar obicit. Eo nolo) Ideo nolo.

Ut ille) Caesar daret mihi spatium ad deliberandum vellem adesse necne. Non fuit rogandum) Lege, non fui rogandus ut acciperem spatium, libenter accepi ut a Caesare discederem. Vtu non venit) Non erit mihi peculiare, me nunquam amari & mea sine rivali. Reliqua) Quam turpia vidi. Ut tu soles dicere) Subde verbis κατ'αυγίς strages ac confusio. Prisci codices habent κατ'αυγίς, violenta sodalitas. Si diuinare liceret, ego substituerem & quae pro turba incodita ac indigesta, quo verbo prolatofortassis ab Attico vsus est supra Cicero. Hoc fuerat) Scribe. Fuerit. Illa tamen) Reponendum est verbum grecum κατ'αυγίς, procella, tēpestas, irae preceps rabies, subintellige dicentis Caesaris, si tibi consiliis nostris & quae sequuntur. Quorum) Vsurum consiliis eorum, quorum consiliis esset ad manum. Expecto) Hoc ordine scribenda sunt ista, expecto illam tuam κατ'αυγίς sed perfectam. Actum ne agas) Prouerbum in praeterita nullum esse ius praeter obliuionis. Illum ipsum) Pompeium, si nos errabimus, magni viri exemplo errabimus. Nihil est) Omnia mutata sunt a primo, quare ut in alia materia, aliter consulandum est. De congressu) Colloquio cum Caesare. Agendum) Deliberandum, mox consulandum. Istum) Caesarem quod Romam ire neglexerim. Maturius) Celerius. Amabo te) Facies rem gratam si epistolam politiceam hoc est ciuilem dabis, de politicis rebus decernentem.

Endynamis.

Aphya.

κατ'αυγίς

Actum ne agas.

Argumentum. CLXXXIX.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

FILIO In patria togam puram dedit. Foeditate belli, & tristitiam municipium addit. Nemo in Italia turpis est qui in castris Caesaris non sit. Deliberat tandem descendere, quoniam pacis fides nulla est tyrannis & tyranni fautoribus. IAM atrox est) Deest hoc verbum gratum & vadeo pro is speculatio. Alii codices habent & id est consideratio. Vno loco) Nunc omnis malorum sentina congregata quoddam facit chaos, deforme, horrendum, atrox. Praeter me) Qui non odii Caesarem omnino. Italiam gessit) Beroaldus emendat, Italia cessit.

Anatheoresis. Scepis.

Hunc) Caesarem. Leuauit) Fugato Clodio. Idem) Pompeius. Accesserat) Arrogationis Clodiana Pompeius auctor fuit, qua non impetrata Ciceroni Clodius nocere non poterat. Enim vna) Scribe. Est enim vna. Ille) Timor non est, nihil proficiunt. Terminemus) Metas figamus & limites stomachandi, quos ultra non progrediamur. In codice prisco non est hoc verbum, propterea potest videri superscriptum. Vt nihil noui) At scribatur.

Croton.

Spiritu) Meum ac animam tot aerumnis expunctam. Crotonem) Locrorum civitatem caelo serenissimo ac saluberrimo fruentem, ut inde natum sit apud Graecos adagium & vniuersum τὸ κρότωνος, Crotone sanior.

Crotonensis minor, Thurii.

Thurios) Locrensis popululus, de quo supra. Abdimus) Scribendum abdemus hoc est occultabimus.

Go meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini potissimum togam puram dedi: idque municipibus nostris fuit gratum, & si omnes, & illos, & qua iter feci mcestos afflictosque vidi, tam tristis, & tam

atrox est & vadeo pro is huius ingentis mali, delectus habetur, in hyberna deducuntur. Ea, quae etiam cum a bonis viris tum iusto in bello cum modeste fiunt, tamen ipsa per se molesta sunt, quae censes acerba nunc esse: cum a perditis in civili nefario bello petulantissime fiant. Caue autem putes quoniam hominem in Italia turpem esse, qui hinc absit. Vidi ipse Formis vniuersos, neque mehercule inquam homines putavi, & non omnes, sed nunquam vno loco videram. Pergamus igitur quo placet, & nostra omnia relinquamus. Proficiscamur ad eum, cui gratior noster aduentus erit, quam si vna fuisset. Tu enim eramus in maxima spe, nunc ego quidem in nulla, nec praeter me quisquam Italia cessit, nisi qui hunc inimicum sibi putaret: nec mehercule hoc facio Respublicae causa, quam funditus deletam puto, sed ne quis me putet ingratum in eum, qui me leuauit iis incommodis, quibus idem affecerat: & simul quod ea, quae fiunt, aut quae certe futura sunt, videre non potero, etiam equidem Senatus consultum facta quaedam iam puto, vti nam in Volcatii sententiam. Sed quid refert: est enim vna sententia omnium, sed erit iniustissimus Seruius, qui filium misit ad affligendum Cn. Pompeium, aut certe capiendum cum Pontio Titinia no. Et si hic quidem timoris causa, ille vero non. Sed stomachari definamus, & aliquando sententiam. At nihil noui, nisi id, quod velle minimum, spiritum reliquum esse. Nos, quoniam superum mare obsidetur, infero nauigabimus. Et si Puteolis erit difficile, Crotonem petemus, aut Thurios, & boni ciues amantes patriae mare infestum habebimus. Aliam rationem huius belli gerendi nullam video, in Aegyptum nos abdemus, exercitu pares esse non possumus, pacis fides nulla est. Sed haec factis deplorata sunt. Tu velim literas Cephaloni des de omnibus rebus actis, denique etiam de sermonibus hominum, nisi sane obmutuerunt. Ego tuis consiliis usus sum, maxime, quod & gratuitate in congressu nostro tenui, quam debui: & ad urbem, ut non accederem, perseveravi. Quod superest scribe quae quo accuratissime (iam enim extrema sunt) quid placeat, quid censeas, & si iam nulla dubitatio est, tamen siquid, vel potius quicquid veniet in mentem, scribas velim. Vale.

M. T. CICERONIS

Epistolarum ad T. Pomponium Atticum LIBER. DECIMVS.

Argumentum. CXC.

Acceptis ab Attico charissimo literis Marc. Tullius exultauit. In gemit defuncto vita Sexto pracone suo. Solonis legem non negligit, qui neutras partes sequentibus in seditione ciuili, capitale sanxit. Abripere se tandem istinc certus est, tamen consilium Attici expectat. Pacem desperatam esse pro certo ducit, simulationem esse apertam. Paratur bellum acerrimum. Firmitudinem) Constantiam quae ad Caesarem in Senatum non venerim. Nonas Decemb.) Quando Rempub. liberauit Cicero ex faucibus ereptam Catilinae. Quid nam ergo) Ais, probas an improbas ea quae fecimus? Quid ille) Sextus, pater huius Sexti respondit, profecto graecam id est iterum. Sed magnam facinus edens: quod vel a posteris audiatur. Homericum carmen ex Odyseae primo. Vt puto) Ni fallor futuri. Ego enim me totum studiis destino. Me attractum iri) Fore ut attrahar. Illi) Caesari. Summarius) Beroaldus Senatus legit, quae per fas ac nefas collegit Caesar, reliquias reliquiarum. Alii summarium Caesarem interpretantur: qui prior esse volebat, malebat esse primus, ac reliquis praemere. Et) Caesari. Cantent, rideant quiescant. Idem Philippus sic emendat, Eant & redeant. Quiescat) Quis impetrabit a Caesare ut dum Legati eunt & redeunt, a duce ad ducem, Caesar quiescere nescius, quiescat tamen. Fieri posse) De pace. Πολιτικῶν) Perciuium virorum considerationes. Quid enim essem) Scribo, quod enim essem.

Summarius.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

ERTIO Nonarum, cum in Laterium fratris venissem, accepi literas, & paulum respiravi: quod post has ruinas mihi non acciderat. Per enim magni estimo tibi firmitudinem animi nostri, & factum nostrum probari. Sexto enim nostro quod scribis probari, ita laetor, ut me, quasi patris eius (cui semper vni tribui plurimum) iudicio comprobari putem, qui mihi quod saepe soleo recordari: dixit olim Nonis illis Decemb. Cum ego, Sexte, quid nam ergo: quod ille, & illa mea praesens, & καὶ ἐνομιένοι ποθέσθαι. Eius igitur mihi viuere auctoritas, & simillimus eius filius eodem est apud me potest, quo fuit ille, quae saluere velim iubeas plurimum. Tu tuum consilium, & si non longinquum tempus differas: iam enim illum emptum pacificatore perorasse puto, iam actum aliquid esse in consensu Senatorum, tamen suspensum me detines, sed eo minus, quod non dubito, quid nobis agendum putes. Quid enim Flauio legionem, & Sicilia dari scribis? & id iam fieri: quae tu scelera partim parari, & iam cogitari, partim ex tempore futura censes? Ego vero Solonis popularis tuis tui, & (ut puto) etiam mei legem negligam, qui capite sanxit, si quis in seditione non alterutrius partis fuisset. Nisi tu aliter censes, & hinc abero, & filii. Sed alterum mihi est certius, nec praeripiendum, tamen expectabo tuum consilium, & eas literas (nisi alias iam dedisti) quas scripsi, ut Cephaloni dares. Quod scribis, non quo aliunde audieris, sed te ipsum putare, me attractum iri, si de pace agatur, mihi omnino non venit in mentem, quae possit actio esse de pace, cum illi certissimum sit, sese posse expoliare exercitu, & provincia Pompeium, nisi forte iste summarius ei potest persuadere, ut dum oratores eant, & redeant, quiescat, nihil video, quod sperem, aut quid iam putem fieri posse. Sed tamen hominis hoc ipsum probi est, & magnum sit, τὸν πολιτικῶν σκέμμα, veniendum ne sit in consilium Tyranni, si is aliqua de re bona deliberaturus sit. Quare, siquid eiusmodi euenierit, ut accersamur, quod equidem non curo (quod enim essem de pace dicturus, dixi) ipse valde repudiavit,

ἐκφώνησις τέρπει) Exclama-
tio sine declamatio oblectat.
Præcipis) Per interrogatio-
nem pronunciamdum. ἀλλο-
σις) Cura, incendium animi
vel captiuitas. πολιτείας
ov) Tractanda negotia publica.

Argumentum. CXCI.

PVS.

ERtus cōscendēdi Cice-
ro & ardens, nescit vnde
discedat, & quo. Impacata
omnia videt, iturus est tamē,
ac fortunę se crediturus
sine spe tamē vlla Dionysii
se ingerentem reicit. Post-
tridie) Sequenti die. Suffi-
nit) Interiunxi, firmati ho-
die dicunt. Arcano) Nomen
est prætorii Quinti fratris, de
quo in superioribus affatim.
Certius) De rebus, & de Pom-
peio, ad quę anhelabat. Oes-
cultiore) Secretiore, remotiore
ab arbitris. Agerentur)
Per ministros nostros & ami-
cos. Iam adest & animus ar-
det) Scribendū, iam adest ani-
mū & ardet. Adest) Præfens
est, promptus, a cōtrario decla-
mādo abesse dicitur animus,
quādo languet. Martialis, Ab-
sentē marmoreamq; putes.

Quod poteris.

Quicq; Non occurrit occa-
sio. Quo) In quę locum &
& partem se moueat. Qua)
Parte nitatur & dirigat. No-
stra cura) Conscendēdi. Pe-
ritoriū) Nautariū, maris exper-
torum. Quod poteris) Ho-
die dicunt, pro possibilitate
tua, pro viribus, pro lacertis.

Res) Quas molior, ac paro,
ad Cæsarem videlicet trans-
ire. Inexplicabiles) Difficiles,
immo impossibiles vt aiunt.

Fortunę) Cuius fauore spe-
pe errata corriguntur. Iuxta
illud ingeniosi poetae, Fortu-
næ cetera mādō. Quę iuuēt,
& melius q̄ tu tibi, consulat
opto. Sine spe) Vt naufragi,
portum non videmus, iacta-
mus tamē manus. Melius)
Fortunatū. Ordo, Siq; meli-
us acciderit, mirabimur. Mi-
rabimur.) Quoniam inexpli-
cabilia tentantur. Profectum) Vt proficiscatur, mittebat iterum eum Atticus, ne Græculus impru-
dens arci eloquentiæ displiceret, quod genus calamitatis est maximum: vel profectum, hoc est ve-
nisse. Romam enim appulerat. Nostra incommoda) Fortunæ nouercantis iniquitatem, in qua odio,
sis esse spectaculo, acerbissimum esse solet. Alienum) A studiis, Spernitur orator bonus. Tanta)
incommoda. Homini) Dionysio. Spectaculo) Vt videret, ne nostris gauderet incommodis. Cui)
Dionysio. Odi quidem Dionysium. Tu tamen solus amabis me permittente, non debes odisse amico-
rum inimicos. Meo nomine) Causa mea,

sed tamen siquid acciderit, quod censeas mihi facien-
dum, utiq; scribito. Nihil enim mihi adhuc accidit,
quod maioris consilii esset. Trebatii boni viri & ciuis
verbis te gaudeo delectatum, tuāq; ista crebra ἐκφώνη-
σις τέρπει, me sola adhuc delectauit. Literas tuas ve-
hemēter expecto, quas quidē credo iam datas esse. Tu
cum Sexto seruasti grauitatem eandem, quam mihi
præcipis? Celer tuus disertus magis est, q̄ sapiens. De
iuuenibus, quæ ex Tullia audisti, vera sunt. M. Anto-
nii istud quod scribis, non mihi videtur tam re esse tri-
ste, q̄ verbo. hæc est ἀλωσις, in qua nunc sumus mortis
instar, aut enim mihi libere inter malos πολιτείας fu-
it, aut vel periculose cum bonis, aut nos temeritatem
honorum sequamur, aut audaciam improborum inse-
ctemur, vtrunq; periculosum est. At hoc, quod agi-
mus nec turpe, nec tamen tutum. Istum, qui filiū Brū-
dusium de pace misit. De pace idem sentio, quod tu, se-
mulationem esse apertam, parari autem bellum acer-
rimum, me legatum viri non arbitror, cuius adhuc
(vt optau) mentio facta nulla sit: eo minus habeo ne-
cesse scribere, aut etiam cogitare, quid sim facturus, si
acciderit, vt legarer. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

Go cum accepissem tuas literas Nonis
Aprilibus, quas Cephalio attulerat, es-
semq; Minturnis posttridie māsurus, pro-
tinus sustinui me in Arcano fratris, vt
dum aliquid certius afferretur, occultio-
re in loco effemus, agereturq; nihilominus, quę sine no-
bis agi possunt. Iam adest animus & ardet: nec est
quicq; quo, & qua. Sed hæc nostra erit cura, & peri-
torum. Tu tamen, quod poteris (vt adhuc fecisti) nos
consiliis iuuabis. Res sunt inexplicabiles. Fortunæ
sunt commitenda omnia, sine spe conamur vlla. Meli-
us siquid acciderit, mirabimur. Dionysium nolim ad
me profectum, de quo ad me Tullia mea scripsit. Sed
& tempus alienum est, & homini nō amico nostra in-
commoda, tanta præsertim, spectaculo esse nollem,
cui te meo nomine inimicum esse nolo. Vale.

Vt proficiscatur, mittebat iterum eum Atticus, ne Græculus impru-
dens arci eloquentiæ displiceret, quod genus calamitatis est maximum: vel profectum, hoc est ve-
nisse. Romam enim appulerat. Nostra incommoda) Fortunæ nouercantis iniquitatem, in qua odio,
sis esse spectaculo, acerbissimum esse solet. Alienum) A studiis, Spernitur orator bonus. Tanta)
incommoda. Homini) Dionysio. Spectaculo) Vt videret, ne nostris gauderet incommodis. Cui)
Dionysio. Odi quidem Dionysium. Tu tamen solus amabis me permittente, non debes odisse amico-
rum inimicos. Meo nomine) Causa mea,

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

Vm quid scriberē, plane nihil haberē,
hec autē reliqua essent, quę scire cupe-
rē, profectus ne esset, quo in statu vrbe
reliquisset: in ipsa Italia, quem cuiq; re-
gioni, aut negotio præfecisset, & q̄ es-
sent ad Pompeiū, & ad Coss. ex S. C. de pace Legati.
Vt igit hęc scirē dedita opera has ad te literas misi.
Feceris igitur cōmode, mihiq; gratū, si me de his re-
bus, & si quid erit aliud, qd̄ scire opus sit, feceris cer-
tiorē. Ego in Arcano opperier, dū ista cognosco. ad
VII. Iduū alterā tibi eodē die epistolā dictauī, & pri-
die dederā mea manu longiorē. Visum te aiūt in Re-
gia, nec reprehēdo, quippe cū ipse istā reprehensionem
nō fugerim, sed expecto tuas literas. Neq; enim sane
video, qd̄ expectē, sed tamē etiā, si nihil erit, id ipsum
ad me velim, scribas. Cæsar mihi ignoscit per literas,
q̄ nō venerim, seseq; in optimā partē id accipere dicit.
Facile patior, qd̄ scribit, secū Tulliu, & Seruiū que-
stos esse, quia nō idē quoq; sibi, quod mihi remisisset.
homines ridiculos, qui cū filios misissent ad Cn. Pō-
peiū circūsedēdū, ipsi in Senatū venire dubitarēt. Sed
tamen exēplū mihi ad te Cæsaris literarum. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

Ultas a te accipi epistolas eodem die,
oēs diligēter scriptas. Ea vero, quę vo-
luminis instar erat, sepe legenda, sicuti
facio, in qua nō frustra laborē suscepi-
sti, mihi quidē per gratū fecisti. Quare,
vt id quoad licebit, id est quoad scies vbi sumus, q̄
sepissime facias, te vehementer rogo. At deplorandi
quidem, quod quotidie facimus, sit iā nobis aut finis
omnino (si potest) aut moderatio quędā, qd̄ profes-
cto potest. Non enī quā dignitatē, quos honores, quę
vitę statū amiserint, cogito: sed qd̄ cōsecutus sim, qd̄
præstitim, qua in laude vixerim. His deniq; in malis
qd̄ intersit inter me & istos, quos propter eia amisi-
mus. Hi sunt, q̄ nisi me ciuitate expulissent, obtinere
se nō posse putarūt licetiā cupiditatū suarū, quorū so-
cietas, & sceleratę cōsensionis fides, quo eruperit vi-
des. alter ardet furore & scelere, nec remittit aliqd̄,
sed in dies ingrauescit. modo Italia expulit, nunc alia
ex pre psequi, ex alia prouincia spoliare conat. nec iā
recusat, sed quodāmodo postulat, vt quęadmodū est,
sic etiā appelletur Tyrānus. Alter is, q̄ nos sibi quodā

Argumentū CXCI.

EBEmus κατὰ στίβον
πρόβουον intelligere
Cæsarem Senatū co-
egisse, multa Romę decreuit
se, prouincias ornasse Procō-
sulib; & huiusmodi reliqua.
Quę sint illa, auct scire Cice-
ro. RELIQUA) Restabāt
pauca vt sciret Cicero, alia
scripserat & significauerat At-
ticus. Profectus esset) Cæsar
discessisset, vrbe Romā reli-
quisset. In ipsa Italia) Circa
regimē Italicarū vrbiū. Ne-
gocio) Administrationi pri-
uatę, aut publicę. Essent)
Creati, destinati. Alij legunt
issent. Ex S. C.) Cæsariano.
Tāq; Senatus curā istā susce-
pisset pacificādi dices. Des-
dita opa) Ex industria, cū cę-
tera scirē. Cōmode) Vtiliter.
Opperier) Expecto. Ita)
Senatus cōsultū. Cognosco)
Per literas tuas. Regia) Se-
natu. Reprehensionē) Nā ego i-
eadē regia vīsum sum. Nihil
erit) Qd̄ scribas. Venerim)
In Senatū. O mirā Cæsaris ac-
inauditā clemētiā, sub quo vi-
uebāt hostes, immo impune
vagabātur. Partē) Qd̄ inte-
grum mō cōseruo vt pacifica-
tor esse valeā. Remissim)
Cōdonasset vt impune abesse
possent, regiāq; declinare. Ri-
diculos) Tullium & Seruiū.
Circūsedēdū) Obsidēdū ac cir-
cūuallādum Brūdusii. Ipsi)
Tāq; nō hoc minus peccatū
sit obfisione.

PVS.

Argumentum. CXCI.

EPLORatione iu-
bente longissima epi-
stola Attico facere si-
nē vult Cicero, præterita nō
præsentia recogitans. Culpas
Cæsaris affert in medium, &
Tyranni nomine dedecorat:
Pompeij errata remittitur,
ac animi in sese ingrati tudine-
nem. Consensurum tamen
ac euolaturum ait ingratiss
propter pueros suos, quorū
filius Q. deprauatus est, adeo
vt virulentas literas ad Cæs-
sarē perscripserit. Interferit
sermōes cū Curione habitos.
HI Sunt qui nisi me &c.)
Pompeius, Cæsar & Crassus.
Expulit) Pompeium.

PVS.

EPIST. AD T.P. ATTICVM

Ne subleuabat) Ne verbo quidem adiuuare voluit, cū Cic. Pompeiū in suburbano oeciantem adiuit, quem Pompeius stratum contempfit. Aliqui ferunt eo in salutato per posticum egressum. Cōtra voluntatem) Prisci codices, contra huius voluntatē, hoc est Cæsaris. Facere posse) Exemplaria prisca, Facere aiebat posse. Alter) Quinti filius indulgētia paterna corruptissim⁹, mox patri patruo q̄ infensissim⁹. Ip̄m) Filiū Ciceronis fratris. Qui mox indies deterior fuit, patri ac patruo infensus, etiā Hirtij catamitus, ac interioris lecticæ sponsa. Vide incredibile calamitatis genus, etiam frater Ciceronis Quintus, in fratrem inuectus est, adeo fortunam sequuntur omnes, quæ coegerunt Ciceronem exclamare. Vtinam ex eadē matre vel nūq̄ natus essem, vel solus. Patriſſabat ergo Quinti filius, patris ac patruī delator iura naturæ subuertens patrem criminatus: vt verum sit illud adagium, Patrem videlicet esse turdū, qui sibi viscum cacat. Hirtium) Qui eius florū fortassis illuserat, cuius largitione pellectus se proficit Octavius. Absuis) Scribēdū, Absui. Curionem) Filiū, quē sepissime Cic. patri cōciliavit Antonij amoribus per corruptū vt patet ex Philippicis. Hortensij filij) Qui cū gladiatorib⁹ in Asiā venerat, de quo Cic. supius. Huic) Repetitio pathetica. Iacet frater) Propter filiū qui ad Cæsare scripsit. Patruo) Mihi qui non peperci feruē. De Quinti filio loquitur. Assignabis) Ad scribes. A te scribēdū) Lege ad te. Metellū) Qui prohibebat sanctius ærarium aperiri. Non) duas negationes scimus affirmare, significat Cæsare naturā esse crudelē, benignū tamē & clementem arte, quoniam sic poscit huius bellij ratio. Se apud ipsum legē) Verbū apud est inuectiuum, ideoq̄ tollēdum. Nec legem scribendum, sed regē, hoc est Cæsarem, qui sanctius inuito

Turdus,

ad pedes stratos ne subleuabat, qui se quidē nihil cōtra huius voluntatē facere aiebat posse, elapsus e socii manibus, ac ferro, bellū terra & mari cōparat: nō iniustū ille quidē, sed tum piū, tū etiā necessariū, suis tamē ciuib⁹ exitiabile, nisi vicerit: calamitosum etiā, si vicerit. Horū ego summorū Imperatorū nō modo res gestas non antepono meis, sed ne fortunā quidem ipsam, qua illi florentissima, nōs duriore conflictati videmur. Quis enim potest aut deserta per se patria, aut oppressa beatus esse? Et si (vt nos a te admone mur) recte in illis libris diximus, nihil esse bonū, nisi qd̄ honestū: nihil malū, nisi qd̄ turpe sit, certe vterq̄ istorū est miserimus, quorū vtriq̄ semp patriæ salus, & dignitas posterior sua dominatione, & domesticis cōmodis fuit. Preclara igitur consciētia sustentor, cū cogito me de rep. aut meruisse optime, cū potuerim, aut certe nūq̄, nisi de ea diuine cogitasse, eaq̄ ipsa tēpestate euerſam esse remp. quā ego. XIII. annis ante prospexerim. Hac igit̄ consciētia comite, proficiscar, magno equidē cum dolore, nec tā id propter me, aut propter fratrem meū, quorū iam acta ætas, q̄ propter pueros, quibus interdū videmur prestare etiā Remp. debuisse: quorū qdē alter nō tā, quia maiore pietate est, me mirabiliter ex cruciat: alter, o rē miserā, nihil eū mihi accidit in omni vita acerbius, indulgētia videlicet nostra deprauatus, eo progressus est, quo nō audeo dicere. Et expecto tuas literas: scripsisti eū te scripturū plurima, cū ipsum vidisses. omne meum obsequiū in illum fuit cū multa seueritate, neq̄ vnū eius nec paruū. sed multa & magna delicta cōpressi. Patris autē lenitas amāda potius ab illo, q̄ tā crudeliter negligēda. Nā literas eius ad Cæsare missas ita grauit̄ tulimus, vt te qdē celaremus, sed ipsius videmus vitā insuauē reddidisse. Hoc vero eius iter, simulatioq̄ pietatis, qualis fuerit, non audeo dicere. Tātū scio post Hirtij cōuētū, accersitū ab Cæsare cū eodē eo animo absui rationibus alienissimo, & cōsilio relinquēdī Italiā. Et hęc ipsa timide, sed nulla nostra culpa est, natura metuēda est. Hęc Curionē, hęc Hortensij filiū, nō patruū culpa corrupit. Iacet in mœrore meus Frater, neq̄ tā de sua vita, q̄ de mea metuit. huic tu, huic tu malo affer consolaciones, si vllas potes: maxime qdē illā velim, ea, quę ad nos delata sint, aut falsa esse, aut minora: quę si vera sint, quid futurū sit in hac fuga, nescio. Nā si haberemus Rēp. cōsiliū mihi nō deesset nec ad seueritatē, nec ad diligētiā.

Nunc siue iracūdia, siue dolore, siue metu permotus, grauius scripsi, q̄ aut tuus in illū amor, aut meus postulabat. Si vera sunt, ignosces: si falsa, me libente eripies mihi hunc errorē. Quoquo modo vero se res habeat, nihil assignabis nec patruo, nec patri. Cum hęc scripsissem, a Curione mihi nūciatū est, eū ad me venire. Venerat enim is in Cumanū vesperi pridie, id est idibus. Siquid eius igitur sermo eiusmodi attulerit, quod ad te scribēdū sit, id in literis adiūgā. Preterit villam meā Curio, iussitq̄ mihi nūciari mox se venturū. cucurritq̄ Puteolos, vt vbi cōcionaretur. concionatus est, rediit. fuit ad me sane diū. O rem fœdam, nostri hominē, nihil occultauit, in primis nihil esse certius, q̄ vt omnes, qui lege Pōpeia condemnati essent, restituerentur. Itaq̄ se in Sicilia eorū opera vsurū. de Hispaniis non dubitabat, quin Cæsaris essent, inde ipsum cū exercitū, vbiq̄q̄ Pōpeius esset, eius interitu finē illi fore, propius factū esse nihil, eū plane iracūdia elatū, voluisse Cæsare, occidī Metellum Trib. pl. quod si esset factū, eadem magnā futurā esse. permultos hortatores esse cēdis. Ipsum autē non voluntate, aut natura nō esse crudelē, sed q̄ putaret popularem esse clementiā: q̄ si populi studiū amisisset, crudelem fore, eūq̄ perturbatū, q̄ intelligeret, se ipsum Regem offendisse de ærario. Itaq̄ ei cū certissimū fuisset, ante q̄ proficisceretur, concionē habere, ausum non esse vehementerq̄ animo perturbato profectū. Cū autem ex eo quererē, quid videret, quod exemplū, quā rem publicam plane fatebatur, nullam spem reliquā. Pōpeii classem timebat, quæ si esset, se de Sicilia abiturum. Quid in quā isti sex tui fascēs? si ab Senatu, cur laureati? si ab ipso, cur sex? Cupiui, inquit, ex S. C. surrepto. Nam aliter nō poterat: at ille impēdio nūc magis odit Senatū: a me, inquit, omnia proficiscetur. Sex autē, quia duodecim nolui: nā licebat. Tū ego, q̄ vellem inquam petiisse ab eo, quod audio Philippū impetrasse. Sed veritus sum, quia ille a me nihil impetrabat. libenter, inquit, tibi concessisset, verum putate impetrasse. Ego enim ad eum scribam, vt tu ipse volēs, de ea re nos inter nos locutos. Quid autem illius interest, q̄ in Senatum non venis? vbi sis? qui nunc ipsum minime offendisses, eius causa si in Italia non fuisset. atq̄ ego me recessurum, & solitudinem

tū deest. Sed verit⁹ q̄ ille a me nihil impetrabat. Lib. eter, inqt, tibi cōcessisset. verū puta te impetrasse. Qm̄ in Senatu) Lege, Qd̄ in Senatu. Vbi sis) Quid Cæsaris interest vbi sis? Recessurū) Abiturū aliquo.

Tribuno ærarium aperit licentia plusq̄ regia. Tunc fertur dixisse Cæsare, An nescis mihi facilis esse facere q̄ dicere. Fortassis hic est ille Metell⁹ Celer, quē Cic. superius amentem vocat. Celer enim cognomen tū erat Metello. Cæsare Romā delatus populū Rom. veteri calamitatū recordatione turbatum, quas ab Sylla & Mario olim pertulisset, trepidatēq̄ magna spe pollicitationibus leniuit. Hostibus humanitatē preferens ac clementiam. Publici ærarij claustra perfrēgit, obstantiq̄ in aditu Metello ex Tribunis plebis mortē est cōminatus. Thesauros a nemine cōtactos vsq̄ in illā diē militib⁹ rapere cōcessit. hos olim execratione proposita publice cōditos fuisse memorat, vt nisi Celtico insurgēte bello a nullo promerentur. Verū Cæsare Celtas a se deuictos asserens, vrbem ab execratione liberā reddidisse ait. Lepidū Amiliū vrbī præfecit. In quā) Dico. Sex tui fascēs) Magiſtrati Curio acceperat a Cæsare cū sex fascibus vt Proconsulātū. Inquit) Respondit Curio. Cupiui) Hunc magiſtrati seu Proconsulatum cum sex tantū fascibus. Ex S. C.) Ex mandato Senatus Cæsariani furtim ac violenter coacti. Surrepto) Clam impetrato, aut surrepto pro surrepto Plautine, aut surrepto cū Aldo scribēdū. Aliter poterat) Lege cū Beroaldo, Aliter nō poterat, Subintellige homo perditus ac facinorosus sex fascēs habere nisi decēpto Senatu, vel sunt verba Curionis, aliter fieri non poterat, cū leonina non profuit, indui vulpinā. Ille) Cæsare. Impendio) Magis, per quē cohiberi videtur. A me oia proficiscetur) Animaduerte sodes verbū Curionis, omnia a me proficiscetur, ero auctor oim Senatu neglecto. Hoc patet, cū inqt ille sex habeo, q̄ duodecim nolui. Philippū) Vt ipse abest & occiduceret. Impetrasse) Hoc totū

Metellus Celer.

Nolo.

Querere) Questurū. Quomodo) Romana administraturus esset. Dixit ille quidē, sed defert) Dixit ille quidē sibi defert, legit Beroaldus. Sibi) Curioni. Nolle) Inuidiosum verbū, tēporū ac morū perditorū labem innuēs. Nullo negotio) Statim, nulla difficultate, Esse debet) Responso Ciceronis Curioni. Reor mihi amicū Cæsare. Quid em̄ vnq̄) Scribēdū, Quid inq̄. Dolabella) Cæsare Cicerone iratiorē qd̄ in vrbe nō affuisset. Dico) Respondeo Curioni. Quid affirmabat) Lege, quod affirmabat, respōdeo Dolabellā me per literas admonuisse, vt in vrbe venire. Cū scripsisset) Mihi Dolabella.

Alia sunt) Scitu & auditu digna, quę de Curione exgrā. Illū) Cæsare dicebat Curio qd̄ non veniret. Cōtraria) Cūctā Dolabellę sermoni. Iu) bebat) Cæsar vt Romā non irē. Suspicio) Ne garrulitas, aut maledictia Ciceronis filii per Hirtii, alienasset Cæsare. Domestici mali) Ciceronis pueri corrupti & garruli. Hirtiani) Cōuenerat Hirtii Quintus paruus. Illū) Quintū puerū. Dignū esse nobis) Paterna ac nostra vestigia sequi. Tacite) defecit a patre refert. Ipse me inuitor. Suadeo mihi, me exhortor. Que) pro illo) Lege, ne pro illo. hoc est) Quinto in psona Quinti pueri. Sit) suspicandū) Aliquid mali, tñ cū hęc intelligo, suspicari necesse est, cū hęc videā. Nescio quid) Seruiculi secretioris ac interioris. Scimus nos, alij ignorāt vbi premat calceus. Q) minimo) Sermone) Qui tñ vt cū Hirtio. Deliquerat) Cic. sermone aliquo vel facto cōtra Cæsare qd̄ vlcus sermone) Quinti tactū esse nolebat.

Optimos) Legēdū, Optimū emenda te. propēsus in fauore) Terētię eris ac vniuersę familię nostrę. Vrbis) vni) Legēdum, nullū. Quare) scemina tuto in vrbe morabuntur. Rhegiū) Ciuitas Calabrig litoralis vocata ab fractura Sicilię ab Italia. Sic gręca dictio sonat. Est em̄ profectio ita per cōtinentē. Et cetera) Lege, ceterū pro sed. Cōmoror) Nō adhuc cōscēdo, iuge sequētibus. Lunā nouā) Ibo. Regendo. Arcadico) Emēda, Regulo) Dynastę videlicet Arcadig. Per Arcadem) Dynastā, principē intelligimus insulsum ac fatuū. Arcades, vt Philostratus, inquit, rudes ac sibus simillimi. huc illud Satyri vergit.

Legēdū, Optimū emenda te. propēsus in fauore Terētię eris ac vniuersę familię nostrę. Vrbis vni) Legēdum, nullū. Quare scemina tuto in vrbe morabuntur. Rhegiū) Ciuitas Calabrig litoralis vocata ab fractura Sicilię ab Italia. Sic gręca dictio sonat. Est em̄ profectio ita per cōtinentē. Et cetera) Lege, ceterū pro sed. Cōmoror) Nō adhuc cōscēdo, iuge sequētibus. Lunā nouā) Ibo. Regendo. Arcadico) Emēda, Regulo) Dynastę videlicet Arcadig. Per Arcadem) Dynastā, principē intelligimus insulsum ac fatuū. Arcades, vt Philostratus, inquit, rudes ac sibus simillimi. huc illud Satyri vergit.

Legēdū, Optimū emenda te. propēsus in fauore Terētię eris ac vniuersę familię nostrę. Vrbis vni) Legēdum, nullū. Quare scemina tuto in vrbe morabuntur. Rhegiū) Ciuitas Calabrig litoralis vocata ab fractura Sicilię ab Italia. Sic gręca dictio sonat. Est em̄ profectio ita per cōtinentē. Et cetera) Lege, ceterū pro sed. Cōmoror) Nō adhuc cōscēdo, iuge sequētibus. Lunā nouā) Ibo. Regendo. Arcadico) Emēda, Regulo) Dynastę videlicet Arcadig. Per Arcadem) Dynastā, principē intelligimus insulsum ac fatuū. Arcades, vt Philostratus, inquit, rudes ac sibus simillimi. huc illud Satyri vergit.

Legēdū, Optimū emenda te. propēsus in fauore Terētię eris ac vniuersę familię nostrę. Vrbis vni) Legēdum, nullū. Quare scemina tuto in vrbe morabuntur. Rhegiū) Ciuitas Calabrig litoralis vocata ab fractura Sicilię ab Italia. Sic gręca dictio sonat. Est em̄ profectio ita per cōtinentē. Et cetera) Lege, ceterū pro sed. Cōmoror) Nō adhuc cōscēdo, iuge sequētibus. Lunā nouā) Ibo. Regendo. Arcadico) Emēda, Regulo) Dynastę videlicet Arcadig. Per Arcadem) Dynastā, principē intelligimus insulsum ac fatuū. Arcades, vt Philostratus, inquit, rudes ac sibus simillimi. huc illud Satyri vergit.

Legēdū, Optimū emenda te. propēsus in fauore Terētię eris ac vniuersę familię nostrę. Vrbis vni) Legēdum, nullū. Quare scemina tuto in vrbe morabuntur. Rhegiū) Ciuitas Calabrig litoralis vocata ab fractura Sicilię ab Italia. Sic gręca dictio sonat. Est em̄ profectio ita per cōtinentē. Et cetera) Lege, ceterū pro sed. Cōmoror) Nō adhuc cōscēdo, iuge sequētibus. Lunā nouā) Ibo. Regendo. Arcadico) Emēda, Regulo) Dynastę videlicet Arcadig. Per Arcadem) Dynastā, principē intelligimus insulsum ac fatuū. Arcades, vt Philostratus, inquit, rudes ac sibus simillimi. huc illud Satyri vergit.

querere maxime q̄ lictor es haberem. Laudabat consiliū. quid ergo inq̄. nā mihi cursus in Gręciā per tuā prouinciā est, quoniā ad mare superum milites sunt. quid mihi, inquit, optatius? Hoc loco multa per liberaliter. Ergo hoc quidē verum est profecto, vt non modo tuto, verū etiā palam nauigaremus. Reliqua in posterū diem distulit, ex quibus scribā ad te, si quid erit epistola dignū. Sūt autē, quę pręteritū, Inter regnum ne esset expectaturus, an quomodo dixerim, dixit ille quidē sibi defert Cōsulatum, sed se nolle in proximū annū, & alia sunt, quę exquiram. Iurabat ad summā, quod nullo negotio faceret, amicissimū mihi Cæsare esse debere. Quid enim inq̄ scripsit ad me Dolabella? dico quod affirmabat, cū scripsisset, q̄ me cuperet ad vrbe venire. illū quidē gratias agere maximas, & nō modo probare, sed etiā gaudere, atq̄ iurebat. Quid quis? Est enim suspicio illa domestici mali, & sermonis Hirtiani, q̄ cupio illū dignū esse nobis, & q̄ ipse me inuito, ne pro illo sit suspicandū, sed opus fuit Hirtio cōueto. Est profecto nescio qd̄ qd̄ velim q̄ minimo, & tamē eū nōdū redisse miramur. Sed hęc videbimus. te optimū Terentię dabis. iam em̄ vrbis nullū periculū est. Me tamē consilio iuua, pedibus ne Rhegiū, an hinc statim in nauem. Ceterū quoniā cōmoror, ego ad te statim habebo, quod scribā, simul, vt videro Curionē. De Tironę cura quęro, qd̄ facis. vt sciā, quid is agat. De tota mea cogitatione scripsi ad te antea satis (vt mihi visus sum) diligēter. De die nihil sane potest scribi certū pręter hoc, non ante lunā nouā. Curionis sermo postridie eādē habuit sententiā, nisi q̄ apertius significauit se earū rerū exitum nō videre. Quod mihi mādās de quodā Regulo) *ἀρκάδος*, tamē nihil prętermittā. Atq̄ vtinā tu, sed modestior nuper epistola ad Vestoriū, statim de Tullia, ac valde requirere solebat, cōmodius tecū Vectinus est locutus, q̄ ad me scripserat, sed mirari satis hominis negligētiā nō queo. cū mihi em̄ Philotimus dixisset,

Nis salit Arcadico iuueni. Vtinam tu) Mecum venires. Modestior) Epist. volo. Non per epistolam. Legit Beroaldus, Nuper epistola. Ad Vestorium. Subintellig: data. De Tullia) Rescripsi. Requirere solebat) Vt de Tullia scriberem.

sefe. CCL. emere de Canuleio diuersorū illud posse, minoris etiā empturū, si Vectinū rogassem, rogauī, vt siquid possit, ex ea summa detraheret, promisit, ad me nuper se. HS. XXX. emisse, vt scriberē cui vellē addici, diem pecunię Idibus Nouēbris esse: rescripsi & ista Madio, si vis, cum ioco tamen familiarī. Nūc, quoniam agit liberaliter, nihil accuso hominē, scripsiq̄ ad eum, me a te certiore esse factū. Tu de tuo itinere quid, & quando cogites, velim me certiore facias. Vale. Ad. XV. Calend. Maias.

M. T. Cicero T. P. Attico S.

Adhuc nihil pręter tempestatem moratur. Asturę nihil sum acturus. fiat in Hispania quidlibet, & tamen excitet. Meas cogitationes omnes explicauit tibi superioribꝫ literis, quocirca hęc sunt breues, tum quia festinabam, eramq̄ occupator. De Q. Fratre, ita me quidē sedulo, sed nosti reliqua. Qd̄ me mones, & amice, & prudenter memoras: sed erūt omnia facilia, si ab vno illo cauero. Magnū opus est, mirabilia multa, nihil simplex, nihil syncerū. Vellem suscepisses iuuenem regendū. Pater enim nimis indulgens: quicquid ego astrinxi, relaxat: si sine illo possem, regerem, quod tu potes, sed ignosco, magnū inquam opus est. Pompeiū pro certo habemus per Illyricum proficisci in Gallias: ego nūc qua, & quo videbo. Ego vero Appuliam, & Sipontū, & tergiuersationē istam probo, nec tuā rationē eādē esse duco quā meam, nō quā in republica rectū idem sit vtriq̄ nostrū, sed ea non agitur. Regnandī contētio est, in qua pulsus est modestior Rex, & probior, & integrior, & is, qui nisi vincit, nomē populi Romani deleatur necesse est: si autē vincet Sullano more, exēploq̄ vincet. Ergo hac in contētionē neutrum tibi palam sentiēdū, & tempori seruandū est. Mea causa autem alia est, q̄ beneficio vincētus, ingratus esse non possum, nec tamen in acie, sed militia, aut alio in loco, siue in oppidulo futurum puto. Nihil, inquit, iuuas eum, in quem ingratus esse non vis? immo minus fortasse voluisset, sed de hoc videbimus. Exeamus modo, quod vt meliore tempore possumus, facit Adriatico mari Dolabella, Cretensī Curio. Iniecta autem mihi spes quędam est, velle mecum Ser. Sulpitiū colloqui. ad eū misi Philotimum libertum cū literis, si vir esse volet,

HS.) Addit Philippꝫ. xxx. hoc est sestertis triginta. Cui vellē) Deest verbū adici, hoc est ad iudicari. Die) Terminū vulgo dicimꝫ. Ista) Hoc lucellū qd̄ cōsecutū sum per Vectinū. Si vis) Nisi ne vis. Plautina phrasī, nos vulgo dicimus, salua pace. Familiarī) Vrbanus erat Cic. ad dicatatem vsq̄. Facias) In prisco cōdice hoc additū est, ad. XV. Cal. Maias.

PARATUS ad cōscēdēdū breuius est. Detestatur filiū) Quinti, qd̄ ex paterna indulgētia prouenisse refert. Regnare Cæsare, regnare Pōpeius cupit. Sed Pōpeius Rex modestior. Verū quoniā ingratus esse non possū, Regē Syllanū sequar, inquit Cic. AD. XI. Calēd. Martij) Hoc nō est in prisca exemplaribus. forte finis erat pręcedētis epistolę. Alute) Vetus codices Alute, *ἀλυτῶν*, inqt Stephanꝫ, regio Italiae Gentile alutinos, a quo Alutine Diane sacrum, de quo Cic. meminit li. 6. Epist. Famil. Alutia vicus prope Adramytum Straboni. Est & Phoenicię ciuitas iuxta Rhodū, in qua Minerua Alutis dicit vt nōnulli volūt. Dicit in Bœotia quocq̄ prope Potnias, & in Italia in ora Capanae. Fiat vt) Vacat verbum vt. Hispaniā) Legēdū Hispania. Recitet) Beroaldo placet, excitet. Quid si ita corrigis? & tandē excitet Pōpeius Cæsare, qui veterno similis excitari non potest. Sedulo) Obtudit. Vno illo) Quinto filio. Adstrinxi) Moderatione, castigatiō. Relaxat) Dissoluit. Sine illo) Patre. Possim) Quintū filiū regere. Opꝫ) Laterē lauare. Tergiuersationē) Dissimulationē. Sed ea nō agitur) Nulla resp. nūc cōsideratio est, vel sequendo Cæsare, nō agimus politice, quā Tyrānus est, & sequendo Pōpeius, nulla vel parua cōsideratio, quā Syllaturit. Modestior Rex) Pōpeius. sed tamen Rex, qui regnare & ipse volebat. Neutrū sentiēdū. Nec cum hoc, nec cum illo. Vinētus) Obnoxio Pōpeio.

Nisi ne vis

Argumentū CXCIIL. PIVS.

Alutia

Rhegium.

Arcadia.

Arcades.

Synodia.

Det clara synodia) Beroaldus clara scribit. Synodia) dabit clarum cōcētū & cōgrefsum. Sin autem) Si vir esse nollet, aut politicus. Vixit) In regressu fuit iterū meū in cōuiuio. Alij codices, dixit habēt. Tacere) Teperere, clemētē esse. In priscis exemplaribus tacere scriptū est eodē sensu. Superius, ipsum aut nō volūtate aut natura non esse crudelē, sed qđ putaret populārē esse clemētīā. Putās) Quātū Curio iudicat. Offensione populari) Dubitās ne populū offendat. Quintū puerum accēpi) hospitio a Cæsare veniētē. Vehemētē) Alibi, vehementē. Vtracq; lectio defendi potest. Video) In causa fuisse, vt ad Cæsare transfiret. Congiarij) Muneris. Sperabat Q. ex hac defectione Pompeiana se magnū cōsecuturū cōgiariū. Scelus) Qđ arcana nostra Cæsari per Hirtijū prodere vellet. Natura) Inolita leuitate. Oppiis Velētibus) Fratribus Velē, de quibus supra. Nostrā) Epiroticū rus tuū. Tā fraterne nos inuitas. Alios cursus) Itinera videlicet ad Pompeium. Videamur) Scribe, Videbamur.

Argumentū. CXCIV.

PIVS.

CONSULEbant omnes fere vt Tullia, vt a patre casus Hispaniensis expectaretur, quod Cic. non putat, & rationes adducit, quoniam summa reū ab Hispaniis nō pendet. Excusare poterit se Pōpeio qđ non transtulit, qđ pacē fore putauit. Qđ si consideremus, de perpetua vita, non hac exigua cogitabim⁹. In extrema pte mirificā Tullia suę virtutē laudat.

HIS Rebus) Sermonibus in conuicia Cæsaris ac Pompeii alternatis ab Attico & Cicerone. Qđ grat⁹) Quasi dicat nihil. Trahi) In locum ire. Curionem) Cum victoriam sequatur omnes.

Tabulas nouas) De nominibus & aere alieno non soluendo. Mecū Gabinio) Mecum, duplex est dictio. Cærelli) Beroaldus Catuli, causam ignoro censurę.

Tabulę nouę

det clara synodia: sin autē, erimus nos qui solemus. Curio mecū vixit, iacere Cæsarem putans offensione populari, Sicilięq; diffidens, si Pompeius nauigare cœpisset. Quintum puerum accēpi. vehementer auaritiam video fuisse, & spem magni congiariū. Magnū hoc malum est: sed scelus illud, quod timueramus, vi deo nullum fuisse. hoc autem vitium puto te existimare non nostra indulgētia, sed a natura profectum: quem tamen nos disciplina regimus. de Oppiis Velētibus quid placeat, cum Philotimo videbis. Epeirum nostrā putabimus. sed alios cursus videbamur habituri. Vale.

M. T. CICERO T. Pomp. Attico S.

Res ipsa monebat, & tu ostēderas, & ego videbam de his rebus, quas intercipi periculosum esset, finem inter nos scribendi fieri tempus esse. Sed cum ad me sępe mea Tullia scribat, orans, vt quid in Hispania geratur, expectem, & semper ascribat idem videri tibi, idq; ipse etiam ex tuis literis intellexerim, non puto esse alienum me ad te, quid de ea re sentiam, scribere. Consiliū istud tunc esset prudens, vt mihi videretur, si nostras rationes ad Hispaniensem casum accommodaturi essemus, quod fieri dicitis oportere. necesse est enim, aut, id quod maxime velim, pelli istum ab Hispania, aut trahi id bellum, aut istum, vt confidere videretur, apprehēdere Hispanias. Si pelletur, qđ grat⁹, aut qđ honestus tum erit ad Pompeium noster aduentus, cum ipsum Curionem ad eum transiturum putem: si trahitur bellum, quid expectem: aut quā diu relinquitur, vt si vincimur in Hispania, quiescamus. Id ego contra puto. Istum enim victorem magis relinquendum puto, qđ victum, & dubitantem magis, qđ fidentem suis rebus. Nam cędem video, si vicerit, & impetū in priuatorum pecunias, & exulum reditum, & tabulas nouas, & turpissimorum honores, & regnū, non modo Romano homini, sed ne Persę quidē cuiq; tolerabile. tacita esse poterit in id dignitas mea: Pati poterunt oculi, me cum Gabinio sentētiam dicere: Et quidem illū rogari prius: p̄sto esse clientem tuū Chloelium Carulli. Plaguleium, cæteros. sed cur inimicos colligo: qui meos necessarios a me defensos nec videre in Curia sine dolore, nec versari inter eos sine dedecore poterō. quid si ne id quidem est exploratum, fore,

Mihi liceat) In curiam venire. Vindicemus) In libertatē asseramus. Coniunctione) Lege, coitione, vel conueniēdo cū Cæsare Cæsaribusq;. Cū significat partim. Iudicium) Sensus est. Dū Tullia te auctore dicit vt res Hispanienses expectemus, significare videtur, res illas fore totius belli decretorias & indices. Res nō ita se habet. Nam quis Hispanias Pōpeius amittat, non omnia amittet, cuius p̄cipuū consiliū fuit occupare mare. Themistocleum) Simile consilio Themistoclis, qui occupauit mare, & deseruit Athenas. Antiquissima) Maxima, potissima. Iuxta illud Priscū carmen, Moribus antiquis

Antiquissimā

res stat Romana visisque. Plautus in Captiuis, Iuuenis est antiquis moribus, cuius nūq; vultū tranquillauit grat⁹. nihil antiquius dicimus, hoc est melius. Colere virtutē cędit semp antiquissimū. i. optimū. nimirū quia antiqui in omni virtute p̄stāntissimū fuerunt, adeo vt ex oraculo Plī. dixerit, Vix possunt a nobis antiquorū inuēta p̄dicī. Plautus, Apud antiquos flos poetarū fuit. An ni valde hic in absentia) Corrige, An qui videlicet absentis scelus tuli. An verēdū est vt casum ac fortunę vices vniuersas cū Pompeio ac optimatibus nō ferā, qui solus in his locis tuli scelus & fortiter repugnauit scelerato Cæsari, iniquissimęq; fortunę. Scelus Cæsarem vocat quod auctore Donato plus est dicere qđ sceleratum. Iuxta illud Epigrammatici, Nō vitiosus homo es Zolle, sed vitium. Scelus viri Plautus frequēter ait pro homine sceleratissimo. Principib⁹) P̄tariis Senatoribus. Qđ si) Argumentū huiusmodi. Fac me inofficiosum esse ac exclama mare, vicerit vtilitas, periculosius est esse cū Cæsare qđ cū Pōpeio. Officio missio) P̄termissio officio qđ reipublicę debeo. Ab illis) Pōpeio ac optimatibus. Ab hoc) Cæsare. Quin cū periculo) Prisci codices, Quin turpiter cū periculo. Non simul) Si hoc cōtra nos adducatur a bonis viris. Nec cōdamus) Nos abscondamus veritatē, & si possumus. Vt possum⁹) Corrige possumus, cōcesso qđ possum⁹.

Scelus.

Tageticū libri.

Tages. Tyrāni vitā miserissima.

Tyrannia breuis.

t. iiii

Collegij nostri) Erat em̄ Augur, sed vt ait Augustinus, Cicero Augur irridet Auguria. Ab Attico) Beroaldus legit ob Appio. Quid autē velit nō percipio. Ego cōiectura duce, cęseo scribē. Iam a Tagetico. Tageticos em̄ libros scimus appellatos a Tagete terrigena deo exaratos, qui diuinos libros ac extispicia reperit, de quo Tagete Lucanus, Sed cōditor artis Finxerit ista Tages. Meminit Tagetis Cic. in libro Diuinationū prolixę, & de Tageticis ac ritualibus libris Placidas atq; Macrobius. Platonis) In ix. de Rep. Tyrāni viuūt tāq; vinculis quibusdā denicti formidinū omnium & armorū, solisq; in ciuitate minimū egredi, aut peregrinari, aut quicq; eorū, quę liberi solēt, licet. Domi) P̄terea totos dies more scēminarū residēt verētes ciuū inuidiā. Demosthenica sentētia super Tyrānis admirabilis est hoc sensu, Puto Tyrānidē infidā esse rebus publicis, omnēq; Regē aut Tyrānū inimicū per se libertati ac legib⁹ existere. Aristoteles i Politicis ait, nullā Tyrānidē ānos cētū excessisse. Tyrānis est excessus legitime monarchię.

Lysander exempli.

Lysander Lacedaemonius ca ptis Athenis. xxx. Tyrannos imposuit, & ad Tibicinorum...
Tyrannos imposuit, & ad Tibicinorum...
Tyrannos imposuit, & ad Tibicinorum...

Nullum enim modo posse video stare istum diutius, quam ipse per se, etiam languentibus nobis, concedat. Quippe, qui florens ac novus primis diebus ipsi illi egenti, ac perdite multitudini in odium acerbissimum venerit, qui duarum rerum simulationem tam cito amiserit, mansuetudinis in Metello, diuitiarum in Afranio, iam quibus utatur vel sociis, vel ministris, si in provincias, si rempublicam regent, quorum nemo duos menses potuit patrimonium suum gubernare? Non sunt omnia colligenda, quae tu acutissime prospicis, sed tamen ea pene ante oculos iam intelliges id regnum vix semestris esse posse. Quod, si me fefellerit, feram, sicut multi praclarissimi homines in Republica excellentes tulerunt, nisi forte me Sardanapali vice in lectulo mori malle censueris, quae exilio Themistocleo, qui cum fuisset (ut ait Thucydides)...

Storge.

Sed hac super re nimis. Navita ipse audire videor iam euocantem. Tu siquid de Hispaniis certius, & siquid aliud dum adsumus, scribes, & ego fortasse discedens dabo ad te aliquid, eo etiam magis, quod Tullia te non putabat ex Italia hoc tempore. Cum Antonio ite est agendum, ut cum Curione Melite me velit esse, huic bello nolo interesse. Eo velim tam facili uti posse, & tam bono in me quam Curione. Is ad Missenam. VI Non. veturus dicebat, id est hodie. Sed premisit mihi odiosas literas hoc exemplo.

M. Anto. Tr. P. R. M. T. Ciceroni Imp. S.

Si te valde amarem, & multo quidem plus, quam tu putas, non extimuissem rumor, quod de te prolatus est, cum praesertim fallum esse existimarem: sed quia te nimio plus diligo, non possum dissimulare infamiam quoque, quis sit falsa. Navigio te esse iterum trans mare, credere non possum, cum tamen facias Dolabellam, & Tulliam tuam sceminam lectissimam, tantumque ab omnibus nobis fias, quam bene mehercule, dignitas amplitudoque tua pene charior est, quam tibi ipsi. Sed tamen non sum arbitratus esse amici, non commoveri etiam improborum sermone: atque eo feci studiosus, quod iudicabam duriores parteis mihi impositas esse ab offensione nostra, quae magis a Zuloetia mea, quam ab iniuria tua nata est. Sic enim volo te tibi persuadere, mihi neminem esse chariorem te, excepto Caesare. Caesarem maxime in suis M. Cicerone reponere. Quare mihi Cicerone te rogo, ut tibi omnia integra serues, eius fide improbes, qui tibi, ut beneficium daret, prius iniuriam fecit. Contra eum ne profugias, qui te, & si non amabit, quod accidere non potest, tamen saluum amplissimumque esse cupiet. Dedita opera ad te Calpurnium familiarissimum meum misi, ut mihi magnae curae tuam vitam ac dignitatem esse scires. Val. Eodem die a Caesare Philotimus literas attulit hoc exemplo.

Caesar Imp. M. T. Ciceroni Imp. S.

Si te nihil temere, nihil imprudenter facturum iudicarem tamen permotus hominum fama, scribendum ad te existimaui, & pro nostra benevolentia petendum, ne quo progredieris inclinata iam re, qua integra etiam progrediendum tibi non existimasses. Namque & amicitiae grauiorem iniuriam feceris, & tibi minus

Hec sup remis) Subtellige scriptum, i scilicet alibi. Beroaldo placet, sed hac super re nimis. Ne mea ipse iam euocent) Turpibus mediis ac turpiori caluitio deformata sunt oia. Lege, Navita ipse audire videor iam euocantem. Et apud Plautum iuuenis amator astu Paestris onis, Thesalico habitu euocat Paestris, ut acceleret, quam veti secunda proleat, quam puella diutius morabat, quoniam nauis & mulier nunquam satis ornatur. Inreparatum genus esse nautarum, sepere cerebrosum proficit vnus & alter qui vociferetur. Et Boetij illud, Nauis scis, puto non moratur vnus. Adsumus) Cito erimus abfentes. Hoc tempore subtellige discessurum. Melite) Insula au chore Stephano, in medio Epiri & Italiae, vnde canes Melitae dicuntur, incolae Melitaeus. Curio) Beroaldus Curione. Argumentum. CXCVI. Arcus Antonius expulso rator ac custos illius ore cu accepisset Cicero nni aio esse ad Popeiu ire, monet eum ac iterum monet, ne quod temere faciat, ac se integrum coseruet, praesertim cum Caesar eum velit esse quam amplissimum. ET SI te) Scribendum, nisi te. Lectissimam) Electissimam ex numero matronarum. Zuloetia) Zelo & amore: ne peccemus in amicum, & ne amicum in nos, estuante. Sed est qui decet curiosior. Integra) Intacta neutra ut aiunt. Beneficium) Restitueret te electum a Clodio. Inclinata) Armado Clodium ar rogatioe Hereniana Tribuna tuque plebis. Contra) A contrario declamado. Eum) Caesar. Argumentum. CXCVII. A Elaris epistola que licet Cicerone nihil imprudenter facturum iudicaret, comotus tamen rumore hominum de transitu ad Popeiu reuocare conat. Praesertim inclinata re Popeiana, adde quod amicitiam comederet offensione non mediocri. PROgredereris) Laberis in aliquo errore. Inclinata) Titubate Popeio. Integra) Florete, firma. Minus vel) Ultima picula vacat. Sigula haec) Ciceronis grauitate & fortitudinem declarat, ut qui nec minis nec precibus ab officio & rectitudine reuocari poterat, quibus ad eum ducere Popeiu dicitur. Coesulum) infirmitate, optimatum fluctuantes animos, omnia iam fere subacta, praeter inuidiam animi Catonis.

Melita.

Melita.

PIVS.

Zelotypia.

Integra.

PIVS.

Cōmode) Vtiliter. Quod minus placet. Quod non placet fortunę obsequi: cui & rebus poribus etiam sapientes seruire solent. Minus hoc est non placet mihi. Ut debes. Fortunę obsequi, quę hominum hera est, quę centum sapientium consilia vincit. Nec causam secutus sub intellige melioris eris secutus, si Pompeiū sequeris. Eadem) Cum Pompeiana. Iudicasti) Melius Cōdemnasse) Trāseundo ad Pompeiū videberis. Sequi) Hęc quietem. Quintodecimo Calēd. Maii. ex itinere. In prisico Iani Lamolę codice hoc totum est in fine superioris epistolę, principiumq; sequētis est hoc. Aduer⁹ Philotimi.

Argumentum. CXCVII.

PIVS.

CRIBRIS calamitatibus se Cicero inq; obdurasse. Dum Cęsar volat, Cicero Melitę subisset, rem Hispaniensem expedias. Sed quod adhuc ad Pompeiū non transtulit causam reuocit in suorum lachrymas, a quibus se molliri refert, etiam pueris suis. In credendo erit cautior.

Authēticos.

OBDVRVI) Patientia lōga occalluit. ^{αὐθιγνός}) Explorate. Animus) Ad Pompeium transeundi. Meo capite) Vtrum ageretur de capite ac salute mea tantummodo iam pridē transiissem, sed meorum me lachrymę molliunt, q; vniuersa familia in periculum trahitur. Eo ipso) Ne tam bona pereat indoles.

Dignatio.

Dignatione) Omnia prae honore vix pilifacit. Melitam) libimus. Quod videbitur) Ageť a nobis. Alii quo videbitur. Aliquid literarę) Mitto. Occultandi) Quod scribam⁹ mysticoteron, occultare difficile est.

Argumentum. CXCIX.

EXANIMATUS. Caelius Ciceronis amantissimus, quem secundum patrem semper coluit, audito Ciceronis de trāsitū ad Pompeiū animo, animo vehementer cruciatur, quoniā hęc res videtur Cęsarē animū offensurā, utpote partes ei⁹ dānās, & Pompeianas extollēs, mol-

cōmode consulueris, quod minus placet, si non fortunę obsecutus fueris, ut debes. Omnia enim secundissima nobis, aduersissima illis accidisse videtur, nec causam secutus, eadem enim tum fuit, cum ab eorū consiliis abesse iudicasti: sed meum aliquod factum condemnasse, quo mihi grauius abs te nil accidere potest. Quod ne facias pro iurē nostrę amicitię a te peto. Postremo quid viro bono, & quieto, & bono ciui magis conuenit, q̄ abesse a ciuilibus controuersis? Quod nonnulli, cum probarent, periculi causa sequi non potuerunt: tu explorato & vitę meę testimonio, & amicitię iudicio neque tutius neq; honestius reperies quicq; , q̄ ab omni contentione abesse. Vale. Quintodecimo Calēd. Maii, ex itinere.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

ADuentus Philotimi) Cat cuius hominis q̄ insulsi, & q̄ saepe pro Pompeio mentis. Exanimauit omneis, qui mecum erāt. Nā ipse obdurui, dubitauitq; nostrū nemo, quin Cęsar itinera repressisset, volare dicitur. Petreius cū Afranio coniūxisset. nihil affert eiusmodi. Quid queris? etiā illud erat psuasū, Pompeiū cū magnis copiis iter in Germaniā per Illyricū fecisse. Id enim ^{αὐθιγνός} nunciabatur. Melitam igitur opinor capessimus, dum quod in Hispaniā, quod quidē propemodū videor ex Cęsarē literis ipsius voluntate facere posse, qui negat neq; honestius neq; tutius mihi quicq; esse, q̄ ab omni cōtentione abesse. Dices, vbi ille ergo tuus animus, quę proximis literis? adest, & idē est. Sed vtinā meo solū capite decernerē. Lachrymę meorū me interdū molliunt precantiū, ut de Hispaniis expectemus. M. Cęlii quidē epistolā scriptam miserabiliter, quę hoc idē obsecraret, ut expectarē, ne fortunas meas, ne vnicā filiā, ne meos omneis tā temere proderē, non sine magno fletu legerunt pueri nostri, & si meus quidē est fortior, eoq; ipso vehementius cōmouet: nec quicq; nisi de dignatione laborat. Melitam igitur, deinde quod videbitur. Tu tamen etiam nunc mihi aliquid literarū, & maxime siquid ab Afranio. Ego, si cū Antonio locutus ero, scribā ad te, quid actū, si ero tamen in credendo, ut mones, cautus. Nā occultādī ratio tum difficilis, tum etiā periculosa est. Seruiū expecto ad Nonas, & a Posthumiā, sed & Seruiū filiū quartanam leuiorem esse gaudeo. Mihi ad te Cęliū etiam literarum exemplum. Vale.

CAELIVS. M. T. Ciceroni Imp. S.

CXANIMATUS tuis literis, quibus te nihil, nisi triste cogitare ostendisti: neque id quod esset, præscripsisti, neq; non tam men quale esset, quod cogitares, aperuisti, has ad te literas illico scripsi. Per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro & obsecro, ne quid grauius de salute & incolumitate tua consulas. Nam deos, hominesq; amicitiam nostram testificor: me tibi prædixisse, neque temere monuisse. Sed postq; Cęsarem conuenexim, sententiāq; eius, qualis futura esset parta victoria, cognorim, te certiore feci. Si existimas eandem rationem fore Cęsarē in dimittendis aduersariis, & cōditionibus ferendis, erras: nihil nisi atrox & sæuū cogitat, atq; etiā loquitur, iratus Senatui existit. His intercessionibus planē incitatus est. non mehercule erit deprecationi locus. Quare si tibi tu, si filius vnicus, si domus, si spes tuę reliquę tibi charę sunt, si aliquid apud te nos, si vir optimus gener tuus, valemus, eorum fortunam non debes vel te conturbare, ut eam causam, in cuius victoria salus nostra est, odisse, aut relinquere cogamur, aut impiā cupiditatem contra salutē tuam habeamus. Deniq; illud cogita, quot offensę fuerint, in ista cūctatione te subesse, nunc te contra victorē Cęsarē facere, quę duobis rebus ledere noluisse, & ad eos fugatos accedere, quos resistenteis sequi nolueris, summę stultitię est. Vide, ne, dum pudet te parū Optimatē esse, parum diligēter quod optimū sit, eligas. Quod si totū tibi persuadere nō possum, saltē, dum quid de Hispaniis agamus, scitur, expecta, quas tibi nuncio aduentu Cęsarē fore nostras. Quā isti spem habeāt amissis Hispaniis, nescio. Quod porro tuū consilium sit, ad desperatos accedere, non mediūssidius reperio, hoc, quod tu nō dicēdo mihi significasti, Cęsar audierat, ac simul atque habuit, mihi dixit, statim, quid de te audisset, exposuit. Negauī me scire, tamen ab eo petiui, ut ad te literas mitteret, quibus maxime ad remanendum cōmoueri posses. Me secū in Hispaniā ducit. Nā nisi ita faceret, ego prius, ad urbē q̄ accederē, vbi cūq; tu esses, ad te percurrissem, & hoc a te præsens cōtendissem, atq; omni vī te retinuissem. Etiam atq; etiā Cicero cogita, ne te, tuosq; omneis funditus euertas: nec te sciens prudensq; eo dimittas, vnde exitū vides nullum esse. Quod si te, aut voces Optimatiū commouēt

riēt amicum Caelius ne vīlam a Cęsarē veniam speret, qui incitatus est & exulceratus cum Senatui, tum optimatibus. Obsecratur ut saltem euentum rei Hispaniēsis expectet. eligat oppidum vacuum a bello & quietat.

ID Quod esset) Transire ad Pompeium cogitabat, sed Cęlio supprimebat, quę sciebat futurum distulforem, quod mutuis animis amabantur Cęsar & Caelius. Pulchre conuenit improbis Cyrenedis. Fecisse) Scribe feci. Si existimas) Principium sequētis clausulę tacitę obiectiōni respondens. Dimittendis) venia & libertate.

Conditionibus ferendis) Victis. Intercessionibus) Tribunitiis, Tangit historiā Marcelli qui se opposuit Cęsarē acrium intrare volenti. Intercesserunt quoque forsitan alii Tribuni et impotenter cuncta administrant.

Eam causam) Partes Cęsarē. Cunctatione) Deliberatione. Sitatim cum ceteris exisset, necessitati aut imprudentię venia daretur. Sed cum diu deliberaueris cum consilio fecisse videberis. Subesse) Diu cunctatum esse, an resisteres in Italia, an abires ad Pompeium, qui suspensus aius doli non mediocris specimen habet.

Optimatē) Senatus & Aristocrati status amicum. Hoc quod tu) Voluntatem tuam transfretandi, quam sub inuolucro mihi significabas. Simulatque habuit) Cum primum intellexit per literas Cęsarē. Contendissem) Extorsissem. Vi te retinuissem) In Italia. Sed hæc vis vtilis fuisset.

Argumentum. CC.

PIVS.

ACCVSAT se quod nō statim ad Pompeium transiit, cunctatus diu vix illuc cursum habere potest.

Cursare. Medius.

Scytale. Beroaldi laus

Scytale angustior. Scytale ferpens. Error alberti. Leonici laus.

CVRsarē) Huc & illuc irē. Quicq̄ ad hęc) Subintellige respōdeat Antoni⁹. Tuū consiliū) Incipit epistola Antonii a verbo vide. Respice Cic. tutū cōsiliū inire, nec trāseas. Medii) Neutralē hodie vocāt. Revert me) Mea corrige pro mea interest. Si nihil tamē. Et si nihil cōdonare possum qui alteri seruis. σκυττάλιον) Scytalē laconicā. Audis Attice pauca Antonii verba. Sed ipeiosa & tyrānicū spirātia, intelligit breuē epistolā etiā tristia nūciantē. Beroaldus me⁹) vir in recōdita literatura ter maximus hūc nodū in cētēnis annotationib⁹ explicuit hoc mō, Inq̄ Cic. breuissimē cōcinnatā & occulto significatu obscura-

aut nōnullorū hominū insolentiā, & iactationē ferre nō potes, eligas cēseo aliq̄d oppidū vacuū a bello, dū hęc q̄ iā decernūtur, erūt cōfecta. Id si feceris, ego te sapiēter fecisse iudicabo, & Cēsare nō offendes. Vale. M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

ME cecū, qui hęc ante nō viderim. Misi ad te epistolā Antonii, & cum ego sapissimē scripsissem, nihil me cōtra Cēsaris rationes cogitare, meminisse me generi mei, meminisse amicitia, potuisse, si aliter sentirem, esse cum Pompeio: me autem, quia cum lictoribus inuitus cursare, abesse velle, nec id ipsum certum etiā nunc habere. Vide quid ad hęc. Tuū consiliū, q̄ verū est: Nam qui se mediū esse vult, in patria manet: qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte iudicare videtur. Sed is ego non sum qui statuere debeā, iure quis proficiscatur, nec ne. Parteis mihi Cēsaris has imposuit, ne quē omnino discedere ex Italia paterer. quare parū refert mea pbare cogitationē tuā, si nihil, tamen tibi remittere possum. Ad Cēsare mitas, cēseo, & ab eo hoc petas: nō dubito, quin impetraturus sis, cum pferet te amicitie nostrę rationē habiturū esse pollicearis. Habes σκυττάλιον λακωνικόν, omnino excipia hominē. Erat autem quinto Nonarū vērurus vesperi, id est hodie. Cras igitur ad me fortasse veniet, tētabo, an audeā nihil properare, missurū ad Cēsarem clamabat, cum paucissimis alicubi occultabor. Certe hinc istis inuicissimis euolabo, atque vtiā ad Curionem. Magnus dolor accessit. efficietur aliqd dignum nobis. Tua mihi valde molesta, medere amabo, dum est ἀρχή. De Massiliensibus gratæ tuæ mihi literæ quęso. vt scia, quę quid audieris. Ocellā cupere, si possem, palā qd a Tyrone effecerā. Hic ego Seruiū expecto. Rogor enim ab eius vxore, & filio, & putop⁹ esse. Hic tamē Citheridē secū lectica apta portat, altera vxorem. Septē p̄terea coniunctæ lecticæ superiorib⁹ dicebat se Cēsare admoniturū ac oia ipetraturū. Alicubi) Melite. Ad Curionē) Hic aliqd deest qd caluitie duo cōtigua idicāt. forte nō Curionē, sed Tyrone legēdū. Tua molesta) Subintellige epistola, q̄ de morbo tuo, febrive tua significabat. ἀρχή) Principiū. Iuxta illd Ouidianū, Tēporib⁹ medicina valet, data tēpore plunt. Et data nō apto tēpore, vna nocēt. Socellā) Emēdes, Ocellā, nomē est. p̄p̄riū. Vide infra. Siliū & Ocellā. Ad) audaciter vt assolet, scribit Sulā nullo iēsu. Curionē) Princi codices habēt Tyrone. Citheridā) Corrige citherida. Erat meretrix Antoniana Citheris, aliter Arbuticula, de qua etiā Serui⁹,

amicarum, hęc sunt amicorū. Vide q̄ turpi leto p̄reamus. Et dubitari potest, quin ille seu victus, seu victor redierit, cę dē facturis sit. Ego vero vehiculo, si nauis non erit, eripiā me ex istorū parricidio. Sed plura scribā, cum illum conuenero. Iuuenē nostrū nō possum nō amare, sed ab eo nos nō amari plane intelligo. Nihil ego vidi tā ἀνθρωποεινόν, tam auersum a suis: tamen scio, quid cogitas, vim incredibilem molestiarum: sed erit curæ, & est, vt regatur, mirum est enim ingenium. ἐπιμαλιτέον.

M. T. Cicero. T. P. ATTICO. S.

Bsignata iam epistola superiore, nō placuit ei dare, cui constituerā, q̄ erat alienus. Itaq; eo die data nō est. Interim venit Philotimus, & mihi a te literas reddidit, quibus quę de fratre meo scribis, sunt ea quidē parū firma, sed habent nihil ὑπερβολή, nihil fallax, nihil non flexibile, nihil quod nō ad bonitatē quū velis, vno sermone possis pducere. Ne multa, omnes suos etiā, quibus irascitur crebrius, tamē charos habet, me quidē seipso chariorē. Quod de puero aliter ad te scripsit, & ad matrē de filio, nō reprehēdo. De itinere, & de sorore, quę scribis, molesta sunt: eoq; magis, q̄ ea tēpora nostra sunt, vt ego his mederi nō possim. Nā certe mederer, sed quibus in malis, & qua in desperatione rerū sumus, vides, illa de ratione numaria nō sūt eiusmodi. Sepe enim audio ex ipso, vt cupiat tibi p̄stare, & in eo laboret. Sed si mihi, quę in hac mea fuga. HS. XIII. nō reddit, quę dedi eius filio mutua, & vtitur excusatione tēporis. Si Leptę. si ceteris soleo mirari de nescio queis. HS. XX. querētē cū audio exilio se vrgeri. Vides enim profecto angustias, curari tamen ea tibi vbiq; iubet. An existimas illū in isto genere lentulū, aut restrictū: nemo est minus. De fratre satis, de eius filio. Indulsi illi quidē suus pater semper, sed non facit indulgentia mendacē, aut atarū, aut nō amantem suorū, ferocem fortasse, ac arrogantē & infestum facit. Itaq; habet hæc quoq; quę nascūtur ex indulgētia, sed ea sunt tolerabilia. Quid enim dicā de hac iuētute: ea vero, quę mihi quidē, qui illum amo,

cat Atticum. Ego tamen inferioribus iūgo, hoc ordine. Soleo mirari de nescio quibus Sestertiis. xx. supple quos tu reposcendo repetis. Cum audio) Audiens Quintum quotidie querentem, se non tantum profugum esse sed exulem. Angustias) Temporis iniquitatem. Curari tibi) Parari tibi. Lentulum) Aliquantulum lentum, lentitudinis vitio laborare. Ludit in nomine Lentuli. Lentus & per diminutiuum lentulus qui in amore tepet, quem hodie sacre literę tepidum vocant. Nemo) Cum tamen nemo magis sit liberalis q̄ Atticus, sed in repetendo mutuum acer esse solet.

Amicorū) Exoletorū. Turpi leto) Seruimus impuris & effeminatis, nec in metu qui dē sobriis, quod turpiter mori est, & omni morte inquinatus. De Antonii neq̄tia sic Cic. in Philippicis. Hęc duo capita nata sunt post hoies natos terribilissima & spurcissima. Dolarbella & Antonius. Alibi, Antonius impotens, iracundus, cōtumeliosus, superbus, semper poscens, semper rapiens, semper ebrius. De hac nima Citharide intellexit M. Tullius in Philippicis cū ait, In gremio Mimę mentē inētumq; deponeres. Illū) Curionē. Iuuenē) Quinti filii. ἀνθρωποεινόν) Informem morib⁹. Erit curę) Quint⁹ iuuenis. Est vt regatur) Et puer est, ætas mollis & apta regi. Mirū) Pueri huius. ἰδὲ) Morū habēda cura.

ἀνθρωποεινόν

PIVS.

Argumentum. CCL. Philotimi laus in principio epistolę cōtinetur, mox excusationem fratēternā exequitur, qui temporū iniquitate quod Attico debet soluere nō potest. Eundē tuetur, quod indulgēs in filium fuerit. Cōtra filiū suū laudat, cōcensurus breui, ad Pompeium transfururus, miserū se vocat. Nihil ὑπερβολή) Simulatū, subdoli. Nihil flexibile non) Lege, Nihil nō flexibile. In huius operis libro, i. ingenū Quinti fratris agile ait, quod vitium est sæpe bonitati. Irascitur) Frater. Ex ipso) Fratre. Nō cupiat) Nō superuacueū est, abradatur. Si mihi) Si fratri non reddit, quomō reddet tibi? Si Lepta) Scribe leptę. Si Quintus non reddit Leptę oculo suo, quomō aliis reddet? De hoc Lepta in epistolis familiaribus multa mētio. Si ceteris) Intestinis nō reddit vel acerb⁹ exactorib⁹. Nescio quis) De nescio quibus, q̄ nullā tēporis angustissimā rationē habētes reposcunt, ac tacite vellēcat Atticum. Ego tamen inferioribus iūgo, hoc ordine. Soleo mirari de nescio quibus Sestertiis. xx. supple quos tu reposcendo repetis. Cum audio) Audiens Quintum quotidie querentem, se non tantum profugum esse sed exulem. Angustias) Temporis iniquitatem. Curari tibi) Parari tibi. Lentulum) Aliquantulum lentum, lentitudinis vitio laborare. Ludit in nomine Lentuli. Lentus & per diminutiuum lentulus qui in amore tepet, quem hodie sacre literę tepidum vocant. Nemo) Cum tamen nemo magis sit liberalis q̄ Atticus, sed in repetendo mutuum acer esse solet.

Lentulus. Lentus.

Non sunt) Nō procedunt. Obsequio) indulgentia. Terentiana dictio, Plautus dicit obsequiam. Notum est illud, Obsequium amicos, veritas odium parit. Mesi) Filium. Misericordia) Ne eum perdam. Languidiora) Minime virilia. Nos ni hi) Subintellige agemus. *αφείκτω*) Immunita nā ne, de qua supra. Actuaria) Agilia nauigia. Que non stra) De Cesare narrabat. *δυσκλιώτης*) Animosus. Curādis) Restituēdis. Erit) Restituētur. Vultei) ab Horatio fit mentio Vultei Me- nā, quis hic caluitiū appare- at, quo aliquid deesse signifi- catur, tamen sensus est inte- ger, ac pater, inoptum est que- rere nodū in stipite, & multa- plicare entia sine necessitate.

P.IV.S. Argumentum. C.CII. Conqueritur ac deplorat infelicitatem suā Cic. q. occasione ad Cōsules ac Pompeiū traiciēdi sibi subla- tam dicit, cū Antoni⁹ eū mi- rifice custodiat. Massiliēsiū fa- ctū quod portas Cēsari clausa- rūt, dilaudat, vnde colligit rē Hispaniensem optime proce- dere. C.A.D. ut teterrime) Māli exitū habēt. Rhegi- nus) Ager, populus, cōmeat⁹ per agrū Rhegiū. Huic ni- hil) Antonio tenenti hoc ma- re non fidebamus, quare per hoc mare transeundū nō fu- it. Negociū) aliquid mole- stie nobis illaturum Anto- nium. Satis lachrymis) Subintellige in dulcissimus. O- mittit verba, & mutilat trū- catq. clausulas, vt si forte ex- ciperentur literæ, non intel- ligerentur. Corpendum) Furtim subeundum. Cum pacto) Ne depacti cum Anto- nio & Cesare videamur, vt trāsi Cic. sed hoc pacto, vt ad Melitam vel ad tyronē eas. Sit modo recte) Modo for- tuna afflet Petreio & Afrā- nio ducib⁹ in Hispania. Pol- licitus) Lege pollicitos, subin- tellige Siculos. Commea- tum) Instrumenta bellica, etiam victum, quare comme- atus hodie victualia dicunt.

sunt his ipsis malis in queis sumus, miseriora: nō sunt ab obsequio nostro, nam habent suas radices, quas ta- men euellerem profecto si liceret. Sed ea omnia mihi sunt patienda. Ego meum facile teneo. Nihil est enim eo tractabilius, cuius quidē misericordia, laquidiora adhuc consilia cepi. Et quo ille me fortiorē vult esse, eo magis timeo, ne in eum existā crudelior. Sed Anto- nius venit heri vesperī, iam fortasse ad me veniet, aut ne id quidē, quoniā scripsisti, quid fieri vellet. Sed sci- es continuo quid actū sit. Nos iam, nisi occulte, nihil. De pueris quid agam? Paruo ne nauigio cōmittam? Quid mihi animi in nauigando cēsēs fore? Recordor enim ætate cum illo Rhodiorum *αφείκτω* nauigans, q̄ fuerim sollicitus. Quid duro tempore anni actuaria fore censēs? O rem vndiq. miseram. Trebatius erat mecum vir plane, & cuius bonus. Quæ ille monstra- dū immortales, etiam ne Balbus in Senatū venire cogitat? sed & ipsi cras ad te literas dabo. Vulteiū mihi amicū, vt scribis, ita puto esse, cum eo, quod *δυσκλιώτης* ad me scripserit, de numis curādis: erit. id tu, si ille aliter acceperit, ac debuit, lenies moneo. Talia autem ascripsi, q̄ ille ad me Proconsulem, sed quo- niam est homo, & nos diligit, ipse quoq. a nobis dili- gatur. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

VIDnam mihi futurū est? aut quis nō solum infelicior, sed iam etiam turpi- or? Nominatim de me sibi imperatū dicit Antonius, nec me tamē ipse ad- huc viderat, sed hoc Trebatio narra- uit. Quid agam nunc, cui nihil procedit? caduntq. ea, que diligentissime sunt cogitata, teterrime. Ego enim Curionem nactus omnia me consecutū putabo: is de me ad Hortensiu scripserat. Rheginus erat totus no- ster. huic nihil. suspicabamur enim hoc mare negociū fore. Quo me nunc vertam? Vndiq. custodior, sed fa- tis lachrymis. Igitur occulte in aliquā onerariā cor- rendum: non cōmittendū, vt etiam cum pacto pro- hibiti videamur. Sicilia petenda, quā si nacti erimus, maiora quædā cōsequemur, sit modo recte in Hispa- niis: quanq. de ipsa Sicilia vtinā sit verū, sed adhuc ni- hil secundi. Concurfus Siculorū ad Catonem dicitur factus, orasse, vt resisteret, omnia pollicitos, cōmeatū

Illū delectūmq. Emēda. Illū delectūmq. habeto. Illū Catonē accipimus milites cōcepisse conferi- bere. Non credo) Priset codices, nūc credo. Luculētus auctor) Exploratus huius famē dileminator. Potuisse scio) Catonē. Audiatur) Aliquid. Molliti) Considerimus. Adhibebo) Filio emendato- rem. Possē) Quid si possim? Cōcepito) Lacerato. Aues apud Tranquillū) Regalium cōcepere. Ne quādo) Ne vllō tempore. Quid) Aliquid secreti. Emanet) Prodeat in vulgus. Tias) Cōcer- pam. Quicq. Subintellige literarū accipi. *αφείκτω*) Sed que prius cōtingerunt sinamus intuiti. Iuxta il- lud Catullianū, Tandē Catulle definas inepire, Et quod vides perisse, perditū ducas. Carnē est hoc apud

illū, delectūq. habere cōcepisse, nūc credo (vt est Lucu- lētus auctor) potuisse certe tenere illā puinciā scio. Ab Hispaniis autē iam audiet. Hic nos C. Marcellū habemus eadē de re cogitantē, aut bene simulatē, quanq. ipsum non videram, sed ex familiarissimō eius audiebā. Tu quæso, si qd habebis noui, ego si qd molī- ti erimus, ad te statim scribā. Q. Fratrem seuerius adhi- bebo, vt inā p̄ficere possē. Tu tamē eas epistolā, qb. asperio de eo scripsi, aliquādo cōcepito, nequādo qd emanet, ego itē tuas. Seruiū expecto, nec ab eo qd. Scies quid erit, sine dubio errasse nos cōfitendū est, at semel, at vna in resimmo omnia quo diligētius cogi- tata, eo facta sunt imprudētius. *αφείκτω* in reliquis modo ne ruamus. Iubes enī profectōne meā prouidere. Quid prouideā? Ita pa- tēt oīa, que accidere possunt, vt ea si vitē, sedendū sit cum dedecore & dolore: si negligā periculū est, ne in manus incidā perditorū. Sed vide quātis in miseris- simus. Optandū interdū videtur, vt aliquam accipia- mus ab istis acerbam quīs iniuriā, vt Tyrāno in odio fuisse videamur. Quod si nobis is cursus, quem spera- ram, pateret, effecissem aliquid profecto, vt tu optas, vt hortaris, dignū nostra mora, sed mirifice sunt custo- dig, & quidē ipse Curio suspectus, quare vi, aut clā a- gendū est, etiā vi forte & cū tēpestāte, clam autē cum istis, in quo si quod *σφάλμα*, vides q̄ turpe est, trahi- mur, nec fugiendū, si qd violētius. De Caelio sepe me- cū agito, nec siquid habuero tale, dimittā. Hispanias spero firmas esse. Massiliēsiū factū tum ipsum per se luculentū est, tū mihi argumēto est, recte esse in Hi- spaniis. Minus enim auderēt, si aliter esset, & scirent. Nā & inuicti, & diligētes sunt. Odii autē recte ani- maduertis significantiū theatrū: legiones etiam has, quas in Italia assumpsit alienissimas esse video, sed ta- mē nihil inimicius, q̄ sibi ipse. Illud recte times, ne ru- at. Si desperarit, certe ruet. quo magis efficiendū ali- qd est fortunę, velim meliori animo: sed de Caelio pri- mo quicq. d, quod qualecūq. fuerit, cōtinuo scies. Nos iuueni togam suppeditauius, Penelopē ipsam

Concepere

Odia depo- nenda

Malorum rē meminere

Homeri frequētissimū. Huc vergit sententia illa Luciani in dialogo Cauaso, Cæteriū in posterū diē reponere odiū, & malorū meminisse, ac pris- dianā quādā memoriā relēs- uare, neq. diis dignū, neq. alioq. regale. Exat & puerū græcū vnde omnia ista depen- det, *αφείκτω* malorū memoriā ne renoues. Clā cū istis) Nō potest iri. *αφείκτω*) Lege *σφάλμα*, peccatū, error. Violētius) Accidit fugere nō dabit. Odii) Seg- Cesare, in odio cūctorum esse Cesare. Theatru) Theatro rum. Ordo, Recte aduertis theatra reclamātia significa- re odiū, id est in odio esse Ce- sare. Aduertis) Voces sub- intellige, etiā theatri histri- ones odium Pompeii signifi- ficabant. Fortuna) Prin- cipium clausule, modo ve- lim fortuna nobis arideat. Aliqui volunt esse clausule finem & casum vocandi. Me- litus fortunæ leges hoc est animosus. Audendum est, fortes fortuna iuuat. Cæ- liano sed) Scribe. De Caelio primo. Iuueni) Quinto vel Caelio. Peloponēsum) Quæ regio Ciceroni paci- niam publicam debebat. Vi- detur tamen Ciceroni per peloponēsum Quintum fra- tris filium intelligere. Qua- re vero ænigmatice ita dica- tur, non adhuc inueni. hoc significare videtur verbum indoles. Nisi ita vocet quod ab Hirtio in Peloponēso ista pratus fuit. Quid si Penelo- pen legis? Est eiusdem vo- cis contrarium mendum apud Iuriconsultos, vbi Pe- nelopam legitur pro Pelopo- nēsum. Sic dicitur adoles- cēs Quintus, quoniam mul- tos procos habebat, eratq. præpostera venere famosus & muliebria patiebatur. Do- cet hoc verbum inferius autē *αφείκτω* non est.

EPIST. AD T. P. ATTICVM

Sustinebimus) Non tāpropere togā purā dabimus. ἀνής) Mas. tergo scemina, pubē vir est. Quo) Quare mihi persuaderi nō potest, vt de iuueni togā purā. Deprehēdi in codice antiquo, Est enim indo- les, modo fors adfit. Quod si adhuc nulla est, esse tamē potest, aut δεός τ' is non est ἐν ὄψεσιν, quod mi- hi persuaderi non potest. Significat latine, aut deus aliquis non est in caelo.

Argumentum. CCIII.

VT Moueat Attico stomachū Antonii lauaciones, mīmas, dormitiones, pōpas, in solētiā describit, cui aliquid dixi de se mandati scribit. De

Serui colloquio, de difficulta- te pecuniarū Cēsaris & Pom- peii, Petiit consolationem ab Attico raram & inauditam. POTERis me) Subintellige eximere. Leones) Veheba- tur enim rheda Antonius cum Cithērie mīma, quae leonibus trahebatur auctore Plinio lib. viii. natu histo. qd signū fuit generosos spiritus illo tempore iugū subituros. Plutarchi verba sunt haec, Erāt etiam inter maxime fa- miliāres Cithēris, & Sergius mīmus quidā ex ea palēstra mulierculam amans, hoc co- mitatu Antonius peragra- bat Italiā lectica delatus au- rea pōpas veluti circūferens. Ducebātur & leones ad rhe- dam ligati, & quod maxime homines torquebat, honesti- simē doimus scortis & mīmis pro diuerforis trahebātur. ἐργον) Principiū belli ciui- lis qd deformē, qd portētōsum.

Puella) Beroaldus ad puel- lā scribit, hoc est auditi sunt ab arbuticula eo dormiente. ἐς κοιτιολύσιον γινεσθαι) Adeo vt profuuiū ventris fieret, alii legūt περὶ qd pros- fluuiū dicit se velle lauare in balneo adstringente propter ventrem fluentem, qui mor- bus, vt inquit Cicero, vt strā- guria, signum est maioris im- temperantiae. Efficit) Vetu- sti codices efficit, subintellige Antonius, quod nihil aliud fuit qd tacite Neapolitanos ir- ridere, vt Caligula Chereā, cui signum pōcētī, princeps priapum dedit. Aenariam) Cum diphthōgo in prima vocali. In Puteolano Panda- taria, Prochūta, Aenaria ab statiōe nauū Aeneae ab Homero Inarime dicta a Graecis Pythecusanō a simi- arū, vt ait Plinius, multitudine, vt alii qui putāt, sed a figulinis doliōrū, hodie vocāt Ischyā a roboreo mu- nimēto loci. Mēdiū est apud Plutarchū in Mario his verbis, hinc Mari' secūdo vēto nauigās forte ad in- sulā gnatiā appulit, scribēdū est enariā. De hac Appia. lib. v. bellorū ciuiliū. Nō nūciū quidē) Scribe, Ne- nuncium quidem. Videlicet) Subauscultare videor. Aliquid atrocius) Vt me iugulet. Impē- tratum) Ab Antonio a Cēsare. Scripsit videlicet ad Cēsarem Antonius, & de morte mea impetra- uit & obtinuit. Verusti codices iperatū habēt. Retētis) Quis Pōpei' retineat Hispanias. Cōfētā rē pu- to) Belli tame finē nō video. Retardatos) Ne ad me ex cōdicō recurterent. De quo Ocella superius.

sustinebimus. Est enim indoles, modo aliquid hoc fit. Quod si adhuc nullum est, esse tamen potest, aut ἀνής non est, quod mihi persuaderi non potest. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Pistola tua gratissima fuit meae Tulliae, & mehercule mihi. Semper secum ali- quid afferunt tuae literae. Scribes igitur aliquid ad spem, poteris me de miseris.

Tu Antoni leones pertimescas caue. Ni- hil est illo homine iucundius. Attēde ἀρχὴν πολιτικῆς. uocauit literis e municipiis denos, & quatuor viri ve- nerūt ad puellā eius. mane primum dormit ad horas tres. Deinde cū esset nunciātū venisse Neapolitanos, & Cumanos (his em est Cēsar iratus) postridie red- ire iussit, lauare se velle πρὶ κοιτιολύσιον γινεσθαι. hoc heri effecit. Hodie autē in Aenariā trāfere cōstituit, exuli- bus reditū pollicetur. Sed hęc omittamus, de nobis aliquid agamus. A Daxio accepī literas. de Tirone gratū. Vectenū diligo. Vestorio reddidī, Seruius pri- die Nonarū Maii Minturnis māfisse dicitur, hodie in Linternino māsurus apud C. Marcellū. Cras igitur nos mature videbit, mihiq; dabit argumentū ad te e- pistolē. Iā enim nō reperio quid tibi scribā. Illud ad- miror, quod Antonius ad me ne nūciū quidē, cū prae- fertim me valde obseruarit, videlicet aliqd atrocī de me imperatū est, corā negare mihi non vult. Qd ego nec rogaturus erā, nec, si impetrassē, crediturus. Nos tamē aliqd excogitabimus. Tu quāso, si qd in Hispa- niis, iā enim poterit audiri, & omnes ita expectāt, vt si recte fuerit, nihil negociū futurū putem. Ego autē nec retentis his, confectā rem puto: neq; amissis, de- speratam. Siluiū, & Ocellā & ceteros credo retarda- tos. Te quoq; a Curio ipediri video. Et si (vt opinor)

Eruius cū esset apud me, Cephalio cum- tuis literis. VI. Idū venit, quae nobis magnā spem attulerūt meliorum rerū. De octo cohortibus, etenim hae quoq; quae in his locis sunt labare dicuntur. Eodem die Fumifulanus a te attulit literas, in quibus erat confirmatius illud idē. Eī de suo negotio respōdi cumulate, cū omī tua gratia. adhuc nō satis faciebat. Debet autē mihi multos nūmos, nec habet locuples. nunc autē se daturū, cum ex publicis sustulerit moram tabellarius, si apud se essent quas satisfecisset daret,

Leones An- tonii.

Coeliolyfia.

Aenaria.

Plutarchus emendatus.

Lachryma cie- to arefcit.

Habes) Hic nihil deesse pa- tet ex pricis exemplaribus. Timetur) Iuxta illud Au- gustini in libris de Ciuitate dei, Melius est vnam mors- tē subire moriendo, quā omnes timere viuēdo. Cui- delitatem) Pompeii. Qua) Copia pecuniarū. Exarui' se) Quoniam, vt inquit idē in Partitionibus, lachryma nihil citius arefcit, praesertim in alienis malis. Medicina) Ouidius, Interdum docta plus valet arte malum.

Tardus ad exeundum) Ad- transeundum in partes Pē- peianas Seruius videbatur.

Multos) Scribe mulo se. Dicebat Serui' se mori mulo malle in suo lectulo. For- re) Corrige, ferre. se malle quicquid ferre in suo lectulo.

Odius scrupulus) No- dus ille Seruium torquebat quod Pompeium Brundisii obfederat, super qua re su- perius. Quem ad diem.) Quo tempore conscendere debeam.

Argumentum. CCIII.

ATTICI literę res Cēsaris labare dicebant. Conscendere medita- tur idque palam, quāvis im- pediturū confirmauerit An- tonius. Titum quartana le- uatum gaudet. SVSTV- lerit) Cum ex publicis tabel- lis ei soluetur, quae propter inopiam aerarii moram in soluendo trahunt. Tabella- rius) In hoc loco publicus ar- carius appellatur, quęstorias rationes curans. Si apud) Lege, Si apud se essent quas satisfecisset, daret. praeterea Fumifulanus, inquit se fuisse paratum mihi dare, & nu- merare meam pecuniā si eā haberet in oculis, & quia ex aere domestico soluit & illi nomine Reipublicae.

PIVS.

Tabellarius.

habes vitā miserā, maiusq; malū est, tādū timere, qd est illud ipsum, qd timetur. Serui' (vt antea scripsi) cū venisset pridie Nonarū Maii, ad me venit, ne diu- tius te teneā, nullius cōsiliū exitum inuenimus. Nūq; vidi hominē perturbatiōe metu, neq; hercule quicq; timebat, quod nō esset timēdū. Illū sibi iratū, hūc nō amicū, horribilē vtriusq; victoriā, cū propter alterius crudelitātē, alterius audaciā, tū propter vtriusq; diffi- cultatē pecuniarū, qua fruī nūq; nisi ex priuatorum bonis posset. Atq; hęc ita multis cū lachrymis loque- batur, vt ego mirarer eas tā diuturna miseria nō ex- aruisse. Mihi quidē etiā lippitudo hęc, propter quam nō ipse ad te scribo, sine vlla lachryma est, sed sepius odiosa est propter vigiliās. Quā ob rē quicq; habes ad cōsulendū, collige, & illa scribe, non ex doctrina, neq; ex libris: nā id qd domi est, sed nescio quomodo imbecillior est medicina, qd morbus. Hęc potius con- quire de Hispaniis, de Massylia. Quę qdē satis bella Seruius affert, quī etiā de duabus legionibus luculē- tos authores esse dicebat. Hęc igitur si habebis, & talia, & quidē paucis diebus aliqd audiri necesse est. Sed redeo ad Seruiū. Distulimus omnino sermonem in posterū, sed tardē ad exeūdū. Multo se in suo lectu- lo malle quicquid ferre. Odiosus scrupulus de filii militia Brudulina. Vnū illud firmissime asseuerabat, si damnati restituerentur, in exiliū se iturum. Nos autem ad hęc, & ipsum certo fore, & quae iam fiebāt non esse leuiora, multaq; colligebamus. Verū ea non animū eius augebant, sed timorem, vt iam celandum magis de nostro consilio quem ad diem videretur. quare in hoc non multum est. Nos a te admoniti de Cēlio cogitabimus. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Eruius cū esset apud me, Cephalio cum- tuis literis. VI. Idū venit, quae nobis magnā spem attulerūt meliorum rerū. De octo cohortibus, etenim hae quoq; quae in his locis sunt labare dicuntur. Eodem die Fumifulanus a te attulit literas, in quibus erat confirmatius illud idē. Eī de suo negotio respōdi cumulate, cū omī tua gratia. adhuc nō satis faciebat. Debet autē mihi multos nūmos, nec habet locuples. nunc autē se daturū, cum ex publicis sustulerit moram tabellarius, si apud se essent quas satisfecisset daret,

Quantum sit) Quod ab eo mihi debeas. Vtū) Secūdi trāsmiſſioni noſtre. Vexillo) Velo erecto. Conuolabunt) Fratres Aſtrei cōgruēt. Vt palā) Conſcēdā. non clam vt pirata. Vnū) Seruū & Pterea neminē. Quē) Marcellū quoniā Caſarē prouocauit.

Occurrunt) Seruio, qui captiones oēs metuit. hic n. ihil deest. Honeſtius) Morareſ me morāte. Qd se sibi) Corripige, quod me sibi. Ita) Palā.

Cuius) Alicuius, nisi aliqua persona grauior nobis occurrerit, cuius ego cōſilio ab inſtituta veſtigatione diuellar.

Vixerit) Selunge, Vix erit. Tā cito vix) persona grauior occurret, qn prius nauigē.

Putabat) Oportere me ducere. Si ego non) Emendat Beroaldus, Sed ego nō, ſupple puto. Quius) Veniat.

De puero) Quinto caſtigādo. De viſura) Ex viſura. Expreſſit) Elicit aliquid pecuniatū & extorſit. Pudens) Nomē propriū, nihil expreſſit.

Adſcripſit) Subdidit literis pro additamēto. Quod ſibi) Scribēdū, Quod ſi, quāuis nō ſcripſiſſet, nō poteram nō dare. Adiuuaret) Pecuniae nō numeratē, ſed retētā. Seductos) Lege, ſeducium, ſepoſitum a forenſi veſtura. Alias) De his plura.

Argumentum. CCV.

PIVS.

ITERVM Dionyſius ad repotia, ſpiritus cōtūmācia ſolita, ac ſupercilio matutino, qd perituro imo impetraturo veniam q̄ diſſonū ſit vel cęci vidēt. Deſpexit fortunā Ciceronis Dionyſius, ac cū eo ire noluit, qui beatos tātū colit. De cōſilio nauigationis ſue nō nulla. De Cato ne, qui Siciliam non tenuit.

COMMODVM) Statim. hęc epiſtola ſcribitur ad Atticū, non Caſarē. Bene mane) Valde, ſummo mane. Cicerō libro. 7. Epiſt. Famil. Et ſi domum bene potus, ſeroq̄ redieram. Aſtitus Donatus in Eumuchū, Qui bene uertēdo, bene pro valde. Eſſe eum vobiscum) Aliqui codices, iſſe eum nobiſcum. Præciderat) Spem ademerat.

Bene

quantū ſit, hęcres Philotimi tibi dicit. Sed ad maiora redeamus. Quod optas, Cęlianum illud matureſcit. Itaq; torqueor, vtrū ventū expectē. Vexillo opus eſt, cōuolabūt. Qd ſuades, vt palam, proſus aſſentior. Itaq; me proſecturū puto. Tuas tamē interim literas expecto. Seruū cōſilio nihil expeditur. Omnes captiones in omni ſentētia occurrūt. Vnū C. Marcello cognouī timidiore, quē Cos. fuiſſe pœnitet: qui etiā Antoniu cōfirmāſſe dicitur, vt me impediret, quod ipſe credo honeſtius. Antonius autē. VI. Iduū Capuā proſectus eſt. Ad me miſit ſe pudore deterritū, ad me nō veniſſe, q̄ me ſibi ſuccēſeri putaret. Ibitur igitur, & ita quidē vt cęſes, niſi cuius perſonę grauioris ſuſcipiēde, ſpes erit ante oblata. Sed vix erit tā cito, Haſtēnus autē Pr. putabat aliquē, ſed ego nō, ex collegiſ ſuis quis licet. dūmodo aliquos. De ſore laudo, de q̄ puero datur opera. ſpero eſſe meliora. De Quinto Fratre ſcīto eū nō mediocriter laborare de uſura, ſed adhuc nihil a L. Egnatio expreſſit Axius de. XII. milibus pudēs. Sepe enim aſcripſit, vt Gallio, quātū is vellet, darē, qd ſi non ſcripſiſſet, poſſem ne aliter? Et quidē ſepe ſum pollicitus. Sed tātū voluit cito, nec vero adiuuarent ii in anguſtiis ſeducitū. verū alias. Te a quartana liberatū gaudeo, itēq; Pylia. Ego dū naues & cętera parātur, excurro in Pōpeianū. Vectieno velim gratias, q̄ ſtudioſus ſit. Si quēq̄ nactus fueris q̄ perferat literas, des anteq̄ diſcedimus. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Commodum ad te dederam literas de pluribus rebus, cum ad me bene mane Dionyſius fuit. Cui ego quidē nō modo placabilē me prębuiſſem, ſed totū remiſiſſem, ſi veniſſet, qua mēte tu ad me ſcriperas. Erat enī ſic in tuis literis, quas Arpini acceperā, eum venturū, facturūq; quod ego vellem. Volebā autē, vel cupiebā potius, iſſe eum nobiſcum. Quod, q̄a plane cū in Formianū veniſſet, præciderat, aſperius ad te de eo ſcribere ſtatuebam. at ille per pauca locutus, hanc ſummā habuit orationis, vt ſibi ignoſcerē, ſe rebus ſuis impeditum, nobiſcum ire non poſſe. Pauca reſpondi, magnū accepi dolorē. Intellexi fortunam ab eo noſtram deſpectā eſſe. quid quæris? Fortaſſe miraberis. In maximis horū temporū doloribus, hunc mihi ſcīto eſſe. Velim, vt tibi amicus ſit.

Hoc cum tibi Legendum, ſibi, hoc eſt Dionyſio. Beatus ſis) Legendū, ſit. Erit tādū. Beatus Dionyſius quantiſper erit cum Attico cui vel eſſe notum ſumma felicitas eſt, qui in quiete ſemper ac tranquillitate viuūt, qui in extimo, vt inquit ille, mūdī dorſo degit. Melius, velim tibi ſit amicus Dionyſius, quod cum tibi opto, opto vt tu beatus ſis, quoniā Dionyſius tātū beatos ac felices amat, amicus tēporū non hominū. Erit enim tādū, tantiſper tibi Dionyſius amicus, donec eris felix. Iuxta illud Quidianū in Truſtibus, Donec eris felix multos numerabis amicos: Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.

Amicus tēporum.

Hoc cum tibi opto, opto vt beatus ſis. Erit enim tādū. Conſilium noſtrum ſpero vacuum periculo fore. Nam & diſſimulabimus, & (vt opinor) acerrime obſeruabimus, nauigatio modo ſit qualem opto. Cętera, quæ quidem conſilio prouideri poterunt, cauēbuntur. Tu, dum adſumus, non modo quæ ſcieris audieris ve, ſed etiā quæ futura prouidebis, ſcribas velim. Cato, qui Siciliam tenere nullo negotio potuit, & ſi tenuiſſet, omnes boni ad eum ſe cōtuliffent, Syracuſis proſectus eſt ante diem. VIII. Calend. Maii, vt ad me Curio ſcripſit. Vtinam, quod aiunt, Cotta Sardiniam teneat. eſt enim rumor. O, ſi id fuerit, turpem Catonem. Ego, vt minuerem ſuſpicionē profectionis, aut cogitationis meæ, proſectus ſum in Pōpeianum ad. III. Iduū, vt ibi eſſem, dum quæ ad nauigandum opus eſſent, pararentur. Cum ad villam veniſſem, venerunt ad me Centuriones trium cohortium (quæ Pompeiſ ſunt) poſtridie. Hęc mecum Minnius, noſter, velle eos mihi ſe & oppidū tradere. At ego inde poſtridie ad villam veni ante lucem, vt me omnino illi ne viderēt. Quid enim erat in tribus cohortibus? quid ſi plures? quo apparatus cogitauit eadem illa Cęliana, quæ legeram epiſtola tua, quam accepi. Simul & in Cumanum veni eadem die, & ſimul fieri poterat, vt tētaremur. Omnem igitur ſuſpicionem ſuſtuli. Sed cum redeo, Hortenſius venit, & ad Terentiam ſalutatam diuerſerat. ſermone erat uſus honorifico erga me, tamen eum (vt puto) videbo. miſit enim puerum, ſe ad me venire. Hoc quidem melius, q̄ Collega noſter Antonius, cuius inter Lictores lectica mima portatur. Tu, quoniā quartana cares, & nedum morbum remouiffi, ſed etiā grauedinem, te vegetum nobis in Græcia liſte, & literarū aliquid interea. Vale.

Conſilium) De conſcēdō. Diſſimulatiſimus) Diſſimulabim? potior eſt lectio.

Obſeruabimus) Quam rē agāt hoſtes noſtri. Rumor) De Cotta prouinciā eum retenturū. Fuerit) Si Cotta Sardiniam tenebit. Turpem Catonem) Qui deſertit ſine coniectu teli prouinciā.

Venerunt) Iunge cum poſtridie. Pompei) Scribe, Pompeiſ, intelligit de oppido Capaniæ. Lectica) In lectica.

Vna) Corrige, mima, hoc eſt Citheris. Grauedo) Hu morem deſtium atque dectidū, vnde grauedinofus Ciceroni qui premiſſ hoc morbo. Catullianum id notiſſimum, Grauedo & tuſſis. Cornelius Ceſus libro quarto, Deſtillat enim humor ex capite interdum in nares, quod leue eſt, interdum in fauces, quod peius eſt: interdū etiā in pulmonem, quod peſſimū eſt. Si in nares deſtillat, tenus p̄ has pituita p̄ſuit, caput leuiter dolet, grauitas etiā ſentitur, frequentia ſternutamenta ſunt: ſi in fauces, has exaſperat, ſuſciculum mouet: ſi in pulmonem, præter ſternutamenta & tuſſim, eſt etiā capitis grauitas, laſſitudo, ſitis, reſtus, biliola vrina. Aliud autem quīs non multum diſſā malum grauedo eſt, hęc nares claudit, vocem obrundit, tuſſim ſiccā mouet, ſub eadem ſalſa eſt ſaliua, ſonant aures, vene mouentur in capite, turbida vrina eſt. Hęc omnia coryzas Hippocrates nominat. Nunc video apud Gręcos in grauedine hoc nomen ſeruari. Deſtillationem cataſtagmon appellari. Hęc autem & ſi neglecta ſunt, lo-

Grauedo

Coryza.

Cataſtagmon

ga eſſe conſueuerunt. Nihil peſſimum eſt, niſi quod pulmonem exulcerauit. Hęc Ceſus Latina ſiren.

Interea) Mitte. ASCENſius. Nedum morbum &c. ponitur nedum pro non ſolum, iuxta Valſe præceptionem. Argumentum. CCVI.

Nedum.

IPPITVDO refricat, impediens vices epiſtolicas. Conuuliſſe Atticum gaudet. De Hortenſio, de partu Tuſiliæ ſeptimēſtris) Malacia maris eum ceterū potius q̄ crebra cuſtodia. Clam, tacite contendere cupit. Dolet quod nec fortiter, nec prudenter quid facere poteſt.

PIVS.

Cistophoros. Cistophoro) Genus nummi, de quo superius multa. Si salui De Pompeio inteligit, vel de familiaribus filio & nepote.

Argumentum. CCVIII.

PIVS.

DOMESTICA, exequitur. De hereditate quam creuit, de dote filie facienda. De cistophoris exactis parte dimidia. De sua domo nonnulla mens auguratur calamitosa, pro dolore plura scribere non potest. CREVI hereditatem) Acquisiui hereditatem. Mos loquendi felicitas ac facti di seculi. Illa acquisitio cretio dicebatur. Quae sit cretionum solemnitas apud iurisperitos consultos codice de iure delib. in lege cretionum nisi ex hoc loco Ciceronis non intelliges. Et rursus alibi, Gauleonis hereditatem creui. Dico enim Cretionem fuisse simplicem. quoniam ad me missa est: licet Veneti librarii a Pomponii editione cum eam non intellexissent, dissidentes aliter impresserint, cum & creui hereditatem adquisiui significet Festo auctore. Verba Codicis sunt haec, Cretionum scrupulosam solennitatem hac lege amputare decernimus, ubi cum Azone, Vgolino, & Hymerio diuersa sententibus, balbutit Accursius. Sexti Pompeij verba sunt haec, Creui modo significat hereditatem adij. modo maior aetate vel censu sum, modo iudicauit, modo diuisi: quae omnia a duobus verbis cresco & cerno trahuntur, quod illi xpaia vq; dicunt perficere. Multissim? Superlatiuum a multo, significat plurimis. Eas vitale) Lege, ea vitasse, signa & manum.

Creui hereditatem quid significet. Cretio.

Iurisconsultorum verbum explicatum.

Accursii balbuties.

Multissim?

PIVS.

Argumentum. CCIX.
AMICITIAE ac benevolentiae Titi cuncta sua remittit, cuius diligentia mala multa leuabuntur.

nis, priuatarumque rerum in tua erga me mihi perspicacissima benevolentia, quam se his temporibus miseris & extremis praestiteris, haec pericula, quae mihi communia sunt cum caeteris, fortius feram, idque ut facias te obtestor atque obsecro. Ego in Cistophoro in Asia habeo ad HS bis & vicies, huius pecuniae permutatione fidem nostram facile tuebere, quam quidem ego nisi expeditam relinquere putassem, credens ei, cui tu scis iam pridem minime credere, commoratus essem paulisper, nec domesticas res impeditas reliquisset. ob eamque causam serius ad te scribo, quod sero intellexi, quid timendum esset. Te etiam atque etiam oro, ut me totum tuendum suscipias, ut si in salui erunt, quibus cum sum, vna cum iis possim incolumis esse, salutemque meam benevolentiae tuae acceptam referre. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Miteras tuas accepi pridie Nonarum Feb. eoque ipso die ex testamento creui hereditatem. ex multissimis & miserrimis curis est vna enata, si (ut scribis) ista hereditas fidem, & famam meam tueri potest, quam quidem te intelligo etiam, sine hereditate tuis opibus defenditurum fuisse. De dote quod scribis, per omnes deos te obtestor, ut totam rem suscipias, & illam miseram mea culpa & negligentia tuare meis opibus, si quae sunt: tuis, quibus molestum non erit, facultatibus: cui quidem deesse omnia, quod scribis, obsecro te noli pati. In quos enim sumptus abeunt fructus praediorum. Iam illa HS. LX. quae scribis, nemo mihi unquam dixit ex dote esse detracta. nunquam enim essem passus. Sed haec minima est ex his iniuriis, quas accepi, de quibus ad te dolore & lachrymis prohibeor scribere. Ex ea pecunia, quae fuit in Asia, partem dimidiam fere exegit. Tutius videbatur fore ibi, ubi est, quam apud publicanos. Quod me hortaris, ut firmo sim animo, vellem posses aliquid afferre, quam ob rem id facere possem. Sed si ad caeteras miseras accessit etiam id quod mihi Chrysippus dixit parari (tu nihil significasti de domo) quis me miserior vno iam fuit? Oro, obsecro, ignosce, non possum plura scribere. Quamto maerore vrgear, profecto vides: quod si mihi commune cum caeteris esset, qui videtur in eadem causa esse, minor mea culpa videretur, & eo tolerabilior esset.

Nunc nihil est, quod cooletur, nisi quod tu efficias, si modo etiam nunc effici potest, ut nequa singulari afficiatur calamitate, & iniuria. Tardius ad te remissi tabellarii, quod potestas mittendi non fuit citius, & numerum accepi HS. LXX, & vestimentorum quod opus fuit. Quibus tibi videbitur, velim des literas nomine meo. Nosti meos familiares, signum requirent, aut manum, dices iis, me propter custodias ea vitasse. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Quid hic agatur scire poteris ex eo, qui literas attulit, quem diutius tenui, quia quotidie aliquid noui expectabamus. Neque nunc mittendi vlla causa fuit, praeter eam, de qua tibi rescribi voluisti. Quae ad Cal. Quintil. pertinet, quod velle, utrumque graue est, etiam graui tempore periculum tate pecuniae, & dubio rerum exitu. Ista re, quam scribis, abrupta, quare ut alia, sic hoc vel maxime tuae amicitiae, beneuolentiaeque permitto, & illius consilio & voluntati, cui miserum consuluisse melius, si tecum olim coram potius, quam per literas de salute nostra fortunisque deliberauissem. Quae negas precipuum mihi vllum incommodum impedere, et si ista res nihil habet consolationis, tamen etiam praecipua multa sunt, quae tu profecto vides grauissima esse, & me facillime vitare potuisse, ea tamen erunt minora, si (ut adhuc factum est) administratione diligentiaque tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium est, sit a me, ut est. Neque enim hoc quod agitur, videtur diuturnum esse posse, ut scire iam possim, quod maxime opus sit. et si ego rebus omnibus, quod is quoque in angustiis est quicum sumus, cui magnam dedimus pecuniam mutua, opinor nobis constitutis rebus, eam rem etiam honori fore. Tu, ut antea fecisti, velim, si qui erunt, ad quos aliquid scibendum a me existimes, ipse concicias. Tuis sal. dic. Cura, ut valeas. In primis vero id, quod scribis, omnibus rebus cura, & prouide, neque ei desit, de qua scis me miserrimum esse. Idibus Iunius ex castris.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Accepi ab Isidoro literas, & postea datas binas. ex proximis cognoui praedia non venisse. videbis ergo, ut sustentetur praedium de Frufinati: si modo futuri sumus, erit mihi res opportuna. Meas literas quod

Isas. Vennisse) Vedita esse. De Frufinatis) Lege, de Frufinati hoc est agro videbis. Frufinates sunt Capitanie populi a Frufinone oppido, quod hodie dicitur Fragellona. Futuri sumus) Ciues Ro. erimus, non exules.

ABRVPTIO) Aualio ex re familiari. Legit Aldus sic, Ista re quam scribis abrupta. Premitto) Scribe, permitto. Consilio) Quod in Attico dicitur ut aiunt Graeci, hoc est diuinum fuit. Consilium mensuram differunt ut in Seruianis codicibus integris legit, similiter animus ac mens. Mens est intellectus, animus voluntas, unde fluxit illud Terentianum, Mala mens, malus animus. Animus consilium non distinguit Arduus poeta Lucretius illo versu in libris de rerum natura. Consilium quod nos animum mentemque vocamus. Mente animumque, Delius inspirat vates, aperitque futura, ait Maro lib. 6. Aeneidos.

Voluntati) Quae sententia est a mente, ut pathos, id est affectus a ratione, quae si bona esse potest, non semper tamen est bona, sed fascinat. Misere) Infelici amicitiae nostrae, quae clarescit tantum in malis. Consuluisse) Prouidisse. Consule tibi, est id quod vulgo dicitur, re tua cura. Consilium boni & mali, est in bona vel sinistra parte accipere. Per literas) Elingue quid ac mutum sonantes. Viua vox melius afficit.

Pecunia) Subintelligit fratris. Est sit a me ut est) Lege, Est sita) ut mea vteret. Legit Aldus aliter, sit a me, ut est. Hoc est, ut hodie dicitur, padeat a me. Is quoque) Pompeius. In angustiis) In difficultate pecuniaria. Quicum) Is cum quo sumus Pompeius. De qua) Tullia, de qua hoc est propter quam iis me esse miserrimum. Miserrimum esse) In veteri codice hoc additur. Idibus Iun. Ex castris. Iam enim traiecerat.

Argumentum. CCX.

EXCVSAT se quod rare ter propter impedimentum scribat, vel quod argumētum condignum non occurrit, quoniam non probat ea quae sunt. Fugit omne castrense munus atque officia militaria, quoniam nulla eius persona digna occurrebat. Bona spes est Brutii. POSTEA quae accepi literas ab Isidoro, post eas accepi binas

Mens. Animus.

Consule tibi, Boni aut mali.

PIVS.

Postea.

Frufinates,

Luctum tueor) Ab fineo a lachrymis ne ominari dira Pompeio videar, vel aspicio in proximo esse aliquid luctuosum. In spe magna) Potius de Mally lre.

requiris, impedior inopia reru, quas nullas habeo literis dignas. Quippe cui nec que accidunt, nec quae aguntur vilo modo probentur. Vtinam coram tecum, olim potius, quam per epistolas. Luctu, ut possum, tueor apud hos. cetera celer, ipse fugi adhuc omne munus, eo magis, quod ita nihil poterat agi, ut mihi. & meis rebus aptum esset, quid sit gestum noui, queris. ex Isidoro scire poteris. reliqua non videtur esse difficiliora. Tu id velim, quod scis me maxime velle, cures, ut scribis, ut facis. Me conficit solitudo, ex qua etiam summa infirmitas corporis, qua leuata, ero vna cum eo, quae negotium gerit, estque in spe magna Brutus amicus, in causa versatur acriter. Hactenus fuit, quod caute a me scribi posset. De personae altera oro te omni cura considera, quid sit faciendum, ut scripsi his literis, quas Pollex tulit. Vale.

Argumentum. CCXI.

PIVS.

TVMVLTVATVR vt solet. Amici consilia, de itinere non placet. Tum subdebilitatum videt. propter incredibilem corporis ac animi molestiam, plura scribere non potest. COGERINT) Scribe, coegerint. Fuit quod vides) Conscendi vel ex castris Pompeianis discessi. Fecit enim ac postquam omnia inordinate fieri vidit, venisse poenituit. Summam) Totum tenorem. Tanto intervallo nihil omnino ad nos) Post tantum spatium nihil ad nos scripserunt. Quae auerissimmo) Prisci codices habent. Quae res auerissimmo, hoc est quod detestatus est pater nepotistui Quinti.

Argumentum. CCXII.

PIVS.

CICERO ad Pompeium pridem peruenerat, ubi postea omnia crudelitate, imperitia rei militaris ac negligentia plenissima videbat, in oppidum propinquum secedere statuit inter esse nolens bello civili. Voluntas non poenituit, sed consilij. Caesaris benignitate in Ciceronem multi pollicentur. Pompeij casum dolent a se multo tempore prouisum.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Ve me cause mouerit, quam acerbam, quam graues, quam nouae, coegerintque impetu magis quodam animi uti, quam cogitatione, non possum ad te sine maximo dolore scribere. Fuerunt quidem tamen, fuit id quod vides. Effecerunt itaque, ut nec quod ad te scribam de meis rebus, nec quid a te petam, reperiam. Res & summam negotij vides. Ego de tuis literis intellexi, & iis, quas comuniter cum aliis scripsisti, & iis, quas tuo nomine, quod etiam mea sponte videbam, te subdebilitatum, nouas rationes tuendi mei querere. Quod scribis placere, ut propius accedam, iterque per oppida noctu faciam, non sane video quemadmodum id fieri possit. Neque enim ita apta habeo diuersoria, ut tota tempora diurna in his possum consumere. neque ad id, quod queris multum interest, utrum me homines in oppido videant, an in via. Sed tamen hoc ipsum, sicut alia, considerabo quemadmodum comodissime fieri posse videatur. Ego propter incredibilem & animi & corporis molestiam, conficere plures literas non potui: his tantum scripsi a quibus acceperam. Tu velim & Basilio, & quibus praeterea videbitur, etiam Seruilio conscribas, ut tibi videbitur, meo nomine, quae tanto intervallo nihil omnino ad nos. Scriptis literis. Profecto intelligis rem mihi deesse, de qua scribam, non voluntate. Quod de Vatinio queris, neque illius, neque cuiusquam mihi praeterea officium deest, si reperire possent, qua in re me iuuaret. Quae res auerissimmo a me animo patris fuit. Eodem Corcyra filius venit, inde profectos eos vna cum ceteris arbitror. Vale.

M. T. CICERO T. Pomp. Attico S.

Sollicitum esse te cum de tuis communibusque fortunis, tum maxime de me ac dolore meo sentio, qui quidem dolor meus non modo non minuitur cum socii fibi adiungit dolorem tuum, sed etiam augetur omnino, pro tua prudentia sentis, qua consolatione leuari maxime possum: probas enim meum consilium, negasque mihi quicquam tali tempore potius fugiendum fuisse. Ad discedendum etiam quod etiam mihi leuius est, quam tuum iudicium, tamen non est leue ceteris quoque, id est qui pondus habeant) factum nostrum probari, id si ita putarem, leuius dolerem. Crede inquis mihi. Credo equidem, sed scio quam cupias minui dolorem meum. me discessisse ab armis nunquam poenituit, tanta erat in illis crudelitas, tanta cum barbaris gentibus coniunctio, ut non nominatim, sed generatim proscriptio esset informata, ut iam omnium iudicio constitutum esset, omnium vestrum bona praedam esse illius victoriae. Vestrum plane dico, nunquam enim de te ipso, nisi crudelissime cogitatum sensi. Quare voluntatis meae me nunquam poenitebit, consilij poenitet. In oppido aliquo malleme resedisse, quoad accerseret minus sermonis subiissem, minus accepissem doloris, ipsum hoc me non angeret. Brundisium iacere in omnes partes est molestum, propius accedere) quo sine licentibus, quos populus dedit, possum: qui mihi incolumi adiri non possunt, quos ego non paulisper cum bacillis in turbam conieci ad oppidum accedens, nequis impetus militum fieret, recipio me tempore domo, te nunc ad oppidum: quoniam iis placeret modo propius accedere, ut hac de re considerarem, credo fore authores. Sic enim recipiunt, Cesaris non modo de conseruanda, sed etiam de augenda mea dignitate curae fore: meque hortantur ut magno animo sum, ut omnia summa sperem. Ea spondent, confirmant: quae mihi quidem exploratiora essent, si remansissem. Sed ingero praeterita. Vide quae igitur ea, quae restant, & explora cum istis, & si putabis opus esse, & si istis placebit, quo magis factum nostrum Cesar probet, quasi de suorum sententia factum. Adhibeatur Trebonius, Panfa, & si qui alij, scribantque ad Cesarem, me quicquid fecerim, de sua sententia fecisse. Tulliae meae morbus, & imbecillitas corporis me exanimat; quam tibi intelligo magnae curae esse, quod est mihi gratissimum. De Pompeij exitu mihi dubium nunquam fuit.

INFORMATA) Inchoata, de hac voce libro haru epistolarum primo diximus. Proscriptio) Alibi est inquit Pompeii animus proscripturum, & sullaturum, hoc est proscribere ciues parat, & in ea tragedia Syllam imitari, qui nunquam ab hasta discedebat, qui cum quorundam ciuium bona venderet hasta posita, dicebat se praedam suam videre, quem Cato puer (tanta in eo fuit indoles) exosus crudelitate plusquam tyrannica, occidere non dubitasset, nisi custodes sedulo cauisset, quin immo, semper excusum ad eum salutandum ducebant. Deposuit tamen Dictaturam & in ocio conseruauerat, nisi in senecta pediculi morbo perisset. Voluntas) Quae pace procurabam, publicum consilium patres Senatunque non deserui. Consilij) Quod ad Pompeium nauigauerim. Angerer) lunge sequentibus. Iacere) In contemptum subsistere atque vilescere. Non paulisper) Tumultuarie quod est inglorium. Alii codices habent, quos vero paulisper. Bacillis) Baculis laureatis. Hac de re) De transitu. Considera uisissent) Scribe considerarem. Integrum) Maxima Pompeii laus a veritate tandem extorta. De laude Pompeii) Cicero praesertim in lege Manilia. Hunc ab omnibus, metui praeterea neminem. Cuique sic existimet in summo Imperatore quatuor has res in esse oportere scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem, in Pompeio hanc ultimam excellere dicit, quae raris utique contigit. Plura enim bella gessit quam ceteri legerunt. Enumerans quoque virtutes imperatorias, laborum in negotiis, fortitudinem in periculis, industriam in agendo, celeritatem in consilio, consilium in prouidendo: summa autem in Pompeio fuisse. Itaque subdit, omnes Pompeium sicut aliquem non ex hac urbe missum, sed de caelo lapsum intuentur. Subdit quoque, Neminem unquam tam impudentem fuisse, qui a diis im-

Syllae motes & exitus.

Baculis.

Pompeii laudes.

mortalibus tot & tantas res tacitus auferret optare, quot & quantas dii immortales ad Pompeiū cōtulerunt. Sed ab obitu Pōpeiū laus debet credi verior. In .ii. Philippica, Idem in pēna Pōpeiū sic affurgit. Fuit enim ille vix cū foris clarus, tū domi admirā dū, neq; rebus exteris magis laudād⁹, q̄ iſtitutis domeſticis. Ex hac parte) A Pōpeiānis res hoſtiū diuidētib⁹.

Illud) Quod Pōpeius de creuit, qui plures complexus est hoſtes. Diocare) Prifci codices. Diocare. Vidiffe an eūtem an) Lege, Incidiſſe in euntem iam in Aſiam.

PIVS.

Argumentū. CCXIII. **D**icit ſe liſtores Procoſulares laureatos diſmiſiſſe, ne ſi lictū publico triumphare videretur.

ITA Factū) Dimiſi lictores. Iſtis) Optimatibus ne in publico luctu cum lauro ineptus obambulē. Alii propter ſequentia diuerſum ſenſum afferunt. Seſtio) Scriptori & hiſtorico Pōpeiāno, de quo ſupra. Cui) Seſtio.

Ab ipſo) Pōpeio. Eum) Cæſare. Tribuni) Prifci codices Tribunorū. Antonii vi) delicet & Curtionis. Poterit) Pompeius. Si ſibi volet cōſtare) Si volet vti cōſtantia perpetua, approbare meos liſtores a Senatu datos, q̄ probat Seſtianos quos ipſe dedit. Si quid ex eūtem) Senſus eſt, Generatū ſolatia nulla proficiunt, nec quid occurrat, quod deloret, qui me uocauit, relaxet; per accidens autē (vt ita loquar) ac ſpeciatiū priua teq; ſi quid emerget, quod dolorem leuare poſſit, cura vt q̄ primū id ſcribas. Exitus) Infauſtus, teter nō modo calamitoſus, nam id quidē, verum etiā turpis. Aliq̄ ſunt) Corrige, Alioqui ſim. Alias ero ex illorum numero, qui in Pompeium deliquerunt.

ASCEN.

ASCEN. Aliq̄ ſunt ex eis. Eā lectionē que antiqua eſt, alii præferūt, hoc ſenſu & ordine: op⁹ eſt vt ſupple al) qui ſunt ex eis qui ſalutē ſe icipi) anteponūt, aut ſi poteſt ſup) fieri: omnes ſup) ſunt ex eis.

Tanta enim deſperatio rerū eius, omnium Regū & populorū animos occuparat, vt quocunq; veniſſet, hoc putare futurū. Nō poſſum eius caſum non dolere, hominē enim integrū & caſtū & grauē cognoui. De Fānio cōſoler te; p̄niciōſa loquebat de manſione tua. L. vero Lentulus Hortenſiū domū ſibi, & Cæſaris hortos, & Baias deſpōderat: oīno hæc eodē modo ex hac parte fiūt, niſi q̄ illud erat infinitū. Omnes enim qui in Italia remanſerāt, hoſtiū numero habebant, ſed velim hæc aliquādo ſolutiore aīo. Q. Fratrē audio profectū in Aſiā, vt deprecaret. De filio nihil audiui, ſed queere ex Diocare Cæſaris liberto, quem ego non vidi, qui iſtas Alexandrinās literas attulit. Is dicitur inciſiſſe in euntem iam in Aſiam. Tuas literas, prout res poſtulat, expecto, quas velim cures q̄ primū ad me perferendas. Vale. Quarto Calend. Decemb.

M. T. Cicero T. P. Attico S.

Rate mihi tuę literę ſunt, quibus accurate perſcripſiſti omnia, que ad me pertinere arbitratus es. Factū igitur, vt ſcribis iſtis placere, iſdē iſtis Lictorib⁹ me vti, quod cōceſſum Seſtio ſit, cui nō pu to tuos eſſe cōceſſos, ſed ab ipſo datos. Audio enim eum ea S. C. improbare, que poſt diſceſſum Tribuno rū facta ſunt. Quare poterit, ſi volet ſibi conſtare, noſtros Lictores cōprobare. Qz̄ quid ego de Lictoribus, qui pene ex Italia decedere ſim iuſſus? Nā ad me miſit Antonius exēplū Cæſaris ad ſe literarū, in quibus erat, ſe audiuiſſe Catonē, & L. Metellū in Italiam veniſſe, Romę, vt eſſent palā, id ſibi nō placere, ne qui motus ex eo fierēt, prohiberi q̄ oēs Italia, niſi quorum ipſe cauſam cognouiſſet, deq; eo vehemētius erat ſcriptū. Itaq; Antoni⁹ petebat a me pliteras, vt ſibi ignoſcerē, facere ſe nō poſſe, quin his literis pareret. Tum ad eū miſi L. Lamiā, qui demōſtraret illū Dolabellæ dixiſſe, vt ad me ſcriberet, vt in Italiā q̄ primū venirem, eius me literis veniſſe. Tū ille edixit ita, vt me exciperet, & Leliū noīatim, quod ſane nollē: poterat em̄ ſine noīe res ipſa excipi. O multas & grauēs offenſiones, quas quidē tu das operā, vt lenias, nec tamen nihil proficis: quin hoc ipſo minuis dolorē meū, q̄ vt minuas, tā valde laboras, idq; velim ne grauere q̄ ſepiſſi me facere. Maxime autē aſſequere, quod vis, ſi me adduxeris, vt exiſtitem me bonorū iudiciū nō funditus perdiſſe, q̄ quid tu in eo potes? nihil ſcilicet, ſed ſi

quid res dabit tibi facultatis, id me maxime cōſolari poterit, quod nō quidē video nūc eſſe, ſed ſiquid ex euentis, vt hoc nūc accidit, dicebar debuiſſe cum Pōpeio p̄ficiſci, exitus illius minuit eius officiū p̄termiſiſi reprehentionē. Sed ex omnibus nihil magis tamen deſideratur, q̄ q̄ in Africā nō ierim. Iudicio hoc ſum vſus, nō eſſe barbaris auxiliis fallaciſſimę gētis Rēp. defendēdā, præſertim cōtra exercitū ſepe victorē. Nō probant fortasſe, multos enim viros bonos in Africā veniſſe audio, & ſcio fuiſſe antea. Valde hoc loco vregor. Hic quoq; opus eſt caſu, alioqui ſim ex eis, aut ſi poteſt omnes, qui ſalutē anteponāt: nā ſi perſeuerāt, & obtinetur, quid nobis futurū ſit, vides. Dices, quid illis, ſi victi erūt? honeſtior eſt plaga. Hęc me excruciant. Sulpitii autē conſiliū nō ſcripſiſti, cur meo nō anteponeres. quod etſi non tā glorioſum ſit, q̄ Catonis, tamē periculo vacuū eſt & dolore. extremū eſt eorū, qui in Achaia ſunt: ii tamē ipſi ſe hoc melius habēt, q̄ nos, q̄ & multi ſunt vno in loco, & cum in Italiā venerint, domū ſtatim venerint. Hęc tu perge (vt facis) mitigare, & probare q̄ plurimis. Qz̄ te excuſas, ego vero & tuas cauſas noſco, & mea intereſſe puto, te iſtic eſſe, velut cū iis, quibus oportebit, agas que erūt agēda de nobis, vt ea que egisti. In primisq; hoc veli animaduertas: multos eſſe arbitror, q̄ ad Cæſarē detulerint, delaturive ſint, me aut pœnitere cōſiliū mei, aut nō probare, que fiāt: quorū etſi vtrūq; verū eſt, tamen ab illis dicitur animo a me alienato, nō quo ita perſpexerint, ſed totū, vt hoc Balbus ſuſtēteret, & Oppius, & eorū crebris literis illius volūtas erga me cōfirmetur. Et hoc plane, vt fiat, diligentia adhibebis. Alterū eſt cur te nolim diſcedere, quod ſcribis eſſe flagitare. O rem miſerā. Quid ſcribā, aut quid velim breui faciā. Lachrymę em̄ ſe ſubito profuderūt, tibi permitto, tu cōſule: tantū vide, ne hoc tēporis tibi obeſſe aliquid poſſit. Ignofce, obſecro te, nō poſſum p̄re fletu, & dolore diutius in hoc loco cōmorari: tantum dicā, nihil mihi gratius eſſe, q̄ quod eā diligis. Qz̄ literas, quibus putas opus eſſe curas dādas, facis cōmode. Q. filium vidi qui Sami vidiffet & patrē Sicyone, quorū deprecatio eſt facilis. Vtinā illi, q̄ prius eū viderūt, me apud eū velit adiutū tātū, quātū ego illos vellē, ſiq; poſſē. Qz̄ rogas, vt in bonā partē accipiā, ſiqua ſint in tuis literis, q̄ me mordeāt, ego vero in optimā, teq; rogo, vt aperte, quēadmodū facis, ſcribas ad me oīa, idq; facias q̄ ſapiffime. Vale. XIII. Calen. Iunū.

Illud autem quod pauloante dixit, nihil magis tamen deſideratur ſic exponunt vt deſideratur, ſignificet de me & facto meo conſideratur & laudatur. Aut ſi poteſt) Ego vel omnes illi, qui Pompeio ſalutem propriam anteponunt, erunt ex numero proſcriptorum. Si poteſt) Si vires Pompeianarū robur accipient. Si perſeuerant) Saluti proprię conſulere. Obtinetur) Palma ſit apud Pompeium. Ita nūtat Cicero vt Cæſari niſiſſe, Pompeio partem ſatiſſe videatur ita volente iniquitate fatorum, vt cogitata optime teterrime cadant, vt verum ſit illud Plautinum, Centum ſapientum conſilia, hæc vincit dea. Nec mirū igitur ſit ſi maiores noſtri auctoribus Apuleio Varro ne & Plinio, ſauſtum ac bonum euentum coluerunt, vt etiā felicitas laborē noſtrū adiuuet, quomā vt ait Theophrastus, cælum & agricola colunt agrum, & Codrus noſter. Ipſe etiā niueus μὲν σίμα ἡρώτων ἐχῆ

PIVS.

Quid illis) Pompeianis erit? Honeſtior eſt plaga) Honeſtiſſime cadet, quod omnium ſalutiſſimum a ſapiente ducitur. In hoc loco) Tractatu materia. Tragicæ eſt & luctuoſiſſima. Q. Fratrem vidi, qui Sami vidiffet, Corrige, Q. Filium vidi Sami, qui vidiffet patrē Sicyone. Beroaldus, Q. Filium vidi Sami, qui vidiffet patrē Sicyone. Quorū) A quibus Deprecatio) Apud Cæſarē ſalutis impetratio. Illi) Q. Filius non videtur nepoti ſi dere. Alioqui ad Oppium & Balbum referunt.

ASCEN. Q. Filium vidi qui & c) hæc lectio mihi verior & clarior videtur q̄ aut Pii aut Beroaldi: quia ſequitur, Vtinam illi qui prius eum viderunt, & cetera. Ordo autem eſt, Ego vidi ſupple quempiam qui vidiffet Quintum filium Sami & patrē Sicyone: Neq; enim Cicero nec Atticus illic eos viderunt.

RIVS:

Argumentum.CCXIII.

NARRant deprecationes egregie factoru, proh dolor. Quare cutis purif Cicero, poenas temeritatis...

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

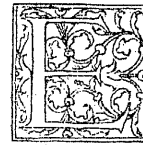

Vatis curis afficiat, et si profecto vides, tamen cognosces ex Lepta, & Trebatio, maximas poenas pecto temeritatis mee...

Argumentum.CCXV.

TRANSITVS Cicero nis ad Pompeii Atticum offendit, quonia celerior fuit q pro commo...

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Go vero & incaute (vt scribis) & celerius, q oportuit, feci, nec in vlla sum spe. Quippe q exceptionibus edictoru retine...

SPE) Posse vniq reduci. Exceptionibus edictorum In quibus Cato & ceteri O...

Confector:

Quotidie Balbi ad me litera languidiores, multaq; multoru ad illum fortasse contra meo vitio pereor...

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

D meas incredibileis egritudines aliqd noui accedit, ex his, qua de Q. fra tre ad me afferuntur, P. Teretius meus...

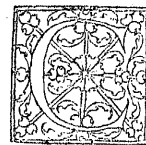
Tam Balbi) Prisci codices. Quotidie Balbi. Culpa co tracha) Alibi culpa mea co tra...

Percrebuisse, Ligarius.

Argumentum.CCXVI. QVINtus totus igne offensus transitu Ci ceronis pbra multa...

Scriptura.

M.T.Cicero T.P.Attico S.

Ephalio mihi a te literas reddidit ad Octavianum Iduum Martii vespere. Eo autem die mane tabellarios miseram, quibus ad te dederam literas. Tuis tamen lectis literis, putavi tandem aliquid rescribendum esse, eo maxime, quod ostedis te perdere animi, quam rationem Caesaris allaturus profectiois meae tu, cum ex Italia discesserim, nihil mihi opus est nova ratione. Sepe enim ad eum scripsi, multisque mandavi, non potuisse, cum cupissem sermones hominum sustinere, multaque in ea sententiam. Nihil enim erat, quod minus eum velle existimare, quam me tanta de re, non meo consilio visum esse, posteaque mihi litterae a Cornelio Balbo minore missae essent, illum existimare quod frater lituum meae profectiois fuisse. Ita enim scripsit, qui nondum cognosset, quae de me quod scripsisset ad multos, etiam multa praesens in praesentem acerbe dixerat, effecerat tamen hoc in eo. His verbis ad Caesarem rescripsi. De quo fratre meo non minus laboro, quam de me ipso, sed eum tibi commendare hoc meo tempore non audeo. Illud duntaxat tamen audebo petere abs te, quod te oro, nequid existimes ab illo factum esse, quo minus mea in te officia constant: minusve te diligerem, potiusque illum semper auctorem nostrae conjunctionis fuisse, meique itineris comitem, non ducem. Quare ceteris in rebus tantum ei tribues, quantum humanitas tua amicitiaeque nostra postulat. Ego ei nequid apud te obsum, id te vehementer etiam atque etiam rogo. Quare si quis congressus mihi fuerit cum Caesare, etiam non dubito, quin is lenis in illum futurus sit, idque iam declaraverit, ego tamen is ero, qui semper fui. Sed (ut video) multo magis est nobis laborandum de Africa, quam quidem tu scribis confirmari quotidie magis ad conditionis spem, quam victorie, quod utinam ita esset. Sed longe aliter esse intelligo, teque ipsam ita existimare arbitror, aliter autem scribere, non fallendi, sed confirmandi mei causa, praesertim cum adiungatur ad Africam etiam Hispania. Quod me admovent, ut scribam ad Antonium, et ad ceteros, siquid videbitur tibi opus esse, velim facias id, quod saepe fecisti, nihil enim venit mihi in mentem, quod scribendum putem. Quod me audis erectiorem esse animo, quid putas, cum videas accepisse ad superiores egritudines preclaras generis actiones? Tu tamen velim, ne intermittas, quoad eius facere poteris, scribere ad me, etiam si re, de qua scribas, non habebis. Semp enim afferunt

ALLA turis) Subintelligis. Eo maxime) Eo magis dicere solet. M. Tullius hoc rareter usurpare solet. Pedere a) Pedere a) suspensum esse & dubium super hac re, in qua parte res ista vergat, animi pro a) dicebant antiquae tunc magis quam grammaticae. Aliud est enim ut ait Quintilianus grammaticae aliud latine loquar. Caesaris allaturus) Quae praetextu aut causam alienam animi, ac alio sine causa declinat, cum tamen maxima & potentissima videretur ac esset, facere quod pecudes, qui distent ac dispunguntur. Ratione) Exculatione. Minore) Nepote, Iunioris. Na erat Cornelius patrum uterque civitate donatus. Illicium) Legem lituum hoc est tubam, inquit amatum, hortatorum. Lituum hastam & tubam significat. Maro, Et lituo pugnas insignis obibat & hasta. Qui non peperat verbum, illicium subdidit, cum ignorantia nihil sit operosius. Tubam belli civilis in Famil. Epist. appellat Cicero, quod paulolecus est quod lituum dicere. L. in eo) Prisci codices. F. hoc in eo, hoc est quis frater in me latraverit, effecit tamen hoc odium in eo fratre filius mihi inferissimum. Per. F. hic filium intellige. Coheret) Coheret praesertim ueraret. In hoc ostendebat quod fratre minime est ad concedendum inuitasse. Ei obsum) Ne propter me frater oderis. Genere actiones) Lege generi hoc est Dolabelle. Ironia est, quam & gener Tulliam non amabat, & inhiabat bonis foci.

Eo maxime)
Pendere animi
Lituum
ASCEN.

EPIST. AD T. P. ATTICVM

Is quod fratrem Ephesi vidit. VII Iduum Decemb. eumque studioso propter amicitiam nostram inuitavit, cumque ex eo de me contaret, eum sibi ita dixisse narrabat, se mihi esse inimicissimum, volumque sibi ostendisse orationis, quam apud Caesarem contra me esset habiturus, multa a se dicta contra eius amicitiam, multa etiam patris eius simili scelere secum quod filium locutum, cuius furor ex his epistolis, quas ad te misi, perspicere potuisti. Haec tibi dolori esse certo scio, me quidem excruciat, & eo magis, quod mihi cum illis ne quere di quidem locum futurum puto. De Africanis quidem rebus longe alia nobis, ac tu scriperas, nuntiantur. Nihil enim firmiter esse dicunt, nihil paratius. Accedit Hispania, & alienata ala, legionum nec vis eadem, nec voluntas. Urbanae res perditae. Quid est ubi acquiescere nisi quoad tuas literas lego, quae essent profecto crebriores, siquid haberes, quo putares meam molestiam minui posse. Sed tamen te rogo, ne intermittas scribere ad me quicquid erit, eosque, qui mihi tam crudeliter inimici sunt, si odium non potes, accuses tamen, non ut aliquid proficias, sed ut tibi me charum esse sentiant. Plura ad te scribam, si mihi ad eas literas, quas proxime ego ad te dedi, rescriperis. Vale. VII. Calend. Feb.

M. T. Cicero T. P. ATTICO S.

Confectus iam cruciatu maximorum dolorum ne si sit quidem, quod ad te debeam scribere, facile id exequi posse, hoc minus, quod res nulla est, quae scribenda sit, cum praesertim ne spes quidem vlla ostendat fore melius. Ita iam ne tuas quidem literas expecto, quam semper aliquid afferunt, quod velim. Quare quidem scribito, cum erit, cui des. Ego tuis proximis, quas tamen pridem accepi, nihil habeo, quod rescribam, longo enim intervallo video esse mutata omnia. Illa esse firma, quae debeant non stultitiae nostrae gravissimas poenas perdere Reip. Sallustio curanda sunt. H. S. XXX. quae accepi a Cn. Sallustio, velim videas, ut quae ad me pertinet sine mora curentur. De ea re scripsi ad Terentiam, atque hoc ipsum iam prope consumptum est. Quare id quoque velim, cum illa videas, ut sit, quae utamur, hic fortasse potero sumere, si sciam istuc paratum fore. Sed prius quam id scire, nihil sum ausus sumere. Qui sit omnium rerum status noster, vides. Nihil est mali, quod non & sustineam, & expectem. Quarum rerum eo grauior est dolor, quo culpa maior. Ille in Achaia non cessat de nobis dextrahere, nihil videlicet tuarum literarum profecerunt. Vale. VIII. Iduum Martii.

Scripturari)
A. Iarhi.
A. Iarhi.
ASCEN.
PIVS.
ASCEN.
PIVS.

Scripturarius appellatur, & quod his praestit magister scripturae nuncupatur, quod nos affirmatim tradidimus in Plautinis commentariis. Is quod frater) Legit Beroaldus, filium propter haec verba quae sequuntur, multa etiam patris eius. Querendi locum) Turpissimum esset etiam in malis fratrem sequere. Africanis rebus) Curionis & Iube. Alienata alia) Sribendum ala, hoc est milites alares qui protegunt legiones ut alae protegunt aues. Dicuntur & Alarum, quorum praefectus longo post tempore fuit in castris Bruti, filius Ciceronis. Idem Tullius lib. ii. Epist. de alarijs cohortibus meminit. Alares equites Lilius lib. v. de bello Macedonico vocat. Alas huiusmodi Taciti scriptores vexillationes appellant. De alijs subsidiarijs meminit Marcellus libro. xxxv. ASCEN. Is quod frater, sic lego propter ea verba propter quae Beroaldus filium legit, quae sunt multa etiam patris eius si mihi scelere secum quod filium locutum. Particula enim etiam indicat non filium sed patrem prius locutum, & deinde filium simili scelere patris, quo prius peccauerat pater in sanguine suum. Argumentum. CCXVII. CONFICITVR incredibile dolore Cicero praesertim cum nulla melioris fortunae spes affulgeat. Furnius, Quintus non cessant dextrahere. HOC MINUS) Tanto minus a scribendo supercedo. emendant alii qui quod munus pro exercitio scribendi. Quod velim) Curanda) Restitueda ut hodie dicunt. Ad me pertinent) Ad meam famam incolumem conferuandam. Ille) Quintus frater. ASCEN. Hoc minus, id exequi, id est ad te scribere possum quod res nulla est quae scribenda sit. Argumentum CCXVIII. QVINVM incessit, Quis tunc filii quod patre in eum amauerat.

ASCEN.
ASCEN.

Aliquid) Leuamēti. Curionem) Qui potuit ea vti. Alii codices habēt Curium. nomina sunt propria. Quae cum saepe contingunt, accedit enim quotidie. vel potius in singulos dies. Tu curiosus esse non debes, quoniam in epti est in syro nodum quere, vt assolent nonnulli diobolares grammaticis, qui somniant mille miracula, quibus cum sibi eruditi nimium videantur, eruditio inepti videtur. Ignorare enim nonnulla, ego summas doctrinae specimen esse diiudico, nec omnino omnes probo mythologias. Et quis dixerit Augustinus in libello de utilitate crede ad ad Honoratum. Nunc vero cum quaestiones Virgilianas multo ac varie p suo quisque captu aperire conentur, his potissimum plaudimus, per quorum expositionem melior inuenitur poeta, qui non solum nihil peccasse, sed nihil non laudabiliter cecidisse ab eis etiam qui illum non intelligunt creditur, tamen vt nimius atticifinus transit in barbarie, expedit agere non latagere.

ASCEN.

ASCEN. Duco enim &c) neque Curionem neque Curium lego, sed cretionem, quia sequitur, quoniam ad me nulla missa est.

P. IVS.

Argumentum. CCXIX. Consilium ab Attico in turbidis desperatisque rebus petit. NVNCIANT) Illuc venisse. Alieno) Animo esse intellexi. Mihi esse) apud me vtilia praesentia honestis intelligo. Spurcissime) Turbulentissime, amarum late, turbide. Vnde spurcam tempestatem dicimus. Spurcatur) nasum odore illutibili Plautus ait. Omnibus rebus) Funditus periisse. Putarent) Lege putare. Redimendo) Emendo. Iis que) admodum statu videbis) Scribenda. Ex his quo in statu sim videbis, qui videlicet non audio agendum emere. Ea pecunia) De Cistophoris fortassis intelligit. Quidque mihi) Consilium des videto. Et causa non) Breuius loquentia inuisca.

aliquid mihi literarum tuarum. Galeonis hereditatem cretionem. Duco enim cretionem fuisse simplicem, quoniam am ad me nulla missa est. Vale. VIII. Iduum Martii.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Murena liberto nihil adhuc acceperam literarum. Sed P. Seruilio reddiderat eas, quibus rescribo. de Ser. patris literis. Quod scribis ite Quintum in Syriam venisse, & quod ais esse, qui nunciaret, ne id quidem verum est. quod certior te vis fieri, quo quisque in me animo sit, aut fuerit eorum, qui huc venerunt, neminem alieno intellexi. Sed quantum id mea interest, existimare te posse certo scio. Mihi cum omnia sunt intolerabilia ad dolorem, tum maxime, quae in eam causam venisse me video, vt sola vtilia mihi esse videantur, quae semper nolui. P. Lentulum patrem Rhodum esse aiunt, Alexandri filium, Rhodumque Alexandriae C. Cassium profectum esse constat. Quintus mihi per literas satisfacit, multo a superioribus verbis, quam cum grauissime accusabat. Ait enim se ex literis tuis intelligere, tibi non placere, quod ad multos de me asperius scripsit. Itaque se poenitere, quod animum tuum offenderit, sed se iure fecisse. Deinde de perferibit spurcissime, quas ob causas fecerit. Sed neque hoc tempore, nec antea patefecisset odium suum in me, nisi omnibus rebus me esse oppressum videret: atque vtinam vel nocturnis, quemadmodum tu scripseras, itineribus propius te accessissem. Nunc nec vbi, nec quando te sum visurus, possum suspicari. De cohaerentibus Suffidians nihil fuit, quod ad me scriberes, nam & equum postulat, & quicquid egisses, recte esse actum putarem. De fundo Frusinati redimendo iam pridem intellexisti voluntatem meam, & si tum meliore loco res erant nostrae, neque tamen mihi desperaturum ita videbamur, tamen in eadem sum voluntate. Ex his quo in statu sim videbis, & velim quoad poteris, consideres, vt sit vnde nobis suppeditent sumptus necessarii. Si quas habuimus facultates, eas tum Pompeio, cum id videbamur sapienter facere, detulimus. Itaque tu & a tuo villico sumpsumus, & alium de mutuat sumus, cum quaereret per literas, sibi nos nihil dedisse, quod neque ab illo rogati sumus, neque ipsi eam pecuniam aspeximus. Sed velim videas, quid sit, quod confici possit, quidque mihi de omnibus des consilium, & causam nostram. Plura ne scri-

Consilio abundas. nostri causam meam medere. Laconice agit, multa conueniens verbis patetissimis, quae paruo pondere multa vehunt, in quo loquendi genere Lyfias enituit. Verbaque prouisam rem non inuita sequuntur. Si res est arcta, verba debent esse contracta: si magna, longa. vt verum sit illud Polionis, Male eueniat verbis, si rem non sequuntur. Phocylides monitorum scriptorum Alpha his verbis, μετρησθαι μετ' φρασης, καὶ πρὸς ἡμῶν μὴ μολογέειν, Cum mensura comedere, & bibere, & fabulare. Et sicuti vera est illa apud eundem sententia, καὶ φράσεις, καὶ ἡμεῖς ἐν ἀπὸ τοῦ ἀνέμοιο, T' eptori vide-

Verba res leg debent.

licet esse seruendum, nec flandum contra flatus, id est ventos. Perinde cum inquinatissimis non est certandum verbis. & hirundinem sub testone habeas. Cicero de Partitione oratoria, Sit oratio conciscripta non longo anfractu.

bam dolore impedior. Siquid erit, quod ad quos scribendum meo nomine putes, velim, vt soles, facias: quotiesque habebis, cui des ad me literas, nolim praetermittas. Vale.

Intelligenter audiamur, & loquamur. Oratio cortuos petere non debet, sed in arcem caute inuadere. Incredibilis ac singularis est furor ea dicere, in quibus neque pes, neque caput compareat, & maiorem esse te cum quo aduersario contentionem. Siquidem verum est illud Cicero. Nescio quo pacto mihi videtur Praetorius candidatus in Consularem, quasi desultorius in quadrigarum curriculum incurtere.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Argumentum. CCXX.

Non offendit veritas literarum tuarum, quae me tum communibus malis, tum praecipuis oppressum, ne incipis quidem (vt solebas) consolari, faterisque id fieri iam non posse. nec enim ea sunt, quae erant antea, & vt nihil aliud, comites me & socios habere putabam. Omnes enim Achaici deprecatores, itemque in Asia, quibus non erat ignotum, etiam quibus erat, in Africam dicuntur nauigaturi. Ita praeter Laelium, neminem habeo culpae socium: qui tamen hoc meliore in casu est, quae iam est receptus. De me autem non dubito, quin ad Balbum, & ad Oppium scripserit: a quibus, siquid esset laetius, certior factus essem, tecum etiam essent locuti: quibus cum tu, de hoc ipso colloquare velim, & ad me, quid tibi responderint, scribas. non quod ab isto salus data quicquam habitura sit firmitudinis, sed tamen aliquid consuli & prospici poterit, & si omnium conspectum horreo, praesertim hoc genere, tamen in tantis malis quid aliud velim non reperio. Quintus pergunt, vt ad me & Panfa scripsit, & Hirtius, isque item Africam petere cum caeteris dicitur. Ad Minutium paratem scribam. cum tuas literas mittam, num quid egerit. HS. XXX potuisse mirarer, nisi multa de Suffidians praedixisset. & id iudico tamen, & expecto quem videre, si villo modo potest res. Enim peruellem. Iam extremum concluditur. ibi facile est. quod quale sit, graue est existimare. Vale.

VERE Scripserat Atticus consolari Ciceronem non posse. Desperationis omnia esse plenissima. Alloquatur tamen Balbum & Oppium ad quos scripsit Caesar. Tandem fratris animum reconciliari posse autumat. NON ME) Vagat dictio me. Subintelligitur tamen. Id fieri iam non posse) Te consolari me non valere. Ignotum) A verbo ignosco, hoc est indulgeo. Receptus) A Caesare. illi Caesar indulerit. Quibus cum) Cum quibus tu velim colloquare. Hoc genere) Scribendum genero, hoc est inimico Dolabella. Ad Minutium) Principium est huius clausulae. Parentum) Berroaldus parentem legit. Scribam) Iunge cum sequentibus. Ad te scribam) Eradenda haec verba superuacanea. Sestertius) De sestertiis. Potuisse mirarer) Habere viaticum. Et id video) Cognosco inde habere viaticum. prisci codices iudico. Quam videre) Lege, quem pro alio quem. Potest res) Patet fieri. Enim) Inceptiua est particula, rarer tamen auctore Quintiliano. Alius Donatus in Adelphis, Inceptiua quidem particula apud veteres fuit, sed & conuenit perturbationi. Iam extremum) In extremo actu nobis frat-

P. IVS.

tris animus tandem aperietur. Ibi) In extremo facile est cognoscere.

PIVS. **D**OLET Quidē ora-
tor Arpinas, sed mi-
nus quoniam nō est
alicuius diri facinoris con-
scijs. Dolabellam accusat.

SOLA Curasse) Nume-
rasse sola festivitā. xxi. Pecca-
ti dolor) Conscientiā cicatri-
cosam non habeo. Gener)
Dolabella infensus Cicerō Ci-
ceroni. Aesopi filius) Qui
linguas autū primis appone-
bat dulce canentū, nō reue-
ritus, vt ingt Plinius, patris,
ex linguae questu, munus.

Aesopi filius.

Suffidians) Bonis & here-
ditatibus que Cicerōni obue-
nerūt. Controuerfia) Accli-
piēdi conditiones. Ea pars)
Diuidēdo hēditatē. Sifun-
dus exēpli gratia Suffidians
est centū, & Seianus centū, xx.
in vendēdo cohēredēs diui-
dere prēcū, si nō agū, possit.

Licitatio.

Licitatione) Appreciatione,
demēdo de vno cū venditū
erit & alteri addēdo. Perisus,
Et centū Græcos curto cōtr-
tulle licetur. Liceri est appre-
ciare & estimare. Cic. in Offi-
cijs, Non licitatorē venditor,
nec cōtra se que liceatur em-
ptor opponat. Liceri vel lic-
tari est precū deferre in cōdu-
ctōne faciēda. Dubiā) Ne q
ad rē certā nō venerūt & ad-
dicere noluerūt, putēt me nō
esse legitimū cohēredē, quo-
niā nō sum amicus Cæsaris.

Liceri.

Re)Hēditatē. Esse) Velle
vt sit. In integro) In mora.
Donec bellū ciuile fortunā
nostrā patefaciat. Pridie Id.
Maij) Prisca exemplaria, Pri-
die Idus Martij.

ASCENSUS

ASCENSUS. Ad Minutū,
Ordo mihi est. Quint⁹ per-
git ad Minutū. Mitater pos-
tuisse scilicet negociū trans-
egisse festivis xxx. nisi sup.
recepisset multa de Suffidia-
nis prādijs.

PIVS.

Argumentū. CCXXII.
PER Epistolā breuē ac
prope Laconicā Atti-
cus iniectis mille suspici-
onibus Cicerōnem adimo-
nuīt, & quēbatur eū inconsolabilem, durūq; esse. Negat is
quin in Atticū crimē reicit.
Scribitur epistola post debel-
latum Pompeium.

Voniam iustas causas affers, q; te hoc
tem pore videre non possim, queſo quid
sit mihi faciendum. Ille enim ita videtur
Alexandriam tenere, vt eum scribere
etiam pudeat de illis rebus. Si autem ex

Africa iam affuturi videntur. Achaici item ex Asia
redituri ad eos, aut libero aliquo loco commoraturi.
Quid mihi igitur putas agendum? Video difficile
esse consilium. Sum enim solus, aut cum altero, cui
neq; ad illos reditus sit, neq; ab iis ipsi quicq; ad spem
ostendatur. Sed tamen scire velim, quid censeas. Idq;
erat cum alijs, cur te, si fieri posset, cuperem videre.
Minutium. XII. sola curasse scripsi ad te antea. quod
superest velim videas, vt curentur. Quintus non mo-
do non cum magna prece ad me, sed acerbissime scri-
psit. Filius vero mirifico odio, nihil fingi potest mali,
quo non vrgear. Omnia tamen sunt faciliora, q; pec-
cati dolor, qui & maximus est & æternus. Cuius pec-
cati, si socios essem habiturus ego, quos putavi, tamē
esset ea consolatio tenuis. sed habet aliorum omnium
ratio exitum, in ea nullum. Alii capti, alii interclusi nō
veniunt in dubium de voluntate, eo minus scilicet, cū
se expedierint, & vna esse cœperint. Si autem ipsi, qui
sua voluntate ad Fusium venerunt, nihil possunt, nisi
timidi existimari. Multi autē sunt, qui quocūq; sunt,
modo ad illos se recipere volent, recipentur. Quo
minus debes mirari, non posse me tanto dolori resi-
stere, solius enim meum peccatum corrigi nō potest,
& fortasse Lælii. sed quid me id leuat? nam C. quidā
Cassium aiunt consilium Alexandriam eundē muta-
uisse. Hæc ad te scribo, non vt queas tu demere soli-
tudinē, sed vt cognoscā, & quid tu ad ea afferas,
quæ me conficiunt, ad que genē accedit, & cætera,
quæ, fletu reprimor, ne scribā. Quinetiā Aesopi F. me
excruciat? prorsus nihil abest, quin sim miserrimus.
Sed ad primū reuertor. quid putes faciendū? occulte
ne aliquo propius veniendū, an mare transeundū. nā
hic maneri diutius nō potest. Suffidians quare nihil
potuit confici? genus enim conditionis eiusmodi fuit,
in quo non solet esse controuerfia. cū ea pars, que vi-
detur esse minor, licitatione expleri posset. Hæc ego
non sine causa quæro. suspicor enim cohēredēs dubiā
nostrā causam putare, & eo rē in integro esse. Vale.
Pridie Iduum Martij.

Non meo vitio fuit hoc quidē tēpore. a
te enī est peccatū, vt me ista epistola ni-
hil cōsoletur. nā & exigue scripta hæc
est, & suspiciones magnas habet nō esse
ab illo, quas animaduertisse te existimo.
De obuā itione ita faciā, vt suades. Neq; enim valde
aduētus eius opinio est, neq; si qui ex Asia veniūt, q; q;
auditū esse dicūt de pace, cuius ego spe in hæc fraude
incidi. Nihil video, qd sperādū putē, nūc pferit, cū
ea plaga in Asia sit accepta, in Illyrico, in Cassiano
negocio, in ipsa Alexandria, in vrbe, in Italia. Ego vero
etiā si rediturus ille est, q adhuc bellū gerere dicitur,
rñ ante reditū eius negociū cōfectū iri puto. Qd autē
scribis quādā letitiā honorū esse cōmorā, vt sit audi-
tū de literis, tu qdē nihil ptermittis, in quo ptes ali-
quid solatii esse: sed ego nō adducor, queq; bonū vllā
salutē putare mihi tāti fuisse, vt eā peterē ab illo, & eo
minus, q; huius cōsiliū iā ne sociū qdē habeo queq; q
in Asia sunt, & rerū exitū expectāt, Achaici etiā Fusio
spem dēpationis afferūt. Horū & timor idē fuit pri-
mo, q; meus: & cōstitutū, mora Alexandrina causam il-
lorū correxit, meā euertit. Quā obrē idē a te nūc pe-
to, quod tu prioribus literis, vt si qd in perditis rebus
dispiceres, quod mihi putares faciēdū, me moneres. si
recipior ab ijs (qd vides nō fieri) rñ quoad bellū erit,
quid agā, aut vbi sim, nō reperio: sin iactor, eo minus.
Itaq; tuas literas expecto, easq; vt ad me sine dubita-
tione scribas, rogo. Qd suades, vt ad Quintū scribā
de his literis, facerē, si me quicq; iste literę delectarēt.
Quidā scripsit ad me his verbis, Et si ego, vt in his ma-
lis Patris sū nō inuitus, essem libētius, si frater tu⁹ ea
de te loqueretur, q ego audire vellē. Qz ais illū ad te
scribere, me sibi nullas literas remittere, semel ab ipso
accepi, ad eas Cephioni dedi, q multos mēses tēpe-
statibus retētus est. Q. Filiū ad me acerbissime scri-
psisse iā ante ad te scripsi. Extremū est, qd te orē, si pu-
tas rectū esse, & a te suscipi posse, cū Camillo cōmuni-
ces, vt Terētīā moneatis de testamento. Tēpora mo-
nēt, vt videat, vt satisfaciāt, qbus debeat. Auditū ex
Philotimo est, eā scelerate qdā facere, credibile vix est.
sed certe si qd est, quod fieri possit, prouidēdū est. De
oibus reb⁹ velim ad me scribas, & maxime qd scribas
de ea, in quo tuo cōsilio egeo, etiā si nihil excogitas, id
em mihi erit pro explorato. Vale. III. Nonarū Iun.

MEO vitio) Qui non
sim ductilis in bonū.
A te est peccatum)
Tu es peccati causa. Ista) Tua
Laconica: De obuā itione)
Petiuerat forte Cic. quid sibi
videret cū Proconsul esset, ac
trifthalis, cūq; laureatis li-
ctorib⁹, an Pōpeiō Procōsul,
obuiam ire debebat. Incidij)
Tāq; ad Pōpeiū trāserit Cic.
spe pacificationis. Fraude)
Dānū more prisco. Ille) Cæ-
sar. Negociū cōfectū iri) Cū
erūt cōfecta bella, supatus
q; Pōpeius. Vt sit auditum)
Cū primū auditū est Cæsarē
litteras pacificatorias misisse.
Ab illo) Cæsare Hu⁹ cōsi-
lit) Petēdi veniam a Cæsare.
Sociū) Exēplū alteri⁹ veniā
petētis, q turpitudinis huius
pæcurator fuerit. Fusio spē
dēpationis) Q; Fusius Pō-
peranus a Cæsare veniū impe-
trabit. Et constitutū mora
Alexandrina) Beroaldus. Cōsi-
liū legit nō cōstitutū, qd Cæ-
sar cepit apud Alexandriam
morā trahere, illam obsidere
decernēs, donec Pōpeiū vici-
saceretur, interfecit Photinū
iulū a Septimio. Causam
correxit) Quonā statim se
Cæsari deditur, ego vero in
sentētia pñāsi. Euertit) Qd
nō manus dedit affecto bello,
sed effecto. Dispiceres) Intro-
spiceres esse medicabile. Ne-
moneres) Scribe, Me mone-
res. Iactor) Nec receptus nec
exclusus a Cæsare. Eo min⁹)
Tāto minus quid agā nō re-
perio. Quidā) Beroald⁹ Quint-
tus emēdat. Patris) In ciuit-
tate Patrēnsi, de qua supra:
Remittere literas) Respon-
dere per literas. Testamēt)
Rati habēdo, obseruando qd
per testamētū nescio cū⁹ des-
bebat. Infra tamē videtur in-
telligerē de testamento Cice-
ronis. Fieri possit) Caueſi
possit ne agat scelerate Terē-
tia. Consilio ego) Scribenā
dum, egeo. Explorato) Cæ-
to, indubitato.

Fraus,

ASCENSUS. Et cōstitutū nō
videō cū Beroaldus legat cō-
siliū, & minus cur pro eo loco
quidā ponat Quintus, cū is
quisq; fuerat de Quinto scri-
pserit, sit frater tuus &c.

ASCENSUS

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Argumentū. CCXXIII.

PIVS.

Tullig. cor-
pus.

Æmathia.

Scibere.

ASCENſus

TVLLIÆ meminit & cuiusdam summae pecuniarie. TVLLIA) Cuius cadaver integrum re-
pertum superioribus annis in collibus Albanis multis operum odoramentis, integrum ac mille supra quingentos annos illegum. Tullig. creditum est quoniam inter vinas ac sepulcra Tulliorum erutum fuit. Ciceronem) Filium. Æmathia) In Thes-
saliam, quam Luitius ait ap- pellatam Pœoniam, alii Ma- cedoniam. Ouidius, Quæ du- cis Æmathii fuerit clemen- tia, portus, Hostiliusq; docent. funeris exequiæ. Luitiana ver- ba libro decimo de bello Ma- cedonico, Æmathia q̄ nunc dicitur, quondam appellata Pœonia est. Per ipsam) Ea- lubente. Pro ea) Mendo- sus hic est locus, ac Delio eget prænatante. Quantum ta- men coniectura consequi pos- sum, sic emendari potest pro tempore tamen. Per eam quemadmodum consolabun- dus scripsisti pecuniam tam- tam ais me scripsisse, quæ tu ipse intelligis responderi pos- te. Dicebas his in literis tri- nis ad meas respondens, me in nominibus habere tot pe- cunias quot deberem. quare iacturam ac plagam meam esse medioerem. Scripsisse) Credidisse pecuniam auctore Honorato grammatico. Ho- ratius, Dictantis quod tu nū- q̄ referbere possis. Tu ipse intelligis) Dicis te satis ex- ploratum habere. Respon- deri) Reddi. Maro, Illa seges demum votis respondet a- uari Agricola. Inane esset) Scribendum inane esse, hoc est vanum & nugatorium. Pæstum) Campaniæ oppi- dum ubi rose præcoces. De his rebus) Prisci codices, de festertis decem, vt scribis fa- ciam. Cetera non sunt in an- tiquis codicibus.

Properantibus tabellariis alienis, hanc epistolam dedi: eo breuiorem etiam, q̄ eram missurus meos. Tullia mea venit ad me pridie Iduum Iun. deq; tua erga se obseruatia benevolentiaq; mihi pluri-
ma exposuit, literasq; reddidit trinas. Ego autem ex ipsius virtute, humanitate, pietate, non modo eam voluptatem non cepi, quam capere ex singulari filia debui, sed etiam incredibili sum dolore affectus, tale ingenium in tam misera fortuna versari: idque accidere nullo ipsius delicto, summa culpa mea. Itaq; a te neq; consolationem iam, qua cupere te vti video, neq; consilium, quod capi nullum potest, expecto. teq; omnia cum superioribus saepe literis, tum proximis tentasse intelligo. Ego cum Sallustio Ciceronem ad Cæsarem mittere cogitabam. Tulliam autem non videbam esse causam, cur diutius mecum tanto in communi mo-
rore retinerem. Itaq; Æmathiam, cum primū per ipsam liceat, eram remissurus. Pro ea quemadmodum con- solabundus scripsisti, pecuniā tātam ais me scripsisse, quæ tu ipse intelligis responderi posse. Quod Oppiū tecum scribis locutum, non abhorret a mea suspicio-
ne eius oratio: sed non dubito, quin istis persuaderi nullo modo possit ea, quæ faciunt mihi non probari posse, quoquo modo loquar. ego tamen vtar mode-
ratione, qua potero. q̄q̄ quid mea intersit, vt eorum odium subeam, non intelligo. Te iusta causa impediri, quo minus ad nos venias, video, idq; mihi valde mo-
lestum est. Illum ab Alexandria discessisse nemo nun- ciat, constatq; ne profectum quidem illo queq; post Idus Martii, nec post Id. Decemb. ab illo datas vllas literas. Ex quo illud intelligis de literis ad. V. Iduū Feb. datis inane esse, etiam si verum esset. Nam verū esse L. Terentium discessisse ex Africa scimus, Pæstūq; venisse. Quid is afferat, aut quomodo exierit, aut qd in Africa fiat, scire velim. Dicitur enim per Nasidiū ad me missus esse. Id quale sit, velim si inuenieris, ad me scribas. De festertis decem, vt scribis, faciā. Vale. XVIII. Calendarum Quintil.

ASCENſus. Pro ea sci- licet Tullia, scripsisse me, id est scripto debitorem confessum, sic lego non per eā. & qd sequitur sic intel- ligo, quæ ad id respondeam, tu ipse intelligis responderi posse, patrem scilicet pro filia scripsisse. Illud aut quod sequitur, Non verum esse, Lego, Nam verum esse, quis enim intelligat etiam si verum esset, non verum esse? Ordo autem est, Nam scimus verum esse L. Terentium &c.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Dellius ab Alexandria discessu nihil adhuc rumoris, contraq; opinio, valde esse impeditū. Itaq; nec mitto (vt cō- stitueram) Ciceronem, & te rogo, vt me hinc expedias. Quoduis enim sup-
plicium leuius est hac mōtione. Hac de re & ad An- toniū scripsi, & ad Balbum, & ad Oppiū. Siue enim bellū in Italia futurū est, siue classibus vtetur, hic esse me minime cōuenit. quorū fortasse vtrūq; erit. Alte-
rū certe intellexi omnino ex Oppii sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorū via esset, sed, vt eā flectas, te rogo. Nihil omnino iā expecto, nisi miserū. Sed hoc perditius, in quo nūc sum, fieri nihil potest. Quare cū Antonio loquere velim, & cū istis, & rem, vt poteris, expedias, & mihi q̄ primū de omnibus rebus rescribas. Vale. XII. Calendarum Quintil.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

CVM tuis dare possim literas, non pre- termisi, et si quid scriberē, non habebā. Tu ad nos, & rarius scribis, q̄ solebas, & breuius. credo quia nihil habes, qd me putes libeter legere aut audire pos-
se. Verūtamen velim, si quid erit, qualecūq; erit, scri- bas. Est autē vnū, quod mihi sit optādū, si quid agi de pace possit, quod nulla eq̄dē habeo in spes, sed quia tu leuiter interdū significas, cogis me sperare, qd optā-
dum vix est. Philotimus dicitur secedere Idib. Sextil. nihil habeo de eo amplius. Tu velim ad ea mihi re-
scribas, quæ ad te antea scripsisti. Mihi tātū tēporis sa- tis est, dū vt in pessimis rebus, aliquid caueā, qui nihil vnq; caui. Vale. XI. Calendarum Sextil.

M.T.Cicero T.P.Attico S.

D. VII. Calend. Septembr. venerat die XXVIII. Seleucea, Peria C. Trebonii, is qui se Antiochiæ diceret apud Cæ-
sarem vidisse Quintum Fratrem cum Hirtio, eosq; de eo, quæ voluissent, im-
petrasse nullo quidem negotio: quod ego magis gau- derem, si ista nobis impetrata quicq; ad spem explo-
rati haberent. Sed & alia timenda sunt ab aliis, & ab ipso, quæ dantur, vt ea rursus in eiusdem sint po-
testate. Etiam Sallustio ignouit. Omnino dicitur ne-
mini negare, quod ipsum est suspectum, notionem

Argumentū. CCXXIII. CÆSAR se in Alexari-
driam cōtulerat fugiētē
Pōpeū secutus, quæ ca-
pere potuit si voluisset aucto-
re Antonio Triuīro apud
Dionē. Cicerō audit eū valde
esse impeditū. Quintimo op-
pugnatus fuit copiis regiis.
Ex hac mōtione euolare cō-
tēdit, quāuis nihil iam expe-
ctet nisi miserū. ILLVS)
Cæsaris. Impeditū) Photi-
no & Achilla eū premētibz;
Perditius) Desperatus, cala-
mitosus.

PIVS.

Perditius)

Argumentū. CCXXV. ARGVmentū facile cō-
gnitū. Dolet Atticū
rarenter scribere forte
q̄ leta argumēta nō habet.
De pace inter reliquias Pō-
peianas & Cæsarem nō nihil
addit. COGES me spera-
re) Antiq; codices, cogis, ha-
bent. Habeo de eo) A b eo.
Dū in pessimis) Scribe, Dū
vt in pessimis. Ordo, Mihi sa-
tis est tātū tēporis dū caueā
aliquid, vt in pessimis rebus
subintellige, caueri potest.

PIVS.

Argumentū. CCXXVI. CÆsar is victoris
natura nōnulla. De
fratre, qui veniā im-
petrauit ab eo. Nemini dicit
negare, qd suspicari cogit flu-
xa oīa fore. Propitius tū acce-
det ad Cæsare. SELEV(cea)
Id est Seleucia ciuitas Cili-
cie, auctore Stephano, dicta
Trachea, appellat aut Seleu-
cia a Seleuco Nicatoris. prius
Oibia vocabat & Hyria. Sūt
qui Aleucia scribāt, q̄ locus
est citra Leucadē stadia centū
xxx. Auctor Cicilib. xvj. Ego
nihil ausim temere. Peria)
Nomen nuncii Treboniani.
De eo) A b eo Cæsare. Nul-
lo negotio) Facilliter. Ab
ipso) Cæsare. Quæ dantur)
Veniā & largitio. Vt ea rursus)
Vt tamē sciamus futura
cuncta in potestate Tyranni.
Quod nemini) Negare.
Iuxta illud Epigrammatici
poetae, Cui malus est nemo,
cui bonus esse potest. No-
tionem) Nunc promiscue do-
nat quos non nouit, postea
discernit grauissime causas.

PIVS.

Seleucia)

Aleucia)

Eius differri) Puto a Cesare cognitionem rei petite differri, quod ipsum perniciosum est. Iuxta illud, Lentæ mandauerat iræ. & Caligule petenti mortem. Non redi adhuc tecum in gratiam. Fratri) Lege, fratris. Cæsarem) Vetus lectio, ad Cæsare. Patris) Ab ea ciuitate, de qua supra, placet codex Romanus propter sequentia, vt, ad, excludatur. nisi, quod valde quadrat, & concinit aptissime interpretemur iturum pro abiturum Patris, vt epistola sequens affirmare videtur. Mallem) Subintellige, fecisse. Argumentum. CCXXVII.

PIVS.

DE TESTAMENTO Terentiæ agit, cuius epistolam plane mallet non esse missam. De Cæsare, Pharnace & huiusmodi. Mātionem suam detestatur. Sullana præfert his perditis finis temporibus. Quinto Cæsari ignouit. Ciceronis nulla est facta mentio. ILLA scripsi) Commodior lectio, illi scripsi hoc est Terentiæ.

In Asia) In Ponto contra Pharnacem filium Mithridatis, quo cum Cæsar venisset, venit, vidit vicit. Lapidibus egisse) Abegisse coniectu lapidum repellens vnanimitè. Nullam) Legionem, hoc est nullatenus legio commouebitur. Reperio in aliis codicibus commoraturam, non commoturam. Patris) A Patrensisibus castris in Sicilia iturum.

Ea videam) Cogitem. Ad tempus accommodem) Seruati temporis causam aliquam commuendo, quare ad Pompeium abierim, quæ Cæsari viciori non omnino displiceat. Nostri) Qui a Cæsare desciuim? monedo per suas & amicorum literas ne id committerem? Nostri) Quinti, qui a me desciuit, ac causam meam ex perditâ perditiorē fecit. Sullana) Quibus Sulla multis percit. Genere ipso) Victoris, Tunc enim mali subacti sunt ac optimates vicerunt. In hac Cæsariana mali superiores fuerunt. Rei) Obegrati, desperati. Paulominus) temperata.

Paulominus

Aliquatum) temperatiora. Hęc) Victicia tempora Cæsaris. Eiusmodi) Subintellige sunt. Obluiscar) Quoniā in præterita nullū est aliud ius quā obliuionis. Omnibus) Pompeianis. Ac si oēs) Quāuis oēs ad me scriberet. Illum) Quinto. Beroaldo placet. Illū pro Quinto. Vetus lectio, Illum per me Quinto. hoc est intercessione ac auctoritate mea. Mētionem) A Cæsare vel a Quinto factam.

eius differri M. Gallius, Q. Fratris mancipia Sallustio reddidit. Is venit, vt legiones in Siciliam traduceret, & protinus iturum Cæsarem, Patris. Quod si faciet, ego, quod ante mallem, aliquo propius accedam. Tuas literas ad eas, quibus a te proxime consilium petiui, vehementer expecto. Vale. XVI. Calendarum Septemb.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

ACCEPI. VI. Calend. Septemb. literas a te, datas. XII. Cal. dolorēque, quem ex Quinti scelere iam pridem acceptum iam abieceram, lecta eius epistola, grauissimū cepi. tu etsi non potuisti vllomodo facere, vt mihi illam epistolam non mitteres, tamen mallem non esse missam. Ad ea autē, quæ scribis de testamento, videbis quid & quo modo de numis. & illa sic, scripsi tamen ego ad te antea, & nos, si qui d opus erit, vtemur ex eo, de quo scribis. Ille ad Cal. Septemb. Athenis non videtur fore. Multa enim in Asia dicuntur morari, maxime Pharnacis legio. XII. ad quā primū Sulla venit. Lapidibus egisse hominē dicitur. nullam putant se commoturā, illū arbitratur protinus Patris in Siciliam. Sed, si hoc ita est, huc veniat est necesse, ac mallem illum: aliquo enim modo hinc euasissem, nūc metuo, ne sit expectandū, & cum reliquis etiā loci grauitas hinc miserrime perferēda. Quod me mones, vt ea videam, quæ ad tempus accommodem. facerem, si res pateretur, & si vllomodo fieri posset. Sed in tantis nostris peccatis, tantisque nostrorum iniuriis nihil est, quod aut facere dignum nobis, aut simulare possim. Sullana confers, in quibus omnia genere ipso præclarissima fuerunt, moderatione paulominus temperata. Hęc autem eiusmodi sunt, vt obliuiscar, multoque malim, quod omnibus sit melius, quorum vtilitati meam iuxi. Tu ad me tamen velim quæ sepiissime scribas, eoque magis, quæ præterea nemo scribit, ac si omnes, tuas tamen maxime expectarē. Quod scribis illum per me Quinto fore placatiorem, scripsi ad te antea eum statim Q. Fratri omnia tribuisse, nostri nullam mentionem. Vale.

M. T. Cicero T. P. Attico S.

Diligenter mihi fasciculum reddidit Balbi tabellarius. Accepi enim a te literas quibus videris vereri, vt epistolas illas acceperim, quas velle nūquam mihi redditas. Auxerunt enim mihi dolorem. si in aliquo incidissent, quæque noui attulissent. Quid enim tam peruulgatum, quam illius in me odium? & genus hoc literarum, quod nec Cæsar quidem ad istos videtur misisse, quasi quo illius improbitate offenderetur. sed credo, vt notiora nostra mala essent. Nam quod te vereri scribis, ne illi obfint, eique rei mederi, ne rogari quod se passus est de illo. Quod quidem mihi molestū non est, illud molestius, istas impetrationes nostras nihil mihi valere. Sulla (vt opinor) cras erit hic cum Messala. Currunt ad illū pulsi a militibus, qui se negant vsque, nisi acceperint. Ergo ille huc veniet, quod non putabam, rar de quidem, itinera enim ita facit, vt multos dies in oppidum ponat. Pharnaces autē, quoquo modo agit, afferet moram. Quid mihi igitur censes? iam enim corpore vix sustinere grauitatē celi huius? qui mihi laborem affert in dolore. An his illuc euntibus mandē, vt me excusent? ipse accedam propius? quæso attende, & me, quod adhuc sepe rogatus non fecisti, consilio iuuua. Scio rem difficile esse, sed vt in malis, etiā illud mea magni interest, te vt videam: profecto aliquid profecero, si id acciderit. De testamento (vt scribis) animaduertes. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vod ad te scripseram, vt cum Camillo communicares, de eo Camillus mihi scripsit, te cum eo locutum. Tuas literas expectabam, nisi illud quidem mutari, si aliter est, & oportet, non video posse. sed cum a nullo accepissem literas, desideravi tuas. Et si putabam te tardiorē factū non esse, modo valeres. Scripseras enim te quodam valetudinis genere tētari. Augustus quod Rhodo venerat. VIII. Idū Quintil. Is nūciabat Q. Fratrem ad Cæsarem profectū. III. Calendarum Iun. Philotimū Rhodum prid. eius diei venisse, habere ad te literas. Ipsum Augustum audies, sed tardius iter faciebat. ea feci, vt eo celeriter eunti darē. Quid sit in his literis nescio, sed mihi valde Q. Frater gratulatur. equidem in meo tanto peccato nihil, ne cogitatione quidem assequi possum, quod mihi

Argumentū. CCXXVIII.

CÆSAR facilis ad igitro scedum fuit, quinimo per literas questus est iniuriā ab eo Ciceroni illatā. Quicquid noui) Aliquid tumultus ac turbationum. Illius) Quinti Fratris. Improbitate offenderetur) Literæ Cæsaris significabāt se dolore affici, quæ Quintus inuicem fratri Ciceroni intulisset. venerunt in Quinti manus hæc literæ. Quintus ostendit non vt se accusaret, sed fratrem. quoniam inerat Cæsaris accusationes. Negari) Lege, rogari ne quidem. hoc est Cæsar non granate veniā Quinto dedit. Quod) Vt fratri sit paritum. Impetrationes nostras) Fraternas. Nihil valere) Corrige, nihil mihi valere, nihil prodesse mihi. De militibus) Quibus Cæsar diuiserat agros, vel quod militares iniurias ferre non possunt. Negant vsque) Moraturos, viuere posse. Acceperint) Sua rapta a militibus. In oppidum) Ad oppidum expugnandum. In expugnatione oppidi. Quoquo modo) Bono vel malo, be. licoso vel nō. Censes) Faciendum. Corpore) Imbecillo per diuinū mœrorem. Sed vt malis) Beroaldus, sed vt in malis, Testimonio) Terentiæ.

PIVS.

Argumentū. CCXXIX.

INDOLET Atticū quodam morbi genere tētari. Philotimus lætas literas ad Ciceronem a Cæsare refert. Omnia tamen timet. CERTIOREM) Alii tardiorē. Modo valere) Scribe, modo valeres. est optantis. Negociatione) Antiqua exemplaria, ne cogitatione. Assequi) Indipisci, ratio nulla, inmo ratiocinatio mihi dicere non potest esse verum. Non modo re ipsa verum est, sed cogitare non possumus esse verum. Cogitamus enim sepe falsa, & quæ rationi non subsistunt.

PIVS.

Metelli lex. Tolerabile) Quod mens nostri iugi ne scia ferre possit. Conficiatur) Paretur vt aliquē rei nostrę ac fortunę inopi portū paremus. Propulsandā) Repellēdā. Propulsare proprie dicitur illi, qui defensant in iuriā. Testamēto) Cogites. Illud) Vt cogitallem. Antea) Fecisse. Melius qdē in pessimis) Emē da, melius qdē vt in pessimis. Nihil fuit) Legēdū, fuerit. Dissidio) Dissidere separatiq; a Cæsare. Aliq ad Fratrem referūt. Nocturnarū expugnationū) Nec res perisset nocturnis graulationibus quibus sepe bona Ciceronis expugnata fuerūt. Metellę) Legis cōditę Metello qua aqua & igni hostibus Cæsaris interdicebatur. Maiorum) Scribe, malorū, & iūge cō nomine. Si quid ius) Lege, af sequi ius pręstitit, qd per lite ras admonebas vt cōlequi tē tarē, beneficio tēporis allecu tus sum. Ipse) Cæsar. De nūciare) Polliceri incolūmī tatem. Clodii) Filii, de quo extat epistola Ciceronis ad Antoniu & ad Ciceronē. Po tiffimū) Subintelligefouere Clodium filii decet. Vt hoc vel tabulas) Lege, Et hoc vt tabulas nouas, quas Dolabel la gener Ciceronis iducere tē tabat. Petet) Dolabella ter tiā pēsonē dotis vxorię, se cūā supra petiuit. Placet igit mihi remitti nūciū genero. Diuortiu faciat Tullia cum Dolabella. Mittebat nunciū cū libello repudij itup qua re iuriscōsulci meminere. Dig. de diuortijs. nosq; lex ceteris.

Nunciū rimitti.

Et est idē tibi) Subintelli ge animi. Ne videlicet ab ipso nascet) Scribo. Cōsidera igit tu ne videlicet ab ipso nascatur. Tu videris cur nun ciū remittā, an expectem, vt ipse prior incipiat. An pri ego) An melius ego vt ite nere nocturno ad te cōtēdā, teq; q̄primū videam. Argumentum. CCXXX.

PVS.

SCRIPSERAT nōnulla manu sua Cic. in Cæsare que Titus cautius agēda monet. De testamēto eodem de quo supra agit. Terentiā suspectā habet. Philotimum pariter. Petit si quid est quod cōsolationē afferre possit, id q̄ primum scribat. **ADMĒ vis)** Scribēdū, de me vis. Ad me scripsisti noua letissima, quę de me vis ac desideras. Postumus nihilomin⁹ defen dere, ad me vis hoc est scribi a Tullia. Scripsisti Tullię quę voluisti vt ea ad me scriberet. Ad nostrā ma nū) Ad turbā domesticā. Reddiderit) Scribo, redeamus. Hęc occultis) De domesticis ac de occultis ad te itineribus. Tū factū) Subintellige oportuit. Querere) Legēdū hęcere. hoc est nominibus impli cari. Cōmoti) Sunt creditores. Volebat Cicero Terentiā inducere vt testamētū cōderet, ac hęc redem Atticum, saltem procuratorem condendi testamentum virum bonū, cum potissimū, qui a bellis ciuili bus esset integer. Rogari) Emenda, rogare. Noli rogare eam vt testamentum condat, sed vt sapiens consultor mone. Ne me quidē) Dicas eā rogare, inducas eā potius. Quasi ita sit) Te me rogasse sūge. Venisti) Cū ea Terentiā. Dicas, Terentiā iā de testamēto mecu verba fecisti, respōdeo videri opportunū.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Quę dudū ad me, & q̄ etiā de me vis, ad Tullia de me scripsisti, ea sentio esse vera. Eo sum miserior, et si nihil videbatur addi posse, quod mihi non modo irasci grauisima iniuria accepta, sed ne dolore qdē impune liceat. Quare istud feramus, quod cū tulerimus, tamē eadē erūt perpetiēda, quę tu ne accidāt, vt caueamus, mones. Ea em est a nobis cōtracta culpa, vt omni statu omniq; populo eūdē exitū habi tura videatur. Sed ad nostrā manū redeamus. Eniuero hęc occultius agēda. Vide quęso etiā nūc de testa mēto, qdē tū factū, cū illa hęcere cęperat, non credo, & cōmoti. Neq; em rogare, ne me quidē, sed quasi ita sit, quoniā in sermonē iā venisti, poteris eā mouere, vt alicui committat, cuius extra periculum huius belli

fortuna sit, te quidē, tibi potissimū velim, si idem illa vellet, quam quidē Caelio miserā in hoc timore de il lo altero. Scio equidē venire nunc nil posse, sed sepo ni, & occultari possunt, vt extra ruinā sint eam, quę impēdet. Nā quod scribis nobis nostra & tua Teren tię fore parata: tua, credo, nostra quę poterūt esse. Si de Terentiā autē (mitto cętera quę sunt innumerabi lia) quid ad hoc addi potest? Scripseras, vt XII. HS. permutaret, tantū esse reliquū de argento. Misit illa CCLII. mihi, & ascripsit tantū esse reliquū cum hoc tam paruū de paruo detraxerit, perspicias quid in ma gna te fecerit. Philotimus nō modo nullus venit, sed ne per literas quidē, aut per nunciū certiorē facit me, quid egerit. Epheso qui veniūt, ibi se eum de suis con trouerisiis in ius adeuntē vidisse nunciant quidē (ita enim verisimile est) in aduentū Cæsaris fortasse reit ciuntur. Ita autē nihil puto eum habere, quod putet ad me celerius perferendū, & eo me magis esse despe ctum, vt etiā si quid habet, id nisi omnibus suis nego ciis cōfectis ad me referre nō curet. Ex quo magnum equidē capio dolorē, sed nō tantū, quantū videor de bere, nihil enim mea minus interesse puto, q̄ quid il linc afferatur, id quā ob rē, te intelligere certo scio. Quod me mones de vultu, & oratione ad rē accōmo danda, & si difficile est, tamē imperarem mihi si mea quicq; interesse putarem. Quod scribis literis putare Africanū negociū confici posse, velim scriberes, cur ita putares: mihi quidē nihil in mentem venit, quare id putem fieri posse. Tu tamē velim, si quid erit, quod cōsolationis aliquid habeat, scribas ad me, sin vt per spicio) nihil erit, scribas id ipsum. Ego ad te, si qd au diero, citius scribā. Vale. VIII. Iduum Sextil.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Facile assentior tuis literis, quibus expo nis pluribus verbis nullum te habere consiliū, quo a te possim iuuari. Conso latio certe nulla est, quę leuare possit dolorem meum, nihil est enim contra ctum casu, nam id esset ferendum, sed omnia fecimus his erroribus & miseris & animi & corporis, quibus proximi vtiā mederi maluissent, q̄ abesse. Quam ob rem, quoniā neq; consiliū tui, neq; consolationis cuiusquam, spes vlla mihi ostenditur, non quęram hęc a te posthac, tantum velim, ne pristinum hoc

Fortunas) Lege. Fortuna sit, q nō sit ciuilib⁹ turbis ina plicatus. Te qdē) Eā elige re velim. Tibi velim) Cō mittat. Quā) Terentiā. Cœ lio miserā) Quā miserā hoc timore Caelio, supple admo nuerā Terentiā admonuerā vt illū heredē faceret in hoc timore bellico. Altero) A gro Suffidiano. Venire) Vē di. Volebat vt Terentiā vende ret sua bona, & quędā alia hę reditaria, ne Cæsar ac hostes illa diriperēt. Nostrę & tuę) Beroaldus nostra & tua legit Terentię) Accōmoda Te rentię. Tua credo) Fore pa rata, iungenda simul. Per mutaret) Versuram faceret. Fecerit) Si in arido, qd in viridi: Si parus sumus non parcat, maiori nō parcat. Nul lus) Nō. Plautina elocutio. Argumentū. CCXXXI.

Nullus. Plus.

RESPONSIUA epistola li teris Attici quibus signi ficabat, sibi nō adesse cō siliū quo iuuaretur, nec cō solatione dolor tantus leua ri posset. De Cæsaris itinere nonnulla. De testamēto Te rentię, de pēsonē secūda mi nuta interseritur. Rogat vt argētū conflet, supellectilem distrahat. **FACILE** assen tior) Et id quod hodie dici so let, pro indubitato est nō cō iectarium, nec reiectaneū est hoc argumentum, quod ani mū ad assensum suspēdit, vt signū quoq; quod Gręci οἰα μῶν dicunt, sed τερμαίετον quod in dubium trahi nō po test. Consiliū) Executien te illud acerbitate fortunę, quā Peripateticorū antistes solitam hominē etiā pruden tem diuexare refert. Bellum est sua vitia nosse, Florentia bus rebus forticuli sumus om nes, labāte vel resante for tuna muliebriter flemus, pal lio & verbis philosophi, non animo. Iuuari) Cōsolatiōe philosophica, qua Cratippus vius Pompeii fugientis sūni strā fortunam leuauit. Cō tractum) Factum. Casu) Fortuna, quę non est in no stra manu, sed centum sapiē tum consilia vincit. Proxi mi) Quintus & Dolabella.

Officium) Vicissitudinem literarum. Longi) Cito habebis. Vtrum malim scio) Vetus lectio, Vtrū malim nescio. Scripsi aptud) Prisca exemplaria, Scripsi duas epistolas. Possim aduersus) Corripi possis, adiuues. Miseriā ea facultate cōfectus conflictor) Scribe, Ego huius miserima fatuitate cōflictor. Natū) Me per omnia infelicissimum Nonnullilegūt, Ab illo nihil molle, iratum mihi puto Cæsare. Video tibi fore eādem in monēdo difficultatem, quā in dando consilio fuit. Datre) Scribe, Dando. Ante) In his prioribus temporibus difficillimorū cardibus & articulis. Hoc) Praefens & quod instat negotium. In pōione secūda) Quā Dolebelli iterauimus dari non debuit. Aliud malū) Fecisse. Sed praeerūt) Tēpus cogitādū. Re (satis multa) Familiari qua abādāmus. Des operā) Cōficiatur pecunia, ad nosq; mittatur, ne in manus inimicorū nostrorū veniat. Extremum) Iacta est alea, res ad restim recidit. Furor est post omnia p̄dere nauū, Argumentum. CCXXXII. I) MPEtrata vt reor a Celsa re venia, garrit quicq; in buccā venit, q; ipsa litera amicos etiā inanis garrulitas nescio quā suauitatē habet. De ludis praenestinis ac cœnis Hirtianis. Problema explicat, Pompeiū esse fructum. EXARAVI) Scripsi. Calamus arare dicitur cum characteres veluti instrumenta ac aratriū per sulcū paginarū ducit. Hoc literularū) Hoc epistolū. In Anagnino) Hodie dicimus in territorio Anagninē. Anagnia frequentius Anania dicta abest a Zinzano noui nois oppido decē milib; pass. Ciuitas in Hernicis vetustissima, de qua Virgilius, Hernica saxa colunt, quos diues Anania paciscit. Seruius vero exponit Virgiliū allusisse ad historiā. Nam Antonius Octauia Augusti sorore contēpta, postq; duxit Cleopatrē Aegypti reginā, eius monetam in Anania cudi iussit, vnde diues est a Virgilio appellata. Igitur) Deinde, ex Terētiano interprete ac Plauto in Amphitryone. Ad constitutū) Ad conditam diem. Garriat) Erat ista puella garrula. In rusticatu) Tanq; in nouo regno, vbi pro loci insolentia muliebris garrulitas deesse non solet.

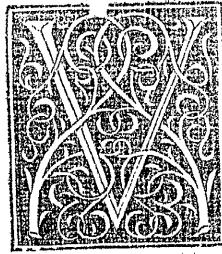
PIVS.
EXARATE.
IGITUR.
ANAGNIA.

officium intermittas. Scribas ad me quicquid veniet tibi in mentem, cum habebis cui des, & dum erit ad quem des, quod longū non erit. Illum excessisse Alexandria rumor non est firmus, ortus ex Sulpitii literis, quas euntes postea nunciū confirmarunt: quod verum, an falsum sit, quoniā mea nihil interest, vtrum malim, nescio, quod ad te iam pridem de testamento scripsi duas epistolas, velim, vt possis adiuues. Ego huius miserima fatuitate conflictor. Nihil vnq; simile natum puto, cui si qua re cōsulere aliquid possum, cupio a te admoneri. Video eandem esse difficultatē, quam in consilio dando: ante tamen hoc me magis sollicitat, q̄ omnia. In pensione secunda cæci fuimus, aliquid mallem, sed praeerūt. Te oro, vt in perditis rebus siquid cogi, conficiq; potest, quod sit in tuto, ex argēto, req; satis multa, ex supellectile, des operam. Iam enim mihi videtur adesse extremum, nec vlla fore cōditio pacis, eaq; quæ sunt etiā sine aduersario peritura. Hæc etiā, si videbitur, cum Terentia loquere opportune. Non queo omnia scribere. Vale. III. Nonarum Quintil.

M. T. CICERONIS

Epistolarum ad T. Pomponium Atticum
LIBER DVODECIMVS.

M. T. Cicero T. P. Attico S.

Xndecimo die postq; a te discesseram hoc literularum exaravi egrediens e villa ante lucē, atq; eo die cogitabā in Agnanino, postero autē in Tusculano. Ibi vnum diem. V. Calendarum igitur ad constitutum, atq; vtinā continuo ad complexum meæ Tullie, ad osculū Atticę possim currere. Quod quidem ipsum scribe quaeso ad me, vtdum cōsisto in Tusculano sciam, quid garriat in rusticatu, quid scribat ad te, eiq; interea, vt scribis, salutem annunciaris, itemq; Piliæ, & tamen, & si continuo congressuri sumus, scribes ad me, siquid habebis.

ANAGNIA.

Complicare) Claudere, paginā cōponere in epistolici fasciculū. Noctu abūdus) Sunt qui distingūt vt abundus sit nomē propriū. A lii vnā dictionē esse volūt atq; cōiungūt, noctuabūdus, hoc est nocturno tēpore vagus. Igniculū matutinū) Senibus p̄desse. *ρεροντικωτερον*) Senile est. In buccā) Improuissū ac repātū quicq; succurrit, eundim; morosa sine cogitatione. *λεσχια*) Confabulatio. Si nihil subest) Seriu ac grauis. Subest) In medulla nō in cute. Murcū) Nomē viri propriū. Alias Murci sunt qb; pollices amputātur ne ad militādū cogi possint, quoniā sunt segnes. Murceus & murcidus Plauto ignauus. Murcea dea Augustino q; murcidus dosfacit, lōge a Murtia distās, q; pro Venere a myrto. Liu; Ad Murtiē datē sedes. Nauis delatas) Verus Lectio, Linaues. Hoc) Ideo. Nō cōparere) Tamē viuere maris infaniā passum. Balearib;) Insulis duab; quæ alio nomine gymnēsige. Quinimo funditores sunt oēs, nec a matre cibū accipiūt anteq; panē fūda percusserint. Hinc epitheto decētissimo a Marone fundabale arica est appellata. *τι γαρ*) Sūt curę. Corrīgēdū tamē sic arbitror hūc locū, Verū si quis hōi non recta, sed voluptaria q̄renti, nōne *εσικωτα*, hoc est vita tradūta est? Vixit q; voluptatis est mācipiū *προελευα*) Questio. Si qd actū r?) Hoc age. Si quis qd putē) ego fructū puto, Problema Ciceronianū est, qd dissolū q̄rit ab Attico. In verbo fructū est inuolucrū ac sensus optus. Deriuat a fruor, nō a noīe fructus. Scribebat Cic. Pōp esse fructū a Celsa, hoc est in potestate Celsaris venisse Pompeiū. A verbo fruor, alii, vt Iuriscōsulū fruit; deriuāt, alii fructus, vt hic Cic. Ad me) In Tusculanū commeabis. Diē cōstituem?) Cōdicem; quādo sit vētur;. Siqud aliud) Agēdū erit, agemus.

Abundus
Noctuabūdus
Murci
Murtia
Murtia dea
Balearib;
Fructū puto

Cum cōplicare hanc epistolā, noctu Abundus ad me venit cū epistola tua tabellarius, qua lecta, de Atticę febricula scilicet valde dolui. Reliqua, quę expectabā ex tuis literis, cognoui omnia. Sed quod scribis igniculū matutinū, *ρεροντικωτερον* est memoriola vacillare. Ego enim quarto Calend. Axio dederam tibi. III. Quinto, quo die venissē, id est quinto Calend. Hoc igitur habebis noui nihil, quid ergo opus erat epistola; quid cū corā sumus, & garrimus quicquid in buccā venit; est profecto quędā *λεσχια*, quę habet, etiā si nihil subest, colloquutione ipsa suauitatē. Hic rumor est, T. Murcū perissē naufragio. A finiū delatū viuū in manus militū nauicis delatas in Vticam reflatu; hoc, Pompeiū non cōparere, nec in Balearibus omnino fuisse, vt Patietus affirmat, sed author nullius rei quicq;. Habes, quę dum tu habes, locuti sunt. Ludī interea Præneste. Ibi Hirtius, & isti omnes, & quidē ludi dies octo, quæ cœnæ; quę delitiæ; Res interea fortasse transacta est. O miros homines. At Balbus ædificat *τι γαρ αντων μελες*; Verum si quæris homini non recta, sed voluptaria quærenti, nonne *εσικωτα*; Tu interea dormis. Iam explicandum est *προελευα*, siquid acturus sis. Si quæris quid putem, ego fructum puto, sed quid multa; iam te videbo, & quidem, vt spero, de via recta ad me. Simul enim & diem Tyrannoni cōstituemus, & siquid aliud. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

VNum te puto minus blādum esse, q̄ me, & si vterq; nostrum est aliquādo aduersus aliquem, inter nos certe nunq; sumus. Audi igitur me hoc *εγνητοδως* dicēte, Ne viuā mi Attice, si mihi nō modo Tusculanū, vbi certe sum libēter, sed *μακαρω νιοσι* tantū sunt, vt sine te sim totos dies. Quare obduretur hoc triduum, vt te quoque ponam in eodem *παδω*, quod pū esse epistolū. Ego friuolis nō immoror. *εγνητεντως*) Sine p̄stigijs & fūco. *μακαρων νιοσι*) Insule beatorū q; ab alijs Fortunatę dicūt, nūc Canarię, vt aiūt Lustrani duce Italo Cynosuricę nauigatiōis auctores. De qb; Plini; lib. 4. Addit paulopost, Ex aduerso Celtiberiæ Cassiterides dictæ a Grecis a fertilitate plūb; & regione atrotrebanū promontorio dierū sex, quas aliq; Fortunatas appellatere. Separata tū ista loca putantur. Obduretur) Perseueretur, cōtumaciter persistemus. Obstinatus obdura, poet a doctus ait. Tridū) Qd inuitissimo genio sine te transigetur. *παδω*) Affectu, vt me quoq; desideres.

Interpretatio
CCXXXIII
PIVS.
Insule fortunatae
Cassiterides

Ofim. Ofim) Oderim. Ofim sim. q. odio psequar istos beatulos & has dignitates. Hinc argumētū sume, qđ tu cuius sensus cū nostris mirifice cōgruūt, amare non potes, vnde vagus aberras. *ἔρανον*) Collationē, coniecturā. A te fac) A tua vita, quę desipit huiusmodi factis infastis, nec ego minus q̄ tu philosophus sum. Non ad Principium clausulę. Scripserat Atticus Ciceronē vel Quintū ad eum venisse vt consuleret vel in ambitione faueret, sed ad fontē arenē venisse, quoniam nō abundaret consilio Cicerō. Hortatur vt fluat abundatē, nec vsq̄ cōsilio fratri vel Philotimo desit. *Διψῶσαν κρήνην*) Sicut tentē fontē. Iam ipsi fontes sicut inq̄ alibi Cicerō. Fontes sicut dicitur, cum ii qui abundare aliquo verisimiliter debent, maxime sunt inanes. *ἔρανον*) Venum hoc est affluētissimum. Veno enim tempore fontes exundant. Venisse) Dico. Haurire) vt hauriat. Vt scribis) Vt hac dictione fuerat Atticus. In tantis) Ordo, Præsertim in tantis eius angustiis. Erat qui *ἔρανον* ad no men coniuuii referebat parci, de quo Homerus in Odyssæa, & Iulius Pollux in tertio, nec *διψῶσαν κρήνην* probabat, sed *ἔρανον*, quod est laudatissimum coniuuii, vnde φίλος ἔρανον pro amico commensali. Ingeniosior q̄ verior inuentio. *πρωταῦτα*) Quoniam hæc modo excusabis. In tantis angustiis Quinto vel Philotimo fontem aridum te præbere? Ipse viderit) Qui tecum sæpe decoxit. Cato) Liber a me de Catone compositus, vel quem Cato cōposuit, a Cicerone libro quarto, de finibus, Cato omnium virtutum auctor appellatur. Paulopost, Cato studiosissimus philosophię iustissimus vir, optimus iudex, religiosissimus testis. Sed etiā Bassū Luciliū) Sed etiā Bassū Luciliū legendum, cum tamē Luciliū sit aridus, quem fluere iululentum affirmat Horatius, quod tamē cœnū Quintil. se non videre testatur, cuius duos hosce versus adducit Cicerō libro secūdo de finibus, Cœnasti in vita nunq̄ bene, cum omnia in ista consumis squilla, atq; acipensere cum Decumano. Quid super hoc vate Cicerō censor ingenuorum grauissimus sentiat in primo Finiū accipe. Nec em̄, inquit, vt noſter Lucilius recubabo quominus omnes mea legant. Vtinā esset ille Perſius, Scipio vero & Rutilius multo esset magis, quorum ille iudicium reformidans, Tarētiniis ait se & Collentiniis & Siculis scribere. Facete is quidem sicut alia. Sed nec tam docti tunc erant, ad quorū iudiciū elaboraret, & sunt illius scripta leuiora, vt urbanitas summa appareat, doctrina mediocris. Sua de Cælio) Scribe, suade Cælio, vt videlicet Catonē amet. Ex inferioribus tamē colligitur, Suade Cælio, exponēdū esse, vt soluat qđ eris debet, & per naturā profusionē intelligendum decoctoris; per facultatem, conditionē patrimonii. Lege epistolā inferius positā, cuius principium est, Cum Romę essem. Tu queres) A Cælio quid de Catone videtur. Vt scribis) Te facturum. Nihil noui) Attenuat iudiciū suū. Natura) Quę in Catone seuera, horrida, stoica fuit. Secutus est illud scribēdi genus, nō implet aures, sanctitate magis & sententiā veritate, neruis potiusq̄ carne probabilis. Cic. in li. q. i. scribit Orator de Catone Cælorio hæc, Orationes ei⁹, vt illis tēporib⁹ valde laudo, signifi cāt em̄ formā quādā ingenii, se d. admodū impolitā & valde rudē. Origines ei⁹ oib⁹ oratoris laudib. referas dices; & Catonē cū Philisfo & Thucydide cōparares. Nō assentio hoim Tusculanū cū toti⁹ Græcię principe cōferri. Eandē styli dialectō secutus est nepos Vricēſis, vt ex ei⁹ orationib⁹ apparet. Scripsit i eū Cęsar Anticatores, vbi Catonis vitia cōmemorat, quorū Apologiā Cic. scribit libru de Catonis laudibus cōposuit. In eo magna ac iexhausta legēdi libido fuit, adeo vt eū librorū helluonē Cic. de Finib⁹ appellat. Toto ciuiliſ belli tēpore intōsus fuit. Breui toga p̄dibat in publicū. In obſcenis tñ erubescēbat, cęte tera susq; deq; habebat. Facultas) Quę in hoie Tusculano nō est cū sapore vernaculo conferenda. Sed Socratici mores hominē exornarūt, vt etiā iniurato crederetur, sed nō vni, vt Hieron. lib. ii. cōtra Rufinum dixerit, Vni testi ne Catoni quidē credendū est. Fuit alter Cato grāmaticus, de quo ille verficūsus extat, Cato grāmaticus latina fir. n. Modo de Hortēſio) Quid tibi de Hortēſiana facultate videt? Si quid dubitabis. In his admone) Tūc forte scribebat oratorē, in quo lib. delectū ingeniorū faciebat, vel scribebat Academicos, qui liber dicitur Hortēſius, a quo hic forte nō abludit. Et si quid magis placeat) Admone. Inueneris) Quid potissimum probes aut eligas. Cum Mustella) Duce Antoniano, de quo in Philippicis. Subintellige verbum agemus, seiungitur a superioribus. Crispus) Sallustius, agemus. ASCEN. Venisse) vt scribis) haurire) Bene interposuit, vt scribis, quia ipse sic nec scriberet, nec loqueret, sed venisse hauritū. Verū signandū morē loquēdi, q apud noui testamētī interpretē Græcos imitātem frequens est, vt non veniſoluere legem, vado p̄ſicari &c. etiam tunc quibusdā fuisse.

Omnia) Tributa pecuniaria. Dabis) Tributatū. Dabis ad me literas de Tribunis designatis. Tabulis) Antiqua exemplaria tabulas, & dabis id est scribes tabulas ac ordinē fortis tribunitię. Quo crimine) Qua corrūptela. Tunc enim crimine Tribuni creabantur. Ille qui deser) Lege, Ille qui Ser. Galba. Bruti) Libri cuiusdam editi a Bruto. Fanniana) Epitome vel dictio, supple cōtingat. Scribit Cicerō librum, cui titulus est Brutus, vbi iuxta nōnullorū opinionē de Fanniiſ historicis agebat, reprehensus fuerat ab Attico, ab eo tamen nunc se Hortensiana auctoritate tuetur contra Atticum, qui memorias familiarū, memoriter tenebat, de quibus luculetum volumē ediderat. Opinio tamen inferius posita est verior. Bruti epitoma) Antiqui codices epitome. Epitome) Bruti libellum vocat, in quo familias Romanas, siue perfectum dicendi genus ac dotes oratorum Brutus epitomauit. Falsa tamen hæc est opinio, quod inferiora declarāt, intelligit libru a Bruto antiquiore cōscriptū, cui titulus fuit Epitome familiarū Romanarum. In epitome Fannianorū erat in extremo, qđ pro Cicerone facit. Idem lib. sequenti, Epitomē Bruti Cęlianorū velim mittas mihi. Huc aliqui trahunt id Papi nianum in Syluis, Sed Brutiſenis occisiones De capla miseri libellionis emptum. Fannianorum) Scripsi dotes ac nomina, vel scripsit Brutus. Id secutus) Opinonem Fannii familię, quam ex Hortensioſum mutuatus. *πεωμετρικῶς*) More geometrico, hoc est censorio suspensio ac cōiectura minima fallaci, memori & absoluta participatiōe & descriptione, argumentis demonstratiuis. Docet hoc his verbis Capella. Vides igitur fœminę q̄ inſit fastuosa cęſura. Tamen vtręq; Mercurialis ministrę, quę veniet officio, preparat. Illud qupe quod gerulę detulerunt, Abacus nuncupat, res depingendis designat, dicitq; opportuna formis; quipē vbi vel lineares ductus, vel circulares flexus, vel triangulares abrađuntur anfractus. Hic totum positus est ambitum, & circos formare mundi, elementorum facies, ipsamq; profunditatem adumbrare Teluris. Subdit, Fœlix. Geometria dicor quod permeatam crebro, ad mensamq; tellurem, eius quoq; figuram, magnitudinem, locum, partes & stātia possim cum suis rationibus explicare, neq; vlla sit in totius terrę diuersitate partitio, quam non memoris cursu descriptionis absoluiam. Erat in extremo) Brutiſnæ epitomes. Apud Brutum) In epitome Brutini libri. Locum) Difficultatem, nodum. Expedies) Explicabis. Antiquissimum) Optimum. In integro omnia) Subintellige erunt. Referuabo omnia arbitraria integra. Esti Calendę vitandę fuerunt. Beroaldus legit (quam solam veram lectio nem arbitror) Et si Calendę vitandę fuerunt, mearumq; actionum Archetypa fugienda. Scribis Attice dulcissime. Ad te excurram) O Cicerō relictiſ licet domesticis negotiis omnibus. *ἀρχετυπα*) Exemplaria, vt nos diceremus, si literarum cāmbii dies præſtituta deferenda, & cum die amittenda pecuniā, tamen ad te viam vorabo. Conficiendę) Futurę ac præſentes tabulę, hoc est tabulę deferendę, tamē ad te rapiat. Nihil tamen verba Attici) Tam grātum, tam necessarium.

Fannii

Epitome

Abacus

Archetypa

Venisse haurire. Eranon.

Ilapinaſtes amicis.

Lucilius,

Lucilius.

Catonis oratio.

Helluo librorū Cato.

Cato grammatikus.

ASCEN.

PIVS:

Lacuna i auro

Argumentum. CCXXXVI. CVM Attic⁹ sit Romę Cęliū debitorē cōpellari vult, ne ipse cōpilet, mox trāstīt ad domesticā auctoriā supellectilem, & id genus pusilla, nouę epistolę principū hoc est. NEqua lacuna) Ne qua sit fraus interior vel agra prętextu dulci. Par. puerbiū cū illo Perſiano, Ne qua sub grato mēdofum tinniat au ro. Impostores supet inducunt annulis aurum intus inani ac euacuato, & ita magnitudine tumoręq emētib⁹ imponūt. Innuere vult Cicero, vide ne minus solida sint Cęliana verba. Pari trāſlatione pro fert illū ab eodē Mar. Tullio

Collybus.

Collybitę.

Egeſias.

Aceſias.

Aceſei ac He liconis opera. Podicem la uat.

Luere.

Talio.

Perſona mu ta.

quarta i Verrę actione, Lacu nam rei familiaris explet. Certe) Saltę. In collybo est detrimētum) Saltę in re numerādo, in recipiēdo iactu rā aliquā faciemus. Cū pecu niā pmutamus cū altera spe cie pecunię, vt pote in Galliā iruri, accipim⁹ ab nūmulario aurū coronariū, & damus au rū Venetū, id quod permuta tione prope deperit Collyb⁹ appellatur. Vel cū auro argen tum mutat. Cicero quarto in Verrę. Ex omni pecuni: quā aratorib⁹ ſoluere debuisti, cer tis noibus deductiones fieri ſolebāt ſpectatiōe & collybo, deinde pro neſcio quo cera rio, hęc oia iudices nō rerum certari, ſed furto, ſi improbiſ ſimorū ſunt vocabula. Nā col lybus eſſe qui poteſt, cū vtan tur oēs vno gñe nūmi. Tran quillus in Auguſto, Manibus collybo decolorati Neruloneſis mēſarij, pro decidua materia. Pollux ſic de Collybo, ἀργυρίων ἀλλογητός, pecunię pmutatio. Hinc collybitę pro nūmulariis accipiunt. Miror literatos oēs hęc duo vetuſtiſſima puerbia tacuiſſe. Satis) Subintelligit erit. Huc) Ad nos. Aurū) Si pecuniā etiā cū collybo reſtituit. Et. Loquor) Memore moneo. Fuit) Tati. Egeſię genus) Morādī. Egeſias magne⁹ us orator egregi⁹, q Aſiaticī ſibi auctor fuit Attico modo, qui tūc vigebāt, immutato. De quo Plutarch⁹ meminit in Aie xandro. Valerius Maximus, Quantum vauiſſe eloquētia Egeſiā Cyrenaicū philoſophū arbitramur q ſic mala vitę reſepentabat, vt eorū miſerāda imagine audientū pectorib⁹ inſerta multis volūtarię mortis oppetende cupiditatē ingeneraret. Idęq; a Rege Ptolemeo vterius hac de re diſſerere phibitus eſt. Ea dem ſere Cicero libro primo Tuſculanarū quęſtionū. Extat apud Pindarum laus Aceſię Syracuſani, qui curru mulorum victoriam eſt adeptus, quem vatę bonum & lancea pugnare idoneū vocat, non con tenſioſum, nō litigioſum De exemplo perelegantī Egeſię meminit Strabo libro nono. Sunt qui Ace ſię legunt, reſpicientes id prouerbiū, ἀκεſίας ἰασησάτο, Aceſias medicauit, de eo qui curādo doloſe au get, de eo qui, vt Aldus, ex fununculis carcinoma facit, & ex pernionibus podagras, cui alludit ſic Ariſto phanes, ἀκεſίας τὸν περικτὸν ἰασησάτο, quod podicem lauando curans, polluit. Diogenianus auctor. A contrario declamando, ἀκεό εως ἡδὴ ἐλικῶς ἔσγλα, hoc eſt Aceſei ac Heliconis opera prouerbio ferū tur, quod Aceſeus Patarenſis & Helicon Caryſtius pepulum Palladis texuerūt opus peregre giti, quę in ar ce colitur, ſic Gręcis luculenta tollentibus opera. Adagi auctor eſt Tarreus. Ain tu vnum hoc fui) Lege, Ain te vnum hoc fui, Scripſerat Atticus ſe vnoſrui Egeſiæ ſine Cicerone. miratur Cicero quod ſine amico fruatur. Nolui) Fruī. Lues) Expurgabis hoc pe. catū quod dixiſti te eo ſine me frui potu iſſe. Scilicet) Sane hoc pacto lues ſi miſtes ad me librum a Tyrannione compoſitum, quo ſine te fru ar. Hoc pacto pena talionis reſpondebat, quod ius Antipeponthos vocat Ariſtoteles, Pythagoreum ac Rhadamanti hęcū ab aliis appellatum. Non magis) Nec me magis delectabit Tyrānionis librū legere, q Tyrannionē audire. Sęper legere poterimus, non ſemper audire. Admiratio) Quod admiratus eſs Ty rannionis eruditionē. Amoenim) Deest hic gręca aliqua diſctio vel ſentētia. Alīquī audēt inſerere κἀ φον ἡδὸσων, hoc eſt perſonā mutat, librū videlicet nō minus ad omnia aſſentientē audire in hio q vi uentē & ſpirantē audire Tyrannionē. Perſona muta in comedia aſſenſum preſtabat ad omnia, de qua meminit epigrammaticus poeta. Tenuē) Propter artē grammatīcā ac pfeſſionē humiliorē, iuxta illud Ouidianū in Truſt. Ille Syracuſia modo formidatus in vrbe Vix humili durā repulit arte ſamē. Θεωγιω) Speculationē. Oia) Admiraris ac foues literatos. Scire viſ) delectat ſciētia tantū. Quo vno) Qua ſola ſcēt a animi ingenuī ſaginātur. Reſerē ad) Antiqua lectio, reſerunt ad τὴλϑ, ſinē videli cet bene beate q; vitūdi, quaſi dicat τῶντ α κόινσ τῶντ α γλωσ. Lōga) Sed nimis multa de nugis.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

E Cęliō vide quęſo, ne qua lacuna ſit in auro: ego iſta nō noui, ſed certe in colly bo eſt detrimētum, ſatis huc aurū ſi ac cedit, ſed qd loquor? tu videbis. Habes Egeſię genus, quod Varro laudat. Ve nio ad Tyrannionē, ain te vnum hoc frui ſine me? At ego quoties cum eſſem ocioſus, ſine te tamen nolui. Quomodo ergo hęc lues? immo ſcilicet, ſi mihi librū miſeris, quod vt facias, etiā atq; etiā rogo, & ſi me non magis liber ipſe delectabit, q tua admiratio delectauit. amo enim κἀφον ἡδὸσων, teq; iſtam tam te nuem Θεωγιω, tam valde admirātum eſſe gaudeo, & ſi tua quidem ſunt eiufmodi omnia. Scire enim viſ, quo vno animus alitur. Sed quęſo quid ex iſta acuta, & grauī reſertur ad τῴλο; ſed longa oratio eſt, & tu oc cupatus in meo fortaffe aliquo negocio, & pro iſto

aſſo ſole, quō tu abuſus eſ in noſtro pratulo, a te niti dum ſolem, vnctūq; repetemus. Sed ad prima redeo. Librū, ſi me amas, mitte. tuus eſt enim profecto, quo niā quidē eſt miſſus ad te Chremes, tātū ne ab re tua eſt ocū tibi, vt etiā oratorē legas? Macte virtute mihi quidē gratū, & erit gratius, ſi nō modo in libris tuis, ſed etiā in aliorū per librarīos tuos, Ariſtophanē re poſueris pro Eupoli. Cęſar autē mihi irridere viſus eſt. Quęſo illud tuū, qđ erat & vrbanū, ita porro te ſine cura eſſe iuſſit, vt mihi qđ dubitationē omnem tolleret, Atticā doleo tādiū, ſed quoniā iā ſine horro re eſt, ſpero eſſe, vt volum⁹. Quę deſideras, oia ſcripſi in codicillis, eosq; Eroti dedi breuiter, ſed etiā plura, q quęris in iis. De Cicerone, cuius qđ cogitationis initiū tu mihi attuliſti, locutus ſū cū eo liberaliſſime, qđ ex ipſo modo velim, ſi tibi erit cōmodū, ſciſcitare. Sed qđ diſſero? Expoſuit te ex me detuliſſe, & qđ vel lē & qđ reqrerere velle Hispaniā reqrere liberalitatē. De liberalitate dixi, quātū Publiū, quātum Flamen Lentulus filio. De Hispaniā duo attuli: primum idē, qđ tibi, me vereri vituperationē. nō ſatis eſt, ſi hęc arma reliquiſſemus etiā cōtraria: deinde fore, vt ageret, cū a fratre familiaritate & omni gratiā vinceremur, velim magis liberalitate vti mea, q ſua libertate: ſed tñ per miſi, tibi em̄ intellexerā nō nimis diſplicere. Ego etiā atq; etiā cogitabo, teq; vt idē facias rogo. Magna res & ſimplex eſt manere, illud anceps, verū videbimus. De Balbo, & i codicillis ſcripſerā, & ita cogito ſimul, ac redierit. ſin ille tardius, ego tñ triduū, & qđ pra terii, Dolabella etiā mecum. De Cicerone multis res placet, comes eſt idoneus. Sed de prima pēſione ante videamus. A deſt em̄ dies, & ille currit. Scribe quęſo, quid reſerat Celer egiſſe Cęſarē cū Candidatis, vtrū ipſe in ſcenicariū, an in campū Martium cogitet: & ſcire velim nūquid necesse ſit comitiis eſſe Romę. nā & Pilię ſatiſſaciendū eſt, & utiq; Atticę.

M. T. Cicero T. P. Attico S.
Æ ego eſſe hic libeter. atq; id quotidie magis, ni eſſet ea cā, quā tibi ſuperiorib⁹ lris ſcripſi. Nihil hac ſolitudine iuctūdi⁹ niſi paulū interpeſſaſſet Amyntæ filius

Oderit, & ſeno vulneret enſe puer. Intelligit Philippum interfectum a Pausania Amaſio, quā hiſtoriam cum reſtitutione verſus Ouidiani: prius enim Amantiaden, nullo ſenſu legebatur, pri mus Codrum noſtrum doctij per Lucam grammatīcum Petronianum. Ea cauſa) Candidatorum.

Aſſu. Aſſabula.

ſcnicariū

PIVS.

Amyntas.

Locus in Ib. n. Intelligit Philippū ad ſe venturū.

Aſſo) Torrido, hinc aſſa apodyteri alibi vocatit, Plau tus aſſabula quę cōtraria ſūt elyxis. Vndē) Purū ac lenē. Librū) Tyrānionis Chre mes) Titulus erat Tyrānio nis. Per librarīos) Pet man⁹ librarīoꝝ tuorū. Eupoli) Er rauerat Cicero vitio memo rię, vbi neſcio niſi cū ſuperi⁹ dixerat, Eupolim q; baptas ſcripſerat in mare deiectū, qđ tñ nō oino cęſeo, ſed in Cato ne potuit. Irridere) Cato nē meū, Vel diſſidētiam innuit. Qđ erat) Deest verbū hoc in loco qđ nullibi reperī. Tā diu) Febri vexari. Expoſui) Legēdi, expoſuit. Te deru liſſe) Eum allocuti. Ex me) Nomine meo. Quid vellet) Scribit Beroaldus, Quid vel lē. Deſunt hęc poſt hęc vocē, & qđ reqrerere. Beroaldus tñ requirere legit. Hispaniā) Videbat Cic. velle ire in Hi ſpaniā cū Dolabella. Libera litatē) Cęſaris. Arma) Pō peiana. Etiā cōtraria) Cęſa riana ſeqremur. Nō min⁹) Lege, nō nimis. Illū anceps) Dubiū eſt ire. Triduū) Ex pedabo, nō vltra. Mecū) Li tigtat. Comes idoneus) Ci ceronis eſt Dolabella. Cur rit) Precurrit, p̄mordet, p̄ſi p̄t iā volūtate Dolabellam. ſcnicariū) In aciem, ad exercitiū, quādo ſcenū ſuccidit tur a militibus ſcniculiam faciētib⁹. Campū Martiū) Ad creandos magiſtratus. Argumētū. CCXXXVII. NĀ EGO) Initiū epi ſtolę qđ verba ſequen tia declarāt, propter ea verba, quā tibi ſuperioribus literis ſcripſi. Laudat ſeceſſū preſentē ſtudij idoneū. Ad de q; proſpectu maris nihil eſt amabilius. Cludit epiſtolā q; ſomn⁹ vtget. AMYNTĒ fil⁹) Q. Ciceronē vt intelligat. ænigmatīcū eſt cur ita dicat. Amyntas em̄ fuit pater Phi lippi altero oculo deſecti Ma cedonum Regis, de quo Ovi dius in Ibin, Aut vt Amyntiaden turpi dilectus amore

ὁ ἀπείρου λόγιου δός) Cui infinitam loquacitatem tribue. Interpellauit videlicet Q. Adoleſcens loquacitate incredibili. Quid ſi Amyntam. Q. patrem vocet quaſi vitorem, qui nec fratri quidem parcebat, ſiue repugnantem fratri atque compugnantem, a verbo græco ἀμύματα qđ ſignificat viciſſor, punio, repugno. ἀμύματος vindicatus. locus lepidior eſt & ænigmaticoteros quoniam referri tum ad etymon, tum ad regem poteſt. Non de Quinto, tamen potes, ſed de Philippo intelligere, qui Ciceroni moleſtus interpellator erat: de quo ſic infra, Mihi adhuc nihil apertius fuit hac ſolitudine, quam vereor ne Philippus tollat.

ἀμύματος

Cætera.) Omnia iocunda præter Quinti loquaciſſimi aduentum. Proſpectu maris, Homogeneo, quoniam oculis valde ſymparhes. mare libenter videt.

Vila, fre

Argumentū. CCXXXVIII.

PIVS.

CONSOLATVR Atticum morte domeſtici ſertui moeſtū, remediis vſus validiſſimis. MALE mehercule) Auspicatur a ſuperiori diuerſam & ipſam vitio librariotum corruptam & intortam. Male hoc eſt ſine ratione comparas Athamanteo. dolori tuam ſollicitudinem. Fabula nota eſt apud Ouidium, Athamantem a Furia ſtygia percitum filios ſugulaſſe. Humanus) Ille Athamanteus melancholicus ac prope lupinus. Reſiſſima) Optima, congruentiſſima. Impetret) Præcurat, ratio tempus, quo dolor omnis leuat vel finitur. Imaginem) Alterum Tironem. Icon Tyronis. Iuxta illud. Imago imaginis. Tollis) Ductus cōiectura ſepe felici, ſcribo, Tolli, ad tollendū videlicet, vt tolli poſſit ac ſanari. ἐπιδιδύμιον) Rededitē. Cū teſtamento) Quod Tiro cōdiderat prægrauā vaietudine ſimplicitus. vacat) Euacuatit ſupeilectile. Superior vt ſis) Habites in ſuperiori ædiſſi patte, qđ vt fiat abiata ſunt omnia, que in parte inferiori fuerāt. Pertinere) Quoniā poterit illic habitare Tiro. Quādū) Parto tēpore, quare de colligendis ſarcinulis cogitandū. Adſum) Appropinquo Romę. Corā) igitur) Loquemur. Συμμάχω) Compatior. Regia) Optima. Delegandi) Qui iſta tractent. Inſula) Noſ men loci in Arpino ſine vicino, vt apud ſurripitos pro domo vndiq; viis ambita. Germanā) Parę apotheoſi Cōſulatus. Quę admodū Cōſulatus me diuū fecit negociando, ita hæc inſula ociando, ſtudēdo, meditando. ἀπεθεώσω) Deſicationē poteſt me deis miſcere ſuperis. τρωζίμους) ſcribo γρωζίμου familiārē ac domeſticū vſum iucūditatis. Si cedit apotheoſi Cōſulatus in dignitate, nō cedit in quiete. Animus in hortis) Deſidero hortos latibulum dulce doloris, ac ſtudioſum inuitamētum. In hortulo meo, Ego Ioannes Baptiſta Pius Bononię ſiſta cudo, oblitus curarū hu miliū, que miſis interpellāt, vbi cum me ſine arbitris colligo, immorior ſtudio legendi & ſcribendi, poſteritatem iuuans, ac turbatū fugitans & ſine vxore, liberis, non ſine libris dulcibus in quacunq; fortuna ſodalibus.

Athamas.

Inſula.

ἄλλα πρῶτον λόγιον δός. cætera nolī putare amabiliora fieri poſſe vlla, littore, proſpectu maris. tum his rebus omnibus. Sed neq; hæc digna longioribus literis, nec erat, quid ſcriberem, & ſomnus vrgebat.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

MAle mehercule de Athamante. Tuus autem dolor humanus his quidem, sed magnopere moderandus. Consolationum autem multæ viæ, sed illa rectissima. Impetret ratio, quod dies impetratura est. Alexim vero curemus, imaginem Tironis, quem ægrum Romam remisi, & siquid habet tolli ἐπιδιδύμιον ad me cum testamento transferamus. Tota domus vacat superior, vt sis, hoc puto valde ad rem pertinere. Male de Seio, sed omnia humana tolerabilia ducenda. Ipsi enim quid sumus? aut quādū hæc curaturi sumus? Ea videamus, quæ ad nos magis pertinent, nec tamen multo: quid agamus de Senatu. Et nequid prætermittam, Cesonius ad me literas misit, Posthumiam Sulpicii domum ad se venisse. De Pompeii magni filia, tibi rescripsit nihil me hoc tempore cogitare. alteram vero illam, quam tu scribis, puto nostri: nihil enim vidi fœdus, sed ad sum, coram igitur. Obſignata epistola accepi tuas. Atticæ hilaritatem libenter audio, commotiunculis συμμάχων. De dote tanto magis perpurga. Balbi regia conditio est delegandi. quoquo modo confice. Turpe est rem impeditam iacere. Inſula Arpinas habere poteſt germanam ἀπεθεώσω habere videatur γρωζίμους, est igitur animus in hortis, quos tum inſpicia, cum venero. Vale.

Argumentum. CCXXXIX. DE EPICVRO) Volebat Atticus Philosophū Epicureum ad Ciceronem mittere, Cicero breui se venturum ad Atticum scribit, ibi omnia compositurum. μεταμύζωμαι) Adaptor. accingor. Ea) A moenitates eas, quas hic non habemus, sed in hortis habebimus. ἀνεμέστον) Reuertamur ad antiquos hospites, in pristinum hospitium sine inuidia. Ad Academicos videt ac Stoicos, & Epicuro longum valere dicamus.

PIVS.

Anemeston.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

ME Epicuro, vt voles, etſi μεταμύζωμαι in posterum. genus hoc personarū incredibile est, qđ ea quidem requirāt. Ad antiquos igitur ἀνεμέστον γὰρ.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Nihil habeo ad te, quod perscribā: sed tamen inſtitui quotidie mittere, vt eliciam tuas literas. non quo aliqd ex his expectē, sed nescio quomodo, tamē expecto. Quare siue habes, siue nō, scribe tamen aliquid. Te cura. cōmouet me Attica. et si assentior Cratero. Bruti literę scriptę & prudenter, & amice, multas mihi tamē lachrymas attulerūt. Me hæc solitudo minus ſtimulat, qđ iſta celebritas. te vnū deſidero. Sed literis nō difficilius vtor, qđ ſi domi eſſem. ardor tamē ille vrget, & manet: nō mehercule indulgete me, sed tamē nō repugnāte. Qđ scribis de Apuleio nihil puto opꝝ eſſe tua cōtentione, nec Balbo & Oppio quibus qđ ille receperat, mihiq; etiā iuſſerat nūciari, ſe moleſtū oīno nō futurū, ſed cura vt excuſer morbi causa in dies ſingulos. Lenas hoc receperat, prehēde C. Septimiū, L. Statiū. deniq; nemo negabit ſe iuraturū, quę rogaris. qđ ſi erit durius, veniā & ipſe perpetuū morbū iurabo. Cū enim mihi carēdū ſit cōiuiuis, malo id lege videri facere, qđ dolore. Cocceium velim appelles: quod enim dixerat, non facit. Ego aut volo aliquod emere latibulū perſugiū doloris mei.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

DE me excusando apud Apuleiū dederā ad te pridie literas. Nihil eſſe negocii arbitror. Quęcunq; appellaris, nemo negabit. ſed Septimiū vide, & Lenatē & Statiū. tribus enim opus eſt, ſed mihi Lenas totū receperat. Qđ scribis a Iunio te appellatū, oīno Cornificius locuples eſt. ſed tñ ſcire velim quomodo dicat ſpōdiffe, pro patre, an pro filio neq; minus (vt ſcribis) procuratores Cornificii, &

Argumentum. CCXL.

NIHIL) Noua epistola a superiori diuerſa, cuius hoc argumentum eſt. Quotidie ſcribere molitur vt litas Attico mellē Titi literas eliciat. Cratero medico aſſentitur. Bruti literis illachrymatur. In vrbera non libenter redit. TE CVRA) Inualidum ſouē atq; conſerua. Cratero) Medico de quo Perſi, Sed quid opus Cratero magnos promittere montes? Celebritas) Frequentia. Repugnāte natura aſſueſieri vmbatico ſtudio nescia. Prehēde) Ambias. Iuraturum) Facturū tanq; iuratus in verba magiſtri. Aliqui ſcribunt iuuaturum. Iuranda tamen videbatur morbus aut euſitas, aut ſenium fonticum. Inferius omnia clarius. Perpetuum morbum iurabo. Nunq; amplius publicis iudiciis & cauſis interero. Iurabo quietem ac morbum fonticum. Libro primo harum epistoliarum, Aquilium non arbitramur, & iurauit morbum. Appelles) Vellas aurem vt pecuniā promat. Latibulum) Locū deuiū vbi tutiſſime queri poſſim, ac fortunā acculare, quæſta erant illa Propertiana. Hæc nimium deſerta loca, & taciturna querenti, Et vacuum Zephyri poſſidet aura nemus.

PIVS.

Crateris.

Argumentum. CCXLI.

DE ME Excusando) Principium alterius epistolæ, ita enim verius qđ epistolæ dici poſſunt. Excusari vult Apuleio qđ ad uocatus causa morbi eſſe nō poteſt. De morore minuen, do fruſtranonnulla. NE GOCI) Difficultatis. Seſtiū) Vetus lectio, Septimiſſi. Quando dicat) Ex inferioribus, legendum, quomodo. Et pro patre) Et copulatio ſuperfluit, ideo eradenda.

PIVS.

Apuleiū prædiatorem) Tribunū plebis seditiosissimū, qui olim prædia & agros per legem agrariam diuiserat. Ab hoc mœrore De obitu Tulliolæ intelligendum est. Facis) Officiose & amâter. Mihi non defuisse) Expertum remedia expungendi doloris. Per literas) Per epistolas an per scripta, quo opere Crantorem inuitatur, vt ait Plinius, In consolatione filia Crantorem, inquit, sequor. Descripserint) Transcripserint. Talem) Dolori respondentem. Scribo) Idem Ouidius. Gratia munda tibi, Nam tu solatia præbes,

Tu curæ requies, Tu medicina venis. Et subdit, In mediocri mihi das Helicone locum. Impedior) A dolore prohibeor. Vis) Doloris immensitas. Pro malis) Vt in malis, pro conditione malorū. Habebat) Scribendum, habebat. Ipsum doleo) Te non posse vt vt antea. Arnabas) Aut Attica Põponij filia obierat, aut pignus aliquod Attico dulcissimum. Sed de Attica verba sequentia innuūt. Credo tamē Crater Opiliam angī vetabat id est mœrere pro omnibus. Menda foedissima, sic in honestam seriem redigēda. Credo tamē Cratero, Piliam angī vetabat, id est mœrere præ omnibus. Craterū supra diximus esse nomen medici. Vetabat) Cui dicerem, ne in dubia spe vitæ ante plagam parentes angerē. Id est) Illud est profectus. Mœrori) Illud est mœrori, hoc me mœstum reddit. Præ omnibus) Præ cunctis tormentis, supra cuncta. Imperpetuū) Lege, in perpetuū, æternum non placet. Secundum te) Post te. Maro, Et plena secundū Flumina. Lilius libro. x. Belli Macedonici, Decemviri ex libris res diuinas easdem, quæ proximè secundum id prodigiū factæ essent, imperarunt. Idē eiusdem belli libro. s. Omne humanum genus secundum deos nomen Romanum veneratur. Interpellat) Inter rumpit. Et si) Quāuis. ASCENSUS. Perierunt illa quæ amabas: videtur mihi de Tullia & eius gratiis ac præconiis loqui. Credo tamen Cratero, legam Craterus aut Cratero qui vt sit, Credo tamen Craterus Piliā angī vetabat. id est mœrere præ omnibus, vt sit, id est vetabat eā mœrere præ omnibus, sup. aliis plus q̄ alii omnes, aut vt vetus lectio habet pro omnibus, id est loco omnium Atticam nō obisse, sed ægrotantē docet epistola ab hac secunda cuius principium putarām &c.

Secundum.

Interpellat.
ASCENSUS

Apuleium prædiatorem videbis. Quod me ab hoc mœrore recreari vis, facis vt omnia, sed me mihi non defuisse tu testis es. Nihil enim de mœrore non domi tuæ legerim scriptū ab vllo est, quod ego non domi tuæ legerim, sed omnem consolationem vincit dolor. Quinetiam feci quod profecto ante me nemo, vt ipse me per literas cōsolaret, quem librum ad te mittam, si descripserint librariū. Affirmo tibi nullam consolationem esse talem. Toros dies scribo, non quo proficiā quid, sed tātis per impedior. Non equidem fati (vis enim vrget) sed relaxor tamen, ad omniaq̄ nitor, non ad animū, sed ad vulnus ipsum. si queam, reficiendum, idq̄ faciens interdum mihi peccare videor, interdum peccaturus esse, nisi faciā. Solitudo aliquid adiuuat, sed multo plus proficeret, si tu tamen interesses. quæ mihi vna causa est hinc discedendī: nam pro malis recte habebam. q̄q̄ ipsum doleo, non enim iam in me idē esse poteris. Perierūt illa, quæ amabas. De Bruti ad me literis scripsi ad te antea. Prudēter scriptæ, sed nihil q̄d me adiuuarent. Quod ad te scripsit id velle, vt ipse adesset, certe aliquid, quoniam me tam valde amat, adiuuaret. quod, siquid scies, scribas ad me velim: maxime autem pensa quando de Attica doleo. Credo tamē Cratero, q̄ Piliā angī vetabat, id est mœrere præ omnibus. Apud Apuleium (quoniam in perpetuum non placet) in dies vt excuser, videbis. In hac solitudine careo omnium colloq̄, quūq̄ mane me in syluam abstruam densam & asperam, non exeo inde ante vesperum. Secundū te nihil est mihi amicus solitudine. In hac mihi omnis sermo est cum literis, eū tamē interpellat fletus, cui repugno, quoad possum, sed adhuc pares nō sumus. Bruto (vt suades) rescribam. Eas literas cras habebis, cū erit cui des, dabis. Te tuis negociis relictis nolo ad me venire. Ego em̄ potius accedā, si diutius impedire, etsi ne decessissem quidem e conspectu tuo, nisi me plane nihil vlla res adiuuaret. Quod si esset aliquid leuamen, id esset in te vno, & cum primū ab aliquo poterit esse, a te erit.

Nunc tamen ipsum, sine te esse non possum, sed nec tuæ domui probatur, nec meæ poterā: nec, si propius essem vsq̄, tecū tamen essem. Idē enim te impediret, quo minus mecum esses, quod nunc etiā impedit. Mihi adhuc nihil aptius fuit hac solitudine, quā vereor ne Philippus tollat. Heri enim vesperī venerat. Me scriptio & literæ non leniūt, sed obturbāt. Martianus ad me scripsit, me excusātū esse apud Apuleiū, Laterense Nasone, Lænate, Torquato, Strabone. his velim meo nomine reddēdas literas cures, gratū mihi eos fecisse. Quod pro Cornificio me abhinc amplius annis XXV. spondisse, dicit Flauius. etsi reus locuples est, & Apuleius prædiator liberalis, tamen velim des operā, vt inuestiges ex consponsorū tabulis, sit ne ita mihi em̄ ante ædilitatē meā nihil erat cū Cornificio. Potest tamen videri, sed scire certū velim, & appelles procuratores, si tibi videtur, q̄q̄ quid me? Verū tamē Panisæ profectōne scribes, cū scies. Atticam saluere iube, & eā cura diligenter, obsecro Piliæ salutē. Dum recordationes fugio, quæ quasi morsu quodā dolore efficiunt, refugio a te admonendo. quod velim mihi ignoscas eiusmodi est. Etenim habeo nonnullos ex iis quos nūc lectito authores, qui dicāt fieri id oportere, quod sepe tecū egī, & quod a te approbari volo. De fano illo dico, de quo tantū quātum me amas, velim cogites. Equidē neq̄ de genere dubito. Placet enim mihi claudī, neq̄ de restatutū est enim: de loco non nūq̄. Velim igitur cogites. Ego his tēporibus tā eruditus, quantū fieri poterit, profecto illam consecrabo omni genere monumentorū ab omnium ingenii scriptorū Græcorū, & Latinorū: quæ res forsitan sit refractura vulnus meum, sed iam quasi voto quodam, & promisso me teneri puto, longūq̄ illud tempus cū nō ero, me magis mouet, q̄ hoc exigū, quod mihi tamē nimū longū videtur. Habeo em̄ nihil tentatis rebus omnibus in quo acquiescam. nam dum illud tractabam, de quo antea scripsi ad te, quasi fouebam dolores meos. nunc omnia respuo, nec quicq̄ habeo tolerabilius, q̄ solitudinem, quam (quod eram veritus) nō obturbauit Philippus. nā, vt heri me salutauit, statim Romā profectus est. Epistolā, quā ad Brutum, vt

tissima in tot ærumnis auctore Secundo libro. 7. Natur. Histor. Tentatis) Expertis. ASCENSUS. Laterense Nasoni &c. Ego potius oia in ablatiuo legam vt sit ab Laterense Nasone &c. Qd vero sequit de fano, intelligo de fano. i. e. de sacra forsā manib⁹ Tullij extrūda, de cuius genere. i. forma generali nō dubitat q̄ ceter debere claudī. i. clausum esse: nō em̄ placet Cluati pro Cluati legatur. Neq̄ de re. i. fano ipso an ne cōstruendū sit dubito, de loco nō nūq̄, videlicet dubito, vbi cōstruendū sit.

Nūc ipsum) Tempus, hoc enim tempore immo tempore p̄sculo sine te durare nō possum. Philippus) Aduentus Philippi, quē super⁹ Amyntē filij vocat. Laterense) Visito grauisimo, de quo Cicero meminit in Quintiana, Verū bā indignū probitate tua Laterense. Nasone) Scribe Nasoni. De Nasone historico Traquillus meminit in Casare Dictatore, si probati sunt codices. Excusātū habe. Tabulis) Instrumentis hodie dicit. A te admonendo) Qui me ipsum corrigere nō possum, ac a vi doloris exonerare, alius parco conciliandis. quoniam debet omni vitio carere, qui in alterū paratus est dicere. De Fano) Aliq̄ Fano scribit, propter Epitomē Fannianā de qua supra. Ego vero nihil inmitto, quoniam inferius mōtionē de Fano facit, q̄d celebrare dedicare cepit. De genere) Aliqui genero, nihil ad rē. i. obit filia. Senfus est M. Tullij qd dicitur est fanū. Sed de genere hoc est situ, loco, siue specie fani dubitat. Cluati) pro Cluati, hoc est opitio. Infra Cluati meminit. Neq̄ de re) Subintellige dubito. De Fani) Fani maxime. Statutum) Decretū velle dicere. De loco) Genera Fanorum fruēdorū a Vitruuio mutare. Eruditus) Hinc colligitur secula Ciceronis fuisse Saturnia, eloquentiq̄ aurea atq̄ perfelicitas. semper deinceps hoc bonū, auctore Seneca, se retroegit. Illā) Tulliolam. Refructura) Renouatura, renouatura vt Ouidij, Que meli⁹ nō tetigisse fuit. Cū nō ero) Aurea sentētia, vox diuina, plena immortalitatis amore, qua de iou amicum habuisse deprehēdimus. Significat se magis affectare gloriā post cineres, q̄ hāc citocaturā gloriolam. Videt) Vota mortū hominibus frequē

Nasone

Erudita secula Cicer.

Sentētia aurea reo.

ASCENSUS

Obsignatores.

Tibi iunge cū nō sit facile. Prædes) Fideiussores in re nummaria, Vades in capitali. Obsignatoribus) Qui erāt septē, de quibus nos alibi, & Lucitōsūlīplura Cic. in Oratione pro Cluētio, Oppianicus obsignatores ad eū, q̄ neq; A. Anū neq; A. Iulium nos sent, adducit. Reperio in veteri lectione obsignationib;.

Esse) iunge cū loci. Sed quid simile) Vetus lectio, sed tamē quid simile? Nisi scissent) Tanq̄ Terentia rogauerit obsignatores, q̄ essent iniūti, nec essent repugnaturī voluntatī eius in præiudiciū Ciceronis testāris. Quo ad ego) Subintellige, pronū debeo. Nā quod nō aduocauī) Legitur eā, pro nam. Defendo tamen primā lectionem, Aduocauī) Vocauī. Ad obsignandū) Eos quos illa volebat. Ea re) Ideo. Nō venit) Ille Terentię signator. Ad Publiū) Mitteremus qui obsignaret, affinem Terentię.

Ineunda ratio) Inueniēdus modus. Stabant) Perseuerabunt. Consecratum) In tactum ac impositum a Tyrānide. Vectigalib;)

Vectigal.

Vectigalis.

Appella Chio.

tibi placuerat, scripsi, nisi ad te. eā curabis cum tua perferendā, eius tamen nisi ad te exemplū, vt, si minus placeret, ne mitteres. Domestica, quod ais ordine administrari, scribes, quę sunt ea. quędā enim expecto. Cocceius vide ne frustretur. Nā Libo, qd̄ pollicetur (vt Heros scribit) nō incertum puto de sorte mea, Sulpitio cōfido & Egnatio scilicet. de Apuleio quid est, quod labores, cū sit excusatio facilis? Tibi ad me venire, vt ostēdis, vide ne non sit facile. est em̄ longū iter, discedētēq; te, qd̄ celeriter tibi erit fortasse faciēdū, nō sine magno dolore dimittā. Sed omnia, vt voles. Ego em̄ quicquid feceris, id tū recte, tū etiā mea causa factū putabo. Heri cū ex aliorū literis cognouissem de Antonii aduētū, admiratus sum nihil esse in tuis, sed erant pridie fortasse scriptę, q̄ datę: neq; ista qd̄ curo, sed tū opinor propter prædes suos accurrisse. Qd̄ scribis Terentiā de obsignatoribus mei testamēti loqui, primū tibi persuade, me isthęc nō curare: neq; esse quicq; aut paruę curę, aut noui loci, sed tamē quid simile? Illa eos nō adhibuit, quos existimauit quęsituros, nisi scissent quid esset. Num id etiā mihi periculi fuit? sed tamē faciat illa, quoad ego dabo meū testamētū legēdū cui voluerit. Intelliget nō potuisse honorificentius a me fieri de nepote, q̄ fecerim. nā q̄ eā non aduocauī ad obsignandū, primū mihi nō venit in mētē: deinde ea re nō venit, q̄ nihil attinuit. tute scis, (si modo meministi) me tibi tū dixisse, vt de tuis aliquos adduceres. Quid em̄ opus erat multis? Equē domesticos iusserā. tū tibi placuit, vt mitterē ad Siliū. inde est natū, vt ad Publiū. Sed necesse neutrū fuit. Hoc tu tractabis, vt tibi videbitur. Est hic qd̄ locus amœnus, & in mari ipso, qui & Antio & Circeis aspici possit: sed ineūda nobis ratio est, quęadmodū in omni mutatione dominorū, q̄ innumera biles fieri possunt, in infinita posteritate (si modo hæc stabūt) illud quasi consecratū remanere possit. Equidē iā nihil ego vectigalibus, & paruo cōtētus esse possum. Cogito interdū trās Tyberim hortos aliquos parare, & qd̄ ob hanc causam maxime, nihil em̄ video, qd̄ tā celebre esse possit, sed hæc corā videbimus: ita tamen, vt hac æstare Fanū absolutū sit. Tu tamē cū Appella Chio confice de colūnis. De Cocceio & Libone quę scribis, approbo maxime, quod de

iudicatu meo respōsum sit, siqd̄ perspexeris, & tū qd̄ procuratores Cornificii dicāt velim scire ita, vt in ea re te cū tā occupatus sis, nō multū opę velim ponere. De Antonio quoq; Balbus ad me, cū Oppio conscripserit, idq; tibi placuisse, ne perturbaret, illis egi gr̄as, re tū, vt iā ante ad te scripsi, scire volo, me neq; isto nūcio esse perturbatū, nec iā vllō perturbatū iri. Pasa, si hodie (vt putabas) pfectus est, posthac iā incipio scribere, scribe ad me de Bruti aduētū qd̄ expectes. quot ad dies id si scies, vbi iā sit facile cōiectura assequere. Qd̄ ad Tironē de Terētia scribis, obsecro te mi Attice suscipe totū negociū. Vides & officiū agi meū qd̄ dā, cui es cōsciū, & vt nōnulli putāt Ciceronis rē. Me qd̄ vt multo magis mouet, qd̄ mihi est & sanctius & antiquus, pferri cū hoc alterū, neq; syncerū, neq; firmū putē fore. Nōdū videris p̄ficere, q̄ me nec Antonius cōmoueret, nec quicq; eā eiusmodi possit cōmouere. De Terētia autē scripsi ad te eis lr̄is, quas dederā pridie. Qd̄ me hortaris, idq; a ceteris desiderari scribis, vt dissimulē me tā grauiter dolere: possū ne magis, qd̄ totos dies cōsumo in lr̄is? qd̄ et si nō dissimulationis, sed poti⁹ lenicēdi & sanādi animi causa facio, tū si mihi min⁹ p̄ficio, simulatiōi certe facio satis. Min⁹ multa ad te scripsi, q̄ expectabā tuas lr̄as ad eas, quas ad te pridie dederā. Expectabā autē maxime de sano, non nihil etiā de Terētia, velim me facias certiorē pximis lr̄is, Cn. Cepio Seruilię Claudii pater, viuo ne patre suo naufragio perierit, an mortuo, item Rutilio viuo ne C. Cotta filio suo mortua sit, an mortuo, p̄tinet ad eū librū, quē de luctu minuēdo scripsimus. Vale.

M. T. Cicero T. P. Attico S.

LEgi Bruti epistolā, eaq; tibi remisi, sane nō prudēter rescriptā ad ea, q̄ requiseras, sed ipse viderit, q̄ illud turpiter ignorat. Catonē primū sententiā putat de animaduersione dixisse, quā oēs ante dixerāt, p̄ter Cæsare, & cū ipse Cæsaris tā seuera fuerit, q̄ tū Pretorio loco dixerit, Consulariū putat leuioris fuisse, Catuli, Seruiliū, Luculloq;, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellii Volcatii, Figuli, Cotte, L. Cæsaris, C. Pisonis, etiā M. Annii Glabronis, Silani, Murenę, designatoq; Coss.

tēperate potest dicere. Quis sumē aliis verbosq; volubilitasq; cordi sit. Distincta alios & interpuncta interualla, morę, respirationesq; delectāt. Quid potest esse tā diuersum: tū est in vtroq; aliqd̄ excellēs. Elaborāt alij lenitate & æquabilitate, & puro quasi quodā & cādido genere dicēdi. Ecce alij duritatē & seueritatē quādā verbis, & oratiōis quasi mœstitiā sequūtur, & quot orationū gr̄ia sunt, tot oratorū reperitūtur.

Iudicatu) Iudicio, nō ignōrat mētē meā. Possū ne magis) Dissimulare. Seruilię Claudii Pr.) Alii codices, Seruilię Claudii Pater. Minuēdo luctu) Consolatione.

Argumentū. CCXLII.

LEgi Bruti) Noua epistola. improbat Brutus scribatē Catonē primū luculētā oratione labatē Senatum cōfirmasse, ac proluxa oratiōe in cōiuratos animaduertēdū cōsuisse. SVLiani) Lege Silani. Sit nominata vetera scribi docent. Diuersū est hoc verbū a Sulla, quare diuerso modo scribendū. Hic est ille Silanus, Cōsul designatus q̄ vltimo supplicio cēluit cōiuratos afficiēdos, cui Cæsar orationē fulminea inuidigētum metū ostēdit, vt eā lenitate quā mutare non poterat, cogeret, vltimā poenā homini Romano carcerē aut exiliiū interpretatus. Tāta fuit Cæsaris auctoritas & eloquentia vt nutatē & fluctuatē Senatū Cæsariana oratione cōfirmauerit Catonis orō. Antiquorū Catonis fuit sermo vt refert M. Tul. in Bruto, & quā horridiora verba. Ita em̄ tū loq; bant. Post creber & distinctus Cato, in quo tū erāt verba & vitæ seuera, veluti Thucydidiū dicēdi genus. Mox secuta est Asiatica eloquentia, cui⁹ duo sunt genera, vnū sententiōsum & argutiū, sententijs nō tā gratiis & seueris q̄ cōcinnis & venustis, qualis in historia Timęus. Aliud autē genus est nō tā sententijs frequētātū, q̄ verbis volucre atq; icitatū, qualis est nūc Asia tota, nec flumine solū orationis, sed etiā exornato & factotō genere verbosq;, in quo fuit Æschylus Ouidi⁹ & Miliēsi⁹ Æschines. si q; scire v. luerit qs̄ sit pp̄ie eloquēs legatē eūdē Cic. in li. q̄ inscribit Orator his ppe verbis, Inuētus est ille eloquēs quē nūq; vidit Antonius. Is em̄ est eloquēs qui & humilia subtiliter, & magna grauiter, & mediocriā

PIVS.

Silantii.

Dicēdi varię formę.

Eloquēs.

Cur ego) Scribe, cur ergo Retulerim) Ad Senatum traiecerim, nec meapte decernere voluerim. Patefecerim) Coniurationē. Optimum Cos.) Me. Tenuius) Minori cum laude. Etiam si Rannio) Alibi, Etiam Tyrannio si admonitus. Rationes) Voluntatem meam vel loquos. Illius) Amicitia) malo ego bono esse esse ipse malus perseverauerit. Ouiatae) Beroaldus, Ouiate a te. De Ouia paulo post mimit. Negat) Terentia. Fors) Fortassis. Possit) Curari. Sine me) Sine presentia mea propter obligationū solenne. Nec in ipso) Si in hoc non mentitur. Potuit) Scribe, poterit. Bonis rebus meis) Fortuna mea florente. Incurrentibus) Incidentibus cū molestia. Scito esse) In votis reuertit, vel non pēdere ab aliorum opinione. Fortis aegroti) Constantis ac imperterriti qualis fuit Ouidius, qui ausus est dicere, Sepe bibi succos quāuis inuitus amarus Aeger, & oranti mentia negata mihi est. Recidam) In morbum. Indulgentiam) Qui me exonerare solitus es. Nūc premis, nec tener es vt soles, sed vulnera coeuntia rumpis, quae melius non tetigisse fuit. Quis matrem nisi mentis inops in funere nati Flere vetat / non hoc illa monenda loco est. Cū posuit lachrymas animūq; remisit aegrum. Ille dolor verbis emoderatus erit. Ille Perillae Phalaris permisit in aere Edere vagitus, & bovis ore queri. Sed quoniam (vt inquit Cicero) lachryma nihil citius atescit, demus vsuram tēporis, remitte se dolor: principio omnia intolerabilia videntur, postea vsu molliuntur. Tempore diffidiles veniunt ad aratra iuuenti. Tempore lenta pati frenata docentur equi. Quod male fers, assuesce, feres, bene multa vetustas Lenit, at incipiens omnia sentit amor. Primo, vt inquit Platonius Macedoniaensis, est rerum rudimentum, mox experimentum.

Cur ergo in sententiā Catonis? quia verbis luculentioribus & pluribus re eadē cōprehēderat. me autē hic laudat, q; retulerim, nō q; patefecerim, q; cohortatus sim, q; deniq; ante q; cōsulerem, ipse iudicauerim. Quae omnia quia Cato laudibus extulerat in caelum, praescribēdaq; cēsuerat, iccirco in eius sententiā est facta discessio. Hic autē se etiā tribuere multū mihi putat, q; scripserit optimū Cos. Quis enim tenuius dixit inimicus? Ad cetera vero, vbi, quē admodū rescripsit, tantū rogat de Senatuscōsulto, vt corrigas. hoc quē fecisset, etiā Tyrannio si admonitus esset, sed hęc iterū ipse viderit. De hortis, quoniam probas, effice aliquid. Rationes meas nosti. Si vero etiā a Falerio recedit, nihil ei negociū est, sed etiā sine eo posse videor cōcedere. Venales certe sunt Drusie, fortasse, & Tamianite, & Cassiane, sed hęc corā. De Terentia nō possum cōmodius scribere, q; tu scribis. Officiū sit nobis antiquissimū, siquid nos fefellerit, illius malo me, q; mei pēnitere. Ouiate a te Lælii curāda sunt. HS. centum. negat fors posse, sine me credo, qd accipienda aliqua sit, & danda aestimatio, vellem tibi dixisset. si em̄ res est, vt mihi scribis, parata, nec in eo ipso mētitur, per te cōfici poterit, id cognoscas & conficias velim. Qd me in forū vocas, eo vocas, vnde etiā bonis meis reb; fugiebā. Quid enim mihi cum foro sine iudiciis? sine curia? in oculos incurretibus iis, quos aequo animo videri nō possum? Quod autē homines a me postulare scribis, vt Romae sim, neq; mihi, vt absim concedere, aut quatenus eos mihi cōcedere, iā pridē scito esse, cū vnū te pluris, q; omnes illos putē, ne me quē cōtēno, meoq; iudicio multo stare malo, q; omnium reliquorum. Neq; tamē progredior lōgius, q; mihi doctissimi homines concedūt, quorum scripta omnia, quae cūq; sunt, in eā sententiā non legi solū (quod ipsum erat fortis aegroti accipere medicinam) sed in mea etiā scripta transtuli, qd certe afflictū & fractū animi non fuit. Ab his me remediis nolī in istā turbā vocare, ne recidam. De Terentia, quod mihi omne onus imponis, nō cognosco tuā in me indulgentiam. Ista enim sunt ipsa vulnera, quae non possum tractare sine maximo gemitu. Moderare igitur quae so, vt potes, neq; enim a te plus q; potes, postulo. Potes autē quid veri sit, perspicere, hoc pro summa prudētia, & summa in nos beneuolētia facies, & valebis tu vnus. De Rutilia, quoniam videris dubitare, scribes ad me, cū scies, sed q; primū. nū Clodia D. Bruto Consulari filio suo mortuo, vixerit.

De Marcello) A Marcello. Potero meis) Viuere. Vt nō vendam) Cēcesso, posito q; non vendam, emam vsuram pendendo pro precio, agrum ac pecuniam retinendo. Eiq; Abole ac erade. Possum assequi) Soluere precium. Paratissimi) Sunt hortī. Puto Lamiae) Hortos esse venales. Odonare) Clam inuestiga. Ne filius) Scribe, Silius, non vitur Silius pecunia, libenter ex hortis veditis vsuras accipiet. Habe tuum) Hoc tanq; negocium tuum tracta.

id de Marcello, aut certe de Posthumia sciri potest. Illud autē de M. Cotta, aut de Syro, aut de Satyro, de hortis, etiā atq; etiā rogo, omnibus meis, eorumq; quos scio mihi nō defuturos, facultatibus, sed potero meis, enitendū mihi est, sunt etiā, quae vendere facile possim: sed, vt nō vendā, vsuram pendā: a quo emero, non plus annum possum assequi, quod volo. Si me adiuuas, paratissimi sunt. Drusia enim cupit vendere proximos, puto Lamiae, sed abest. Tu tamen, si quid potes, odorare. Ne Silius quidem quicq; vitur, & iis vsuris facillime sustentabitur. Habe tuū negocium, nec quid res mea familiaris postulet, quam ego non curo, sed quid velim, existima. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

PUtaram te aliquid noui, quod eiusmodi fuerat initium literarum, quīs nō curarem, quid in Hispania fieret, tamen te scripturum, sed videlicet meis literis respondisti, vt de foro, & de curia, sed domus est, vt ais, forū. Quid ipsa domo mihi opus est carenti foro? Occidimus, occidimus Attice iam pridē nos quidem, sed nunc fatemur, posteaq; vnū, quo tenebamur, amissimus. Itaq; solitudinem sequor, & tamen si qua me res isto abduxerit, enitar, si quomodo potero (potero autem) vt praeter me nemo dolorem meum sentiat, si villo modo poterit, ne tu quidem, atq; etiam illa causa est non veniēdi. Meministi quid ex te Atedius quēserit, quinetiam nunc molesti sunt. Quid existimas, si venero? De Terētia ita cura, vt scribis, meq; hac ad maximas aegritudines accessioe maxima libera. Et ne scias me ita dolere, vt non taceam quibus COSS. Carneades, & ea legatio venerit Romanam, scriptum est in tuo annali. Haec nunc quaero, quae causa fuerit. De Oropo opinor, sed certum nescio: et si ita est, quae controuersia praeterea? qui eo tempore nobilis Epicurus fuerit Athenis, qui praefuerit hortis, qui etiam Athenis πολιτικοί fuerint illustres, quae etiam ex Apollodoro puto posse inueniri. De Attica molestum, sed quoniam leuiter, recte esse cōfido.

Argumentū. CCXLIII.

PUtaram) Principiū epistolae alterius in qua cupit hortos vt supra, aspricari, cū filioli vitere, quaedam ex libris suis loca diligenter euentilat. DOMVS) Philosopho in hortis aspricanti, domus est loco fori. Mihi carēti foro) Nō curo domum habere vicinā foro, quoniam foro nō vtor. Vnū) Solamen malorū nostrorū filioli & cū filioli Rēpub. Isto) Ad vrbē. Poterit) Fieri. Ne tu quidē) Dolorē meū sentias.

Accessione) Incremento, additamēto dolorū ac malorū Nō maxima) Scribe, nō minima. Carneades) Tres Legati Romā se contulerāt. Hoc tradit Plutarchus in vita Catonis. Macrobius in primo Saturnaliū, Cic. in tertio de Oratore. Gellius lib. vii. Tres philosophos, vt inquit Gellius Atheniensis, Romā ad Senatū miserant impetratum vti multā remitterēt, quā fecerit propter Oropi vastationem. Ea multā fuerat talentū prope quingentum. Erant isti philosophi Carneades ex Academia, Diogenes Stoicus, Critolaus Peripateticus. Violēta & rapida Carneades dicebat, scita & teretia Critolaus, modesta Diogenes & sobria. De Oropo opinor) Recte enim opinatur, venerunt enim vt multā Atheniensibus remitteretur indicata, quod ipsi Oropum vastauerāt. Oropus inter Beotiam & Atticam, de quo sepe inter vtrosq; cōtentio fuit. Controuersia) Finium inter hos populos.

Diogenes, Critolaus.

Carneades.

Legatio Atheniensium

De Oropo.

Qui eo) Praeterea scribe πολιτικοί) Et scribe o Attice ad nos qui eo tempore ciues nobiles fuerint, q; oia apud Apollodorū repies. Attica) Valetudinaria. Leuiter) Aegrotat. Ex his apparet non obuisse Atticam, quod supra vixi sumus opinari vel aegrotasse.

Y V

Ligus. De Megala) Nomē mulieris, q̄ heres fuit mariti pecuniosus, vnde mulierculę pater ditatus est. Ligus) Ligusticus pater. Persius, Mihi nūc Lig^o ora in te pet. hibernatq; meū mare. Fœmina Ligus nūcupatur
Licitari. Tacito lib. xviii. Ligus est nomē aialis auctore Prisciano. Leuari) Exilarari Licuisse) Appreciatos fu-
 isse. Dicimus licere auctore Plauto, liceri & licitari, vnde licitator, de quo superius. Sed quāti) Licetur.
Bene emere. Quāti) quāto p̄cio. Bene) Honestę & vtiliter. Q̄d emere bene ac parce & vtiliter qm̄ auctore Cęllio
 Nouocomēsi, Mala emptio semp̄ ingrata est, vel quod obicere stultitiam solet emptori. Mihi) Bellis
 ciuilib⁹ attrito. Necessē est)
 Bene emere. Quoquo) Scri-
 be, Quoq; modo. Et quomo-
 do tu existimas me bene hoc
 est vtiliter emere debere.
 Si minus) Si non est leua-
 tio doloris. At) Saltem.
PIVS. Argumentū. CCXLIII.
Sica. D. Sicam) Diuersi cor-
 poris epistola, a Chao
 superiori subsecanda,
 eiusdem pene tamē argumē-
 ti. Sica nomen est propriū, de
 quo Cicero in orationibus, &
 lib. iii. huius operis affatim.
 VTITVR) Alibi vtatur.
 Cotta) Fratrem alterius
 Cottę, quo mediatore emero
 poterit hortos Hostiensis.
 Conficetur) Lege confi-
 cietur. Habes) T. Vetus le-
 ctio Tyberinos præfert, quos
 alluit Tyberis. Alia lectio, ha-
 bet in Hostiensis. T. Cotta.
 Quibusdam) Aliis natu-
 ræ superfluis. Amoenis lo-
 cis hoc) lunge cum sequen-
 ribus. Nobis non opus est au-
 ro, sed hoc opus est amoenis
 videlicet locis. Est appositio.
 Transegerit) Sibi emerit.
 Deesse volebam) Abiturare
 vel differre precium rei ven-
 ditę, nec tamen habebam.
 Tempus videtur) Vt Athe-
 nas ad studia philosophię na-
 tuget. Athenis) Studere.
 Permutari) Lege permit-
 tam. Ferendum sit) Sustine-
 ndum adhuc studium an-
 nuo spatio. Cispiana) Hi-
 storia de Cispis explicata vel
 absolue ac finias rem pertinē-
 tem ad hortos Cispianos ve-
 nales, & pretianos. De Fi-
 lio) Scribe Sillio vt in superi-
 oribus sepe.
ASCEN. ASCEN. Permutari vt
 possit) Sic legam potius q̄
 permittam hoc sensu: quęro
 quid illi opus sit Athenis ad
 honeste viuendum vt pos-
 sit pmutari, scilicet pecuniis
 aut rebus Romę pendendis,
 pro illo qui sumptus suppedi-
 tet an e- rendum sit illi, scilicet Ciceroni, id est an debeat secum ferre quod illic expēdat, de qua re dicit
 epistola sequenti: nummorum quantum opus erit vt permutetur tu videbis.

De Megala dubiū mihi nō erat. vnde enim tam felix
 Ligus pater: nam quid de me dicā, cui, vt omnia con-
 tingant quę volo, leuari nō possum. De Drusi hortis
 quanti licuisse tu scribis, id ego quoq; audierā, & vt
 opinor, heri ad te scripserā, sed quāti quāti bene emi-
 tur, quod necesse est mihi, quoq; modo tu existimas.
 scio enim ego ipse, quid de me existimē, leuatio quę-
 dam est, si minus doloris, at officii & debiti. Vale.
 M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

AD Sicā scripsi q̄ vtatur L. Cotta, si ni-
 hil cōficietur de transtiberinis, habe in
 Hostiensis. T. Cotta celeberrimo loco sed
 pusillum loci. ad hęc rē tamē plus etiam
 latis, id etiā cogites. Nec tamen ista pre-
 cia hortorū pertimueris: nec mihi argēto iā nec veste
 opus est, nec q̄busdā, amoenis locis hoc opus est. Vi-
 deo etiā a q̄bus adiuuari possim, sed loquere cū Sillio,
 nihil enim est melius. Madaui etiā Sice, rescriptit cō-
 stitutū se cū eo habere, scribat igit̄ ad me, qd egerit,
 & tu videbis. Bene fecit A. Silius, qui trāsegerit:
 neq; enim ei deesse volebā, & qd possem, timebā. De
 Ouia cōfice, vt scribis. De Cicerone tēp̄ esse iā vide-
 tur, sed quęro, qd illi opus erit Athenis permutari vt
 possit, an ipsi ferendū sit, de totaq; re quemadmodū,
 & quādo placeat, velim cōsideres. Publius iturus ne-
 sit in Africā, & quādo, ex Aledio scire poteris, quęras,
 & ad me scribas velim. Et, vt ad meas ineptias redeā,
 velim me certiorē facias, P. Crassus Lumilię filius vi-
 uo ne P. Crasso Cōsulari patri suo, mortuus sit, vt ego
 meminisse videor, an post. Item quęro de Regillo Le-
 pidi filio, recte ne meminērim patre viuo mortuū. Ci-
 spiana explicabis, itemq; Pretiana. De Attica optime
 id, ei salutē dices, & Pylię. Scripsit ad me diligenter
 Sica de Sillio, seq; ad te rem detulisse, quod tu idē scri-
 bis. mihi & res, & cōditio placet, sed ira vt numerato
 malim, q̄ æstimatione, voluptarias enim possessiones
 volet Silius. Vectigalibus autem, vt his possum esse
 contentus, quę habeo, sic vix minoribus. Auide ergo

numerato. HS. DC. exprimes ab Hermogene, cum
 præsertim necesse erit. Et domi video esse. HS DC.
 reliquæ pecuniæ vel vsuram Sillio pendemus: vel a
 Faberio, vel ab aliquo, qui Faberio debet, represen-
 tabimus. Erat etiam aliquid alicunde, sed totam rem
 tu gubernabis. Drusianis vero hortis multo antepo-
 no, neque sunt vsquam cōparanda, mihi crede.
 Vna me causa mouet, in qua scio me ^{τελυτωσθη},
 sed vt facis, obsequere huic errori meo. Nam quod
 scribis ^{επιηγαυμα}, actum iam de isto est, alia magis
 quęro. Sica (vt scribit) etiam si nihil confecerit cum
 Agidio, tamen se scribit decimo Calendarum esse
 venturum. Tuis occupationibus ignosco, eaq; mihi
 sunt notæ. De voluntate tua, vt simul simus, vel stu-
 dio potius & cupiditate, non dubito. De Nicia, quod
 scribis, si ita me haberem, vt eius humanitate frui
 possem, in primis vellem illum mecum habere, sed
 mihi solitudo & secessus prouincia est, quod quia
 facile ferebat Sica, eo magis illum desidero. Pra-
 terea nostri Nicia: nostri imbecillitatem, mollitiem,
 consuetudinem victus, cur ego illi mollestus esse ve-
 lim, eum mihi ille iucundus esse non possit? Volun-
 tas tamen eius mihi grata est, vnam rem ad me scri-
 p̄sit, de qua decreui nihil ad te scribere. Spero enim
 me a te impetrasse, vt priuares me ista molestia. Py-
 lia & Atticæ salutem. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

DE Silliano negotio, etsi mihi nō est igno-
 ra conditio, tamen hodie me ex Sica ar-
 bitror omnia cogniturum, certe quidē
 negas te nosse, sed vltra Silianam villā
 quam puto tibi notam esse, villula sor-
 dida & valde pusilla est. Nihil agri ad villam rem, lo-
 ci satis, nihil ad eam, quam quæro & sequor celebri-
 tatem: sed, si perficitur de hortis Sillii, hoc est si perfici-
 cis (est enim positū in te totū) nihil est scilicet, quod
 de Cotta cogitemus. De Cicerone, vt scribis, ita faci-
 am. ipsi permittā de tempore numorū quātum opus
 erit, vt permutet̄ tu videbis. Ex Aledio quod scribis,
 siqd inueneris, scribes. Et ego ex tuis animaduerto li-
 teris, & profecto tu ex meis, nihil habere nos, qd scri-
 bamus: eadem quotidie, quæ iam iamq; ipsa contrita
 sunt, tamē facere nō possum, quin ad te mittā, vt tuas

Numerato) Per decē pedā &
 menforē. Existimatio) Le-
 ge existimatio hoc est cōsectu-
 ra soli & terræ, ad occultū vt
 dicit. Vectigalibus) Redi-
 tibus quos habeo. Expri-
 mes) Rediges, exiges. Dū a
 Faberio) Scribe, vel a Faber-
 rio. Vel cū aliquo) Lege, vel
 ab aliquo. Representabim⁹.
 Soluemus vsurā Sillio vel a
 Faberio, vel ab alio exhibebi-
 m⁹, resoluem⁹ p̄sentē. Erat
 Inueniet̄, inuestigabit aliqd
 pecuniarū. Alicunde) Aliqua
 via, Plautinū, aliqua alicunde.
 Id quod aūt vulgo aliqd fiet.
 Gubernabis) Præeris huic
 emptiōi. Vnq̄ cōparata) Le-
 ge vsq̄ cōparada. Socio) Le-
 ge Socio. τελυτωσθη) Tu-
 mesfactum esse ac inflari, hęsi-
 tare, ac stupere cur in hęc er-
 rorē volēs incidā. Epigrā-
 ma) Volebat epigrāma q̄ im-
 poneret famo dicado. Nicia)
 Eruditū hoies, mittere volet.
 qd nō magni facit. Recea-
 sus) Alibi secessus. Prouicia
 est) Pro celebritate maxia ha-
 bet. Proheresius) P̄cis fatigās
 deū, vt ad frugē inspiraret, vo-
 cē cælitus emissā audiuit. fu-
 ge, late, gesce. Alter Agatho,
 ni memoria labor, lapidē ore
 ferebat, ne qd poenitēdū loq̄-
 ret. Scipio ait, nunq̄ minus
 sū sol⁹ q̄ cū sol⁹. Mollitiē) Do-
 cū fere oēs sūt cacostomachi.
 Argumentū. CCXLV.
PIVS.
DE Silliano) Studebat
 Cic. Sillianos hortos
 emere p̄curate P̄po
 nio occurrit casula, quā vt nul-
 lius vsu cōtemnit ac abicit.
 TE Nosse) Quid de Silla,
 no negotio videbit. Vltra)
 Dic. Vltra Silianam villam,
 quam puto tibi esse notam
 villula fordida est. Perficit.
 Cura & arte tua. Ad eam)
 Rem & vsum. Celebritatē)
 Locum amoenitate celebrē
 non hominum frequentia,
 quam fugitabat. Ipsi p̄mit-
 tam) Iter disponat ac studiū.
 Ne tempore) Scribe de tē-
 pore, vt tēpus arripiat qd sibi
 videat idoneū. ASCEN.
 Drusianis vero hortis multo
 aspono. Nō dicit q̄ asponat,
 nisi Silliana p̄dia intelligas.

Representate;

Alicunde;

Proheresii
 exemplum;

Agatho;

PIVS;

Celebritas;

Accipiam) Scribendū eliciam. Alibi. Vt tuos eliciam cū Boopide dialogos, Tardius) Quoniā ad eū visendū recurrendum erit. Ad Siliū) Dic ad illum hoc est Brutum, me excusatū habeat, si Romam non venero.

Argumentū. CCXLVI.

PIVS.

PERSTAT in emptio ne hortorum, vult Atticum operam dare vt significet Ciceroni filio qd causa illius non patris huic emptioni studeret. Tito reuocati ad ineundum Senatū respondet. DE Siliō) Silius hortis. Nihil extinguitur) Voluntas aliqua parte non remittitur. Vt cœpisti) Sequere. Vt illi probetur) Confice, facito quod ille probauerit. Ciceronem) Filium meum, cui persuadeas me causa sua emere, nō mea. Nisi id) Ad id, vt sit pro tempore latibulum doloris mei. Quod ego) æstimo) magni, leuare videlicet dolorem, ac habere locum me a curis abducentem. Quod in eam causam meam me ad consuetudinem reuocas Lege ex antiquo codice. Quod me ad consuetudinem meam reuocas. Volebat Atticus vt in Senatū ac forum rediret. Intererat enim) Antiqua lectio Interim erat. Cum Rempu. curarem ac summo studio pro eius salute sudarem, erāt mox solatia domestica, quæ me leuarent curis publicis oneratum: nunc euanescere dulcia & iucunda. Colere) Tenere, exercere. Conscientia) iuxta illud Persianū, Nec te quæsiueris extra.

Vellem) Papinius, Dulce queri miseris, veteresq; resol uere questus. Interpretatus) Es. Nihil) Facito.

Argumentū. CCXLVII.

PIVS.

BRUTO cōsolationē non expectat, quare colloquium eius non desiderat. Rogat vt de hortis explicet. quoniam in turba esse non potest.

eliciam. De Bruto tamen aliquid habebis: scire enim iam puto, vbi Panfam expectet, si (vt cōsuetudo est) in prima prouincia, circiter Calendas affuturus videtur, vellem tardius: valde enim urbē fugio multas ob causas. Itaq; id ipsum dubito an excusationem aliquā ad Siliū parem, quod quidem video facile esse, sed habemus satis temporis ad cogitandum. Pylia, & Atticæ salutem. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

DE Siliō nihilo plura cognoui ex præsententi Sica, q̄ ex literis tuis: Scripseras enim diligēter. Si igitur tu illū cōuenieris, scribes tu ad me, siqd videbitur, de quo putes ad me missū esse, sit missum nec ne, scio dictum quidē mihi. Certe nihil extinguitur, vt cœpisti: & siquid ita conficies, quod non e quidē arbitror fieri posse, vt illi probetur. Ciceronē, si tibi placebit, adhibebis, eius aliquid interest videri illius causa voluisse, mea quidem nihil, nisi id, quod tu scis, quod ego æstimo. Quod me ad consuetudinem meam reuocas, Fuit meum quidē iampridē Remp. regere, quod faciebā, sed interim erat vbi acquiescerē. Nunc plane nec ego victum, nec vitam illam colere possum, nec in ea re, quid aliis videatur, mihi puto curandum. Mea mihi conscientia pluris est, q̄ hominum sermo. Quod me ipse per literas consolatus sum, nec pœnitet me quantum profecerim. Mœrorem minui, dolorem nec potui, nec (si possem) vellem. De Triario bene interpretaris voluntatem meam, tu vero nihil: nisi, vt illi volēt. Amo illum mortuum, tutor sum liberis, totam domum diligo. De Castriciano negotio, si Castricius Romam cupit, is pecuniam accipere volet, eamq; sibi solui, vt nunc soluitur, certe nihil est commodius. Sin autem ita actum est, vt ipsa mancipia abduceret, non mihi videtur esse æquū. Rogas enim me, vt tibi scribam, quid mihi videatur, nolo enim negotiū. Q. Fratrem quicq; habere, quod mihi videor intellexisse, tibi videri idem. Publius, si æquū noctium expectat, vt scribis Atedium dicere, nauigaturus videtur, mihi autem dixerat per Siciliā, vtrum & quando, velim scire, & velim aliquando, cum erit tuum commodum. Lentulum puerum visas, eiq; de mancipiis, quæ tibi videbitur, attribuas. Pylia & Atticæ salutem. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Illius, vt scribis, hodie, cras igitur, vel potius cū poteris, scribes, siqd erit, cū videris. Nec ego Brutū vito, nec tamē ab eo leuationē vllā expecto, sed erant causæ, cur hoc tempore istic esse nollē, quæ si manebūt, querēda erit excusatio ad Brutū: & vt nūc est, māsurg vident. De hortis, quæso explica, caput illud est, quod scis, sequitur, vt etiā mihi ipsi quoddā opus sit, nec enī esse in turba possum, nec a vobis abesse. Huic meo consilio nihil reperio isto loco aptius. De hac re qd tui cōsiliū sit, mihi psuasum est, & eo magis, q̄ idē intellexi tibi videri, me ab Oppio, & Balbo valde diligēti. Cū iis cōmunicēs, quātopere & quare veli hortos, sed ita posse, si expediat illud Faberianū: sin igitur author es futurus, siqua etiā iactura faciēda sit in representando, quod possum, adducito. Tū enim illud desperatū deniq; intelligēs, & quid inclinēt ad hoc meū cōsiliū adiuuandū. Si quid erit, magnū est adiuuētum, sin minus, quacūq; ratione cōtendamus. Vetus illud ἐπιγραμματα, quemadmodū scripsisti, vel ἐπιτάφιος putato. De illo Hostiensī nihil est cogitandū, si hoc nō assequimur, a Lamia non puto posse, Damalippi experientum est. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vero quid ad te scribā, sed nihil est, eadem quotidie. Q. Lentulū inuisis valde gratum. Pueros attribue ei, quot, & quos videbit. De Siliū voluntate vōdēdi, & de eo quātū tu vereri videris, primum ne nolit, deinde ne tantū. Sica aliter, sed tibi assentior. Quare, vt ei placuit, scripsi ad Egnatiū. Quod Silius te cū Clodio loqui vult, potes id mea voluntate facere, cōmodiusq; id est, q̄ quod ille a me petit, me ipsum scribere ad Clodiū. De mancipiis castricianis, cōmodissimum esse credo transigere Egnatium. Quod scribis te ita futurū putare cum Onia, quæso quidem, vt conficiatur. Quoniā (vt scribis) nox erat, in hodierna epistola, plura expecto. Siliū mutasse sententiā Sica mirabatur. Equidē magis miror, q̄ tum in filiū causam conferret, quæ mihi non iniusta videtur (habet enī qualē vult) vt ais te putare, si addiderimus aliud,

eros) Superflus. Lentulū puerū visas, eiq; de mancipiis quæ tibi videbitur attribuas. Inuisis) visitas hodie dicit. De eo) Ab eo, subintellige mihi significas. Tanti) Preciū qd dare volumus nolit. Sica aliter) Subintellige scribit. Clodio) Filio. Futurū) Præfens eris. Quod cū in filiū) Scribe. Quod tū in filiū,

SILIVS) Romā mouebit. Si quid erit) Si quid cū Siliō confeceris. Videris) Siliū. Leuationem) Dolores leuamētū. Istic) Romæ. Si manebunt) Causæ cur Romam nō veniā. Vt nūc est) Quantū ad præsens perspicere potest. Mansure) Perseueraturē causæ illę. Expli ca) Expedi. Caput) Sīma rei vertitur in hoc. Peculiaris elocutio Ciceroni. Quod dā opus sit) aliquod negotiū habeā. Sine aliqua arte vitæ) re non possum. In studiis inter hortos viuam. Faberianum) Versura a Faberio faciēda. Sin igitur) Si non procedet nummus ille Faberianus, melius sin profici, & lege, futurus. Si expediet, eris auctor huius emptiōnis.

Caputē

Representatē

Representatō

Epigramma

Epitaphiastē

Epicicē

Epicicē

PIVS.

Inuisere

Alit vtrius.

A quo refugiat) Vetus lectio. ad quod refugiat. Fieret) pluris. Destinatu) Deliberatu, non impetu animi. Drusi) Subintellige putē. Accessi) Nō vidi, nec sum contēplatus. Fructū) Nescio. prouentus mihi est incognitus. Neutrius) Drusing & Coponianæ. Sed mihi) A me. Sensus est. Nō noui fructus istorū p̄diorū, nec poenitet de ratione fructū, apud me Plurimi est si dolore minuerit. Vtrius istorū) Vtriusq̄. Tēpore magis in eo) Meo vetera exēplaria habēt, vt mei calamitosi tēporis portus sint. Ratione) cōditiōne redituū. Vel representatiōne) Etiā numeratione oculata p̄sentitq̄ pecunia. De Silianis) Tranfigere te velē. Representādo) Ostendendo pecuniā manuariam vt autē, latine p̄sentem. Hermogenes est nomē, Trapezitæ Mercurialisq̄ salutarē glutoni, vt Persiano verbo vtat, appositum, quod ab Hermogenēs

Hermogenēs

Hermogenēs) Hic hoc est Mercurio, Autē cōcede) Lege. At cōcede. Mea manu) Nūc barbata manu propria.

Argumentū. CCXLIX.

PIVS.

RECVSAT) se ab aliquibus salutari, quare curat ne frequentia ad cum ventitet, curēt filio Ciceroni viaticum studiorum ex tabernis Argiletanis.

PVBLIA.) Principium alterius epistolæ. Ordo. Publia scripsit matrē tuam cum Publio ad me venturā, vt loquerer. Cum illo) Verba sunt superflua. Loquerer. Scribendum, vt loquerer. Id est rogauit vt alloquerer, nisi maus, vt subintelligere.

Apparebit) Legendum apparebat. Non illius) Publia, sed eius qui subornare volebat. Vna est vitatio) Vnum remediū si vitauero ne veniant. Nollem) Vt ad me veniant. Sed necesse est. Vt veniant) Vitare ergo non poterō. Hic ita possim.) Vt hic manens non opprimar, & in sperato superueniant. Admonitus occultabo me ac subterfugiam.

Opprimere.

Opprimar) Ab inuisentibus incautus inueniar. Vnde) Prisca lectio videbitur. Peregrinationis) Ad mulas Atticas. Accommodet) Cōpenset cum mercede ac annuo reditu, qui mihi ex Argiletanis tabernis soluitur. De Argiletano loco Romæ & vnde, meminerunt omnes, etiam epigrammatarius, Argiletanas matris habitare tabernas.

ad quod refugiat, cū ab ipso id fieret, destinatu vediturum. Queris a me, quod summū precū constitua, & quantū anteire istos hortos Drusi, tantū accessū propius, nunq̄ Coponianā villā veterē, & nō magnā. Noui syluā nobilē, fructū autē neutri, quod tamē puto nos scire oportere, sed mihi vtrius istorū tēpore magis meo, q̄ ratione æstimandi sunt. Possim autē assequi, nec ne, tu velim cogites. Si enim Faberianū venderē, explicare vel representatiōne nō dubitarē. De Silianis, si modo adduceretur, vt videret, si venales nō haberet, transire ad Drusum, vel tantū, quātū Egnatius illum velle tibi dixit. Magno etiā adiūcto nobis Hermogenes potest esse in representando. at cōcede mihi quæso, vt eo animo sim, quo is debeat esse, qui emere cupiat, vel seruiat cupiditati, & dolori meo, vt a te regi velim. Egnatius mihi scripsit, is siquid tecum locutus erit (cōmodissime enim per eū agi potest) ad me scribes, & id agendum puto. Nam cū Silio nō video confici posse. Pylia, & Atticæ salutē. Hęc ad te mea manu. Vide quæso quid agendum sit. Vale.

M. T. Cicero T. P. Attico S.

PVBLIA ad me scripsit, matrē suam, cū Publio vt loquerer, ad me venturam, & se vna (si ego paterer) moraturam. Orat multis, & supplicib⁹ verbis, vt liceat, & vt sibi rescribam, res q̄ molesta sit, vides.

Rescripsi me etiam grauius esse affectū, q̄ tum, cum illi dixissem me solum esse velle, quare nollem hoc tēpore eam ad me venire. Putabam, si nihil rescripsissem, illam cum matre venturam, nunc non puto: apparebat enim illas literas non illius esse. Illud autem, quod fore video, ipsum volo vitare, ne illę ad me veniant, & vna est vitatio, & ego nollē, sed necesse est. Te hoc nunc rogo, vt explore aliqua diem, hic ita possim esse, vt ne opprimar. Ages, vt scribis, temperate. Ciceroni velim hoc proponas, ita tamen (si tibi non iniquum videbitur) vt sumptus huius peregrinationis, quibus si Romæ esset, domūq̄ cōduceret (quod facere cogitabat) facile contentus futurus erat, ac commodet ad mercedes Argiletæ & Auentinæ, & cū

ei proposueris, ipse velim reliqua moderare, quem admodum ex his mercedibus suppeditemus, ei quod opus sit, præstabo: nec Bibulum, nec Accidinum, nec Messalam, quos Athenis futuros audio, maiores sumptus facturos, quā quod ex eis mercedibus recipietur. Itaq̄ velim videas, primum conductores, qui sint, & quanti: deinde vt sit, qui ad diem soluat, & quid viatici, quid instrumenti fati sit, iumento certe Athenis nihil opus sit, quibus autem in via vtatur, domi sunt plura q̄ opus erat, quod etiam tu animaduertis. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

GO vt heri ad te scripsi, si & Silius is fuerit, quem tu putas, nec Drusus facilem se præbuerit, Damaspum velim aggrediare. Is (opinor) ita parteis fecit in ripa nescio quotenorum iugerū, vt certa precia constitueret, quę mihi nota non sunt, Scribes ad me igitur, quicquid egeris. Vehementer me sollicitat Atticæ valetudo nostrę, vt verear etiam, nequa culpa sit: sed & pædagogī probitas, & medicī assiduitas, & tota domus in omni genere diligēs, me rursus id suspicari vetat. Quid igitur? Plura enim nō possum. Ego hic vel sine Sica (Tironi enim melius est) facillime possem esse, vt in malis. Sed, cum scribas videndum mihi esse, ne opprimar, ex quo intelligam te certum illius profectiōis diem nō habere, putauī esse commodius me isthuc venire, quod idem video tibi placere. Cras igitur in Sicā suburbano, inde quemadmodum suades, puto me in Ficulenfore. Quibus de rebus ad me scripsisti, quoniam ipse venio, coram videbimus. Vale.

M. T. Cicero T. P. Attico S.

Vam quidem & in agendis nostris rebus, & in consiliis inuendis, mihiq̄ dandis: in ipsis literis, quas mittis beneuolentiam, diligentiam, prudentiam mirifice diligo. Tu tamen, siquid cum Silio, illo ipso die, quo ad Sicā vëturus ero, certiorē me veli facias, & maxime cuius loci detractiōne fieri velit. Quod enim scribis extremi: vide, ne is ipse loc⁹ sit, cuius causa

E) Ciceroni filio. In via) Corrigere in via, itinere. Nō opus est facere sumptum in vestibus viaticis & endromydis, domi sunt.

Argumentum. CCL.

GO vt heri) Altera superioribus se iungenda. est argumentum facile de agro ditulo, de Tironē, ac reliquis frivolis ac minutis huiusmodi. PARS) Diuisit agrum suum iugeratim, particulam tibi tradet emendam. Ne qua culpa sit) Ne curetur indiligenter. Cur igitur) Non sanescit: vetus lectio, quid nō cur, habet. Non possum) Scribere. Tironi est melius) Tiro se habet meliuscule.

Vt in malis) Pro infortiori conditione. Opprimar) Incautus a Publica superueniente ruri deprendar.

Ficulenfore) Vico extra vicem, nescio an illo, de quo Martialis, incolis & veteres tu quocq̄ ficodulas. Non tamen puto, quinimo longe differre ficodulas, & vicum ficulensem autumo. Liniūq̄ opinor ficulenſis vici facere mentionem. A ficuum frequētia nomen habuit hic forte vicus quam genera rutila referunt. Idē rotidiores, Chalcedicę Lydię purpureę, & mamillang callistruticę, terinę candidatę. Rhodia nigra, & Tyburtina p̄cox. Porphyritis lōgissimo pediculo eminimis popularis dicta, vulgo vitidecula. Sub hyeme maturatur, lerotina Chelidonia.

Argumentum. CCLI.

TIRONEM melius se habere inquit, de hortis Silianis, ex quibus Silius iugera nonnulla detraxere volebat. TVAM quidem) Epistola nota. Consiliis inuendis. Capessendo cōfilio. Vel eo ipso die. Detractionem. Dicebat Silius se hortos vendere nonnullos, sed non integros, & super his tamen nonnulla iugera vel le detraxere. Extremi) Locū detractiōnem facere velle. Cuius causa) Propter cuius loci adipiscendi causam.

PIVS.

Ficulenfore ager.

Ficulenfore generi.

PIVS.

De tota re) De toto agro emendo. Caue detrahat illam partem, que est ocellus hortoru, propter quem fruendum totos hortos emero. Quo) Melius quod. Insumptum) Vna dictio que significat impensum, numeratum. In monumentum) Memoriam Tulliae. ἀλόγως) Inconsulte, iuge cum verbo frequenti. Nollem illud) Principium clausulae. Vrgeor) A dolore. Fani) Vellem esse sepulcrum. Collegi) Assurrexi, qui quassatus ac proiectus eram. Cogitationem) De hortulo. Argumentu. CCLII

PIVS.

PERstat in opinione sepulcri conficiendae tē pli. FANVM) In pri ori epistola dixerat se Fani velle facere, non sepulcrum, cui tamen insit religio, quae tolli non potest, quoniam sepulcra sacra ac heroes moueri non licet, religionem habent. Erui) Deleri ex animo. Poenam legis) Quae pro conditione modum aedificiis imponebat. ἀποθεώσις) Deificationem, nume.

Apotheosis.

Commutationes) Alienationes agrorum, quibus ius dominij trāffertur. Postertas) Ius sepulcri inuolabile est, quod Didymus in prouerbis, ἀκίβητα κλησίν, hoc est immobilia mouere non licere declarat. Plinius lib. ii. naturalis hist. Terra nouissime complexa gremio iam a reliqua natura abdicatos, tū maxime vt mater operiens, nullo magis sacramento, q̄ quonos quoq; sacros facit, etiam monumenta ac titulos gerēs, nomenq; prorogans nostrū & memoriam extendens cōtra breuitatē aui. Lege Plutarchum in vita Nūme, qui sacros mortuos appellat. Cic. de Legib. Deorum manium iura sacra sūto. Hos leto datos diuos habēto. Sūptū in illos, iustūq; minuūto. Et Iuriscōsulci de sepulcro violato. Trā q̄lli verba sūt hec. Matrē terā orabāt vt sedē getā daret.

Sepulcristus.

Plinius explicatus.

Exacuas) Ad vedendū ipellas ac p̄optiorē reddas & cupidiorē. Metaphora ab ferro ad aium. Alio loco) Diuersa regione vel situ placebit hortos emere. Illius Cluatii. Vtēdū) Ad hortos emēdos. Cras) Cōferas, subintellige colloquemur inuicē, ac rem cōtexemus. A tabellario) Accepi. Aegypta) Attici liberto. Belle se habere) Accepi. Mihi) Missi exemplum Bruti literarum ad te. Mearū) Quas ego ad Brutum. De Fano) Ordo est.

de tota re (vt scis) Est a nobiscogitatu. Hirtii epistola tibi misi, & recentē, & beneuole scriptam: ante, q̄ proxime discessi, nūq̄ mihi venit in mentē, q̄ plus in sumptū in monumentū esset, q̄ nescio quid, quod lege cōceditur, tantundē populo dandū esse, quod me magnopere moueret, nisi nescio quomodo, ἀλόγως fortasse. Nollē illud vilo nomine nisi Fani appellari, quod si volumus, vereor, ne assequi nō possimus, nisi mutato loco. hoc quale sit, quēso cōsidera. Nā etsi minus vrgeor meq; ipse propemodū collegi, tamen indigeo tui consiliū. Itaq; te vehemēter etiā atq; etiā rogo, magis q̄ a me vis, aut pateris te rogari, vt hanc cogitationem toto pectore amplectare. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Anū fieri volo, neq; mihi hoc erui potest, sepulcri similitudinem, effugere. Non enim tam propter p̄enam legis studeo, q̄ vt maxime assequar ἀποθεώσις quod poteram, si in ipsa villa facerem. Sed, vt saepe locuti sumus, commutationem dominorum reformido. In agro vbi cunq; fecero, mihi videor assequi posse, vt posteritas habeat religionē. Hē meq; tibi in epistola (fat ebor enim) ferendae sunt. Non habeo, ne me quidem ipsum quicum tam audacter cōmunicē, quā tū sint ibi res, si locus, si institutum placet. lege quā so legem, mihiq; eam mitte. Siquid in mētem veniet, quomodo eam effugere possimus, vtēmur. Ad Brutū siquid scribes, nisi alienum putabis, obiurgato eum, q̄ in cumano esse noluerit propter eam causam, quā tibi dixi. Cogitanti enim mihi nihil tā videtur potuisse facere rustice, etsi tibi placebit, sic agere de Fano, vt accepimus, velim cohortere, & exacuas Cluatii, nā etiā si alio loco placebit, illius nobis opera consilioq; vtēdum puto. Tu ad villam fortasse cras. A te heri duas epistolas recepi, alteram pridie datā Hilario, alterā eodē die a tabellario, accepiq; ab Aegypta literas eodem die, Pylam & Atticā plane belle se habere. Tuq; literae mihi reddite sunt tertio decimo die. Quod mihi Bruti literas, gratum, ad me quoq; misit, eā ipsam ad te epistolā misi, & ad eam exemplū mearum literarū.

De fano, si nihil mihi hortorum inuenis, siquidē tibi inueniendi sunt, si me tanti facis, quanti certe facis, valde probo rationē tuā de Tusculano. quis prudēs ad cogitandū sis, sicut es, tamē nisi magnē curē tibi esset, vt ego cōsequer id, quod magnopere vellem, nūq̄ ea res tibi tā belle in mentē venire potuisset: sed nescio quo pacto celebritatem requiro. Itaq; hortos mihi conficias necesse est. maxima est in Scapulae, celebritas, propinquitas, praeterea vbi sis, ne totū diē in villā. Quare anteq̄ discedis, Othonē, si Romae est, conuenias peruelim. Si nihil erit, et si tu meā stultitiā consuesti ferre, eo tamen progrediar, vt stomachere. Drusus enim certe vendere vult: si ergo aliud erit, nō mea erit culpa, nisi emero, qua in re, ne labar, quēso prouide. Prouidendi autem vna ratio est, siquid de Scapulanis possimus, & velim me certiorē facias, q̄ diu in Suburbano sis futurus. Apud Terentiā gratia opus est nobis, tuaq; autoritate, sed facies, vt videbitur. Scio enim, si quid mea interfit, tibi maiori curae solere esse, q̄ mihi. Hirtius ad me scripsit Sextū Pompeiū Corduba exisse, & fugisse in Hispaniā citeriore, Cn. fugisse nescio quo, neq; em curo. Nihil praeterea noui. Literas Narbonae dedit. XIII. Calen. Maii. Tu mihi de Canini naufragio quasi dubia remisisti. Scribas igitur, siquid erit certius. Quod me a molestia vocas, multū proficies, si locum fano dederis. Multa mihi ēs ἀποθεώσις in mentē veniūt: sed loco valde opus est. Quare etiā Othonem vide. non dubito, quin occupatissimus fueris, qui ad me nihil literarū. sed homo nequā, qui tuū commodū non expectarit, cum ob eam vnā causam missus esset. Nunc quidē, nisi quid te tenuit, suspicor esse in Suburbano. At ego hic scribendo dies totos, nihil egdē leuor: sed tamen aberro. Asinius Pollio ad me scripsit de impuro nostro cognato, quod Balbus minor nuper satis plane, Dolabella obscure, hic apertissime. Ferrē grauius, si nouae grimoniē locus esset. Sed tamē, qd impurius: O hominē cauendū, q̄q̄ mihi quidē, sed tenēdus dolor est. Tu quoniā necesse nihil est, sic scribes aliquid, si vacabis. quod putas oportere prouideri iam animi mei firmitate, grauiusq; quosdā scribis de me loqui, q̄ aut te scribere, aut Brutū. si qui me fractū animo, & debilitatum putat: scient quid literarū, & cuius generis cōficiā. Credo (si modo homines sint) existimēt me, siue ita leuatus sim, vt animū vacuū ad res difficiles scribendas afferam, reprehendendū nō esse: siue hanc

De fano valde proboratiōē tuam, si hortos non inuenis. Scire debeas fuisse in animo Ciceronis hortos emere, & in iis dicare Fani filiae: nunc cenfer Atticus si non inuenit hortos, vt dicaret alibi, probat consiliū Cic. si hortus non reperitur. Celebritatem) Vt huiusmodi hortus pateant omnibus. Iuxta illud de tritio. Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. Conficias) Pares. In Scapulae) Hortis. Propinquitas) Loci, iuxta urbem. Praeterea) Si emis in p̄pino, es in vrbe, non extra. Vbi sis) Locus est. Totum diem) Consumes. sed fruēris vrbe & villa. In villam) In rusticum secessum. Si nihil erit) Si nihil a te fiet de his hortis. Eo progrediar) In tūm prouehar garriendo & nugando. Stomachere) Indignēris, nauisam cōtra has ac me reposconem voces. Corduba) Quae est in vteriori Hispania vltra Bethim flumiū. Multa) Epigramata, eruditē & scite inscriptiones. In dedicationē fani. Loco) Frequētia hortensū vbi ponat ara vel statua filig. Qui ad me nihil literarū) Subintellige dederis. Alii codices habēt, quia. Aberro) Auferor ex faucibus doloris tāq; leonis. Cognato) An filii Quinti, an patris Minor) Junior p̄pter Balbū patris seniorē. Obscure) Cautius. Acrimonie) Scribēdū, egritudine, hoc est dolori. vox Plautina. Expressit illū Ouidianum, Vix habet in nobis iam noua plaga locū. Mihi quidē) Iure imposuit, qui iam iam dedi, aut aliquid tale. Est Apoptoseps figura indignatibus grata. Tenēdus) Ne eripat in conuicia. Necesse nihil est) Qui liber es. Prouideri) Occurrere magna animi firmitate atq; constantia cōtra linguas malignorum. Firmitatem) Vetus lectio, firmitate. Grauius) Malignus, acerbis. Quid literarū) Quod scribendi genus aggressus sū, tūc videbit me fortem ac magnanimū.

Liceti.

Aberrationē) Fugā. Soluero) Orā Circes, aut Loto- phagos. Liceti) Appreciari, emi. Loci) Occasionis, Commoditatis. Veniunt) Pro- mercales erūt. Quid fieri) le- ge, quod. Cusini) Nomē p- priū. Publicanus) Vestigalis reip. Clodij) Horti. Eo cō- fugiam) Verā me illuc, eos emā. Qd etiā) Edificarem.

Tomos.

Antisthenes

Nō habuero) Post hęc Aldi ni codices nō habēt. i. na- ctus. Antiqu⁹ codex τóμος hoc est tractat⁹. Placuit) An- tisthenis Tomos, de quo Epi- grāmaticus poeta, Tomosq; vilis. Antisthenis) Fuerūt quatuor p̄clari Antisthenes, vñ⁹ Atheniēsis Socratis disci- pulus p̄ceptor Diogenis, scri- psit de Magica. Fuere & alii tres, vñ⁹ de schola Heracliti, alius Ephesus, tertius Rho- dius historicus. Diogenes au- ctor. Antisthenes Sybarita nobilē vestē elaborauit, i qua varij dij & terrę erāt depictę. Hęc quotānis in Lacinie lu- nonis tēplo suspēdi miraculi causa solebat, quā a Dionysio Syracusano Carthaginenses exx. emerūt, Auctor Aristotales de admirādo auditu. De primo reor intelligere Cic.

Antisthenes

Argumentū. CCLIII. XPEctauerat aliquid de Pollionis literis, tabellariū mitteret si necessitas occurreret. Othonis horti p̄uidēdi. TABEL- larius) Distincta est hęc apri- ori epistola. Scripsisse) Lege scripsisse verit⁹ tautologian. Tabellariis) Ad te destinā- dis. Respondebat) Lege, re- spōdebat. Aliqd) Materię ad scribēdū. Silius) Sermo de Sillio dabit occasionem.

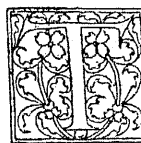
PIVS.

Argumentū. CCLIII. DVBITAT Atticus ne Ciceronis gratia latendo minuatur, re- spōdet, mox de Cæsaris An- ticationibus, qui cum sum- ma Ciceronis laude s- runt. QVALIS) Diuisa a superiori quoque corpore epi- stola. Vituperatio.) Anti- catones. Eo libro) Cæsā- ris. Colligit) Cæsar. Im- petrabis) Dic imperabis, tu- is, videlicet libraris.

PIVS.

Aberrationem a dolore delegerim, quæ maxime libe- ralissima, doctoque homine dignissima, laudari me etiā oportere. Sed cū ego faciā omnia, quæ facere possim ad me adiuuandū: tu effice id, quod video te non mi- nus, q̄ me laborare. Hoc mihi debere videor, neq; le- uari possē nisi soluero aut videro me posse soluere. i. locū, qualē volo, inuenero. Heredes Scapulę, si istos hortos (vt scribis) tibi Othonem dixisse, partibus quatuor factis, liceri cogitāt, nihil est scilicet emptori loci, sin veniunt, quid fieri possit videbimus. Nā ille locus publicanus qui est Trebonij, et Cusini, erat ad me allatus: sed scis areā esse, nullo pacto probo. Plo- ciæ sane placent, sed non puto esse venales. De Drusi hortis quibus ab his abhorreas (vt scribis) tamen eo confugiā, nisi quid inueneris. Edificatio me nō mo- uet, nihil enim aliud ædificabo, nisi id quod etiā si il- los nō habuero τóμος, mihi sic placuit, vt cetera An- tisthenis hominis acuti magis q̄ eruditi.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Abellarius cū ad me sine literis tuis ve- nisset, existimaui tibi eā causam nō scri- bēdi fuisse, q̄ pridie scripsisses ea ipsa, ad quę rescripsi hac epistola. Expectarā tamē aliquid de literis A sinii Pollionis,

sed nimium ex me ocium expecto, q̄q̄ tibi remitto, nisi qd necesse erit, nec ne habeas scribere, nisi eris valde ocio- osus. De tabellariis facere, quod suades, si essent vllæ necessarię literę (vt erāt olim) cū tamē breuioribus diebus quotidie respondebat tēpori tabellariis: & erat aliquid Silius, Drusus alia quædam, nunc nisi Otho extitisset, quid scriberemus, non erat. Ipsum dilatatum est, tamen alleuor, cum loquor tecum absens: multo etiā magis cū tuas literas lego. Sed quoniā etiā abes (sic enim arbitror) & scribēdi necessitas nulla est conquiescent literæ, nisi quid noui extiterit.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Valis futura sit Cæsaris vituperatio contra laudationem meam perspexi ex eo libro, quem Hirtius ad me mi- sit, in quo colligit vitia Catonis, sed cū maximis laudibus meis. itaq; misi librum ad Muscam, vt tuis libraris daret. Volo em̄ eum diuulgari: quod quo facilius fiat, impera bis tuis

συμβουλεύειν, sæpe conor, nihil reperio: & quidē nihil habeo, nisi ἀριστοτέλους πρὸς ἀλέξανδρον, sed quid simile? Illi & quæ ipsis honesta essent scribebant, & grata Alexandro, & quid tu eiusmodi reperis? Mihi quidē nihil in mentem venit. Quod scribis te vereri, ne & gratia, & autoritas nostra hoc meo mcerore minuatur: ego quid homines, aut reprehendant, aut postu- lent, nescio. Ne doleam? qui potest? ne iaceam? quis vnq̄ minus, dum tua me domus leuabat? Quis a me exclusus: quis venit, qui offenderetur? Vale.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Astura sum a te profectus. Legere isti læti, qui me reprehendunt, tam multa non possunt, q̄ ego scripsi, q̄ be- ne nihil ad rem, sed genus scribēdi id fuit quod nemo abiecto animo fa- cere posset. XXX. dies in hortis fui. Quis aut con- gressum meū, aut facilitatem sermonis desiderauit? Nunc vbi sum ea lego, ea scribo: vt ii, qui mecū sunt, difficilius ocium ferant, q̄ ego laborem. Si quis re- quirat a te, cur Romæ nō sum, quia discessum est: cur non sum in his meis prædiolis, quæ sunt huius tem- poris, quia frequentiam illam non facile ferrem. Ibi sum igitur, vbi is, qui optimas Baias habebat, quorā- nis hoc tempus cōsumere solebat. Cum Romam ve- nero, nec vultu, nec oratione reprehendar. hilarita- tem illam, qua hanc tristitiam temporum condieba- mus, in perpetuum amisi. Constantia & firmitas nec animi nec orationis requiretur. De hortis Scapulæ hoc videt effici posse, aliud tua gratia, aliud nostra, aut præconi subiiciantur. id nisi fit, excludemur: sin ad tabulam venimus, vincemus facultates Othonis nostra cupiditate. Nam quod ad me de Lentulo scri- bis: non est in eo. Faberiana modo res certa fit, tuq; enitare, quod facis. qd volumus, consequemur. Quod queris quādiu hic. paucos dies, sed certū non habeo, simulac constituero, ad te scribā, & tu ad me quādiu in suburbano sis futurus. Quo die ego ad te hęc mi- si, de Pilia, & Attica mihi quoq; eadem, quæ scribis, & scribuntur, & nunciuntur.

Aliud) Precium minuere gratia & auctoritate tua cum Scapula, & ego non nihil efficiam mea. Nisi) Melius erit vt auctiori subiiciat, ac plura offerenti distrahatur. Ad tabulam) Instrumētum em- ptionis, vnde tabelliones. Vincemus facultates) Offeremus plura q̄ possimus. Cupiditate) Emacitate, In eo) Proposito non perseuerat. Enitare) Scribendum, enitare, Quādiu hic) Eritus.

συμβουλεύειν) Delibera- tiui genus dicendi videlicet. Nihil habeo) Qd reperia, amisi vires dicendi ac mate- riā. Alij codices habēt, Et quis- dem mecum habeo ἀριστο- τέλους, hoc est Aristotelis ad Alexandrum. Quid simile) Habet illa materia cū mea?

Isti) Aristoteles & ceteri ad Alexandrum scribentes. Eiusmodi) Quid tale in Cę- sare reperies gratum Cæsari & honestum? Laudari regia dignitas potest, Tyrannis nō potest. In mentem venit) Quid in Cæsare laudem, qui patriam oppressit. Qui pos- test) Quomodo fieri potest? res naturalis est dolor. Qui cum accentu circūflexo scri- bitur. Iaceā) Me ipsum cō- temnam. Quis vnq̄ min⁹?) Remedium sibi afferre po- tuit videlicet ne iaceret. per interrogatiōem pronuncia- dum. Tua domus) Florens fortuna tua mihi dolorem exhaurebat, nunc mea simi- lis afficit ac dolorem auget. erat funesta (vt apparet) At- tici domus.

Argumentum. CCLV. REPENDitur a scio: lis q̄ latitat. extare ocium rationem ait, quod scribit ea quæ mirifice posteritati proderunt. Se vē- turum Romam, inquit con- firmatum, sed hilarerit, quo- niam irrecuperabilis est hila- ritas. De hortis Scapulę & re- liquis nonnulla. AD Astu- ram) Epistola diuersa suam caput habens. Facilitatem) Sine austeritate, rusticitate, ve vlla adeuntes admitti. Nō ipsum) Scribe, nūc vbi sum. Discessus) Beroaldus & re- cte scribit discessum est, quia Roma discessi ne habeat in- constans, non venio Romā. Sunt huius temporis) Per- tinent ad hoc tempus anni. Erant em̄ molles & frigidius- cilli. Baias) Baianū ruscullū, hoc tamen illi præponebat. Condiebam) Temperabā.

PIVS.

Tabula

Argumentum. CCLVI.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

PIVS.

VIDE est affectus Fano de quo superi. Cōsolationes omnes respicit, hortos cuius, latibulsi doloris sui. NIHIL erat) Epistola ista a superioribus gēda. Futurus) Lectio emē datur, abfutura. Legō) Stru deo, per dūctor doctos. Quādo ex hoc loco) Sum dūces futus. Verum) Quod ex du obus poti. φιλῆτος) Lege φιλῆτος, hoc est querula calamitas. Incurfabit) Incurrer. Attulisti) Legendū & tulisti. Omnes tuas) Principium claufulae sequentis. Vnam hanc in rem) Ad doctorem meum leniendum. Scapulæ) Hortos. Si volet) Vendere volo Silianos. Drusus ager) Scribunt nō nulli, Drusus ager, hortus Drusus post Silianū mihi placet. Inuiste) Vetus lectio Inde Cufini, subintelige mihi placet hortū. Summa leuatio) Vitimum leuamenti mei remediū. πρόλαμα) Vituperationis) Anticatum. Scripsi) Legendum, scripti, pro scripti, ut dixi pro dixisti, ista dictionum eclipsi etiam Ciceronem delectauit. Melius tamen leges scripsit & ad Cæsarem referes qui scripsit contra liberos Ciceronis in Catonis laudem compositos. Certiorum) Quid de libris his effeceris. Nisi) Ordo, Fanum nisi hac ætate absolutum erit, scelere me liberatum non putabo, quam rem vides integram restare. Quæ ædificatio Fani non modo non est perfecta, sed est integra, vix videlicet incepta. Clodia) Horti Clodia. Res) Horti. Secundum) Post. Interpellatione) Molestiis impediētibz generosis heroscosq; conatus. ASCENSIVS. Si Silius volet) Legō nolet, vt sit, si Silius nolet, scz videri hortos suos aut agrum suū Drusus ager placet, qui nō placeret si Silius volet.

Philætiō. Incurfare.

Propofina.

Secundum.

ASCENSIVS

Nihil erat quod scriberem, scire tamen volebā, vbi esses: si abes, aut abfuturus es, quādo rediturus esses: facias igitur velim me certiorē. Et quod tu scire volebas, lego. Quādo ex hoc loco, postridie Iduū Lanuuii constitui manere, inde postridie in Thufculano, aut Romæ, vtrū sim facturū, eo ipso die scies: Scis q̄ sit ἐπιπέλας συμφορὰ minime vito quidē, sed tamen auide sum affectus de Fano, quod nisi (nō dico effectū erit) sed fieri videro, audebo hoc dicere, & tu (vt soles) accipies: incurfabit in te dolor meus non iure ille quidē, sed tamen feres hoc ipsum, quod scribo, vt omnia mea fers, & tulisti. Omnes tuas consolationes, vnā hāc in rē velim conferas. Si queris qd optē: primū Scapulæ, deinde Clodiæ, postea si Silius nolet, Drusus ager, inde Clufini & Treboni. Puto Terētium esse dominū Rebilliū fuisse certo scio. Sin autē tibi Thufculanū placet, vt significasti quibusdā literis, tibi assentiar. hoc quidem vtiq; perficies, si me leuaris, quē iam etiā grauius accusas, q̄ patitur tua consuetudo. Sed facis summo amore, & victus fortasse vitio meo. Sed tñ si me leuari vis, hęc est summa leuatio. Vel, si verū scire vis, vnā Hirtiū epistolam si legeris, quę mihi quasi ἐπιπέλας videtur eius vituperationis, quā Cæsar scripsit de Catone, facies, quid tibi visum sit, (si tibi erit cōmodū) me facito certiorē. Redeo ad fanū: nisi hac ætate absolutū erit, quā rē vides integrā restare, scelere me liberatū nō putabo: nullū. a te desideravi diem literarū. Videbā enim, quę scribis: & tamē suspicabar, vel potius intelligebā nihil fuisse, qd scriberes. Ad. VI. Iduū vero & abesse te putabā, & plane videbā nihil re habere. Ego tamē ad te fere quotidie mittā. Malo enim frustra, q̄ te nō habere, cui des, si qd forte sit, qd putes me scire oportere. Itaq; accepi. VI. Iduū literas tuas inanes. Quid em habebas, qd scriberes? Mihi tñ illud, quicqd erat nō molestū fuit: nihil aliud scire me noui, nisi te nihil habere: scripsi tñ nescio quid de Clodia. Vbi ergo ea est aut quādo ventura? Placet mihi res sic, vt secūdū Othonem nihil magis, sed neq; hāc venditurā puto. Delectatur enim & copiosa est: & illud alterum, q̄ sit difficile, te nō fugit: sed obsecro enitatur, vt aliquid ad id qd cupio, excogitemus. Ego me hinc postridie exiturum puto: sed aut in Thufculanū, aut domum,

inde fortasse Arpinū, cum certū sciero, scribam ad te. Venerat mihi in mentē monere te, vt id ipsum, quod facis faceres. Putabam enim cōmodius te idem istud domi agere posse, interpellatione sublata. Ego postridie Iduū (vt scripsi ad te ante) Lanuuii manere constitui, inde aut Romæ, aut in Thufculano: scies autem vtrunq;. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Qvod scis recte illā rē fore leuamento, bene facis, cū id efficias (mihi crede) perinde vt existimare tu non posses. Res indicat quātopere id cupiā, cum tibi audeā confiteri, quīs non ita id te probare arbitrer: sed ferēdus tibi in hoc meus error, ferendus: immo vero etiā adiuuandus. De Othone diffido, fortasse, quia cupio: sed tamen maior etiā res est q̄ facultates nostræ: præsertim aduersario, & cupido, & locuplete, & herede. Proximum est, vt velim Clodiæ, si ista minus confici possunt, effice quiduis. Ego me maiore religione, q̄ quisq; fuit vllius voti obstrictū puto. Videbis etiā Trebonianos, etsi absunt domini. Sed, vt ad te heri scripsi, considerabis etiā de Thufculano, ne æstas effluat, quod certe nō est committendū. Et Hirtiū aliquid ad te συμπελας de me scripsisse facile patior. Fecit enim humane, & eius epistolam ad me nō misisse multo facilius: tu enim etiā humanius. Illius librum, quē ad me misit de Catone, propterea volo diuulgari ab tuis, vt ex istorū vituperatione sit illius maior laudatio. Quod p Mustelā agis, habes hominē valde idoneū, meiq; sane studiosum. Iam inde a Pontiano. Perfice igitur aliqd. Quid aut aliud? nisi vt aditus sit emptori, quod per quēuis heredē potest effici. Sed Mustelam id perfecturum, si rogaris, puto: mihi vero locū, quem opto ad id quod volumus, dederis. & præterea illa Siliū, & Drusū nō satis δινοδωλονά mihi videtur. Quid enim sedere totos dies in villa ista? Igitur malim primū Othonis, deinde Clodiæ. si nihil fieri, aut Druso ludus est suggerēdus, aut vtendū Thufculano. Quod domi te inclufisti, ratione fecisti. sed quęso cōfice, & te vacuum redde nobis. Ego hinc, vt scripsi antea, postridie Iduū Ian. deinde postridie in Thufculano. Cōtudi. n. animū, & fortasse vici, si modo pmāsero. Scies igitur fortasse cras, ad summū perendie. Sed qd est q̄so? Philotimus

Argumentū. CCLVII. DE HIRTI epistola PIVS. sympathetica nōnulla, mox de Anticato ne promulgando, vt ex eorū vituperatione laus Catoni accrescat, ad hortos deinde trāsit. De Sexto Pōpeio mox agit. QVOD Scis) Epistola noua. Recte illam rē fore) Ad illum negociū pertinere de hortis, quo leuamen doloris mei affuturū spero. In illam rem) Ad Hortense negociū. Leuamēto) Iūge cū fore, qd sperabis recte fore leuamēto in illā rē. Cū id esset) Scribēdū, cū id efficias. Perinde vt) Supra q̄. Existimare tu nō posses) Nūq; cogitare posses quātum boni efficias. hoc agēdo. Qd id non ita) Prisca exemplaria. Qd id non ita. Diffido) Venditurū. Maior res) Emptio hortorū & precii. Aduersario) Qui cōcurrit in emptione & grādi precio licitatur. Maiori religione) Voto in hoc loco, & reatu voti. Iuxta illud Plautinum, Religio fuit denegare nolui. Scio alias opinari religionē apud Plautū poni pro metu quem secutus est Maro illo verū, iam tum religio pauis terreat agrestes. Religiō hic ponitur pro metu ne incurrat scelus. Supra scelere me liberatum non putabo. Domini) Hortorū, villicos coque tibi ostēdere. συμπελας) Miseranter. Meiq; studiosum) Vetus lectio, Mei sane studiosum. Iam inde) Qui Mustela mihi fauere cōpōt ex quo in Pontiano negotio illum adiui. in causa videlicet cōtra nescio quem Pontium. Perfice) Dum calet Mustela, quem postea oppugnauit Cicero in Philis. & alibi Taxiarches, id est dūctor ordinis in militia dicitur. Aditus sit emptori) Intrare in possessionem possit emptor, ad quam eum promouere potest quis hæres, erant hortū hereditarij. Præterea) Deformis area, quomodo suppleretur, reperire non potui. δινοδωλονά) Patrifamilias officia. Summū) Ad summū plus min.

Religio.

Oecodepositica.

Nec Catini) Beroaldo placet, Negat Catine. De Sexto Pōpeio intelligit, q Piraticā exercēs mare infestum habebat, Siciliāq occupauerat, q postea victus est ab Octauiō & Agrippa. Fuluiaster) Fuluii amicus. Beroaldus contra opinionē Laurētij Vallen Fulminaster, emēdat, tāq fulmina, hoc est panicos terrores iaceret. *Σωτήριμα*) Opa animi arcana. Ne his verbis) Sed diuersis vt tecū garrira valeā. *ἀκρόσια*) Incuriositas. *ἀνεκτότητα*) Tolerabiliora.

Fuluiaster.

Fulminaster

Acedia.

PIVS.

Argumentū. CCLVIII.

LITERÆ & studiū nō leuāt, nō exonerāt animū Ciceronis læsum, sed augēt dolorē epistolę Artici valde leuant & corroborant. De Mustellę hortis, Hirtio. Anticatonibus, Attica. DE CÆSARE Separatę hoc ordine sunt literę vt nos ordingim⁹. Eū) In oib⁹ codicibus, quos ad hęc vsq diē legerim turpe caluitiū inest si somnare liceret, diuinare, q potest sic emēdatē. Eū victi nū Quirini mallo. Execraē Cēsare, vt quē haste Romuli donet q tāq pater vrbis hactā in Cēsare vibrare deberet. Iuxta illd Catullianū i eūdē Cēsare. Cynede Romule, hęc videbis & feres. Huc vergit illud Satyri Agnatis, Nec galetā quas, nec terrā cuspide pulsas. Peruulga) Legūt aliq perurge, ista. Defendo puulga ex supioribus Hirtii librū volo diuulgari ab tuis, vt ex istorū vitupatione sit illi⁹ maior laudatio. Inferi⁹) Hirtii librū diuulga. Amici) Cēsaris eloquētia ac animi vigor incredibilis. *ὑποθεσις*) Subiectā, materia. Et Lanuuiō) Scribēdū ex Lanuuiō. Oci⁹) Dic soci⁹. An ad decē annos) Qm pinde hinc ad decē ānos dolebo, vt nūc doleo. Nihil literę) Proficiūt. Ne etiā cōtra) Ne obsint iſq. Durior) Magis apatheia, & dolori impenetrabilis si literas nō callerē, quę ppter ocū ac vitā vmbaticā animos molliūt & fascinat. Iuxta illd Ouid. Scilicet ingenuas animū excoluisse per artes Emollit mores, nec finit esse feros. Alibi) Et studio mores conuenienter eunt. Isto animo) Docto & vmbatico. Tu igitur) Cōsolare me frequenter. Incommodo) Commodo cum tuo scribe. Occurrā) Prouocabo te scribentem. Scribentis) Superuenientibus nostris interpellabo. Id quidē) Scribere. Nomen) Pecunia debita, res alienū.

negat Catine Pōpeiū teneri, quā de re literarū ad Clodiu Patauinū missarū exēplū mihi Oppius & Balbus miserāt: sed id factū arbitrari, bellūq; narrat reliquū satis magnū. solet oīno esse Fulminaster: sed tñ liquid habes mitte. Volo etiam scire de Gabiniano naufragio, quid sit. ego hic duo magna *σωτήριμα* absolui. Nullo em̄ alio modo a miseria quasi aberrare possū. Tu mihi, etiā si nihil erit qd scribas, qd fore ita video, tñ idipsum scribas velim, te nihil habuisse, qd scriberes, dumodo ne his verbis. De Attica optime *ἀκρόσια* tua me mouet. Et si scribis nihil esse. In Tusculano eo comodius ero, q & crebrius tuas literas accipia, & te ipsum nōnūq; videbo. Nā cętera qd *ἀνεκτότητα* erant Asture, nec hęc, quę me refricāt, hic me magis angūt, et si tamen vbicūq; sum, illa sunt mecum.

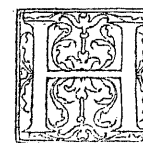
M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

DE Cæsare vicino scripserā ad te, quia cognorā ex tuis lris, eū Quirini malo q Saluti. Tu vero peruulga Hirtii, id em̄ ipsum putarā, qd scribis, vt cū ingenū amici nostri pbarē *ὑποθεσις* vituperādi Catōis irrideret. Vincā (opinor) animū: ex Lanuuiō pergā in Tusculanū, aut em̄ mihi in perpetuū fundo illo carēdū est (nā dolor idē manebit tā tūmodo socius) aut nescio, qd interfit, vtrū illuc nūc veniā, an ad decē annos. Neq; em̄ ista maior admonitio, q quibus assidue cōficior & dies & noctes. Quid ergo inquires? Nihil literę in hac quidē res Vereor, ne etiā cōtra, nā essem fortasse durior. Isto em̄ animo nihil agreste, nihil inhumanū est. Tu igit, vt scripsisti, nec incommodo cū tuo, vel (binę em̄ tātū potuerūt literę) occurrā etiā, si necesse erit, ergo id quidē, vt poteris. De Mustella, vt scribis, et si magnū opus est, eo magis delabor ad Clodiā, q in vtroq; Faberianū nomē explorādū est: de quo nihil nocuerit, si aliquid cū Balbo eris locutus. Et qdē, vt res est, emere nos velle, nec posse sine isto nomine, nec audere incerta. Sed quādo Clodiā Romę futura est, & quāti rē æstimas: eos prorsus expecto, nō quā illud malim, sed magna res est, & difficile certamen cū cupido, cū locuplere, cum hærede, et si de cupiditate nemini concedam,

cæteris rebus infirmiores sumus. Sed hęc corā Hirtii librū (vt facis) diuulga. De Philotimo idē & ego arbitrabar. Domū tuā pluris video futuram vicino Cæsare. Tabellarium meū hodie expectamus. nos de Pylia & Attica certiores faciet. Domi te libeter esse facile credo: sed velim scire, quid tibi restet, aut iam ne confeceris. Ego te in Tusculano expecto, eoq; magis q Tironi statim te venturū scripsisti, & addidisti, te putare opus esse. Sentiebam omnino quantū mihi presens prodesse: sed multo magis post discessum tuū sentio, quā ob rē, vt ante ad te scripsi, aut ego ad te totus, aut tu ad me, quod licebit.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Heri nō multo post q tu a me discessisti, puto qdā Vrbanū (vt videbatur) a me mādāta, & literas attulerūt, a C. Mario Cn. Filio multis verbis agere mecū, per cognationē, quę mihi secū esset, per eū Mariū, quē scripsissem, per eloquētiā L. Crassi aui sui, vt se defenderē, causamq; suā mihi perscripsit. Rescriptū patrono illi nihil opus esse, quoniā Cæsaris ppinquū eius omnis potestas esset, viri optimi, & hominis liberalissimi, me tamen ei fauturū. O tēpora fera, cū dubitet Curtius Cōsulatū petere. Sed hęc hæctenus.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

DE Tirone mihi curę est, sed iā scia quid agat. Heri em̄ misi, qui videret, cui etiā ad te literas dedi. Epistolā ad Cæsarem tibi misi. Horti, quā in diem proscripti sint, velim ad me scribas. Vt me leuarat tuus aduētus, sic discessus afflixit. Quare cū poteris, id est cum Sestii auctioni operā dederis, reuifus nos, vel vna dies mihi erit utilis: quid dicā gratius? Ipse Romā venire, vt vna essemus, si satis consiliū quadā de re haberem. Tirone hæbeo citius, q verebar. Venit etiam Nicias, & Valerium hodie audiebā esse venturū, quibus multi sint, magis tamē ero solus, q si vnus esses. Sed expecto te a Peduceo vtiq; . Tu autē significas aliquid etiam ante, verū id quidem, vt poteris. De Virgilio, vt scribis. hoc tamen velim scire, quādo auctio. Epistolā ad Cæsare mitti, video tibi placere. Quid queris? Mihi quoq; idē maxime placuit, & eo magis, q nihil est in ea nisi optimum, & optimi ciuis: sed ita optimi, vt tempora, quibus parere omnes

Cæteris rebus.) Pecunia neruo rerū. Quod licebit) Facere poteris.

Argumentū. CCLIX.

DE Estatur tempora sua, quibus bonis in vrbe nec locus nec securitas, hęc cōprobat Allato Marii cuiusdam exemplo. HERI non multo) Hoc est alterius epistolę principium. Cn. Cornifio) Emēdat Beroaldus, Cn. filio. Scripsissem) Literis posteritati commēdassem. Propinqui) Affinis. Cēsar em̄) Marianus fuit. quare circūfertur celebre Sylle dictū, Cæsari multos Marios inesse. O tempora fera) Vetus litera, O tēpora. o mores. Exclamatio Ciceronis in Catilinam, ad quam respexit Epigrammaticus poeta sic, Dixerat, O mores, O tēpora Tullius olim Sacilegum strueret cū Castilina nefas. Quid si scribas? O temporā fea, Barbara vide licet, horrida, immania tēpora, quibus vitis patent honores, strumē dibapho vestitur, affini volāt, aquile reptūt. Cicet. libro. x. in Catilinam, O tempora, O mores. Senatus hoc intelligit. Consul videt, hic tamen vituit.

Argumentū. CCLX.

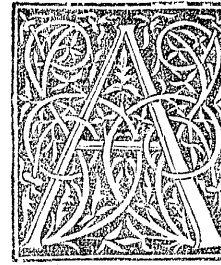
TIRO Ciceroni curę est, De hortis iterat. Ab Attici p̄sentia expectat noua certiora. Cōsulit Titum an ad Cæsarem scribenda sit quædam epistola. Nō vult debere, potius pro scribere. DE TIRONE) Sestige a superioribus, Proscripti Venales facti. Leuarat) Exonerauerat. Auctioni) Publicę venditioni. Vel vna) Saltem vna dies ponitur vt iliter, cætera effluunt. Satis consiliū) Si consiliū cepissem de re quadam nostra, Solus) Alludit illi dictorio Africani, sed a contrario declamat, nunq minus solus sum q cū maxime sum solus. Significat Cicer. quod illis non magis lætetur q si non adessent. Vtrum) Scribe, verum. Auctioni) Fiet.

PIVS.

In temporā nostra.

PIVS.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

D Ciceronem ita scripsisti, vt neq; seuerius, neq; temperatius scribi potuerit, nec magis, q̄ quemadmodū ego maxime vellem. Prudentissime etiā ad Tullios. Quare aut ista proficient, aut aliud agamus. De pecunia vero, video a te omnem diligentia adhiberi, vel potius iam adhibitam esse. efficit enim, a te hortos habeo. Nec vero vllū genus possessionis est, quod malim, maxime scilicet ob eam causam, quae suscepta est, cuius festinationem mihi tollis, quonia de estate polliceris, vel potius recipis. Deinde etiā ad κατὰ βίωσιν, καὶ ἡσυχίαν mi nuendam, nihil mihi reperiri potest aptius, cupiditas impellit me interdū, vt te hortari velim, sed me ipse reuoco. Nō enim dubito, quin quod me valde velle putas, in eo tu meis cupiuitate vincas. Itaq; isthuc iam p̄fecto habeo. Expecto quid istis placeat de epistola ad Caesarem. Nicias te (vt debet) amat, vehementerq; tua sui memoria delectatur. Ego vero Peduceum nostrum vehementer diligo, nam & quāti patrē feci, totū in hunc ipsū persequor, & que amo, atq; illū amari, te vero plurimū, qui hoc ab utroq; nostrū fieri velis. Si hortos inspexeris, etsi de epistola certiorē me feceris, dederis mihi quod ad te scribā: sin minus, scribā tamen aliquid. Nunq̄ deerit, gratior mihi celeritas tua, q̄ ipsa res: quid enim indignius? Sed iam ad ista obduruimus, & humanitate oēm exuimus. Tuas literas hodie expectabā, nihil equidem, vt ex his noui. Quid enim? Verūtamen Oppio & Balbo epistolas deferri iubebis, & tamen Pisonē sicubi, de auro Faberij, si venerit, videbis, vt tantū attribuat, si modo attribuetur quantū debetur, accipies ab Erote. Ariarathes Ariobarzani filius Romā venit: vult opinor regnū aliquod emere a Caesare. Nam quomodo nunc est, pedem vbi ponat in suo, non habet omnino. eum Sestius noster parccius publicis occupauit, quod quidem facile patior. Veruntamen q̄ mihi summo beneficio meo cum fratribus illius necessitudo est, inuito eum per literas, vt apud me dītersetur. Ad eam rem cum mitterē Alexandrū, has ei dedi literas. Cras igitur auctio Peducei, cum poteris: etsi impedit fortasse Faberius, sed tamen, cum licebit. Dionysius noster

NEC Magis Scribi potuit. Quēadmodū Vt nō aliter desiderare, cōsiderandū hoc est verbū quēadmodū rarer ita locari. Aliud agamus) Ne ulterius laterē lauem & podicē, vt (Graecidicū) abstergeam, & Aegyptiū De speratis Hippocrates vetat adhiberi medicinā. Efficit) Quod cupio. Habeo) Spero me habiturū labore tuo. Sed potius) Dic vel potius. Recipis) Onustuum pecunia. κατὰ βίωσιν) Tentū vicium vel depreffionē vitae interpretatur Aldus. Beroaldus vero meus vitae desperationē. Sui memoria) Quē eum sepe in animū tuum reuoces, memoriā eius viridē conferues. Dederis) Materiam mihi scribendi. Deerit) Scribendū vicissitudo. Pisonem) interpellabis. Sicubi) Si aliqua via & modo. De auro) Prouidit. Attribuat) Faberij soluat. Ariarathes) Cui patet auctore Maximo Valerio, regno cessit, ac nolenti diademata viues imposuit. Pulchra concertatio, patris coronam imponere nitentis ac filii recusantis: Pater huius fuit Ariobarzanes, quem Cicero libro. xv. Epist. fam. ἐστὶν & φιλῶν μῶν hoc est pium & amicum Romanorum appellat. Quomodo nunc est) Si regnum eius spectes, nihil eo spoliatus. Parccius) Peregrinis siue vectigalibus & attributis glebae colonis, pensibus aduentitorum, incolatibus externorum, graece παροικία, a verbo παρῆναι quod est incolere. Parccia igitur. Sic enim, scribendū est, pro incolatu ponit Hieronymus ad Ripatiū. Miror sanctū episcopū, in cuius parccia esse presbyter dicit ac quiete furori eius. De parccia an sit incolatus lege Hieronymum ad Furiam. Argumentū. CCLXIII. ENominibus Titus dubitare Ciceroni videtur quod ad eum refert, Cicero vero non dubitat, in quo diligentiam Tite peculiarem notat.

Pres. Spinther. Apographa. Agiographa.

πολιτικοί) Ciuiles viri. Pro repudiatione) Qui simulat, repudiat, discedere vult ab amico q̄ causas querit. De Cerelia) Ante hanc in Aldinis codicibus sunt haec verba graeca τὸν δὲ γυῖον, id est haec vero intelliges. Debere) Qui debet traxit est vt graeco prouerbio fertur. Percriptionem) Lege, prosc̄ptionem, hoc est horrorem venditionem. Hoc metuere) Ne prosc̄bantur. Alterum) Ne simulando vendete reculent, vel quando veneant. Praes) Fideiusfor in re pecuniaria. Spintherem) Lentulum a similitudine cuiuspiam hoc nomine familia Lentulorū dicta. ἀπογραφή vel ἀγιογραφία) dele hoc secundum verbum. Apographa latine descripta. Scripsit Cicero latine orationes Demosthenis & Aeschinis. has nunc intelligit. Quidam codices habent agiographa, hoc est sancte scripta.

πολιτικοί præcipiūt, sed scito ita nobis esse visum, vt isti ante legerent. Tu igitur id curabis: sed nisi plane iis intelliges placere, mittenda non est. Id autem vtrum illi sentiant, an vero simulent, tu intelliges. sed mihi simulatio pro repudiatione fuerit. τὸν δὲ γυῖον. De Cerelia quid tibi placeret Tiro mihi narrauit, debere non esse dignitatis meae prosc̄ptionem tibi placere, hoc metuere, alterum in metu non ponere. Sed & haec, & multa alia coram. Sustinenda tamen (si tibi videbitur) solutio est nominis Cereliani, dum & de Metione, & de Faberio sciamus L. Tullium Montanum nosti, qui cum Cicerone profectus est. ab eius fororis viro literas accepi Montanum Planco debere, quod praes pro Flaminio sit HS. XX. De ea re nescio quid a Montano rogatum sane velim, siue Plancus est rogandus, siue qua re potes illum iuuare, iutes. pertinet ad nostrum officium, si forte res tibi notior est, q̄ mihi, aut si Plancum rogandum putas, scribas ad me velim vt quid rei sit, & quid rogandum sciam. De epistola ad Caesarem quid egeris expecto. De Silio non ita sane laboro: tu aut Scapulanos, aut Clodianos efficias, necesse est, sed nescio quid videris dubitare de Clodia vtrum quando veneant, an sint ne venales. Sed quid est, quod audio Spintherem fecisse diuortium? De lingua latina securi es animi: dices qui talia cōscribis ἀπογραφα sunt, minore labore fiūt. verba tamen affero, quibus abundo.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Go, et si nihil habeo, quod ad te scribā, scribo tamen, quia tecum loqui videor. Hic nobiscū sunt Nicias & Valerius. Hodie tuas literas expectabamus matutinas: erunt fortasse altera pomeridiana, nisi te Epiroticę litera impediant, quas ego nō interpello. nisi ad te epistolas ad Martianū, & ad Montanum, eas in eundem fasciculum velim addas, nisi forte iam dedisti. Vale.

SEQUITVR M.T.CICERONIS Epistolarum ad T. Pomponium Atticum LIBER XIII.

PIVS. Pomeridianum. PIVS.

Interpretatio & Argumentum. CCLXI. EGO ET si nihil) Altera epistola breuitate Laconica. Postmeridiana) Alii pomeridiana, p̄ postmeridiana. Sic enim Cicero dici maluit. In lib. XIII. Argumentum. CCLXII. ATTICVS inter Cicerones parificator interpositus epistolam scripsit caduceatoris vice fungentem. Quae sola vel nulla Q. seniore ad fraternam charitatem, filium autem ad disciplinam adducere poterat affectu domestico & sanguine vnde absq; proavis clarus erat, oppido cōdignam. Marcum quoq; Ciceronē ad frugem reuocabat.

Quemadmodum. Aliud agamus. Catabasis. Ariarathis regis exemplum. Parccia. PIVS.

Nomina

AD Te literas Idoneū al-
terius epistolę principii a fi-
periori diuerse. Noia) Debi-
tores. Columella, Bona noia
fuit mala, si nūq̄ interpellēs.
Cic. septima in Verē actiōe,
Pecuniā in noibus nūmera-
tā. Dubitare) Iuxta illud,
Qd̄ dubites ne feceris. Ad
me refers) Reiciis ad meū iu-
diciū de noib⁹. Plura) Vers
ba ab illo, vel q̄ te maiori o-
nerē sarcina. His vtendū
Noib⁹ etiā dubiis. A me oia
Expedient cū Romā venero.

PIVS.

Teneamus) Modo hortos
habeam⁹. Fore) Affore cele-
rē. Diē) Certū tēp⁹. A pco-
ne) Qui auctiōne istam hor-
tensem faciat. Certe) Saltē.
Argumentū. CCLXIII.
HABEO) Alter⁹ epi-
stole principium. Pō-
ponius dono Tullio
miserat librum Romanarū
gētilitatum ac familiarum.
Et cum eodem nescio quę, in
quibus hærebat, euentila ue-
rat. LABORatum) Prisca
manus elaboratum, elucubra-
tum videlicet ac euiglatū.
Puto) Ita esse vt scribis.

Mumius,

Nā filius) In codicibus emen-
datis ita reperio. Nam Silius
anno post quæstor fuit q̄ Cō-
sul Mumius. Animus) Dic
Annius, forte Milonis filius,
vel alius eodē nomine. Ves-
tim autem possis) Lectio ve-
tus. Velim ante possit. Mu-
mium) Inter decem Lega-
tos, q̄ forte missi sunt Athe-
nas pro iure decēuirali, nō ta-
men ita dixerim ex supputa-
tione temporum & his quę
infra. Quinimmo fuit vt tē-
pora diuersa, ita legatio diuer-
sissima. εὐλογον) Rationabile
subintelligit est. Fratri) In-
iunctam hanc fuisse legatio-
nem, quoniam Mumius A-
chaicus tūc expugnabat Co-
rinthum & Achæos, vel qd̄
Legatus fratri fuit, vt infe-
riora inuere videntur. Fu-
it) Illo tempore quo Legati
missi sunt. Perge) Scribe-
dum vrge hoc est Siliū vt
vendat. Etmultis) Supple
verbis nos admone cum qd̄
egeris. gradatim nobis in-
nue singula negocia quę cō-
feceris.

grauiter queritur, & tamē iure, a discipulis abesse tā
diu, multis verbis scripsit ad me, credo item ad te, mi
hi quidem videtur etiā diutius abfuturus, ac nollē.
Valde enim hominem desidero. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

Te literas expectabam nōdū scilicet,
nam has mane rescribēbam. Ego vero
ista nomina sic p̄bo, vt nihil aliud me
moueat, nisi quod tu videris dubitare.
Illud enim nō accipio in bonam partē,
quod ad me refers. Quid si ipse negociū meum ge-
rerem/ nihil gererem, nisi consilio tuo: sed tamen intel-
ligo, magis te id facere diligentia, qua semper vteris,
q̄ q̄ dubites de nominibus istis. Etenim Cœlium non
probas, plura non vis, vtrunq̄ laudo. His igitur vtē-
dum, expers aliquando factus esset in his quidem ta-
bulis. A me igitur omnia, q̄ dies longiores, teneamus
modo, quod volumus. Puto fore istam etiā a præco-
ne diē, certe ab hæredibus. De Crispo & Mustella vi-
debis, & velim scire, quę sit pars duorum. De Bruti
aduētū eram factus certior, attulerat enim ab Ægy-
pta libertus literas. Misi ad te epistolam, quia com-
mode scripta erat. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

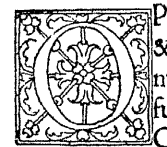
Abeo munus a te elaboratum decem
legatorum, & quidem puto. Nam Sili-
us anno post Quæstor fuit, q̄ Consul
Mumius. Sed quoniam sapius de nomi-
nibus quæris quid placeat: ego tibi
quoq̄ sapius respōdeo, placere. Siquid poteris cum
Pisone, cōficiēs (Annius enim videtur in officio futu-
rus) Velim ante possis, si minus utiq̄ simul sumus, cum
Brutus in Tusculanū veniet, magni interest mea, vna
nos esse, scies autem, quid dies is futurus sit, si puero
negociū dederis, vt quærat Spurium Mumium, puta-
rem in decem Legatis fuisse, sed videlicet εὐλογον fra-
tri fuisse. Fuit enim ad Corinthū, nisi tibi Torqua-
tum. Colloquere tu quidem cum Silio, vt scribis, &
tu vrge. Illam diem negabat esse mense Maio, istam
non negabat. Sed tu, vt omnia, istuc quoq̄ ages dili-
genter. de Crispo, & multis scilicet cum quid egeris,
quoniam ad Bruti aduentum fore te nobiscum polli-
ceris, satis, præsertim cum hic tibi dies in magno no-
stro negotio consumatur. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

E aqua ductu probe fecisti, columna-
rium vide ne vllum debeamus: q̄q̄ mi-
hi videor audisse iam illic commuta-
tam esse legem. Pisoni quid est, quod
honestius respondere possimus, q̄ soli-
tudinem Catonis: nec cum hæredibus solum Heren-
nianis: sed etiam vt scis (tu enim mecum egisti) de pu-
ro Lucullo, quam pecuniā tutor (nam hoc quoq̄ ad
rem pertinet) in Achaia sumpserat. Sed agit liberali-
ter, quoniam negat se quicq̄ facturum contra nostrā
voluntatem. Coram igitur (vt scribis) cōstituemus:
quemadmodū rem explicemus. Q̄ reliquos cohære-
des conuenisti, fecisti plane bene. Q̄ epistolā meam
ad Brutum poscis: non habeo eius exemplum, sed ta-
men saluū est, & ait Tyro te habere oportere: et si, vt
recordor, vna cum illius obiurgatoria tibi meā quoq̄
quam ad eum rescripseram, misi. Iudiciali molestia vt
caream, videbis. Tuditanum istum proauum Horten-
si plane non noram, & filium, qui tum non potuerat
esse Legatus, fuisse putaram. Mumium fuisse ad Co-
rinthū pro certo habeo. Sæpe enim hic Spurius, qui
nuper est mortuus, epistolas mihi pronunciabat versi-
culis faceret, ad familiareis missas a Corintho: sed nō
dubito, quin fratri fuerit Legatus non in decem. atq̄
hoc etiam accepi non solitos maiores nostros legare
in decē, qui essent Imperatorū necessarii, vt nos igna-
ri pulcherrimorum institutorum, aut negligentes po-
tius, M. Lucillum: & L. Murenam, & cæteros ad L.
Lucillum missimus. Illudq̄ εὐλογον, illum fratri
in primis eius Legatum fuisse. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

Peram tuam multam, qui & hæc cures,
& mea expedias, & sis in tuis multo mi-
nus diligēs, q̄ in meis. Sestius apud me
fuit, & Theopompus pridie. Venisse a
Cæsare narrabat literas: hoc scribere, si
bi certum esse Romæ manere, causamq̄ eam ascribe-
re, quæ erat in epistola nostra, ne se absente leges ne-
gligerētur, sicut esset neglecta sumptuaria. Est εὐλογον
idq̄ eram suspicatus. Sed istis mos gerendus est, nisi
placet hanc ipsam sententiam nos persequi, & Len-
tulum cum Metella fecisse diuortium. Hæc omnia
tu melius. Rescribes, igitur quicquid voles, dumodo

Interpretatio. CCLXV.

PIVS.

DE Aquæ) Nouę Epi-
stole principii. Co-
lumnariū) Vēctigalis
& publici nomen, de quo Cæ-
sar in Cōmentariis ac In qua
dā Epistola Beroaldus. Cæl⁹
sic exponit hūc locū, Colona-
riā conditionē in Decretis ca-
nonicis distinctione 87. & a-
pud iuriscōsultos eā accipio,
quę ad rē rusticā tractātes per-
tinet, vnde & colonarios in
epistola Cēliana apud Cicero-
nem, humiliores intelligim⁹
hoies, forteq̄ rusticanas trib⁹.
In Epistolis ad Atticū, colo-
nariū esse arbitror vēctigal
quod pro re p̄deretur rusti-
ca. In eundē sensum protulit
hoc Cæsar libro ciuiliū bello-
rum tertio. Beroaldus aliter
hic & apd̄ Cēsare legit in qua
dā epistola, cuius hæc verba
sunt. Epicephalia sunt tribu-
ta, quę vtitim imponi solēt
per capita. De hoc genere tri-
buti sic scribit Cēsar in. iii. cō-
mentario ciuiliū belli Pōpeia-
ni. In capita singula feruorū
ac liberorum tributum im-
ponebatur, vt ostiaria colu-
nariarū genera: tributo-
rum in singula ostia & colu-
mnas. Colinarū hic Beroald-
us legit non colonarium.

Columnariū.
Colonaria
conditio

Locus Cēsā-
ris
Beroaldi opti-
nio.
Epicephalia.

Vide ne vllū debeamus.

Nup est) Deest verbū mor-
tuis. Versiculis) Breuitate
Laonica. Pro linea versus
Plinio iuniorē Ciceroni, cete-
ris. Legat⁹) Hic Spurius.

Versiculus.

Fratri) Aliud est esse Lega-
tū ad Cēsare, aliud Legatū Cē-
saris. Labeo fuit Cēsaris lega-
tus in Gallia, q̄ rationes eius
administrabat. εὐλογον
(τῶν) Rationabilissimū si dici
potest, rationi valde cōgruū.

Eulogatos

Legatis) Scribe Legatum.

Interpretatio. CCLXVI.

PIVS.

Operā tuā) Per epipho-
nema pronunciandū.

Operā tuam mul-
tā. Sumptuaria) De minu-
endo sumptū in cibis emen-
dis, quę leges cibarię quoq̄
dictæ, cenforię videlicet, quę
cibos moderabantur. Gerē-
dus) Eorum negocia non cu-
randa. Melius) Nosti qui
resides in vrbe.

Sumptuaria

Neq; Rescribas de nō emēdis hortis. Alii interpretātur p Terentia. Cū tu adesses) Alii codices habent. Ac vellem tum tu adesses, quando scilicet me videbit.

PIVS.

Interpretatio. CCLXVII.

Nihil erat) Diuersa Epistola, vt cuius facile videre licet. Cures eas) Lege, cras. Tituli) Indicē p scribēdos vel noia exploratos, quos ad hortos dispartire volumus. Oliuetorum) Alii legūt hortorum, alii questorū, eorū videlicet quos ad hortos venales inquiredos delegabimus.

Epitome.

Epitomen) Brutus, vt superius attigim⁹, librū scripsit de Romanis familiis siue oratoribus, quem inscripsit epitomen hoc est breuiariū. Panētiū) Panētiū librum de prouidentia vel de officio.

Panētiū.

PIVS

Commodū.

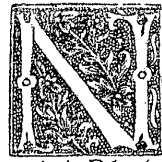
Interpretatio CCLXVIII.

Commodū) Statim. Nididit a superiori. Cultus hic) Alii codices habent, Celsus hic. Videtur tamē ex sequentibus de solo Trebatio loqui. Quare cum Beroaldo, huc emenda tali sensu. Trebatius venit huc cultus, id est ornatus, comitatu videlicet honestissimo. Contētus, extēsus. Pientius, amantius. Inefabilia, inenarrabilia. Quae) Lege quaedā, quae secreta erāt & mysticōtera, nec proferre licebat, sed in sinu habere neq; discingere, vt alibi a Cicerone dicitur. Multa) Et multa, quae neq; sint Eleusinis, vt Graeci dicūt, s̄ymmyl̄tis cōmunicanda. Cum paucis debet sapiens secreta cōmunicare, iuxta illud in Deuteronomio, Non arabis in boue simul & asino, id est sapiens & fatuus non sunt iugandi. Exercitus sciret) Omnibus notum esset. Ne ipse quidem) Secreto, mihi soli cōscius. Tempestiue. Offensio nis) Ita inter illos. Hec res) Diuortium. Mederi potest) Tollere dissensiones, quae ex illa affinitate ortum habuerunt. Opus est) Subintellige Arpinum ire ad horam condictam. Constituta nobis illa) Emenda. Constituta nobis ad illa praediola. Subintellige est hora, dies tempus melius, opus est nobis constitutis illis praediolis, vt praediorum prouentus constituantur ac ordinentur. Paulopost, sed fuit faciendum vt constituerem mercedulam praediorum.

Secreta celanda.

nequid. Iam enim nō reperio, quid te rescripturū putē, nisi forte de mustella, aut si Siliūm videris. Brutus heri venit in Thufculanū post horam decimā. hodie igitur me videbit, ac vellem, tum tu adesses. Misi equidē ei nunciari, te quoad potuisses, expectasse eius aduentum, venturūq; si audisses, meq; (vt scribo) continuo te certiozem esse facturum. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Nihil erat quod ad te scriberem, modo enim discesseras, & paulo post triplices remiseras. Velim cures cras tituli questorū deferendū, & alicui des negociū, qui quærat. Q. Faberū fundus nūquis in Pōpeiano, Nolano venalis sit. Epitomen Brutī Caelianorum velim mihi mittas, & a Philoxeno Te Idibus videbo cum tuis. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Commodū discesseras heri, cum Trebatius venit, paulo post cultius huc, salutandi causa, sed māsit inuitatus. Trebatium nobiscum habemus. Hodie mane Dolabella. Multus sermo ad multum diem. nihil possum dicere. Ventū est tamen ad quaedā multa sed vnum eiusmodi, quod nisi exercitus sciret nō modo Tironi dictare: sed ne ipse quidem auderē scribere, sed haec tenus ad me venit, cum haberē Dolabellam, Torquatus: humanissimeq; Dolabella, quibus verbis secum egissem, exposuit: commodū enim egeram diligentissime, quae diligentia grata est visa Torquato. A te expecto, siquid de Bruto, quod Nicias confectum putabat, sed diuortium non probari: quo etiā magis laboro, idem quod tu. Siquid enim offensionis, haec res mederi potest. Mihi Arpinū eundū est: nam & opus est constituta nobis ad illa praediola, & vereor, ne exeundi potestas non sit, cum Caesar venerit, de cuius aduentu eam opinionē Dolabella habet, quam tu coniecturam faciebas ex literis Messalae. cum illuc venero, intellexeroq; quid negociū sit, tū ad quos dies rediturus sim, scribam ad te. Vale.

M. T. Cicero T. P. Attico S.

Argumentū. CCLXIX. PIVS.

Inime miror te, & grauius ferre de Marcello, & plura vereri periculū genera. Quis enim hoc timeret, quod neq; acciderat antea, nec videbatur natura ferre, vt accidere posset? Omnia igitur metuenda, sed illud tu praesertim me reliquū Cōsulare. Quid tibi Seruius, quid videtur? quod hoc nullam ad partē valet scilicet, mihi praesertim, qui nō minus bene actum cum illis putē. Quid enim sumus? aut quid esse possumus? domi ne? an foris? Quod nisi hoc mihi venisset in mentem ista scribere, nescio quae, quo verterem me, non haberē. Ad Dolabellā (vt scribis) ita puto faciendū quaedā, & faciendū certe aliquid est. Valde enim desiderat Brutus, siquid egerit, curabis, vt sciam: cui quidē q̄primū agendum puto, praesertim si statuit. Sermunculū eū omnem aut restrinxerit, aut sedarit. Sunt enim qui loquātur etiam mecum, sed haec ipse optime, praesertim si etiam tecū loquētur. Mihi enim est in animo proficisci. XI. Calend. Hic enim nihil habeo, quod agam, ne hercule illic quidē, nec vsq; sed tū illinc hodie spertherem expecto. Misi enim Brutus ad me per literas, purgat Cesarem de interitu Marcelli, in quem ne, si infidiis quidē ille interfectus esset, caderet vlla suspitio. Nunc vero, cum de Magio constet, nonne furor eius omnem causam sustinet? plane quid sit, non inteligo. Explanabis igitur: quod nihil habeo, quod dubitē, nisi ipsi Magio, quae fuerit causa amentiae: pro quo quidem etiam sponsor factus. & nimirum id fuit, Soluendo enim non erat, credo enim petisse a Marcello aliquid, & illum, vt erat, constantius respondisse: credēbam esse facile totum. Est aliud postea quod sum a te disiunctior: sed fuit faciendum, vt & constituerem mercedulas praediorum, & ne magnum onus obseruantiae Bruto nostro imponerem. Posthac enim poterimus comodius colere inter nos in Tusculano. Hoc autem tempore, cum ille me quotidie videre vellet, & ego ad illum ire non possem, priuabatur omni delectatione Thufculani. Tu igitur, si Seruilia venerit, si Brutus quid egerit, etiam si constituerit quando obuiam, quicquid deniq; erit, quod scire me oporteat, scribes. Pisonem, si poteris, conuenias. Vides quod maturū sit, sed tamen, quod comodo tuo fiat. Vale.

MIime miror) Seceratur haec a superiori epistola. Praeter historiam.

Me reliquum) Subintellige facis id est preteris. Quid tibi Seruius) Excusat se exemplo Seruii & optimatum, qui vacillarunt omnes. Nullam ad partem) Nullo modo, Seruius errauit, errauit Cicero, igitur honeste Cicero errauit.

Actum) A me errante nō dico Seruio, sed mīdo. Ita nescio quae) Tusculanas quaestiones, in quo genere Cicero dolorem suū leuabat. Quo me verterem) Quid agerem Cicero alibi, Quo me vertā nescio. Respondet Plautina persona, si deos salutas, dextrouersum censeo. Comūiora) Ciuiliora. Sermunculum) Hominū uocula. Hec ipse) Non it Brutus, nihil ignorat Brutus si tecū locutus est. Proficisci) Discedere. Marcelli) Interfecti a Magio praefecto fabrum Pompeii. In quem) Cesare p̄ncipum clementissimū, a quo Cicero reditū impetrauerat.

Sermunculus.

Magius.

Furor) Magiantus. In furorem & amentiam Magii referenda est causa mortis Marcelli. Non enim probrum. Sponsor factus) Declarat causam quare Magius Marcellū interfecerit. Soluendo nō erat) Magius. Aliquid mutuū. Illum) Marcellum. Vt erat) Constant.

Est aliud) Latens causa mortis Marcelli. Disiunctior) Subintellige, tacenda est causa latens. Sed fuit faciendum) Opera danda fuit vt agri mei prouentus ordinarem. Magnum onus obseruantiae) Ne me Brutus obseruare cogere tur, adire, salutare. Colere) Simul etatem traducere, nunc lingua vernacula, simul gaudere dicit.

Quid) Aliquid egerit. Obuiam) Eundem sit Celsari. Matutum) Accelerata praeccepta tibi afferre.

PIVS.

Interpretatio. CCLXX.

VALDE me momorderūt Diuersi corporis epistola est. Ligarianā Hereditatē vel possessionē. Scripsero) Proscripsero, venale propoluero. Preconium deferam) te magistrum emptionis faciam. De Varrone) Animi ad immortalitatē nati signa vides. Etenim Varro desiderabat in primis dialogis inferi Ciceronis, se facturū Cic. recipit cū ea cōponet quę Varronis psonā admittere pote...

Philologote: ra. Prospone: sis.

Callipides.

Callipides. hoc nomine accusat Varronis tarditatem, quī vt ille cognomento κατ' αὐτόν, multa pollicebatur, nihil prestabat, & vt ait Terentius, qui sedulo mouens sese, nihil promoueret. Cum significare voluimus nominē facere minantem, neq; facientem, Callipides vocam⁹, a Tragœdo in tragica actione claro, & Agesilai tempore percelebri, auditor Plutarch. in Apophthegmatis. Vtebatur hic Callipides vestitu exquisitiore atq; cultiore, incesu pompatico, in profcenio profliebat crebro, mox resilliebat non vltra cubiti longitudinem progrediens. Vnde nati prouerbium de fatagente, nec tamē proficiente aut absolvente quod inceperat, vt Callipides dicebat. Trāqllus in Tiberio Cesare, ad extremū voto proitu & reditu suo suscipi passus vt vulgo iam per locum Callipides vocaretur, quē cursitare, ac ne cubiti quidē mēsurā progredi prouerbio graeco notatum est. Hoc ante nos praeceptor Philippus Lynceus interpret interius olfecit. Ad hunc Plutarchus insit Agesilaum respondiisse ita dicentem. Num agnoscis me Rex, nec qui sim audisti? Agesilaus contemplatus hominem, An non tu es inquit Callipides ille Dicelicta? quod hoc nomine vocant Laecædæmoniū mimos. Callipidis meminit Aristophanes in Nephelæ, indicans hanc dictionē ab equis esse deductā. Cubitū) Nā callipides ille mēsurā cubiti nō procedebat, auctore Plutarcho. Parabam) Ad τὸ πᾶσι δίδωμι, vt par pari redderē. αὐτὸ τὸ μέτρον) Ipsa mēsurā & melius. Aliter dicitur ἴσον ἴσος ἐπιφέρειν. Tamē magis ad beneficii pensationem referendū quod ait Hesiodus, αὐτὸ τὸ λῶιον ἀϊκε δὲ νῆκε, aut mēsurā eadē aut melius si facultas suppetit, ac fecundis agros imitandos. Proverbii Lucianus meminit in Imaginib. ἀϊκε δὲ νῆκε, si possis. Sic enim legendū, non ἀϊκα δὲ νῆκε, literarū confinio & grece lingue insolentia seculo turpissime labante. Integer versus Hesiodicus erat. αὐτὸ τὸ μέτρον καὶ λῶιον, αἰκε δὲ νῆκε. Nā Mēsurā eadē metiēdū, & maiore mō possis. Nō teneor lege Hesiodi, qm nō possum. Cicero lib. i. Officiorum, Quod si ea acceptis maiore mēsurā, si modo possis, iubet reddere Hesiodus, quid nam beneficio prouocatū facere debemus? Περὶ τῶν λῶιον) De finib⁹ cōpositionē vel opus. De spondimus) Dicauimus tanq; spōsam proco penelopgo. Fuit enim Brutus grauissimus philosophus, si neq; philosophi q; illā excutit. Nō nolle) Brutū cupere. ἀκαδημαϊκῶν) Academicos lib. Tūc illius fuit opinio. ἀντιόχεια) Ex opinione Antiochi philosophi, vel sectā Antiochi sequētia, quīs pprie Platonē vt p̄cipuū dūcē intueant, nō nihil tñ adherēt Antiocho. Mox Cic. ob repudiū Terētia Varronis p̄pinquē, vel ob aliā causam propositū mutauit, & Academicos Lucullō dicitur, Antiochus A scalonita, de quo hoc in loco meminit Cicero, ex veterē Academia dicēdi peritissimus, Luculli p̄ceptor auctore Plutarcho, Cicero vero Philonē eodem tēpore noua seclabāt. Frequēs p̄terea inter eos disputatio, quare Cicero librū edidit cōtra veterē academiā, qui Lucullus inscribitur, vbi dat ei partes veteris, ipse nouā tuetur. Lucullō) Cui desponsū decreueramus academicos libros. Alibi) Noui operis fœtura. Reponemus) Reddemus honorē suum, Reponere) Plauto ac cæteris est restituere.

Philippus Dicitur.

Ipsa mensura & meli.

Antiochus.

Reponere.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

VALDE me momorderūt Epistolę tuę de Attica nostra, eadē tamen sanauerunt. Quod enim te ipse cōsolabare eis dē literis, id mihi erat satis firmū ad leniendā te gritudinē. Ligarianā praeclare vendisti: posthac quicquid scripsero, tibi preconium deferā. Quod ad me de Varrone scribis, scis me antea orationes, aut aliquid id genus solitū scribere, vt Varronē nusq; possem intexere. Postea autē q̄ hęc cœpi φιλοσοφώτερος: nam Varro mihi denunciauerat magnā sane & grauē προσφώνησιν. Bienniū præterit, cum ille καδ' ἄριστος assiduo cursu cubitū nullū processerit. Ego autē me parabā ad id, quod ille mihi misisset, vt αὐτὸ τὸ μέτρον καὶ λῶιον, si modo potuissem. Nam hoc etiā Hesiodus ascribit ἀϊκε δὲ νῆκε. nunc illā τερὶ τῶν ὀνύτων sane mihi probatam, Bruto (vt tibi placuit) despondimus, idq; eum non nolle mihi scripsisti. Ergo illam ἀκαδημαϊκῶν, in qua homines nobiles illi quidē, sed nullo modo philologi, nimis acute loquuntur, ad Varronem tranferamus. Etenim sunt ἀντιόχεια, quę iste valde probat. Catulo & Lucullo alibi reponemus, ita tamen, si tu hoc probas, deq; eo mihi rescribas velim. Vale.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

DE Brutiniana auctione accipi a Vestorio literas, ait sine vlla controuersia rem ad me esse collatam, Romę videlicet, aut in Thufculano me fore putarunt, ad. VIII. Calēdarū Quintil. Dices igitur vel amici tuo, vel Othoni coheredi meo, vel Labeoni nostro, paulum proferat auctionē, me circiter Non. in Thufculano fore cum Pisone. Erotē habes. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus, dies adest. Vale.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

COMMOTUS tuis literis, quod ad me de Varrone scripseras, totam Academiā ab hominibus nobilissimis abstuli, transtulq; ad nostrum sodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. grādiōres sunt omnino, q̄ erant, sed tamen multa detracta. Tu autem mihi peruelim scribas, quid intellexeris illum velle. Illud utiq; scire cupio, quę intellexeris ab eo φιλοσοφώτερος, nisi forte Brutus id ei detestabatur, sed tamen scire peruelim. Libri quidem ita exierunt (nisi forte me communis φιλαυσία decipit) vt in tali genere, ne apud Gręcos quidem simile quicq;. Tu illam iacturam feres æquo animo, q̄ illa, quę habes de Academicis, frustra descripta sunt, multo tamen hęc erunt splendidiōra, breuiora, meliora. Vale.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

NUM autem ἀπορῶ quo me vertam. Volo Dolabellę valde desideratū placere, nec reperio quid, & simul ἀδύομαι γῆρας. neq; si aliud quid potero μέμνην effugere. aut cessandum igitur, aut aliquid excogitandum. Sed quid hęc leuia curamus? Attica mea obsecro te quid agit: quę me valde angit. Sed crebro regusto tuas literas. in his acquiesco, tamen expecto nouas. Bruna libertus coheres noster scripsit ad me velle, si mihi placet, cohęredes, sed Sabinū Albū ad me venire, id ego plane nolo: hereditas tāci non est; & tamen obire auctionis diē facile poterūt (est enim. III. Iduum) si me in Thufculano postridiē Nonarū mane cōuenerint. Q; si latius volent proferre diē, poterūt: vel bīdium, vel tridū, vel, vt videbitur: nihil enim interest. Quare, nisi iam profecti sunt, retinebis hoies.

PIVS.

DE Brutiniana) Diuis de ac seuelle a superis ori hanc epistolā postere coagmentatā. Auctione) Venditione. Proferat) Ampliat atq; dilate. procraftinētur. Toto pectore) Sensibus omnibus cōgruētibus τὸ πᾶσι δίδωμι, gręce dicit. Interpretatio. CCLXXII.

PIVS.

COMMOTUS) Nouū epistolū. Persuasus inquit literis tuis quib⁹ me cū agebas de Varronis desiderio, sustuli Catulū & Lucullū nobilissimos viros de praesidio Academia, a: Varronem nostrū substitui. Sed erat lectio vetus. Sed tamen.

Philautia.

φιλαυσία) Obtrectari. Brutum) Scribe Brutus in reho casti. Id) Hoc opus. E) Apud Varronē. Detestabatur) Deuouebat vt merus Stoicus. φιλαυτία) Amor sui, quē amorē ppriū vulgo dicūt. Cōis) Promiscue cōplectēs oēs. Simile) Sit.

PIVS.

NUM autem) Epistolę nouę principū. ἀπορῶ) Dubito. ἀδύομαι γῆρας) Vereor Troianos, ne in me videlicet popul⁹ latret. μέμνην) Accusationē, quę relā agit) Antinominationē facit in verbo agit & angit.

Regusto) Retracto, relego. Alibi idem, & latinus Artificimus regustadus. Brima) Vetus lectio Bruna prefert: res leuicula. Obire diē) Obseruare. Auctionis) Cum videretur hereditas. Si me) Tamen necessaria colloqui uoluerint. Proferre diē) Procraftinari. Vel bidū) Proferre. Tempus enim quādoq; sententiam maturat, vnde ab illo philosopho vocatum est sapientissimum, quoniam omnia perficiuntur in tempore. Nam mora dat vires, inquit Ouidius, etiā Epicharmus, Tempus consultorem optimum refert. Triduum) Proferatur, ego digitum leuabo. Vt videbitur) Etiam Maius tempus prorogent. Interest) Noltra quantum prorogetur.

Si quid erit) Quod scias, ubi locorū sit, qua parte mīdi cōseruator vrbis futurus, heros degat. Virtus ac honestas duę potentissimę conciliatricę, quoniam inquit Horatius, virtus tua fecit amicū. Nam inter bonos est dare symbolum. Quod scripsimus) Academicos libros.

Induci. Et) Tertio. Nomina) Interlocutores. Induci) Deletri nouis superadditis.

PIVS. Interpretatio. CCLXXIII. VID Agit) Alterius epistole initium.

Q. Vid agit) Alterius epistole initium. Causa) Scribendi, quare ad nos scriberes. De futuro) Mihi. Flumina) Pręcipia fluminum vitidantia, locum videlicet flumiatilem sequebamur, vt frueremur, frui tamen non potuimus. Academicen) Academicum opus. Traduxim) Transtulimus a Lucullo ad Varronem. Hortensi) Mox ad eosdem transulit, vt hodie titulus ostendit, ad nos e barbaris naufragio enatantes, semilaceri peruenerit il libri. Deinde) Ordo. Deinde simulac veni ad vil ā, eosdē illos sermones ad Catonē Brutiq; transulit, quia pręter decorum non videbatur, quoniam erat nota illis hominibus, Catoni videlicet ac Bruto, nō illa ruditas, sed pertinacia. ἀσάδεια) Apeustian Academicorum nō appellat, sed perseuerantiam vel pertinaciam. Nō sunt rudes, nec ex imperitia dicunt Academicis, sed pertinaci constantia.

PIVS. Interpretatio. CCLXXXV. CCE tue) Mutato cōsilio meo superuenerūt literę tuę quę ad Varronem opus Academicū transirebant. Vifa est) Tibi nemini magis conuenire hęc ratio, id est materia Academica q̄ Varroni. ἀντιόχεια) Academia noua, i qua disputans ac pro illa propugnans introducitur Antiochus. Aliquid ad illū) Varronem inscribi. Placebit) Desponderi. Hoc ne potissimum) Despondeam. Ad Nonas) Veniam Romam. De Sexto) Pompeio, quem supra dixi esse Catinę. Impestrallem) Beroaldus imperassem. Quid a Cæsare) Agitur.

Antiochæa.

De Bruto si quid erit, de Cæsare si quid scies præterea, scribes. Illud etiam, atq; etiam consideres velim, placeat ne tibi mitti ad Varronem, quod scripsimus, et si etiam ad te aliquid pertinet. nam scito te ei Dialogo adiunctum esse, tertium opinor. Igitur confideremus, et si nomina iam facta sunt, vel induci, vel mutari possunt. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vid agit obsecro te, Attica nostra: nam triduo abs te nullas acceperam. Nec mirū, nemo enim venerat, nec fortasse causa fuerat. Itaq; ipse quid scribere non habebam, quo autē die has Valerio dabā, expectabam aliquem meorum, qui, si venisset, & a te quid attulisset, videbam non defuturum, quid scriberem. Nos cum flumina & solitudinem sequeremur, quo facilius sustentare nos possemus, pedem e villa adhuc egressi non sumus: ita magnos & assiduos imbres habebamus. Illam Academicen συντάξιμ totā ad Varronem traduximus, quę modo fuit Catuli, Luculli, Hortensii. Deinde, quia παρά τὸ πρῶτον non videbatur, quod erat hominibus nota, non illa quidem ἀσάδεια, sed in his rebus ἀγρία, simulac veni ad villam, eosdem illos sermones ad Catonem Brutumq; transuli. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Cce tuę literę de Varrone. nemini visa est aptior ἀντιόχεια ratio, sed tamen velim scribas ad me primū, placeat ne tibi aliquid ad illum. Deinde, si placebit, hoc ne potissimum. Quid Seruilia, iam ne venit? Brutus etiam quid agit, & quando? de Cæsare quid auditur? Ego ad Nonas, quemadmodum dixi, tu cum Pisone si quid poteris. de Sexto expectabam Roma aliquid, non imperassem igitur aliquid tuis, nunc eadem illa, quid Brutus cogitet, aut si aliquid egit, & quid a Cæsare. Sed quid ista, quę minus curo? Attica nostra quid agat, scire cupio, & si tuę literę (sed iam nimis veteres sunt) recte sperare iubent, tamen expecto recens aliquid. Vale.

Interpretatio. CCLXXXV. CCE tue) Mutato cōsilio meo superuenerūt literę tuę quę ad Varronem opus Academicū transirebant. Vifa est) Tibi nemini magis conuenire hęc ratio, id est materia Academica q̄ Varroni. ἀντιόχεια) Academia noua, i qua disputans ac pro illa propugnans introducitur Antiochus. Aliquid ad illū) Varronem inscribi. Placebit) Desponderi. Hoc ne potissimum) Despondeam. Ad Nonas) Veniam Romam. De Sexto) Pompeio, quem supra dixi esse Catinę. Impestrallem) Beroaldus imperassem. Quid a Cæsare) Agitur.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vides propinquitas quid habet, nos vero conficiamus hortos. Colloqui videbamur, in Thusculano cum essem, tanta erat crebritas literarum: sed id quidem iam erit. Ego interea admonitu tuo perfecī sane argutulos libros ad Varronem: sed tamen expecto quid ad ea, quę scripsi ad te. primum quid intellexeris eum desiderare a me, cum ipse homo πρὸς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ nunq̄ me laceffisset, deinde q̄ Ζηλοτυπῆν. Multo Hortensium minus, aut eos, qui de Republica loquuntur. plane hęc mihi explices velim. In primis maneat ne in sententia, vt mittam ad eum, quę scripsi, an nihil necesse putes, sed hęc coram.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Commodum discesserat Hilarus liberrius. III. Calendarum, cui dederam literas ad te, cum venit tabellarius cum tuis literis pridie datis, in quibus illud mihi gratissimum fuit, q̄ Attica nostra rogat te, ne tristis sis, quodq; tu ἀκινδύνα esse scribis. Ligarianam (vt video) præclare authoritas tua commendauit. scripsit enim ad me Balbus, ac Oppius mirifice se probare, ob eamq; causam ad Cæsarem meam se oratiunculam misisse. Hoc igitur idem tu mihi antea scripseras. In Varrone ista causa me non moueret, ne viderer ἐλδοθεος: sic enim constitueram, neminem includere in dialogos eorum, qui viuerent: sed quia scribis, & desiderari a Varrone, & magni illum æstimare, eos confeci, & absolui, nescio q̄ bene: sed ita accurate, vt nihil posset supra. Academicam omnem quæstionem libris quatuor in eis, quę erant contra ἀκαταλεψίαν præclare collecta ab Antiocho Varroni dedi, ad ea ipse respondeo. Tu es tertius in sermone nostro. Si Cotam, & Varronem fecissem inter se disputantes, vt a te proximis literis admoneor, meum κοφῆν πρὸς ὄρωρ ἔσσει. hoc in antiquis personis suauiter fit, vt & loqui persona labore, superius affatim. Esse) Scribendum, esset. In antiquis) Quoniā personę, quę supra etatem nostram floruerunt, introducitur, ne aliquid ambitioni vita dedisse videretur. A liquado fumū ementes ac vendentes nos dibapho strumas vestietes, liberales audivissimos appellamus, & scorta scortea Penelops, aut nugacissimi poetę, Tria vipereo fecimus ora cani. Luimus mendaciorum pœnas, digni flagello Hieronymi, qui virginem sacre scripture sermonem, sicut Ciceronis oblinebat.

Interpretatio. CCLXXXVI. VIDES propinquitas) PIVS.

Altera epistola, i qua dolet discessum, quę e Thusculano fecit, quoniam crebrum & quotidianū colloquium erat tibi cum Attico.

Conficiamus hortos) Negocium hortorum expediamus. Id erit) Crebritas & frequentia. Rem de propinquitatibus hortis expediamus.

Quę scripsi) Rescribas nū Varroni placeat istud op̄ an aliud. Primum) Rescribe.

Quid intellexeris) An a Varrone senseris aliquid a me expectari. πρὸς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ) Multę scriptiois vir. Quā Ζηλοτυπῆν) Quātum Antiochenis afficiatur & Academicis. Alii legunt, Quid qd a me expectat Varro sciscitare. Zelotypin Aldus exponit obrectare, cōtrario sensu an Varro Stoicus Academicis detrahat. Multo) Minus in dialogis meis Hortensii loqui facio q̄ faciebam. Ad eum) Varronem.

Polygraphotatos.

Interpretatio. 277. COMMODO) Alia epistola. Commodū aduerbium significat festim.

ἀκινδύνα) Innoxia, sine periculo. Ligarianā) Villam quam Cicero ab Attico proficisci voluit, a cuius auctoritate pluri venit, de qua supra fit mētio. ἐλδοθεος) Ambitiosus. Constituebā) Lege, cōstitueiā. Sed quia & desiderari) Deest verbum scribis, sed quia scribis & desiderari. Illum) Varronem.

PIVS.

Philodoxos.

ἀκαταλεψία) Incomprehensibilitatē. Academici dicebant omnia in dubiū venire, nihil comprehendī, aut explorato sciri posse. Interrogati an nix esset alba, respondebant, potest esse q̄ sic, & potest esse q̄ non. Quę Faurinus in Academicos egregie disputas, iusto volumine collegit. κοφῆν πρὸς ὄρωρ) Periona muta, quarta in ordine. sup qua Horatius, nec quarta

Acataleptia.

Cophon. Prolopon.

Heracles. Ponticus. Pompicus. Rhetorica ager.

Heracles) Intelligit de Heracle Pontico philosopho, qui Athenas ad Platonem coeessit, deinde Aristoteli audiuit. Reliquit ingenii monumenta & dialogos auctore Cicerone, quae non extant. vir fuit mollioris habitus, ut pro Pontico Pompicus vocaretur. Auctor Laertius. Demetrius Magnus tradit illi nutuisse draconem, iussitque eum pheretra post mortem imponi, ut ex hoc putaretur ad deos migrasse. Plures fuerunt Heracles, ut Lycius Sophista, qui coram Seuero principe ac eius aulicis extemporaliter declamaturus excidit, qui decessit octogenarius. Filiae superstiti Rhetoricam nomine ex professione emptum octo talentis agrum reliquit.

De Republica) In quo volumine introduco Scipionem & antiquos. De oratore) Ad Q. Fratrem, in quibus inducit Sciuolam, Crassum, Antonium, qui eo puero decesserant, ipseque auctor Cicero rater. Ex personae) Et graues & antiquae. Pueri me) In eunte estate. Ipsum) Sit loquendi principatus. Non excludit se Aristoteles ut Plato solet.

M. Antonio) Beroaldus legit M. Catoni. De Paradoxis intelligere non potest, quod Bruto dicant. De Thufculano) Minus que post mortem Catonis Bruto. In) Aristotelia. & Lucilio) Emulo carere in affectu. Aelius, potes & in affectu. Emulo carere melius quasi dixerit, si de mortuis loquar, non inducaze si ac emulatione non mouebo. Decefferat) Obierat: cum mortuis non nisi late lucatur. Logica) Rationabiliora vel probabilia, quam inutilia. Oia de his personis Hortensio & Lucilio subtiliora inutiliter & inique. In) inepte dicunt, homines videlicet Rhetoricis & a subtilitate abfunt. Inutilia de his) Codices editionis Venetae, Deus habent, ut sit Epiphonema quale illud Catullianum. Doctis Iupiter & laboriofis. De Varrone) Ut Varroni subtilia subtili dicar. quoniam personam decebat. Imperatum) In personam. Ut non sum) quis non sum. Consecutus) Tamen nihil a nobis omiffum est quo apti esse videremur. Sunt enim) Quae scriptae. Antiocho philosopho similia.

Logicoteria

Iupiter

Hermæon

PIVS

Philæctios

Interpretatio. 278.

ACESARE) A superiori distinguenda. Hispania) In Hispania. De Vrbe augenda) Inuidus Imperator nihil humile cogitabat. Iuge inferioribus. Quæ) Querulus. Theatrum) Spectaculum coniuarum.

Heracles in multis, & nos sex de republica libris fecimus. Sunt etiam de Oratore nostri tres, mihi vehementer probati, in eis quoque eae personae sunt, ut mihi tacendum fuerit. Crassus enim loquitur, Antonius, Catulus senex, C. Iulius frater Catuli, Cotta, Sulpicius. Pueri me hic sermo inducitur, ut nullae esse possent partes meae. Quae autem his temporibus scripsi, Aristotelicum morem habent, in quo sermo ita inducitur ceterorum, ut penes ipsum sit principatus. Ita confeci quinque libros, ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni, M. Pisoni daremus. id fore putarum, quod omnes illi decesserant. Haec Academica (ut scis) cum Catulo, Lucullo, Hortensio contuleram, sane in personas non cadebant. Erant enim in utilia, deus, omnia & iniqua videretur. Itaque ut legi tuas de Varrone tanquam arripui. Aptius esse nihil potuit ad id philosophiae genus, quo ille maxime mihi delectari videtur, easque parteis, ut non sum consecutus, ut superior mea causa videatur. Sunt enim vehementer, quae diligenter a me expressa acumen habent Antiochi, nitorem orationis nostrum, si modo is est aliquis in nobis. sed tu dandos ne putes hos libros Varroni, etiam atque etiam videbis. Mihi quaedam occurrunt, sed ea coram. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Caesare literas accepi consolatorias datas pridie Calendarum Maii Hispani, De vrbe augenda quid sit promulgatum, non intellexi, id sane scire velim. Torquato nostra officia grata esse facile patior, eaque augere non desinam. De vxore Tuberonis, & priuigna, neque possum iam abdere (est enim res peruulgata) neque Tuberonem volo defendere. Mirifice est enim Theatrum quod sane bellum habuisti. Ego & si hoc loco facillime sustentor, tamen te videre cupio: itaque (ut constitui) adero. Fratrem credo a te esse conuentum: scire igitur studeo, quid egeris. De fame nihil sane laboro, & si scripseram ad te tunc stulte.

Nihil enim melius) Scribe, Nihil enim minus. Fama enim non appetenda, sed recte viuendum. Nil concire mihi, nulla pallefcere culpa. A nostra) Emendandum a recta. Transuersum vnguem) Latitudine pollicari, paruo discrimine abesse debemus. Haud frustra) Non de nihilo igitur nos philosophos appellas & putas, qui fama ceterisque affectibus non mouemur. Haec in manibus habere) Haec philosophica, grauius videlicet sancta ac seuera te in manibus habere, te ab illis non discedere. Sed etiam) metuere. nolo imperitiae turbe credas, quae omnia timet. Stoicus ac sapiens esto qui nihil timet. Si fractus) illabatur orbis Impavidum ferient ruinae. Quis rales stupidos dicat Aristoteles. Vt ei desim) Fama contemna a contrario declamauit Ouidius, Sed fama vigilare iuuat. Quis noster Homerum) Illius aeternum si latuisset opus? Id agnosci licet) Quae famae nuntium remissit. Vt) Quatuor. Tenere) Scribe, Temnere. Post hoc verbum desunt istae dictiones, nihil enim ipsis, subintellige iudicis teneor. Iam iudicia, in quibus regnabam floccificacio. Domestica) Te etiam, Quintum, ceteras familiares tricas & curas. Non licet scilicet) Emendati codices habent scindere, ubi alii, scilicet non debemus sententiam nostram scindere ac mutare, sed tamen proba quae sunt acta. Non curari) Lege, non curare.

nihil enim mihi curandum est, atque hoc, in omni vita sua quaeque a recta conscientia transuersum vnguem non oportet discedere. Viden quae philosophos haud tu nos frustra existimas? Haec in manibus habere, te nolle, quod nihil erat. Redeo enim rursus eodem. Quicquid ne me putas curare in toto, nisi ut ei ne desim? Id agnosci licet, ut iudicia videar temnere. Vellem tam domestica ferre possem, quam ista contemnere. Putas autem me voluisse aliquid, quod perfectum non sit? Non licet scindere sententiam suam: sed tamen, quae tum acta sunt, non possum non probare, & tamen non curare pulchre possum, sicuti facio. sed nimium multa de nugis. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

D Hirtium dederam epistolam sane grandem, quam scripseram proxime in Thufculano: huic, quam tu misisti, rescribam alias, nunc aliis malo. Quid possum de Torquato, nisi aliquid a Dolabella: quod simulac, continuo scieris. Expectabam hodie, aut summum cras ab eo tabellarios, qui simulac venerint, mittentur ad te. A Quinto expecto. proficiscens enim e Thufculano. VIII. Calendarum, ut scis, misi ad eum tabellarios. Nunc ad rem ut redeam. Inhibere illud tuum, quod valde mihi arrikerat, vehementer displicet. Est enim verbum totum nauticum, quod id quidem sciebam, sed arbitrari sustineri remos, cum inhiberi essent remiges iussi. id non esse eiusmodi didici heri, cum ad villam nostram nauis appelleretur. Non enim

nuerunt, retinet tamen ipsa nauis motum & cursum suum, intermisso impetu pulsusque remorum. Sic in oratione perpetua cum scripta deficiunt, parum tamen retinet oratio reliqua cursum scriptorum similitudine & vi concitata. Emendauit A te) illud verbum sustinuerunt, & substitui celsiut inhibuerunt, quod primo adeo placuit Cicroni ut iudicium proponi secutus eraserit primum, subdideritque secundum, quae celsura longo intervallo posteritas est secuta. In oibus enim codicibus inhibuerunt perperam, pro eo quod est sustinuerunt, scriptum est. Cicero propugnat in hac epistola nihil immutari debere, quoniam sustinet remos, non inhibet nauem cum ore ac portui appellunt. quod nauigandi perito facile liquet. Dixit tamen Quintilianus lib. 12. Vnum modo illa immensa vastitate cernere videmur M. Tullium, qui tamen ipse quis tanta atque instructa naue hoc mare ingressus, contrahit vela, inhibetque remos Cicroni in Academicis quoque placet verbum sustinet, cuius haec verba sunt. Ego ut agitator callidus prius quam ad finem veniam, equos sustinebo. Sed idem nunc trutina diligentiori hoc verbum expedit, & huiusmodi iudicio standum esse decerno. Arriserat) Placuerat obtutu primo. Displicet) Maturius considerati. Inhiberi) Retardari nauigatione, Appelleretur) In portum subduceretur. Alii contemdit dicendum appelleret.

Interpretatio. CCLXXXIX.

A D HIRTIVM) Diuersa epistola. Alias malo) Scribendum, aliis. De Torquato) Intelligere. A Dolabella) Audierim. Simulac) Cum primus ac cepero. Scieris) Lege, Scietis, vos omnes. Summum) Ad summum. Ad plus hodie barbare dicitur. Inhibere) Cicero libro primo de Oratore sic scriptum reliquit, Atque etiam si quando in dicendo scriptum attulerit aliquid, cum ab eo discesserit, reliqua similibus oratio consequetur, ut celsitatio nauigio, cum remos iussi

PIVS

Summum

Inhibere

Inhibere

Appellat

A ii

Sustinere remos.

Sustinere) Remos cum appellunt portui. Sed rectis remis remigant, retinentes impetum nauis. Sustinere) Cum distantia orae capientes ac animo concipientes leuatos remos librant, vt per se nauis ac conatus virtute prioris lente in portum veniat. Id) Remis rectis. Nauem moderari ab impetu, ne litori illideretur. εἰσέχου) Inhibere. Ita sit) Nihil mutetur in exemplari. Varroni) Milerat enim ac dono dederat Varroni libros de Oratore. Sustinere currum) Hic Atticus inhibeat emēdauerat, vt esset a nauibus metaphora. Equorum enim currentiū lora sustinentur ne praecipitēt in metas vt nauis in litus, cum cursu concitato expatiantur. Aduerte tamē cū superius diximus in libris de Oratore Atticū mutasse sustineat, subdito verbo inhi beat, nos ex hoc loco id non eliciūse. Verū si in Academi cis sustineat, defenditur a Ci cerone ac inhi beat substitutū ab Attico eraditur, idē iudica ri debet in libris de Oratore patire ac exēplo. Equos) Vt Fertur equis auriga, neq; au dit currus habenas. Sunt nō inhi bēdi equi, sed sustinēdi, ac sensim retinēdi. Carnea des) Nouis Academiāe prin ceptis. προσολών) Ingressum.

Retentio.

Retentionē) Sustinetionē, remorum. Inhibitiō) Docet cur potius sustinere dixerit. Vehementiorē quidē) Legē dum, vehementiorē conatū. Tunc enim cū inhi bent re mos rectos celeriter alternāt ac inuicem mouēt, ne nauis impetu acta illidat litori ac omnino quassetur. Ad pup pīm) In puppim. nauis cum erat in cursu rostris rectis ac prora currebat in litus, inhi bebant remorā crebritate, ac rectis frequētib; remigatio nib; sed pusillis: & conabant ad oram puppim cōuētere, cui puppi primnesia addunt & retinacula. Hoc curem) Signate significatēq; loqui. Palam factū. Panfanū ne gocū. Edere) Promulgare opera mea. Hermodorus) Prouerbiū his verbis erat λόγους ἐρμολώου εἰμὴ πρῆνεται, hoc est, Hermodo rus sermones venditat. Her modor) Siculus auditor Pla tonis, huic vitio datum est q; questui philosophiā habue rit, dicta que sub preceptore audiuerit colligēdo, ac dein in Sicilia venditādo Hęc ex libro Coloniarū nuper inuento. λόγους) Ser mones Hermodori prouerbialiter dicit de his q; iniussu cōditoris opus alienu promulgāt. λόγους) in ἐρ μολώου) legit Aldus. Quicq; Bruto) Dicari, desponderi. προσφωών) Nūcupo. In alia epistola, rectū cēsuisti vt aliqd dicarē, nūc a te peto an huius sis adhuc opinionis. A te) Te cōmodāte. Descripsisse) Copiaste hodie barbare dicunt. εἰσέχου) Munera indigna, quae dona non dona sunt nisi sint bona. εἰσέχου) Obsoleta, fordida. πρὸς μίμω) Circa parua sollicitū esse. Tuis) Librariis. Cōtinebis) Sup primes. Describit a tuis) Transcribit a tuorū librariorū exēplo. Eam me non habere) Mutila clau sula. Scribēdū ex veteri lectione, Eā a meis librariis non habere. Cerelia a te descripsit, a me nō habuit.

Hermodorus vendit ser mones.

Describere.

sustinent, sed alio modo remigant, id ab ἐπιτοχῆς re motissimū est: quare facies, vt ita sit in libro quē ad modū fuit. Dices hoc idem Varroni, si forte mutauit. nec est melius quicq; q; vt Lucullus sustineat currū, equosq; vt bonus sepe agitator. semperq; Carneades πρὸς ὀλίγους pugilis, & retentionem aurigae similem facit ἐπιτοχῆς ἐρμολώου. Inhibitiō autē remigum motū habet, & vehementiorē quidē remigationis nauem conuer tentis ad puppim. Vides quāto hoc diligentius curē. q; aut de rumore, aut Pollione. De Panfa etiā, si quid certius. credo enim palam factū esse. De Critonio, si quid esset: certe, ne de Metello, & de Balbino: Dic mihi, placet ne tibi primum edere iniussu meo? Hoc ne Hermodorus quidem faciebat: is, qui Platonis li bro solitus est diulgare: ex quo λόγους ἐρμολώου εἰμὴ πρὸς ὀλίγους. Quid illud? rectū ne existimas quicq; Bruto? cui, te authore προσφωών. Scripsit enim Balbus ad me, se a te quintum de Finibus librum descripsisse, in quo non sane multa mutauit: sed tamen quaedam addidit. Tu autem cōmode feceris, si reliquos continueris, ne & εἰσέχου) habeat Balbus, & εἰσέχου) Brutus. Sed hęc hactenus, ne videar πρὸς μίμω) παρεδράζω. Et si nūc quidē maxima mihi sunt hęc. Quid est em aliud? Varroni quidē, quae scripsit te authore, ita propero mittere, vt iam Romam miserim describenda. ea si voles, statim habebis. Scripsit enim ad librarios, vt fieret tuis, si tu velles, describēdi potestas. ea vero continebis, quoad ipse te videā. qd diligētissime facere soles, cū a me tibi dictū sit. Quomodo autē fugit me tibi dicere: mirissi ce Cerelia studio videlicet philosophiē flagrans, de scribit a tuis. istos ipsos de Finibus habet. Ego autem tibi cōfirmo (possum falli, vt humanus) eā a meis li brariis nō habere. Nūq; em ab oculis meis abfuerūt.

Tantū puero aberat, vt binos scriberet, vix singulos confecerunt. tuorum tamen eo nullum delictum ar bitror, itemq; te volo existimare, a me enim praeter missum est vt dicerem, eos exire nondū velle. Vale.

M.T. CICERO T.P. ATTICO S.

VI Quid diu de nugis? De re enim nihil habeo, quod loquar. De Dolabella tibi assentior, cui haerebis, vt scribis, in Tusculano. De Caesaris aduentu scripsit ad me Balbus nō ante Cal. Sextil. De Attica optime, quod lenius ac lenius, & qd fert διόλου. Quod autem de illa nostra cogitatione scribis, in qua nihil tibi credo ea, quae noui, valde probe hominem, domum, facultates. Quod caput est, ipsum non noui, sed audio laudabilia. De Scrofa etiā proxime accedit siquid hoc ad rem. διγενέσθω) est etiam, q; pater. Coram igitur, & propenso quidem animo ad probandū. Accedit enim q; patrem (vt scire te puto) plus etiam, q; non modo tu, sed q; ipse scit, amo, idq; & merito, & iadiu. Vale.

M.T. CICERO T.P. ATTICO S.

DE Varrone non sine causa quid tibi placeat, tam diligenter exquiro. Occurrunt mihi quaedam, sed ea coram. Nunc autem εἰσέχου) intexui, faciamq; id crebrius. Proximis enim tuis literis primum te id nō nolle cognoui. De Marcello scriperat ad me Cassius antea τὰ κατὰ μέγαν. Seruius rem acerbam. Ad prima redeo. Scripta nostra nusq; malo esse, q; apud te, sed ea timui foras dari, cū vtriq; nostrum videbitur. Ego & librarios tuos culpa libero, neq; te accuso, & tamen aliud quiddam ad te scriperam. Cereliam quaedam habere, quae nisi a te nō potuerit. Balbo quidem intelligebam satisfaciendum fuisse, tātū nolebam, vt aut absolutū Bruto, aut Balbo inchoatū dari. Varroni, simulac te videro (si tibi videbitur) mittam. Quid autem dubitarim, cum videro te, scies. Ad Tribunos q; appelles, valde probo. Te de praedio auia exerceri, moleste fero. De Bruto nostro perodiosum, sed vita fert. Mulieres autem vix satis humane, quae inimico animo ferat, cum vtriq; officiose pareat. Tulliu Scriba nihil fuit, quod

Tantū aberat) Tātū abfuit: mos loquēdi perelegās. Vix singulos cōfecerit) Resoluit, vt vix singulos confecerint, hoc est descriperint librariū nostrū. Eo) In eo, in eare.

Argumentū. CCLXXX.

H VI Quid) Epistole se queis principii, qua relicis pusillis, hortat se ad meliora scribēda. DE RE) Hyperbolicos ac aperte republicā significat, ac Cēsare claculum taxat. Cū heredis) Lege, Cui heredis, cū quo ad me hospite aderis in Tusculano meo. Non ante Cal.) Futurum aduentū Caesaris. Lenius) Se habet. Lenius) Mitius vexatur. διόλου) Facile morbum. Quod caput est) Quod principale est & ante cuncta respiciendum. εὐγενέσθω) Generosior. Ad probandum) Panfam ero.

PIVS.

Caput est.

Eugeneſte; ros.

Argumentū. CCLXXXI.

DE VARRONE) Exi mator ex aceruo con fultionis hęc epistola suiq; corporis fiat. Varronis quēdam suspicio Scripta sua esse vult in manibus Attici. De Bruto, Tullio, idq; genus reliquis perpūssa. Coram te) Superflua vocula, te, era denda est, quae semper subin telligi debet, & reponatur nunc quod sit sequentis clau sulae principium. εἰσέχου) Libentissime. Intexui) Varronem. τὰ κατὰ μέγαν) Particularia. Remi acerbam) Facinus acerbū addidit. Foras dari) Pro mulgari. Hoc dicendū modō pertinacissime non fuisse vīus, nisi Cicero yteretur. Videbitur) Emittentur in publicum. Non potuerit.) Habere, Dubitarim) Ad Var ronem dare. Vita fert) Mo lestias quotidianas. Iuxta il lud Horatianum; Nil sine magno Vita labore dedit mortalibus. Vix satis hu mane.) Subintellige sunt. Vtriq; officio) Lege, Vtriq; officiose pareat. auia videtur ac Seruilia mater certare cū Bruto, cum tamen pius ac ofi ciosus filius sit Brutus.

PIVS.

Foras dare.

Appellares) Velleres autem de re nūmaria. Nomine voti) Causa voti vel quod libēter & ex voto de-

Eulogia.

posuerim, ne me parū sapiētē voces, qui apud illū pecuniā deposuerim, vel qua pecuniā votū meū solue-

retur. Illū) Tullū. Meū) Æs meū. Id) Quātulācūq; pecuniā. In hac rē) Ad hortos fortassis emēdos.

Vbi esset) Pecunia. Recte) Veridice, sine mēdacio. Ille) Tullius scriba. Recte) Salua fide domini

pecunię negauit pecuniā habere. Ipsum) Iūge cū locū. Hominibus) Humanę sanitati. ἐν λόγῳ)

Honestā rationē vel probabilitē, & rationabiliter mihi cōmodus erit, q; desertissima q̄ro, ac loca inaccessa,

qua nulla humano sit via tri- ta pede. Hoc quoq;) Fiat, de hoc loco cōsilio tuō paream?

Quippe qui oīa) Cū oīa no- fra sub iudicio ac cēsura tua posita velimus. Die) Adfis.

Sin postridie) Si nō aderis eodē die, adesto postridie. Co- heredes) Affuturi sunt postri die. A qs) A qb? cohēredib?

Opprimi militiā est) Corri- git Aldus malitiā. Sed qd fe- cit? fuco locū cōpressit, & vice ri) Chironio R. hōdinū addēs, hoc pacto, vt sepia in tecta ca- ligine subterfugit. Scribēdū

ex antiqua lectiōe sine re op- primi mi Tite æstuo. Dubito qm̄ tu melior es paterfamili- as, opprimi sine te, si tñ noui digitos tuos, iā rationē subdu- ctā habes. Illā) Ad me nihil scribētē. Ne salutē) Quidē misit Attica. Irasci) Atticę negligētī. Si min? legisses? Si forte nō prius legisses, vt tibi legendi sit copia.

ASCENSUS

PIVS.

Antemeridiane literę.

Symbiosis. Conuictor. Menda librari- rorum.

appellares: nā tibi mādassē, si fuisset. Nihil enim est apud eū positū nomine voti, sed est quiddā apud illū meū. Id ego in hanc rē statui conferre. Itaq; tibi recte dixi, vbi esset, & tibi ille recte negauit. hoc quoq; ipsum cōtinuo adoriamur. Locū hominibus non sane probo, q; est desertior: sed habet ἐν λόγῳ. Verum hoc quoq; vt cēsueris, quippe q; omnia. Ego (vt cōstitui) adero, atq; vrinā tu quoq; eodem die: sin (quid enim multa?) vtiq; postridie. Etenim cohēredes, a quis sine te opprimi mi Tite æstuo. Alteris iam literis nihil ad me de Attica: sed id quidē mihi in optima spe pono. Illud accuso: non te, sed illā: ne salutē quidē. at tu & illi, & Pilie plurimam. nec me tamen irasci indicaris. Epistolam Cæsaris misit, si minus legisses.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Nt emeridianis tuis literis heri statim rescripti, nunc respōdebo vespertinis. Brut? mallē me accereret. nā & equus erat, cū illi iter instaret & subitū, & lō gū: & mehercule nūc, cū ita sumus affe- cti, vt nō possim? plane simul viuere. Intelligis em̄ p- secto, in quo maxime posita sit σμβίωσις. Facile patie- bar nos potius Romę vna esse, q̄ in Tusculano. Li- bri ad Varronē nos morabātur: sunt enim defecti, vt vidisti, tātū mēda librariōrū tollūtur. De qbus libris scis me dubitasse, sed tu videris. Itē quos Bruto mit- timus, in manibus habēt librarij. mea mandata (vt scribis) explica, q̄q; ista retētiōe omīssa, vt ait ei Tre- batius, qd tu istos putas? Nosti domū, quā cōfice ἀλό- γως. Incredibile est, q̄ ego ista nō curē, omni tibi asse- ueratione affirmo, qd mihi credas velim, mihi maiori

offensionem) Hodie fastidio dicit. Humanitatis) Me vereri. Perfeca) Sermonē libero detere ac am- puta. Confice) Tolle prorsus, vnde corfectores ferarum dicit. Excita) Rigido sermone expergeficias. Scenalo qui putes) Scribit Aldus nec perperā. Cū illo Scenala loqui putes. Beroaldus, Cum tuo Scenala loqui putes per familiarī Attici, cū quo loquebatur quicquid in buccam venisset. Ne existimes) Ordo, Ne existimes eos remissuros qd debeat, qui soleant consecrari nō debita. Admonet Atticum vt pre- uideat calendariū ac diē debitorū, soluatq; tēpēstīue, nec putet illos parcituros debitoribus qui magna crudelitate pręditi etiā a nō debentibus petunt. De die) De die. Bono modo. Bono modo.

offensionem esse, q̄ delectationi possessiunculas meas. Magis enim doleo, me nō habere cui tradā, q̄ habere qui vtar. Atq; illud Trebatius se tibi dixisse narrabat. Tu autem veritus es fortasse, ne ego inuitus audirē. fuit id quidem humanitatis, sed mihi crede, iam ista non cura. Quare da te in sermonem, & perfeca, & cō- fice, excita, compella, loquere, vt te cum tuo Scenala loqui putes. Ne existimes, qui non debita consecrari soleant, quod debeat remissuros. De die tantum vi- deto, & id ipsum bono modo.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vid est hoc, quod Hermogenes mihi garrat Andromedem sibi dixisse, se Ci- ceronem vidisse Corcyra. Ego enim au- dita tibi putarā. nil igitur, ne ei quidē literarum? an non vidit? Facies ergo, vt sciam. Quid tibi ego de Varrone rescribā? Quatuor ἀφ' ἑσῶ sunt in tua potestate. qd egeris, id probabo: nec tamen ἀλόγως. Quid enim? sed ipsi q̄ res probaretur, magis verebar: sed quoniam tu suscipis in alteram aurem.

De die.

PIVS.

Diphthera.

In alteram aurem.

In vtrāq; aurem.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

De retentione, rescripti ad tuas accura- te literas scriptas. Conficies igitur, & quidē sine vlla dubitatione, aut retra- ctatione. hoc fieri & oportet, & opus est. De Andromene, vt scribis, ita pu- tarā: scripsisses enim mihi quę didicisses. tu tamen ita mihi de Bruto scribis, vt de te nihil. quando autē illum putas? Nam ego Romā pridie Iduū. ita volui Bruto scribere: sed quoniam tu te legisse scribis, fui fortasse ἀφ' ἑσῶ me ex tuis literis intellexisse, nolle eū me quasi prosequendū sui causa Romam nunc ve- nire. Sed quoniam iam adest meus aduētus, fac quęso, ne quid eum Idus impediānt, quo minus suo cōmo- do in Tusculano sit. Nec enim ad tabulam eum defi- deraturus eram. In tali enim negotio cur tu vnus nō fatis es? sed ad testamētum volebam, quod iam malo

De die. Bono modo.

PIVS.

Diphthera.

In alteram aurem.

In vtrāq; aurem.

In alteram aurem.

In vtrāq; aurem.

PIVS.

PIVS.

PIVS.

PIVS.

PIVS.

Alto die) Cōdere. Διπλὸς ἄνθραξ (Versus Homericus lib. Iliados. x. sub persona Patrocli. εὐδὲ οὐδὲ ἰδὲ αὖτε ποιεῖ δ' ἵππεσσι, εἰς ἡέκ' ἄνθραξ δ' ἄνθραξ. Ipse probe nosti senior qd vt est ferus ille, Culparit facile innocuū, culpaq; vacatē. In Demosthenē versiculus iste cōuersus est, q pecunia corruptus & emptus sepe bonos oppugnabat, malosq; defendebat. Occurrit vultus e?) Videor aspiciere Varronē vultu subtristi cogitare me ei iniuriā cōfalsse, q ptes meas, quas accepi defendēdas, instructus & ornatus defendissimē q̄ suas. Vel hoc) Queref saltē Varro circa hoc. Id facile patior teneri) Hoc ppositū tenere volo vt Varronē teneam nec opere isto excludā, locus, quasi inuat nō curare quā op̄i nōnē Varro teneat, nolo tolere de libro eū ne pdā impēsam factā in emendā chartā.

Macrocolla. Charta regia, de qua Catullus, Charta regia noui libri, noui vmbilici, lora rubra, mēbrang. Adhuc lingua vernacula Bononiēsi chartā regale vocitāt, de qua sic Plinius lib. 13, Nat. hist. Auxit la titudinē. Pedalis erat mēsurā & cubitalis Macrocollis. Sed ratio dēphendit vitiū vnius schedę reuulsiōne plures infestāte paginas, ob hoc praelata oib; claudia. Ad Brutū trāseamus) Mutabo Varronē in Brutū. Is) Brutus. Antiochi?) Imitator Antiochi phi losophi, quē facio in his libris dīfferētē. O Academia vō laticā) O librū meū Academia micū desultoriū faciētē, modo ad Varronē, modo ad Lucullū, modo ad Brutū trāseūtē; Volaticā dixit Academia, quā alij disputādi genus vocāt. A syllatō, qd̄ inuicit Cic. cū subdit modo huc, modo il luc, qd̄ vt facilius p̄cipias audī Lacātū libro Diuinatū Institutōnū ista scribētē, Recte q; vidit Archēfilas arrogātes vel potius stultos esse, q; putēt; sciētā veritatis cōiectura posse cōprehēdi, sed tñ falso dicētē redarguere nō pōt, nisi qui scierit ante qd̄ sit verū. Qd̄ Archēfilas veritate nō cognita facere conatus, introduxit genus philosophie asyllatō, qd̄ latine instabile siue incōstās possumus dicere, vt em̄ sciēdū sit, aliqd̄ sciri necesse est. Nā si oīno nihil scias, id ipm̄ nihil sciri posse tolle. Ita qui velut sentētie loco pronūciat, nihil sciri tāq; perceptū profitef & cognitū. Ergo aliqd̄ sciri pōt. Huic simile est illud, qd̄ in scholis pponi solet in Asyllatō generis exēplū, somniasse se quēdā nē somnias crederet, & q̄ sequitur luculētē apud Fortunatianū explicata. Sui Dogmatis Asyllati & incōstās. Modo illuc) Desliētē, nihil stabile ducētē. Enitar) Elaborabo, quā potius elaboraui, q̄ illā epistolā, iuxta illud Quidianū, Pagina iudiciū docti subitura mouetur Principis, vt Clario missa legenda deo. Ne dictaui) Sed ipsem̄ elaboraui & scripsi. r̄ s̄ i o x a s) Argumenta, circūstantias si dici potest, cōpressiones quidā, alij descriptiones interpretantur, & multa id genus, vt belle Tiro doctus de suo supplere solet, propterea adminiculatō studiorum Ciceronis appellatur. Spinthero) Lege, Spintheri, hoc est Lentulo. Syllabatim) Minutim dictaui in cunctis hæsitans. Virgili) Cohæredis mei. Hinc patet Virgilium non a virga surgente vocatum, cum hic ante poetā Mantuanū eodē nomine fuerit. Super qua re plura in Lucretianis cōmētariis edisseruimus. ASCENSUS) Ne Tironi qd̄ dictaui. Nō negat se dictasse, quia subdit, sed Spintheri sup. dictaui syllabatim, singulas pronūciādō & declarādō syllabas: negat aut̄ dictasse Tironi, cui maxime solet, quia Ciceronis formā dicēdi nouit totas periochas persequi, inquit, solet: & ita a mente Ciceronis aberrare potuit. Equidem id erat &c. Notandū equidem cum tertia persona iunctum, sicut psulo post Equidē credibile non est: nisi vtrobiq; legatur, Et quidem: quia Equidem, est ego quidem.

Macrocolla. Catulli locus

Claudia.

Academia volatica.

Asyllatos disputatio.

Periocha.

Syllabatim. Virgilius ASCENSUS

Equidem.

Aboluatur) Perficiatur emptio de hortis. Mœstīam) Solitudinis meę luctuosam acerbitatē, quoniam singuli quicq; ad hilaritatem propensi sumus. Proficiscor) Dic proficiscar. Quo autem) Proficiscar. Vt nunc est) Pro præsenti statu rerum, non sunt ad Cæsarem mittendę.

Argumentum. CCLXXXV. CICERO composuerat epistolā ad Cæsare, qua eum hortabatur ad bellum contra Parthos suscipiendū, amici multa relecanda consulebant, tandē mittere non placuit, quoniā periculū facere in re

absoluatur. Ego, vt tempus est nostrum locum habeo nullum, vbi facilius esse possim q̄ Asturę. Sed q̄a qui mecum sunt: credo q̄ mœstīam meam non ferūt, do mum properāt. Et si poteram remanere, tamē (vt scripsi tibi) proficiscar hinc, ne relictus videar. quo autē Lanuuius: coner equidem in Tusculanum, sed faciam te statim certiorem. Tu literas conficies. Equidē credibile non est, quantum scribam die, quin etiam noctibus, nihil est enim somnī. Hæri etiam effeci epistolā ad Cæsarem, tibi enim placebat, quam non fuit malū scribi si forte opus esse putares, vt quidem nunc est, nihil sane est necesse mittere, sed id quidem, vt tibi vi debitor: mittam tamen ad te exemplum fortasse Lanuuius, nisi forte Romam, sed cras scies. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Epistolam ad Cæsarem nobis vero semp̄ rectissime placuit, vt isti ante legerent. Aliter enim fuissēmus, & in hos inofficiosi, & in nosmetipsos, si illum offensuri fuissēmus, pene periculosi. Isti autem in genere, mihiq; gratum: q̄ quid sentirent, non reticuerūt. Illud vero vel optime, q̄ ita multa mutari volūt, vt mihi de integro scribendū causa non sit, q̄q̄ de parthico bello quid spectare debuī, nisi quod illum velle arbitrabar? Quod enim aliud argumentum epistolæ nostræ, nisi collatio fuit? An, si ea quæ optima putarā suadere voluissēmus, oratio mihi defuisset? Totis his igit̄ literis nihil opus est. Vbi em̄ ἐπιτολιμα magnum nullū fieri possit, ἀποτολιμα vel nō magnū molestū futurum sit, quid opus est παρακινουσα presertim cum illud occurrat, illum cum antea nihil scripserim exstimaturum me, nisi toto bello confecto, nihil scripturum fuisse. Atq; etiam vereor, ne putet me hoc quasi Catonis μελιγμα esse voluissē. Quid quæris? Valde me pœnitebat, nec enim in hac quidem re quicq; minus, vt vellem, accidere potuit; q̄ q̄ σπερδ̄i nostra non est probata. Incidissēmus etiam in illos, in eis in

periculosa nō placuit. Redit ad hortos, mox Cæsaris sup̄biam taxat. EPISTOLA) Altera epistola. Officiosi) Scribat inofficiosi. Et i nos) Iūge cū pene periculosi. In genue) Subintellige fecerūt. Retinuerūt) Ex p̄fiscis exēplārib; reticuerūt. Vel optime) Vel auget. Cā nō sit) Volūtas nō sit. De Parthico bello) Cicero epistolā ad Cæsare scripserat, in qua hortabatur eū contra Parthos, vt nomē immortale cōsequerēt, cōmunib; amicis Ciceronis & Cæsaris non placuit hoc argumētō scribi, ne viderēt Cic. discessū & absentīā Cæsaris cupere, multa ex hac epistola immutauit. Trāquillus auctor est Cæsare expeditionē in Parthos destitisse, qm̄ i ocio, morbo comitiali corripiebatur. Epistole) Subintellige fuit, q̄ vt Parthos adoriret. Colatia) Beroaldo, collatio, placet, qua em̄ datione nihil antiquus, Cōparabat Alexandro magno Cæsare, & si Parthos vicisset anteponebat. ἐπιτολιμα) Lucrū, nō putat epistolā scribendā quia iuuari nō potest, & iacturam facere nequit, ἀποτολιμα) Damnum. Vel non magnū) Et si non magnū, tamen futurū est illud parū dispēdiū mihi molestum. παρακινουσα) Periculū subire, piclitari. μελιγμα) Mitigatio, blādimentū, q̄ mi tem his blāditiis eū reddere velim. Catonis) Filii, qui cum humane & simille ad Cæsarem scripsisset, iactauit Cæsare ideo factum fuisse, vt a Catone mitigaretur. Pœnitebat) Scripsisse. Cū) Multa acciderint, quo minime p̄bauit. Ordo, Nec in hac re potuit quicq; accidere vt min; vellem, cū multa sup. acciderint Est em̄ minus legēdū nō magis, hoc exigēte sensu. σπερδ̄i) Studii. Incidissēmus) In malignos interpretēs Cæsarianos. In eis) In nūero quoq;

PIVS.

Epitugma.

Apoteugma

Paracin-dyneuein, Miligma.

Cognatus.

E quercu. Loc^o Horatii. Doloru^m materia.

Cognatu tuu) Fratrem meum. Seruus quoque sic appellat maritum sororis. Opera Faberis ponamus) De mus operavit per Faberium ad nos pecunia veniat, qua emetur horti. Si quid scies) Nos admone. Ad decus) Impellere. Oratio) Sualoria. E quercu) E materia viliori simulacro non condigna, quam carie sentit, sed cedro & cupressu: unde illud Horatianum, Cupressum scis simulare. Ex hebeno materia rariore ac durabiliore Mercurio sic fabricat Apuleius Platoniorum maximus Apologia lib. i. Cicero Plato togatus in Legibus sic, Aurum & argentum in vrbibus, & priuatim, & in fanis inuidiosa res est, tamen ebur ex mani corpore extractum haud satis castum donum deo. Iam aes atque ferrum duelli instrumenta non fani. Lignum autem quod cuncti voluerit vno e ligno canato. Itemque lapideum in delubris communibus textile, nec operosius quam mulieris opus menstruum. Color autem albus precipue decorus deo est, tum in ceteris, tum maxime in textili. Tincta vero absint nisi a bellicis insignibus. Sic Romanolorum albi. Tunc melius tenuere fidem, cum paupere cultu

Stabat in exigua ligneus aede deus.

Cupressus nonnullis omnino non placet, quoniam funerea est arbor. E quercu simulacrum fecit metaphorice Cicero ad superiora respiciens, pertinaciter enim carie vincit robur, retundit rucinas & alicias, seras etiam sepe confringens, ut Plinius auctor est. Non poeniteret) Placuisse Caesari. Alii contendunt scribendum, nos poeniteret ob superiora. Crudelem) ut qui Clytam in mensa iugulauerit, alterum leoni obiecerit. De pompa Quirini) De Romuli nobilitate, victricis gloria, qui ciuilem pompam ob oculos nostros obduxerit. Quid putas) Quasi dixerit, putare non debes. Non scripta) Modestata. Abiit illud) Euanuit, non est amplius in visu. Quod tibi dabam) Quod tibi monenti concedebam. Problema archimedeam) Lege que supra excogitauimus, ubi Dedali & acutum interpretati sumus.

Optato.

Mihi) Ad me. Optato) Aduerbum, desideranter. Manu mea) Scripsi hodie manu propria barbare dicit.

Argumentum. CCLXXXVI.

PIVS

DE QVINCI filia veterum. De hortis & lucio. Othonianos cupit.

cognatum tuum. Sed redeo ad hortos. Plane illuc te ire nisi tuo magno commodo nolo. Nihil enim vrget, quicquid erit, operam Faberis ponamus. De die tamen auctionis, siquid scies, eum qui e Cumano venerat, quod & plane valere Atticam nunciabat, & literas se habere aiebat, statim ad te misi. Hortos quoniam hodie eras inspecturus, quid visum tibi sit cras scilicet. De Faberis autem, cum venerit. De epistola ad Caesarem (iurato mihi crede) non possum. Nec me turpitudine deterret, etsi maxime debeat. quam enim turpis est assentatio, cum viuere ipsum turpe sit nobis, sed (ut ceppi) non me hoc turpe deterret ac vellem quidem (esse enim, qui esse debebam) sed in mentem nihil venit. Nam quae sunt ad Alexandrum hominum eloquentium & doctorum suasionem, vides quibus in rebus versentur. Adulescentem incensum cupiditate verissimae gloriae, cupientem sibi aliquid consilii dari, quod ad laudem sempernam valeret, cohortamur. Ad decus non deest oratio. Ego quid possum? tamen nescio quid e quercu exculpseram, quod videretur simile simulacri. In eo quo nonnulla erant paulo meliora, quam ea, quae fiunt, & facta sunt, reprehenduntur, quod me minime poenitet. Si enim peruenissent iste literarum (mihi crede) nos poeniteret. Quid tu? Non vides ipsum illum Aristotelis discipulum summo ingenio, summa modestia, posteaquam Rex appellatus sit, superbum, crudelem, immoderatum fuisse? Quid tu hunc de pompa Quirini contubernalem his nostris moderatis epistolis lataturum putas? Ille vero potius non scripta desiderat, quam scripta non probet. Postremo, ut volet. Abiit illud, quod tum me stimulat, quod tibi dabam *περὸ βλαμμάτων ἀρχιμηδείου*. multo mehercule magis nunc opto casum illum, quem tum timebam, vel quem libebit, nisi quid te aliud impediet, & mihi optato veneris. Nicias a Dolabella in magno opere arcessitus. Legi enim literas, etsi inuito me, tamen eodem me auctore profectus est. Hoc manu mea.

Vale.

CVM Quasi) Diuersa a superioribus epistola. De Philologis) Sermocinatoribus interpretibus. E Nicias) A Nicias interrogabam nescio quid ad Philologiam pertinet. In Talna) Scribe cum Beroaldo Talna. non men est proprium. hoc est mentione Talne. Ille) Nicias. De ingenio) Ab ingenio Talna laudauit. Multarum nuptiarum) Multinuba Hieronymus appellat. Mulieribus) Nostri. Rem) Patrimonii. Chryssippo) Interpretatur fere omnes Cicerone per literas ista cognouisse, & a Chryssippo inaudiuisset. Alii Eurippo vel cripta scribit, quod haec erat in hortis. Est enim Eurippus canalis, qui latine Nilus auctore M. Tullio dicitur, & Plinio lib. viii. nat. hist. Cripta locus cauernosus ac tectus, de quo Iuuenalis, Cripta penetrare suburre. Hodie Crota lingua vernacula vocatur. Videtur tamen ex inferioribus, Chryssippus esse necessario legendum, ut Architechi sit nomen. Cuius) Vel Chryssippi vel Eurippi deformitate.

Philologi. Talnae. Multinuba. Eurippus. Cripta.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vm quasi alias res quaererem de philologis e Nicias, incidimus in Talna, ille de ingenio nihil nimis, modestum & frugum, sed hoc mihi non placuit. Se scire aiebat ab eo nuper petita Cornificia Quinti filia vetula sane, & multarum nuptiarum non esse probata mulieribus, quae ita reperiret rem non maiorem. DCCC. Hoc putavi te scire oportere. De hortis ex tuis literis cognoui, & Chryssippo in villa, cuius insulsiat bene noram: video nihil, aut pauca, aut ad balnearia, tamen laudat maiora de minoribus. ait hyberna effici posse. Tecta igitur ambulatiuicula addenda est, quam ut tantam faciamus, quantam in Thufculano fecimus prope dimidio minoris costabit isto loco. Ad id autem, quod voluimus *ἀφιδρυμα*. nihil aptius videtur, quam lucus, quem ego noram, sed celebritatem nullam tum habebat, nunc audio maximam. Nihil est, quod ego malim. In hoc *τὸ τὴν ἄφιδρυμα* *ἔστιν ἄφιδρυμα*. Reliquum est, si Faberius nobis nomen illud explicat, noli querere quantum. Othonem vincas volo, nec tamen insaniturum illum puto, nosse enim mihi hominem videor. Ita male autem audio ipsum esse tractatum, ut mihi ille emptor non esse videatur. Quid enim patere tur? Sed quid argumetur? Si Faberium explicas, emas vel magno: sin minus, ne paruo quidem possumus. Clodia igitur, a qua ipsa ob eam causam desiderare videor, quod & multo minoris sunt, & Dolabellae nomen. Iam expeditum ut detur, ut etiam representatio ne concludatur. De hortis satis, cras aut te, aut causam, quam quidem futuram Faberianam, sed si poteris. Vale.

quonia venditori supra captum & solitum auxit, sed emptorem oppressit. Emptor) Sed emax. Quid patere tur) Cui bono teneret hos hortos? in quorum emptione naufragium fecit. Videtur tamen ex inferiori hic Othonem competitor fuisse Ciceronis. Infra sic Cicero, Sed accedit cupiditas, in qua praeter Othonem non puto nos vllum aduersarium habituros. Danda est ergo noua his oibus interpretatio. Faberium explicas) Resoluis hodie dicunt, ut ad aliquam, ut vulgo dicitur, numerandi conclusionem veniat. Vel magno) pro eo etiam magno. Si minus) Si Faberium non mouemus ut pecuniam numeret. Clodia igitur) Adoriamur si vincere Othonem non possumus, vel licitantem superare. A qua) Clodia. Ob eam causam) Ideo. Desiderare videor) Hortos venales. Nomen) Debitum, quod habebam cum Dolabella. Iuge cum inferioribus. Nam expeditum) Scribe, iam expeditum. Solui quod debebam Dolabellae. Representatione) Numeratione, & presenti pecunia. Concludatur) Claudam solutionem, ac creditori demum satisfactam. Aut te) Fac videam, Aut causam) Audiam quare non veneris. Quam) Causam a qua retentus es. Futuram) Spero. Faberianam) Faberis pecuniam Hortensem numerantis. Si poteris) Cras veni.

Vt. Aphidryma.

Explicare.

Representatio

PIVS.

Argumentum. CCLXXXVII.

TITVM precibus Quinti Ciceronis non motum, ferreum appellat. De historia nescio qua Polybia na. De Dicearcho. De epistola illa Cesariana bene nota, Othonem aggrediatur & precibus amoue-

at ab emptione, quem gulosum indicat, vt appareat ab eo Imperatorem Othonē nō degenerasse. CICERONIS) Alia epistola. Per Ciceronem Quintum fratrem intelligit. Auctionem) Hortorum futuram. Biduum) Hoc Biduo futuram. Ab ea) Post eam. Vt scribis) Venies. Hodie) Assuturum;

Cras mane) Assuturū putat. καλῶς) Castigare, alii qui assentari exponūt. Perē die) Dabo. Sicunde) Si ab aliquo loco. Eruere) Expiscari, sciscitari. supple erue. Publium Mumium) Scribe, Spuriū. Tuditano) Alii codices Tuditanum, nomen est historici. Infra de C. Tuditano quærebam, quē ex Hortensio audieram fuisse in decem. Non sane quadratulo aliquē olympia, aut vbi) Scribe, Non sane quadrat illū ciuem olympiade ea ibi visū. πολιτικόν σύλλογον) Ciuilem conuentum. Subintel lige faciam. Familiaris tui) Qui vitā contemplatiuam vt Atticus preponebat.

ASCEN. Dicearchi) non intelligo quomodo Dicearchus vitā contemplatiuam actiue pferēs cōuentū ciuile faciebat nisi forlā scribēdo, vt sit scripto faciā aut describā. Legā autē, sicūde potes erue.

PIVS. Argumentū. CCLXXXVIII.

Monet vt de Faberio expediat. Dicearchi de anima librorū petit. De C. Tuditano exploratius scribit, & de nonnullis huiusmodi frivolis. QVINTO Calend) Se iungenda a priori hæc epistola. Morabor te) Ero causa morę tuę vt inuigens ea tibi quę super hortis in iungo. Exemplū) Legendi expediat extricātū videlicet a mora absolutumq;. Vt habeat) Dic, vt non habeat. Etiamdū) Adhuc κατὰ σῶσιν) Descensus. Celtica) Gallicana, quā Cesar de reb' Celtarū, qui Rhēnanis sunt. Cōstitutis) Cōfirmatis. Vtrū liberet) Aggredi Celtas vel in Parthos ire. Me auctore) Consilio meo. Hoc) Vt suas deam. Hoc vel hoc faciā) de nostro consilio. Ironia. Videlicet) Scilicet. Maro, Scilicet hic superis labor est. Latendo) Vt illi responsū est, celitus, fuge, tace, quiesce.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Iceronis epistolā tibi remisi. O te ferreum, qui illius periculis nō moueris, me quoq; accusat. Eam epistolam tibi misi, & illam alteram de rebus gestis eodem exemplo puto. In Cumanū hodie misit tabellariū, ei dedi tuas ad Vestoriū, quas Farnaci dederas. Cōmodum ad te miseram Demeā, cum Heros ad me venit; sed in eius epistola nihil erat noui, nisi auctionem biduum. ab ea igitur, vt scribis, & velim cōfecto negotio Faberiano, quem quidem negat Heros hodie, cras mane putat, a te colendus est. Ista autem καλῶς non longe absunt a scelere, vt spero perendie. Si cunde potes eruere. Qui decem Legati Mumio fuerunt Polybius non nominat. Ego memini Albinum Consularem, & Sp. Mumium: videor audisse ex Hortensio Tuditanum, sed in Libonis Annal. XIII. annis post Prætor est factus Tuditanus q̄ Consul Mumius. non sane quadrat illum ciuem olympiade ea ibi visum πολιτικόν σύλλογον, more Dicearchi familiaris tui. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vinto Calend. mane accepi a Demea literas pridie datas, ex quibus aut hodie, aut cras te expectare deberē. Sed (vt opinor) idem quoq; ego, qui exspecto tuum aduentum, morabor te. Non enim puto tam expeditum Faberianum negotium, etiam si est futurum, vt nō habeat aliquid morę. Cum poteris igitur, quoniam etiam dum abes Dicearchi quos scribis libros, sane velim mihi mittas, addas etiam κατὰ σῶσιν. De epistola ad Cæsarem κατὰ σῶσιν, atq; id ipsum, quod isti aiunt illum scribere, se nisi constitutis rebus non iturum in Parthos, idem ego semper suadebam in illa epistola, me (vtrum liberet) facere posset authore. Hoc enim ille expectat videlicet, neq; est factururus quicq;, nisi de meo consilio. Obsecro abiciamus ista, & semiliberi saltem simus, quod assequemur & tacēdo, & latēdo. Sed aggredere Othonē, vt scribis. Cōfice mi Attice istā rem. Nihil enī aliq̄ repio, vbi & in foro nō sum, & tecū eē possim.

PIVS.

Quāti autē) Per interrogationē. Monere) Ne licitatorē agat & annonā accēdat. Si canū) Lege, si sca nū, p̄ sic videlicet notissimū, quo ei facile p̄suaderes vt taceret. Erat gulæ ceditus hic homuncio.

Argumentum. CCLXXXIX.

GAudet ac exultat Othonē posse vinci. De eodē Legato quo supra Varronem contēpsit. Colloq; narrat cū Carrinate & Capitone. De Hirtio lōga fabula. ALT Erā) Initium recētis epistolæ. Volui a te me) Verus lectio. Volui te mea vna. περί ψυχῆς) De anima. κατὰ σῶσιν) Descēsum politicum.

Quāti autē hoc mihi venit in mentē C. Albanus proximus est vicinus. Is. CC. iugera de M. Pilio emit, vt mea memoria est. HS. CXII. oia scilicet nūc minoris sed accedit cupiditas, in qua p̄ter Othonē nō puto nos vllum aduersariū habituros, sed eū ipsum tu poteris monere, facilius etiā si scarum haberes. O gulā insulā, pudet me patris. Rescribes, si qd volēs. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Lterā a te epistolā cū hodie accepissem, volui te mea vna cōtentū. Tu vero age, qd scribis de Faberio. In eo enī totū est positū id qd cogitamus, quæ cogitatio si nō incidisset mihi crede isthuc, vt cetera) nō laborarē. Quā ob rē (vt facis, isthuc enī ad id nihil potest) vrge, insta, p̄fice. Dicearchi περί ψυχῆς vtrosq; velim mittas, & κατὰ σῶσιν, πολιτικόν nō inuenio in epistola eius, quā ad Aristoxenū misit. Tres eos libros maxime nunc vellē, apti essent ad id, quod cogito, Torquatus Romæ est iussu, vt tibi daret Catulū, & Lucullū (vt opinor) antea. His libris noua proemia sunt addita quibus eorū vterq; laudat. Eas literas volo habeas. Et sunt quedā alia, & quod ad te de decem Legatis scripsi, parū intellexi credo, quā διὰ σῶσιν scripterā. De C. Tuditano enī querebā, quem ex Hortensio audierā fuisse in decē, eū video in Libonis Prætorē, L. Popilio P. Rupilio Coss. Annis XIII ante, q̄ Prætor factus est, Legat⁹ esse potuisset, nisi admodū sero Questor est factus, quod nō arbitror. Vt deo enī Curules magistratus eū legitimis annis p̄facile cepisse. Posthumū autē, cuius statuam in Isthmo meminisse dicis, sciebā fuisse. Is autē est, qui cū Lucullo fuit, quē tu mihi addidisti. Sane ad illū σύλλογον per sonam idoneam. Videbis igitur (si poteris) cæteros, vt possimus πομπῆσαι καὶ τοῖς προσώποις negligentiam mirā. Semel ne putas mihi dixisse Balbū, & Faberiū, professionē relatā; quinetiam eorū iussu miserim, qui

eius quā ad Aristoxenū misit; & tamē quia eius dicitur opus tres eos libros maxime nunc vellem, non ergo exponam descensum politicum, sed opus de descensu & politico. In Libonis supple Annalib', sic enim in superiori scribitur epistola.

Daretur) Beroaldoplaacet. Catullum) Libros Academicos hoc titulo. Vt opinor antea) A te visos. Hi sunt libri Academici dicati Catullo & Lucullo, quos super Varroni dicare volebat. Noua) Quoniam vetera interpollauerat Varronianis additis. Intellexi) Dic intellexi Διά σημείων) Per signa & notas. In Libonis) Libris historicis. Rupilio) Quiddam Rutilio. Eum) Tuditanū. Legitimis annis) Cōcessis a lege. Fuisse) In decē Legatis. σύλλογον) Conuentum. Idoneā) Addidisti. πομπῆσαι) ostētare etiā personis. Professionem relata) Denunciationē vt hodie dicūt pecunię non modo factam sed resectā. Profiteri sane apud p̄ficos est denunciare, vt aiūt quantū numerū, exempli causa, vini vel frumenti penes se quisq; habeat. Cic. in Verrē, Edixerat vt aratores iugera sationū suarū profiterentur. Idē Tyroni, Tu vero confice professionem si potes, et si hæc pecunia ex eogre est, vt professione non egeat. Sallustius in Catilina, Post paulo Catilina pecuniarū repetundarū reus prohibitus erat Cōsulatū petere, quā intra legitimos dies profiteri nequerat. Vlpianus Dig. de censib', Si vero quis agrū in alia ciuitate habet, in ea ciuitate profiteri debet, in qua ager est. Lilius, Profiteri cogēdo frumentū & vendere qd vsu menstruo superesset. Idē, primo expectauerāt vt q se dignos tanto imperio crederēt nota profiterentur. Idem, Postq̄ professionibus detecta est magnitudo aeris alieni.

Professio.

Profiteri qd.

ASCEN.

EPIST. AD T. P. ATTICVM

Proferetur) Denunciaret, exhiberet, palam prodendo ostenderet, non assignaret, ut patet cum de alimentis pupilli loquens Iuriconsultus inquit, Quod Pretor cogere tutorem debet ut profiteatur pecunia pupilli & bona, unde is frugaliter viuat. Oportere) In emptionibus proprie pecunia proficitur ac exhibet. Of ferre pecunia iuris peritus appellat cum publice exhibetur. Potest & hic apud Ciceronem profiteri signifi care denunciare, ut Faberius denunciaret ad robur emptionis vallandum se hanc pecunie Ciceronis portio nem habere. Librarium) Philotimium. In Capitolio) In rationibus capitolinis, que mihi debentur, quas ad triumphum deposueram, postea non triumphavi. HS) Scribe sestertia, CC. ex inferioribus. Reperies ex eo libro, in quo sunt sestertia, CC. In Virgilio) Circa Virgilium coherere de quo supra. De Virgilio parte valde probo. Δυσωπία) Verecundia, capere partem meam. Quid erit) Que causa erit. Quod postulet) Quare accuset. Ne his cum sit) Quere tur. Nomine) Debitis. Nomina & debita & debitores diximus appellari. Destinatus) Emere decernit. Difficultas) In auctione, quam potestissimus est Placus. Ista res) Auctione, horti emptio.

Offerte.

Virgilius. Dylophia.

PIVS.

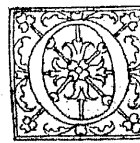
Modus.

Lupus in fabula.

ASCEN.

profiteretur, ita enim oportere dicebant. Professus est Philotimus libertus. Nosti credo librarium, sed scribis & quidem confectum. Ad Faberium (ut tibi placet) literas misi: cum Balbo autem puto te aliquid fecisse. HS. CC. in Capitolio in Virgilio mihi nulla est Δυσωπία. nec enim eius causa sane debeo. Et si emero, quod erit, quod postulet? Sed videbis, ne is, cum sit in Africa, ut Celsus? De nomine tu videbis cum Cuspido, sed, si Placus festinat, tu haberes difficultatem. Te ad me venire uterque nostrum cupit, sed ista res nullo modo relinquenda est. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Thone, quod speras posse vinci, sane bene narras. De estimatione, ut scribis, cum agere coeperimus, et si nihil scripsit, nisi de modo agri. Cum Pisone siquid poterit. Dicearchi librum accepimus, non tabularum expecto. negotium dederis. Reperies ex eo libro, in quo sunt Senatusconsulta Cn. Cornelio, & L. Coss. de Tuditano autem, quod putas Δλογειν, tu illum, qui fuit ad Corinthum: Non enim temere dixit Hortensius ad Questorem. Trib. mil. idque potius fuisse credo. Sed tu de Antiocho scire poteris. Vide etiam quo anno Q. An. Tr. Mil. fuerit, siue utrum eadem in Pretura, aut in cotubernio fuerit, modo fuerit in eo bello. De Varrone loquebamur. Lupus in fabula. Venit enim ad me, & quidem id temporis, ut retinendus esset: sed ego ita egi, ut non scinderem penulam: memini enim tui, & multi erant, nosque imparati. Quid refert? Paulo post C. Capito cum T. Carinate. Horum ego vix attigi penulam, tamen remanserunt, cecidit belle. Sed casu sermo a Capitone de urbe augenda a ponte Miluio ad Tyberim, pauci

etiam ad hunc diem. Iamque aderat ipsi nondum sermone peracto. Prouerbiu hoc sumptu ex Adelphis Terentiana fabula. Addit Aelius, Silentii indicio est in hoc prouerbio, quod lupum vidisse homines dicimus, qui repente obmutuerunt, quod fere his euenit, quos prior viderit lupus, ut cum cogitatione in qua fuerint etiam voce & verbis careant. Sic Theocritus & Virgilius. Scinderem penulam) Reuocare rem ac repetere vacationes, quod cum facimus pallio reuocamus, ac retrahimus. Memini tui) Qui supernuientes hospites pertinaciter retinere non soles. Quid refert) Quid interest declinasse Varronem, Capitonem non effugimus. Cecidit belle) Tempori euenit.

ASCEN. Ut retinendus est, quia paulo ante prandium aut coenam, quo tempore amici retinendi sunt. Ut scinderem penulam, qui volentes abire per vestes violenter retinent dum illi penulam seu togam retrahunt interdum scindunt, unde qui parum manere cogunt, vestem non scindere vulgo dicuntur.

secundum montes Vaticanos. Campum Martium tum edificari. Illum autem Campum Vaticanum fieri quasi Nartium Campum. Quid ais inquam? At ego ad tabulam, ut si recte possem Scapulanos hortos. Caue facias inquit, nam ista lex perferretur. Vult enim Cæsar: audi rem. Facile passus sum fieri autem moleste ferro. Sed tu quid ais? quid quæro? Nosti diligentiam Capitonis in rebus nouis perquirendis, non concedit Camilio. Facies igitur me certior de Idibus. Ista enim me res adducebat, eo adiunxeram ceteras, quas consequi tamen biduo, aut triduo post, facile potero. Te tamen in via confici minime volo, quin etiam Dionysio ignosco. De Hirtio quod scribis, feci: ut ei liberum esset, quod ad me attineret. Scripsi enim ad eum heri Idibus Maii, eius opera mihi nihil opus esse. Asturam veni VIII. Calendas Iulii: vitæ enim caloris causa Lanuuii tres horas acq̄uieram. Tu velim, si graue non erit, efficias, ne ante Nonas mihi illuc veniendum sit. Id potes per Egnatium Maximum. Illud in primis cum Publio me pene absente conficies, de quo, que fama sit, scribes. Id populus curat scilicet, noui mercedem, arbitror etenim, hæc decata erat fabula, sed complere paginam volui. Quid plura? Ipe enim adsum, nisi quid tu prorogas: scripsi enim ad te de hortis. O rem indignam! Gætulis tutus vrbem auget, quam hoc biennio primum vidit, & ei parum magna visa est, que etiam ipsum capere potuerit. Hac de re igitur expecto literas tuas. Varroni scribis, te simulac venerit, ei daturum. Dati igitur iam sunt, nec tibi integrum est. Hui si scias quanto periculo tuo. Fortasse literæ meæ te retardarunt, si eas nondum legeras, cum has proximas scripsisti. Scire igitur aueo quomodo res se habeat. Vale. M. T. CIC. T. P. ATTICO S.

DE Bruti amore, vestraque ambulatione, & si mihi nihil noui affers, sed idem quod sepe, tamen hoc audio libentius, quo sepius, eoque mihi iucundius est, quod tu eo lætaris, certiusque eo est, quod a te dicitur. Has alteras hodie literas. De Xenonis nomine, & de Epiroticis XL, nihil potest fieri nec commodius, nec aptius quam ut scribis. Id erat locutus mecum eodem modo Balbus minor. Noui nihil sane nisi Hirtium cum

fatiscertum habeo. Daturum) Libros Academicos Ciceronis.

Argumentum. CCXCI

LÆTATUR quod cum Bruto ambulans meram iucunditatem cepit. De Quinti Iunioris verbis cum Hirtio. De Porcia pauca. DE Bruti amore) Noua Epistola initium. Amore) Erga me. Literas) Accepi. Hirtium) Cæsarianum.

Secundus) Post. Montes Vaticanos) Vbi adhuc regio deserta est & inculta, ad quorum radices Iulii? Quercus via non mine Iuliam aperuit proxime, que secundum Tyberim currit. Vbi cultissimos hortos possidet Petrus Aloysius Farnesius Heros Romanus nulli maiorum suorum secundus, qui bello clarissimisque gestis viam sibi ad nominis claritudinem pepererunt, duces intus ad Reip. Florentinae, Romanique potestatis, fortitudine, iustitia, fide Dynastian Etruscæ nunc imperio æquissimo tenent. Discipulo meo Aloysio in ceteris forte pares, literis, humanitate lepore gratia, fauore in musas certe impares, quod plausu sæculi nostri in astracognata conatur. Tabula) Calculum. Subducebam rationem quantum mihi pecunie esset, ut recte hortos emere.

Iulius quærens.

Petri Aloysii Farnesii laus.

Ista lex perferretur) De precio fundorum rusticorum & vrbianorum, quod Cæsar decreuit auctore Traquillo. Vult Cæsar) Ut lex perferatur. Audire me) Scribit Beroaldus. Audi rem, Attende diligenter o Cicerone. Moleste ferò) Quonia lex ista emptionem agrorum turbabit. Sed tu) Attice. Ais) De opinione ac sententia illius. Quid que) Quasi Capito in nimis curioso plenam fidem non adhibeat. Camilio) Ea tempestate rerum nouarum sectatori. Eo) Ad Idus, & ad hoc negocium negocia cetera contraxeram. In tua) Prisca lectio, habet in via. Calor erat ac æstus imcompatibilis.

Vitandi eum causa calor) Scribe, Vitandi enim. Id populus) Terentianum est, stomachater pronunciandum. Noui mercedem arbitror) Subintellige tibi redditam epistolica, tibi persolui. Decantata) Nota lippis & tonsoribus, ideo a me dicta ut implerem tabulam & folium. Genitilis) Quem intelligat non

PIVS.

Axiopistos.

Quinto) Filio fratris. Eū) Hirtium. Cum rediret) Tēpus explicat quo hec altercatio facta est, cū Q. rediret ad patrem, Cercyra vel aliūde ἀξιόπιστος) Fide dignū, Fidē) Dicit Cæsariani. φοβερόν) Formidabile erat, Sensus, Quē Hirtius gladiatoreſq; Cæsariani in me cōiecerunt: formidabilia erant & tremenda mihi: nisi Rex hoc est Cēsār sciret me esse meticolosum. scire Regem) Cēsārē non ignorare me scilicet animi nihil habere. Supra diximus Cēsarem vocatū esse Regē, Calpurniā vxorē Reginā nō quod haberet diadema, sed quod regnare cupiebat: nec ob aliam causam semper a die p̄textē cūcta turbauit, nisi vti regnaret, pu-
 tavit. n. esse dulcissimū summo stare loco, quare Syllam dicebat nescisse literas, quoniam volēs & prudens dictaturam deposuit. Vexari) His verbis turbati filii meū. Id quidem) Queratur quātum velit Arbitratu suo) Vt lubet queratur, ita se res habet. ἀνεμοφόρητα) Quę venti ferunt, inania, futilia sunt. Publio) Alij puto scribunt. Habet Balbus) Cōscripta omnia. Propinquū diē & Romę) Scribe esse Romę. Moraretur) Esse Romę. Is) Cēsār.

Anemophorita.

PIVS.

Argumentū. CCXCII. NTE LVcem) Se iunximus hęc epistolam signis euidentissimis adducti. Querelę a Quinto iuniori. Quare ne domum illam videat reuerti reculat, & adolescentem ita deprauatum, vt etiā patrem incestat. CONTRA Epicurōs) In Thufculanis videlicet: quibus cum Stoico dogmati p̄nit⁹ inhęreat, tollit ac irritat oscitatores epicurōs. Oleo) Lucubratiōe ad olei lychnium. Exarau) Scripsit. Ante lucem) Meditatione antelucana. οὐκ ἐπέσκησεν) Non institit, non statuit: alij aduertit. Est sic) Principiū epistolę Quinti iunioris tale est. Dici potest) Videtur hec verba significare quod in Cicero nē patrum multa belle dici p̄nt. Belle) Decēter, quod Cicero patru⁹ vlcera sua habet: & q̄cqd patruo obijci nō potest, ab eo nō laudari. Q. Filio videlicet) Vult) Videt vel le & concedere Quint⁹ quod multa in me belle dici possunt. Hoc) Cōuicio Quinti. Ne quas) Lege quas erasa negatiua. Cōmotum) Iratum. Tanq̄ laude mea velut inimici ostenderetur. Istū) Quintum: Aliquid ad me sup. scripsit. De matre) Pomponia sorore tua. Q̄ pie) Dixerit audi in epistola ad me vel matrem scripta Tecū esse) O Cicero patruē. Ordo, Voluerā in quā cōduci mihi domū vt plurimū tecū essem.

Quinto acerrime pro me litigasse: omnibus eū locis facere maximeq; in conuiuiis: cū multa de me diceret: cum rediret ad patrē. Nihil autem habeo tā ἀξιόπιστος) dici: quā alienissimos nos esse a Cēsare. fidē nobis habēdā nō esse: me vero etiā cauēdū φοβερόν) nisi videre scire regem: me animi nihil habere. Ciceronem vero meum vexari: sed id quidem arbitratu tuo. Laudatio nē Porcię gaudeo me ante dedisse Leptę tabellario: q̄ tuas acceperim literas. Eā tu igitur, si me amas, curabis: si modo mittetur: isto modo mittēdā Domitio & Bruto. De gladiatoribus, de cæteris, quę scribis ἀνεμοφόρητα) : facias me quotidie certiorē velim: si tibi videtur, appelles Balbū: & Ophiliū. De auctione profcribenda equidem locutus sum cū Balbo. placebat puto conscripta habere Ophiliū omnia. habet & Balbus: sed Balbo placebat propinquū diem esse Romę, si Cēsār moraretur. posse in diē tertiuū differre. Sed is quidem adesse videtur. Totum igitur cōsidera: placet enim Vestorio. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Nte lucem cū scriberem contra Epicurōs: de eodē oleo & opera exarau) nescio quid ad te, & ante lucē dedi. dein de cum somno repetito simul cū sole experrectus essem, datur mihi epistola a sororis tuę filio: quā ipsam tibi misi: cuius est principium, Non sine maxima cōtumelia: sed fortasse ἐκ ἐπέσκησεν). Est autem sic, Ego enim non probo quicquid non belle in te dici potest. posse vult in me multa dici nō belle: sed ea se negat approbare: hoc quicq; potest esse impurius: lam cetera leges (mihi em̄ ad te) iudicabisq;. Bruti nostri quotidianis assiduisq; laudibus: quas ab eo de nobis haberi permulsi mihi renunciauerant, cōmotum istum aliquādo scripsisti, aliquid ad me credo & ad te: idq; vt scia facies: nam ad patrem de me quid scripserim, nescio. De matre q̄ pie. Volueram inquam, vt q̄ plurimum tecum essem conduci mihi domum: et id ad te scripseram:

Neglexit) Dic neglexit. Ita) Erratum est a te, vt hoc errore absentes esse cogamur. Istam domū) Vbi est pater vel mater. Qua de causa scis) Quare hanc domū videre non possum, tenes, exotus videlicet matrem. Per odium) Propter odium matris. ποτὲρον φανερός, ἢ σκολιῶς ἀπάταις, Vtrum aperte an obliquis fraudibus. Ac respuam) Sic exple Caluitium illud ἢ σκολιῶς ἀπάταις, An astu obliquo, declinando, scindendo, non lacerando. Δίχα μοι νόος) Ambigit mihi mens verum dicere: Ambiguus sum an verum dicam Quinto, an fingam. Illud) Aperte loqui, ac veritatem non fucate.

neglexit. Ita minus multum vna erimus: nam ego istā domū videre non possum: qua de causa scis. hanc autē causam pater odium matris esse dicebat. Nunc me iuua mi Attice consilio ποτὲρον φανερός ἢ σκολιῶς ἀπάταις. Vt enim Pindaro, sic δίχα μοι νόος ἀγρε κὲς ἐπέρι. omnino moribus meis illud aptius: sed hoc fortasse temporibus. Tu autē quod ipse tibi suaseris, idem mihi persuasum puto. Equidem vereor maxime, ne in Thufculano opprimar. In turba hæc essent faciliora. Vtrum igitur Asturæ. Quid si Cēsār subito? Iuua me quęso consilio, vtr̄ eo quod tu decreueris. O incredibilem vanitatem, ad patrem domo sibi carendum propter matrem plenam pietatis. Hic autē iam languescit, & ait tibi illum iure iratum: sed vtr̄ tuo consilio. σκολιῶς enim tibi video placere. Romam, vt censes, veniam, sed inuitus, valde enim in scribēdo hæreo. Brutum, inquis: eadem scilicet, sed nisi hoc esset, res me ista non cogeret. Nec enim inde venit, vnde mallem, neq; diu fuit, neq; vllam literā ad me: sed tamen scire aueo, qualis ei totius itineris summa fuerit. libros mihi, de quibus ad te antea scripsisti, velim mittas: & maxime φιλῶδες. Ita ne nunciat Brutus illum ad bonos viros διαγγέλια, sed vbi eos: nisi forte se suspendit. Hic autem, vt fulcrum est. Vbi igitur εὐλοτέχνημα illud tuum, quod vidi in Parthenion casa, & Brutum. Sed quid faciat: illud optime, sed ne is quidem, qui omnium flagitiorū author, bene de nostro. At ego verebar, ne etiam Brutus eum diligeret. Ita enim significarat his literis: quas ad meas. At vellem aliquid degustasse de fabulis, sed coram, vt scribis. Et si quid mihi authores, aduolo ne, an maneo: Equidem & in libris hæreo, & illum hic excipere nolo, ad quē vt audio, pater hodie ad Saxam acrimonia mirū qua inimicus ibat, vt ego obiurgarē, sed ego ipse. Itaq;

Bene de nostro) Factū erit, si se suspendat nepos. Saxa) Prisci codices habēt Saxā, vt nomē sit p̄priū. Mirū quā) Scribe, mirū qua, supple acrimonia pater ibat in filiū. Vt ego obiurgarē) Quintū fratrē tāta acrimonia, hoc est acerbitate eū in filiū. Sed ego ipse) Subintellige obiurgādas erā, q̄ obiurgabā fratrē. Verissimile est hęc sententiā Ciceronē verbis Grecis subdidisse, q̄ hodie interciderūt, ex libidine vero nostra cōminisci, facile qdē, verū onerosū erat. ASCEN. Hic autē pater, vt opinor, Quint⁹ est frater. languescit iā, min⁹ amat vxorē, & ait illū, filiū vtr̄ iure iratū tibi. Nescio quō tā abrupte ad Cēsārē referat.

Hoc) Obliquo astu vti. Quo) Veniet vel ventre possit. Antiqua lectio, Quid si Cēsār subito? Vanitatem) Crude litatem potius. Ad patrē) Scribit. Domo sibi carēdū) Domū redire nolē. Matrē) Pomponiam. Plenam pietatis. Quis ille aliter ceseat. Languescit) Quintus Nestos. Ait) Sublequit in epistola. Illum) Cēsārē. Vtr̄ tuo consilio. Dissimulabo. σκολιῶς) Tortuosa ὄpera. Bruti) Venturū. Eadē) Quotidie repetis. Sūma) Voluntatis cumulus. φαίδρι) Phædri videlicet dialogum, vel librum Phædri, aliqui codices habent φαίδριον librum videlicet Platonis. Euāgelia) Letos nūcios se aliqui missurū. Iā cōscisebat liberū facinus, ac mortē Cēsaris ruminabat. Vbi eos) Bonos viros reperit. Nisi forte se suspendit) Vt tadē vtr̄ opti matū sit bonus, nec qdē Brutus viuēs est bon⁹. Hic autē) In furca. Vt) Quārū & quale, q̄ pulchrū. Fultū est) Scribe, fulcrū est. O pulchrū fulcrū aptū p̄sonę ac moribus Bruti. εὐλοτέχνημα) Ars cōminisci. Parthenocala) Vetus lectio, Parthenion casa. Veluti scorio) Brutum inuauat. i. cōcubitu furtiuo natū. Quis pprie Parthenios is sit q̄ natus sit ea, q̄ virgo crederet, ac iā pepererat, vnde Partheniatę Lacedæmonii dicit. Scimus naq; Brutū Cēsaris filiū creditū, in cuius matrē Cicero sic iocatus est. Et vt melius emptū sciatis, Tertia deducta est. Faciat) Brutus. Illud optime) Faciat si se suspendat. Ne is qdē) Male faciat Hirtius, q̄ est author flagitiorū nepotis mei.

Scolia.
Euangeliā.
Scorios.
Brutus.
Parthenios.
Partheniatę.
ASCENIUS

P. IVS.

Post) Me. Secundo loco fratrem obiurgat ne in filio sic excaudet. τὰ δὲ αὐτῶν Cuncta, in vniuersum, Potuerint) Cuncta. Mane) Fac vt mane scia. Dixi) Alij codices dixit. Redarguisse se) Dic, relaxuisse, tepuisse odiu. σκολιας) Obliquo astu. Me no fore) Est de quo Hirtius loquebat. Canai) Hostis Celsa- riani, no Ciceronis. In mea grauiore) Lectio vetus pferit. In me grauiore. Quis Quintus Iunior in me grauius q in alium deliquerit. Certe) Saltem, quod peccatum aggruat. Brutus aliquid afferret) Quis Brutus Partheniata aliquid afferret aduentu suo. Expectat enim Cic. quo lenire ac mederi vul- neribus studeret a fratris filio

illatis, suspendat se Brutus nihil proficeret. Nulla dubitatio est) Dubitatione mihi non eximeret fraudis ac dolu iuuenilis. Cras igit) Venia. Nisi quid a me commeatus) Scribo, Nisi quid a te comeatus. vel ad me. Cras venia, nisi literas a te habebo, que res alicuius momenti afferentes retineat me, vt comeatus milites solet, quo deficiente, dilabuntur, ac signa mouet. Comeatus hodie vidualia dicunt.

ASCENSUS

ASCENSUS. Cras igit) hec coram agemus, quia proficiscendi hic mihi erit, nisi aliquid comeatus. i. penus aut annonae ad me sup. feratur. Quonia rem probat, placet antiqua lectio.

P. IVS.

Argumentum. CCXCIII. VENIT ille) Nuperas principii epistolae, in qua de aduentu Quinti iunioris agit. καὶ μάλα κατηφής) & admodu tristis.

ET ego) Subdo. σὺ δὲ τὸ σῆμα) Tu vero quid cogitabundus? Quod iter inquit) Quam via molatur. In qua) Dico. Que vis) Virgete ad triste bellu. Aes alienum) Nomina, debita. Ne viaticu quide) Abudat mihi, vel superest, sufficit. Hoc loco) Verba Ciceronis ad Atticu. Tua eloquentia) Oblitquo astu, vel opportuna taciturnitate. Ille eloquens est, q no ta dicere, q tepori tacere nouit. Et ille) Quintus.

Auunculus) Atticus. Cur pateris) Irasci. Cur comittis) Cur ta grauius peccas, vt irasci nesciu peccas, accendatur. Non patiar) Irasci, expurgabo, satisfacia. At ego) Dico. Rectissime) Facies.

Ita) Hoc pacto no satisfaciendo matri. Illi) Auunculo. Quoniam rem probat) Lege modo rem probet, modo non improbet consiliu Atticid quid mihi de tempore? Priusq proficiscaris) Sententia mea est vt anteq te moueas in bellum auunculo satisfacias. Dialogus) Sermo inter me & Quintum iunio- rem.

post fac. tu tamen vide quid de aduentu meo ceseas, & τὰ δὲ αὐτῶν, cras, si perspicere potuerint, mane statim, vt scia. Ego vero Quinto epistolae ad sorore misi, cu ille quereretur filio cu matre bellum, & se ob ea causam domo cessuru filio diceret. Dixit illum comodas ad matre literas, ad te nullas. Ille alteru mirabatur. de te aut sua culpa, quod sepe grauius ad filiu scripisset de tua in illu iniuria. Quod aut relanguisse se dicit: ego ei tuis literis lectis σκολιας ἀπατάς significauit me non fore, tum enim mentio Canai. Omnino, si id consiliu placeret, esset necesse, sed, vt scribis, ratio est habenda grauitatis, & vtriusq nostru idem consiliu esse debet, etsi in me grauiore iniuria, & certe notiores. Si vero etiā Brutus aliquid afferret, nulla dubitatio est, sed hec coram. Magna enim res, & multae cautionis. Cras igitur, nisi quid ad me commeatus.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Enit ille ad me, καὶ μάλα κατηφής. Et ego, σὺ δὲ τὸ σῆμα; Rogas, inquit, quod iter instet: est iter ad bellu, idq tum periculosum, tum etiā turpe. Quae vis igitur in qua? Aes alienu, & tamē, ne viaticu quide. Hoc loco ego sumpsi quidda de tua eloquentia. na tacui. Et ille, Sed me maxime angit auunculus. Quidda in qua? Quis mihi, inquit, iratus est. Cur pateris in qua? Malui em ita dicere, q cur comittis. No patiar, inquit: causam em tolla. At ego, Rectissime quide. Sed si graue non est, velim scire, quid sit causa. quia, du dubitaba, qua ducerē, non satisfacieba matri. Ita ne illi quidem? Nunc nihil mihi tanti est. facia, quod volunt. Feliciter velim in qua, teq laudo. sed quando? Nihil ad me, inquit, de tempore, quonia rem probat. Ego in qua sentio prius, q proficiscaris. ita patri quoq morem gesseris. Faciam, inquit, vt ceseas. Hic Dialogus sic conclusus est. Sed heus tu, diem meum scis esse. III. Nonaru Ianuariu. Aderis igitur. Scripsera ia.

Ecce tibi) Parelcon est tibi, seruit ornamento. Orat) Dum haec scribo. Lepidi literae monentes vt Romam properarem, superueniunt. Afflandum) Beroaldus, effandum emendat omniu doctissime. Effari templum Augures solent cum inaugurant & consecrant, vnde effata Termini locorum consecratorum ac Diis vrbans haerentium vocantur. Effata vltimae preces Augurum, quae post locum inauguratum Augures iidem extra vrbem effabantur. Auctores Seruius libro Aeneid. 6. & Varro de Ling. Lat. Et quoniam Aeneas pontificaliter & Augurum in morem loqui perhibetur, Maro verbum illud iolenne protulit. Sic effatus vestigia pressit. Si pertina- citer communem lectione- tueris, afflandum interpreta- re euaporandum odore Thure- ricem. Fatur μικρόδ) Loquitur turpissime ac immundissime. Dictio com- posita est per contractionem. μισροα emundicies. σκόροδον allium. Scorodia, eius purgamenta. Alii codices ha- bent μικροσκόδον, hoc est instar medici qualis fuit Codrus pauperculus. Alii volunt de Codro Rege, qui pro patriae libertate cecidit, intelligendum esse, vt sit sensus. loquitur instar Codri parui, qui non potest superare vel aequare Codrum: tamen pro sui pusillitate, quantum potest, imitatur, vt superius eadem loquedi figura dixit. Fauonio vsi sumus pseudocatonem. Non omnino ista implent aures meas. Prorogatione) Tempus ampliabo. Ab ludis) Post ludos. Consequemur) Continuabimus aduentum tuum Romam post biduum.

Ecce.

Effari.

Locus Maronis.

Miscordui loquitur.

Scorodia.

Codrus paruius.

Ecce tibi. orat Lepidus vt veniam. Opinor Augures nihil habere ad templu effandum. Fatur μικρόδ) Videbimus te igitur. Ego vero vtar prorogatione diei, tuq humanissime fecisti, qui me certiore feceris: atq ita, vt eo tempore acciperem literas, quo non expectarem. Tuq, vt ab ludis scriberes: Sunt omnino mihi quaedam agenda Romae, sed consequemur biduo. Vale.

drus pauperculus. Alii volunt de Codro Rege, qui pro patriae libertate cecidit, intelligendum esse, vt sit sensus. loquitur instar Codri parui, qui non potest superare vel aequare Codrum: tamen pro sui pusillitate, quantum potest, imitatur, vt superius eadem loquedi figura dixit. Fauonio vsi sumus pseudocatonem. Non omnino ista implent aures meas. Prorogatione) Tempus ampliabo. Ab ludis) Post ludos. Consequemur) Continuabimus aduentum tuum Romam post biduum.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

ost suaues tuas literas, et si acerba pompa, veruntamen scire omnia non acerbum est, vel de tota. Populum vero praclarum, q propter malum vicinum, ne victoria quidem plauditur. Brutus apud me fuit, cui quidem valde placebat, me aliquid ad Caesarem. Adnueram, sed pompa videlicet: tu tamen ausus es Varroni dare. Expecto qd iudicet: quando autem perleget? De Attica proba. est quiddam etiam animu leuari tum spectatione, tu etiam religione opinionis, & fama. Cottam mihi velim mittas. Libonem mecum habeo, & habueram ante Cascam. Brutus mihi Titu Ligariu verbis nunciavit, q appelletur L. Curfidius in oratione Ligariana. erratum esse meum: sed vt aiunt μικρονονδρ δὲ μάχημα, sciebam Curfidium perneccesarium Ligariorum, sed eum video ante esse mortuum. Da igitur quae so negociu Pharnaci, Antaeo, Saluio, vt id nome ex omnibus libris tollatur.

Argumentu. CCXCIII.

POPULVM Romanu laudat, qui Caesari Caesarianisq no plauerit. Brutum non contemnit. Ligarianam oratione retractat.

POST Suaues) A superioris fecerit. Acerba pompa) Triumphauerat enim Caesar de Scipione ac Iuba, exuieq ciuiles populo displicere. Vel de tota) Gratui fuit audire per te omnia & si Caesar de tota vrbe ac Italia triumpharet. Populu) O praclaru populum. Malum vicinum) Parthos aut Sextum Pompeium qui Siciliam occupauerat. Ne victoria) Nec quidem in victoria. quoniam caesa est arbor no euulsa, itaq q fructicetur vides. Plauditur) Ciuilibus triumphis Caesaris non applaudisit populus. Cui) Bruto placebat vt aliquid ad Caesarem scriberem. Pompa videlicet) Dic, Pompa videlicet, subintellige oblat, ne aliqd scribam. quoniam non legaret occupatissimus. Dare)

P. IVS.

Libros meos. Perleget) Beroaldus emendat, perleget quod est idem. L. Curfidius) Q. in Oratione pro Ligario dixeram, aliquid de Curfidio, nunc intelligo errorem esse meum. μικρονονδρ) Memoriae peccatum. Fragilitas memoriae excusat errorem. Libris) Orationibus, ne Curfidius in Oratione pro Ligario legatur.

Memoriae peccatum.

Argumentum. CCXCV. DE ADVENTU celeri Iulii Caesaris, & apparatus ludorum. In philosophia consumere spondet totos dies. De nummis & argento Caesaris multa. Dubitat ne sit negligentior.

EPIST. AD T. P. ATTICVM

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vit apud me Lamia post discessum tuum, epistolamque ad me attulit missam sibi a Casare, quae antea data erat, quam ille Dicarchae, tam plane declarabat illum ante ludos Romanos esse venturum: in qua extrema scriptum erat, ut ad ludos omnia pararet, ne ve committeret, ut frustra ipse properasset. Prorsus ex his literis non videbatur esse dubium, quin ante eam diem venturus esset. Idcirco Balbo, cum eam epistolam legisset, videri Lamia dicebat. dies feriarum mihi additos video: sed quam multos, fac, si me amas, scias. De Bebio poteris, & de altero vicino Egnatio. Quae me hortaris, ut eos dies consumam in philosophia explicanda, currem tu quidem, sed cum Dolabella viuendum esse istis diebus vides. Quae nisi me Torquati causa teneret satis erat dierum, ut Puteolos excurrere possem, & ad tempus redire. Lamia quidem a Balbo (ut videbatur) audiuerat: multos numos domi esse numeratos, quos oporteret quam primum diuidi. magnum pondus argenti, auctionem, propter prandia, primo quoque tempore fieri oportere. Scribas ad me velim, quid tibi placeat. Eque dem, si ex omnibus esset eligendum, nec diligentiore, nec officiosiore facile delegissem Vestorio, ad quem accuratissimas literas fatis, quod idem te fecisse arbitror. Mihi quidem hoc satis videtur. Tu quid dicis? Vnum enim pungit, ne negligentiores esse videamur. Expectabo igitur tuas literas. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Polex quidem, ut dixerat, ad Idus Sextilium ita mihi Lanuuii pridie Iduum praesto fuit: sed plane pollex, non index, cognosces igitur ex ipso. Balbum conueni. Lepta enim de sua vi in Curionem laboras, me ad eum perduxerat. me autem Lanuuius, quo Lepido tradidit. Ex eo hoc primum. paulo ante acceperam eas literas, in quibus magnopere confirmat ante ludos Romanos. Legi epistolam. multa de meo Catone, quae sepius me legendo se dicit copiosiore factum. Brutum Catone lecto se sibi visum disertum. ex eo cognoui cretionem,

le) Caesar. Diocharme) Scribo, de coniectura Diacriae. subintellige esset. Est locus Attice. Auctore sui Pallanta habet filium Pandionis. Populares Diacris i. d. i. x. p. s. appellatur. Alii legere malunt Dicarchae que ciuitas Capanae est. Puteoli a Romanis dicta, ubi Herodianus Symposium scripsit. Incola Dicarchaeus & Dicarchites. Adiuuat haec inferius posita, Quae nisi me Torquati causa teneret, satis erat, ut Puteolos excurrere possem. Post) Plane Puteolos non fuit eundem, quia Caesar adest. Ad libros) Corrige, ad ludos. Item Balbo) Legendum, Idcirco Balbo, subintellige videbat. De Bebio) A Bebio sciscitari. Currit) Hortaris. Addis oleum camino & sulphur incendio. Dierum) Temporis. Auctionem) Venditionem istarum rerum. Praeter prandia) Lege, propter prandia. Eptulo enim populi Caesar accepit. Vestorio) Qui Caesari literas redderet.

Diacria.

Dicarchaea.

PIVS.

Polex.

ASCENSIVS

PIVS. Cretio.

Argumentum. CCXCVI. DE LEPTA & Curione, nonnullisq; minutis. Gaudet Caesari placuisse Catonem suum, adeo ut copiosiore se factum dicat. De hortis Clunianis, idcirco genus pusillus. POLEX) Diuella haec a superiori. Ludit in nomine. est enim Polex nomen proprium & nomen digiti prioris. Sed duplicatur in digito, illi verum antiqui non geminabant consonantes. Non fuit index Polex, quoniam nihil indicauit, & index est digitus omnia indicans. Meo autem) Scribe, me autem. Lanuuius videlicet ad vique Curionem adduxit. Quod) Lege, quo, hoc est vnde mox ad Lepidum. Ex eo) A Lepido hoc primum adduci Caesarem venturum. Confirmat) Caesarem affuturum. Brutum sermone) Libri de perfecto genere dicitur Brutum dicat, vel librum a Bruto compositum intelligit.

ASCENSIVS. Cretionem, exponam additionem hereditatis quae fiebat cernendo & ad rem praesentem eundo, praesentibus testibus. Et paulo post, ut meo iussu scilicet tanquam mandato meo cernat, id est adeat, sunt qui legant iniussu, id est nisi iusserat. Cretionem) Pugnam forensis ut aliqui, a cer no quod est pugno. Et cernere ferro ait Maro. Et Plautus subinde cernitur pro pugnat: vel computum. Vide inferius & hoc cerno. i. discerno. Quid enim

testibus praesentibus sexaginta duobus. metuebam, ne ille arcessendus esset. Non committendum est, ut meo iussu cernat. Idcirco igitur Polex etiam de hortis Clunianis egit cum Balbo liberalius. se enim statim ad Caesarem scripturum. Cluuium autem Attico Hordeonio legare, & Terentium. HS LIII. vtilia & sepulcro, multisque rebus. nihil a nobis. subaccusa quae Vestorium. Quid minus probandum, quam Plotium vnguentarium, per suos pueros, omnia tanto ante Balbo. Illi mi Attice per eos perire reum mihi doleo, dilexi hominem. Quantum delegabo, siquid ari meo alieno superabit, in emptionibus, in quibus mihi etiam aes alienum faciendum puto. De domo Arpini nihil scio. Vestorium nil est quod accuses. Ita enim obsequata hac epistola, noctu tabellarius noster venit, & ab eo literas diligenter scriptas attulit, & exemplum testamenti.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Osteaque abs te Agamemno non, ut venirem (nam id quoque fecissem, nisi Torquatus esset) sed, ut scriberem, fecit, omisit ea, quae in manibus habebam, abiecti, quae iusseras edolauit. Tu velim e Pollice cognoscas rationes nostras sumptuarias. Turpe est enim nobis illud, qualiscumque est, hoc primo anno egere, post moderabimur diligentius. Idcirco Polex remittendus est, ut ille cernat. Plane Puteolos non fuit eundem, cum ob ea, quae ad te scripsisti, tum quae Caesar adest. Dolabella scribit, se ad me postridie Iduum. O magistrum molestum. Lepidus ad me heri vespere literas misit Antio, nam ibi erat: habet enim domum, quam nos vendidimus. Rogat magnopere, ut sum Calendis in Senatu, me & sibi, & Caesari vehementer gratum esse facturum. Puto equidem nihil esse, dixisset enim tibi fortasse aliquid Oppius. Balbus est aeger. Sed tamen malim venire frustra, quam desiderari, si opus esset, moleste ferret postea. Itaque hodie Antii, cras ante meridiem domi. Tu velim sis (nisi te impediuisti) apud nos pridie Calendarum cum Pylia. Te spero cum Publio confecissem. equidem Calendis in Thusculanum recurram. Me enim absente omnia cum illis transigimalo. Q. Fratris epistolam ad te misit, non satis humane illam quidem respondentem meis literis: sed tamen, quod tibi satis sit, ut equidem existimo, tu videbis. Heri nescio quid in strepitu videor exaudisse,

Impensas domesticas. Cernat) Hereditatem adeat. Se ad me) Veturum. O magistrum) Dolabella quae Ciceroni dicebat quod cum Caesare se gereret. Nihil esse) Opus. Delirat Lepidus hoc leuissimum. Si opus esset) Si necessitas veniendi instaret. Ferre) Scribe, ferret Caesar videlicet. Publio) Quid si Spurio, de quo supra.

allud agit qui computat & ratio natur. Infra, Non metuendum est ne illi meo iussu cernat. Mox. Polex remittendus est ut ille cernat. praeposuerat enim. Tu velim e Pollice cognoscas rationes nostras sumptuarias. Cretionem tamen Iurisco iussu aditum ad hereditatem vocat. Cernere enim auctore Festo est hereditatem adire. Sed de hoc verbo libro. xi. fuffius disseruim? ad vndecimi libri secundae epistolae te relego, ubi lucius verbi veritate nascitur poteris. Iustinianus, Cretiones hereditatum sustulit. Quenam ille cretiones fuerint. Accuratus ignorat & eorum deriuatio ne & originem. Fiebant solentiter cretiones, hoc est aditus ad hereditates non sine solenni iuris praetorii iudicio, quod tanquam inutile moram etum sustulit Iustinianus. Improbe fecit Aldus qui verbum praescius ius redolens inuertit, ac turpiter a Romana editione discessit, ex furunculo carcinoma facere solitus, & ex perniciosis podagras. Sexaginta diebus) Lege, duobus. Cernat) hereditatem adeat. Sepulcro) In conditura aedificationemque sepulcri. Tanto ante Balbo) Subintelligit oppignerat se vel quid tale. Per meos) Corrige per eos, testimonio videlicet illorum puero. Quae) Lectio vetus perit. De) os) Dic, reum. Mihi doleo) Meum doleo, qui tantum amicum perdidit. Aeri meo alieno) Fenore sumpto. Superabit) Restabit. Et emptionibus) Lege, in emptionibus utar. Ex quibus) Scribendum, in quibus. Aes alienum faciendum) Contrahenda debita.

De cretione pro Iurecom sultis. Cernere.

PIVS.

Edolare.

Argumentum. CCXCVII. ROGAT Atticum ut rationes sumptuarias corrigat, ne Polex egeat. Puteolos non iniussu, quod Caesar adest. In Senatu veniet. POSTEA) Discludenda a superiori epistola. Venies Agamemno) Nomen serui. Edolauit) Compositum. meta: phora fabrilis. Stupuaras) Edolare.

Cum diceret) Aiebant te dixisse. In strepitu) Rumu- sculis. Vtinā iterū) Beroald⁹ emendat, Verū,perperam ta- men. Cæsar) Factus hæres. Si nihil adhuc) Quis nihil habeam explorati. & λόγος) Sine ratione, veretur. His) Scribendum, is, sine afflatu. Anteq) Non accurram. Cū poteris) expedies.

PIVS.

Argumentum. 298. LAVDATIONEM Por- cia mittit vt ad Bru- tum mitteretur. Re- gustare vult Olli laudationē. Tueri vult Phameam, nec omnes amat, quod est bellū aliquem odisse. LAVDA- tionem) Separa vt ceteras. Mitteretur) Legit Beroald⁹ d⁹, hæc mitteretur, Subin- tellige, esset expedita. Olli vtiq) Omnino. Ollus pro- priū nomen, subintellige lau- dationem. Regustare) Rele- gere. Ruris) Dic, ruri. μέμ- ην) Accusationē adscribit. Ephame) Lege, Phameæ, de quo supra. Cū eius re cau- sam cepissem) Scribe, cū eius causam recepissem. Octau⁹) Protegebatur a me. Vfus essem) Beneficio. Iuxta illud Ouidianum, Et si nil prestes, animi sum factus amici

Regustare.

Debitor, & meritum velle iuuare voco. Gratus est qui dono & bene- ficio capitur, gratissimus qui voluntate benefica. In magnis & voluisse sat est. Is) Pha- mea. Dixitq) iudicem) Le- gēdū apud iudicem. Dare) Scribe darem. Patrocinū ei apud iudicē nō denegarem. Ibi cōstituisse) Phamea pa- trocinium meum petebat, ac diem elegerat quando Sestii nostri defensusus erā. A me enim fieri nō potuit vt vna fidelia duos parietes dealba- rem. Animi conscientia) fe- cisse. Est bellum) Lepidum, facetum. Græci, inquit ille, belliores quam Romani nos- tri. Quemadmodum) Bel- lum est. Seruire) Patroci- nii ministeriū prestare. Ob-

ASCENSIVS

seruare) Seruire hoc nō est, sed propter civilem obseruantia patrocinii prestare, nec seruitus dici debet. ASCENSIVS. Octavius) Legam, Octaviū: vt sit contra pueros Octaviij Cn. filii. alioqui obscure diceret pueros, non adlendo cuius.

cum diceret te in Thusculanū venturum, quod vtinā iterum, vtinam tuo tamen cōmodo. Lepta me rogat: vt, siquid sibi opus sit, accurram. Mortuus enim Ba- bulius. Cæsar opinor ex vncia, et si nihil adhuc, sed Lepta ex triente. Veretur autem, ne non liceat tenere hæreditatem. & λόγος omnino, sed veretur tamen. Is igitur, si accierit, accurram: sin minus ante, q̄ necesse erit. Tu Policem, cum poteris.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Laudationem Porciae tibi misi correctā, ac eo properavi, vt si forte hæc aut Do- mitio filio, aut Bruto, mitteretur. Id, si tibi erit cōmodū, magnopere cures ve- lim, & velim Marci Varronis & Olli mittas laudationē. Olli vtiq, nā illā legi, volo tamen regustare. Quēdā em vix mihi credo legisse. Atticæ primū salutē, quā equidē ruri esse arbitror. Multā igitur salutem & Pylia. De Tigellio siquid noui, qui quidem, vt mihi Gallus Fabius scripsit, μέμηνεν ἐναφέρει mihi quādā iniquissimā, me Phameæ defuisse, cū eius causam recepissem, quā quidē receperā cōtra pueros Octauii Cn. F. nō libenter, sed Phameæ causa volebā. Erat enim, si meministi, in Cōsulatus petitione per te mihi pollicitus, siquid opus esset. Quod ego perinde tuebar, ac si vfus essem. Is ad me venit, dixitq; apud iudicem operā darē, sibi cōstituisse eo die ipso, quo de Sestio nostro lege Pōpeia in consiliū ire necesse erat. Scis em̄ dies illorū iudiciorū prestitutos fuisse. Respōdī nō ignorare eū, quid ego deberē Sestio: quem vellet aliū diē, si sumpsisset, me ei nō defuturū. Ita tū ille discessit iratus, puto me tibi narrasse. Non laboraui scilicet, nec hominis alieni iniustissimā iracundiā mihi curandā putauī. Gallo autē narraui, cū proxime Romę fui, quid audissem, neq; nominauī Balbū mi- norem. Habuit suū negocium Gallus, vt scribit. Ait illū me animi conscientia, q; Phameam destituissem, suspicari. Quare tibi hæctenus mando de illo nostro, siquid poteris, exquiras. De me nequid labores. Est bellū aliquē odisse libēter, quēadmodū nō omnibus seruire, et si mehercule, vt intelligis, magis mihi isti seruiūt, si obseruare, seruire est. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

A dmonitus quibusdā tuis literis, vt ad Cæsarē vberiores literas mitterē, insti- tuerā, cū mihi Balbus nuper in Lanu- uio dixisset, se & Oppiū scripsisse ad Cæ- sarē, me legisse libros cōtra Catonē, & vehemēter probasse. Cōscripsi de his ipsis libris epi- stolā Cæsari q̄ deferet ad Dolabellā, sed eius exēplū misi ad Oppiū & Balbū, scripsiq; ad eos, vt tū deferri ad Dolabellā iuberēt meas lras, si ipsi exēplū pba- sent: ita mihi rescripserūt, nihil vnq; se legisse melius. Epistolāq; meā iusserūt dari Dolabellæ. Vestorius ad me scripsit, vt iuberē mācipio dari seruo suo p̄ mea parte Heterio cui dā fundū Brinnianū, vt ipse ei Pu- teolis recte mācipio dare posset. Eū seruū, si tibi vide- bitur, ad me mittes. Opinor enim ad te etiā scripsisse Vestoriū de aduētū Cæsaris idē qd̄ a te mihi scriptū est ab Oppio & Balbo. Miror te nihil dū cū Tigellio velut hoc ipsum, quātū acceperit, prorsus aueo scire, nec tamen floccifacio. Queris quid cogitē de obuiā itione. Quid cēses, nisi Allium? & qdē ad Murenā de hospitio scripserā: sed opinor cū Matio pfectū. Sal- lustius igitur vrgebitur. Scripto iā superiore versu- siculo Heros mihi dixit, sibi Murenā liberalissime re- spōdisse. Eo igitur vtamur: nā Silius culcitrās nō ha- bet. Dida autē (opinor) hospitib; totā villā cōcessit.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

D Cæsare quā misi epistolā, eius exē- plū fugit me tum tibi mittere, nec id fuit, qd̄ suspicaris, vt me puderet tui. Ne ridicule Micillus. Nec mehercule scripsi aliter, ac si πρὸς Ἰσον ἑμοιοῦν q; scriberē. Bene em̄ existimo de illis libris, vt tibi corā. Itaq; scripsi ἀκολα- κήτως. & tñ sic, vt nihil eū existimem lecturū libētius. De Attica nūc demū mihi est exploratum: itaq; ei de integro gratulare. Tigelliū totū mihi, & quidē q̄ pri- mū, nā pēdeo animi, narrabo tibi. Q. Crassus, sed ad me, an ad te nescio, mihi scripsit Romā. VIII. Cal- sed misi, q̄ inuitaret. Et si hercle Romā iā veniēdū est, ne ille ante aduolet. O hospitē mihi tā graue ἀμεταμέ- λητον. Fuit em̄ p̄iucūde. Sed cū secūdis Saturnalib; ad Philippū vesperī venisset, villa ita cōpleta militib; vt vix tricliniū, vbi cœnaturus ipse Cæsar esset, vacaret, quippe hominū. CCCC. Sane sum cōmotus, qd̄ futu- rum esset postridie: ac mihi Barba Cassius subuenit, custodes dedit. Castra in agro. Villa defensa est.

Epistola. CCXCIX.

ADMONITUS) Et hæc a superioribus diuide. Instituerā) Mittere. Libros) Cæsaris. Deferetur ad Dolabellam) Vt per manus Dolabellæ Cæsari redde- retur. Mancipio dari) Vēdī. Brinnianum) Quid si Bri- nianū. Alibi Cicero. Britius quidā Caupo de via Latina. Ab Oppio) Ex sententiā Oppii. Nihil dūm.) Nihil adhuc. De obuiā itione) Cæsari, de occurrēdo Cæsari. Culcitrās non habet) Est inanis, & vacuus, sartum nō habet.

PIVS.

Britius.

Nihil dūm?

Culcitrās nō habet.

Argumentum. CCC.

CVR Epistolam ad Cæsarem Attico non mis- serit. Aduentu Cæsaris villam militibus fuisse com- pletam. Mensam Cæsaris lati- dat, sermonem quoq; genia- lem & scitum. AD CÆ- sare) Diuersa ab superiori hæc epistola est. Fugit me) Oblitus sum. Ne ridicule) Scribe, nā ridicule. Supple dixit. πρὸς Ἰσον) Ad equa- le, simile, par pari. ἑμοιοῦν) Que coniungit, non refert. πρὸς Ἰσον ἑμοιοῦν q; ἀκολα- κήτως) Sine assentatio- ne. Vt vere referam nihil dās auribus, veritate nuda, sim- plici, recta, mascula vsus, nul- la Græca, nec Hispana assen- tatione. Olim Græculi vitio- rum omnium genitores. Ro- man inualerant, miro assen- tationum artificio proceres. Romanos perdebant, mellis- to laqueo strangulabāt. Ex- ploratum) Certum conua- luisse. Totum mihi) Ex- pecto venturum, vel restitue & in amorē reuoca. Quin- tum) Expecto. ἀμεταμέ- λητον) Sine pœnitentia, vel quem non pœnitet. Aldis emendat ametameleton, nō pœnitendum, vel non pœni- tentem. Barba Cassius) Co- gnomen tum cuiusdam Cas- sij. Reperto in quodam codi- ce habet, quæ vox est græca significans idem quod pape.

PIVS.

Acolacentos.

Ametame- letos.

Cassius Bar- ba. Babe

B iiii

Tertius Saturnalibus) Ter-
tia die Saturnaliorum. Ra-
tiones) Legebat. Audiuit)
Audientia fecit, accepit ad eum
tium desideria, quod maxime
regium esse solet. *εὐελκω*)
Vomitum. Edit & bibit) Sub-
de dictionem praepostere fir-
tam, & edit & bibit. *ἀδελφί*)
Intrepide videlicet. *ὁρῶν*
ἄνω) Qui apud eum. Valde
de copiose) Accepti sunt. Ho-
spes tamen nouis) Legendum
hospites tamen nouos qui di-
ceres, quomodo vocares

Amabo) Finis sequentis
clausula. Eodem) Victu ac-
cipieris. Semel satis est) Ac-
cipere hoc victu, nec natura
ferre potest excessus, vnde a
Satyro dictum, Voluptates
comendat rarior usus. *ἄλλο*
ἄλλο) Seruum nihil.
ἄλλο) Eruditula.
ἄλλο) Diuersorium.
Paulisper hic) Ero. Ad
equum) Erant ad equum Caesaris,
ad frenam Caesaris perrebat.
Hoc ex Nicia) Audies. Res
leuis a leui Gregulo non toga-
to Cicerone referenda.

Philologia.

Adequum.

PIVS)

Diuerfitori

Pigrati.
Pigrare.

Ille tertius Saturnalibus apud Philippum ad. VIII.
Calend. nec quem admittit, rationes opinor cum Balbo.
inde ambulauit in litore. post haec in balneum. tum
audiuit. De Mamurra non mutauit. vnctus est, accu-
buit *ἐμυλκω* agebat. Itaque & edit & bibit *ἀδελφί*, &
iucunde, opipare sane & apparatus. Nec id solum sed
bene cocto & condito sermone bono. & si quaeris,
libenter. praeterea tribus tricliniis accepti *ὁρῶν* *ἄνω*
valde copiose. Libertis minus lautis, seruisque nihil
defuit: nam lautiores eleganter accepti. Quid mul-
ta? Homines visum sumus, hospites tamen nouos qui
diceris, amabo te, eodem ad me cum reuertere: se-
mel satis est *ἄλλο* *ἄλλο* in sermone, *ἄλλο* multa.
Quid quaeris? Delectatus est, & libenter fuit. Pu-
teolis se aiebat vnum diem fore, alterum ad Baias.
Habes hospitium, siue *ἄλλο* odiosam mihi duxi,
non molestam. Ego paulisper hic, deinde in Thufcu-
lanum. Dolabellae villam cum praeteriret, omnis ar-
matorum copia, dextra, sinistra ad equum, nec visum
alibi. Hoc ex Nicia. Vale.

M. T. CICERONIS

Epistolarum ad T. Pomponium Atticum
LIBER XIII.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

PERVERTI ad illum, de quo te-
cum mane. Nihil perditius, ex-
plicari rem non posse. etenim,
si ille tali ingenio exitum non
reperiebat, quis nunc reperiet?
Quid quaeris? Perisse omnia
aiebat, quod haud scio an ita
sit, verum ille gaudens affir-
mat, min⁹ diebus. XX. tumul-
tum Gallicum. in sermonem se post Idus Martii, pre-
terquam Lepidi venisse nemini. ad summam non posse istec
sic abire. O prudentem Oppium, qui nihilominus illud
desiderat, sed loquitur nihil, quod quoniam bonum of-
fendat. Sed haec haec tenus. Tu quaeso quicquid noui
(multa autem expecto) scribere ne pigrescere. in his

De Sestio) Scribe Sexto, Pompeio videlicet qui Catinam in Sicilia occupauerat. Infra, Ipse Sexto quo
euadat. Ille) Oppius dicebat. Magni refert) Plurimum interest. Hic) Brutus. Valde volet) Mordicus vt
Cynegirus propositum apprehendet. Id) Dicebat Caesarem se naturam Brutinam aduertisse, cum inter-
cessit apud eum pro Rege Deiotaro. Nicaea) Stephanus, Nicaea ciuitas Bithyniae vocata prius Ancora: post
Antigoniam. postea a Lyfimachi vxore Nicaea. Vt quicquid succurrit) Prout aliquid in buccam venit, Vt ni-
hil omittat. Sestij) Qui patrocinio meo apud Caesarem egebat. Esi) Caesar. Ego dubitem) Dubitare
non debeo, liquet. Sedeat)
Exclusus cubiculo) Verba Ce-
saris ingenuitate ac humani-
tatem incredibilem referentia
Suo comodo) Pro voto &
nutu. Conuenire) Adire
alloqui. Atqui) Laus Caesa-
ris a facilitate. Hic est) Cae-
sar. Male) Valde. In sequen-
ti epistola. Ego nunc tam sim
stultus, vt hunc ipsum facile
hominem putem mihi esse
amicum, cum tandiu sedens meum
commodum expectet.

Nicaea.

Male.

ASCEN.

de Sexto satis ne certum: maxime autem de Bruto no-
stro, de quo quidem ille, ad quem diuertit: Caesarem so-
litum dicere, magni refert, hic quid velit, sed quicquid
voler, valde voler, idque eum animaduertisse, cum pro
Deiotaro Nicaeae dixerit, valde vehementer eum visum
& libere dicere. Atque etiam (vt enim quicquid succurrit,
libet scribere) proxime, cum Sestii rogatu apud eum
fuissem, expectaremque sedens quoad vocarer, dixisse
eum, Ego dubitem quin summo in odio sim, cum
M. Cicero sedeat: nec suo comodo me conuenire pos-
sit: Atqui si quisque est facilis, hic est: tamen non dubi-
to, quin me male oderit. Haec & eiusmodi multa. Sed
ad propositum, quicquid erit non modo magnum,
sed etiam paruum scribes, equidem nihil intermit-
tam. Vale.

ASCEN. Male. i. valde: sed vt Valla adnotauit de
re mala dicitur, vt in Eunu-
cho Terentij: Illud rusta ma-
le odi. Bene tamen pro val-
de ponitur in re non bona: vt
siquis dicatur bene stultus aut
bene malus &c.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Argumentum. CCII.

PIVS.

DVAS a te accepi epistolas heri, ex prio-
re theatrum Publiumque cognoui, bo-
na signa consentientis multitudinis:
plausus vero Lucio Cassio datus, etiam
facetus mihi quidem visus est. Altera
epistola de Madaro scripta, apud quem nullum *καλῶ*
καμῶ, vt putas. Processit enim, sed minus diutius, ser-
mone enim sum retentus. Quid autem ad te scripse-
ram, obsecro fortasse, id eiusmodi est. Aiebat Caesarem
secum, quo tempore Sestii rogatu veni ad eum, cum
expectarem sedens, dixisse, Ego nunc tam sim stultus,
vt hunc ipsum facile hominem putem mihi esse ami-
cum, cum tandiu sedens meum commodum expectet?
Habes igitur *καλῶ* inimicissimum oculi, id est Bru-
ti. In Thufculanum hodie, Lanuuu cras, inde Asture
cogitabam. Pylae paratum est hospitium, sed vellem
Atticam. Verum tibi ignosco, quarum vtrique sa-
lutem. Vale.

AVDIT libenter vrbas
na, ac Cassio datum plau-
sum ridet. Refert scilicet
ma Caesaris de M. Tullio ex-
pectante. Itineris futuri serie
reddit. DVAS) Proprie &
significanter, binas de literis
diceretur. Theatrum) Mul-
titudinis Theatrica acclama-
tiones & reclamationes. Pu-
blitum) Dolabellam. Bona
signa) Populi consentientis
in Caesarem & Caesarianos.

Salacoma.

καλῶ) Inanem iactan-
tiam, vnde aliqui Salacomis
legunt libro. vii. Epist. Famii.
Cognouisti meam causam, &
istius Salacomis iniquitate.
Aiebat) Publius Facile)
Scribe facile & iuge cum pu-
tem. Variavit) P. Verba Cesa-
ris, dicebat ille se non dubita-
re quin non ametur a popu-
lo, cum Cicero tantus Sena-
tor excluderetur. *καλῶ*
καμῶ) Caluitium, intelligit se
caluum & senem amare oculi.
Alii ad Caesarem referunt

Phalacrota.

caluum, & reuocare capillos assuetum, vnde ius laureae perpetuo gestandae oblatum a populo libenter
accepit. Auctor Tranquillus. Brutij) Qui pacem ac quietem publicam optabat. Hodie) Veni. Cras)
Ero. Cogitabam) Fore.

B v

PIVS.

Argumentum.CCCIII.

VBilat vt tranquillitas diuturna esse possit, & quædam affert etiã panica, terroris cõternationisq; plena. LITERÆ) Fuerūt. Diutius) Esse possint. Maius) Corrigendū esse Matius epistola sequens vtiq; cogit. Tumēt negocia) Nam cum Matius, & reliqua. Posse) Diu esse tranquillitatem. Structores) Structor proprie, qui in mēsa diuidit ac obsonia cõponit. Iuuenal. Structorē interea ne qua indignatio desit saltantē videas. In hoc loco pro frumētatoribus, qui ad coemendū frumentū præ-

Structor.

Panicon.

fecti fuerant. πικρόν) Tumultus ac vniuersa cõternatio, cuius Pan auctor creditus est a priscis, q; tumultus put cito creseit, tacito detumescit, vnde panico hoc loco repētina cõternationē, sed inanē significat. Scripsisses) Si quid haberes certi, presertim in re tam subita ac magna. Torumbus. Architecti nomē. Bellus) Festius ille Torumbus. Ad obsignādū) Cæsar ac Cæsarī amici adhibuerūt. Atticū signatore testamento suo. Quare hoc faciāt, Marcus Tullius interpretatur.

Torumbus.

Ita putare) Nos habere minime suspectos, ac in suis, sed indifferentibus adhibēt. Nō animo) Cum ex animo ac penite sensu nos nō amēt. Odorare) Tacite inuestiga. Διδέσσειν) Affectū. An mihi afficiatur. Epularū) Lurco erat Antonius ac nunq; sobrius, quate ab eo nō formidandū Cæsar olim respōdit, sed a palicis Bruto videlicet & Cassio. Pragmaticō) Negociale, in praxi. Scribes) Emen-

Odorari.

Pragmaticō.

Epistematica.

da scribe. ἐπιστημασίων) Designationē, significationē, arenas, venationes, spectacula idq; genus reliqua. Minorū) Mimorū Beroaldus emendat & recte.

PIVS.

Argumentum. CCCIII.

De Rumorib; hoim, instatibus bellis etiã Gallicis, Latus tyranī cidarū quos Heroas appellat. Reliqua copias desiderat. Rogat ne literule intermittantur. NVNC) In Lanuina ciuitate quæ ex antiquis memoriis Lanuina dicebatur, nūc ciuitas diuina. Cicero se cõtrinebat, & hoc post cædem Cæsarī. Tument) Erupunt seditiones & bella. Cum Matius) Dicit tranquillū esse nō posse. Quid cõses) De verbis Matianis. Doleo emerisse causas cõtrarias, liberi sunt populū, & Resp. est amilla, libere loquuntur, & seruiūt. In nulla) Scribendū vlla. Nō recuperatā) Remp. Quod Resp. recuperata nō esset. Vna cū libertate) Simul cū libertate. Libertas ipunitasq; loquēdi passim regnat, Resp. pñt. Loquātur) Hōies passim. Sextus) Põpeius, q; Siciliã occupauerat. Idus Martiæ) Quibus trucidatus est Cæsar in curia Pompeiana. ἕρωτες) Coniurati, & tyrannicide. Quod per ipsos) Quantum ab ipsis fieri potuit. Reliquæ res) Tyrannī amicis obstrare etiã armatis. Ad me) Scribas. Siquidem) Quando ego quidem. Non committam) Vt literularum fiat intermissio.

Lanuina ciuitas.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Ranquille quidē tuę literę, quod vtiã diutius, nam Matius posse negabat. Ecce autem structores nostri ad frumentū profecti, cū inanes rediissent, rumorē afferunt magnū Romæ, domū ad Antonium frumentū omne portari. πικρόν certe, scripsisses enim. Torūbus Balbi nullus adhuc, & mihi notū nomen. Bellus enim esse dicitur architectus ad obsignādū tu adhibitus nō sine causa videris: volūt enim nos ita putare. Nescio cur nō animo quoq; sentiāt, sed quod hæc ad nos, odorare tamē Antonii διδέσσειν, quæ quidē ego epularū magis arbitror rationē habere, q̄ quicquid mali cogitare. Tu, siquid pragmaticon habes, scribe: sin minus, populū ἐπιστημασίων, & mimorū dicta perscribito. Pylia, & Atticæ salutem. Vale.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Nunc quid putas me Lanuini? At ego testific quoridie aliquid noui suspicor. Tument negocia. Nam cū Matius, quod censet: Cetera equidē doleo, quod nunq; in vlla ciuitate accidit, non vna cum libertate Remp. recuperatā. Horribile est, quæ loquātur, quæ minitetur: ac vereor Gallica etiã bella: ipse Sextus quo euadat. Sed omnia licet cõcurrāt, Idus Martiæ consolantur. Nostri autem ἕρωτες, quod per ipsos confici potuit, gloriosissime & magnificentissime cõfecerunt. Reliquæ res, opes & copias desiderāt, quas nullas habemus. Hæc ego ad te, vt siquid noui (nam quoridie aliquid expecto) confestim ad me, et si noui nihil, nostro more tamen ne patiamur intermitti literulas, siquidem non committam. Vale.

Argumentum.CCCV.

PIVS.

OMNIA Turbatū plena videt post mortē Cæsarī. Signa nō bona q; legiones veniūt e Gallia. Satellites Tyrannī sunt in imperiis. Tyrannicide frigēt, qui in cælo esse debet. At noua rerū molimina instāt. ESSE) Bene valere. Quoniam quidē) Significasti vel nobis innotuit, deest hic verbū latinū vel gręcū idem significans. Leuiter) Turbatus eras corpore, sed leuiter. Caluena) Nomen Legionis) A laudari ac militi Cæsarī properabāt vitorib; Cæsarīq; mortis affuturæ. Quid tu illas putas) Facturas. Annius) Caniniū voluit, mox seipsum corrigit. Μνήμονικόν) Memorie peccatū. Ab aleatore) Ab Antonio. Antoni fecit cõcit. εὐχμός) Permissio multa. Libertorū) An libertos ciues vocat ferules, q; Cæsarī seruiebant etiã publice iugulato. Legari) In legationē votiuiã aliquo mitti. Voluerim) Vetus lectio, nolueri. Ante res, platas) Ante cõiurationē cū facinore apertā. Cui) Tumori. Odisse nō deberē) Quod in vrbe substiti, tãq; medicus mali maximi emergētis. Tyranni (satellites) Dolabellā & Antonii, ceterosq; quos ex sinu suo Cæsar posuerat in imperiis. In latere) In Italię partibus etiã propinquis, vt in Cæpania. ἐπιπέσιον) Instabilia, ab Euripo, q; septies in die fluit & refluit, Liuus negat. Eos) Heroes. Tyrannoctonos. Parietibus cõtineri) Immo tueri se stipatoribus armatis, populo domos illarū cõuolante. Illi) Sed illi Tyrannicide. Quoquomodo) Quoquomodo res vergat, an felicem exitū res habebit, an contra, quoniã vt ait Plautus, q; per virtutem perit, nō interit. Beati) Erūt. Ciuitas) Roma. Quid aduētus Octauii) Significet. Veniebat adolescēs Octauius in vrbe vt pecunias Cæsarī repeteret ab Antonio. Adeū) Fiāt. Νεότερον) Nouatū rerū. Nūgd aliqua turba extabit. Nō puto) Octauiū fore causā nouitatis, & tñ fuit. Sed adiuuante Cic. per se em̄ nihil poterat.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Pero tibi iam esse, vt volumus, quoniam quidē εὐχμός q; leuiter cõmotus esses, sed tamē velim scire, quid agas. signa bella, q; Caluena moleste fert, se suspectū esse Bruto. Illa signa nō bona, si cū signis legiones veniunt e Gallia. Quid tu illas putas que fuerunt in Hispania? nonne idem postulaturs? Quid eas, quas Annius transportauit? Caniniū volui, sed μνημονικόν ἐμάρτυμα. Ab aleatore εὐχμός γὰρ. Nā ista quidē Cæsarī libertorū cõiuratio, facile opprimetur, si recta saperet Antonius. Meã stultā verecundiã, qui legari noluerim ante res prolatas, ne deserere viderer hūc rerum tumore, cui certe si possem mederi, odisse non deberē. Sed vides magistratus, siquidē magistratus illi sunt, vides tamen Tyranni satellites in imperiis, vides eiusdē exercitus, vides i latere veteranos, quæ sunt ἀγρίσιον omnia. Eos autē, qui orbis terrę custodes nō modo septi, verū etiã magni esse debebāt, tantūmodo laudari atq; amari, sed parietibus cõtineri. Atq; illi quoquomodo beati: ciuitas misera. Sed velim scire, quid aduētus Octauii, nū qui concursus ad eum, num quæ νεωτερισμός suspitio. nō puto quidem: sed tamen quicquid est, scire cupio. Hæc scripsi ad te proficiscens Astura. Ill. Iduum. Vale.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Ridē Iduum Fundis accepi tuas literas cœnās. Primum igitur melius esse, deinde meliora te nunciare: odiosa illa enim fuerant, legiones venire. Nā de Octauiō scis quæ expecto, quid de Matio: quem quidem ego sublatum rebar a Cæfare. Antonii colloquium cum Heroibus nostris

Argumentum.CCCVI.

PIVS.

LITERÆ sunt animi paulum excitatoris occiso tyranno, de legionibus Gallicanis falsus rumor. FUNDIS) Sinu Caietano continuus Cæcubus mōs, cui adiacent Fundi. In via Appia, prope ager Cæcubus, vitiibus laudatus. Oppidū familiæ Columnnensis notissimum. Heroibus) Coniuratis, Tyrannicidis. Brutos Cicero in Epistolis Familiaribus conseruatores patriæ vocat, vbi sententiam Marco Tullio condignam protulit, hisq; congruentem. O rem miseram, dominum ferre non potuimus, conseruato seruimus.

Fundi. Cæcubus.

Memorie peccatum. Aleator. Phrymos.

Euripista.

Neoterismus

Pro re nata) Pro articulo & cardine, in quores vertit. Pro rei dubie momento. Sestili) Lege Sestili

In biennium) Spatio bien- nii. Cæsar his Cõsulatum in biennium promiserat, fiat er go Coniul. πολιτευεσθαι) Gubernare Rempub. Nihil enim σολοικου) Nihil tã soloccon. Significant hæc verba nihil tam absurdum q̃ tyrannicidas. in cælo esse, id est diuinis extolli laudibus: & tamen tyranni facta defendi. Vides eos) Tyrannicidas languere ac pene latere. Nõ nulli legunt, sed vides Coniules. Subintellige quos Cæsar sine suffragiis solo nutu designauit. His non abiudicãt que in Familiaribus idẽ scripiit, Oppressa sunt cõna, nec habent ducem boni, nostriq; Tyrannocloni longe gentiũ abfunt. Magistratus) Impositos nobis a tyranno. Lan guore) inertia, non mollitate, sed malitia. Gaudeat) De morte Cæsar. De re) Scribe, De Republica. Vlla decreta) Subintellige sunt. Ρεπολιτευμεθα) Rempub. administramus. πολιτικωτερα) Ciuiliõra. Tu quid agas) Scribe, & me facito certiorẽ. A te nihil) Scribitur. Scire aueo omnia) Iunge superioribus. Ego e Formiano) Principium clausule sequentis. Ρεποικνωμενα) Dense. Cetera) Bellesi scribit Cicero filius meus, non intumescõ, quoniam a docto præceptore vel ab aliquo amico filii, scribi possunt. ceterum crebritas mittendi facit vt rear esse illius. τω κενος hoc in loco significat crebritatem. Doctorem) Ac facur diorem factum Ciceronem. Et) Ciceroni filio. Si ergo est) Tam doctus filius ac patris imitator, diutius eius desiderium ferre non possum. Volo) Volabo. Tempus pro tempore. Tu eamur) Muniamus contra necessitates humanas.

pro re nata nõ incõmodũ, sed tamẽ adhuc me nihil delectat præter Idus Martii. Nam quoniã Fundis sum cum Ligure nostro structore Sestiliũ fundũ a Verberone Curtilio possideri: quod cum dico, de toto genere dico. Quid enim miserius, q̃ ea nos tueri, propter que illũ oderam? Etiamne Cõsules & Tribunos Pl. in bienniũ, quos ille voluit. Nullo modo reperio, quẽ admodum possim πολιτευεσθαι. Nihil enim tã σολοικου η τ υρ αννοκλονε in cælo esse, tyranni facta defendi. Sed vides eos, vides reliquos magistratus, si isti magistratus. Vides languorẽ bonorũ. exultant lætitia in municipiis: dici enim non potest quantopere gaudeat, vt ad me cõcurrat, vt audire cupiat verba mea de Rep. nec vlla interea decreta. Sic enim πολιτικωτερα, vt videtõs metueremus. Hęc ad te scripsi apposita secunda mēsa. Plura, & πολιτικωτερα postea, & tu qd agas, quidq; agatur. Postridie Iduũ Paulum in Caieta vidi. Is mihi de Matio, & de Rep. alia quedã sane pessima, a te scilicet nihil. nemo enim meorum aliqua. Sed Brutũ nostrum audio visum sub Lanuuiõ. vbi tandem est futurus: nam tum reliqua, tum de hoc scire aueo omnia. Ego e Formiano exiens. XVII. Calendarum, vt inde altero die in Puteolanum, scripsi hæc. A Cicerone mihi literæ sane περιικνωμενα, & bene longæ. Cætera autem vel fingi possunt, τω κενος literarum significat doctiorem. Nunc magnopere a te peto, de quo sum nuper tecum locutus, vt videas ne quid ei deest. Id tũ ad officium nostrũ pertinet, tum ad existimationẽ & dignitatem, quod idem intellexi tibi videri omnino. Si ergo est, volo mense Quintili in Græciam. Sunt omnia faciliõra: sed, cum sint ea tempora, vt certũ nihil esse possit, quid honestum mihi sit, quid liceat, quid expediat: quæso da operam, vt illum q̃ honestissime, copiosissime tueamur. Hęc & cætera quæ ad nos pertinebunt, vt soles cogitabis: ad meq; aut quod ad rem pertineat, aut, si nihil erit, quod in buccam venerit, scribes.

Vale.

ASCENSIVS. Aut volo, id est cupio supple proficisci, vt fit a verbo volo vis &

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

V me iam rebare, cũ scribebas in agris esse nostris, & ego accepi. VII. Calend. in diuersorolo Sinuessano tuas literas. de Matio probo, etsi doleo L. Crassi nepotem optime, tam etiam Bruto nostro probari Antoniu. Nam quod Cluuiã scribis moderate & amice scriptas literas attulisse, mihi dedit Paulus ad se a fratre missas, quibus in extremis erat, sibi infidias fieri, se id certis authorib; cõperisse. Hoc nec mihi placebat, & multo illi minus. Regine fuga mihi molesta est, sed Clodia quid egerit, scribas ad me velim. De Byzantiis curabis, vt cætera, & Pelopẽ ad te arcesse. Ego, vt postulas, Baiana negocia, chorũq; illum, de quo scire vis, cũ perspexero, tum scribã, ne qd ignores. Quid Galli, quid Hispani, qd Sextus agat vehementer expecto. Ea scilicet tu declarabis, qui cætera. Nauseolã tibi tũ ansã oculi dedisse facile patiebar, videbare em̃ mihi legẽti tuas literas regeisse paulisp. De Bruto semper ad me omnia perscribito, vbi sit, qd cogitet: quẽ quidẽ ego spero iã tuto, vel solũ tota vrbẽ vagari posse. Veruntamẽ de Rep. multa cognoui ex tuis literis, quas quidẽ multi iuges accepi vno tempore a Vestoriũ liberto: ad ea autẽ, quẽ requiris breui respõdebo. Primũ vehementer me Cluuiã delectant. Sed quod queris quid arcesserim Chrysiptũ, tabernæ mihi duẽ corruerũt, reliquẽ rimas agũt. Itaq; non solũ inquilini, sed mures migrauerũt. Hanc cæteri calamitatẽ vocat: ego ne incommodũ quidẽ. O Socrates. O Socratici viri, nunq̃ vobis gratiã referam. Dii immortales, q̃ mihi ista pro nihilo: sed tamen ea ratio ædificandi inquitur, consiliario quidem, & authore Vestorio, vt hoc damnũ questuosum sit. Hic turba magna est, eritq; vt audio, maior. Duo quidem quasi designati Consules. O dii boni. Viuit tyrannis: tyrannus occidit: eius interfecti morte lætamur, cum facta defendimus: Itaq; q̃ seuerẽ nos M. Curtius accusat, vt pudeat viuere. Neq; iniuria, nam mori millies præstitit, q̃ hæc pati, quæ videntur habitura etiam vetustatem. & Balbus hic est, multumq; mecum, ad quẽ a Vetere literæ datæ pridie Calend. Ianuariũ, cũ

mentum. Præstitit) Melius fuit. Habitura vetustatem) Transfutura ad posteros cum nostri suggillatione, vel diu victura ista Tyrannis si tor honorum sequelas habebit. Multum mecũ) Est & veritatur. Ad quem) Balbum. A Vetere) Antistio Vetere. Legitur Laureæ versiculus apud Plinium. Nantq; Academiæ celebratam nomine villam Nunc reparat cultu sub potiore Vetus.

Argumentum. CCCVII. PIVS. Nonnulla de Parthis & Parthorum victoria, mox eorũ respiscẽtia. Ruina duarũ tabernarũ eũ nõ cõuellit Socraticis munitiõ doctrinis. TV ME iã) Epistola a superiori seiuncta. In actis) Legatur in hortis. Beroaldo placet in agris. Diuersorolũ) Hospitiolo. Optime) Zeugma ab inferiori. Subintellige probari. Fieri) Tedi. Illi) in nõnullis exemplarib; tibi legit. Regine) Calpurniẽ vxoris Cæsar. quẽ post mariti mortẽ cõuasauit, vt verbo Terentiano vtat, atq; delituit. Alii Octauũ puerũ, Alii Citheridem sortum Antonii Triuiri intelligũt. Sest) Lege, Sextus, Põpẽus videlicet q̃ iam imperio Siciliã tenebat. Nauseolã) Fastidiũ stomachi, vel illo Ouidiano versiculo docetẽ, Nõ semel est stomacho nausea facta meo. Tum causã) Scribe, Tũ ansã. Ansã p occasione ponit. nauseola fuit in causã vt Atticus ocula duceret. Multi iuges) Multi pharias. Chrysiptũ Architectũ de quo supra, vbi alii legẽbat Euripũ, docet hic locõ eos facile decipi. Inquilini) Alii scribũt aranei. aut ruiturã domũ araneos ac mures primo deserere ac lõge facessere. Plin. auctor. Hirtidines idẽ fastidare tradunt. Incomodũ) Tãtũ pollet philosophica medela vt stirpit affectõ, quos Greci vocat pathe, cõuellat. O Socrates) O Academia q̃ dulcis est cratera tua, q̃ iucunda, quã tranquillitatẽ ais iniicit. His germana pene i Famil. Epi. Philosophiẽ magnã habeo gratiã quæ me nõ mõ a sollicitudine abducit, sed etiam cõtra fortunẽ impetõ amat. Gratia) Pro meritis. Pro nihilo) Ducunt. Ratio inquit) Hoc cõsiliũ capio vt edificẽ. Tyranis) Hæreditas Tyrani in questu. Cum facta) Et facta. Ridiculũ com

Diuersorolũ

Regina

Nauseola

Ansã

Multi iuges Chrysiptus

Aranei & mures abeũt ante ruinã.

Antistius

Vetus

PACORUS.

PIVS.

A se Antistio Vetere, qui post obitum Ciceronis Academicum eius fundum possedit, auctore Plinio. Catilius Parthorum dux. Pacorum Parthorum Regem, de quo extat id epigrammatici poetae, Scis quid in Asia...

IVlat Cicero funere elatum Caesaris, ac omnia peritisse seruis tyranni occiso tyranno, tenentibus omnia.

Tyrannidas accusat qui deuis itineribus sunt in prouinciam profecti.

ITA ne) Diuidenda a superioribus epistola. Ita egit Interfecit Caesarem Brutus ut esset Lanuuii non in vrbe, in qua manendum fuit, & cum reliquis tyranni conflegendum. In hoc Brutum Cicero reprehendit in quadam ad eum epistola, in medio Achaico cursu cum etesiarum diebus Ausser me in Italiam, quasi dissuasor mei consilii retulisset, te vidi Veliae, doluisti vehementer. Cedebas enim Brute, cedebas, quoniam Stoici vestri negant fugere sapientis. Itineribus dubiis Per diuortia viarum & anfractus Vt Viuerent) Cedentibus patriae conservatoribus qui aduersus haec monstra pugnare debebant, quorum fomes erat Antonius, cuius furori cum omnes desperatam prouinciam fugerent, se Marcus Tullius obiecit, ut vere gloriatur in quadam epistola familiaris, Antonium rusticitatem & naufragantem conieci in Caesaris Octavianus plagas. Clamare) Vociferari Antonium non Consul, sed Praetor Senatuum vocaret. Capitolino die) quo post mortem Caesaris statim vocatus est Senatus in Capitolium pro libertate vindicanda. Cicero infra. Illam sessionem Capitolinam mihi non placuisse, tu testis es, & quae sequuntur. Tum) In principio cum Consules Caesariani auctoritatem amiserant. Opera egregia) Euelli debuit radicitus arbor, & reliquiae quae mox miserrime torserunt, succidendae. Etiam sat bonis) Mediocriter bonis. Fractis) Debilitatis, immo concisis. Latronibus) Dolabella & Antonio, reliquisque tyrannifactoribus. Liberalia accusas) In Liberalibus Senatus conuocatus est ab Antonio frequens, circumseptus est Iturais & armatis, coactusque est in acta Caesaris iurare, de quo infra. sic idem Cicero, Caeteri, quis non? cui seruire ipsi non potuimus, eius libellis paremus. Nam Liberalibus quis potuit in Senatum non venire? Fac id potuisse aliquo modo fieri: nunc etiam cum venissemus, libere potuimus sententiam dicere: Nonne omni ratione veterani, qui armati aderant, cum praesidii nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? Causam) Optimatum. Funere) Non modo publico, sed coeesso funere. Laudatus) Ab Antonio, qui in sine orationis offensa praetexta populum in tyrannidas irruere coegit. Extat adhuc Antonii oratio apud Dionem. Tranquillus quoque, in summo, inquit publico luctu exterarum gentium multitudo circulatim suo quaeque more lamentata est, praecipueque Iudaei recutiti. Tranquilli verba sunt haec, Plebs statim a funere ad domum Bruti & Cassii cum facibus tetendit, atque aegre repulsi. Quae deinde) Me miserum consecuta sunt. Vt audeant dicere) Serui tyranni. Tu ne contra Caesaris nutum) Aderis, venies.

a se Catilius circumfederetur, & iam teneretur venisse cum maximis copiis Pacorum Parthum. ita sibi esse eum ereptum multis suis amissis, in qua re accusat Volcatium. Ita mihi videtur bellum illud instare, sed Dolabella, & Nicias viderint. Idem Balbus meliora de Gallia XXI. die literas habebat, Germanos, illasque nationes re audita de Cesare, Legatos misisse ad Aurelium, qui est prepositus ab Hirtio, se quod imperatum esset, esse facturos. Quid quaeris? Omnia plena pacis, aliter ac mihi Caluena dixerat. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Ta ne vero hoc meus, & tuus Brutus egit, ut Lanuuii esset: ut Trebonius itineribus deuis proficisceretur in puinciam: ut omnia facta, scripta, dicta, promissa, cogitata Caesaris plus valerent, quam si ipse viueret. Meministi ne clamare illo ipso primo Capitolino die: Senatum in Capitolio a Praetoribus vocari? Dii immortales, quae tum opera efficit potuerunt, laetantibus omnibus bonis, etiam sat bonis, fractis latronibus. Liberalia tu accusas. Quid fieri tunc potuit? Iam pridem perieram. Meministi ne te clamare causam perisse, si funere elatus esset: at ille etiam in foro combustus, laudatusque miserabiliter, seruique & egentes in tecta nostra cum facibus imissi. Quae deinde ut audeat dicere, tu ne contra Caesaris nutum: Haec & alia ferre non possim. Itaque

Liberalia.

In principio cum Consules Caesariani auctoritatem amiserant. Opera egregia) Euelli debuit radicitus arbor, & reliquiae quae mox miserrime torserunt, succidendae. Etiam sat bonis) Mediocriter bonis. Fractis) Debilitatis, immo concisis. Latronibus) Dolabella & Antonio, reliquisque tyrannifactoribus. Liberalia accusas) In Liberalibus Senatus conuocatus est ab Antonio frequens, circumseptus est Iturais & armatis, coactusque est in acta Caesaris iurare, de quo infra. sic idem Cicero, Caeteri, quis non? cui seruire ipsi non potuimus, eius libellis paremus. Nam Liberalibus quis potuit in Senatum non venire? Fac id potuisse aliquo modo fieri: nunc etiam cum venissemus, libere potuimus sententiam dicere: Nonne omni ratione veterani, qui armati aderant, cum praesidii nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? Causam) Optimatum. Funere) Non modo publico, sed coeesso funere. Laudatus) Ab Antonio, qui in sine orationis offensa praetexta populum in tyrannidas irruere coegit. Extat adhuc Antonii oratio apud Dionem. Tranquillus quoque, in summo, inquit publico luctu exterarum gentium multitudo circulatim suo quaeque more lamentata est, praecipueque Iudaei recutiti. Tranquilli verba sunt haec, Plebs statim a funere ad domum Bruti & Cassii cum facibus tetendit, atque aegre repulsi. Quae deinde) Me miserum consecuta sunt. Vt audeant dicere) Serui tyranni. Tu ne contra Caesaris nutum) Aderis, venies.

Ita scribendum. ruy ruy ruy) Hoc est terram pro terra. Integrum est. ruy ruy ruy, & la uue d'el, in eu fer tur qui sedes mutat & vagatur. Aristophanes. uoy d'ioy ruy ruy ruy Lucianus in Pseudomante huius prouerbiu meminit, & Alciphron Graecus auctor in quadam epistola. uoy ruy ruy) Subuetanea, a vento coecepta, ut oua epizephyria & vria, vel ventosa & inanis. Dixit enim supra Atticum nauis sola laborare. Letanti) De incolumitate tua. Beroaldus lechitanti mauult. Theobaldus) Nulli usque sunt hoc nomine populi. Quare legendum videtur Theos, Bessos. Thea ciuitas Laconiae auctore Stephano, quae fortassis

Terram pro terra. Hyperiemias

Theobassii.

Thea.

Bessii.

populus erat in armis. Bessi vero sunt Sarmatarum feri populi, qui audita morte Caesaris conerari non poterant, de quibus sic Ouid. Viuere quae miserum est inter Bessos, Getasque. Sueuos) Noti sunt Germaniae populi Sueui, federati propter metum Helueticorum. Francones) De quibus tacitus cum sit Germaniae explicat, qui Galliarum domitores Francos pro Gallis appellauerunt. Francorum est ut ait Volpius in Proclito ridendo frater frangere. Fraciscus Petrarca Francos a feritate morum dictos putat, qui feroces olim habiti, nunc tamen longe alii. leues letici homines sunt, faciles ac iucundi conuictus, quae libet adhaerere gaudia, curas pellat, ridendo, canendo, edendo & bibendo. In quibus) Romanis. Isti) Romani. Latrocinii auctores) Credebantur. Latronem experti sunt Caesaris, quid de tyrannifernis sperabunt? Perisse) Nos. Illo) Papeio. Accidisset) Si ante perissemus. ruy ruy ruy) Aldus maniosus tacet ut captus Attagen. Ernenda, ruy ruy ruy) hoc est radicata, in euellendis radicibus incidendis, & in diuidendo patrimonio, facultateque Caesaris. Concluiuanum) Eminentat Beroaldus. Ad cetera cluiuanum, quod ager cluiuanus ascendit ad summam centum sestertiorum, dum is est in manu Ciceronis. Aduentare) Accedere, ascendere. Ego propter sequentia priscos sequutus codices olim scribebam, Coenam Cluiuanam, ut intelligat de Q. Iunio, qui coenatum ad quendam Cluiuum eius sumculum venerat. Verbum quoque aduentare, non est proprium in significato Beroaldi. Infra tamen colligitur intelligendum de agro sic, De Cluiano quoniam in re mea me ipsum diligentia vincis, res ad cetera perducitur. Deterimus) si ad agrum refert, interpretare detraximus ex hortis Cluiuanis. Si ad filium Quintum, quod Cicero derafit sexcentas maculas, quarum turpitudine sordebat, scribendumque erit sexcenta, hoc est de. Ardentis) Fulminantis) in patrem filii. Ille) Frater meus. ASCEN. ruy ruy ruy) quod Pius tam vocalis ut in omnis nationes impas effutiat contumelias, minus mihi sonat, minusque voce magnam concinit, quam quod Aldus Manutius, qui ab eo maniosus & ut captus attagen mutus ridetur.

Sueui.

Francones.

Franci.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

diuertius dedi ad te epistolam longiorem, nunc ad ea, quae proxime velim, mehercule Asturae Brutus. & κολασίω) Istorum scribis, an censebas aliter? Equidem etiam maiora expecto, quum quidem

Rhizosis.

Argumentum. CCCIX. PAR Priorifere argumenti. Periculum instare tyrannidas, futuros tamen eos in gloria sempiterna. De Cicerone filio iucunda, cui ad usum copiose scripturarum vult. De aduentu Octavii & nonnullorum, de causa Buthrotiana. ASTVR. AE) Conuenit. κολασίω) Nequitiam intemperantiam.

ASCEN.

PIVS.

Acolasia.

Concionē) Subintellige quā, quādo audio Cefarianos fatellites laudare Cefarē manifestauit tyrannū, & in patrie exitiū natū, ferre nō possum. Tanto viro) Sic Cefarē memorat. Ista) Minuta, publica. Iā ad risum) Sunt mihi philosopho. Memēto) me profiteri philosophiā. Sic alitur) Ferēdo voculas hu iusmodi. Nostri) Tyrannicidē. Nobisq) Cōsolatio superest nulla. Cicerone) Filio studio. Buthro- tiis) Rebus tuis Epiroticis, de quibus supra. Haud scio an iam fructuosiore) Immo credo fecisse fru- ctuosiorē. Philippi) Vitrici) sui, qui eum apugna cum Antonio deterrebat. Deditus) Est Octauius.

PIVS.

Argumentum. CCCX.

Q VER Itur id quod su pra extincto tyrāno nihilominus viuere tyrannidem, Antoniumq; ci uitate Siculis cōcessisse, sin gentē hoc se ex cōmentariis Cefaris facere. IDVS Mar tie) Cefas Cefaris Idib' Mar tiis facta. Nihil dederint) Re ipsa, sed verbo. Istinc) Roma. ἡρώδης καλῆς) Rē pulchrā quidem, sed imperfe ctā. Scis) Olfēdit emolumē ta & honores collatos in Si- culos clientes sibi non displicere, displicere cōcta sine dī- crimine turbari, tyrānumq; occisum non videri. Illis) Si culis cōtulit. Latinitas) Ius Latī, quod Cefar Siculis de- dit ferendū nō erat, nunc eos Antonius ciuitate donat.

O rē pulchrā sed imperfe ctam.

Latinitas.

A Dictatore) Cefare. Ro mani) Fierent. Illo) Cefare. Per Fuluiam) Vxorem Antonii, per quam partem regni quo mulctatus a Cefare fuerat, obtinuit. Buthro- tiam) Tuam rem iustam ob- tinere non poterimus, credo quoniam pecunia præsenti non emimus vt Siculi & De iotarus. Quē fuerit hęc cau- sa Buthrotia in calce huius operis aperitur in quadam e- pistola ad Plancum & Capito- nem. Eo quidem magis) Tanto magis rem Buthroti- am non tenebimus. Quo ista plura nobiscum) Quan- to magis magna ista, hoc est iustitia, æquum, nobilitas pe- tētium & claritudo, sunt no- biscum, fauent videlicet no- bis, seditiosis, turpibus, iniqs, factiosis siue pecuniosis fauet Antonius. Perhonorifi- ce) Salutā, ambit, arridet Octauius. Philippus non) Salutā Cefarem, Quin- immo ab huius prouincia deterrebat. Ne nos quidem) Salutamus. Quem) Octa- uium. Possē) Dici.

concionem lego, de tanto viro, de clarissimo ciue, ferre nō queo, et si ista iam ad risum: sed memēto, sic alitur consuetudo perditarū concionū, vt nostri illi non heroes, sed dū futuri quidē in gloria sempiterna sint, sed nō sine periculo quidē. Verū illis magna cōsolatio cōscientia maximi & clarissimi facti, nobis quæ: qui interfecto Rege liberi nō sumus? Sed hęc fortuna viderit, quoniam ratio nō gubernat. De Cicerone, quę scribis, iucunda mihi sunt, velim sint prospera. Quod vero tibi est curæ, vt ei suppedietur ad vsum & cultū copiose, per mihi gratum est, idq; vt facias te etiam rogo. De Buthrotis, & tu recte cogitas, & ego non dimitto istā curam, sed suscipiā omnem istā actio- nem, quam video quotidie faciliorem. De Cluuiano, quoniam in re mea me ipsum diligentia vincis, res ad centena perducitur, nam rem nō fecit deteriorē, haud scio an iam fructuosiore. Hic mecum Balbus, Hir- tius, Panfa. Modo venit Octauius, & quidem in pro- ximam villam Philippi mihi totus deditus. Lentulus Spinther hodie apud me, cras mane vadit. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Mi Attice vereor, ne nobis Idus Mar- tiæ nihil dederint præter lætitiā, & odii pœnam, & doloris. Quę mihi istinc afferuntur? Quę hic video? ἡρώδης καλῆς πολλή, ἀπαλὸς δὲ σκῆς q̄ diligam Siculos, & q̄ illam clientelam honestam iudicem. Multa illis Cefar, neq; me inuito, et si latinitas erat non ferenda, ve- runtamen autem ecce Antonius accepta grandi pe- cunia, fixit legem a Dictatore comitiis latam, qua Si- culi ciues Romani, cuius rei viuo illo mentio nulla. Quid de Deiotari nostri causa, num similis? Dignus ille quidem omni regno, sed non per Fuluiam. Sex- centa similia. Verum illuc refero tam claram, tamq; testatam rem, tamq; iustam. Buthrotiam non tenebi- mus aliqua ex parte: & eo quidē magis, quo ista plura nobiscum, hęc perhonorifice, & amice Octauius, quem quidē sui Cefarē salutabāt. Philippus nō, itaq; ne nos quidē, quę nego posse bonum ciuē, ita multa

Circūstant) Facinorosi ad deprauandum parati, Cicero in quadam epistola ad Brutum, Cefaris ve- ro pueri mirifica indoles virtutis, vtinam tam facile eum florentem & honoribus & gratia regere ac te- nere possumus, q̄ facile adhuc tenuimus. Paulo post, Videtur in Octauio esse bona indoles, sed flexibi- lisetas, multiq; ad deprauandum parati, qui splendore fasti honoris obiecto, aciem boni ingenti præ- stringi posse confidunt. A libi, in Octauio bona indoles, ἔδω δὲ δὲ ἀπαλῆς, si permanerit videlicet. Cui) Cefari. Nostri) Tyrannicidæ. Oderat Marcus Brutus Octauium, futurumq; semper diuinavit exitio

circūstant: cui quidem nostri mortem mītantur. Negat hæc fieri posse. Quid censes, cum Romam puer venerit, vbi nostri liberatores tuti esse non pos- sunt? Semper quidem erunt clari: conscientia vero facti sui etiam beati. Sed nos (nisi me fallit) iacebi- mus. Itaq; exire aueo, vbi nec Pelopidarum, inquit. Haud amovel hos designatos, qui etiam declamare me coegerunt, vt ne apud aquas quidem acquiescere liceret: sed hoc meæ nimie facilitatis. Nam id erat quondam quasi necesse: nunc quoquo modo se res habet, non est item, q̄ dudum. Nihil habeo, quod ad te scribam: scribo tamen non vt delecter his lite- ris, sed vt eliciam tuas. Tu siquid erit de cæteris, de Bruto utiq; quicquid erit. Hęc conscripsi. X. Calen- darum accubans apud Vestorium hominem remo- tum a Dialecticis, in Arithmeticis satis exercitatum. Septimo deniq; die literæ mihi redditæ sunt, quæ erant a te. XIII. Calendarum datæ, quibus quæris, atq; etiam me ipsum nescire arbitraris, vtrum magis tumulis, prospectuq;, an ambulatione καλῆς dele- cter. Est mehercule, vt dicis, vtriusq; loci rāta amœ- nitas, vt dubitem vtra anteponenda sit.

optimatū, cuius Bruti ora- culum accipe in quadam epi- stola his verbis, Litter ergo patrie appellet Octauius Ci- ceronem, referat omnia, lau- det, gratias agat, tamen illud apparebit verba rebus esse contraria. Negat.) Quis) Cum Romam) quum vo- ces appellantium eum Cef- sarem audientur. Libe- ratores) Brutus ad Cicero- nem, Ego mediūfidius non existimo tam omnes deos a- uerfos eē a salute populi Ro- mani, vt Octauius orandus sit pro salute cuiusq; ciuis, nō dicam pro liberatoribus or- bis terrarum. Iacebimus) Optimates in nullo erunt honore. Pelopidarum) Ty- rannorum ab Agamemno- ne qui a Pelope antiquā du- cebat originem. Aliqui Pe- lopidas optimates vel quos- cunq; potentes, sed reipubli- cæ infidos intelligunt, a Pe- lope propter hæc verba quæ sunt apud Plutarchū in Sci- pione, Ampla enim imperia & nimie quę expetuntur o- pes, tāq; varias & circumfusas molestias habent, vt non mi- nus vere q̄ elegāter a Theo- crito dictum sit,

Pelopidæ.

Non mihi sunt vel opes Pelopis, nec multa talenta, Nec celeri cursu ventos superare fugaces. At vacuo curis liceat cantare sub antro, Et procul e specula mare despectare profundum.

A Pelopis nomine dicta Peloponellus, & Pelopidæ deducti, vnde nomen Pelopidarum apud histori- cos celebre, cui sic allusit Theocritus in Bucoliastis. μῆμοι γὰρ πέλους, μῆμοι χερσὶ τάλαντα. Non mihi habeam terram Pelopis, neq; aurea talenta. Cicero destinavit iter in Græciam, sed ab Ete- sias tanq; consulti dissuasoribus restatus est ad Leucopetram. Romam venit, & Antoniano furori se obie- cit. Inquit) Quis. Designatos) A Cefare Consules Hirtium videlicet ac Panfam. Declamare) In quos quotidie vmbaticis agonibus inueheret, exercebat se quotidianis declamationibus Cicero. Ad aquas) Baianas. Balnea huiusmodi frequentat Cicero, in quibus molliter viuendum est, dicenda ac audienda iucundissima. Libro primo harum Epistolarum obiicit Clodius Ciceroni ad Baias fuisse. Sed hoc) Quotidie declamare nimium faciliter facere soleo, nec exasperat ob inolitam consuetudinem. Id) Declamare. Necesse) Vt dicendi copiam contraherem. item) Similiter, vsu illaborata verba fluunt. De Bruto) Scribito. Ambulatione) Hic nihil mihi sensui deesse videtur. Antepo- nenda) Prisci codices repetenda. Vtraq; lectio defendi potest. Hic est finis huius epistolæ.

ASCENSUS. Vbi nec Pelopidarū inq; Sæpe ea verba vt notii authoris citat Cicero, sed Pitis non- nunq; in rebus obscurioribus vt attagen captus obtinet. Sensus est, aueo exire illuc, vbi inquit poeta notus nec Pelopidarum sup. quicquid est. qui eadem Agamemnonis vicisci querat, hoc est vbi nultus vltorum necis Cefaris occurrat, vbi vt in epistola lib. xv. sexta. Vbi nec Pelopidarum facta, neq; famā audiam. Non est item sup. tam necesse q̄ dudum.

ASCENSUS.

C

PIVS.

QVAMVIS) Initiu alterius epistolae instar declamationis vbi se exerceret, ac vrgentibus ciuilibus bellis ignorat Cicero quid agendum sit. SEXTVS) Pöpeius. Putabat Cicero falsus animi bellu ciuile a Sexto Pöpeio pendere: sed aliunde pepedit. Sextus) Lege, Sextus. Neq; huc) A Caesare ad Pöpeiu: ad Caesare a Pöpeio transire, in quo summa clemetia fuit, vt vltro victis parere t. In his ab heroica virtute d generatibus incredibilis est feritas. Pars perditoru) Seditioforu secta, & latronum conspiratio, seu potius cõitura.

Putauit) Scribe, putabit. Tullimus) Pre nobis tullimus, ostendimus. Que res) Alibi, Quare res. Castra Sexti) Scribe, Sexti, Pöpeii videlicet, que castra bellis his ciuilibus ara misericordie fuerit Attice, cunctis illuc inimicis Caesaris vt ad tutissimu portu profugietibus. Exitu) Et odiola. quonia belli exitum ignoramus. Na si pro latronibus victoria stabit, de nobis acti video. τεινον εμδν, ου σοι δεδοτα. Carmina sunt Homerica. Nate mi non tibi conceditur bellica opera. Sed tu placida aggredere sapientie, doctrinae, sermonis, eloquerie, literaru opera. Significat ii versus, supra vires nihil esse tentadu, qd alibi Homerus sic inuit, πορ δν ναμιν δονκ εστ. Ο εσ ομδου ηλαμειζεν, nemo suprayires bellum gerere potest animo quatuis acri. Patidis ad fratrem sermo. Fortuna) Et hec est Homerica sententia, Sicem in illados ε. canit cecus oculatissimus. κρω γαρ κω ερω τα δεικν δι παντα με λισσ. Torquebor ego, at hec deo curgefuerint. Cui Sulmo nalis poeta succinit, Quem Diis votisq; reliquit. Prantiu illud arridet. Cati sapientu consilia hanc vincit dea. De liberationem) Declamatione in vtraque partem.

Supra vires, nihil tates.

ASCENSUS

ASCENSUS. Que castra &c. Non Pöpeii, sed Caesaris castra ara misericordie fuisse manifeste sentit Cicero dicēs, Neq; em ia licebit, qd Caesaris bello licuit: neq; huc, neq; illic sup. transfugere, quia no recipietur.

PIVS.

Argumentu. CCCXII. R. Officior) Noua epistola qua in Graecia meditat impetrata Legatione libera a Senatu. Nec erat verissimile athletam ac pastore grege a lupis dissectu relinquere. Ibat tamen incertus futuri casus, cu etesiae veluti consiliu distulatores ancipitis, illum repulerunt in Italiam. IN DISCRIMEN) Mansurum. Sapiens si vere sapit, primu sibi sapere debet, vt inquit Plato. Homerus quoq; locupletissimus auctor primu vitam nostram nobis cure esse debere, testatur. Priuata) Domestica, cum debeam in primis publica curare. Confir- mationem) Vt inolefcentem virtuti Ciceronem confirmem, ac radicias facere cogam. Illuc) Athenas,

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vauis tu magna, & mihi iucunda scriperis de D. Bruti aduentu ad suas legiones (in quo spem maximam video) tamen, si est bellu ciuile futuru, quod certe erit, si Sextus in armis permanebit, que permanfuru esse certo scio, quid nobis faciendu est, ignoro. Neq; enim iam licebit, quod Caesaris bello licuit, neq; huc, neq; illuc. Quecuq; enim hac pars perditoru letatu morte Caesaris putabit (laetitia autē apertissime tulimus omnes) hunc in hostiu numero habebit, que res ad cedem maximam spectat. Restat, vt in castra Sexti, aut forte Bruti nos cofera- mus. res odiosa & aliena nostris atatibus, & incerto exitu belli: & nescio quo pacto tibi ego possim, mihi tu dicere. ου σοι τεκνον εμδρ δεδοται ηλαμειζεν. Sed hec fors viderit ea, que talibus in rebus plusq; ratio potest. Nos autē id videamus, quod in nobis esse debet, vt quicquid acciderit, fortiter & sapienter feramus, & accidisse hominibus meminerimus, nosq; cu multu litera, tum non minimu Idus quoq; Martie cofolentur. Suscipe nuc mea deliberatione, qua sollicitor, ita multa veniut in mentem in vtraque partem. Vale.

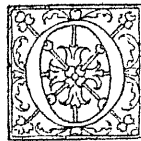
M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Proficiscor, vt constitueram, Legatus in Graciam, credis? im pendetis periculi nonnihil vitare videor, sed casurus in aliqua vitupe ratione, q; reipublicae defuerim tam graui tempore. Sin autem mansero, equidem video, in discrimine: sed accidere posse, suspicor, vt prodesse possim reipublice. Ia illa consilia priuata sunt, quod sentio valde esse vtile ad confirmationem Ciceronis, me illuc venire: nec alia causa profectiois mihi vlla fuit, cum consilium cepi

legari ab Caesare. Tota igitur hac de re (vt soles) si quid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nuc ad epistolam tua. Scribis enim esse rumores, me ad lacu, quod habeo vendituru, minusculam vero villam vtiq; Quinto traditurum, vel impenso precio quo introducatur, vt tibi Quintus filius dixerat, dotata Aquilia. Ego vero de venditione nihil cogito, nisi qd, quod magis me delectet, inuenero. Quintus autē de emedo nihil curat hoc tempore. Satis em torquetur debitione dotis in qua mirificas Egnatio gratias agit. A ducenda autem vxore sic abhorret, vt quicq; libero lectulo neget esse iucundius. Sed hec quoq; haecenus. Redeo enim ad miseram, seu nullam potius, Republicam. M. Antonius ad me scripsit de restitutione Sexti Clodii, q honorifice qd ad me attinet, ex ipsius literis cognosces (mihi em tibi exēplu) q dissolute, q turpiter, qq; perniciose, vt nonuq; Caesar desiderandus esse videatur, facile existimabis. Que em Caesar nuq; neq; fecit, neq; fecisset, ea nuc ex falsis eius comētariis proferuntur. Ego autē Antonio facillimu me prebui. etenim ille, quonia semel induxit animu sibi licere, qd vellet, & fecisset nihilominus me inuito. Itaq; mearu quoq; literarum mihi tibi exemplum. Vale.

M. Antonius COS. M. T. Ciceroni S.

Cupationibus est factu meis, & subita tua profectio, ne tecu cora de hac re agere, qua ob causam vereor, ne absentia mea leuior sit apud te, qd si bonitas tua responderit iudicio meo, qd semper habui de te, gaudebo. a Caesare petii, vt Sextu Clodiu restitueret, impetraui. Erat mihi in animo etia tu sic vti beneficio eius, si tu concessisses, quo magis laboro, vt & tua voluntate id per me facere liceat. Q; si duriorē te eius misere & afflictē fortunē prebes, non cotendā ego aduersus te, qd videor debere tueri comētariu Caesaris. Sed mehercule si humaniter & sapienter, & amabiliter in me cogitare vis, facile te profecto prebebis, & voles P. Clodiu in spe optima pueru repositu existimare, no te infectatu esse, cum poteris amicos paternos. Patere obsecro te pro Republica videri gessisse simultate cum patre eius, no cotēpseris hanc familiam. Honestius enim & libentius deponimus inimicitias reipublicae nomine susceptas, q

Legari. Legatus mitti. Hanc legationem impetraturat a Caesare. Quod introducatur) Lege, quo introducatur, in qua villam Aquilia statuatur in bonis possessione; pro dote qua tenetur ei frater in causa restitutionis vt Aquilia cum qua Quintus diuortium fecit introducatur in minusculam villam donec et Aquilia dos ipsa restituitur. Dotata Aquilia) Quae pecunia venit ex Aquilia, quam dotatam Q. Cicero senior duxit vxorem. Inferius M. Tullius Aquiliam nouercam Q. iunioris appellat, quam Cicero filius ferre non poterat. Nihil cogito) Vendere non cogito.

Aquilia Q. vxor.

Debitioe dotis) Quonia am debitor est dotis Aquiliae, cum qua forte diuortium fecerat. A ducenda vxore) Cuius dote, vt versura facta, dos restituatur Aquiliae. Libero) Celibe. Auguror in lecto mendaces caelibe fomnos inquit Ouidius. Qui non litigat, caelibs est: prouerbum est Hieronymianum. Cuius fragatur ingeniosus poeta. Dos est vxoria lites. Quis Greganicum distychon ignorat? Mulier omnis bilis est. In mulieres. Habet autem duas bonas horas, vnam in thalamo, alteram in morte. Sesti) Scribe, Sexti. Hic filius Clodii fuit inimici Ciceronis, cuius reditu prius a Cicerone blandissimis verbis impetrauit Antonius. Epistola est apud Ciceronem inferius suauissima, ac prudentie plenissima. Facillimnu) Impetrabilem.

Argumentu. CCCXIII.

MULTA Summis, multa minater cum Cicerone agit Antonius, tandem reditu impetrat Clodii filii, Ciceronis inimici. Hoc quoq; Cicero concedit, quoniam semel Antonius induxit animum sibi licere quod vellet.

EPIST. AD T. P. ATTICVM

PIVS. CONTVMACIÆ) Odii. nō cedere contumaciis. Tradendas) Veluti per manus & sequelas vt odia sint prope catenata. Meo iure) Gratia, causa mea.

Argumentum. 314. ANTONIO Humanis sine pro Clodio filio roganti, remittit oia, vel quod dandū est hoc amico, vel qd nihil vnq̄ in Cicerone acerbum fuit, semperq̄ ita statuit non esse insectandos inimicorum amicos. Insuper rogat vt puerum Clodium reconciliet.

Vultus. VULTV) Illo familiari, animi proditore vt inquit Martinius. Vnde facile est secreta animi quibus dolosi elicerent. Oculis) In quibus animus habitat, vt ait Plinius, quos Palemon flores animi dicitabat. Lucidi venereum significant, quare lecto oculo mulier amorabunda fertur.

Frons. Fronte) Quae exprobrata significat animū esse hilarē, contracta & caperata, nubilum, mitimeq̄ serenū. Iuxta illud Epigrammatici poetae, Non tamen hoc nimium nihil est, si candidus aure, Nec matutina si mihi fronte venis. Studio) Merito tuo. Studuisti em̄ te a nobis amari, amorem nostrum quotidianis in me beneficiis fulciens, & propagans. Res publica) Quam protexisti, hoc dat auribus. Ita) Humaniter ac blande. Necessarium) Affinem, super qua res supra nonnulla. Nullo negotio) Impune, suapte, faciliter. Tibi remitto) Hoc ad te refugio, facias quod tibi videbitur. Me a te) Cum tam suauiter hoc rogasti me hoc impetrare a te videor, non donare. Do humanitati) Adscribo & facio propter peculiariter insitam mihi rationem. Insigne) Apertum, notorium hodie barbare dicunt. Inimicorū) Si pater inimicus, filius inimic⁹ odio redituuo esse nō debet. His praesidiis) Benignitate ac indulgentia naturae qua tueri labentes ac in errore cadentes homines debemus. Iuxta illud, Homo sum, nihil humana me alienum puto.

Insigne. Tuis partibus esse) Ad te pertinere. Residere) Restare, remanere.

contumacię. Me deinde sine ad hanc opinionem iam nunc dirigere puerum, & tenero animo eius persuadere, nō esse tradendas posteris inimicitias, quā tuam fortunā Cicero ab omni periculo abesse certū habeo, tamen arbitror malle te quietā senectutē, & honorificam potius agere, quā sollicitā. Postremo, meo iure te hoc beneficium rogo: nihil enim non tua causa feci. Quod si nō impetro, per me Clodio daturus nō sum, vt intelligas quanti apud me autoritas tua sit, atq; eo te placabiliorem prębeas. Vale.

M. T. Cicero M. Antonio COS. S.

Qvod mecū per literas agis vnam ob causam malle corā egisses. Non em̄ solum ex oratione, sed etiā ex vultu & oculis, & fronte (vt aiunt) meū erga te amorē perspicere potuisses. nā cum te semper amauī, primū tuo studio, post etiā beneficio prouocatus, tū his temporibus Resp. te mihi ita cōmēdauit, vt chariorē habeā neminē. Literę vero tuę tum amatissime, tū honorificentissime scriptę, sic mihi affecerunt, vt non dare tibi beneficium viderer, sed accipere a te ita petente, vt inimicum meum, necessarium tuum, me inuito seruare nolles, cum id nullo negotio facere posses. Ego vero tibi istuc mi Antonī remitto, atq; ita, vt me a te, cum his verbis scripseris, liberalissime atq; honorificentissime tractatū existimem. Idq; cum totum, quoquo modo se res haberet, tibi dandū putarem, tum do etiam humanitati & naturę meę. Nihil enim vnq̄ nō modo acerbum in me fuit: sed ne paulo quidem tristius aut seuerius, quā necessitas resp. postulauit. Accedit, vt ne in ipsum quidem Clodium meum insigne odium fuerit vnq̄, semperq; ita statui non esse insectandos inimicorum amicos, praesertim humiliores, nec his praesidiis nosmetipsos esse spoliandos. Nam de puero Clodio tuas partes esse arbitror, vt eius animū tenerum (quemadmodū scribis) his opinionibus imbuas, vt ne quas inimicitias residere in familiis nostris arbitretur. Cōtēdi cū P. Clodio, cū ego publicā causam, ille suā defenderet. Nostras cōtētiones Resp. diiudicauit. Si viueret, mihi cū illo nulla cōtētio iā maneret. Quare, quoniā hoc a me sic petis, vt quę tua potestas est, neges te me iniuro vsurū.

Optimum imprudentum, qui non nomine vt tyrannoconi, sed re bruti, hoc est pecora sunt, Brutire,

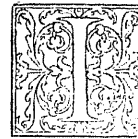
Pu:ro hoc a me dabis) Imbuere animum pueri hac humanitate mea. Interpellantibus) Obloquētib⁹, interuenientibus. Inimicitias) Affinis tui Clodii.

Argumentum. CCCXV.

TAXAT Quintum filium qui coronatus in Palilibus prodit. Brutum Cassiūq; noni accusat, sed rerum vitia. quoniam Tyrannidem non extirparunt. Queritur opera Tyrannidarū mutati tantū fuisse dominū. De saxo in crucem transiimus. ITERANDUM) pro iteranda repetēda sunt hec sepe mihi tāq̄ mōstra, nec omittenda prorsus. Iterandū ponitur pro iteranda, aparephaton, hoc est indefinitū, nec generibus, nec modis seruiens. Parilibus) Parilia diē esse quo vrbs Roma cōdita fuit, in superiorib⁹ a nobis astatim dictū qd coronatis Romanis habitu palatorio, Traicit immundas ebriciturba dapes. Neminē) Fuisse. Infant fratris filius qui cū improbis saltat & sublit.

Puero quoq; hoc a me dabis, si tibi videbitur, vt animū eius conciliatū reddas. non quo aut aetas nostra ab illius aetate quicq; debeat periculi suspicari, aut dignitas mea vllā cōtentionē extimescat: sed, vt nosmet ipsi inter nos coniunctiores simus, quā adhuc fuimus. Interpellantibus em̄ his inimicitias, animus tuus mihi magis patuit, quā domus: sed hæc hæctenus. Illud extremū. Ego quę te velle, quęq; ad te pertinere arbitror, semper sine vlla dubitatione summo studio faciā. Hoc velim tibi penitus persuadeas. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Iterandum eadem ista mihi. Coronatus Quintus noster Parilibus. Parilibus solus nesci estis addis Lamiā, quod demiror equidē. Sed scire cupio, qui fuerūt alii, quā satis scio, nisi improbū, neminē. Explanabis igitur hoc diligentius. Ego autē casu cū dedissem ad te literas. VI. Calēdarū satis multis verbis, tribus fere horis post accēpi tuas, & magni quē poteris. Itaq; ioca tua plena facietiarū. De heresi Vestoriana, & de Phereonū more Puteolano risisse me satis nihil est necesse me rescribere. illa videam. Ita Brutos Cassiosq; defendis quasi eos ego reprehēda, quos satis laudare nō possum. Rerū egovitia collegi, nō hominū. Sublato em̄ tyrāno tyrānida manere video. Nā q̄ ille facturus nō fuit, ea fiūt, vt de Clodio, de quo mihi exploratū est, illū nō modo nō facturū, sed etiā ne passurū quē fuisse. Sequet Rufus Vestorianus victor nūq̄ scriptus. Ceteri quos nō: cui seruire ipsi nō potuimus, eius libellis parem. Nā Liberalib⁹ quos potuit in Senatū nō venire? Fac id potuisse aliquo modo fieri: nū etiā cū venissemus, libere potuimus sententiā dicere? Nōne omni ratione veterani, quā armati aderāt, cū praesidiū nos nihil haberemus, defendēdi fuerūt? Illā sessionē Capitolinā mihi nō placuisse tu testis es. Quid ergo? Culpa ista Brutorū? Minime illorū quē, sed aliorū Brutorū, quos se cautos ac sapiētes putant, quibus satis fuit letari, nonnullis etiam gratulari, nullis

Optimum imprudentum, qui non nomine vt tyrannoconi, sed re bruti, hoc est pecora sunt, Brutire, C iii

PIVS:

Parilia:

Coronatus Q. fili⁹ saltat:

Pheriones:

Sessio:

Brutire,

Ad Opis.

Obſignator Atticus. Rauduſculi.

PIVS

Columna Cæſaris.

Anatheo- reſis.

De ſaxo in cruce.

Saxū fori.

Lapis præconiſ.

Permanere) Perſtare in ſentētia libertatiſſerendę. Tua Non dicta, ſed oracula Ille) Cæſar. Ex eo) Ob hoc elatū cadaver, ex hoc funere quæ acciderint. Ad Opis) Subintellige ædē. Intelligit Antonij furta, de quibus alibi. Laus illorū) Tyrānicidatū, qui patefecerūt iter ad gloriā. Culpa noſtra) Qui neſciimus vtī victoria. Obſignatorem) Conſpiratorē Tyrānicidii, vel qui ſemper Tyrānicidiiſaues præſertim Bruto. Nec Hercule Rauduſculus mouet) Scribe, Nec Hercule me Rauduſculū mouet. Per Rauduſculū æs intelligit qđ ad Opis direptū eſt ab Antonio, Lege Philippicas Orationes. De Rauduſculo & porta Rauduſculana ſup̄.

Hęc armis) Potētia ac vi tue- bimur, ne credas. nuge mere- Argumentum. 316.

DOLABELLÆ laus, qui columnā ſuſtulit, locū ſternendū locauit, quare meliora ſperat. Bruto nullo loco deert. EPISTOLA breuis) Seiſigatur hęc a ſuperiori. Subdubitabā) Subue- rebat appellare meū, quoniā ad latrones ſatellitēſq; Cæſarianos deſciuiſſe putabā, nūc columnā euertit Cæſari poſt funis erectā. Tamē vt patet ex h̄iſtorica lectione & Antoniana ſecūda natura immutata, Dolabella rēpublicā op- pugnatē eſt adortus. A Caſſio tū cū exercitū mox ſublatuſ eſt & iugulatuſ. Recognitiōnem, admirationē. Res) Quā fecit Dolabella. De ſaxo in cruce) Subintellige iueramus. De malo quod aiunt, in pectus, Antonio conatibus bonorū reſiſtēte, adiuti ſumus a Dolabella. Per ſaxum intelligit aliq; Tarpeiuſ, ex quo rei maieltatiſ deuoluēbatur. Sed hoc erat de maximo in min⁹ malū, aliqui ad pueriū referūt, inter ſacrū & ſaxū tractū a porca ſcederis, ſed hoc applicari niſi metaphoriſe nō poſteſt qm̄ ad rē priuam hoc eſt porcā ſpectat. Ego refero ad ſaxū fori : de quo in annotatione plura retuli, & nūc Latronicę, reſ eſt em̄ ſcitu digna, pauca retractabo. Luic⁹ Apulei⁹) Platonicoꝝ eloquētiſſimus lib. 2. de Afino auro, Peragrata cūctā Theſſalia ſciſ auib⁹ Larinſam acceſſi, ac dū ſingula per rās tenuato ad modū viatico pauperiei meæ fomēta congrogā, cōſpicor medio foro quedā ſenē, inſiſtebat lapidi. Comperio in foro Romano lapidē editiorē fuiſſe, ex quo præco populū alloquebatur, ab hoc ritu Romano factū eſt vtī loca editiora omnia, de quib⁹ præco buccinat,

permanere, ſed præterita omittamus : iſtoſ omni cura præſidioq; tueamur, & quemadmodū tu petis, cōtenti Idibus Martiis ſimus. Quę quidē noſtris amicis diuinis viris aditum ad cælū dederūt, libertatē populo Ro. non dederunt. Recordare tua. Nonne meminīſti clamare te, omnia periſſe, ſi ille funere elatuſ eſſet? Sapiēter id quidem. Itaq; ex eo, quę manarint, vides. Quę ſcribis Calēdis Iunii Antonii de prouinciis relaturū, vt & ipſe Gallias habeat, & vtrūq; dies prorogetur, licebit ne decerni libere? Si licuerit, libertatē eē recuperatā letabor: ſi nō licuerit, qđ mihi attulerit iſta domini mutatio præter letitiam quam oculis cepi iuſto interitu tyrāni? Rapinas ſcribis ad Opis fieri, quas nos quoq; tū videbamus. Nec nos liberatū ab egregiis viris, nec liberū ſumus, ita laus illorū eſt, culpa noſtra. Et hortariſ me, vt h̄iſtorias ſcribā, vt colligam tāta eorū ſcelera, a quibus etiā nūc obſidemur. Potero ne eos ipſos nō laudare, qui te obſignatorem adhibuerunt? Nec mehercule Rauduſculum mouet. Sed homines beneuolos, qualeſcūq; ſunt, graue eſt inſequi cōtumeliā. ſed de omnibus meīs cōſiliis, vt ſcribis, exiſtimo nos exploratiuſ ad Calēdas Iunii ſtatue re poſſe, ad quas adero, & omni ope atq; opera enitar, adiuuāte me ſcilicet autoritate tua & gratiā, & ſumma æquitate cauſę, vt de Buthrotiis S. C. quale ſcribis, fiat. Qđ me cogitare iubes, cogitabo equidē, et ſi tibi dederā ſuperiore epiſtola cogitādū. Tu aut̄ quaſi iā recuperata Rep. vicinis tuis Maſſiliēſibus ſua rediſ. Hęc armis (quę qđ firma habeamus, ignoro) reſtitui fortatte poſſunt, autoritate nō poſſunt. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

SPISTOLA breuis, quę poſtea ad te ſcripta eſt, ſane mihi fuit iucūda. De Bruto ad Antonii, & de eiūſdē ad te literis, poſſe videtur eſſe meliora, qđ adhuc fuerit: ſed nobis, vbi ſumus, & quo iā nos cōferamus, prouidendū eſt. O mirificū Dolabellā meū. Iam enim dico meū, antea (crede mihi) ſubdubitābam, magnā quæ deſcriptionē res habet, de ſaxo in cruce.

lapides appellentur, vt omniſ carcer a Romano carcere Tullianū. De hoc lapide Plautuſ intelligit ita loquēſ in Bacchidibus. O ſtupe neſcis nūc videri te, atq; in eo ipſo adſtas lapide vbi præco prædicat, quippe venalibus mancipiis, obærat ſ decoctoribus, & noxiis ſolitū ex eo lapide addici. Columellę huic ſentētię ſubſcribitis verba ſunt hęc ex libro quarto Agriculturę, Quę vulgus quidem parū æris vel de lapide noxiū poſſe cōparari putat. De hoc lapide meminit in Oratione cōtra Pſonē Cicero ſic, De me cū oēs magiſtratuſ promulgāſſent, præter vnū Prætorē, a quo nō ſuit poſtulādū, fratrem inimici mei, præterq; duoſ de lapide emptoſ. Peditanus q; Tullianuſ orationeſ cōmodiſſime interpretatuſ eſt, ſic enarrat. Duoſ Tribunoſ, quos de lapide emptoſ ait, quia mercede id faciebant, quibus verbis diligētē pēſitatiſ ſuppeditatuſ eſt conſectandū locuſ, in foro videlicet Romano lapidē fuiſſe, iuxta quę ſectio & permutatio rerū venaliū fiebat, & apud quē haſtariuſ Romanoſ faciebāt. In Plautiniſ Commētariis hoc addidit, Atheniſ Attidiſ fuiſſe lapidē in edito poſitū, a quo oēs huiuſmodi lapideſ appellationē receperūt. Paufaniſ in Attica verba ſunt hęc. Apud Areopagū Palladiſ Martię ara viſitur quā ille abſolutuſ conſtituit. Saxa argentea, in quibus rei

Columnam tollere, locum iſtum ſternendum locare. Quid quæriſ? Heroica. Suſtulſſe mihi videtur ſimulationē deſideriū, adhuc quę ſerpebat in dies, & inueterata videbatur, ne periculosa noſtris tyrānoctoniſ eſſet. Nūc proſuſ aſſentior tuiſ literiſ, ſperoq; meliora qđ iſtoſ ferre nō poſſum, qui dum ſe pacem velle ſimulant, acta nefariā defendūt: ſed nō poſſunt omnia ſimul. Incipit reſ meliū ire qđ putarā: nec vero diſcedam, niſi cum tu id me honeſte putabiſ facere poſſe. Bruto certe meo nullo loco deero. idq; etiā ſi mihi cū illo nihil fuiſſet, facerē, propter eiūſ ſingularem incredibilēq; virtutem. Pylię noſtrę villam totā, quęq; in villa ſunt trado. In Pompeianum ipſe proficiēſ Calendiſ Maii, qđ primū velim Bruto perſuadeas, vt Aſturæ ſit. Vale.

oēs, accuſatoreſq; cōſiſtūt, alterū impudētē, alterū cōtumeliā nūcupatur. Plutarchuſ in Solone, Præconuſ lapidē cōſcendēſ elegiā recitauit. Homeruſ libro Iliad. 18. χίρκεſ δὲ ἀρα λάον ἐγείρου. οἱ δὲ γέροντεſ ἐίατ̄ ἐπὶ ἐξοῖſι λίθοιſ ἰδῶν qđ ἰκνύλαφ. Columnā tollere. De hac columna ſic meminit Tranquilluſ in Dictatore, Poſtea plebeſ ſolidā columnā prope. xx. pedū lapidiſ Numidici in foro ſtatuit, ſcripſitq; parenti patriæ. Apud eādē lōgo tēpore ſacrificare, vota ſuſcipere, cōtrouerſiaſ quaſdā interpoſito per Cæſarē iureiurādo diſtrahere perſeuerauit. Hanc execratā columnā Cicero vocat, cuiuſ & Lactātiuſ primo Diuinarū Inſtitutionū libro meminit, ad quam olim illud Horatianū retulimus. Inuidioſo ne pede proruaſ ſtātē columnā, a quo oriūda tituliſ auitiſ illuſtriuſ Cæſarē Romanoſ familia Colingē pecuniari gaudet inſigni. Heroica) Interradēda interrogatio, ſubintellige heroica puo eſſe quę fecit. Dolabella. Simulationē) Simulacruſ, idolon, in quo deſideriū Cæſariſ alebat. Inueterata) Cū veteraſcere Cæſariſ appetituſ coepiſſet, fundamenta ieciſſet. Tyrannoctoniſ) Bruto & Caſſiſ. Erat alter Caſſiſ cognomēto Barba, de quo ſuperius, ad quē trahitur illud Tranquilli in vita Iuliana, Caſſiuſ alter, quiſ Caſcam nōnulliſ correxerint errore huiuſ h̄iſtorię. Quia duo Caſſii fratres fuerint. Simul) Vno & eodē momento fieri.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

QVINTO Nonarum conſcendēſ ab hortis Cluuianiſ in Phafelum epiſcopiū, haſ dediſ literaſ, cum Pylię noſtrę villam ad Lucrinum, villicoſq; procuratoreſ tradidiſſem. Ipſe autē eo die in Pēti noſtri tyrotarichum imminebam, per paucaſ diebuſ in Pompeianum, poſt in Puteolana & Cumana regna renauigare. O loca, cætera qđ valde expetenda, interpellantium autem multitudinē pene fugienda. Sed ad rem vt veniam. O Dolabellæ noſtri magnam

tus, Procuratorē felix ſpoſiabit amica. Tyrotarichū) Patinā de qua in Epitoliſ Famil. ac ſuperiorib⁹ noſtriſ racemationib⁹ longe plura Regna) Ditioneſ, vel vbi præ voluptate amoenitateq; locorum, nos in regno eſſe ac cælo videmur. Interpellantium) Conſultantium, ſalutantium. ASCENſiuſ. Cætera, in cæteris vel quantum ad cætera: qđ. qđ. tum valde expetenda &c.

Plauti locus.

Peditanus.

Pallāſ Martiā. Saxa argentea.

Columna Cæſariſ.

Horatiū noduſ ſolutuſ, Cæſariſ Romanoſ Tyrannoctoniſ Trāquilli de Caſſio locuſ.

PIVS.

Episcopium

Procuratores

Villici.

Tyrotarich⁹.

ASCENſiuſ.

Aristia.

Saxum.

Duae abdicati-
tug pro sim-
plici.

Præstaturū.

ἐπιστοῶν) Præclarū facinus. De re) Idibus Martiis. Alia ad Dolabellā referūt. sed quia Brutus semp erat in ore Attici, non Dolabella, ideo ad Brutum refero. De viro) De Bruto κατὰ δὲ ὄχλῳ, quia fuit vltimus Romanū. Cruce) In violatorē Brutū tāq̄ sacrosanctę potestatis. Saxo) Lapidatione publica, vel saxo Tarpeio, vnde maiestatis rei deiiciebatur. Infirmorū) Scribe infirmorū, hoc est popelli, qui Bruto populatim plaudēbat tāq̄ libertatis assertori. Bruto nostro affatim satis fecerim) Nulla hic esse debet interpositio. Significat iturū se in Græciam quū Bruto satisfecerit, hoc est Brutū diuenerit, Bruto reddiderit amāter & officiose quas nō modo ipse, sed oēs libertatis amici debēt gratias, & quę debēt amorē. Affatim significat abudāter & copiose. Leonidę) Præceptoris vel pedagogi Ciceronis, qui ab indole puerum laudabat. Letemur) Vtile puero iudicemus. Ille) Cicero. Ita) A spe, ab indole, a fructibus non a florib⁹ cognoscimus arbores. Quomodo nūc est) Prout nūc res se habeat pueri exiguas. Fidentis) Leonidę. Timētis) Ne puer Cic. deo equat, vt decoxit. Herodi) De quo supra. Mandatū) Vetus lectio, mandarā. Vt mihi) Deest verbum Græcū κταμῆτον in Aldino codice repertū, quę vox quū nihil sit, inuitat vt catameron vel cata ton meron. i. particu lariter vel per partes legam⁹. Litera) Nec elementū quē. Suspicio nihil boni habere quē scribat. Ne nihil habuerit) Nihil hoc in loco pro p. nomine aliqd ponit, quoniā idētidē apud etiā e. egātes au dōres duę abdicatiug p. simplici ponitur, maximeq; negāt. Cic. in Oratione pro Milione, Quę præsidii salutaribus & necessariis septi sum⁹, tū ne nō timere sine aliquo timore possumus. Supra ad Atticū, Vereor ne nō liceat. Ibidē, Vereor ne exēdici potestas nō sit. Plaut⁹ in Casina, Metuo ne nō sit furda. Terētius in Phormione, An verbamini ne nō id facerē quē recepissē semel? Horatius, Sedit qui timuit ne nō succederet. Martianus de iure dotium, Vereor ne nō sit obligata. Quid. de Porto, Ne nō peccarim mors quoq; non faciet. Vlpianus de receptis arbitris, Videndum est ne non sit compromissum. Cum cognossem) Si cognouissē per literas. Xenonem) Atticum philosophum, de quo supra Cicero. Præstaturum) Cōtra eos qui præstiturum tantum admittunt. Soluturum quod debet. Nec sero) Beroaldus, ne sero scribit hoc sensū. Solut et quod debet, ne sero ac tarde soluisse dicatur. quod pudori affert iniuriam, iuxta id verbum Iuris peritorum, minus soluit qui tarde soluit. Dependatur) Lege, deprendatur cū Beroaldo. Recte esse) Conualuisse. Non belle) Egrotam fuisse, ne dolerem vllatenus.

ἐπιστοῶν, quanta est ἐναδὲς ἑκατόν. Equidē laudare eum, & hortari nō desisto. Recte tu omnibus epistolis significas, quid de re, quid de viro sentias. Mihi quē videtur Brutus noster iam vel coronā aureā per forum ferre posse. Quis enim audeat violare proposita cruce, vel saxo & p̄sertim tātis plausibus, tāta approbatione infirmorū? Nūc mi Attice me fac vt expedias. Cupio cū Bruto nostro affatim satisfecerim excurrere in Græciam. Magni interest Ciceronis, vel mea potius, vel mehercule, vtriusq; me interuenire discenti. Nā epistola Leonidę, quā ad me misisti, quid habet quęso, in quo magnopere letemur? Nūq̄ ille mihi satis laudari videbitur, cū ita laudabitur. Quoquomodo nūc est, nō est fidētis hoc testimoniu, sed potius timētis. Herodi autem mandarā, vt mihi catameron scriberet, a quo adhuc nulla litera est. Vereor, ne nihil habuerit, quē mihi, cū cognossem, iucūdū putaret fore. Quē ad Xenonem scripsisti, valde mihi gratū est. Nihil enim deesse Ciceroni tū ad officiū, tū ad existimationem meā pertinet. Flāmā Flaminiū audio Romę esse. Ad eū scripsi, me tibi mādasse per literas, vt de Montani negotio cū eo loquerere. Et velim cures epistolā, quā ad eum misi, reddendā: & ipse (quē cōmodo tuo fiat) cū eo colloquere. Puto, siquid in homine pudoris est, præstaturū eū, ne sero quodāmodo deprehēdatur. De Attica pergratum mihi fecisti, quę curasti ante scrire ei recte esse, quę nō belle fuisse. In Pompeianū veni. V. Calēdarū Maii, cū pridie (vt antea ad te scripsi) Piliā in Cumano collocauissē. Ibi mihi cōnanti literę tuę sunt reddite, quas dederas Demetrio libertō pridie Calēdarū, in quibus multa sapiēter, sed tamē talia (quę admodū tute scribebas) vt omne cōsiliū in fortuna positū videretur. Itaq; his de rebus ex tēpore, & corā. De Buthrotio negotio vtinā quidē Antoniu cō-

ueniam, multū profecto proficiā, sed non arbitrantur eum a Capua declinaturum. Quo quidē metuo ne magno Reip. malo venerit, quod idem L. Cæsari videbatur, quem quidē Neapoli affectū grauiter videram. Quam ob rem ista nobis ad pridie Calendarū Iunū tractanda, & perficienda sunt, sed hactenus. Q. Filius ad patrem acerbissimas literas misit, quę sunt ei reditæ, cum venissemus in Pompeianū, quarum tamen erat caput. Aquiliam nouercā nō esse laturū, sed hoc tolerabile fortasse. Illud vero, se ab Cæsare habuisse omnia, nihil a patre, reliqua sperare ab Antonio. O perditum hominem, sed miseret. Ad Brutum nostrum & Cassium, & ad Dolabellam epistolas scripsi, quarū exempla tibi misi, non vt deliberarem reddendę ne essent (plane enim iudico esse reddendas) sed quę nō dubito, quin tu idem existimaturus sis. Ciceroni meo mi Attice suppeditabis quātum videbitur, meq; tibi hoc onus imponere patiēre. Quę adhuc fecisti, mihi sunt gratissima. Librū enim illum ἐνέκδοτον nōdū, vt volui, perpoliui. Ista vero, quę tu cōnecti vis, aliud quoddā separatum volumen expectant. Ego autē (credas mihi velim) minore periculo existimo contra illas nefarias partes viuo tyranno dici potuisse quę mortuo. Ille enim nescio quo pacto ferebat me quidē mirabiliter, nunc quacunq; nos commouimus, ad Cæsaris non modo acta, verum etiā cogitata vocamur. De Montano, quoniam Flamma venit, videbis, puto rem meliore loco esse debere. Vale.

M. T. Cicero Dolabellę Cos. S.

Hæc Epistola ad Publium Dolabellā scribitur, cuius exemplū in epistola superiore mittitur ad Atticum, in qua eum ad veram gloriam hortatur. Socium) Consiliariū vt Nestorē Agamēnonis. In hæc loca) Baiana (Gloriæ) Quam qui spernit brutus & saxeus a Plutarcho dicitur, quę ad gesta præclara, apud Siliū Italicum, Annibalem stimulat, vt exclamet. Nouerit vna Me tantum Carthago, & qui sim nesciat omnis orbis? Alibi, luvat Hercule tristas Despectare vias. Ouidio subscribente, Immensum gloria calcar habet. Summa & perfecta gloria auctore M. Tullio libro secundo de Officiis, constat ex tribus his, si diligit multitudo, si fidem habet, si cum admiratione quædam honore dignos putat.

ASCEN. Ne nihil habere) Nihil est notius duas negationes sic postas vt prior inficiaretur sequentem, affirmatiuum efficere: sed non sic est hoc loco. diffundē enim sunt negatiug, hoc ordine & sensu, vereor ne (posset dicere vt) Leonides habuerit nihil. i. nō habuerit aliqd, quod putaret fore mihi iucūdum cum cognossem, & ideo nihil scripsit.

Laturū) Quod ferre nō poterit: Odit fere semp nouercā priuignus, nec quicquid lucratur, accipit affatim quod præstat. Hoc tolerabile) naturale est enim odisse nouercā. Nihil a patre) Ex impetratis a Cæsare possidere. Μελέται) Curæ erit, meminerim⁹. Ciceroni filio) Suppeditabis pecuniam. ἐνέκδοτον) Non dum editū, qui est adhuc sub incude. Mortuo) A deo reliquę nos infestant. Ille) Cæsar. Erat enim Ciceronianę virtutis dilector & admirator. Flamma Flaminius) De quo supra sit mentio.

ASCEN. Quacunq; In quacunq; re, aut legendum quęcunq; nos cōmouimus.

Argumentū. CCCXVIII.

ASCEN. Epistola ad Publium Dolabellā scribitur, cuius exemplū in epistola superiore mittitur ad Atticum, in qua eum ad veram gloriam hortatur.

Socium) Consiliariū vt Nestorē Agamēnonis. In hæc loca) Baiana (Gloriæ) Quam qui spernit brutus & saxeus a Plutarcho dicitur, quę ad gesta præclara, apud Siliū Italicum, Annibalem stimulat, vt exclamet. Nouerit vna Me tantum Carthago, & qui sim nesciat omnis orbis? Alibi, luvat Hercule tristas Despectare vias. Ouidio subscribente, Immensum gloria calcar habet. Summa & perfecta gloria auctore M. Tullio libro secundo de Officiis, constat ex tribus his, si diligit multitudo, si fidem habet, si cum admiratione quædam honore dignos putat.

ASCEN.

PIVS.

Anecdōtū.

Flaminius
Flamma.
ASCEN.

PIVS.

Gloria.

Nestorem) Consiliū serentē senem. Sororis filiū) Antonium. Hunc Lucium Cēsare proscripti mox passus est Antonius, vt ab Octauio Cicero nis proscriptionem impetra ret. Sinas cernere) Adire, vnde cretiones, de quibus supra. Exhauerim) Euacuauerim, ad me retulerim. Etiam videbatur) Scribendum esse videbatur. Ne licet) Non licet a te desciscere, tibi non similis esse non potes. Res ipsa) Vt rem tenere videre, factis magis polere q̄ verbis. Maturitatē) Significauit oratio tua, concioq; sedator, nihil a te factū esse non prudētissime, nihil amētia effreni, ac impetu iuuenili, quo calentes aliquando præcipites iuuenū animi effruescunt ac ebulliunt, vt ira ferantur simul ac efferrantur in id calamitatis, vnde regressus non conceditur. Sapiens nunq̄ dicit, non putarā. Maturitas rebus cunctis adhibēda est, hæc est illa, de quo cecinit Vates ingeniosus, Nā mora dat vires, teneras mora procoquit vias, Et validas segetes, quæ fuit herba, facit. Hanc maturitatē si adhibueris ad cōsiliū tui partes agnosces, nihil esse sensib⁹ nostris peripicacius, quos aliqui clausos & occæptos nobis dedisse naturam ferunt. Sunt enim vt inqt̄ alibi M. Tullius, sensuum ita clara iudicia & certa vt si optio naturæ nostræ detur, & ab ea deus aliquis requirat, contenta ne sit suis integris incorruptisq; sensib⁹, an postulet melius aliquid, non videam quid quærat ampl⁹: nihil opus est quod naturam accules, quæ in profundo veritate (vt ait Democritus) penitus abstruserit. Magna est vis ingenii nostri, immo tanta vt ab aliquibus h̄s, os animus, ab aliis celestis appelletur. In quam sententiā cothurnatus poeta sic Platonice cecinit, Dii ne hunc ardorem mētibus addunt Euriale: an sua cuiq; Deus fit dira libido: quo trahunt aliqui mysticoteri, qui vltra corticē interiora rimantur, illud Au

Cernere.

Mora.

re te, quæ facias tuo iudicio, & tua spē facere, nec cuiusq; egere consilio, tamen neq; plane assentior, ne imminuam tuam laudem, si omnis a meis consiliis profecta videatur, neq; valde nego. Sum enim auuidior, etiā q̄ satis est gloriæ: & tamen non alienum est dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni Regi Regū fuit honestum, aliq̄ in consiliis capiēdis Nestorē habere, mihi vero gloriosum te iuuenem Cos. florere laudibus, quasi alumnū disciplinæ meæ. L. quidē Cæsar, cum ad eum ægrotū Neapolim venissem, q̄q̄ erat oppressus totius corporis doloribus, tamē ante, q̄ me plane salutaerit, O mi Cicero inquit, gratulor tibi cum tātum vales apud Dolabellā, quantum si ego apud sororis filium valerē, iam salui esse possemus. Dolabellæ vero tuo, & gratulor & gratias ago, quæ quidē post te Cōsulē, solū possum vere Consulē dicere. Deinde multa de facto, ac de re gesta: tum nihil magnificentius, nihil præclarior actum vnq̄, nihil Reip. salutarior status est, atq; hæc vna vox omnium est. A te autē peto, vt me hanc, quasi falsam hereditatē alienę gloriæ, sinas cernere, meq; aliqua ex parte in societate tuarum laudū venire patiāre. Q̄q̄ mi Dolabella (hæc em̄ iocatus sum) libētius omnes meas, si modo sint aliquę meę laudes, ad te transtulerim, q̄ aliquā partē exhauerim ex tuis. Nam, cum te semper tātum dilexerim, quātum tu intelligere potuisti, tum iis tuis factis sic incensus sum, vt nihil vnq̄ in amore mihi fuerit ardētius. Nihil est enim (mihi crede) virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amaui (vt scis) M. Brutū propter eius summū ingeniu, suauissimi mos mores, singularē probitatē atq; cōstantiā: tamē Idibus Martii tantum accessit ad amorē, vt mirarer locum fuisse augendū in eo, quod mihi iam pridē cumulatū esse videbatur. Quis erat, qui putaret ad eū amorē, quem erga te habebā, posse aliquid accedere? T antū tamen accessit, vt mihi nunc deniq; amare videar, ante dilexisse. Quare qd est, quod ego te hor- ter, vt dignitati, & glorię seruias? Proponam tibi claros viros, quod facere solent, qui hortantur: Neminē habeo clariorē, q̄ te ipsum: te imitere oportet, tecum ipse certes, ne licet qdē tibi iā tantis reb⁹ gestis, nō tui similem esse. Quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis vtendū est. Contigit enim tibi, quod haud scio, an nemini, vt summa seueritas animaduersionis, non modo non inuidiosa, sed etiā popularis esset, & cum bonis omnibus, tū infimo cuiq;

gratissima. Hoc si tibi fortuna quadā cōtigisset, gratularer felicitati tuæ, sed contigit magnitudine tum animi, tū etiā ingenii, atq; cōsiliū. Legi em̄ cōcionē tuā nihil illa sapiētius: ita pedetentim tū accessus a te ad causā facti, tū recessus, vt res ipsa maturitatē tibi animaduertēdi omnium cōsensu daret. Liberasti igitur & urbem periculo, & ciuitatē metu. Neq; solum ad tempus maximam vtilitatem attulisti, sed etiā ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te positam esse Remp. tibiq; nō modo tuendos, sed etiā ornandos illos viros, a quibus initium libertatis profectū est. Sed his de rebus corā plura propediem, vt spero. Tu quoniam Remp. nosq; conseruas: fac, vt diligentissime te ipsum mi Dolabella custodias. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Æpius me iā agitas, q̄ rē gesta Dolabellē nimis in celū videar efferre. Ego autē, q̄q̄ sane p̄bo factū, tamē vt tātore laudare, adductus sum tuis & vnīs & alteris literis, sed totū se a te abalienauit Dolabella, ea de causa, qua me quoq; sibi inimicissimū reddidit. O hominē impudētē. Calēd. Ian. debuit, adhuc nō soluit, præsertim cū se maximo ære alieno Faberū manu liberarit, & opē ab eo petierit. Licet em̄ iocari, ne me valde conturbatū putes. Atq; ad eū. VIII. Iduū literas dederā bene mane. Eodē autē die tuas literas vesperī acceperā in Pōpeiano, sane celeriter tertio abste die. Sed, vt ad te eo ipso die scripserā, satis aculeatas ad Dolabellā literas dedi: q̄ si nihil p̄fecerint, puto fore, vt me p̄sentē nō sustineat. Albanū te cōfecisse arbitror. De Petuleiano noīe, q̄ mihi suppeditat⁹ es, gratissimū est, & simile tuorū oīm. Sed ego Erotē ad ista expediēda factū, mihi videbar reliq̄sse, cuius nō sine magna culpa vacillatū, sed cū ipso video. De Mōtano (vt sepe ad te scripsi) erit tota res cure. Seruius proficiscens, q̄ desperanter tecū locutus est, minime miror, neq; ei quicq̄ in desperatione cōcedo. Brutus noster singularis vir, si in Senatū nō est Calēd. Iunū vēturus, quid facturū sit in foro, nescio. Sed hoc ipse melius. Ego ex his, quæ parari video, nō multū Idibus Martiis profectū iudico. Itaq; de Græcia quotidie magis & magis cogito: nec enim Bruto meo exiliū (vt scribis) ipse meditās video qd̄ prodesse possum. Leonidē me literę nō satis delectarūt. De Herode tibi assentior. Saufēiū legisse vellem. Vale.

sonii Burdegale, falso Catoni adscriptū, Si deus est animus nobis vt carmina dicūt, Hic tibi præcipue sit pura mente colendus. Propterea a Persio cantatū instar oraculi, Nec te quęsiueris extra. Non me præterit aliam afferri posse expositionem, sed hæc pro tempore sufficet.

Argumentū. CCCXIX.

CANIT Cito Palinodiā Cicero. Dolabellā vituperat immutatū, & a se ipso, pristinaq; gloria rebellē. DEBIT) Attico vel Ciceroni. Manu) Ope vel versura, p̄mutatione a Faberio facta. Ne me valde) Aliqui nā q̄ diph thōgo, vt sit affir matūa particula scribunt.

PIVS.

Bene mane) Valde mane, summo mane. Actuleatas) Vrgentes nimiu ac exhortantes ad gloriā. Albanū) Nomen. Nō mine) Debito.

Bene mane.

Erotē) Beroaldus Erotem scribit pro liberto relicto vt ista p̄curet. Vacillatū) Alii codices vacillatū. Neq; q̄q̄ cōcedo) Nō cedo Seruio ide speratione, nō enim magis q̄ ego desperatus est Seruius. Non multum profectū) Nō multū lucrū fecim⁹, pro vno enim Cæsare, multos habemus. De Græcia) de itinere in Græciā capessendo. Meditantū) Lege meditās. Non video qd̄ Bruto prodesse possum meditās exiliū. Atticus enim hanc Ciceronis p̄fectiōnē vocabat exiliū. idē Brut⁹ vt paulopost liquet. Leonidē) Beroaldus Leonidē scribit, quæ de filio Ciceroni literas non iucundas scripsisse supra diximus. Herode) Attico philosopho. Alii scribāt Erotē. Herodē tamē lege re mali vt philosophi sit nomen, de quo tamen supra idē Cicero memit. Fuit alter ab isto Herodes Atticus patre Attico natus, qui cum ditissimus esset, populo Atheniēsi mnam quotidianā reliquit, Theatrū Athenis. Hic solit⁹ est dicere, Superfluus Atticissimus, barbariem sapit. Vox ei tragicæ, nō affectata, sed facilis ac tēpori accommodata, ob splendore & magnitudinem

Erotes.

orationis a quibusdam ficitate amantibus orator saginatus est appellatus. Adolefcentis quodam coram M. Antonio oratione excidit, quod & Demostheni coram Philippo corripit. & quoniam Erotes diximus aliquibus placere, scito Erotes cognomen Romanorum multis usurpatum. Proximis hinc annis in Iudaeorum Platea effossa veterum edificiorum ingentia marmora sunt ubi erat haec inscriptio. C. Verres Eros Diffignator Caesaris Augusti.

Argumentum. CCCXX.

PIVS

GAudet Atticum versari cum Cassio. Bruti & Attici literae de Bruto Cicerone conturbant. Non probat Hirtium non probantem Dolabellam de colina.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

De Q. Coronati nugacitate. Non mutabit sedem nisi ex Attici consilio. EGO EX) Secludatur a superioribus haec epistola longe diuersa. Prius) Respondebo. Dolabella Aritia) Beroaldus, Dolabella Aritia) scribit, tanquam Cicerone in oppido Aricino cum Dolabella de his rebus desperanter egerit. Sed quo pacto Consul Dolabella iur. Aritia) Mihi de Dolabella aristia legendum videtur, quod eandem aristian hoc est facinorose in Dolabella desperat, quae superioribus diebus cum digito terigisse videbatur. Ille) Brutus dicebat me Athenas non iturum, sed in exilium. Alium parum) Emen da, illum portum. Ego Athenas non dicebam exilium, sed eruditae senectuti portum. Non vtrumuis) Non est liberum nobis facere vtrum volumus. Illud tamen non velle) scribo, Non belie. Subintellige facit Antonius.

Factum Dolabellae) De columna euerfa Caesaris. De Coronatis) supra Quintum solenni die parilibus coronatum adstitisse memorauimus. De Quinto filio itelligendum non de patre) pars haec epistolae satis indicat. Mos prius erat ut sacrificaturi coronarentur. Liuus libro tertio, Ex templo his omnibus diuis rem diuinam thure ac vino fecisse, ita coronatum nauem ascendere, nec ante deponere eam quam Romanam peruenisset. Postuisse) Coronam. Luctus gratia) Quoniam pater patrie Caesar obiisset. Persuadi) Legendum persuasi vel acci vident. Libere) Placere. Magna) Emenda, minimi Sciunt omnes quid sit minimi facere. (πελάγην) principium est clausulae sequentis, quare a superiori distimenda. Laudat factum Dolabellae in euerfca columna. Subintellige hoc totum quod πελάγην hoc est actionem Dolabellae laudas, scito maiorem non potuisse tali tempore fieri. Dolabellae, lunge cum inferioribus. Maior) Subintellige fuisse vel fieri.

Sacrificaturi coronabatur.

Go ex Pompeiano accepi binas a te literas: alteras sexto die, alteras quarto. Ad superiores igitur prius. Quod mihi iucundum opportune tibi Barnachum literas reddidisse. Tu vero cum Cassio, ut cetera, quae comode opportune autem, quae id ipsum, quod me mones quatrinduo ante ad eum scripseram, exemplumque meum literarum ad te miseram. Sed cum de Dolabellae aristia (sic enim tu ad me scripseras) magna desperatione affectus essem, ecce tibi & Bruti, & tuae literae. Ille exilium meditari. Nos autem illum portum propioris huic etati videbamus: in quem malle equidem perueni, florente Bruto nostro, constitutaque Rep. Sed nunc quidem (ut scribis) non vtrumuis. Assentires enim mihi nostrae etate, praesertim a castris ciuilibus abhorrere. M. Antonius ad me tantum de Clodio rescripsit, meam lenitatem, & clementiam, & sibi esse gratam, & mihi voluptati magne fore. Sed Pansa furere videtur de Clodio, itaque de Deiotaro, & loquitur se uere, si velis credere. Illud tamen non belle (ut mihi quidem videtur) quod factum Dolabellae vehementer improbat. De coronatis cum sororis tuae filius a patre accusatus esset, rescripsit se coronam habuisse honoris Caesaris causa, posuisse luctus gratiam. Postremo se libenter vituperationem subire, quod amaret etiam mortuum Caesarem. Ad Dolabellam, quem admodum tibi dicis placere scripsi diligenter. Ego etiam ad Sicam. Tibi hoc oneris non impono, nolo te illum iratum habere. Serui orationem cognosco, in qua plus timoris video, quam consilii. Sed quoniam perterriti omnes sumus, assentior Seruio. Publius tecum trichatus est. Huc enim Cerelia missa ab istis ad me est legata, cui facile persuasi, mihi id, quod rogaret, ne licere quidem non modo libere. Antonium si videro, accurate agam de Bruto. Venio ad recentiores literas, quae de Seruio iam rescripsi me facere minimi Dolabellae. mihi mehercule ita videtur, non potuisse maior tali re, talique

tempore: sed tamen quicquid ei tribuo, tribuo ex tuis literis. Tibi vero assentior maiorem eius fore, si mihi, quod debuit, dissoluerit. Brutus velim sit Astur. Quod autem laudas me, quod nihil ante de profectioe constitutam, quae ista quo euasura sint, videro, muto sententiam. Neque quicquam tamen ante, quam te videro. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo, cui quidem ego totam villam, cellamque tradidi, eamque cogitabam. Iduum videre. Tu Atticae salutem dices, nos Pyliam diligenter tuebimur. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Pompeiano nauis aduectus sum in Lucullum nostrum hospitium. VI. Iduum hora fere tertia. Egressus autem e nauis, accipis tuas literas, quas tuus tabellarius in Cumanum attulisse dicebatur, Nonis Maii datas: a Lucullo postridie eadem fere hora, qua veni, VII. Iduum Lanuuio datas. Audi igitur ad omnes. Primum quae de re mea gesta, & in solutione, & in Albiano negotio, grata. De tuo autem Buthroto, cum in Pompeiano essem, Missenum venit Antonius. Inde ante discessit, quae illum venisse audissem, a quo in Samnium. vide quid speres. Romae igitur de Buthroto. L. Antonii horribilis contentio, Dolabellae praecleara iam, vel sibi habeat numos, modo numeret Idibus. Tertullae nollem abortum. Tam enim Cassii sunt iam quam Bruti ferendi. De Regina velim, atque etiam de Cicerone illo. Perfolui primae epistolae. Venio ad secundam. De Quintis, ac Buthrotiis, cum venero, ut scribis, quod Ciceroni suppeditas, gratum. Quod errare me putas, qui Rempublicam putem pendere e Bruto, sic se res habet, aut nulla erit, aut ab isto, istis ueruerit. Quod me hortaris, ut scriptam concionem mittam, accipe a me Attice καθολικὴν θέσιν earum rerum, in quibus exercitati sumus, satis nemo unquam neque poeta, neque orator fuit, qui quicquam meliorem, quam se arbitraretur. Hoc etiam malis contigit. Quid tu Bruto putas & ingenioso & erudito? de quo etiam experti sumus. Nuper in edicto scripseram rogatu tuo, meum mihi placebat, illi suum. Quinetiam cum ipse praecibus pene adductus, scripsissem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, sed etiam tibi scripsit, sibi illud, quod mihi placeret, non probari. Quare sine quaequo quicquam sibi scribere. Suam cuique sponfam, mihi mea: suam cuique

ASCEN. Praxin Dolabellae, si sequentibus adheret regitur tamen a precedenti venio, ut sit venio ad praxin Dolabellae, quae supple ita videtur &c.

Argumentum. CCCXXI. PIVS.

RESPondet nonnullis literis Attici simul datis, in quibus Dolabellam & Cassium laudat. Gestis) Sunt a te. A quo) Misseno. Quae illum) Subintellige prius. Quid speres) Cum vagum ac volaticum Consule habeam, vel de negotio tuo Buthrotio. Romae) Agemus cum Antonio. L. Antonio) Fratris, qui postea cum Antonio pugnavit, ac dedicationem periculum fecit, qui per Octauio producendo certauit.

Sibi habeat) Retineat Dolabella. Tertullae) Vxor Cassianae. Cassii) Foecunditatem optat uxori Cassii, ut tyrannicide multiplicentur, qualis fuit Cassius. Causam subdit, tam Cassii quam Brutiferendi sunt. Regina) Superioris est eadem dictio, sed ad quem referatur non recte dispicio, nisi ad Calpurnium aut Octavianum etate puerum, nec in amoribus rudem, quem in etatula passum muliebria ferunt, vel ad Citheridem Antonii, καὶ θολικόν) Vniuersalem speculationem. Meliore) Amamus nos & nostra sine rituali, & ut inquit Horatius, Speramus enim manare poetica mella. Malis) Poetis. Sibi scribere) Genio suo ac voluptati, ut in eo semet oblectet.

Sua cuique sponfam) Probam, diligam. Forma mouet oculos nostros non saepe pulcherrima, praestigii species amor est. olim mauram municeps meus amabat, decolorem, & pice nigriorem & graculo, & cicada, ossa manu, & cui per mediam noles occurrere noctem. cumque propterea reprehenderetur respondit, parce Pie, si meis oculis illa videretur, tibi Helena videretur.

ASCEN. De regina velim supple id fiat quod tu aut optas in epistola tua aut fore autumas.

Catholicon.

Sua cuique sponfa.

ASCEN.

Amore) Amam? singuli peculiariter, ac sua cuius puella formosissima videt, quonia species est furoris amor. Audi que in hac sententia Lucretius differat libro de reru natura quarto. Nam faciut homines plerunq; cupidine ceci, Et tribuit ea, que no sunt sibi comoda vere. Multimodis igitur prauas, turpeisq; videmus. Esse in deliciis, summoq; in honore vigere. Atq; alios alii irridet, Veneremq; suadet. Vt placeat, quonia foedo affictantur amore. Nec sua respiciut miseri mala maxima sepe. Nigra me Iacochros, imituda & foetida acosmes. Cefia palladio, neruofa & lignea Dorcas. Paruula pumilio charitonia tota merum sal.

Magna atq; immanis, cata plexis, plenaq; honoris. Balba loqui non quit, Trauli zimuta pudens est. At flagrans, odiosa, loquacula, Lampadion fit. Ichmos, eromanion tum sit cum viuere non quit. Prę macie, rhodine, Retro est iam mortua tuffi. At Lamia est, maniosa deo certe ipsa ab Iaccho. Simula, Silene, at fatura est Lalusa, Philcene.

Locus Lucretianus. Melichloros.

Placet tamen emendes verum superioe, in quo legit, nigra melacochros, melichloros, flaua videlicet significat. Nos ita vulgo excusamus, ni gram castaneola dicentes, ex Theocrito in Theristis. ἡ στυνὴν ἀλιόχρους, ἐγὼ δὲ μόνον μελίχλωρον. gracile cõbustam a sole, flaua. Non scite) Non elegater facito me scripsisse in concione mea vel in libello ad Brutum, hoc mihi est comune cu multis, etiã cu Atrillio Prisco poeta, Ennio, Lucilio, qui opte scripsere runt. Isti) Bruto. Si Brutus concionẽ nostrã non probat, vtrũ ego possem probare illius? Sed in forũ Brutus venire non potest, tabelle se gestit in Idib' Martiis. Ducẽ) Brutũ. Per me) Exhortatione mea. Quid credas) Vtriq; viscerib' Cesaris. Cõsilia pro tẽpore capiẽda cõsilia. Prorsus) Recte, vnde prorsã rectus scribẽdi modus. Rursum & prorsum Plautus in Amphitryone dixit, & nos inibi plura. Μη πολ) Nõ administrandã esse Rẽp. philosopho. Vulticulus) Imago Bruti cu pugione & pileo. Erat enim pallidus ac ore exarui Brutus, homo Stoicus. Alibi Cicero dixit, Quid si vulticulũ Brutiũ repulsa vidisses? Dextella) Integumentum dextri lateris Antonii, in medio vt honoratiore loco positi. Beroaldus Dextellẽ emẽdat vt nomẽ sit loci. Auferemus) Ab Antonio de Buthroto. Produxit) In Senatũ vel forũ. Tabellarius) Abiit. Epistolas) Beroaldus legit epulas. Argumentum. CCCXXII.

Theocritus.

Prorsum. Rursum. Vulticulus. Dextella.

PVS

RESPõdet epistolę Attici Lanuinae. Colloquiũ Cornelii Balbi refertur super Antonio milites in verba iurare sollicitante. Amat Dolabella in homine nihil sinceri. Res haud dubie spectat ad castra. Sed mihi, inq; t. etas aeta est, viderint iuniores. CA Sui tabellario) Per Cassii tabellariũ. Et qdẽ) Beroaldus. At quiddã. Similes) Scriba Simile est.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vm pauloante dedissem ad te Cassii tabellario literas. V. Iduum venit noster tabellarius, & quiddam portetũ simile in tuis literis. Sed cito conieci Lanuui te fuisse. Eros autem festinauit,

amorem, mihi meũ. Nõ scite. hoc em Attilius poeta durissimus; atq; vtinã isti liceat concionari, cui si esse in Vrbe tuto licebit, vicinus. Ducẽ enim noui belli ciuili, aut nemo sequetur, aut ii sequetur, q facile vincantur. Venio ad tertiã. Gratas fuisse meas literas Bruto & Cassio gaudeo. Itaq; iis rescripti. Quod Hirtiu per me meliorẽ fieri volũt do equidẽ operam, & ille optime loquit, sed viuit, habitatq; cu Balbo, qui item bene loquitur. Quid credas, videris. Dolabellã valde placere tibi video, mihi quidẽ egregie. Cũ Pansa vixi in Põpeiano. Is plane mihi pbabat se assentire, & cupere pacem. causam armorũ quæri plane video. Edictũ Bruti, & Cassii pbo. Queris, vt suscipiã cogitationẽ, quidnã istis agendũ putẽ? Cõsilia temporũ sunt, quæ in horas comutari vides. Dolabellæ & prima illa actio, & hæc cõtra Antonium cõcio, mihi profecisse permultũ videtur, prorsus ibat res. Nunc autẽ videmur habituri ducẽ, quod vnũ municipia, boniq; desiderat. Epicuri mentionẽ facis, & audes dicere mihi vulticulũ ab ista oratione detereret. Q. Frater (vt scribis) est Dextellæ. p eũ igit (vt volumus) facile auferem. Expecto, si, vt putas, L. Antonius produxit Octauiũ, qualis concio fuerit. Hæc scripsi (statim enim Cassii tabellarius)eram cõtinuo Pyliam salutaturus. Deinde ad epulas Vestorii nauicula. Atticæ plurimam salutem. Vale.

Quã teclis) Subintellige fit. Teclis ille cupit. Sancirent) Sancta ac inuolata haberent. Facturos iurarent) Lẽge facturos esse iurarent. Vtram omnẽ s habent) Lẽge vtrũ omnes haberẽt rata. Duuũ) rĩ singulis mensibus inspicerẽt. Questus) Balbus. Nihil sinceri) In Balbo. Ad castra) Erũpat ad bellum. Illa res) Cedes tyranni. Puerili) Quonia arborẽ inciderunt, nõ euulserunt. Heredẽ) Antonii. Hoc metuere) Cesarẽ tyrannũ presentẽ. In metu nõ ponere) Successore nõ timere. ἡ ποσόλοικα) Subabsurda subintellige fiunt. Pontũ) Neapolitanũ. Aldus nosker legit Pontẽ, sed cum in Neapolitano

Hypofolcæca

vt ad me literę Dolabellę perferrentur, nõ de re mea (nõdum enim meas acceperat) sed rescripti ad cas, quartum exemplum tibi miseram, sane luculente. A me autem cum Cassii tabellarium dimisissim, statim Balbus venit. O dii boni q facile perspiceres timere ocium, & nosti virum, q rectus: sed tamen Antonii concilia narrabat, illum circuire veteranos, vt acta Cesaris sanciret, idq; se facturos esse iurarent, vtrũ omnes haberent rata, eaq; Duuuiũ omnibus mensibus inspicerent. Questus est etiam de sua inuidia, eaq; eius omnis oratio fuit, vt amare videretur Antonium. Quid queris: nihil sinceri. Mihi autem non est dubiũ, quin res spectet ad castra. Acta enim illa res est animo virili, consilio puerili. Quis enim hoc nõ vidit regni heredem relictum? Quid autẽ absurdius: hoc metuere, alterum in metu non ponere? Quinetiam hoc ipso tẽpore multa ἡ ποσόλοικα. Pontinum Neapolitanum a matre Tyrannoctoni possideri. Legẽdus mihi sepius est Cato maior ad te missus: amariore enim me senectus facit, stomachor omnia. sed mihi quidẽ ἡ ποσόλοικα. viderint iuuenes. tu mea curabis, vt curas. Hęc scripsi, seu dictaui, apposita secunda mensa, apud Vestorium. Postridie apud Hirtiu cogitabam equidem ποσόλοικα, sic hominiẽ traducere ad Optimates paro. ἡ ποσόλοικα. nemo istorum, qui ocium non timeat. quare talaria induamus: quiduis enim potius q castra. Atticæ salutem plurimam velim dicas. Expecto Octauii concionem, & si quid aliud, maxime autem ecquid Dolabella tinniat, an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Errior a Pylia factus, mitti ad te Idibus tabellarios, statim hoc, nescio quid, exaravi. Primum igitur scire te volui, me hinc Arpinum. XVI. Calendarum Iun. eo igit mittes, siq; erit posthac, q; ipse

multi sint potes, nec de quo mentio fiat, edisserat, malo sequi Beroaldũ, qui Pontinũ corrigi, agrũ videlicet circa paludẽ Pontinã, qui olim Cesaris fuit amatoris Seruillie, quo affici adhuc Cesaris, mater aductyrãnicidẽ, videtur innuere. Cato maior) Liberde Senectute, quẽ Cicero cõposuit. Maior vero Cato is liber appellatur quonia in eo inducitur senis partes agens Cato Cesaris. Stomachor) Odi respõ. Hoc qui facit, stomachator appellatur. ἡ ποσόλοικα) Vita acta est; ad vos isthęc ptinet maxime. ποσόλοικα) Omne quod ad finẽ pertineret, quo suprema hũic negotio manẽ imponeretur. Sic Ambiendo. Pominem) Hirtiu. Istou) Cesarianorũ. Talaria) Pedilata Mercurii, sic enim Greci vocant; Agamus interpretes pacificatores vel nuncios & Legatos vt institueramus & abeamus. Quiduis) Subeamus. Tinniat) Garriat. In meo nomine) In debito meo. Dum mihi soltere parat veruram fecerit. Vel ne mihi soluat, tentet tabulas nouas inducere. Tabulas nouas) Dissolutionem debitorum, quod cum fit, magnis tumultibus, Respublica labat, adeo vt prorogatio dieculæ Druso Prætorẽ facta, mortis pederit ingetes. Istæ enim duo pronomina, vt inquit Seneca, meum & tuum iaboracogunt humanum genus, quæ magna felicitate obruentur. Cum Imperator Romanus Hadrian? vt opinor, combusserit codicem æris alieni ad fiscum spectantem, iurauit ignem nunquam fuisse læctorem.

Tintre.

Argumentũ. CCCXXIII. PVS

HIRTIVM amare Cesarẽ mortuum. Timere ne Senatus securus irrita faciat, quæ Cesar sanxerit. Nos vocant ingratos. Castra adire hac ætate recusat. Itaq; Idus Martiæ nos minime consolantur. Delegatione votiuã.

IAM iam) Cito q̄ primū. Odorari) Statū p̄sentē ty po quodā a me tibi dari. Ne nihil) Vt parū. Discipulus) Dolabella, cui Nestorē sup̄ius se Cicero p̄stare cupiebat. Il lum) Cēsare mortuū. Subiectū. Eā) Hunc pretextū sui furoris. Præse ferit) Dēest post hāc voce di ctio virū. Desistemus) Nos optimates. Illi) Cēsari. Ma lo) Exitio. Cēsaris p̄nicies, nī mia clemētia fuit, adeo vt ve re cāritatū sit in funebribus. Men pepercisse) Vt essent q̄ me p̄derēt. Quasi) Diuissim scribendū. Quasi. εὐλογον) Rationē habet, supple v̄turū. Species) Imago futuri diffidii inter malos. Beroal dus legit spes. Cōtagio) Cō tages a Lucretio dicit. Tū li cur) Tēpore Cēsaris neutra x̄i partū esse. Nun licebit) Lege nō licebit. αὐτο πνοσ σωμα πτερον) Hilari vultu agē dū est. ἰτέον) Eundē. Mē dū) Errorē. Acta est em̄ res cō filio puerili. ἄλλοις) Scribat. ἄλλοις, Aliis in bonis, Dēde cus autē repellunt. Alii scri būt ἄλλοις, id est vacationis vel exilii. In Senatu Cal.) Scri ba. In Senatu Calēdis ad sim. Mi) lites) Latrones. In istos) Tyrannicidas. Argumentū. CCCXXIII.

Contagio.

Phenoprofio piteon.

PIVS.

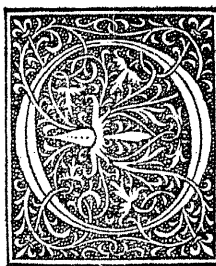
Medicus.

iam iamq; adero. Cupio enim ante, q̄ Romam venio, odorari diligentius, quid futurū sit: q̄q̄ vereor, ne nihil coniectura aberrē. Minime enim obscurū est, quid isti moliantur. Meus vero discipulus, qui hodie apud me cenat, valde amat illū, quē Brutus noster saucia uit, & si quæris (perspexi enim plane) timet ocium. ἰπρότιον autē hanc habent, eamq; præferunt virū cla rissimum interfectū, totam Remp̄ illius interitu per turbatam: irrita fore, quē ille egisset, simul ac desiste mus timere. clementiā illi malo fuisse, qua si vsus nō fuisset, nihil ei tale accidere potuisset. Mihi autem ve nit in mentē, si Pompeius cum exercitu firmo veniat, quod est εὐλογον, certe fore bellū: hęc me species, cōta gioq; perturbat, ne gemam, quod tibi tum licuit, nobis non licebit. nam aperte letati sumus. Deinde ha bent in ore nos ingratos. Nullo licebit modo, quod tum & tibi licuit, & multis. φαινοπνοσσωπνίτεον ergo & ἰ τέον in castra, milles mori melius huic præsertim eta ti. Itaq; me Idus Martiē non tam cōsolantur, q̄ antea. Magnum enim mendū continēt, etsi illi iuuenes ἄλλοις ἐν ἐσθλῶις π̄ρ δ' ἰσπερθεταυ τόγοι. Sed, si tu melius q̄piā spe ras, q; & plura audis, & interes consiliū, scribas ad me velim: simulq; cogites, quid agendū nobis sit sup̄ legatione votiua: quod in his locis moneor a multis, ne in Senatu Calēdis ad sim. Dicūtur em̄ occulte mi lites ad eam diem comparati, & quidē in istos, qui mi hi vidētur vbiuis tutius, q̄ in Senatu fore. Vale.

M. T. CICE RONIS

Epistolarum ad T. Pomponium Atticum Liber. XV.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Factū male de Alexione, incre dibile est, quāta me molestia af fecerit. Nec mehercule ex ea parte maxime, q; pleriq; mecū. Ad quem igitur medicū te con feres? Quid mihi iam medico, aut si opus est, tanta inopia est? Amorem erga me, humanitatē suauitatemq; desidero. Etiam

non moueant, medicos videlicet egrotare, quem medicum bonum reperimus? Tanta inopia Me dicorum vt alium medicum non reperiamus.

illud quid est, quod non pertimescēdū sit: cū hominē temperantē, summū medicū, tātus improviso morbus opprefferit? Sed ad hęc omnia vna consolatio est, q; ea conditione nati sumus, vt nihil, quod homini acci dere possit, recusare debeamus. De Antonio iā antea tibi scripsi, non esse eū a me conuētū: venit enim Mi senū, cū ego essem in Pōpeiano: ante profectus est, q̄ ego eum venisse cognoui. Sed casu, cū legerem tuas literas, Hirtilius erat apud me in Puteolano, ei legi, & egī primū, quod attinet. nihil mihi cōcedebat. dein de ad summā, arbitriū me statuebat non modo huius rei, sed totius Consulatus sui. Cū Antonio autem sic agemus, vt perspiciat in eo negotio si nobis satisfice rit, totū me futurū suū. Dolabellam spero domi esse. Redeamus ad nostros, de quibus tu bonam spem te significas habere, propter edictorū humanitatē. Ego autē perspexi, cū a me, XVII, Cal. de Puteolano Nea polim Panse cōueniēdi causa proficisceretur Hirtilius oēm eius sensum. Sed (vix enim & ad pacem sum cohortatus) nō poterat scilicet negare, se velle pacē, sed nō minus se nostrorū arma timere, q̄ Antonii, & tamē vtroq; nō sine causa p̄sidiū habere: se autem vtraq; arma timere. Quid quæris? εὐδὲρ ὑγιές. De Quin to filio tibi assentior. Patri quidē gratissime & bellæ tuę literę fuerūt. Cereleię vero facile satisfeci, nec val de laborare mihi visa est: etsi illa, ego certe nō labo rare. Istā vero, quā tibi molestā scribis esse, auditam a te esse omnino demiror. Nam q; eā collaudaui apud amicos, audiētibus tribus filiis eius, & tua filia, liras? Quid hoc est? Quid est autē, cur ego personatus am bulem? Parum ne fœda persona est ipsius senectutis? Quod Brutus rogat, vt ante Calendas ad me quoq; scripsit: & fortasse faciā, sed plane quid velit, nescio. Quid enim illi asferre cōsiliū possum, cū ipse egeam cōsilio? Et cū ille suę immortalitati melius, q̄ nostro ocio cōsuluerit? De Regina rumor exstingetur. De Flauia obsecro te, si quid potes. hercle dederam ad te literas exiens e Puteolano, diuerterāq; in Cumanū, ibi bene valentē vidi Pylia, quinetiā paulo clā iis eā vidi. venerat enim in funus, cui funeri ego quoq; operam dedi. Cn. Lucullus familiaris noster matrē efferebat. Mansi igitur eo die in Sinuessano, atq; inde mane po stridie Arpinū proficiscens hęc epistolā exaravi. Erat autē nihil noui, quod aut scriberē, aut certe ex te que rerē, nisi forte hoc ad te putas pertinere. Brutus misit ad me orationē suā habitā in cōcione Capitolina, pe

Essem in Pompeianum) Scribendum. issem. Legi & egī) Annominatio deco ra. In eo negotio) Bathro tio. Domi esse) Domestica curaturum, & in proposito libertatis fouendā perleue raturum. Tamen) Dice bar. Vtroque) Brutum & Antonium. εὐδὲρ ὑγιές) Nihil sinceri in Panfa depre hendi, omnia corrupta. hoc prouerbio vsus est Aristo phanes in Pluto, εἰναι τοσούτους ἀδίκους ὑγιές μὴδέν. Euripides in Andromache icones describens, μὴχρηνοσὲ ἴσθαι κακῶν ἐλκτα κρη ὀυδὲν ὑγιές, Artifices ma lorum subdoli, tortuosi, nihil sani. De Quinto) Beroal dus. De Quinto filio. Et tua filia) In codice qui fuit lani Lamolæ grammatici Bononiensis adscriptum est, Liras, quæ dictio significat ineptias, ex Plauto qui infis, liras liras. Et Aristophanes, εἰ γὰρ ἂν ληροὺς ληρῆς, vnde forte delirare deducitur. non probō nec improbo, non me præverit sensus vulgator de lira videlicet fulco. Infra Ci cero, ληρος γὰρ ὄς ait. Perso natus) Ambulare persona tus prouerbialiter dicitur il le qui non potest introspicī ac intelligi. Martial. Perso nam capiti detrahet illa tuo. Persona) Fœdum & turpe est seni persona. Suae im mortalitati) Facinus immor tale patrandō. Nostro ocio) Consules ac Cæsarianos fo mites non extinguendo. De Regina) Nescio an Le pidum intelligat, Ca'purni am, an potius Octauium puerum, an Citherida, an Quintum in Parilibus coro natum, scortum Histianum. Si quid potes) Confice. Ibi bene) Nonnulli codi ces habent, vbi. Clam his) Nescientibus custodibus. Venerat) Docet quomo do clam his eam vidit. Ex aravi) Scripsi.

Vden hygiee

In Iaconas.

Liras.

Persona

D

ἡπόθεσις) Materia. Et ita consecutus) Sic factum est vt voluit. Alii legisse ista. Oratione) Ostendit. Solus) Vnica persona alia a persona Bruti fere soluta, nec in multorum colloquio. Nō nulli codices habent, Secutus aliud. Hoc) Subintelligit, feci. *ὑπάτος*) Consularis, non Atticus, vnde fides in lyricis altius sonās & toruius, hypatos, & ei proxima pathypatos appellatur. *Δημοδένης*) Demosthenis. Attico) A te. Gratiissime) Cum sis gratissimus.

Hypaticos.

Hypatos.

Argumentū. CCCXXV.

PIVS

Suessia.

REPETit de causa Buthrota De L. Antonii concione. Octauii concio, ac ludorum apparatus, procuratoresq; non placeant. Alexionis iterum mortem dolet. **SVESSANO**) Sueffa Pomeria est in Latiniis. Vestiano) Alii vestiano scribunt, fundi videlicet nomen est. Hoc fallat) Legitur, hic fallat, Antonius videlicet. Concione) Vt milites, populūmq; captaret. Inuidia) Odio, quod seditiosus habetur. Per nos) Ope nostra. Alia) Herere Cæsari vel Antonio. Tusculana) Librorum Ciceronis Stoicorū. Perfugium) q̄ disputatio philosophica. Tyndaritanorum.) **Ænigma** hoc soluere non potuit Cicero, nec nobis erit dedecori si nō soluemus, presertim cum ad nos integrum non venerit. Possumus tamē treis intelligere Tyndaridas, forsan Antonium ac Dolabellam & reginam instar Helenae hoc est Octauii. Aufonius qui palam legitur, Istos tergemino, nasci quos cernis ab ouo Patribus ambiguus & matribus allere natos. Hos genuit Nemeſis. sed Laeda puerpera fouit. Tyndareus pater his & Iupiter, hic putat, hic scit. De qua cā) Dic, De qua tā.

tiuitq; a me, vt cā ne ambiciose corrigere, anteq̄ ederet. Est autem oratio scripta elegatissime sententiis, & verbis, vt nihil possit ultra. Ego tamen, si illā causam habuissē, scripsissē ardētius *ἠρόδοτος*. Vide quē sit persona dicētis. Itaq; iā corrigere eam nō potui. Quo em̄ in genere Brutus noster esse vult, & quod iudiciū habet de optimo genere dicendi, ita cōsecutus est ea oratione, vt elegatius nihil esse possit. sed ego secutus aliud sum siue hoc recte, siue nō recte. Tu tūvelim orationē legas, nisi forte iā legisti, certiorēq; me facias, quid iudices ipse, q̄q̄ vereor, ne cognomine tuo lapsus *ὑπατικός* sis in iudicādo. Sed si recordabere *δημοδένης* fulminatū intelliges posse, & Attico tota gratissime dici: sed hęc corā. Nec sine epistola, nec cum inani epistola volui ad te Metrodorū venire.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

DECIMO quinto Calend. e Sueffano proficiscēs, cū dedissem ad te literas, diuertissemq; a Cumis, in Vestiano, accepi a tabellario tuas literas, in quibus nimis multa de Buthroto. Nō em̄ tibi ea res maiori curę aut est aut erit, q̄ mihi. Sic enim decet te mea curare, tua me. Quā ob rē id quidē sic susceptū est mihi, vt nihil sim habiturus antiquius. L. Antonii concionatū esse cognoui tuis literis, vt aliis sordide; sed id quale fuerit, nescio. Nihil em̄ scripsisti de Menedemo, probeq; certe ea dicitur. Quę scribis consiliū meū a te probari, q; ea non scribam, quę tu a me postularis, facile patior: Multoq; magis id probabis, si orationē meā, de qua hoc die ad te scripsi, legeris. Quę de legionibus scribis, vera sunt: sed nō satis hoc videris tibi persuasisse, qd de Buthrotiis nostris per Senatū speres confici posse: quod puto. Tātum enim odiū video, nō videmur esse victuri: sed, si etiam nos hoc fallat, de Buthroto te nō fallat. De Octauii concione idē sentio, quod tu, ludorūq; eius apparatus, & Matius, & Posthumius mihi procuratores nō placēt. Saferna Collega dignus: sed isti omnes, quę admodū sentis, nō minus ocium timent, q̄ nos arma. Balbum leuari inuidia per nos velim: sed ne ipse quidē id fieri posse cōfidit, itaq; alia cogitat. Quod prima disputatio Tusculana te confirmat, sane gaudeo. Neq; enim vllum est perfugiū, aut melius, aut paratius. Flauia q; bene loquitur, non moleste fero. Tyndaritanorū causa, de qua tam laborat, quę sit, ignoro. hos tamen

ἠρόδοτος mouere ista videtur. In primis erogatio pecunie. De Alexione doleo: sed quoniā inciderat in tā grauē morbū, bene actū cū illo arbitror: quos tamen secūdos heredes, scire vellē, & diē testamēti. Vale.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

VNDecimo Calēdarū accepi duas epistolas tuas, quibus duabus meis respondisti: vna erat. VII. Cal. altera. XII. data: Ad superiorē igitur prius. Accurres in Tusculanū (vt scribis) quo me. VI. Cal. venturū arbitrabar. Quę scribis parēdū victoribus, nō mihi quidē, cui sunt multa potiora. Nā illa, quę recordaris Lētulo & Marcello Cōsulibus acta in æde Apollinis, nec causa eadem est, nec simile tēpus. presertim cum Marcellum scribas, aliosq; discedere: erit igitur nobis cura moderandū & constituēdū, tuto vt Romæ esse possimus. Noui conuentus. habitatores sane me mouēt: in magnis enim versamur angustis. Sed, si ista parū pedim⁹, certe & maiora cōtēnimus. Caluē testamētū cognoui, hominis turpis ac sordidi. Tabula Demonicī, quod tibi curę est, gratū. De Matio scripsi iā pridē ad Dolabellā accuratissime, a quo modo literę mihi redditę sunt: eius em̄ causa, & cupio, & debeo: Venio ad propiorem. Cognoui de Alexione, quę desiderabā, Hirtius est tuus. Antonio q̄q̄ est, volo peius esse. De Q. filio, quod scribis ac de Q. patre, corā agemus. Brutū omni re, qua possum, cupio iuuare: cuius de oratiūcula idē te, quod me sentire video: sed parum intelligo quid me velis scribere, quasi a Bruto habita oratione, cū ille ediderit, qui tādē cōuenit? An sicut in tyrannū iure optimo cæsura multa dicētur, multa scribētur a nobis: sed alio modo, & tēpore. De Sella Cæsaris, bene Tribuni. preclare etiā. XIII. ordines. Brutū apud me fuisse gaudeo: modo & libēter fuerit, & sat diu. X. Calēd. Iunii fere ea, quę a Fusio, venit tabellarius: nescio quid ab eo literularū, vti me sibi restituerē. Sane insulse (vt solet) nisi forte quę non ames omnia vidētur insulse fieri. Scripsi ita, vt te probaturū existimē. Mihi duas a te pistolas reddidit: vnā. XI. alterā. X. Calēd. Ad recētiorē prius & leuiorē: laudo. Si vero etiā Carfulenus, *ἄνω τταμῶν*. Antonii cōsilia narras turbulenta, atq; vtinā potius per populū agat, q̄ per Senatū, quidē ita credo: sed mihi totū eius consiliū ad bellum spectare videtur. Si quē D. Bruto prouincia eripitur

ἠρόδοτος) Quinq; qd reliquum est. Ego tamen inē dū puto. Quid si legisset *ἠρόδοτος* mouere istam, vt ad Flauiam referatur. Pantelicon dicitur omne quod ad finem pertinet, velut inuenat Cicero, Flauiam cōsiderato sine moueri. Ero-gatio.) Exburſatio pecunię vt vulgo dicitur. Quos) Inſituerit.

Erogatio.

Argumentum. 216.

EPISTOLA deliberationis instar de omni statu Romano. IGI-TVR) Respondeo. Accurres) Aduolabis. Non mihi scribis) Cui sunt. Qui meliora habeo consilia, nemini videlicet seruendum esse. Cicero ad imperandum potius q̄ parēdū natus erat. Acta me) Dicitio illa, me, est superuacanea. Conuentus) Memouent. De malo) Matio Beroaldus legit. Supra, Matius & Posthumius mihi procuratores non placēt. Quoniā est) Scribe, q̄ est. Volo Antonio fortunam detiorē esse q̄ sit. Ad Q. de patre) Scribendum, ac de Q. patre. Sella) Aurea, in qua Cæsar sedebat, ea a Tribuni plebis cōſtata fuit. Super hac sella Tranquillus ita meminit. Sed & ampliora etiam humano fastigio decerni sibi passus est, sedem auream in curia, & p̄ Tribunali thesaurum, & ferculū cicerentis porcipa. XIII. ordines) Ministri ac designatores quatuordecim ordinū, qui suggestum Cæsaris in Orchestra positū extrubant. De quo Suetonius in Cæsare Dictatore. Si Carfulenus) Odit optimates vel quid tale. In caput alta suum labentur flumina retro, vt ait Ouidius. *ἄνω τταμῶν*) Retro fluminū, subintellige cursus erit, vnde relabentur. Ita credo) Per populū agaturum Antonium.

PIVS

Sella aurea.

Retro flūminum.

Cordolium.

Parenchirisis

Heraclidion
Herculaneū.

Quoquomodo) Opem ferre debemus. Alii coniungunt hoc totum cum inferioribus. Quoquomodo ago de illius nervis existimo. Si D. Bruto Antonius provinciam eripere postulat, existimo quoquo modo nervos habere. Sed vis vi repellitur, & bellum bello. Rides ab Cordilio) Aldus ab cordolio scribit. Est enim Cordolium cordis dolor. Vox Plautina. Beroaldus codoleo. Ego rideo ab Cordilio emendo hoc sensu. Miror & rideo te credere Cordillum negociatorem tuum reputare plus efficere posse, quam assiduitas mea possit. Ordo. Rideo perfici causam Buthrotiam: non mea potius assiduitate, quam assiduitas mea possit.

quoquomodo, ego de illius nervis existimo, non videtur fieri posse sine bello. sed non cupio, quonia caret Buthrotiis. Rides ab Cordilio: non mea potius assiduitate, diligentia, gratia perfici. Quod scribis te nescire, quid nostris faciendum sit, iam pridem me illa sollicitat. Itaque stulta iam Iduum Martiarum est consolatio. Animis enim vni sumus virilibus, consiliis (mihi crede) puerilibus. Excisa enim est arbor, non enulsa: itaque quam fruticetur vides. Redeamus igitur, quonia sepe usurpas, ad Thusculanas disputationes. Saufeium pete, celemus, ego nunquam indicabo. Quod te a Bruto requiri scribis, ut certior fieret: quo die in Thusculanum essem futurus. ut ad te ante scripsi. VI. Calendarum, & quidem ibi te quamprimum peruidere velim. Puto enim nobis Lanuuium eundem: et quidem non sine multo sermone, sed Redeo ad superiorem, ex qua praetereo illa prima de Buthrotiis, quae mihi sunt inclusa medullis: sit modo (ut scribis) locus agendi. De oratione Bruti profus contedis, mecum iterum tam multis verbis agis. Ego ne ut eam causam, quam is scripsit, ego scribam non rogatus ab eo: nulla fieri potest contumeliosior. At inquis aliquod. Non recuso id quidem, sed & componendum argumentum est, & scribendi expectandum tempus maturius. Licet enim de me, ut libet, existimes: velim quidem quam optime, si haec ita manent, ut videntur, (feres quod dicam) me Idus Martiae non delectant. Ille enim nunquam reuivisset: nos timor confirmare eius acta non coegisset, aut ut in Saufeiam, reliquasque Thusculanas disputationes, ad quas tu etiam Vestorium hortaris, ita gratiosum eramus apud illum, quem Diu mortuum perdant. Tum nostrae aetatis (quonia interfecto domino liberi non sumus) non fuerat dominus ille fugiendus.

In Saufeiam) Villam iremus palantes, aut fortuna nos, ut Graecorum verbum est, conticisset in Tribonion. De Saufeio paulo supra. Relinquas) Lege, reliquas, nec iussim ad reliquas Thusculanas questiones absoluendas. Nodum enim Cicero supremam manum Thusculanis questionibus imposuerat. Gratioli) Ita favorabiles eram apud Caesarem ut Romae esse puderet, ac per villas & nemora libertatem gratas vagaremur. Tu ut nostrae aetatis) Dic, Tu ut nostrae aetatis, praeterea quam homines nostrae aetatis liberi esse nesciunt, libenter seruunt dummodo ingratum sit leue. Ut) Ponit per quonia. Alij sic ordinant. Tu dominus nostrae aetatis, hoc est senectuti, non fuerat fugiendus: saltem cum libertate consecuti non sumus. Non fuerat) Lege, Non fuerat,

Rubeo (mihi crede) sed iam scripseram, delere nolui. De Menedemo velle verum fuisset. De Regina velim verum sit, cetera coram, & maxime nostris quid faciendum sit, quod etiam nobis, si Antonius militibus obsessurus est Senatum. Hanc epistolam si illius tabellario dedissem, veritus sum, ne solueret, itaque mihi dedita opera. Erat enim rescribendum tuis, quae velle Bruto studium tuum nauare potuisset. Ego igitur ad eum literas, ad Dolabellam Tyronem mihi cum mandatis & literis. Eum ad te vocabis: & si quid habebis, quod placeat, scribes. Ecce autem de transuerso L. Caesare, ut veniam ad se rogat in nemus: aut scribam, quo se venire velim. Bruto enim placere se a me conueniri. O rem odiosam, & inexplicabilem. Puto me ergo iturum, & inde Romam, nisi quod mutaro. Sumatim adhuc ad te: nihil dum enim a Balbo: tuas igitur expecto, nec actorum solum, sed etiam futurorum. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

A Bruto tabellarius rediit, attulit, & ab eo, & Cassio literas, consilium meum magnopere exquirunt. Brutus quidem utrum de duobus. O rem miseram, plane non habeo quid scribam. Itaque silentio puto me usurum, nisi quid aliud tibi videtur: sin tibi quid venit in mentem, scribe quaeso. Cassius vero vehementer orat, ac petit, ut Hirtiū quam optimum faciam, sanum putas. Epistolam tibi mihi, ut tu de provincia Bruti & Cassii percipita. scribit & Balbus, & Hirtiū quod se acturum. Etenim iam in Thusculano est, mihi quae, ut absim, vehementer author est: ille quidem periculi causa, quod sibi etiam fuisse dicit. ego autem etiam, ut nullum periculum sit, tantum abest, ut Antonii suspicionem fugere non curem, ne videar eius secundis rebus delectari, ut mihi causa esset, cur Romam venire nolim, ne illum videam. Vatro autem noster ad me epistolam misit, sibi a nescio quo missam (nomen enim deerat) in qua scriptum erat, veteranos eos, qui reiciantur (nam partem esse dimissam) improbabillime loqui, ut magno periculo Romae sint futuri, qui ab eorum partibus dissentire videantur. Quis porro noster itus, reditus, vultus, incessus inter istos? Quae si, ut scribit L. Antonius, eum videlicet

Aethiopa deterget. Carbonarius, subintellige candescere siue albescere non potest, niger semper est a ministerio nigro. alij scribunt, hoc est carbones sunt, natura nigricant, lauari non possunt. Quid si alludit illi proverbio, Carbones thesaurus erat. In eos conpetit, qui spe sua frustrati sunt, quibus magnificis rebus expectatis, meras nugas reperit. A quodam qui sperans thesauri, carbonem effodit. Huius proverbii meminit Lucianus in Zeuxide & in Philopseude in Timone, Alciphron in quadam epistola. Ut scribit Alii codices scribis habent. Eum) Antonium,

Rubeo) Quod scripsi me seruitio assuescere posse, senectute lucrare pro libertate recusante, ac dominum non fuisse fugiendum, sed omnia temperare sal illud interiectum, quonia interfecto domino liberi non sumus. hoc est fortassis illud quod Cicero sic obiicit Brutus, Nimirum timemus mortem & exilium & paupertatem. Hec mihi videtur Ciceroi vitima esse in malis, & cum habeat a quibus impetret quae velit, & a quibus coarctatur ac laudetur, seruitutem, honorificam modo, non spernatur, si quicquam in extrema ac miserissima contumelia potest honorificum esse. Deleere nolui) Erubuit id perulisse, quare vox non hominis, sed pecudis fuisse, nisi id addidisset. De Regina) Octauio qui repetens paternam ab Antonio pecuniam grauissimis verbis ac perignominiosus reiecus est. Dubitari tamen adhuc potest. Solueret) Aperiret. Nisi) Emenda mihi. Dedita opera) Per statorem vel tabellarium peculiariter. Erat rescribendum) In officio sum fuisset non rescribere. Tuis) Literis. Studii tui) Quod tu studiosus petis. Nauare) Prestare. Tyronem) Et ad Tyronem. De transuerso) Versiculo in epistola transuerso accedito, vel de transuerso occurrere lateraliter. Quo se) Ut. Nihil dum) Nihil adhuc.

Dominus Cicero non displicet.

Regitia

Dedita opera

Nihil dum

PVS.

Anthracis

In D. Brutum) Iturum, vt exturbet prouincia. Reliquos) Dolabellam cum caeteris Caesarianis. Quo me facto geram) Quo sidere duce vtar? Nec tam) Scribe, nec tamen. Deliberabo) Consi lam. Duo significat delibera re, consulere scilicet & euen tilare quid agendum sit, quere re finem rei dubie. Signifi cat etiam deliberare post longam trutinam & consilium aliquam partem apprehen dere, quod senex nescio quis virosus in curia Romana a teneris enutritus mordicus tenebat. In hac eadem pagina super sunt exempla. Cau sa) Caesariana. Si forte) Ex ploraturus animi tui sententiam, an tu idem quod ego putes. Istos) Caesarianos. Ipsi nostri) Optimates, ac ty rannicidae.

Delibero.

ASCENSUS

ASCENSUS. Nec tam) Scribendum est tam non tam: quia sequitur q: vt sit tam. id est tantopere q: id est quantopere aut tantum & quantum. Scriberem etiam quem adhuc boni fuisse nesciebant, quia sequitur: neq: eum confidebant fore, vide licet bonum, nisi adiungeret, mea autoritate meliorem facerem, nisi enim bonum scirent meliorem fieri non poterent.

RIVS

Argumentum. 225. HIRTIUS statum vr bis odisse ait, quod est in causa vt urbem fugiat. In Brutum & Cassium inuehitur. Cicero in prouin ciam legatoriā abire studet. castra, & odia auerfatur. quietem amat, quoniam ploran do fessus est. RVRE iam) Hirtiana epistola arido stylo ac militari, cui titulus est, Hir tius Cicero suo salutem.

Diogenes do liū voluit.

Redieram) Subintellige ac Romam veneram. Omnes caeant) Fertueat Senatus ac to tus populus instar maris exequet. Turpe ducebat Dio genes Cynicus omnibus sa tagētibus quiescere, propter ea dolium volutare coepit. Recurrat) Reuertat in urbem. De me) Ne me Consulē an priuatum timeant. Eos enim Cicero commendauerat. Cedentis) Cedentes Brutum & Cassium. id est abeuntes. Quo) Cedebant. Caueant) Praesidia adhibeant. Fluūt) Non consistunt, sed rotantur iuxta illud Adagiū, Saxum saepe volutum non muscatur. De illis) Facturos tyrānicidas. Illos) Brutū & Cassiū.

in D. Brutum, reliquos in nostros : ego quid faciam aut quo me fato geram ? Mihi vero deliberatum (vt nunc quidem est) abesse ex ea Vrbe, in qua non modo floru cum summa fama, verum etiam seruiui cum aliqua dignitate. Nec tam statui ex Italia exire (de quo tecum deliberabo) q̄ istuc non venire. Cum ad me Brutus noster scripsisset & Cassius, vt Hir tium, quem adhuc bonum fuisse sciebant, neq: eum confidebāt fore, mea autoritate meliorem facerem, (Antonio est enim fortasse iratior, causae vero ami cissimus) tamen ad eum scripsi, eiq: Bruti & Cassii dignitatem commēdaui. Ille quid mihi rescripsisset, scire te volui: si forte idem tu, quod ego, existimares, istos etiam nūc vereri, ne forte ipsi nostri plus animi habeant, q̄ habent.

HIRTIUS CICERONI SVO S.

Ruriam redieram. queris an ego, cum omnes caeant, ignauiter aliquid faciā ? Etiam ex vrbe sum profectus, vt (illius enim statum odi) abessem. Has tibi li teras exiens in Thusculanum scripsi.

Noli autem me tam strenuum putare, vt ad Nonas recurrā. Nihil enim iam video opus esse nostra cura: quoniam praesidia sunt in tot annos prouisa. Brutus & Cassius vtiā q̄ facile a te de me impetrare possint, tam per te exorentur, ne quod callidius ineāt consilium. Cedentes enim haec ais scripsisse: quos aut quare? retine obsecro te Cicero, & illos. Noli sinere haec omnia perire, quae funditus mediussidius rapinis, incendiis, caedibus peruertuntur. Tū siquid timent, caueant, nihil praeterea moliantur. Non mediussidius acerrimis consiliis, plus q̄ etiam inertissimis, dummodo diligentibus, consequentur. Haec enim, quae fluunt, per se diuturna non sunt. In contē tione praesentis ad nocendum habent vireis. Quid speres de illis, in Thusculanum ad me scribe.

Habes Hirtii epistolā, cui rescripsi, nil illos callidius cogitare, idq: confirmāui. hoc, qualecūq: esset, te scire volui. Obfignata iam epistola, Balbus ad me,

Seruiliam) Bruti matrem. Librariolo) Suo scriptori. Cicero filius idem in Epistolis famil. Librarius mittatur. multū enim mihi eripitur operae in scribendis hypomnematis. Captiui culas) Erat enim iure consultus. Non ex iure manu cōfertū) Gellius libro. xx. in ordine praeposito. xix. Propagatis finibus Italiae negotiis occupati pacisci vindictarū dicendarū causa longinquas res grauibantur, institutū est vt litigantes non ex iure apud Praetorem manu confererent, sed ex iure manu cōfertū vocarent, id est alter alteri ex iure ad conferendā manū in rem, de qua agitur, vocarent, atq: profecti simul in agrum, de quo litigabatur terre ali quid ex eo vti vna glebam in ius in urbem ad Praetorē deferrent, & in ea gleba tāq̄ in toto agro vindicaret. Huic ritui sic alludit Cicero libr. x. de Oratore, Quod vero in extrema oratione quasi pro tuo iure sumpsisti oratore in omnis sermonis disputa tione copiosissime versari posse, id nisi hic in tuo regno essemus, nō tulissem, multisq: praesentem, qui aut interdicto tecum contenderent, aut ex iure manu cōfertum vocarent, quod in alienas possessiones tāq̄ temere irruisset. Idem Cicero libro. 7. Epistol. Famil. Nam vt audio istum non ex iure manu cōfertū, sed magis ferro res repetunt. Cicero in Oratione pro Murena, Tum ego ex iure meū esse aio. Ibi ego te ex iure manu cōfertum voco. Budeus Aristarchus Gallicanus ita interpretatur hunc locum. Aut interdicto, inquit. Scet uola tecum philosophi illi cō tenderent, vt pote a possessione ne disciplinā, quae propriae sunt eorum, deieci: quippe quas tu vniuersas oratorie fa cultati tribuis. Dixerat enī Craesus oratoris esse propriū de re quacūq: proposita copiosissime dicere, aut ex iure te manu cōfertum vocaret. id est vindictarum litem tibi intenderent, illarum discipli narum facultatem possessionemq: sibi vindicantes alle

Librariolus.

Manu cōfertum.

Seruiliam rediisse, confirmare non discessuros. Nūc expecto a te literas. Gratum, quod mihi epistolas, quae quidem me delectarunt. In primis Sestii nostri, dices, quia te laudat: puto mehercule id quoq: esse causae: sed tamen etiam ante, q̄ ad eum locum veni, valde mihi placebat cū sensus eius de republica, tum scribendi cura. Seruius vero pacificatus cum librariolo suo videtur obiisse legationē, & omnes captiui culas pertimescere. Deberat autē non ex iure manu cōfertum, sed quae sequuntur tu quoq: scribes. Post tuum discessum binas a Balbo, nihil noui. Itemq: ab Hirtio, qui se scribit vehementer offensum esse veteranis. Expectat animus quidnam agam de Galend. Martii. Mihi igitur Tyronem, & cum Tyrone plures, quibus singulis, vt quisq: accessisset, dares literas, atq: etiam scripsi ad Antonium de legatione: ne, si ad Dolabellam solum scripsissem, iracundus homo commoueretur. Quae autem aditus ad eum difficili or esse dicitur, scripsi ad Eutrapelum, vt is ei meas literas redderet, legatione mihi opus esse. honestior est votiua, sed licet vti vtraq: De te quae so etiam atq: etiam vide. Velim possis coram: si minus possis, literis idem consequemur. Greceius ad me scripsit C. Cassiū sibi scripsisse, homines cōparari, qui armati in Thusculanū mitterentur, id quidē mihi non videbatur, sed cauendum tamen, vtiq: plures vendi, sed ali quid crastinus dies ad cogitandum nobis dare pol licetur. Quarto Nonarum vesperī a Balbo redditae mihi literae, fore Nonis Senatū, vt Brutus in Asia,

Budei laus.

rentesq: Inde illa verba Scipionis ad Annibalem apud Liuiū libro. x. de. 2. Bello Punico. Quod ad me, inquit, attinet, & humanū infirmitatis memini, & vim fortunae reputo. & omnia quaeq: agimus iuba iecta esse mille casibus scio. Caeterū quemadmodum superbe & violenter me facere faterer, si priusq̄ in Africam traiecissem, te tua voluntate cedentem Italia, & imposito in naues exercitu, ipsum venietem ad pacem petendam asperneret: Sic nunc prope manu cōfertū restitatem ac tergiversantem in Africā attraxerim, nulla sum tibi verecūdia obstrictus. Quorū verborū hmoi est sensus. Nō ante tu Annibal ad pacē, quā nūc petis, adduci potuisti, q̄ ego te ex Italia reuocatū, de patria tua in Africa dimicare coegi, & quasi te in Africā manu cōfertū vocaui, quā. sita nūc mihi Romanisq: vindico, vt tu dudū Italiā tibi & populo Carthaginēsi vindicabas. Quae sequuntur) Integritū carnē Enniani est, Nō ex iure manu cōfer tū sed magis ferro Res repetūt, regnūq: petūt, vadūt solida vi. Vt quisq: Lege, qd: prout aliqd emer sisset noui. Votiua) Quid de legatione votiua sentiam? in superioribus annotaui. Id qdē mihi videbatur) Lege negatiuae, mihi nō videbat. Tamē) Ne vastēt Thusculanū. Et ille, q̄ plures vidēde) Aliqui legūt, Tū vtile qd plures vidēde, immūis tot colonis. rescripsit Cicero sibi inutile nō fore q: plures vidē retur Thusculanū. ASCENSUS, Quibus singulis vt quisq: accessisset, legā pot: vt quisq: accessisset,

ASCENSUS

Eurotas.
Pocile.

Ad Eurotam) Laconiae fluvii significat sumpturū se pro exilio temporario. Sedere) Ociari. Perse) Scribo, Persa vel Persarum porticus. Intelligit de Athenarū porticu Pocile, vbi Persae sine Medis pichinerant, quos Milciades vicerat: de qua sic Perseus, Brachatis illita Medis Porticus infomnis, quibus indetonā iuventus Inuigilat filiquis, & grandī pasta polenta. Hec est illa Pocile quā pinxit Polygnotus, auctor Plutarchus in Cymone. Aliqui Perseiportus legunt, de quo in Amphitryone Plautus. Lacedaemonem) Ire, in mari longinquo positam. Quā) Lege, qui, ego videlicet. In Lanuuiū) Supple me

mitti. Existimavit) Legat existimavit. Nonnulli opinantur Lanuuiū fuisse Praetoriū Laconici nomine, & fluvium Eurotae. Talibus) Lugubribus ac calamitosis. Fessus sum) Alibi, Eluxi patriā grauiū q̄ vlla mater filiū. Nimbium) Precipitatis, sed celeriter dispulsum. Tua) In tua.

Inexplicabilis) Ista tua legatio. Vt vtatur) Concesso q̄ vtantur, si vtentur. Vt moliantur) Quid si moliantur aliquid tyrannicidā contra istos tyrannos? Auctoribus) Si nos recte sentim? Quis incolumitatem praestat?) Sed quis eos tueri vult. Aliqd) Nostri. Decis) Non intelligit de priscis Decijs aut Gracchis, sed recētoribus. Aliqui volunt, nec displicet, per Decios aut Gracchos tyrannicidas intelligere, quoniam illi se ipsos deuouēdo, patriam seruauerūt, isti pro populo contra potentiores animas proprias & pectora obiecerunt. Vita etiam) Ingrata est & molesta tyrannicidis. Non facere) Quid ludos celebrare non possunt. Beroaldus legit, ita facere, hoc est tenuiter & turpiter, tāq̄ Brutus celebratis ludis exierit. Infra) Constituit igitur vt ludī absente se fierent suo nomine, proficisci enim in Asiā videbatur. De Bruto loquitur. Frumentū) Frumentariam legationē imponere Cassio, & eū tāq̄ structorem per causam emittere. Dionis) Quā Dioni Dionysius imponebat, non legationes, sed exilia, vt spiritū liberū ac seruūtis iugū ferre nesciū excluderet. Mihi in hoc loco Cicero hanc historiā tāgere videtur. Dionysio quēdā clanculum defertur epistola, quā scribens ad Carthaginensium Praefectos Dion, petebat vt cum Dionysio de pace differerent, haud absq̄ se colloquia facerent, quo per eū cōstantissime cuncta componerent. Eā vbi Dionysius perlegit, Dionem in arcem vocauit, epistolam ostendit, increpitum in cymbam imposuit, & tumultum veritus, pecunias Dionis, regiam supellectilem, mancipiaq̄ quod volebat dedit ac emisit vrbe Syracusana, solatusq̄ Dionis propinquos Dionysius est q̄ Dion non exularet, sed animi gratia secederet. Huius historiā Cheroneus auctor in Dione. Aristoteles libro quinto Politicorum prae dicit Dionem inuasisse Dionysium posteriorem, quod eum contemnebat, conspiciens eum semper ebrum.

Decij.

Ludi Bruti,

Dionis legationes.

Cassius in Sicilia, frumentum emendum, & ad Vrbem mittendum curarent. O rem miseram, primum vllam ab istis legationem: dein, si aliquam, hanc legatariam prouinciam. Atq; haud scio, an melius sit, q̄ ad Eurotam sedere: sed haec casus gubernabit. Aut autem eodem tempore decretum iri, vt & iis & reliquis Praetoriis prouinciā decernatur. hoc certe melius, q̄ illa Persa porticus. Nolo enim Lacedaemonem longinquo, qui in Lanuuiū existimauit. Rides inquit in talibus rebus? Quid faciam? plorādo fessus sum. Dii immortales, q̄ me conturbatum tenuit epistolae tuae prior pagina: qui autem iste in domo tua casus armorum? Sed hunc quidem nimbium cito transisse laetor. Tu quid egeris tua cum tristi, tum etiam difficili ad consiliandū Legatione, vehementer expecto: est enim inexplicabilis, ita circūsedemur copiis omnibus. Me quidem Bruti literae, quas ostendis a te lectas, ita perturbant: vt q̄q̄ ante egebam consilio, tamen nunc primum animi dolore sim tardior. Sed plura, cum ista cognoro. Hoc autem tempore, quod scriberem, nihil erat, eoq; minus, q̄ dubitabā, tu has ipsas literas esses ne accepturus. Erat enim incertum, visurus ne te esset tabellarius. Ego tuas literas vehementer expecto. O Bruti amanter scriptas literas. O iniquum tuum tempus, qui ad eum ire non possis. Ego autem quid scribam? vt beneficio istorum vtatur? quid turpius? Vt moliantur aliqd: nec iam possunt, nec audēt. Age quiescāt authoribus nobis: quis incolumitatem praestat? Si vero aliquid de Decijs Gracchisq; nostris: vita etiam si nemo molestus sit. Ludos vero nō facere quid scēdus? Frumentū imponere, quae est alia Dionis Legatio, aut quod munus in rep. sordidius: prorsus qdē cōsilia tali in re ne iis qdē tuta sunt, q̄ dāt, sed possum id negligere proficiscēs.

Frustra vero q̄ cogrediar) Frustra ero q̄ ingrediar hāc viā vt p Bruto Cesarianos deprec. Vetus lectio p̄fert. Frustra vero aggrediar, hoc est deprecari. Martis cōsiliū) nō Bruti est vt q̄spia pro se p̄ces fundat. Quin cū Cicero deprecaret Octauū pro Bruti salute, exasperatus est Brutus, & prope mirabilis deprecatur, illas preces humillimas ducēs. Ego mediūfidius non existimo tā omnes deos atterfos esse a salute Po. Ro. vt Octauus orādus sit pro salute cuiusq; ciuis, nō dicā pro liberatoribus orbis terrarū. Iuuat em magnifice loqui, & certe decet aduersus ignotates, qd pro quoq; timendū, aut a quoq; petendū sit: Vtatur precibus) Pro filio. Forte quid obsceni habet hāc dēdō, vclut anicula conquirat precibus succubas, male audiuit ipudicitiae noie Seruilia. Nō ausim tamē affirmare iocātū tam turpiter in re seria Ciceronem.

Frustra vero aggrediar Martis consilium, cum vtatur precibus: quid me interponam? Sed tamen cogitabo, quo genere vtar literarum, non possum statim. Igitur mittam ad Antium, vel Circēos. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Antium veni. VI. Calendarum. Bruto iucundus noster aduētus, deinde multis audietibus Seruilia, Tertulla, Porcia quærere, quid placeret? Aderat etiam Fauonius. Ego, quod eram mediatatus in via suadere, vt vteretur Asiatica curatione frumenti, nihil esse iam reliqui, quod ageremus, nisi vt salui essemus: in eo etiam ipsi Reip. esse praesidio. Quā orationē cū ingressus essem, Cassius interuenit. Ego eadē illa repetiui. Hoc loco fortibus sane oculis Cassius matrē spectare, dicere se in Sicilia non iturū. Ego ne vt beneficiū accepisset in cōtumeliā. Quid ergo agis inquit? At ille in Achaia se iturū. Quid tu inquit Brute? Romā inquit, si tibi videtur. Mihi vero minime: tuto enim nō eris. Quid si possem esse, placeret ne? Vtq; vt omnino neq; nūc, neq; ex Pretura in prouinciā ires. Sed author nō sum, vt te vrbi cōmittas. Dicebā ea, quae tibi profecto in mentē veniūt, cur non esset tuto futurus: multo inde sermone querebant. Atq; id quidē Cassius maxime amissas occasiones. Decimūq; grauius accusabat. ea negabā oportere praeterita repeti, assentiebatur tamē: q̄q̄ ingressus esse dicere, qd oportuisset. Nec vero quicq̄ noui, sed ea quae quotidie omnes. Nec tamen illum locum attingere quēq; propterea opportuisse tangi, scilicet Senatū vocari, populū ardentem studio vehementius incitari. totā suscipe Remp. exclamat tua familiaris. Hoc vero neminem vnq̄ audiui. Ego repressi: sed Cassius mihi videbatur iturus. Etenim Seruilia pollicebatur se curaturā, vt illa frumenti curatio de S. C. tolleretur, & noster Brutus cito deiectus est, de illo inani sermone.

Argumentū. CCCXXIX. PIVS.

Colloquū cū Bruto & Cassio Tyrannicidis, M. Tullius huic insērit Epistolā. Idē moriet Bruti ne se vrbi cōmittat. Cassiū amissas occasiones querebat. Brutus in Asiā destinat. Quare Cicero cupit Rep. disticta statim euolare. De Buthrotia causa. De Octauio non nihil.

TER Tulla) Est eadē Tertulla, de qua supra. Porcia) Et Porcia. Vteret) Brutus.

Vt saluos esse) Dic vt salui essemus. In eo) Curare vt salui essemus. Praesidiū) Emēda praesidio. Si cōtendimus vt salui simus, Reip. praesidio esse poterimus. Iuxta illud Demosthenicum, Vir fugies iterum pugnabit. Matrē) Tertullam. Nā Porcia vxor erat Bruti. Ego) Admontū Cassium vt caueret ne videtur accepisse beneficiū datum a Senatu loco cōtumeliā, qd fieret si curationem frumentariam detrectaret. Hoc totū subintelligendum est: sed in contumeliā scribendum.

Romam) Sum iturus Mihi) Respondeo, non videtur vt Brutus eat Romā. Querebantur) Dolebant. Decimū) Scribendum Decimū qui eos reuocauit. Omnes) Loquuntur. Praeterea) Viterius. Iacente) Cesare inuadendos Cesarianos satellites.

Sed Senatū) Scribe, scilicet Senatū. Studio) Recuperaudē libertatis. Suscipe) Lege suscipere. Curandam

videlicet ac liberandam. Tua familiaris) Seruilia. Hoc verbo) Emenda, hoc vero. Post istam exclamationem neminem audiui verbum facere. Imperabat omnibus Seruilia. Repressi) Ne cum Seruilia altercarentur. Sed vt matrī cederet Brutus, vt matronae omnes. Iturus) In prouinciam.

D v

Velle) Matri obtemperare. Conscientia) Memoria recte factoru Bruti, qui conscuit illud egregiu fa-
cinus, cuius conscientia florebat, sed euentu misero. Meam) Deleatur hec dictio industria imperitoru in-
uecta. Hoc Brutus docet in quadam ad Ciceronem epistola sic, Neq; incolumis fui Cesare viuo, nisi postq;
illud conscui facinus Si tamen pertinaces sumus in ea voce tuenda, dicamus q; nihil delectauit me in
eo itinere quo Brutu vilitau; preter conscientia mea, hoc est q; conscius sum officio satisfecisse. Subditur
enim. No enim fuit comitendū, vt ille ex Italia prius q; a me couentus esset discederet. Dempto) Ex-
cepto. ἢ δὲ εἴς ὁδὸς, τὶ σοῖδ' ἔ-
ναται ὡς ἢ θεομητείας; Sic
enim scribenda sententia grae-
ca. Iter hoc tibi quid potest
nunc o deo digne. O Brute
quid hoc iter sibi vult? quid
boni praestare potest? Dissol-
luti offendi nauigiū) Rem-
publicam Optimatum con-
spiratione vacillansem. Ad
hanc sententia respicit Ho-
ratius inquitens, O nauis re-
feret in mare te noui fluctus!
Dubitaueram) Roma ce-
dendum. Eo minus) Tāto
minus dubito, sed volare ae-
stuo. Pelopidarum) Heroū
tyrannicorum. Superius de
hac voce. Me sibi legauit)
Legatum accepit. Ne) Nō
Attico placebat. Erat abfur-
dum) Soluere vota euerſa
Rep. Quae si stetit) Dis-
solutio stetit est superuacanea.
Bonis) Si boni Rempubli-
cam obtinissent, figura lo-
quēdis familiaris eruditis, vel
a bonis. Et versā) Prisca le-
gio, at euerſa. Non decet per
soluere vota euerſa Rep. Er-
go votua legatio non placu-
it. Vota dissoluere) Emen-
da. Diis soluere, diuſim. Ge-
nus legationis) Illud est. In-
troire) Incipere aggredi pro-
uinciam. Quod nunc addi-
tum) Legatio Do: abelle que
mihī demādata est, subintel-
lige placet. Contrāhi nego-
cium) Quae putem quod ista
legatio quinquennalis erit
mihī negotii plena. ελα-
σφημιον) Maledicti, dictio
vulgo nota. Essent quin)
Preposterus ordo, Scribe, qn
essent. Literis) Per literas.
Venerit) Scribe, Quod nō
venit Lucio Antonio du-
plex beneficium debeo, & q;
me sine cura esse iubet, & q;
id me per literas monet, non
autin Thusculanū venit, id
oreten? mihī significatur?

Locus Hora-
tianus.

(Velle enim se dixerat) constituit igitur, vt ludī absente
se fieret suo nomine: proficisci autē mihi in Asiā vide-
bat ab Antio velle. Ne multa, nihil me in illo itinere
preter conscientia meā delectauit. nō enim fuit comit-
tendū, vt ille ex Italia prius, q; a me couentus esset, dis-
cederet. hoc depto munere amoris atq; officicū, seq;
batur, vt mecum ipse, ἢ δὲ εἴς ὁδὸς, τὶ σοῖδ' ἔ-
ναται ὡς ἢ θεομητείας;
Prorsus dissolutū offendi nauigiū, vel potius dissipa-
tū. Nihil consilio, nihil ratione, nihil ordine. Itaq; et si
ne antea quidē dubitauerā, tamē nūc eo minus euola-
re hinc, idq; q̄primū, vbi nec Pelopidarū facta, neq; fa-
mā audia. Et heus tu, ne forte sis nescius, Dolabella
me sibi legauit ad. III. Non. April. Id mihi heri vespere
ri nunciatū est. Votua ne tibi quidē placebat. Etenim
erat absurdū, si stetit Resp. bonis non sumere, at e-
uerſa illa vota diis soluere. Et habēt, opinor, liberę le-
gationes definitū tempus lege Iulia, nec facile addi
potest: idq; adeo genus legationis, vt cū velis introire
aut exire liceat, quod nunc mihi additū est. Bella est
autē huius iuris quinquenni licētia: q̄q; quinquenniū co-
gitē, cōtrahi mihi negociū videt. sed ελασφημιον mit-
tamus. Bene mehercule de Buthroto. at ego Tyrone
ad Dolabellam cum literis (quia iusseras) miseram.
quid nocet? De nostris autē Antiatibus satis videbar
plane scripsisse, vt nō dubitares quin essent ociosi fu-
turi, vsuriq; beneficio Antonii contumelioso. Cassius
frumentaria rem aspernabatur, eā Seruilia sublaturā
ex. S. C. se esse dicebat, noster vero Brutus in Asiam,
postea, q̄ mihi est assensus tuto se Romę esse nō pos-
se: ludos enim absens facere malebat, statim autem se
iturū simulac ludorū apparatū iis, q; curaturi essent,
tradidisset. Nauigia colligebat: erat animus in cursu,
interea in eisdē locis erāt futuri. Brutus quidē se aie-
bat Asturę affuturū. L. qdē Antonius liberaliter lite-
ris sine cura me esse iubet. Habeo vnum beneficium,
alterū fortasse q; in Thusculanū nō venit. O negocia
nō ferēda, que feruntur tñ τὰ δὲ ἐδραῖ ἔρ ἄρ ἄρ ἔρ ἔρ τισίρ.

ASCEN.

ASCEN. Non videtur
superuacanea dictio stetit: vt ordo sit. Etenim absurdum erat, si Respublica stetit, id est incolumis
mansisset bonis, aut absurdum erat bonis non sumere, id est concipere vota: at illa scz Respublica euer-
ſa, soluere diis.

Octauio) Prisci codices in Octatio. ἠρωας) Heroes, Tyrannidas scilicet. Quid hereditati quid) Supp-
plendū caluicū cū uerbo κατηχησα. i. instructioni. Instruit ad malū, multos habet ad peruertendū para-
tos. Vitricus) Philippus censebat nihil esse ab Octauio tētandū auctore Trāquillo, tētavit tñ, & feliciter
quidē. Alēdus) Cib⁹ dādus & pabulū vt exasperet in Antonii, qui fauore veteranorū florens facile ex-
ploſit Antonii, vicariū tyrāni, nō tyrānū. Sed dū hoc facit, aſciā crurib. suis impedit Cicero. Et vt nihil)
Dato q; nihil optimatibus pficere possit, in Antonii tamē armādus. Aliud) Proficere possit. Si pre-
cipit nostro) Satisfaciet Mar-
cellus maritus sororis Ocha-
uii si precipit Cesari ex cōmo-
ditate nostra. Nostri cui q;
dem) Hoc clausulę principii
est, sed legendū. Nostri vide-
licet ille dedit. De Octauio lo-
q̄. Bonaidoles) Est Octauio
ἔαν δὲ ἀμαρῆν) Si pmanerit.
Argumentum. CCCXXX. PIVS.

In Octauio, vt perspexi satis ingenii, satis animi, vide-
baturq; erga nostros ἠρωας ita fore (vt nos vellemus)
animatus. Sed quid etati credendū sit, quid nomini,
quid hereditati, quid κατηχησα magni cōsiliū est. Vitri-
cus quidem nihil censebat, quem Asturę vidimus, sed
tamen alendus est, & vt nihil aliud, ab Antonio seiun-
gēdus. Marcellus preclare, si precipit nostro, nostris
quidem ille deditus mihi videbatur. Pansæ autem, &
Hirtio non nimis credebat, bona indoles ἔαν δὲ ἀμαρῆν.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Octauo Calēd. duas a te accepi epistolas.
respondebo igitur priori prius. Assenti-
or tibi, vt nec duces simus, nec agmē co-
gamus, faueamus tamen. Orationem tibi
mihi, eius custodiēde, & proferēde ar-
bitrium tuum sit. Quando illum diem tu tuendū pu-
tes? Inducias (quas scribis) non intelligo fieri posse,
melior est ἀνεωτιφωνησία qua me vsurū arbitror. Quod
scribis legationes duas Brūdusū venisse, nos omnia
prius. Scribas igitur, quicqd audieris. Varronis δι-
λογον expecto, non improbo ἠρωας δὲ ἰορ, presertim cum
tu tantopere delectere: sed qualem velis, velim scire.
quod ad te antea, atq; adeo prius scripsi (sic enim ma-
uis tibi vere dicere) ad scribendum me fecisti acro-
rem. Ad tuum iudicium, quod mihi erat notum, addi-
disti Peducei autoritatē, magnam quidem apud te,
& in primis grauem. Enitar igitur, ne desideres aut
industriam meam, aut diligentiam. Vectenum (vt
scribis) & Faberium foueo. Clodium nihil arbitror
malitiose, q̄q; sceleste quidem egerit. De libertate reti-
nenda, qua certe nihil est ducius, tibi assentior, ita ne
Gallonia O hominem nequam: quid enim dicam ali-
ud? Cautū Marcellū, mi sic, sed nō tamen cautissimū.

tici. Gallo animo) Beroaldus emendat Gallonia. O hominem nequam. Galloniam vocat Antonii
Cicero, quare non video. Sed quod obiter dictum velim scribit Lilius de. ii. Pu. bello Gallis Hispanisq;
scuta eiusdē forme fuisse, dispares ac dissimiles gladios. Gallis prelongi sine mucronib⁹, Hispano pū-
ctim magis q̄ cesim aſueto petere hostē, breuitate habiles & cū mucronibus. Ante cetrīs arnati. Is gē-
tium harū habitus cum magnitudine corporū tum specie terribiles erant. O hominē nequā) Sic in
Philippicis precipue vocat Antonii. Quid enim dicā aliud) Alibi. O hominem nequam, quo enim
veriore nomine te appellem non habeo. in Antonium. Me sic) Scribe. Mi sic, subintellige videtur.

Anantiphos-
nesia.

Antonii Her-
culei.

Punctum
Cesim.

Propior epi- stola. Balbulus. Attributio. Attributa pecuniae. Tributum vnde. Trichari. Trichae. Extrichari. De officiis.

Propiori quid) Dic, Propioris quid respondeat. Propior epistola vocatur proxime scripta. Hispanienses) Quae a Romanis geruntur in Hispania. Non Hispaniensem librum mittam, inquit epigrammarius, sed Hispanum. Balbulus) Quidam legunt Balbulum hoc est Cornelium Balbum iuniorē. Sicilia) Alii Siciliam, alii Seleuceam scribunt, loca notissima. Ego Ciliam. Eccegerat enim in Cilicia Scaptius, ut in superioribus legere licet. Non qua Pappa) Solebat. Me omnia) Scribe, Te omnia. Quare ego statim) A te videlicet sciam. Eadem Cilia. Attributione) De pecunia quae ei attributa fuerat a Senatu, quae proprie attributa dicebatur, quod videtur soluebatur. Lege quae Varro & Plautus in Aulularia, & nos in Plauti commentariis. Cicero in calce Epistolae famil. De attributione ne conficiat, de representatione videbis. Attributa viduas ad equos emendos auctor est Livius lib. i. ab urbe condita. Attributa pecuniae ab antiquis dicebatur, quas nunc assignationes vernaculo verbo dicimus. Varro lib. i. de lingua Latina, Tributum dicitur a tribus, quae ea pecunia quae a populo imperata erat tributum a singulis proportionem census exigebatur. Ab hoc ea quae assignata erat, tributum dicitur. Ab eo quoque quibus attributa erat pecunia ut militi reddatur, Tributum gratia dicitur. Id quod tributum erat, res militaria dicitur. Cicero in 1. 2. v. b. Ne diutius teneat, pecunia attributa numerata est, praeterquam Quae in provincia. Quae verba exponit Aconius, Pecunia, inquit, attributa est, quae in stipendium militum de aerario a Tribuni gratia annuuntur quaestori solet. Cicero in Pisonem, Nonne festertium ceteris ac octogies ex aerario tributum Romae in quaestu reliquisset erat igitur proprie attributa pecunia ea quae Imperatoribus ad provincias euntibus assignabatur. Sed quodcumque negotium assignetur tributum hodie vocari potest. Trichatur) Impedit, turbat, quod qui faciunt, trichones appellantur. Trichae impedimenta. Cicero libro octavo Epistolae famil. Sic multis ac diu iudetur, atque ita diu ut plus benevolentiam in his trichis moritur. Extrichari) Materno libro. v. matheleos est explicare, sic. Extrichatis trigonis mixturae pariter & quadratis. Quod non quis) Quod non possit aliis nostrum facere. Perditi) O perditas spes nostras ac inanes quae antequam in portum venerint, in medio cursu frangunt. Philosophamus) Philosophamur. Quid aliud) Desideriosus ages. 1. 2. 1) Et de officiis, inquit, se amissa libertate scribere Cicero filio librum de officiis. Nicipamus) Pater filio) Scribere debet quae de officio. In vita enim agenda nihil efficimus crimine vacans quod sit officio procul. Extabit) Apparebit, non peribit. Molesti) Sunt. Myrtillo) Illud patrasse scelus.

Longiori epistole, superiorique respondi, nunc breviori propiorique quid respondeam, nisi eam fuisse dulcissimam Res Hispanienses valde bonae, modo Balbulum incolumem videam, subsidium nostrae senectutis. De Amiano, item quae me valde observat Vifellia, sed haec quidem humana. De Bruto te nihil scire dicis: sed in Ciliam venisse M. Scaptium, eumque non qua pompa, ad se tamen clam venturum, sciturumque te omnia, quae ego statim. Interea narrat eadem, Bassi servum venisse, qui nunciaret legiones Alexandrinas in armis esse, Bassum arcessi, Cassium expectari. Quid quaeris? Videtur Respius suum recuperatura, sed nequit ante. nostri horum exercitationem in latrocinio, & amecia. Dolabella vir optimus, etsi cum scribebam secunda mensa apposita, venisse eum ad Baias audiebam, tamen ad me ex Formiano scripsit, quas literas cum te balneo exiissem, accepi, sese de attributione omnia summa fecisse. Vectenium accusat, trichatur scilicet, ut homo talis, sed ait totum negotium Sestium nostrum suscepisse: optimum quidem illum virum, nostrique amatissimum: quaero autem quid tandem Sestius in hac re facere possit, quod non quis nostrum, sed, siquid praeter spem erit, facies, ut sciam: sin est (ut arbitror) negotium perditum, scribes tamen, neque ista res commovebit. Nos hic philosophamus, quid enim aliud, & τὰ πρὸ τῆς νουθετικῆς magnifice explicamus. προσφώνημι) Cicero. Qua de re enim potius pater filio: deinde alia, quid quaeris? Extabit opera peregrinationis huius. Varronem hodie, aut cras venturum putabant. Ego autem in Pompeianum properabam, non quo hoc loco quicquam pulchrius, sed interpellatores illic minus molesti. Sed perscribere quaeso, quae causa sit Myrtillo. Poenas quidem illum pependisse audiui, & satis ne pater vnde corruptus. Haec cum scriberem tantum, quod existimabam ad te orationem esse, praebui, quam

timeo, quid existimes. Et siquid ad me, quod non sit foras proditum, nisi Res recuperata, de quo quid sperem, non audeo scribere. VI. Calaed. literas accepi a Dolabella, quarum exemplum tibi misi, in quibus erat omnia se fecisse, quae tu velles, statimque ei scripsi, & multis verbis gratias egi. Sed tamen, ne miraretur cur idem iterum facerem, hoc causam sumpsi, quod ex te ipso coram antea nihil potuissim cognoscere. Sed quid multa: literas hoc exemplo dedi. Vale.

M. T. CICERO P. DOLABELLAE COS. S.

Ntea cum literis Attici nostri de tua summa liberalitate, summoque erga se beneficio certior factus essem, cumque tu ipse etiam ad me scripisses, te fecisse ea, quae nos voluissim, egi tibi gratias per literas his verbis, ut intelligeres nihil te mihi gratius facere potuisse. Postea vero, quae ipse Atticus ad me venit in Tusculanum huius unius rei causa tibi, ut apud me gratias ageret, cuius tuam eximiam quandam & admirabilem in causa Buthrotia voluntatem, & singulari erga se amorem perspexisset teneri non potui, quoniam tibi apertius illud idem iis literis declarare. Ex omnibus enim mihi Dolabella studiis in me, & officiis: quae summa sunt, hoc scito mihi & amplissimum videri, & gratissimum esse, quod perfeceris, ut Atticus intelligeret quantum ego te, quantum tu me amares: quod reliquum est Buthrotiam & causam, & civitatem, quae a te constituta est (Beneficia autem nostra tueri soleamus) tamen velim receptam in fidem tuam, a me etiam atque etiam tibi commendatam, autoritate, & auxilio tuo tutam esse velis. Satis erit in perpetuum Buthrotiis praesidium, magnaque cura, & sollicitudine Atticum, & me liberaris, si hoc oneris mei causa susceperis, ut eos semper a te defensos velis, quod ut facias te vehementer etiam atque etiam rogo. His literis scriptis me ad vultures dedi, quae quidem vereor, ne minio, ac caera tua pluribus locis notanda sint, ita sum μετέωρος, & magnis cogitationibus impeditus. L. Antonio male fit. Siquidem Buthrotiis molestus est. Ego testamentum composui, quod cum voles, obsignavi. Tu numos Arpinatum: si L. Fadius Aedilis petet, vel omneis redditio. Ego ad te alia epistola scripsi HS. CX. quae Statio curarentur: si ergo petet Fadius, volo reddi, videbantur praeter naturam, praeterque factum. Cum voles) Habebis, mittam. Obsignavi) Annulo septem signatores antiquitus testamenta signabant, vnde Iuuenalis, Signator falso.

Argumētū. CCCXXXI. PIVS. Ntea) Cicero's epistola ad Dolabellam teres ac rotunda peculiare principium habere debet, in qua Cicero Dolabellae causam Buthrotiam commendat, & inclitens epistole suae docet Atticum quantum rebus amici studeat. UT Eras) Dic literas. Tueri) Tanquam coetus & dulcissimas coepedes animi memoris, ut inquit Aristoteles. In fidem) In auxilium, protectione hodie barbare dicunt, ut Syraculsi Marcellorum, Bononia Antoniorum. Buthrotis) Dic Buthrotiis. Hoc beneficium tuum aeterna coepede Buthrotios alligabit. Hoc oneris) Hoc onus. Eos) Buthrotios. Συγγεῖς) Commarationes, compositiones. Minio ac caera) Atticus dubiis ac dilutis ex minio asterisco aut obelisco addebat, vel cera affigebat, qua significabat id ut accuratius adverteretur. Angelus Politianus vir elegantissimus. Miniatura caera substituit, quoniam libro sequenti Cicero scribit se miniaturas Attici subuereri. Medū est apud Hieronymum libro in Rufinum. in his verbis. Sed quod maioris est audacis in editio. ne. lxx. Theodotionis editio nem miscuit, asteriscos videlicet designans, quae minus ante fuerant, & virgulis quae ex situ perfuo videbantur apposita. In codice peruetusto, non minus, sed miniatulis scriptum est. Agnosco minus legi posse, sed miniatulis doctius, si eundem sensum reciditur, elegantia cultiori referuata, quae enim miniatura notantur, curta sunt & lacera. Μετέωρος) Suspensus ac dubius. Obseruavi) Missurus pro Buthrotiis. Alii qui non obseruavi legit sed obsignavi, ut Aldus nos, quod ut moros, sepe opportuna loquitur, nec testimonium habet vetusta lectio, sed testamentum, videturque significare se condidisse testamentum quoniam vergebatur in senium, morsque non tam naturalis appetebatur, sed multa immineret.

Fides. Syntaxes. Miniaturae. Hieronymus perperius. Methoros.

EPIST. AD T. P. ATTICVM

Philologia Sara

φιλόλογα) Amica ratio nis,rationabilia dicunt. Sa ram) Nomē propriū quod ad huc viget. De Q. Salonio Sa ra meminit L. i. v. bel li Macedonici. φιλοφρόνας Benigne Nihil cum istis) Cae sariānis agendū. Anīmū) Pusilli animi me tyrānicipu tant & exigui. Stomachari tātum tēpora posse simul ac velle. Stomachū) Indignati onem. Ad illud fanū) Tul liolae extruendum ac excitā dum de quo supra. Mode stior) Ad petendū. Nume ratur) Lege numerabit.

ASCENSUS

ASCEN. Regine nomi ne vbiq; antoniū significare videri possit, vel q; tyranno Cēsari se reginā exhibuit, vel q; iam tum eius in Cleopa tram amores innotescere cœ perant, sed quia suo nomine sepe Antonium nominat, ali um intelligendum arbitror. Post Calendarū sup. tempus aut scribe Calendas. Permutetur Athenas sup. transpor tandū: permutatio enim sic bat Romæ.

PIVS.

Argumentū. CCCXXXII.

Ciceronis filij mores.

TANDē) Seingēda a stu peri ri epistola. Gratā ter accepit Cicero lites ras a filio Athenis operā phi losophiæ dāte. περικλυτός vos) Denſe ac ipſiſſe scriptæ.

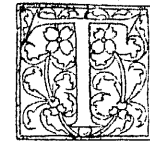
Qd id ipsum) Literas ite rare. Suū illud) Accisimos suos. i. simulationes, verecun de ac parce adulescentē lau dat. Ita fuit agendum vt ex perientia docuit. Impegit te mulētus scyphū temeto ple num in Agrippam. De quo Sidonius Apollinaris inſit. Loquētem Ciceronis filium populus Ro. nō agnoſcebat. Sed quod obiter dictū sit scri bit Athenens vitē prius res pertam apud Ætnā. Oreste us Deucalionis filius venit regnatum Ætnam, & canis eius forte in eo loco ramum euulſit, quem iussit defodī, vnde nata vitium germina, cenumq; a canis nomine ap pellauit, ex quo veteres Gre ci vites Oenas vocabant. Idē quoq; ex auctoritate Hellenici diait vinū apud Plithinā Ægypti ciuitatē fuisse repertum, ideo Dion Academicus Ægyptios Philœnos & Philopotas esse dicit. Vel) Auger.

Vitis primæ inuentio.

Oenos. Oena. Vini inuētio. Oenopotæ.

præter Fadūm nemini: apud me itē puto depositū. Id scripsi ad Erotē, vt redderet. Reginā odit, me iu re facere scit. sponſor promissorum eius, Amonius: quæ quidem promissorum eius erant φιλόλογα & di gnitatis meæ, vt vel in concione dicere auderem. Saram autē præterq; q; nefarium cognoui hominē, præterea in me contumacem (semel eum omnino do mi meæ vidi) cum φιλοφρόνας ex eo quærerem quid o pus esset: Atticum se dixit quærerē. Superbiam autē ipsius Regine, cum esset trans Tyberim in hortis. Acta eius commemorare sine magno dolore non pos sum: nihil igitur cum istis, nec tam animum me, q; sto machum habere arbitrantur. Protectionem meā (vt video) Erotis dispensatio impedit: nam cum ex reli quis, quæ Nonis April. fecit, abūdare debeam, cogor mutuari: quodq; ex istis fructuosis rebus receptū est, id ego ad illud Fanum sepositum putabam. sed hæc Tyroni mandauī, quem ob eam causam Romam mi si, te nolui impeditum impedire. Cicero noster quo modestior est, eo me magis commouet. Ad me enim de hac re nihil scripsit, ad quem nimirum potissimū debuit, scripsit hoc autē ad Tyronem, sibi post Ca lendarum April. (sic enim annum tempus confici) nihil datum esse, tibi pro tua natura semper placuisse, teq; existimasse: id etiam ad dignitatem meam per tinere, eum non modo per liberaliter a nobis, sed etiā ornate, cumulateq; tractari. Quare velim cures (nec enim tibi esse molestus, si per alium hoc agere pos sem) vt permutetur Athenas, quod sit in annuū sum ptum ei, scilicet Eros numerabit. Eius rei causa Tyro nem misi. Curabis igitur, & ad me, siquid tibi de eo vi debitur, scribes. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Andē a Cicerone tabellarius, sed meher cule literæ περικλυτός scriptæ, quod id ipsum perspicaciam aliquam significaret. Itemq; cæteri præclara scribūt. Leonides tamen retinet suum illud adhuc. summis vero laudibus Eroses, quid quæris? Vel verba mihi dari facile patior in hoc, meq; libenter præ beo credulum. Tu velim, siquid tibi ex Statio scriptū quod pertineat ad me certiorē me, facias. Narro tibi,

hæc loca venusta sunt, abdita certe: & si quid scribere velis, ab arbitris libera, sed nescio quo modo φίλος. Itaq; me referunt pedes in Tusculanum, & tamen hæc τοπογραφία ripulæ videtur habitura celerem satietatem. Equidē etiam pluuias metuo, si pronostica no stra vera sunt. Ranæ enim βιτροβόσσι. Tu quæso fac sci am, vbi Brutum nostrum, & quo die videre possim. Duas accipi postridie Iduum, alteram eo die datam, alteram Idibus. Prius igitur superiori, de Bruto, cum scies, de Consulū ficto timore cognouerā. Sica em̄ φίλος ὄργως ille quidem, sed tumultuosius ad me etiam illam suspicionem pertulit. Quid tu autē, tamē διδόμενα. Nullum enim verbum Siregio non placet. De Plectorio vicino tuo permolestē tuli, quenq; prius audiisse, q; me: de Siro prudēter. L. Antonium per Marcū Antonium fratrem (vt arbitror) facillime deterrebis auctoritate, vel vises nondum acceperas literas, nec cuiq; dederas, nisi L. Fadū Ædili: aliter enim nec caute, nec iure fieri potest. Quod scribis tibi deesse HS C. quæ Ciceroni curata sint: velim ab Erote quæras, vbi merces insularū. Arabionī de Sicio nihil irascor. Ego de itinere nisi explicato A. nihil cogito, quod idē tibi videri puto. Habes ad superiorem. Nunc audi ad alteram. Tu vero facis, vt omnia, vt Seruiliæ non desit, & Bruto. De Regina gaudeo te non laborare, certe etiam tibi probari Erotis rationes, & ex Tyro ne cognoui, & vocauī ipsum: gratissimum q; pollice ris Ciceroni nihil defuturum, de quo mirabilia Messa la, qui Lanuuiō rediens ab istis venit ad me, & meher cule ipsius literæ sic & φίλος ὄργως, & περικλῆς scriptæ, vt eas vel in agro sic audeam legere, quo magis illi in dulgendum puto. De Buciliano Sestium puto non moleste ferre. Ego, si Tyro ad me, cogito in Tusculanum. Tu vero quicquid erit, quod me scire par sit, statim. XVII. Calend. abibo. Et si satis videbar scripsisse ad te, quid mihi opus sit, quid te facere vellem, si tibi commodum esset, tamen cum profectus essem, & in lacu nauigare, Tyronē statui ad te esse mittendum, vt his negociis, quæ agerentur, interesset. Atq; etiam scripsi ad Dolabellam, me (si ei videretur) vel le proficisci, petiq; ab eo de mulis vecturæ itineris, & meis, tum intelligo te distentissimum esse, qua de Buthrotiis, qua de Bruto, cuius etiam ludorum suo rum curā, etiam administrationē suspicor ex magna parte ad te pertinere: vt ergo in eiusmodi re tribues nobis paulū operæ: nec enim multum opus est. Mihi

Abdita) Occulta. O latebras dulces (inquit Horatius) etiā si credis amœne. Arbitris) interpellatorib;. Nescio quo modo. Subde verbum φίλος hoc est amor Reip. gaudiis om nib; interpellat, nescit me patria, vt Vysslem i tacha amœnas latebras gustare, & οὐτὶ, quod aiunt, σιδῶ. In feri? amor Tusculani signifi catur non patrie, Ciceronē isthinc auellere. Referit pe des) Hinc Plinius Cæcilius, Ipsi me pedes in dietam tuā ducit. Cœcinit illi Albiano, Iuravi quoties rediturum ad limina nunq;

Cū bene iuravi, pes tamen ipse redit. Topographia) Loci pictura. Ripulæ) Et ri pe cespite viridi vestire. βιτροβόσσι) Rhetoricantur vel rhetorissant. Maro inter im mīnenētis pluuię signa posu it & hoc. Et veterē in limo ra ne cecinere querelā. Sonus ra narū in stagnis est apud Aris tophanē vrechebech co ax coax: videtur tacite signifi ficare illic cornicari poecua los quosdā paganos de senti na rituali. φίλος ὄργως) Perz amanter. διδόμενα) Data sunt. Nō placet) Tacere Si regium. Deterrebis) Ne Bu throtios oppugnet. Ciceroni) Filio. Curata) Prouisa acnumerata. Vbi) Sit, i quo occupauerit. Merces) Mer cedes potius hoc est pēsi: nes annuas vel semestres. Insu larum) Domorum & taber narū circa forum. Quæ sint insulæ in vbe superius a no bis multa. De Cicio) Causa Cicii. Ego) Nihil cogito de itinere proficisci Athenas ni si explicato id est expedito.

Topogra phia. Ripulæ.

Ranæ rheto ricantur.

Coax.

Insulæ.

Qua.

Referre accep-
ptum.

Res ad cedē) Ad arma ac tumultū omnia mihi vergere videtur. Referendū est acceptū) Ab ipsis ac-
cepisse te scias, huius molestie fuerūt auctores. Cato in quadam epistola ad Ciceronē, Tibi si referri acce-
ptum maus gaudeo. Cicerō Attico, Salutem meam benevolentiae tuę acceptā referre. In oratione pro
Cluentio, Voluit enim aliquid acceptū referre liberalitati suę. Plancus Ciceroni, Omne Cæsari acceptū re-
ferre possunt. Lilius, Familię Licinię acceptū referebant. Illud quidem) Deest hic verbū gręcū, quod
in priscis aut emendatis exemplaribus reperire nō potui, quo significabatur, difficile, vel nō definitū, im-
perfectū esse. ἀνεκτόν) Tole-
rabile. De armis) Imminē-
tib⁹ rem vergere ad cedem.

Schediasma.

Corā) Disputabim⁹. Theo-
phanes) Balbus. Ei de suis
rebus) Consiliū vel opē præs-
tare. Hoc ego qd sit) Quid
sibi velit Cicerō iuuenis. Po-
test aliquid) Noui moliri Quin-
tus. Σχεδίασμα) Nuperū
& nouitiū, ex tempore emer-
gens. Ille) Filius. De hoc
mecū) Dixit. Quidē ἀφα-
ρα nolim) Lege, quę ἀφα-
ρα hoc est ineffabilia velim. Ta-
ceri volo. Videbūt) Lege
videbāt. Subde verbū gręc-
cū, οὐδ' ἐν, illa verba, id est ni-
hil interpretationis erant su-
perscripte, nūc incuriose i co-
dicem translata. Voluit) Ve-
tus lectio, noluit. Septemuir)
Epulo, de quo Lucanus, Sep-
temuirq; epulis felix. De
Septemviro capitali a M. Tul-
lio in Antoniu. V. fit mētio.
De primo Gellius nocturnum
Atticarū lib. i. Dignus) Hoc
magistratu : quoniā semper
eius animus versatur in epu-
lis & patinis. Demea) In co-
dic: Beroadi legitur Caius.

Septemuir.

Humanus) Fieri q̄ ille in
causa mea fecit. Dolabellę
mādata) Supra dictū est Cice-
ronē Legatū Dolabellę ab-
iturū, illamq; legationē præs-
ponere legationi vortuę, cū
soluere vota in Reip. despera-
tione sit incongruū. Nunc in
eodem proposito persat, At-
ticum rogans Dolabellā ad-
eat, mādata Ciceroni nōnul-
la impetret, magna vel par-
ua, ne frustra Legatus esse vi-
deatur. Mihi aliquid) Ali-
cuius erunt vtilitatis māda-
ta Do abellę, & si Dolabellę
nihil p̄itura fuerint. Vel
quod Niceę nunciē) Aliq̄ ita
ordīnāt, mihi aliquid mādet
Dolabella, vel. i. saltē mandet Dolabella, qd Niceę nūciem, vt saltē illo nūcio Legatus Dolabellę videar.
Est enim Nicea nomē ciuitatis notissimę. Quis hęc) Subintelligere crederet vt serio Cicerō Legat⁹ Do-
labelle abiret. Anteno) Nomē propriū viri, ad quē sententiā sequenti scribebat Atticus. Nunc dubita-
re) Subintellige putas per interrogationē. Extrema) Desperata. Tyrannum) Cæsarem.

ASCEN.

ASCEN. Demea domi est. i. seuerus obseruator quid agamus, quidue dicamus aut scribamus, quo
præsente vix hircere audeamus, vt coram Demea Terentiano.

res ad cedem, & eam quidem propinquam, spectare
videtur, vides hominem, vides arma. Prorsus nō mihi
videor esse tutus, si tu aliter sentis, velim ad me scri-
bas: domi enī manere (si recte possim) multo malim.
Quidnam est, quod audiendum amplius de Buthro-
tiis? Stetisse enim te frustra scribis, quid autē se refert
Brutus? Doleo mehercule te tā esse detentū, & quod
decē hominibus referendum est acceptū, est illud qui-
dem, sed ἀνεκτόν, mihiq; gratissimū. De armis ni-
hil vidī apertius. Fugiamus igitur, &, vt ais, coram.
Theophanes quid velit, nescio. Scripserat enī ad me,
cui rescripsi, vt potui. Mihi autē scribit, venire ad me
se velle, vt ei de suis rebus, & quędam, quę ad me
pertinerent. Tuas literas expecto. Vide quęso ne
quid temere fiat. Statius scripsit ad me locutum secū
esse Q. Ciceronem valde asseuerāter, se hęc ferre nō
posse. certum sibi esse ad Brutum & Cassium trans-
ire. Hoc enim uero nunc discere aueo, hoc ego quid
sit, interpretari non possum. Potest aliquid iratus An-
tonio? Potest gloriam nouam quærere? potest totum
esse σχιδίασμα. Et nimirum ita est: sed tamen & ego
vereor, & pater conturbatus est. Scit enim quę ille
de hoc mecum, quę ἀφαρα velim: plane quid velit,
nescio, a Dolabella mandata habeo, quę mihi vide-
bantur & ἐπ'. Dic mihi, C. Antonius noluit ne fieri Se-
ptemuir? fuit certe dignus. Demea domi est, vt scri-
bis. Facies omnia mihi nota. Egi gratias Vecteno,
nihil enim potuit humanus. Dolabellę mandata
sunt quęlibet, mihi aliquid, vel quod Niceę nūciem,
quis enim hęc, vt scribis, Anteno? nunc dubitare
quenq; prudentem, quin meus discessus desperatio-
nis sit, non legationis? Quod ais, extrema quędam
iam homines de Republica loqui, & eos quidem vi-
ros bonos, ego, quo die audiui illum tyrannum in
concione clarissimum virum appellari, subdiffidere

Casurus est) Optimus quisq;. Beroaldus legit, es, vt ad Atticum tāq; ad principem optimatū referat,
& cum Attico ad omnes optimates. Nassa) Vimineo piscium excipulo, quam luculentis versibus Ita-
licus optime describit. Carteia) De Sexto intelligit, Alii Catina malunt, quę est in Sicilia. Carteia
iuxta Calpen, quam postea Zibalar Saraceni dixerunt, Dicta ab eisdem Tariffa. Hic etiam regnavit
Arganthonius, qui vt Plinius libro. vij. Nat. Histor. refert. cxx. vixit annos, vt Silius libro. iij. ccc.
Arganthonicas armat Carteia nepotes. Rex proauus fuit humani ditissimus æui

Nassa.
Carteia.
Zibalar.
Tariffa.

cepi. Postea vero q̄ tecū Lanauū vidī nostros tantū
spei habere ad viuendū, quātū accepissent ab Anto-
nio, desperaui. Atq; mi Attice fortiter hoc velim acci-
pias, vt ego scribo: genus illud interitus, quo casu-
rus es, scēdū duces, & quasi denūciatū nobis ab An-
tonio. Ex hac nassa exire cōstitui: non ad fugā, sed ad
spem mortis melioris. Hęc omnis culpa Brutū. Pom-
peium Carteia receptū scribis. Iam igitur cōtra hunc
exercitū. Vtra ergo castra? Media enim tollit Anto-
nius: illa infirma, hęc nefaria. Properemus igitur, sed
iua me consilio: vtrū Brūdusio, an Puteolis, Brutus
quidē subito, sed sapiēter πείρω &. Quādo enī illū? sed
humana ferenda, tu ipse eū videre non potes. Dū illi
mortuo qui vnq; Buthrotū venit. Sed acta missa. Vi-
deamus, quę agēda sint. Rationes Erotis, & si ipsum
nōdū vidisti & literis eius, & eo q; Tyro cognouit.
propemodū cogitās habeo. Versurā scribis esse faciē-
dā mēsu quinq;, id est ad Gal. Nouēb. HS. CC. in eā
diē ea de re numos quinq; donēt. Velim igitur, quo-
niā Tyro negat tibi placere: me eius rei causa Romā
venire, si faceres, nihil offenderes. Videas enim vnde
numi sint, mihi feras expēsū. Hoc video in presen-
tia opus esse. Reliqua diligētius ex hoc ipso requirā.
In his de mercedibus dotaliū prędiorū, quę si fideliter
Ciceroni curabuntur, q̄q; volo laxius, tamen ei
propemodum nihil deerit. Equidem video mihi quo-
q; opus esse viaticum: sed id ex prędiis, vt cadet, ita
soluetur. Mihi autē opus est vniuerso quidē. Esti mihi
videtur iste, qui vmbas timet, ad cędem spectare:

Terdenos decies emensis
belliger annos.
Contra hūc) Pompeium,
exercitū tyrāni ducēt. Vtra
ergo castra? Media) Neutra-
rū partū homines. Tollit
Nō permittit. Illa infirma)
Pōpeiana. Hęc) Antonia-
na. Vt) Scribe, vtrū. Brun-
dusio) Fugiam. Subito) Dis-
cessit. Sed sapiēter) Deest
verbum πείρω & patior ali-
quid, secerendū a superiori.
Dolor me affigit cū de Brutū
fuga cogito, vel patior aliqd
ob affectū ac desiderū Brutū.
Quādo illū) Videbo. su-
spira generosa. Tu ipse) Tā-
to tu infelicio qui Bruto oc-
currere non potes, refides enī
in vrbe. ego autē possum oc-
currere. Illi mortuo) Cæsari,
cuius Cōmentariis post mor-
tem causę Buthrotiq; damni
inflictum est. Missa) Subin-
tellige faciamus. Versuram)
Pōneratitiam pecuniam ac-
cipiendam ad vertēdum cre-
ditorem. Cadere) Accidere,
numerari oportere. Donēt)
Pro vsura paucorum dierū.
Vetus lectio debetur, habet.

Expensum
ferre.

Cadere.

Phasmata.

batur & tericulo, vt pueri credunt, immo nec pueri quidē nisi ii qui nondū aerē lauarunt. Phasmata
nū sint, in Dionis vita Plutarchus ambigit his verbis, Dion & Bruto Genius suū significauit interitū.
Vtriq; haud beneuolum sane phasma, sed metuendū se obtulit. Tametsi quidā talia prorsus tollentes
asserant, nulli sapienti simulacrum comparuisse vel Geniū. At puellos mulieresq; ac vecordes quosdā
ex imbecillitate homines in animi horrore aut corporis intēperie cōstitutos, inanes & alienas opinio-
nes attrahere, qui malū in se ipsis Geniū superstitionem habent. Qd si Brutus & Dion grauissimi viri
& sapientis studio decēti, ac nullā per affectionē morbūve aberrātes haud facile captabiles ab ipso ita dis-
positi fuere phasmate vt amicis ac familiaribus retulerint, haud scio an ex vetustissimis quēdā maxime
admirationis sermonē cogemur admittēre, q; viles quidā ac maligni demones cū viris bonis inuideāt,
eorū rebus gerēdis obstār, motus & perturbationes inducūt, virtutē cōquassant, ne cū stabiles integritq;
in honestate permāserint, post supremā vitę diē, meliorē illi sortē cōsequātur. Terentius in Eunucho,
Idē Menādri phasma nūc nuper dedit, Numinis subito visu percelli, est phasma. Attilius Fortunatian⁹
in libro q. Ars inscribit, citat Menādri in phasmate. Aliq; hęc ptē Ciceronis ad Brutū referūt ppter pha-
smatis historiā, qd videre solitus erat, & dein eū vīdit in Philippiis. Nōnulli de Cassio intelligūt q; vt Epi-
cureus spectra Catiana & idola frequentia videbat, de qb⁹ nos in Cōmentariis Lucretianis, & Cic. in Ep. fa.

Fortunatia-
nus.

Tamē explicata) Lege ex
prisca lectione, tñ nisi explicata.
cata. Ex eo) Tēpore. Illū) Antonii.
Antoniū. Illo) Statio vel Q. filio.
Certiorē) Veriorē, meraciorē.
Xenonē) Scribis meq; cōmēdas.
Probe) Facis. Qd scribo cū absōnes
ret) Eradēda hęc oīa. Dice-
re) De militibus qbus locus iste
erit obrnoxio. Hydritē) Alii,
Hydruntū, ciuitas notissima,
quā hodie Druntū vocāt. Πάρις)
Nauigatio. Sextus) Pompeius
occupet ista loca q ego abierim.
Exisse) Ad Brutum. Si expediet)
Negociū bonū erit. Citherius)
Antonius q Citherida hoc est
Arbuculā Mimam amabat, in cui
sinu, vt alibi Cicero tradit, mentē
mētiscq; deposuit. Vtro erit)
Cū quo nā erit. Quoad erit itegri)
Quado nauigabis? ante q nauiges,
semp integri est nauigare. Erit)
Sēper integri. Donec ad nauē)
Ero donec concēdemus. ὑπομνημα)
Cōmētariū. His) Locis, vel dic,
Hinc. Si tamē) Lege Sic tñ.
Scire) Debes, ideo fac vt scia.
Olympia) Celebrabitur. Cum
mysteria) Scribe, Quo mysteria,
Eieusmia) Scilicet. Vt tu scires)
Vt scirem scribendū est, nisi
exponis vt pro vtinā, vtinā vt
scites quo tēpore erit Olympia,
ac mihi indices, ne in eos dies
inci dat nauigatio mea. Dubitemus)
Nauigare, donec mihi Olympiorū
diem apertueris. ἑσπερογραφία)
Falso scriptū. Ludos) ἑσπερογραφία)
est spe stare ludos, tñ id tāq
grauiss mi hominis sit a me
petis. ἄπο τῶν ἀγῶν)
Absindilimū. Illos celebrari)
Principium clausule. Cōmissione)
Congressu ludos Mart. Cū iuue-
naie meo q me cōmittere tē-
tas. Illa) Epistola filii Ciceronis.
In vtrāq; partē) ver-
git, Prima Leo, postrema dra-
co, puerilis modo, modo viri-
lis. licet) Ex ingenitis in-
tellectu humano donis, quibus
ignicuis mens ad superiora
nititur euolare, quę gemine
sūt a Platonicis posite, quas
Naro geminas cōiūbas appellauit,
q. Æneę duces

Cōmissio

Mentisale

tamen nisi explicata solutione, non sum discessurus,
Sic ne autē excitata, nec ne, tecū cognoscā. Hanc pu-
taui mea manu scribendā. Itaq; feci de Fadio, vt scri-
bis. Vtiq; nulli rescribas velim hodie. Narro tibi
Quintus pater exultat letitia, Scripsit em filius se id
circo profugere ad Brutū voluisse, q cū sibi negociū
daret Antonius, vt eū Dictatorē efficeret, præsidium
occuparet, id recusasset. Recusasse autē se, ne patris
animū offenderet. Ex eo sibi illū hostē. Tū me (ingr)
collegi verens, nequid mihi ille iratus tibi noceret, pa-
tri scilicet. Itaq; eū placavi, & qdē. CCCC. M. certa,
reliqua in spe. Scribit autē Staius illum cum patre
habitare velle. Hoc vērō mirū, & id gaudet, quem tu
illo certiorē nebulonem? ἀρχὴν vestrā de re causam
deliberationis probo. nihil erā suspicatus de tabulis,
ἀκατάσχετος restitutam arbitrabar. Quę differs, vt mecū
coram, expectabo tabellarios, quod voles: tenebis em
eos occupatos. Quod ad Xenonem probe. Quinto
scripsisti te ad eū literas misisse: nemo attulerat. Tyro
negat iam tibi placere Brundisium, & quidem dicere
aliquid de militibus: At ego iam destinā Hydrun-
tem quidē, mouebant me tuę quinq; horę. Hic autē
quando πῶς? sed videbimus. Nulla a te. XI. Calē.
quippe quid enim iam noui? Cū primū igitur poteris,
venies: ego propero, ne ante Sextius, quem aduentare
aiunt, Gratulor nobis Q. Filium exisse. molestus nō
erit. Pansa bene loqui credo. Semper enim consun-
ctum esse cū Hircio scio, amicissimū Bruto & Cassio
puto. Si expediet. sed quando illos videbit? inimicum
Antonio: quando, aut cur? quousq; ludemur? Ego
autē scripsi Sextium aduentare: non quo iam adesset,
sed quia certē id ageret, ab armisq; nullus discederet.
certē si pergit bellum paratum est. Hic autem noster
Citherius, nisi victorem, neminem victurū. Quid ad
hęc Pansa? vtro erit, si bellū erit? quod videtur fore.
sed & hęc, & alia coram. Hodie quidem (vt scribis)
aut cras. Mirifice torqueor, sine dolore tamē, sed per-
multa mihi de nostro itinere in vtrāq; partem occur-
runt. Quousq; inquires? quoad erit integrum. Erit
autem vsq; dum ad nauem. Pansa vero si scripserit,
& meam tibi, & illius epistolam mittam. Siliū ex-
pectabam, cui ὑπομνημα, compositum: siquid noui,
ego literas misi, ad Brutum, cuius de itinere etiam ex
te velim (si quid scies) cognoscere. Tabellarius quē
ad eum miseram, ex itinere rediit. VIII. Calenda-
rum, & Seruilia dixit eo die Brutum his profectum,

sane dolui meas literas redditas non esse. Silius ad
me nō venerat, causam composuit, eum libellum tibi
misi. Te quo die expectē, velim scire. De meo itinere
varię sentētię. Multi enim ad me: sed tu incūbe queſo
in eā curā, magna res est. An probas, si ad Cal. Ianu-
arii cogitamus? meus animus est æquus: sic tñ, vt nihil
offensionis sit, & tu etiā scire, quo die Olympia quo
mysteria scilicet, vt tu scires casus, cōsiliū nostri itine-
ris iudicabit, dubitemus igitur. Hyberna enim nauig-
atio eo odiosa, eoq; ex te queſserā mysteriorū diem.
Brutum (vt scribis) visum iri a me puto. ego hinc
volo pridie Calendarū. de Quinti negotio video a te
omnia facta: ille tamen dolet dubitās vtrū morē ge-
rat Leptę, an fidē infirmet Siliū Mandibili. L. Pisonē
vellem exire Legatū. ἑσπερογραφία) velim scire, quid sit.
Tabellarius ille, quē tibi dixerā a me ad Brutū mis-
sum in Anagninū, ad me venit, ea nocte, quę proxima
ante Calen. fuit, literasq; ad me attulit, in quibus
vnū alienū summa tua prudētia, id est illud, vt spectē
ludos suos. rescriptū scilicet: primū me iam profectū,
vt integrū sit: de me ἑσπερογραφία) me esse, qui Romam
omnino post hęc arma, nō acceſserim. Neq; id tā peri-
culi mei causa fecerim, q dignitatis: subito ad ludos
venire: Tali enim tēpore ludos facere illi honestū est,
cui necesse est spectare. Mihi, vt nō est necesse, sic ve-
nire nec honestū est. Equidē illos celebrari, & esse q
gratissimos mirabiliter cupio, idq; ita futurū esse cō-
fido, & tecum ago, vt iam ab ipsa cōmissione ad me,
quēadmodū ii ludī accipiātur: deinde omnia, reliquo-
rū ludorum dies singulos prosequare. Sed de ludis
hactenus. Reliqua pars epistolę, illa nāq; in vtrāq;
Sed tamen nōnullos interdū iacit igniculos virileis,
quod, quale tibi videretur, vt possis interpretari, misi
ad te exēplū epistolę, q̄q; mihi tabellarius noster dixit
rat, tibi quoq; se attulisse literas a Bruto: easq; a Thu-
sculano esse delatas. Ego itinera sic composueram, vt
Non. Quintil. Puteolis essem: valde em festino, ita tñ
vt quātū homo possit, q̄ cautissime nauigē. M. Æliū
cura libera. Vis me pauca spe in extremo fundo, &
eos qdē subterraneos seruitutis apud talē qd habitu-
ros: id me iā nolle, neq; mihi iā esse tāti: sed (vt mihi
dicebas) q̄ lenissime potius, vt cura liberemur, q̄ vt
me succēdere aliq; suspicetur. Idē vt de illo Tulliano

fuerit inueniendi ram/ aut
rei. Geminas alas accipiunt
Neoteri Platonici geminū
instinctū menti ingenitū, ad
signa animū eleuantē, in in-
tellectū qdē instinctū ad diui-
nū verū, in voluntate instin-
ctum ad diuinū bonum pro-
vitiibus conuertentem. His
vero remissis e celo labi ani-
mā Pythagoricis placet. aut
planius, animę alas cōtem-
platiuam intelligamus vir-
tutē atq; itē moralē, quas ve-
ritatis diuinarūq; recti contē-
platione ac intuitu recupe-
ret: quēadmodū terrenorū ap-
petitione, atq; caligine amitte-
rat. His alis. i. colūbis cōmitē-
tibus erigit mens ad sapiētīā,
auri nomine sepius significa-
tā. Sed & a Venere mittunt
quia amor diuinorū eximius
alīs prestat alimēta, qbus sur-
rigimur, mox & in deū trās-
imus. Argonautis datur tan-
tum vna columba, quoniam
illi prudentiam tantum hu-
manam appetiuere. Ignicu-
los) Indicia. Cōposueram)
Peregrinari instituerā. In
extremofundo) Natara. Pro
uerbiū hoc in eū intorqueſ,
qui vult nos ingredi max-
imū periculū sine spe premiū
tāq; exitus. Subterraneos)
Tanq; in fetos. Seruitutis)
Qui nos i seruitutē trahit.
Apud tale quid) Ad turrim
tartarē, vbi leua malorum
Exercet poenas. Habituros)
In æterno carcere. Liberes)
Lege, liberemur. Aliquid)
Dic aliquis, ne aliquis suspi-
cetur me cū indignatione ab
vrbe discedere, potius summa
cum lenitate ad octium amo-
re peregrinandi facessere.)
ASCENſus. Vis me pau-
ca spe in extremo fundo.
Ego sic intelligo vt alludat
ad fabulā quę dicit, vt tangūt
Satyrę, mortalibus, ablati
ceteris bonis a Diis in imo
fundo relicta spē: speram? n.
vsq; ad extremū vitę. Ordo
ergo est, vis me frui aut vti,
spe pauca sup. derelicta, aut q̄
est in extremo fundo pyxi-
dis Pandorg. nota est in Cō-
mētariis in Horatiū fabula:
Cicero. Lego etiā apud talem,

ASCENſus

sed locus hic data opera obscurus, vt quē solū Atticū intelligere cupierit
de quali scripserat Atticus, vt sit, habituros aliquid seruitutis apud talem.

Malitia.

Cupido libero) Scribit Beroaldus. Cupido libere. Malitia) Cauta virtus, in bonam partē vt Marcellus probat, ac Plautus in Aulularia, qui dixit mala malitia, quoniam est vocabulum meson. Tullius) Passus sum fieri a vicino quāuis luminaria illa domui nostrae noceant, de quibus plurima apud iurisperitos disputatio. Beroaldus, Tullius scribit, vt illa luminaria Tulliana fuerit. Media) Per media, vt pars nobis, pars illi seruiat. Prisci codices habent nodū. Cur Cere) Beroaldus vnicā distinctionem hanc esse vult, & Cere) scribit. Videris) Sectida correpta prouideas. Mancipio dare) Solenniter diuendere. Modū) Scribēdo quo rebus turbidis vtimur. Prisci codices modū habent, hoc est difficultatem quā estuo.

PIVS.

Argumentum. 333. ESTIVS Intuiste querit. Atticus a Cicerone discens lacrymauit, quā indignē fert Tullius. De Gloria pollicetur se aliquid scripturū. Statuas optat. De Quā filii turpitudine. De Planco ab Buthrotis eiecto. GAUDEO) Sequētrāda ac auellēda a superiori epistola. πένυ (Πλοσόργως) Valde amāter ac indulgēter. Puteolis) Nātigauit Puteolis Cicerō. Vi distet) Subintellige me. Excudā) Elaborabo. Aliquid) Subde fecutus Aldi iudiciū πένυ Πλοσόργως. Bacchide) Mimalonide. Modo) pauloante, subintellige vidē. Βελύσσι) Vespere, hora qua solūtur boues, sero. Αμμη) Nullus tu quē domū) Subintellige iueris, nullus ponit pro nō. Maximā) Subintellige diligentiam. Meis) Et meis. Decimo) Decimo Bruto. Scutū abijcere) Destere a bello, quod qui faciūt proiciētes arma ac scutū & fugiētēs, rhipaspides appellantur, in quos Apuleius in Asino, Iuriscōsulti ac Plutarchus in Catoe, Grecarū legū latores hominē scutum abiliētē poena afficiūt. Qui vero aut gladiū aut hastam,

Bulyssa. Amechania.

Nullus.

Scutū abijcere.

Rhipaspides.

cupio libere, cū Cassellio loquare. parua res est, sed tu bene attēdisti. nimis callide agebatur. Ego autem, si mihi imposuisset aliqd, quā pene fecit, nisi tua malitia affuisset, animo iniquo tulissem. Itaq, vt erit, rē impediti malo. octauā partē tui luminariū: mediā abstrahere memineris. Cere) videris) Mancipio dare ad eā summā, quē sub p̄cone fuit maximā, id opinor esse CCC.LXXX. Noui siqd erit: atq; etiā, siquid prospicies, quod futurū putes: scribas ad me quāsepiissime velim. Varroni, quē admodū tibi mādaui, memineris excusare tarditatē literarū mearū, & modū istum. M. Ennius quid egerit de testamēto: curiosius em facias me velim certiore. Ex Arpinati. VI. Non. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

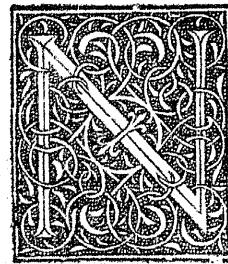
Audeo id te mihi suadere, quā ego mea sponte pridie fecerā. Nam cū. VI. Non. darē ad te eidē tabellario: dedi etiā ad Sextiū scriptas πένυ Πλοσόργως. Ille autē, quā Puteolis prosequitur, humane, quod queritur, iniuste. Non em ego tā illū expectare, cū de Cosano rediret, debuī, quā ille aut nō ire ante, quā me vidisset, aut citius reuertī. Sciebat em me celeriter velle p̄ficisci, se seq; ad me in Thusculanū scripserat esse verurum. Te, vt a me discesseris, lacrymasse, moleste ferebā: quā si me p̄sente fecisses, cōsiliū totius itineris fortasse mutassēs. Sed illud p̄clare, quā te cōsolata est spes breui tēpore cōgrediēdi, quē quē expectatio me maxime sustētat. Meq; tibi literē nō deerūt. De Bruto scribā ad te oīa. librū tibi celeriter mittāt. ibi de gloria excudā aliqd πένυ Πλοσόργως quā lateat in thesauris tuis. De Plāco Mēmio Attica iure q̄ritur. Quā me de Bacchide statuarum coronis certiorē fecisti, valde est mihi gratū, nec quicquid posthac nō modo tātū, sed ne tātulū quē p̄terieris. Sed de Erote & Metio meminerō, & de oibus, quē te velle suspicor. Modo turpē sororis tuę filiū cū hęc scriberē. Aduētabat autē Βελύσσι cōenātibus nobis. Ego, vt ad te pridie scripserā, Nōnis cōstitui venire in Thusculanū. Ibi igitur quotidie tuas literas expectabo: & maxime de ludis: de quibus etiā ad Brutū tibi scribēdū est, cuius epistole, quā interpretari ipse vix poterā: exēplū pridie tibi miseram. Atticē meq; velim me ita excuses, vt oēm culpā in me trāfferas: & ei tñ cōfirmes, me minime totū amorē ab ea mecū abstulisse. Brutū ad te epistolā misī. Dii boni quāta Βελύσσι cognosces, cū legeris. De celebratio) ne ludorū Brutū, tibi assentior. Ad M. Aeliū nullus,

tu quē domū, sed sicubi iciderit. de Tulliano semisse maximā adhibebis, vt scribis, quā cū Cosiano egisti, optime: quā nō solū mea, verū etiā tua expedis, gratū. Legationē tibi p̄bari meā gaudeo, quā promittis, Dii faxint. Quid em mihi meis iucūdius? Sed istā, quā tu excipis, metuo. Brutū cū cōuenero, perscribā oīa. De Plāco, & Decumo sane velim Sextū scutū abijcere. de Mūdo siqd scies. Rescripsi ad oīa: nūc nostra accipe. Q. Filius vsq; Puteolos venit mirus ciuis, vt tu Fauiōnū, Afiniū dicas. & quē duas ob causas, & vt me cū, & Βελύσσι vult cū Bruto & Cassio. Sed tu quā ais? Scio. n. te familiarē eē Othonis. ait hic mihi, Iulīā nō velle ap̄lius ferre. Cōstitutū. n. esse diffidiū. Quāsiuit ex me pater qualis esset fama, dixi sane me nihil audivisse. Nesciebā. n. cur q̄reret, nisi de ore & patre. sed rursus inquā: at ille, filiū velle. Tū ego, et si Βελύσσι, tū negaui. putauī illa esse vera (Cicerō) hoc est enim huic nostro nihil p̄bere. Illa autē Βελύσσι ego tñ suspicor hūc, vt solet, hallucinari: sed velim q̄ras. Facile autē potes & me certiorē. obsecro te quā est hoc? Signata iā epistola. Formiani qui apud me cenabāt, Plācū aiebāt, hinc Buthrotū pridie quā hoc scribebā, id est. III. Non. vidisse demissum sine phaleris, seruulos autē dicere eū & Agripetas eiectos a Buthrotiis. Ma) cte. sed amabo te, perscribe mihi totū negociū. Vale.

M. T. CICERONIS

Epistolarum Ad T. Pomponiū Atticū LIBER. XVI.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

ONIS Quintilibus veni in Puteolanum iens ad Brutū, in Nefide hęc scripsi. Sed eo die, quo veneram, cenanti Eros tuas literas, ita me nobis in aliis? de istis mehercule. Sed stomachari totum diem licet, quicquid ne turpius, quā a Bruto nil. Redeo ad meū igitur,

tantū tā pauca milia a Parthenope vsq; Puteolos. Itaq; quo celerius euaderē, p̄tinus p̄ altū ad Nefidā direxi p̄citurus oēs sinus. Plinū in 19. genus asperagi, inqt, quā in Nefide Capaniē insula spēte nascit, iōge optimū existimā Hortēsiū. Papinū in 2. Sytiarū id quā Lucanū elegāter exp̄ssit, adeo vt a Lucano mutatus esse videat. Sic. n. ait, Inde malignū Aera respirat pelago circūflua Nefis. Et in tertio inqt, Sytiacq; quā fixā pelago Nefida coronat. Lucani versus hic est, Tali spiramine Nefis. Geographi, quod miror, istius insule nō meminerūt. Exhalat aera foetidū & pestilentem, vnde ab Lucano sciēter additum, Tali spiramine. Nam, vt Strabo, ois ille fere Campaniē tractus sulfurosus fuit & ignitus, & pluribus in locis exhalatiōes pestiferas emittebat. Tuas literas) Subintellige attulit. Quicquid ne turpius) Factum ne vñ est quid turpius quā factum est Bruto, cui pro diuinis gestis nihil indultum est.

E iii

Locus Atticis.

Scopos.

Hallucinari.

PIVS.

Nefis.

Agripetae. Diomachi. Clytomachi. Enomatia.

Ἐλθω μὲν) Concedamus, nauigemus. Nihil vidi) Quod me retinere debeat. Agripetas) Argar...

Leros. Chronoleri senes.

Ἐλθω μὲν. Nihil vidi. Sed quid est queso, q Agripetas Buthroti cocifos audio? Quid aut Placus ta cursum?

Abundare non debent scholastici.

Rationes explicetur) Reliqui mittat vsq ad summam ccx. milia. Ob ius) Beroaldus legit obitus. In rationib filij qui annuū sumptū habet du...

Affatim.

Affatim prorsus) Abundanter omnino filio, ac satis essent. lxxij. festeria, ego minime parcus addidi ad usq superiorē summā. Xenonē) Qui pecuniā Attici iussu Ciceroni filio ministrabat: subintellige...

Catacermatizon.

Comune gaudium) Effet. Is) Quintus iuuenis. Hinc) Discedet. Attributionē) Attributū, ac st...

CONCIOS non fuisse Agripetas nūc refert, quiniū iugū subisse Buthrotios, eorūq agros fuisse diuisos. Que fuerit causa Buthrotia lege in calce huius. xvi. libri Epistolam Ciceronis ad Plancū, ac ad Capitonem. CVM multis aliis) Incōmodis. Constituisse) Diē prefixisse. Imprudēter)

Comode enim gaudium: sed ego nihil dico amplius. Is hinc. III. Iduū. At enim attributionē in Idus: se autē vrgeri acriter. Tu ex meis literis quomodo respondeas: meditare. Plura, cum & Brutū videro, & Erotē remittam. Atticē meē excusationem accipio, eāq amo plurimū, cui & Pylia salutem. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Exto Iduū duas epistolas accepi: vnam a meo tabellario, alterā Brutū. De Buthrotiis longe alia fama in his locis fuerat: sed cum multis aliis hoc ferendū. Erotē remisi citius, q constituerā, vt esset cū Hortensio: & quia equitibus quidē ait se Idibus constituisse. Hortensius vero imprudēter. Nihil enim debetur ei, nisi ex tertia pōsione, q est Calendis Sextil. ex qua pōsione ipsa maior pars est ei soluta aliquāto ante diē. Sed hęc Eros videbit. De Publico autē quod perscribi oportet, moram nō puto esse faciendā: sed, cū videas quātum de iure nostro decesserimus: quid heres? HS CCCC. si in præsētia soluerimus, reliqua rescribamus? Loco quē in eo (si tibi videbitur) poteris tū comodū nostrū expectare iubere, cū tanta sit nobis iactura facta iuris. Sed amabo te mi Attice, vides ne q blande? Omnia nostra, quoad eris Roma, ita gerito, regito, gubernato, vt nihil a me expectes. Qz enim reliqua satis apta sunt ad soluendū, tamē sit sepe, vt ii, qui debēt, nō respōdeāt ad tēpus. Siquid eiusmodi acciderit, nequid tibi sit fama mea potius: nō modo versura, verū etiā vēditione, si ita res coget, nos vindicabis. Bruto tuę literę gratę erāt: fui enim apud illū multas horas in Neside cū paulo ante tuas literas accepissem, delectari mihi Tereo videbatur, & habere maiorem Accio, q Antonio gratiam. Mihi autē quo letiora sunt, eo plus stomachi & molestię est, populū Romanū man⁹ suas nō in defendēda Rep. sed in laudando cōsumere. Mihi quidē vidētur

Vēditionis) Lege, vēditionibus. Vindicabis) Alleres famę. In Neside) Scribendū, in Neside. prima & secūda intēta profertur apud Papinū, de qua Campaniē insula multa scitu digna superius attigimus.

PIVS

Locis in Philippicis.

Scribere. Rescribere.

Versura. Vertere.

Istorū animi Tyrannicorū. Integrū esset) Arbitrarū mihi abire vel redire, si modo infamis esset abitus. Aculanū) Quidā codices habēt, Herculānū, portū videlicet notissimū. Alij in Calenū, Capanū vnde vina preciosa. Reliqua) Itineris vestigia. Curo) Scire laboro. Oppio) Scripsi magna spe elatus. Hyematū) Lege hyematurū. ducturum hyemem. Sepissime) Mitte. De rebus minus necessariis) Scribe, per nūcū oblatitū. De necessariis extrude tabellarū. Domo mittito) Emitte ac extrude domestīcū tabellarium grēcū, Heraclidion nomine, vel animi presentia Heraclidion, quasi dicas Herculem parū appellatum. Adorie-

Libri de gloria.

Eclogarū.

ASCENSUS

PIVS.

mur) Appellemus. De gloria) Libros duos quos cum Franciscus Petrarca, vt in quadā epistola fatetur, inuenisset, vt thesaurū inuētum custodiebat, mox per incuriā a sene, q oppignauerat, amissos dolet. Eclogarū) Sermo cinatores, vel auditores. ῥῶλον, hoc est sermonum. Etiam atq; etiam) Placere libellos de gloria.

ASCENSUS) Sunt qui Asculanū vel Asculanū, agrū legāt, estq; Asculanū Picini vrbis.

Argumentum. 336. REIPVBLICÆ occasum Cicero videt & Atticū pariter, quare ad occisū se parāt. Dicedere Italia cupidus multis de causis quas inserit cruciatur. De Sexto Pompeio nonnulla. De Brutis, De Bruti in nauigando tarditate. Quintū cōmendat Q. Fratris filiū. Epistolarum ad Atticū nullum esse volumē. De itinere suo. Tādem rogat vt noia sua expediat.

TV VERO) In codicibus antiq; post epistolā superiorē ponitur ille epistolę ad Atticū, ad Planū & Capitonē, q sunt in fine huius libri. Incipit epistola lucidissimas tuas legi literas. Manū dedisti) Permissisti te ab Antoniovini. Ouidiū) Scribe, dabit victas ferreus ille manus. Vitro) Ponit p vterius, etiā in hoc loco. Memini me apud Senecā legisse, ni fallor, quendā in aula consensisse, causam interrogatū respōdisse, iniurias accipiendo & gratias agēdo.

Vltra.

Aulicis vt vita pducēda.

Syntagma. Retractatus.

Archetypus.

Si quid agis) Hoc age, oculū amplectere. Munusculo) Meo. Opinione tuā) Aderit Eros cum munusculo. ἔρως τρυφῆ) Cōmētū, cōp ostionē. Retractatus) Defacatus, absolutus, a me magis elaboratū. ἀρχέτυπον) Exemplar de quo vel Satyricus nō tacuit, Et iubet Archetypus pluteum seruare Cleanthas.

Istorū animi incēdi etiā ad representandā improbitatē suā. sed tamē dūmodo doleāt aliqd, doleāt quidā liber. Cōsiliū meū quod ais quotidie magis laudari, nō moleste fero, expectabāq; siquid de eo ad me scriberes. Ego em̄ in varios sermones incidebā. quinetiā iccirco trahebā, vt q̄ diutissime integrum esset. Sed quoniā furore illo extrudimur, Brundisium pergere cogito. Facilius em̄ & exploratior deuitatio legionū fore videtur, q̄ piratarū, q̄ apparere dicuntur. Sestius VI. Idū expectabatur: sed nō venerat, quod sciam. Cassius cū clavicula sua venerat. Ego, cū eum vidissem. V. Calēdarū in Pōpeianū cogitabā, inde Asculanū. nosti reliqua. De Tucia ita putarā. De Emetio nō credo, nec tamē curo plus, q̄ tu, Planco & Oppio scripsi eqdē, quoniā rogaras: sed, si tibi videbitur, ne necesse habueris reddere. Cum em̄ tua causa fecerint omnia, vereor, ne meas literas superuacaneas arbitretur. Oppio qdē vtiq; quē tibi amplissimū cognouit: verū, vt voles tu. Quoniā scribis hyematurum te in Epeiro, feceris mihi gratū, si ante eo veneris, q̄ mihi in Italia te authore veniedū est. Literas ad me, q̄ sepissime, sed de rebus minus necessariis aliquē nactus. si autē erit qd maius, domo mittito ἡρακλείδιον, si Brūdisiū salui, adorie mur. De Gloria misi tibi, custodies igitur, vt soles, sed notetur eclogarū, quos Saluius bonos auditores nactus, in conuiuio dūtaxat legat. mihi valde placent, malle tibi. Etiā atq; etiā Vale.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

V vero sapienter. Nūc demū em̄ rescribo his literis, quas mihi misisti cōuēto Antonio Tiburi. Sapiēter igitur q̄ manus dedisti, q̄q; etiā vltro gratias egisti. certe em̄, vt scribis, deseremur ociosus a rep. q̄ a re familiari. Q; vero sine munusculo scribis te magis delectari ocio, siqd agis, addis mihi scribēdi alacritatē. Q; Erorē nō sine munusculo expectare dicis, gaudeo nō sefellisse eā rem opinionē tuā: sed tū idē οὐδραγμα misi ad te retractatus, & qdē ἀρχέτυπον ipsum crebris locis inculcatū & relectū. Hūc tu

tralatum in Macrocollā, lege in Arcano cōiuius tuis, sed si me amas, hilaris & bene acceptis, ne in me sto machum erumpāt, cum sint tibi irati. De Cicerone velim ita sit, vt audiūmus. De Xenone corā cognoscā, q̄q; ab eo nihil arbitror, neq; indiligenter, neq; illibera liter. De Erote faciam, vt mandas, & ea quę scribis, ex Saufeio & ex Xenone cognoscā. De Q. fratre gaudeo tibi meas literas prius a tabellario meo, q̄ ab ipso redditas: q̄q; te nihil sefellisset, verumtamen expecto, quid ille tecum, quid tu vicissim. Nec dubito, quin suo more vterq; sed per eas literas Curium mihi spero redditurum, qui quidem, & si per se est amabilis, a meq; diligitur: tamen accedit magnus cumulus commendatione tua. Literis tuis satis responsū. Nunc audi, quod & si intelligo scribi necesse non esse, scribo tamen. Multa me mouent in discessu, in primis me hercule, q̄ disingor a te: mouet etiam nauigationis labor, alienus non ab ætate solum nostra, verum etiā a dignitate, tempusq; discessus absurdum. Relinquemus enim pacem, vt ad bellum reuertamur, quodq; temporis in prædiolis nostris, & belle edificatis, & satis amcenis consumi potuit, in peregrinatione consumemus. Consolantur hæc, aut proderimus aliquid Ciceroni, aut quantum profici possit indicabimus: deinde tu iam, vt spero, & vt promittis, aderis: quod quidem si acciderit, omnia nobis erunt meliora. Maxime autem me angit ratio reliquorum meorum, quę quanquam explicata sunt, tamen, quod & Dolabelle nomen in his est, & attributione mihi nomina ignota, conturbor: nec me vlla res magis angit, ex omnibus. Itaq; non mihi videor errasse, q̄ ad Balbum scripsi apertius, vt siquid tale accidisset, vt non concurrerent nomina, subueniret, neq; tibi etiam mandasse memor fui, vt siquid eiusmodi accidisset, cum eo communicares, quod facies, si tibi videbitur: eoq; magis, si proficisceris in Epeirum. Hęc ego conscendēs e Pōpeiano tribui actuariolis. decemscalmi. Brutus erat in Neside, etiam nunc Neapoli Cassius, & quid amas Deiotarū? & non amas Eram? qui, vt Blesamius venit ad me, cum ei præscriptum esset, ne quid sine Sexti nostris sententia ageret, neq; ad illum, neq; ad quenq; nostrum retulit. Atticam nostram cupio suauari, ita mihi dulcis salus visa est per te missa ab illa. Referes igitur ei plurimā salutem: itemq; Pylię dicas velim, ita vt heri tibi narraui, vel fortasse hodie. Quę enim altero die se aiebat in Nesida. VIII. Idūm ibi Brutus, q̄

Tralatū) Trālatū, trāspōsitū. Et in macrocollā) Copiā latiuā erade, ac scribe i macrocollā. Quę sit illa relege superiora. Bene acceptis) Saturi. Querit Romulidę saturi quid dīa poemata narrent. Stomachū) Indignationē aiunt em̄ rixā a famelico q̄ri. Suo more) Illo acri ac acer bo, Tu miti & didalico. Aderis) In Epirū cōsequeris. Reliquorum) Debitorum non oino expūctorū sed ex parte, quod q̄ facit reliquorū iuriscōsultis appellat. No mē) Debitū. Debebat adhuc Dolabelle partē. Attributio ne) Decimis militaribus vidiuis & dotatis nobiliū viroz publice impositis, quę res Ciceronē etiā proptervxorē egregie dotatā tāgebat. No mīna ignota) Quā rōia nec noui nec aio capere possum & cōsequenter metas imponere. Nō cōcurrerēt noia) Ne creditores omnes cōuolaret ac cōcurrerēt, simul petentes reddi suū, qd fit quandoq; cū fuga arripitur, vel est incognita profectio ab vrbe. Cōcurrent) Expone cōfluere, coinciderent noia soluenda. Conscendens) Nauigans. Tribui) reddēda tibi. Actuariolis) Remigibus nauicularum, quę vocantur actuaria vel actuariola. Decemscalmi) vna d'ctio, quę actuario la decemscalmis hoc est remis agebatur. Scalmus, vt supra lignum crenatū ac fenestratū in apsidē capiens remū vt facilius ac solidius impellatur. Plutarchus in P. Aemili vita, naues omnes ligurib; ademit, nec nauigiū supra triscalmū eis reliquit. De interscalmio natus fit mētio a Polione lib. i. Cicero lib. iii. Officiorū, Cannius scalmū nullū videt. Thucydides lib. ii. hist. de scalmio in eadē significatiōe meminit. Veside) Scribe Neside vt supra. Sexti) Lege Sestii. nisi de Sexto Pōpeio placet intelligi. Suauari) Osculari. Dissuauari in epistolis famil. vnde suatiā & suatiola pro osculis. Catulus, Suauiolum dulci dulcius am brosia. Esida) Lege Nesida.

Reliquator;

Actuariolis;

Scalmus;

Triscalmus;

Interscalmiū;

Suauari;

Dissuauari;

Suatiola;

Proferberet) Locaret. Si qd videre) A nobis immutandū, immutare. Παράλαξι) Præter verbū. Cōsulib9 foli9) In literis immutauim9 hoc. Nā titulus erat ad Cōsules. Ne illi nō proferrēt) Ne illi Cōsules subtricerent ea q̄ ad ipsos solos erāt scripta, vt sepe publica salus tegi solet. Eas) literas. Ad seipos) Solos, quę ad solos spectāt p̄ nū tu tegere posse. Boreā) Alii Beroā propter Beroen Maroni celebratā nutricē. Dictio poenis familiaris. Sed illi) Dic, Sed ilico. Eile facturum nisi vt impetraret facultatē redeūdi. Ad lare) Domum. De Buthrotiis) Quomodo res Buthrotorū successerit, a quo eiectū Plancū & Agripetas fama forebat. Quid eius sit, Figura loquendi, quem finē res ea habuerit. Quid illud sit. Literarū) De quib9 rem omnē significes. Brun dūsiū) Ad Brundisiū. ὁμοπλάζια) Socia nauigatione, societate nauigādi. Dicrota) Species nauigiorū, de qb9 Cicero supra, & Cēsār primo belliciū Cōmentario. De nauigiis dicrotis nos alibi diximus, de generibus ac partib9 officiis nauigiorū ac nauigātiū ex Iulio Polluce pulcherrima hoc impresentiū non omittendū, hyeme per flumina naues tardius ire, cui9 rei physica deprehenditur ratio, quoniā ex ambiētis & obsidētis vi frigoris, grauior corpora lentiorq; fiat aqua, p̄inde obseruatū quodq; prudētioribus in fluminib9 nauigia sydere eodē tardius cōmeare: q̄ q̄ illud afferri solet, fluuiālē aerē semp motui quidē obsistere, ac esse graue, sed hyeme eo amplius ex circūuallantis vi frigoris. Quę res itineris celeritati officere manifesto deprehēdit. Q̄ vero crassescēs aqua tarditatē inferat, illi dicitur mīti indicio fuerit, quod pl9 deuehāt oneris hyeme nauigia per fluuiū cōmeantia, dēsior enim aqua obsistit, renititurq; ampl9. Q̄ in mari nō sit. Illud nāq; denari, inflata prohibet caliditas. Afflaue rat) Ad amēnitas uenerat.

Homoplāza Dicrota.

ille doluit, de Nonis Iul. mirifice est cōturbarus. Itaq; sese scripturum aiebat, vt uenationem etiam, quæ postridie lud. Apollinar. futura est, proscriberet. Tertio Iduum Quintil. Libo interuenit. Is Philonem Pompeii libertū & Hilarū suum libertū uenisse a Sexto cum literis ad Coss. siue quo alio nomine sunt. Earū exemplum nobis legit, siquid uideretur παρὰ λέγειν, ceteraq; & satis grauitē, & non contumaciter, tantum addi placuit, q̄ erat Consulibus solū, vt esset Pr. Tr. Pl. & Senatū, ne illi non proferrēt eas, quę ad seipos missę essent. Sextum autem nunciāuit cum vna solū legione fuisse Carthagine, isq; eo ipso die, quo oppidum Beroam cepisset nunciātū esse de Cæsare, capto oppido, miram lætitiā, comutationēq; animorū, concursūq; vndiq; sed ilico ad Sex. legiones, quas in vltiore Hispania reliquisset, reuertisse. Ad ipsū autem Libonem scripsit, nihil esse, nisi ad larem suum liceret. Summa postulatorū, vt omnes exercitus dimittantur, qui ubiq; sint. hæc fere de Sexto. De Buthrotiis vndiq; querens nihil reperiebam, alii concisos Agripetas, alii Plancū acceptis numis, relictis illis, au fugisse: itaq; non video sciturū me, quid eius sit, nisi statim aliquid literarū. Iter illud Brundisiū, de quo dubitabam, sublatum videtur: legiones enim aduentare dicuntur. Hęc autem nauigatio habet quasdam suspiciones periculi. Itaq; constituebam vt ὁμοπλάζια, paratiorē offendi Brutū, q̄ audiebā: nam & ipse Domitius bona plane habet dicrota, suntq; nauigia præterea luculenta Sexti Bucilani, ceterorumq; nam Cassi classē, quę plane bella est, non numero vltra fretū. Illud est mihi submolestū, q̄ parū Brutus properare videtur. Primū confectorum ludorū. nuncios expectat: deinde, quantū intelligo, tarde est nauigaturus, cōsistens in locis pluribus: tamē arbitror esse cōmodius tarde nauigare, q̄ omnino nō nauigare. Et si cum processerimus, exploratoria videbuntur, & testibus utemur. Tuas iam literas Brutus expectabat, cui quidē ego non nouū attulerā de Tereo, at ille Brutū putabat: sed tamen rumoris nescio quid afflauerat, cōmissione Græcorū frequētia nō fuisse, quę qdē me minime sefellit. Scis enim quid ego de Græcis ludis existimē. Nunc audi quod pluris est, q̄ omnia. Quintus fuit mecum dies cōplureis: etsi ego cuperem, ille vel plureis fuisset, sed quantum fuit, incredibile est, q̄ me in omni genere delectarit, in eoq; maxime, in quo minime putabā, satisfaciebat: sic enim cōmutatus est

ἁμοπλόζια) Q̄ sectim nauigare vellem. μετὼς ὄρεον) Suspensiorē esse. Tergitersantem) Nauigare detrectantem. Si qui casus) Se præter spem obiceret. Hydruntem) Ire. ἀσφαλές) Tutum. Vnum te puto) Hoc totum eradendum est aucter vsq; ad eam partē, Tu Atticam quæso cura. Est enim pars epistolę libri duodecimi, vnde somnolentia ac incuria Aldi patet. Et ei salutem) Subintellige dicas. Tenet) A nauigando reuocat. Ante) Coram dicere, ac pios promere affectus. Apte) Scribendum aptos. ἔσπι) Inclatio, momentum. Illis) Dic illic. Reperiam videlicet. Conducere) Vtile tibi esse.

totus & scriptis meis quibusdam, quæ in manibus habebam, & assiduitate orationis, & præceptis: vt tali animo in Rempublicā, quali nos volumus futurus sit. Hoc cum mihi non modo confirmasset, sed etiam persuasisset, egit mecum accurate multis verbis, tibi vt responderem, se dignum & te, & nobis futurum: neq; se postulare, vt statim crederes: sed cum ipse perspexisses, tum vt se amares, q̄ nisi mihi fidem fecisset, iudicassetq; hoc, quod dico, firmum fore, non fecissem id, quod dicturus sum. Duxi enim mecum adulescentem ad Brutum: sic enim probatū est, quod ad te scribo, vt ipse crediderit, me sponsorem accipere noluerit, eumq; laudans amicissime mentionem tui fecerit, complexus osculatusq; dimiserit. Quam ob re etsi magis est, quod gratuler tibi, q̄ quod te rogē, tamen etiam rogo: vt, siqua minus antea propter infirmitatem etatis cōstanter ab eo fieri videbantur, ea iudices illū abieciſſe: mihiq; credas multum allaturam, vel plurimū potius, ad illius iudiciū confirmandum authoritatem tuam. Bruto cum spem iniēcissē de ὁμοπλόζια: non perinde, atq; ego putarā, accipere visus est. existimabā μετὼς ὄρεον esse, & hercule erat, & maxime de ludis. At mihi, cū ad villā redissem, Cn. Lucei9 qui multū vitur Bruto, narrauit illum valde morari nō tergiuerantē, sed expectantē, siq; forte casus. Itaq; dubito an Venusiam tendam, & ibi expectem. De legionibus statuerunt, vt quidam arbitrantur, Hydruntem, si neutrum erit ἀσφαλές, eodem reuertar. Tu Atticam quæso cura, & ei salutem & Pylia, Tullie quoq; verbis plurimam. Iocari me putas: moriar, si quisq; me tenet præter te, etenim circūspicies, sed ante erubesco. O dies in auspiciis Lepidi descriptos, & aptos ad consiliū reditus nostri. magna ἔσπι ad proficiendum tuis literis, atq; vtinam te illic: sed vt conducere

Mirantur singuli quicq; qui has ad Atticum legunt epistolas mirificam Ciceroni in scribendis epistolis facilitatē, varietatem, doctrinam, sententias, grauitatem, celeritatem, vt instar Antipatri ad hanc rem natus esse videatur, & quoniam de Antipatro oblata est obiter aliquid sermocinandi occasio, scribit aliqui ex Græcis Antipatrum Hierapolitanum adeo in literis conscribendis præcelluisse, vt in ea re non temere excellentior reperitur alius. Fuit hic seueri Imperatoris magister epistoliarum, cuius etiam res gestas videtur historia complexus. Sed epistola proprium erat viri opus. In ea splendidū quiddā insonuit. Nec a decoro imperatorie dignitatis recedebat. Perspicuitas inerat sententiarum iuncta magnitudini: asyndetorum, quæ nos dissoluta dicimus, iucunditas mira. Etenim ea in primis Epistolam illustrant. Fuit seueri eiusdem, filiorū item præceptor, propterea dum laudibus eum meritis optimi iuuenes ornarent, subinde deorum præceptorem nuncupabāt. Quæ res & in prouerbiū trahitur, vt quisq; principum & optimatum etiam liberos instruit, is deorum dicitur institutor. Nam & Aristophanes ἀσπάρων ἐνοχίαν dixit regia conuitia, hoc est beatorū epulas. Non fere est qui nesciat ex adulatione natum, vt Imperatores perinde ac dii haberentur, colerenturq; Eustathius tamē in Illiados primum, ex vi beneficiæ aut præclaro inuento intel

Antipater Hierapolitanus.

Deorū institutores.

Imperatores dii. Cæsares dii.

Lucianus blasphemus.

ligere maluit. Vnde inquit Cēsār apud Romanos primus, viuensq; dei nomē est sortitus. Sed & eiusdē filius Augustus. At inquit in Apologetico Tertullianus, maledictū est ante apothēsin deum Cēsārē nūcupare. Augustus ne dominū quidē se dici patiebatur. Est enim hoc dei cognomen. Notimus tamen ex Appiani Alexandrini historia, templā Iulio Cēsari, veluti deo publicis statuta decretis. Atq; insuper commune ipsi clementiæq; conditum templū vnum, & quia Lucianus ille blasphemus cognomen, qui nec diis nec hominibus pepercit, vt Lactantius inquit, cum risu quandocq; deum nūcupat. Plutarchum habemus auctorem, Lylandro primum templā fuisse erecta. Hęc vt sunt ex Cælio.

Putabis) Itā facias. Cupidius) Lege cupidus. Meorū) Itinerū, me comitari. Qui ēa) Vt q̄ ēa. Qui bus maxime) Deest verbū grecū φίλος, vel qd tale, amat vel afficitur. Ablegāda) Deserēda, pro tēpore vt socia nauigatiōe meū vtaf. Nō putet) Emēda, nūc putet. Meī ἀμύμονα πηλεῖτα) ppter hęc verba olim cōsūi reprēdi a Cicerone Nepotē, q M. Tullii bonis inhiabat, & exponebā, q ea qbus maxime reprehensibilis erat, ablegāda nō putet, hoc est castigatiōi locū nō relinquit, nec mali p̄nitet vt in hoc caluicio verbū grecū deesset, quod reprehensibilē significaret. hybrizo, hypopiazō verba sunt significatiā idem quod reprēdo. Sed qm̄ persona Nepotīs nō capit hęc cōuiciā, mutauī sententiā. Tamē id quod sequitur, & ais μετ' ἀμύμονα, nescio q̄ belle sentētiā huic secūdḡ vidēt arridere.

Et ais) Et audes appellare Nepotē indeculpatū. Attic⁹ enim Nepoti afficiebat, quod vita ei⁹ per Nepotē scripta a pertissime probat. Tu) Attice. ἀμύμονα) immortalis hoc verbū sulcit sententiā expositionēq̄ superiorē. Tū imortalia odia, ma' itaq̄ vocantur augere volētes. Συνοχῆ) Collectio. Instar) Quid simile. Trāq̄ilus in Cæsare Dictatore, cuius etiā instar pro eade Veneris genetricis postea dedicauit, vbi significabat similitudinē istar pro Seruio, q dulcedine detrahe. di carpi a Laurētio Vallēsi libro. vi. Elegant. potius q̄ vera censura corrigat: qbus Ciceroni ac Trāq̄ilo alludit Iuriscōsultus in collationib⁹, pagina quadragēsimā nonā. Instar significare similitudinē nō mēsurā docet Cicero q̄ ait. Persuadet em̄ mathematici terrā in mediū mundi positā ad vniuersū celi cōplexū quasi pūctū istar obtineat. Virg. Tātū instar in ipso est. Vlpianus de noui opis nunciatiōe, Si proponat instar quoddā opis, quasi facies quedā facti opis. Videbo) An edēda sint. Merito Pomponius harū epistolārū sollicitus erat, quod nomē eius perire nō sinūt. Vibonē) Quē & Vibonā, de qua supra multa. Siceā) Nomē est loci, cuius nihil memini me legissē. Siciū ciuitas est quæ nunc Sibiniciū. Sed huic proposito nihil facit vt puto. Remis) Nauigauī nō velo. Prodrōmi. Venti. Plinius lib. ii. nat. hist. arctēssimo ætatis tēpore exoritur caniculę sidus sole primā partē Leonis ingrediēte, qui dies. xv. Augusti Calend. est, huius exortū diebus viii. ferme Aglones antecedit, quos prodrōmos appellāt. Post biduū autē exortus iidē Aglones cōstantius persāt dieb⁹. xl. quos etesias vocāt. Silet) Lega scilicet. Obduxī) Circū illa loca duxi & cōsumpsi. Ob significat circū. Ennius, Ob Romā legiones ducere cepit. Rhegiū) Calabria in ora, ciuitas pusilla semigræculis plena. Vt si) Lego Vt ibi. Nihil deest, apud Rheginos cōmoraret cogitabundus itineris facies ac instrumenta. Corbita) Naui oneraria. Patras) Ciuitatis nomen de qua supra. Leucopetram) Promontorium Epiri cum oppido. Plinius, Hippo quod nunc Vibonem Valentiam appellamus: portus Hercules, deinde subdit. Inde Rhegiū. xiiii. passuū. Inde Appenini sylua. Promontoriū Leucopetra. xii. M. passuum ab ea. Tarentinorum) Colonia fortiss. Freto) Rhegino cōcenderem periculossimo. Sæpe mecum) Tracto, reuoluo. h̄ d' eū po, hæc rursum via qd tibi nūc potest mecum dico, Ferreus es Cicero, qui nunc iterū per hęc loca inhospita, periculo fa cursitare potes. Ocellos) Delicias, amoenitates, genios. Iuxta illud Epigrammatici poetæ, Quæcūq̄ oprata relinquimus, desideramus tanq̄ desituti. Symionem in hanc sententiā Catullus ocellum insularū vocat. Id satis superq̄) Satis ac affatim hoc conquesti sumus. Tecū) Subintellige, queror,

Synagoge. Instar.

Instar.

Sicea. Siciū ciuitas. Prodrōmi.

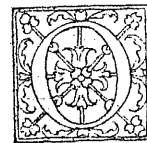
Ob. Rhegiū.

Corbita. Vibō. Leucopetra.

Ocellū villulę

sed ita, si ante Calēd. Ian. redeā, quod quidē certe enitar. Malo enim velcum timore domi esse, q̄ sine timore Athenis tuis: sed tamen prospice, quo ista vergant, mihiq̄ aut scribe, aut (quod multo malim) affer ipse. hęc hæctenus. Illud velim in bonā partē accipias, me agere tecum, quod tibi maiori curę sciā esse, q̄ ipsi mihi. Nomina mea per deos expedi, exolue. Bella reliq̄: sed opus est diligētia. Cohæredibus pro Cluuiano Calēd. Sextil. persolutū, vt fit. Cū Publio quomodo agēdū sit, videbis. Nō debet vrgere, quoniā iure non vti mur: sed tamē ei satisfieri quoq̄ plane volo. Terētiæ vero quid ego dicā: Etiam ante diē, si potes, quin si, vt spero, celeriter in Epeirum, hoc quod satis dato debeo, peto a te, vt ante prouideas, planeq̄ expedias, & solum relinquant. Sed de his satis: metuōq̄, ne tu nimium putes. Nūc negligentia meam cognosce. De Gloria librum ad te misi, & in eo procerium id est, quod in Academicō tertio, id euenit ob eam rem, q̄ habeo volumen proceriorum, ex eo eligere soleo, cum aliquod institui. Itaq̄ iam in Thuscūlo, qui non meminissim me abusum isto procerio, conieci id in eum librum, quem tibi misi. Cum autem in nauī lege rem Academicos, agnouī erratū meum. Itaq̄ statim nouum procerium exarauī, & tibi misi. Tu illud desecabis, & hoc agglutinabis. Pylæ salutem dices, & Atticæ deliciis atq̄ amoribus meis. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Quaero Iduū. Sextil. cum a Leucopetra profectus (inde enim tramittebā) Itadia circiter. CCC. pcessissim, reiectus sum haustro vehemētī ad eandē Leucopetrā. Ibi cū ventū expectarem (erat em̄ villa Valerii nostri, vt familiariter essem & libeter) Rhegyni quidā illustres hoies eo venerūt Roma sane recētes, in iis Bruti nostri hospes, q̄ Brutū Neapoli reliquisset. Hoc afferebāt Bruti & Cassii edictū, & fore frequentē Senatū Cal. a Bruto & Cassio literas missas ad Cōsulares & Prætorios, vt adessent rogare, sūmam spem nunciabāt: fore, vt Antonius cedēret, res cōueniret, nostri Romā redirēt. Addebāt etiā me desiderari, & subaccūsari. Quē cū audiissim sine vlla dubitatione abiēcī consiliū profectiōis, quō mehercule ne antea quidē delectabar. Lectis vero tuis literis admiratus eq̄ dē sū, te tā vehemēter sentētiā cōmutasse,

Sed ita) Laudari profectiōnem meam. Ista) Politicā Status vrbis. Vergant) Inclinent. Id agere tecum) Id a te contendere. De nobis scilicet. Expedi) Extrica.

Exolui) Dic, exolue, explicā. Bella) Satis expedita, vt facile componi possint, vel bella, festiua, non pergrauia, sed mediocria. Publio) Dolabella. Iure) Nostro, quin: immo contemplatione eius iure nostro decedimus. Eā) Expedias. Satis dato) Expre dibus prestitis fideiusoribus.

Nimium putes) Onerat a me. Negligentiam meā) Qui reliquos iamicorū reb⁹ ita negligentes puto vt ego in meis soleo. Librum) In duo volumina digestū. Ouidius, Mutatæ bis quinq̄ volumina formæ. Συνοχῆ) Conscriptio, compositio.

Illud) Procerium Academicum. Desecabis) Auferes. Et hoc) Presens. Agglutinabis) Applicabis.

Syngrāma

Agglutinare

Argumentū. 37.

PVS.

NAVIGATURUS immo in nauigandi prociūtu positus Cicero a Leucopetra descendit, a vehemēti haustro veluti distuatore consilii reiectus est ad eandem Leucopetram, vbi audito, Antonium Consule optimum virum agere reuer sus est Romā, vt ipse in Philippicis inquit. Declamatio iucunda ac facundissimis auctoribus materia frequentissima, an Cicero reiectus ab haustro ad Leucopetram re nauigare debuisset, Athenasq̄ perere Atticas, vbi exutus curas: omnis mortisq̄ hūētis inuidia, animum Socratica fruge profus excoleret, nec rediret ad tumultus vrbanos, eamq̄ ciuitatem fouēdam, quæ toties ingestam liberatam, semper e fugit ac respuit. SVBACCVSARI) Tacite reprehendi ex patris am deseruissim. Communis) Profectiōnem meam accusabas.

Anemesita.
Euthanasia.
Schollon.
Elimare.
Apologism?

ἄνεμησις) Inuidia carētia. ἐὺθανασία) Faciliē mortē. Dixerat em̄ super⁹ Cicero ad feliciorē mor-
tem nauigare, in quietē videlicet ac tranquillitatē. Bene venaris) Nauigas venari studēs si nō tran-
quillā vitā, saltē minus infelicē mortē. Id) Profectionē meam. σχολιον) Apologeticū tractatulū. Elimes)
Dedoles. ἀπολογία) Defensionē componā. σχολιον) Annotatione. Ad hoc ipsum) Dic. At
hoc ipsum, nauigare videlicet. Nō constanter) Nō perseveratē factū est. Nemo) Ordo, Nemo doct⁹
vnq̄, mutationē cōsiliū inconstantīā esse dixit. Multa) Parēthesis est. Dixi) Lege dixit. Deinceps

Silentii bon.

sed nō sine causa arbitrabar. Etsi quis nō fueris suafor
& impulsor pfectionis meę, approbator certe fuisti:
id, dūmodo Cal. Ian. Romę essem, ita fiebat, vt dū mi-
nus periculū videretur, abessem, in flammā ipsam ve-
nirē. Sed hęc etiā si nō prudēter, tamē ἀναμνησις sunt.
Primū, q̄ de mea sententiā acta sunt, deinde etiā, si te
authore quid debet, qui cōsiliū dat, prestare, preter fē
dē. Illud admirari satis non potui, quod scripsisti his
verbis. Bene igitur tu, qui δθανασίαν venaris, relinquis
patriā, an ego relinquebā: aut tibi tū relinquere vide-
bar: tu id nō modo nō prohibebas, verū etiā approba-
bas. Grauiora quę restant. Velim σχολιον aliquod eli-
mes ad me, oportuisse te id facere, ita ne mi Attice de-
fensione eget meū factū, presertim apud te, qui id mi-
rabiliter approbasti: Ego vero istū ἀπολογισμὸν συντάξομαι:
sed ad eorū aliquē, quibus inuitis & dissuadenti-
bus profectus sum: etsi quid iā opus est σχολιον? Si per-
seuerassem, opus fuisset, ad hoc ipsum non constan-
ter. Nemo doctus vnq̄ (multa autem de hoc gene-
re scripta sunt) mutationē cōsiliū, inconstantiam dixit
esse. Deinceps igitur hoc: nā si a Phedro nostro expe-
dita excusatio esset, nunc quid respondemus: ergo id
erat meū factū, quod Catoni probari nō possim, flagi-
tū scilicet plenū & dedecoris. Vtinā a primo ita tibi
esset visum. Tu mihi sicut esse soles, fuisses Cato. Ex-
tremū illud vel molestissimū. Nā Brutus noster silet,
hoc est non audet hominē id ætatis monere. Aliud ni-
hil habeo, quod ex iis a te verbis significari putē, &
hercule ita est. Nā cū. XVI. Cal. Septēb. venissem
Veliā Brutus audiuit. Erat em̄ cū suis nauibus apud
Heletē fretū citra Veliā milia passuū. III. pedibus ad
me statim. Dū immortales, q̄ valde ille reditu, vel po-
tius reuersione mea letatus: effudit illa oīa, quę tacue-
rat, vt recordarer illud tuū: nā Brutus noster silet. Ma-
ximē autē dolebat me, Cal. Sextil. in Senatu nō fuissē.
Pisonē ferebat in celū, se autē letari, q̄ effugissem du-
as maximas vituperationes: vnam quam itinere faciē
do me intelligebā suscipere desperationis ac religio-
nis, Repub. sēnte mecum vulgo querebantur, quibus

Gnathena fa-
cere reprehē-
dens.

vsu. Silet) Silentii tacita
repressio fuerat. Silentii ma-
xima bona, consequuntur,
quod adagio græco his ver-
bis patet, ἀσκήτων ἐπιπέων
γλώσσῃ σφραγίς ἐπιπέων
δὲ κρείσσων γούρ ἐπιπέων
κρεσσών φιλανκ. Audi histo-
riā scitu dignā Ex Hellepon-
to in Atticā venerat amator
quidā, Gnathenę meretricis fa-
ma plectus, cūq̄ admissus
accubisset, erat inter pocula
loquaciōr, Mulier admirata
cupiens finem ait, An nō ab
Hellepōro profectū te dicis:
cum annuisset is, & quo inqt
pacto ciuitatē illic primam
ignorare videris? Scitāte au-
tē eo, quenam foret hæc Si-
gæum respondit Gnathena,
apte admodū & concinne ex
nominis ratione silentiū illi
suadere est visa. Religionis)
Beroaldus relictionis scribit,
Ego nihil muto quod accēpi
religionē pro metu poni Ma-
roni, sic, iam tum religio pa-
uidos terrebat agrestes Di-
ra loci. Seruius. Religio. i. me-
tus vel sollicitudo ab eo q̄ mē-
tem religet. Tranquillus in
Octauio. Huc introire nisi ne-
cessario & caste religio est, id
est nefas metus. Gellius libro
quarto noctū Atticariū. Sed
dies religiosi dicti, quos ex cō-
traria causa propter ominis
ditatē reliquimus, idcirco
ait Terentius. Tū quod dem,
recte est: nam nihil esse mihi
religio est dicere. Reip. in cō-
modo Reip. Alii scribūt, Re-
publica sēnte, quod ego ad
quietem properatē Repu-
licę fatagente ac desperatissima.

Siggeum.

Religio.

sed nō sine causa arbitrabar. Etsi quis nō fueris suafor
& impulsor pfectionis meę, approbator certe fuisti:
id, dūmodo Cal. Ian. Romę essem, ita fiebat, vt dū mi-
nus periculū videretur, abessem, in flammā ipsam ve-
nirē. Sed hęc etiā si nō prudēter, tamē ἀναμνησις sunt.
Primū, q̄ de mea sententiā acta sunt, deinde etiā, si te
authore quid debet, qui cōsiliū dat, prestare, preter fē
dē. Illud admirari satis non potui, quod scripsisti his
verbis. Bene igitur tu, qui δθανασίαν venaris, relinquis
patriā, an ego relinquebā: aut tibi tū relinquere vide-
bar: tu id nō modo nō prohibebas, verū etiā approba-
bas. Grauiora quę restant. Velim σχολιον aliquod eli-
mes ad me, oportuisse te id facere, ita ne mi Attice de-
fensione eget meū factū, presertim apud te, qui id mi-
rabiliter approbasti: Ego vero istū ἀπολογισμὸν συντάξομαι:
sed ad eorū aliquē, quibus inuitis & dissuadenti-
bus profectus sum: etsi quid iā opus est σχολιον? Si per-
seuerassem, opus fuisset, ad hoc ipsum non constan-
ter. Nemo doctus vnq̄ (multa autem de hoc gene-
re scripta sunt) mutationē cōsiliū, inconstantiam dixit
esse. Deinceps igitur hoc: nā si a Phedro nostro expe-
dita excusatio esset, nunc quid respondemus: ergo id
erat meū factū, quod Catoni probari nō possim, flagi-
tū scilicet plenū & dedecoris. Vtinā a primo ita tibi
esset visum. Tu mihi sicut esse soles, fuisses Cato. Ex-
tremū illud vel molestissimū. Nā Brutus noster silet,
hoc est non audet hominē id ætatis monere. Aliud ni-
hil habeo, quod ex iis a te verbis significari putē, &
hercule ita est. Nā cū. XVI. Cal. Septēb. venissem
Veliā Brutus audiuit. Erat em̄ cū suis nauibus apud
Heletē fretū citra Veliā milia passuū. III. pedibus ad
me statim. Dū immortales, q̄ valde ille reditu, vel po-
tius reuersione mea letatus: effudit illa oīa, quę tacue-
rat, vt recordarer illud tuū: nā Brutus noster silet. Ma-
ximē autē dolebat me, Cal. Sextil. in Senatu nō fuissē.
Pisonē ferebat in celū, se autē letari, q̄ effugissem du-
as maximas vituperationes: vnam quam itinere faciē
do me intelligebā suscipere desperationis ac religio-
nis, Repub. sēnte mecum vulgo querebantur, quibus

de meo celeri reditu nō probabā, alterā, de qua Bru-
tus, & qui vna erāt (multi autē erant) letabantur, q̄
eā vituperationē effugissem, me existimari ad Olym-
pia. Hoc vero nihil turpius quouis Reip. tēpore, sed
hoc ἀναμνησις. Ego vero haustro gratias miras ago,
qui me a tanta infamia auerterit. Reuersionis has spe-
ciosas causas habes: iustas illas quidē & magnas, sed
nulla iustior q̄ tu idem aliis literis prouides, si cui
quid debetur, vt sit vnde par pari respōdeatur. Mirifi-
ca enim δυσχερής est, propter metum armorū. In freto
medio hanc epistolā legi, vt quid possem prouidere
in mentem nō veniret mihi, nisi q̄ presens me ipse de-
fenderem. Sed hæc hactenus, reliqua coram. A toniū
edictū legi: a Bruto & horū cōtra scriptum præclare.
Sed quid ista edicta valeant, aut quo spectent, plane
non video, nec ego nunc, vt Brutus cesebat, isthuc ad
Rēp. capehendā venio. Quid enim fieri potest: num
quis Pisoni est assensus: num redit ipse postridie? Sed
abesse hanc ætatem longe a sepulcro negant oportere.
Sed obsecro te, quid est quod audiui de Bruto: Py-
liam περὶ ἀδελφῶν παρὰ δὲ ἀδελφῶν te scripsisse aiebat. Valde sum
commotus: etsi idem te scribere, sperare melius. Ita
plane velim ei dicas plurimam salutem, & suauissimę
Atticę. Hęc scripsi nauigans, cum Pompeianum ac-
cederem. Quartodecimo Calend. Vale.

M.T.CICERO T.P.ATTICO S.

Vm scia, quo die vcturus sim, facia vt sci-
as. Impedimeta expectada sunt, quę Ana-
gnia veniūt, & familia egra est. Calend.
vesperi literę mihi ab Octauio redditę
sunt. magna molitur. veteranos, q̄ Cassi-
lini & Calatię sunt, perduxit ad suā sententiā, nec mi-
rū, quigētos denarios dat, cogitat reliquas colonias
obire. Plane hoc spectat, vt se duce, bellū geratur cū
Antonio. Itaq̄ video paucis diebus nos in armis fore:
quem autē sequamur, vide nomen, vide etatē. Atq̄ a
me postulat: primū, vt clā colloquatur mecū vel Ca-
puę. Puerile hoc quidē, si id putat clā fieri posse. Do-
cui literis id nec opus esse, nec fieri posse. Misit ad me
Cecinā quendā Volaterranū familiarem suū, qui hoc

rium accepisse. Puerile hoc) Commentum & cogitatio. Docui literis) Per literas ad Octauū. Vola-
terranum) Vulterranum Neoterici legendū putant, hoc est, vt hodie est in vsu, Viterbiensem, & ita sem-
per scribendū cum de Cecinna, presertim apud Plinū fit mentio. Vulturna, em̄ & veiza, Viterbiū dicta.
Deinde Viterbiū, quod vi Desiderius cōtra Pontificē Romanū, Therbiū oppidū cōmuniuit, duob⁹ ppin-
qs oppidis additis, cui⁹ Veize ciuis fuit Almadian⁹ noster, i cui⁹ obitu literę ac Socratici mores corruerūt.

Nō probabā) Non excusa-
bam, nō me a scelere vindica-
bam. Ad Olympia) Ad spe-
ctaculū Olympiorū propeta-
re. ἀναμνησις) Inhexu-
sabile, cui palmodiam cātare
non possumus, aut responde-
re, quod per Apologīā fieri so-
let. δυσχερής) Difficilis
vsus. In freto) Rhegino.
Legi) quoniam erat aliena
manu scripta. Dictauerat em̄.
Et horū) Conspiratorū ma-
nu. Fieri potest) Desperatę
Reip. Num quis) Interro-
gat equis ne? Est assensus)
Pro Rep. peroranti cōtra ty-
rannū. Redit) Ipse Piso in Se-
natum. Hanc etatē) Senilē.
A sepulcro) Domo vbi cō-
poni debemus inter nostrorū
cineres. περὶ ἀδελφῶν παρὰ
δὲ ἀδελφῶν) Tētare dit. Soluere, vel
soluere hoc est humanis ex-
cedere. Quartodecimo Cal-
end. Hęc verba ponēda sunt
in huius epistolę fine.

Anapologē-
ton.

Dyschrestia.

PIVS.

Impedimeta

Calatię.

Vulturrenus.
Vulturna.
Veiza.
Therbum.
Almadian⁹.

EPIST. AD T. P. ATTICVM

Alaudæ. Pertulit Nunciauit. Le glione) Iunge cum tantum. Alaudarum) Nomine ac more gallicano Cæsar legionē ar mauit, & ab auicula alauda nuncupauit, de qua Trāquilus. Plinius lib. xl. nat. histor. Phœnici apex plumarū, præterea parē, atq; ab illo galerita appellata quondam: postea gallico vocabulo etiam legioni nomē dederat Alauda. M. T. Philippica prima. In iudice spectari & fortuna debet & industria & indignitas. Nō quæro inquit ista. Adde etiā iudices manipulares ex legione Alaudarum. Ideo in Antonium quinta, Antesignanos & Alaudas iudices. At Theocrito in Idyllo cui nomen est Thalyfia, Alaudæ sepulcrū in capite ferentes appellatur, græce κορυθαλφιδες & τρωαδιδος 101 dicitur.

Epitymbidj. Suis) Herculis imagine, a qua oriundum fabulabatur, non patrię signis, alii sub signis scribunt. Cōsultabat) Octauus. Secundū) Iuxta. Maro, Et plena secundū flumina. Congiarium) Munus certę mensurę. Ducem) Octauum. Nos) Optimates. ευκαιριον) Opportunitatē. ασφαλεια) Securitatē. & ηρηια) Hæsitatiōe. Senatum) Vel me adire vel cogi. Ille autem) Vrget vt veniam. Vt vtar consilio tuo) Venire Romam morabor. σκεπτομαι) Considero.

Secundum. Etati) Adolescentis Octauii. Quo animo) Me vtaf. & ηρηια) Virilitas vel strenuitas. Varroni) Quoniā patriare videbat, ac ad vim & tyrannidē vergere. Appia) Venire via Neapolitana. Ille) Antonius. Affectus) De prædisset. Arcano) Prædium fratris erat. Sexto Idus mane in Sinuessano) Antiqua lectio facit hic sine epistolæ huius, vt, Nōnis principium sit sequentis.

PIVS. Argumentum. 339. De Opere a se cōposito agit. De patrocinio Sicæ exhibito, & nō nullis saltuatim.

pertulit: tantum Antonium cum legione Alaudarum ad urbem pergere, pecunias municipiis imperare, legionem sub signis ducere. Consulebat vtrum Romam cum CCC. Veteranorum proficisceretur, an iret ad tres legiones Macedonicas, quæ iter secundum mare superum faciunt, quas sperat suas esse. Hęc congriarium ab Antonio accipere noluerunt (vt hic quidem narrat) & ei conuiciū grande fecerunt, cōcionantemq; reliquerunt. Quid quæris? Ducem se profitetur, nec nos sibi putat deesse oportere. Equidem suasi, vt Romam pergeret. Videtur enim mihi & plebeculam vrbānam, & (si fidem fecerit) etiam bonos viros secum habiturus. O Brute vbi es? quantum δικαιριον amittis? Non equidem hoc diuinaui, sed aliquid tale putavi fore. Nunc tuum consilium exquiro. Romam ne venio, an hic maneo, an Arpinum: ασφαλεια) habet is locus. Fugiam Romam, ne desideremur, siquid actum videbitur. Hoc igitur explica. Nunquam in maiore & πορτα fui. Binæ vno die mihi litteræ ab Octauio. Nunc quidem, vt Romam statim veniam, velle se rem agere per Senatum, cui ego non posse Senatum ante Calendas Ianuarias. Quod quidem ita credo. Ille autem vtar consilio tuo, quid multa? Ille vrget: ego autem σκεπτομαι. Non cōfido atati, ignoro quo animo, nil sine Pansa tuo volo. Verēor, ne valeat Antonius, nec a mari discedere libet, & metuo ne quæ & ηρηια me absente. Varroni quidem displicet, & consilium pueri, mihi non, firmas copias habet. Brutum habere potest, & rem gerit palam. Centurias Capuæ dinumerat, iam iamq; video bellum. Ad hæc rescribe. Tabellarium meum Calend. Roma profectum sine tuis literis miror. VI. Arpinum veni, ad. III. in Sinuessano. Eodem die vulgo loquebantur, Antonium mansurum esse Cassilini. Itaq; mutauit consiliū: statuerā enim recta Appia Romam, facile me ille esset affectus. Ajunt enim eum Cæsariana vt celeritate. Verti igitur me a Minturnis Arpinum versus. Constitueram, vt pridie Id. aut Aquini manerem, aut in Arcano. Nunc mi Attice tota mente incūbe in hanc curam: magna enim res est. Tria sunt autem, maneam ne Arpini, an propius accedam, an veniam Romam. Quod censueris, faciam. Sed q̄ primum auide expecto tuas literas. Vale. Sexto Iduum mane in Sinuessano.

OPVS) Nescio an de officiis. Ante) Oculos meos. Florentia) Laude dignissima. Cerulas miniatulas) Obeliscos tuos vel asteriscos, quibus ea circa quæ Atticus dubitabat signabatur. Miniatulas rubentes appellatur. Sica) Amicus hic fuit Ciceronis, qui fugientē Brūdij hospitaliter excepit: de quo in superioribus multa. Hasta) Ab emptiōe publica: in qua bona Sicæ vedebatur, vel amici, vnde verbū subhastare & hastariū. Beroaldus legit, Ast ea ægre me tenui. Perstringā) Leuiter ac perfunctorie magistrū agā, vel magisterio subhastādi. De magistris hactē libro primo dixim⁹. Septimie) Affinis Sicæ. Tantū vt sciam) Dūmodo sciam, qui fuerint Posthumī testatoris. πειρασος πειρασι) Natos natorū. Iuxta illā Virgilianā sententiā, Et nati nato rū, & q nascetur ab illis. Sine vallo) Affinib⁹ ac propinqs. Filius nāq; patris hercos. i. septū dicit. Habuisse) Costet. Opus est) Tēpore. Quod) Tēpus. Facere) Lege, facere, vel facete, vt Aldus, hoc est loqueris. & ηρηια) Vti nā mihi infini, subintellige adfint huiusmodi dies vel qd tale. Talem interuētū) Scribe Talmę. Aldus Caleni. Ne mihi tu) In codice per vitū nō mediocriter doctū emēdato, legit, Q; vereris ne interpelles mihi tu. mirū q̄ inferis oribus cōgruat. Quis mir⁹) Interrogatiue, interpellare potest? Cui) Mihi. Aristophani) De grāmatico intelligi puto, nō Tragico poeta, qui fuit etiā dux militaris, a quo puellā amatā, Elephātus quoq; eā amasse traditur, vt scribit Plini⁹ lib. 8. Nat. hist. De quo sse Plaut⁹ Aristophanis Achillē cōmitari libet. Cui⁹) iudiciū respiciēs Varro ad Aristophanis ac Cleāthis lucernā lucubrare ait, de his q̄ sunt emūcta. Plinius libro. 8. Nat. hist. Ac ne quis vulgariter electā putet, miretur gratā Aristophani celeberrimo in arte Grāmatica. Archilochi) De quo mordacissimo poeta multa superius & Horatius, Archilochū proprio rabie armavit iambo. συμμυθία) Constātia. Rubriana) Opus a Cicerone cōpositū. Quo Scipionis) Opere, in quo agis de somnio Scipionis, in somniū Scipionis. i. de rep. Scipionis videlicet somniū tracto. Emēdanti Attico Rubriana, cessit, non cessit emēdanti Scipionis somniū. Deruam) Detrahā. Cumulū) Laudū congeriē, quas non meretur. & ηρηια) Dissimulatio. Quod est) Scipionem vsurpassē sentio. Ciues) in Martem hebetes. Fuit Iron Scipio auctore Cicerone. Illud malo) Verba sunt Scipionis in ciuē Romanū. Hunc) Ciuem. Q; quid indignius) Scriba, q̄ quod indignius, q̄ omnia quæ indigna sunt. περιλογαφια) Pepli descriptionem. Peplum alii dicunt scutū esse modicū. Donatus vltimā ad sacra pertinentē. Virili ac neutro genere pronūciatur, & si Vallensis eat inficias, auctore habeo cōtra Laurentiū, Plautū. Peplum veltū erat panathenaię nauis, quā quarto quoq; anno in honorē Palladis ornabāt, auctore interprete Aristophanico. Enceladus Gigas in eo intextus erat Palladis hasta iugulatus: & in Panathenaiō die ferebat. Plato quoq; in Euthyphrone Dialogo in magnis Panathenais peplū pidiū in arce suspēdi solitū scribit. Sūt auctores ex victoria quadam ab Atheniensibus institutum peplum: in eoq; qui fortiter fecissent, expingi consueffe: cuius rei non oratorib⁹ modo mētio est, sed & comicis: qd̄ prodidit Iseus. Repetit Harpocratian. Euripides in Hecuba. & πειρασος q̄ πωλγ τας καλλιδι φρασθων αιαις q̄ προκειφ πεπλω ζενεομαι & ηρηια πωλγς.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Nonis accepi a te duas epistolas, quarū alterā Calendis dederas, alterā pridie. Igitur prius ad superiorem. Nostrum opus tibi probari lætor. Ex quo ante ipsa posuisti, quæ mihi florentia sunt visa tuo iudicio. Cærules enim tuas miniatulas illas extimescebā. De Sicca ita est, vt scribis. hasta ea egre me tenui. Itaq; perstringā sine vlla cōtumelia Sicce, aut Septimie tantū, vt sciam πειρασος πειρασι) sine vallo Lucullano, eū ex C. Fadii filia liberos habuisse. Atq; vti nā eū diem videā, cū ista oratio ita libere vegetur, vt etiā in Siccæ domū introeat. Sed illo tēpore opus est, quod fuit illis Triumuiris. moriar nisi facerē. tu vero leges Sexto, eiusq; iudiciū mihi perscribes, & ηρηια) Caleni interuentum, & Caluena cauebis. Quod vereris, ne interpellas mihi tu: quis minus? cui vt Aristophani Archilochi Iambus: sic epistola longissima queq; optima videtur. Quod me admones, tu vero etiā si reprehēderes, nō modo facile paterer, sed etiā lætarer. Quippe cū in reprehēsiōe, & prudentia cū συμμυθία) ita libenter ea corrigā, quæ a te animaduersa sunt. Eodem iure, quo Rubriana potius, q̄ quo Scipionis, & de laudibus Dolabellę deruā cumulū: attamen est isto loco Dolabella, vt mihi videtur, & ηρηια) q̄ eū cōtra ciueis in acie. Illud etiā malo indignius esse hūc viuere, q̄ qd̄ indignius. περιλογαφια) Varronis tibi probari non moleste fero, a quo

Cerule miniatulas) Sica. Aristophanes. Lucerna Aristophanis Cleanthisq;. Archilochus. Iron Scipio. Peplographia. Peplum. Peplus.

ratius, Archilochū proprio rabie armavit iambo. συμμυθία) Constātia. Rubriana) Opus a Cicerone cōpositū. Quo Scipionis) Opere, in quo agis de somnio Scipionis, in somniū Scipionis. i. de rep. Scipionis videlicet somniū tracto. Emēdanti Attico Rubriana, cessit, non cessit emēdanti Scipionis somniū. Deruam) Detrahā. Cumulū) Laudū congeriē, quas non meretur. & ηρηια) Dissimulatio. Quod est) Scipionem vsurpassē sentio. Ciues) in Martem hebetes. Fuit Iron Scipio auctore Cicerone. Illud malo) Verba sunt Scipionis in ciuē Romanū. Hunc) Ciuem. Q; quid indignius) Scriba, q̄ quod indignius, q̄ omnia quæ indigna sunt. περιλογαφια) Pepli descriptionem. Peplum alii dicunt scutū esse modicū. Donatus vltimā ad sacra pertinentē. Virili ac neutro genere pronūciatur, & si Vallensis eat inficias, auctore habeo cōtra Laurentiū, Plautū. Peplum veltū erat panathenaię nauis, quā quarto quoq; anno in honorē Palladis ornabāt, auctore interprete Aristophanico. Enceladus Gigas in eo intextus erat Palladis hasta iugulatus: & in Panathenaiō die ferebat. Plato quoq; in Euthyphrone Dialogo in magnis Panathenais peplū pidiū in arce suspēdi solitū scribit. Sūt auctores ex victoria quadam ab Atheniensibus institutum peplum: in eoq; qui fortiter fecissent, expingi consueffe: cuius rei non oratorib⁹ modo mētio est, sed & comicis: qd̄ prodidit Iseus. Repetit Harpocratian. Euripides in Hecuba. & πειρασος q̄ πωλγ τας καλλιδι φρασθων αιαις q̄ προκειφ πεπλω ζενεομαι & ηρηια πωλγς.

Peplographia Varro nis opus.

Peplographiam igitur cōpo- suit opus nomine Varro. qm̄ in eo varia cōtinebatur, & sin- guli quicq; aliquo ope excel- lerēt. Adiuuat qđ Porphyrus cōditū ab Aristotele Cōmēta- rium scribit, cui titulus foret Peplus: in quo ductū exequē- batur genealogias, & nauis quocq; numerū ad Troiā pfe- ctari: quin & in singulos du- ces epigramata, disticha pluri- mū, præterq; in Aiace. Ἡρα- κλειδῶν) lege, Ἡράκλειος, hoc est Herculanē laudē, Anto- nij videlicet laudē a Varrone intextā in Antonij, q se ab Hercule oriūdū fabulabatur. Colligim⁹ ex superiorib⁹ opus cōditū a Christodoro Theba- no, in cuius catalogo laudes sunt in singulos heroas, pep- lographia dici posse. Sic Var- ro Ceterā quādā de Roma- nis ciuibus, sed egregijs fece- rat. Grauedo) Catarhi (spe- cies vnde grauedinofus dici- tur. Mustella) Nomē ppriū in Philippicis Antonianis fa- tellitis, vt Saxo & Capho. τὰς ἰατρίας) Ordinis ductor. Laco bibit) Cōtrariū nomi- ni suo facit. Sūt em̄ Lacones triparci. Sed hic erat Laco no- minet enus. τὰ πῦρ) Quæ de officiis ad filiū. Illi) Ope- ris mei de officiis: in quo Pa- netium Stoicū sequit. Quo modo) Vtū eligibilis. Re- dire) Carthaginē. Manere) Romæ. Nihil scripsit) Quæ causa Ciceroni fuit addere tertij Officiū librū. κεφάλαια) Capita. Capitulatim ordinē digestū. Quā) Epis- tola in qua capita mittētur. πρὶ τῷ) De officio quō ad- uerſe fortunę resistēdū. De officiis) Ἰσοφωv) verbū de- est, qđ significat alloquit. Nō an de Marco) lege, nō autem Marco, supple dicare volui. Dilucide) Clare. Video te ex libris meis gratiā q̄tere nobi litatis. O qualis tu) O qua liter, O quātū. Sēper istos) Nobiles honorare velles. In D. Brutū de istis) Emēda de- hitis, aperis, amādo viscera nudas. Literæ) Superueniūt. Romam statim) Venirem. In Aldinis codi- cibus legitur, Romā statim veni. ἀπεδύ) Verendum abnuere, timidū recipere Remp. gubernandā. Is) Octavius. Egit strenue) In Antonij. Putat Senatū statim) A se posse flekti, vel cogi. Quis veniet) Senatorij, vocāte puero. Incertis rebus) Pendentibus rebus cū adhuc sub iudice lis sit. ἀσπυ τικος) Occursus. Romā) Subintellige veniā. Constituero) Deceuro, deliberauero aliquid facere.

Grauedo.

Mustella.

Taxiarches. Laco bibit.

Apantesis.

adhuc Ἡράκλειος illud non abstuli. Quod me hortaris ad scribendum, amice tu quidem: sed me scito agere nihil aliud. Grauedo tua mihi molesta est. Quæso adhibe, quam soles, diligētiam. O Tite tibi prodesse lætor. Anagnini sunt Mustella τὰς ἰατρίας, & Laco, qui plurimum bibit. Librum, quem rogas perpoliam, & mittam: hæc ad posteriorem. τὰ πῦρ) τὸ καθήκοντος, qua- tenus Panetius absoluit duobus. illius tres sunt, sed cum initio diuisisset, ita tria genera exquirendi offi- cii esse. vñ:m, cum deliberamus honestum an turpe sit: alterum, vtile an inutile: tertium, cum hæc inter se pugnare videantur, quomodo iudicādum sit: qua- lis causa Regulī: redire honestum manere vtile. De duobus primis præclare differuit: de tertio pollice- tur se deinceps scripturum: sed nihil scripsit. Eum lo- cum Possidonius profecutus: ego autem, & eius li- brum accersiuī, & ad Athenodorum Caluum scripsi, vt ad me τὰ κεφάλαια, mitteret, quem expecto, quem velim cohortere, & roges: vt q̄primum. In eo enim est τὰ πρὶ τῷ κατὰ πῦρ) τὸ καθήκοντος. Quod de inscriptio- ne quæris: non dubito, quin τὸ καθήκον) officium sit, nisi quid tu aliud. sed inscriptio plenior de officiis. ἰσοφωv) autem Ciceroni filio visum est, non autem Marco Cæcilio dilucide. O qualis tu semper istos: ita ne in D. Brutum dehiscis? Ego me (vt scripsē) in Pompeianum non abdidī. primo tempestatibus, quibus nihil tetrius: deinde ab Octauio quotidie li- teræ, vt negocium suscipere, Capuam venire, iterum Rempublicam seruarem. Romam vtiq; sta- tim veni ἀπεδύ) μὴ ἀνινασθαι δὲ) τῷ δ' ἵπρ) δ' ἐχθρα. Is ta- men egit sane strenue, & agit: Romam veniet cum manu magna. Sed est plane puer. putat Senatū statim venire. Quis veniet? Si veniet, quis incertis in rebus offendet Antonium? Calen. Ian. erit fortasse præsidio: aut quidem ante depugnabitur. Puero mu- nicipia mire fauēt. Iter enim faciens in Samniū venit Cales, mansit Theani. Mirifica ἀπάντησις, & cohorta- tio: hoc tu putares? ob hoc ego citius Romam, q̄ cō- stitueram: simul ac cōstituero, scribā. Et si nondū sti- pulationes legeram (nec enim Eros venerat) tamen rem prid. Iduū velim conficias. Epistolas Catinam,

Taurromini) Siciliæ ciuitas Colonia Romanorū. Alias) Sūt qui scribūt alijs, hoc est lecis prepositi. Valerij) Ostendit vt eopottetur. Lepidanis) Lege, Lepidians, quibus Lepidus vti volebat ad spe- ctaculū. Me Torquati negociolo scituri) Lege, Torquati actuariolo iturū puto. Accurrā Romā, inqt, cum nauicula Torquati. De actuarijs & actuariolis in superioribus multa. Eū amaret) Vetus lectio, te amaret. Non improbo vulgatū codicē, & per eū filiū Quinti intelligo. Doluerat a te) Eadē lectio. Do- let a te. Optimū) Indoles virtutis ac gratiē futurę. Hilarula) Festiua, lætior. Cōmūt) Quintilian- libro priano nō credēs demit⁹ sum puerū ac tristē ad bonā- fuge emeritū. Muginari) Muginari) Quid nūc antiquitatis ofores dicēt: an hoc verbū intelli- gūt: an Ciceronē velut anti- quarū reiiciēt: fateatur illud Horatianū esse verū illimū. Li- cuit, tempq; licebit Signatū nō modo presentī nota pdu- cere nomē. sed ad exprimēdā significatiū intentionis ac mē- tis nostrę vim, aliqñ, rarēter tñ, exoletis ac defitis verbis vti. Non vbiq; Cicero suauis ac bene fluens currit. Audi Hieronymū in Eusebiū. Cice- ro in Xenophonis econo- mico ita sepe aureū illud flu- men eloquētię quibuscū sca- bris & turbulentis obicitus retardauit, vt qui interptata nesciūt a Cic. dicta nō credāt. Est enim muginari, auctore Pōpēio, mugari, & quasi tarde conari. Alij gramatici mur- murare interpretantur, testēq; adducit Luciliū. Domesti- cū) Cōmoditatē rei familiaris meę seruui. Istic) Romæ. Id) Adesse Romę. Quāsi) Lego, quasi. Quodāmodo me- lius erat non adesse Romæ.

Taurromini

Actuarioli

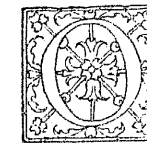
Hilarula

Muginari

Cicero noni semp suauis

Taurrominiū, Syracusas cōmedius mittere potero: si Valerius Mitres ad me nomina gratiosorū scripserit. alij em̄ sunt alias, nostriq; familiares fere demortui. publice tamē scripsī, sicuti vellet, ei Valerij, aut mihi nomina mitteret. De Lepidianis feris Balbus ad me. Vsq; ad .III. Cal. expectabo tuas literas, meq; Tor- quati actuariolo iturū puto. Quinti literas ad te mi- si, vt scires, q̄ valde eū amaret, quē dolet a te minus amari. Atticę quoniam (qđ optimū in pueris est) hila- rula est, meis verbis suauū des. Valoppi epistole (qa perhumana erat) tibi misi exēplū. De Ocella dū tu muginari, nec mihi quicq; rescribis, cepi consiliū do- mesticū. Itaq; me prid. Iduū arbitror Romæ futurū. Cōmodius est visum frustra me istic esse, cum id non necesse esset, q̄ si opus esset, nō adesse: & simul ne in- intercluderet, metuebā. Ille em̄ iā aduētare potest, et si variū rumores, multiq; quos cupere veros, nihil tamē certi. Ego vero quicquid est, tecū potius, q̄ animi pē- deā, cū a te absum, & de te & de me. Sed quid dicam? Bonā enim, vnde Ἡράκλειος) Varronis negocia falsa. me quidem nihil vnq; sic delectauit. Sed hæc, & alia maiora coram. Vale.

M. T. CICERO CAPITONI. S.

Casum mirificū. V. Iduū, cū ante lucem de Sinuessano surrexissē, venissēmq; diluculo ad Pontē Tiretiū, qui est Min- turnis, in quo flex⁹ est ad iter Arpinas, obuiā mihi sit tabellarius, q me offen- dit δολιχῶν πλόον) ἔγμαίνοντα. & ego statim, cedo in quā siquid ab Attico? Nondum legere poteramus: nā & lumina dimiseramus, nec satis lucebat. Cū autē luce- ret, ante scripta epistola ex duabus tuis prior mihi le- gi cœpta est. Illa omnij quidē elegātissima. Ne sum saluus, si aliter scribo, ac sentio: nihil legi humanus. Itaq; veniā quo vocas, modo adiutore te. Sed nihil tā

phia. Falsa) Legendū falsa, acuta videlicet ac sapida. tem, nam eā lectionem non quasi sensus probat. Argumentum. CCCXL. I) Teras Attici suauissimas accepit Cicero. qbus humanissime respondet. Antonij itinera timet, de noie officij tā greco q̄ latino differit. Casū mirificū vocat qđ in amici istas icidit, q̄ mellitissime scriptę fuerāt iuxta illd Epigramatici poetę, O quātū est subitis casib⁹ igeniū. TABELLARI⁹) T u⁹. Δολιχῶν) Lōgā ac piculosa nauigationē cū capefferē. Cedo) Da, porrige. Ante) Prius exarata. Scri- bo) Loquor. nulla assentatiuncula mitto. Modo) Dū modo veniam. F ii

libro priano nō credēs demit⁹

sum puerū ac tristē ad bonā- fuge emeritū. Muginari) Quid nūc antiquitatis ofores dicēt: an hoc verbū intelli- gūt: an Ciceronē velut anti- quarū reiiciēt: fateatur illud Horatianū esse verū illimū. Li- cuit, tempq; licebit Signatū nō modo presentī nota pdu- cere nomē. sed ad exprimēdā significatiū intentionis ac mē- tis nostrę vim, aliqñ, rarēter tñ, exoletis ac defitis verbis vti. Non vbiq; Cicero suauis ac bene fluens currit. Audi Hieronymū in Eusebiū. Cice- ro in Xenophonis econo- mico ita sepe aureū illud flu- men eloquētię quibuscū sca- bris & turbulentis obicitus retardauit, vt qui interptata nesciūt a Cic. dicta nō credāt. Est enim muginari, auctore Pōpēio, mugari, & quasi tarde conari. Alij gramatici mur- murare interpretantur, testēq; adducit Luciliū. Domesti- cū) Cōmoditatē rei familiaris meę seruui. Istic) Romæ. Id) Adesse Romę. Quāsi) Lego, quasi. Quodāmodo me- lius erat non adesse Romæ.

Intercluderet) Cohiberet ne pateret exitus, ille) An- tonius. Rumores) De Bru- to, Octauio, ac amicis nostris. Tecū potius) Ferā. De te) Salute tua. Bonā) Subintel lige, spem dicā esse. Sed de re- bus maximis loquūtur ambi- gue & enigmatica. Vnde) Qua virgula diuina & casu. Ἡράκλειος) Herculanico Antonij. Parauerat em̄ An- tonij exercitiū, & contra D. Brutū tēdebat. Si referimus id nūcū Heraclidū, de quo supra, intelligam⁹ qđ cū lite- ris venerat, & aliqd attulerat boni. Negocia) Peplogra.

ASCENsus

PIVS;

EPIST. AD T.P.ATTICVM

Aprofdionyson.

Ἐπεὶ δὲ τὸ νοῦσον) Cū quid extra causam dicitur, & quod ad rē nihil faciat, aprofdionyson dicitur, quale illud est, aliud sus, aliud Menecles loquitur, &c. Dic de tribus capellis, propter illud adagium, ὄνδεν τρεῖς δὲ τρεῖς, nihil ad Dionysium. Zenodorus auctor est antiquitus in choris ditymbos in Bacchū cani solitos, deinde poetas mutata consuetudine, Ajaxes, Centauros, atq; id genus fabulas cepisse describere, proinde spectatores per risum acclamasse, ὄνδεν τρεῖς δὲ τρεῖς, quo conuicio moniti, deinceps Satyros inducere ceperunt, ne Dei prorsus oblitī viderentur. Aliā prouerbij originem Strabo refert lib. 8. Geogr. auctorēq; affert Polybiū. Lege Plutarchū lib. x. Symposiaca, suffragantē. Sudas ex Theetgo aliter. Idē Plutarch⁹ li. 4. Symposiaca. δὲ μὲν ἄλλοι τὴν ἑστίασιν ἐπέτρεπον, ἡμεῖς δὲ τὴν ἑστίασιν ἐπέτρεπον. Puto festum Sabbatorum nō esse prorsus aprofdionyson. Aldus legit ἑστίασιν, id est inexpectati. Hortaris) In omnib⁹ codicibus est hoc fragmentū, non suppetit quo pacto hæc area explēda sit. Significabat Attico vt properaret nī fallor. Appiā scilicet) Subintel lige me. ἔχοντα) Habentē. ἕρως) Ad sinistra. Intelligit de via Appia, de qua Papinius, Appia iōgarū teritur regina viarū. Dimittēre) Tabellariū tuū. Thusculano) In Thusculano esse. Difficile) Id est dare tibi cōsiliū cū absim ab vrbe, vnde tāq; ex seminario oēs plantæ nascētium curari colligi possunt. Pares) Pugnabit æq; viribus. vnde victoria in quā partē pēdeat colligi facile nō possit. Æque) æqualiter, æq; viribus. Latius manabit) Malū serpet iōgius. Ad nos) Vt nostra corripit. Deinde) Scribe, prouidēdū. Cōmuniter) Cōmuni consilio. Atq; q̄. Nouātur) Inno uātur. Certa) Deprome.

Sabbatum festum.

PVS

Ἐπεὶ δὲ τὸ νοῦσον) Cū quid extra causam dicitur, & quod ad rē nihil faciat, aprofdionyson dicitur, quale illud est, aliud sus, aliud Menecles loquitur, &c. Dic de tribus capellis, propter illud adagium, ὄνδεν τρεῖς δὲ τρεῖς, nihil ad Dionysium. Zenodorus auctor est antiquitus in choris ditymbos in Bacchū canis solitos, deinde poetas mutata consuetudine, Ajaxes, Centauros, atq; id genus fabulas cepisse describere, proinde spectatores per risum acclamasse, ὄνδεν τρεῖς δὲ τρεῖς, quo conuicio moniti, deinceps Satyros inducere ceperunt, ne Dei prorsus oblitī viderentur. Aliā prouerbij originem Strabo refert lib. 8. Geogr. auctorēq; affert Polybiū. Lege Plutarchū lib. x. Symposiaca, suffragantē. Sudas ex Theetgo aliter. Idē Plutarch⁹ li. 4. Symposiaca. δὲ μὲν ἄλλοι τὴν ἑστίασιν ἐπέτρεπον, ἡμεῖς δὲ τὴν ἑστίασιν ἐπέτρεπον. Puto festum Sabbatorum nō esse prorsus aprofdionyson. Aldus legit ἑστίασιν, id est inexpectati. Hortaris) In omnib⁹ codicibus est hoc fragmentū, non suppetit quo pacto hæc area explēda sit. Significabat Attico vt properaret nī fallor. Appiā scilicet) Subintel lige me. ἔχοντα) Habentē. ἕρως) Ad sinistra. Intelligit de via Appia, de qua Papinius, Appia iōgarū teritur regina viarū. Dimittēre) Tabellariū tuū. Thusculano) In Thusculano esse. Difficile) Id est dare tibi cōsiliū cū absim ab vrbe, vnde tāq; ex seminario oēs plantæ nascētium curari colligi possunt. Pares) Pugnabit æq; viribus. vnde victoria in quā partē pēdeat colligi facile nō possit. Æque) æqualiter, æq; viribus. Latius manabit) Malū serpet iōgius. Ad nos) Vt nostra corripit. Deinde) Scribe, prouidēdū. Cōmuniter) Cōmuni consilio. Atq; q̄. Nouātur) Inno uātur. Certa) Deprome.

Octauio ne cessitate fuit Cicero.

Ἐπεὶ δὲ τὸ νοῦσον) Cū quid extra causam dicitur, & quod ad rē nihil faciat, aprofdionyson dicitur, quale illud est, aliud sus, aliud Menecles loquitur, &c. Dic de tribus capellis, propter illud adagium, ὄνδεν τρεῖς δὲ τρεῖς, nihil ad Dionysium. Zenodorus auctor est antiquitus in choris ditymbos in Bacchū canis solitos, deinde poetas mutata consuetudine, Ajaxes, Centauros, atq; id genus fabulas cepisse describere, proinde spectatores per risum acclamasse, ὄνδεν τρεῖς δὲ τρεῖς, quo conuicio moniti, deinceps Satyros inducere ceperunt, ne Dei prorsus oblitī viderentur. Aliā prouerbij originem Strabo refert lib. 8. Geogr. auctorēq; affert Polybiū. Lege Plutarchū lib. x. Symposiaca, suffragantē. Sudas ex Theetgo aliter. Idē Plutarch⁹ li. 4. Symposiaca. δὲ μὲν ἄλλοι τὴν ἑστίασιν ἐπέτρεπον, ἡμεῖς δὲ τὴν ἑστίασιν ἐπέτρεπον. Puto festum Sabbatorum nō esse prorsus aprofdionyson. Aldus legit ἑστίασιν, id est inexpectati. Hortaris) In omnib⁹ codicibus est hoc fragmentū, non suppetit quo pacto hæc area explēda sit. Significabat Attico vt properaret nī fallor. Appiā scilicet) Subintel lige me. ἔχοντα) Habentē. ἕρως) Ad sinistra. Intelligit de via Appia, de qua Papinius, Appia iōgarū teritur regina viarū. Dimittēre) Tabellariū tuū. Thusculano) In Thusculano esse. Difficile) Id est dare tibi cōsiliū cū absim ab vrbe, vnde tāq; ex seminario oēs plantæ nascētium curari colligi possunt. Pares) Pugnabit æq; viribus. vnde victoria in quā partē pēdeat colligi facile nō possit. Æque) æqualiter, æq; viribus. Latius manabit) Malū serpet iōgius. Ad nos) Vt nostra corripit. Deinde) Scribe, prouidēdū. Cōmuniter) Cōmuni consilio. Atq; q̄. Nouātur) Inno uātur. Certa) Deprome.

Itaq; eo die mansi Aquini. Longulū sane iter, & via inepta. Inde postridie mane proficiscens, has literas dedi, & quidē, vt a me dimitterē inuitissimus, fecerūt Erotis literę. Rē tibi Tyro narrabit. Tu quid faciēdū sit, videbis: præterea possim an propius accedere. Malo enim Thusculano, aut vsipiam in suburbano. An etiam longius discedendū putas? Crebro ad me velim scribas: erit autē quotidie cui des. Quod præterea consulis, quid tibi censeam faciundum: difficile est, cum absim. Verūtamen, si pares æque inter se, qui escendum: sin latius manabit, & quidem ad nos. Prouidendum cōmuniter. Auide tuū consiliū expecto. Timeo, ne absim, cum adesse me sit honestius, venire non audeo. De Antonij itineribus, nescio quid aliter audio, atq; vt ad te scribebā. Omnia igitur velim explices, & ad me certa mittas. De reliquo qd ego tibi dicam? ardeo studio historię. Incredibiliter enim me commouet tua cohortatio: quæ quidem nec institui, nec effici potest sine tua ope. Coram igitur hoc quidē conferemus. In presentia mihi velim scribas, quibus Coss. C. Fannius, M. Fabius Tr. pl. fuerint. Videor mihi audisse P. Africano, L. Mūmio. id igitur quæro. Tu mihi de his rebus, quæ nouantur, omnia certa, clara. III. Iduū ex Arpinati nihil erat plane quod scriberem: nam cum Puteolis essem, quotidie aliquid noui. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

DE OCTAVIO, multa etiam falsa de Antonio. Ad ea autem quæ scripsisti (treis enim acceperam. III. Iduū a te epistolas) valde tibi assentior, si multum possit Octavius, multo firmius acta Tyranni comprobata iri, q̄ in Telluris atque

Id) Illa actorum tyranni confirmatio. Pedetentim) Cautē Oē aūto adherēā, ac ad huiusmodi negotia inclinē. Videtur) Esse alias rei. Iuuenē) Octauio. Melius sit) Esse in Thusculano. Nihil ignorabo) In Thusculano certior rerum omnīū fiam. Hoc) Thusculanū minime tutum esset. Sed vt) Subintellige tempora succedēt. Aliud) Locus, hospitium. Ex alio) tempore prout tempora mutabūtur, & nos hospitium mutabimus. Mihi) Seiungēdū a superiori. De officio enim disputat. Dubitas) Dicebat Atticus cathiconta græcam vocem cadere etiam in rempublicā, officij nomen cadere non videri. Cicero ait cadere, & officium erga rēp. dici posse. Damaeus) Nomen latinū græcā dictionē exprimēs. Male) Infauste. Narras) Ominosam historiam refers. Moueor) ὄνδεν τρεῖς δὲ τρεῖς. Cōpatior, hodie semibarbare dicit. Perdidī) Propter obitū repētīnū. Hortere) Ad eruditionem pueri. Grauedini) Pueri. Pro nepos) Immo nepos. Sed pronepotē appellat, quod nō iure sanguinis, sed iure amoris, est vno gradu iōgius, nisi credamus additū: pro, qm̄ sūmate materno cōsūctus erat. Agnati em̄ q̄ cognati propiores vidētur. Nisi credamus hūc esse Q. Metellū aut aiterū, non Q. Ciceronē Quinti fratris filiū. qm̄ inferius ait, ædē Opī explicaturū, & tūc, tui dicitio, ad patrē Attici referetur. Nepotē) Filiū meū. Cicero em̄ M. Tullij, nepos est fratris Ciceronis. Explicaturū) Absoluturū. Id) Se facturum. Ad populū) Scripsit pronepos.

Officium;

Sympascho;

Hypomne-

id contra Brutum fore: sin autem vincitur, vides intolerabilem Antonium, ita, vt quem velis, nescias. O Sexti tabellarium hominem nequa: postridie Puteolis Romæ se dixit fore. Quod me mones, vt pedetentim, assentior: etiam aliter cogitabam, nec me Philippus, aut Marcellus mouet. Alia enim eorum ratio, et si non est, tamen videtur. Sed in isto iuuenē, quod animi satis, autoritatis parum est, tamen vide. si forte in Thusculano recte esse possim: ne id melius sit (ero libentius, nihil enim ignorabo) an hoc, cum Antonius venerit. Sed, vt aliud ex alio, mihi non est dubium, quin quod Græci καδίκιον, & nos officium. Id autem quid dubitas, quin etiam in rempublicā præclare caderet? Nōne dicimus Coss officium? Senatus officium? Præclare cōuenit, aut da melius. Male narras de nepotis filio. valde mehercule moueor, & moleste fero. Nescieram omnino esse istū puerū. Caniniū perdidī, hominē (quod ad me attinet) nō ingrātū. Athenodorū nihil est, quod hortere. misit em̄ satis bellū. Grauedini quoque omnī ratione subueni. Quintus tui pronepos scribit ad patris mei nepotē, se ex Nonis his, quibus nos magna gessimus, ædē Opī explicaturū, idq; ad populū. Videbis igitur, & scribes. Sexti iudiciū expecto. Vale. M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Oli putare pigritia facere me, quod non mea manu scribam: sed mehercule pigritia. Nihil enim habeo aliud quid dicam, & tamen in tuis quoque epistolis Alexim videor agnoscere. Sed ad rem venio. Ego si me non improbissime Dolabella traçtasset, dubitasset fortasse, vtrum remissior essem, an summo iure contenderem. Nunc vero etiam gaudeo mihi causam oblata, in qua & ipse sentiat, & reliqui omnes, me ab illo alienatū idq; præ me feram, & quidem me mea facere, & Reip. causa, vt illum oderim.

Argumentū. CCCXLI. LIena mansi Cicero scribit pigritia ac tædio, ciuiliūq; bellorum molestia pressus, nec nō vt vices Attico reddat, in cuius literis Titi manus similitudinem nō Titum recognoscit. ALEXIM) Manū Alexis librarioli Pōponiani. Improbissimē) Inuerecēdissimē. Remissior) De iure meo cedēs. Cicero propter affinitatē Dolabellę qd̄ debebat, ex æquo & bono iudicabat, nec stricto iure, sed laxo rē transigebat, donās potius q̄ cōputās, tūc vero eius improbitate exacerbatus minutius cō-

PVS

Sūmū ius,

putare vult, ac nihil ei decedere. Remissior) Indulgētior. de iure meo plurimū remittēs. Sūmo iure cōtendē) Decidere cum Dolabella summo iure volens. Quod strictū ius Iurisconsulti vocant, reliqui scriptores iustum ius appellant. Cicero in. r. Officiorū, Existūt etiā sæpe iniurię calumnia quadā & nimis callida iuris interpretatione: ex quo illud, Sūmū ius, summa iniuria, factū est iam tritum sermone prouerbij. Terentius, Sūmū ius sæpe summa malitia est. Columella, Sūmū ius antiqui summā pntabāt crucē. Inde summo iure agere dicebāt, pro eo qd̄ est nō ex æquo & bono, sed iniquiore quodā iure & p̄fraçto. Cicero p̄ Cæcina, Nō em̄ minus laborat Cæcina ne sūmo iure egisse, q̄ ne certū ius obtinuisse videat.

F III

Idem, Nam cæteri tum ad istam orationem, decurrunt cum se in causa putat habere æquum & bonum quod defendant, si contra verbis & literis, & ut dici solet, summo iure conceditur, sicut huiusmodi iniquitati boni & æqui nomen dignitatemque opponere. rigore iuris ut hodie dicitur. Huic contrarium est æquum & bonum, quam Græci & Aristoteles Epitician appellant, quam Cicero æquū & bonū aliquando æquitatem vocat. Hanc Epitician vulgus Epiticiā vocat, unde barbare fit verbū Epitizare, quod recte est Epitizare. hoc est ex æquo & bono iudicare. Emptus pecuniā) Ab Antonio & Cæsaris mortui satel-

Epiticia.

Epitizare.

litibus. In ipso fuerit) Quātum in ipso fuit, per eum nō stetit. Et in ipso sit. Tale vti nam tempus eueniat, vt ego Romę esse possim. Nō alienū sit) Mihi ego possim esse Romę. De summa) De pecuniā pleno numero, tota summa, vt hodie dicitur. Debebat Dolabella Ciceroni nō ex æquo & bono, sed summo hoc est stricto iure, nunc stricto iure vult agere. Sponsores appellare) Qui pro Dolabella intercesserāt Ciceroni creditori Dolabellę, vt patet inferius sic, Nam de Terētię nomine Tyro ad me scripsit te dicere nūmos a Dolabella fore, male eum credo intellexisse. Δυσωρίων) Verecundiam. Possimus enim vt sponsores appellē, ut. Sic eū appellent scribēdū, nō appellentur. Spōsiores appellent nō a nobis, sed a procuratore nō, hocq; nō subterfugiem? itā verecundiā, & tñ appellabunt, aberim? vrbe, procurator noster qui personam nostrā gerit, negocia nostra administrat. Introducere) Promouere in sponsores. Neq; illi litem contestabuntur) Non incipiet litigare mecum, sed in Dolabellā ontus omne rejicient, ac dicent, principalem appella: quo cōiucto, nisi ipse soluerit, nos soluem?. Quo facto) Quod si faciēt immunes euadet, & ego a Dolabella pignora capiam. Eo nomine) Propter hęc causam.

Satisfdato.

Satisfdato) Datis fideiussoribus, aduerbialiter ponitur. Procuratores) Curabit ne sponsores onerentur, procuratorē ad dispensatorē suū soluere. Summa) Expressa, euidentī, maxīma. Nostrę gratuitatis) Qd ad nostrā gratuitatē pertinet. Illis) Dolabellę. ἢ ἡλιζου) In ciuili. Prudenter) Disputarit. Puer) Octauius. Que cōcio) Octauii Cæsaris, q̄ tyrānica. Patētis) Antiqua lectio parentis, Cæsaris videlicet. Et simul) Cū dicto. Intēdit) Dirigit Octauius. Ad statuā) Cæsaris. μὴ δὲ σὸς ἰσῶ) Ne saluus quidē fiam, si vnq̄ tale. Tāq̄ Octauius inter se honores quidē appetere amplissimos, quales fuerūt Cæsariani, tamē nūq̄ oppressurū rēpublicā vt fecit pater. A idus legendum iudicat μὴ δὲ σὸς ἰσῶ ἢ ἡλιζου ἢ ἡλιζου, ne saluētem cōsequar ab hoc. Sed vt scribis) Casca post mortē Cæsaris Tribunus plebis factus est. hic est ille Casca, in quē Cæsar percussus intulit. Scelerate Casca quid facis? nūc ei monebatur mīdas Octauius, & Tribunatu deicere nitebatur. Appio) Antiqua lectio habet Oppio. Manū) Turbā. Facere p̄ ille) Octauii iuuare veteranos, qd nisi cōstaret, nō futurū esse tyrānicidīs in m. aū. Exploratū) Apertū ac euidēs. Ille) Oppius affirmabat Octauii tyrānicidīs amicū fore.

Illis) Octatio. Interim Casca inbit Tribunatū. Ante Cal.) Quoniam ante Cal. Jan. Senatus nō cogētur. In Casca) In amicitia recipēdo Cascam. Quamobrē) Circa quā rem, in hoc loco. Hęc hæcēnus) Distā sint. Stratilax) Seruile nomen apud Plautum in Truculento, ferus introducit a Comico Stratilax ac truculentus, unde nomen inditū ab eū Plautinē de hoc Astaphiū. Rus merū hīc quidem est, putidum & vero Lurinum pecus. Deiectus de gradu) Retrusus ex dignitate est ac bono quod sperabat, quemadmodum Stratilax Plautinus emollitur paulatim ab Astaphio. Per Stratilacem, quem

Casca Tribunus.

Quamobrē Stratilax.

Illi enim mea opera ante Cal. Jan. nihil opus est. nos autē eius volūtate ante Id. Decēb. sciemus. In Casca mihi valde assensus est. Quā ob rem hęc quidē hæcēnus. Qd reliquū est, quotidie tabellarios habebis: & vt ego arbitror, etiā qd scribas habebis quotidie, Leptę līarū exēplū tibi misi, ex quo mihi videt̄ ille deiectus de gradu. Sed tu, cum legeris, existimabis. Obfignata iā epistola, literas a te & a Sexto accepī. Nihil iucundius literis Sextū, nihil amabilius: nā tuæ breues, priores erant literæ vberrimæ. Tu quidē & prudenter & amice suades, vt in his locis potissimū sim: quoad audiamus hæc, quæ commota sunt, quorsum euadant. Sed me, mi Attice, non sane hoc quidē tempore mouet Respub. non quo ea sit mihi quicq̄ carius, aut esse debeat: sed desperatis etiam Hippocrates verat adhibere medicinam. Quare ista valeant. Me res familiaris mouet: rē dico, immo vero existimatio. Cū enim tanta reliqua sint, ne Terētię quidē adhuc quod soluitur expeditum est. Terentiam dico. scis nos pridem iam constituisse Montani nomine HS XXII dissoluere. Pudētissime hoc Cicero petierat, vt de suo liberalissime. vt tibi quoq; placuerat promiseram per te q̄ dixeram, vt sepōlitum haberet. Non modo versuram facere Aurelius: sed iniquissimo scēnore coactus est. Nam de Terētię nomine Tyro ad me scripsit, te dicere, nūmos a Dolabella fore. male eum credo intellexisse, si quisq̄ male intelligit, potius nihil intellexisse. Tu eū ad me scripsisti Coeci responsum, & iisdem pene verbis Eros.

ænigmatica Cicero intelligat, non est promptum expiorare. Legetis.) Literas Leptę. Existimabis) esse verū. Obfignata) Annulo signatorio impressa, hodie sigillata. Hęc quę cōmota sunt) Enyo ac furor Martis qui hanc vibrare cepit. Desperatis) Fato suo desperati relinquitur ac pietati diuinę, aut nature, quę si, per arte superare solet. Tales depositi a Marone dicitur. Quidē cōcinit, Nā modo depositus, certe iā frigidus æger Seruatus per te, si modo leuor ero. Valeant) Ac Terētię valeat vt Hieronymus ait. Res) Vtilitas familiaris. Existimatio) Honor. Reliqua) Debita. nō quidē integra, sed mutilata, cepta solui, nō perfoluta. Reliquatores apud Iuriscōs solutos sunt qui integri non soluerūt. Sed æris alieni ptē seruauit sibi. Inde verbū reliquare ab eisdē frequēter vsurpatū, sed ab interpretibus perperā expositū. Solū) Lege, soluitur. Soluebat em Terētię patē singulis annis prodote, quā ab ea lautā acceperat. Expeditū est) Peracta solutio. Cicero) Pudens ac pius filius. Vt suo) Dic, vt de suo, videlicet stipēdio studiorū ex fidei: b' isularū redigēdo Matri solueretur. Liberalissime) Subintellige solueretur. Promiserā) Filio Ciceroni prolyxe ac benigne matri soluturū. Per te) Te mediatore ac internūcio. Sed

Desperati nature relinquitur.

Depositū.

Valeant.

Reliquatores.

Reliquare.

scribere) Per teq; dixeram, non quem. Dixeram) Sponponderam per te internūcium. Sepōlitum haberet) Monueram Aurelium dispensatorem meum vt ex parte fructuum isularum, reliquum Terentię solueretur. quoniam ita volebat filius, mox reperit idem noster Cicero, ac Aurelius vt Terentia solueret spe frustratus, versuram facere coactus est. Non modo) Ordopreposterus, sic in sua membra locaq; restituendus. Non modo versuram facere Aurelius, sed iniquissimo scēnore coactus est. Hoc est vertit creditorem, iniquissimo tempore, prægrauū videlicet quādo nummus minime vilis erat. Nōmine) Debito, quo illi teneor. Nūmos a Dolabella fore) Quod Dolabella soluet: & illa Dolabellę pecunia, Terentia, quod debemus, soluetur. Si quisq̄ male intelligit) Mos loquendi eruditorū. Supra fieri potest Verbi causa a simili, sapit si quisq̄ sapit studet, si q̄q̄ studet, hoc est valde studet. Potius) Immo nihil intellexit Tyro, non aures non animū habuit, nūq̄ modum habuit Dolabella. ASCENSIVS. Si quisq̄ male intelligit, hoc non interpret vt Pius, sed a se corrigente dictum videtur: nemo enim male intelligit, nisi male accipiatur pro non, quia qui intelligit male, i. perperam non intelligit: & ideo addit, potius nihil intellexisse, repete credo.

Si quis studet

ASCENSIVS

Veniendū) Romam. Vel in ipsam flammā) Etiam in manifestū exitū. Priuatim) In priuata causa. Qz publicē) q̄ in publica causa. Perturbato) Cū sim animo perturbato. Cōsenti) Omnes ingenii tui vires cōferas. In hac cura) Sedāda. Quibus reb?) Expediri possim. Qui minus) Deinde resumit animū. Cur ego Romae versari & habitare non possum, vbi habitat Marcus inimicus Cæsaris. Istic) Romae. Quā est) Vt habitat. Nō id agit) Hæc nō est primaria cura habitare Romae. Adsum) Venio, quoniā ita vis. Sorore) Tua Pomponia.

Argumentū. CCCXLIII. quæ est ad Plancum. Nam superior expositionis nō eget.

PIVS.

PLANCVS ad occupādos iussu Cæsaris Buthrotiorum agros tetēderat, causam Buthrotiorū agit apud amicum Plancum Cicero Attici rogatu, vt instantius agere non possit.

NECESSITUDINES) Interiora vincula. Accessionē) Incrementum. Vt primū)

Aperit quæ sit ista causa Buthrotia, quam Cicero identidem superius repetit. Proscriptum) A Cæsare, vti tãq̄ hostile militib? diuideretur.

Libellum) Supplicem, supplicationē hodie vocamus.

Abstulimus) Impetratum. Obsignatum) Subscriptum hodie dicunt. Ei negotio) Vt paterentur agrum in vtilitatem suam proscriptum veteribus seruari coloris.

Cum illo) Cæsare. Presentium) Colonorum, etiam ciuū Romanorum, qui Buthrotios agros possidebant.

Deducerentur) Milites illi, quibus ager hic diuidebatur.

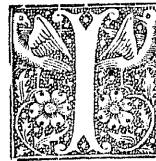
Illo) Cæsare, subintelligenda sunt. Constantiæ suæ)

Fidei mihi data, quam prae rebus omnibus seruare soleret vsque ad perniciem. Vnde exclamanti mimo in furene Cæsaris applausum est, Men seruasse vt essent qui me perderent! Messalæ) In-

Buthrotia causa.

Veniendum est igitur vel in ipsam flammam. Turpius est enim priuatim cadere, q̄ publice. Itaq; cæteris de rebus, quas ad me suauissime scripsisti, perturbato animo non potui, vt consueuerā, rescribere. consenti in hac cura, vbi sum, vt me expediam. quibus autem rebus venit quidem mihi in mentem: sed certe cōstituere nihil possum, priusq; te videro. Qui minus autem ego istic recte esse possim, q̄ est Marcellus? Sed non id agitur: neq; id maxime curo. Quid curem vides. Adsum igitur. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Vcūdistimas tuas legi literas. ad Plancum scripsi. habes exemplum. Cum Tyrone quid sit locutus, cognoscam ex ipso. Cum sorore ages attentius, si te occupatione ista relaxaris. Vale.

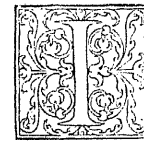
M. T. CICERO L. PLANCO PR. DES. S.

Attici nostri te valde studiosum esse cognoui: mei vero ita cupidum, vt mehercule paucos æque obseruanteis atq; amateis me habere existimem. Ad pater nas enim magnas. & veteres, & iustas necessitudines, magnā attulit accessionē tua volūtas erga me, meaq; erga te par atq; mutua. Buthrotia tibi causa ignota non est. Egi enim sepe, tibiq; totā rem demonstraui, quæ est acta hoc modo. Vt primū Buthrotium agrum proscriptum vidimus, commotus Atticus libellum cōposuit, eum mihi dedit, vt darē Cæsari. eram enim cœnaturus apud eum illo die. Cū libellum Cæsari dedi, probauit causam, rescripsit Attico, æqua eum postulare. admonuit tamen, vt pecuniam reliquam Buthrotii ad diem soluerent. Atticus, qui ciuitatem conseruatam cuperet, pecuniam numerauit de suo, quod cū esset factū, adiuius Cæsarem, verba fecimus pro Buthrotiis, liberalissimū decretū abstulimus, quod est obsignatū ab amplissimis viris. Quæ cum essent acta, mirari quidem solebam pati Cæsarem conuenire eos, qui agrum Buthrotium cōcupissent: neq; solum pati, sed etiā ei negotio te præficere. Itaq; & ego cum illo locutus sum, & sapius quidem, vt etiā accusarer ab eo, q̄ parū constantiæ suæ cōsiderem. & M. Messalæ, & ipsi Attico dixit, vt

sine cura essent, aperteq; ostendebat, se presentiu animos (erat enim popularis, vt noras) offendere nolle. Cū autē mare trāssissent, curaturū se, vt in alium agrū deducerētur. Hæc illo viuo. Post interitū vero Cæsaris, vt primum ex S. C. causas Coss. cognoscere instituerunt, hæc, quæ scripsi, ad eos delata sunt, probauerunt causas sine vlla dubitatione, seq; ad te literas datos esse dixerūt. Ego autē mi Plāce, & si nō dubi tabā, quin & S. C. & lex, & Coss. decretū, ac literæ apud te plurimū autoritatis haberēt, teq; ipsius Attici causa velle intellexerā, tamen hoc pro cōiunctione, & beneuolētia nostra mihi sumpsi, vt id a te peterem quod tua singularis humanitas, suauissimiq; mores a te essent impetraturū: id autē est, vt hoc, quod te tua spē facturū esse certo scio, honoris nostri causa libenter nō prolixè, sed celeriter facias. Mihi nemo est amicior, nec iucundior, nec charior Attico, cuius antea res solū familiaris agebatur, eaq; magna, nūc accessit etiā existimatio, vt, quod consecutus est magna & indultria, & gratia viuo Cæsare, mortuo id, te adiuuante, obtineat. Quod si a te erit impetratū, sic velim existimes, me de tua liberalitate ita interpretaturum, vt tuo summo beneficio me affectū iudicē. Ego quæ te velle, quæq; ad te pertinere arbitror, studiose, diligenterq; curabo. Da operam, vt valeas.

M. T. CICERO L. PLANCO PR. DES. S.

Am antea petiui abs te per literas, vt cū causa Buthrotiorum probata a Coss. esset quibus & lege & S. C. permissum erat, vt de Cæsaris actis cognoscerēt statuerēt, iudicārēt, eā rē tu adiuuares. Atticumq; nostrū, cuius te studiosum cognoui, & me, q̄ nō minus laboro, molestia liberares. Omnibus enim rebus magna cura, multa opera & labore confectis, in te positū est, vt nostræ sollicitudinis finē q̄ primum facere possimus: q̄q̄ intelligimus ea te esse prudētia, vt videas, si ea decreta Coss. quæ de Cæsaris actis interposita sunt non seruentur, magnam perturbationē rerum fore. Equidem, cum multa (quod necesse erat in tanta occupatione) non probentur, quæ Cæsar statuerit, tamen oculi pacisq; causa acerrime illa soleo defendere, quod tibi idem magnopere faciendum censeo: q̄q̄ hæc epistola non suavis est, sed rogatoris. Igitur mi Plance rogo te, & etiā oro, sic mediūssidius, vt maiore studio, magisq; ex animo agere

tercedēti p Buthrotiis & causam nostram adiuuanti. Si ne cura) Pro facty haberent quod ego promissilem. Popularis) Captabat auras populares Cæsaris. Offendere) Qui in Buthrotios crudelitāte exasperēt. Mihi sum Sumere, pli) Partes meas præcipuas esse volui. Supra me cepi hodie dicitur. Res familiaris) Vtilitas. Existimatio agit) De honore tractatur.

Argumentū. CCCXLIII. PIVS.

Ad materia Buthrotioz cause, qua nihil omittit ad exorādū amicu causa Buthrotia. DE Cæsaris actis) Vt quæ pbanda essent, probaret, & dignoscerēt Cæsariana ab his quæ nō essent Cæsaris, sed adulterina.

Qui non minus laboro) Non minus in hac causa astuo ac satago q̄ Atticus. Vt videas) Vt non dubites.

Illā) Cæsaris acta. Et etiā oro) Ergo orare plus est q̄ rogare. In hoc genere orādo sua dendi principem locum hodie tenet Bartholomæus Philarchus Pistoriensis, in quo oratorum facundissimo, Pitho persuadendi dea, & charites hospitātur. Quicquid loquitur, merū sal est, & id vrbanius, lepor ac styli suauitas a melle ac sirenibus profuit: in orationibus conscribendis pōdere, acumine, hyemettis floribus vernat.

In epistolis Antipatru prorsus exscribit Seueri Imperatoris præceptorem, ac epistoliarum magistrum, quem diuinitus loquentem, iuuentus deum, ac deorum magistrum appellabat. Profluens stylus est Philarcho nostro, vibratq; non torpentesq; sententiæ, felicitas illaborata, ne gligentia diligens, ornatur non fucatur Plautinæ matronæ non ab similibus, quæ nuda q̄ purpurata est pulchrior: vt summatim loquar, Laudum solus semper habet, quicquid possedimus omnes Agere) Orare.

Oro, Rogo,

Philarchi laus.

EPIST. AD T. P. ATTICVM

RIVS.

Capitones.

Agrarii.

Illi) Attico. Mihi) Ostēdi
si te Attico amicissimū esse.
Argumentum. 345.
M. A Teria par supiori,
multa spargit semina
vt aliquid colligat, ex
quibus epistolis colligit Cice-
ronē ex vetere fortuna, vt in
Athenienses puerbiallyter fe-
rebat, nihil pręter animū ser-
uare. CAPITONES appella-
tos aiunt a magnitudine ca-
pitis. Alia piscibus capitoni-
bus quos Bononia capitanos
appellat, capitales Insabria,
qbus tamē pro modo corporis
caput est enorme. Plautus
Lurconē, capitonē dicit, quod
multa videlicet capit. Faci-
le patior) Libenter tolero.
Da) Cōcede, i hoc obseques-
re. Illi) Atticū, oderat Atti-
cū Capito q olim fouerat ne-
cessariū suū contra rē Capito-
nis. Hoc odium sibi condona-
ri Marc. Tullius a Capitone
postulat. Illius) Amici vel
Attici. Agit de exilimatiōe
nostra cū naufragiū patit a-
micus, nec a nobis subuenit.
Suos) Suos qsq; caros ha-
bet vt oī dixit Cęsar. Omī-
te) Cōdona irā si quā geris in
Atticū. Ciceroni) Contēpla-
tiōe & causa Ciceronis tibi de-
dit illi mi. Prę te soles ferre)
Nō denegas, sed fateris. To-
tū) hoc) Subintellige fac, ope-
rā dabis. Obfignauit) in eo si-
gnator sui, vt auctoritatē ac-
cipeiēt, testamēta signabam.
Agrarii) milites inter quos
agrū Buthrotiū pscriptū diui-
serat C. Gracę agrarios cōci-
tate conatus est. Mare) Cū
Cęsare vel alio trās mare pfe-
cto. Quē in agrū) In quē a-
grū facta pmutatiōe. Ille)
Cęsar aūq; veterani deducerē-
tur. Ab his) Qui de actis Cę-
saris cognoscebāt. Quę lex)
Eo tēpore facta Cōsuli) co-
gnitiōe dedit. Māda) Cō-
sulis) Vt cognoscerēt. De
lata) Remissa hōic dicitur
reiecta. De cōs. ii) sententiā
Ex ordinis vniuersi mādato.
Secundū) Pro. Sētētia lata
est secundū me, hoc est p me.
Dederūt) Fecerūt arbitriū.
Quibus cum sis) Cū quibus
verseris. Eblandire) Blā-
diendo elice.

non possim, vt totum hoc negociū ita agas, ita tra-
ctes, ita conficias, vt quod sine vlla dubitatione apud
Consules obtinūimus propter summam bonitatem
& æquitatem causę, id tu nos obtinuisse, non modo
facile patiari, sed etiam gaudeas. Quia quidem volun-
tate esse erga Atticum sæpe presens & illi ostendisti,
& vero etiam mihi. Quod si feceris, me, quem volūta-
te, & paterna necessitudine coniunctum semper habu-
isti, maximo benefico deinctum habebis. Idq; vt faci-
as te vehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO CAPITONI. S.

Non putauī fore, vt supplex ad te veni-
rem: sed hercule facile patior datū tem-
pus, in quo amorem experirer tuum. At-
ticum quanti faciam, scis. Amabo te, da
mihi & hoc: obliuiscere mea causa, il-
lum aliquando suo familiari, aduersario tuo voluisse
consultum, cum illius existimatio ageretur. Hoc pri-
mū ignoscere est humanitatis tuę. Suos enim quisq;
debet tueri: deinde, si me amas, omīte Atticum Cice-
roni tuo, quem quanti facias prę te soles ferre, totum
hoc, vt, quod semper existimauī, nūc plane intelligā,
me a te multum amari. Buthrotios cum Cęsar de-
creto suo, quod ego obfignauī cum multis amplissi-
mis viris, liberauisset, ostendissetq; nobis, se cum
Agrariū mare transissent, literas misiurum, quem in
agrū deducerentur: accidit, vt subito ille interiret:
deinde, quemadmodū tu scis (interfuisi enim cū Con-
sulibus), oporteret ex S. C. de actis Cęsaris cognos-
cere) res ab iis a Calend. Iun. dilata est ad III. Nona-
rum Iun. quę lex earū rerum, quas Cęsar statuisset, de-
creuisset, egisset, Coss. cognitionem dedit. Causa Bu-
throtiorum delata est ad Coss. decretum Cęsaris re-
citatum est, & multi præterea libelli Cęsaris prolata.
Coss. de consiliū sententiā decreuerunt secundum Bu-
throtios. Plancum dederunt. Nunc mi Capito, scio
enim quantū semper apud eos, quibuscū sis posse so-
leas eo plus apud hominem facillimum, atq; humanis-
simum Plancum enitere, elabora, vel potius eblādire,
effice, vt Plancus, quē spero optimum esse, sit etiam
melior opera tua. Omnino res huiusmodi videtur es-
se, vt sine cuiusq; gratia Plancus ipse pro ingenio, &
prudētia sua nō sit dubitaturus, quin decretū Coss.

Quorum cognitio fuit) Qui mandante Senatu cognoscere poterant, in hac causa & debebant.
Qui non modo non probant) Valde probant. Duę negatiue affirmāt. Quorum interest) Ad quorū
utilitatem pertinet. Si qui non probant Cęsarem, acta defendunt ne fiat omnium rerum consu-
tio. Prolixo) In causam propenso. Neruulos) Viriculas. Facies) Scribe facias.
ASCEN. Qui non modo) Longe alius mihi ordo & sensus videtur ac Pro. Mihi enim hic. Quę
acta Cęsaris confirmare velint, non modo, id est non tantum ii quorum interest, id est in quorum re
& utilitate est ea confirmari,
sed etiam ii, qui illa. Cęsar
acta non probant quia tyrā-
nidē eius improbat, velint cō-
firmari, id est rata haberi, cau-
sa ocii, vt in ocio & tranquilli-
tate viuant.

Nertullā
ASCEN.

quorum & lege, & S. C. cognitio & iudiciū fuit,
cōseruet presertim cum hoc genere cognitionū labe-
factato, acta Cęsaris in dubiū ventura videatur, quę
non modo, quorū interest: sed etiam ii, qui illā nō pro-
bant, ocii causa cōfirmari velint. Quod cum ita sit, ta-
mē interest nostra Plancū hoc animo libēti, prolixoq;
facere: quod certe facies, si tu neruulos tuos mihi sæ-
pe cognitos, suauitatēq; qua nemo tibi par est, adhi-
bueris. Quod vt facias, te vehementer rogo. Vale.

Argumentum. 346. PIVS.

M. T. CICERO CUPPIENNO S.

Atrem tuum plurimū feci, meq; ille mi-
rificē & coluit, & amauit. Nec me hercu-
le nūc mihi dubiū fuit, quin a te dili-
gerer: ego quidem id facere non destiti.
Quam ob rem peto a te in maiorem mo-
dum, vt ciuitatem Buthrotiam subleues, decretumq;
Coss. quod ii secundum Buthrotios fecerunt, cum &
lege, & S. C. statuendū potestatem haberent, des ope-
ram, vt Plancus noster q̄primū confirmet ac pro-
bet. Hoc te vehementer mi Cuppiennī etiā atq; etiam
rogo. Vale.

M. T. C. L. PLANCO PR. DES. S.

Cognosce mihi, q; cum antea accuratī-
sime de Buthrotiis ad te scripserā, ea-
dem de re sæpius scribam. Nō meher-
cule mi Place facio, q; parum confidā
aut liberalitati tuę, aut nostrę amici-
tię: sed cum tanta res agatur Attici nostri, nūc vero
etiam existimatio, vt id, quod probauit Cos. nobis tes-
tibus, & obfignatoribus, qui & decretis & responsis
Cęsaris interfueramus, videatur obtinere potuisse,
presertim cū tota potestas eius rei tua sit, vt ea, quę
Coss. decreuerunt secundū Cęsaris decreta, & respō-
sa, non dicam cōprobes, sed studiose, libenterq; com-
probes. Id mihi sic erit gratum, vt nulla res gratior
esse possit. & si iam sperabam, cum has literas accepis-
ses, fore, vt ea, quę superioribus literis a te petuisse-
mus, impetrata essent, tamen non faciam finē rogādi,

Hinc amor mirificę Ci-
ceronis apparet, qui
in Attici causa etiam
minimis adulatur, caud męq;
iactat, vt amicissimum, iucti-
dissimum & carissimū Atti-
cum demereatur, in quem
vere dicere potuit illud Sido-
niantum, Sumus anime dug,
animus vnus. ID FAcere)
Te ardentē amare. Consi-
liū) Qui acta Cęsaris cognos-
cebant. Quod) Decretum.
ii) Consules. Secundum
Buthrotios) Pro Buthrotiis.
Lege) Constituta a Senatu
vt actorum Cęsaris Consuli
cognitio esset. Senatus con-
sulto) Decreto ob hæc acta.
Confirmet) Decretū Consu-
lum quorum erat huiusmo-
di cognitio.

Argumentum. 347. PIVS.

REPETIT ac inculcat
hęc eadem Plāco, cui
res Buthrotia manda-
ta fuerat, vt Attici nego-
cium sistat in portū. EXI-
STIMATIO) Auctoritas.
Consul) Cuius erat de Cę-
saris actis cognitio. Obfi-
gnatoribus) Testatur Cice-
ro superius se adhibitu si-
gnatorem in causa decreti
secundum Buthrotios ob-
signati. Responsis) Volun-
tati, qui etiam se mirari dixit
rat, cur Atticus leuitatem in
eo agnoscere videretur.

Obfignator
res.

Non tibi tam Atticum) In codice Beroaldi, non tam tibi Atticum, quod est idem. Non minus laboro) Non minus sum in hac causa sollicitus & anxius q̄ ipsemet Atticus.

quoad nobis nūciatum erit, te id fecisse, quod magna cum spe expectamus. Deinde enim confido fore, ut alio genere literarum utamur, tibiq̄ pro tuo summo beneficio gratias agamus: quod si acciderit, velim sic existimes, nō tam tibi Atticum, cuius permagna res agitur, q̄ me, qui nō minus laboro, q̄ ille, obligatum fore. Vale.

Argumentum. 348.

PIVS.

Capitulum eundem ro gat, blāditur, expalpat, in causa Buthrotia vti Atticū, Atticūq̄ cliētes Buthrotios commendatissimos habeat. Conatu insigni laborat, vt Atticum voti compositionem reddat. STOMACHOR. A micorum) Stūdia in te, quemadmodum stūdes amicis tuis obsequi. In cundus) Libēter obsequens. Et res ista) Scribendum ex inferioribus, Et res ita. Cū officii) Partim officii.

Stomachator.

Finis, Laus deo.

M. T. CICERO CAPITONI. S.

Non dubito, quin mirere, atq; etiam stomachachere, q̄ tecum de eadem re agam, sepius. Hominis familiarissimi, & mihi omnibus rebus cōiunctissimi permagna res agitur Attici. Cognoui ego tua stūdia in amicos, etiam in te amicorum. Multum potes apud Plancum iuuare, noui humanitatem tuam, scio q̄ sis amicis iucundus. Nemo nos in hac causa plus iuuare potest, q̄ tu, & res ita est firma, vt debet esse, quā Coss. de consilii sententiā decreuerunt, cum & lege, & S. C. cognoscerent: tamen omnia posita putamus in Planci tui liberalitate, quem quidem arbitramur cum officii tui, & Reipub. causa, decretum Coss. cōprobaturum, tum libēter nostra causa esse facturum. Adiuuabis igitur mi Capito, quod vt facias vehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

EPILOGVS AD LECTOREM EIVSDEM BAPTISTÆ PII BONONIENSIS.

Mendando, interpretando, scribendo sum fessus, nec vilo in tempore tanta corporis ac animi trepidatione defixus opus aliquod incepti, quam hasce ipsas ad Atticū Epistolās, quae omnium obscurissimae circumferebantur, vel quod graeciores, vel quod aenigmatice, sententiisq; refertae grauisimis extant: vtinamq; mihi illud Hieronymianum non contingat, Dum alienos errores emendant, suos ostendunt. Dicam q̄ historiae elenchorū auctor Aristoteles, De inuētis multas habere gratias, de omnibus accedat venia. Et proferam illud ex lib. ii. Machabeorum, Si bene scripsi historiā, hoc & ipse velim: sin autem minus digne, indulgendum est mihi. Sicut autem vinum semper bibere, aut semper aquam contrarium est, alternis autem vti delectabile, ita legētib; si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Verum est illud Solomonis, Stultus profert spiritum suum simul, sapiēs reseruat in posterum. & profecto, vt ait Plinius, haud vilo in genere venia iustior est, si modo minime mirum est hominem genitum non omnia humana nouisse. Et si non omnes strinxerimus manipulos, & in nos occinuerit preteriens illud Theocritium, σὺν ἅπασιν ἀπόλασσε χερσὶν δμῖδος, in vtranq; autem dormiemus. Nos fuimus Troes, Nos tempus dealbans etiam ad barbā serpit. ποιεῖν τε δ' εἰ δὲς γόου χλωρόν. Conentur aliquid quibus genua virent. Inter laborandum, vt ait Syraculius pastor, animam expunximus. Vale.

Vita Pomponii Attici est cum reliquis operibus impressa.

Suprema manus Explanationum in Epistolās ad Atticum auctore Pio Bononiensi.

LVDOVICO GESILARDO BONONIENSI

Per eruditū viris in more positū, vt vigilias suas ornatisimās & clarissimās Heroibus dedicaret, multo nō sine laudū heroicarū cumulo. siue vt iuuetus ad portū virtutis appellens, ad hęc luminaria cursum suum dirigeret, ne forte huius vitæ scopulos incurreret: siue quod ab his adiuti subleuatiq; ope rerum omnium ita gratiam referabant: an miserti potius tot animi bonalaticare? quae cum recensentur animos nostros in æmulationem honestissimam rapiunt. Hęc omnia me sane mouent: addatur etiam quartum, quod cum nomismata, priscasq; ex ære manus excutio, agnouī te, faciemq; tuam in Brutino nomismate. Nescio quo fato bellissime cecidit, vbi par esset virtus, par quoq; facies videretur. Non audeo animi tui dotes lingua nuncupare. Deterret id grauitas tua, & ne illud Laconici hominis audiam, Quis Herculem vituperat? Tu Gato Bononiensis a cunctis iure diceris, a me Titus Atticus, vt qui in tot ac tantis fortunæ bonis, musas græcas latināsq; nunquam deserueris, donec in arcana peruaderes: parentem tuum Bartholomæum facundia, constantia, innocentia, diligentia nemini secundum, æmulatus, qui cum patrii Senatus esset a secretis, fuit illo longe fortior & augustior ordine: & ne pluribus, Censor & pædagogus Senatus erat, vt de Aureliano Imperatore ferebatur. Deberem tibi lōge maiora vir amplissime, a quo stūdia nostra sæpe fulta, meram optatam contigerunt: nec Romanianus Augustinum sepius audiuit, quā tu musis nostris velificasti. Sed tu animo memori cōtentus es, nec tuum vultum vnquam (vt Plautinis verbis utar) tranquillauit gratus. Lege igitur mi Mœcenas, quae tibi volens ac prudens dico: pauca quidem, sed valde acuta, moresq; Brutinos id est tuos referentia. Siquidem in hoc opusculo imaginem animi tui expressam intueberis. Vale, nosq; de meliori nota commendatos musa conciliante foue.

EPIST. AD TRATTICVM

Epistolae M.T. Ciceronis ad M. Brutum. Epistolae sunt includende inter epistolas ad Atticum. Lege Plutarchum in vita Ciceronis prope finem.

Argumentum prime.

PIVS.

Clodius Trib. Pl. Clodium Tribunum Plebis Bruto commendatiorem testimonio suo reddit, de latum Bruto ab eius inimicis. Cicero non temerarius in affirmado de altero, propter multiples naturas eum de Clodii animo securum esse vult, quem perspectum habet & cognitum.

Clodius filius

CLODIVS, de quo in hac epistola M. Tullius agit, filius Clodii Ciceronis inimici fut. qui patri longe dissimilis, quod habebat documeta domestica. cum patris inimicis Cicerone presertim redire in gratiam studebat, Antonio vsus deprecatore, cuius res extant Ciceronis epistolae, ad Antonium, ac prior Antonii ad Ciceronem quod a M. Tullio facile M. Antonius impetrauit, affirmante sibi persuasisse non infectandos inimicorum amicos, nedum nepotes. A micitia ac inimicitiam, ex vsu Reip. suscipere atq; deponere.

Bruti.

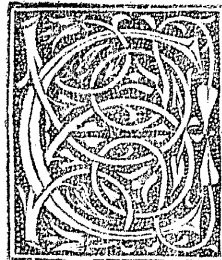
Et quoniam ad M. Brutum praefens haec epistola scribit, totusq; hic libellus aureolus, Brutum crepat breui & laconico diuerticulo, Brutum ortiginem accipe, vt ego ab eruditio de verbo ad verbum accipi. Brutorum Romae genus Iunius nominibus adicitur legitimus, quoru auctor primus L. Iunius Brutus e sorore Tarquinii Superbi genitus, quem eandem fortunam timeat, in quam frater inciderat, qui ob diuitia & prudentiam ab auunculo fuerat occisus, stultitiam finxit, vnde Brutus dictus, mox Tarquinium Regem expulit, qui filios suos in patriam cum Aquiliis & Vitelliis ad recipiendos Tarquinius in urbem conitauerant: virgis caesus securi percussit. Fuit & Iunius Bubulcus Brutus Dictator, qui Equos subegit, ac die octaua triumphauit, ac eadem Salutis dedicauit. Foruit & L. Iunius Brutus Praetorius Iuriscōsultus, qui volumina de iure ciuili scripsit, qui non generatim leges posuit: sed veluti interrogatus priuatis respondit, expressis ciuium nominibus, quorum crimina defendebat, quae cōsilia, hircosi Bartholista hodie vocant, latine responsa. Enituit quoq; M. Brutus, qui Marias partes sequebatur, ac Galliam cisalpinam tenebat, a Pompeio interfectus. Huius filius fuit M. Iunius Brutus Caesaris interfector, Catonis e Seruilia sorore nepos, doctus in philosophia atq; stoicę deditissimus, in qua puer nutritus fuit. Genus dicendi breue & elegans secutus, & in graeca facundia laconicum styli imitatus, quod sane apparet epistolis eius graecis, quae adhuc extant. Vir tyranmidis impatiens, & in seueritate gratus: vnde Cicero ait, Cum gratiae causa nihil facias, sunt tamen omnia grata quae facis. Postremo, Caesare (conspiratōne bonorum inita, cuius ipse auctor fuit) interfecto, timore nullissimo aduersariorum Praetor in Macedoniam prouinciam suam cum exercitu se contulit: vbi coniunctis cum Cassio castris, ab Antonio & Octauiū expugnatus, apud Philippas, ne in manus veniret inimicorū, sibi iuuante Stratone manus attulit, cum esset annorum .xxx. cuius corpus inuentum Antonius matris vxorūq; remisit. Porcia vero eius vxor, M. Catonis filia, hoc accepto nuncio, doloris impatiens cum negaretur gladius, carbonibus e foco ardentibus raptis ac deuoratis sese necauit, muliebri spiritu virilem patris exitum imitata. ἐμφορτικώτερον Expressius, maiori cum emphasi, ἐμφορτικώτερον, inquit Suidas, id est ἐμφορτικώτερον. Clodius) Hic erat Clodii Pulchri filius resitutus per Antonium, beneficio tamē exorati Ciceronis, vnde contra Octauium Cicero de Antonio loquens inquit, Ille ea tamen exorabat, quae volebat auferre, tu extorques.

Porcię facin?

M. T. CICERONIS

Epistolarum Ad M. Brutum Liber. Cum Commentariis Io. Baptistae Pii, Bononiensis.

M. T. CICERO M. BRUTO S.

Clodius Trib. Pleb. designatus valde me diligit, vel, vt κλωπιον dicam, valde me amat. quod cum mihi ita persuasum sit, non dubito (bene enim me nosti) quin illum quoq; iudices a me amari. Nihil enim mihi minus hominis videtur, q̄ non respondere in amore iis a quibus prouocare. Is mihi visus est suspicari nec sine magno meo quidem dolore aliquid a suis, vel per suos potius inimicos ad te esse delatum. quo tuus animus a se esset alienior. Non soleo mi Brute (quod tibi notum esse arbitror) temere affirmare de altero. Est enim periculosum propter occultas hominum voluntates, multiplicesq; naturas. Clodii animū perspectum habeo, cognitum, iudicatum: multa eius indicia, sed ad scribendū non necessaria. Volo enim hoc testimoniu tibi

Argumentum II.

Scripta & obsignata. Gratias agit Bruto q̄ rerū nouarū literas plenas dederit, atq; mirabili, praesertim de cohortibus Dolabellę, cuius tamē conatu Cicero irridet, praesertim cum Bruttis libertatis prouincator maiores lōge copias habeat. Cōsiliū Bruti vehementer laudat, q̄ nō prius se mouit q̄ de eruptione Decij Bruti ex Mutina perceperat. Seueritatem militū contra Antonios dilaudat. Delectat se auctore fuisse in Senatu, datā esse libertatē Bruto in Dolabellā cōserēdi manū, si modo liberet. Dissentit a Bruto, qui studio affinitatis a solita in Antonios seueritate abstinerebat, pretendens hoc ideo a se fieri, quoniam Romanum est vincere, ac victos cōseruare: quod obseruās Maro sic diuinitus cecinit, Parcere subiectis, & debellare supbis, vnde serui nuncupati sunt.

videri potius, q̄ epistolam. Auctus Antonii beneficio est, eius ipsius beneficii magna pars a te est. ita eū saluis nobis vellet saluū. In eum autem locū rem adductā intelligit (est enim vt scis minime stultus) vt vtriq; salui esse non possint. Itaq; nos mauult: de te vero amicissime & loquitur, & sentit. Quare, si quis secus ad te de eo scripsit, aut si coram locutus est, peto a te etiam atq; etiā, mihi vt potius credas, qui & facilius iudicare possum, q̄ ille nescio quis, & te plus diligo. Clodiu tibi amicissimū existima, ciuemq; talem, qualis & prouidentissimus, & fortuna optima esse debet. Vale.

M. T. CICERO M. BRUTO S.

Cripta & obsignata iā epistola, literę mihi reddite sūt a te, plene rerū nouarū, maximeq; mirabiles, Dolabellam quinq; cohortes misisse in Chersonesum. A deo ne copias abūdat, vt is qui ex Asia fugere dicebatur, Europā appetere conetur. Quinq; autem cohortibus qd se nā facturū arbitratu est, cū tu eo quinq; legiones, optimū equitatū, maxima auxilia haberes, quas quidē cohortes spero iam tuas esse, quoniam latro ille tam fuit demens: & tuum consiliū vehementer laudo, q̄ non prius tuum exercitum Apollonia, Dyrhachioq; mouisti, q̄ de Antonii fuga audisti, Bruti eruptione, Populi Ro. victoria. Itaq; qd scribis postea statuisse te ducere exercitū in Chersonesum, nec patisceleratissimo hosti ludibrio esse impiū Po. Ro. facis ex tua dignitate, & e Rep. Quod scribis de seditione, quae facta est in legione quarta de Antonis, quod dicam in bonam partē accipias, magis mihi probatur militum seueritas, q̄ tua te benevolentiam exercitus, equitumq; expertū esse vehementer gaudeo. De Dolabella, vt scribis, siquid habes noui, facies me certiorē, in quo valde delector, me ante prouidisse, vt tuum

inquit Eufathi, in ea effodiatur, siue q̄ prope orientē positā sol in die rosens aureusq; appareat. De Antonis) Quod Antonios captos filios Antonii Triumviri iugulare propter affinitatem Brutus recusabat, vnde enata est militum seditio. Sed salutaris) Scribendum scilicet profed. Spem clementię) Scribo speciem. Istuc) Istud. Senati) Pro Senatus, intelligit se ipsum.

PIVS.

Dolabellę.

Dolabellā vnde.

Chersonesū duae. Cymbrica q̄ Dacia & Dacia.

Aurea.

Antonii.

P. IVS.

Argumentum. III.

Laudat Decium Brutū, qui facta ex Mutina eruptione fortissima, sepe repulit Antonium. Hirtium ac Panfam Cōsules extollit, quae fama ac testimonio Ciceronis minime degeneravit. Octavius ad se subdubitat, non diffidit tamen quae laudat, quoniam in optimates furentem auertit Antonium. De ciuitate pulsa, quae ad Brutū spectabat. Quo tempore mox laetitia Octavii virtute urbe gestiente, ac Brutū ad se venire iubere, Cicero laudatus est apprimere, ac in rostris collocatus, cum populi plausu non mediocri. Eum contra fratres Antonios captos irrat, ne libertas dissolutior videatur in eos, quos passim omnes ac singuli ordines oderunt. De morte Consulū virorum tantopere honorum. Decium Brutū ac Cæsarem instare reliquit hostium.

CONsules tales extiterunt) Eminētissima fuit Cōsulum virtus in hoc bello. Hirtius Mutinā percepta clade, per sexaginta Italiae loca distans, cum reliqua legione, quae ab Antonio fugerat, cursu in eum se rebatur, quibus inordinate procedentibus, Hirtius inopinatus affuit, integra legione & inuicta coactatus. Illi igitur ex necessitate coacti in ordines sese referunt, ac multa & splendida rei militaris opera ediderunt. Ceterum quae potentes labore oppressi praestiterunt, quorum tamen maior pars Hirtii manu coacta est, licet eos minime insequeretur. Verū palustris locorum metu, insurgente nocte se ipsos dissoluerunt. Ex his paludes magna ex parte refertae sunt, armis scilicet, caedaueribus, & semispiratibus adhuc viris, vulneribusque oppressis. Qui vero integri superfuere, coacti labore, egressi discurretes, quoscunque ex Antonii exercitu inuenerunt, nocte tota in unum colligentes, quosdam eorum loco, alios cum ipsis in equis statuere, & qui a tergo insequerentur, circumcurrere, & sibi auxiliari, salutique propriae adesse monuere. Sic Antonio feliciter pugnantem, virtus omnis superueniente Hirtio contracta est. Mansit itaque iuxta campum in villa quadam nullo circumseptus vallo, quae Celtarum forum, seu villa nuncupatur. Hoc oppidum hodie extat, quod forum Gallorum appellatur, vulgo Castrum Francorum. Paludes illae temporibus nostris orizam legumen affatim Bononiae suppeditant. Cecidere in prima pugna, ad dimidiam fere partem ex utroque exercitu. Quare non est mirum si Vedius Pollio queritur, in hoc consilio seminarium militum cecidisse ratus.

Hirtius. Panfa.

Celtarum forum.

iudicium liberū esset cum Dolabella belli gerendi, & id valde pertinuit, ut ego tamen intelligebam, ad Respublicam. ut nunc iudico, ad dignitatem tuam. Quod scribis me maximo ocio egisse, ut insectorer Antonios, idque laudas, credo ita videri tibi: sed illam distinctionem tuam nullo pacto probo. Scribis enim acrius prohibenda bella ciuilia esse, quam in superatos iracundiam exercendam. Vehementer a te Brute dissentio, neque clementiae tuae concedo: scilicet salutaris seueritas vincit inanem speciem clementiae. quod si clementes esse voluerimus, nunquam deerunt bella ciuilia. Sed de hoc tu videris. De me possum idem, quod Plautinus pater in Trinūmo, Mihi quidem aetas acta ferme est, tua istuc refert maxime. Opprimemini (mihi crede) Brute, nisi prouideritis: neque enim populū semper eundem habebitis, neque Senatū, neque Senati ducem. Haec ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta, nihil potest esse verius. XIII. Calend. Maii. Vale.

M. T. C. M. BRVTO. S.

Mostrae res meliori loco videbatur. Scripta enim ad te certo scio, quae gesta sunt, quales tibi sepe scripsi Cōsules, tales extiterunt. Cæsaris vero pueri mirifica indoles virtutis, vti tam facile eum florentem & honoribus, & gratia regere, ac tenere possimus, quam facile adhuc tenuimus. Est omnino illud difficilius, sed tamen non diffidimus. Persuasum est enim adulescenti, & maxime per me, eius opera nos esse saluos: & certe, nisi is Antonium ab urbe auertisset, periissent omnia. Tri duo vero aut quatrinduo ante hanc rem pulcherrimam, timore quodam percussa ciuitas tota ad te se cum cōiugibus & liberis effundebat: eadem recreata ad. XII. Calend. Maii te huc venire, quae se ad te ire malebat, quod quidem die magnorum meorum laborum, multarumque vigiliarum fructum cepi maximum: si modo est aliquis fructus ex solida veraque gloria. Nam tantae multitudinis,

quatum capit urbs nostra, concursus est ad me factus, easum usque in Capitolium deductus maximo clamore, atque plausu in Rostris collocatus sum. Nihil est in me inane, neque enim debet. Sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio, congratulatioque me commouet propterea, quod popularē me esse in populi salute preclarum est. Sed haec te malo ab aliis audire: me velim de tuis rebus, consiliisque facias diligentissime certiorē. Illudque consideres, ne tua liberalitas dissolutior videatur. Sic sentit Senatus, sic populus Ro. nullos unquam hosteis digniores omni supplicio fuisse, quam eos ciueis, qui hoc bello contra patriam arma ceperunt, quos quidem ego omnibus sententiis vlciscor, & persequor omnibus bonis approbatus. Tu quid de hac re sentias tui iudicium est. Ego sic sentio trium fratrum vnam & eandem esse causam. Cōsules duos, bonos quidem, sed dūtaxat bonos amissimus. Hirtius quidem in ipsa victoria occidit, cum paucis diebus magno proelio ante vicisset. Nam Panfa fuerat vulneribus acceptis, quae ferre non potuit. Reliquias hostium Brutus persequitur & Cæsar. Hostes autem omnes iudicati, qui M. Antonium sectati sunt. Itaque id Senatusconsultum, plerique interpretatur etiam ad tuos, siue captiuos, siue dedititios pertinere. Equidem nihil durescitur durius, cum nominatim de C. Antonio decerneret. quod ita statueram a te cognoscere causam eius Senatū oportere. X. Calendarum Maii. Vale.

M. BRVTVS M. T. CICERONI S.

Qvanta sim laetitia affectus cognitis rebus Bruti nostri, & Consulium, facilius est tibi existimare, quam mihi scribere, cum alia laudo, & gaudeo accidisse, tamen quod Bruti eruptio non solum ipsi salutaris fuit, sed etiam maximo ad victoriam adiumento. Quod scribis mihi, trium Antoniorum vnam atque eandem causam esse, quid ego sentiam, mei iudicium esse statuo nihil, nisi hoc, Senatus, aut populi Ro. iudicium esse de his ciuibus, qui pugnantibus non interierint. At hoc ipsum iniquis inique facis, qui hostilis animi in re publica homines ciueis appelles: immo iustissime. Quod enim nondum Senatus censuit, nec populus Ro. iussit: id arroganter non preiudico, neque reuoco ad arbitrium meum. Illud quidem non muto: quod ei, quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quicumque eripui, neque dissolute quicumque remisi, habuique in mea potestate, quoad bellum fuit: multo quidem honestius iudico, magisque quod concedere possit Respublica miserorum fortunam non in se

Ea cum) Cum ea, alii emendant, ea iuu. Et sequor) Scribe, persequor. Trium fratrum) Antoniorum. Vnam & eandem esse causam, aequae mori merentur.

Argumentum. III. P. IVS.

AGIT Gratias M. Brutus Ciceroni quod victoriam Consulium, ac Decii Bruti felicem eruptionem significauit, quae ad victoriam consequendam magno adiumentum fuit. De Antonis apud se captis nonnulla. Iustissime se ciues Antonii appellare dicit donec super eorum causa Senatus iudicauerit, quod si non faceret, arrogans esset. In hoc iudicio se neque crudelē neque dissolutū fuisse gloriatur. Quod si in alterutro peccatum subtiliter examinabitur, peccauerit magis Cicero dādo infinita potentibus, quod ipse miserorum fortunam non insecutus est. Carpitque sensum Ciceronem ac vellicat, quod Octavianum alienae tyrannidis, non modo vicarium, sed haeredem armabat: in quem mox pugnandum erit, praesertim cum futuri mali a Caesaris haerede, oēs culpam in M. Tullium reiecturi sunt, qui tantam auctoritatem, tantasque opes puero dedit. In Tullio modum desiderat in praebendis honoribus, cuius cum virtutem antiquis parem extollat, moderatorem quidem liberalitatem desiderat. Nam Octavianum honoribus his extraordinariis non putare contentum. Audiuit M. Tullium sed falso factum esse Consulē, plerumque spei gessit ac exultat.

QUOD scribis mihi) Alii, tibi iungitur cum esse, pro videri tibi. Fortunam) Calamitatem in hoc loco. Sed quod obiter dictum sit, felicitatem a fortuna contribui, vulgo receptum fere est. Sciendum

Fortuna.

G

EPIST. AD MBRVTVM

ex eo argumento, princi-
pem omnium Bupalum
Fortunæ simulcrum fe-
cisse, Polum in capite ha-
bens, & manū altera sus-
stinēs: Amaltheæ cornu.
Sed & Pindarus post alia
quæ de Fortuna canere
permisit sibi, etiam φε-
ρέρων nūcupauit. Mar-
cianus Capella Fortunā
defultoriam vocat, vnde
eius leuitatem signifi-
cauit. Sorrem alii eandem
dicunt, nonnulli Neme-
sin, Tychen cōplures, aut
Nortiam. Scribit Plato
Deum & Fortunam atq;
artem simul cū Deo hu-
mana omnia gubernare,
id ita interpretantur,
Deus in omnibus per om-
nia mouet omnia: mo-
uet mundi sphaeras, qua-
rum cōcurfus fatum ali-
cubi, at quarto Legūm
Fortuna nominat. Hinc
casus varii circa externa
corporatq; contingunt.
Mouet item animas, lu-
men inspiciendo menti-
bus, vnde ars non specu-
landi solum accenditur,
sed agendi, ab arte tantū
dispositio externorū &
corporis pficitur, quā
obrem a deo, cuncta de-
pendent. Aduertendum
autem illud, quādoq;
illa celestium causarum
ratio ita digeritur, vt ar-
tem excultam exupe-
ret, dici a Platonis fa-
tum. Vbi vero sic, vt vin-
cere inertē desidiosumq;
eualeat: rursus a solerti,
strenuq; vici, Fortunā.
Vtrobicq; vero diuinam
statuit prouidentia, quæ
ad finē agat sibi soli no-
tum, quæq; vniuersa mo-
dis cōtemperet occultio-
ribus. Plutarchus Fortu-
næ cognomena multi-
modo in problematis af-
fert, Viscatā videlicet dici,
Barbatam, primigeniam,
conuertentem, ac fxcen-
tis huiusmodi. Cum me docueris) Faciam quod mihi visum fuerit, non tibi. Prudenter tueri) Ve-
tus exemplari Prudenter agendo tueri. Exemplo aut præsidio) Corrige, ex exemplo præsidio, exclusa
disiunctiua. Sensus est. Senatus ab honoribus suis mandandis abstinere debet, aut saltem moderari, ne
cum acciderit aut in mentem venerit abuti ei qui adeptus sit, honorem publicum habeat pro præsidio
priuato.

Deus.

Fatum.

Fortuna.

Fortunæ cog-
nomena.

ctari, q̄ infinita tribuere potētibus, quæ cupiditatem &
arrogantiā incendere possint. Quā in re Cicero vir opti-
me ac fortissime, mihiq; merito, & meo nomine, & repu-
blicæ charissime, nimis credere videris spei tuæ: statimq;
vt quisq; aliquid recte fecerit, omnia dare ac permittere,
quasi non liceat traduci ad mala consilia corruptū lar-
gitionibus animū. Quæ tua est humanitas, æquo animo
te moneri patieris, præsertim de communi salute: facies
tamē quod tibi visum fuerit, etiam ego, cū me docueris.
Nunc Cicero, nunc agendum est, ne frustra oppressum
esse Antonium gauisus simus, neu semper primi cuiusq;
mali excidendi causa sit, vt aliud renascatur illo peius.
Nihil iam neq; opinantibus, aut patientibus nobis ad-
uersi euenire potest: in quo non cum omnium culpa, tū
præcipue tua futura sit: cuius tantam auctoritatem Se-
natus, ac populus Romanus non solum esse patitur, sed
etiam cupit, quanta maxime in libera ciuitate vnus esse
potest: quam tu non solum bene sentiendo, sed etiā pru-
denter agendo tueri debes. Prudentia porro, quæ tibi
superest, nulla abs te desideratur, nisi modus in tribuen-
dis honoribus. Alia omnia sic abūde adsunt, vt cū quo-
libet antiquorū cōparari possint tuæ virtutes. Vnū hoc
grato animo liberaliq; profectū, cautiorem ac modera-
torem liberalitatē desiderat. Nihil enim Senatus cuiq;
dare debet, quod male cogitantibus extemplo præsidio
sit. Itaq; timeo de Cōsulatu, ne Cæsar tuus altius se ascē-
disse putet deceretis tuis, q̄ inde, si Consul factus sit, de-
scensurū. Quod si Antonius ab alio relictū regni instru-
mentū occasione regnādi habuit, quonā animo fore pu-
tas, si quis authore nō tyrāno interfecto, sed ipso Senatu
putat se imperia quælibet cōcupiscere posse? Quare tū
& facilitatem, & prouidentia laudabo tuā, cū exploratū
habere cœpero Cæsarem honoribus (quos acceperit)
extraordinariis fore contentum. Alienæ igitur, inquit,
culpæ me reum facies: profus alienæ, si prouideri non
potuit, ne existeret, quod vtinā inspectare possis timorē
de illo meū. His literis scriptis, te Consulem factū audi-
uimus. Tum vero incipiā proponere mihi republicā iu-
stam, & iam suis nitentem viribus, si istuc videro. Filius
valet, & in Macedoniam cum equitatu præmissus est.
Idibus Maiis ex Castris. Vale.

Cum me docueris) Faciam quod mihi visum fuerit, non tibi. Prudenter tueri) Ve-
tus exemplari Prudenter agendo tueri. Exemplo aut præsidio) Corrige, ex exemplo præsidio, exclusa
disiunctiua. Sensus est. Senatus ab honoribus suis mandandis abstinere debet, aut saltem moderari, ne
cum acciderit aut in mentem venerit abuti ei qui adeptus sit, honorem publicum habeat pro præsidio
priuato.

Argumentum. V.

A D. V. Cal. Maii. Hæc epistola ordinis ac situs distributione præcedētē præcedere debuit, cuius rei
euidens argumentū est, quod sequitur. De reui hoc amplius, vt in si arbitrarere vtile fore, perse-
querere Dolabellam bello. Seruilio iudicāte in magna Senatus frequentia vt Cassius Dolabellā
bello persequeretur, assensu sunt oēs: Ciceroni pariter proponētī vt arbitrium Bruti esset idem facere si
modo vellet, qd̄ ei perhonorificū fuisse M. Tullius affirmat. Monet amice Brutū ad dignitatē suā pti-
nere vt idē factiraret. De Cal
fii copiis nonnulla. Multum
interesse opprimi. Dolabellā,
ne Antonius habeat quo se
conferat. Ciceronem suū vo-
lebat in collegium Bruti co-
optari. Absentium rationē
posse haberi exēplo probat.
De ritu auspiciorū nonnulla.

PIVS.

M. T. C. MARCŌ BRVTO S.

D. V. Cal. Maii, cū de iis, qui hostes
iudicati sunt bello persequendis senten-
tiæ dicerentur: dixit Seruilius etiam de
Ventidio, & vt Cassius persequeretur
Dolabellam: cui cū essem assensus, de-
creui hoc amplius, vt tu, si arbitrarere vtile fore, & e
republica esse, persequerere Dolabellā bello, si min⁹
id commodo reipublicæ facere posses, siue non existi-
mares e republica esse, vt in iisdem locis exercitum
contineres. nihil honorificentius potuit facere Sena-
tus, q̄ vt tuum esset iudicium, quid tibi maxime con-
ducere reipublicæ videretur. Equidem sic sentio, si ma-
num habet, si castra, si vbi consistat vsq; Dolabella,
ad fidem & ad dignitatem tuā pertinere eū persequi.
De Cassii nostri copiis nihil sciebamus, neq; enim ab
ipso vllæ literæ, neq; nunciabatur quicq;, quod pro-
certo haberemus. Quātopere autem interfit opprimi
Dolabellam, profectō intelligis, tum vt sceleris pœ-
nas persoluat, tum ne sit quo se latronum duces ex
Mutinensi fuga conferant. Atq; hoc mihi iā ante pla-
cuisset potes ex superioribus meis literis recordari, q̄
tum & fugæ portus erat in tuis castris, & subsidium
salutis in tuo exercitu, quo magis nūc liberati (vt spe-
ro) periculis in Dolabella opprimēdo occupati esse
debemus. Sed hæc cogitabis diligentius. Statues sa-
piēter. Facies nos, quod cōstitueris, & quid agas (si
tibi videbitur) certiores. Ciceronē nostrū in vestrū
collegiū cooptari volo. Existimo omnino absentium
rationē sacerdotū comitiis posse haberi: nā etiā factū
est antea. C. enim Marius, cum in Cappadocia esset,

Bruto castris apud Philippos cum alteri cornū præisset, inclinata iam acie fuscum putans iam totum
exercitum, sibi manus attulit. Fuerunt quoq; alij Cassii, sed non æque per celebres. Cassium Longinum
iussit Cato mori. Fuit Cassius Seuerus eloquentissimus, vt ait Seneca in Declamationib. Passus est esse
aliquid in oratione sua ociosum. M. Auidius Cassius præfectus exercitus M. Antonini principis in oriēte,
dum ipse Imperator res in Germania gerit contra Marcomanos rebellauit. Itaque relicto bello Impera-
tor eum cum exercitu petiit ac superat. Caput ei oblatū videre noluit recordatus antiq; amicitie, Cassi-
us præsul Narnensis tpe Totilæ, cui occurrens animū placuit ne ciuitati noceret. Meminit hui⁹ Grego-
rius tertio Dialogorū. Tuū iudicij) Esset in arbitrio tuo postū. Iā in te placuisse) Corrige, ante placu-
isse. Qd̄ tū & fugæ) In libris nō dubitē fidei scribit, Et quātū fugæ optimates vniuersi ad te soluebāt.

Cassii origo.

Cassii præsul.

Domitia lex. PIVS. Legē Domitia De hac lege Domitia meminit Cicero in Rullum. tertia Actione, & Suetonius in Nerone. Cuius ve) Corrigē, Cuius vis, absentis videlicet vel presentis. Argumentum. VI.

PIVS.

NOLI Expectare dum tibi gratias agam. Cicero quotidie in Senatu Brutinas res procurabat, praesertim quando impetravit a Senatu ut Bruti iudicium esset. Antonium persequi: si modo sibi videretur. De filio Ciceronis absente in Macedonia iussu equites ducere, quorum alij praerat, de reditu curabit ad honorem petendum: de quo supra. Glyconem Pansae medicum veneni insimulatum M. Tullio his temporibus principi Senatus valde commendat, ut eius ope vir ac medicus bonus insimulatus erumpat ex scama criminis. Argumentatur quare criminibus credendum non est. Nunciat Dolabellam fuisse casum. Comendat Flautium ut eum tueatur contra Dyrrachinos. Dum. Necessitudo. Dum. Necessitudo. Amor demō magnus.

lege Domitia factus est Augur, nec quo minus id postea liceret, vlla lex sanxit. Est etiam in lege Julia, quae lex est de sacerdotiis proxima his verbis, qui petit, cuiusvis ratio habebitur, aperte indicat posse rationem haberi, etiam non presentis. Hac de re scripsi ad eum, ut tuo iudicio vteretur, sicut in rebus omnibus. Tibi autem statuendum est de Domitio & de Catone nostro. Sed quis liceat absentis rationem haberi, tamen omnia sunt presentibus faciliora. Quod si statueris in Africam tibi eundem, nulla erit ad comitia nostros accersendi facultas. Omnino Pansa vivo celeriora omnia putabamus. Statim enim Collegam sibi surrogasset: deinde ante praetoria sacerdotum comitia fuissent. Nunc per auspicia longam moram video. Dum enim vnus erit patricius magistratus, auspicia ad Patres redire non possunt. Magna sane perturbatio. Tu tota de re quid sentias, velim me facias certior rem. III. Nonarum Maii. Vale.

M. BRVTVS M. T. CICERONI S.

NOLI expectare, dum tibi gratias agam: iam pridem hoc ex nostra necessitudine, quae ad summam benevolentiam pervenit, sublatum esse debet. Filius tuus a me abest, in Macedonia congregiamur. Iustus est enim Ambraciam ducere equites per Thessaliam, & scripsi ad eum, ut mihi Heracleam occurreret. Cum eum videro (quonia nobis permittis) communiter constituemus de reditu eius. Ad petitionem, aut ad commendationem honoris, tibi Glyconem medicum Pansae, qui sororem Achilleos nostri in matrimonio habet, diligentissime commendo. Audimus eum venisse in suspicionem Torquato de morte Pansae, custodiri, ut parricidam: nihil minus credendum est.

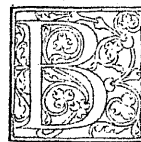
Amor & Venus duplex.

Platonis in consuetudine loquendi fuisse, & cur hoc observatum sit, docet Platonis Madaurensis in Apologetico. Ex Paulania vero monumentis non negligendum illud videtur, Assyrios omnium primos Vraniam Venerem adortos colere, quos insecti sint in Cypro Paphii, & ad Alcalonem Phoenices, a quibus didicerint mox Cytherii. Sed & Athenis Vraniam Veneris surrectum fuisse templum, idem comprobatur Paulania. Scribit Plotinus amorem herosa dici, forte quoniam ἀρωδὴ ἑρῶος, hoc est a visione substantiam habet, quando & amor qui affectio est, ab hoc habet instinctum. Amor e porio Graeci ἐρωτα vocant, quia, ut Plato inquit, ἐρωτα, hoc est influit extrinsecus per oculos, quis etiam in Phedro ἀρωδὴ ἑρῶος, a robore videlicet ac vehementia dici erota, Socrates putet. Eadem mortales ἐρωτα immortales ἠερωτα, Socrates in Symposio prodit se nihil scire propter amatoria. Heraclea, Civitas Europe prope Bosporum, nunc Perinthus, Satyro) Alii codices, Satrio. A Tullio) Lege, Tullio. Hic est Tullius Cymbes, qui Bithyniam provinciam sortitus erat, Appianus in 3. Bel. Civit. Ei quae Flavius) Emendat eiq; Flavius. A necessarius) Dyrrachinis amicis tuis. Candauia) In Epiro apud Egnadium via a Dyrrachio usque Apolloniam, de Candauia Caesar Belli Civitatis libro 3. De Candauia desertis Seneca libro 4. Epistolarum.

Ventus Vranis. A morhos. Etos vnde.

Quis enim maiorem calamitatem morte Pansae accipit? praeterea est modestus homo, & frugi, quem ne utilitas quidem videatur impulsura fuisse ad facinus. Rogo te, & quidem valde rogo (nam Achilles noster non minus, quam aequum est, laborat) eripias eum ex custodia, conseruesque. Hoc ego ad meum officium priuatarum rerum aequae, atque vllam aliam rem pertinere arbitror. Cum has ad te scriberem literas, ab Satrio Legato Caui Trebonii reddita est mihi epistola, a Tullio & Deiotaro Dolabellam casum, fugatumque esse, Graecam epistolam tibi missi Cytherii cuiusdam ad Satrium missam. Flavius noster de controversia, quam habet cum Dyrrachinis hereditariam, sumpsit te iudicem: rogo te Cicero, & Flavius rogat rem conficias: quin ei, qui Flavius fecit heredem: pecuniam debuerit civitas, non est dubium, neque Dyrrachini inficiantur, sed sibi donatum res alienum a Caesare dicunt. Noli pati a necessariis tuis necessario meo iniuriam fieri. XVII. Calendarum Iunii ex castris ad imam Candauiam. Vale.

M. BRVTVS M. T. CICERONI S.

BIBULUS qui charus mihi esse debeat, nemo melius iudicare potest, quam tu: cuius tamen pro Republica contentiones, sollicitudinesque sunt, fueruntque. Itaque vel ipsius virtus, vel nostra necessitudo debet conciliare te illi: quo minus multa mihi scribenda esse arbitror. Voluntas enim te mouere debet nostra, si modo iusta est: aut pro officio necessario suscipitur: is Pansae locum petere constituit. eam nominationem a te petimus: neque coniunctiori dare beneficium, quam nos tibi sumus, neque digniorem nominare potes, quam Bibulum. De Domitio & Apuleio quid attinet ad me scribere, cum ipsi per se tibi commendatissimi sint? Apuleium vero tu tua autoritate sustinere debes. Sed Apuleius in sua epistola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex sinu tuo tantum iam virum: ex quanto (crede mihi) potest euadere, qui vestris paucorum respondeat laudibus. Vale.

Argumentum. VII.

BIBULVM sibi esse carissimum ostendit Brutus optimatum liberum ac patriae amatissimum, pro qua cum Caesare quis grauissime verbis ac manu contendere non dubitauerit, ac inuidiae populi veluti flammam se opponere. Noster ergo in illum amor, hoc est tuus, nam amicorum omnia communia sunt, te illi conciliare plurimum debet, cum inter amicos idem velle sit, ac idem nolle. Pansae locum petiturus est) Augur enim erat Pansa Consul) tu illum amanter foue. Domitium quoque & Apuleium commendat. Sed rogat ut Bibulum in sinu habeat, & arctissimo fauore, ut qui laudum Ciceronis sit optime & affatim capax. IN SVA Epistola celebrabitur) Alia exemplaria. In sui epistole scelus ratur. designat illud Epigrammatici poetae. Peccat qui C. S. P. E. S.

PIVS.

Argumentum. VIII.

PIVS

REDIT vicem Bruto commendanti M. Tullius. nam & ipse Bruto Nasennium Fesulanum commendat, idque diligentissime: & causam quare commendet adducit, vti videlicet ad aliquem gradum rei militaris euadat, vt aliquid auctoritatis possit assumere. Frugis ac fortem hominem Nasennium ait. OCTAVVM principem) Qui ducit ordines octauum principiorum, ii sunt milites.

M.T.C. M.BRVTO S.

Mltos tibi comendo, & comendare necesse est. Optimus enim quisque vir, & cuius sequitur iudicium tuum, tibi quoque omnes fortes viri nauare operam & studium volunt: nec quisquam est, qui ita existimet, meam apud te & gratiam & auctoritatem valere plurimum. Sed C. Nasennium municipem Suesolanum tibi ita comendo, vt neminem diligentius. Creteensi bello Metello Imperatore octauum principem duxit: postea in re familiarum occupatus fuit. hoc tempore cum Respublica partibus, tum tua excellenti dignitate comotus valeat per te aliquid auctoritatis assumere. Fortem virum Bruto tibi comendo, frugis hominem, & siquid ad rem pertinet, etiam locupletem, Pergratum mihi erit, si eum ita tractaris, vt merito tuo mihi gratias agere possit. Vale.

M.T.CICERO M.BRVTO S.

Ringerer officio, quo tu functus es in meo luctu, teque per literas consolaber, nisi scire his remediis, quibus meum dolorem tu leuasses, te in tuo non egere: ac velim facilius, quam tunc mihi, nunc tibi tute medeare. Est enim alienum tanto viro, vt es tu, quod alteri preceperit, id ipsum facere non posse. Me quidem tui rationes, quas conlegeras, tum auctoritas tua a nimio mcerore deterruit. Cum enim mollius tibi ferre viderer, quam deceret virum: presertim eum, qui alios consolari soleret: accusasti me per litteras grauioribus verbis, quam tua consuetudo ferebat. Itaque iudicium tuum magni aestimans, idque veritas me ipse collegi, & ea que didiceram, legeram, acceperam, grauiora duxi tua auctoritate addita. Ac mihi tum Bruto officio solum seruandum est. Nam cum in te non solum exercitus tuus, sed omnium ciuium, ac pene gentium coniecti oculi sint, minime decet, propter quem fortiores ceteri sumus, eum ipsum animo debilitatum videri. Quam ob rem accepisti tu quidem dolorem (id enim remisisti, cui simile in terris nihil fuit) & est dolendum in tam graui vulnere, ne id ipsum carere omni sensu doloris sit miserius, quam dolere: sed, vt modice ceteris utile est, tibi necesse est. Scribere plura, nisi ad te haec ipsa nimis multa essent. Nos te tuumque exercitum expectamus: sine quo, vt reliqua ex sententia succedant, vix satis liberi videmur fore. De tota Republica plura scribam: & fortasse iam certiora his litteris, quas Veteri nostro cogitabam dare. Vale.

Argumentum. IX.

PIVS

FVNGERER officio) Orbatum pignore domestico M. Bruto M. Cicero consolatur, exemplo Brutino. Cum enim filiam Tulliolam suae desiderium naturae M. Tullius amisisset, eoque casu veluti fulmine consternata tanti viri virtus, non modo sopita videretur, Brutus eloquentiae ac seueritatis Stoicae princeps per epistolam grauitatis fortitudinisque plenam philosophus philosophum a moestissimo luctu reuocauit. Idem exemplo pari nunc facere nititur Cicero, praesertim quod priuatus M. Tullius naturae satisfacere citra reprehensionem potuit, Brutus contra Imperator nihil molle ac patum forte coram exercitu facere debet: mox eum reuocat ad patriam defendendam. QVAM tua consuetudo ferebat) Quam patiebatur amor nostrae consuetudinis, immo necessitudinis. Bruti) Decii. Populo ac senae. Proverbium dicitur quando significare volumus hominem in dignitate positum cautius circumspiciendum viuere debere, quia singuli quisque in eum oculos ac aciem animi defigunt.

M.T.CICERO M.BRVTO S.

Nillas adhuc a te literas habebamus, ne famam quidem, quae declararet te cognita Senatus auctoritate, in Italiam adducere exercitum: quod vt faceres, idque maturares, magnopere desiderabat Respublica. Ingratescit enim in dies intestinum malum: nec externis hostibus magis, quam domesticis laboramus, qui erant omnino ab initio belli, sed facilius frangebantur. Erectio Senatus erat, non sententias solum nostras, sed etiam cohortationibus excitatus. Erat in Senatu satis vehemens & acer Pansa, cum in ceteros huius generis, tum maxime in socerum, cui Consuli non animus ab initio, non fides ad extremum defuit: bellum ad Mutinam gerebatur, nihil vt in Caesare reprehenderes, nonnulla in Hircio huius belli fortuna, vt in secundis fluxa, vt in aduersis bona, erat victrix Respublica. caesis Antonii copiis, ipso expulso a Bruto. Deinde ita multa peccata, vt quodammodo victoria excideret e manibus, perterritos, inermes, saucios non sunt nostri duces persecuti, datumque Lepido tempus est, in quo leuitatem eius saepe perspectam maioribus in malis experiemur. Sunt exercitus boni, sed rudes, Bruti & Planci. sunt fidelissima, & maxima auxilia Gallorum: sed Caesarem meis consiliis adhuc gubernatum praecleara ipsum indole, admirabilique constantia improbissimis literis quidam, fallacibusque interpretibus ac nunciis impulerunt in spem certissimam Consulatus: quod simul atque sensu, neque ego illum absentem literis monere destitui, nec accusare praesentes eius necessarios, qui eius cupiditati suffragari videbantur. Nec in Senatu sceleratissimorum consiliorum fontes aperire dubitauimus: nec vero vlla in re memini, aut Senatum meliorem, aut magistratus. Nunquam enim in honore extraordinario potentis hominis, vel potentissimi potius (quandoquidem potentia iam in vi posita est & armis) accidit, vt nemo Trib. Pl. nemo alio magistratu, nemo priuatus auctor existeret, sed in hac constantia atque virtute, erat tamen sollicita ciuitas. Illudimur enim Bruto, tum militum deliciis, tum Imperatoris insolentia: tantum quisque in Republica posse potestulat, quantum habet virium. Non ratio, non modus, non lex, non mos, non officium valet, non iudicium, non existimatio ciuium, non posteritatis verecundia. Haec ego multo ante prospiciens fugiebam ex Italia: tum, cum me vestrorum edictorum fama reuocauit. Incitasti vero tu me Bruto Veliae. Quae enim dolebam in eam me vrbe

Argumentum. X.

PIVS

Reuocat Bruto vt festinanter accelleret. Imminet enim externa ac domestica mala: ab initio quidem belli mala eiusmodi eruperant: sed ea seueritas Senatus & constantia euincerebant, praesertim adiuuante Pansa, viro pro Republica firmissimo. Adde quod Antonio expulso vt citius erat Respublica, sed peccatis multorum fortuna est elapsa de manibus: scelere praesertim ac leuitate Lepidi. Dubitat ne Caesar consilio suo huc vsque gubernatus, in sententia non permaneat. Nec enim desunt ad deprauatum parati, adeo vt eum ad petendum Consulatum impulerint. Non destitit enim, non eius necessarios ab hac petulantia deterere. Vis tamen hodie dignitates in Republica non viri occupat: quae cum praesertim Cicero sapienter ab Italia fugiebat, ad quam impulsore praesertim Bruto reuersus est, & adueniens, quod maxime fortitudinis signum fuit, nullo praesidio quatefecit Antonium. Mox ei Caesarem peritum opposuit, qui si persistebit, satis opus erit in exercitu pueri. Sin vero gratias imbecillitate tui potest ferre non poterit, spes ois erit in Bruto. Quare rogat vt aduolet. Casum ad idem hortetur. Rempublica cupit esse immortalis, cum sibi tantum reliqui sit ac animulae fere precariae. INTERPRETIBUS) Quibus codices, interpretationibus, habent, vt cum Cicero dicebat Octauum esse tollendum, interpretabantur auferendum de medio, eleuandum deprimendum. Defendo interpretibus, properperam interpretantibus ad gloriam etiam inanem aspirandum, & similia.

EPIST. AD MBRVTVM

Quatefecit) Quassum feci, concussi. Imperitorum) Malorum interpretum qui solide glorie radices non tenent non desunt qui legunt impiorum. Euentis) Euentibus, tyrannum sustulisti, non fortuitos rerum euentus, ac fortunæ reciprocas vices tantillum veritus.

Principis) Militibus, de quibus supra. Sunt qui pre fidiis scribant. Aliquantulum reliqui est) Paulum vitæ. Ego reliquator sum vt vtat verbo iuriconsultorum, creditor sum parui & precarii spiritus: metaphora deducta ab gre quod debet, cuius cum acceperim) maiorem partem, reliquum hoc est summæ particula debetur. In veteri lectione reperio. Mihi quantulum reliqui est eodem sensu. Quantulum paruum, portionem significat.

Argumentum.XI.

VETERIS Antistii) Antistium siue Antestium (vtroque enim modo dici vetera morea declarant) Brutus Cicero commendat, Eum patriæ liberatoribus affici prodit, animumque suum facile ostendisset si data fuisset occasio. Probat eius animum pertinax virtus contra duce latronum Dolabellam. Bruto vero & Cassio libertatis propugnatoribus vltro, quod rarum est, pecuniam dedit, & coniunxit, Prætor esse cupit, obsecratur vt laudibus excitet, ac studeat facere quod amplissimum.

ire, a qua tu fugeres, qui eam liberauisses: quod mihi quoque quondam acciderat periculo simili, casu tristiore, perrexi tamen, Romamque perueni, nulloque presidio quatefecit Antonium: contraque eius arma nefanda presidia, que oblata sunt, Cesaris consilio, & autoritate firmavi, qui si steterit idem, mihique paruerit, satis videmur habituri presidium, sin autem impiorum consilia plus valuerint, quam nostra, aut imbecillitas ætatis non potuerit grauitate rerum sustinere, spes omnis est in te. Quam ob rem aduola obsecro, atque eam Rempublicam quam virtute atque animi magnitudine, magis quam euentis rerum liberaasti, exitu libera, omnis omnium concursus ad te futurus est. Hortare idem per literas Cassium. Spes libertatis nusquam nisi in vestrorum castrorum presidio est. Firmos omnino & duces habemus ab occidente, & exercitus. Hoc adulescentis presidium quidem adhuc firmum esse confido, sed ita multi labefactant, vt, ne moueatur, interdum extimescam. Habes totum Reipublicæ statum, qui quidem tum erat, cum has literas dabam. Velim deinceps meliora sint, sin aliter fuerit (quod diu omen auertant) Reipublicæ vicem dolebo, quæ immortalis esse debeat, mihi quidem quantulum reliqui est. Vale.

M.BRVTVS CICERONI S.

VETERIS Antistii talis animus est in Rempublica. vt non dubitè, quin in Cesare, & Antonio se prestiturus fuerit acerrimum propugnatorum communis libertatis, si occasione potuisset occurrere. Nam qui in Achaia congressus P. Dolabella milites atque eques habere, quoduis adire periculum ex insidiis paratissimi ad omnia latronis maluerit, quam videri aut coactus esse pecuniam dare, aut libenter dedisse homini nequissimo, atque improbissimo, is nobis vltro pollicitus est, & dedit. XX. HS ex sua pecunia, & quod multo carius est, se ipsum obtulit, & coniunxit. Huic persuadere cepimus, vt Imperator in castris remaneret, remque publicam defenderet: statuit id sibi, quoniam exercitum dimisisset, statim vero rediturum ad nos confirmavit legatione suscepta, nisi Prætorum comitia habituri essent Cōsules. Nam illi ita sentienti de Rep. magnopere author fui, ne differret tempus petitionis suæ, cuius factum omnibus gratum esse debet, qui modo iudicauerint hunc exercitum esse vtilem Reipublicæ. tibi tanto gratius, quanto maiore & animo glo-

riaque libertate nostram defendis & dignitate, si contigerit nostris consiliis exitus, quem optamus, profecturus es. Ego etiam mihi Cicero proprie familiariterque te rogo, vt Veterem ames, velisque esse quam amplissimum: qui, & si nulla re deterreri a proposito potest, tamen excitari tuis laudibus, indulgentiaque poterit, quo magis amplexetur, ac tueatur iudicium suum, & mihi gratissimum erit. Vale.

M.T.C. MBRVTO S.

ET si daturus eram Messalæ Coruino continuo literas, tamen Veterem nostrum ad te sine literis meis venire nolui. Maximo in discrimine Respublicæ. Brute versatur, victoresque rursus decertare cogimur: id accidit Marci Lepidi scelere & amentia, quo tempore, cum multa propter eam curam, quam pro Rep. suscepi, grauius ferre, tum nihil tui grauius, quam me non posse matris tue precibus cedere, non sororis. Nam tibi (quod mihi plurimum est) facile me satisfacturum arbitrabar. Nullo enim modo poterat causa Lepidi distinguere ab Antonio: omniumque iudicio etiam durior erat, quod cum honoribus amplissimis a Senatu esset Lepidus ornatus, tum etiam paucis ante diebus preclaras literas ad Senatum misisset, repete non solum recepit reliquias hostium, sed bellum acerrimum terra marique gerit, cuius exitus, qui futurus sit, incertum est. Itaque cum rogamur, vt misericordiam liberis eius impertiamur, nihil affertur, quo minus summa supplicia, si (quod Iupiter omne auertat) pater puerorum vicerit subeunda nobis sint: nec vero me fugit, quam sit acerbum parentum scelera filiorum poenitentia. Sed hoc preclare legibus comparatum est, vt charitas liberorum amiciores parentes Reipublicæ redderet. Itaque Lepidus crudelis in liberos, non is, qui Lepidum hostem iudicat. Atque ille, si armis positus de vi damnatus esset, quo in iudicio certe defensionem non haberet, eandem calamitatem subirent liberi bonis publicatis: quod tua mater, & soror deprecatur pro pueris, id ipsum, & multa alia crudeliora nobis omnibus Lepidus, Antonius, & reliqui hostes denunciant. Itaque maximam spem hoc tempore habemus in te, atque exercitu tuo, tum ad Reipublicam summam, tum ad gloriam & dignitatem tuam vehementer pertinet te in Italiam (vt ante scripsi) venire quam primum. Eget enim vehementer cum viribus tuis, tum etiam consilio Respublicæ. Veterem pro eius erga te beneuolentiam, singularique officio, libenter ex tuis literis complexus sum, eumque cum tui, tum Reipublicæ.

ET MIHI gratissimum) Prisca lectio. Id mihi gratissimum.

Argumentum.XII.

PIVS.

ET si daturus eram) Per eundem Antistium Cicero Brutum monet in maximo discrimine versari Rempublicam, quando dux scitariorum Antonius Lepidus leuitate instructus ac armatus resumpsit vires. Lepidus dolet excusare non posse, in Lepidique liberos esse mitem, in quem Brutus clementiam Senatus desiderasset: fieri non poterat quonia omnium iudicio durior erat Antonio. Auertit sensum esse a favore natorum Lepidi, ostendens quot poenas duros optimates, si pater puerorum vicerit. Mox rogat eum vt cum exercitu aduolat.

ASCEN. Quod mihi plurimum est) Id est quod plurimum estimo, & quo plurimum delector. Filiorum poenitentia iudicari & purgari. Sed hoc preclare legibus comparatum est, vt charitas liberorum amiciores parentes Reipublicæ redderet. Ergo humanius censet, vt filiorum charitas patribus proficiat, quam vt patrum scelera filii noceant. Est autem dubium de qua loquatur charitate filiorum, an de ea qua boni prosequuntur illos, quam ne perdant, parentes fiunt Reipublicæ. amiciores: an de charitate parentum in liberos, qui ne liberi ob scelera sua poenas dent, Reipublicæ ledere cauent. Quod tua mater & soror deprecatur pro pueris. id id precatur ne fiat at pueris. deprecari enim interdum est valde precari vt fiat, sed frequentius ne fiat vt etiam Gallus deprecatur. Iuxta illud Ouidii, Sæpe precor mortem, mortem quoque deprecor idem, id est sæpe precor vt mihi detur mori, sæpe necesse sit.

PIVS.

Argumentum.XIII.

DE Marco Bruto Lepido vereri. Hæc epistola superioris præcedere debuit. Orat ac postulat Brutus ut si Lepidus arma superet contra patriam, ne liberi eius nepotes Brutum vexentur, quoniam patris scelus filiis innocētibus obesse non debet, etenim contra patrem Lepidum multum Brutus auunculus iuuare debet. Optat ut Cicero in hac re clemētię memor sit ac severitate exuat. **CONTRA** patrem Lepidum. Ad oblite randā iniuriā, quā Lepidus intulit.

ASCEN.

ASCEN. Vela Cicerone coniunctissimo homine priuati. Id est ob priuam amicitiam & necessitudinem, non habito respectu ad Rempublicam. Vel a Consulari tali viro, utpote Reip. & libertatis populi Romani amantissimo, remota necessitudine priuati. non habito respectu ad eam spectare debeo, & ut a priuato cui sum coniunctissimus, & ut a Consulari, quia Reip. quā liberaui, sum studiosissimus.

PIVS.

Argumentum.XIII.

Accusat Brutum de reuitate literarum his præsertim temporibus angustissimis. Filium reuerfurū pollicetur, quoniam sacerdotum comitia intercessione Ciceronis in alterum annum relecta sunt. Rogat ne Ciceronem suum dimittat a se. Lepidum accusat, cuius culpa renatum bellum dicit. Cæsarem Octavianum taxat, cuius perfidia Bruti optatur celer aduentus. Animos hominum partibus infectos queritur. Nec Idus Martiæ plus profuerunt patrie quam si acceleret. **TRIBVS** Verficulis. Verbis. Alconius Pedianus verficulum pro verbo accipit sic, Tribus enim verficulis ait. Accipit, dedi, reliquum: Nihil quod vero mendum puter exemplarium, id ex Cicerone ex Verrinatū tertio, Audistis quęstoriā rationē tribus verficulis relatam.

studiosissimum amantissimumque cognoui. Ciceronem meum propediem (ut spero) videbo: tecum enim illum, & te in Italiam celeriter esse venturum confido. Vale.

M.BRVTVS M.T.CICERONI S.

DE Marco Lepido vereri me cogit reliquorum timor: qui si eripuerit se nobis (quod velim temere atque iniuriose de illo suspicari sint homines) oro atque obsecro te Cicero necessitudine nostram, tuamque in me beneuolentiam obtestans, sororis meę liberos, obliuiscaris esse Lepidi filios, meque his in patris locum successisse existimes. Hoc si a te impetro, nihil profecto dubitabis pro his suscipere. Aliter alii cum suis viuunt, nihil ego possum in sororis meę liberos facere, quo possit expleri voluntas mea, aut officium. Quid vero aut mihi tribuere boni possunt (si modo digni sumus, quibus aliquid tribuatur) aut ego matri ac sorori, puerisque illis prestaturus sum, si nihil valuerit apud te, reliquumque Senatū contra patrem Lepidum Brutus auunculus? Scribere multa ad te neque possum præ sollicitudine ac stomacho, neque debeo. Nam si in tanta re tamque necessaria verbis mihi opus est ad te excitandum & confirmandum, nulla spes est, facturum te quod volo, & quod oportet. Quare noli expectare longas preces: intueri me ipsum, qui hoc a te, vel a Cicerone coniunctissimo homine priuatum, vel a Consulari tali viro remota necessitudine priuata impetrare debeo. Quid sis facturus, veli mihi quiprimū rescribas. Calend. Quintilibus ex castris. Vale.

M.T.CICERO M.BRVTO S.

Deuces tuę literę, breueis dico, immo nullę: tribus ne verficulis his temporibus Brutus ad me: Nihil scripsissem potius, & requiris meas. Quis vnquam ad te tuorum sine meis venit? Quę autem epistola non pondus habuit: quę si ad te perlatę non sunt, ne domesticas quidem tuas perlatas arbitror. Ciceroni scribis te. Longiorem daturum epistolam: recte id quidem, sed hæc quoque debuit esse plenior. Ego autem, cum ad me de Ciceronis abs te discessu scripsisses, statim extrusi tabellarios literasque ad Ciceronem, ut etiam si in Italiam ven-

ASCEN. Aliis verficulum id significare placet, quod vulgo lineam scriptam vocamus, sic dictum quod ab illius sine ad sequentis initium vertitur sicut in versu Persico pangendo & legendo facimus. Et exitus præliorum, repete potius quod sunt incerti, quod sunt infecti: illud enim magis ad animos pertinet: quod & bellorum exitus sepe turpes & mali sunt, sed non proprie infecti affectione praua ut animi. Per deos Subaudi rogatus. Idque quiprimū) Supple subuenit: quod si est, legam: tibi que persuadeat &c. Argumentum.XV.

PIVS.

nisset, ad te rediret. Nihil enim mihi iucundius, nihil illi honestius: quanquam aliquoties ei scripseram sacerdotum comitia mea summa contentione in alterum annum esse relecta: quod ego cum Ciceronis causa elaboratum, tum domitii, Catonis, Lentuli, Bibulorum: quod ad te etiam scripseram. videlicet cum illam pusillam epistolam tuam ad me dabas, nondum erat tibi id notum. Quare omnino studio a te mihi Brute contendo, ut Ciceronem meum ne dimittas, tecumque adducas: quod ipsum, si Rempulicam, cui susceptus es, respicis, tibi iam iamque faciendum est. Renatum enim bellum est, idque non paruo scelere Lepidi. Exercitus autem Cæsaris, qui erat optimus, non modo nihil prodest, sed etiam cogit exercitum tuum flagitari: qui si Italiam attigerit, erit ciuis nemo (quem quidem ciuem appellari fas sit) qui se non in tua castra conferat: etsi Brutum præclare cum Planco coniunctum habemus. Sed non ignoras, quod sint incerti animi hominum & infecti partibus, & exitus præliorum: quin etiam, si, ut spero, vicerimus, tamen magnam gubernationem tui consilii, tuęque autoritatis res deliderabit. Subueni igitur per deos: idque quiprimū tibi que persuade de, non te Idibus Martiis, quibus seruitutē a tuis ciuibus repulisti, plus profuisse patrię, quam si mature veneris profuturum. Id. Iduum Quintil. Vale.

M.T.CICERO M.BRVTO S.

Messalam habes. Quibus igitur literis tam accurate scriptis assequi possum subtilius ut explicę, quę gerantur, quęque sint in Republica tibi is exponet, qui & optime omnia nouit, & elegantissime & expedite deferre ad te potest: Caue enim existimes Brute, quanquam non est necesse ea me ad te, quę tibi nota sunt, scribere: Sed tamen tantam omnium laudum excellentiam non queo silentio prætereire, caue inquam putes probitate, constantia, cura, studio Republicę quicquam illi esse simile, ut eloquentia, qua mirabiliter excellit: vix in eo locum ad laudandum habere videatur, quanquam in hac ipsa sapientia plus apparet, ita graui iudicio, multaque arte se exercuit in verissimo genere dicendi: tanta autē industria est, tantumque euigilat in studio,

MESSALAM habes) In omni genere virtutis Messalam amplissime laudat, etiam eloquentissimum ostendit, purgat se ab illa calumnia, qua Brutus Ciceronem mordicus appetebat, quod in decernendis honoribus erat immodicus, præsertim in omnino Octauio, qui potentia Iulii Cæsaris intrusus, magnam perfidie suspicionem afferebat: ita se purgat ab hoc crimine Cicero, ut id necessitati potius adscribat quam iudicio. Accusat Idem Martias, & Brutinam clementiam, qua succisa fuit arbor non euita, unde radices pullulare nunquam desisterunt, donec patriam oppresserunt. Bruti patria cedente accusat, se vero ad patriam fouendam ex Achaico reuersum cursu, laudat. Non prodigium in ornamento Cæsaris fuisse refert, sed necessitati ac meritis Cæsaris hoc esse datum. Reijcit quoque crimen in alios optimates, quod ab Augusto liberati, ingrati diutius esse noluerunt. Ingratitudinem detestatur. Decreuit Cicero ut Octauius ouas vrbem intraret, hoc prudenter decretum defendit. Monet ne vllam in Antonios clementiam exerceat, ut in posterum deterreatur homines talem amentiam imitari. Docet sanctissimi esse a sanctissimis legibus ut in liberos patrię poena reducet, & quare, vrget ut celerime cum exercitu in Italiam veniat. Promittit operę liberis Lepidi ex sorore Bruti genitis.

NON Maxima ingenio Sed studio, luctu
brationibusq; Durior) Propter Antonios,
quos Cicero ad poenā
deposcebat. Idus Martias) Quando Cæsar
obtruncatus est a tyrānicidis, qui se eodem
ense confecerunt vix
anno vertente. Tam
dii a republica erant auersi, vt etiam in eius
liberatores seuirent.
Perunt noctesq; diesq; Atraxq; nec solis
dis prodest sua machina terris. Prætermis-
sum) Lepidum ac Antonium iugulare, qui
erant relicti velut hæreses imperii Cæsaria-
ni: quo viso exclama-
uit Cicero, succisam esse arborem, non euul-
sam, itaque quam frusticetur videret omnes.

Tempestatem) Incommoda, metaphoricos. Nauta sereno cælo videt ex signis cæli impedere ditam illam, inauspicatam Helenā. Peltis) Tyrannis, quæ seruitutis est mater, Seruitus vero foror mortis, omni potius morte seuior. Macula) Dedecus. Cum enim populus Romanus esset dominus orbis, ac Regum domitor, impuro homini seruibat, ac iugum ferre ceperat. Instrumētum regni) Tyrānis ac paucorum dominatio, quæ a Græcis vocatur Oligarchia. Inconstantior) Lepidus, qui Imperator populi Romani, statim transitit ad Antonium: ideo Cicero vbiq; eum leuissimum appellat.

Celeritatem petitionis) Vt petere posset magistratus ante leges.

ASCEN.

ASCEN. Vos fortasse sapientius) Sup. fecistis, & est manifesta ironia: quæ addit excessi-

vt non maxima ingenio (quod in eo summum est) gratia habenda videatur. Sed prouehor amore: non enim id propositum est huic epistolæ, Messalam vt laudem præsertim ad Brutum, cui & virtus illius nō minus, q̄ mihi nota est, & hæc ipsa studia, quæ laudo notiora, quæ cum a me dimittens grauiter ferrē, hoc leuabar vno, q̄ ad te tanq̄ ad alterum me proficiscens, & officio fungebatur, & laudē maximam allequebatur. Sed hæc hæc hactenus. Venio nunc longo sane interuallo ad quandam epistolā, qua mihi multa tribuens vnum reprehendebas, q̄ in honoribus decernendis essem nimius, & tanq̄ prodigus. Tu hoc, alius fortasse, q̄ in animaduersione, poenæq; durior: nisi fortasse vtrunq; tu. quod si ita est, vtriusq; rei meum iudiciū tibi cupio esse notissimū: neq; solum vt Solonis dictū vsurpē, qui & sapiēs vnus fuit ex septē, & legū scriptor solus ex septē. Is Rep. duab; reb; cōtineri dixit, p̄mio, & poenæ: est scilicet, vtriusq; rei mod; sicut reliquarū, & quædā in vtroq; ḡne mediocritas: sed nō tanta de re propositū est hoc loco disputare. quid ego autem secutus hoc bello sim, in sententiis dicēdis alienū nō puto aperire. Post interitū Cæsaris & vestras memorabileis Idus Martias Brute: qd ego prætermissum a vobis, quantamq; impendere Reip. tempestatē dixerim, non es oblitus. Magna pestis erat depulsa per vos, magna Pop. R. macula delata, vobis vero parta diuina gloria, sed instrumentū regni delatū ad Lepidum & Antonium, quorum alter incōstantior, alter impurior, vterq; pacē metuens, inimicus ocio. His ardētibus perturbādæ Reip. cupiditate, quod opponi posset præiudiciū, nō habebamus. Exerxerat enim se ciuitas in retinēda libertate cōsentiens. Nos tum nimis acres, vos fortasse sapiētius, excessistis vrbe ea quam liberastis. Italię sua vobis studia profiteri remisistis. Itaq; cum teneri vrbe a parricidīs viderē: nec te in ea, nec Cassium tuto esse posse, eamq; armis oppressam ab Antonio: mihi quoq; ipsi esse excedendū putauī. tetrū enim spectaculum, oppressa ab impijs ciuitas opitulandi potestate præcisa. Sed animus idē, qui semper infixus in patrię charitate, discessum ab eius periculis ferre nō potuit. Itaq; in medio Achaico cursu, cum Etesiarū dieb; auster me in Italiam, quasi dissuasor mei consiliū retulisset, te vidi Velis, doluiq; vehemēter. Cedebas enim Brute, cedebas, quoniā Stoici vestri negant fugere sapiētis. Romā vt veni, statim me obtuli Antonii scelerī atq; dementiæ, quem cum in me incitauissem, consilia inire cepi Brutina plane (vestri enim hæc sunt propria sanguinis) Reip. liberandæ. Lōga sunt, quæ restant & prætereunda: sunt enim de me. Tantum dico, Cæsare hunc adulescentem, per quem adhuc sumus, si

his vrbe ea quam liberastis. Quasi dicat turpissimū fuisse inceptam liberationē nō perfecisse, & perniciosum vrbi atq; adeo toti Italię, motum per eadem tyranni ortum non sedasse resistendo eius vitoribus Antonio & Lepido. Cedebas non dicit fugiebas: quoniā Stoici vestri negant fugere sup. esse sapiētis. Brutus autem erat Stoicę disciplinæ sectator acerrimus. Dicit autem Stoici vestri non tu, quia non vnus Bruti, sed omnium sequacium Stoici erant preceptores: quo more nostrates & vestrates dicuntur. Obtuli, quia illi restiti, Philippicas habendo. Sunt enim de me. qd. non decet me mea laudare.

verum fateri volumus, fluxisse ex fonte consiliorum meorum. Huic habiti a me honores nulli quidem Brute, nisi debiti: nulli nisi necessarii. Vt enim primum libertatem reuocare cepimus, cum se nondum, ne Decii quidem Bruti diuina virtus ita commouisset, vt iam id scire possemus, atq; omne præsidium esset in puero, qui a ceruicibus nostris auertisset Antonium: quis nos ei non fuit decernendus? quanq̄ ego illi tum verborum laudem tribui, eamq; modicam. Decreui etiam imperium, quod quanq̄ videbatur illi ætati honorificum: tamen erat exercitum habenti necessarium. Quid enim est sine imperio exercitus? Statuam Philippus decreuit, celeritatē petitionis primo Seruius, post maiorē etiam Seruilius, nihil tum nimium videbatur. Sed nescio quomodo facilius in timore benigni, q̄ in victoria grati reperimur. Ego enim D. Bruto liberato, cū letissimus ille ciuitati dies illuxisset, idemq; casu Bruti natalis esset, decreui, vt in fastis ad eū diē Bruti nomē ascriberetur. In eoq; eorū sum exemplū secutus, qui hunc honorem mulieri Larentię tribuerunt, vos cuius Pontifices ad arā in Velabro sacrificiū facere soletis: quod ego cū dabā, Bruto notā esse in fastis gratissimę victorię sempiternā memoriā volebam. Atq; illo die cognoui paulo plures in Senatu maleuolos esse, q̄ gratos, eos per ipsos dies effudi (si ita vis) honores in mortuos Hirtium, & Pansam, Aquilam etiam, quod quis reprehendit, nisi qd. deposito meru præteriti periculi fuerit oblitus? Accedebat ad beneficii memoriā gratam ratio illa, quæ etiam posteris posset esse salutaris: extrare enim volebā in crudelissimos hosteis monumenta odiū publici sempiterna. Suspicio illud minus tibi probari, quod ab tuis familiaribus optimis illis quidem viris, sed in Rep. rudibus nō probatur, qd. vt quanti introire Cæsari liceret, decreuerim. Ego autem (sed erro fortasse) nec tamen is sum, vt mea me maxime delectent, nihil mihi videor hoc bello sensisse prudētius. Cur autē ita sit, aperiendū non est, ne magis videar prouidus fuisse, quam gratus. Hoc ipsum nimium, quare alia videamus. D. Bruto decreui honores: decreui L. Plāco. Præclara illa qdē ingenia, quæ gloria inuitatur: sed Senatus etiā sapiēs, q̄ quacūq;

Illuxisset) Quo D. Bruto eruptione prius facta, deinde Consules & Octavianus, Antonium debellarunt. Bruti natalis) Accidit forte miranda, illum diem, quo debellatus fuit Antonius, fuisse diem ortus Decii Bruti, vt dicitur em quo Cicero reuersus est in patriam ab exilio, dicit idem fuisse diem natalem suum & filia, & sedis Epistroticæ. In fastis) Libris in quibus Pontifex gesta singulorum annorum referebat. Ad eum diem) Quo illata est clades Antonio. Bruti) Decii vistoris. Adscriberetur) Notaretur sic. Tali die Brutus eruptione ex Mutina felici superauit Antonium. Secutus) Maiorum notrorum. Hic honorem) Nomen suum in fastis adscribendi. Larentiæ) Quæ expositos Romulum, ac Remum nutruuit. Quod ego) Quem honorem. Maleuolos) Recusabant enim isti ne dicaretur honor is Bruto, contentiq; erant non indigere post recuperatam libertatē. Si ita vis) Qui ita vis qd me honorū publicorū prodigiū vocas. Vos cuius) Præpositus codex, scribe, cuius vos, vel ita intellige historiam istam quod Accę Larentię sacrificent Pontifices, alibi me legere non mini. Aquilam) Præfectum legionis de quo in Philippicis. Qui quacūq;) Antiqua exemplaria. Qui qua quenq; ordo. Senatus sapienter facit, qui vitur hac laude qua putat adduci quęq; ad Rem publicam iuuandam, modo res illa sit honesta.

P(VS.

H

ASCEN.

ASCEN. Ego enim Decimo Bruto liberato & cetera) Ne in solum Octauium honorandum pro pensior ac profusior argue retur a Bruto, dicit se ad honorandos etiam perpetua memoria Bruti gentiles fuisse non minus studiosum. A te nil nisi sapienter) intelligitur si diceret, volitum dicamus igitur cupitum aut institutum. Victis scilicet nobis qui Rempublicam liberam esse volumus, nulla scilicet Respub. erit: quod euenit: nam totum Romanorum imperium tandem ad vnum Augustum est translatum.

PIVS.
Themistoclis filii

Themistoclis filii eguerunt) Legimus Neoclem & Demopolim Themistoclis filios quandoque in cognitos venisse Athenas, adortosque in certamine epitaphio vim suam ostentare, cum victores apparuissent, nec qui forent satis noscitur, corollis esse insignitos, & Neoclem quidem dolichum vicisse, Demopolim autem stadium. Post certamen vero per spicuos factos tantum non a patris inimicis esse lapidibus adobrutos, cum Atheniensium memoriis am refricuissent super legibus, quae aduersum exules forent sancitae. Sciedu vero amplius in Memnone Platone tertii Themistoclis filii mentionem fecisse, de quo quia mirum est quod refertur, philosophi verba subieci. Audisti Themistoclem filium suum Cleophantum in equestri facultate strenuum effecisse: adeo ut equis rectus insisteret: restusque ex equo iacularetur ceteraque per multa perficeret stupenda, in quibus ille diligenter erudiri curauit, sapientemque in singulis, quae preceptores eruditi callebant, effecit.

re putat, modo honesta, ad Remp. iuuanda posse adduci, hac vitur. At in Lepido reprehendimur, cui cum statum in rostris statuissimus, iude illam euertimus. Nos illum honore studuimus a furore reuocare. vicit amentia leuissimi hominis nostram prudentiam: nec tamen tantum in statuenda Lepidi statua factum est mali, quantum in euertenda boni. Satis multa de honoribus, nunc de poena pauca sunt dicenda. Intellexi enim ex tuis saepe literis te in his, quos bello deuicisti, clementiam tuam velle laudari: existimo equidem nil a te nisi sapienter. sed sceleris poenam pretermittere (id enim est, quod vocatur ignoscere) etiam si in ceteris rebus tolerabile est, in hoc bello perniciosum puto. Nullum enim bellum civile fuit in nostra Rep. omnium, quae memoria mea fuerunt, in quo bello non vtracunque pars vicisset, tamen aliqua forma esset futura Reip. hoc bello victores, quam Remp. simus habituri, non facile affirmarim: victis certe nulla vnquam erit. Dixi igitur sententias in Antonium, dixi in Lepidum seueras: neque tam vlciscendi causa, quam ut & in praesens sceleratos ciueis timore ab impugnanda patria deterrerem, & in posterum documentum statuerem, ne quis talem amentiam vellet imitari: quae haec quidem sententia non magis mea fuit, quam omnia. In qua videtur illud esse crudele, quod ad liberos, qui nihil meruerunt, poena peruenit: sed id antiquum est, & omnium ciuitatum: siquidem etiam Themistoclis liberi eguerunt: & si iudicio damnatos eadem poena sequitur ciueis, qui potuimus leniores esse in hosteis: Quid autem queri potest quisquam de me, qui se, si vicisset, acerbiorum in me futurum fuisse confiteratur necesse est? Habes rationem mearum sententiarum, de hoc genere duntaxat honoris & poenae. Nam de ceteris rebus quid senserim, quidque censerim, audisse te arbitror. Sed haec quidem non ita necessaria. Illud valde necessarium Brute, te in Italiam cum exercitu venire quamprimum: summa est expectatio tui, qui si Italiam attigeris, ad te concursus fiet omnium. siue enim vicerimus, qui quidem pulcherrime viceramus, nisi Lepidus perdere omnia, & perire ipse cum suis concupiuisset: tua nobis autoritate opus est ad collocandum aliquem ciuitatis statum. siue etiam nunc certamen reliquum est, maxima spes est, cum in autoritate tua, tum in exercitus tui viribus. Sed prope deos: scis enim quantum sit in temporibus, quantum in celeritate. Sororis tuae filius quam diligenter consulam: spero te ex matris, & ex sororis literis cogniturum: quae in causa maiorem habeo rationem tuae voluntatis, quae

quae mihi carissima est, quam (ut quibusdam videor) constantiae meae. Sed ego nulla in re malo, quam te amando constans esse videri. Vale.

M. BRVTVS M. T. CICERONI S.

Articulam literarum tuarum, quas misisti Octauius legi missa ab Attico mihi. Studium tuum, curaque de salute mea nulla me noua voluptate affecit: non solum enim vsitatum, sed etiam quotidianum est aliquid audire de te, quod pro nostra dignitate fideliter, atque honorifice dixeris, aut feceris. At dolore, quantum animo maximum capere possum, eadem illa pars epistolae scriptae ad Octauium de nobis, affecit. Sic enim illi gratias agis de Republica tam suppliciter ac demisse. Quid scribam? pudet conditionis, ac fortuna: sed tamen scribendum est. Commendas nostram salutem illi, quae morte qua non perniciosior: ut prorsus praeter te feras non sublatam dominationem, sed dominum comutatum esse: verba tua recognosce, & aude negare scriuentis aduersus Regem istas esse preces: vnum ais esse, quod ab eo postuletur, & expectetur, ut eos ciueis de quibus viri boni, populusque Romanus bene existimet saluos velit: quid, si nolit, non erimus? Atqui non esse, quam esse per illum praestat. Ego mediulsius non existimo tam omnes deos auersos esse a salute populi Romani ut Octauius orandus sit pro salute cuiusquam ciuis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum. Iuuat enim magnifice loqui, & certe decet aduersus ignorantes, quid pro quoque timendum, aut a quoque petendum sit. Hoc tu Cicero posse fateris Octauium, & illi amicus es: aut, si me carum habes, vis Romae videri, cum ut ibi esse possem, commendandus pueri illi fuerim? Cui quid agis gratias, si, ut nos saluos esse velit, & patiat, rogandum putas? An hoc pro beneficio est habendum, quod se, quam Antonium esse maluerit, a quo ista petenda essent? Supplicatio vindictae illi quidem alienae dominationis, non vicario. Sed quis supplicat, ut optime meritis de Republica liceat esse saluos? Ista vero imbecillitas & desperatio, cuius culpa non magis in te residet, quam in omnibus aliis, & Caesarem in cupiditatem regni impulit, & Antonio post in

ASCEN. Quin nihil meruerunt) Id est commuerunt, peccauerunt: est ergo medium vocabulum mereror, male viugo in malam partem dicitur demereor, quod est beneficio quempiam denuncio de quo bene mereor. Nulla in re mala) lego, malo, id est magis volo.

Argumentum. XVI.

PIVS.

PARTICULAM literarum tuarum) Brutus homolibrissimus accepta ab Attico epistola Ciceronianae particula, qua est Marcus Tullius Octauius commendabat, quodam velut cestro percitus, feruili animi Ciceronem vocat, ac fortitudinis Brutinae paruum memorem, qui nisi puero placeret, viuere non posset. Ciceronem Ciceronisque cognomines togata mancipia vocat, qui tam suppliciter, ac demisse se gerat. Ait istam desperationem Optimatum Caesarem in cupiditatem regni impulisse, & Antonium & Octauium adeo extulisse, ut pro liberatoribus orbis terrarum puer rogandus fuerit: Romam videre non potest, & adire recusat, quae ne inculcatam quidem libertatem recipere possit. Postremo rogat ne commendetur Caesari. Ad extremum monet Ciceronem ut fortis & constans sit, ac liberam ciuitatem suam esse velit. IMBECILLITAS) Pusillanimitas.

H ii

Precariam.

Precariam incolumitatem) Precibus extortam, non solida radice fundatam. Ita Acheloi forma precaria ab Ouidio nuncupatur. Desperatio) Deserendi gubernaculum Reipublice cum primum coeperit vel minima aura reflare. Fortitudine melius agitur eundo obuiam periculis, ac nihil formidando vel quantumuis formidabile. Cuius) Desperationis ac pusillanimitatis. Residet) hospitatur ac radices agit. Aliis) Optimatibus. Caesarem) Iulium. Illius) Iulii. Interfecti) Caesaris. Locum) Tyrannidem. Puerum) Octauium. Extulit) In spem erexit. Vix viti) Adolescentis, cui Brutus merito nec minus Cicero diffidebat. Haud vlla alia re) Non ob virtutes Bruti heroicas tutus erit Brutus, sed tantum ob misericordiam pueri Octauii, rem ridiculam, & quae iure Bruto nasum mouerat.

ASCEN. Quae morte qua non perniciosior) Quae supple commendatio mei per te facta Caesari puero, aut quae salus mea precaria ex commendatione Caesari facta dependens, qua morte non supple est perniciosior. q. d. nulla & ita omni morte est perniciosior. Aduersus Regem Tyrannum, aduersus hic accipitur in bona partem, inquam accipimus, fere ex ga. Sic in Andria Terentii, Sostias ad Simonem: Et id gratum esse aduersum te, habeo gratiam. Atqui non esse, repete saluum aut saluum praestat, q. d. esse per illum, vt seruiamus hoc nomine illi. Hoc tu Cicero: ordo est, o Cicero fateris tu Octauium posse hoc, vt nos seruet: & id est &, tamen nihilominus es amicus illi penes quem constituis tyrannicam potestatem: q. d. si ita faciendum censet, stulte censes.

RIVS.

Mancipii) Domini, a conuentionibus quae mancipii fiunt per aes ac libram, ac sunt in nostra solenni potestate. Conditione) seruandi) De qua recusat Cicero, qui non dominum sed inimiciorum dominum aspernari videtur, adeo infestus olim Caesari, nunc Augusto assentatur, artibus intractabilibus vt colax. Fortunam) Statum nostrum hodie dicunt. Vt participes) Tyrannidis Antonianae. Brutum affinem suum Antonius ad pacis condiciones alliciebat promittens illi honestissimas, id est lautissimas condiciones, quas semper fortissime liberrimus contempsit & respuit Brutus. Quid neget) Ille dabit omnia. Patientiam) Si iugum admiserint, etiam urbem Romam subiugabunt. Praesidium) Portum & auxilium, salutarem arcem. Tantifuit) Apud nos tanta aestimationis fuit, vt patriam commercari & prostruere vellemus. Commercio locus) Opportunitas & occasio emendi. Nobis auctoribus) Praestantibus auctoritate & consensu. Tanti) Ad aliquam tamen partem, aliquantulum fauorem dare. Poterit) Consilio enim

teritum illius persuasit, vt interfecti locum occupare conaretur, & nunc puerum istum extulit, vt tu iudicares precibus esse impetrandam salutem talibus viris, misericordiaeque vnus, vix etiam nunc viri tutos fore nos haud vlla alia re. Quod si Romanos nos esse meminissimus, non audacius dominari cuperent postremi homines, quam id nos prohiberemus neque magis iritatus esset Antonius regno Caesaris, quam ob eiusdem mortem deterritus. Tu quidem Consularis, & tantorum scelerum vindex, quibus oppressis, vereor ne in breue tempus dilata sit abs te perniciis, qui potes intueri quae gesseris, simul, & ista vel probare, vel ita demisse ac facile pati, vt probantis speciem habeas: Quod autem tibi cum Antonio priuatum odium est nempe quia postulat hanc salutem ab se peti, precariam nos incolumitatem habere a quibus ipse libertatem accepisset: esse arbitrium suum de Republica. Querenda esse arma putasti, quibus dominari prohiberetur: scilicet vt illo prohibito, rogaremus alterum, qui se in eius locum reponi pateretur: an vt esset sui iuris, ac mancipium Republicae nisi forte non de seruitute, sed de conditione seruiendi recusandum est a nobis. Atqui non solum bono domino potuimus Antonio tolerare nostram fortunam, sed etiam beneficiis atque honoribus vt participes frui quantis vellemus: quid enim neget iis, quorum patientiam videret maximum suae dominationis praesidium esse? Sed nihil tanti fuit, quo venderemus fidem nostram, & libertatem. Hic ipse puer, quem Caesaris nomine incitare videtur in Caesaris interfectores, quanti aestimet (si sit commercio locus) posse nobis auctoribus tantum, quantum profecto poterit: quoniam viuere, & pecunias habere, & dici Consulares volumus? Ceterum

rum nequicquam perierit ille, cuius interitu quid gauissimus, si mortuo nihilominus seruituri eramus: nulla cura ab aliis adhibetur. Sed mihi prius omnia dii deaque omnes eripuerint, quam illud iudicium, quo non modo haeredit eius, quem occidi non concesserim, quod in illo non tuleri, sed ne patri quidem meo, si reuiscat, vt patiente me plus legibus ac Senatu possit. An hoc tibi persuasum est, fore ceteros ab eo liberos, quo inuito nobis in ista ciuitate locus non sit: Qui porro id, quod petis, fieri potest, vt impetres? Rogas enim velit nos saluos esse. videmur ergo tibi salutem accepturi, cum vitam acceperimus: quam si prius dimittimus, dignitatem & libertatem qui possumus accipere? An tu Romae habitare id putas incolumem esse? res, non locus oportet praestet istuc mihi, neque incolumis fui Caesare viuo, nisi postquam illud consciui facinus: neque vsquam exul esse possum, dum seruire, & pati contumelias, peius odere malis omnibus aliis. Nonne hoc est in easdem tenebras recidisse, cum ab eo, qui tyranni nomen ascitit sibi, cum in Graecis ciuitatibus liberi tyrannorum oppressis illis, eodem supplicio afficiantur: petitur, vt vindices atque oppressores dominationis salui sint? Hanc ego ciuitatem videre velim, aut putem vllam: quae ne traditam quidem atque inculcatam libertatem recipere possit: plusque timeat in puero nomen sublatis Regis, quam confidat sibi, cum illum ipsum, qui maximas opes habuerit, paucorum virtute sublatum videat. Me vero posthac ne commendaueris Caesari tuo, ne te quidem ipsum, si me audies: valde care aestimas tot annos, quot ista aetas recipit, si propter eam causam puero isti supplicaturus es. Deinde quod pulcherrime fecisti, & facis in Antonium, vide, ne conuertatur a laude maximi animi ad opinionem formidinis. Nam, si Octauius tibi placet, a quo de nostra salute petendum sit, non dominum fugisse, sed amiciorum dominum quaevisse videberis: quem quod laudas ob ea, quae adhuc fecit, plane probo. Sunt enim laudanda: si modo contra alienam potentiam, non pro sua suscepit eas actiones. Cum vero iudicas tantum illi non modo licere, sed etiam a te ipso

Optimatibus committentibus Caesarem Octauium ad apicem rerum peruenturum. Tolerare) Perpeti, aequanimiter ferre. Aethnet) Apprecietur, ita scribe. Dicitur Consulari) Senatui locum illi dare etiam Consularis petitione ante tempus. Consciui) Perfecit decretum facinus, vnde conscire & consciscere morte.

ASCEN. Sed mihi & cetera) Sententia magna & vehementi animo dicta, hoc ordine est explicanda. Sed dii deaque eripuerint mihi omnia. i. alia, priusquam illud iudicium. i. animi mei. i. sententiam, quo. i. iudicio ego non modo non concesserim heredi eius quem occidi. i. Octauio heredi Iulii Caesaris, non concesserim inquam illud quod non tuleri. i. perpeffus sum, in illo. i. C. Iulio, vt sic nobis dominetur vt plus possit legibus ac Senatu, me patiente. i. ferente id aequo animo: sed ne concesserim patri quidem meo, si reuiscat: cui tamen omnium maxime id concedere debeam.

ASCEN.

RIVS. Octauius placet) Dignitas, ac gradus Octauii ita submissis, vt dare leges patronis ius possit.

De nostra salute) Vt nos tanquam Rex Regum velit esse saluos. Dominum) Iulium Caesarem. Amiciorum) Octauium. qui Marcum Tullium patrem vocabat. Quem) Octauium. Ob ea) Antonium reiectum & nauisatem in plagas adactum. Alienam) Antonianam a re publica se iunctam, & omnia

RIVS.

ad potestatem priuata trahentem. Pro sua) Pro tyrannide querenda, & vindicando sibi orbis terrarum dominio. O Brutum minime Brutum, O vere Argum, & Cicerone longe perspicaciorum. Cui vero) In hoc te errare dico, ac errorem tuum fateri te oportet. Illi) Octauio, quem sentis esse tyrannum.

ASCEN. Non pro sua, videlicet potentia stabilenda. Ne nolit, quod humiliter est rogare vt velit, nos esse saluos: eum enim qui suscipit deus ferat salui simus nec ne certum est non nolle nos saluos esse non continuo tamen vult nos saluos esse, quia qui vult ad id operari, si qua habeat. Vt sibi, ipsis videlicet qui id postulant, inepitissimum autem esset dicere, sibi Octauio contra reciprocatum naturam. Si secuta fuerit fortuna. i. cepta mea, ea dico fortuna. i. bona & prospera, quae debet. i. sequi talia incepta. quae & Consul superius es, & nunc Consularis, vt i debes.

ASCEN.

PIVS.

Tribuendum) Affribendum. Ne nolit) Ut velit. Largaris) Octauius condonas, Respublicæ ac libertatis prodigus. Per illum) Armis ac imperio Octauii. Vllis) Aliquis extraordinariis. Bellum gerat) Libertatis imperator. Iis) Nobis tyrannicidis. Illud malum) Cæsarem. Cuius) Tyrannicidis Iulii Cæsaris. Istæ) Octauius. Nihil) Nullos tam magnos honores: Quo, instrumento cuius, quo mediante, vt Bartholista ac Scotini Scotistæ blaterant, qui vt Harpyiæ Phinei mensas, ita distertas chartas illeuerunt. Eorum) Tyrannicidarum. Tributurum) Penfaturum, retributurum, Populo) Scribe, popululum. Aequalitate) Perseuerantia, aqua semper superioribus reddendo. Quæ aliter eueniunt) Scribe, Quæ si aliter, si non sibi constant. Ille Cos, hunc Consularem. Aliqui emendant, illum Consularem hic Consularem. Quis admiratur Ciceronem Consularem, superare Antonium Consularem nemo. Prestare) Superare, excellere.

Argumentum. XVII.

PIVS.

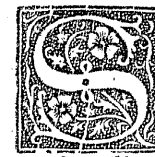
SCRIBIS mihi mirari Ciceronem) Cicero, vt ego sentio, subornauerat Atticum vt amantissimum sui Brutum tentaret, ac eliceret: quid ipse de actis suis, non in Consulatu tantum, sed in Imperio sentiret. Erat enim species Imperii princeps locus in Senatu, in quo dabat Octauius honores extraordinarios, illi fasces adhibebat, hos premebat: alios extollebat, prout animus ferebat. Brutus, vt erat liber & ἀκροῖς ὄντων, impertente Cicerone modo laudabat, modo carpit, præsertim quod extulit Octauium, in qua quæ

tribuendum esse, vt rogandus sit, ne nolit esse nos saluos, nimirum magnam mercedem statuis. id enim ipsum illi largiris, quod per illum habere videbatur respublica. Neque hoc tibi in mentem venit, si Octauius vllis dignus sit honoribus, quia cum Antonio bellum gerat, iis, qui illud malum exciderint: cuius istæ reliquæ sunt, nihil quo expleri possit eorum meritum, tributurum vniuersum populum Romanum, si omnia simul congefserit. At vide quanto diligentius homines metuant, quæ meminerint, quia Antonius viuat, atque in armis sit. De Cæsare vero quod fieri potuit, ac debuit tractatum est. neque iam prouocari in integrum potest. Octauius is est, qui quid de nobis iudicaturus sit, expectet pop. Rom. Nos hi sumus, de quorum salute vnus homo rogandus videatur? Ego vero (vt istuc reuertar) is sum, qui non modo non supplicem, sed etiam coerream postulanteis, vt sibi supplicetur: aut longe a seruientibus abero, mihique esse iudicabo Romam, vbi cuique liberum esse licebit: ac nostri miserebor, quibus nec ætas, neque honores, neque virtus aliena dulcedinem viuendi minuere poterit. Mihi quidem ita beatus esse videbor, si modo constanter, ac perpetuo placebit hoc consilium, vt relatam putem gratiam pietati meæ. Quid enim est melius, quæ memoria recte factorum, & libertate contentum negligere humana? Sed certe non succumbam succumbentibus, nec vincar ab his, qui se vinci volunt: experiarque & tentabo omnia, neque desistam abstrahere a seruitio ciuitatem nostram. si secuta fuerit (quæ debet) fortuna, gaudebimus omnes: sin minus, ego tamen gaudebo. Quibus enim potius hæc vita factis, aut cogitationibus traducatur, quæ iis, quæ pertinerint ad liberandos ciueis meos? Te Cicero rogo atque hortor, ne defatigare, neque diffidas semper in presentibus malis prohibendis: futura quoque, nisi ante sit occursum, explores, ne se inuenient. Fortem & liberum animum, quo & Consul, & nunc Consularem respublicam vindicasti, sine constantia, & æquabilitate nullum esse putaris. Fateor enim duriorum esse conditionem spectatæ virtutis, quæ incognitæ. Benefacta pro debitis exigimus, quæ si aliter eueniunt, vt decepti ab his, infesto animo reprehendimus. Itaque resistere Antonio Ciceronem, & si magna laude dignum est: tamen, quia ille Consul hunc Consularem merito preestare videtur, nemo admiratur. idem Cicero, si flexerit aduersus alios iudicium suum, quod tanta firmitate, ac magnitudine direxerit in exturbando Antonio: non modo

dem re, irritata est potius licentia pueri quam repressa. Culpat maledicentiam Ciceronis etiam in conspicientes in Cæsarem, quorum auctor fuit Brutus. Timoris Ciceronem insinuat, ex illi & paupertatis, vnde amiciolem dominum quæsiuit, non tyrannidem odit. Monet verba factis fore contraria, Octauii filii loco non futurum vt Cicero putat. Ciceroni Philippum anteponeit, qui priuigno Octauii minus tribuerit. Viuat Cicero in contumelia ac seruitute, se vero semper bellum gesturum cum tyrannis. Vitio in loco se Attici rogatu facturum pro homine cuncta promittit. PLVRES occidit vno) Defecta cõiuratione

reliqui temporis gloriam eripuerit sibi, sed etiam præterita euanescere coget. Nihil enim per se amplum est, nisi in quo iudicii ratio extat: quia neminem magis decet quæ te respublicam amare, libertatisque defensorum esse vel ingenio, vel rebus gestis, vel studio, atque efflagitatione omnium. Quare non Octauius est rogandus, vt velit nos saluos esse. magis tu te exuscita, vt eam ciuitatem, in qua maxima gessisti, liberam atque honestam fore putes, si modo sint populo Duces ad resistendum improborum consiliis. Vale.

M. BRVTVS T. PATTICO S.

SCRIBIS mihi mirari Ciceronem, quod nihil significem vnquam de suis actis: quonia efflagitas, coactu tuo scribam, quæ sentio, omnia fecisse Ciceronem optimo animo scio. quid enim mihi exploratius esse potest, quæ illius animus in respublicam? sed quædam mihi videtur, quid dicam imperite, vir omnium prudentissimus, an ambitiose fecisse, qui valentissimum Antonium suscipere pro respublica non dubitauit inimicum? Nescio quid scribam tibi, nisi vnum, pueri & cupiditatem, & licentiam potius esse iritaram, quæ repressam a Cicerone, tantumque eum tribuere huic indulgentiæ, vt se maledictis non abstineat iis quidem, quæ in ipsum dupliciter recidunt, quod & plures occidit vno: seque prius oportet fateatur licari vni, quæ obiciat Cæsarem, quod obicit, & imitatur in Cæsare Bestiam: an quia non omnibus horis iactamus Idus Martias, similiter atque ille Nonas Decembr. suas in ore habet, eo meliore conditione Cicero pulcherrimum factum vituperabit, quæ Bestia & Clodius reprehendere illius Consulatum soliti sunt? Sustinuisse mihi gloriatur bellum Antonii: rogatus est Cicero noster. Quid hoc mihi prodest, si merces Antonii oppressi poscitur, in Antonii locum successio? & si vindex illius mali, author extitit alterius, fundamentum & radices habituri altiores: sic patiamur, vt iam ista, quæ facit, non dominationem, non dominum, sed Antonium timentis sint. Ego autem gratiam non habeo, si quis,

Catiline plures occidit conspicientes Consul Cicero, quæ nos & Cæsarem qui vnus occidit dicitur & eum tyrannum. Hic est ille Cæsar, contra quem Cæsar, inquit, Scelesrate Cæsar quid facis? Sicariū) Cicero Cæsarem in terfectore Cæsaris sicariū vocabat, in qua quidē re Bestiam imitabatur, qui Ciceronem carnificem & sanguinariū vocabat. Atque ille) Vt ille Cicero qui Nonis Decēbris Catiline cõiuratione detecta, iactare saepe solebat ea die rem tam vrbē Romam fuisse.

Sic patiamur) Vetus lectio, sic fateamur, ita necesse est fateri procedere aliunde quæ a respublice charitate, quam præterdit.

ASCENsus) Togatus est Cicero, i. tanquam in pace publica, versatur in curia, quod solum petere videtur. Quid hoc, sustinuisse bellum Antonii) prodest mihi, si successio in locum Antonii. i. vt dominetur nobis sicut dominari voluit & vult Antonius, poscitur per Octauium a pop. Rom. merces. i. vt iustus punit & debita remuneratio Antonii oppressi: quæ d. nihil: quia sic non euitauerimus dominum, sed mutauerimus, quod & paulo post contigit. Extitit fundamentum alterius. i. mali. i. tyrannidis a se constituende: & mali habituri radices altiores. i. firmiores, sicut fortior est arbor cuius radices altiores sunt. id est profundius demittuntur. Videtur autem vocabulo altiores, audaci vsus: nā licet in aquis eadem est ratio alti & profundus: quod enim altum est in aquis, id est multum sublimatum, est profundum. i. procul a fundo, tñ radices quo magis demittuntur, eo minus sunt profundæ. i. procul a

H iiii

fundo terrę: sunt tamē
profunde. i. procul a fun-
do sui ipsarū, & quāto al-
tiores sūt summę partes
respectu infimarū tanto
sunt pfundiores, sed ma-
nifestum est, quacūq; de
causa, alterū pro altero,
immo p vtroq; recte, di-
ci, vt celi altū & pfundū,
mare altū & profundum.

PIVS:

Dū ne irato) Dūmodo
nō seruiat inimico Cesa-
ri. Rē ipsam nō depre-
cat) Seruire nō recusat.

Vt Ciceronis est) For-
tuna pudeat me subire
fortunā & vicē Ciceronis
qui seruit affectibus non
rationi.

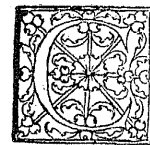
ASCENSIVS

ASCENSIVS. Quisq; ergo
ita timet &c. Ergo quisq;
vt Ciro, ita timet profu-
gatū. s. Antonū, vt neq;
putet extimescendā potē-
tiā eius qui exercitū vi-
dore habeat. s. Octauiū,
neq; putet extimescendā
esse temeritatē pueri. s.
eiusdē Augusti, in quo
propter etatem nulla est
speranda cōstantia: duplici
ergo noie est extimescē-
dus, & potētis per victo-
riā acquirere, & incōstātie
pueritiā semp comitāris.
Cicero autē & honores ac
opes illi auxit, & fidē ple-
nā illi habuit, aut si vt se-
pe scripsit, nō habuit, cur
illū tātū posse permisit?
Nimīū timemus &c. hec
Stoico animo dicit qua-
lis in martyribus Christi
fuit, & in illo q; apud Ma-
ronē dixit. Vique adeo ne
mori miserum est? Vt
alī vacaret. i. quasi vacās
possessore illud ipsum oc-
cupaturo relinqueret. Est
autē datiu? vtiuitatē spe-
ctās & omī verbo cōmu-
nis, vique adeo vt dicere
liceat, docebo tibi filium
tuū nouā dicendū a tem.
Quis em̄ nostra, subaudi
refert aut interest, nesciā
an dicere liceat, quid nos-
tra est: nā cū est neutro
vtimur fere genere: vt,
Non nostrū inter vos tā-
tas cōponere lites. Viuat
Hercule Cicero, quātum

dum ne irato seruiat, rem ipsam non deprecatur. Immo triumphus, & stipēdium decernitur: & omnibus decre-
tis ornatur. Pudeat conspicerē fortunam: cuius nomen
susceperit, Consularis hoc an Ciceronis est? Quoniam
tacere non licuit, leges quę tibi necesse est molesta esse.
Etenim ipse sentio quanto cum dolore hæc ad te perscri-
pserim: nec ignoro quid sentias in republica, & q̄ despe-
ratam quoq; sanari putes posse. Nec me hercle te Attice
reprehendo, ætas enim & mores liberi segnem efficiunt,
quod quidem etiā ex Flauio nostro perspexi. Sed redeo
ad Ciceronem. Quid inter Saluidenum & eum interest?
Quid autem amplius ille decerneret? timet inquit etiā
nunc reliquias belli ciuiliis. Quisq; ergo ita timet profligatum,
vt neq; potentiam eius, qui exercitum victorem
habeat, neq; temeritatem pueri putet extimescendā esse?
An hoc ipsum ea re facit, q; illi propter amplitudinem
omnia iam vltroq; deferenda putat? O magnam stultici-
tiam timoris: id ipsum, quod verearis ita cauere, vt cum
vitare fortasse potueris, vltro accersas & attrahas. Ni-
mīū timemus mortem, & exilium, & paupertatem. Hęc
mihī videntur Ciceroni vltima esse in malis: & dum ha-
beat, a quibus impetret, quæ velit, & a quibus colatur,
ac laudetur, seruitutem honorificam modo nō asperna-
tur, si quicq; in extrema ac miserrima cōtummelia potest
honorificum esse. Licet ergo patrem appellet Octauius
Ciceronem, referat omnia, laudet, gratias agat: tamen
illud apparebit verba rebus esse contraria. Quid enim
tam alienum ab humanis sensibus est, q̄ eum patris ha-
bere loco, qui nec liberi quidem hominis numero sit? At
qui ego tendit, id agit, ad eum exitum properat vir opti-
mus, vt sit illi Octauius propitius. Ego vero iam his ar-
tibus nihil tribuo, quibus scio Ciceronem instructissi-
mum esse. Quid enim illi profunt, quę pro libertate pa-
trię, de dignitate: quæ de morte, exilio, paupertate scrip-
sit copiosissime? Quanto autem magis illa callere vi-
detur Philippus, qui priuigno minus tribuerit, q̄ Cice-
re, qui alieno tribuit? Desinat igitur gloriando etiam
insectari dolores nostros. Quid enim nostra victum esse
Antonū, si victus est, vt alī vacaret, quod ille obtinuit?
tametsi tuæ literæ dubia etiam nunc significant. Viuat
hercule Cicero, qui potest supplex & obnoxius, si neq;
ætatis, neq; honorum, neq; rerum gestarum pudet. Ego
certe, qui cum ipsa re bellum geram, hoc est cum regno,
& imperiis extraordinariis, & dominatione, & potentia,
quæ supra leges se esse velit: nulla erit tam bona condi-
tio seruiendī, qua non deterrear, quīs sit vir bonus, vt

scribis, Antonius: quod ego nunq̄ existimaui, sed domi-
num, ne parentem quidem maiores nostri voluerūt esse.
Te nisi tantū amarem quantum Ciceroni persuasum est
diligere ab Octauiō, hæc ad te nō scripsissem. Dolet mihī,
q; tu non Stomacharis, amantissimus tum tuorū omniū,
tum etiam Ciceronis. Sed persuade tibi de voluntate
propria mea: nihil esse remissum, de iudicio largiter. Ne
q; enim impetrari potest, quin quale quicq; videatur ei,
talem quisq; de illo opinionem habeat. Vellem mihī scri-
pisses, quæ conditiones essent Atticę nostrę. Potuissem
tibi aliquid de meo sensu perscribere. Valetudinē Porcię
meæ tibi curæ esse non miror. Deniq; quod petis, faciā
libenter. nam etiam sorores me rogāt, & hominē noro,
& quid sibi voluerit. Vale.

M. T. CICERO M. BRVTO S.

Vm sepe te literis hortatus essem, vt q̄ pri-
mum reipublicæ subuenires, in Italiamq;
exercitum adduceres, neq; id arbitrarer du-
bitare tuos necessarios, rogatus sum a pru-
dentissima, & diligentissima scemina matre
tua, cuius omnes curę ad te referuntur, & in te cōsumū-
tur, vt venire ad se ad. VIII. Calend. Sextilis, quod ego
(vt debui) sine mora feci. Cum autem venissem, Calca-
aderat, & Labeo, & Scaptius: at ille retulit, quæstuitq;
quidnam mihī videretur, accerferemus ne te, atq; tibi id
conducere putarem, an tardare, & cōmorari te melius
esset: respondi id quod sentiebam, & dignitati, & existi-
mationi tuæ maxime conducere, te primo quoq; tempo-
re ferre præsidium labenti & inclinatę reipublicę. Quid
em̄ abesse censes mali in eo bello, in quo victores exer-
citus fugientem hostem persequi noluerunt? & in quo
incolumis Imperator honoribus amplissimis, fortunisq;
maximis, coniuge, liberis, vobis affinibus ornatus, bellū
reipublicę indixerit? Quid dicam in tanto Senatus po-
puliq; consensu, cum tantum resideat intra muros mali?
Maximo autem, cum hæc scribebam, afficiebar dolore:
q; cum me pro adulescentulo, ac pene puero reipublica
accepisset vadem, vix videbar, quod promiserā, prestare
posse. Est autem grauior & difficilior animi & sententię,
maximis præsertim in rebus, pro altero, q̄ pecunię obli-
gatio. Hęc em̄ solui potest, & est rei familiaris iactura

intet, pro quo Octauiō Ciceronē Resp. vadē acceperat. Tamen sperat se eum posse tenere quīs multis
ad deprauandum paratis. Deplorat inopiam rei pecuniarię. In finitos sumptus impendere queritur.
Liberorum Lepidi nepotum Bruti ait causam egisse in Senatu instructissime, ac felicissime.

videlicet p me stat, quia
illi non obli tero, nolim
tū sic viuere, quid Cice-
ro potest sup. viuere sup-
plex & obnoxius, alteri
vitā suā debēs, & ita qua-
si seruituti addictus, vel
viuat Cicero q. i. quomo-
do potest, etiam additus
seruituti supplex & ob-
noxius puero, si sup. eum
nō pudet neq; ætatis iā
translata: turpe enim est
omni ætati propter viuē-
di cupiditatem turpiter
agere. Iuxta illud Satyri-
cū. Stimmū crede nefas
animā pferre pudori. Et
propter vitā viuēdi per-
dere causas: quę sunt ho-
neste & bene agere, quia
finis virtutum est bona
operatio: tū maxime se-
nectę, cui partū reliquū est
vitę, vnde ille interroga-
tus a tyrāno quis ipsum
tā audacē fecerit: senecta
inquit, neq; pudet homi-
nem qui oēs magistratū
etiā suo anno gessit: tur-
pissimū autē est tantis ho-
noribus functū propter
vitā producendam turpe
quippiā cōmittere, vt ser-
uire tyrāno, neq; pudet
rerū gestarū, præcipue in
Cōsulatu, in quo Catilla-
nā & eius cōiurationem
oppressit. Nō minus autē
turpe pferim seni a clar-
is facinoribus suis dege-
nerare, vnde propter con-
stantiā vitę seruādā cen-
suit Catoni Viticelli sibi
mortē consciscendo moriā-
dū fuisse. Diligi ab Octa-
uiō: subaudit se aut ipm.
Porcię meæ, sup. vxoris.

Argumentū. XVIII.

PIVS.

CICERO subitatus
tarditati Bruti ro-
gat, orat, precatur,
vt exercitum adducat in
Italiam. Serullię se con-
siliū dedisse vt accele-
raret, vt labenti patrię
adesset, cū præsertim dese-
cerit Lepidus, & Octauiū

Quemadmodū soluas) Quomodo soluere poteris? Perstringi) Hebetari, caligare aciem etiam aquilinam cogant. Centesima) Genus vectigalis maximi. De centesima diximus in Epist. ad Atticū. Dū scriberes) Dū significat vt. Sermo Ciceroni familiaris. Arbitror) Legendū, arbitrer.

Finis Annotationum Epistolā ad M. Brutū per Ioā. Baptistam Pium Bononiensem.

ASCENSUS

ASCENSUS. Fugientem hostem) Antonū. Imperator) Lepidus. Vix videbar prestare posse) ergo cū hęc scriberet se ad huc prestaturū sperabat, quod tamen nequaquam prestavit, quia Octavianus non solū patrię libertati obstitit, sed Ciceronē ipsum quē patrē cōpellauerat, proscribipassus est. Est autem grauior) Bene agnoscit & desinit grauitatē rei, sed male cauit eam. Quę & hūc vt spero) bene dicit vt spero, quia nō tenuit eū, nisi spe, idēq; ad modicū temporis. Maximus nodus) i. maxima difficultas: trāslatio a rebus nodosis quę difficulter dū solūtur. Vel a nodo Gordiano quē cū Alexander arte soluere diffideret, v. i. gladio soluit. Nisi me fallit) Opinio, aut iudicium. Obdurescunt) i. duriores ad reipublicę luppētias ferendas fiunt. Causam puerorum) Liberos Lepidi ex sorore Bruti.

tolerabilis, reipublicę quod sponderis quemadmodū soluas, nisi is dependi facile patitur: pro quo sponderis: Quę & hūc (vt spero) tenebo multis repugnantibus. Videtur enim in eo esse bona indoles: sed flexibilis ætas, multiq; ad deprauandum parati, qui splendore falsi honoris obiecto, acie boni ingenii perstringi posse confidunt. Itaq; ad reliquos hęc quoq; labor mihi accersit, vt omneis adhibeam machinas ad tenendum adulescentem, ne famam subeam temeritatis: quę quę temeritas est: magis enim illum, pro quo sponderi, quā me obligauit. Nec vero penitere potest rempublicā me pro eo sponderisse: qui fuit in rebus gerendis tum suo ingenio, tum mea promissione constantior. Maximus autem (nisi me forte fallit) in republica nodus est inopia rei pecuniarię. Obdurescunt enim magis quotidie boni viri ad vocem tributū, quod ex centesima collatum impudenti censu locupletum in duarum legionum præmiis omne consumitur. Impendent autem infiniti sumptus tum in hos exercitus, quibus nūc defendimur: tum vero in tuū. Nam Cassius noster videtur posse satis ornatus venire. Sed & hęc & multa alia coram cupio, idēq; quę primū. De sororis tuę filiis non expectaui Brute dum scriberes. Omnino iam tempora (bellum enim ducetur) integrā tibi causam referuant. Sed ego a principio, dū diuinare de belli diurnitate possem, ita causam egi puerorū in Senatu, vt te arbitrer e matris literis potuisse cognoscere. Nec vero vlla res erit vnq; in qua ego non vel vitę periculo ea dicam, eaq; faciam, quę te velle, quęq; ad te pertinere arbitror. Vale. VI. Calendarum Sextilis.

FINIS.

Hęc hætenus in Epistolas M. T. Ciceronis ad T. Pomp. Atticum, & ad M. Brutū: in cæteras eiusdē epistolas iam reponimus commentarios propediē mittendos. Vale lector bone & profice. Sub prelo Ascensiano ad X. Calen. Octob. Anno. M. D. XXXI. Cum Gratia & Priuilegio in fronte explicatis.

